/ 2.35. 2 vol. 3 tomes. Bij Tewater (1823) / 5.50.
Cat. F. Muller, 1859. n°. 654 — 9.50.

de Wind, Bibl. d. Geschiedschr. IIIe. St. bl. 360–366.

Harous of Papista genuinus. Cf. de eo Burm. Traj. Erud. p. 126. & Valer. Andreas
Vernac. Verhaes? obiit 1632.
Foppens Bibl. Belg. ad. p. 294, sq.
de Feller, Diction., 1837. T. III. 149. /
de platen zijn uit van Haecht Goidtsenhoven.

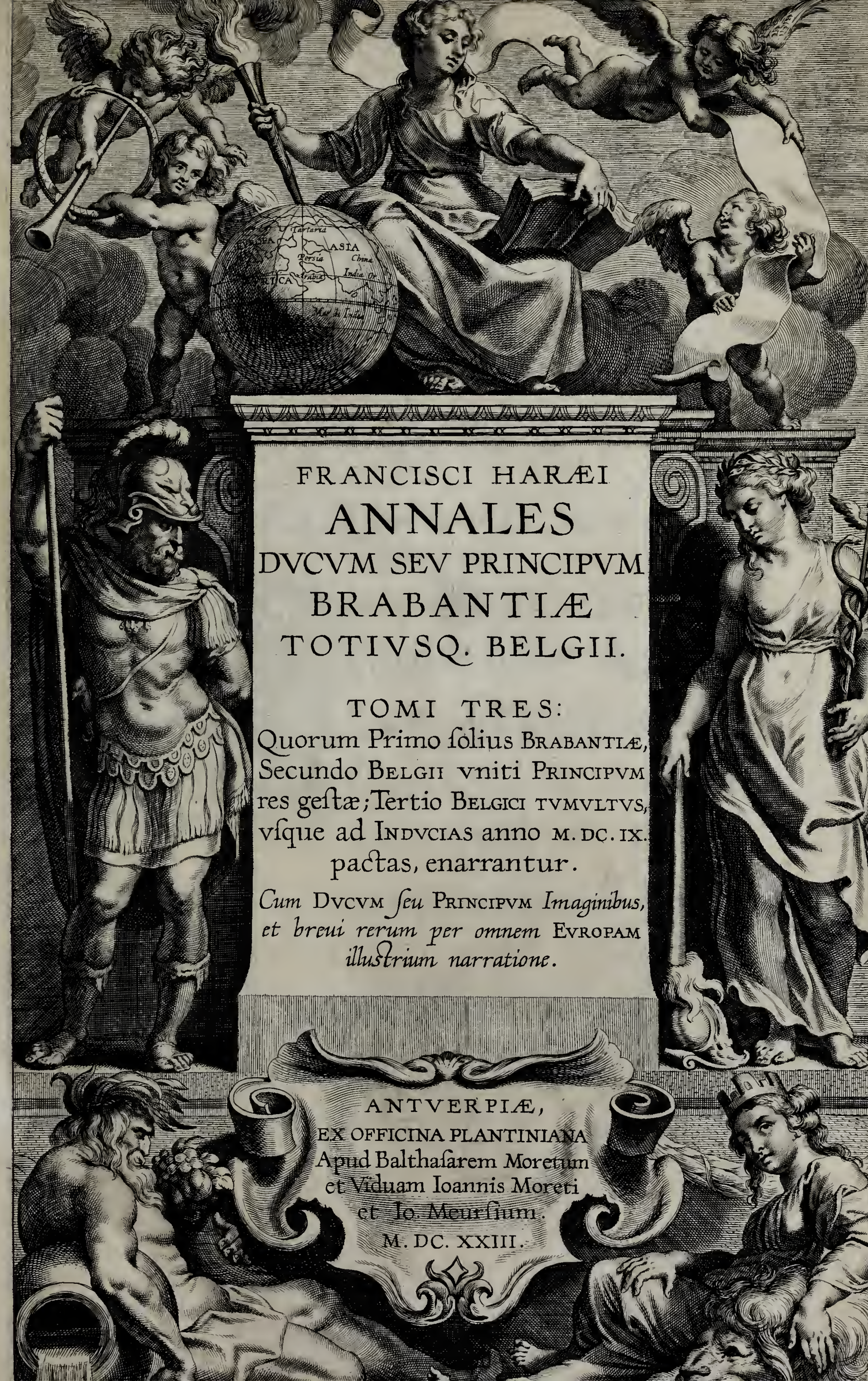
FRANCISCI HARÆI
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM BRABANTIÆ TOTIVSQVE BELGII.

Tomi tres:

Quorum Primo ſolius BRABANTIÆ, Secundo BELGII vniti PRINCIPVM res geſtæ, Tertio BELGICI TVMVLTVS, vſque ad INDVCIAS anno M. DC. IX. pactas, enarrantur.

Cum DVCVM *ſeu* PRINCIPVM *Jmaginibus, & breui rerum per omnem* EVROPAM *illuſtrium narratione.*

V 27

FRANCISCI HARÆI
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ
TOTIVSQ. BELGII.

TOMI TRES:
Quorum Primo ſolius BRABANTIÆ, Secundo BELGII vniti PRINCIPVM res geſtæ; Tertio BELGICI TVMVLTVS, vſque ad INDVCIAS anno M. DC. IX. pactas, enarrantur.

Cum DVCVM *ſeu* PRINCIPVM *Imaginibus, et breui rerum per omnem* EVROPAM *illuſtrium narratione.*

ANTVERPIÆ,
EX OFFICINA PLANTINIANA
Apud Balthaſarem Moretum
et Viduam Ioannis Moreti
et Io. Meurſium.
M. DC. XXIII.

SERENISSIMAE

PRINCIPI

ISABELLAE

CLARAE EVGENIAE

INFANTI

HISPANIARVM, ETC.

EN, PRINCEPS Serenissima, ANNALES DVCVM ſeu PRINCIPVM BRABANTIÆ per annos mille à Principatus initio vſque ad veſtri Imperij tempora difficillima, atque INDVCIAS demum veſtra prudentia patientiaque conceſſas. Eſt iſtud Ana-

nalium Opus MAGNO illi vereque PACIFICO ALBERTO tuo pridem (eheu!) & noſtro viſum pro parte, gratanterque ab eo in manus acceptum; ideoque meritò iam tum Illius ac Tuæ Sereniſſimæ CELSITVDINI dicatum ſacratumque. Quid ni igitur, etſi ob belli redeuntis procellas tardiùs ad lucem venit, ſummo iure ad Sereniſſimam Tuam CELSITVDINEM, cui tum proprio tum chariſſimi Coniugis nomine dudum debetur, veniat?

Sed & opportunè venturum ſpero, quòd ex eorum, quæ per annos quadraginta ſeu quinquaginta in Belgio geſta ſunt,

&

& à nobis diſtinctè ſincereque deſcribuntur, continuato decurſu diſci fortaſſe poterit (abſit dicto arrogantia) qua ratione bellum felicius, quàm hactenus, adminiſtretur, donec tandem honeſtas PACIS leges hoſtis petat vel offerat. Qua PACE vti Sereniſſima Tua CELSITVDO, nóſque cum ea Belgæ aliquando frui poſſimus, DEVM OPT. MAX. intimis votis ſupplex oro obſecróque,

SER[MÆ] CELSITVDINIS TVÆ

humillimus cliens

FRANCISCVS HARAEVS.

LECTORI S.

NOTVS *Apologus eſt, benigne Lector, corniculæ ornantis ſe alienis plumis. Eum ne quis mihi imprudenter appingat, crebrò iſtiuſmodi occinenti, Illo teſte, Eo narrante, Vt ille habet, Hæc ille, & quæ ſunt generis eiuſdem; meminerit is velim, eadem ratione etiam primario illi & celeberrimo* HISTORIÆ ECCLESIASTICÆ *Scriptori* EVSEBIO *ante mille trecentos annos inuri poſſe eamdem notam. Quid enim illi magis curæ, quàm vt fideliſſimè verba eorum, qui eum ſcribendo præceſſerunt, producat? Omitto plures, qui ſubſequentibus ſæculis eumdem ſcriptionis modum ſunt ſecuti,* BEDAM, ADONEM, *alios. Gaudeo inprimis, mihiq; gratulor, noſtro quoque æuo, eadem methodo & via contexuiſſe nobiliſſimos illos ſuos* ANNALES ECCLESIASTICOS *Illuſtriſſimum & doctiſſ. Dominum Cardinalem* BARONIVM, *meum aliquamdiu, vtinam diutiùs! In cuius ſcriptis, ſi quis verba ad calculum reuocet, quis non videat permagnam eorum partem ipſius non eſſe? Atqui ſanè non ornat ille tamen ſe alienis plumis, ſed ipſos potiùs veteres Scriptores ornat celebrátque, dum eos in aciem producens, ijs ipſe, non ſibi, aſſertæ & triumphatæ Veritatis trophæa conſecrat. Viderint magis, qui poſterioribus aliquot ſæculis proprijs verborum lenocinijs & phaleris, nulla facta eorum ex quibus hauſerunt mentione, hiſtorias quaſi ſuas ſcribere aggreſſi ſunt, ne ipſi, corniculæ illius inſtar, ex alienis lucubrationibus furtim ſeſe hactenus ornantes, tandem nigri appareant; dum ſingulis veterum Scriptorum, ſuis ſententijs & verbis ab Illuſtriſſimo Domino* BARONIO *quidem in ſuo, & à nobis in no-*

in noſtro argumento ſincerè reſtitutis, quantum iſti ſæpè hallucinati ſint, aliquando omnibus manifeſtum erit. Ego ANNALIVM BRABANTIÆ *longè aliud duco filum, quàm hactenus alij; ſed innixus Scriptoribus antiquis, qui omnes ante annos ferè ſexcentos claruerunt; & cùm aliquot ſæculis latuiſſent, tandem ante annos plus minùs triginta à* PITHOEO *& alijs typis vulgati ſunt. Illorum ergo Veterum prima laus, noſter labor eſt in recenſendo: quem ſi alij comant, aut vbi Veterum ſuffragatur auctoritas, etiam ſubinde corrigant, fero; imò, vt id faciant, rogo.*

Cur verò hoſce ANNALES *non vno & vulgato titulo* ANNALES DVCVM BRABANTIÆ *inſcribam, ſed gemina voce* DVCVM *ſeu* PRINCIPVM, *intelliges ex prolixiori hac de re, aliiſq; huc ſpectantibus, diſceptatione proximè ſubiecta. Pluribus enim hic Titulus, totiuſq; Operis ratio adſtrui debuit, propter alias eiuſdem argumenti commentationes, alioqui eruditas;* MILITIAM *inprimis* SACRAM DVCVM BRABANTIÆ D. IOANNIS MOLANI, *tum* LIBROS XIX. RERVM BRABANTICARVM PETRI DIVÆI: *qui vterque longè aliter quàm nos, Duces Brabantiæ recenſet; poſterior etiam quingentis propè annis tardiùs, quàm par erat,* DVCATVS *titulum Brabantiæ concedit. Inde ergo rationem horum petito; vbi & diſces, quàm non rectè* HADRIANVS BARLANDVS, *Chronici Brabantiæ pridem Scriptor, ducentos & quinquaginta integros annos in medio hiſtoriæ curſu, capite vigeſimo ſeptimo ſui Chronici, præterierit, imò & ſilentio inuoluendos duxerit. Hæc in ipſo limine ne neſcires, volebam; cetera ex ſubiectis Prolegomenis pleniùs cogniturus. Vale benigne Lector, & noſtra boni conſule.*

IN

IN
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ
TOTIVSQVE BELGII
PROLEGOMENA.

I.

De vera ſerie primorum Brabantiæ Principum, ex antiquis Monumentis nunc primùm ſtabilita.

PROVINCIAM, quæ Brabantia vocatur, celeberrimam multis à ſæculis fuiſſe, teſtantur celeberrimæ ibi vrbes, ANTVERPIA, nota iam tum anno partus Virginei 650. in rebus Geſtis S. Eligij, ab eius ſodale S. Audoëno Epiſcopo Rothomagenſi grauiſſimè ſcriptis; tum BROSELLA anno 680. in Vita S. Vindiciani Cameracenſium Epiſcopi, vti etiam C. V. Lipſius in ſuo Louanio mecum obſeruat. Quàm vetuſtum ergo LOVANIVM Brabantiæ Metropolis? Quare dolendum, res huius Prouinciæ nondum pro dignitate tractatas. Hadrianus Barlandus, qui libellum de Ducibus Brabantiæ ante annos plus minùs

octo-

octoginta ſcripſit, integris annis ducentis & quinquaginta ſex (puta ab obitu Ludouici Pij Imp. hoc eſt ab anno 840. vſque ad Godefridum Barbatum, cuius Principatus initium eſt annus 1096.) omnia inuoluit ſilentio, nullos interim ne quidem recenſens Brabantiæ Principes (pudet referre) quaſi, vt videri vult, nulla extent de his incorrupta rerum monimenta. Sed benè accidit, quòd ſtrenui illi noſtri æui Varrones, Molanus, Diuæus, & in ſuo Louanio pro parte quoque doctiſſimus Lipſius, tandem hac ignauiæ nota vtcumque Brabantos liberarint, & quiſque eorum ex Sigeberto, qui ante annos quingentos Gemblaci vixit, alijſque nonnullis, ſeriem Principum à Barlando intermiſſorum ſuo modo contexuerint. Sed quiſque dico ſuo modo: & mox explanabo quid his verbis velim. Noſter conatus eſt, ex ſingulis eorum, quod commodiſſimum, & proximum vero videbitur, ſeligere, & ſerie vnâ continuâ, apertâ, & quæ ſanguinis ductum ſequatur, ſemel rectè conſtitutâ, res geſtas Principum illuſtriores deinde adiungere. Vir eximius, & diligentiſſimus Antiquitatum Belgicarum ſcrutator, quique mihi primus hiſtoriæ tractandæ auctor ante annos triginta fuit, D. Ioannes Molanus, in ſua Ducum Brabantiæ Militia ſacra, Comites Louanienſes (ſic more vulgato voco Principes Brabantiæ hereditarios ab anno 991. vſque 1096.) vix attingit, etſi ipſe Louanienſis, ſed eorum loco celebrat Imperatores aliquot ſeu Reges Germanorum, eorumque Legatos ſeu Vicarios qui eo temporum interuallo magnam Lotharingiæ & Brabantiæ etiam portionem (de qua diſtinctione mox pleniùs) maximeque Marchiam Antuerpienſem tenebant, iure an iniuria, nondum pronuntio; certè inuitis heredibus. Vnde illud vulgatum,

gatum, quod & C. V. Lipſius firmat, Godefridum Magnum, BARBATVM dictum, quòd iuraſſet barbam non ponere, donec Lotharingiæ Ducatus diu debiti (verba ſunt Lipſij) compos eſſet. Diu miratus ſum, cur Louanienſes iſti Principes à D. Molano Louanienſi eſſent neglecti. Sed demum video id factum, quòd hi nullum aut perexiguum ſuppeditarent argumentum ipſius ſcriptioni Militiæ ſacræ. Diuæus in eruditis ſuis Rerum Brabanticarum libris, vtroſque quidem agnoſcit & recenſet, ſed ita, vt Imperiales Duces primarios, Louanienſes adiectitios faciat; atque adeò, nulla Louanienſium, imò nec præcedentium magnorum illorum Pipinorum & Carolorum habita ratione, primum annum inſtituti Ducatus facit annum à Chriſto nato milleſimum centeſimum ſeptimum, quingentis annis tardiùs quàm oporteat. Quid enim? An non Prouinciæ huius Princeps iam tum anno ſexcenteſimo decimoquinto, Dux ille inclytus, vt vetera monumenta illum vocant, PIPINVS Niuigellæ Brabanticæ ornamentum, diuæ Gertrudis pater? An non Principes, eius filius Grimoaldus, nepotes Pipinus II. Carolus Martellus, Pipinus Rex, Carolus Imp. cognomento & re Magnus? Atqui eorum legitimi heredes fuerunt Comites iſti Louanienſes, vt ex noſtra Principum Brabantiæ ſerie ſtatim patebit.

Eſto, pulſi fuerint tantiſper magna parte poſſeſſionum: ſed quo iure? Ab alto, ſed breuiter nunc texam, latiùs in ipſis Annalibus. Sub annum Domini 843. filij Ludouici Pij, Magno illo Carolo auo progeniti, poſt ſanguinariam vnam & alteram congreſſionem ſic partiti ſunt paternum Regnum, vti Ludouicus, Germanicus dictus, Orientalem, Carolus Caluus Occidentalem, Lotharius

natu

natu maior & Imp. mediam teneret portionem. Hic Lotharius ex media illa ſua anno 855. filijs ſuis Ludouico Italiam (quem & Imperatorem ſalutari fecerat) Lothario Regnum, quod ex ſuo nomine vocatur, (verba ſunt Reginonis ante annos ſeptingentos) Carolo Regnum Prouinciæ tradidit. At quæres: Quinam limites huius LOTHARICI Regni? Nunc pro parte dicam, curioſus Lector ampliùs inueſtiget ex ijs quæ ex Aimoïno ſubiungam. Lotharius iſte ſecundus Lotharij Imperatoris filius deceſſit ſine legitima prole anno 869. Hereditas iure veniebat ad eius fratrem Ludouicum II. Imp. tunc ſuperſtitem; pro quo & extat Reſcriptum Pontificis, de quo ſuo loco: nihilominùs eorum patrui, iam dicti, Ludouicus Germanicus & Carolus Caluus, vicina loca armis inuaſerunt; pauloque pòſt anno 870. ad Marſanam iuxta Moſam venientes (loquitur idem Regino Chronographus Prumienſis) Regnum æquis partibus diuiſerunt, & Carolus ad HERISTALLVM (locus eſt iuxta Leodium cis Moſam) perrexit, quia eidem palatium in parte acciderat, Ludouicus verò ad AQVAS palatium redijt. Iſta Regino Lotharingus. Eadem ſuis terminis etiam exactiùs diſtincta poſteà dabo ex Aimoïni lib. 5. capite 25. Nunc obſeruet Lector Lotharingiam haberi duplicem; hanc CISMOSANAM Caroli, vbi Heriſtallum; illam TRANSMOSANAM Ludouici Germanici, cuius caput Aquiſgranum: vt nulli iam dubium eſſe debeat, Ciſmoſanam hanc, vbi noſtra Brabantia eſt, ab eo tempore Caroli Calui & poſterorum eius ea ratione eſſe factam. Et poſſedit eam pacificè tum Caluus, tum eius filius Balbus. At poſteà (pergit Regino ad annum Chriſti 879.) Ludouicus filius Germanici, cognita morte æquiuoci ſui (Ludouici

Balbi) Regnum illius inuadere diſpoſuit, & tranſuadato Moſa, Imperij fines occupauit. Sic ille. Atque en inuaſor Lotharingiæ noſtræ Ciſmoſanæ vocatur Ludouicus filius Germanici; ac proinde inuaſores quoque, frater eius Carolus Craſſus, & poſt eum Arnulphus & alij nonnulli Germanici. Fateor, Tutores Caroli poſtumi, dicti Simplicis, filij Balbi (eodem Reginone atteſtante) eam dicto Ludouico inuaſori veluti ceſſerunt (quo titulo etiam Arnulphus Imp. Ludouici illius & Caroli Craſſi ex fratre Carolomanno nepos eam poſteà tenuit, eiuſque filij, primò illegitimus Zuentiboldus, tum legitimus Ludouicus, qui & Imperator) ſed nullo iure, idcircò quòd Tutoribus bona pupilli alienare non liceat. Quare cùm Carolus Simplex verus heres, vir factus, etiam primarium Franciæ Regnum contra alios inuaſores, Odonem, Robertum, & Rudolphum vix tutari potuerit, vt in Annalibus pleniùs dicam, mirum non eſt, ſi Lotharingia ipſi quoque eiuſque poſteris pro parte fuerit adempta. Nec tamen eum propterea excidiſſe Lotharingico Regno, hæc præterea docent apud veteres Chronologos: apud Sigebertum in Actis anni 916. Carolus Rex Francorũ Regnum Lotharingiæ recepit. & apud Frodoardum Sigeberto etiam antiquiorem ad annum 923. Carolus (nota) cum ſuis Lotharienſibus Moſam tranſiens, ad Attiniacum venit, & antequam Rotbertus (Regni inuaſor) ſuos fideles adunare potuiſſet, Axonem tranſijt; commiſſoque prælio, multis ex vtraque parte cadentibus, Rotbertus quoque Rex lanceis perfoſſus cecidit. Hæc illi. Vnum eſt, quòd ſponte videatur Carolus Simplex tandem Lotharingiam Regi Germanorum, Henrico primo, dicto Aucupi, ceſſiſſe. Sunt hæc Sigeberti verba ad eumdem annum

num 923. Reges Henricus & Carolus apud Bunnam confœderantur, & Carolus reddit Henrico Regi Regnum Lotharingiæ, Epiſcopis & Comitibus vtrimque iureiurando rem confirmantibus. Sic ille. Sed hæc aut non geſta, aut non niſi per Legatos. Nam, vt Frodoardus ducentis annis Sigeberto antiquior, & res ſui temporis Rhemis ſcribens ad eumdem annum teſtatur (& nos in Annalibus pleniùs narrabimus) poſt victoriam illam mox Carolus dolo Heriberti in carcerem coniectus fuit, nec dimiſſus ante annum 927. Neque etiam fuiſſet traditio hæc valida; nempe maxima parte Procerum Regni Francici (vt poſteà patebit) à Carolo tunc aliena; ne quis exiſtimet Germanicos Imperatores vel hinc ius niſi armorum in Lotharingiam noſtram adeptos. Vnde & iſtud rurſum apud eumdem Sigebertum ad annum 930. poſt mortem Caroli, nolentibus Lotharingis Henrico Regi ſubeſſe, Rex, inſpecta induſtria & potentia Giſleberti, filiam ſuam Gerbergam ei deſpondet; & eum iterùm Lotharingiæ præficit. Sic ille. Nupſit Gerberga hæc poſteà anno 939. Ludouico Franciæ Regi, eiuſdem Caroli Simplicis filio. Et videretur iam lis omnis de Lotharingia ſopita; ſed nihilominùs ad annum proximum 940. iſta adſcribit Frodoardus: Rex Ludouicus in Regnum Lotharienſe cum Artaldo Epiſcopo (Rhemenſi) & alijs fidelibus ſuis profectus eſt; Otho quoque Rex (erat is Rex Germanicus & Imp. eius nominis primus, filius Henrici, & frater Gerbergæ) Rheno tranſito, aduerſus eum venit, ſed ab eorum Fidelibus inter eos induciæ determinatæ ſunt. Sic ille. Secuta ſunt & alia, quæ Lotharingiam nunc iuris Germanici ſeu Imperialis, nunc Francici eſſe ſuadeant, ſed ea Annalibus ipſis ſeruo. Illud nunc Lectorem

 moneo,

moneo, quidquid digladiatum leget de Lotharingia, meminerit iam confirmatum à nobis, anno 870. Ciſmoſanam ſaltem (in qua Brabantia) liquidò factam eſſe iuris Caroli Calui, eius heredum, Balbi, Simplicis, Ludouici, dicti Tranſmarini, & Lotharij Regum; ac proinde Caroli quoque Ducis, fratris iam dicti Lotharij, eiuſque filij Othonis, filiæque Gerbergæ, ceterorumque iure ſanguinis ſuccedentium Comitum Louanienſium. Quò etiam facit, quòd anno 921. mortuo Stephano Leodinorum Antiſtite, cùm Richarium ſucceſſorem confirmaſſet Carolus Simplex, velut eius Eccleſiæ totiuſque Lotharingiæ ſaltem Ciſmoſanæ patronus, aliumque nomine Hilduinum iam dictus Giſlebertus, tunc Dux Bullonienſis, & paulò pòſt ab Henrico Germaniæ Rege totius Lotharingiæ præfectus, vellet intrudere; auctoritate Romani Pontificis Richarius oblatus à Simplice præualuerit, Hilduino poſteà ad Sedem Mediolanenſem tamen aſſumpto. Vide pleniùs, ſi lubet, apud Baronium. Et habes iam, benigne Lector, quomodo non Carolo Caluo tantùm (quod Diuæus lib. 4. fol. 55. ſe nulla ratione expiſcari potuiſſe ſcribit) ſed & eius filio Ludouico Balbo, nepotique Carolo Simplici, imò & pronepoti Ludouico, eiuſque filio Lothario manſerit ius, & ex parte etiam poſſeſſio eius Lotharingiæ partis in qua Brabantia; eius, inquam, quæ (vt diximus) Caluo anno 870. ad Marſanam obuenerat, cuius etiam limites mox clariùs ponemus.

Neque ad rem facit, quòd heredes iſtorum Regum, nempe Reguli ſeu Principes Louanienſium, multis annis non ſe Duces, ſed Comites tantùm inſcripſerint. Quid enim? In primis Godefridus Barbatus, etiam poſtquam ab Imperatore Dux ſolemniter eſſet ſalutatus, præpoſuit

tamen

tamen adhuc titulum Comitis Louanienſis. Succeſſores quoque titulos ſuos variant. De quibus, alijſque huc pertinentibus, iſta V. C. Lipſius Louanij ſui libro 2. capite 1. Et ita fuit, inquit: tam celebre enim & diffuſum nomen huius Vrbis, vt non ſolùm adtexeretur illi Brabantiæ, ſed præponeretur ſæpè, aut & pro eo ſolum poneretur. Præponi video in Diplomatis; vt Gemblacenſi donatione anno 1123. Godefridus gratia Dei Comes Louanienſis, Dux Lotharienſis. adtexi, in Othone ſancto-Blaſiano Actis anni 1196. de expeditione Syriaca illa ſacra (verba ſunt Lipſij) cui interfuit Dux Brabantiæ de Louin cum multis Baronibus. ſolum poni, in Diplomate, quod in S. Michaëlis Antuerpiæ ſeruatur: Ego Godefridus Dux Louanienſis. In Guilielmo quoque Malmesburienſi Anglico Scriptore: Deſponſa eſt Henrico primo filia Ducis Louanienſis. Et in Rogerio eiuſdem gentis: Rex Richardus venit è Germania ad portum de Anuers, & eſt ille portus in terra Ducis de Luuain. Et paulò ſuperiùs idem Lipſius: Quin, cùm Innocentius IV. Pontifex in Concilio Lugdunenſi Imperij Electores conſtitueret, quatuor ſæculares iſtos nominauit, Ducem Auſtriæ, Ducem Bauariæ, Ducem Saxoniæ, Ducem Brabantiæ, qui & Louaniæ. Hæc (ait Lipſius) ita ex ipſis Actis verbatim inter alia recitat Matthæus Pariſienſis, qui hiſtoriam ante trecentos quinquaginta circiter annos in Anglia, nec infeliciter, ſcripſit. Hactenus V. Cl. Lipſius. Ex quibus concludo, Comites Louanienſes etiam priùs ſibi ſatis placuiſſe tam celebris Vrbis quocumque titulo; fortè etiam ſuperbiore titulo Ducis idcircò dudum abſtinuiſſe, ne Imperatores Germanos, eorumque Præfectos armis potentiores, magis infenſos haberent, non quin ſummo iure Du-

 ces

ces ſe, ex Ducibus & Regibus nati, ſcribere potuiſſent. Nos idcircò omnes vnius formæ titulo PRINCIPES inſcribemus. Atque hæc de ſerie.

I I.

De limitibus Brabantiæ, ſeu Bratuſpantij veteris.

DE limitibus huius Prouinciæ difficile eſt definire, idcircò, quòd non Diplomate aliquo Regio Principatus hic initium ſumpſerit, vt Comitatus Flandriæ, Hollandiæ, & alij, ſed quòd in hereditate auita in confinijs Hasbaniæ & Brabantiæ PIPINVS primus Princeps noſter bellicis facinoribus, alijſque virtutibus clarus, tandem Maior Domus Regis Franciæ renuntiatus ſit; eaque via in immenſum ipſe eiuſque poſteri deinceps ſua auxerint, vt in rebus geſtis eorum videre erit. Primùm, vſque annum plus minus 850. regio hæc pars erat Regni Auſtraſiæ ſeu Ooſtraſiæ (cuius Regia Metis ciuitas) ſic nuncupatæ ad diſcrimen Neuſtriæ,(an VVeſtriæ?)cuius Reges Pariſijs præſidebant;& aliquando alter Pariſijs,alter Sueſſione, quod Annales veteres docent. Poſteà nomine Lotharingiæ & Brachbanti ſeu Bratuſpanti eadem regio cenſa fuit:& vtrumque nomen ab anno Chriſti nati 870. notum, Brachbanti credo etiam priùs; nec tamen ijdem vtriuſque fines. Qui curioſiùs indagare cupit, leget quæ in fine ſubiungam ex Aimoïno, vtinam non multis mendis obſcura. De Brachbanto veteri ſic delibandum offero cum Lipſio ex eodem: In Brachbanto (inquit Aimoïnus, qui ſcripſit ante annos octingentos) Comitatus tres, Cameraceſium, Hanoium, Louienſem. Sic legit Lipſius, & Loua-

Louanienſem interpretatur: neque abnuo. Sed quid? num tam latè patuit Brachbantum? imò latiùs. Audiemus mox. Quin & fuerunt Brachbantenſes Comitatus minores adhuc plures. Nam ad annum 997. (quo certum eſt Carolum fratrem Lotharij Regis Bruxellæ & Louanio præſediſſe, &, ni fallor, etiam toti Brabantiæ) legitur tamen apud Sigebertum ad eumdem annum id quod ſequitur: Ansfridus, cùm Comes fuiſſet Bratuſpantium, depoſito militiæ cingulo, factus eſt Epiſcopus Vltraiectenſis. Quæ verba cùm protuliſſet Lipſius, ſe torquet cap. 13. libri primi ſui Louanij; ac tandem, Tenebræ, inquit: & omnia faciamus, nullum ingenium vel induſtria examuſſim hæc adæquet incuriosè ſcripta, aut nec ſcripta. Sic ille. Et quid ſi aduertiſſet ab Ægidio Leodiẽſi (qui ſcripſit circa annum 1240.) eumdem Ansfridum in rebus geſtis Notgeri Epiſcopi, vocari quoque Comitem Louanienſem? Sed bono animo ſimus. Nam primò, in Diplomatibus Imperatorum, etiam trium adhuc Othonum, tot ferè leguntur Comites, quot pagi, ne dicam villæ; pagiq́ue perſæpè ab ipſis Comitibus denominantur, non Comites à pagis; cuius rei exempla aliquot ſuis locis proferemus. Adde, quòd Heda diligens rerum Vltraiectinarum Scriptor, de eodem Ansfrido ſic narrat, explicans quomodo is & à ſe, & à Sigeberto dictus ſit Comes Bratuſpantium: Eius munificentiæ, inquit, vt etiam Eccleſia Traiectenſis eſſet particeps, contulit eidem infra Comitatum RIEN, hereditatem ſuam, VVeſterloo, Oerlo, Bolo, Meerbeke, Honbeke, Bucoute; quarum villarum quaſdam ſeu earum bona Nobiles de Meroden ſub cenſu poſſident. Hactenus ille. Qua ratione quoque Ægidius eum nominauerit Comitem Louanienſem, ſcilicet pagi ſeu

diſtrictus Louanienſis. Quin etiam Bratuſpantij fines, vt diximus, multò latiùs ſe extenderunt; de quibus prolixè tam Lipſius quàm Diuæus. Poſterioris hæc inter alia ſunt lib. 1. rerum Brabanticarum cap. 2. Iacobus Meierus, inquit, recentior licet Flandrorum Chronographus, ſed qui multa ex Archiuis Cœnobiorum Hiſtorię ſuę inſeruit, in geſtis anni 959. ſcribit, Arnulfum Comitem Cœnobio Gandauenſi detraxiſſe vicos aliquot in pago Brachbantenſi; videlicet, Meren, Crainham, Bellauicum, Bruggecinam, Milimam, Mersken, Aingam, Badingam, Mortſelam, & Maſiminam. Idem in geſtis anni 974. tradit, Othonem II. Imperatorem eidem Cœnobio confirmaſſe poſſeſſiones ſuas in pago Brachbantenſi, Sechlecam, Beruintam, Fleterzele, Papingam, Bauingem, Ghiſenſele, & Holthem: quarum villarum maxima pars eſt in ditione Aloſtana. De Teneramundis nec ipſi Flandri negarint, vſque ad annum 1180. Brabantiæ connumeratos fuiſſe; obueniſſe verò Philippo Comiti ex ceſſione Godefridi tertij Ducis. Et paucis interiectis: Sigebertus in geſtis anni 1059. palàm Brachbantenſem pagum Tornacum vſq; extendit. In pago, inquit, Brachbantenſi iuxta Tornacum, multitudines colubrorum altrinſecus congregatæ, prodigioſo prælio inter ſe concurrunt. Hæc Diuæus. Ex quibus probat, priſcis temporibus Brabantiam ſeu Brachbantum, pagum Louanienſem, pagum Bruxellenſem (ſunt eius verba) pagum Niuellenſem, terram Angienſem, Atum, vicinumq́ue agrum vſque ad Tornacum, Aloſtanos demum & Teneramundanos, partemq́ue Gandaui comprehendiſſe; limites verò eius fuiſſe ab Oriente Velpam, à Meridie Sabin, ab Occidente Scaldim, Demerim à Septemtrione. Sic ille. Quę an per omnia

conſtent,

conſtent, non aſſero, quòd iam tum ab anno 863. Comites Flandriæ omnia ab Oceano vſque ad Scaldim velut iure poſſederint. Ceterùm quænam tenuerint noſtri Principes hereditarij Comites Louanienſes, tractu illo temporum ab anno 991. vſque 1096. & quæ Duces ipſi Imperiales, iam conabimur ſub titulo Lotharingiæ exponere, vt quod ad lucem hiſtoriæ magis faciat.

III.

De Lotharingia, & Marchionatu S. Imperij, qui & Rienſis, & Antuerpienſis; & de finibus poſterioris Brabantiæ, ſeu Lotharingiæ Ciſmoſanæ.

LOTHARINGIÆ Regnum latiſſimè olim patens, omnia complectebatur, quæ vtroque membro partitionis, quam paulò pòſt ex Aimoïno ponemus, continentur. Nam hæc omnia Lotharius poſſederat, à quo LOTHARINGIÆ nomen, vt ſuprà ex Reginone docuimus, adeò vt etiam S. Nortbertus Ordinis Præmonſtratenſis feruentiſſimus Inſtitutor, Xantis municipio Cliuiæ ad Rhenum natus, hac ratione Lotharingus cenſeatur. Verùm poſtquam Regnum hoc, anno 870. inter patruos Lotharij Secundi Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum diuiſum fuit (qua de re plura infrà ad annum illum notauimus) varij inde orti ſunt Lotharingici Ducatus & Comitatus. Ducatus duos præcipuos apud veteres obſeruo, Moſellanum vnum, & alterum Lotharingicum ſimpliciter, ſine additamento. De poſteriore iſta Sigebertus ad annum 944. Otho Dux Lotharienſium obijt. Conradus gener Regis Othonis ſuccedit. Et ad annum 957.

Bruno

Bruno Archiepiſcopus Ducatum Lotharienſem poſt Conradum adeptus, Cœnobium S. Pantaleonis Coloniæ conſtruxit. Ac demum ad annum 977. Ducatus Lotharingiæ datur Carolo fratri Lotharij Regis Francorum, multis inſuper conducto beneficijs, vt & ipſe ab inſolentijs deſiſtat, & fratris ſui Lotharij motibus obſiſtat. At verò illius Moſellani, tamquam diſtincti ab alio, ſic meminit idem Auctor ad annum 1045. Gothelo Dux obijt, cuius filius Godefridus, dum ei Ducatus Moſellanorum denegatur, altero Ducatu repudiato, contra Imperatorem rebellat. Et ad annum 1070. Gerardus Dux Moſellanorum moritur, moritur etiam Dux Godefridus. Gerardo filius eius Deodericus, Godefrido ſuccedit filius eius Godefridus Gibboſus. Sic ille. Mallem diſtingui Lotharingiam Tranſmoſanam & Ciſmoſanam, ſed neminem cogo; illud nunc potiſſimùm inueſtigo, qui fuerint noſtræ Lotharingiæ Ciſmoſanæ limites? & quid eo temporis interuallo quod diximus, Louanienſes Comites, & quid Imperiales Duces tenuerint? De his Lipſius lib. 1. c. 12. Marchiam vocamus limitem Lotharingiæ ad Scaldim fluuium; quem pagum Rienſem olim dixerunt; qui continebat Antuerpiam hanc nobilem, Liram, Bredam, Herendatum, Bergam, & Campaniæ multos pagos. Lazius Marchiam limitis Anglicani appellatam vult; & Vtilonem Marchionem agnoſcit iam olim anno 511. Adduntur alij: & denique ipſi Duces Lotharingiæ ab Imperatore impetrarunt, inter quos Carolus Lamberti ſocer & Otho filius. Neque tamen Lambertus ipſe Comes obtinuit. Hæc C. V. Lipſius. Apud Diuæum lib. 6. partim in initio, partim in fine, iſta habentur: Filium reliquit Carolus Othonem paterni Ducatus ſucceſſorem, Gerbergam

Lam-

Lamberto Montenſi nuptam, qui vxorio iure poſt ſoceri mortem Louanienſem Comitatum obtinuit, qui Louanium, Bruxellam, Niuellam, Villeuordiam cum Fura ac Sonia ſilua complectebatur. Et de terminis Ducum Imperialium ſic in fine: Hæc de priſcis Lotharingiæ Ducibus dicta ſufficiant; quibus maximam Brabantiæ partem ſubiectam fuiſſe certiſſimum eſt: Campaniam videlicet, Marchiam Antuerpienſem, Gallo-Brabantiæ partem, & ea quæ à Louanio in Hasbaniam protenduntur, vbi nunc Thenenſis iuriſdictio eſt: terram quoque Gasbecanam, Aſcanam, Grimbergenſem, ceteraque à Bruxella in Flandriam vergentia. Ita ille. Sed heus, vt tamen conſtet Affligemum & vicina loca fuiſſe iuris Comitum Louanienſium; quod ſanè patebit in Henrico Tertio. Atque illud inprimis velim, aliquis pro Diuæo ediſſerat (quod adhuc à nemine pertractatum inuenio) qua in vrbe potiſſimùm hi tam ampla poteſtate, vt Diuæus vult, Duces Imperiales præſederint? vt ita de his clariùs innoteſcat. Antuerpiæ Imperij Lotharingici ab Germaniæ Imperatoribus occupati ſedem dudum fuiſſe, iſta ſuadent, quæ habet Sigebertus ad annum 1055. Balduinus, inquit, Flandrenſis cum Godefrido, auunculum ſuum Fredericum Ducem intra Andouerpum obſidet: ſed concurrentibus Lotharingis, ab oppugnatione deſiſtit. Poſteà tamen inuenio Marchionatum Antuerpienſem, & Ducatum Lotharingicum diuerſis tributum; qua de re ita Lambertus Scafnaburgenſis ſui ęui res conſcribens, ad annum 1076. Gozzilo Dux Lotharingorum, cùm eſſet in confinio Lotharingiæ & Flandriæ, in ciuitate, quæ dicitur Antuerpha, occiſus eſt per inſidias, vt putabatur, Roberti Flandrenſis Comitis. Et mox de Imp. Henrico agens: Paſcha Traiecti

iecti celebrauit; ibique Ducatum Lotharingiæ filio ſuo Cunrado; Marcham verò, quæ vocatur Antvverpha, Godefrido conſobrino Gozzilonis Ducis, filio Euſtathij Comitis, impigro, & ad rem militarem acerrimo adoleſcenti tradidit. Hæc ille, deſignans Magnum illum paulò pòſt Godefridum Bullonium. Sed pergo quærere: Vbi ergo Ducis huius Lotharingię Cunradi Curia ſeu Regia? Grammaius ſuſpicari videtur Thenis fuiſſe, alij Traiecti ad Moſam conſtituunt. Dicum, quod proximum vero cenſeo. Primùm id præmitto, poſt illud quod Sigebertus ad annum 1012. annotat in hunc modum; Henricus Imp. Godefridum Ducem cum exercitu in fines Bratuſpantium mittit ad obſidendum caſtrum Louanium; ſed inefficax redijt, (verba ſunt Sigeberti;) deinceps tranſactũ fuiſſe, vt ſepoſita hoſtilitate Comites Louanienſes in ſua auita poſſeſſione quieti agerent. Et huc facit, quod D. Molanus cap.42. Militię ſacrę dicit, Imperatorem Henricum Pium Principem, ne ciuilibus bellis Regna ſua magis inquietaret, voluiſſe, Duces Lotharingiæ deinceps auulſo Comitatu (Louanienſi) carere. Certè nulla deinceps inter eos legimus bella; ac proinde bellorum ciuilium metu ſublato, Duces Imperiales modò hîc modò illic ſedem habuiſſe exiſtimo; neque vlla ratione mihi perſuadeo, tam amplas eorum res præ Louanienſibus fuiſſe, atque Diuæus eas depinxit. Adfert his quoque lucem Diploma Eccleſiæ Leodienſi ab Henrico Germanorum Rege II. & Imperatore I. anno 1008. conceſſum. Sunt hæc eius verba: No-« tum ſit omnibus... qualiter Nos interuentu atque peti-« tione Heriberti Colonienſis Archiepiſcopi, bannum no-« ſtrum beſtiarum, Baldrico ſanctæ Leodienſis Eccleſiæ« Præſuli, nec non Baldrico Comiti, ſuper eorum proprias« ſiluas,

„ ſiluas, quæ ſunt inter illa duo flumina, quæ ambo Nithe
„ vocantur, & tertium quod *Thilia nominatur, ſitę & quæ *Dilia
„ pertinent ad illas villas Heiſte & Heiſten, ac Balfrido, nec
„ non Maclines nominatas, quod tamen totum VVauer-
„ vvald appellatur; in Comitatu verò Gotizonis Comitis,
„ qui ANTVVERF dicitur, ſitum, per hanc noſtram præ-
„ ceptalem paginam concedimus atque largimur; & de no-
„ ſtro iure in eorum ius ac dominium transfundimus; ea
„ videlicet ratione, vt prædicti Baldrici de prænominato
„ banno, eiuſque vtilitate dehinc liberam habeant, quid-
„ quid ſibi placuerit, poteſtatem faciendi, omnium homi-
„ num contradictione remota .... Datum pridie Idus Se-
„ ptembris Indictione ſexta, anno Dominicę Incarnationis
„ milleſimo octauo, anno verò Domini Henrici Secundi
„ regnantis ſeptimo. Actum Treueris feliciter, Amen.

Hucuſque Diploma; vbi Gotizonis Comitatum, qui Ant-vverf dicitur, Marchionatum poſteà nominatum intelligo. Sed an idem Gotizo tunc ſimul fuerit totius Lotharingiæ Imperialis cis Moſam Dux, ambigo; magis tamen inclino, hunc Gotizonem eumdem eſſe, qui à Sigeberto ab anno 1005. & deinceps Godefridus Comes & Dux Lotharingię vocatur. Quidquid ſit, hoc video, nec hunc quidem Comitem limitaneum Antuerpienſem hîc adhuc Marchionem vocatum, vt multò minùs Regiam certam Ducis Lotharingiæ Imperialis Thenis conſtituam, vel alibi. Porrò Comitem Baldricum, cuius in Diplomate mentio eſt, dicerem Baldricum fratrem Lamberti mariti Gerbergæ, illum qui poſt Othonem nepotem præfuit, eò quòd in Diplomate dicitur, *ſuper eorùm proprias ſiluas*; & temporum ſeries patitur: & hinc inprimis liqueret (quod priùs dixi) hoſtilitatem omnem inter Imperatores

C & Co-

& Comites Louanienſes deinceps quieuiſſe. Concludo; limites Ducum Imperialium & Comitum Louanienſium à Diuæo ſuperiùs aſſignatos eatenus placere, vt tamen non concedam, Imperiales, quod ille vult, maximam partem Brabantiæ obtinuiſſe, certè nullo modo meliorem. Si vlteriùs quæras, qui fuerint ante Pipinum, noſtræ Seriei Anteſignanum, Brabantiæ Principes; res obſcura eſt, & vix vlla certa haberi credo, præter ea quæ generatim de Galliæ & Germaniæ populis ſunt apud Cæſarem, Tacitum, & alios meliores eius ordinis Scriptores. Nam cetera quæ paſſim Annalibus vernaculis, & Latinis nonnullis, præfiguntur, paruo delectu videntur congeſta; nec proinde operæpretium cenſeo, vt in limine noſtræ hiſtoriæ Lector huiuſmodi tricis & diſſertationibus diutiùs detineatur. Nunc en quod dudum promiſimus ex Aimoïno.

I V.

De limitibus veteris Lotharingiæ ex Aimoïno (qui ſcripſit ante annos ampliùs ſeptingentos) libro 5. De geſtis Francorum, cap. 25.

CAROLVS Rex (inquit Aimoïnus, Caluum intelligens) Legatos ſuos ad fratrem ſuum Ludouicum (Germanicum) ad Franconofurt dirigens, petijt, vt ad Regnum Lotharij diuidendum ſimul conuenirent; ipſeque Pontigonem petens, ibidem eos Legatos accepit, nuntiantes, vt ipſe ad HERISTALLIVM veniret, & frater eius Ludouicus ad Smarnam venturus eſſet; & in meditullio eorumdem locorum Kalend. Auguſti colloquerentur; & vnuſquiſque eorum quatuor Epiſcopos & decem Conſiliarios,

liarios, & interminiſteriales & Vaſallos triginta tantummodò ad idem colloquium ducerent.

Et hæc eſt portio quam ſibi LVDOVICVS accepit; Coloniam, Treuiros, Vtrech, Traiectum, Straburch, Argentinam, Baſileam, Abbatiam Sueſtre, Berch, Nui Monaſterium, Caſtellum Indam, S. Maximinum, Ephernacum, Horream, S. Gandulphum, Fauerniacum, Polemniacum, Luxouium, Laureram, Balmam, Offonis villam, Meiem, Monaſterium S. Deodati, Bodonis Monaſterium, Stiuagium, Romerici montem, Morbachum S. Gregorij, Mauri Monaſterium, Eboresheim, Homouua, Maſonis Monaſterium, Homburch, ſancti * Stapni, Eroſtein, S. Vrſi in Solodoro, Grandiuallem, Altam petram, Iuſtiniani Vallem, Cluſi Caſtellum, Carnones, Heribodesheim, Abbatiam de AQVIS, Homchircha, Auguſtchirche, Comitatum * Teſtebrant, * Bauiam, Harmarias, Moſam ſubteriorem de iſta parte. Ita Moſam ſuperiorem quantum de iſta parte eſt, (Parienſis Scriptor loquitur) Lingas quãtum de iſta parte eſt. Diſtrictum Aquenſe, Diſtrictum Trectis, Iuribuarias, Comitatus v. Mogenenſium, Bedagouuam, Nithacouuam, Sarachouuam ſubteriorẽ, Bleſitchouua, Selme, Albechuuam, Suentiſcum, Calmontem, Serachouuam ſuperiorem. Odornenſe quod Bernhardus habuit, Solocenſe, Baſiniacum, Eliſcouue, VVarachſtudingum, Emaus, Baſalchouuam. In Eliſano Comitatus II. De Friſia duas partes, de Regno quod Lotharius habuit. Super iſtam portionem, propter pacis & charitatis cuſtodiam ſuperaddimus iſtam adiectionem, ciuitatem Metenſem cum Abbatia S. Petri, & S. Martini, & Comitatu Moſſenſi cum omnibus in eo conſiſtentibus, tam Dominicatis, quàm etiam Vaſallorum. De Arduenna, ſicut flumen Vrca ſurgit inter Biſlaue & Tumbas, ac decurrit in Moſam; & ſicut recta via pergit in * Bedenſi, ſecundùm

* *an* Staphni .i. Stephani?

*Teiſterbant, * *an* Batuam?

**infrà eſt*, Hodenſe.

quod communes Miſſi noſtri rectiùs inuenerunt, excepto, quòd de Conduſtrio eſt ad partem Orientis trans Vrcam, & Abbatias* Prannam & Stabolam cum omnibus Villis Dominicatis,& Vaſallorum.

Et hæc eſt portio,quam CAROLVS de eodem Regno ſibi accepit: Lugdunum, Veſontium, Viennam,Tungros, Tullum, Viridunum, Camaracum, Viuarias, Vzotias, Montem Falconis, S. Michaelis, Suldum Monaſterium, S.Mariam in Biſintiono, S.Martini in eodem loco,S.Augentij, S.Marcelli, S.Laurentij,Leudenſi,Sennonam Abbatiã Mellam,* Molburium,Laubias, S.Gaugerici, S.Saluij, Criſpino, Foſſas, Marilias, * Humulfuirt, S. Seruatij, MALINAS,Ledi Suniuacum,Antonium,Condatum,Merrelecchi,* Ticliuium,Luttoſam, Calmontem, S.Mariam in Deonant, Echam, Andanam, Vuaſloos, Altum Montem,Comitatum Texandrum. In BRACHBANTO Comitatus III. *Cameracenſem,Hamonem,Lonienſem.In Aſbanio Comitatus IV. Moſam ſubteriorem, quantum de iſta(eadem)parte eſt.*Lingua,quod de iſta parte eſt Moſę, &pertinet ad * Verſatum,Scarpomuſe,Viridunenſe,Dulmenſe,Ælon,Vuarenſe,Comitatus II. Moſnunſe,Caſtritium,Condruſt. De Arduenna, ſicut flumen Vrca ſurgit inter Biſlane & Tombas, ac decurrit ex hac parte in Moſam: & ſicut recta via ex hac parte Occidentis pergit in Hodenſe, ſecundùm quod Miſſi noſtri rectiùs inuenerunt. Tullenſe aliud, Odornenſe quod Temarus habuit, Barrenſe, Portenſe, Salmoringum, Lugdunenſe, Viennenſe, Viuarias, Vzetium. De Friſia tertiam partem. Et poſtridie ſcilicet IV. Idus eiuſdem menſis ſimul iterùm conuenerunt:& valedicentes ſibi mutuò,ab inuicem diſceſſerunt. Hæc ibi: quæ vtinam aliquando à mendis puriora, nominibus iam notis etiam illuſtrentur; nos ea damus vti iam poſtremùm anno 1603.Pariſijs edita ſunt.

*an Pruniam?

*an Malbodium?

*an Hunolcourt?

*an Siclinium?

**C.VVerdenenſis* legit Antauienſem. *Nã & Cameracum iã paulò antè nominatũ eſt.*

*an Liega?

*an Viſetum?

SERIES

SERIES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ

Ab anno Chriſti DC. XV. vſque M. DC. XXI.

quot annis ſinguli præfuerint; ſimul Vxores & Liberi.

PIPINVS I. *dictus* DE LANDIS, *præfuit annis* 32. I.
Ab anno 615. *vſque* 21. *Februarij anni* 647. *Tunc piè obdormiit, non ſine opinione ſanctitatis. Vxor, venerabilis Itta ſeu Iduberga Aquitana. Ex ea liberi, Grimoaldus, Gertrudis, Begga. Sepulchrum eius Niuellæ.*

GRIMOALDVS *filius præcedentis, annis* 11. II.
Periit Lutetiæ in carcere anno 658. *Vxoris nomẽ nondum inueni. Filius ei fuit Hildebertus, ſed patri non ſuperuixit, cæſus in acie.*

ANSEGISVS *&* BEGGA, *præfuerunt annis* 27. III.
Ipſa, ſoror fuit Grimoaldi. Maritus eius Anſegiſus, filius magni illius Arnulphi, ex Maiore Domus, Metenſis Epiſcopi. Ex his natus Pipinus Herſtallus. Cæſo marito à perduelle quodam, ceſſit Principatum filio ſuo Pipino anno 685. *Quieſcit Andanæ ad Moſam, non longè à Namurco.*

PIPINVS II. *dictus* HERSTALLVS, *annis* 29. IV.
Filius præcedentis Beggæ. Obiit 16. *Decembris, anno* 714. *Vxor legitima Plectrudis. Ex ea liberi, Drogo & Grimoaldus, vterque mortuus ante patrem, ſuperſtite tamen nepote ex Drogone Theodobaldo. Nihilominùs heredem Principatus ſcripſit Carolum Martellum filium, ex Alpaide pellice.*

CAROLVS MARTELLLVS *filius Pipini, præfuit annis* 27. V.

Vxor incognita. Filij, Carolomannus & Pipinus. Obiit 22. Octobris, multis bellicis facinoribus clarus, anno 741. *Sepultus inter Reges Franciæ ad S. Dionyſij.*

VI. PIPINVS III. *demum* REX FRANCIÆ, *annis item* 27.
Filius Martelli. Vxorem habuit Bertam, Bertradam, ſeu Bertrudam, filiam Imperatoris Græcorum; ex qua liberi, Carolus & Carolomannus. Obiit die 23. *Septembris anno Domini* 768. *Regni* 17. *Sepulchrum eius ad S. Dionyſij.*

VII. CAROLVS MAGNVS REX, *etiam poſteà* IMP. *annis* 46.
Filius ſuperioris, Vxores habuit plures. Nonnulli quinque numerant. Tertia ordine, Hildegardis nomine, Ducis Sueuorum filia, peperit ei Carolum & Pipinum ante patrem mortuos, nec non Ludouicum, poſteà Pium dictum, pluresq́; filias. Obiit die 28. *Januarij anno Domini* 814. *Imperij* 14. *Regni* 46. *Sepultus Aquiſgrani.*

VIII. LVDOVICVS PIVS IMP. *præfuit annis* 26.
Filius præcedentis. Eius vxores duæ; Hermingardis filia Comitis Saxonis, ex qua Lotharius Imp. Pipinus Rex Aquitaniæ, & Ludouicus Rex Germaniæ. Altera Juditha, filia VVelphonis primi Comitis Altorfenſis, quæ ei peperit Carolum, dictum poſteà Caluum. Obiit Ludouicus Pius 12. *Kal. Iulij anno* 840. *Sepulchrum eius Metis.*

IX. LOTHARIVS IMP. *filius Pij, præfuit annis* 15.
Vxor ei fuit Hermingardis filia Hugonis Comitis. Liberi, Ludouicus II. *Imp. eius nominis, Lotharius Rex Lotharingiæ, & Carolus Rex Prouinciæ. Deceſſit Imperio, Monachum induens, anno* 855. *Sepultus in Prumia Monaſterio.*

X. LOTHARIVS II. REX, *filius ſuperioris, annis* 13.
Vxorem habuit Theutbergam, liberos ex ea nullos. Conatus eſt, ea dimiſſa, ducere quamdam VValdradam; qua ex re natæ turbæ maximæ. Obiit miſero fato 7. *Idus Auguſti anno* 868. *vnico relicto filio Hugone ex dicta pellice VValdrada, ſed non herede.*

XI. CAROLVS CALVVS REX, & *poſteà* IMP. *annis* 9.

Pa-

Patruus fuit ſuperioris, de qua ſucceſsione prolixè ſuprà egimus. Uxor ei fuit prima Hermendrudis, ex qua nati, Ludouicus Balbus patris ſucceſſor, Lotharius infans extinctus, & Carolomannus Dux Prouinciæ, tandem cæcatus à patre; & filia Juditha, uxor Regis Anglorum, & poſteà Balduini Flandri. Obiit pridie Nonas Octobris anno Domini 877. Imperij 2. prope Vercellas in Italia, poſteà delatus in Franciam.

LVDOVICVS BALBVS REX & IMP. *annis* 2. XII.

Filius Calui. Pro uxore primò habuit Anſgardam, ex qua Ludouicus & Carolomannus. Ea relicta iuſſu patris, duxit Adelhaidem, ex qua Carolus Poſtumus, dictus Simplex. Obiit Balbus 3. Idus Aprilis anno 879.

LVDOVICVS & CAROLOMANNVS, *annis* 5. XIII.

Filij fuerunt præcedentis Balbi, de quorum ſucceſsione vide pleniùs in Annalibus. Obiit Ludouicus anno Domini 883. & Carolomannus anno ſequenti.

CAROLVS *Poſtumus, dictus* SIMPLEX, *annis* 45. XIV.

Filius Balbi. Geſsit Regium nomen varia fortuna. Uxorem habuit filiam Regis Anglorum, quæ ei peperit Ludouicum heredem, Tranſmarinum dictum. Obiit in carcere apud Peronam Carolus Simplex, anno 929.

LVDOVICVS IV. *Tranſmarinus, annis* 25. XV.

Filius ſuperioris. Præfuit multis ſibi aduerſantibus. Uxor fuit Gerberga, ſoror Othonis I. *Imp. Liberi, Lotharius, poſt eum Rex, & Carolus Dux noſter* XVII. *Moritur Rhemis, teſte Frodoardo, anno Chriſti 954. Sepultus ad S. Remigij.*

LOTHARIVS III. REX *præfuit annis* 24. XVI.

Filius præcedentis. Vix quietior fuit patre aut auo. Vxor fuit Emma, filia Regis Italici. Filiolus Ludouicus, ſed qui vix annum patri ſuperuixit. Ceſsit Lotharius, ſeu potiùs permiſit fratri Carolo Lotharingiam noſtram anno 978. Mortuus ipſe demum octauo anno pòſt, ſcilicet 986.

CAROLVS DVX, *frater ſuperioris, annis* 13. XVII.

 Vxo-

Uxorem habuit Trecarum Comitis filiam; ex qua nati, Otho Dux ſucceſſor, & Gerberga filia, nupta Lamberto Montenſi, nec non Ermingardis data Namurcenſi. Obiit Aureliis captiuus Hugonis Capeti anno 991.

XVIII. OTHO, *filius præcedentis, præfuit annis* 15.

Deceßit ſine liberis anno ſalutis 1005. *Sepulchrum eius Niuellæ.*

XIX. LAMBERTVS & GERBERGA, *annis* 10.

Soror hæc Othonis & filia Caroli, filium reliquit heredem Henricum. Cæſus eſt maritus eius Lambertus dictus Montenſis & Longicollius, anno 1015. *pridie Idus Septembris. Jacent Niuellæ.*

XX. HENRICVS, *filius præcedentium, præfuit annis* 23.

nempe partim cum matre, partim ſolus. Filium habuit Othonem, ſed qui breuiſsimo tempore patri ſuperuixit. Interfectus eſt Henricus à quodam captiuo ſuo, anno 1038.

XXI. LAMBERTVS II. *aliter* BALDRICVS, *annis* 16.

Frater præcedentis, Othone filiolo Henrici mox intra annum defuncto, iure ſucceßit. Vxor ei fuit Oda filia Gozelonis Ducis alterius partis Lotharingiæ pro Jmperatore, ex qua filius Henricus ſucceſſor. Cæſus eſt Lambertus ſeu Baldricus iuxta Tornacum 13. *Kal. Iuly anno* 1054. *Iacet Niuellis.*

XXII. HENRICVS II. *filius ſuperioris, præfuit annis* 14.

Vxorem habuit Adelam filiam Lantgrauy Thuringiæ, quæ peperit ei Henricum tertium ſucceſſorem, & Godefridum. Obiit Henricus pater anno ſalutis 1068.

XXIII. HENRICVS. III. *filius præcedentis, præfuit anno* 28.

Vxor eius Gertrudis, filia fuit Roberti Friſy, qui paulò pòſt etiam Flandris præfuit. Non reliquit proles maſculas, ſed tantùm filias. Cæſus eſt in armorum ludo Tornaci anno 1096. *Sepultus Niuellæ.*

XXIV. GODEFRIDVS BARBATVS, *annis* 44.

Frater fuit Henrici proximè præcedentis. Vxorem habuit filiam Henrici IV. *Imp. &* V. *Regis Germaniæ, nomine Sophiam, &*

ex ea

ex ea liberos, Godefridum ſucceſſorem; Henricúmque, & filias Aleidam & Idam. Obiit Dux, Magnus meritò cognominatus, anno 1140. *Sepulchrum eius in Affligem.*

GODEFRIDVS II. *filius ſuperioris, præfuit annis* 2. XXV.
Vxor ei fuit Lutgarda, (filia, vt volunt, Berengarij Comitis Zulzbachenſis) quæ ei peperit Godefridum ſucceſſorem. Obiit Idibus Junij anno 1142. *Jacet Louanij ad D. Petri.*

GODEFRIDVS III. IN CVNIS, *annis* 44. XXVI.
Filius Godefridi ſuperioris. Vir factus vxorem duxit primam Margaretam Limburgicam, ex qua Henricus ſucceſſor, & S. Albertus Epiſcopus Leodienſis & Martyr; & alteram, filiam Comitis Loſſenſis, quæ ei peperit Guilielmum primum Paruiſij Dominum, & Henricum Dominum de Cuyck. Obiit veriori calculo (de quo pleniùs in Annalibus) anno 1186. *Item ſepultus Louanij ad D. Petri.*

HENRICVS IV. PRINCEPS & I. DVX, *annis* 49. XXVII.
Filius fuit ſuperioris; ſuperbiori illo titulo Ducis, eius nominis primus, ſed alioqui iure ſanguinis, vt videmus, quartus Henricus inter Principes: de quo latiùs in Præfatione. Vxor prima ei Mathildis, filia Comitis Boloniæ: liberi, Henricus, Gotfredus, & filiæ, Maria nupta Othoni Imp. Mathildis Comiti Holland. vna item Geldro, & aliæ duæ. Vxor poſterior filia Philippi Regis Franciæ, ex qua filiæ duæ, quarum vna nupſit Comiti Cliuiæ. Obiit Magnus Heros Nonis Septembris anno 1235. *Sepulchrum eius Louanij ad D. Petri in medio Choro.*

HENRICVS V. *filius præcedentis, præfuit annis* 12. XXVIII.
Vxores habuit duas, priorem Mariam filiam Philippi Jmp. ex qua ipſi liberi Henricus ſucceſſor, & filiæ hæ, Mathildis vxor fratris S. Ludouici Regis, Maria Bauaro, & Beatrix Thuringo nupta. Secunda vxor fuit Sophia filia S. Eliſabeth, ex qua Henricus Thuringus. Obiit Kalendis Februarij anno Chriſti 1247. *Quieſcit apud Villarienſes.*

HENRICVS VI. PRINCEPS, III. DVX, *annis* 13. XXIX.

Filius

Filius ſuperioris. Vxorem habuit Aleidam filiam Ducis Burgundiæ, quæ ei peperit Henricum, Joannem & Godefridum filios, & filiam Mariam vxorem Philippi III. *Regis Francorum. Obiit pridie Kalend. Martij, anno* 1260. *Sepultus Louanij apud Prædicatores.*

XXX ALEIDIS PRO LIBERIS, *annis* 7.

Hæc, quòd filij impuberes eſſent, ſeptennium præfuit; poſteà maiori natu Henrico Monacho facto, Ioannes ſuccedit. Vide pleniùs in ipſis Annalibus. Sepulta eſt iuxta maritum.

XXXI. IOANNES I. *filius Henrici præcedentis, annis* 26.

Ex Margareta Flandrica liberos habuit Ioannem ſucceſſorem, Gothfredum, qui infans deceßit; Margaretam Henrico VII. *Imperatori, & Mariam Amadeo Sabaudiæ Comiti nuptam. Obijt* 5. *Idus Iunij anno* 1294. *Cõditus Bruxellæ ad D. Franciſci.*

XXXII. IOANNES II. *filius ſuperioris, præfuit annis* 18.

Vxor ei Margarita filia Eduardi Regis Anglorum. Filius & heres Ioannes, natus anno 1300. *Obiit pater Furæ* 6. *Kalend. Nouembris anno* 1312. *Sepultus Bruxellæ ad D. Gudilæ.*

XXXIII. IOANNES III. *filius præcedentis, præfuit annis* 43.

Vxorem habuit filiam Ludouici Ducis Ebroicenſis filij Regis Franciæ. Filij eius ante patrem defuncti ſunt. Filiæ, Joanna VVenceſlao Duci Boëmiæ, Margareta Ludouico Comiti Flandriæ, & altera Maria Reinaldo Geldro nuptæ. Deceßit Nonis Decembris anno 1355. *Sepultus in Abbatia Villarienſi.*

XXXIV. VVENCESLAVS & IOANNA *præfuerunt ſimul annis* 28. *ipſa ſola, defuncto marito, annis* 21.

Nulli ex hoc coniugio liberi. VVenceſlaus obiit anno 1383. *menſe Decembri. Ioanna grandæua ceßit Ducatum Antonio Burgundo pronepoti ex filia ſororis ſuæ, anno* 1404. *die* 7. *Maij, & biennio pòſt obiit Kalend. Decembris anno* 1406. *Sepulta Bruxellæ in Choro Carmelitarum.*

XXXV. ANTONIVS BVRGVNDVS *præfuit annis tantùm* 9. *Dux, ſed biennio antè etiam Ducatus Adminiſtrator.*

Pro-

Pronepos Ioannæ ſuperioris ex filia ſororis eius & Philippo Duce Burgundiæ & Comite Flandriæ. Vxorem habuit Ioannam filiam Comitis S. Pauli, & ex ea liberos Ioannem & Philippum. Cæſus eſt pro Francis pugnans contra Anglos non longè à Blangio 8. Kal. Nouemb. anno 1415.

IOANNES IV. BVRGVNDVS, *præfuit annis* 12. XXXVI.

Filius præcedentis, anno 13. ætatis Ducatum excepit. Duxit vxorem Iacobam Hollandam menſe Aprili anno 1418. ſed quæ biennio pòſt eum deſeruit, de quo pleniùs in Annalibus. Fatis conceſſit 17. Aprilis anno 1426. ad proximum Paſcha exeunte. Sepultus Furæ.

PHILIPPVS *frater præcedentis, tantùm annis* 3. XXXVII.

Vxor ei deſtinata erat Iolentis filia Regis Siciliæ, ſed quam non accepit, morte præuentus. Obiit 4. Auguſti anno 1430. Item Furæ conditus.

HINC PRINCIPES BELGII VNITI.

PHILIPPVS BONVS, *Fundator Belgici Imperij, præfuit annis* 37. I.

Fratruelis ſuperioris, nempe filius Ioannis Burgundi, qui ea lege Antonio fratri minori tantùm Brabantiam conceſſerat, vt cùm ex eo non ſupereſſent liberi, iterùm ius ad Ioannis heredes rediret. Ex Eliſabetha Luſitana filius heres Carolus, dictus Audax. Obiit Philippus 17. Kal. Iulij anno 1467. Sepultus primò Brugis, deinde in Burgundia Diuione.

CAROLVS AVDAX, *filius præcedentis, præfuit annis* 10. II.

Vxores habuit ſucceſſiuè tres; primam Catharinam filiam Caroli ſeptimi Regis Francorum, ſecundam Iſabellam Borbonicam ex qua MARIA *heres; & tertiam Margaretam Eboracenſem. Cæſus eſt ante Nanceium Lotharingiæ Nonis Ianuarij anni 1476. ad Paſcha exeuntis. Sepultus primùm Nanceij, inde tranſlatus Lutzemburgum, ac demum Brugas.*

MARIA *cum* MAXIMILIANO AVSTRIACO, *annis* 5. III.

Filia ſuperioris vnica, nupſit Auſtriaco Maximiliano Fred. Imp. filio, 18. Auguſti, ſeptimo menſe poſt patris mortem. Ex

hoc

hoc coniugio liberi, Philippus heres, & filia Margareta Ioanni Principi Hiſpaniæ nupta. Obiit 5. Kal. Aprilis anno 1482. *item ſepulta Brugis.*

IV. PHILIPPVS AVSTRIACVS, *poſteà Hiſpaniæ Rex, præfuit annis* 24. *menſibus* 6.

Vxor ei Ioanna filia Regis Hiſpaniæ. Filij Carolus heres & Ferdinandus, vterque Imp. & filiæ, Leonora, primùm Luſitaniæ, deinde Franciæ Regibus nupta; Iſabella Daniæ, & Maria Hungariæ Reginæ. Obiit in Hiſpania die 27. *Septembris anno* 1506. *Sepultus ibidem prope Burgos in Carthuſia.*

V. CAROLVS V. HISP. REX & IMP. *præfuit annis* 49.

Filius præcedentis natu maior. Vxor ei Iſabella Luſitana, ex qua Philippus heres; & filiæ, Maria Maximiliano II. *Cæſari, & Ioanna Principi Luſitaniæ nupta. Ceſſit filio Hiſpaniam, Indiam, & Belgium, ipſe Deo vacaturus,* 7. *Kal. Nouemb. anno* 1555. *Ceſſit paulò pòſt etiam Imperium fratri Ferdinando, ipſeq́; deinde piè obijt in Hieronymiano S. Iuſti in Hiſpania* 21. *Septembris anno* 1558.

VI. PHILIPPVS II. HISP. & IND. *Monarcha, præfuit annis* 43.

Vxores habuit quatuor, ſed ex duabus tantùm ſuperuixere liberi; ex tertia Eliſabetha ſeu Iſabella filia Regis Franciæ, Iſabella Sereniſſima nunc Belgij noſtri Princeps, & Catharina nupta pridem Duci Sabaudiæ. Ex quarta verò Anna Auſtriaca, Philippus III. *Monarcha. Piè obdormijt in Scoriaco S. Laurentij in Hiſpania Idibus Septembris anno* 1598. *cùm eodem anno Nonis Maij*

VII. ISABELLAM *filiam, Sereniſſimo Principi noſtro* ALBERTO AVSTRIACO *Impp. filio, nepoti, fratri, cum dote Burgundiæ & Belgij, annuente ſimul Philippo filio, addixiſſet.*

FRAN-

FRANCISCI HARÆI

ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ.

TOMVS PRIMVS.

PIPINVS
PRIMVS BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit Auſtraſiæ Inferiori, ſeu Brabantiæ, annis XXXII.

PIPINVS dictus DE LANDIS (oppidu- *Pipini patria & ſtirps.*
lum id nunc Brabantiæ eſt, in confiniis Haſ-
baniæ, olim Principum palatium) filius fuit
Carolomanni Tungrorum & Hasbaniȩ Du-
cis, præfecti, credo, limitanei & militaris
eorum locorum nomine Auſtraſiæ Regum.
Succeſſiſſe eum patri anno Chriſti nati ſex-
centeſimo quintodecimo, Annales vernacu- *615.*
li tradunt, vetereſque Scriptores Latini tacitè
adſtipulantur, vti in progreſſu oſtendemus.
Cur autem is potiùs quàm pater vel auus conſtituatur primus Brabantiȩ
velut hereditarius Princeps, ratio ea eſt, non quòd totam eam regionem, *Qua ratione is primus Brabantiæ Princeps.*
quæ nunc Brabantiæ nomine continetur, hereditario iure, aut etiam
donatiuo alicuius Regis poſſederit, ſed quòd poſſeſſiones auitas iis in lo-
cis ſuâ induſtriâ ipſe primus maximè augere cœperit, idcircò quòd tota
etiam Auſtraſia, non ſolùm Hasbania & Tungri, à Regibus Francorum,
qui & Auſtraſiorum, eius fidei fuerit commiſſa. De quo ſic in eiuſdem
Pipini rebus geſtis ante plura ſæcula conſcriptis: Beatus Pipinus (ita vo-

catur ob inſignem ſanctimoniam virtutibus eius bellicis, quod rarum eſt, coniunctam) primò Regum Auſtraſię, poſtmodum ipſius Auſtraſię Inferioris Præpoſitus & Dux glorioſus, erat lingua & natione Teutonicus, decus & gloria Teutonicorum, via & exemplar morum. Et paulò ſuperiùs: Venerabilis Pipinus ex patre Carolomanno Principe, & matre Æmegarde, fuit Maior domus Franciæ ſub Clotario Rege Francorum, & Dagoberto eius filio. Qua dignitate parũ à dominatione ac ſublimitate Regia differente præditus, omnia prudenti diſpoſitione ordinabat, præſtabatque tam in bello fortitudine, quàm iuſtitia in pace. Hæc ibi inter alia. Atque adeò veroſimillimum eſt, omnia bella aliaque præclara facinora, à Regibus illis patrata, magna quoque parte eius induſtria, vtpote Maioris domus Regiæ (nunc Comeſtabilis vocatur) fuiſſe confecta. Et innuunt haud obſcurè veteres Annales. Sanè Sigebertus Gemblacenſis, qui Chronicon ſuum ſcripſit ante annos quingentos, cùm ad annum Chriſti ſexcenteſimum decimum octauum narraſſet, qua ratione Monarchia Francici Regni ad Clotarium fuiſſet delata (nempe filiis * Theodorici Regis bello captis & occiſis, Brunichilde quoque eorum proauia, cui Clotarius decem Regum mortes imputabat, vno pede & brachio mutilata, & ad caudam equæ indomitæ religata & membratim diſcerpta) his verbis deinde Pipini noſtri meminit ad annum ſexcenteſimum vigeſimum quintum: Pipinus, inquit, filius Carolomanni, Maior domus Clotarij,* Principatum gerebat; Pipino verò in diſponenda Republica cooperabatur ſanctus Arnulfus, filius Arnoldi, filij Anſberti, ex Blithilde filia prima Lotharij Regis. Et triennio pòſt: Lotharius ſeu Clotarius Rex filium ſuum Dagobertum in Regno adſcitum Pipino & Arnulfo committit ad Auſtraſiis regnandum. Verba ſunt vetuſti Scriptoris. Sed quid? Horúmne teſtis ſolus Sigebertus Brabantus? Minimè; quin Aimoïnus, eo etiam ducentis annis antiquior, & qui in intima Francia ad muros Lutetiæ Pariſiorum vixit, ſemel atque iterùm Pipini huius noſtri honorificentiſſimè meminit: Dagobertus, ait, patre defuncto, totius regimen nactus gentis, in Burgundiam ea propoſiti intentione proficiſcitur, vt oppreſſis & calumniam ſuſtinentibus iuſtitiam exercendo ſubueniret. Vſque ad id temporis conſilio beati Arnulfi Metenſis vrbis Pontificis, nec non Pipini in Regno Auſtraſiorum Maioris domus officium gerentis vſus eſt; ideoque tam ſtrenuus tamque efficax in adminiſtrando apparebat Regno, vt circumpoſitæ nationes, eius vererentur nomen, ſuaque auxilia in ſubiiciendis exteris ſponderent gentibus fide promptiſſima. At verò poſt diſceſſum præfati Antiſtitis, conſiliis iam dicti Pipini & Chuniberti vrbis Coloniæ Præſulis obaudiens, ſuggerentibus eis, æquitati ac iuſtitiæ operam dabat. Pergit capite proximo:

Idem Maior domus Regum Francorum.

Claret Pipinus tam fortitudine belli quàm iuſtitia pacis.

**Fuit hic Theodoricus Burgundiæ Rex, nepos Sigeberti patrui Clotarij.*

625

* principabatur;

Pipino ſocius regiorum negotiorum S. Arnulfus Epiſcopus Metenſis.

Aimoïnus de geſtis Francorum lib. 4. cap. 19.

631

Encomium eorumdem ſcriptum ante annos ſeptingentos.

ximo:

PIPINVS DE LANDIS I. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Cap. 20. ximo: Porrò octauo anno Regni ſui cùm more Regibus aſſueto ſuperio-
res Franciæ partes peruagaretur, metuſque eſſet quòd filium non proge-
neraret, puellam quamdam, Ragnetrudem nomine, thalamo ſibi ſocia-
uit: ex qua filium eo anno ſuſcepit. Quem dum poſtmodùm in Aure-
S Amandus Epiſcopus Traiectenſis ſeu Tungrenſis. lianenſi vrbe venerabilis vir Amandus Traiectenſium (ſeu Tungren-
ſium) Epiſcopus iuxta morem fidelium præſignaret, aſſiſtente genitore
pariterque Ariberto Aquitaniæ Rege, finita oratione, & nullo è tanta
exercitus multitudine Amen reſpondēte, aperuit Dominus os pueri (qui
Infans triginta dierum loquitur. non pluſquam triginta à natiuitate expleuerat dies) ac audientibus cun-
ctis Amen reſpondit. Statim igitur ſanctus Antiſtes eum regenerauit:
quem Aribertus Rex de ſacro Fonte ſuſcepit, nomenque Sigiberti ei im-
poſuit. Sed exinde Dagobertus, dum patriam ſæpè ſtudet Neuſtriam
inuiſere & Regnum, prioris oblitus bonitatis, non ſolùm Eccleſiarum,
Dagobertus Rex ad grauia ſcelera prolabitur. verùm etiam quorumcumque locupletium inhians rebus, improbus
effectus eſt prædo. Luxuriæ quoque tam ineffrenatæ ſe tradidit, vt (ex-
ceptis tribus, quæ cum nomine, cultu etiam fulciebantur regio) pluri-
639. mus concubinarum illi obſequeretur numerus. Auerſum itaque cor eius
à Deo fuiſſe æſtimabatur prorſuſque abalienatum, niſi in ſemet reuer-
ſus, peccata ſua eleemoſynis redimere deliberaſſet. Erat in Regno eius
PIPINVS de potētiſſimis Auſtraſiorum, familiaritati eius inhærens, qui
oderat improbos, nec ſe miſcebat flagitioſis. Hunc quidam malignan-
Multa ſuſtinet Pipinus pro iuſtitia. tium Dagoberto adorſi ſunt facere odioſum: ſed Domini protectus cle-
mentia (cuius in obſeruanda iuſtitia ſectabatur præcepta) & inſidias pa-
ratas euaſit, & Regi vtilia ſuadendo fideliſſimus apparuit. Hæc Aimoï-
nus. Ceterùm quod ſuprà capite 19. indicauit nationes exteras induſtria
ſimul PIPINI domitas, illuſtre inprimis eſt quod idem narrat, capite de-
Lib. 4. cap. 18. cimo octauo his verbis: Auſtraſiis Francis Rex inſtitutus Dagobertus
à patre, aduerſus Saxones, qui rebellare tentauerant, arma mouit; tranſ-
greſſuſque Rhenum, cum Bertoaldo Saxonum Duce pugna commiſſa,
Bellum Saxonicum eius ſimul induſtria geſtum. enſe percuſſus in caput, deciſos cum parte galeæ crines patri per armige-
rum mittit, & vt ſibi, antequam cunctus corruat exercitus, in auxilium
properet mandat. Fortuna adfuit: Clotarius enim venationis gratia Lon-
golariam ſiluam petierat: vbi accepto periculorum filij nuntio, graui
exagitatus dolore, raptis, quos in promptu habebat, iuuenibus, ad alios
630. etiam vt ſe ſequerentur, directis legatis, breui tempore longū iter emen-
ſus (nam & noctibus viam carpebat) ad filium vſque peruenit. Et ea qui-
dem nocte fixis ſuper Wiſeram fluuium tentoriis, quieuerunt. Manè
autem facto, dum Franci plauſus ac voces lætitiæ pro aduentu Regis
Clotarij ederent, Bertoaldus Saxoniæ Dux ſuper ripam fluminis præ-
lium poſtulans, audito tumultu, interrogat vt quid tantus in Franco-
rum

rum caſtris oriretur lætantium ſonus. Dictum eſt ei, Clotarium aduenisse Regem, atque ob id diem feſtum agere Francos. At ille ad hæc, Falſa, ait, ſpe decepti, præ timore deſideria ſomniant ſua: nam Regem, quem ſecum gratulantur manere, certa ferente fama nos compertum habemus vita iam defunctum. Clotarius citeriori armatus ſuperſtans littori, dum talia ſuperbè profantem audiret, nil dicens, quò maior taciturnitate ſua hoſtibus incuteretur timor, celerrimè galea nudauit caput. Erat quippe eius cæſaries pulchra canitie veneranda, in cuius adſpectu ab aduerſariis maximè dignoſcebatur. Denique ſtatim à Bertoaldo agnitus incongrua percepit reſponſa. Túne (dixit) hîc muta aderas beſtia? Tunc Rex huiuſmodi commotus conuitio, & vltrà quàm dici poſſit exardeſcens ira, capiti repoſita caſſide, calcaribus equum verſus eum impulit, vt tranſmeato flumine ſe de inimicis ſuis vlciſceretur. Franci ibidem, iniuria Regis permoti, atq; eius exemplo animati, flumen natantes tranſibant ſequentes Regem, qui fugienti Bertoaldo infeſtus inſiſtebat. Grauabatur ſanè ad inſequendum, & pondere armorum, & quòd dum tranſnataret fluuium, aqua ſinum eius nec non ocreas repleuerat. Bertoaldus verò recedendo clamabat, ſe eius ſeruum, illum verò ſuum confitens dominum; viderique iniuſtum, vt vel ſeruus à clementiſſimo domino, vel dominus à ſe ſeruo licet inuito ac coacto, perimatur. Verùm Clotarius callidè hæc eum proſequi ſciens, nec ea quæ dicebantur curans, tandem pernicitate equi quo vehebatur eum aſſecutus interemit; ſublatoque eius capite, ad filium & ceteros Francos, qui triſtes eò quòd eum perniciter volantem conſequi nequirent, eius ſaluti timentes, poſt eum iter pro poſſe accelerabant, regreditur. Indeque releuatis mœſtitia eorum animis, vnà cum eis Saxoniam ingreſſus, ita depopulatus eſt eam, vt nullum hominem viuentem relinqueret, qui longitudinem ſpathæ quam tunc fortè gerebat exceſſiſſet. Iſta Aimoïnus. Refert eam victoriam Sigebertus ad Chriſti 630. annum. Dagobertus, inquit, Rex Saxonibus bello concurrit, cui pater Lotharius accurrens auxilio, interfecto Bertoaldo Duce Saxonum, victoriam obtinuit, & peruagans omnem Saxoniam, nullum omnino Saxonum (virilis ſexus, addit Regino) menſuram gladij ſui excedentem dimiſit viuentem. Meminitque idem victoriarum eius contra Sclauos & Waſcones anno 634. & ſequenti, quas & Aimoïnus narrat, ſed non ſunt omnia hîc inſerenda. Clarebant eo tempore in Francia tres fratres, Ado, Rado, Dado, qui & Audoënus dictus eſt, ſinguli ſingula cœnobia fundantes, quos animabat ad pietatem Eligius aurifex, iamdudum in aula Regis Lotharij clarus, qui etiam ex dono Dagoberti Regis Solemniacum monaſterium conſtruxit. Hic nempe eſt Eligius, qui eodem Audoëno grauiſſimo Scri-

Saxonum Dux ſtultè inſultat Regi Clotario.

Ecce, & tunc viri fortes.

Bertoaldus Saxo reſecto capite victus.

630.

Item vincuntur Sclaui & Waſcones.

645. S. Eligius prædicat Chriſtum Antuerpienſibus & vicinis. ptore ante tot ſęcula in eiuſdem Eligij Vita atteſtante, Epiſcopus Nouiomenſis & Tornacenſis factus, multùm in Flandris laborauit, iugi inſtantia ANDOVERPIS decertauit. Et hi quidem Flandrenſes atque Andouerpenſes, Friſones quoque & Sueui & Barbari quique circa maris littora degentes, primò eum hoſtili animo & auerſa mente ſuſceperunt, ſed poſtmodum, cùm paulatim per gratiam his verbum Dei inſinuare cœpiſſet, pars maxima trucis ac barbari populi, relictis idolis conuerſa eſt ad Deum verum, Chriſtoque ſubiecta. Sic Audoënus. Et vide quanta ſemper manſerit Pipino auctoritas. Dagobertus Rex non contentus ſe

Filius Regis Dagoberti Pipino commiſſus. rectè eius ſapientia induſtriaque inſtitutum, filium ſuum quoque, cuius ſuprà meminimus, Sigebertum eius curæ committit. De quo iſta Sigebertus ad annum Chriſti ſexcenteſimum quadrageſimum: Dagobertus

640. Rex filium ſuum Sigebertum Auſtraſiis Regem mittit, ſub tutela Pipini & Cuniberti Epiſcopi Colonienſis. Poſteà Dagobertus bella adhuc quædam geſſit, ſed pietate admodum temperata, atque adeò redolentia ſanctimoniam ſui huius formatoris ac moderatoris Pipini. Ea his verbis idem Chronologus perſtringit: Anno 642. Dagobertus Rex, Saxonibus contra Winidos ſibi auxiliantibus, annuum quingentarum vacca-

Rex Britonum gratiam Dagoberti ſibi redimit. rum tributum indulget. Et anno ſequenti Dagobertus Waſcones ſubigit, & Iudacail Rex Britonum gratiam eius ſibi redimit. Porrò inclytus Rex Francorum (dicam verbis Aimoïni *) annis 14. glorioſa functus Re-

*Lib. 4. c. 33. gni adminiſtratione, in Spinogilo (villa ſuper fluuium Sequanæ ſita, haud procul à Pariſiis) conſtitutus, profluuio ventris laborare cœpit. Indeq; obſequentium manibus ad Baſilicam ſancti Dionyſij delatus, dum ſe incommodo vltimæ ęgritudinis ad mortem vrgeri intellexiſſet, Egam Conſiliarium ſuum ad ſe venire mandauit, ſeque diſceſſurum è præſenti ſæculo intimans, vxorem ſuam Nantildem, ac filium Clodoueum eius tuitioni commiſit; & vt ſecundùm prudentiam ſibi à Deo conceſſam filium enutriret, piéque regnum diſponeret, admonuit. Ceteris etiam Optimatibus ac Pontificibus Neuſtriæ ac Burgundiæ accerſitis, eos fi-

Dagobertus Rex moritur. lio, eiſque filium commendans, 14. Kalend. Februarij diem clauſit extremum (anno Chriſti 645. ad proximum Paſcha exeunte.) At verò Pipinus

645. (verba ſunt eiuſdem capite 36.) qui ſub Dagoberto aſſiduè cũ aliquibus ex Auſtria primoribus palatium incoluerat, eo obeunte ad Sigebertum ſe confert; iunctoque cum Cuniberto Pontifice, vt pridem, amicitiarum fœdere, vtilia cum eo Regi memorato conſilia miniſtrabat. Ex quorum ſententia Sigebertus ad Clodoueum dirigit fratrem, qui debitam ſibi

Pax inter filios Dagoberti agente Pipino ſtabilita. portionem ex paternis poſcerent theſauris. Ad quam redhibendam certus cum loco deſignatur terminus. Statuta ergo die Cunibertus cum Pipino vſque Compendium villam Regiam acceſſit; ibique procurante

Ega Clodouei Regis palatium gubernante, omnis theſaurorum Dagoberti ſupellex, in ſpeciebus variis, muneribuſque anteà abditis, prolata, ac inter fratres æqua eſt lance diuiſa: tertia parte tamen, ex omnibus quæ Dagobertus adquiſierat poſtquam Nantildem ſibi ſociauerat, ipſi Reginæ ſeruata. Partem Sigeberti Cunibertus & Pipinus ad ipſum pertulerunt. Hactenus Aimoïnus. Denique Pipinus, Dux piius æquè ac ſtrenuus, anno poſt Chriſtum natum ſexcenteſimo quadrageſimo ſeptimo, 647.
die Februarij vigeſimo primo, ad meliorem vitam tranſiit Landis oppidulo Brabantiæ, prætorio tunc Auſtraſiæ inferioris ſeu Ciſmoſanæ; ſed tranſlatus, non ſine opinione eximiæ ſanctitatis ornat nunc vnà cum filia ſanctiſſima Gertrude & coniuge Itta ciuitatem Niuellenſem. *Pipinus tranſit ad meliorem vitam.* Etenim coniugem habuit Ittam venerabilem, ex inclyta Aquitanorum ſtirpe; ex qua ſuſcepit liberos, Grimoaldum, Gertrudem & Beggam; *Eius coniunx & liberi.* fuitque Itta ſoror ſancti Modoaldi Treuirenſis Epiſcopi, quod ex eiuſdem ſanctiſſimi Antiſtitis rebus geſtis, ante annos quingentos fideliſſimè ſcriptis, diſcimus; vbi & hoc PIPINI elogium eſt, dignum quod hîc attexatur: Clarebant (inquit Auctor) tunc temporis in palatio viri ſtrenuiſſimi, iidemque religioſiſſimi, inter quos eminebat PIPINVS Dux clariſſimus, & Maior domus ſub Clotario, Dagoberto & Sigeberto potentiſſimis Regibus. *Elogium eius ex rebus geſtis S. Modoaldi.* Qui ſapientiſſimus Dux, quia ſanctarum Scripturarum ſcientia minùs eruditus erat, prudentes quoſque viros negotiorum ſuorum ſocios aſſumebat. Nam & Arnulphum Metenſium Pontificem, qui ante Pontificatum hanc eamdem dignitatem irreprehenſibiliter adminiſtrauerat, poſtmodumq; eo defuncto, beatum Cunibertum Colonienſem Antiſtitem pari ſanctitatis fama illuſtrem, in hac negotiorum adminiſtratione curabat adhibere participem: in quorum numero dum beatum quoque Modoaldum adſciuiſſet, mirum, quanto æquitatis & ſanctimoniæ decore aula illa Regia vbique reſplenduit. Ita ibi. Sub hoc Principe, præter ſanctiſſimos Amandum & Eligium, quorum meminimus, alioſque de quibus in ſucceſſore filio ſermo erit, illuſtrauit inprimis Brabantiam ſancta Hermelendis virgo, de qua Molanus noſter ex antiquis monumentis iſta habet vigeſima nona Octobris: *Claret ſub eo S. Hermelendis virgo Brabanta.* Villa Meldricis ſanctæ Hermelendis virginis. Hæc præclaris parentibus nata in villa Odenca, virginitatem ſuam duodennis Deo deuouit atque conſecrauit. Quam cùm in villa Beuecum duo fratres profanare vellent, qui in virginis concupiſcentiam exardeſcebant, Angelus eam iuſſit in Meldricem vicinam inſulam recedere. In qua animam ſuam caſtitate virginali, obedientia regulari, & mira abſtinentia, inſuper & eremitica vita ſanctificatam, Deo eam repetenti reddidit. Poſt mortem verò per 646.
quadraginta octo annos à cultu ſæculi latuit, donec miraculorum gloria

eam magnificante, permotus Dux Pipinus pater beatæ Gertrudis, ſacrum corpus leuauit è tumulo: prædiorum quoque maxima multitudine locum ditauit, inſtituens illic ſanctarum Virginum monaſterium.

Monaſterium à Pipino inſtitutum.

Quibus, vt diuinum ſacrificium peragerent, presbyteri poſteà ex monaſterio S. Bauonis, quod in vicino monte, qui Teutonicè dicitur **Calſmont**, ſitum erat, adiuncti ſunt. Sed neutrum monaſterium nunc ſupereſt. Eſt autem Odenca apud Louaniolum, **ter Dunck bij Lueuenioul.** Meldricis autem inſula nunc continens eſt, dicto loco, & Hugardiæ in finibus Brabantiæ contigua; vbi natalis virginis celebris eſt cum nouem Lectionibus dicto die 29. Octobris. Sub hoc Principe quoque ad cælos tranſiit anno Chriſti 631. magnus ille Allouinus cognomento Bauo, Agilulphi Hasbaniæ Comitis filius, Carolomanni ſenioris patruelis, conuerſionis ſuæ annò quadrageſimo, cuius laudes etſi Haſbani, in Flandricis narranda ſeruamus, quòd Gandaui Flandrorum palęſtræ ſacræ ſimul & quietis locum delegerit.

S. Bauo coæuus & conſanguineus Pipini.

Externa, quę eodem temporum interuallo inſigniora acciderunt, hæc ferè ſunt: Anno ſexcenteſi-

Externa inſigniora eiuſdem æui.

625. mo vigeſimo quinto Coſrhoës Rex Perſarum multis cladibus ab Heraclio Imperatore Chriſtiano attritus, anno belli Perſici quinto, collectis omnibus ſuis viribus, & Barbaris aduerſus Romanum Imperium concitatis, Auaribus, Bulgaris, Sclauis, aliiſque qui Conſtantinopolim obſiderent, ad auertendum ex Perſide Heraclium, ipſe à tripartito Heraclij exercitu variis in locis, non abſque diuinis portentis & ſignis profligatur, quæ pleniùs Annales Theophanis, Cedrenus, & alij exponunt; vt & liberationem Conſtantinopolis ab obſidione, præſidio Deiparæ Virginis, hoſtibus etiam viſibilis factæ, cum claſſis & exercitus interitu.

Conſtantinopolis præſidio Deiparæ ab hoſtibus liberata.

Ac biennio pòſt Heraclius proſequens profugientem Coſrhoën, amœniſſimis eius villis & arcibus potitus, trecenta ſigna bellica Romanis priùs erepta, vindicauit. Vbi cùm Coſrhoës tandem Seleuciam vrbem muniтiſſimam cum coniugibus, liberis, ac theſauris ſe recepiſſet, in morbum incidens, Mardeſam iuniorem filium ex Syra dilecta coniuge, coronare ſtatuit; quo cognito, maior natu Syroës cum Optimatibus comprehenſum patrem, poſtquam ante eius oculos, alios eius filios occidiſſet, ipſum quoque poſt multa ludibria interfecit, factaque pace cum Romanis, captiuos, & inter eos Zachariam Pontificem Ieroſolymorum, liberos dimiſit, prouincias ereptas & ipſum LIGNVM CRVCIS intactum reſtituit (teſte etiam Suida in Heraclio) quod miſſum Conſtantinopolim ſequenti anno retulit Heraclius Ieroſolymam.

Lignum S. CRVCIS Perſa reſtituit.

Sub idem tempus aperitur via Euangelio apud Aquilonares Anglos, Nordanhumbros dictos, ex hac occaſione: Eduinus eorum Rex, poſtulata in vxorem Edelburga, Edelberti Gantuariorum Regis filia Chriſtiana, cùm reſponſum eſſet,

eſſet, non licere Chriſtiano Chriſtianam virginem pagano homini dare, promiſit, ſe illi, & omnibus qui cum ea venirent, permiſſurum liberam fidem & cultum ſuę Religionis, atque adeò ipſummet quoque eamdem ſuſcepturum, ſi prudentibus ſanctior videretur. Mittitur igitur virgo, & ſimul Paulinus, pridem à ſancto Gregorio Papa, Auguſtino primo Anglorum Apoſtolo ſub anno Chriſti 600. in ſubſidium miſſus, cuius exhortationibus idem Eduinus Rex cum cunctis gentis ſuæ Nobilibus, ac plebe plurima, anno ab incarnatione Domini 627. Eboraci baptizatur. Idem quoque Rex Eduinus ſic erga cultum veritatis affectus eſt, vt ad eumdem etiam Regem Orientalium Anglorum Carpualdum pelliceret. Hæc Beda. Hac tempeſtate innotuit portentoſa doctrina Mahometis, qui (vt Annales Theophanis & Cedrenus tradunt) mortuus eſt, anno Chriſti 630. Præcurſorem Antichriſti hunc omnium ſceleſtiſſimum extitiſſe Ioannes Damaſcenus vicinus illorum temporum exiſtimauit. Citati verò Annales tradunt, apud Homeritas, ſiue in Arabia Felice, eum Hali parente Iſmaëlita genitum, pauperem hominem ſuam operam mercede locaſſe, inhæſiſſeque ſeruitio cuidam potenti viduæ Cadichæ ſiue Tadichæ dictæ, cuius paſcendos ſuſcepit camelos; & cùm vafer eſſet ingenio, inſinuantem ſe dominæ gratiæ effeciſſe tandem, vt eam ſibi coniungeret vxorem. Cùm autem à dæmonio exagitaretur, & comitiali morbo laboraret, vxorem ſuam indignè id ferentem ea arte demulſit, vt diceret ad cõſpectum Angeli Gabrielis ſibi apparentis concidere. Quod cùm eidem mulieri confirmaſſet pſeudomonachus quidam Arrianus, ob falſam fidem in ea loca relegatus, eaque paulatim opinio animis omnium inhæſiſſet, idem ſibiipſi varia effingens, ea vt diuinitus accepta curioſo populo perſuaſit, plenumque vanis figmentis volumen conſcripſit, quod è cælo delatum mentitus, ſuis tradidit ſectatoribus obſeruandum. Excogitauit autem ad ſectam propagandam illecebras ex voluptatibus carnalibus comparatas, feminarum multitudinem in hac vita ſuis concedens, & in futura iiſdem illecebris conſitum paradiſum, in quo ipſis omnia ad cibum & potum lautè abundéque ſuppeterent, & ad Venerem præſtò eſſet pulcherrimarum feminarum multitudo, his verò potiſſimùm potituros fore, qui vel hoſtes huius ſectę occiderent, vel occiderentur ab eis. Itaque armis hanc religionem propagandam, & nullatenus de ea diſputandum, vt quæ cælo deſcendiſſet. Vt verò omnium nationum homines alliceret, ex cunctis fermè aliqua miſcuit; nempe ex Iudæis Circumciſionem, Dei vnius cultum, abſtinentiam à carne ſuilla, (non tamen à ceteris carnibus Iudęis immundis:) ex Chriſtianis, Chriſtum, ſed cum Arrianis creatum & ſeruum, cum Neſtorianis purum hominem, cum Manichæis, non eum fuiſſe crucifixum,

Aquilonarium & Orientalium Anglorum Reges fiunt Chriſtiani.

Mahometis ſordidi natales.

Impoſturis ſibi auctoritatem parat.

Mahometis fœda deliramenta.

fixum, ſed eius tantùm vmbram ſeu ſpectrum; ex Gentilibus, Lunæ ſeu cuiuſdam aſtri cultum. Sepulchrum Mahometis, inquit Leonicus, in ciuitate Mecha compertum habeo exſtructum eſſe ex lapidibus pretioſiſſimis, & ſublime pendere in medio templo. Impij hi Saraceni Arabes pluribus prçliis ea ratione aduerſus Chriſtianos victores, mox anno 634. Heraclium Imperatorem Syria & Ægypto ſpoliant, & biennio pòſt etiam ſancta Ieroſolymorum ciuitate, ac deinde Antiochia & aliis; puniente Deo Heraclium, qui cùm Catholicus fortiter ſuperaſſet, vti diximus, indomitos Perſas, iam hæreticus Monothelita factus, turpiter ab imbellibus Saracenis ſuperaretur, maximiſque Prouinciis exueretur.

Propagata eius ſecta armis.

GRIMOALDVS

FILIVS SVPERIORIS

II. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis vndecim.

PATRE Pipino elato, Grimoaldus filius eius (verba ſunt Sigeberti ad annum 647.) in aula Sigeberti Regis potenter principatur. Vnde eum pro honore & officio Ducatus adfuiſſe dubium non videtur, cùm anno ſequenti, eodem Chronologo teſte, Rex Sigebertus cum Radulpho Turingorum Duce bello concurrit. Sed deinceps idem Rex, cooperante Grimoaldo, totum ſe pietati dedit, quemadmodum & Itta Grimoaldi mater; quæ mox anno ſexcenteſimo quinquageſimo, triennio poſt mariti Pipini mortem, inſtinctu ſanctiſſimi Amandi, ſe & ſua Deo deuouens, Monaſterium Niuellenſe (vtor verbis eiuſdem Scriptoris) fundauit, eique filiam ſuam Gertrudem Deo dignam virginem præfecit, de qua agemus pleniùs paulò pòſt.
651 Porrò anno ſequenti Sigebertus quoque Rex de poſteritate prolis deſperans, duodecim Monaſteria Deo conſtruxit; in quibus Stabulaus & Malmundarium eminebãt; cooperante in his Maiore domus Grimoaldo, & Traiectenſium Epiſcopo Remaclo: qui Remaclus & ipſe non multò pòſt in Stabulaus monachicæ vitæ habitum ſuſcepit. Ita Sigebertus Chronologus. Imò de Stabulaus, ſeu Stabuleto, & Malmundario

647

Mater Grimoaldi ſibi & filiæ Gertrudi fundat Monaſterium Niuellenſe.

GRIMOALDVS II. BRABANTIÆ PRINCEPS.

iſta leguntur in rebus geſtis ſancti Modoaldi: Grimoaldus duo præclara *Monaſteria duo item à Grimoaldo conſtructa.* Monaſteria Stabulaus & Malmundarium ex proprio conſtruxit. Nec diſſonant quæ ſunt in teſtamento Regis Sigeberti, in Vita ſancti Remacli per Notgerum ante annos ſexcentos ſcripta, vbi hæc leguntur: Monaſteria, inquit Rex, Stabulaus & Malmundarium, quæ Grimoaldus ſuo opere conſtruxit, quæ mundanam ſubſtantiam cernuntur parumper habere, decreuimus aliquantùm reſpicere. Iſta Rex; & ecce quomodo Monaſteria illa & à Rege & à Grimoaldo ſint conſtructa. Sed non re-*In Grimoaldo non reſpondent vltima primis.* ſpondent in Grimoaldo vltima primis. Sigebertus Rex de prole deſperans, anno Chriſti ſexcenteſimo quinquageſimo ſecundo Grimoaldi filium Hildebertum adoptauerat in Regnum, ſed nõ multò pòſt naſcitur 652. Regi Sigeberto filius Dagobertus. Nihilominùs, defuncto iam dicto Rege, eam adoptionem tanta vi tutatus eſt Grimoaldus, vt Dagobertum Sigeberti filium in Monachum attonſum in Scotiam ad amicos ablegârit. Primò proferam quæ de his habet noſter Chronologus Brabantus Sigebertus, deinde quæ alij. Anno 656. (inquit ille) Rex Auſtraſiorum Sigebertus moritur, Dagoberto filio ſuo admodum paruulo, fidei Grimoaldi commendato, vt in Regnum eius auxilio promoueretur.

657. Et anno ſequenti Grimoaldus Maior domus, domino ſuo Dagoberto *Attonſo filio Sigeberti Regis, ſuum filium nititur euehere ad Regnum.* Sigeberti filio attonſo per Didonem Pictauenſem Epiſcopum, & in Scotiam directo, Hildebertum filium ſuum facit Auſtraſiorum Regem. Porrò anno ſexcenteſimo quinquageſimo octauo, Franci dolentes ſuper infidelitate Grimoaldi, captum eum præſentant Pariſiis iudicio Clodouæi; quem Clodouæus vinculis conſtrictum in carcere fecit amara morte conſumi, filiumque ſuum iuniorem Childericum Regem fecit Auſtraſiorum. Hæc Sigebertus Chronologus noſter ante annos quingentos, quæ & confirmantur ex aliis. Sic enim ſcribit ſanctus Notge-*De eius exitu teſtimonia veterum.* rus, quem diximus, in Vita ſancti Remacli: Grimoaldus ſub prætextu munerum accipiendorum à Clodouæo fratre Sigeberti Pariſios euocatus, illic retentus eſt, quòd filium domini ſui Sigeberti, quem in ſuam fidem ſuſceperat, vt eum patri ſubſtitueret, Clericum effeciſſet, ſuum filium Regem volens ſubſtituere, iſta Notgerus. Ex quibus coniicio, Grimoaldum honoris titulo euocatum Pariſios, ibi in vincula conie-

658. ctum fuiſſe, ibique mortuum anno 658. Poſteriores aliqui Scriptores narrant, quaſi in acie captus ſit, filiúſque eius Hildebertus ibidem cæ-*Filius eius Hildebertus prælio cadit.* ſus: ſed magis adhibenda fides antiquis; interim, quòd Grimoaldo ſic Pariſiis ſpecie honoris euocato & detento, Hildebertus filius cum Clodouæi Ducibus concurrerit, & ceciderit. Sepultus eſt Grimoaldus, iuxta Chronicon vulgare, Iopiliæ nõ longè à Leodio. Non dubium quin pientiſſimam Ittam viduam Pipini, eiúſque filiam ſanctam Gertrudem hi ca-

hi caſus Grimoaldi & Hildeberti grauiter perculerint: certè Itta Grimoaldi mater eodem anno (eodem Sigeberto Chronologo teſte) defuncta eſt. De ſancta Gertrude hæc leguntur in eius Vita grauiter ante plura ſæcula conſcripta, non parum lucis his Annalibus noſtris allatura: Gertrudis (inquit Auctor) virgo clariſſimis & per totam Europam promulgatis natalibus, hoc eſt, venerabili illo Pipino Magno patre, Maiore domus Franciæ exorta, ab ipſis pueritiæ annis viam mandatorum Dei ingreſſa, omnem lubricæ ætatis leuitatem fugiebat: quæ dum altiori propoſito virgineæ pudicitiæ ſigillum conſecrare vellet auctori caſtitatis Domino IESV, ſuperuenit ad ædes patris eius Pipini Rex Dagobertus: in cuius comitatu erat Ducis cuiuſdam Auſtraſiorum filius, qui & in matrimonium eam poſtulauit. Sed virgo Deo dilecta, Regi, parentibus, & reliquis Principibus reſpondit: Ego neque hunc neque quemuis alium volo mortalem hominem, ſed mihi ſpōſum delegi Chriſtum, in cuius diuitiis cælum & terra ſunt, & omnis ornatus eorum. Mortuo patre eius Pipino, veneranda eius mater Itta caſtæ quoque profeſſionis velamen à beato Amando Epiſcopo accepit, domúmque ſuam in Sanctimonialium Monaſterium eiuſdem Antiſtitis conſecratione commutauit. Ob quod factum multas calumnias & iniurias cum dilecta filia ſua Gertrude ſuſtinuit. Sed mater vſque adeò non eſt his mota, vt etiam filiæ ſuæ ob hoc gaudenti (ne fortè eam animorum corruptores vi à ſe aliquando abſtraherent) licet nondum conſecratæ, arrepta forfice capillos abſciderit. Vnde & ipſa etiam aliquantò pòſt inter Virgines, ſuſcepto velamine, conſecrata eſt; ac deinde, ſuccedente tempore, vnanimi conſenſu ad regimen quoque expedita; in eleëmoſynis & hoſpitalitate maternæ traditionis cooperatrix ſedula, omnia prædia ampliſſimi patrimonij conferens Eccleſiæ in vſum Sanctimonialium, pauperum, ac peregrinorum. Sanè Foillanum, Vltanum, alióſque tranſmarinos viros lucra animarum quærentes lætiſſimè ſuſcepit; quoſdam etiam apud ſe retinuit. Sed & pretioſos Codices, & de vrbe quoque Roma pignora diligenter acquiſiuit Sanctorum: atque inter hæc ſcilicet Dominicæ ſeruitutis augmenta, beata Itta ad Dominum migrauit. Poſt cuius mortem, mox ſancta Gertrudis onus, quod ei iam ſoli incumbebat, in plures diuiſit exemplo Moyſi. Atque foris quidem agenda fratribus in timore Dei perfectis commiſit, intus autem ſpiritualibus ſororibus rei familiaris curam demandauit: in his, in aſcenſu ſpiritualium ita proficiens, vt cernentibus ſororibus lux etiam ſphæræ igneæ ſuper eam aliquando irradiare ſit viſa: deinde & nuntios quoque ſuos in mari periclitantes inuocata, licet abſens corpore, ipſa liberauerit. Hæc ibi inter alia eius encomia. Eodem temporum decurſu, anno Chriſti 650.

S. Gertrudis ſororis Grimoaldi laudes.

En monile vetus ſponſarum Chriſti.

658

Foris fratribus, intus ſororibus agenda Gertrudis committit.

Externa eiuſdem anni inſigniora.

(quo & ſanctus Martinus Papa Romanus iuſſu Conſtantis Imperatoris hæretici Monothelitæ in exilium abductus eſt) quidam hæreticus pulſus à partibus tranſmarinis in Gallias venit, cœpítque Auguſtoduni ſubdolè nefanda ſua dogmata prodere. Quòd cùm in palatium ad aures

Hæreticus Galliâ pulſus, negans illud Chriſti: Pater, non quod ego volo, ſed quod tu.

ſancti Eligij perueniſſet, is conſilio cum Audoëno (qui iſta ſcribit) inito egit cum Rege, quatenus ad hæreticum refellendum Synodus Epiſcoporum Aureliani congregaretur: in qua cùm idem hæreticus mira in diſputando ſubtilitate omnes Antiſtitum rationes diu eluſiſſet, tandem cuiuſdam doctiſſimi Epiſcopi Saluij induſtria conuictus, communi Epiſcoporum ſententia damnatus eſt, & cum ignominia à finibus Galliarum eiectus. Hæc Audoënus in rebus geſtis ſancti Eligij. At verò anno 653. (vt habent ex Theophane Annales Græcorum) Mahuuias Sa-

Saraceni Rhodum vaſtunt, & Coloſſum vnum ſeptem miraculorum confringũt.

racenorum Princeps Rhodum Inſulam deuaſtans, Coloſſum ſiue æneum illud Solis ſimulachrum in portu conſtitutum, interque ſeptem mundi miracula numeratum (cuius nimirum tanta magnitudo erat, vt ſub diuaricatis cruribus ſpatium præberet nauibus tranſeundi, altitudinem habens centum viginti ſex pedum) iam anteà terræmotu diſiectum confregit, Iudæóque cuidam Emeſeno vendidit, qui nongentos camelos ex eius ære onerauit. Quo eodem tempore Armenia ab iiſdem Sa-

654 racenis longè latéque deuaſtata eſt. Anno verò ſequenti Foillanus, cuius iam meminimus, natione Hibernus, qui à ſancto Martino Papa

S. Foillanus Hibernus occubuit martyrio.

prędicandi gentibus Euangelium acceperat, martyrij coronam ſuſcepit, vnà cum tribus diſcipulis, in ſilua Carbonaria territorij Leodienſis. Etenim ſancta his temporibus peruaſit æmulatio Hibernos ſeu Scotos religionis Chriſtianæ cultores. Quòd enim ſcirent, ab vrbe Roma complures in Britanniam ad Anglorum conuerſionem ſanctos viros miſſos, ipſique hactenus non ſine culpa neglexiſſe viſi eſſent id quod ob locorum propinquitatem commodiùs peragere potuiſſent; complures ex ipſis paternis egreſſi domibus, ad prædicandum gentibus Euangelium

Quibus occaſionibus Hiberni prædicatores in Belgium venerint.

profecti ſunt, vt ex Beda conſtat. Sed incentor inprimis & inſtigator, vt ex Hibernia eiuſmodi viri transferrentur in Gallias, vel alias vicinas regiones, fuit Vincentius Comes Hannoniæ, qui vxorem habuit conſanguineam Regis Dagoberti beatiſſimam Waldetrudem. Miſſus enim ille à Francorum Rege in Hiberniam, inde ſecum duxit ſtrenuos fidei prædicatores, Foillanum eiuſque germanum Furſeum, & alios quos egregia ſanctitas decorauit. Acta eiuſdem beati Vincentij ſic habent: Die decima quarta Iulij Sonegiis depoſitio beati Vincentij Confeſſoris Chriſti, qui fuit Hannoniæ Comes, anteà Madalgarius dictus, inter Palatinos Regis Francorum Dagoberti non infimus. Habuit enim vxorem conſanguineam Regis beatiſſimam Waldetrudem; ipſumque Rex habuit

buit ad annos aliquot Hiberniæ gubernatorem. Vnde poſteà in Gallias
rediens, ſanctiſſimos & ſtrenuos fidei prædicatores ſecum adduxit. Inter
quos ſancti viri memorantur Foillanus, Furſeus, Vltanus, Eloquius, Etto,
& Adalgiſus. Autbertum Epiſcopum miro humilitatis affectu coluit,
qui eum adeò ſuperni amoris feruore accendit, vt depoſito cingulo mi-
litiæ ſæcularis, totum ſe ad cultum diuinum adſtrinxerit. Vnde ad Sam-
bram, in municipio quod Mons-altus dicitur, Monaſterium conſtruxit,
vbi monaſtico habitu ſuſcepto, ſub ſanctæ conuerſationis regula ſeſe
humiliter reclulit, ſeparatus ab vxore ſua Waldetrude, quæ in Caſtrilo-
co (Montibus Hannonię oppido primario) Sanctimonialium Monaſte-
rium conſtruxit. O ſanctitas priſca!

S. Vincentius Hannoniæ Comes, aliquamdiu Hiberniæ gubernator.

Tam ipſe quàm vxor ſe Deo tãdem conſecrant.

ANSEGISVS CVM BEGGA

SORORE PRÆCEDENTIS, III. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti ſeptem.

POST mortem Grimoaldi, eiúſque filij Hildeberti,
Begga Grimoaldi ſoror Principatum adiit, ſorore eius
maiore natu ſanctiſſima Gertrude iam tum anno ſex- 658
cẽteſimo quinquageſimo, vti dictum eſt, Deo ſacrata.
De Begga eiuſq; coniugio cum Anſegiſo in hunc mo-
dum meminit Sigebertus Gemblacenſis ad annum
Chriſti ſexcenteſimum quadrageſimum nonum: Anſegiſus etiam fi-
lius ſancti Arnulphi clarebat, cui Begga ſoror Grimoaldi nupſerat. Sed
pleniùs eorum laudes celebrat Stephanus Abbas Leodienſis ante annos
quingentos in hiſtoria ſancti Modoaldi: Sciendum eſt, ait, Anſegiſum
filium fuiſſe beati Arnulphi ex Maiore domus Metenſis Epiſcopi. Cui
venerabilis Begga felici iuncta matrimonio, generoſæ ſobolis, & nobi-
liſſimorum Regum mater extitit. Cuius quoque ſanctitatis pia apud nos
clarent monimenta, eo in loco, in quo ex diuina reuelatione ſeptem
conſtruxit Eccleſias; vbi & corpus eius à ſacris Virginum choris hono-
ratur, quæ Deo ibidem famulantur. Ibi quoque coniunx piiſſimus An-
ſegiſus ab ea conditus eſt, qui ab alumno ſuo (quem idem Dux puerum
fortè inuentum, & è ſacro Fonte ſuſceptum aluerat in filium, & exaltaue-

De Arnulpho hoc vide etiã ſuprà ad annum 625.

Begga eximia pietas.

rat) crudeliter in venatione peremptus eſt, propter appetitum honoris ſui, quem tamen impius ille conſecutus non eſt. Hæc ille breuiter. De anno mortis Anſegiſi poſteà. Nunc plura quæ huc faciunt, ex antiquis monimentis ſunt eruenda. Anno poſt Chriſtum natum ſexcenteſimo
661. ſexageſimo primo ad cælos tranſiit ſanctiſſimus Amandus, conſecrator (quod ſuperiùs narrauimus) matris & ſororis beatæ Beggæ, magnus inquam ille Galliæ & inprimis Belgicæ Apoſtolus, qui dudum Epiſcopatu Tungrenſi improbitate quorumdam extruſus, circumquaque Chriſtum annuntians, demum in Elnonenſi Monaſterio, quod nunc ſancti Amandi vocatur iuxta Tornacum, in Chriſto hoc anno quieuit. Anno verò proximo Clodouæus Rex Francorum obiit, & Lotharius eius filius eidem ſuccedit, & regnat annis quatuor, cuius Maior domus poſt Erchanoaldum fuit impius Ebroinus, de quo ſtatim plura. Et ab hinc, ait Sigebertus, Francorum Regibus à ſolita fortitudine & prudentia degenerantibus, Regni potentia per Maiores domus in vniuerſum diſponebatur, Regibus ſolo nomine regnantibus; quibus moris erat principari quidem ſecundùm genus, & nil agere vel diſponere, quàm edere & bibere, domique morari, & Kalendis Maij præſidere coram tota gente, ſalutare & ſalutari, obſequia & dona accipere & rependere, & ſic ſecum vſque ad alium Maium habitare. Hactenus Sigebertus. Intereà anno 664. obiit ſanctiſſima Gertrudis ſoror venerabilis Beggæ, & anno ſequenti etiam ſanctus Eligius Flandrenſium & Andouerpienſium, quòd anteà docuimus, Apoſtolus. Ceterùm anno ſexcenteſimo ſexageſimo ſexto Lotharius quoque moritur, & Theodoricus frater eius ab Ebroino Maiore domus in Regnum ſublimatur. Verùm enimuerò
668. biennio pòſt idem Theodoricus Rex propter inſolentiam Ebroini à Francis repudiatur, fratre eius Childerico, qui in Auſtria ſeu Auſtraſia dudum regnabat, à cunctis ad regnandum euocato: idemque Theodoricus Rex & Ebroinus Maior domus tonſurantur (verba ſunt Sigeberti) & Theodoricus quidem Pariſiis in Cœnobio ſancti Dionyſij, Ebroinus verò in Luxouium Burgundiæ Monaſterium relegantur. Ecce quantæ turbæ: quæ tamen pietatem Beggæ & eius coniugis Anſegiſi, fundatamque eorum in Deo mentem turbare nòn potuère; quod etiam, iis quæ ſequuntur diligenter expenſis, magis mirum erit. Etenim poſt annos deinde octo, anno Chriſti 676. Hildericus Rex leuitate morum ſuorum accendit in ſe odia Francorum, ſanctuſque Leodegarius hac oc-
679. caſione in Luxouium ſe abdit. Denique ſexcenteſimo ſeptuageſimo nono, Bodilo Francus, quem Hildericus Rex ligatum ad ſtipitem cædi præceperat, Hildericum in venatione exceptum cum Blitilde vxore eius prægnante interfecit. Tunc Theodoricus Regno reſtituitur, conſilioque

Moritur S. Amandus conſecrator matris & ſororis beatæ Beggæ.

Turpiter degenerant Reges Francorum.

Rex & Maior domus in Monaſteria retruduntur.

ſancti

ANSEGISVS ET BEGGA III. BRAB. PRINC.

ſancti Leodegarij à Luxouio reuocati aliorúmque Principum, Leudeſius filius Erchonoaldi Maior domus conſtituitur, cùm mox anno ſequenti Ebroinus (qui ob ſuam inſolentiam, vt diximus, in Monaſterium retruſus erat) à Luxouio egreſſus, vires reſumit, inſidiatores ſuos premit (loquitur Sigebertus) ſuper Theodoricum Regem irruit, theſauros eius & theſauros Eccleſiæ diripit, Leudeſium Maiorem domus occidit: Clodouęum quemdam fingens filium Lotharij, Regem ſibi facit: ad eius ſacramentum quos poteſt, pœnis, minis vel blandimentis impellit. Qui & anno 682. dictus ſanctus Leodegarius Auguſtodunenſis Epiſcopus ab Ebroino capitur, & cum fratre ſuo Gerino ampliùs biennio ſæuiſſimis tormentis & contumeliis excruciatus: ad vltimum Leodegarius decollatur, Gerinus verò lapidibus obruitur. Ac demum anno ſexcenteſimo octuageſimo quinto Theodoricus Rex Ebroinum in gratiam recipit, eiuſque conſilio Synodum Epiſcoporum conuocans, in ea multos ipſorum ex ſententia Ebroini Epiſcopatibus priuat, aliquos etiam irreuocabili exilio damnat. Tunc quoque ſanctus Lambertus à Traiectenſi ſeu Tungrenſi amotus Epiſcopatu, in cœnobio Stabulaus monachicæ quietis portum expetiit, ibique per annos ſeptem manſit, Martyr poſteà futurus. Et eodem anno octuageſimo quinto ſupra ſexcenteſimum Anſegiſus maritus Beggæ & pater Pipini à Gunduino perimitur, quem inuentum & nutritum de ſacro Fonte ſuſceperat, & ad maximos militiæ honores prouexerat. Hæc omnia Sigebertus noſter. Et ſubdit ad annum ſequentem: Begga relicta Anſegiſi, ſe & ſua Deo mancipat, & Monaſterium Andanenſe fundat. Sed pleniùs iſta ſic effero in Vita eiuſdem pridem à me ex veteribus Scriptoribus collecta. At verò Deo dilecta Begga, marito perempto, Romam adiit dominam mundi & Eccleſiæ caput. Vnde cum benedictione Papæ, & donatis Reliquiis reuerſa, in honorem ſeptem eccleſiarum Romanarum Andanæ ad Moſam Cœnobium Septem Eccleſiarum fundauit; vbi & feminas ſub Religione congregauit, & ſecundùm ſanctorum Canonum præcepta clauſtris regularibus muniuit. (notent Dominæ Canonicę Andanenſes.) Quin & expetiuit ex Monaſterio germanę ſuæ Gertrudis, ſacras Virgines & Reliquias, vt cœptum poſſet opus perſoluere. Nec mora; datæ ſunt ei ſacræ Reliquiæ, & libri ſanctarum Scripturarum, & eiuſdem habitus aliquot religioſæ ſorores, quæ illic monaſticæ Religionis prima iacerent fundamenta, addita etiam parte quadam lectuli, in quo ſancta Gertrudis ſoror eius ſupremum Chriſto reddiderat ſpiritum; ad quem certè innumera facta ſunt miracula. Obiit piiſſima Begga ibidem velata anno decimotertio, poſtquam ſæculo ſe abdicans filio Pipino gubernacula prouinciæ ceſſiſſet, anno videlicet Chriſti 698.

dic

Ebroinus Maior domus, relicto Monaſterio, vires reſumit.

Sancti Leodegarius & Gerinus ab eo martyrio affecti.

685.

Dux Anſegiſus Beggæ maritus trucidatur.

Begga Romam adit religionis cauſa.

Fundat Monaſterium ſeu Cœnobiū.

Obdormit in Chriſto anno 698.

die 17. Decembris: quo die feſtum eius celebratur Andanæ, in loco quietis, qui eſt inter Namurcum & Huium. Quod ad res inſigniores peregrinas ſpectat: *Externa inſigniora.* cùm in prouincia Mediterraneorum Anglorum, Nordhumbrorum, & Merciorum, ex Scotia petiti præſiderent Epiſcopi, iique, etſi in omnibus alioqui fide eſſent orthodoxi, in celebratione tamen Paſchatis minimè cum Catholicis conuenirent; huius rei gratia factum eſt, teſtante Beda, vt anno ab incarnatione Domini ſexcenteſimo *Lib.3.c.25.* ſexageſimo quarto coram Rege Oſuui, eiuſque filio Alchfrido (quorum ille Scotorum, iſte Catholicorum partibus inhærebat) inter vtriuſque partis ſacerdotes ea de re diſputatio haberetur: cuius is fuit exitus, vt auditis Catholicorum rationibus, nitentibus præcipuè auctoritate Ro- *Quæſtio de Paſchate celebrando in Anglia ad normam Eccleſiæ Romanæ definita.* manæ Eccleſiæ, & poteſtate ſancto Petro collata, Rex ipſe Oſuui cum omnibus fermè aliis, relicta Scotorum opinione, Catholicis adhæſerit. Anno quoque ſexageſimo octauo ſupra ſexcenteſimum Vitalianus Romanus Pontifex, in Angliam ſacrorum miniſtrorum inopiâ laborãtem, miſit Theodorum Tarſenſem Cilicem, opere & ſermone potẽtem, moribus probatiſſimum, ac diuina & humana literatura Græcè & Latinè excultiſſimum: de cuius in Epiſcopum Dorouernẽſem ordinatione Romę hoc anno facta, & honorifico in Angliam anno ſequẽti aduentu, vnà cum Hadriano Abbate Afro, æquè doctiſſimo, & monaſterialibus ſi- *Eódem miſſi prædicatores Romã.* mul atque Eccleſiaſticis diſciplinis inſtructiſſimo, & de magnis in ea inſula ab iiſdem ſanctiſſimis viris factis progreſſibus in docẽda fide Catholica, ordinandiſq; ritibus Eccleſiaſticis, pluribus agit idem Beda. In *Lib.4.c.1. & 2.* Oriente anno Chriſti 676. (qui fuit annus nonus Conſtantini Pogonati Catholici Imperatoris) Saraceni, metu Mardaitarum ſiue Maronitarum, qui ipſorum Imperium in Syria & Palæſtina inuaſerant, compoſita cum Imperatore Conſtantino pace in triginta annos, conſenſerunt, tributum annuum pendere trium millium librarum auri, virorum captiuorum quinquaginta, totidemque nobilium equorum. Sed & iſta intelligentes Auares, aliique Romani nominis hoſtes, ipſi pariter per Legatos pacem ab Imperatore (teſtante Theophane) poſtularunt, Deo ſic Chriſtianos *Chriſtiani in Aſia aliquantò reſpirant.* nonnihil reſpirare permittente. Ceterùm anno Chriſti ſexcenteſimo octogeſimo, poſt Lunæ Soliſque eclipſim peſtis ingens per tres continuos menſes dirè vaſtauit vrbem Romam & alias nonnullas Italiæ ciuitates, vti tradunt Paulus Diaconus & Anaſtaſius Bibliothecarius. Quin addit Paulus, qui proximus iis temporibus vixit, multis Romæ viſibiliter apparuiſſe bonum & malum Angelum noctu per ciuitatem pergere, & quoties ex iuſſu boni Angeli malus venabulo, quod in manu ferre videbatur, oſtium alicuius domus percuteret, tot de eadem domo die ſequenti homines interirent. Tuncque per reuelationem cuidam

Peſtis Romæ mitigatur ſuffragante S. Sebaſtiano.

dictum eſſe, peſtem non priùs quieturam, quàm in baſilica ſancti Petri ad Vincula poneretur Altare ſancti Sebaſtiani martyris memoriæ; eo verò facto, peſtem protinus ceſſaſſe. Hæc ille. Extat autem hactenus integrum ipſum altare, nec non eiuſdem ſancti Martyris imago veteri muſiuo opere expreſſa. Sed & ex hoc propagata ad poſteros religio eſt, vt peſtis tempore voti cauſa imago ſancti Sebaſtiani diuerſis in locis pingi ſoleret, atque in eius memoriam altaria erigi, & eccleſiæ ſeu ſacella fabricari.

PIPINVS II. HERSTALLVS

FILIVS SVPERIORVM,

IV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti nouem.

Pipinus vnde dictus Herſtallus.

Ebroini impij interfector fugit ad Pipinum.

*Namurcum

S. Willibrordus & ſocij veniunt in Belgium.

685 ANSEGISO cæſo anno vti diximus ſexcenteſimo
octuageſimo quinto, & mox anno proximo vidua eius
Begga ſæculo valedicente, Pipinus eorum filius in he-
reditatem ſucceſſit. Dictus eſt Herſtallus, à loco non
longè à Leodio, quem libenter & ſæpiùs incolebat.
Eius res geſtæ multæ & illuſtres ſunt; nos eas ex vete-
rum monumentis & Annalibus, adeò etiam iiſdem verbis, quò certior
687 fides ſit, ſerie temporum digeremus. Anno ſexcenteſimo octuageſimo
ſeptimo, ait Sigebertus, Vlfrado Maiore domus mortuo, Pipinus filius
Anſegiſi principatur in Auſtria cum Duce Martino. Sed iis congreſſus
Ebroinus victoria potitur; Martinus fugiens ab Ebroino perimitur. At
mox anno octogeſimo octauo Ebroinum Francos inſolenter opprimen-
tem Ermenfredus ſimiliter occidit, & ad Pipinum fugit. Waratho
interim pro Ebroino Maior domus ſtatuitur. Quare anno ſequenti inter
Pipinum & Giſlemarum filiũ Warathonis apud * Namucum caſtrum
pugna committitur; nec multò pòſt, Giſlemaro diuinitus punito, Wa-
rathone quoque mortuo, Bertarius gener Warathonis fit Maior domus
690 ſub Rege Theodorico. Sub id tempus anno incarnationis Dominicæ
ſexcenteſimo nonageſimo, Pipinus duodecim Apoſtolicos viros recepit,
Willibrordum & ſocios, ex Anglia ad lucrum animarum Wiltenbur-
gum, nunc Vltraiectum, appulſos: qui eius fauore & auctoritate fulti, non
ſolùm

PIPINVS II. HERSTALLVS IV. BRAB. PRINC.

ſolùm Vltraiectenſes & vicinos Friſones,ſed etiam plurimos in Brabantia lociſque conterminis,àd fidem Chriſtianam veramque pietatem deinceps traduxerunt, Pipini quoque gloria in omnem partem peruagante. Certè mox anno nonageſimo primo ipſe Theodoricus Francorum Rex cum Berthario,de quo diximus,Pipino noſtro congreſſus vincitur; Bertharius à ſuis perimitur,Theodoricus Rex à Pipino capitur; ſicque Pipinus Neuſtriam ſibi ſubiugat, & ſub Theodorico ſolus toti Regno principando (verba ſunt Sigeberti) ſtatum rerum meliorat; ſanctum

Pipinus caſo Berthario,& capto Rege Theodorico, Rempublicam reſtituit.

quoque Lambertum (quem anteà ab Ebroino pulſum diximus) in Traiectenſi Pręſulatu relocat. Porrò anno 693. Ewaldus Albus & Ewaldus Niger Presbyteri venientes ab Anglia martyrizantur, & iuſſu Pipini ſepeliuntur in Agrippinenſi colonia. Hæc Sigebertus. Quæ poſteriora quid ſibi velint,clariùs exponit Venerabilis Beda ſcriptor eius æui,omni exceptione maior, libro quinto Hiſtoriæ Anglorum capite vndecimo: Duo presbyteri, inquit, pro diuerſa capillorum ſpecie, vnus Niger alter Albus Ewaldus, cùm cogniti eſſent à barbaris quòd eſſent alterius religionis,nam hymnis & pſalmis ſemper & orationibus vacabāt, & quo-

Obſerua iam tum apud Belgas MISSAE SACRIFICIVM.

tidie SACRIFICIVM Deo victimæ ſalutaris offerebant, habentes ſecum vaſcula ſacra,& tabulam ALTARIS vice dedicatam,ſuſpecti ſunt habiti, quia ſi peruenirent ad ſatrapam & loquerentur cum eo,auerterent illum à diis ſuis, & ad nouam Chriſtianæ fidei religionem transferrent,ſicque paulatim omnis eorum prouincia veterem cogeretur in nouam mutare culturam.Itaque rapuerunt eos ſubitò,& interemerunt, Album quidem Ewaldum veloci occiſione gladij, Nigellum autem longo ſuppliciorum cruciatu,& horrenda membrorum omnium diſcerptione, quos interemptos in Rhenum proiecerunt. Nec martyrio eorum cæleſtia defuere miracula: nam cùm perempta eorum corpora amni, vt diximus, à paganis eſſent iniecta,factum eſt vt hæc contra impetum fluuij per quadraginta ferè millia paſſuum ad ea vſque loca, vbi illorum eſſent ſocij,

SS. Euualdi pro fide caſi, & à Pipino culti.

transferrentur: quæ vbi comperit glorioſiſſimus Dux Francorum Pipinus, adducta ad ſe eorum corpora condidit cum multa gloria in eccleſia Coloniæ ciuitatis iuxta Rhenum. Hęc Beda. Poſteà anno 694.idem

694 Pipinus Radbodum Ducē Friſonum bello vicit. Ita breuiter Sigebertus. Sed pleniùs idem in Actis S. Suitberti ſocij S. Willibrordi à Marcellino conſocio fideliſſimè ſcriptis narratur his verbis: Radbodus expulſus à Traiecto per Pipinum,morabatur apud inſulam Foſtilandiæ. Et poſt pauca: Sacerdotes (Willibrordus & ſocij) perpendentes, quoniam Radbodus nequaquam ab idolorum cultura deſiſteret, diuerterunt ad Pipinum, à quo gratanter ſunt ſuſcepti: & quia nuper citeriorem Friſiam,expulſo Radbodo,ceperat,illò eos denuò ad prædicandum miſit,

præci-

præcipiens paganis ſibi ſubditis auctoritate Regia, ne quis prædicantibus quidquam moleſtiæ adferret. Sic ibi. Quin etiam venerabilis Beda maiora de liberalitate & pietate Pipini Principis erga Willibrordum & ſocios commemorat in hunc modum: Miſit, inquit, Pipinus, fauente omnium conſenſu, virum venerabilem Willibrordum Romam, cuius adhuc Pontificatum Sergius habebat, poſtulans, vti Fresonum genti Archiepiſcopus ordinaretur: quod ita vt petierat, impletum eſt, anno ſcilicet ab Incarnatione Domini ſexcenteſimo nonageſimo ſexto. Donauit autem ei Pipinus locum cathedræ Epiſcopalis in caſtello ſuo illuſtri, quòd antiquo gentium illarum vocabulo Wiltaburg, id eſt oppidum Wiltorum vocatur, in quo, ædificata Eccleſia, reuerendiſſimus Pontifex longè lateque verbum Dei prædicans, plures per illas regiones Eccleſias, & Monaſteria nonnulla conſtruxit. Ipſe autem Willibrordus, cognomento Clemens, adhuc ſupereſt, longa iam venerabilis ætate. Hæc Scriptor irrefragabilis, primitiuam Eccleſiam eorum locorum depingens. Sed heu! læta hæc, tantaſque Pipini laudes atra quædam nubes ſubſecuta obſcurat. Siquidem anno ſexcenteſimo nonageſimo octauo, Sigeberto referente, ſanctus Lambertus Pipinum Principem increpare auſus, quòd pellicem Alpaidem Plectrudi legitimæ vxori ſuæ ſuperduxerit, à Dodone fratre ipſius Alpaidis Leodij martyrizatur, & Traiecti tumulatur. Phraſis eſt Sigeberti. In rebus geſtis eiuſdem ſancti Antiſtitis in hunc modum iſta narrantur: Pipinus Princeps, cetera egregius, vno malo tam multa bona corrumpebat, contempta legitima vxore, Alpaidi pellici nimiùm addictus. Id verò, ceteris ferè Epiſcopis diſſimulantibus, Lambertus præ zelo Domus Dei ferre non ſuſtinens, opportunè, importunè Principem arguebat. Et nonnullis interiectis: Per id tempus Pipinus Princeps in Iopiliam villam aduenit; venit etiam eò vir ſanctus. Apparatur conuiuium. Princeps oblatum ſibi à pincerna poculum innuit Epiſcopo offerendum, benedictionis loco habiturus, ſi à conſecrata manu ipſe poculum acciperet, quod Maximum Imperatorem olim nouerat à beatiſſimo Martino expectaſſe. Et Epiſcopus quidem illud Pipino tradidit; cuius exemplum mox etiam ſecuti ſunt Proceres reliqui. Cunctis igitur certatim id expetentibus, ipſa quoque pellex clàm ſuam inſerit manum; cùm ecce vir ſanctus ad Principem conuerſus, de mulieris temeritate conqueritur, quòd calliditate quadam conetur notam ipſi inurere inuiſæ Deo communionis. Surgenſque à menſa ab aula vult recedere, & omnis illa conuiuij iucunditas perturbatur. Nec ſic tamen quieſcit verſutia mulieris; ſed veſperi volenti recedere Epiſcopo mandat Princeps, illa ſuggerente, ne inſalutata ſua coniuge recedat. At Epiſcopus magna animi conſtantia, Ego verò, inquit,

Eximia Pipini erga Willibrordum & ſocios pietas.

Lib. 5. c. 12.

696

Conſtruũtur in Belgio Eccleſiæ & Monaſteria.

698

Heu! degenerat Pipinus.

Reprehendit eius adulterium ſanctus Lambertus.

O verum Epiſcopum!

quit, ô Princeps, teſtor Ieſum, ſpem vitæ meæ, me numquam adulteræ communicaturum; te verò nolle reſipiſcere omnino, fero moleſtè & doleo. & ſic abiit in vicinam villam Legiam, ibique à Dodone fratre pellicis crudeliter occiſus eſt decimo quinto Kalend. Octobris, anno ſexcenteſimo nonageſimo octauo, Epiſcopatus ſuſcepti quadrageſimo.

A fratre pellicis crudeliter necatur.

698 Corpus ſacrum Traiectum auectum eſt. Dodo percuſſor putrefactis & profuſis inteſtinis periit. Ita ſancti viri Acta. Sigebertus ad annum ſequentem ſic habet: Dodò peſſimo languore cruciatus, & à vermibus conſumptus, ob intolerantiam fœtoris in Moſam demergitur. De occiſoribus ſociis in vniuerſum hunc tradit verſiculum Wandelbertus,

Vltio diuina in eius percuſſores.

Factio quem cæſum ſemper tremebunda paueſcit.

Pipinum territum tam immani horrendaque morte Dodonis percuſſoris, ad tempus à ſe ablegaſſe pellicem Alpaidem, conciliatumque fuiſſe legitimæ coniugi Plectrudi, ſatis eſt veroſimile. Sic enim refert Heda ex Theofrido Abbate Epternacenſi, qui vixit ante annos quingentos:

699 Anno Regni Hildeberti ſecundo (eſt is annus Chriſti 699.) Pipinus cum coniuge Plittrude tertio Idus Maij, tradidit beato Willibrordo medietatem Fiſci Eſternacenſis, à Theodardo Theodarij Ducis filio ſibi relictam. Sigebertus quoque noſter de filiis legitimis Pipini ex dicta Plectrude iſta commemorat hoc eodem anno: Drogo filius Pipini Dux Campanienſium moritur, Grimoaldus verò frater eius à patre Pipino in aula Hildeberti Regis Maior domus conſtituitur, eique filia Radbodi Friſonum Ducis in vxorem deſpondetur. Intereà anno Chriſti

Coniectura Pipinum ad tempus vxori legitimæ reconciliatum.

700 ſeptingenteſimo venerabilis & Deo dilectus Vulfrannus Senonenſis Epiſcopus, cum licentia tum Regis Childeberti, tum Pipini Principis, & ipſe ad prædicandum Friſonum genti ſe totum impendere cœpit, referente Iona Fontanellenſi eius pænè coæuo: qui & teſtatur, patenam ſacram, & Altare conſecratum in modum clypei, quod ſecum, dum iter ageret, vehere ſolitus erat, in Fontanellæ Cœnobio non longè à Rothomago religioſè aſſeruari. Quin etiam anno ſeptingenteſimo ſecundo,

S. Vulfrannus auſpiciis Pipini in Belgio prædicat, & Miſſas celebrat.

Lib. 5. c. 11. teſtante Beda, Suitbertus Antiſtes, Willibrordi ſodalis cum quibuſdam Pipinum Principem adiit, qui interpellante Plichdruda coniuge ſua, dedit ei locum in inſula quadam Rheni: in qua ipſe, conſtructo Monaſterio, continentiſſimam geſſit vitam, ibique diem clauſit vltimum. ita Beda. Hic eſt Coëpiſcopus ſancti Willibrordi. eademque narrantur pluribus in Actis eiuſdem ſancti Suitberti per ſanctum Marcellinum ſcriptis. Porrò anno poſt Chriſtum natum ſeptingenteſimo

Ita S. Suitbertus conſtruit Monaſterium.

708 octauo dominus Pipinus perrexit in Suauos contra Wilarium. ſic Chronicon antiquum à Pithœo ante paucos annos editum. Nam Sigebertus per aliquot annos nihil habet inſtituto noſtro ſeruiens. Et idem Auctor rurſum

Variæ expeditiones Pipini contra hoſtes Francorũ.

rurſum ad annum 710. Idem Pipinus in Suauis contra Wilarium. quin
& annis duobus proximis, ſecundùm eumdem, adhuc exercitus Fran-
corum in Suauis contra Wilarium. Quæ quid ſibi velint, ſtudioſis dili-
gentiùs inquirendum relinquo. Interim eodem anno ſeptingenteſimo 710
decimo (eſt is à martyrio ſancti Lamberti duodecimus) ſanctus Huber-
tus eius ſucceſſor cælitus admonitus, corpus ſancti Lamberti à Traiecto
Leodium cum magna miraculorum gloria reportat, ſedemque ſimul
Epiſcopalem in eamdem villam Leodienſem transfert. ita Sigebertus, &
adſtipulantur vtriuſque Sancti res geſtæ. An verò his miraculis & por-
tentis motus Pipinus in vniuerſum Alpaidem ſcortum à ſe abiecerit,
difficile eſt aſtruere. Ex iis quæ ſuprà ad annum 699. narrauimus, &
quæ mox narraturi ſumus, videtur quidem is Princeps iterùm commu-
nicaſſe Plectrudi legitimæ coniugi; ſed diſplicet, quòd nihilominùs Ca-
rolum filium pellicis, dictum Martellum (neglecto Theodoaldo ne-
pote, ex filio legitimo Drogone, adeò etiam Maiore domus ab ipſo, vt
mox videbimus, conſtituto) Principatuum ſuorum heredem ſcripſerit.
Quare quod Diuæus lib. 1. cap. 6. & alij quidam tradunt, Alpaidem
Orpij in Monaſterio à ſe conſtructo pœnituiſſe, collegiumque Hugar-
dienſe fundaſſe, nec non Geldoniam Comitatum ſuum Principi Bra-
bantiæ tranſcripſiſſe, ea lege vt eſſet fidelis Aduocatus Eccleſiæ Hugar-
dienſis, ea certè non niſi poſt mortem Pipini contigerint. Res eiuſdem
Principis Pipini reliquæ, vndique conquiſitæ ſic ſe habent: Anno Chri-
ſti ſeptingenteſimo decimo tertio (teſte Sigeberto) Grimoaldus Maior 713
domus Leodij ante altare ſancti Lamberti orans à Ranigario ſatellite
Radbodi Ducis Friſonũ perimitur, & Theodoaldus filius Drogonis ab
auo ſuo Pipino Maior domus ſtatuitur. Ceterùm anno quarto Dago-
berti Regis (eſt is annus Chriſti 714.) ſexto Nonas Martij contulit Pipi-
nus venerabili Willibrordo (Theofrido Abbate teſtante, qui vixit an-
te annos quingentos) etiam villam in pago Moſariorum, à præterfluente
riuo Sueſtra nomen ſortitam, per Plittrudem ab ingenuis coëmptam:
qui quidem Willibrordus quàm diligenter Euangelicæ prædicationis
vomere Brabantiam etiam excoluerit, ex iis diſcimus, quæ idem Theo-
fridus Epternacenſis Abbas apud Hedam ſubiungit: Præterea, inquit,
Rothingus vir præpotens delegauit Willibrordo adhuc viuenti Eccle-
ſiam in Antuerpo caſtello ſitam ſuper fluuium Scaldim in pago Rien-
ſium, cum villis & appenditiis, & tertia parte telonij eiuſdem caſtelli,
quod nunc eſt Marca ſeu Limes Regni. Et ſubdit Heda: Templum apud
Antuerpiam diuæ Walburgi coætaneæ Willibrordi dicatum, credi-
mus eſſe donationem Rothingi huius, cuius & numiſma in auro legi-
mus. & pergit idem Auctor: Heribaldus inſuper dignitate fulgens tra-
didit

S. Lamberti corpus miraculis illuſtre Leodium relatum.

Diſputatur de pœnitentia Pipini & pellicis.

Filio Pipini cæſo, nepos pro eo fit Maior domus.

S Willibrordo traditur Eccleſia in Antuerpo cum villis & tertia parte telonij.

Item alia eidem traduntur. didit in pago Marſum in ora Moſæ fluminis vnà cum omnibus appenditiis Baſilicam. Angibaldus quoque villam Waderlo in Taxandria ſuper fluuium Dumella. Engilbertus etiam cuncta quæ iuris ſui erant in villa Ereſtecho nuncupata, & Alfeim villa integra. Ansbaldus omnem poſſeſſionem ſuam in Hockenſtert, villam Diſenam. Hæc & plura ibi: nobis ſatis eſt pauca retuliſſe, omiſſis aliis locorum nominibus nimis obſcuris. Sed & eo tempore * Broſella (nunc Bruxella) nota fuit: de qua hæc in ſancti Vindiciani Epiſcopi Cameracenſis ſeu Atrebatenſis rebus geſtis: (obiit is ſub annum Chriſti 695.) Iam ſummus paterfamilias (ait Auctor) deſudanti ipſi in vinea Eccleſiæ decreuerat denarium reddere diurnum, cùm contigit eum (ſanctum Vindicianum) in quoddam diœceſis ſuæ territorium, quod Broſella dicitur, deuenire. Vbi cùm carnis moleſtia fuiſſet tactus, atque aliquamdiu decubuiſſet, tandem ad extrema perueniens, ſpiritum veris virtutum ſpoliis onuſtum, cæleſti paradiſo feliciter reddidit. Hæc ibi. Sed ad ſeriem redeo. Eodem itaque ſupra-

**Broſella ſeu Bruxella iam tum anno 695. nota.*

714 dicto anno ſeptingenteſimo decimo quarto poſt Chriſtum natum obiit Pipinus Princeps, filium ſuum ex Alpaide Carolum Tutidem ſeu Martellum cognominatum, quòd in bellis omnia contuderit, Principatus ſui heredem relinquens. Sic breuiter Sigebertus. Annales veteres à Pithœo, vt diximus, editi in hunc modum paulò pleniùs: Pipinus filius Anchiſi Dux Francorum, poſt mortem Wolfradi Ducis (vide ſuprà ad annum 687.) partem Auſtriæ regens obtinuit Regnum Francorum per annos XXVII. cum Regibus Ludouico ſeu Clodouæo, Hildeberto & Dagoberto. Moritur anno ab incarnatione Domini ſeptingenteſimo decimo quarto, menſe Decembri. Sic illi Annales. Et pleniſſimè de morbo & morte eius commemorant Acta S. Suitberti cap. 25. in hunc modum: Contigit (inquit Auctor eius æui S. Marcellinus) anno ab incarnatione Domini 714. Pipinum de Herſtallo ſtrenuum Principem, dolentem ſuper innocente morte ſanctiſſimi Lamberti, ad mortem ægrotare. Accerſituſque ſanctus Swibertus ad viſitandum eum per nobiles viros, perrexit priùs Coloniam ad Plectrudem illuſtrem Duciſſam: quæ miſit eum & Agilolfum Colonienſem Epiſcopum cum aliis ad Pipinum Principem coniugem, ad informandum eum, ſi obiret, ne illuſtres legitimos ſuos exheredaret. Venientes igitur præfati Pontifices Iopiliam (locus eſt iuxta Leodium) ad ægrotantem Principem, benignè ab eo ſuſcepti ſunt. Qui ipſum conſolátes, tandem nacto opportuno tempore & congruo, cauſam pro qua venerant, ei deuotè & ſalubriter exponentes, & de illicito matrimonio admonentes, ſtatim cum indignatione repulſam paſſi ſunt. Alpaïs quoque legationem ſanctorum Pontificum ſciſcitans & comperiens, irata valdè, Pontifices abire celeriter præcepit; & ipſa interpel-

Pipinus Maior domus Regni Francorum per annos 27.

Nota: dolebat ſuper morte Lamberti.

Nihilominus filium ex pellice ſcribit heredem.

terpellans importunè pro Carolo filio ſuo, impetrauit cuncta quæ petierat: Pipinus verò eodem anno moriens, eumdem Carolum ſuorũ Principatuum reliquit heredem. Sic ibi. Quod pertinet ad res inſigniores externas, Theophanes & Cedrenus referunt, pacem cum Saracenis dudum, vti oſtendimus, pactam, leui cauſa magnoq; totius Orientis damno, anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo ab Imperatore Iuſtiniano iuniore eſſe ruptam, quòd ſcilicet pecunia ab illis tributi loco pendi ſolita, haud ex more cuſa eſſet ipſius Imperatoris imagine; quin neq; oblatum ab ipſis in maſſa aurum accipere voluit: expertuſq; tunc planè eſt Oriens quod Eccleſiaſtes habet, Væ terræ, cuius Rex puer eſt: ipſeque Imperator quadriennio pòſt omnibus inuiſus factus tam ob ſæuitiam erga ſubditos, ac præcipuè ciues Conſtantinopolitanos, quàm ob contemptum rerum ſacrarum Imperio deiectus eſt. Etenim cùm iuſſiſſet quibuſdam ſuis Ducibus, vti noctu multos ex populo trucidarent, & ſub idem tempus Leontius, Præfectus olim Orientis, è carcere, in quo per calumniam triennio detentus fuerat, Imperatoris iuſſu eductus eſſet, vt Græciæ præficeretur, ille amicorum hortatu ſeditionem in eumdem Imperatorem Iuſtinianum mouens, à populo Imperator acclamatus eſt; ipſe verò Iuſtinianus captus, præciſis naribus Cherſonam in exilium relegatus eſt. Denique anno Chriſti ſexcenteſimo nonageſimo ſexto Saraceni ſiue Arabes Mahometiſtæ Africam inuaſerunt. Expulſi ſunt quidem primùm à Ioanne Patricio illuc à Leontio miſſo, ſed mox cum maiori claſſe redeuntes Ioannem inde pepulerunt. Et ex eo tempore Saraceni Africam ſæpiùs priùs tentatam deprædatamque deinceps poſſederunt, cùm ea non ſolùm hæreticis Manichæis atque Donatiſtis refertiſſima eſſet, ſed etiam moribus corruptiſſima, adeò vt ipſi etiam Epiſcopi (ait Sexta Synodus c. 12.) vxoribus commiſcerentur. Ex quibus quanta eſſent alia mala, facilè poſſumus cogitare: quorum cauſa quemadmodum olim Deus ad eos puniendos immiſerat Wandalos, ſic modò eoſdem tradidit penitus perdendos Saracenis. Acciditque tunc Afris, & paulatim toti Orienti, quod Chriſtus Iudæis fuerat comminatus: Auferetur à vobis Regnum Dei, & dabitur genti facienti fructus eius. Etenim ſub id temporis in Occidente ita Euangelij fructus prolati ſunt, vt inter cetera Euangelij admiranda, anno Chriſti ſeptingenteſimo quarto Edilredus in Anglia Merciorum Rex, poſtquam regnaſſet annos triginta vnum, Beda atteſtante, Monaſticam vitam ſponte complexus, Coënredo Regnum reliquerit. Quin & ipſe Coënredus, vita licet innocens ac moribus ſincerus, tamen pro conſequenda (inquit idem Auctor ante annos nongentos) delictorum ſuorum pleniori indulgentia, anno ſui Regni ſexto abdicans ſe, Romam peregrinatus eſt ad ſancta limina

Externa.

690

Oriens turbatur ineptiâ Iuſtiniani II. Imp.

Eccl. 10.

Idem Imp. præciſis naribus, in exilium relegatur.

696

Scelus reputatur Epiſcopos vxoribus commiſceri.

704

Rex Anglus pro peccatorum indulgentia Romam peregrinatur.

limina Apoſtolorum. Porrò huius Coënredi temporibus quoque acci-diſſe ponit Beda, vt nobilis quidam, cùm à Rege ſedulò admoneretur, vt confiteretur & emendaret ſcelera ſua, priuſquam ſubito mortis ſu-peruentu tempus omne pœnitendi & emendandi perderet; ille verò ver-ba ſalutis ſpernens, ſemper in tempus ſequens pœnitentiam remitteret; demum in grauem infirmitatem incidens, rurſus à Rege admonitus, vt vel tunc confiteretur, reſpondit, non ſe tunc velle id agere, ſed cùm ab infirmitate reſurgeret, ne fortè exprobrarent ſodales, quòd timore mor-tis faceret ea quæ ſoſpes noluerat. Sed miſer paulò pòſt, cùm & adhuc à duobus Angelis viſitatus, nec ſic ad pœnitentiam moueretur; tandem ſuperueniente malignorum ſpirituum caterua circumdatus, in deſpera-tionem incidens, aduenienti denuò Regi rem ſignificauit, moxque de-ſperans deceſſit è vita. Ex quo diſcant homines, tam nobiles quàm ple-beij, pœnitentiam non procraſtinare.

Inſigne exemplum nō procraſtinandæ pœnitentiæ.

CAROLVS MARTELLVS

FILIVS PRÆCEDENTIS, V. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti ſeptem.

714 POST mortem Pipini Herſtalli de Principatu crudeliter certatum eſt. Etenim anno ſeptingenteſimo decimo quarto, quo Pipinus, vti oſtendimus, obiit, Plectrudis relicta Pipini Carolum priuignum ſuum (ſic loquitur Sigebertus) captum in Colonia vrbe cuſtodiæ mancipat, & cum nepote ſuo Theodoaldo (de quo ſuprà ad annum 713.) Maiore domus principatum Regni vſurpat. Et ſubdit idem Auctor ad annum ſequentem: Franci contra Theodoaldum damnoſo vtrimque bello confligunt, eoque victo, Raginfredum Maiorem domus, & Chilpericum Regem ſtatuunt. Carolus de cuſtodia nouercæ mirabiliter eripitur, moxque Principatum ſuum de manu Raginfredi extorquere nititur, primoque Radbodum Ducem Freſonum Raginfredi auxiliarem aggreſſus, multum exercitus damnum conſequitur. Ita Sigebertus. Annales Pithœani ad eumdem annum poſteriora paulò diſtinctiùs narrant hiſce verbis: Poſt mortem Pipini Ple-

De Principatu crudeliter certatur.

Caroli Martelli prima infelix pugna.

CAROLVS MARTELLVS V. BRAB. PRINC.

ctrudis eius vidua, incomparabili odio contra Carolum ſuccenſa, cuſtodia eum publica obſeruari iubet. Vnde ille liberatus, primo certamine contra Radbodum Regem Friſonum, qui Coloniam vſque venerat, menſe Martio pugnans, dum fortiter dimicat, magnum exercitus ſui
716 damnum conſequitur. Exinde verò anno ſeptingenteſimo decimo ſexto Raginfridus Maior domus & Chilpericus Rex cum exercitu fines Colonienſium & regiones Rheno contiguas vaſtans, acceptis à Plectrude muneribus reuertuntur. Sed anno ſequenti iidem Raginfridus & Chil-

Hinc Pariſios vſque hoſtes profligat.

pericus Rex in Vinciaco die Dominica ante Paſcha cum Carolo pugnantes terga verterunt, quos Carolus fugientes cædendo perſequitur vſque Pariſios. Sic Pithœana. Sigebertus narrat hanc pugnam vno anno ſeriùs, exprimitque pugnam commiſſam apud Vinciacum in pago Cameracenſi, & Dominica ante Paſcha, quod erat tertio Kalend. Apri-
718 lis. Porrò anno ſeptingenteſimo decimooctauo Carolus victor rediens, Coloniam venit, receptiſque à Plectrude theſauris patris ſui, Regem

Item ſecundò eoſdem vincit.

ſibi conſtituit Lotharium. Chilpericus verò & Raginfredus auxilio Eudonis Ducis Aquitanorum, inſtaurata rurſus acie, ſuperati fugantur à Carolo. Ita Annales veteres à Pithœo editi. Et eodem anno (teſte Sigeberto, ſimulque Actis ſancti Vulfranni Epiſcopi) Radbodus ſeu Rabbaudus Friſonum Dux prædicatione Vulfranni Epiſcopi ad hoc adductus, vt baptizari deberet, cùm vnum pedem in lauacrum intuliſſet, alterum pedem retardans, interrogauit, vbinam plures ſuorum maiorum eſſent, in inferno an in Paradiſo? Vbi cùm audiiſſet plures eſſe in inferno, Chriſto dicente, Qui autem non crediderit, iam condemnatus

Radbodus Friſonum Dux irriſor Baptiſmi malè perit.

eſt, intinctum pedem extrahens, Satius eſt, inquit, vti plures quàm pauciores ſequar. Et ita ludificatus à dæmone, qui promiſerat, quòd tertia inde die ei incomparabilia bona daret, ipſa die ſubita morte periit. Anno verò ſequenti Carolus Dux ad Eudonem mittit, & Chilpericum, qui ad eum confugerat, per Legatos recipit, quo tempore Rex Lotha-
720 rius mortuus eſt. Anno quoque proximo (qui fuit Chriſti ſeptingenteſimus vigeſimus) mortuo Chilperico Carolus Theodoricum in ſede Re-

Carolus vſque Andegauos victor peruadit.

gni conſtituit. Sic Annales illi veteres à Pithœo editi. Porrò anno 721. Carolus Raginfredum perſequens, Andegauis vrbe capit; poſteà Saxones vaſtando, victor redit. Nec tamen neglexit intereà quæ Dei ſunt, quod teſtatur Diploma apud Hedam his inter cetera verbis: Ego Dei « nomine illuſter vir Carolus Maior domus, filius Pipini quondam, cogi- « tans caſum humanæ fragilitatis, qualiter peccata poſſum abluere, & do- «

Donatio eius facta ſanctiſſimo Willibrordo.

nante Deo ad æterna gaudia peruenire: idcircò donamus à die præſen- « ti per hanc paginam, hoc eſt ad Monaſterium quod eſt infra muros in « Traiecto caſtro conſtructum, vbi & Apoſtolicus vir D. & in Chriſto «

pater

» pater noſter Willibrordus Archiepiſcopus ſub ſanctæ conuerſationis
» Cœnobitali ordine cuſtos præeſſe videtur, omnem rem in Fiſci ditioni-
» bus, quidquid in ipſo Traiecto caſtro, tam infra muros quàm à foris,
» cum omnibus adiacentiis vel appēditiis; & ſimiliter villam vel caſtrum
» nuncupatum Fethna, ſitum in Inſterlaco, cum omni iure & ſoliditate
» ſua, omnes adiacentias vel appenditias tam ad ipſam villam Fethnam
» caſtrum, vel etiam ad iam dictum Traiectum caſtrum; quidquid dici
» vel nominari poteſt, hoc eſt vnà cum manſis, terris, caſis, domibus, man-
» cipiis, paſcuis, ſiluis, aquis, aquarumque decurſibus; greges cum pa-
» ſtoribus vtriuſque generis, ſexus, mobilibus & immobilibus. Et quid-
» quid exinde Patres iam dicti Monaſterij vel Rectores pro eorum oppor-
» tunitate facere decreuerunt, liberam & firmiſſimam in omnibus ha-
» beant poteſtatem. Actum Herſtallio villa publica in ipſo die Kalēd. Ia-
» nuarij, anno ſecundo regnante glorioſo domino Theodorico Rege. Si-
» gnum illuſtris viri Caroli Maioris domus, Signum Carolomanni filij
» eius, Signum Garinonis, Signum Odonis, Signum Baldrici, Abbonis,
» Engilbaldi, &c. Ita ibi apud Hedam ſine vllis titulis. Nihilominùs in alio
Diplomate apud eumdem hoc modo ſubſcribitur: Signum Caroli in-
luſtris viri, Signum Saleconis Comitis, Signum Folcarij Comitis, & ita
in aliis. Porrò poſt hæc anno Chriſti 722. idem Carolus Dux Alaman- *Alamanni & Baioarij à Carolo ſubacti.*
nos & Baioarios armis ſubigit, & biennio pòſt, tranſito Ligere, Eudo-
nem Aquitanorum Ducem fugat, vaſtata & incenſa regione eius. Vnde
factum eſt, vt anno poſt Chriſtum natum ſeptingenteſimo vigeſimo 725
quinto Saraceni, qui Hiſpaniarum magnam tunc partem tenebant, ab
Eudone in auxilium vocati, cum Rege ſuo Abdirama ad Garomnam,
Burdigalamque venirent, cunctaque loca vaſtarent, (verba ſunt vete-
rum illorum Annalium) & Eccleſias igne cremarent, Baſilicam quoque *Saraceni Gallias vaſtant.*
ſancti Hilarij Pictauis incenderent. Sed his anno ſequenti Carolus cum
manu valida occurrens, & auxilio Dei fretus, Regem eorum cum infi-
nita multitudine proſtrauit, deuictiſque hoſtibus cum triumpho re-
greditur. Ita Annales illi à Pithœo editi. Sigebertus, etſi vno anno ſe-
riùs quàm oporteat, pleniùs tamen in hunc modum narrat: Eudo, in-
quit, Dux Carolo inferior per omnia, Saracenos contra eum inuitat ex
Hiſpania, qui cum omnibus familiis ſuis, quaſi in Galliis habitaturi
Garumnam tranſeunt, omnia deuaſtant, Eccleſias Dei cremant. Qui-
bus Carolus Dei auxilio fretus bello concurrit, & ex eis trecenta octo- *Cadit Carolus Saracenos ad trecenta & ampliùs millia.*
ginta millia cum Rege ſuo Abdirama peremit, & mille quingentos tan-
tùm ſuorum amiſit. Eudo quoque Carolo reconciliatus, caſtra Sarace-
norum irrupit, & reliquias eorum contriuit. Hæc Sigebertus; & adſti-
pulantur Paulus Diaconus, Anaſtaſius Bibliothecarius, & alij; tantùm
 quòd

quòd non niſi trecenta quinquaginta millia cæſa quidam volunt: ſed
727 exigua diſcrepantia eſt in tanto numero. Exinde verò anno 727. Carolus Burgundiam petens, Lugdunum & ciuitates reliquas ſuæ ditioni ſubegit; & anno ſequenti Eudo Dux moritur, & Carolus Aquitaniæ prouinciam abſque bello recipit. Ita Annales Pithœani. Sed Sigebertus hoc modo: Carolus in Waſconia cum Eudone pugnat, eumque Principatu & vita priuat. Ceterùm anno Chriſti ſeptingenteſimo vigeſimo nono, teſtantibus iiſdem Annalibus à Pithœo erutis, Carolus nauali euectione Regnum Friſonum ingreditur, interfectiſque quamplurimis, Popponem Ducem eorum interimit, ſubuerſiſque lucis & fanis, victor cum præda magna reuertitur. Hinc verò biennio pòſt, anno ſcilicet ſe-

Lugdunum & vicina loca ſibi ſubijcit.

731 ptingenteſimo trigeſimo primo, aſſumptis armis, vrbem Auennionem in extrema Gallia, obſidione vallat, inſtructiſque machinis capiens, magnam Saracenorum ſtragem edit. Anno quoque proximo Gothorum fines penetrans, Narbonem obſidet, Rege Saracenorum Athirua intus incluſo. Quod audientes Saraceni, de Hiſpania anno ſequenti armati ſuperueniunt: contra quos Carolus dimicans, Regem cum populo vſque

Item victoria eius alia plures.

738 ad internecionem deleuit. Inde anno Chriſti ſeptingenteſimo trigeſimo octauo regionem Prouinciam ingreſſus, Maurorum Ducem, qui dudum Saracenos per dolum inuitauerat, fugere compulit. Ita Pithœani Annales. Sigebertus etiam hoc ipſo anno ſic pleniùs: Arelate vrbe Galliarum capta à Saracenis, & omnibus circumquaque demolitis, Carolus adſcito ſibi ad auxilium Luitprando Rege Longobardorum, eis occurrit, eoſque terrore nominis ſui in fugam vertit. Et adſtipulatur quoque Regino Chronologus qui ante annos ſeptingentos claruit, eademque totidem pænè verbis commemorat. Demum Dux Carolus anno

741 Chriſti nati 741. Ducatus ſui vigeſimo ſeptimo (ſic loquuntur veteres Annales) moritur, & apud ſanctum Dionyſium ſepelitur; cuius filij Carlmannus & Pipinus ſub obtentu Maior-domatus totius Franciæ Regnum ſuſcipiunt, & inter ſe diuidunt. Sic ferè Annales & Hiſtorici omnes. In Iure Canonico 16. quæſt. prima & alibi traditur de Caroli huius æterna damnatione reuelata, & corpore in ſepulchro non reperto: ſed incertę fidei iſta exiſtimo cum Baronio, qui ſic de eo concludit: Quin ipſe ſanctus Bonifacius, qui aſſeritur inſpector fuiſſe ſepulchri, in Epiſtola ad Elibaldum durum Anglorum Regem, quem nitebatur ad pœnitentiam excitare, non niſi iſta habet: Carolus quoque Princeps Francorum multorum Monaſteriorum euerſor, & Eccleſiaſticarum pecuniarum in vſus proprios commutator, longa torſione, & verenda morte conſumptus eſt. Vt ſperandum ſit, ait Baronius, haud abſque pœnitentia & confeſſione ex hac vita migraſſe. Sepultus eſt inter Reges Franciæ in

Moritur Martellus anno Ducatus 27.

An verum ſit quod habetur de hoc Carolo in Iure Canonico 16. quæſt. 1.

Sperat de eo Baronius meliora.

in æde ſancti Dionyſij iuxta Pariſios. Sepulchro additum eſt, inquit Molanus cap. 10. Militiæ ſacræ Ducum Brabantiæ, hoc Epitaphium:

Iſte Brabantinus Dux primus in orbe triumphans,
Malleus in mundo ſpecialis Chriſticolarum,
Dux Dominuſque Ducum, Regum quoque Rex fore ſpernit.
Non vult regnare, ſed Regibus imperat ipſe.

Conſtans traditio eſt, Carolum hunc Legiam (nunc Leodium) donaſſe ſanctiſſimo Huberto & ſucceſſoribus eius Leodieſibus Epiſcopis. Interpretor cum Molano noſtro, in expiationem fœdæ necis S. Lamberti: de qua ſuprà ad annum 698. Sed doleo in laborioſis alioqui R. D. Chappiauillij Rerum Leodienſium tribus Tomis, recèns editis, nihil hac de re certius erutum. Huius Principis tempore S. Hubertus in Taxandria & Brachbanto fidem Chriſti mirabiliter ampliauit; de quo ſic in eius Vita à coæuo grauiſſimè conſcripta: Inſtabat iuxta Apoſtoli mandatum prædicans opportunè, importunè, atque adeò tanta eum gratia verbi, virtus Spiritus ſancti donauerat, vt non modò è vicinis, verùm etiam è longinquis locis ad eum populi concurrerent, idolorúmque cultum, nec non profanum eorum obſeruationis ritum cum auctoribus eorum reſpuerent, atque olim ſibi veneranda templa terræ coæquarent, pulueremque eorum veluti immunditiam, deteſtantes per diuerſa diſpergerent. Omnem namque Arduennam hiſce cultibus hactenus mancipatam in breui ſacrilega ſeruitute liberam famulitio Domini ſubiugauit. Et pergit ad noſtram Brabantiam: Si qui autem, faceſſente generali idolorum cultu ſupereſſent, qui more ſacrilegò, aut pulueris eorum reuerentiam haberent, vel cetera huiuſmodi obſeruari debere vſu nefando putarent, hos ad ſe deductos triennij pœnitentia plectebat; ſicque præliator Domini ſtrenuè aduerſarias inſequendo ac proterendo virtutes, imperium Domini in fines eorum lòngè lateque ampliauit, ita vt Taxandria & Brachbante, eorum detegendo inſidias, eos penitus annullaret, effigieſque idolorum populi Chriſti gratia illuminati confringerent, & penitus abdicarent. Et tandem felicem eius obitum commemorans: Et quidem iuxta quod vir Dei ſuper ſepulturæ ſuæ celebratione ore præſago actitandum fore diſpoſuerat, nos fideliſſimi ac deuotiſſimi eius famuli flebiliter executi ſumus (ſicut ſcilicet & triginta dierum ſpatio euoluto, corpus eius ad eumdem quoque adueximus locum) cùm interim rogatu quorumdam illuſtrium virorum Brachbantum vir ſanctus perrexit, Baſilicam nouo opere conſtructam Domino dedicaturus. Vbi cùm omnia ritè peregiſſet, iamque ſermonem exhortationis etiam ab hora tertia vſque in horam ſextam protraxiſſet, die ad veſperam vergente nauem aſcendens, ab eodem loco ſecundo milliario ſecedit, ac deinde

Creditur Leodium ab eo S. Huberto & ſucceſſoribus traditum.

S. Hubertus idololatriam ex Arduenna profligat.

Item ex Taxandria & Brachbanto.

Conſecrat S. Hubertus eccleſiam, fortè Hallis; certè in vicino.

deinde equo conſcenſo, tandem domui propriæ inducitur, noctis tranſacta non minima parte. Nec multum effluxit temporis; & ecce tactus febre, adſtantibus pueris ſuis, (quos olim pro ſuis ſanctis meritis, dæmonum tartareis vocibus eiulantes, ab eorum incurſibus eripuerat atque ſaluauerat) nobiſque vnà cum eis, inter verba orationis efflauit ſpiritum Angelicis miſcendum cœtibus. Porrò corpus eius è loco obitus, qui vocatur Fura, transfertur Leodium (quæ loca à ſe differunt millibus triginta) per omnem reuerſionem piis ouibus lugubri concurſu certatim paſtorem ſuum celebrantibus. Hæc ibi: quæ prolixiùs recitauimus, tum ob tam inſignia antiquitatis Brabanticæ monumenta, tum quòd Fura caſtrum, quod eſt inter Louanium & Bruxellam, vocetur hîc proprium ſancti Huberti domicilium. Vnde vanum non eſt, ſuſpicari, illud caſtrum ſancto Huberto, antequam eſſet Epiſcopus, ab vxore Floriberta filia Beggæ (ſic eam deſcribunt quidam Annales, certè & in Vita eius iam citata nominatur Floribertus eius filius) in dotem fuiſſe allatum. Quidquid ſit, hîc liquet Furam fuiſſe proprium S. Huberti peculium.

Origo, nî fallor, morbi dicti vulgò, S. Huberti.

Fura caſtrum, propria S Huberti domus; & vnde?

Externa inſigniora.

717 *Toletum & Legio ciuitates Hiſpaniæ à Saracenis captæ.*

Aſtures ſe ſtrenuè Saracenis obÿciunt nixi ſimul ope Deiparæ.

In externis ſeu peregrinis inſigniora hæc ſunt: Anno Chriſti ſeptingenteſimo decimo ſeptimo, res Hiſpanicas in deterius eſſe dilapſas. Siquidem duæ præcipuæ ciuitates hactenus integræ conſeruatæ, Legionenſis & Toletana, à Saracenis captæ; illa vi, hæc proditione Iudæorum miſerrimè exciſæ ſunt: reſidui verò Gothi in ardua montium Pyrenæorum, Aſturiorum & Gallæciæ, ſe receperunt; & Saraceni, vniuerſæ iam Hiſpaniæ imperitantes, Cordubam ſibi Regni ſedem elegerunt. Hæc ſummatim ex Tudenſi. Sed biennio pòſt, eodem Tudenſi teſte, Aſtures omnes in vnum collecti ſuper ſe Principem conſtituerunt Pelagium Regis Theodorici Spathatrium; quem in prægrandi ſpelunca, loci natura munita degentem, cùm Saraceni primùm per Oppam Archiepiſcopum Toletanum Witizæ Regis filium blandis verbis, poſteà aperto Marte per validiſſimum militum octoginta millium exercitum appetiiſſent, idem Pelagius viginti millia illorum cum Duce occidit, Oppam cepit, reliquos fugauit, qui ferè omnes in præruptis montium & aquarum inundationibus oppreſſi ſunt, ope & interceſſione ſanctiſſimæ Dei Genitricis: cuius ideò memoriæ ſpelunca illa dicata eſt, dictaque ſancta Maria de Couadouga. Sed ecce non multò pòſt, nempe anno ſeptimo Leo-
723 nis Iſaurici Imperatoris, teſte Theophane (eſt is annus Chriſti 723.) oritur in Oriente quoque tetra illa peſtis Iconoclaſtarum, his initiis. Erat hoc anno Dux quidam Iudæorum ex Laodicea maritimæ Phœnicis oriundus, nomine Serantapicus, homo præſtigiator ac maleficus. Promiſit is Gizido Saracenorum Principi, effecturum ſe, vt is triginta annos Principatum retineret, ſi omnes ſacras Imagines ab Eccleſiis Chriſtiano-

ſtianorum, quæ ſub ditione eius eſſent, auferri mandaret. Cui credens Gizidus, ſpe & deſiderio longioris vitæ, Edictum continuò generale promulgauit, quo omnes omnino imagines & picturæ, ſiue eæ in tabulis, ſiue in opere muſaico, in parietibus ſiue in vaſis ſacris, aut indumentis & altaribus eſſent, expungi & auferri iuſſit, omneſque inſuper ſtatuas, etiam quæ in foribus ornatus gratia collocantur, diſiecit, miſſis Hebræis & Arabibus, qui eaſdem comburerent, ipſaſq; Eccleſias, alias quidem calce, alias aliis coloribus dealbarent vel incruſtarent. Hæc de origine Iconoclaſtarum Theophanes, & adſtipulatur Damaſcenus grauiſſimus Scriptor eius ſeculi: vt conſtet quibus gloriari poſſint anteſignanis hodierni Iconoclaſtæ. Sed & eadem ratione dementatus Imperator Leo Iſauricus, quòd Iudæus quidam impoſtor ei Imperium prædixiſſet, non multò pòſt, nempe anno Chriſti 726. & ipſe Edictum tale contra Imagines promulgauit, ac deinceps ſupra modum mira tyrãnide Orthodoxos per multos annos vexauit, aliis dira morte mulctatis, proſcriptis aliis, diuerſi generis cruciatibus aliis afflictatis, ludibriiſq; popularibus expoſitis, preter multitudinem haud mediocrem illorum, qui voluntario exilio extorres facti, abdita montium & receſſus ſiluarum petiêre: quæ omnia ex Auctoribus, qui horum temporum res geſtas conſcripſerunt, manifeſta habentur. Quin cùm impius Leo Imperator audiuiſſet ſanctũ Ioannem Damaſcenum inſignes illas tres Orationes pro Imaginũ cultu, quæ etiamnum extant, edidiſſe; vt in eum vlciſceretur (teſte Ioanne Patriarcha Ieroſolymitano in Damaſceni Vita, & aliis) ad fraudem ſe conuertens, per quoſdam ex ſuis egit, vt aliquam epiſtolam manu eiuſdem Ioannis 728
ſcriptam nanciſceretur; eaque Notariis quibuſdam ad imitandos characteres propoſita, aliam epiſtolam cõfinxit, tamquam ad ſe à Ioanne miſſam pro ſuſcipienda traditione ſeu proditione Regię Saracenorum ciuitatis Damaſcenæ in ipſius impij Leonis manus, eamq; ad Principem Saracenorum Damaſcum, vbi Ioannes morabatur, tranſmiſit. Qua ſibi à barbaro oſtenſa, Ioannes quidem literarum formas ſuis ſimiles eſſe confeſſus eſt, ſed quę in iis continerentur numquam cogitaſſe aſſeuerauit. At magis credens barbarus Imperatori, dexteram Ioannis amputari iuſſit. Qui domum ſe recipiens, in Oratorio ſuo ante Imaginem Dei Genitricis prouolutus, magna fide exciſam manum priſtinæ ſuæ commiſſuræ admouit, ac feruentibus orationibus à beata Virgine eius integram reſtitutionem expetiit, quò poſſet illius miniſterio, Chriſti Domini, eiuſdemque ipſius Matris laudes ſcriptis celebrare. Nec mora, cùm obdormiuiſſet, viſione potitus S. Dei Genitricis, experrectus manum ſanatam reperit, linea tantùm velut cicatrice relicta, qua locus amputationis demonſtraretur. Hæc Auctor ille fideliſſimus.

Iconomachi primi innoteſcunt Iudæi & Saraceni.

Item Leo Imp. perſuaſus à Iudæo in cultores Imaginum ſæuit.

Idem ementitis literis Ioanni Damaſceno propugnatori Imaginum dextram abſcindi curat.

Damaſceno oranti ante imaginem Deiparæ manus abſciſſa reſtituitur.

PIPI-

PIPINVS REX

FILIVS PRÆCEDENTIS,

VI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti ſeptem.

Limites partitionis inter filios Martelli.

DVOS reliquiſſe filios Carolum Martellum, Carlomannum & Pipinum, eoſque paternos Principatus inter ſe, defuncto patre, diuiſiſſe, ſuperiùs indicauimus. Verùm qui fuerint limites partitionis, non ſatis apud Auctores explicatum inuenio. Plures Alemanniam & Auſtriam Carlomanno ceſſiſſe volunt: quod & ego eatenus probo, vt quæcumque reſpectu Belgarum & Gallorum vltra Moſam & Rhodanum ſita ſunt, Carlomanni fuerint; quæ verò citra eoſdem fluuios, Pipini. nec tamen contendendum reor: nam poſt paucos, vti docebimus, annos omnia ad Pipinum deuoluta ſunt, & bella etiam prima omnia ferè coniunctim geſſerunt. Ipſorum ingreſſum Aimoïnus his verbis deſcribit lib. 4. c. 58. Carolus vita decedens tres filios heredes reliquit, Carlomannum ſcilicet, Pipinum, atque Grifonem. Quorum Grifo, qui ceteris maior natu erat, matrem habuit nomine Suanahildem, neptem Odilonis Baioariorum Ducis. Hæc illum maligno conſilio ad ſpem totius Regni concitauit; in tantum, vt ſine dilatione Laudunum ciuitatem occuparet, ac bellum fratribus indiceret. Qui

Pipinus & Carlomãnus fratrem Grifonem ſuperant.

celeriter exercitu collecto, Laudunum obſidentes, fratrem in deditionem accipiunt: atque inde ad Regnum ordinandum, ac prouincias quæ poſt mortem patris à Francorum ſocietate deſciuerant, recuperandas, animos intendunt, & vt in externa profecturi, domi omnia tuta dimitterent, Carlomannus Grifonem ſumens fratrem, in nouo caſtello, quod
742 iuxta Arduennam ſitum eſt, cuſtodiri fecit. Hęc ille. Itaque anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſecundo (verba ſunt Annalium à Pithœo editorum) Carlomannus & Pipinus Hunaldum Aquitaniæ Ducem imperio ſuo reſiſtentem, bello ſuperatum, ad Waſcones fugere compellunt: ſimul & Alamannos, Duce Theobaldo rebellare tentantes, mira celeritate comprimunt. Ita Annales illi, & conſonant Sigebertus & Regino. Et eodem anno (teſte Sigeberto) ſanctus Bonifacius Germanorum Apoſtolus & Archiepiſcopus Moguntinus inſigne illud Cœnobium Fulden-

Iidẽ Aquitanos & Alamannos rebellantes comprimunt.

PIPINVS III. REX FRANCIÆ, VI. BRAB. PRINC.

Fundatur à Carlomanno Cœnobium Fuldenſe. Fuldenſe liberalitate Carlomanni in Buchonia ſilua fundat. Deinde verò anno 743. Carlomannus Saxoniam petit, caſtrum Oſcoburgh capit, & Theodoricum Saxonem pacis obſidem accipit: & eodem anno Odilo Dux Baioariæ, rapta ſorore Pipini, contra eum rebellat; quem Pipinus pugna, quamuis damnoſa, ſuperat. Hæc Sigebertus. Regino Prumienſis ſic: *Victoria cõtra Baioarios & Saxones.* Carolomannus & Pipinus cõtra Odilonem Ducem Baioariorum duxerunt exercitum, & inierunt pugnam, & victores effecti ſunt. Porrò anno 745. Carlomannus & Pipinus ſimul perfidiam Saxonum, vaſtata eorum regione, vlciſcuntur, & caſtrum Ohsburgh capiunt. Sic Pithœana. Addit Regino: Et rurſus captus eſt ſupradictus

747 Theodoricus. Sed ecce anno ſeptingenteſimo quadrageſimo ſeptimo Carlomannus, relicta quam tenebat poteſtate, Romam vadit, ibique mutato habitu, religioſè victurus in Caſſinum ad ſanctum Benedictum ſecedit, & Monachus efficitur. Sic Annales à Pithœo eruti, & Marianus quoque hoc ipſo anno. Sed Regino ad annum præcedentem hoc *Carlomannus relicto Principatu fit Monachus.* modo diſtinctiùs commemorat: Carolomannus Romam perrexit, ibique ſe totondit, & in Soracte monte Monaſterium ædificauit: ibique aliquod tempus moram faciens, exinde fauorem laudis humanæ timens, vno fido ſocio aſſumpto, cum eo noctu omnibus inſciis aufugit, & ad Caſſinum montem vſque peruenit, diu ibi ignotus latitans. Memorabile eſt quod de eo narrat Leo Oſtienſis in Hiſtoria Caſſinenſi in hæc verba: Accidit, inquit, vt Carolomannus Hebdomadarius ad coquinæ officium deputaretur: cumque in multis ignoranter offenderet, coquus *Carlomanni ſtupenda mãſuetudo & pietas.* ira exæſtuans ter ei alapam dedit. Quod ille placido vultu pertulit. Sed ab indiuiduo comite indignante, dignitas eius prodita eſt, & deinceps cum magna reuerentia eſt obſeruatus. Addit Volaterranus lib. .eum in Caſſino iuſſum quoque greges loci pauiſſe. Atqui verò anno ſeptingen-

748 teſimo quadrageſimo octauo Grypho frater Carlomanni & Pipini poteſtatem quamdam affectans, ad Saxones ſe contulit. Et quidem Pipino per Thuringiam ingreſſo Saxoniam, ſuper fluuium Obacra, in loco qui dicitur Horoheim, Saxones occurrunt, Gryphonem cum eo pacificare cupiẽtes. Sed Grypho nec Saxonibus nec Francis ſecredens in Baioariam fugit. Sic Annales editi à Pithœo. Anno verò ſequenti Pipinus in Baioariam pergens, Thaſſilonem nepotem ſuũ natum ex Hiltrude ſorore ſua, Ducem ibi conſtituit, Gryphone & Lanfrido inde eductis, deditque *Pipinus fratrẽ Gryphonem fruſtrà placare nititur.* Gryphoni in partibus Neuſtriæ XII. Comitatus. Sed ille nec ibi ſecurum ſe eſſe ratus, ad Waifarium Ducem Aquitaniæ ſeceſſit. Hæc Annales illi, ita diſtinctis annis. Sigebertus & Regino vtraque adſcribunt anno præcedenti. Denique anno poſt Chriſtum natum quinquageſimo

750 ſupra ſeptingenteſimum, ſecundùm morem Francorum (verba ſunt Reginonis)

ginonis) electus eſt in Regem, & vnctus per manum ſanctæ memoriæ
Eligitur & vngitur Rex Francorum primus ſua ſtirpis.
Bonifacij Moguntiacenſis vrbis Archiepiſcopi, eleuatuſque à Francis in
Regno in Sueſſionis ciuitate. Hildericus verò, qui falſò (nempe nomine,
non re aut merito) Rex vocabatur, attonſus eſt, & in Monaſterium miſ-
ſus. Sic Regino. Sigebertus exprimit id factum auctoritate Apoſto-
lica, & Francorum electione. Itaque paulò pòſt anno 753. Stephanus 753
Papa auxilium contra Haiſtulphum Regem Longobardorum petens,
ad Pipinum in Franciam venit, à quo honorificè exceptus, apud Pari-
ſios duos filios eius Carlomannum & Carlum vnxit in Reges. Ita An-
nales Pithœani. Eodem anno ſignatum habetur, referente Grammaio,
Diploma, quo dictus Pipinus Rex donat Adoni affini ſuo terram in
Bratuſpantij medio, vbi Scalda *Tylam excipit, dictam Francis Maſli-
**Dylam*
nas. De quo Adone & quanta pietate is ſanctum Rumoldum exceperit,
iſta leguntur in Actis eiuſdem ſancti viri: Diuinitatis (ait Auctor) ſe
committens conſilio beatus Rumoldus, compendioſa peregrinatione
S. Rumoldus appellit Mechliniæ.
Româ reuerſus, Galliaſque ingreſſus, in eas Occidentalium partes ſe de-
ponit, vbi Scaldis fluuius æſtum maris in Ruperam vſque remittit. Lo-
cum incolæ Machliniam dicunt, propter maris Malinam & Ledonam,
quæ certis temporibus cum corniculantis lunæ conſonantia, nunc ac-
ceſſum nunc receſſum faciunt, nec vltrà quàm ad huius loci fretum vel
damna, vel lucra ſua commutant. Nobilium ibi quidam *Odo nomine
**aliàs Ado*
Comitatum gerebat, cum æquè moribus & genere nobili coniuge. Qui
ſolita religione virum mox viſum hoſpitio inducunt, atque ad comma-
nendum poſtulant & impetrant. Felices ambo tali hoſpite, ad cuius ſci-
licet ingreſſum diuina iocundati ſunt benedictione. Iuxta tempus &
diem à Sancto prędictum, de priùs ſterili filius naſcitur; exceptus homi-
Idem & ſterili filium impetrat, & ſubmerſum ad vitam reuocat.
ni Dei præſentatur: qui ſuſceptum Baptiſmate abluit, & Libertus no-
men imponit. Hæc & plura ibi, de eodem Liberto à ſancto Rumoldo
poſt ſubmerſionem à morte ſuſcitato, & ibidem gregi Dominico præfe-
cto, ac tandem vtroque martyrij laurea coronato. Sed ad ſuperiora re-
deamus. Anno 754. Carlomannus (iam Monachus, vti oſtendimus) fra- 754
ter Pipini, cum conſilio Haiſtulfi Regis Longobardorum in Franciam
veniens ad perſuadendum fratri, ne exercitum in Italiam duceret, non
poſt multos dies Luduni vita deceſſit. Et nihilominùs Pipinus Italiam
ingreſſus, Haiſtulfum ſuperatum, & Papiæ incluſum, obſides dare, &
Pipinus Regem Longobardorum res ſancti Petri reddere ſacramento conſtringit.
res ſancti Petri reddere ſacramento conſtringit. Et Stephanus Papa du-
ce Hieronymo fratre Pipini Romam reuertitur. Sed anno ſequenti
Haiſtulfus ſacramenta mentitus, collecto exercitu, Romam impu-
gnando circumdat, omnia extra vrbem ferro & igne vaſtans: cuius rei
nuntium Pontifex marino itinere miſſis Legatis Pipino inſinuans, de- 755

 precatur

precatur & obteſtatur, ne inceptum opus, quod S. Petro promiſerat, imperfectum relinquat. Itaque iterùm Pipinus Italiam ingreſſus Haiſtulfum Papiæ incluſum obſidet, Rauennam cum Pentapoli reddere compellit, & per Folradum miſſum ſuum S. Petro Apoſtolo & Stephano Papæ tradit. Sic dicti Annales Pithœani. Et eodem anno S. Bonifacius, conſecrator Pipini, præſcius martyrij ſui ſcribit dicto Fulrado Cappellano Pipini in hæc verba plena ædificationis: Bonifacius gratia Chriſti Epiſcopus, chariſſimo conſacerdoti Fulrado presbytero. Deprecor vt meo verbo glorioſum & amabilem Regem noſtrum Pipinum ſalutes, & vt illi referas, quid mihi & amicis meis ſimiliter eſſe videtur, quòd vitam iſtam temporalem citò debeam finire. Propterea deprecor magnitudinem Regis noſtri pro nomine Chriſti Filij Dei, vt mihi nunc viuenti indicare & mandare dignetur, circa diſcipulos meos, qualem mercedem noſtram de illis facere voluerit. Sunt enim penes omnes peregrini, quidam Presbyteri per multa loca, quidam Monachi per cellulas noſtras, & infantes ad legendas literas ordinati: ſunt etiam aliqui ſeniores, qui longo tempore mecum viuentes laborauere, & me adiuuabant. De his omnibus ſollicitus ſum, vt poſt obitum meum non diſperdantur. Et propterea hoc fieri maximè peto, quia Presbyteri mei prope Marcam Paganorum pauperculam vitam habent; panem acquirere ad manducandum poſſunt, ſed veſtimenta ibi inuenire non poſſunt, niſi aliunde conſilium & adiutorium habeant. Et ſi pietas Chriſti hoc vobis inſpirauerit, per hos miſſos meos præſentes aut per literas pietatis veſtræ hoc mihi mandare non dedignemini, vt eò lætior in mercede veſtra vel viuam vel moriar. Extat epiſtola apud Baroniũ, digna quæ legatur. Et non multò pòſt ſanctus Bonifacius cum ſociis aliquot cęſus eſt à Friſonibus, qui nuper baptizati, & præſtituto die ad ſacram Confirmationem accipiendam (ſic loquitur Auctor antiquus eius Vitę) ab eo expectati, agente dæmone, in lictores conuerſi erant. Porrò anno ſeptingenteſimo quinquageſimo ſexto Thaſſilo Dux Boioariorum auunculo ſuo Pipino reconciliatur. Sic Sigebertus. Regino Prumienſis Chronologus paulò pleniùs: Rex Pipinus palatium ſuum tenuit in Compendio, ibi Thaſſilo venit Dux Baioariorum, & per ſacramenta multa iurauit Pipino & filiis eius. Et anno ſequenti Pipinus in Saxoniam iter fecit, & in munitiones Saxonum per virtutem introiuit, & in loco qui dicitur Sitina multæ ſtrages factæ ſunt de populo Saxonum. Et tunc promiſerunt ſe omnem voluntatem Regis facturos, tributum etiam præſtandum, equos ſcilicet trecentos per ſingulos annos. Iſta Regino. Annales Pithœani & Fuldenſes huic anno iſta adſcribunt: Conſtantinus Imp. Pipino Regi inter cetera munera etiam organum mittit. Et nihil additur præterea. Et totidem

Iterùm cõtra eumdem in Italiam venit.

Epiſtola aurea ſancti Bonifacij ad Cappellanum Pipini.

O paupertatem!

S. Bonifacij & ſociorum martyrium.

756

Thaſſilo Dux Baioariorum reconciliatur auunculo ſuo Pipino.

Saxones annuum tributum trecentorum equorum promittunt.

dem ferè verbis idem commemorat Regino ad annum præcedentem;
Organum miſſum Pipino Conſtantinopoli.
quę idcircò ſtudioſè hîc inſero, vt conſtet, hoc ſaltem tempore vſum or-
ganorum apud Occidentales innotuiſſe: nam quòd dicitur Vitalianus
Papa ante annos ferè centum priùs eorum vſum induxiſſe, non ſatis cer-
tum eſt. At verò anno deinde ſeptingenteſimo ſexageſimo, eodem Re- 760
ginone teſtante, Pipinus Rex cernens Waifarium Aquitaniæ Ducem
minimè conſentire, vt iuſtitias faceret Eccleſiis, quæ erant in Francia, de
rebus & poſſeſſionibus illarum, quæ in ſuo Ducatu erant; iniit conſi-
Vlturus iniurias Eccleſiarum, Aquitaniam ingreditur.
lium, vt pergeret in Aquitaniam, & peruenit vſque ad locum, qui dici-
tur Theodad. Quod cùm cognouiſſet Waifarius, timore perterritus
dedit obſides ad Algarium ſuum propinquum, & mandauit Pipino, ſe
redditurum quidquid ſupradictus Rex quærebat in cauſis Eccleſiaſti-
cis. Sed ecce (pergit idem Regino ad annum ſequentem) cùm Pipinus
Rex Synodum teneret in villa quę dicitur Duria, nuntiatum eſt ei, quòd
Waifarius vſque Cabilonem omnia vaſtaſſet; & protinus exercitum
mouit, & Aquitaniam ingreſſus multa caſtella cepit, ſcilicet Burdellum,
Clarum-montem, Cantellam & Auernen, & peruenit vſque ad Leoni-
cas, vaſtando omnia. Sic Regino. Annales Pithœani hoc modo, licet
vno anno tardiùs: Pipinus cum Carlo filio Burbonem, Canitelam, Clar-
Inter alias ciuitates etiam Bituricam expugnat.
montem, aliaſque ciuitates & caſtella pugnando cepit, aliiſque quàm
plurimis eius dominationi ſubiectis, etiam Bituricam expugnat. Anno
verò 763. Thaſſilo nepos Pipini de exercitu Regis ſe ſubduces, ad Baioa- 763
rios ſeceſſit. Quare anno proximo Rex Pipinus habuit placitum ſuum
in Wormatia (verba ſunt Reginonis) & cauſam diligenter pertractauit
inter Waifarium & Thaſſilonem. Et ſimiliter anno 765. placitum ha- 765
buit apud Attiniacum, & eodem anno ſicut ſuperiori nuſquam profe-
ctus eſt. Celebrauit autem Natalem Domini in Aquiſ-villa, & Paſcha
ſimiliter. Anno verò ſeptingenteſimo ſexageſimo ſexto perrexit iterùm
Iterùm ingreditur Aquitaniam.
Rex Pipinus in Aquitaniam, & placitum ſuum habuit in Aurelianis ci-
uitate, & reſtaurauit Argentinium caſtrum, quod anteà à Waifario
fuerat deſtructum, ibique Francos dimiſit ad continendam Aquita-
niam; ſimiliter & in Biturigis fecit. Et celebrauit Rex Natalem Domi-
ni in Salmoniaco, & Paſcha in Gentiliaco. Dehinc verò anno proxi- 767
mo Rex in ſupradicta villa Synodum magnam habuit inter Romanos
& Græcos de ſancta Trinitate & Sanctorum imaginibus: de quo argu-
mento poſteà pleniùs in Carolo Magno, Pipini huius filio, ad annum
ſeptingenteſimum nonageſimum quartum. Ceterùm, poſt hæc Aquita-
Capit Toloſam & alia loca.
niam ingreſſus Pipinus per Narbonam, cepit Toloſam & Ganaldanem,
& celebrauit Paſcha in ciuitate Vienna. Et eodem anno menſe Auguſto
iterùm Aquitaniam ingreſſus, vſque Biturigas venit, ibique Synodum

 tenuit;

tenuit; & inde profectus vſque ad Garomnam venit, multas rupes & ſpeluncas cepit, nec non caſtra Scoraliani, Forunam, & Petrociam, & reuerſus eſt Biturigas, vbi nuntiatum eſt ei de obitu Pauli Papæ. Ibi etiam celebrauit Natalem Domini. Denique anno ſeptingenteſimo

768 ſexageſimo octauo (pergit idem Regino, quem hîc ceteris exactiorem inuenio) Rex Pipinus iter faciens Rhemiſtagnum cepit, ad Santonas ciuitatem vſque peruenit, & ibi cepit matrem Waifarij & ſororem eius & neptes eius. Atque inde perrexit in locum qui dicitur Montes: ibi Heriduicus venit ad eum, qui habebat aliam ſororem Waifarij, & inde reuerſus Paſcha celebrauit in caſtro quod dicitur Sles. Poſt hæc verò aſſumens ſecum Bertradam Reginam ad Santones ciuitatem peruenit, ibique Reginam cum famulis dimiſit, & Petragoricum perrexit. Et interempto Waifario (à ſuis interemptum dicit Sigebertus in gratiam Pipini) cum triumpho victoriæ ad Santones reuerſus eſt, ibique moram faciens poſt aliquot dies ægrotare cœpit. Et inde profectus Turones venit; ad Oratorium ad ſanctum Martinum perrexit: inde egreſſus Pariſios ad S. Dionyſium vix peruenit, ibique diem clauſit extremum, 8. Idus Auguſti. Hæc Regino, additque de filiis eius Carolo & Carlomanno mox 7. Idus Octobris eleuatis in Regnum. Sed nos de iis mox ſuo loco. Claruit ſub hoc Pipino Rege in Brabantia vir illuſtris ſimul & pietate & bellicis rebus, Gummarus, de quo inter cetera hæc leguntur in Actis eius grauiter conſcriptis: Diuus Gummarus præclara ſtirpe ortus apud Emblehem Rienſis prouinciæ vicum natus eſt & enutritus. Qui cùm bonorum operum flores emitteret, ad aulam Regis perductus eſt à parentibus ſuis. Pipinus eo tempore Regni habenas moderabatur. Et ab illo quidem Gummarus ſuſceptus eſt, ſed mallet vtique Deo ſeruire. Nec multum temporis defluxit, & magna præfectura honoratus eſt. Libet recitare rem magnæ pietatis plenam. Non vlla incitante libidine, ſed cogente Rege, vxorem duxerat Guuimariam nomine, longè à ſuis moribus diſcrepantem; nam quantum ille humanitate, tantum illa crudelitate redundabat. Cùm ergo iuſſu Regis ad expeditionem ſe pararet vir ſanctus, domus ſuæ totiuſque familiæ curam ei reliquit, admonens vt erga ſubiectos multa vteretur manſuetudine; & ſic profectus eſt. Sed illa quadam beluina feritate poſt eius abſceſſum cœpit ſæuire in ſuos, falsò illis quaſdam affingens culpas. Atque ſub hoc prætextu auferebat eis boues eorum, & omnem poſſeſſiunculam. Cumque nihilominùs abſq; vlla clementia exigeret tantumdem ab illis quantum anteà conſueuerat, illi bobus ſpoliati, inſtar iumentorum colla iugo ſupponentes, ipſi trahebant plauſtra onuſta vſque ad domum illius gementes atque dolentes. Sed vide è contra viri ſancti pietatem. Annis* nouem exactis, cùm

Tertia eius expeditio in Waifariũ Aquitanum.

Triumphans de Waifario venit Pariſios, & paulò pòſt moritur.

Hoc tempore claret apud Brabantos ſanctus Gummarus vir illuſtris.

En quàm diſpar coniugium!

*al. ſeptem

cùm dimiſſus à militia rediret exercitus, ſanctus quoque Gummarus remeauit ad ſua. Domum intranti occurrit tota familia; eiulant & clamitant omnes, ſe grauiter cæſos, iniuſtè ſpoliatos, modis omnibus miſerabiliter vexatos. Quod ille videns, animo conturbatus eſt, & verſus ad vxorem, Conturbet te Deus, inquit, ſicut alios perturbaſti. Oportet certè bonum operari ad omnes, maximè ad domeſticos fidei; ſiue enim ſeruus, ſiue liber, omnes in Chriſto vnum ſumus. Eademque hora iuſſit pecus omne è paſtu reduci, & ſingulis quod ſuum erat reſtitui. Hic cùm ad limina Apoſtolorum tenderet, arborem ad vſum tentorij ſuccisſam, importunè cum eo expoſtulante arboris domino, ſuis precibus integram reſtituit, ac dehinc diuina admonitione intra Nethæ ambitum iubetur Oratorium conſtruere, vbi vitam in multa ſanctitate finiuit. In meſſe ſiti deficientibus, baculo terram fodit, & erupit fons largiſſimæ aquæ, qui adhuc viſitur in Emblem, aliiſque multis miraculis claruit in vita & poſt mortem. Locus quietis nunc Lira dicitur, olim Niueſdunt & Ledo. Hoc temporum interuallo anno ſexto Conſtantini Copronymi impij Imperatoris Iconomachi (eſt is annus Chriſti 746.) à die quarta Auguſti vſque ad Octobris Kalendas, in Oriente factæ ſunt tenebræ* denſæ, quas ſecuti ſunt terræmotus prodigioſi in Palæſtina ac tota Syria; & peſtis ingens, Bubonis dicta, è Calabria & Sicilia orta; quæ Conſtantinopolim aduenieus ita eam per tres annos depaſta eſt, vt pænè deſertam reddiderit: & cùm repleta cadaueribus fuiſſent omnia monumenta, lacus, vineæ, horti; vix ſupererat locus, vbi mortui ſepelirentur: ea verò peſte qui moriebantur, primò in ipſorum veſtimentis cruciculæ inuiſibiliter imprimebantur, moxque lue tacti vitam finiebant; cùm & inſuper quamplurimi multis ſpectris miſerabiliter vexarentur, vt apertè cerneretur, has à Deo clades immiſſas eſſe, vt homines à peccatis reuocarentur, ipſeque inprimis impius Conſtantinus Imperator his admonitus à blaſphemiis ſuis abſtineret. Verùm ille, vt Pharao quondam, iuſtè à Deo deſertus, obduratus permanſit. Hæc omnia Theophanes; quæ eadem confirmantur in Oratione inſigni de S. Platone à ſancto Theodoro Studita, eximiæ ſanctitatis & doctrinæ huius temporis Monacho. Nec de nihilo eſt quod de Conſtantini Copronymi Imperatoris Iconomachi impietate & obduratione dicimus: docebit eam vel vnicum iſtud quod narrabimus exemplum. Anno Imperij ſui 22. (eſt is Chriſti 762.) immenſo odio flagrans in Monachos, quos præ ceteris ſibi in promulganda hæreſi aduerſarios experiebatur, cùm audiſſet in Auxentiano monte in Bithynia non longè à Chalcedone poſito, degere magni nominis Stephanum Monachum, gratia miraculorum illuſtrem, potentemque ſermone ad confirmandos in vera

Certè Pipinum in continuis expeditionibus fuiſſe ſuprà patuit.

Præclara aliquot S. Gummari miracula.

Externa illuſtriora.

746

* caligi-noſæ.

Clades triennales Conſtantinopoli penè incredibiles.

Flagellatur Iconomachus Imperator, ſed non emendatur.

762

Stephanum monachum in ſuas partes fruſtrà pertrahere nititur.

Religione eos qui vndique ad ipſum confugerent, in hunc mouere bellum ſibi neceſſarium ducens, eumdem primò per Calliſtum Patricium, virum eximia dicendi facultate præditum, in ſuas partes allicere tentauit: conſtantem verò repertum, è cella extrahi, ac militum cuſtodiæ tradi iuſſit; ſed paulò pòſt ob tumultus Schyticos, nempe Bulgaricos, in ſuum Monaſterium reduci curauit. Interim Calliſtus nouis machinis Sanctum oppugnans, calumnias atroces de ipſius in Imperatorem conuitiis & machinationibus, ac cum illuſtri femina vidua, Anna nomine, quæ ab ipſo monaſticum habitum acceperat, turpi conſuetudine, in

Calumnia enormis in eumdẽ conficta, item fruſtrà.

eumdem intentauit, opera Sergij eiuſdem S. Stephani diſcipuli, & ancillæ ipſius Annæ, quos multis vanis promiſſionibus ad eiuſmodi proditionem attraxerat. Verùm ancilla hæc dominæ ſuæ calumniatrix cùm paulò pòſt in remunerationem proditionis in matrimonium collocata, gemellos filios peperiſſet, ſub mediam noctem repentè conturbati infantes, arreptis maternis mamillis, horrendumque in modum exeſis, eam protinus necauerunt, & vnà cum ea viperini illi fetus extincti ſunt. Quare cùm Imperator ea ſe ſpe fruſtratum videret, vt tamen in Stephanum agere poſſet occaſione delicti cum Anna prætenſi, rurſum ad alias fraudes conuertens animum, chariſſimo ſibi Aulico perſuaſit, vt ſimulans fugam abiret ad Stephanum, & inter Monachos cooptari peteret. Qui cùm poſt importunas preces, fictaſque lacrymas, id ab eodem beato Stephano extorſiſſet, inde arrepta Imperator occaſione (quòd ſcilicet magnis iam anteà pœnis agendum ſanxiſſet aduerſus eos, qui in Monachum aliquem reciperent) ipſum Auxentianum Monaſterium

Tandem alia calumnia in exilium Stephanus pellitur.

vnà cum Templo incendi, Monachoſque diſpergi præcepit; Stephanum verò variè fruſtrà tentatum, vt pſeudoſynodo aduerſas ſacras Imagines celebratæ ſubſcriberet, poſt multa ludibria in exilium ad inſulam Proconneſum relegauit. Sed poſteà annò Chriſti 765. cùm intel-
765. lexiſſet ab eo ibi virtute ſanctarum Imaginum Chriſti Domini ac Deiparæ virginis ingentia edi miracula, illum inde Conſtantinopolim re-

Quin gliſcentibus miraculis, carceri includitur.

duci iuſſit: vbi poſt longam cum ipſo de ſacrarum Imaginum cultu diſputationem, eumdem in publicum carcerem prætorianum detruſit; quo pariter concluſi tenebantur & alij trecenti quadraginta duo Monachi ex variis locis collecti, omnes aliquo membro ob ſacrarum Ima-
767 ginum cultum mutilati, aut alia inſigni infamia notati. Deniq; biennio pòſt cùm audiſſet Imperator impius, Stephanum ex carcere prætoriano Monaſterium effeciſſe, nec ceſſare totos dies noctéſque à cantandis Pſalmis & Hymnis diuinis cum aliis ibidem incluſis Monachis, maiori excandeſcens ira, eumdem necari præcepit, atque ita calcibus, fuſtibus, ſaxis, omnibuſque eiuſmodi ſuppliciorum ac contumeliarum

gene-

generibus impetitus cum ſociis ac per vias raptatus, glorioſiſſimum martyrium conſummauit. Hæc ex Actis eiuſdem Sancti: & meminit quoque Theophanes in Hiſtoria, qui & plures alias cædes ſubiungit ab eodem tyranno perpetratas in Monachos, alioſque omnis generis Orthodoxos, quicumque aut Imagines colerent, aut Sanctos inuocarent, itemque de Monaſteriis tam virorum quàm feminarum ab eo euerſis, aut in vſum militum ſuorum conuerſis.

CAROLVS MAGNVS IMP.

FILIVS SVPERIORIS,

VII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit Rex annis 46. *Imperator tãtùm annis poſtremis* 14.

MORTVO Pipino, primo eius familiæ Francorum
Rege, filij eius Carolus & Carlomannus (verba ſunt
Reginonis Prumienſis ad annum Chriſti ſeptingente-
ſimum ſexageſimum octauum) eleuati ſunt in Re- 768
gnum, Carolus in Nouioma ciuitate, Carlomannus
in Sueſſione, ſeptimo Idus Octobris. Et celebrauit Ca-
rolus Natalem Domini in Aquis, Paſcha in Rodomo ciuitate (eſt id
Britanniæ minoris oppidum) & inde mox anno ſequenti idem Carolus
cum fratre Carlomanno Hunaldum, in Aquitania rebellare & Imperio
ſuo reſiſtere conantem, bello ſuperatum cepit. Porrò anno 770. Carolus
habuit Synodum in Wormatia ciuitate, & Bertha Regina perrexit in 770
Baioariam, & inde Italiam ingreſſa eſt. Ita breuiter Regino. Baronius
hoc modo pleniùs: Bertruda Regum Francorum mater in Italiam venit, expetens filio ſuo Carolo Deſiderij Longobardorum Regis filiam, inter quos connubium hoc anno contractùm, anno ſequenti iterùm reſciſſum eſt, quaſi clinica eſſet, & connubio inhabilis. Sic Baronius. In Actis beati Adelhardi Corbeienſis, per eius coæuum grauiter ſcriptis, iſta leguntur: Recolere cupientes virum, quem admirabilem vniuerſus prædicat orbis, quemque vidimus familiariter, vt ſciat poſteritas, quis iſte fuerit Adelhardus, fuit è regali proſapia, Pipini Magni nepos, Caroli conſobrinus Auguſti. Qui cùm inter palatij tyrocinia omni mundi prudentia eſſet eruditus, neque ferret tamen, quòd Carolus iam dictus Deſi-

Carolus & eius frater vterque Rex ſubiugant Hunaldum Aquitanum.

Ducit Carolus filiam Regis Longobardorũ vxorem, & anno ſequenti repudiat.

Diſplicet hoc repudium ſancto Adalhardo.

Deſiderij Regis Italorum filiam repudiaret, depoſitis omnibus, Corbeię, imò Chriſti ibidem expetiit fontem. Ita ibi. Magna ſunt & ingentia quæ Carolus iſte geſſit, vnde & cognomentum Magni iure adeptus eſt: ſed nos quanta poterimus breuitate, ſeruata annorum ſerie, omnia ſaltem

771 inſigniora recenſebimus. Anno poſt Chriſtum natum 771. Carlomanno fratre mortuo, vxoreque illius cum filiis ad Deſiderium Longobardorum Regem fugiente, Carolus, ſolus regnat. De quo ſic Regino ad eumdem annum 771. Carolus Rex Synodum habuit ad Valentinianos, & eodem anno Carlomannus Rex defunctus eſt in villa Salmontiaco 2. Nonas Decembris.

Moritur Carlomannus frater Caroli.

Venit autem Carolus ad villam Carboniacum, vbi venit ad eum Volcarius & Folradus Cappellani cum aliis Epiſcopis & Sacerdotibus, Werinus & Adalhardus Comites cum aliis Primatibus, qui fuerant Carlomanni: vxor verò Carlomanni cum perpaucis Francis, partibus Italiæ perrexit, & celebrauit Rex Natalem Domini in Attiniaco, & Paſcha in Heriſtellio. Sigebertus hoc modo: Carlomannus obiit: pars Regni eius partibus Caroli ſe vnit, vxor eius cum filiis & Anthario Franco ad Deſiderium Regem Italiæ confugit. Inde

772 verò anno ſeptingenteſimo ſeptuageſimo ſecundo Carolus Saxoniam bello aggreſſus, Eresburgum caſtrum cepit, & idolum Saxonum, quod vocabatur Irminſul, deſtruit. Vbi cùm exercitus præ ſiccitate ſiti deficeret, ſubitò in quodam torrente media die diuinitus aquæ effuſæ ſunt largiſſimè. Saxones verò iuxta Viſurgum fluuium ad Regem venientes, datis obſidibus XII. cum eo pacificantur. Ita Pithœana, quæ & Fuldenſia. Regino addit: Et reuerſus eſt Rex in Franciam, & celebrauit Natalem Domini in Heriſtallio, & Paſcha ſimiliter. Quæ libentiùs commemoro, vt conſtet eum etiam per ſe intendiſſe hiſce auitis ſuis Ciſmoſanis pro-

Prima Caroli expeditio contra Saxones cum Deo inita.

773 uinciis. Ceterùm anno 773. Carolus ab Hadriano Pontifice rogatus vt pro Dei amore & pro iuſtitia S. Petri ſuper Deſiderium & Longobardos veniret, conſultis fidelibus, & omnibus collaudantibus, illas in partes profectus eſt (loquitur Regino) Genuamq; (an Geneuam, ſeu Gebuam?) ciuitatem veniens Synodum tenuit, & ibi exercitum diuiſit in duas partes. Ipſe cum vna parte per montem Cyneſium perrexit, & miſit Bernardum auunculum ſuum (an patruum?) cum reliqua parte per mõtem Iouis. Coniunxerunt ſe vterque exercitus ad Cluſas. Quæ cùm Deſiderius cognouiſſet, Regi & Francis cum armatis occurrit. tunc Rex Carolus caſtra poſuit ad eaſdem Cluſas, & miſit occultè vnam ſcaram ſeu turmam de electis viris per montana. quod ſentiens Deſiderius ſtatim Cluſas reliquit, & quàm citiùs potuit, Papiam ingreſſus eſt. Rex Carolus cum omnibus, auxiliante Domino, & intercedente beato Petro, ſine læſione Italiam ingreſſus eſt, & cùm ad Papiam perueniſſet, Deſide-

Eiuſdem expeditio contra Longobardos pro iuſtitia S. Petri.

Et tunc viri fortes erant.

rium

CAROLVS MAGNVS FRANC. REX ET IMP. VII. BRAB. PRINC.

rium intrinſecus latitantem obſedit, ibique in ſuis caſtris celebrauit Natalem Domini, & Paſcha in Roma. Intereà Saxones, occaſione accepta, poſtpoſitis ſacramentis, in finibus Francorum impetum fecerant. Quare mox anno 774. Rex Carolus à Roma reuerſus venit Papiam, ipſamque ciuitatem armis cepit, inſuper Deſiderium Regem cum vxore ſua & filia. Adalgiſus autem filius Deſiderij fuga elapſus, mare intrauit, & Conſtantinopolim perrexit. Ita Regino Prumienſis. Annales Pithœani, qui & Fuldenſes, ſic narrant: Longobardi obſidionis pertæſi cum Rege Deſiderio egrediuntur ad Regem. Ille verò altera die vrbem ingrediens, theſauros Regum repertos exercitui diſtribuit, & cunctum Italiæ Regnum adeptus in Franciam regreditur, ducens ſecum Deſiderium cum coniuge eius. Sigebertus etiam pleniùs hoc modo: Obſidionem Papienſem peſtilentia mortalitatis aggrauante, ciuitas Regi Carolo aperitur, & Deſiderius Rex cum vxore & filia capitur, & perpetuo exilio ad Gallias ad* Gilfredum Leodicenſium Epiſcopum dirigitur; ſicque graui eius gentis iugo poſt annos ducentos & ſex excuſſo, Regnum Longobardorum (verba ſunt Onuphrij) factum eſt pars Regni Francorum. Addit Regino ad eumdem hunc annum: Carolus ſubiugata Italia & ordinata, cuſtodiam Francorum in Papia dimittens, cum magno triumpho in Franciam reuerſus eſt. Et cùm veniſſet in Ingelheim, miſit quatuor ſcaras ſeu turmas in Saxoniam; quarum tres cum Saxonibus pugnas inierunt, & Deo auxiliante, victores fuerunt, quarta verò ſcara non habuit pugnam, ſed capta magna præda reuerſi ſunt in Franciam. Atqui nec ſic ceſſarunt Saxones. Quare anno ſequenti, (qui eſt 775.) Rex Carolus Synodum habuit in villa, quæ dicitur Duria, (Pithœanus triennio pòſt vocat Duriam caſtrum Coloniæ ciuitati contiguum) & inde Saxoniam pergens Sigeburgh caſtrum cepit, Hereſburgh reædificauit: ſuper Wiſeram fluuium venit in locum qui dicitur Brunisberg, vbi occurrerunt ei Saxones, volentes ripam ſupradicti fluminis defendere: ſed auxiliante Deo, & Francis decertantibus, fugatis Saxonibus, Franci ambas ripas occupauerunt, & multi Saxones occiſi ſunt. Pergit Regino: Tunc Rex diuidens exercitum, ſumpſit ſecum partem, perrexitque vſque ad Obaccrum fluuium, vbi omnes Orientales Saxones venientes cum Haſſinone Duce eorum dederunt obſides; & ſimul, eo reuertente, venerunt Angrarij in pagum, qui dicitur Bucki, vnà cum Brunone Duce eorum, & fecerunt ſicut Orientales Saxones fecerant. Sed intereà cum Francis, qui ſupra fluuium Wiſeram remanſerant, alij Saxones pugnam commiſerant, & Deo largiente, Franci victoria potiti ſunt. Quod audiens Rex, iterùm ſuper Saxones cum exercitu irruens multam ſtragem fecit, & prædam copioſam cepit ſuper Weſtphalos,

Marginalia: 774 — *Capta Papia, ſeu Ticino, Deſiderium Regem Longobardorum cum vxore & filia captos abducit.* — *Agilfridum — *Secunda Caroli expeditio contra Saxones.* — 775 — *Tertia expeditio contra eoſdem admodum cruenta.*

phalos,& coacti obſides dederunt; quibus receptis, & multa præda capta, Carolus in Franciam reuerſus eſt; vbi nuntiatum eſt ei, quòd Rotgandus Longobardus rebellare diſponeret. Quare ſtatim illas in partes iter arripuit, & celebrauit Natalem Domini in villa quæ dicitur Slechſtat, in Elſatio. Ac deinde Rotgando rebelli interfecto, ad Taruiſium veniens (hæc Regino ad annum 776.) ibi Paſcha celebrauit, & ordinatis rebus reuerſus eſt in Franciam. Intereà Saxones caſtrum Heresburgh aggrediuntur. Sed apparuit gloria Dei manifeſtè ſupra domum Eccleſiæ, duobus ſcutis ſupra baſilicam conſpectis. Quare fugientes Pagani, mutuis ſe gladiis non pauci confodiunt. Hinc nihilominùs rabidi ad caſtrum Deſuburg feruntur: ſed Deo auxiliante, Franciſque viriliter repugnantibus, oppidani eos perſecuti ſunt vſque ad fluuium Lippa, & multos interfecerunt. Itaque Carolus Rex Wormatiam veniens, Synodum Placitumque publicum celebrauit, & mox Saxonum fines penetrauit, & velut ingens tempeſtas omnia proſternit. Saxones perterriti, ad locum vbi Lippa oritur, venerunt, & ſpoponderunt ſe Chriſtianos eſſe debere. Tunc Rex reſtaurauit Heresburg caſtrum, & aliud caſtrum ſuper Lippam, vbi venientes Saxones, innumerabilis multitudo baptizati ſunt. Ac deinde Carolus obſidibus acceptis, & cuſtodiis diſpoſitis, in Franciam reuertitur. Celebrauit Natalem Domini in Heriſtellio & Paſcha in Nouiomago. Hæc Regino: pergeremq́; ex eiuſdem aliorumque veterum Annalibus res tanti Regis, quò maior eſſet maieſtas & fides, attexere; ſed, vt video, nimis prolixus eſſem: quare vela contraham, ne dum Brabanticos Annales profiteor, vniuerſales edam. Bellum hoc Saxonicum triginta tres annos durauit: cœptum anno Chriſti, vt oſtendimus, ſeptingenteſimo ſeptuageſimo primo, anno demum quarto poſt octingenteſimum finitum eſt. Vndecies bello ſubacti Saxones, toties rurſum rebellarunt. Plures ex eis baptizati ſunt anno belli quinto & ſexto, ac tandem anno belli decimo quarto (eſt is Chriſti 785.) ipſe etiam Witichindus Dux; ſed ſæpiùs, vti dictum eſt, iugum iterùm excutere ſunt conati, maximè verò annis 778. & 795. Nec omnino ceſſarunt, donec Carolus anno quarto poſt octingenteſimum, omnibus qui reſiſtere ſolebant, in poteſtatem redactis, decem hominum millia ex iis qui vtraſque Albis fluminis ripas incolebant, cum vxoribus & liberis ſublatos tranſtulit, & huc atque illuc per Galliam & Germaniam diſtribuit. Sic Eginhartus Caroli Cancellarius in eius Vita. Annales à nobis citari conſueti numerum non exprimunt, ſed hæc tantùm habet Regino ad dictum annum 804. Imperator Aquis hiemauit, æſtate verò in Saxoniam perrexit, omneſq́; qui trans Albiam in Wihmodi habitabant Saxones, cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos Tranſalbianos

Dant ei Saxones obſides.

776

Rotgandus Longobardus rebellans mox opprimitur.

Quarta expeditione Saxones multi baptizati.

Vndecies victi Saxones, toties rurſum rebellarunt.

778

Tandem decem hominum millibus aliò tranſlatis plenè ſubiugantur.

Dantur eorum terra Abrotidu.

nos Abrotidis dedit. Et totidem ferè verbis eadem nec plura habent
Annales Pithœani,qui & Fuldenſes,& Sigebertus. Durante autem hoc
bello, aliquoties etiam Carolus cùm per ſe tum per ſuos in Hiſpaniam

Expeditiones Caroli in Hiſpaniam contra Saracenos.

contra Saracenos quàm maximo poterat belli apparatu profectus eſt,
omnibus, quæ adierat, oppidis atque caſtellis in deditionem acceptis,
ſaluo atque incolumi ferè exercitu reuerſus eſt; præterquam quòd ſemel
in Pirenæi iugo Waſcones, poſitis inſidiis vbi opacitas ſiluarum eſt, in
nouiſſimum agmen irruunt, & noctis beneficio euadunt: quo in præ-
lio Ruthlantus Britannici littoris Præfectus cum pluribus occubuit.
778 Iſta Eginhardus. Regino ad annum ſeptingenteſimum ſeptuageſimum
octauum his verbis eadem confirmat: Carolus cum exercitu Hiſpaniam
ingreſſus, venit ad Pampilonam ciuitatem, deinde ad Cæſar-Auguſta-

Eiicit Saracenos Pampilona, itemq; Waſcones ſubiugat.

nam vrbem. Obſidione itaque ciuitatis territi Saraceni obſides dede-
runt, & immenſum pondus auri; eiectiſque Saracenis de Pampilona,
muriſque eius dirutis, Waſconibuſque ſubiugatis, in Franciam Rex re-
uertitur. Ita Regino, & adſtipulantur Pithœana & Sigebertus. Intereà
naſcitur Regi etiam bellum Baioaricum. De quo iſta Regino ad annum
787 ſeptingenteſimum octogeſimum ſeptimum: Carolus Rex Romam ve-
nit, & contra Heregiſum Beneuenti Ducem vadit. Sed Heregiſus mu-
neribus & obſidibus datis gratiam eius redimit. Thaſſilonis verò nequi-
tia(quæ ea ſit, dicetur anno ſequenti)coram Apoſtolico patefacta, eoque
nolente adhortationibus pacis obtemperare, Carolus in Franciam re-
uerſus, Wormatiæ Synodo habita, partibus Bauariæ exercitum admo-
788 uit. Et anno ſequenti Rex Carolus congregauit Synodum in villa Ingel-

Eiuſdem bellum contra Thaſſilonem Bauarum, ſed citò finitũ.

heim, ibique venit Thaſſilo. Cœperunt autem eum ipſi Bauari accuſa-
re, quòd ad Auaros (erant hi Hungari Chriſtianis infeſti) tranſmiſiſſet:
& conuictus ab omnibus diiudicatus eſt ad mortem: ſed miſericordia
Regis, quia eius conſanguineus eſſet, vnà cum filio in Monaſterium
miſſus eſt. Poſt hæc autem Carolus Ratisbonam venit, ibique marcas &
fines Baioariorum diſpoſuit, indeque reuerſus in Franciam, celebrauit
Natalem Domini in Aquis palatio, & Paſcha ſimiliter. Et ad annũ 791.
791 Rex Carolus propter intolerabilem malitiam Auarorum in popu-
lum & Eccleſias Dei, ad littora Danubij exercitum ducit, & præmiſſo

Præmiſſo triduano ieiunio & Litaniis, ducit in Auaros ſeu Hungaros.

triduano ieiunio & Litaniis, abſque læſione Pannoniam introiuit, Aua-
ris latibula quærentibus. Et peruenit Rex vſque ad fluuium Raba, om-
nia cædibus & incendiis rapiniſque deuaſtans, & reuerſus Ratisbonam
celebrauit ibi Natalem Domini & Paſcha ſimiliter. Ita Regino. Anna-
les Pithœani, qui & Fuldenſes, ſic diſtinctiùs: Carolus cum Francis, Ala-
mannis & Baioariis Auſtrali parte Danubij per Chunberg, Saxonibus
& Thuringis cum parte Francorum per littus Septemtrionale pergenti-
bus,

bus, Friſonibus verò & qui cum ipſis erant nauali euectione per alueum euntibus, Pannoniam ingreſſi ſunt, & omnia vaſtarunt. Hæc illi Annales. Ceterùm anno Chriſti ſeptingenteſimo nonageſimo quarto Synodus habita eſt in Franconofurt, in qua hæreſis Feliciana damnata eſt, (ponebat hæc duas in Chriſto perſonas,) pſeudoſynodus quoque Græcorum (ſic loquuntur Annales, ipſeque etiam Aimoïnus) prò adorandis Imaginibus habita, ab Epiſcopis damnatur. Ita prorſus ibi legitur. Et mirum quàm hîc exultent noſtri temporis Iconoclaſtæ ſeu Imaginum deſtructores. Sed præter ea quæ ſolidiſſimè ad hæc reſponderunt Bellarminus, Baronius, & alij, (& inprimis quòd tres verſiones Latinæ illius Septimæ Synodi exſtent, quarum illa peruerſa, latriam ſeu cultum diuinum Imaginibus falsò tribuens Francofurtum allata ſit) ſaltem Carolum eiuſque Synodi Francofurdienſis Patres damnaſſe rabiem noſtrorum Iconomachorum, qui Imagines deſtruunt, docent in eiuſdem Concilij Actis hæc Caroli verba ad Hadrianum Papam: Vt ſciat Dominus Apoſtolicus, & cuncta ſimul Romanorum Eccleſia, permittimus Sanctorum imagines, tam in Eccleſia, quamque extra Eccleſiam, propter amorem Dei & Sanctorum eius; adorare verò eas (intellige vt ſuprà, cultu diuino) nequaquam cogimus qui noluerint; frangere tamen vel deſtruere eas, ſi quis voluerit, non permittimus. Hæc Carolus Rex. Quin & Pontifex reſcribens, tacitè reprehendit quod Carolus dixerat, ſe cogere nolle eos qui Imagines adorare nolint, dum inter cetera dicit, docens & inferiorem rationem adorationis eſſe: quia in vniuerſo mundo, vbi Chriſtianitas eſt, ipſæ ſacræ Imagines ab omnibus fidelibus honorantur. Et vt ſciatur, quis honor ab Eccleſia Imaginibus tribuatur, ſubiungit idem Pontifex: *Nam abſit, vt ipſas Imagines, ſicut quidam garriunt, deificemus.* Adeóque ipſius etiam veræ Septimæ Synodi, (quæ ex cauſa ſupradicta in Synodo Francofurtenſi, pſeudoſynodus falsò vocatur,) hæc verba ſunt Actione 3. *Imaginis enim gloria ad primitiuum tranſit.* Sed ad ſeriem Annalium reuertamur. Anno poſt Chriſtum natum ſeptingenteſimo nonageſimo ſexto, Caga & Iugurrho Principibus Hunnorum ciuili bello à ſuis occiſis, campus eorum Hringum primò per Ehericum Ducem Foroiulienſem, deinde per Pipinum filium Regis Caroli captus eſt, omnéſque Hunnorum theſauri ſublati, & Carolo in Aquiſgrani palatio allati ſunt. Tuduin autem Dux Auarorum ſeu Hunnorum, ſecundùm pollicitationem ſuam cum populo ſuo ad Carolum veniens baptizatus eſt. Et celebrauit Rex in eodem Aquis palatio Natalem Domini & Paſcha ſimiliter. Hæc vno ore ſæpè citati Annales. At verò deinde anno 799. Leo Papa à Romanis in Litania Maiore lingua detruncata excæcatus, & per Wiruindum Abbatem, & Winegiſum

[Margin: 794 — Synodus Francofordienſis celebratur. — An adoranda Imagines? — Fruſtrà de ea gloriari noſtri temporis Iconoclaſtas. — Elucidatur, quæ adoratio Imaginibus impendenda, quæ non. — 796 — Hungaria à Caroli Ducibus domitu. Dux eorum baptizatur. — 799]

Ducem Spoletanum ereptus, ad Carolum in Saxoniam ad Padabrunnum deductus eſt. Ita iidem Annales. Sed Otho Friſingenſis ſic: Leo Pontifex fraudibus Paſchalis Primicerij & Campuli presbyteri ex Litania abreptus eſt, adeoque cæſus, vt oculis & lingua captus putaretur; qui deinde ad Carolum fuga euaſit. Quare Rex Romam cogitans anno proximo, peragratis Oceani Gallici littoribus, quòd Piratis infeſtum erat, diſpoſitiſque præſidiis reuertens, Turonis ad ſanctum Martinum orationis cauſa peruenit; vbi Hildegardis coniunx eius defuncta eſt & humata. Sic Pithœani Annales (Regino vocat Luitgardam, & defunctam ponit pridie Nonas Iunij) inde propter Leonis Papæ cauſam Romam Rex proficiſcitur, ibique hiemauit. Et ſequitur in iiſdem Annalibus notatus annus octingenteſimus primus, moxque hæc ſubiiciuntur: In die Natalis Domini ante confeſſionem beati Petri Apoſtoli, cùm Rex ab oratione ſurgeret, Leo Papa coronam capiti eius impoſuit, & à cuncto Romanorum populo acclamatum eſt: CARLO AVGVSTO, A DOMINO CORONATO, MAGNO ET PACIFICO, IMPERATORI ROMANORVM, VITA ET VICTORIA. Et poſt laudes more antiquorum Principum adoratus eſt. Poſt paucos autem dies iuſſit eos, qui Pontificem anno ſuperiori depoſuerant, exhiberi, & habita de eis quæſtione, ſecundùm Legem Romanam capitis damnati ſunt: pro quibus tamen Papa interceſſit; ceterùm pro facinoris magnitudine deportati ſunt. Sic illi Annales, itemque Regino, qui ad eumdem annum 801. etiam iſta addit: Et celebrauit Imperator Natalem Domini in Aquis palatio; duos Natales Domini vni & eidem anno adſcribens; indicans, nî fallor, coronationem quidem illam Imperatoriam factam fuiſſe, computando ſecundùm morem Eccleſiæ Gallicanæ anno ipſo octingenteſimo, (ſcilicet exeunte demum ad Paſcha) ſed à ſe adſcriptam anno octingenteſimo primo, quòd Romæ facta ſit, vbi initium anni erat Natalis Domini. Tradit Eginhartus, qui adfuit, in Caroli Vita, Coronationem hanc, ipſo Carolo nihil præſciente, imò & cùm fieret, ægrè ferente, confectam fuiſſe. Anno verò octingenteſimo ſecundo Herena Imperatrix Græcorum de Conſtantinopoli miſit Legatum nomine Leonem Spatharium de pace confirmanda inter Francos & Græcos: & Imperator Carolus, abſoluto illo, viciſſim miſit Ieſſe Epiſcopum Ambianenſem & Hemgaudum Comitem Conſtantinopolim, vt pacem cum ea ſtatuerent. Iſaac etiam quidam elephantem & alia munera, quæ Aaron Rex Perſarum miſerat, Aquiſgrani Carolo detulit. Et anno ſequenti (pergunt iidem Annales) Miſſi Imperatoris de Conſtantinopoli reuerſi ſunt, & venerunt cũ eis Legati Nicephori Imperatoris tunc Rempublicam regentis. Nam poſt aduentum Legationis Franciæ Herenam depo-

Leo Pontifex à Romanis fœdè habitus fugit ad Carolum.

800

Moritur vxor Caroli.

801

Acclamatur Carolus Imperator.

Hoſtes Leonis Papæ relegantur.

Coronatio Caroli, ipſo nihil præſciente, facta.

802

Aaron Rex Perſarum mittit ei elephantem & alia munera.

depoſuerant. Quos Imperator ad ſe venientes, in loco qui dicitur Salz ſuper fluuium Sala ſuſcepit; & auditos, cum Epiſtola pactum faciendæ pacis continente, remiſit ad propria. Ac deinde anno 804. cùm Imperator Aquis hiemaſſet, æſtate in Saxoniam cum exercitu perrexit (hæc fuit vltima ibi expeditio) omneſque qui trans Albiam in Wihmodi habitabant Saxones (quod & ſuprà per anticipationem narrauimus) cum mulieribus & infantibus tranſtulit in Franciam, & pagos tranſ-Albianos Abrotidis dedit. Et eodem tempore Godefridus Rex Danorum venit cum claſſe ſua, & omni equitatu Regni ſui, ad locum qui dicitur Slieſwijck in confinio Regni ſui & Saxoniæ: Promiſit enim ſe ad colloquium Imperatoris venturum, ſed conſilio ſuorum territus, propiùs non acceſſit, ſed quidquid voluit per Legatos mandauit: Imperator verò ſuper Albam fluuium ſedebat in loco qui dicitur Holudſteyn, & miſſa ad Godefridum legatione pro fugitiuis retentis, mediante Septembri Coloniam venit, deinde ad Arduennam ingreſſus, venationum iocis exercitatus Aquas reuerſus eſt. Medio autem Nouembrio allatum eſt ei, Leonem Papam Natalem Domini cum eo celebrare velle, vbicumque hoc contingere potuiſſet; quem ſtatim, miſſo ad ſanctum Mauritium Carolo filio ſuo, honorificè ſuſcipere iuſſit: Ipſe obuiàm illi ad Remorum ciuitatem profectus eſt, ibique ſuſceptum primò Cariſiacum villam, vbi Natalem Domini celebrauit, deinde Aquaſgrani perduxit. Hoc tempore (teſte S. Ludgero, qui quæ ſcripſit ante oculos habuit) à Leone Papa, ipſo Carolo Imperatore præſente, in Werda Cæſaris S. Suitbertus, olim coëpiſcopus S. Willibrordi, ſolemni ritu Catalogo Sanctorum adſcribitur, quando & ſubmerſus quidam, qui quindecim ferè horis in profundo Rheni hæſerat, omnibus inſpectantibus ante ſepulchrum S. Suitberti ad vitam rediit: Qui quidem ſubmerſus quia filius fuit Domicelli de Grimbergen Brabanti, & narratio antiquiſſimi Scriptoris non parum Brabantica noſtra illuſtrabit, lubet ipſa antiquitatis verba ponere. Igitur (inquit S. Ludgerus Scriptor eius æui, capite decimo de miraculis S. Suitberti) cùm rumor aduentus ſancti Leonis Papę & Caroli Imperatoris, ceterorumque Prælatorum & Principum in Werdam ad canonizandum ſanctum Suitbertum vbique per vicinam prouinciam peruolaſſet, confluebant multi populi vtriuſque ſexus cum filiis & filiabus ſuis Werdam. Inter quos erat nobilis domina Irmgardis, germana venerabilis Hildebaldi Colonienſis Archiepiſcopi, vxor ſtrenui Bartoldi, Domicelli de Grimbergen, habitans & reſidens illo tempore in Troia ſiue Xantis. Quæ Domicella cum duabus ſolummodò pediſſequis & primogenito ſuo Gocellino, ſemiocto annorum puero, & cum multis aliis honeſtis perſonis ex Xantis Werdam nauigans, eidem cele-

Paciſcitur Carolus cum Imperatore Græcorum. 804

Promiſerat ad eum venire Rex Danorum, ſed territus non venit.

Rurſum venit ad Carolum Leo Papa.

Inſigne monumentum Antiquitatis Brabãticæ. 804

En iam tum noti Grimbergi.

britati conſenſu mariti ſui intereſſe voluit. Et appropinquantes Werdæ, cùm nauta propter multas alias naues ibidem congregatas ſubitò apluſtre mutaret, vt conuenientiùs littori nauim applicaret, Gocellinus ſtans prope matrem in prora nauis, ex colliſione nauium ceſpitans pedibus, corruit extra nauem in Rhenum, & ecce ſubmerſus eſt. Quod mater eius videns, ſciſſo velamine capitis ſui, inconſolabiliter flens magno eiulatu repleuit littora Rheni. Erat autem hora ferè quinta veſpertina. Archiepiſcopus verò frater eius illa audiens, multùm triſtabatur, eamque conſolabatur: ſed ipſa quieſcere nullatenus valens, noctem illam totam inſomnem ducens, implorauit aſſiduè deuoto & contribulato corde ſanctum Suitbertum, vouens, ſi ipſum ſuis ſuffragantibus meritis viuum recipere poſſet, perpetuis temporibus ipſum ſuo miniſterio aſſignaret. Itaque altera die cùm aurora illuceſceret, quidam honeſti viri amore Dei & petitione Archiepiſcopi, amotis nauibus, cœperunt ſubmerſum Domicellum Gocellinum quærere ſagenis & vncis & aliis opportunis inſtrumentis. Tandem hora ferè octaua ante Miſſarum ſolemnia, quidam dictus Lambertus Doſel de Embrica vnco ſentiens & tangens ipſum veſte, vocatis aliis ſociis, ſagaciter ex profundo Rheni per veſtem ſurſum trahens, defunctum matri præſentauit. Quæ ipſum defunctum videns, exanguis effecta eſt. Sed ad ſe reuerſa, puerum vlnis amplectens, ſequentibus eam multis honeſtis vtriuſque ſexus perſonis, flentibus & ei condolentibus, depoſuit illum ante ſepulchrum ſancti Suitberti; factaque ab omnibus deuotè oratione (ô mirabilis Deus in

804 Sanctis ſuis!) ecce ſpiritus in illum rediit, oculos aperuit, & reuixit; ſurgenſque ſtetit ſupra pedes ſuos, admiranſque multitudinem populorum ipſum intuentium, loquebatur matri ſuæ dulciter. Statimque exuentes eum madidis veſtibus, propter compreſſionem hominum, de conſilio quorumdam poſuerunt in eminentiori loco, vt ab omnibus poſſet videri. Quo viſo, factus eſt clamor omnium, Deum in ſancto Suitberto collaudantium de tanta tamque manifeſta gratia. Eadem verò hora venit feſtinanter equeſter pater eius Bartoldus cum decem tantùm (nota) vernaculis, multùm nimirum triſtis & gemens de perditione dilecti filij ſui. Erat enim præfectus Imperatoris Caroli in illis oris. Intrans verò Eccleſiam, cùm audiſſet & vidiſſet eum à morte reſuſcitatum, glorificauit Deum in ſancto ſuo Suitberto. Archiepiſcopus verò, conſenſu parentum, depoſita argentea torque quam circa collum geſſit idem Gocellinus reſuſcitatus, ipſum Clericum ordinauit, mutanſque nomen eius ipſum Suitbertum nominauit: qui intra annum Monaſterium S. Suitberti intrans, eidem Sancto ſemper humiliter ſeruiuit; aſſignauitque Domicellus Bartoldus eidem Monaſterio, amore ſancti Suitberti & filij ſui,

Gocellinus filius Domicelli de Grimbergē ſubmergitur.

Vouet eum mater ſancto Suitberto, ſi eum viuum recipiat.

Reuiuiſcit dictus puer ſubmerſus.

Offerunt eum & certa prædia ſancti Suitberti Monaſterio eius parentes.

ſui, certa prędia perpetuis temporibus poſſidenda. Hęc ibi. Deinde verò anno 805. Carolus iunior in Boëmanos Sclauos cũ exercitu à patre miſſus, depopulata prouincia, Regem eorum nomine Lechonem occidit. 805
Idem quoque Carolus Iunior (teſtantibus iiſdem Annalibus Pithœanis ſeu Fuldenſibus) anno ſequenti in Sorabos ſuper Albim fluuium habitantes, à patre cum exercitu miſſus, depopulata Sclauorum terra, Ducem eorum Miliduoch ſimiliter interfecit. Addit Regino; Duoque caſtella ab exercitu conſtructa ſunt, vnum ſuper ripam fluminis Sale, alterum ſuper Albiam. Sclauiſque compreſſis, ex hac parte Boëmos aggreditur. In Corſicam quoque claſſis à Pipino alio filio Imperatoris Caroli contra Mauros miſſa eſt, cuius aduentum Mauri non expectantes diſceſſerant. Anno proximo (qui fuit Chriſti nati ſeptimus ſupra octingenteſimum) Aaron Rex Perſarum, papilionem & tentoria atrij vario colore facta, miræ pulchritudinis, Imperatori Carolo miſit; erant enim byſſina omnia; pallia quoque ſerica multa & pretioſa, & odores atque vnguenta, & balſamum; nec non & Horologium ex aurichalco, arte mechanica mirificè compoſitum, in quo XII. horarum curſus ad clepſidram vertebatur (verba ſunt veterum illorum Annalium) cum totidem ęreis pilulis, quę ad completionem horarum decidebant, & caſu ſuo ſubiectum ſibi cymbalum tinnire faciebant, additis in eodem eiuſdem numeri equitibus, qui per XII. feneſtras, completis horis, exibant, & impulſu egreſſionis ſuæ totidem feneſtras, quæ priùs erant apertæ claudebant. Ita Annales illi; eademque totidem verbis deſcribit Regino, & addit: Celebrauit Imperator Natalem Domini in Aquis, & Paſcha ſimiliter. Inde anno 808. Godefridus Rex Danorum Abroditos bello aggreſſus eſt: quos etſi multis affeciſſet malis, cum magno tamen copiarum ſuarum detrimento rediit, Reginoldo filio fratris ſui, & optimis militum ſuorum amiſſis. Carolus verò filius Imperatoris Albiam ponte iunxit, & cum exercitu in Linoues & Simeldingos, qui & ipſi ad Godefridum defecerant, tranſpoſuit, populatiſque circumquaque eorum agris, & tranſito iterùm flumine, cum incolumi exercitu ſe in Saxoniam recepit. Anno verò octingenteſimo nono, Dertoſa ciuitas Hiſpaniæ à Ludouico filio Imperatoris obſeſſa eſt, licet non expugnata. Sed eodem anno Pipinus alius eius filius, Rex Italiæ, Venetiam bello ſubegit, & non multò pòſt Mediolani obiit. Sed Imperator Carolus Venetiam iterùm Nicephoro Græcorum Imperatori anno ſequenti reddidit, qui fuit Chriſti octingenteſimus decimus. Quo anno ei nuntiatum eſt Aquis palatio, claſſem ducentarum nauium de Nortmannia in Friſiam applicuiſſe, ternaque prælia cum Friſonibus commiſiſſe, Danoſque victores tributum victis impoſuiſſe; etiam centum libras argenti à Fri-

Carolus filius Imperatoris ducit in Boëmanos & Sclauos.

Item Pipinus alter filius in Corſicam contra Mauros.

807

Horologium pro ea ætate certè inſigne.

808 *Carolus Iunior Danis ſe fortiter opponit.*

809

Pipinus filius Imperatoris moritur Mediolani.

810

Dani ingentes prædas agunt de Friſonibus.

ſonibus eſſe ſolutas, Regemque Godefridum hæc omnia agere. Qui nuntius adeò Imperatorem concitauit, vt miſſis in omnibus circumquaque regionibus ad congregandum exercitum Legatis, ipſe ſine mora Palatio exiens, illas in partes tendere cœpit. Tranſito itaque Rheno flumine, in loco qui Lippa dicitur, copias, quę nondum conuenerant, ſtatuit opperiri. Vbi cùm aliquot dies moraretur, elephas ille, quem ei Aaron Rex Saracenorum tranſmiſerat, ſubita morte periit. Congregatis autem copiis, Imperator ad Alarum fluuium contendit, caſtriſque iuxta confluentem eius, quo Wiſuræ flumini coniungitur, poſitis, minarum Godefridi Regis præſtolatur euentum. Nam Rex ille acie ſe cum Imperatore congredi velle iactabat. Sed cùm Imperator memorato loco ſtatiua haberet, diuerſarum rerum nuntia ad eum adferuntur. Nam & claſſem, quę Friſiam vaſtarat, domum regreſſam, & Godefridum Regem à quodam ſuo ſatellite interfectum nuntiabatur. Quibus ille acceptis, diſpoſita pro temporis conditione Saxonia, domum reuertitur. Godefrido Danorum Rege mortuo, Hemmingus filius fratris eius in Regnum ſucceſſit, & pacem cum Imperatore fecit. Imperator Aquaſgrani veniens menſe Octobri Legationes audiuit, pacemque cum Nicephoro Imperatore, & cum Abulaz Rege Hiſpaniæ fecit, & Nicephoro Venetiam reddidit. Ita Annales Pithœani & Fuldenſes, itemque Regino. Et anno proximo,

Prodeunte contra eos Imperatore Rex Danorum à ſuo ſatellite interficitur

Dani, Græci, Hiſpani pacem Imperatoris omnes expetunt.

811 qui eſt Chriſti octingenteſimus vndecimus, his verbis pax cum Danis confirmata deſcribitur: Redeunte veris tempore, viis apertis, aduenientibus ex vtraque parte Francorum & Danorum XII. Primoribus ſuper fluuium Agidoram, datis viciſſim ſacramentis pax confirmatur. Proceres autem de parte Francorum hi fuêre: Walach, Burchardus, Bernardus, Egbertus, Theodoricus, Ano, Oſdach, Wichman, omnes Comites; de parte verò Danorum inprimis fratres Hemmingi, deinde ceteri honorabiles. Imperator verò, pace cum Hemmingo firmata, & Placito generali ſecundùm conſuetudinem Aquis habito, in tres partes Regni ſui totidem exercitus miſit: vnum trans Albiam in Liuones, qui & ipſos vaſtauit, & caſtrum Homborch ſuperiori anno à Wilzis deſtructum reſtaurauit: alterum in Pannoniam ad controuerſias Hunnorum ac Sclauorum finiendas direxit: tertium ſuper Britones ad eorum perfidiam miſit: qui omnes, rebus proſperè geſtis, domum reuerſi ſunt. Ipſe autem Imperator ad claſſem videndam, quam præcedenti anno fieri & fabricari iuſſerat, ad Bononiam venit, Pharumque ibi ad nauigantium curſus dirigendos antiquitus conſtitutum reſtaurauit, & in eiuſdem ſummitate nocte ignem accendit. Inde ad Scaldim fluuium veniens, in loco qui dicitur Gant, naues ad eamdem claſſem ædificatas adſpexit, & circa medium Nouembris Aquas venit, vbi obuiauerunt ei Legati Hem-

Imperator tres exercitus in tres ſui Regni partes mittit.

Claſſem ad Scaldim in loco qui dicitur Gant, inſtruit.

Obiit Carolus Iunior.

Hemmingi Regis Aoum & Hephi munera Regis & verba pacifica de-
ferentes. Intereà Carolus filius Imperatoris, qui maior natu erat, obiit
2. Nonas Decembris. Sic Regino, & adſtipulantur alij. Porrò anno
octingenteſimo duodecimo Hemmingus quoque Danorum Rex mori- 812
tur: cui cùm Sigefridus nepos Godefridi, & Anilo nepos Herioldi ſuc-
cedere voluiſſent, neque inter eos de diuiſione Regni conueniret, com-
miſſo prælio, ambo moriuntur (verba ſunt Reginonis:) pars tamen Ani-
lonis adepta victoriam fratres eius Herioldum & Regnifridum Reges
ſibi conſtituit: qui miſſa ad Imperatorem Legatione pacem petunt. &

Claſſis Danorum Hiberniam aggreſſa, à Scotis profligatur.

eodem anno claſſis Danorum Hiberniam aggreſſa, à Scotis prælio ſu-
perata eſt. Anno verò ſequenti Imperator Carolus Ludouicum filium
ſuum coronauit, & ſibi conſortem Imperij fecit. Bernardum quoque
nepotem ſuum filium Pipini filij ſui Italiæ præfecit, & Regem appella- 813
ri iuſſit. Concilia quoque ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo ab Epi-
ſcopis celebrari iuſſit; quorum vnum Moguntiaci, alterum Rhemis,

Concilia varia Imperator celebrari curat ſuper ſtatu Eccleſiarum corrigendo.

tertium Turonis, quartum Cabilone, quintum Arelati congregatum
eſt. Hoc anno pons apud Moguntiacum incendio conflagrauit. Hæc
Annales Pithœani. Regino ad annum illum decimumtertium iſta ha-
bet: Filij Godefridi Regis, & nonnulli ex Primoribus Danorum, qui
iamdudum, relicta patria apud Suiones exulabant, attractis vndique
copiis bellum intulerunt, & commiſſo cum eis prælio, eos Regno pa-
terno expulerunt. Et eodem anno Carolus Imperator obiit, & Aquis in
Baſilica S. Saluatoris, & S. Dei Genitricis Mariæ honorificè ſepultus eſt,
quam Baſilicam ipſe mirifico opere à fundamento ædificari fecit. Sic
ille more Gallicano (de quo aliquoties diximus) annum finiens demum
ad Paſcha. Quare alij more Romano à Natali Domini vel Kalendis Ia-

Migrat ad meliorem vitam.

nuarij annum auſpicantes, conſtanter affirmant eum obiiſſe anno octin-
genteſimo decimoquarto ſcilicet ineunte. Inter quos & Auctor Anna- 814
lium à Pithœo editorum ſic annum illum decimumquartum incipit:
Carolus Imperator dum Aquiſgrani hiemaret, anno ætatis ſuæ circi-
ter LXXI. Regni autem XLVI. ſubactæque Italiæ XLIII. ex quo verò
Imperator & Auguſtus appellatus eſt anno XIIII. quinto Kalend. Fe-
bruarij rebus humanis exceſſit. Eginhartus, qui ei à ſecretis fuit, his ver-
» bis eius laudes domeſticas complectitur: In ſolemnitatibus, inquit, ve-
» ſte auro texta: diademate quoque ex auro & gemmis ornatus incedebat,
» aliis autem diebus habitus eius parum à communi ac plebeio abhorre-

Eximia eius virtutes, quas vtinam viri Principes intueantur.

» bat. In potu & cibo temperans, ſed in potu temperantior: quippe qui
» ebrietatem in qualicumque homine, nedum in ſe ac ſuis, plurimùm abo-
» minabatur. Inter cœnandum aliquod elegans dictum aut Lectorem au-
» diebat. Legebantur ei hiſtoriæ, & antiquorum res geſtæ. Delectabatur

&

& libris S. Auguſtini, præcipuè iis quos de Ciuitate Dei inſcripſit. Vi- "
ni & omnis potus adeò parcus in bibendo erat, vt ſub cœna rarò plus ter "
biberet. Erat eloquentia copioſus & exuberans. Nec patrio tantùm ſer- "
mone contentus, ſed & Latinam linguam ita didicit, vt æquè illa ac pa- "
tria lingua perorare ſit ſolitus; Græcam verò meliùs intelligere quàm "
pronuntiare poterat. In diſcenda Grammatica Petrum Piſanum audi- "
uit: in ceteris diſciplinis Albinum cognomento Alcuinum de Britan- "
nia, virum vndecumque doctiſſimum, pręceptorem habuit; cuius etiam "
Filios & filias quomodo educandos curarit.
operâ Pariſienſe Gymnaſium inſtituit. Liberos ſuos ita cenſuit educan- "
dos, vt tam filij quàm nepotes primò liberalibus ſtudiis, quibus & ipſe "
operam dabat, erudirentur; tum filios, quamprimùm ætas patiebatur, "
more Francorum equitare, armis ac venationibus exerceri fecit: filias "
verò lanificio aſſueſcere, coloque ac fuſo, ne per otium torperent, ope- "
ram impendere, atque ad omnem honeſtatem erudiri iuſſit. Eccleſiam "
manè & veſperi, nocturnis item horis, & Sacrificij inprimis tempore, "
quando valetudo permitteret, impigrè frequentabat. Legendi atque "
pſallendi diſciplinam diligentiſſimè per ſuos emendauit, erat enim "
vtriuſque admodum eruditus; quamquam ipſe nec publicè legeret, nec "
niſi ſubmiſſim, & in commune cantaret. Præferebat manſuetudinem "
Liberalitas eius in pauperes & peregrinos.
in puniendo, æquitatem tamen in iudicando, moderationem in guber- "
nando; liberalitatem verò inſignem erga pauperes & peregrinos, etiam "
eos qui Ieroſolymis, & in locis vicinis ſub infidelibus Regibus viuebant "
oppreſſi. Tandem fide ampliata, ſtatu Eccleſiæ religioſè ordinato, Re- "
gno etiam ſuo dilatato & pacato, anno Chriſti octingenteſimo deci- "
moquarto, Regni ſui quadrageſimo ſexto, ſubactæ verò Italiæ XLII. Im- "
perij XIII. in Palatio Aquiſgranis, vbi ipſe Eccleſiam miri operis in ho- "
norem S. Mariæ Virginis conſtruxerat, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo "
ſecundo, diem obiit quinto Kalend. Februarij, ac in eadem Eccleſia eſt "
humatus. Sic ille. Sub hoc Carolo contigerunt quæ in Vita ſanctiſſimæ "
Virginis Brabanticæ Gudilæ ante aliquot ſæcula ſcripta leguntur. Cùm
(inquit Auctor) ex ſignis ad tumbam B. Gudilæ quotidie crebreſcen-
Tranſlatio D. Gudilæ, quam Carolus egregiis donis honorauit, vt mox patebit.
tibus, odorem virtutum eius fama adſpiraret, omnibus ex conſilio & diſ-
poſitione Altiſſimi placuit fidelibus, de loco ſepulchri eam leuare. Et
quidem ad Niuialenſe transferre Cœnobium erat propoſitùm; verùm
dum feretrum receptui membrorum paratum moueri tentatur, tanto
fit pondere fixum, ac ſi catenis inſolubilibus teneretur adſtrictum. Ve-
nit proinde in mentem quibuſdam Religioſis conſanguinitas beatę Gu-
dilæ cum beata Aldegunde atque Waldetrude. Erant loca Reliquia-
Stupendum miraculũ.
rum beatæ Aldegundis Malbodium, ſanctæque Waldedrudis Caſtri-
locus. Deſtinabant ergo animo, nunc huc nunc illuc transferre; ſimili-
terque

terque in mouendo vires perdidêre. Intererat reuerendæ huic eleuationi quidam prouectæ, imò decrepitæ ætatis, ſolus à diebus ſanctæ Gudilæ ſuperſtes. Huius ſpiritum diuina inſpiratio excitauit, & in hæc verba prorumpens, Videtur, inquit, mihi eam quietis ſuæ ſedem in oratorio S. Saluatoris elegiſſe, in quo eam, quoad vixit, aſſiduis ſuſpiriis ſpiritum ſuum conſtat Deo vouiſſe. Et ecce accedentes feretro, tanta mox facilitate vſi ſunt in ferendo, quanta priùs difficultate fruſtrà laborauerant in mouendo. Deportatum eſt ergo ad præſcriptum locum Mortzelle illud venerabile corpus, populis promiſcui ſexus cum laude & tripudio comitantibus, miraculiſq; ex glorificatione diuina proſequentibus. Nam inter eundum ſurdus, qui feretro ſe iunxerat, auditum recepit;

Item alia.

& arbor quę in vico Ham cœperat creſcere ad veſtigia ſanctæ Virginis, depoſitionis eiuſdem die, cuſtos fidiſſima ſanctarum Reliquiarum; etiam non defecit à ſuo obſequio in tranſlatione earum. Nam altera die eiuſdem tranſlationis in villam Mortzelle eadem arbor ſacræ Virginis membra fuerat ſubſecuta, ac in eodem loco tam mirificè radicata & conuenienter tranſplantata coram prædicti oratorij foribus, quaſi ibidem à primordio germinare cœpiſſet ac creſcere, cùm vtraque villa à ſe inuicem decem milliariis diſtaret. Huius rei rumor circumquaque decurrit, & per cunctorum ora volitans ad palatium vſque peruenit. In tempore illo ſceptrum Monarchiæ tenebat Carolus, qui ex trophæis frequentibus cognominatus eſt Magnus. Is tam mirificis auditis miraculis, illuc deuotus aduenit, vbi ex miraculo prædictæ arboris nouum ſpectaculum ſibi iniecit, & ex ſpectaculo compunctionis granum adiecit. Qui vt Eccleſiarum Dei amator ſemper extitit, defenſorque ſtrenuus in cunctis deuotiſſimus, eamdem villam Mortzellenſem ſacræ Virgini teſtamentis condonauit legalibus, & prædictum prædiolum quoq; Ham, vnde arbor aduenerat, ſub pluribus ac idoneis tradidit teſtibus; vt ibi tota villa deinceps ſubiecta maneret, vbi primùm arbor præceſſerat diuinitus.

Imp. iis excitus ad locum venit, & villas duas diuæ Gudilæ tranſſcribit.

Adiecit inſuper præfatus Rex eo in loco Sanctimonialium aggregare cateruam, decretiſq; Regalibus facultatem illis famulandi Deo adſcripſit ſatis opportunam. Quæ ſingula teſtamento mandauit: quæ ſcilicet traditio vſque ad Wenemarum rata permanſit; cuius vſurpatione iniuſta, ad poſteros ſuos eadem villa non ſine offenſa diuina pertranſiit.

Adiungit quoque cateruam Sanctimonialium.

Et vt ſcias, Lector, quàm familiariter idem Imperator Carolus in Brabantia noſtra fuerit verſatus, ſubiungit idem Auctor: Poſt hæc autem memoratus Rex Carolus exercitio venationis pro more deditus, per circumadiacentem foreſtem turbabat rabidas feras à ſuis ſaltibus; inter quas miræ magnitudinis vrſum inſequitur; qui iam multo ſpatio victus, cùm nullum eſſet effugium, ac mortem imminentem iam iamq;

Venatur Carolus in agro Brabantico familiariter.

capien-

capiendus crebris differret flexibus, properè recto curſu tendit ad Mortzellam, & in S. Saluatoris irrumpit Eccleſiam. Tunc res contigit, quam faciliùs erat ſtupuiſſe, quàm dixiſſe. Nam Deus beſtialem quodammodò vrſi ſenſum permutauit, rationemque quamdam intelligendi in eo formauit. Erat namque cernere, prope Lipſana ſacræ Virginis ſe admiſiſſe, & ſub tanta protectrice à ſtrepitu inſequentium iam ſecurum procubuiſſe. Ibi ſubitò oblitus feritatis ſuæ, deflexa ceruice, ſubmiſſoque humiliter capite, Sanctimonialium aduenientium cœpit veſtigia lambere, ac more laſciuientium catulorum omnibus aggaudere. Quòd vbi nuntiatum eſt Regi cum ſuis, rem, quæ in beſtia diuinitus agebatur, intellexit, Deique magnalia in Virgine amplectens receſſit, ſine eiuſdem vrſi quidem læſione, ſed non ſine rei, quam viderat in vrſo, admiratione. Idem verò vrſus deſiſtens eſſe ſilueſtris, cœpit eſſe domeſticus; & in reliquum apud eiuſdem loci Sanctimoniales non aliter vixit, quàm ſententia omnium ibi manentium ſibi indixit. Hæc ibi. Aſſignat poſteriùs illud Baronius, nixus Annalibus à Pithœo editis anno Chriſti nati octingenteſimo quinto. Sed & memoria dignum eſt, quod Theophanes huius Caroli temporibus accidiſſe ſcribit: Anno, inquit, Conſtantini Copronymi trigeſimo (eſt is Chriſti 770.) Epheſi præfectus omnes Monachos & Virgines Deo dicatas in campum educens, edixit, vt illicò ipſi inter ſe matrimonio iungerentur; renuentes (quorum maximus fuit numerus) priuatos luminibus in exilium relegauit. Quin anno proximo, recrudeſcente ipſius aduerſus Monachos perſecutione, per Præfectum Thraciæ cuncta eiuſdem prouincię Monaſteria, tam virorum quàm feminarum, omnia denique ipſorum bona vendidit, cunctaque ſcripta quibus vitæ Monachorum continerentur, combuſſit; ſed & venerandas Reliquias vel igni tradidit, vel abſcondit; ipſos denique Monachos partim interfecit, partim excæcatos, aut facie crematos (gaudebat enim maximè huiuſmodi tormento, vt Monachis qui prolixam barbam geſtarent, eam pice, ceráve, aut oleo perungeret, ignemque admoueret) in exilium expulit. Quem & alij Præſides in aliis Prouinciis imitati ſunt. Hæc Theophanes. Sed eodem atteſtante & aliis, anno deinde ſeptingenteſimo ſeptuageſimo quinto, impius Copronymus Iconoclaſta in expeditione aduerſus Bulgaros conſtitutus, diuinitus eſt in cruribus plaga percuſſus, & nauigio delatus in caſtellum Strongylum, ibi animæ & corporis (inquit Cedrenus) mortem obiit, vociferans ſe adhuc viuentem inextinguibili igni traditum propter Mariam, quam tum ſerò & fruſtrà proclamabat ſanctam ac verè Deiparam. Ita illi.

Vrſus diuinitus manſueſcit, obſtupeſcente Imper. & ſociis.

Externa quædam.

770

Conſtantinus Copronymus variè perſequitur Monachos & Monachas.

775.

Tandem diuinitus percutitur, ſeriùs tunc proclamans Mariam ſanctam & verè Deiparam.

LVDO-

LVDOVICVS PIVS IMP.

FILIVS PRÆCEDENTIS, VIII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti ſex.

POST obitum glorioſiſſimi Imperatoris Caroli (ſunt verba Thegani eius æui Scriptoris) perrexit Ludouicus (filius eius) de partibus Aquitaniæ, & venit Aquiſgrani Palatium, qui eſt annus Incarnationis Domini octingenteſimus decimus quartus, qui eſt primus an- 814
nus Regni eius, deditque ſororibus ſuis partem earum legalem, & quidquid remanſerat, dedit pro anima patris. Hoc facto, Legati venerunt ad eum ex omnibus Regnis & Prouinciis, inter quos venerunt & Legati Græcorum. Aimoïnus lib. 5. cap. 10. hæc addit: Defuncto Imperatore Carolo miſſus eſt Rampo ad filium Ludouicum ab eis qui ſepulturam eius curarunt, liberis ſcilicet & proceribus Palatinis, vt & mortem eius maturè cognoſceret, aduentumque ſuum nullo modo comperendinaret. Qui cùm Aurelianam deueniſſet ad vrbem, alium atque alium huiuſce rei triſtes ſuſcipiens nuntios poſt quintum diem ab eodem loco pedem mouit, & cum tanto, quantum paſſa eſt anguſtia temporis, populo iter arripuit. Timebatur enim quam maximè Wala, ſummo apud Carolum Imperatorem habitus loco, ne fortè aliquid ſiniſtri contra Imperatorem moliretur. Qui tamen citiſſimè ad eum venit, & humillima ſubiectione ſe eius nutui, ſecundùm conſuetudinem Francorum commendans, ſubdidit. Et nonnullis interiectis: Eodem anno generalem Conuentum Imperator Aquiſgrani habuit, & per vniuerſas Regni ſui partes, fideles ac creditarios à latere ſuo miſit, qui æqui iuris tenaces exiſtentes peruerſa corrigerent, omnibuſque congruum ius æquo libramine penderent. Hæc ibi. Deinde verò anno 816. mortuo Leone Papa, creatus eſt in locum ipſius Stephanus patria Romanus. 816
Qui (vt auctor eſt Theganus) mox vt creatus eſt, populum Romanum ſacramento Ludouici Imperatoris adegit. Ac paulò pòſt in Gallias tendens, pro ſtabilienda, vt Anaſtaſius ait, Eccleſiæ pace, honorificentiſſimè ab ipſo Imperatore obuiàm ei facto, & in ipſo acceſſu ter ante pedes ipſius proſtrato exceptus eſt Rhemis, omniaque obtinuit quæ petiit.

Ludouicus, aſſignata ſororibus parte legali, reliqua dat pro anima patris.

Per vniuerſum Regnum curat diligenter iuſtitiam adminiſtrari.

Venit ad eum Papa pro ſtabilienda Eccleſiæ pace.

817 Quo ſimiliter anno proximo moriente, Paſchalis ſucceſſit vir doctus & eloquens, magnanimus, ſimul & miſericors, quem & eò ſanctitatis eſſe euectum vt miracula ediderit, ex eodem Anaſtaſio conſtat. Idem verò mox in Gallias miſſa legatione, confirmationem pacti & amicitiæ more prædeceſſorum ſuorum ab eodem Imperatore expetiit. Atque hoc item anno idem Ludouicus generalem habuit Aquiſgrani Conuentum Epiſcoporum atque Abbatum. In quo inter alia fuêre conſtituta octoginta Capitula de recta vitæ Regularium inſtitutione, ac victus quantitate in cunctis ditionis ſuæ Monaſteriis: de quibus aſſerit Leo Oſtienſis, eadem illa apud Caſſinenſes Monachos, perinde ferè ac Regulam S. Benedicti, obſeruata eſſe. Additque inſuper, in eodem Aquiſgranenſi Conuentu Ludouicum confirmaſſe quæcumque à Pipino auo, & Carolo patre donata vel reſtituta eſſent Eccleſiæ Romanæ: quæ quidem conſtitutio tunc à Ludouico conſcripta ex parte recitatur à Gratiano (diſt. 63. c. Ego Ludouicus) integra autem habetur in codicibus Vaticanis. In hoc quoque Conuentu à Ludouico filium primogenitum Lotharium coronatum eſſe Imperatorem, Pipino verò Aquitaniam datam, & Ludouico Baioariam, tradit Auctor anonymus Vitæ Ludouici. Poſt quæ cùm ſub finem huius anni Bernhardus filius Pipini fratris ipſius Ludouici Imperatoris, Italiæ Rex, conſilio prauorum quorumdam in eumdem Imperatorem rebellans, coniuraſſet, moxque idem Imperator maximum aduerſus eum collegiſſet exercitum, Bernhardus ſe viribus imparem cernens, ad Imperatorem acceſſit, ac pedibus eius prouolutus veniam petiit. Cuius ac complicum atrocis coniurationis exactiori habita diſquiſitione, eoſdem iudicio Magnatum Francorum capitali punitione dignos, Imperator luminibus tantùm priuari permiſit; Epiſcopos autem eiuſdem coniurationis reos à Synodo Epiſcoporum depoſitos, Monaſteriis mancipauit. Hæc veteres Annales, qui etiam detonſos, detruſoſque in Monaſterium narrant filios Caroli Magni naturales in eiuſdem criminis ſuſpicionem adductos, Drogonem, Theodoricum, & Hugonem. Sed & Adelhardus Corbeiæ Abbas, eiuſdem Caroli Magni cõſobrinus, vir ſanctitate conſpicuus, calumniis impetitus, tunc iuſſus eſt exulare. Porrò anno Chriſti octingenteſimo decimo nono idem

819 Imperator iterùm Conuentum habuit Aquiſgrani, in quo, iiſdem qui ſuprà atteſtantibus, multa de ſtatu Eccleſiarum atque Monaſteriorum decreta ſunt, additaque Capitula quædam antiquis Conſtitutionibus. Nec tamen hęc ita accipienda ſunt quaſi ipſe eiúſve pater Carolus quidquam in his contra auctoritatem Romani Pontificis aut Epiſcoporum præſumpſerit: nam contrarium pluribus locis docet is qui eaſdem Leges Capitulares collegit Benedictus Leuita, ſed quòd hæc omnia per Epi-

Conuentus Aquenſis, in quo 80. Capitula ſancita de recta Regularium vita.

Item alia.

Bernhardus Italiæ Rex in Imperatorem conſpirat.

Complices coniurationis alij oculis priuantur, alij recluduntur.

Item alia decreta de ſtatu Eccleſiarum & Monaſteriorum.

ſcopos,

LVDOVICVS PIVS IMP. VIII. BRAB. PRINC.

ſcopos, approbante ſimul Romano Pontifice, ſancienda curarit. Hoc eodem anno idem Ludouicus Imperator duxit vxorem Iudith filiam Huelfi Comitis, quam creauit Auguſtam, cùm iam anno ſuperiori mortua eſſet Irmingardis Imperatrix. De ea ſic Annales à Pithœo editi: Imperator inſpectis pleriſque nobilium filiabus, Iudith filiam Huelphi Comitis duxit vxorem. Theganus geſta huius & præcedentis anni coniungens, Tertio, inquit, die poſt amiſſionem luminum Bernardus (de quo ſuprà) obiit. Quod audiens Imperator, eum fleuit multo tempore, propter hoc quia non prohibuit Conſiliarios hanc crudelitatem agere. Et Irmingardis Regina 5. Nonas Octobris deceſſit. Sequenti verò anno accepit Imperator filiam Welfi Ducis, qui erat de nobiliſſima ſtirpe Bauarorum, & nomen virginis Iudith, quæ erat ex parte matris nobiliſſimi generis Saxonici, eamque Reginam conſtituit. Erat enim pulchra valdè. Hæc ille. ex quo matrimonio quanta mala emerſerint, vi-

Mortua Irmingarde, ducit Imp. vxorem Iuditham.

821 debitur infrà. Poſteà anno 821. Imperator Nouiomagi diuiſionem Regni fecit inter filios ſuos, deinde in villa Theodonis omnes qui ſuo tempore in exilium miſſi fuerant, reuocauit. Et Ludharius filius eius vxorem duxit, & apud Wormatiam hiemauit. Sic Annales Pithœani. & addit anno ſequenti: Ludouicus Imperator Sacerdotum vſus conſilio, de omnibus quæ publicè perperàm geſſit, publicam pœnitentiam egit. Quæ paulò latiùs explicantur in Vita eiuſdem Imp. per Anonymum apud eumdem Pithœum in hunc modum: Adelhardum etiam Abbatem quondam Corbeiæ Monaſterij, ſed tunc in Philiberti Monaſterio conſiſtentem, magiſterio priori reddidit. Et nonnullis interpoſitis: Poſt hæc autem palàm ſe erraſſe confeſſus, & imitatus Theodoſij Imperatoris exemplum, pœnitentiam ſpontaneam ſuſcepit. Sic ibi. Sed & qui volet legat de his res geſtas ſancti Frederici Epiſcopi Vltraiectenſis. Baronius quidem eas non probat, ſed non video cur eas improbem. Hoc eodem anno Lotharius in Italiam, Pipinus verò frater eius, & ipſe vxore ducta, in Aquitaniam miſſus eſt. Anno verò deinde 824. ipſe Imperator

Agit publicam pœnitentiam: (vtinam pleniùs ſciatur, quare.)

Lotharius in Italiam, Pipinus in Aquitaniam à patre mittuntur.

824 cum exercitu Britanniam petit, diuiſiſque in tres partes copiis, totam ferro & igni deuaſtat, acceptiſque à perfido Britonum populo obſidibus, reuerſus eſt. Et hoc anno Legati Michaëlis Imperatoris Græcorum inter cetera munera detulerunt Ludouico Imperatori etiam libros Dionyſij Areopagitæ. Ita Sigebertus. Qua de re in hæc verba Hilduinus Abbas ſcribit in epiſtola ad Ludouicum Imperatorem præfixa iiſdem libris: Authenticos ſanè eoſdem libros Gręca lingua conſcriptos, quando Oeconomus Eccleſiæ Conſtantinopolitanæ & ceteri Miſſi Michaëlis legatione publica ad veſtram gloriam Compendio functi ſunt, in ipſa Vigilia ſolemnitatis S. Dionyſij pro magno munere ſuſcepimus, & in

Libri Dionyſij Areopagitæ ex Græcia allati, multiſque miraculis comprobati.

eadem

eadem nocte decem & nouem nominatiſſimæ virtutes in ægrotorum
ſanatione factæ ſunt. Sic ibi. Hoc quoque eodem anno Rex Bulgarorum
Omortag pacis faciendæ gratia ad Imperatorem Legatos & literas miſit;
quos Rex auditos remiſit, & cum eis Maghelmum de Baioaria ad me-
moratum Regem direxit. Anno quoque ſequenti cum filiis Godefridi
Dani, pacem quam ipſi petebant, cum eis in marca eorum confirmare
iuſſit. Vnde anno proximo (qui eſt Chriſti 826.) Herialdus cum vxore 826
& magna Danorum multitudine apud Moguntiam baptizatus eſt. Sic
Annales à Pithœo editi. Addit Theganus: Tunc Dominus Imperator
magnam partem Friſonum dedit ei, & cum Legatis ſuis dimiſit eum ire
in pace. Hoc anno, iiſdem Annalibus affirmantibus, Georius quidam
Presbyter de Venetia cum Baldrico Comite Foroiulienſi veniens, or-
ganum hydraulicum Aquiſgrani fecit. Anno verò vigeſimo ſeptimo ſu-
pra octingenteſimum exercitus à Rege Saracenorum Abdiramam Ge- 827
rundam Hiſpaniæ venit; cui Pipinus filius Imperatoris cum exercitu
miſſus reſiſtere debebat, niſi deſidia Ducum tardiùs ad marcam veniſ-
ſet exercitus. Bulgari quoque Sclauos in Pannonia ſedentes, miſſo per
Drauum nauali exercitu, ferro & igni vaſtauêre, & expulſis eorum Du-
cibus, Bulgaricos ſuper eos rectores conſtituerunt. Anno quidem ſe-
quenti Hludharius cum exercitu ad marcam Hiſpanicam miſſus eſt, ſi-
militer & Ludhauuicus iuuenis contra Bulgaros, ſed nihil dignũ actum
eſt. Quare anno proximo (qui eſt Chriſti 829.) Aquiſgrani Conuentus 829
publicus habitus eſt, vbi tum maximè feruebat (verba ſunt Aimoïni l.5.
c.11.) res in marca Hiſpania nuper ignominioſè peracta. Qua enuclea-
tiſſimè inueſtigata, reperti ſunt huius culpæ auctores Duces. Hos ergo,
ſolummodò adeptis honoribus, luere iuſſit culpam huius ignauiæ. Et
poſteà: Imperator Wormatiam ad celebrandũ populi generalem Con-
uentum menſe Auguſto properare ſtatuit, in quo Conuentu compe-
riens clandeſtinas circa ſe eorum quos vitæ reſeruauerat machinationes,
Berhardum eatenus Hiſpaniæ partium & limitum ignauum Comi-
tem Cameræ ſuæ præfecit; quæ res non ſolùm non ſeminarium diſcor-
diæ extinxit, ſed potiùs augmentum creauit. Sic ibi, itemque in Vita per
Anonymum. Annales à Pithœo editi iſta habent ad annum ſequentem:
Commotio contra Imperatorem à primoribus Francorum in Com- 830
pendio exorta, propter Bernhardum, quem in palatio eſſe noluerunt:
quo inde depulſo atque fugato, in gratiam cum eo redierunt, ſed ad bre-
ue temporis ſpatium. Ita Annales illi, & hoc ſolùm. Theganus, deſi-
gnans, vt videtur, primò annum præcedentem, deinde iſtum, hoc modo
narrat: Alio anno venit Imperator Wormatiam, vbi & Carolo filio ſuo,
qui erat ex Iudith Auguſta natus, terram Alemannicam & Rhæticam,

Rex Bulgarorum amicitiam Imperatoris ambit.

Herialdus Rex Danorum cum ſuis Moguntiæ baptizatur.

Negligentiùs hîc contra Saracenos, ibi contra Bulgaros res geſtæ.

Mitiùs caſtigata ignauia dedit etiam maiores turbas.

Pax in palatio, ſed ad breue tempus.

& partem aliquam Burgundiæ coram filiis ſuis Lothario & æquiuoco ſuo Ludouico tradidit. Et inde illi indignati ſunt vnà cum Pipino germano eorum. Alio verò anno perrexit dominus Imperator de Aquiſgrani Palatio, & peruenit ad Compendium: ibique venit ei obuiàm Pipinus filius eius cum Magnatibus primis patris ſui, Hilduino Archicappellano, & Ieſſe Ambianenſi Epiſcopo, Hugone & Mathfrido, & multis aliis perfidis, & voluerunt dominum Imperatorem de Regno expellere; quod prohibuit dilectus æquiuocus filius eius. Supradicti impij obiicientes ei multa contraria, dixerunt Iudith Reginam violatam eſſe à quodam duce Bernhardo, qui erat de ſtirpe regali, & domini Imperatoris ex ſacro Fonte Baptiſmatis filius, mentientes omnia, ſuſcipientes Reginam Iudith, eamque vi velantes, & in Monaſterium mittentes, & fratres eius Conradum & Rudolfum tondentes, & in Monaſterium mittentes. Et ipſo anno peruenit dominus Imperator ad Nouiomagum caſtrum, quod eſt ſuper fluuium Walum. Iſta Theganus, volens talia in Iuditham conficta. Sed quis ſpondeat? certè non Auctor Vitæ ſancti Frederici, de qua ſuprà. Ad annum ſequentem quoque (qui eſt Chri-

Filij Imperatoris ex priori coniuge in patrem inſurgunt.

Nouercam in Monaſterium retrudunt.

831 ſti 831.) ſic pergit Auctor Annalium à Pithœo editorum: Conuentu apud Nouiomagum habito, Imperator, omnes qui ſibi contrarij fuerant, velut iuſtè exauctorauit, (nota: non dicit, iuſtè) quoſdam publicis, quoſdam priuatis rebus exſpolians, quoſdam in exilium mittens; multumque contra ſe & Iudith vxorem ſuam, non ſolùm populi, ſed etiam filiorum ſuorum animos concitauit. Sic Annales illi, itemque Sigebertus. Theganus & qui eum ſecuti ſunt, acerbè inuehuntur in eos qui contrarij erant in hac cauſa Imperatori. Sed nobis magis placet quod hîc

Vlciſcitur ſe Imperator de aduerſariis.

832 moderatè dicitur (velut iuſtè.) Anno itaque 832. Imperator menſe Maio contra Hludouicum filium ad Auguſtam Vindelicum cum exercitu venit. Inde reuerſus in Aquitaniam Pipinum filium Regno priuauit. Sed inde poſtquam vxorem abdicauit, cum magna difficultate ad Aquenſe Palatium regreſſus eſt. Sol deficit 5. Nonas Maij, & Luna 13. Kalend. Iulij. Sic Annales illi. Et pergunt narrare anno proximo: Imperator initio Quadrageſimæ Wormatiam venit, & ibi vxore reuocata, atque exercitu congregato, contra filios ſuos ad ſe venire volentes in Aliſatiam profectus, atque ibi à ſuis deſertus ac proditus, & in filiorum poteſtatem redactus eſt. Erat ibi cum filiis Gregorius Papa Romanus. Hæc, nec plura eo anno dicti Annales. Certè Papam adfuiſſe nonniſi vt diſſidium componeret, Vita ſolemnis Ludouici per Anonymum ſatis indicat, tum etiam Theganus ipſe nihil acerbum aut durum in eum ſicut in alios proferens. Nithardus Scriptor eiuſdem æui ſic: Pater capitur, vxor in Longobardiam exilio mittitur, ac Carolus vnà cum patre ſub

Pipinum filium Aquitaniæ Regem Regno priuat.

A ſuis deſertus in poteſtatem filiorum venit.

magna

magna cuſtodia ſeruatur. Gregorius Papa itineris pœnitudine correptus, tardiùs quàm vellet Romam reuertitur. Itaque poſt hæc (verba ſunt Annalium Pithœanorum ad annum 834.) Imperator iudicio Epiſcoporum 834
arma depoſuit, & ad agendam pœnitentiam incluſus eſt; vxor in Italiam ducta. Sed proxima æſtate ipſe relaxatus arma reſumpſit, vxorem recepit, Hludharium ad Italiam cum his qui eum ſequi volebant, redire coëgit. Pugnatum eſt eodem anno cum Malfrido & Lamberto: in quo prælio perierunt Vodo Comes Aurelianenſium, & Theodo Abbas ſancti Martini Turonenſis, & alij multi. Ita Annales illi. Nithardus hoc modo: Et Lotharius quidem iterùm eo tenore Imperium adeptus, quod iniuſtè obtinuit, faciliùs iuſto iteratò amiſit. Nam Pipinus & Ludhouicus videntes quòd Lotharius vniuerſum Imperium ſibi vendicare, illoſque deteriores efficere vellet, grauiter ferebant. Ita ibi. Reliqua poſteà exequemur: intereà enim & alia triſtia occurrunt. Etenim anno Chriſti octingenteſimo trigeſimo quinto, Nortmanni, iuxta ſæpè citatos Annales, Doreſtadum vaſtauerunt, Anduuerpiam ciuitatem incenderunt, ſimiliter & Witlham emporium iuxta oſtium Moſæ fluminis (credo legendum Wilitham, nunc Geer-Vlitham) & à Friſonibus tributum acceperunt. Ita Annales illi, itemque Sigebertus, licet biennio ſeriùs. Et rurſum anno ſequenti: Nortmanni tributum exactantes in Walehram inſulam venerunt, ibique Eggihardum eiuſdem loci Comitem, & Hemmingum Halp Dani filium cum multis aliis 15. Kalend. Iulij occiderunt, & Doreſtadum vaſtauerunt, acceptoque à Friſonibus tributo reuerſi ſunt. Imperator itaque, omiſſo itinere Italico, Aquiſgrani hiemauit. De hac Nortmannica vaſtitate iſta leguntur in rebus geſtis ſancti Gummari: Accidit quandoq; vt propter multas hominum iniquitates, Nortmannorum gens ferociſſima in eam regionem adueniret, omnia circumquaque depopularetur, Antuerpiam inflammaret, & vbique luctu compleret omnia. Porrò per fluuium Schildam ad* villam Turninum peruenerunt barbari illi, vbi erat Monaſterium S. Fredegandi Confeſſoris: ſed Deus propter iniquitatem habitantium exoſus locum, reliquias eius iuſſit aliò transferri, vt nullum eſſet obſtaculum aduerſus imminentem deſolationem. Iis ſublatis, tamquam muro & propugnaculis vrbis euerſis, irruit barbara gens, & ædificia omnia, atque ipſum Monaſterium incendit, homines partim trucidauit, partim captiuos abduxit, nihil præter humum relinquens. Inde progreſſi illi apud Mechliniam S. Rumoldi Eccleſiam exuſſerunt, villam & incolas gladio & igni perdiderunt. Vbi verò ad S. Gommari Eccleſiam ventum eſt, vires ſuas eius meritis eneruari ſenſerunt. Cùm enim in Monaſterij tectum ignem iniecissent, repulſus & extinctus eſt diuinitus. Sed ea re

Imperator relaxatus arma reſumit, & vxorem reuocat.

Schiſma etiam inter ipſos filios Imperatoris.

835 *Nortmanni incendunt Antuerpiam, aliaq; multa loca vaſtant.*

* nunc Doorne

Inter cetera & Turninũ (nunc Doorne) iuxta Antuerpiam.

Item Mechliniam.

Lyra Fredegerum ad aram obtrucãt.

magis inflammatus eſt furor hoſtilis. Itaque in templum irruunt, Frede-
gerum Presbyterum ſacrificium offerentem ad ſacram aram crudeliter
perimunt. Sed non dormitat vltio præpotentis Dei. Cùm enim prædam
omnem ad nauim apportarent, duo Duces eorum Reolfus & Regina-
rius diuinitus percuſſi ſunt; Reolfus ventrem purgans, viſcera omnia
effudit; Reginarius & oculis captus, & dira morte extinctus eſt. Ita ibi.
837 Hinc ergo anno proximo, qui eſt Chriſti 837. naues contra Nortman-
nos ædificabantur, ait Auctor ſæpè citatorum Annalium. Interim opti-
ma pars Regni Francorum Carolo iuueni data eſt. Quare Hludharius
& Hludouuicus in valle Tridentina colloquiũ habuerunt ante mediam
Quadrageſimam. Imperator verò menſe Iunio Nouiomagi Conuentũ
generali habito, conſiliis quorumdam, pacti conſcriptione Hludouuico
filio ſuo Regnum Orientalium Francorum, quod priùs cum fauore eius
tenuit, interdixit. Qui intelligens ex inuidia conſiliantium talem pro-
diiſſe ſententiam, Edicto priùs habito, 3. Kalend. Decembris (cùm eo-
dem menſe Nouembri Pipinus filius Imperatoris Rex Aquitanorum
moritur) ad Franconfurt venit. Contra quem Imperator quaſi ſibi aduer-
ſantem cum exercitu veniens, Mogontiaci Natalem Domini celebra-
838 uit. Deinde anno ſequenti poſt peractam feſtiuitatem Natalis Domini
& Theophaniæ 7. Idus Ianuarij cum exercitu nauigio Rhenum tranſiit.
Quo cognito Hludouuicus, nefas eſſe ſciens filium patri repugnare, ce-
dendumque tempori iudicans, in Baioariam ſe recepit. Imperator au-
tem in Franconofurt veniens, ibique manens, Ieiunium Quadrageſima-
le inchoauit. Poſt Paſcha verò menſe Maio Wormatiam veniens, Hlud-
hario filio ſuo de Italia in fidem eius venienti reconciliatur, Regnumq;
Francorum inter eum & Carlum filium ſuum minimum diuidit, Hlu-
douuico filio, pro eo quòd eum offenderat, Baioariorum prouincia tan-
tùm conceſſa. Ita Annales à Pithœo editi, itemque Auctor Vitæ Ludo-
uici anonymus apud eumdem, qui annum proximum, à Chriſto na-
839 to 839. his verbis adornat: Ludouicus (inquit) audiens patris erga fra-
tres ſuos voluntatem, & Regni inter eos diuiſionem, non tulit. Ideoque
quidquid Regni trans Rhenum fuit, ſibi adſcribendum putauit. Quod
cùm Imperatori delatum eſſet, in tranſactam feſtiuitatem Paſchalem
differendum iudicauit; qua peracta, cum multis viribus Rhenum qui-
dem apud Moguntiacum tranſiit, & Triburas venit, ibique aliquamdiu
ad colligendum exercitum conſedit. Quo coacto, vſque *Bedomniam
perrexit: ibique filius, quamquam inuitus, ſupplex venit, & increpatus
ab eo, malè ſe egiſſe confeſſus, emendaturumque ſe perperàm geſta pro-
feſſus eſt. At Imperator in redeundo Rhenum, in loco qui Confluens di-
citur, tranſmeauit, in Arduenna venationem ſolitam peracturus. In qua
cùm

Optima pars Regni Francorum datur Carolo filio Iuditha.

Hinc iterùm noua turba.

Præcipuè iraſcitur pater Ludouico filio.

*Hodomiam

Ludouicus filius ad tempus patri reconciliatur.

cùm exerceretur,nuntij ad eum certiſſimi venerunt,affirmantes,aliquos
Aquitanorum ſuam ſententiam expectare, qualiter res Aquitanici Re-
gni ordinaretur;alios autem indignè ferre Carolo à patre idem Regnum
traditum, eoſdemque aſſumpſiſſe filium quondam Pipini Regis, Pipi-
num itidem nomine. Quare Imperator porrò ſuis fidelibus mandauit,
vt ſibi autumni tempore aliqui eorum in Cabillone occurrerent. Ibi
enim generalem indixit Conuentum. Itaque, vti condixerat, tempore
autumnali Cabillonenſem vrbem petiit, & non multò pòſt cum Re-
gina & filio ſuo Carolo, & valida manu, Ligeri amne tranſmiſſo, Ar-
uernorum vrbem petiit; fideles ſuos ſibi occurrentes ſuſcepit, & ſuo fi-
lio Carolo cum ſolitis ſacramentis commendari fecit; alios qui occur-
ſum fidelitatemque denegarunt, comprehenſos legali quæſtioni ſubde-
re iuſſit. Et hæc eo agente, Natalis Domini feſtiuitas rediit, eamdem-
que ſolemnitatem Pictauis celebrauit. Ibi nuntius illi aduenit, Ludo-
uicum filium ſuum aſſumptis quibuſdam Saxonibus atque Thoringis,
Alamanniam inuaſiſſe. Hæc ibi. Quæ confirmant Annales ſæpè citati
anno proximo (qui eſt Chriſti 840.) his verbis: Hludouuicus filius Im- 840
peratoris partem Regni trans Rhenum, quaſi iure ſibi debitam affe-
ctans, per Alamanniam facto itinere, venit ad Franconofurt, multo-
rum ad ſe Orientalium Francorum animis prudenti conſilio conuerſis.
Quo comperto, Imperator de Aquitania infecto negotio redire compul-
ſus, Druogonem Archicappellanum & Adelbertum Comitem cum
aliis multis præmiſit ad tuendum littus Orientale Rheni fluminis. Ipſe
verò ſecutus in Aquiſgrani Paſcha celebrauit. Poſt Paſcha autem, col-
lecto exercitu, filium per Thuringiam vſque ad terminos Barbarorum
perſequitur, excluſumque à finibus Regni per Sclauorum terram cum
magno labore Baioariam redire compellit: rebus denique in partibus
illis ordinatis, ad Saltz villam Regiam reuerſus, dies Litaniarum &
Aſcenſionis Domini ſolemnia celebrauit. In ipſa interim Vigilia Aſcen-
ſionis Domini, hoc eſt 4. Idus Maij, eclipſis Solis circa ſeptimam &
octauam horam diei facta eſt tam valida, vt etiam ſtellæ propter ob-
ſcuritatem Solis viſę ſint; & ecce Imperator illis diebus morbo correptus
ægrotare cœpit, & per Mœnum fluuium nauigio ad Franconofurt, &
inde poſt dies paucos in inſulam quamdam Rheni fluminis prope In-
gilenheim delatus, morbo inualeſcente 12. Kalend. Iulij diem vltimum
clauſit, corpuſque eius Metis ciuitatem perlatum eſt. Hæc Annales à Pi-
thœo editi. Scriptor domeſticus rerum ipſius hæc habet de eius morte:
Vi morbi creſcente, ſecedens in inſulam quamdam ciuitati Moguntinæ
contiguam, peccata ſua confeſſus, laudans iuſtitiam Dei ac dicens, Iu-
ſtus es Domine; poſteà diſtributis theſauris ſuis, Eccleſiis, pauperibus,
filiiſ-

Adferuntur ei triſtia ex Aquitania.

Aquitanicis nondum conſtitutis in Alamanniam contra filium Ludouicũ redire cogitur.

Pulſo filio in morbum incidit, & poſt paucos dies moritur.

filiiſque, ſed & venia delictorum Ludouico filio abſenti conceſſa, ſigno S. Crucis pectus ſuum muniens, in ipſo mortis articulo apparentes ſibi dæmones fugauit, atque elatis ad cælum oculis lætus ad Deum migrauit 12. Kalend. Iulij, anno ætatis ſexageſimo quarto, Imperij vigeſimo ſeptimo; cuius corpus à fratre ipſius Drogone Metenſi Epiſcopo, & ſacri

Signo Crucis fugat apparentes ſibi dæmones.

840 Palatij Archicapellano, Caroli Magni filio naturali, maxima pompa & totius Cleri ac Procerum comitatu in eamdem ciuitatem Metenſem tranſlatum eſt, atque in Eccleſia Monaſterij ſancti Arnulphi ſepultum.

Sepelitur Metis.

Huius Imperatoris tempore claruit in Orſchot Brabantiæ municipio, (non in Arſchot oppido, quod nonnemo nuper tradidit) Bodgis nobilis Francus, cuius filius S. Odulphus, ſupradicti Frederici Epiſcopi Vltraiectenſis ſtrenuus cooperator: itemque anno Chriſti 821. à Paſchali Romano Pontifice repertum eſt corpus S. Cæciliæ Virginis & Martyris ipſa eadem reuelante, aureis velatum indumentis ſanguine adhuc infuſis: quod inuentum ſimul cum corporibus SS. Martyrum Valeriani eius ſponſi, Tiburtij, Maximi, nec non Vrbani atque Lucij Romanorum Pontificum, tranſtulit idem Pontifex intra Vrbem in Eccleſiam eiuſdem S. Cæciliæ nomine nuncupatam, quam & plurimis donis auxit. Quomodo autem iſta ſe habuerint, Anaſtaſius deſcripſit ex ipſius Paſchalis ea de re editis literis Apoſtolicis. Quin eadem ſacra pignora diuturnitate temporis ferè in tenebris iacentia, noſtro tempore ſub Clementis Octaui Pontificatu, anno Redemptoris 1599. à Paulo Sfondrato eiuſdem tituli S. Cæciliæ Presbytero Cardinale, ita inuenta ſunt in reædificatione eiuſdem Baſilicæ, vt fuerant à Paſchale recondita; ſcilicet item cum madidis ſanguine velis, & veſte auro texta; (ô admiranda Dei opera!) quæ rurſum ab eodem Clemente Papa ſolemni ritu repoſita fuêre. Quæ ſi quis hagiomachis, id eſt, Sanctorum hoſtibus, & tunc & nunc refellendis confundendiſque, à Deo ita diſpoſita dixerit, certè non malè iudicarit.

Correctus error cuiuſdam de patre S. Odulphi Brabanti.

Stupenda de reliquiis S. Cæciliæ.

LOTHA-

LOTHARIVS IMPERATOR

FILIVS PRÆCEDENTIS,

IX. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annos quindecim.

MORTVO Ludouico, dicto Pio, quàm cruentè filij de
Regno concertarint, his verbis ſæpè citati Annales à
Pithœo editi, produnt: Anno octingenteſimo quadra-
geſimoprimo (ait Auctor) cùm conueniſſent tres fratres 841
in regione Alcedorenſi iuxta villam Fontinatam, & de
partitione Regni concordare non poſſent, renuente
Hluthario, qui ſibi Monarchiam vendicabat, ferro decernendum, &
Dei iudicio cauſam examinandam decreuerunt. Factumq; eſt inter eos
7. Kal. Iulij prælium ingens, & tanta cædes ex vtraque parte, vt num-
quam ætas præſens tantam ſtragem in gente Francorum anteà factam
meminerit. Et Hlutharius quidem ad Aqueſe Palatium reuertitur, Hlu-
douicus verò & Carlus caſtris potiti, Carlo in Occidentalibus remanen-
te, Hludouicus quaſi mediante menſe Auguſto venit ad villam regiam,
quæ vocatur Saltz. Hlutharius quoque, celebratis filię ſuæ nuptiis, rurſus
contra Carlum in Gallias pergit; vbi toto hiberno tempore inani labo-
re conſumpto, Aquiſgrani reuertitur. Anno quoque proximo (qui eſt
Chriſti 842.) Hludouicus ciuitates in Occidentali Rheni littore poſitas, 842
quæ partibus Hlutharij fauebant, in deditionem accipit, occurritque ei
Carlus apud Argentoratum, quæ nunc Strazburg vocatur. Vnde pari
intentione pergentes, Hlutharium in villa Sentiaca morantem, & à ſuis
deſertum fugere compellunt, 17. Kalend. Aprilis. At Hlutharius, col-
lecto fido ſatis exercitu, apud Mataſconam Galliæ vrbem conſedit.
Quem conſecuti fratres ſui, cùm iam vidiſſent proniorem ad pacem,
fœdus inire maluerunt, quàm diutiùs contentionibus deſeruire. Hludo-
uicus verò circa autumnum apud Wormatiam Carolo fratri occurrit,
Hluthario in villa Thiotonis morante. Vbi cùm Miſſi eorum in Con-
fluente caſtello de partitione Regni concordare non poſſent, dilato in
aliud tempus Placito, ſinguli ad ſua reuertuntur. Ita quidem hoc anno
proximo, vt iidem Annales teſtantur, deſcripto Regno à Primoribus, 843
& in tres partes diuiſo, apud Virdunum Galliæ ciuitatem, tres Reges
menſe

Prælium cruentum inter Lotharium eiúſque fratres.

Ludouicus & Carolus coniunctis viribus Lotharium fugant.

De fœdere inter fratres tentatur, ſed primùm fruſtrà.

Tandem inter ſe partiuntur Regnum.

menſe Auguſto conuenientes, Regnum inter ſe diſpertiunt; & Hludouicus quidem Orientalem partem accepit, Carlus verò Occidentalem tenuit, Hlutharius, qui maior natu erat, mediam inter eos ſortitus eſt portionem; factáque inter ſe pace, & iuramento confirmata, ſinguli ad diſponendas tuendaſque Regni ſui partes reuertuntur. Ita ſæpè citati Annales. Neque diſtinctiùs aut ipſi, aut alij veteres Annales partitionem hanc exprimunt: tantùm mediam portionem Hlutharij, vtcumque habemus ſuis limitibus diſtinctam, quam poſteà alia occaſione ad annum Chriſti octingenteſimum ſeptuageſimum proferemus. Porrò fuit hic annus lugubris Italiæ ex ingenti clade à Saracenis illata vniuerſæ

Saraceni in Italia Beneuentum occupant, Capuam incendunt, aliaq; mala inferũt.

Campaniæ atque Samnitibus, qua illi Beneuentum occuparunt, Capuam incenderunt, atque alia mala innumera perpetrarunt: quæ iſto anno cœpta (vt Nithardus & veteres noſtri Annales Pithœani fidem faciunt) ad annos fermè triginta in poſterum propagata eſſe Leo Oſtienſis tradit, cùm, vt ait, Ducibus Beneuentanis inter ſe bellis ciuilibus decertantibus, alterutrim Saraceni ex Sicilia atque Hiſpania in auxilium vocati ſunt. Hoc item anno Carolus Lotharij Imperatoris frater Aquitaniam quaſi ad partem Regni ſui iure pertinentem affectans (verba ſunt

Item Gallia variè turbatur.

eorumdem Annalium) Pipino nepoti ſuo moleſtus efficitur, eumque crebris incurſionibus infeſtans, grande detrimentum ſæpè proprij pertulit exercitus. Idem quoque Carolus anno ſequenti, qui eſt poſt Chri-
844 ſtum natum 844. Bernhardum Barcenonenſem Ducem, incautum & nihil ab eo mali ſuſpicantem occidit. Pipini quoque Duces Caroli exercitum iterùm ſuperant 7. Idus Iunij. Sed feliciùs eius frater Hludouicus Adobodritos defectionem molientes bello perdomuit, occiſo Rege eorum Gozzomuil, terramque illorum & populum ſibi diuinitus ſubiugatum per Duces ordinauit. Sic Annales illi. Hoc anno poſt Gregorium Quartum creatus eſt Romanę Sedis Pontifex Sergius eius nominis Secundus, natione Romanus, illuſtri familia ex patre Sergio natus, pietate, eruditione, & moribus inſignis, eiecto Ioanne, qui Sedem violenter occupare tentarat. Quę quomodo ſe habuerint, pluribus narrat Anaſtaſius: qui addit, Lotharium Imperatorem certiorem factum de conſecra-

Lotharius mittit filium Romam, vt nomen Imperatoris ſortiatur.

tione Sergij, Romam miſiſſe Ludouicum filium ſuum, vnà cum patruo ſuo Drogone Metenſi Epiſcopo, aliiſque plurimis Præſulibus ac Comitibus. Cur autem miſſus fuerit, Ado Viennenſis huius pariter ſæculi Scriptor, ait fuiſſe, vt qui iam à patre Rex Italiæ factus fuerat, Imperatoris nomen à Summo Pontifice ſortiretur. quod & factum fuiſſe affirmat. Sed quòd etiam Romanos idem Rex ſibi ſacramento vellet adigere, prohibuit eos Pontifex, niſi in verba Lotharij tantùm Imperatoris iurare. Hæc Anaſtaſius. Intereà anno Chriſti octingenteſimo quadrageſimo

LOTHARIVS IMP. IX. BRABANT. PRINCEPS.

845 geſimo quinto Nortmanni Regnum Carli vaſtantes per Sequanam vſque Pariſios nauigiis venerunt; ſed tam ab ipſo quàm incolis terræ accepta pecunia copioſa, (verba ſunt Annalium à Pithœo editorum) cum pace diſceſſerunt. In Friſia quoque tribus præliis conflixerunt, in primo quidem victi, in ſecundis verò duobus ſuperiores effecti, magnam hominum multitudinem proſtrauerunt. Caſtellum etiam in Saxonia, quod vocatur Hammaburg, populati, nec inulti reuerſi ſunt. Carlus ſimiliter Rex cum Britonibus conflixit, & cum grandi damno exercitus ſui ipſe cum paucis vix euaſit. At contrà Hludouicus alter Lotharij Imperatoris frater XIV. ex Ducibus Boëmanorum cum hominibus ſuis Chriſtianam Religionem deſiderantes ſuſcepit, & in Octauis Theophaniæ baptizari fecit. Tempore verò autumni in Saxonia apud Padobrunno generale Placitum habuit, vbi fratrum ſuorum, & Nortmannorum, Sclauorum quoque & Bulgarorum Legationes ſuſcepit, & abſoluit. Hlutharius verò Imperator Solcratum Ducem Arelatenſem, & reliquos Comites illarum partium rebellare molientes, in deditionem accepit, & prout

Nortmanni tum Galliam tum Friſiam variè populantur.

XIV. Duces Boëmanorum cum ſuis baptizantur.

846 voluit, prouinciam ordinauit. Hæc ibi. Anno verò ſequenti, Giſalbertus quidam vaſſallus Carli filiam Hlutharij Imperatoris rapuit, & in Aquitaniam profectus in coniugem accepit. Et quidem Hludouicus vtriuſque frater, cùm iuxta lacum Briganticum 2. Nonas Aprilis Paſcha celebraſſet, poſteà cum Hluthario locutus, voluit eum cum Carlo pacificare: ſed cùm res non haberet effectum, ipſe Hludouicus circa medium menſem Auguſtum cum exercitu ad Sclauos Marcenſes defectionem molientes profectus, compoſitis rebus, Ducem eis conſtituit Raſticem nepotem Moimari. Atque his temporibus Mauri Romam cum exercitu venientes, cùm non poſſent Vrbem irrumpere, Eccleſiam ſancti Petri vaſtauerunt. Sic iidem Annales. Sed Leo Oſtienſis de irruptione iſta Maurorum tractans, præter expilationem Eccleſiæ S. Petri, quæ tunc extra Vrbem erat, ponit inſuper alias eorumdem Saracenorum deprædationes per Italiam tunc factas, nec non Caſſinenſis cœnobij ab eorum manibus diuinitus factam liberationem, ac denique horribile naufragium nauium, prædæ, hominum, quod iidem in Africam redeuntes paſſi ſunt, ſanctis Petro & Benedicto ipſis in mari terribiliter apparentibus: De quo etiam naufragio meminit Anaſtaſius. Hoc item anno Kalendis Martij Francorum Epiſcopi, qui anno ſuperiori Meldis conuenerant, & complura ſtatuerant tum Regi, tum vniuerſo populo profutura, cùm variis ſuperuenientibus caſibus haud fuiſſent ea promulgata, vel executioni mandata, rurſum iidem Pariſiis Synodum habuêre. Verùm tantum abeſt, vt his correcti fuerint Regni Proceres, qui Abbatias & alias res Eccleſiaſticas à Rege Carolo in beneficium accepiſſent, vt contrà

Filia Lotharij rapta à vaſſallo Caroli eius fratris; hinc inimicitia.

Saraceni Eccleſiam S. Petri & alia loca Italiæ vaſtant.

Inuaſores Abbatiarum cauſa multorum malorum in Gallia.

contrà iidem apud ipſum Regem egerint, vt reiectis aliis, vndeviginti
tantummodò Canones Concilij Meldenſis obſeruandos promulgaue-
rit. Quare accidit, quod pronuntiauerunt Patres, vt ira, indignatio ac
tribulatio ſuper Regem & Principes effunderentur, vt nouis (vt videbi-
tur) Nortmannorum incurſionibus Regnum Deus affligi permiſerit,
ipſeque Rex iniquiſſimas ab eis ſubire leges coactus eſt, qui ab Epiſcopis
ſanctè pieque iuxta Canonum traditionem ſtatutas recuſauit accipere.
Sed hæc poſteà anno octingenteſimo quinquageſimo. Annus octin- 847
genteſimus quadrageſimus ſeptimus, ait Auctor Annalium à Pithœo
editorum, à bellis quieuit, quem Hlutharius Imperator & Hludoui-
Fruſtrà Ludouicus reconciliare inuicem fratres Lotharium & Carolum nititur.
cus eius frater mutua familiaritate tranſegerunt. Hludouicus tamen
Hlutharium & Carlum ita, vt voluit, pacificare non potuit, renuente
Hluthario propter iniuriam ſibi à Gisberto Vaſallo Carli in raptu filiæ
ſuæ factam. Eo anno Otgarius Moguntiacenſis Epiſcopus XI. Kalend.
Maij obiit, in cuius locum Hrabanus ordinatus eſt V. Kalend. Iulij:
qui eodem anno, iubente Hludouico Rege, apud Moguntiacum Syno-
dum habuit circa Kalend. Octobris. Porrò occaſio huius congregandi
Concilij eadem quæ Meldenſis fuiſſe cognoſcitur. Hoc enim colligitur
cùm ex multiplicibus in eodem Concilio de ea re Canonibus conſtitu-
tis, tum ex Synodali epiſtola ad eumdem Ludouicum Regem præfixa.
Qua & illud notatione dignum continetur, quòd teſtantur Patres ſe de-
creuiſſe, vt pro ſalute Regis, eiuſque coniugis ac filiorum, per ſingulàs
Miſſarum tria millia, & alia pro ſalute Regis decreta.
Diœceſes ab Epiſcopis & Clericis, ab Abbatibus & Monachis Miſſę tria
millia & quingentæ celebrarentur, & Pſalteria mille ſeptingenta recita-
rentur. Pertinet item ad hoc Cõcilium, quod in iiſdem antiquis Annali-
bus habetur de pſeudoprophetiſſa, quę inter alia deliria, certum conſum-
mationis ſæculi diem, ipſumque eodem anno futurum, tamquam ex di-
uina reuelatione prædicabat. Vnde permulti plebeij, nonnullique etiam
Clerici timore perculſi, munera ei deferentes, ſe illius orationibus com-
mendabant, ac magiſtram ſequebãtur. Diligenti verò examine in Syno-
Pſeudoprophetiſſa publicè flagellis cæſa.
do de ea habito, profeſſa eſt eadem ſe lucri cauſa, auctore quodam Pre-
sbytero, ſparſiſſe; quę Synodali iudicio publicis cęſa flagellis, ſic cum de-
decore ſuis vaticiniis finem impoſuit. Et verò anno ſequẽti (qui eſt Chri- 848
ſti 848.) Hlutharius Imperator & Hludouicus Rex menſe Februario col-
loquium habuerunt in Confluente caſtello, vbi pars Hlutharij illud qui-
dem, ſicut fama vulgabat, (loquũtur ſępè citati Annales) maximè molie-
batur, vt Hludouicus, poſthabita Carli amicitia, ſibi ſociaretur: ſed Hlu-
douicus memor pacti quod cũ Carlo dudum inierat, ſuaſoria machina-
menta ingenioſè declinans, finito colloquio ad ſuos reuerſus eſt. Eodem
anno Goteſcalcus quidam Presbyter de prædeſtinatione Dei prauè ſen-

 tiens,

tiens, & tam bonos ad vitam, quàm malos ad mortem perpetuam ine-

Goteſcalci error de prædeſtinatione reprobatus, & quis ille.

uitabiliter à Deo prædeſtinatos eſſe affirmans, in Conuentu Epiſcopo-
rum apud Moguntiacum rationabiliter conuictus, & ad proprium Epi-
ſcopum Ingumarum Remis tranſmiſſus eſt. Ita Annales illi; item Sige-
bertus, licet vno anno tardiùs, & alij. Et nota, quod maximè damnatur,
quòd dixit, INEVITABILITER. nam omnino per cauſas liberas
ſeu prædeſtinatio ſeu reprobatio effectus ſuos ſortiuntur, atque ita nul-
lo modo, quòd Goteſcalcus ille volebat, ineuitabiliter. Anno proximo,
849 qui fuit à Chriſto nato 849. Boëmani more ſolito fidem mentientes,
contra Francos rebellare moliuntur. Ad quorum perfidos motus com-
primendos, Hernuſtus Dux partium illarum, & inter amicos Regis pri-
mus, Comiteſque non pauci cum exercitu copioſo mittuntur. Sed ho-
rum nonnulli, dum inconſultis ceteris, bellum hoſtibus paci ſtudenti-
bus intulerunt, ſtatim experti ſunt, quid ſine timore Dei propria diſcor-

Franci infeliciter contra Boëmanos pugnant.

dantium poſſit audacia: hoſtes enim effecti ſuperiores, cædendo perſe-
cuti ſunt eos vſque ad caſtra, occiſorumque ſpolia in conſpectu eorum
ſecuri detrahebant: vnde & coacti obſides Franci dabant eis, à quibus
ſuſcipere dedignati ſunt, vt via publica in patriam reuerti potuiſſent. Ita
Annales à Pithœo editi. Hoc anno cùm Romæ innotuiſſet, Saracenos ex
Africa, ingenti comparata claſſe, iterùm in Italiam ad vrbis Romæ exci-
dium properare; Leo Papa, quæcumque poſſet, ad eius defenſionem
conferens, muros dirutos refecit, multa corpora Sanctorum, quibus ſe-
curiùs ciuitas cuſtodiretur, è cœmeteriis eruta intra illam inuexit; ſicque
Deo placato, & Sanctis conciliatis, factum eſt mirabiliter, vt appropin-

Saraceni iterùm Italiam inuadentes inſignem cladem accipiunt.

quantibus Saracenis ad Romanum portum, Neapolitani, aliique ipſis
vicini populi ſponte accurrerint cum claſſe optimè inſtructa, ad ſubue-
niendum Eccleſiæ Romanæ; & maiori adhuc miraculo, vt naues Sara-
cenorum cum illis pugnantes, vehementiſſimis obortis ventis omnino
diſſipatæ & confractæ fuerint, ipſique Barbari naufragio, ferro, fame,
ſuppliciis conſumpti ſint. Hæc Anaſtaſius. Ceterùm anno octingente-
850 ſimo quinquageſimo immenſus ſimiliter Nortmannorum turbo Gal-
lias inuaſit, de quo iſta Auctor Annalium à Pithœo editorum: Roruc,
inquit, natione Nortmannus, qui temporibus Hludouici (Pij) Impera-
toris cum fratre Harialdo vicum Doreſtadum iure beneficij tenuit, poſt
obitum Imperatoris, defuncto fratre, apud Lotharium proditionis cri-
mine falsò, vt fama eſt, inſimulatus, tentus & in cuſtodiam miſſus eſt.
Vnde fuga lapſus, in fidem Hludouici Regis veniens, cùm per aliquot
annos inter Saxones, qui confines Nortmannis ſunt, manſitaret, collecta
Danigenarum non modica manu cœpit piraticam exercere, & loca Re-
gni Lutharij Septemtrionalis Oceani littoribus contigua vaſtare; ve-

nitque

Roruc Nortmanno Doreſtadum à Lothario conceditur.

nitque per oſtia Rheni fluminis Doreſtadum, & occupauit eam atque
poſſedit. Vbi cùm à Lothario ſine periculo ſuorum non poſſet expelli,
cum conſilio Senatus, Legatis mediantibus in fidem receptus eſt, ea con-
ditione, vt tributis ceteriſque negotiis ad Regis ærarium pertinentibus
inſeruiret, & piraticis Danorum incurſionibus obuiando reſiſteret. Et
eodem anno quoque Nortmanni, Godefrido Duce, per Sequanam
aſcendentes, Regnum Carli prædantur; ad quorum repulſionem Hlu-

Item Godefrido Nortmanno pars Galliæ à Carolo.

tharius Imperator in auxilium vocatus, cùm ſibi pugnandum eſſe cum
hoſte putaret, Carlus, clàm mutato conſilio, Godefridum cum ſuis in
ſocietatem Regni ſuſcepit, & terram eis ad inhabitandum delegauit,
Lotharius verò ad propria reuerſus eſt. Hæc Annales illi. Porrò an-
no ſequenti, qui eſt Chriſti 851. Sorabi etiam Francorum fines crebris 851
incurſionibus atque incendiis infeſtant. Vnde Rex Hludouicus com-
motus cum exercitu per Thuringiam iter faciens, terram eorum ingreſ-
ſus, perditis frugibus, & omni ſpe adempta, magis eos fame quàm fer-

Pipinus Aquitaniæ Rex à ſuis Carolo Regi traditur.

ro perdomuit. Intereà Pipinus Aquitaniæ Rex comprehenſus à ſuis
Carlo Regi cum Regno traditur, effectuſque Clericus Sueſſioni in Mo-
naſterio S. Medardi retruditur, & Carolus frater eius iunior in Mona-
ſterio Corbeienſi. Sic iidem Annales. Et eodem anno Ludouicus Im-
perator Lotharij Imperatoris filius (ſic loquuntur Ado Viennenſis &
Leo Oſtienſis, in ſuis Chronicis) rogatus Beneuentum venire, prouin-
ciam illam Italiæ à iugo Saracenorum liberauit, eos omnes internecioni
ſubdens. Anno verò proximo Genaldus Nortmannus, qui ſuperioribus 852
annis iram domini ſui Horuc Danorum Regis fugiens, ad Regem Hlu-
douicum ſe cõtulit, ab eo benignè ſuſceptus, baptizatus eſt: qui cùm per

Nortmannus quidã dudum inter Francos honorificè habitus, demum ab eis occiditur.

plures annos honorificè inter Francos haberetur, tandem Principibus
Borealium partium & cuſtodibus Danici limitis, quaſi lubricæ fidei de
molimine proditionis cœpit eſſe ſuſpectus; vnde & ab eis occiſus eſt.
Hæc Annales ſæpè citati. Et eodem anno Leo Pontifex, abſoluta quam
cœperat noua ciuitate, qua incluſit Baſilicam S. Petri, cum adiacenti-
bus diuerſarum gentium Romam peregrinantium ibi erectis hoſpitali-

Pars Romæ vbi Eccleſia S. Petri, hoc tempore primùm muris ſepta.

bus habitaculis, eamdem aqua benedicta, multiſque orationibus ſan-
ctificatam, ſolemni ritu Deo dicauit die 27. menſis Iunij, quæ ab eius
nomine Leonina dicta eſt. Hæc Anaſtaſius qui aderat. Anno verò ſe-
quenti (eſt is Chriſti 853.) Nortmanni per Ligerim fluuium venientes
Turonum Galliæ ciuitatem prædantur, & inter alias ædes, Eccleſiam 853
quoque ſancti Martini ſuccendunt. Sic breuiter Annales à Pithœo editi.
Regino paulò plenius: Nortmanni, Britanni, cùm mare nauigio gyran-

Nortmanni vaſtant Namnetes,

tes, oſtia Ligeris fluminis occupauerunt, repentina irruptione ciuitatem
Namnetis inuadunt; omnemque circumquaque regionem deuaſtantes,

Andegauum, Turones. primùm Andegauenſem, deinde Turonicam occupant vrbem, ac velut immanis tempeſtas cuncta conſumunt. Templum etiam præcellentiſſimi Pontificis Martini incendio cremauerunt, euerſoque maiore Monaſterio, centum illic & ſexdecim Monachos peremerunt. Tradunt hæc Regino, Sigebertus, Otho Friſingenſis, & alij. Dei verò prouidentia factum erat, vt antequam ciuitas à Barbaris inuaderetur, S. Martini corpus inde ſublatum, ab eiuſdem Eccleſiæ Clericis primò Aurelianum, deinde Antiſidorum transferretur, de quo Odo Cluniacenſis in libello de Tranſlatione S. Martini pluribus. Intereà Aquitanorum Legati Ludouicum Germanorum Regem crebris ſupplicationibus ſollicitabant, vt aut ipſe ſuper eos Regnum ſuſciperet, aut filium ſuum mitteret, qui eos à Carli Regis tyrannide liberaret, ne fortè ab extraneis & inimicis fidei quærere cogerentur auxilia. Quare anno octingenteſimo

Aquitani inuitant Ludouicum Germanicum contra tyrannidem Caroli.

854 quinquageſimo quarto, Hludouuicus filius Hludouuici Regis ad Aquitaniam pergit. Vbi cùm non eſſet ſuſceptus, niſi ab ea tantùm ſola cognatione, quam Carlus maximè offendit propter interfectionem Gozberti eorum propinqui, ceteris diſſimulantibus, cum ſuis ſe circa tempus autumni in Franciam recepit. Nortmanni quoque qui continuis viginti annis (verba ſunt Annalium à Pithœo editorum) Regni Francorum fines per loca nauibus acceſſibilia crudeliter vaſtabant, in patriam ſuam reuerſi ſunt; ibique inter Horuc Regem Danorum & Guduym filium fratris eius orta contentione, ita ſe mutua cæde mactauerunt, vt vulgus quidem promiſcuum innumerabile caderet, de ſtirpe verò Regia niſi vnus puer, nullus remaneret, Domino ſanctorum virorum ſuorum

Nortmanni mutuis gladiis concidunt.

855 iniurias vlciſcente. Sic ibi. At verò anno Chriſti octingenteſimo quinquageſimo quinto, cùm apud Ludouicum Imperatorem Lutharij Imperatoris filium Daniel quidam Magiſter militum Romæ (ſic loquitur Anaſtaſius) inuidia aduerſus Gratianum alium item Magiſtrum militum ductus, ipſum calumnioſè accuſaſſet, quòd vellet, excuſſo Francorum iugo, Græcos Romam euocare, his Ludouicus commotus, Romam ſe concito gradu contulit. Vbi in Conuentu Romanorum ſimul & Francorum, præſente quoque Leone Papa, habita exactiſſima de eadem cauſa quæſtione, Gratianus innocens repertus eſt criminis intentati, & Daniel propria confeſſione impoſtor detectus, Gratiano ex libito puniendus eſt traditus, & ab eodem mox Imperatori petenti conceſſus. Hæc Anaſtaſius qui interfuit. Et quidem tum ex his, tum ex aliis quæ narrauimus ad annum 851. liquet, Ludouicum Lotharij filium, etiam viuente patre Imperatorem in Italia ſe geſſiſſe: tamen quòd pater primas partes tenuerit Imperij (vide ſuprà ad annũ 844.) hinc eſt quòd Regino & alij hoc demum anno eum filiis Imperium diuiſiſſe, & ſæculo valedixiſſe

Turba Romæ à Ludouico Lotharij filio compoſita.

dixiſſe ſcribant. Reginonis hæc ſunt verba: Lotharius Imperium filiis ſuis diuiſit. Ludouico Italiam tradidit, eumque Imperatorem appellari fecit; Lothario Regnum, quod ex ſuo nomine vocatur, conceſſit; Carolo Prouinciæ Regnum largitus eſt: diſpoſitiſque Regni negotiis mundum reliquit, atque in Prumiam veniens, in Religionis profeſſione diem clauſit extremum 3. Kalendas Octobris. Et eadem ferè ſunt in Annalibus à Pithœo editis. Sigebertus ſic: Lotharius Imperator, partito inter filios Regno, & in Prumia habitu Monachi ſuſcepto, non multò pòſt dormiuit in Domino. Quod ad Brabantica huius temporis ſpeciatim attinet, iſta habet Molanus noſter ad trigeſimam Martij Natalium Sanctorum Belgij: Lembecæ in confinio Brabantiæ & Hannoniæ, tranſitus ſancti Veroni Confeſſoris, fratris ſanctæ Veronæ. Hic aſſeritur filius fuiſſe Ludouici Regis Teutoniæ & Alamanniæ fratris Caroli Calui. Sed Olbertus Abbas, qui ad Raginerium Comitem eius inuentionem & miracula ſcripſit, fatetur quidem eum temporibus Nortmannorum vixiſſe, ſed addit genealogiam & vitam occaſionem quamlibet inuidendo ſuſtuliſſe, ideoque Deum eam miraculis ſpecialibus nobis commendaſſe. Anno itaque quarto vltra milleſimum Humberto Presbytero ſe & Natalem ſuum reuelare dignatus eſt. Cumque diuerſa miracula ſubſequerentur, & Brachbantenſes partes intolerabiles tolerarent ſeditionum oppreſſiones, Raginerius Comes corpus ſanctum ex villa Lembeca, quæ nullas habebat munitiones, tranſtulit Caſtrilocum ad Monaſterium ſanctæ Waldetrudis. Hæc inter alia ibi. Huius Lotharij Imperatoris extremis temporibus inſeritur inter Leonem Quartum & Benedictum Tertium Ioannes Papa femina, inuenit urque id figmentum primus litteris conſignaſſe Marianus Scotus, qui vixit demum circa annum milleſimum ſeptuageſimum. Is ſic habet: Leoni ſucceſſit Ioanna mulier annis duobus: quamuis, vt volunt, in autographo ſcriptum tantùm ſit; Ioannes, qui, vt aſſeritur, fuit mulier. Quidquid ſit, iamdudum fabulam illam firmiſſimis argumentis exploſerunt, Onuphrius in Platinam, Bellarminus, Baronius, & alij. Illud pro inſtituti noſtri ratione ſufficit, Anaſtaſium, Adonem Viennenſem, Reginonem, nec vllum Scriptorem huius æui, monſtrum illud nouiſſe, imò omnes Leoni Benedictum immediatè ſubiungentes illud ſatis refellunt. Anaſtaſij verba hæc ſunt: Hic Benedictus ob ſanctitatem vitæ, mortuo Leone, vnus dignus ſucceſſor habitus eſt. Quin etiam eadem verba ſunt apud Platinam neotericum Scriptorem, fabulæ eius cum ceteris fautorem; quò minùs ignoſcendum eſt illi, quòd ſui tam immemor, nihilominùs fabuloſam Ioannam ſuo Catalogo attexuerit. Sic & Ado Epiſcopus Viennenſis Gallus eiuſdem temporis Scriptor grauiſſimus in Chronico ſuo

Lotharius diuiſo Imperio inter filios fit Monachus.

S. Veronus & eius ſoror S. Verona illuſtrant Brabantiam.

Diſſeritur de Ioanna Papiſſa, quæ hoc tempore fingitur.

Oſtenditur eam confictam, contra auctoritatem omnium Scriptorum huius æui.

in Lothario ait: Et Pontifex Gregorius moritur, atque eius loco Sergius ordinatur. Illo defuncto Leo ſuccedit. Quo obeunte Benedictus in Sede Apoſtolica ſubſtituitur. Et ſimiliter loquuntur Regino, Otho Friſingenſis, Lambertus, Conradus, & quis non ante Marianum? Et hoc fuit ſpatium ducentorum annorum, quo præter iam dictos etiam claruerunt Aimoïnus Frodoarduſque Gallici inſignes Scriptores, quorum nulli innotuit hoc monſtrum.

LOTHARIVS II. REX

FILIVS PRÆCEDENTIS, X. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis tredecim.

FILIVS hic Lotharij Imperatoris, & ex diuiſione paterna, vt vidimus, Lotharingiæ Rex (in qua ſine dubio Brabantia, vt ſæpiùs docuimus) anno Chriſti o-
856 *Lotharius ducit vxorem Thietbergam.* ctingenteſimo quinquageſimo ſexto, teſte Reginone, Thietbergam Reginam ſibi in matrimonium iunxit. Et anno proximo Ruoruc Nortmannus, qui præerat Doreſtado cum conſenſu domini ſui Lotharij Regis, claſſem duxit in fines Danorum; & conſentiente Horico Danorum Rege (verba ſunt Annalium à Pithœo editorum) partem Regni, quæ eſt inter mare & Egi-
858 doram, cum ſociis ſuis poſſedit. At verò poſt hæc anno 858. ad Ludouicum Germanicum Lotharij huius patruum Legati ab Occidente venerunt, Edadhartus Abbas & Otto Comes, & tyrannidem Carli alterius patrui, dicti Calui, ſe diutiùs ferre non poſſe teſtati ſunt. Quibus auditis
Ludouicus Germ. in Galliam venit euocatus contra tyrannidem Calui. Rex Ludouuicus grauiter conturbatus eſt; tandem conſilio ſapientum, mediante menſe Auguſto, collecto comitatu venit in Galliam, vbi occurrerunt ei ferè omnes Primores partium illarum, exceptis iis, quos tunc Carolus ſecum habuit contra Nortmannos ſuper Ligerim fluuium. Qui vt audiuit, Ludouuicum eſſe intra terminos Regni ſui, dimiſſa obſidione, cum exercitu occurrit in loco qui vocatur Briacus. Sed viſa multitudine Orientalium, ipſe quidem cum paucis latenter abſceſſit, exercitus verò ad Ludouuicum tranſiuit. Vbi cùm Ludouuicus nimis ſecurè ageret, quoſdam etiam clàm ſtudere Carolo præſentiſceret, ſimul

Sara-

LOTHARIVS II. LOTHARINGIÆ REX, X. BRAB. PRINC.

Germanicus iterum in Regnum ſuum regreditur. Saraborum nuntiata rebellione, in Regnum ſuum quantocyus regreſſus eſt. Ita Annales illi. Sed præludia tantùm hæc fuerunt malorum, vt in ſequentibus videbitur. Hoc autem eodem anno Carolus Lotharij Imperatoris filius, & Lotharij huius frater, moritur, qui Prouinciam regebat; *Moritur Carolus Rex Prouinciæ.* & ex Regno quod tenuerat, facta eſt non modica controuerſia inter Lotharium Regem & patruum eius Carolum. Ita Regino ad hunc annum. Controuerſia tamen illa non adeò exarſit, niſi priùs poſt biennium, vtcumque ſopita contentione altera inter Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum Lotharij patruos, de qua dicere cœpimus. Etenim Carolus, reuerſo Ludouico in Germaniam, rebus ſuis conſulturus, Legatos miſit in Italiam ad Ludouicum nepotem Imperatorem, & ad Nicolaum Romanum Pontificem, expoſtulans de Ludouico fratre, *Ventilatur controuerſia Germanici & Calui apud Papã & Imp. Ludouicum.* qui non læſus, Regnum ſuum aggreſſus eſſet: qui ambo litteris Ludouicum Regem monuerunt, ne quid in alienum Regnum præſumeret. Sed ipſe iis receptis, legauit pariter ad eoſdem in Italiam Othonem Fuldenſem Abbatem, qui ſuam rectam in omnibus intentionem inſinuaret.

859 Quare anno ſequenti, qui eſt Chriſti nati 859. Ludouuicus Rex, cùm frequentibus Legatorum ſuorum diſcurſibus fratris ac nepotis ſui animos ſibi reconciliare ſtuderet (loquitur Auctor Annalium à Pithœo editorum) eorumque reſponſa per internuntios reciproca relatione ſuſciperet, tandem, condicto tempore, ſinguli cum æquo numero Principum ſuorum iuxta* Aternacum caſtellum in quadam inſula Rheni fluminis nauigio vecti conuenerunt, reliquo ſingulorum comitatu ſuper littus ex vtraque parte fluminis conſiſtente. Vbi cùm diu varia & anceps actarum ſimul & agendarum rerum agitata eſſet diſputatio, condicto Placito Autumni tempore iuxta Baſalam communiter habendo, ſinguli cum ſuis ad propria reuerſi ſunt. *Fruſtrà inter eos pax tentatur.* Ludouicus tamẽ iis, qui priori anno à Carlo deficientes ſui effecti ſunt, honores quos priùs habuerant, impetrare non potuit; res enim dilata eſt in futuro Placito definienda. Ita Auctor ille. Ceterùm iſtiuſmodi Placitum dilatum eſt vſque in ſequentem annum

* Alternacum

860 octingenteſimum ſexageſimum, quando tandem concordia inter ipſos ſancita eſt, de qua iſta habet idẽ Auctor: *Tandem paciſcuntur, itemq; Lotharius noſter.* Ludouicus & Rex Carlus frater eius, nepoſque eorum Lotharius, cum Primatibus ſuis in Confluente caſtello conuenientes, pacem inter ſe & fidelitatem mutuam ſinguli iuramento confirmauerunt. Sic ibi. Verùm Carolum non ſtetiſſe pactis conuentis, ſed cogitaſſe paulò pòſt de inuaſione alienorum, querelæ docent Ludouici fratris eius & Lotharij nepotis ad Nicolaum Pontificem epiſtola à Baronio edita, qua præclarum exemplum exhibent ſubiectionis & reuerentiæ erga Sedem Apoſtolicam & ipſum Nicolaum, *Turbata pace, iterùm recurſum ad Sedem Apoſtolicam.* inuitantes interim eum in Gallias, vt quos nulla pacis fœdera (verba

ſunt

ſunt epiſtolæ) nulla mouent fraternæ charitatis viſcera, nulla nectunt conſanguinitatis lineamenta, Apoſtolica inuectio ad cenſuram Eccleſiaſticam venire compellat. Hæc illi. Anno proximo, qui eſt Chriſti 861. Ludouicus Germaniæ Rex Conuentum habuit in Reganesburg 861
tertia ſeptimana poſt Paſcha, in quo Ernuſtum ſummatem primarium inter omnes Optimates ſuos, quaſi infidelitatis reum, publicis honoribus priuauit. Interim Carlmannus filiorum Regis maximus res nouas moliri viſus eſt. Expulit enim Duces, quibus cuſtodia commiſſa erat Pannonici limitis & Cartani, & per ſuos Marcam ordinauit. Sed anno 862
ſequẽti per ſacramenta pacis & ſecuritatis ſuę Reganesburgum venit, & reddita ratione conuicit aduerſarios, patrique ſuo reconciliatus eſt. Hoc quoque anno Rex ducto in Obodrictos exercitu, Ducem eorum Tabamuzilem rebellantem obedire, & filium ſuum cum aliis obſidibus dare coëgit. Iſta Annales à Pithœo editi. Eodem anno miræ tragœdiæ paratum eſt argumentum à Lothario noſtro Lotharingiæ Rege, dum iuuenili ardore concupiſcentię fręna laxauit in amorem Waldradę, quam ab ipſa infantia conſuetudine puerili amans, vxorem accipere decreuit. Quòd verò iam legitimo Theutbergæ Reginæ matrimonio iunctus eſſet, egit cum Epiſcopis Regni ſui, vt conuocata Aquiſgrani Synodo, octo ex ipſis, Theutbergæ cauſa cognita (quæ falsò accuſata inceſtus cum proprio fratre, referebatur etiam id ſcelus confeſſa) matrimonium illud diſſoluerint, ipſique Lothario ſe incontinentem profitenti permiſerint aliam vxorem. Sed & ad corroborandam eiuſdem Regis cauſam, nouum eſt excogitatum commentum ab Aduentio Metenſium Epiſcopo, quo probare conatus eſt Waldradam iam à tenera ætate Lothario coniunctam fuiſſe matrimonio ab eiuſdem Regis patre Lothario Imperatore, ſed poſt mortem Imperatoris Theutpergam ipſi Regi inuito adhuc adoleſcentulo coniunctam fuiſſe à Theutpergæ fratre Huberto magnæ auctoritatis; ac proinde non ipſam, ſed Waldradam legitimam eſſe dicendam eiuſdem Regis coniugem. Sed ecce, inter hæc cùm idem Lotharius in ſuo Regno quoque foueret Engeltrudem Matfridi Comitis primarij filiam, ſed moribus ignominioſiſſimam, quę relicto Bosdue marito, huc illuc diuagans per ſeptem annos alienis viris inhæſerat, & ad proprium maritum redire recuſans, à Nicolao Papa excommunicata fuerat; nec non Balduinum nobilem virum, itidem ab Epiſcopis Galliæ excommunicatum, quòd Caroli Calui, cuius vaſallus erat, filiam Iudith nomine, viduam Regis Anglorum rapuiſſet vt vxorem haberet; cùm inquam de his omnibus perlatæ eſſent ad Nicolaum Papam querelæ, idem Pontifex ad eumdem Carolum Lotharij patruum literas dedit commonitorias, vt nepotem ad ſaniorem mentem reduceret.

Germanicus vincit Obodrictos.

Heu! quid poteſt cæca adulatio, timore Dei excluſo?

Verum illud: Qui ſordeſcit, ſordeſcat adhuc.

Nicolaus Papa Lotharium ad ſanam mentem reuocare nititur.

Qua-

Quapropter Carolus paratus in eum vlciſci, retentus eſt tamen à Rege
Ludouico fratre, & habito magno Conuentu Antiſtitum ac Comitum
in villa Sablonarias tertio Nonas Nouembris, promiſit Lotharius,
iuxta diuinas leges ex Caroli ſententia cuncta ſe eſſe impleturum. Sed
mox, vt eluderet Carolum, Romanum Pontificem appellans, rogauit
eumdem, vt Synodum Metis celebrandam indiceret. Hinc ergo anno
ſequenti, qui eſt Chriſti octingenteſimus ſexageſimus tertius, habita eſt
863 menſe Iunio Metenſis Synodus: in qua corruptis pecunia Sedis Apo-
Lotharius, corruptis Apoſtolicis Legatis, inhæret adulteræ. ſtolicæ Legatis, teſte Anaſtaſio & aliis, confirmata eſt expulſio Theut-
bergæ Reginæ legitimæ vxoris Lotharij, & Waldradæ pellicis ſubin-
troductio; hæc omnia præcipuè agentibus Gunthario Colonienſi &
Theitgaudo Treuirenſi Archiepiſcopis. Sed iidem ad Sedem Apoſtoli-
cam miſſi, vt ea Nicolao Papæ probanda perſuaderent, tantum abeſt vt
quod vellent obtinuerint, vt etiam ab eodem Pontifice in Synodo ea de
re in Laterano collecta ipſi depoſiti fuerint, ac communione priuati;
Acta Legatorum Romæ reſcinduntur. Actaque Synodi Metenſis penitus reſciſſa. Hoc anno ſcripſit Carolus
Rex ad Nicolaum Papam literas, quibus inter alia indigno ſe animo
tuliſſe ſignificauit, quòd Balduinum, filiæ ſuæ Iudith raptorem, profu-
gum Romæ recepiſſet, ac præterea pro illo preces ad ipſum Carolum
adhibuiſſet. Sed reſcripſit Nicolaus, ſe quidem facinus Balduini deteſta-
tum eſſe, poſtulantem verò ſubſidium Apoſtolorum, abiicere non li-
Papa interceſſor pro Balduino primo Flandriæ Comite. cuiſſe. Sunt hæc Nicolai ad Reginam Iudithæ matrem verba: Obnixiùs
deprecamur, vt prædictus Balduinus, qui veſtram per Apoſtolorum
interceſſiones deſiderat beneficentiam, obtinere pro Dei amore valeat.
Ad quæ Hincmarus Rhemenſis Epiſcopus ita Nicolao reſcribit: Simi-
liter Rex noſter filius veſter, vt vobis pollicitus fuerat, hos inter ſe ma-
trimonium contrahere permiſit, & Balduinum maximis honoribus
affecit. Sic ibi. Hic eſt Balduinus cognomento Ferreus, primus Flandriæ
Comes, cui pro dote attuliſſe Iuditham quidquid Somona & Scaldi
fluuiis & Oceano concluditur, conſtanter Annales tradunt. Volunt plu-
res eodem hoc tempore quoque cœpiſſe Comitatum Hollandicum.
Sed vide de eo infrà ad annum nongenteſimum decimum tertium. Por-
864 rò anno proximo, qui eſt Chriſti 864. Hludouicus Germaniæ Rex Lo-
tharij alter patruus, menſe Auguſto vltra Danubium cum manu vali-
da profectus, Raſticen in ciuitate Dowina obſidet. At ille, cùm Regiis
copiis congredi non auderet, obſides quales & quantos Rex præcepit
Germanicus & Caluus inuicem reconciliantur. coactus dedit. Et eodem anno Hludouicus & Carolus Reges & fratres
apud Duſicam villam menſe Septembri conuenientes, fœdus ineunt,
& quidquid inter eos leuitate humana vel ſuggeſtione militum perpe-
ràm geſtum fuerat, ſibi mutuò dimittunt. Hæc Annales à Pithœo editi.

Ceterùm

Ceterùm anno deinde octingenteſimo ſexageſimo quinto, teſtante 865
Auctore eorumdem Annalium, Arſenius Epiſcopus, Nicolai Romani Pontificis Legatus, ob pacem & concordiam inter Hludouuicum Regem & nepotes eius, Hludouuicum videlicet Italiæ Imperatorem, & Hlutharium fratrem eius, miſſus eſt in Franciam: qui menſe Iunio veniens apud Franconofurt, ab Ludouuico Rege honorificè ſuſceptus eſt. A quo abſolutus, in Galliam perrexit, & Theutbergam Reginam à Luthario dudum dimiſſam, ſicut ei ab Apoſtolico iniunctum fuerat, eidem reſtituens, Waldradam concubinam eius in Italiam duci præcepit. Deinde in Regnum Caroli profectus, multiſque ibi, quorum gratia illuc venerat, benè diſpoſitis, Romam reuerſus eſt. Sic ille. Extant de his Nicolai Papæ Epiſtolæ ad Ludouicum & Carolum communes, & ad Epiſcopos vtriuſque Regni 25. & 26. atque in hac, iſta ſunt verba inter cetera: Permittatur ergo præclaro Imperatori (Ludouico) quietam ducere vitam, patruis ſuis nullam præſumptionem monſtrantibus; liceat, inquam, ei per hereditaria Regna ſibi iure deriuata piè ac iuſtiſſimè gubernare. Hæc ibi. Prouinciæ Regnum, credo, intelligit, quod fuerat Caroli eius fratris, de quo ſuprà ad annum 858. Anno proximo, qui eſt Christi 866. idem Ludouicus Imperator aduerſus Saracenos Campaniam & Samnium infeſtantes, ingenti comparato exercitu, eos variis cladibus affecit, vt teſtantur Regino & Leo Oſtienſis: & eodem anno cùm Waldrada Lotharij Regis concubina viſa eſſet eluſiſſe Apoſtolicam Sedem, vtpote quæ pollicita Romam ſe conferre expiationis delicti cauſa, ingreſſa Italiam retrò in Gallias remeaſſet, rurſumque coacta Italiam repetere, nulla ſigna pœnitentiæ oſtendiſſet; Nicolaus Papa, conuocata Eccleſia, eamdem Waldradam publicè excommunicauit quarto Nonas Februarij, eaque de re certiores reddidit omnes Epiſcopos per literas ſcriptas Idibus Iunij iſtius anni. Quæ vt Lotharius accepit, ad placandum Pontificem curauit, vt Aduentius Metenſis Epiſcopus, in excuſationem ipſius & Epiſcoporum eius Regni de his quæ in eos obiiciebantur à Nicolao, ad eum literas ſcriberet prolixas; quibus aſſeruit eumdem Lotharium renuntiaſſe penitus amori Waldradæ, ac Theutpergam Reginam magna dilectione & honore proſequi. Sed hæc omnia ad eludendum Pontificem: ſiquidem adhuc reperitur anno ſequenti idem Nicolaus varias ſcripſiſſe ad Reges & Epiſcopos literas aduerſus conatus Lotharij Theutpergam peſſimè habentis, & omnibus modis Waldradam ſubintroducere pertentantis. At verò intereà anno Chriſti octingenteſimo ſexageſimo ſeptimo Nortmanni oram Ligeris fluminis occupantes, Nannetenſem, Andegauenſem, Pictauienſem atq; Turonicam prouinciam iteratò crudeliter depopulari cœperunt, contra quos

Legatus Apoſtolicus vxorem reſtituens, concubinam abduci præcipit.

Idem ne patrui Prouinciæ Regnum nepoti debitum inuadant, monet.

866

Waldrada pellex Lotharij publicè excommunicatur.

Variè quærunt Pontificem illudere Lotharius & complices Epiſcopi.

867

Intereà iteratò Nortmanni Galliam vaſtant.

quos Rubertus & Ranulfus, dum ipſi prælìantes perimuntur, ceteri vt oues à lupis ſternuntur. Ita Regino. Annalium à Pithœo editorum Auctor, ſimul oſtendens quo tempore vixerit, his verbis eamdem ſtragem breuiter perſtringit: Ruodbertus Caroli Regis Comes apud Ligerim fluuium contra Nortmannos fortiter dimicans occiditur, alter quodammodò noſtris temporibus Machabæus. Sic ille. Sed ad Lotharium
868 noſtrum redeamus. Is anno 868. ineunte Romam profectus ſummo ſtudio niſus eſt Waldradam cum conſenſu Nicolai Pontificis ſibi matrimōnio coniungere; ſed eum iam defunctum reperiens (obiit Idibus Nouembris anni præcedentis) in Beneuentum ad fratrem ſuum Hluduuicum perrexit, & huius copulæ fautorem illum fore poſtulauit apud Adrianum, qui Nicolao ſucceſſit; ſed petitionis effectum minimè conſecutus eſt. Ita Annales à Pithœo editi, itemque Regino, qui & iſta ſubiungit: Lotharius cùm Romam perueniſſet, ab Hadriano Pontifice honorificè ſuſceptus eſt. Qui ab eodem Pontifice ſciſcitatus, ſi monita pij patris Domini Nicolai conſeruata haberet, & præſtitum iuramentum inuiolato fœdere cuſtodiret; ille deceptus ab eo qui in veritate non ſtetit, reſpondit, ſe ita omnia obſeruaſſe, ac ſi diuinitus ſibi eſſent imparata. (Et mentiebatur; nam & Auctor à Pithœo editus clarè habet ad annum 866. eum Waldradæ ab Italia reuocatæ iterùm ſe clanculò ſociaſſe.) Cumque Proceres & Optimates qui cum eo venerant eadem teſtificarentur, vniuerſalis Papa talia proſequitur: Si veſtræ teſtificationis verbis veritas ſuffragatur, ad confeſſionem S. Petri accedas; ibi Deo propitio Hoſtiam ſalutarem pro tua non tam corporis quàm animæ incolumitate immolabimus, ex qua nobiſcum te participare oportet; vt per hanc participationem, membris Chriſti vnde abſciſſus eſſe videbaris, merearis incorporari. Finitis igitur Miſſarum ſolemnibus, inuitat Summus Pontifex eumdem Regem ad menſam Chriſti; acceptoque in manibus Corpore & Sanguine Domini, ita eum alloquitur: Si innocuum te recognoſcis à prohibito, & hoc fixa mente ſtatutum habes, vt numquam Waldradę miſcearis nefando concubitu, fiducialiter accede; ſin autem tua conſcientia te accuſat, nequaquam ſumere præſumas. Qui mente captus & obcæcatus communionem Corporis & Sanguinis Domini de manu Pontificis ſumpſit, non expaueſcens illam ſententiam quæ dicit: Horribile eſt incidere in manus Dei viuentis. Deinde conuerſus idem Præſul ad ſequaces, vnicuique Communionem obtulit in hæc verba: Si Domino & Regi tuo Lothario in obiecto adulterij crimine fauorem non præſtitiſti, Corpus & Sanguis Domini noſtri Ieſu Chriſti proſit tibi in vitam æternam. Igitur quiſquis ſe læſum ſciens, auſu temerario Communionem ſub tali conteſtatione porre-

Pergit Lotharius in Italiam ad fratrem Ludouicum Imp.

Mentitur Pontifici quoad pellicem.

Grauiter eum obteſtatur Pōtifex inter Miſſarum ſolemnia.

Item omnes eius ſequaces.

porrectam ſumere præſumpſit, diuino iudicio percuſſus ab hac luce ſubtractus eſt, antequam ſubſequentis anni rediret principium: perpauci, qui ſe à Communione ſubtraxerunt, vix mortis periculum euaſerunt. Porrò Lotharius Româ egreſſus morbo corripitur, & Placentiam ciuitatem perueniens diem clauſit extremum, ſexto Idus Augusti. Hactenus Regino. Aimoïnus hæc habet: Lotharius Româ lætus promouens, vſque Lucam ciuitatem venit, vbi febre corripitur, graſſante clade in ſuos, quos ſub oculis ſuis coaceruatim mori conſpiciebat; ſed iudicium Dei intelligere nolens, vſque Placentiam octauo Idus Auguſti peruenit; ibique Dominica die ſuperdiurnans, circa horam nonam inopinatò exanimis pęnè effectus eſt, & obmuteſcens in craſtinum, hora diei ſecunda moritur, & à paucis ſuorum, qui à clade remanſerant, in quodam Monaſteriolo ſecus ipſam ciuitatem terræ mandatur. Hæc ille. Deceſſit nulla prole legitima, ſed tantùm Hugone filio ex Waldrada relicto: de quo aliquoties poſteà.

Lotharius, graſſante in ſuos diuina vltione, & ipſe moritur.

CAROLVS CALVVS REX

PATRVVS SVPERIORIS, XI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annos nouem.

LOTHARIO Rege ſine prole legitima defuncto, etſi ſupereſſet frater eius Ludouicus Italiæ Rex & Imperator, nihilominùs eius patruus Carolus, dictus Caluus, Regnum eius occupauit. Quare, expoſtulante Ludouico Imperatore, ab Hadriano Pontifice decreta eſt ad eumdem Carolum Legatio duorum Epiſcoporum, qua tum ipſum Regem tum Regni eius Epiſcopos atque Proceres, ſub excommunicationis comminatione admonuit, vt abſtinerent à Lotharij Regno, quod pertineret ad Ludouicum Lotharij fratrem & legitimum ſucceſſorem. Scribit hæc Aimoïnus, extantque adhuc quædam Hadriani epiſtolæ ad eos miſſæ. Sed antequam hi Legati perueniſſent ad Carolum, collecto Metis Concilio pridie Idus Septembris, decernentibus Epiſcopis Regni Lotharij, & ad id ceteros impellente Hincmaro Rhemenſi, idem Rex Carolus ibi præſens, coronam eiuſdem Regni acce-

868

Caluus Lotharingiam occupat, fruſtrà nitente Pontifice pro fratre Lotharij:

Nempe decernentibus Epiſcopis Lotharingis, Metis coronatur.

accepit, vt patet ex ipſis Synodi Actis. Regino ſtatim poſt mortem Lo-
tharij iſta adiicit (licet vno anno ſeriùs quàm debeat, errore mortis Ni-
colai Papæ:) Carolus Regnum Lotharij inuadit, Coloniæ Epiſcopum
Hilduinum conſtituit; Ludouicus verò Germaniæ Rex tunc ægrotans,
miſſo Legato, rogat, ne ſolus hereditatem vſurpet, & alium quemdam,
Wilibertum nomine, creari Coloniæ Epiſcopum curat. Ita ille, item-
869 que Annales à Pithœo editi. Intereà anno ſequenti, qui eſt Chriſti 869.
Studet Caluus placare Pontificem. idem Rex Carolus, vt Aimoïnus auctor eſt, ad placandum Roma-
num Pontificem Legatos in Vrbem direxit, cum oblationibus ad Baſi-
licam S. Petri, inter quas erant duæ coronæ aureæ gemmis ornatæ, pro
duobus quæ poſſidebat Regnis. Verùm has oblationes credibile eſt ab
Hadriano non eſſe ſuſceptas, cùm de his in literis poſteà ad Carolum ab
ipſo datis nulla ſit mentio, quæ aliàs præteriri minimè conſueuiſſet.
870 Quin anno ſequenti, qui eſt Chriſti 870. Hludouicus Germaniæ Rex
à Carolo ad colloquium inuitatus, menſe Iunio ad Occidentem profe-
ctus eſt; & diuiſo inter ſe Hlutharij Regno, Aquiſgranum reuerſus eſt,
ibique per plures dies iacuit ægrotus. Ita Annales à Pithœo editi. Regi-
Partitur Caluus Lotharingiam cum fratre ſuo Germanico. no ſic ad eumdem annum: Ad Marſanam iuxta Moſam venientes,
Regnum æquis partibus diuiſerunt, & Carolus ad Heriſtellium perre-
xit, quia ei Palatium in parte acciderat:(en cauſam præter alias mox
ſuggerendas, cur Carolus potiùs in ſerie Principum Brabantiæ ponatur
quàm Ludouicus Germanicus) Ludouicus verò ad Aquas palatium re-
diit, vbi duobus ferè menſibus lecto decubuit. Ita Regino. Limites
vtriuſque portionis in initio huius Operis integros poſuimus ex Ai-
moïno lib. 5. cap. 25. Et ſunt hi præcipui: Et hæc eſt, inquit, diuiſio, quam
ſibi Ludouicus accepit, Coloniam, Treueros, Vtrech, Straburgh, Baſi-
leam. Et poſt multa: Ephternacum, Abbatiam de Aquis, Comitatum
Teſterbant, Bauiam, &c. De Friſia duas partes de Regno, quod Lo-
Limites vtriuſque; vbi patet, Caluo Brabantiam obtigiſſe. tharius habuit. Et ſuperaddimus ciuitatem Metenſem. Et hæc eſt diui-
ſio quam Carolus de eodem Regno ſibi accepit, Lugdunum, Veſun-
tium, Viennam, Tungros, Tullum, Viridunum, Cameracum. Et in-
ter alia quoque, ſancti Seruatij, Malinas, Ledi, Altum Montem, Co-
mitatum Texandrum. In Brachanto Comitatus III. In Asbanio
Comitatus IV. De Friſia tertiam partem. Et poſtridie, ſcilicet quarto
Idus eiuſdem menſis Iunij, ſimul iterùm conuenerunt, & valefacientes
ſe mutuò, diſceſſerunt. Sic ille. Quid inter hæc egerit Hadrianus Papa,
pro iure Ludouici Imperatoris, defuncti Lotharij fratris germani, ac
Hadrianus Papa iterùm inſtat pro iure Imp. proinde legitimi heredis, colligitur, ex eiuſdem Pontificis variis epiſto-
lis. Certè cùm ita Regnum Lotharij à patruis vſurpatum (ſed, vt vidi-
mus, conſentientibus Epiſcopis & Proceribus) Pontifex intellexiſſet,
nouam

CAROLVS CALVVS LOTHAR. REX, XI. BRAB. PRINC.

nouam in Gallias miſit Legationem (qua functi ſunt tres Epiſcopi, & vnus S. R. E. Cardinalis Presbyter) cum diuerſis literis, ad vtrumque Regem, eorumque Epiſcopos atque Proceres, ſcriptis quinto Kalendas Iulij pro reſtitutione Regni Lotharij Ludouico Imperatori ipſius fratri. Sed & præter illas alias rurſus dediſſe reperitur ad Epiſcopos in Regno Caroli conſtitutos; quibus eos graui comminatione vrgens, illud maximè inculcauit, vt ſi Carolus Sedi Apoſtolicæ obtemperare in re tam iuſta recuſaret, ipſi ſe ab eius communione ſeiungerent, ſi vellent cum Apoſtolica Sede communicare; alioqui fore vt indignos reſpuendos. Sed parum profecerunt Papa vel Imperator, potentiam virtutemque bellicam duorum iſtorum Regum formidantes, niſi quòd biennio poſt, vt dicetur, Germanicus ipſe ſua ſponte quædam conceſſerit. Intereà

Imò comminatur excommunicationẽ ſed paruo cum fructu.

871 anno proximo, qui eſt Chriſti 871. Hludouuicus & Carolus Ludouici Regis Germaniæ filij, durè accipientes, quòd quamdam partem Regni, quam Rex illis poſt obitum habendam delegauerat, Carlmanno fratri tradi, fama volitante audierunt, Spirenſem pagum occupant, contra Regem patrem rebellare diſponentes; ſed poſteà pax firmata eſt. Rex verò cùm menſe Octobri cum ſuis colloquium habuiſſet in Franconofurt, inde in Baioariam profectus, contra Behemos irruptionem in Regnum ſuum molientes, partium ſuarum tutores miſit. Et eodem anno Zuentibald nepos Raſtizi ſuperiori anno ob infidelitatem oculis priuati, & ipſe infidelitatis inſimulatus, in cuſtodiam miſſus eſt. Verùm, nullo probante, dimiſſus in Regnum à Carlmanno Ludouici Regis filio, Sclauiſco more nihilominùs fidem mentitus eſt, & Baioarios nihil mali ſuſpicantes in caſtris aggreſſus, multos ex eis viuos comprehendit, ceteris pænè omnibus occiſis. Ita Auctor Annalium à Pithœo editorum,

Germanicus ſtrenuè agit contra Behemos.

872 qui & in hæc verba adſcribit anno ſequenti 872. Menſe Ianuario circa Epiphaniam Domini, Imperatoris Grecorum Baſilij Legati ad Ludouicum Regem Radasbonam venerunt, atque ei inter cetera xenia cryſtallum miræ magnitudinis auro gemmiſque ornatum cum parte non modica ſalutiferæ Crucis obtulerunt. Inde verò Rex in Baioariam reuerſus Paſcha celebrauit, & menſe Maio miſit Thuringos & Saxones contra Sclauos Marahenſes. Sic ibi. Fuit Legationis eius, vt videtur, is finis, vt Baſilius Imperator Ludouicum Regem in Ludouicum Imperatorem commouere poſſet. Hoc enim quoque anno, idem Baſilius offenſus Ludouici Auguſti literis ſuperiori anno ad eum miſſis, Andelgiſum Ducem Beneuentanum ad defectionem ſollicitaſſe reperitur; cuius turpiſſima proditione ipſe Ludouicus Imperator Beneuenti in Palatio ſuo captiuus factus, detruſus eſt in carcerem, nec inde valuit eximi, donec fortiſſimis iuramentis pollicitus ſit ſeruare, quæ ipſa pacta ſeruanda

Pars ſalutifera Crucis miſſa Germanico ab Imperatore Græcorum.

Ludouicus Imperator Italiæ proditione ſuorum capitur.

prodi-

proditores obtulerunt. Hæc Regino. Nec tamen horum particeps fuit Ludouicus Germaniæ Rex, quin potiùs, quòd in ſe fuit, ſub idem tempus partem Regni Lotharij à ſe hactenus vſurpatam Ludouico nepoti Imperatori ceſſit, de quo iſta Aimoïnus lib. 5. cap. 28. Ludouicus Germaniæ Rex apud * Trientum cum Engilberga (vxore nepotis Ludouici) loquens, partem Regni Lotharij, quam contra Carolum accepit, neglectis ſacramentis inter eos pactis, ſine conſenſu ac conſcientia hominum quondam Lotharij, qui ſe illi commendauerant, clàm reddidit. Vnde vtrimque ſacramenta, prioribus ſacramentis quæ cum fratre ſuo pepigerat diuerſa & aduerſa, inter eos ſunt facta. Quibus patratis, Engilberga nuntium ſuum ad Carolum miſit; mandans ei, ſicut & priùs, vt ad S. Mauritium illi occurreret. Carolus verò compertis iis quæ inter eam & fratrem ſuum acta fuerant, noluit illuc ire; ſed nuntios ſuos ad eam direxit, qui nihil certi ab ea ei renuntiauerunt. Hæc Aimoïnus. Ceterùm anno à Chriſto nato octingenteſimo ſeptuageſimo tertio, menſe 873
Iunio, Ruodulfus quidam Nortmannus de regio genere, qui Regnum Carli prædis & incendiis ſæpenumerò vaſtauerat, (verba ſunt Annalium à Pithœo editorum) claſſem direxit in Regnum Ludouuici Regis, in Comitatum videlicet * Abdagi Regis; miſſiſque nuntiis præcepit habitatoribus loci illius, tributa ſibi ſoluere, ſtatimque bellum aduerſus eos inſtaurauit. Illi autem Dominum inuocantes, qui eos ſæpiùs liberauit, hoſti armati occurrerunt, conſertoque prælio ipſe Ruodulfus cecidit primus, & cum eo octingenti viri. Ceteri verò cùm ad naues effugere non potuiſſent, in quodam ædificio ſe tutati ſunt, quod Friſones obſidentes, conferebant inter ſe, quid de eis facere debuiſſent. Cumque diuerſi diuerſa dixiſſent, vnus Nortmannus, qui Chriſtianus effectus longo tempore cum eiſdem Friſonibus conuerſatus eſt, & eiuſdem certaminis Dux erat, ceteros hoc modo affatus eſt: O boni commilitones, ſufficit vobis hucuſque pugnaſſe: quia quòd pauci contra plurimos præualuimus, deputandum eſt gratiæ Dei. Scitis etiam quòd plurimi noſtrûm vulnerati, iſti autem in deſperatione poſiti ſunt. Conſultius ergo videtur, vt obſides accipiamus, donec mittant vniuerſam pecuniam, quam in nauibus retinent, priùs etiam præſtito ſacramento, ne vltrà in Regnum Hludouici Regis redeant. Huius itaque conſilio ceteri aſſenſerunt. Illi autem miſerunt pecuniam valdè multam, ac deinde cum magna confuſione à finibus illis diſceſſerunt. Hæc Annales illi. Aimoïnus lib. 5. cap. 28. ſic: Intereà Rodulfus Nortmannorum Dux, qui multa mala in Regno Carli exercuerat, in Regno Ludouici cum quingentis & eo ampliùs complicibus ſuis occiſus Carolo reſidente ſecus Andegauenſem ciuitatem nuntiatur. Carolus ergo viriliter ac ſtrenuè obſidionem Nort-

*Tridentum

Reddit eì clàm Germanicus ſuam partem Lotharingiæ.

*forte Abdagiſi

Irruunt Nortmanni in Regnum Germanici, ſed ſtrenuè illis reſiſtitur.

Cadunt octingenti Nortmanni cum ſuo Duce.

Reliqui multa pecunia ſe redimunt.

Caluus etiam ſatis proſperè agit contra Nortmannos.

mannorum in gyro Andegauenſis ciuitatis exequens, adeò Nortman-
nos perdomuit, vt Primores illorum ad illum venerint, & obſides quot
& quantos quæſiuit, illi dederint, petentes vt eis in quadam inſula Li-
geris fluuij vſque in menſem Februarium reſidere, & mercatum habere
liceret. Porrò eiectis ab Andegauorum ciuitate Nortmannis, Carolus
menſe Octobrio per Cenomanos, Ambianos, Kalend. Nouembris per-
uenit, indeque ad Monaſterium S. Vedaſti, ibique Natiuitatem Domi-
ni celebrauit. Ita Aimoïnus. At verò anno ſequenti, qui numeratur Chri-
874 ſti 874. Carolus in Purificatione S. Mariæ cum ſuis Conſiliariis Placi-
tum in Monaſterio ſancti Quintini tenuit, generale quoque Placitum
Idibus Iunij in villa Duſiaco tenuit; vbi & annua ſua dona accepit. In-
deque per Attiniacum & conſuetos Manſionarios Compendium adiit.
Hæc Aimoïnus dicto lib. 5. cap. 31. Ludouicus interim Germaniæ Rex
in hebdomada Paſchali Fuldenſe Monaſterium petiit cauſa orationis,
& inde reuerſus generalem habuit Conuentum in villa Tribure. Inde
in Italiam per Alpes Noricas tranſiens, cum Hludouico nepote ſuo &
Ioanne Romano Pontifice haud procul ab vrbe Verona colloquium ha-
buit; indeque rediens in villa Foraheim Legatos Zuentibaldi pacem pe-
tentis ſuſcepit. Ita Annales à Pithœo editi; vbi & viſio narratur tunc fa-
cta diuinitus eidem Ludouico Germaniæ Regi patris ipſius Ludouici
Pij Imperatoris petentis vt ſe à tormentis Purgatorij, quibus adhuc deti-
nebatur, eriperet: qua de cauſa Rex (inquit Auctor ille) per vniuerſa Re-
gni ſui Monaſteria preces pro patre fieri mandauit. Anno ſequenti, qui
875 eſt Chriſti 875. ait idem Auctor, Hludouicus Italiæ Imperator moritur,
circa Kalend. Auguſti; cuius corpus tranſlatum Mediolani in Baſilica
ſancti Ambroſij ſepultum eſt. Quod cùm Carolus (dictus Caluus, eius
patruus) comperiſſet, illicò Regnum Italiæ inuaſit. vnde Hludouuicus
Germaniæ Rex iratus Carlmannum filium cum exercitu per Baioariam
deſtinauit in Italiam, ipſe verò Regnum Caroli ingreſſus eſt, vt eum de
Italia exire compelleret. Sed deluſit Carlus Carlmannum muneribus &
falſis promiſſis; & ſic Romam profectum Carolum Ioannes Papa Im-
peratorem & Auguſtum appellari præcepit. Ita Annales Pithœani, item-
que Aimoïnus, qui addit Hemmam Reginam vxorem Ludouici Ger-
maniæ Regis eo anno poſt Natiuitatem Chriſti defunctã. At verò anno
876 proximo, qui fuit Chriſti 876. Hludouuicus Rex, ait Auctor dictorum
Annalium, miſericordia motus, ne Galliæ regionem propter Caroli
ſtultitiam perderet, in Regnum ſuum menſe Ianuario rediit. Carolus
verò Rex de Italia in Galliam rediens, inſolitos habitus aſſumpſiſſe per-
hibetur. Sic ille. Aimoïnus lib. 5. cap. 32. hoc modo: Ludouicus cum ſuo
exercitu Regnum Caroli peſſumdedit; ſicque Natiuitatem Domini in
Atti-

Germanicus cum Ludouico nepote & Ioanne Papa colloquiũ habet.

Mortuo Ludouico Italiæ Imp. Caluus & Germanicus de ea contendũt.

Creatur Caluus Imperator.

Attiniaco agens, per Placitamentum Primorum Regni Caroli, qui ad eum ſe contulerant, rediit, & per Treuirorum ciuitatem tranſiens, ad Palatium Franconofurt peruenit; ibidemque dies Quadrageſimæ & Paſcha Domini celebrauit: vbi & certo nuntio Emmam vxorem ſuam apud Reginsburg Palatium obiiſſe nuper poſt Natiuitatem Domini comperit. Hæc Aimoïnus. Intereà Friſones, qui vocantur Occidentales, cum Nortmannis dimicantes, victores extiterunt, omneſque theſauros, quos Nortmanni plurima loca ſpoliando congregauerant, abſtulerunt, atque inter ſe diuiſerunt. Ita Annales à Pithœo editi. Hoc eodem anno Ludouuicus Germaniæ Rex apud Franconofurt Palatium diem clauſit extremum 5. Kalend. Septembris, ſepultus in Loraſheim. Quo audito, Carolus eius frater (hic Caluus) nimia, vt aiunt, exultatione perfuſus eſt. Exercitum ergo quanta potuit celeritate adunauit, & cum omnibus viribus Regnum ingreſſus, ad Aquas Palatium venit; vbi paucis diebus moratus, Coloniam profectus eſt. Ludouicus verò Ludouici filius fortiter occurrit, Rhenum cum exercitu tranſmittit, Carolum fugat, cæſis plurimis, non longè ab Andernaco 8. Idus Octobris. Et poſt hæc conuenerunt tres fratres filij Ludouici (Germaniæ Regis) in loco, qui dicitur Saulifelt, & diuiſerunt paternum Regnum. Carolomannus ſortitus eſt Baioariam, Pannoniam, & Carnutum, nec non & Regna Sclauorum, Beheimenſium, & Marahenſium. Ludouuicus Orientalem Franciam, Thuringiam, Saxoniam, Friſiam, & partem Regni Lotharij. Porrò Carolus (qui poſt Balbum imperauit, dictus Craſſus) Alemanniam, & aliquas ciuitates ex Regno Lotharij. Hæc Regino, & adſtipulantur Annales à Pithœo editi. Ceterùm anno ſequenti, qui numeratur Chriſti octingenteſimus ſeptuageſimus ſeptimus, Carolus 877
ſenior (hic Caluus dictus) Romam ſecundò profectus eſt. Vbi audiens Carolomannum cum exercitu in Italiam tendere, Ticinum Padumque tranſiens, in Gallias feſtinat. Sed priuſquam præeminentia Alpium iuga attingeret, ægritudine pulſatur, quam protinùs mors eſt ſubſecuta pridie Nonas Octobris. Sic Regino. Addit Sigebertus de potione venenata illi à Sedechia Iudæo porrecta. Sed Regino dicit: Fama eſt. Apud Aimoïnum paulò pleniùs eadem narrantur in hunc modum: Cùm exſpectatum à Carolo auxilium contra Saracenos non adeſſet, ad eumdem rurſum literas ſcripſit Ioannes Pontifex, quibus enixiùs ſubueniri quantò citiùs rogauit. Cuius quidem ſuſceptis Legatis Compendij, Carolus generalem Conuentum habuit Kalendis Iunij, in quo diſpoſuit de Regni adminiſtratione per filium Ludouicum cum Procerum conſilio gerenda, vſque dum ipſe Româ rediret: proficiſcenſque poſt hæc in Italiam, Ioannem Papam obuium habuit apud Vercellas, & recepto eo cum

Germanicus in ſuum Regnum reuertitur.

Germanicus moritur, & mox eius Regnū Caluus inuadit.

Filij tres Germanici partiuntur paternum Regnum.

Fruſtrà expectant Itali auxilium Calui contra Saracenos.

Carolomannus filius Germanici infeſto agmine venit contra Caluum.

cum honore maximo Papiam ſimul perrexerunt. Vbi cùm accepiſſent Carolomannum filium Ludouici Regis Germaniæ infeſto agmine aduerſus eos venire, Tordonam petentes, Carolus proditoriè à ſuis deſtitutus, inde aufugit; Ioannes verò Romam ſe recepit; cùm etiam Carolomannus, accepto falſo nuntio Imperatorem ac Pontificem cum ingenti exercitu appropinquare, metu diuinitus (ſic ille) perterritus, & ipſe fugam confeſtim in Regnum ſuum arripuit. Sed inter hæc inexſpectatum accidit, vt paulò pòſt, pridie Nonas Octobris idem Carolus Imperator veneno potatus à Sedechia medico Hebræo, anno Imperij ſecundo, Regni verò poſt mortem patris trigeſimo octauo, mortuus fuerit in loco Barios dicto, ſepultuſque Vercellis in Eccleſia S. Euſebij; vnde poſt ſeptennium tranſlatus Pariſios conditus eſt apud S. Dionyſium. Hæc Aimoïnus. Sigebertus iſtis coloribus Carolum hunc depingit: Iſte, inquit, poſt adeptum Imperium vltra ſe elatus, conſuetudines Francorum vilipendens, Græcas glorias, & inſolitos habitus adfectabat, & talari dalmatica indutus, & deſuper balteo accinctus, pendente vſque ad pedes; capite verò inuoluto velamine ſerico, & diademate ſuperimpoſito procedebat. Et cùm eſſet lepore timidior, & hoſtes fugere quàm fugare paratior, fratrem ſuum Ludouicum laceſſebat, minatus tantas copias ſe conducturum, vt ab equis, flumine exhauſto, ipſe per aridum alueum Germaniæ Regnum intraret. Iſta Sigebertus. Sanè & Aimoïnus ipſe dicto lib. 5. c. 33. etſi Gallus, hæc habet: Carolus Caluus Imp. auri & argenti vi, philautia quoque ac luxuria delectatus, corona diademateque immodicè & ſuperbè vſus eſt, in omne genus luxus paratior quàm in rebus agendis. Sic ille. Fuit nihilominùs patronus hominum doctorum, vt patet ex multis ei dedicatis libris, in quorum vno præfando ſic eum alloquitur Ericus Monachus in Vita S. Germani Antiſiodorenſis: Quid Hiberniam memorem? contempto pelagi diſcrimine pænè totam cum grege Philoſophorum ad littora noſtra migrantem; quorum quo quiſque peritior eſt, vltrò ſibi indicit exilium, vt Salomoni ſapientiſſimo famuletur ad votum. Et paulò pòſt: Hinc eſt, inquit, quòd cùm ſit perantiqua ſententia, Silent leges inter arma; hoc tamen tam belli quàm pacis tempore apud te plurimum ſemper obtineat dignitatis, ita vt meritò vocitetur SCHOLA PALATIVM, cuius apex non minùs ſcholaribus quàm militaribus conſueſcit quotidie diſciplinis: quidquid igitur literæ poſſunt, quidquid aſſequuntur ingenia, tibi debent. Hæc Auctor ille.

Moritur Caluus rediens ex Italia.

Depingitur Caluus à Sigeberto.

Item iiſdẽ ferè coloribus ab Aimoïno, etſi Gallo, & Calui ferè coæuo.

Nihilominùs fouit homines doctos.

LVDO-

LVDOVICVS BALBVS IMP.

FILIVS SVPERIORIS, XII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis tantùm duobus.

PATRI Carolo ſucceſſit filius Ludouicus cognomento Balbus, quòd, teſte Reginone & aliis, impeditioris & tardioris eſſet eloquij. Molanus noſter vocat virum mitem, Iuſtitiæ ac Religionis amatorem. Sed ſanè duabus vxoribus fuit implicitus: quarum tamen alteram, ex qua Ludouicus & Carolomannus ſunt geniti, repudiauit, ſiue iuſſu patris (quod indicat Regino agens de eius morte,) ſiue (quod conſtat) poſt mortem patris, vrgentibus eum Epiſcopis antequam Rex conſecraretur. De quo iſta Frodoardus huius ſæculi Scriptor inſignis, in Hiſtoria Rhemenſi lib. 3. c. 19. agens de Hincmaro Rhemenſi Archiepiſcopo: Item poſt obitum eiuſdem Caroli Imp. ſcripſit ad Ludouicum eius filium de ordinandis Regni principiis, proponens ei exempla prædeceſſorum ſuorum, & inſtruens eum per capitula de iuſto Regni regimine. Et poſt nonnulla: In eius autem conſecratione cùm conueniſſent Epiſcopi, eumdem Regem duabus vxoribus implicitum dirimerunt, & ad meliorem frugem reſtituerunt. Hæc ibi. Vnctus eſt Rex 6. Idus Decembris anni Chriſti nati 877. Sed & eodem tempore acta eſt in Neuſtria Synodus, vbi inter alia, eiuſdem Ludouici Legati querelas quoq; expoſuerunt aduerſus Hugonem Regis Lotharij pridem defuncti filium nothum: qui audita morte Caroli, collecta factioſorum manu, Regnum Ludouici magnopere infeſtabat. Quare mandato Synodi Hincmarus Archiepiſcopus Rhemenſis eius Synodi Præſes commonitorias literas ad Hugonem ſcripſit, quæ extant apud eumdem Frodoardum, quibus poſt multa egregia monita, excommunicationem comminatus eſt niſi reſipiſceret. At verò inter hæc Ioannes Romanus Pontifex, vbi morte Caroli deſtitutum ſe videt eius auxilio, in quo tantopere ſperauerat, reliquos verò Principes primarios pateretur infenſos, ob id quod tantopere Carolo ſtuduiſſet, vt ſe liberaret à Saracenis iamiam vrbem Romam inuaſuris, nullam aliam viam inuenit, niſi vt ſummo dedecore annui viginti quinque millium mancuſorum argenti

Quare Balbus dictus.

877

Balbum implicitum duabus vxoribus Epiſcopi dirimerunt.

Hugo filius nothus Lotharij Lotharingiam infeſtat.

Cogitur paciſci Pontifex cum Saracenis annuè de viginti quinque millibus mancuſorũ argenti

genti (erat genus numiſmatis huius temporis) penſitatione tributi eos quieſcere faceret. Id enim teſtatur ipſe Ioannes in epiſtola ad Carolomannum Ludouici Germanici filium, qui Imperium ambiebat, dum queritur à Chriſtianis etiam non Saracenis ſolis ſe premi, Lambertum & Adelbertum, de quibus mox agemus, intelligens: Sed heu, proh dolor, inquit, feſſo mihi Paganorum gladio, atque exactione cenſus vigintiquinque millium in argento mancuſorum annualiter, prædictæ matri veſtræ additus ciuilis mucro anguſtiæ eſt. Hæc Ioannes iis literis ſcriptis hoc anno menſe Nouembri. Atque adeò anni proximi (qui fuit
878 Chriſti 878.) initio Lambertus Comes Spoletanus & Adelbertus Marchio Tuſciæ Romam cum valida manu fatigantes, tandem proditoriè ingreſſi ſunt, vbi cùm, Epiſcopis ac Clericis peſſimè habitis, Romanos proceres in verba Carolomanni iurare coëgiſſent, omnibus rebus in Vrbe confuſis, Pontifex conſilium in Gallias proficiſcendi iniit. Ea de re iſta leguntur apud Auctorem Annalium ſæpè ſæpiùs citatorum: Lambertus Witonis ſeu Widonis filius & Albertus Bonifacij filius Romam manu valida ingreſſi ſunt, & Ioanne Pontifice ſub cuſtodia retento, Optimates Romanorum fidelitatem Carolomanno ſacramento firmare coëgerunt. Quibus inde diſcedentibus, idem Pontifex domum S. Petri ingreſſus, omnes theſauros, quos ibi reperit, ad Lateranas tranſtulit, & altare S. Petri cilicio cooperuit, & cuncta oſtia eiuſdem Eccleſiæ clauſit, nullumque ibi officium ad Dei cultum pertinens per plures dies celebratum eſt; &, quod nefas eſt, omnibus vndique illuc cauſa orationis venientibus negabatur introitus, erantque ibi omnia concluſa: memoratus autem Pontifex conſcenſis nauibus per mare Tyrrhenum Regnum Caroli intrauit, ibique per totum ferè moratus eſt annum. Hæc ille, & adſtipulantur plures epiſtolæ Ioannis Pontificis, vna ad Archiepiſcopum Rauennatem data 4. Kal. Maij, itemque aliæ, ad Angelbergam viduam Ludouici Imperatoris, Lotharij filij, Deo dicatam, ad Ludouicum ipſum Balbum & alios. Porrò recedentem ab Vrbe Ioannem Papam pretioſiſſimas Reliquias ſecum tuliſſe teſtatur Aimoïnus, & cum Formoſo Epiſcopo Portuenſi captiuo nauim conſcendiſſe, Arelatemque perueniſſe die Pentecoſtes tradit. Imò paulò antè eò venit. Nam die Aſcenſionis ſe Arelate Miſſam celebraſſe teſtatur ipſe Ioannes in Epiſtola ad Branimirum Principem. Ibi etiam inuento Boſone Comite Arelatenſi genero Angelbergæ Auguſtæ Deo ſacratæ, vnà cum eius filia Hemengarda eiuſdem Boſonis vxore, cum eode ſubleuanda Romana Eccleſia conſilium iniit. Quo pariter tempore, dum eſſet in via, literas dedit ad Epiſcopos Galliæ & Germaniæ, quibus ad Generalem Synodum Trecis celebrandam omnes iuberentur adeſſe. Conuenerunt igitur

Item patitur à Ducibus partium Carolomanni.

Miſeranda tunc facies vrbis Romæ.

Fugit Pontifex per mare in Galliam.

Conſultat cum Boſone Comite Arelatenſi de ſubleuanda Roma.

LVDOVICVS BALBVS IMP. XII. BRAB. PRINC.

igitur Trecis Epiſcopi conſtituta die menſis Auguſti. Verùm Ludouicus ipſe Rex Francorum non potuit tunc accedere, ob infirmitatem corporis, qua grauiter vexatus fuit; ſed, vt Aimoïnus lib. 5. cap. 37. affirmat, ad Kalend. Septembris adfuit. Intereà (ait idem Auctor) Ioannes Papa Generalem Synodum cum Epiſcopis Galliarum & Belgicarum prouinciarum agẽs, qualiter Lambertum & Adalbertum, Formoſum quoq; & Gregorium Nomenclatorem, & complices illorum Romæ excommunicauerit, relegi in Synodo fecit, & conſenſum Epiſcoporum in eadem excommunicatione quæſiuit, quem Epiſcopi ſcripto dederunt; petentes (ſic compellant Papæ auctoritatem) Capitulum veſtræ auctoritatis, qualiter nos erga Eccleſiarum noſtrarum peruaſores agere debemus, vt Cenſura Apoſtolicæ Sedis muniti, robuſtiores ac promptiores, Domino opem ferente, contra peruerſos Eccleſiaſticarum rerum ac facultatum raptores ac vaſtatores, nos ſucceſſoreſque noſtri perſiſtere concordi ſententia valeamus. Sic Aimoïnus. Inter Ioannis Epiſtolas poſt 114. hæc ex eadem Synodo petita leguntur, qualiter idem Papa his verbis Synodum eſt allocutus: Vos confratres & Coëpiſcopos meos volo vnanimiter in defenſione ſanctæ Romanæ Eccleſiæ, quam conſtat caput eſſe omnium Eccleſiarum, conuenire, donec Deo auxiliante, in Sedem B. Petri Apoſtolorum Principis reuertamur, cùm omnium hominum veſtrorum armata bellico apparatu manu, & hoc non differendo, ſed ſub omni celeritate & certitudine ſponſionis. Hîc mihi, quæſo, abſque vlla dilatione continuò date reſponſum. Et ſequitur poſt hæc eiuſdem Pontificis allocutio ad Ludouicum Regem præſentem in hunc modum: Vos, chariſſime fili Ludouice,glorioſe Rex, precor in defenſionem, liberationem atque exaltationem S. R. E. ſicut prædeceſſores veſtri fecerunt, & vobis ſub obteſtatione facere mandauerunt, ſine procraſtinatione, & vlla dilatione ſuccurrite, quia miniſtri Dei eſtis, vindices in ira in his qui malè agunt, & non ſine cauſa gladium portatis; ne fortè, quod abſit, illa vos & Regnum veſtrum culpa contingat, quæ quoſdam veteres Reges inimicis & infidelibus Dei parcentes damnabiliter quondam ſtrinxit. Vel ſi aliud placet, præſentialiter in iſto loco date (per Deum & per beatum Petrum vos coniuro) ſine mora reſponſum. Hæc ibi. Quid ad hæc Epiſcopi, quid Ludouicus Rex reſponderit, non inuenitur; ſatis certum tamen videtur, annuiſſe votis Pontificis. Nam cùm ipſe Ludouicus ob corporis imbecillitatem ex recenti morbo contractam ducere in Vrbem ipſum Pontificem non valeret, Boſonem Comitem cum ipſo voluit proficiſci, cùm priùs ſeptimo Idus Septembris idem Ludouicus in eadem Synodo Trecenſi à Papa Ioanne ſolemni ritu Romanorum Imperator eſſet coronatus: de quo ſic Aimoïnus

Celebrat Trecis Synodum; vbi quænam tractata ſint aperitur.

Allocutio Papæ ad Epiſcopos.

Itẽ ad Regem Balbum ibi præſentem.

Balbus coronatur Imperator.

nus lib. 5. cap. 37. Et poſt hæc coronatus Ludouicus à Papa Ioanne ſeptimo Idus Septembris, inuitauit eumdem Papam in domum ſuam, & opiparè paſcens, honorauit eum multis donis ipſe & vxor ſua, & remiſit ad Trecas ciuitatem. Et poſteà per Oratores ſuos orauit eumdem Papam, vt vxorem illius in Reginam coronaret, ſed obtinere non potuit. Et poſt nonnulla: Ludouicus autem Rex inuitatus à Boſone, ad domum illius perrexit cum quibuſdam primoribus Conſiliariis ſuis, & pactus ac honoratus ab illo, ſed & ab vxore illius, deſponſauit filiam Boſonis Carlomanno filio ſuo. Papa verò Ioannes Trecis mouens Cabillonum petiit: indeque per Moriennam iter agens, per clauſtra montis Ciniſij, Italiam, à Boſone & vxore illius deductus, introiuit. Et capite proximo: Ludouicus autem Rex à Trecis Compendium reuerſus, audita renuntiatione Legatorum ſuorum, quos ad conſobrinum ſuum Ludouicum (Germanici filium) pro pace inter ſe obtinenda direxerat, cum quibuſdam Conſiliariis ſuis venit vſque ad Heriſtallium, & Kalend. Nouembris ſimul conuenientes apud Marſinam, vtrimque pax firmata eſt inter eos, & condixerunt Placitum in Purificatione S. Mariæ, vt ſimul iterùm conuenirent. Et capite ſequenti: Sicque Ludouicus Ludouici filius ad ſua reuerſus eſt, & Ludouicus Caroli filius (hic Balbus) per Ardennam veniens octingenteſimo ſeptuageſimo nono anno Incarnationis Dominicæ in Longlaro Natiuitatem Domini celebrauit, aliquamdiu in Ardenna demorans, indeque iter agens, circa Purificationem ſanctæ Mariæ ad Pontigonem venit; & volens ire Auguſtodunum, ad comprimendam rebellionem Bernardi Marchionis, vſq; ad Trecas perrexit. Sed quia ingraueſcente infirmitate ſua (dicebatur enim veneno infectus) longiùs ire non potuit, filium cognominem ſibi Ludouicum * baiulationi Bernardi Comitis Aruernici ſpecialiter committens, Hugonem Abbatem & Boſonem, & præfatum Bernardum cum filio ſuo, ſed & Theodoricum cum ſociis ſuis Auguſtodunum miſit; quatenus ipſum Comitatum ad opus Theodorici, cui anteà illud dederat, euindicarent. Ipſe autem cum magna difficultate per * Adiodrum Monaſterium Compendium venit: & ſentiens ſe ab infirmitate liberari non poſſe, per Odonem Bellouacenſem Epiſcopum & Albinum Comitem, coronam, & ſpatham, ac reliquum Regium apparatum filio ſuo Ludouico miſit; mandans illis, qui cum eo erant, vt eum in Regem ſacrari ac coronari facerent. Ipſe autem 4. Idus Aprilis, in die Paraſceue veſperi obiit, & in craſtina, ſcilicet Vigilia Paſchæ, in Eccleſia ſanctæ Mariæ ſepultus fuit. Hæc Aimoïnus. Regnante hoc Ludouico Balbo in Galliis, itemque Lotharingia noſtra Ciſmoſana, ſeu Brabantia, quod Heriſtallium iamiam commemoratum ſatis docet, præter alia

Reuertitur Papa in Italiam.

Pax firmatur inter Balbum & Ludouicum filium Germanici.

879

Tactus infirmitate Balbus diſponit de Regno.

* tutelæ

* An Iotrū?

Miſſis inſignibus regiis ad filium, moritur.

Externa inſigniora.

Clarus tunc Adelfonſus Magnus Gallæcia in Hiſpania Rex.

Item Aelfredus Rex Angliæ.

argumenta in Præfatione allata. Adelfonſus cognomento Magnus, in Gallæcia Hiſpaniæ regnans, ad euitandos improuiſos Nortmannorum incurſus, Oueti munitionem conſtruxit: vbi in Eccleſia S. Saluatoris, tranſlatas Toleto & ex aliis Hiſpaniarum Eccleſiis venerandas Sanctorum reliquias, loco tutiſſimo aſſeruari voluit, aureamque Crucem gemmis ornatam miræ magnitudinis & pulchritudinis obtulit, anno (vt in eadem Cruce notandum curauit) Regni ipſius Adelfonſi decimo ſeptimo, Æra nongenteſima decima ſexta, qui eſt annus Domini octingenteſimus ſeptuageſimus octauus. Quo pariter anno Gitro Rex Danorum, qui Angliam ferè vniuerſam ſibi ſubiecerat, ſuperatus ab Aelfredo Rege, qui profugus latuerat in inſula quadam, & diuina fretus viſione bellum renouauerat, (vt Weſtmonaſterienſis tradit) ab eodem coactus eſt Chriſtianam fidem amplecti, qui deinde mutato nomine Æthelſtanus eſt dictus.

LVDOVICVS ET CARLOMANNVS

REGES, FILII PRÆCEDENTIS, XIII. BRABANTIÆ PRINCIPES.

Præfuerunt annis quinque.

ALIQVI hos velut ex pellice, aut certè repudiata matre natos (de quo ſuprà ad annum 877. diximus) omitterent; ſed quòd Aimoïnus, vt vidimus, morientem Balbum, Ludouico huic coronam ceteraq; Regni inſignia miſiſſe, mandaſſeque vt in Regem coronaretur, grauiter aſſeueret, eos Catalogo noſtro inſerimus. Nam & idem Auctor, eodem cap. 39. lib. 5. poſtquam Ludouicum Germanici filium in Regnum Lotharingiæ à quibuſdam inuitatum narrauit, ſolemni ritu Ludouicum hunc Balbi filium cum Carolomanno fratre Reges
879 conſecratos eſſe teſtatur his verbis: Anguſtiati, inquit, Goſſinus & Conradus

LVDOVICVS ET CAROLOMANNVS LOTHAR. REGES
XIII. BRABANTIÆ PRINCIPES.

Filius Germanici inhiat Lotharingiæ.

radus (ſtudebant hi Germanici filio) ad ipſam Reginam fecerunt confugium. Et acceptis nuntijs, ad ſocios ſuos reuerſi ſunt, renuntiantes Ludouicum (Germanici filium) quam primùm cum exercitu magno venturum; quoniam ad præſens venire non poterat; quia nuntiatum eſt ei non incerta relatione, fratrem ſuum Carlomannum paralyſi percuſſum, & iam morti vicinum, cùm abiret, deceſſiſſe, ſuumque filium ex concubina nomine Arnulfum partem Regni illius occupaſſe: & ideò in illas partes feſtinus debebat pergere, ſicut & fecit. Quod audientes Hugo Abbas & ceteri Primores, qui cum filijs quondam ſenioris ſui agebant (Ludouico & Carolomanno filiis Balbi) quoſdam Epiſcopos miſerunt ad Ferrarias Monaſterium; & ibi eos conſecrari ac coronari in Reges fecerunt. Et pergit idem Auctor: Intereà Boſo (perſuadente vxore ſua, quæ nolle ſe viuere dicebat, ſi filia Imperatoris Italiæ, ſcilicet Ludouici filij Lotharij primi, & deſponſata Imperatori Græciæ, maritum ſuum Regem non faceret) partim comminatione conſtrictis, partim cupiditate illectis, pro Abbatiis & villis eis promiſſis & poſteà datis, Epiſcopis illarum partium perſuaſit, vt ſe in Regem vngerent, & coronarent. Hugo etiam filius iunioris Lotharij ex Waldrada, collecta prædonum multitudine, Regnum patris ſui molitus eſt inuadere. Ita Aimoïnus. Regino ad hunc eumdem annum 879. ſic narrat: Boſo, audita morte Ludouici, à Prouincia egreditur, totamque Burgundiam occupare nititur, pro nihilo ducens adoleſcentes filios Ludouici, & velut degeneres deſpiciens, eò quòd iuſſu Caroli (Calui) eorum genitrix repudiata fuerit. Quæ res attulit illi magis continuum clàm odium: ſiquidem iam dicti adoleſcentes Ludouicus & Carolomannus, induſtria Hugonis Abbatis & aliorum Procerum in Regnum ſublimati, & eumdem Boſonem diebus vitæ ſuæ omni inſtantia ſunt perſecuti. Per id tempus Ludouicus, qui Auſtraſiis (quorum caput Metis) imperabat, cognità morte æquiuoci ſui, Regnum illius inuadere diſpoſuit, & tranſuadato Moſa, Imperij fines occupauit: cui occurrerunt duo memorati fratres cum valida manu, ſed intercurrentibus legationibus pax roboratur. Sic Regino. Sigebertus (licet vno anno tardiùs) in hunc modum narrat: Rex Francorum Ludouicus Balbus moritur, vxorem ſuam ex ſe grauidam relinquens. De Regno eius Francis variè ſentientibus, alijs illud filijs Ludouici Balbi ex concubina deberi iudicantibus, aliis Boſoni Prouinciæ Regulo ad illud iniuſtè inuadendum adſentientibus, alijs verò illud Regno Germaniæ reſociare volentibus, naſcitur interim ex legitima vxore Ludouici Balbi filius, qui ex nomine aui Carolus nominatus eſt. (eſt is Carolus Simplex dictus, de quo poſteà.) Filij tamen Ludouici Balbi ex concubina, Ludouicus & Carlomannus, interim Regnum Francorum inter ſe diuidentes regnant

Nihilominus filij Balbi coronantur Reges.

Item obiiciunt ſe eis hoſtes alij.

Filius Germanici tranſmittit Moſam; ſed tandem pax roboratur.

Naſcitur Balbi poſthumus Carolus Simplex.

annis

annis quatuor, & Boſonem ſemper perſecuti ſunt. In ſilua Franciæ Carbonaria, pluſquam nouem millia Nortmannorum à Francis cæduntur. Hæc Sigebertus. Intereà (vt Aimoïnus refert lib. 5. cap. 40.) Carolus Ludouici quondam Regis Germaniæ filius in Langobardiam perrexit, & ipſum Regnũ obtinuit. Cum quo apud Vrbam, antequam montem Iouis tranſiret, Ludouicus & Carlomannus loqui perrexerunt. Et illo eunte in Langobardiam, ipſiſque reuerſis ab eodem itinere, nuntiatum eſt eis, quòd Nortmanni, qui erant in Ligeri, terreno itinere terras illas deprædabantur. Et ſtatim moti in illas partes, in die feſtiuitatis S. Andreæ eos inuenientes, multos ex Nortmannis occiderunt, & plures in Vigienna fluuio abſorpſerunt; & exercitus illorum, Deo volente, cum victoria incolumis remeauit. Proſequitur idem Auctor: At verò octin- 880
gentesimo octuageſimo Incarnationis Dominicæ anno, Ludouicus Rex Germaniæ cum vxore ſua ab Aquiſgrano in has partes iter arripuit, & vſque ad Cluziacum venit: vbi Gozlinus & Conradus illi obuiàm venerunt, quamplurimis iam de illorum complicibus ab illorum ſocietate retractis. Indeque Ludouicus & vxor ſua ad Attiniacum, indeque ad Hercuriacum, & ſic vſque ad Ribodi montem peruenerunt. Et videntes quòd Gozlinus & Conradus, quod ei polliciti fuerant, præſtare nequiuerunt, & ipſe ac vxor ſua, quæ ſperauerunt, obtinere non poſſent, pactis amicitiis cum filiis Ludouici Regis Francorum, & condicto Placito futuro menſe Iunio ad Gundulfi villam, reuerſi ſunt in patriam ſuam. Et in itinere inueniens Ludouicus Nortmannos, Domino opem ferente, magnam partem eorum cum exercitu ſuo occidit; ſed in Saxonia magnum damnum in fidelibus ſuis per Nortmannos ſuſtinuit. Sic ille. Auctor Annalium à Pithœo editorum paulò aliter, & propeſus in Germanum ita narrat: Rex Ludouicus (Germanus) Natale Domini celebrauit in Franconofurt, poſteà in Galliam profectus, filios Ludouuici (Balbi) ad ſe venientes ſuſcepit, totumq; Regnum Hlutharij ſuæ ditioni* ſubiugauit. Inde ad expugnandos Nortmannos, qui in Scalta fluuio longo tempore reſederunt, conuertit exercitum, initoque certamine pluſquam quinque millia ex eis proſtrauit. Sed in Saxonia cum Nortmannis infeliciter dimicatum eſt. nam Nortmanni ſuperiores exiſtentes, duos Epiſcopos, Thiorith & Marcuuart, & duodecim Comites cũ omnibus qui eos ſequebantur, occiderunt. Prætereà XVIII. ſatellites regios cum ſuis hominibus proſtrauerunt, exceptis innumerabilibus, quos in captiuitatem duxerunt. Inter plurima autem loca & Monaſteria quæ depopulati ſunt, etiam Baiorzuna, vbi pars maxima Friſonum habitabat, incendio concremarunt, & inde reuertentes, Nouiomagum vallo firmiſſimo & muris circumdantes, hiemandi ſibi locum in palatio Regis parauerunt.

Carolus dictus Craſſus, obtinet Regnum Longobardiæ.

Adhuc ſeruet factio de tradenda Lotharingia filio Germanici.

Vide hæc eadem mox diſtinctiùs.

* imò tantùm in locarium accepit, vt Carolomanno reſtitueret, teſte Aimoïno infrà ad annum 882.

Nortmanni maximas inferunt clades.

Quibus Rex Ludouuicus cum manu valida occurrit, ſed propter hiemis aſperitatem, & loci firmitatem, rebus parum proſperè geſtis, reuerſus eſt. Sic Annales illi. Ceterùm Cõuentum indictum in menſem Iunium, de quo ſuprà, ſic deſcribit Aimoïnus eodẽ c.40.lib.5. Ludouicus & Carlomannus ad Placitum cõdictum mediante Iunio, apud Gundulfi villam obuiàm ſuis conſobrinis venerunt. Quò Ludouicus (Germanici filius) infirmitate detentus venire non potuit, ſed pro ſe Legatos ſuos direxit. Carolus autem (Craſſus dictus) à Langobardia rediens illuc venit. In quo

Pactum filiorũ Balbi cum filiis Germanici.

Placito communi conſenſu inuentum eſt, vt ipſi Reges Ludouici (Balbi) quondam filij ad Attiniacum redirent cum ſcara Ludouici Germaniæ Regis filij, & Hugonem Lotharij iunioris filium impeterent. Quò venientes, quia Hugonem non inuenerunt, ſororium illius Theobaldum bello aggreſſi ſunt; & multis interfectis, eum in fugam verterunt. Indéque cum exercitu ex Regnis ſuis, vnà cum ſcara Ludouici Regis Germaniæ, prædicti Reges, ordinatis qui Regnum ſuum contra Nortmannos in Ganto reſidentes cuſtodirent, in Burgundiam verſus Boſonem per menſem Iulium à Trecarum ciuitate perrexerunt, Carolo Rege illuc cum exercitu ſuo in Boſonem venturo. Et nonnullis interiectis: Porrò

Nortmanni in Ganto.

881 anno incarnationis Dominicæ 881. remanente Carlomanno cum ſuis contra Boſonis ſeditionem, Ludouicus frater eius reuerſus eſt in partem Regni ſui contra Nortmannos; qui vaſtantes omnia, in ſuo itinere Corbeium Monaſterium & Ambianenſem vrbem, aliaque ſancta loca occupauerunt: de quibus non modicam partem occiſis (Pithœanus habet nouem millia equitum) ceteriſque fugatis, & ipſe Ludouicus vnà cum ſuis retrorſum, nemine hoſtium perſequente, fugam arripuit, diuino manifeſtante iudicio, quia quod in Normannos fuerat actum, non humana, ſed diuina virtute patratum extiterit. Sic Aimoïnus. Regino iſta huic anno adſcribit: Carolus de Alemannia egreſſus, & Romam veniens, Imperator creatus eſt. Per id tempus Nortmannorum claſſis Walam fluuium ingreſſa, Neumago Palatio regio applicuit, ibique caſtra poſuit. Quod factum cùm ad notitiam Ludouici (Germanici) perlatum eſſet, abſque dilatione munitionem obſidione clauſit. Sed conſerto nonnullis diebus certamine non adeò præualuit. Poſtremò Rex, accepta pollicitatione, quòd, ſi ab obſidione ceſſaret, Nortmanni continuò è Regno illius decederent, cum omnibus copiis receſſit. Illo autem recedente, Pagani Palatium vnà cum munitione flammis exurentes, nauibus aſcenſis, oſtia Rheni repetunt. Et eodem anno menſe Nouembri, duo Reges Nortmannorum, Godefridus & Sigefridus, cum inæſtimabili multitudine peditum & equitum conſederunt in loco qui dicitur Haſlou iuxta Moſam (Pithœanus dicit Aſchola ſecus littus Moſæ, 14. milliaribus de Rheno.)

Victoria Chriſtianorum contra Nortmannos.

Carolus Craſſus creatus Imperator.

Vaſtitates per Nortmannos omnium maxima.

Rheno.)Et primo quidem impetu finitima loca depopulantes,Leodium ciuitatem, Traiectum caſtrum, Tungrenſem vrbem incendio cremant. (Annales à Pithœo editi etiã Cameracum annumerant, Sigebertus item Atrebates, fineſque Morinorum, Menapiorum, Brachatenſium, omnemq́ue circa Scaldim terram.) Secunda verò incurſione Ribuariorum finibus effuſi, cædibus,rapinis ac incendijs omnia deuaſtant;Coloniam Agrippinam,Bonnam,ciuitates,cum adiacentibus caſtellis,ſcilicet Tulpiacum, Vilipiacum, & Nuis igne comburunt; Aquas Palatium, item Amalimundarias & Stabilaus Monaſterium in fauillam redigunt. Quin anno proximo,qui eſt Chriſti 882.Arduennam percurrentes,Pruniam Monaſterium ingrediuntur, ipſo die Epiphaniæ Domini, vbi triduo commorantes, omnem in circuitu regionem depopulati ſunt. Dum hæc autem aguntur, Ludouicus Rex Germaniæ morbo grauatus apud Francfurt moritur 13. Kal. Martij. Ita Regino. Auctor Annalium à Pithœo editorum hoc modo narrat: Stella Cometes 15. Kalend. Februarij prima hora noctis apparuit, rem infauſtam quæ citò ſecuta eſt, præmonſtrans. Nam Hludouicus (Germanicus) inualeſcente morbo 13. Kalend. . . . . diem vltimum clauſit. Quod audiens exercitus, qui contra Nortmannos fuerat miſſus, ab expugnatione hoſtium deſiſtens rediit. Nortmanni verò de ſua munitione egreſſi, Treuirenſem vrbem inuaſerunt,& habitatoribus vrbis partim expulſis, partim occiſis,totam in Nonis Aprilis incenderunt. Carolus autem cùm audiſſet obitum fratris ſui maioris,de Italia per Baioariam iter in Franciã direxit, Placitum ad Wormatiam tenuit, receptis Primoribus & Regno fratris ſui menſe Maio. Ita Auctor ille. Regino ſic: Nortmanni,audita morte Regis, nimio exultabant tripudio. Igitur Treuirorum nobiliſſimam ciuitatem Galliarum Nonis Aprilis, die ſacratiſſimæ Cœnæ Domini occupant,in qua vſque ſanctum diem Paſchæ feſſa corpora recreantes, Mediomatricum dirigunt aciem. Ea tempeſtate Carolus Imperator in Italia morabatur. Qui nihil tardatus, cum omnibus copiis in Franciam venit, & cum Longobardis, Baioariis, Alemannis, Thuringis, Saxonibus, Friſonibus, & omnibus Regnis ſuæ ditioni ſubiectis, Nortmannos in ſupradicto loco obſidere exorſus eſt;ſed conatus eius parum effectum tenuit, indignatione cæleſti deſæuiente.Nouiſſimè Godefridus Rex Nortmannorum ea conditione Chriſtianum ſe fieri pollicetur, ſi ei munere Regis Friſia prouincia concederetur, & Giſla filia Lotharij in vxorem daretur. Qui,vt optauit, adeptus,baptizatus eſt,& ex ſacro Fonte ab Imperatore ſuſceptus; Sigfrido autem & reliquis Nortmannis immenſum pondus auri & argenti expoſitum eſt, & tali fœnore fines Regni excedunt, Iſta Regino. Aimoïnus in hunc modum narrat lib.5.cap.41.Ludouicus Rex (Balbi

Vaſtata Colonia, Leodium, Cameracum deniq; omnia inter Rhenum & Scaldim.

882

Moritur Ludouicus filius Germanici.

Nortmanni vaſtant & incendunt etiam Treuerim.

Godefrido Nortmanno Friſia conceditur; alij auro pacantur.

(Balbi filius)anno octingenteſimo octogeſimo ſecundo apud Compendium Natiuitatem Domini,ſed & ſanctum Paſcha celebrauit; vbi nuntiatum eſt ei quòd cõſobrinus ſuus Ludouicus, Ludouici Regis Germaniæ filius, inutiliter ſibi & Eccleſiæ ac Regno viuens, morti ſubcubuit. Venientes autẽ Primores partis illius Regni, quatenus quæ pater & auus illorum habuerunt, eis concederet, voluerunt ſe illi commendare: ſed conſilio Primorum ſuorum, propter ſacramenta quæ inter eum & Carolum facta fuerant, non eos in commendationem recepit; ſed & ſcaram hoſtilem, cui præfecit Theodoricum Comitem, quaſi in adiutorium illorum contra Nortmannos diſpoſuit; & ipſe vltra Sequanam, perinde ac ſi recepturus Britonum Principes & bellatores, contra Nortmannos vſque Turonos perrexit. Et vir plenus omnibus immunditiis & vanitatibus infirmatus eſt corpore, & lectica deportatus vſque ad Monaſterium S. Dionyſij, menſe Auguſto, ibi mortuus eſt, & ſepultus. Primores autem Regni expeditum nuntium miſerunt ad Carlomannum, mandantes, vt relictis qui Viennam obſiderent, & ſeditioni Boſonis reſiſterent, ipſe quàm ocyſſimè ad eos venire feſtinaret; quoniam ipſi hoſtiliter præparati erant in occurſum Nortmannorum. Ipſi autem parati erant illum recipere & ſe illi commendare, ſicut & fecerunt. Dum autem in eodem procinctu degeret, menſe Septembrio nuntiatum eſt illi certo nuntio, quia capta Vienna, vxorem Boſonis & filiam eius Richardus, frater ipſius Boſonis, ad Comitatum ſuum Auguſtodunenſem adductas, habebat. Et interiectis ijs quæ ſuprà de tranſactione Caroli Craſſi cum Nortmannis ex Reginone narrauimus; Et ſic, inquit, reuerſus Carolus Warmatiam, Placitum ſuum Kalendis Nouembris habiturus, à Nortmannis receſſit. Ad quod Placitum Hugo Abbas, quibuſdam ſociis ſecum aſſumptis, profectus Carolum adijt, pro petitione partis Regni quam frater ſuus Ludouicus in * locarium acceperat, vt ſicut ipſe Carolus promiſerat, Carlomanno reſtitueret. Vnde nil certi obtinuit: ſed abſentia illius in Regno magnum detrimentũ fecit, quia Carlomannus non habuit (quibuſdam Regni Primoribus ab ipſius auxilio ſe retrahentibus) vnde Nortmannis poſſet reſiſtere. Quapropter vſque Laudunum caſtellũ venerunt, diſponentes Rhemos venire. Scara autem Nortmannorum plenum exercitum præcurrens vſq; Rhemenſem portam peruenit. Quæ, ijs quæ extra ciuitatem inuenit deprædatis, villulas quaſdam incendit, ſed ciuitatem (quam nec murus nec humana manus defendit) Dei potentia & Sanctorum merita, ne illam ingrederentur, defenderunt. Carlomannus autem aduentum Nortmannorum audiens, cum quibus potuit copiis aggreſſus, magnam partem de ijs qui prædam ducebant occidit; ſed & partim in Axona necati ſunt: maximè autem ex illis, qui

Filius Balbi recuſat inuadere fines filij Germanici.

Moritur Ludouicus filius Balbi.

Carolomãnus ſuccedit fratri Ludouico.

** Nota; Germanicus tantùm locariò habuit partem filiorum Balbi.*

Rhemenſis ciuitas diuina ope cõtra Nortmannos defenſa.

Rhemos

Rhemos adierant, volentibus ad ſocios ſuos redire, prædam excuſſit.
Hactenus Aimoïnus ad ſupradictũ annum; nec videtur vlteriùs hiſto-
riam proſecutus. Certè caput proximum 42. vbi mentio eſt mortis Ca-
rolomanni ſine anno vel menſe, ab alio aſſutum eſſe, paulò pòſt in Ca-
rolo Simplici docebimus. Ad annum ſequentem (Chriſti 883.) Anna- 883
les à Pithœo editi ſimiliter finiuntur his verbis: Cæſar in Alemannia
Domini Natalem celebrauit; inde iter ad Baioariam dirigens, Paſcha
Radesbonæ manſit. Hactenus (inquit Collector) vetus exemplar M. S.
ita tantùm reliqui ſunt à nobis citari conſueti Regino & Sigebertus, ni-
ſi quòd poſteà in Carolo Simplici Frodoardus ſuccedet. Regino mor-
tem Ludouici filij Balbi, quam cum Aimoïno anno præcedenti ad-
ſcripſimus, his verbis cum aliis quibuſdam commemorat: Ludouicus
frater Carlomanni moritur apud ſanctum Dionyſium, & Carloman-
nus frater Regnum illius obtinuit. Circa hæc tempora autem Hugo fi-
lius Lotharij in ſpem recuperandi paterni Regni ab aliquibus introdu-
citur, omneſque qui iuſtitiam & pacem execrabantur ad eum conflu-
xerunt. Ita Regino. Sigebertus ad eumdem annum 883. ſimiliter ea quæ
iam priùs poſita ſunt tantùm ponit his verbis: Nortmanni vrbem Tre-
uerim incendunt, & Metim vſque pertendunt, ibique conſerto prælio
Chriſtianos vincunt. In hoc prælio Walo Metenſium Epiſcopus cæ-
ſus eſt. At verò anno octingenteſimo octogeſimo quarto, Reginone re- 884
ferente, Nortmanni qui ab Haſlou receſſerant, Sonum fluuium intrant,
ibique conſederunt: quorum creberrimas incurſiones cùm Carloman-
nus ſuſtinere non poſſet, pecuniam pollicetur, & XII. millia pondera
argenti exigunt, totidemque annis pacem promittunt. Accepta autem
tam ingenti pecunia, funes à littore ſoluunt, naues conſcendunt, & ma-
rina littora repetunt. Intereà Carlomannus venatum perrexit, vbi &
ab apro grauiter vulneratus, poſt modicum vitam cum Regno amiſit.
Nortmanni verò, cognita morte Regis, protinus in Regnum reuertun-
tur; reſpondent ſe cum Carlomanno Rege, non cum alio aliquo fœdus
pepigiſſe. Vnde territi Optimates ad Carolum Imperatorem miſſos di-
rigunt, eumque in Regnum inuitant. Et eodem anno Nortmanni, qui
in Chiuheim ex Denemarca venerant, adſentiente Godefrido, Rhenum
nauigio aſcendunt, & Diusburgh oppido occupato, munitionem in eo-
dem loco more ſolito conſtruunt, & in ea tota hieme reſident; contra
quos Henricus Dux caſtra poſuit, & nullatenus prædas agere permiſit.
Redeunte verò vernali tempore, caſtris exuſtis, ad maritima loca ſe re-
cipiunt. His etiam diebus Nortmanni à Sono exeunt, & rurſum in Re-
gnum Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen caſtrametati ſunt
in confinio eiuſdem Regni; & continuis eiuſdem Regni infeſtationibus
vtraque

Finit hiſtoria Aimoini, & Annales à Pithœo editi.

Hugo filius nothus Lotharij iterùm Lotharingiam infeſtat.

Carolomãnus redimit pacem à Nortmannis, & moritur.

Carolus Craſſus Imp. in Franciam vocatur.

Nortmanni ſe muniunt in Louen, vtraque Regna inde infeſtantes.

vtraque Regna fatigant. Ad quorum malitiam compeſcendam Imperator ſemel & iterùm exercitum miſit, ſed nihil dignum memoria aduerſus tantam violentorum rapacitatem actum eſt. Hæc Regino: quæ Sigebertus vno anno tardiùs commemorat. Ita difficile eſt hîc exactum per omnia annorum calculum conſtituere. Quo menſe Carolomannus obierit, incertum eſt. Sed cùm Fulco Epiſcopus Rhemenſis, teſte Frodoardo, ſcripſerit pro eo literas ad Hadrianum Papam, ſatis apparet, non ante menſem Auguſtum obiiſſe. Ad hæc tempora ſine dubio pertinent quæ in Vita ſanctiſſimi Rumoldi Mechlinienſium Patroni ante aliquot ſæcula grauiter conſcripta in hunc modum narrantur: Carolo (inquit Auctor) Romæ à Ioanne Papa in Imperatorem conſecrato, irâ Dei, reſpondentis peccatis populi ſui, Nortmanni, adiunctis ſibi Danis, Franciam & Lotharingiam peruagantur; fines præcipuè Morinorum, Menapiorum & Brachbatenſium, omnemque circa Scaldum flumen terram ferro & igni deuaſtant. Ac deinde recenſitis breuiter ijs quæ ſuprà commemorauimus, Hoc tali, inquit, bellorum incendio per decem & octo annos totus orbis dum arderet, Eccleſia tamen huius Martyris noſtri (Rumoldi) illæſa permanſit, nec quidquam tale effera gens aduerſus eam aut potuit, aut præſumpſit. Ad quam gratiâ prædæ quidam ex eis cùm acceſſiſſet, & ſuperpoſitum campanarij, quod vulgus Gallum propter ſimilitudinem formæ, nos aurarium propter obſeruantiam auræ vocare poſſumus, rapere præſumeret, lapſum fecit, dignaſque rapacitatis pœnas debita morte luit. Et quia iuxta Salomonem, peſtilente flagellato, ſapiens ſapientior erit, hoc vnius infortunium cæteris omnibus diſciplinæ fuit commonitorium. Hæc ibi. Et ſimiliter huc referenda ſunt quæ in rebus geſtis D. Gudilæ in hæc verba leguntur: Aſcendente ad Dominum clamore nequitiæ Chriſtianorum, vt ſimilem inuenirent pœnam, fines Lotharingiæ gens inuadit Danorum. Sanctuaria vertebantur in deriſum, in prædam ſubſtantiæ incolarum. Ita pace turbata, res Cœnobij Mortzellenſis paulatim diripit aduerſariorum inſatiabilis cupiditas. Qua tempeſtate, metu Paganorum agente, ſacratiſſimæ virginis Gudilæ corpus à ſupradicto Cœnobio in locum, qui dicitur Capræmons, deportatur. Intereà Pagani impietatis ſuæ funiculos latiùs protendentes, atque rapinæ vaſtationiſque fomitem magis ac magis ſitientes, quæcumque poterant, conſumptionis fine perdidêre, nec etiam à Cœnobio Mortzellenſi manum abſtinuêre. Nam igni ab eis eſt crematum, & irremediabili malo eſt inuaſum; ita vt nullum noſtro nunc tempori reliquerint indicium. Nam ſicut nobis Dominica vox teſtatur, Omne Regnum in ſe diuiſum deſolabitur: Ludouicus Rex Auſtraſiorum fines Francorum iniuſtè inuaſit contra fratres ſuos (conſobrinos intellige:) &

Ex Vita S. Rumoldi ante plures annos ſcripta.

Inter decem & octo annorum vaſtitates, S. Rumoldi Eccleſia tamen ſemper illæſa.

Ex Vita S. Gudilæ.

Corpus S. Gudilæ propter Nortmannos transfertur ad Capræmontem.

facta

facta pactione inter eos, datiſque ſacramentis, cùm reuerteretur, Nortmannis, qui erant progreſſi vſq; Carbonariam, in loco qui dicitur Thimnim, obuiauit ſupradictus Rex, qui Auſtraſiis imperauerat: cum quibus abſque mora conflixit, & Deo propitiante, ex eis maximam partem gladio ſtrauit; reliqui in fugam dilapſi in fiſco regio ſe cõmuniunt; deinde noctu diffugiunt, & ad claſſem greſſum dirigunt. Poſteà Walam fluuium ingreſſi, in Niumago ad regium Palatium applicuerunt, ibiq; caſtra poſuerunt. Et poſt multa: Igitur poſt tanta & talia Regni flagitia, recedentibus paganis, beatæ Gudilæ corpus ad præſcriptum Cœnobium, ab Danis iam in nihilum redactum, rediit. Quod quamquam hoſtium irruptione, ſuique deſtructione vileſceret, beatæ tamen Virginis corpus ibidem ſeruabatur, eaque reuerentia, qua loci eiuſdem valuit paupertas, venerabatur. Sic ibi.

Nota; etiã huic Auctori Germanicus iniuſtè inuaſit fines filiorum Balbi.

S Gudilæ corpus refertur in ſuum locũ etſi deſolatum.

CAROLVS SIMPLEX REX

FRATER PRÆCEDENTIVM,

XIV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quadraginta quinque.

CAPVT quadrageſimum ſecundum libri quinti apud Aimoïnum facit Carolum hunc nepotem præcedentis Carlomanni ex filio Ludouico quodam, cui prænomen fuerit Nil faciens. Sed cùm Auctor illius capitis addit (ſicut à maioribus accepimus) oſtendit ſe longè poſteriorem Aimoïno fuiſſe, quem certum eſt his ipſis temporibus, & priùs etiam vixiſſe. Et prorſus fabuloſum eſt quod ille vult: nam extat Diploma inſigne huius Caroli, quod ſuo loco recenſebimus, inſcriptum anno Chriſti 894. qui ſit annus Caroli ſecundus. Quod quidem Diploma, conſonans ſimul cum eo quod Sigebertus teſtatur eum creatum Regem duodennem anno 892. planè conuincit eum natum fuiſſe anno 880. poſtumum Ludouici Balbi, quod ex eodem Sigeberto ſuprà quoque annotauimus; vt demirer, vnde hæc fabula nata, & tam grauis Scriptoris libris (Aimoïni dico) irrepſerit. Certè (vt hæc prorſus diſiiciam) etiam ab ipſius Caroli Calui natiuitate progredien-

Refellitur fabula attexta hiſtoria Aimoïni:

Primùm ex certo Diplomate & Sigeberto.

do, quæ fuit non ante annum Chriſti 820. neceſſe foret vt Caluus Balbum, & hic Carlomannum, & Carlomannus Ludouicum fictum, & Ludouicus Carolum Simplicem ſinguli ætatis ſuæ anno decimo quinto, vel citiùs procreaſſent. Quod quidem etſi quis vel fingere vellet, prætereà obſtat, quod certum eſt ex Aimoïno ſuprà à nobis annotatum, Carlomanno primùm anno Chriſti octingenteſimo ſeptuageſimo octauo filiam Boſonis fuiſſe deſponſam; ex quo matrimonio natus fictus ille Ludouicus, mox poſt biennium, aut vix biennis Carolum procreaſſet. Vide, quò trahant fabulæ. Carolus itaque cognominatus Simplex (credo ob id quòd nomine magis quàm re, & dudum etiam vix nomine; imperarit) mortuo fratre Carolomanno, anno, vt oſtendimus, octingenteſimo octogeſimo quarto, annos Regni ſui numerare incipit, primùm ſub tutore Carolo Craſſo Imperatore conſobrino; nempe eum mortuo Carolomanno, Franci propter continuas Nortmannorum incurſiones in Regnum, vti Reginonis verbis retulimus, inuitarũt. De Carolo hoc Craſſo, iſta habet idem Regino ad annum ſequentem, qui eſt

Deinde aliis quoque firmiſſimis argumentis.

Primus tutor Caroli Simplicis Carolus Craſſus Imp.

885 Chriſti nati 885. Hugo (Lotharij filius ex pellice, de quo aliquoties ſuprà) rebellare diſponens contra Imperatorem, Legatos ad Godefridum in Friſiam occultè dirigit, quatenus Regnum paternum euindicare armis poſſet; & ſi id eius induſtria effectum obtineret, medietatem Regni pollicetur. Godefridus Gerolfum & Galdolfum Comites Friſonum Legatos ad Cæſarem dirigit, mandatque Confluentem, Andernachum, Suricham ſibi largiatur, eò quòd terra quam perceperat, minimè vini ferax eſſet. Quorum callida machinamenta cùm perſenſiſſet Imperator, reſponſo ſuſpenſos abſoluit, aſſerens per ſuos Miſſos ea reſponſa redditurum, quæ ſibi & eidem Godefrido eſſent conuenientia. Poſthæc autem Henricum (Ducem) mittit Imperator, & vt fraus occultaretur, cum eo Willibertum Epiſcopum Coloniæ, qui cum præfato Epiſcopo mox in Batuam proficiſcitur. Godefridus verò, audito eorum aduentu, illis obuiàm procedit, ad locum qui dicitur Heriſpich, in quo Rheni fluenta & Wali ex vno ſe alueo reſoluunt, & ab inuicẽ longiùs recedentes Batuam prouinciam ſuo gurgite cingunt. Hanc inſulam ingredientes Epiſcopus & Comes (ab alijs dictus Dux) multa à Godefrido audiunt, multa ex parte Imperatoris reſpondent. Dies ad occaſum vergit; ſoluto colloquio inſulâ excedunt, hoſpitia repetunt in craſtinum reuerſuri. Henricus Epiſcopum hortatur, vt die ſubſequenti Giſlam vxorem Godefridi extra inſulam euocaret, eamque ad pacis ſtudium reuocare ſatageret; interim ipſe cum Godefrido cauſam Eberhardi Comitis agitaret. Perſuadet eidem Eberhardo, vt de iniuſtitia quam patiebatur, in medio adſurgens, ſe proclamaret; & cùm à ferocis & barbaræ gentis homine contumelioſius

Hugo Lotharingiæ inhians, Godefridum Nortmannum in partes ſuas trahit.

Mittuntur ad Godefridum Legati ab Imperatore.

Multa arte contra Barbarum vtuntur.

CAROLVS SIMPLEX LOTH. REX, XIV. BRAB. PRINC.

ſius verbum ſibi eſſet prolatum, abſque mora, euaginato gladio eum
Tandem Godefridus cum omnibus Nortmannis in Batua trucidantur.
ſummo anniſu in capite percutit. Quid plura? Ab Ebarherdo primò
percuſſus, & à ſatellitibus Henrici confoſſus Godofridus moritur, omneſque Nortmanni, qui in Batua reperti ſunt, trucidantur. Ita Regino.
Sigebertus, licet vno anno ſeriùs quàm oporteat, in hunc modum: Hug
filius Lotharij ex Waldrada pellice, paternum Lotharingiæ Regnum
rebellando aſſequi ſperans, Godefrido Nortmannorum, cui ſoror ſua
Giſla nupſerat, medietate affectati Regni promiſſa perſuadet: (planeque,
vt apud Reginonem, niſi quod breuiùs.) Et concludit: Godefridus cum
Hugo auctor mali excæcatus in Monaſterium retruditur.
ſuis perimitur, nec multò pòſt etiam Hug ab Henrico excæcatur, &
nouiſſimè in Monachum Prumiæ attondetur. Hæc Sigebertus. Porrò
anno ſequenti, qui fuit Chriſti 886. Nortmanni à Sanno fluuio exeunt,
& rurſus in Regno Lotharij reuertentes, in loco qui dicitur Louen caſtra
886 *Rurſum Nortmanni iuxta Louen caſtrametantur.*
ſedeſque ſtatuunt, ſcilicet in confinio vtriuſque Regni, & continuis eiuſdē Regni infeſtationibus vtraque Regna fatigant. Ita prorſus Regino. Et
videri poſſent hæc oſcitanter poſita, quòd eadem verba etiam legantur
ſuperiùs ad annum 884. Sed mirum videri non debet, prædones facilè
caſtra mutaſſe, ſubinde etiam eadem repetiiſſe. Certè Regino, qui hæc
ſcripſit, quaſi oculis eadem ſpectauit, vt paulò pòſt ad annum 892. liquebit. Et Sigebertus ſimiliter idem iſtud bis commemorat, biennio
itidem diſtinctum. Qui quidem Nortmanni, anno proximo qui eſt
887 Chriſti 887. à Louen recedentes (verba ſunt eiuſdem Reginonis) Sequanam ingrediuntur, Pariſijſque applicantes caſtra ponunt, & ciuitatem
obſidione claudunt. Quare Imperator perluſtrans Galliarum populos
cum immenſo exercitu venit, ibique aduerſus hoſtes caſtra poſuit, ſed nil
Craſſus in Galliis nil dignum contra Nortmannos egit; quin etiam regiones vltra Sequanam eis conceſſit.
dignum Imperatoria maieſtate geſſit. In eodem verò loco, ad extremum, conceſſis terris & regionibus quæ vltra Sequanam erant, Nortmannis ad deprædandum, eò quòd incolæ illarum ſibi obtemperare
nollent, in Alemanniam receſſit. Et primò quidem Luiduardum Epiſcopum Vercellenſem, vnicum conſiliarium, obiecto adulterij crimine
cum dedecore repulit. Deinde coniugem ſuam Richardem pro eadem
re in concionem vocat; & quamuis multa innocentiæ eius eſſent prolata
argumenta, quæ Regino prolixè commemorat, tamen à ſe eam repulit.
Ea, acto diſſidio, in Monaſterium, quod in proprietate ſua conſtruxerat,
Idem corpore & animo deficiens, Imperio priuatur, ſubrogato Arnulpho.
Deo famulatura receſſit. Quibus ita geſtis, Imperator (Carolus dictus
Craſſus) corpore & animo cœpit ægrotare. Menſe itaque Nouembri
Triburias venit, ibique Conuentum generalem conuocat. Vbi cernentes Optimates, non modò vires corporis, verùm etiã animi ſenſus ab eo
diffugere, Arnolphum filium Carolomanni (fratris eius) vltrò in Regnum
attrahunt: & ſubitò, facta conſpiratione, ab Imperatore deficientes, ad
prædi-

prædictum virum certatim tranſeunt, ita vt in triduo vix aliquis re-
maneret, qui ei ſaltem officia humanitatis impenderet; cibus tamen
Heu, quàm incerta ſors humana!
& potus ex Luidperti Epiſcopi ſumptibus adminiſtrabatur. Erat res
æſtimatione ſortis humanæ rerum varietate miranda. Conceſſit au-
tem Arnolphus Rex nonnullos fiſcos in Alemannia, vnde ei alimo-
nia præberetur; ipſe verò, compoſitis in Francia feliciter rebus, in Ba-
ioariam reuertitur. Hæc Regino; & pergit ad annum ſequentem: Ca- 888
rolus Imperator, tertius huius nominis, obiit pridie Idus Ianuarij, ſe-
A Francis ſublimatur Rex Oddo ſeu Otto.
pultuſque eſt in Augea. Intereà Galliarum populi cum conſenſu Ar-
nulphi * Oddonem Ducem filium Ruperti, Regem ſuper ſe creant,
** Ottonem*
qui Rempublicam viriliter rexit, & contra aſſiduas deprędationes Nort-
mannorum indefeſſus propugnator extitit. Sic Regino. Sigebertus ad
annum ſequentem hoc modo: Franci, neglecto Carolo Ludouici
Balbi puero, Regem ſibi præficiunt Odonem filium * Roberti Ducis,
**Nẽpe eius Rutberti ſeu Roberti, de quo ſuprà ad annũ 867. in Lothario Secundo.*
qui à Nortmannis occiſus fuerat. Ita ille. Sed quid? an hoc verum,
quòd dicit neglectum Carolum puerum? Caput illud 42. lib. 5. Ai-
moïno (vt ſuprà docuimus) adiectum, dicit Odonem hunc, licet Sa-
xonici generis, paruulo ſemper extitiſſe fidelem; quod pro parte credo.
Sed dum etiam ipſe eum vnctum dicit Regem à Galterio Epiſcopo,
certè eatenus paruulum ſatis neglexiſſe quoque indicat. Intereà anno
proximo, qui eſt Chriſti 889. Nortmanni à Senonica vrbe recedentes, 889
denuò Pariſios repetunt, & inde repulſi per Matronem fluuium Tre-
Nortmanni iterùm Gallias incurſant, & variè populantur.
cas Vrbem incendunt, & vſque Viridunum & Tullum vrbes cuncta
depopulantur. Eodem quoque anno gens Hungarorum ferociſſima à
Scythicis Regnis, & à paludibus quas Tanais ſua refuſione in immen-
ſum porrigit, egreſſa eſt. Sub idem tempus Arnolphus Rex conceſſit
Zuendebolch (Duci * Maharenſium) Ducatum quoque Boëmenſium,
**Morauiæ*
eò quòd illi, antequam in Regni faſtigio ſubleuaretur, familiaritatis
gratia fuerit connexus: denique filium eius (Arnulphi intellige) quem
ex pellice ſuſceperat, à ſacro Fonte leuauit, eumque ex nomine ſuo Zuen-
Ex re parua magnum poſteà malum.
debolch appellari fecit. Verùm (vt idem Regino pergit narrare ad an-
num ſequentem, & Sigebertus confirmat, licet biennio tardiùs quàm
oporteat) Arnolphus hoc modo Zuendebaldo Ducatum Boëmorum 890
addens, & Boëmanos ſibi infeſtos fecit, & Zuendebaldo per adiectio-
nem potentiæ materiam contra ſe rebellandi dedit. Ad quem debel-
landum, cùm ipſe non ſufficeret, gentem Hungarorum Deo inimicam
Regno immiſit, eorumque auxilio Zuendebaldum tributarium fecit.
Verba ſunt Sigeberti biennio pòſt; ſed ad hunc annum ex auctorita-
te Reginonis & aliorum reuocanda. Diſſidet ſcilicet hîc iam per ali-
quot annorum decurſum Sigebertus à Reginone, atque adeò aliquoties

Diſſident in annis Sigebertus & Regino, ſed magis Reginoni fidendum.

etiam triennio & ampliùs, ita vt victoriam illam inſignem Arnulphi contra Nortmannos iuxta Louanium, quam cum Reginone ponemus anno nonageſimo primo ſupra octingenteſimum, Sigebertus demum ponat nonageſimo quinto. Sed cùm Regino, ſecundo ab hinc anno oſtendat ſe hæc oculis ſpectaſſe, & Sigebertus ducentis annis tardiùs ſcripſerit, non putamus hîc à Reginonis calculo recedendum. Exclamat contra prædictum Arnulphi facinus Luitprandus huius ſæculi Scriptor: O cæcam Arnulphi regnandi cupiditatem! ô infelicem amarumque diem! vnius homuncionis deiectio, nempe Zuentbaldi, quem aduerſarium patiebatur, fit totius Europæ contritio. Hæc ille. Intereà anno ſequenti (qui numeratur Chriſti octingenteſimus nonageſimus primus) Nortmanni duobus continuis pręliis in Britannia grauiter attriti, in Regnum Lotharij claſſem transferunt (Regino loquitur) & caſtra metati prædas exercent. Contra quos Arnolphus Rex exercitum dirigit; iubetque ſuper Moſam tentoria figere. Sed antequam exercitus in vnum colligeretur, Nortmanni ſuperiora tenentes circa Leodium Moſam tranſierunt, & in ſiluis & paludibus Aquis palatio contiguis diſperguntur. Sed ingrauato pręlio, Chriſtianorum exercitus, peccatis facientibus, heu, proh dolor! terga vertit. Nortmanni, patrata victoria, caſtra diuitijs omnibus referta inuadunt, & trucidatis quos in bello ceperant, onerati præda ad claſſem reuertuntur. Fuit hæc cædes facta 6. Kalend. Iulij. Dum hæc aguntur, Arnolphus Rex in Baioariorum extremitatibus morabatur, inſolentiam Sclauorum reprimens. Cui cùm nuntiata eſſet ſuorum ſtrages, congregato exercitu, mox Rheno tranſmiſſo, circa littora Moſæ caſtra ſtatuit. Interiectis diebus Nortmanni ex ſuperiori pugna elati, cum omni virtute ad deprædandum proficiſcuntur; contra quos Rex cum expeditis ad pugnam procedit. Illi cernentes acies propinquare, ſuper fluuium qui Thilia dicitur, (Dilia eſt Louanium interfluens, quod mox clariùs patebit) ligno & terræ congerie more ſolito ſe communiunt, & cachinnis & exprobrationibus agmina laceſſunt. Rex felle commotus exercitum iubet deſcendere, & pedeſtri congreſſione cum aduerſariis decertare. Qui dicto citiùs ab equis deſilientes, clamore exhortationis dato, præſidium inimicorum irrumpunt, & Deo vires cælitus adminiſtrante, eos vſque ad internecionem ferro cædunt, ita vt ex innumerabili multitudine vix reſiduus eſſet, qui ad claſſem aduerſum nuntium reportaret. Rebus feliciter geſtis Arnulphus in Baioariam reuertitur. Ita Regino. In Annalibus Fuldenſibus locus etiam preſſiùs exprimitur hunc in modum: Nortmanni deuaſtata ex maxima parte Regni Lotharici regione, prope fluuium Clyla, loco qui dicitur Louonnium (Dylam & Louanium intellige) ſepibus more eorum munitione ſepta, ſecuri conſederunt.

Exclamat Luitprandus contra Arnulphũ Imp.

891

Arnulphus cõtra Nortmannos ducit.

Primo conflictu Nortmanni vincunt.

Vincunt demum Chriſtiani iuxta Louanium, vt ex hoſtibus vix vnus ſupereſſet.

Teſtimonia varia dictæ victoriæ.

runt. Sic ibi; vbi deinde & reliqua attexuntur, quæ iam narrauimus. Exclamat in hanc victoriam Helmoldus ante annos quadringentos: Bellum cælitus adminiſtratum eſt; ſiquidem centum millibus Paganorum proſtratis, vix vnus de Chriſtianis cecidiſſe repertus eſt. Auentinus tantùm habet nonaginta millia; additq́;, ob eam victoriam eodem in loco Kalendis Septembris Arnulphum cum exercitu ſupplicatum iuiſſe. Atque hæc prima occaſio ſolemnis illius Supplicationis Louanienſis ſemper prima Dominica Septembris, Molano etiam ex Archiuis Louanienſium atteſtante. Ceterùm anno proximo, qui eſt Chriſti 892. menſe Februario, Nortmanni qui ad naues remanſerant, (verba ſunt Reginonis) Moſam tranſeuntes, Ribuariorum pagum ingreſſi, peruenerunt vſque Bonnam: atque inde digreſſi, occupauerunt villam Landolfes-dorp; vbi occurrit eis exercitus Chriſtianorum, ſed nihil dignum egit. Nocte enim ſuperueniente, receſſerunt Nortmanni à iam dicta villa, & formidantes hoſtilem impetum, ſiluas ſemper tenentes, exercitum verò à læua poſt tergum relinquentes, ad Prumiam Monaſterium dirigebant; ipſiſque iam irruentibus Abbas & congregatio Fratrum vix fuga dilapſi ſunt. At Nortmanni omnia depopulati ſunt. Inde verò exeuntes, Arduennam intrant, vbi quoddam caſtrum in quodam præeminenti monte nouiter conſtructum abſque mora expugnant; interfectis omnibus cum ingenti præda ad claſſem redeunt, oneratiſque nauibus cum omnibus copiis tranſmarinas repetunt regiones. Per id tempus Farabertus Abbas Prumienſis curam paſtoralem ſua ſponte per conceſſum Regis depoſuit; & ego (nota ætatem Scriptoris) quamuis indignus, per electionem Fratrum in regimine ſucceſſi; in quo tamen non diutiùs immoratus, æmulis agentibus, Richarium fratrem Gerhardi & Matfridi, inuidioſum negotij mei ſucceſſorem ſuſtinui. Atque hæc de retroactis cauſis, tranſcurſiſque temporibus, nam de modernis tacere diſpoſuimus: ſed ne hæc tamen per omnia intacta prætериiſſe culpemur, res tantùm geſtas ex parte ſummatim annotare curabimus. Igitur anno ſuprà memorato menſe Iulio Walgharius Comes, nepos * Oddonis Regis aduerſus eumdem Regem rebellionis arma leuauit. Quare Otto, omnibus primoribus adiudicantibus, eumdem Walgharium decollari iuſſit, eò quòd in conuentu publico contra Regem & dominum ſuum gladium euaginaſſet. Et poſt hæc Otto in Aquitaniam proficiſcitur contra Ramnolphum, & fratrem eius Gozbertum, Ebulonem Abbatem de S. Dionyſio, & alios nonnullos qui eius imperiis obtemperare renuebant. Item eodem anno menſe Septembri Megingandus Comes, nepos ſupradicti Ottonis Regis, dolo interfectus eſt ab Alberico & ſocijs eius in Monaſterio S. Xyſti, quod vocatur Sotila; cuius corpus Treuerim deportatum apud S. Maximinum

Caſa (vt minimùm) nonaginta Nortmannorum millia.

892

Nortmanni, qui ad naues remanſerant, nihilominùs alia populantur.

En quare multum Reginonis Chronico fidamus.

*Ottonis

Oddo Rex ſe de hoſtibus vlciſcitur.

Megingandus Comes nepos Oddonis dolo interfectus.

num eſt ſepultum. Tunc Arnolphus (Germaniæ Rex) Zundibolcho filio honores Megingandi Comitis ex parte largitur. Porrò Ottone Rege in Aquitania commorante, Francorum Principes ex permaxima parte ab eo deficiunt, & agentibus Fulcone Archiepiſcopo, Heriberto & Pipino Comitibus, in Rhemorũ ciuitate Carolus Ludouici Balbi ex Adelheide Regina natus, in Regnum eleuatur. Hæc Regino. Sigebertus pro iure Caroli poſteriora illa ſic pleniùs effert : Oddone Rege per conſilium

Reiecto Oddone, Franci Carolum Simplicem duodennem Regem conſecrant.

Francorum in Aquitania demorante, Franci puerum Carolum duodennem Ludouici Balbi filium in Regnum paternum reuocant, & Rhemis à Fulcone Archiepiſcopo in Regem benedici faciunt, & oritur longa cõcertatio inter eum & Oddonem. Ita Sigebertus biennio pòſt. Sed cùm etiam is ipſe Carolum tantùm faciat duodennem, meritò ea huic anno

893 adſcribimus. At verò anno ſequenti, qui eſt Chriſti 893. Arnolphus Rex Baioariam egreſſus, Francfurt venit (verba ſunt Reginonis) & Rhenum trãſiens, ciuitates quę in Regno Lotharij ſunt, ex maxima parte circumiuit: in quo itinere ingentia dona illi ab Epiſcopis oblata ſunt. Interim Otto, compoſitis rebus in Aquitania, in Franciam reuertitur, & cum

Otto, fugato Carolo, deſertores perſequitur.

Rodeberto fratre Carolum fugat, defectoreſque perſequitur. Quare Carolus vires Ottonis ferre non valens, patrocinia Arnolphi expoſcit. Æſtiuo ſiquidem tempore iam dictus Rex Conuentum publicum Wormatiæ celebrauit; vbi Carolus venit, & Arnolphum magnis muneribus ſibi conciliat, Regnumque quod vſurpauerat (ita Auctor, ſed an rectè, dicemus mox) ex eius manu percepit. Iuſſum eſt etiam, vt Epiſcopi & Comites qui circa Moſam reſidebant, illi auxilium ferrent. Sed neutrum

Fruſtrà Carolus auxilium ab Imp. Arnulpho exſpectat.

horum illi quidquam profuit. Denique Otto Rex audiens, cum exercitu ſuper ripam Axani fluminis ſedit, & copias Arnolphi intrare in Regnum nullatenus permiſit. Sic Duces Arnolphi ad propria reuerſi ſunt, Carolus autem in Burgundiam ſeceſſit, & Ottone Pariſios reuertente, rurſus

Nihilominùs ſtrenuè Oddoni reſiſtit.

Regni fines occupat, & Ottonis fideles inſectatur : ſicque alternatim ex vtraque parte multi pereunt; ingens malitia, innumerabiles rapinæ & aſſiduæ prædæ fiunt. Hæc nec plura eo anno Regino : qui quàm imprudenter dicat Regnum à Carolo vſurpatum, patet; tum quòd ipſe etiam anno præcedenti eum ponat legitimum Ludouici Balbi heredem, eoque titulo à Francis ſolemni ritu in Regnum eleuatum (quod & clariùs ex-

894 preſſit Sigebertus, dicens eum in paternum Regnum reuocatum) tum

Diploma Simplicis datum Eccleſiæ Leodienſi.

quòd exſtet inſigne Diploma anno proximo, qui eſt Chriſti 894. Eccleſiæ Leodienſi ab hoc Carolo tamquam Lotharingiæ inferioris (in qua & Brabantia) Principe conceſſum, & eſt vt ſequitur: Carolus miſericordia "Dei Rex. Si iuſtitiam verè diligimus, & aures noſtræ pietatis iuſtis ac-" commodare petitionibus certamus, morem, vt decet, Regium frequen-"

tamus,

,, tamus, & ex hoc, in futuro remunerari omnino credimus. Quapropter
,, notum eſſe volumus omnibus ſanctæ Dei Eccleſiæ fidelibus, tam præ-
,, ſentibus quàm & futuris, quoniam noſtræ genua ſerenitatis adiens Do-
,, minus Franco venerabilis Epiſcopus, reclamauit ſe de quibuſdam rebus
,, de fiſco, ſcilicet Arceias in pago Portunenſi ſito, quas etiam ab Eua
,, Chunradi quondam muliere, per precariam acceperat, quòd vi atque
,, violentia ſibi ac Eccleſiæ ſuæ fuiſſent ablatæ. Quod ergo vt verum com-
,, perimus, ob Dei amorem & S. Lamberti, remediumque animæ noſtræ,
,, perque deprecationem chariſſimæ & venerabilis genitricis Adeleydis &
,, Domini Fulconis Rhemorum Archiepiſcopi, præceptum noſtræ aucto-
,, ritatis & hoc fieri, & ei dari iuſſimus; per quod iubemus atque præcipi-
,, mus, vt nemini mortalium liceat quoquo modo ab eo, vel ab Eccleſia
,, ſua, ſucceſſoribuſque ſuis, prędictas res cum omni integritate, veluti con-
,, tinetur in præfata precaria; quæ ab hodierna die & deinceps habeant, te-
,, neant, poſſideant, vel quidquid exinde facere voluerint, liberam ac fir-
,, miſſimam de omnibus, ſicut de alijs ſuę Eccleſię rebus, habeant poteſta-
,, tem faciendi. Et vt hæc noſtræ auctoritatis largitio per ſucceſſura anno-
,, rum curricula, rata & inconuulſa permaneat, manu propria eam ſubter-
,, firmauimus, & annuli noſtri impreſſione inſigniri iuſſimus.
,, Raubertus Notarius advicem Ausberici Cancellarij recognouit.
,, Datum anno Incarnationis Dominicæ octingenteſimo nonageſimo
,, quarto: anno quoque regnante Carolo ſecundo, Indictione duodecima,
,, ſexto Kal. Octobris. Actum Attini cæco. Sic Diploma, Tomo 1. Rerum Leodienſium fol. 161. dignum (vt liquet) quod à nobis integrum deſcriberetur. Ad hunc annũ Regino nulla Francica vel Lotharingica adſcribit, ſed prolixè tantùm narrat alias Arnolphi expeditiones: quarum præcipuam his verbis breuiter complectitur Sigebertus, licet tardiùs quàm oporteat: Arnulphus, inquit, Rex à Berengario Italico interpellatus ad auxilium ſui contra Widonem (erat is alius Italiæ Rex) Zuendebaldum filium ſuum cum exercitu in Italiam miſit. Sed Wido viriliter agens, & primores exercitus donis corrumpens, eos inefficaces redire fecit. Sed poſteà ipſe Arnulphus Longobardiam ingreſſus * Pergamum vrbem armis capit: cuius Comitem Ambroſium ante portam vrbis ſuſpendens, ceteris vrbibus terrore incuſſo, ad obſequium ſuum omnes adduxit. Hæc Sigebertus. Porrò anno octingenteſimo nonageſimo quinto Synodus magna celebrata eſt apud Triburias contra pleroſque ſæculares, qui auctoritatem Epiſcopalem imminuere tentabant. Ita Regino, & prolixè de his diſſerit; ac deinde: Poſt hæc, inquit, Arnolphus (Rex) Wormatiã venit, ibique Optimatibus ex omnibus Regnis ſuæ ditioni ſubiectis ſibi occurrentibus, Conuentum publicum celebrauit; in quo, aſſentienti-

Obſerua phraſim priſcæ pietatis.

Sigillum Caroli glorioſiſſimi Regis

Arnulphus Imperator mittit filium Zuendiboldum in Italiam. Item ipſe illuc proficiſcitur.

*Parmam

895

Præficit filium Zuendibolch Regno Lotharij. tientibus atque collaudantibus omnibus Zuendibolch filiũ Regno Lotharij præfecit. Ita ille: ſed an iure, contempto Carolo filio Balbi, aliquoties à nobis eſt diſputatum; imò oſtenſum, iniuria id factum. Et in eodem Placito (verba ſunt eiuſdem Reginonis) * Otto Rex cum magnis muneribus ad Arnolphum venit, à quo honorificè ſuſceptus eſt, omnibuſque impetratis pro quibus venerat, reuerſus eſt. Et eodem anno Zuendibolch collecto immenſo exercitu, quaſi Carolo aduerſus Ottonem auxilium laturus, Lugdunum deprædatur. Hæc Regino. Sigebertus, licet ſeriùs ſuo more, hoc modo breuiter narrat: Arnulphus Rex Zuendebaldum filium ſuum ex concubina facit Regem Lotharienſium. Sic ille. Anno 896. Arnolphus ſecundò Italiam ingreſſus Romam venit, & vrbem Romanam cum conſenſu ſummi Pontificis armis cepit. Arnolphus autem ciuitatem ingreſſus, à Formoſo Apoſtolicæ Sedis Præſule magno honore ſuſceptus, ante Confeſſionem S. Petri coronatus, Imperator creatus eſt. Sic Regino. Luitprandus eiuſdem ſæculi Scriptor hoc modo narrat: Hoc in tempore Formoſus Papa religioſus à Romanis vehementer affligebatur, cuius & hortatu Rex Arnulfus Romam aduenerat. In cuius ingreſſu, vlciſcendo Papæ iniurias, multos Romanorum Principes decollari præcepit. Hæc ille. At verò inde reuertens Arnolphus, paralyſi morbo grauatur, ex qua infirmitate diu langueſcit. Eodem anno Lampertus filius Guidonis, de quo ſuperiùs, vita decedit, & Ludouicus filius Boſonis à Longobardis inuitatus à Prouincia egreſſus, Italiam intrat. Iſta Regino hoc anno, nec vlla ſpeciatim Francica. Annus ſequens apud Reginonem non habet niſi minuta quædam & peculiaria tractus Prumienſis; quare ex Baronio quædam ei adſcribemus, ne vacet. Anno, inquit, 897. poſt Formoſum Bonifacius inuadens Sedem, tenuit dies quindecim, non numerandus inter Pontifices, vtpote qui damnatus fuit in Romana Synodo ſub Ioanne Nono, homo nefarius, iam anteà bis gradu depoſitus. Aduerſus quem Stephanus, nihilo melior, inſurgens, eo pulſo Sedem occupauit. Quæ omnia per vim & metum extorta, maximam irrogarunt ignominiam S.R. Eccleſiæ. Sed quòd intruſorum Pontificum aliqui vt Pontifices poſteà recepti inueniantur, alij verò penitus abrogati, id inde euenit, quòd illi quamuis tyrannicè Sedem adepti, tamen poſteà etiam legitimè ſint electi legitimis cærimoniis; accedente ſcilicet conſenſu Cleri, ſatius eſſe exiſtimantis, eos qualeſcumque tolerandos, quàm Eccleſiam ſchiſmate conſcindendam, maximè quòd etſi deforme, non tamen omnino inſanũ caput ab ijs Eccleſiæ ſit appoſitum, ſed quod fide Catholica ſemper ſibi conſtiterit. Hæc Baronius. Certè conſtat de hoc Stephano ex Frodoardo, grauiſſimo huius æui Scriptore, l. 4. Hiſt. Rhemenſ. c. 4. & 6. magnam intercurriſſe literarũ conſuetudinem inter ipſum

Margin notes: * Oddo — *Zuendibolch deprædatur Lugdunũ.* — 896 — *Imp. Romam ingreſſus, vlciſcitur Papæ iniurias.* — 897 — *Sedes Romana varios patitur inuaſores.* — *Ex iis tamen nonnulli poſteà vt legitimi ſunt recepti, & quare.*

Stepha-

Stephanum & Fulconē maximi nominis Rhemenſiū Archiepiſcopum. Atque adeò cùm Fulco ad eum ſcripſiſſet de ſua erga Sedem Romanam deuotione, inuitat eum Stephanus ad Synodum Rauennæ celebrādam. Cui reſpondens Fulco, ſignificat quoq; Odonem & Carolum Reges in pacis tandem concordia, ſe ſtudente, connexos; aitque, ſi ab Odone Rege licentiam impetrare valuerit, ſe Romam aditurum. Sed obtinuit poſteà idem Fulco ab eodem Stephano, vt quoniam vocatus ad Synodum ob bellorum fragores præſens adeſſe minimè poſſet, id per Legatos expleret. Hæc omnia ex Frodoardo. Vide etiam plura, totamque de Formoſo Papa hiſtoriam infrà in Sergio ad annum 906. Sed ecce pax inter Odonem & Carolum facta mox iterùm rupta eſt, ſiue fine anni præſentis, ſiue initio proximi 898. Qua occaſione, diffiſus ſuis viribus Carolus, voluit cum Nortmannis fœdus inire; de quo eum grauiſſima epiſtola, teſte eodem Frodoardo, caſtigat dictus Fulco Archiepiſcopus, vbi hæc inter cetera: Quis enim, inquit, qui vobis ſicut oportet fidelis eſt, non expaueſcat vos inimicorum Dei amicitiam velle? Nihil enim diſtat vtrùm quis ſe Paganis ſociet, an abnegato Deo, idola adoret. Nam ſi, vt ait Apoſtolus, bonos mores colloquia mala corrumpunt, quātò magis corrumpitur caſtitas animæ Chriſtianæ, inimicorum ex conſilijs & ſocietate? Vnde & meritò Prophetica illa vox ad vos dirigitur, quę quondam ad Regem Iſraël ſimilia facientem directa eſt, Quia impio præbes auxilium, & his qui oderunt Deum amicitia iungeris. Et poſt multa concludens: Sciatis enim quia ſi hoc feceritis, numquam me fidelem habebitis, ſed & quos vtcumque potuero à veſtra fidelitate reuocabo, & cum omnibus Coëpiſcopis meis vos & omnes veſtros excommunicans, æterno anathemate condemnabo. Pro fidelitate, quam vobis ſeruo, hæc gemebundus ſcribo. Hæc ille: cuius monitis cùm Carolus acquieuiſſet, protinus auxilium illi præſtitit Deus, Ottone aduerſario ſublato, de cuius morte iſta Regino hoc eodem anno; & quomodo tunc ab omnibus pariter Carolus fuerit receptus: * Oddo, inquit, Rex ægritudine pulſatur, & menſis Ianuarij die tertio diem clauſit extremum, & apud ſanctum Dionyſium cum debito honore ſepulturæ mandatur. Principes autem in vnum congregati, pari conſilio & voluntate Carolum ſuper ſe conſtituunt. Sic Regino. Addit Sigebertus Odonem morientem etiam obteſtatum Primores vt Carolum in Regno reciperent: idemque proſequitur Meierus prolixè. Hoc anno quoque Zuendibolch Reginarium Ducem ſibi fidiſſimum, ait dictus Regino, neſcio cuius inſtinctu, à ſe repulit. Qui adiuncto ſibi Odocro Comite, & quibuſdam alijs, in locum qui dicitur Durfos intrauit, ibique ſe communiuit. Quod cùm Zuendibolch cognouiſſet, adunato exercitu caſtrum expugnare conatus eſt; ſed

Pax inter Odonem & Carolum, ſed mox iterùm rupta.

898

Grauiſſimè diſſuadet Fulco Epiſcopus fœdus cum Nortmannis.

2. Paral. 19

Imò liberrimè ob hoc minatur Regi.

* Otto.

Moritur Rex Oddo aduerſarius Simplicis per annos decem.

ſed minimè valuit propter paludes & multiplices refuſiones, quas in prædicto loco Moſa fluuius facit. Ipſo ab obſidione recedente, præfati Comites Carolum adeunt, & eum cum exercitu in Regnum introducunt. Tunc Zundibolch, quãuis ſerò, intelligens ſe circumuentum, cum paucis fugâ dilabitur. Carolus recto itinere Aquas venit, deinde Neumagum perrexit. Sed Zuendibolch ad Franconem (Leodienſium) Epiſcopum venit; intercurrentibuſque Legatis pax firmatur, Carolus in ſuum Regnum regreditur: (intellige vt ſuprà ad annum 895. explicuimus.) Per id tempus Eberhardus Dux filius Meginhardi à Watgario Friſone filio Gerolfi, cùm venatum pergeret, dolo trucidatur. Hęc Regino. Porrò anno proximo, qui eſt Chriſti 899. Zuendibolch, teſte eodem, colloquium habuit cum Optimatibus Arnolphi & Caroli & ſuis apud ſanctum Goarem; & non multò pòſt denuò cum exercitu ad Durfos venit, & * multitudinem totis viribus expugnare molitur. Sed cùm minimè conatus eius proficeret, Epiſcopis iubet, vt Reginarium & Odacrum & ſocios eorum anathematizarent. Quod cùm illi recuſarent, multis exprobrationibus & contumeliis vtitur, & ſic ad propria rediit. Hoc anno Richarius Abbas Monaſterij Prumienſis conſtituitur. Qualiter autem erga me (Regino loquitur, de quo & ad annum 892.) actum ſit, idcircò hoc in loco notare diſtuli, ne fortè perſecutionis meæ cauſas exaggerare videar. Circa confinia autem huius anni Arnulphus Imperator migrauit à ſæculo 3. Kalend. Decembris, ſepultuſque eſt honorificè in Odingis, vbi & pater eius tumulatus iacet. Ita Regino. Sigebertus addit, corroſum à vermibus. Certè & Cuſpinianus ſic habet: Periit potione medica, machinatione vxoris hoſtis ſui Spoletani Reguli ipſi porrecta, virtute toxici, à vermibus, quos pediculos vocant, corroſus 3. Kalend. Decembris. & adſtipulatur quoque Luitprandus multis verbis: Quo mortuo, anno deinde Incarnationis Dominicę nongenteſimo, inter Zuendipoldum & Primores Regni inexpiabilis oritur diſſenſio, propter aſſiduas rapinas, quæ in Regno fiebant (Regino loquitur) & quòd cum mulieribus & ignobilioribus Regni negotia diſponens, nobiliores quoſque deiiciebat. Certatim igitur ad Ludouicum (filium Arnulphi legitimum) tranſeunt, * eumque in Regnum introducunt, & in Theodonis villa, manibus datis, eius dominationi ſe ſubiiciunt. Sed Ludouico trans Rhenum eunte, Zuendipol incendiis ac rapinis cuncta deuaſtat. Quare Ludouicus in Regnum rurſus accerſitur, & non multò pòſt à Comitibus Stephano, Gerhardo & Matfrido circa Moſam idem Zuendipol in prælio interficitur Idibus Auguſti. Hæc Regino. Sigebertus huic anno etiam iſta adſcribit: Fulco, inquit, Rhemorum Archiepiſcopus perimitur à Winemaro ſatellite Balduini Flandrenſium Comitis, pro eo quòd Abbatiam

Lotharingi etiam deſerto Zuendibolch, Carlum ad ſe euocant.

899

Zuendibolch fruſtrà armu rem agit.

* munitionem

Moritur Arnulphus Imp. vi toxici à vermibus corroſus.

900

** nempe pars vna Lotharingorum: nam altera, vt vidimus, Simplicem recepit; de quo & vide Diploma ad annum 894.*

Zuendipol in prælio occiditur.

S.Ve-

S. Vedaſti Atrebatis à Carolo in beneficium acceperat, quam Balduinus iam per aliquot annos, quamuis nullo concedente, inuaſerat. Ita ille; fateturque idem Meierus, quantumuis factum excuſare conetur. Anno ſequenti, qui eſt Chriſti 901. gens Hungarorum Longobar- 901
dorum fines ingreſſa, crudeliter cuncta deuaſtat. Sic breuiter Regino. Sigebertus, quamuis biennio ſeriùs quàm oporteat, in hunc modum paulò pleniùs: Vngarorum gens barbara, quæ quibuſdam cluſis remota, nec ad Meridianam, nec ad Occidentalem plagam exeundi anteà habuerat facultatem, per Arnulphum ruptis cluſis emiſſa, quæ Arnulpho viuente, aliquantulum temperauerat rabiei ſuæ, modò, eo mortuo, per totam Galliam, Germaniam, Italiamque vt fera tempeſtas diffunditur. Hæc ille, nec plura ad hunc annum. Ad annum quoque proximum, non niſi quod ſuperiorem Germaniam ſpectat, Regino commemorat vel Sigebertus, interſeruntque ſimul annis aliquot ſequentibus pauca Italica. Credere par eſt, Carolum noſtrum Simplicem intereà vtcumque quietè vixiſſe. Ea quæ ipſi commemorant (ne omnino anni vacent) hæc ſunt: Anno Chriſti 902. inquit Regino, Adalbertus cum fratribus Adalhardo & Heinrico, collecta valida manu, aduerſus Eberhardum, Gebelhardum & Rudolfum fratres, ex caſtro quod Babenberg dicitur proſiliens, ad pugnam proceſſit; cuius impetum viriliter illi excipientes, ferro aciem irrumpunt. Heinricus interfectus, & Adalhardus captus, & poſtmodum decollatus eſt. Eberhardus etiam vulneribus confoſſus, paucis interiectis diebus & ipſe
moritur. Et anno ſequenti: Adalbertus Rudolphum Epiſcopum de 903
Wirtzburgenſi Eccleſia fugat, res & poſſeſſiones præfatæ Eccleſiæ crudeliſſimè depopulatur, filios etiam Eberhardi ſimul cum matre vltra Spertheſhart ſecedere cogit. Et ad annum 904. Ludouicus filius Boſonis Berengarium de Italia expulit. Abſoluto exercitu, cum perpaucis Veronam ingreſſus eſt. Sed Berengarius improuidum Ludouicum cepit, & captum luminibus priuauit. In menſe Auguſto hæc facta. Sic Regino: qui deinde prolixa narratione, Conradum patrem Conradi,
qui poſt Ludouicum regnauit, anno ſequenti dicit ab Adalberto, de 905
quo ſuprà, in bello 3. Kalendas Martij cæſum: atque hinc celebrato apud Triburias Conuentu circa Iulium menſem, Adalbertum à Ludouico Imperatore Germaniæ vocatum, nec obedientem, primò eſſe obſeſſum, deinde captum, ac denique omnibus adiudicantibus capitalem ſuſcepiſſe ſententiam 5. Idus Septembris. Atque hîc finit Regino ſuum Chronicon. Sigebertus duobus diſtinctis annis ſic: Conradus Comes pater Conradi, qui poſt Ludouicum regnauit, perimitur in bello à Comite Alberto. Et anno ſequenti: Durat rebellio Alberti vnius ex

Hungari, vt fera tẽpeſtas, per totam Europam diffunduntur.

Etiã Principes Chriſtiani variè inter ſe digladiantur in Germania.

Item in Italia.

Conradus pater Conradi, poſteà Imperatoris, in bello perimitur.

L Primo-

Primoribus Auſtraſiorum contra Ludouicum Regem. Hæc Sigebertus. Sunt hæc tempora, inquit Baronius, inopia Scriptorum obſcura, & tyrannide Sedem Apoſtolicam perturbantium tetra. Certè, vt Sigebertus inter alios annotat ad annum 902. & deinceps (ſed de annis multæ tenebræ ſunt) Papa Stephanus omnes ordinationes Formoſi prædeceſſoris irritas decernit, & anno ſequenti Theodorus, ac deinde Ioannes I X. (& rectiùs) eaſdem probat. Paulò pòſt iterùm Sergius eas reiicit; quin, heu ſcelus! (teſtante præter Sigebertum etiam Luitprando eius æui Scriptore lib. 1. cap. 8.) Formoſum è ſepulchro extractum

Contentio turpis Romæ de ordinatis à Formoſo Papa.

digitis truncat, & in Tiberim abiicit. Sed quàm impiè patrarit hæc Sergius (ſeu Stephanus potiùs, quod vult Baronius) docet idem Luitprandus his verbis: Formoſum, inquit, dum à piſcatoribus inuentus, & ad beati Petri Baſilicam in loculo delatus eſt, Sanctorum quoque imagines eum venerabiliter ſalutarunt; hoc namque à religioſiſſimis Romanæ vrbis viris perſæpè audiui. Sic ille. Sergium tamen hunc, quantumuis improbum, vel potiùs Deum per eum, curam adhuc ad-

Nihilominùs Epiſcopi Galli fidē ibi integram venerantur.

hibuiſſe integræ fidei conſeruandæ, Gallicanos etiam Epiſcopos in eo Sedem Petri fuiſſe veneratos, patebit mox ad annum 909. Sed iam ad ſeriem redeamus. Anno Chriſti nongenteſimo ſeptimo Bauari cum Hungaris congreſſi multa cæde proſtrati ſunt: in qua congreſſione
907 Luitbaldus Dux occiſus eſt, cui filius ſuus Arnolphus in Ducatu ſucceſſit. Sic incipit Continuator Reginonis, vt nunc habetur. Nam Sigebertus demum ad annum nongenteſimum vult Chronicon Reginonis finiri; atque adeò eadem illa de Alberto occiſo, quæ iam ad annum nongenteſimum quintum & vltimum habentur, & à nobis relata ſunt, ipſe non niſi ad annum decimum narrat: vt mirum non ſit, diſſidentibus olim & nunc toto quinquennio exemplaribus, multas hinc obſcuritates eſſe natas. Sed collatis omnibus, meritò cedit Sigebertus in his

Hungari Saxoniam & Thuringiam vaſtant.

calculo Reginonis qui nunc habetur. Ad annũ proximum hoc tantùm habet idem Continuator: Hungari iterùm terminos tranſgreſſi, Saxoniam & Thuringiam vaſtauerunt. Et ad annum inſequentem 909.
909 Hungari Alemanniam ingreſſi ſunt. Sic ille, nec plura. Hoc anno, teſte Baronio ex Cod. Concil. celebratum eſt ab Herueo Rhemorum Archiepiſcopo Concilium in Gallia Sueſſione, de correctione morum, & Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda, 15. capitibus ſtatutis. Inter alia in fi-

Monentur Galli Epiſcopi Româ de Photio negante Spiritum ſanctum à Filio procedere.

ne 14. capitis, quam accepiſſent ab Apoſtolica Sede admonitionem de peruerſa Orientalium doctrina, auctore Photio, negante Spiritum ſanctum à Filio procedere, ſignificant. Quo inprimis declaratur perſeueraſſe eos, qui quomodocumque præſidebant Romanæ Eccleſiæ, in Photij deteſtatione & anathemate. Sed & commendatur ex eadem

re

re modeſtia Gallicanorum Epiſcoporum erga Rom. Eccleſiam, dum minimè merita iſta ſcribentis Sergij attendentes, ea tantùm quæ ab eo dicerentur conſiderantes, ipſius obediunt iuſſionibus, ſecundùm quod fuerunt olim admoniti à Chriſto diſcipuli de ſedentibus ſuper cathedram Moyſi Scribis & Phariſæis, vt facerent quæ illi dicerent, & non quæ facerent. *Matth. 23.* At verò anno proximo, qui fuit Chriſti 910. Franci in confinio Bauariæ & Franciæ Hungaris congreſſi, miſerabiliter aut victi aut fugati ſunt. in quo prælio Gebelhardus Comes interiit, relictis duobus filiis ſuis adhuc pueris Vdone & Herimanno, qui poſteà clari & nobiles in Francia extiterunt. Hæc Cōtinuator Reginonis. & ad annum ſequentem: Ludouicus Rex filius Arnolphi obiit. Cui Cunradus filius Cunradi ab Adalberto occiſi, regali iam ſtirpe deficiente, in Regno ſucceſſit. Ita ille. Sic & Onuphrius in Commentario: Ludouicus Rex filius Arnolphi Imperatoris obiit Ratisbonæ menſe Decembri, & in eo Caroli Magni ſtirps in Germaniæ Regno defecit. 910

Ludouicus Imp. moritur, ſucceditq; Conradus.

Porrò anno Chriſti 912. Hungari iterùm, nullo reſiſtente, Franciam & Thuringam vaſtauerunt. Et eodem anno Otto Dux Saxonum obiit, itemque Hatto Archiepiſcopus vir ſtrenuus & prudens, cui Heringerus ſucceſſit. Hæc tantùm Continuator Reginonis. (Fuit hic Hatto Archiepiſcopus Moguntinus, qui Conradum Regem Aquiſgrani conſecrauit.) Et ſimiliter hæc pauca tantùm habet idem Auctor ad annum proximum: Hiems magna nimis. Hungari partes Alemanniæ vaſtauerunt, & iuxta In fluuium à Bauaris & Alemannis occiſi ſunt. Et eodem anno Euerhardus Epiſcopus Spirenſis ab Erenhardo & Cunrado Comitibus cæcatus eſt; Otbertus quoque Strasburgenſis Epiſcopus occiditur. Sic ille. 912

Iterùm Hungari Saxoniam & Thuringiam vaſtant.

913

Hoc anno Chriſti nongenteſimo decimo tertio, Indictione prima, nona die menſis Maij habetur conſignatum Diploma Raginerij Ducis Lotharingici pœnitentis. (Ducis ſcilicet militaris, eius credo cuius ſuprà ad annū 899. meminimus.) Hic ſcilicet cùm priùs Eccleſiaſtica bona ſæpiùs deprædatus eſſet, tandem donatione ampliſſimi latifundij ſatisfaciens in fauorem Monaſterij S. Matthiæ Treuirenſis, hoc Diploma confecit, quo ſeipſum perſecutorem ac prædonem aliquoties nominans, verè pœnitentis poſteris reliquit exemplum. *En verum pœnitentem.* Ad hunc quoque annum pertinent

» quæ habet Douſa lib. 5. Annalium Hollandiæ, pag. 199. Itaque (inquit,)
» me eius ſententiæ eſſe nondum pœnitet, vt indubitatè exiſtimem, an-
» norum numerum (de initio Comitatus Hollandici ſermo eſt) ad hoc
» exemplum in omnibus exemplaribus refingi, atque hoc modo tempo-
» rum rationem conſtitui, ac redintegrari deberi DCCCCXIII. pro
» altero illo, quod hodie omnia omnium popularium noſtrorum Chro-
» nica occupauit DCCCLXIII. Hæc ille, nongenteſimum decimum

tertium, pro octingenteſimo ſexageſimo tertio reponens. Antagoniſta eius Bockenbergius in Libello cui titulus, Ad Douſiana Ludibria, pag. 33. (referens ſe ad Hiſtoriam ſuam, nondum, quod ſciam, editam, ſed à me tamen apud eum viſam) ad prædicta reſpondens; Toto cælo (inquit, de ſe in tertia perſona loquens) errare Douſam, oſtendit Bockenbergius ad annum 863. vbi declarat, non à Carolo Simplice (quod voluit Douſa) ſed à Caluo datam Theodorico Primo Hollandiæ Comiti Egmondam. Hæc & plura ibi Bockenbergius. Dicam liberè, & pro inſtituto breuiter (fortè aliàs prolixiùs:) Sicuti Douſa iuſtiſſimas habuit cauſas, vt ab inueterato illo errore reſiliret, (cõfer etiam noſtra ſuperiùs ad annum 873. vbi tumultuarius adhuc Friſonum Dux; rurſum 881. vbi, nullo repugnante, oſtia Rheni in Walam fluuium ingrediuntur & egrediuntur Nortmanni; imò anno 884. ipſum etiam Kinheim non longè ab Egmonda) ſicut, inquam, ex his tunc nullum adhuc Theodoricum Comitem Egmondæ præfuiſſe certò euincit Douſa, ita tamen quòd annum Chriſti 913. faciat eius Principatus ſeu Comitatus initium, non æquè probo. Nam præter alia, quæ paucis explicari non poſſunt, Hagano ille Comes, cuius in Diplomate Egmondano mentio eſt, & cuius occaſione Douſa rectè ad tempora Simplicis non Calui illud pertinere docet, non ante annum vigeſimum poſt nongenteſimum aliquo loco apud Simplicem extitiſſe videtur. Legantur omnia apud Auctores ab hoc anno vſque ad dictum annum vigeſimum, ſi quis fortè exiſtimet non omnia huc facientia à nobis eſſe producta. Ego interim non niſi anno vigeſimo tertio huius ſæculi, initium huiuſce Comitatus conſtituendum exiſtimarem, (neminem tamen cogo) motus etiam quòd ſecundùm religioſam Bockenbergij allegationem (& confirmabitur quoque mox ſimili Diplomate ad annũ 916.) Diploma Egmondanum datum ipſe dicat Indictione vndecima, 7. Kalendas Iulias, anno trigeſimo regnante Domno Carolo Rege * redintegrante vigeſimo quinto. (Notetur phraſis.) Torquet quidem ſe Bockenbergius, vt annum illum faciat Incarnationis Dominicæ octingenteſimum ſexageſimum tertium, ſicque Caluo ſuo accommodet. Sed fruſtrà laborat, vt intelliget facilè Lector, ſi eius coniecturas ad hos Annales noſtros per ſingulos annos expenderit; & annus noſter vigeſimus tertius exactè eſt trigeſimus regnantis Caroli Simplicis, & vigeſimus quintus tantùm redintegrantis (ſcilicet poſt mortem Oddonis Regis, de quo ſuprà ad annum 898.) imò & Indictionis vndecimæ. Sed ad ſeriem reuertamur.

Antagoniſta de initio Comitatus Hollandici, Douſa & Bockenbergius.

Douſa quadam parte ſatisfacit, quadam non.

Quin etiã decennio adhuc ſerius, videtur inſtitutus Comitatus ille.

** nempe, ex quo integras Regni habenas acceperit.*

914 Ad annum Chriſti 914. Continuator Reginonis hoc tantùm ponit: Salomon Epiſcopus captus eſt. Ac deinceps per annos quinque nihil. Sed commodè Sigebertus hoc ipſo anno ſic: Contra Conradum

Regem

Regem potentiores Regni Principes rebellionem meditati, ſcilicet Arnoldus de Baioaria, Burchardus de Sueuia, Euerardus de Francia, Giſilbertus de Lotharingia, & horum omnium præcellentior Heinricus Dux de Saxonia & Thuringia, tam ſapiẽtia quàm fortitudine Regis ad gratiam eius reducuntur. Solus Arnoldus ad Vngaros cum vxore & filiis fugiens, vſque ad mortem Regis ibi manſit. Ita Sigebertus. Succe-

Principes multi contra Conradum rebellantes eius prudentia pacantur.

dit annus 915. ad quem iſta Sigebertus: Ludouicus (Boſonis filius) Ve- 915
ronæ captus à Berengario in vrbem admiſſo, à cuſtodibus vrbis auro corruptis, oculis priuatur. Vngari quoque Berengario confœderati Alemanniam vaſtant, ſed à Baioariis & Alemannis grauiter cæduntur. Hoc anno tranſlatum fuit corpus beati Eugenij ad Monaſterium Bronienſe in diœceſi Leodienſi per ſanctum Gerardum dicti Monaſterij fundatorem & Abbatem, à Monaſterio S. Dionyſij in Francia. Iſta Sigeber-

Hungari Alemanniam vastant, ſed mox grauiter cæduntur.

tus. Et anno ſequenti, qui eſt Chriſti 916. Carolus Rex Francorum 916
Regnum Lotharingiæ recepit. Ita Sigebertus. ſed intellige Regnum illud integrum, Raginario illo, de quo ad annum 913. & fortè etiam pluribus perturbatoribus ad meliorem mentem adductis. Nam dudum eum apud Leodienſes ſe pro Principe eius tractus geſſiſſe, adſtruit tum Diploma ſuprà ad annum 894. à nobis poſitum, tum etiam alterum hoc ab eo anno ſuperiori Stephano Epiſcopo Leodienſi conceſſum.

Rurſum Diploma, docens Simplicem præfuiſſe noſtræ Lotharingiæ.

» Carolus diuina propitiante clementia Rex Francorum. Si Deum præ
» * omnibus habendo, in augmentandis ſuis Eccleſiis honoramus, no-
» ſtroſque fideles in ſuis rectis petitionibus libenter excipimus, diuina
» humanaque nobis ſimul conciliamus: quocircà omnium noſtrorum
» Fidelium comperiat ſolertia, quòd Dudo Virdunenſium Epiſcopus,
» Auginerus Marchio ſtrenuus, pariter etiam Robertus noſtræ Serenita-
» tis Exequutor fideliſſimus, noſtram adierunt excellentiam, poſcentes
» prorſus, vti interuentu Stephani venerabilis Tungrorum Epiſcopi, no-
» ſtræ conſanguinitati affinis dilectiſſimi, partibus ſanctæ Dei Genitri-
» cis Mariæ, almique martyris Lamberti in proprium traderemus Fo-
» reſtem, quæ olim pertinuerat ad Tectis villam, quam conſtat in pago
» Luuienſi atque in Comitatu Sichardi ſitam; atque iſtis finibus circum-
» quaque concluſam, à Wlfingi fago vſque in fluuium Ambleuám, inde
» ad Monaſterium Stabulaus, ſicque vadit ad, &c. & ſic reuertitur ad Wl-
» fingi fagum. Horum itaque petitioni gratanter aſſenſum præbentes,
» egimus iuxta quod fuerant obnixè poſcentes, &c. Sigillum Caroli Re-
» gis glorioſiſſimi. (vt ſuprà 894.) Gonſuinus Notarius ad vicem Heri-
» uei Archiepiſcopi ſummique Cancellarij recognouit. Datum octauo
» Kalend. Septembris, Indictione tertia, anno vigeſimo tertio, regnante
» Carolo Rege glorioſiſſimo, redintegrante decimo octauo . . . . . .

** an oculis?*

Stephanus Epiſcopus Leodienſis ex Regia ſtirpe.

Actum Monaſterio S. Arnulphi in Dei nomine feliciter. Amen. Sic "
tomus 1. Rerum Leodienſium pag. 169. Vbi miror non explicari illud
Phraſis rara explicata. *redintegrante.* Nos illud iam interpretati ſumus ad annum 913. ſcilicet
poſt mortem Oddonis Regis ipſius riualis, qui obiit anno 898. à quo
iſte 915. vel 916. prorſus eſt decimus octauus, & Indictio ſimul reſpon-
det. Ad ſeriem redeo. Sigebertus annos aliquot ſequentes ſic breuiter
917 conſignat: Anno 917. Vngari Alemanniam totam deuaſtantes vſque
Fuldam perueniunt. Et anno proximo: Vngari per Alemanniam in
Alſatiam, & vſque ad Lotharingiam perueniunt. Sic ille, nec plura ha-
bet quæ ad inſtitutum noſtrum faciant Continuator Reginonis, vel
919 quiſquis alius quem vidimus. Annum 919. ornant iidem morte Cunra-
di Germanorum Regis: in hunc modum quidem Continuator Regi-
Moritur Conradus Rex Germanorum deſignato ſucceſſore Henrico Saxone.
nonis: Conradus Rex obiit, vir per omnia manſuetus. Sed & Henricum
Saxonum Ducem vt eligerent, iuſſit. Ita ille. Et Sigebertus totidem ferè
verbis: Conradus Rex moriens coram Principibus regni, Regem de-
ſignat Henricum filium Othonis Saxonum Ducis. Sic ille. Eſt hic
Otho, de quo ſuprà ad annum 912. Eius filius (Henricus hic Germa-
niæ Rex) cognominatus eſt Auceps, nempe quòd in aucupio de-
prehenſus, ſalutatus ſit Rex. Hoc anno auſpicatur Frodoardus presby-
ter Rhemenſis, inſignis huius ſæculi Chronologus, ſuum Chronicon
his verbis: Nortmanni omnem Britanniam in cornu Galliæ, in ora ſci-
licet maritima ſitam depopulantur, proterunt, atque delent, abductis,
venditis, ceteriſque cunctis eiectis Britonibus. Hæc ille. Et anno ſe-
920 quenti, qui eſt Chriſti 920. Principes Francorum rebellantes à Ca-
En Haganonem, cuius mentio in primo Diplomate Hollãdico.
rolo Rege, quòd Haganonem Comitem de mediocribus conaretur
præ ceteris extollere, Herueus Archiepiſcopus Rhemenſis non ſine
magno labore vtcumque Carolo reconciliat. Iſta Frodoardus. Vocatur
is Hagano à nonnullis Comes Laudunenſis. Sigebertus huic anno iſta
adſcribit: Henricus Rex contra Arnoldum ab Hungaris regreſſum
Robertus frater Oddonis Regis clàm contra Simplicem molitur.
cum exercitu in Baioariam profectus, eum virtute & ſapientia ad gra-
tiam ſuam inflexit. Ac deinde confirmans dicta Frodoardi: Hoc etiam
anno Robertus Dux frater Odonis Regis appetens Regnũ Francorum,
contra Carolum inquietabat Franciam, eiuſque inſtinctu omnes pænè
Primores Franciæ aduerſabantur Carolo. Sic ille. At verò anno Chri-
921 ſti 921. Carolus Rex (verba ſunt Frodoardi) in Regnum Lotharij abiit,
receptiſque per vim quibuſdam Ricuini infidelis ſui præſidiis, & facta
pactione vſque ad Miſſam ſancti Martini cum Heinrico Principe
Tranſrhenenſi, reuerſus eſt in montem Lauduni. Intereà Robertus Co-
mes Nortmannos, qui Ligerim fluuium occupauerant, per quinque
menſes obſedit, acceptiſque ab eis obſidibus, Britanniam quam vaſta-
uerant,

uerant, cùm Nannetico pago iis conceſſit, qui & Fidem Chriſti inceperunt ſuſcipere. Carolus verò iterùm pacem cum Heinrico firmat. *Carolus Simplex cum Henrico Germania Rege pacem firmat.* Hæc Frodoardus. Sigebertus iſta habet: Stephano Leodicenſium Epiſcopo defunctо, Richarius vir Catholicus à Carolo per auctoritatē Papæ Rom. ordinatur Epiſcopus, repudiato Hilduino, qui pecunia data Duci Giſleberto, ambiebat ab eo ſibi dari Epiſcopatum. Hoc tempore clarebat inter nobiles Lotharingiæ (ſine dubio vbi nunc Brabantia Gallicana) ſanctus Pater noſter Guicbertus (Sigebertus loquitur) qui noſtrum, Gemmelacenſe ſcilicet, cœnobium fundauit. Sic ille. Anno verò proximo, qui eſt Chriſti 922. (Frodoardo teſtante) Robertus 922
apud Calmiciacum, & Carolus circa Rhemis, heu! caſtra metati ſunt; vbi nonnullis occiſis ex Lotharienſibus, vulneratiſque plurimis, nox prælium diremit. Audito denique quòd hi qui cum Rotberto erāt, Laudunum captum haberent, copiis Rotberti quotidie creſcentibus, & Caroli decreſcentibus, clàm tandem ſecedens, cum Haganone trans Moſam proficiſcitur. *Præualente Rotberto, Simplex trans Moſam cum Haganone proficiſcitur.* Tunc Franci Rotbertum eligunt, ipſique ſe committunt, & Rotbertus Rex Rhemis apud ſanctum Remigium ab Epiſcopis & Primatibus conſtituitur; & Heriueus Rhemorum Archiepiſcopus obiit tertia die poſt conſecrationem Rotberti Regis, ſcilicet ſexto Nonas Iulij. Hæc Frodoardus. Memoria dignum eſt quod Sigebertus hoc anno commemorat his verbis: Hungaris, inquit, Franciam, Alſatiam, Alemanniam depopulantibus, Henricus Rex iuxta vrbem Mereſburg congreſſus, vouens Deo pro adipiſcenda victoria, ſe hæreſim Simoniacam de Regno ſuo eradicaturum, inæſtimabili cæde eos vſque ad internecionem pænè deleuit. *Henricus Rex voto facto Hungaros egregiè vincit.* Hæc Sigebertus; & adſtipulatur Wilichindus, & alij. Porrò anno proximo, qui eſt Chriſti 923. Rotbertus in 923
Regnum Lotharienſe proficiſcitur (verba ſunt Frodoardi) locuturus cum Heinrico, qui ei obuiàm venit in pagum Ribuariorum, ſuper fluuium Ruram; vbi & ſe inuicem pauerunt, & pacta amicitia diſceſſerunt. Intereà Nortmanni Aquitaniam Aruerniamque deprædabantur; contra quos Willelmus Dux Aquitaniorum & Ragemundus pugnauerunt; & ceciderunt ibi ex Nortmannis duodecim millia. *Cæſi Nortmanni ad duodecim millia.* Carolus autem cum ſuis Lotharienſibus Moſam tranſiens, ad Atiniacum venit; & antequam Rotbertus ſuos fideles adunare potuiſſet, Axonem tranſiit, commiſſoque prælio, multis ex vtraque parte cadentibus, Rotbertus quoque Rex lanceis perfoſſus cecidit. *Cæſus & Rotbertus, Rex æmulus Simplicis.* Hi tamen qui erant ex parte Rotberti, Hugo ſcilicet filius ipſius, & Heribertus campum obtinuerunt; ſed ob mortem Regis ſui Carolum perſequi deſtiterunt, relicto intra Regnum Franciæ Carolo. Carolus ergo dehinc Heribertum Comitem, ceteroſque Primates, vt ad ſe reuertantur, exorat. Quod illi renuentes,

pro Rodulfo in Burgundiam tranſmiſerunt; qui ocyùs cum multa ſuorum manu illis occurrit. Tuncque Carolo trans Moſam refugiente, Rodulfus filius Richardi Rex apud vrbem Sueſſionenſem conſtituitur; (erat is gener Rotberti, vt habet idem Auctor anno præcedenti) cùm intereà Heribertus, miſſis Legatis Carolum ſubdolè inuitat, & venientem cum paucis apud S. Quintinum ſuſcipit, & in caſtello Theodorici ſuper Maternam fluuium in cuſtodiam coniicit. Atqui dum hæc geruntur, Heinricus (eſt is Rex Germaniæ dictus Auceps) inuitantibus ſe Giſleberto Comite, & Rotgario Treuirorum Præſule, depopulatus eſt quidquid inter Rhenum & Moſellam interiacet. Qui, audito, quòd Rodulfus, exercitus non modò è Francia, quin ex omni cogeret Burgundia, in ſuo ſe Regno recepit. Hæc Frodoardus. Sigebertus iſta habet ad eumdem annum 923. Reges Heinricus & Carolus apud Bunnam confœderantur, & Carolus reddit Heinrico Regi Regnum Lotharingiæ, Epiſcopis & Comitibus vtrimque iureiurando rem confirmantibus. Sic ille. Sed hæc aut non geſta, aut non niſi per Legatos geſta fuerũt. Nam Carolus primùm è cuſtodia dimiſſus eſt, vt ſequetur, anno 927. Neque etiam fuit traditio hæc valida, nempe maxima parte Regni Francici, vt videmus, à Carolo tunc aliena, ne quis exiſtimet Germanos Imperatores hinc ius in Lotharingiam acquiſiuiſſe; tenuerunt tamen eam multis deinceps annis armis, vt liquebit. Succedit nunc annus 924. quo Sigebertus hæc breuiter; Rex Heinricus pacem cum Hungaris in nouem annos firmat. Atque hinc ſecutum, credo, quod Frodoardus his verbis commemorat hoc eodem anno: Hungari ductu Regis Berengarij, quem Langobardi pepulerant, Italiam depopulantur; Papiam quoque vrbem ſuccendunt. Inde per abrupta tranſeuntes Alpium iuga veniunt in Galliam. Quos Rodulfus Ciſalpinæ Rex Galliæ & Hugo Viennenſis inter anguſtias collium Alpinorum claudunt. Vnde inopinato loco per deuia montis euadentes, Gothiam impetunt; quos inſequentes prædicti Duces, ſternunt ex eis quos reperire poterant; & intereà Berengarius Italiæ Rex à ſuis interimitur. Iſta Frodoardus. Et anno ſequenti; Nortmanni de Rodomo fœdus, quod olim pepigerant, irrumpentes, pagum Beluacenſem atque Ambianenſem depopulantur, & vſque ad Nouiomagum (ſcilicet Nouiomum Galliæ) prædatum veniunt. Heinricus verò Rhenum tranſiens oppidum Tulpiacum, quod Giſleberti fideles tutabantur, vi cepit; nec diu demoratus infra Regnum Lotharij, ad ſua regreditur, obſidibus à Giſleberto acceptis. Et rurſum nonnullis interiectis: Heinrico cuncti ſe Lotharienſes committunt. Hæc Frodoardus. Memorabile eſt quod Sigebertus ad hunc annum narrat; Rex Heinricus, inquit, Vrbem Sclauorum

Nouus hoſtis Simplicis Rodulfus Burgundus.

Interim Simplex ſubdolè capitur.

Fœdus eius cum Henrico Rege Germaniæ.

924

Multi Hũgari in Gallia ſternuntur.

925

uorum Brennaburch capit, & victis Sclauis tributum imponit. Idem Rex agrarios milites recenſens, edixit, vt octo eorum in agris, nonus verò in vrbe moraretur; vt octo & ſibi & nono in agris laborarent, nonus verò in vrbe tertiam partem omnium frugum illorum reſeruaret, in ædibus à ſe ad hoc extructis, vt in bello nihil alicui eorum deeſſet, vrbeſque rebus & viris plenæ eſſent. Sic ille. Et mox ad annum proximum, qui eſt Chriſti 926. ſubiicit mortem Caroli: ſed in hoc errat: nam prorſus repugnat ſequens Frodoardi huius ſæculi Scriptoris narratio per annos adhuc tres: Anno, inquit, 926. Ebrardus Trans-Rhenenſis in Regnum Lotharij mittitur ab Heinrico iuſtitiam faciendi cauſa, & Lotharienſes inter ſe pace conſociat. Et eodem anno Hugo filius Rotberti filiam Eduardi Regis Anglorum ſororem coniugis Caroli duxit vxorem. Et ad annum ſequentem: Inter Rodulfum Regem 927 (verba ſunt eiuſdem Frodoardi) & Heribertum Comitem pro Laudunenſi Comitatu ſimultas oritur. Heribertus Legatos trans Rhenum dirigit ad Heinricũ: quibus reuerſis, euocatur ipſe ad colloquium Heinrici pro eodem: ad quod properans cum Hugone Rotberti filio, pace firmata, muneribus Heinricum honorat, & honoratur ab eo; & Carolum de cuſtodia eiicit, ſecumque ad S. Quintinum deducit. Et anno 928. proximè ſequenti: Heribertus Rhemis cum Carolo venit, 928 indeque literas mittit Ioanni Papæ, ſignificans de reſtitutione Caroli ſe pro viribus decertare, vt ille ſub excommunicationis interminatione mandauerat. Verba ſunt Frodoardi. Sed Punica fuit Heriberti fides. Nam eodem adhuc anno, eodem atteſtante, Hugo & Heribertus ad Heinricum colloquij cauſa proficiſcuntur; indeq; reuertentes obuiàm pergunt Regi Rodulfo; rurſuſque Heribertus ſe illi committit, iterùm reducto ſub cuſtodia Carolo. Sed Rodulfus Rhemis veniens, pacẽ facit cum Carolo, reddens ei Attiniacum, muneribuſque illum honorans. Iſta Frodoardus. Et ſubdit anno ſequenti: Heribertus & Hugo Comi- 929 tes contra Boſonem Rodulfi Regis fratrem proficiſcuntur, propter quoſdam Rothildis alodes nuper defunctæ, quos à Boſone peruaſos repetebat Hugo gener Rothildis. Poſt hæc verò inducias dant Boſoni vſque ad finem Maij: Boſo ad Heinricum profectus, pacem publicè iurare compellitur. Carolus apud Peronam obiit. Simultas inter Hugonem & Heribertum Comites exoritur, recepto Herluino ab Hugone, & Hilduino, qui erat Hugonis, ab Heriberto. Hæc ille. Huius Caroli Simplicis temporibus apud exteros hæc inſigniora occurrunt: Anno Chriſti 912. adhuc ſupereſt Adefonſus Magnus, Gallæciæ in Hiſpania Rex, cùm regnaſſet annis quadraginta ſex, vltra annos illos quatuor quibus ceſſit Regnum Garſiæ filio. Qui quidem Adefonſus paulò

Rex Henricus Vrbem Brennaburch capit.

Et quid ſi hoc initium feudorum, ſaltem in Germania.

926

Simplex nunc captiuus, nunc liber.

Idem rurſum ſecundò nunc captiuus, nũc honoratus.

Moritur Carolus Simplex apud Peronam.

Mauri ſeu Saraceni victi in Hiſpania. paulò ante obitum, non vt Rex, ſed vt Dux exercituum militans ſub Rege filio, ingenſque animi ſubmiſſionis ſpecimen edens, præclara de Mauris victoria potitus eſt, atque dignus à Deo habitus qui triumphare credatur in cælo. Sed nec diu poſt patris obitum vixit Garſias filius, à Deo vltore poſt triennium ex hac vita ſubtractus, qui non expectata morte patris Regnum inuaſerat. Iſta Ambroſius Morales. Anno item 915. mẽſe Auguſto Saraceni, qui apud Garilianum in Campania per quadraginta fermè annos ſedem tenuerant maximo Chriſtianorum damno, tandem à Græcis ſimul & Latinis in iiſdem caſtris pugnantibus, ſed & accedentibus copiis Ioannis Papæ, diuino auxilio Petri & Pauli apparentium, *Item in Italia.* debellati ſunt penitus, ita vt nullus remanſerit, qui non trucidatus aut captus fuerit. Rem geſtam pluribus narrãt Luitprandus & Leo Oſtenſis.

LVDOVICVS IV. REX

DICTVS TRANSMARINVS, FILIVS SIMPLICIS, XV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis vigintiquinque.

ANNO inſequenti mortem Caroli Simplicis iſta commemorat Sigebertus: Poſt mortem Caroli Regis, nolentibus Lotharingis Heinrico Regi ſubeſſe, quidam Lotharingus nomine Chriſtianus, ſimulata infirmitate, Giſlebertum Ducem ad ſe dolo euocatum cepit, Regique miſit, vt per eum Lotharingiam ſibi ſubiiceret. At Rex inſpecta induſtria & potentia Giſleberti, filiam ſuam Gergam ei deſpondet, & eum iterùm Lotharingiæ præficit. *Ludouicus quare Transmarinus dictus?* Ludouicus verò filius Caroli Regis inſidiantes ſibi fugiens, per mare tranſit in Angliam. Mater enim eius fuerat filia Regis Anglorum. Hæc Sigebertus triennio citiùs quàm oporteat, vti ad annum 926. oſtendimus. Et eodem anno proximo poſt mortem Caroli, nempe anno Chriſti nongenteſimo 930 trigeſimo (loquitur Frodoardus) diuerſi motus agitantur bellorum per Franciam inter Hugonem & Heribertum. (cauſæ à nobis expreſſæ ſunt ad annum 929. in Carolo Simplice.) Quare Rodulphus Rex in Franciam veniens, pacem inter eos atq; Boſonem multo labore per multa Placita com-

LVDOVICVS IV. FRANC. REX, XV. BRAB. PRINC.

componit. Sed Rodulpho Rege in Burgundiam regreſſo, Lotharienſes in Franciam cum Giſleberto obuiàm veniunt Hugoni, & oppidum Duagium, quod * Arnoldus tenebat, adactum obſidione capiunt. Intereà homines Boſonis Victoriacum proditione recipiunt, & Moſomum fraude peruadunt. At Heribertus à quibuſdam Moſomenſibus euocatus, intrans oppidum, vaſallos Boſonis omnes capit. Iſta Frodoardus hoc

** nempe Arnulphus tertius Flandriæ Comes.*

931 anno. Ac deinde anno ſequenti: Rodulfus Rex in Franciam reuertitur, & Heriberto ab illo deficiente, Rex, iuncto ſibi Hugone, caſtellum Heriberti Douineum capit, ac diruit, deinde Atrebatam obſidet. Heribertus autem adiunctis ſibi per Giſlebertum Ducem Lotharienſibus, contra Regem vadit, pactiſque induciis vſque Kalend. Octobris vtrimque diſceditur. Poſteà Heribertus Comes ad Heinricum proficiſcitur, eique ſeſe committit; & exercitus Regis atque Hugonis Laudunenſem & Rhemenſem pagum deprædantur. Rodulfus verò Rex pergens ad Attiniacum, Hugonem ad Heinricum mittit, à quo Heinricus, acceptis obſidibus, & pacta ſecuritate trans Rhenum recedit. Iſta Frodoardus. Et anno

Vndique flagrat Gallia inteſtinis bellis.

Pars Rodulfum Burgundum, alij Germanũ ſequuntur.

932 proximo, qui eſt Chriſti 932. Rex Rodulfus in Burgundiam reuerſus, quædam caſtella Giſleberti & Richardi, qui à ſe deſciuerant, receptat; & Giſleberto recepto, à Burgundia reuertitur in Franciam, ibique Abbatiâ S. Medardi, quam Heribertus tenebat, potitus, regreditur in Burgundiam. Hugo verò Ambianenſem obſidens ciuitatem, quam tenebant fideles Heriberti, crebroque quatiens bello, ſumptis tandem relinquit obſidibus. Giſlebertus quoque cum Lotharienſibus, inuitante ſe Hugone, Peronam obſidet; vbi congreſſione frequenti plures occiduntur Lotharienſes; reliqui munitionem capere non valentes recedunt, locuto priùs Giſleberto Duce cum Rege Rodulfo, mediante Hugone. Heribertus verò trans Rhenum ad Heinricum proficiſcitur. Et pergit idem Frodoardus ad annum ſequentem: Hungari ſe in tres partes diuidunt, quarum

Obſidetur Ambianum.

Item Perona.

933 pars vna Italiam petit, alia terram Heinrici trans Rhenum inuadit: contra quos profectus Heinricus cum Baioariis & Saxonibus ceteriſque, omnes vſque ad internecionem ſternit; quorum triginta ſex millia cæſa referuntur, præter eos quos abſorbuit fluuius, & qui viui capti ſunt. Intereà Rodulfus Rex munitionem Heriberti, quæ dicitur caſtellum Theodorici, obſidet hebdomadas ſex. Poſteà Walo, qui cuſtodiebat illud, Reginæ Emmæ ſe committit. (ecce Reginam viduam Caroli Simplicis, & matrem Ludouici.) Heribertus autem caſtrum Theodorici ſuper Maternam fluuium poſitum, tradentibus illud ſibi quibuſdam, quos ibi ad cuſtodiam Walo reliquerat, recipit, diſpoſitiſque recedit cuſtodibus. Eodem anno Hugo Rex Italiæ Romam obſidet, & Saraceni meatus Alpium occupant, atque vicina loca deprædantur. Iſta Frodoardus.

Hungari cæſi ab Hẽrico Germaniæ Rege ad triginta ſex millia.

dus. Succedit annus Christi 934. quo, teſte eodem, Heinricus Giſlebertum & Eubrardum cum Epiſcopis Regni Lotharienſis ad Rodulfum Regem pro Heriberto dirigit; redditoque Regi caſtello Theodorici, Hammus atque Perona Heriberto conceduntur vſque Kalend. Octobris. Arnulfus verò de Flandris filiam Heriberti ſumit vxorem. Intereà Giſlebertus cum Lotharienſibus in Franciam Heriberto venit auxilio, velut oppidum ſancti Quintini obſeſſurus. Sed Miſſi Hugonis ei venientes obuiàm, pacem vſque ad Maium menſem pepigerunt. Et Emma Regina defungitur. Ita Frodoardus. Hoc anno ſecundùm Sigebertum Otto filius Regis Heinrici vxorem duxit filiam Eadmundi Regis Anglorum. At verò anno Christi 935. Rudolfus Rex Placitum cum Regni Primatibus Sueſſionis habuit. Deinde locutus cum Miſſis Heinrici, ad eius properat colloquium: vbi etiam Rodulfus Rex Iurenſis interfuit, pactaque inter ipſos amicitia, etiam Heribertum cum Hugone pacarunt, redditis quibuſdam eidem Heriberto poſſeſſionibus. Sed & Heinricus, Boſone recepto, terram quam priùs habuerat, ei ex magna parte reſtituit. Intereà Boſo frater Rudolphi Regis moritur, & ad S. Remigium ſepelitur. Rodulfus quoque Rex graui per totum Autumnum decubuit ægritudine. Sic Frodoardus, & proſequitur anno ſequenti: Rex Rodulfus defungitur, ſepeliturque Senonis ad ſanctam Columbam. Hugo verò Comes trans mare mittit pro accerſiendo ad apicem Regni Ludouico Caroli filio, quem Rex Alſtanus auunculus ipſius in Franciam cum Fidelibus ſuis dirigit: cui Hugo & ceteri Francorum Proceres obuiàm profecti, in ipſis littoreis arenis apud Bononiam ſeſe committunt, vt erat vtrimque depactum; indeque ab ipſis Laudunum deductus, ac Regali benedictione ditatus, vngitur atque coronatur à Domno Artaldo Archiepiſcopo, præſentibus Regni Principibus cum Epiſcopis XX. & ampliùs. Ita Frodoardus. Et addit: Heinrico Rege ſub iiſdem diebus obeunte, contentio de Regno inter filios ipſius agitatur: rerum tandem ſumma natu maiori Ottoni obuenit. Sic ille. Continuator Reginonis hoc eodem anno hoc modo: Heinricus Rex 6. Nonas Iulij diem clauſit extremum, cui filius ſuus Otto ex Mathilde filia Theodorici ex ſtirpe magni Witikindi Saxonis, conſenſu Primorum Regni, ſucceſſor eligitur. Sic ille. Quin Mathildam eiuſdem Theodorici Saxonis filiam eſſe teſtatur ante eum Witichindus quoque huius ſæculi Scriptor grauiſſimus. Superaddit Frodoardus & hoc: Hugo filius Roberti cum Hugone filio Richardi, diſpertita inter ſe Burgundia, pacem faciunt. Et anno proximo, qui eſt Christi 937. Ludouicus, inquit, Rex ab Hugonis Principis ſe procuratione ſeparans, matrem ſuam Lauduni recipit. Hugo cum Heriberto pacatur: Heribertus caſtellum quod dicitur Theodorici,

934 — *Arnulfus de Flandris ducit filiã Heriberti vxorem.* — *Item Otto poſteà Imp. ducit vxorem.* — 935 — *Pax aliquanta.* — 936 — *Moriente Rudolfo, tandem Ludouicus in Regnum accerſitur.* — *Moritur quoque Henricus Germanus; ſuccedit Otto filius.* — 937 — *Rurſum mox Gallia variè diſſciſſa.*

ci, Walone ſibi aperiente recipiens, ipſum Walonem, cùm iam ſuus eſſet,
938 in vincula coniicit. Porrò quid ſecutum ſit, narrat idem Auctor anno ſequenti his verbis: Rex Ludouicus Heribertum per deprecationem Hugonis ad pacem recipit. Hugo Princeps filius Rotberti ſororem Ottonis Regis Tranſrhenenſis filiam Heinrici ducit vxorem. Ludouicus Rex maritima loca petens, caſtrum ſupra mare, quod dicunt * Guiſum, reſtaurare niſus eſt; dumque cum Arnulfo (Flandrenſi) moratur, homines Heriberti caſtrum Rhemenſis Eccleſiæ Canſoſtem recipiunt. Quare Ludouicus Rex euocatus ab Artaldo Archiepiſcopo regreditur, ingreſſuſque Laudunum, arcem nouam nuper ab Heriberto inibi ædificatam obſidet, multiſque machinis ſuffoſſo euerſoque muro, cum magno tandem cepit labore. Giſlebertus cum Lotharienſibus Hugoni & Heriberto venit in adiutorium contra Regem Ludouicum, caſtrumque Petræpontem vi capiunt. Arnulfus Comes & Heribertus inter Regem Ludouicum & Hugonem dilationem accipiunt, pacem ſacramento paciſcentes vſque ad finem Ianuarij menſis. Hæc Frodoardus. Et pergit anno
939 proximo, à Chriſto nato 939. Lotharienſes Ottonem Regem deſerunt, & ad Ludouicum Regem veniunt; qui eos recipere diſtulit, ob amicitiam quę inter eos, Legatis ipſius Ottonis & Arnulfo Comite mediante, depacta erat. Giſlebertus Dux Lotharienſium trans Rhenum profectus prædatum, Saxonibus ſe, dum reuertitur, inſequentibus, in Rhenum fertur deſiliuiſſe cum equo, ibiq; vi enecatus vndarum, poſteà reperiri non potuit, vt fertur. quidam tamen ferunt, quòd à piſcatoribus ſit repertus, atque propter ſpoliorum ornamenta celatus. Sic Frodoardus, parum ſcilicet in re quæ recenter acciderat, adhuc certus. Et ſubdit: Ludouicus Rex in Regnum Lotharienſe regreſſus, relictam Giſleberti Gerbergam ducit vxorem, Ottonis ſcilicet Regis ſororem. Ita ille. Sed Continuator Reginonis eodem hoc anno iſta ſic pleniùs: Eberhardus & Giſalbertus cum Heinrico fratre Regis aduerſus Regem (Ottonem) coniurant. Sed iuxta Andernacum caſtellum cum ſuis Rhenum tranſituri, ab Vdone & Chunrado Comitibus præuenti ſunt. Eberhardus occiditur, & Giſalbertus in Rheno ſubmerſus necatur: (atque inde idē quod Frodoardus) Ludouicus Rex Gerbergam viduā Giſalberti duxit vxorem. Hæc Continuator Reginonis. Sigebertus hoc etiam anno ponit rebellionis iſtius initium, quodque rebelles hi prætenderint, Heinrico magis Regnum competere quàm Ottoni, quòd Heinricus patre iam Rege natus eſſet, Otto verò ante Regnum. At ponens eos demum occiſos quadriennio pòſt, nimiùm exorbitat. Ceterùm (vt Frodoardus narrat, qui hæc ante
940 oculos habuit, ad annum inſequentem 940.) Rex Ludouicus tunc abiit obuiàm Wilhelmo Principi Nortmannorum, qui venit ad eum in pago Ambia-

** an potiùs Ghines?*

Lotharienſes quoque rebellant Ludouico.

Iterùm ſe ei tradere parati ſunt, ſed ob pacta differtur.

Ludouicus Rex ducit vxorem ſororem Ottonis Imperatoris.

Ambianenſi & ſe illi commiſit. At ille dedit ei terram, quam pater eius Carolus Nortmannis conceſſerat; indeque contra Hugonem perrexit. Hugo verò & Heribertus, relicta obſidione Lauduni, Ottoni Regi obuiàm proficiſcuntur; cui coniuncti, ad Attiniacum eum perducunt, ibique cum Rotgario Comite ipſi Ottoni ſeſe committunt. Otto verò Rex Heinrico fratri Regnum Lotharienſe committit, tumque poſt Ludouicum in Burgundiam proficiſcitur, caſtraque metatus ſuper Sequanam, obſides accepit ab Hugone Nigro, ne eſſet nocumento Hugoni vel Heriberto, qui ſe ſubdiderant eidem Ottoni; quo facto, reuertitur Otto ad ſua, Ludouicus autem Rex Laudunum redit. Ego denique (nota ætatem Frodoardi) diſponens orationis gratia ſepulchrum ſancti Martini viſere, retentus ſum ab Heriberto Comite, clàm me quibuſdam accuſantibus apud eum, fecitque me ſub cuſtodia detineri, ablatis à me rebus, quas de Epiſcopatu tenebam, cum Eccleſia quam regebam in Culmiſiaco, ſicque plenis quinque menſibus ſum detentus. Hæc Frodoardus de ſeipſo. Ac deinde pergit: Rex verò Ludouicus in Regnum Lotharienſe cum Artaldo Epiſcopo & alijs fidelibus ſuis profectus eſt. Otto quoque Rex, Rheno tranſito, aduerſus eum venit, ſed ab eorum fidelibus inter eos induciæ determinatæ ſunt. Intereà anno ſequenti qui eſt 941. Rotgarius Comes, datis obſidibus, dimittitur à Rege Ludouico, 941
Duagium caſtellum reddens * Arnoldo. Hugo & Heribertus Laudunum obſident. Sumptis autem ſecum Rex, quos vndecumque colligere potuit, in pagum Porcenſem venit. Quo audito, Hugo & Heribertus, inſperatum Regis inuadentes exercitum, nonnullos ſternunt, reliquos in fugam vertunt. Rex ipſe cum paucis eductus à ſuis, vix euaſit. Eodem hoc anno Ludouico Regi filius naſcitur; & Ludouicus Rex à Carolo Conſtantino in Vienna recipitur, & Aquitani ad eum veniunt, illumque ſuſcipiunt. Hugo verò & Heribertus, Wilhelmus & Arnulphus ſimul loquuntur, & Heribertus inde ad Ottonem Regem trans Rhenum proficiſcitur. Iſta hoc anno Frodoardus; ac deinde anno proximo: Legatus, inquit, Stephani Papæ, nomine Damaſus, in Franciam venit, afferens 942
literas Apoſtolicæ Sedis ad Principes Regni, cunctoſque Franciæ vel Burgundiæ habitatores, vt recipiant Regem ſuum Ludouicum. Quod ſi vſque ad Natiuitatem Domini facere non procurauerint, excommunicandos tunc fore ſe nouerint. Intereà Rotgarius Comes apud Wilhelmum Nortmannorum Principem functus legatione pro Ludouico Rege, ibidem defunctus eſt. Wilhelmus verò Regem Ludouicum regaliter in Rodomo ſuſcepit. Item Wilhelmus Pictauenſis & Britones cum ſuis Principibus ad Regem venerunt. Cum his ergo Rex ſuper Iſaram venit. Hugo verò & Heribertus cum Ottone Duce Lotharienſium ex altera parte

Otto Imp. fratri ſuo Heinrico Regnum Lotharienſe committit.

Rex Ludouicus armatus Lotharingiã repetit.

* Arnulfo *ſcilicet Flandrenſi*

Patitur Hugonem & Heribertum Principes ſibi aduerſos.

Iubet Pontifex, omnes Ludouicum Regem recipiant.

parte fluminis conſederunt, & agitata inter eos per internuntios controuerſia, tandem dantur induciæ à medio Septembri vſque ad medium Nouembris. Ludouicus quoque Rex Ottoni Regi obuiàm proficiſcitur, & amicabiliter ſe mutuò ſuſcipientes, amicitiam ſuam mutuis firmant conditionibus; multumque de pace inter Regem Ludouicum & Hugonem Otto laborans, Hugonem tandem ad eumdem Regem conuertit. Heribertus etiam pariter cum æquiuoco filio ſuo, ipſius Regis Ludouici efficitur. Hæc Frodoardus. Et anno ſequenti 943. Arnulfus Comes

Pax inter Ludouicū & Principes, agente Ottone Imperatore.

943 Wilhelmum Nortmannorum Principem ad colloquium euocatum, dolo perimi fecit. Rex Ludouicus filio ipſius Wilhelmi, nato de concubina Britanna, terram Nortmannorum dedit; & quidam Principes ipſius, ſe Regi committunt, quidam verò Hugoni Duci. Intereà Heribertus Comes obiit; quem ſepelierunt apud ſanctum Quintinum filij ſui. Et audientes, Rodulfum filium Rodulfi de Gaugiaco quaſi ad inuadendam terram patris eorum aduéniſſe, aggreſſi eumdem interemerunt. Quo audito, Rex Ludouicus valdè triſtis efficitur, filij tamen Heriberti Comitis recipiuntur à Rege. Inde Rex Rodomo profectus, Ebroicas ab Hugone Duce recepit, & apud Pariſium depreſſus infirmitate, pænè tota decubuit ægrotus æſtate. Hugo verò Dux filiam Regis ex Lauacro ſancto ſuſcepit, & Rex ei Ducatum Franciæ delegauit, omnemque Burgundiam ipſius ditioni ſubiecit. Idem verò Hugo Arnulfum cum Rege pacificauit, cui Rex infenſus erat ob necem Wilhelmi. Poſt hæc autem Otho Rex quoſdam fideles Ludouici, qui ſibi inſidiabantur, comprehendit, & in cuſtodia miſit. Vnde inter ipſos Reges exoritur ſcandalum.

Moritur Heribertus Comes.

Hugo à Rege Dux Franciæ & Burgundiæ delegatur.

944 Sic Frodoardus. Et anno ſequenti, qui eſt Chriſti 944. Ludouicus Rex Rodomum perueniens à Nortmannis in vrbe ſuſcipitur, quibuſdam mare petentibus, qui eum nolebant recipere, ceteris omnibus ſibi ſubiugatis. Hugo verò Dux cum ſuis, & quibuſdam Burgundiæ Proceribus trans Sequanam faciens iter, Baiocas vſque peruenit, & ciuitatem obſedit, quam Rex ei dederat, ſi eum ad ſubiiciendam Nortmannorum gentem adiuuaret. Receptus autem Rex à Nortmannis mandat Duci, vt à præfatæ ciuitatis obſidione diſcedat; quo diſcedente, Rex in eam ingreditur. Vnde & diſcordiæ fomes inter Regem concitatur & Ducem; ſed & pro eo, quòd Rex obſides ab Ebroicenſibus, qui Hugoni ſubditi erant, accepit, quos eidem Duci reddere noluit. Intereà anno proximo Chri-

Diſcordia iterùm inter Regem Ludouicum & Hugonem.

945 ſti 945. Ludouico Rege adhuc apud Rodomum agente, Gerberga Regina filium Lauduni peperit, qui Carolus ad catechizandum vocatus eſt. Circa Miſſam verò ſancti Ioannis Hugo Dux Placitum cum Rege per ſequeſtres habuit, in quo nihil certum de pace inter ipſos componenda geſtum, niſi tantùm quòd inducias ad inuicem ſibi dederunt vſque ad

medium

medium menſem Auguſtum. Eo tempore, dum Rex Ludouicus moraretur Rodomi, Haigroldus Nortmannus, qui Baiocis præerat, mandat ei quòd ad eum venturus eſſet, condicto tempore vel loco, ſi Rex ad illum locum accederet. Veniente denique Rege cum paucis ad locum denominatum, Haigroldus cum multitudine Nortmannorum armatus aduenit, inuadenſque ſocios Regis pænè cunctos interimit. Rex ſolus fugam iniit, proſequente ſe Nortmanno quodam ſibi fideli, cum quo Rodomum veniens, comprehenſus eſt ab alijs Nortmannis, quos ſibi fideles eſſe putabat. Poſteà Hugone Duce de Regis ereptione laborante, Nortmanni filios ipſius Regis dari ſibi obſides quærunt; nec aliter Regem ſe dimiſſuros aſſerunt. Mittitur igitur ad Reginam pro pueris: illa minorem mittens, maiorem fatetur ſe non eſſe miſſuram. Datur igitur minor, & vt Rex dimittatur, Vindo Sueſſorum Epiſcopus ſeſe obſidem tradit. Dimiſſus itaque à Nortmannis Rex, ab Hugone Principe ſuſcipitur; qui committens eum Tetbaldo cuidam ſuorum, proficiſcitur Othoni Regi obuiàm. Qui Rex nolens loqui cum eo, mittit ad eum Conradum Ducem Lotharienſium; cum quo locutus Hugo, infenſus Othoni Regi reuertitur. Intereà Edmundus Anglorum Rex (verba ſunt Frodoardi ad annum 946.) Legatos ad Hugonem Principem pro reſtitutione Ludouici Regis dirigit; & idem Princeps proinde Conuentus publicos cum nepotibus ſuis, alijſque Regni Primatibus, agit. Demum Hugo Dux Francorum, aſcito ſecum Hugone Nigro filij Richardi, ceteriſque Regni Primatibus, Ludouicũ Regem, qui ferè per annum ſub cuſtodia detinebatur apud Tetbaldum Comitem, in Regnum reſtituit, recepto Lauduno caſtro, quod Regina Gerberga tenebat, & eidem Tetbaldo commiſſo. Qui Dux Hugo renouans Regi Ludouico regium honorem vel nomen, ei ſeſe cum ceteris Regni committit Primoribus. Eo tempore Edmundus Rex tranſmarinus defungitur; vxor quoque Regis Othonis, ſoror ipſius Edmundi, deceſſit. Regina autem Gerberga nuper ad Ottonem Regem fratrem ſuum legationem direxerat, auxilium depoſcens ab eo. Qui maximum colligens ex omnibus Regnis ſuis exercitum, venit in Franciam, Conradum quoque ſecum habens Ciſalpinæ Galliæ Regem; quibus Rex Ludouicus obuiàm profectus, honorificè ab eis ſuſcipitur. Sicque pariter Laudunum venientes, conſiderataque caſtri firmitate, diuerterunt ab eo, Rhemenſem aggredientes vrbem: quam cingentes obſidione, tertia die per deditionem capiunt, reſtituto Artaldo Præſule. Deinde relinquentes Gerbergam Reginam Rhemis, terram Hugonis aggrediuntur, & vrbem Siluanectenſem obſidentes, vt viderunt munitiſſimam, trans Sequanam contendentes, præter ciuitates loca plura deuaſtant; indeque remeantes regrediuntur in ſua. Iſta Frodoardus;

Fraude Nortmannorum Rex circumuenitur.

Ab Hugone cuſtodiæ mancipatur.

946

In Regnum Rex reſtituitur.

Acceptis ex Germania auxilijs, de hoſtibus Rex vlciſci ſe parat.

doardus; habentque eadem breuiter Continuator Reginonis & Sigebertus. Anno ſequenti, qui eſt Chriſti 947. Ludouicus Rex Aquis Paſcha cum Othone Rege celebrat, & regiis honoratur ab eo muneribus. Hugo autem Princeps à quibuſdam perſuaſus, Rhemenſem cum Hugone Præſule (fuit is Heriberti filius) quaſi mox capturus aggreditur vrbem; ſed reſiſtentibus fidelibus Regis & Artaldi Archiepiſcopi, octauo poſtquam aduenerant die, illuſi redeunt. Intereà Ludouicus Rex, expetente Arnulfo Comite, Atrebatam proficiſcitur cum Artaldo Epiſcopo, indeque cum Arnulfo ad obſidendum Monaſteriolum Caſtrum Rotgarij filij Herluini progrediuntur; poſtque laborem inefficacem, pluriumque mortes ſuorum, ſpe priuati regrediuntur ad propria. Eodem anno Conuentus Placiti Regum Ludouici & Ottonis ſuper Charam fluuium, intrante menſe Auguſto celebratur (Hugone Principe circa Moſomum & Duodeciacum caſtra metato) vbi res litis inter Artaldum & Hugonem Rhemenſis Eccleſiæ Præſules ab Epiſcopis auditur. Induciæ belli inter Regem Ludouicum & Hugonem Principem vſque ad Synodi tempus, Ottone Rege mediante, diſponuntur; indicitur verò Synodus habenda Idus

947 *Hugo obſidet Rhemos, ſed fruſtrà.*

Induciæ pactæ inter Regem & Hugonem.

948 Ianuarij anni Chriſti nongenteſimi quadrageſimi octaui. Quæ Synodus (pergit idem Frodoardus) celebratur in Eccleſia S. Petri ante proſpectum Caſtri Moſomi, à Domno Rotberto, ceteriſque Treuirenſis diœceſis Epiſcopis, & aliquibus Rhemenſis. Iudicatum eſt autem, vt Artaldo Præſule parochiam Rhemenſem retinente, Hugo (qui quinquennis diu fuerat Epiſcopus deſignatus, & ad duas iam Synodos venire contempſerat) abſtineret, donec ad vniuerſalem Synodum, quæ indicebatur Kalend. Auguſti ſeſe purgaturus occurreret, ipſumque Capitulum Hugoni miſerunt. Qui poſt alteram diem eamdem chartam Rotberto Præſuli remiſit, hoc verbis remandans, quòd ipſorum iudicio nequaquam obediturus eſſet. Sic proclamationis literæ à Domno Artaldo diriguntur ad Sedem Romanam. Nec mora. Domnus Agapitus Papa Vicarium ſuum Marinum Epiſcopum mittit ad Ottonem, propter euocandam generalem Synodum, quæ congregata eſt in * Eglehem palatio regali in Eccleſia S. Remigij ſeptimo Idus Iunij; vbi cum Marino Sedis Apoſtolicæ Vicario adfuerunt Epiſcopi triginta Germaniæ & Galliæ, inter quos & Baldricus Traiectenſis Epiſcopus. Ingreſſi ſunt & glorioſi Reges Otto & Ludouicus. Denique Artoldo Epiſcopium Rhemenſe retinendum decernunt Patres, laudant, atque corroborant; Hugonem verò excommunicant, donec ad pœnitentiam & dignam ſatisfactionem venire procuraret. Et nonnullis interiectis: Non multò pòſt excommunicatur & Hugo Comes inimicus Ludouici Regis, pro ſuprà memoratis malis ab ipſo perpetratis, donec reſipiſcat, & ad ſatisfactionem coram Marino Vicario,

Sententia de Epiſcopatu Rhemenſi per Synodum contra intruſum Hugonis.

* Engelheim

Synodus item alia ob eamdem cauſam iuſſu Papæ indicta.

Excommunicatur Hugo Comes, itemq; eius intruſus Hugo Epiſcopus.

rio, vel Epiſcopis quibus iniuriam fecit, deueniat. Naſcitur Regi Ludouico filius patri cognominis. Ita Frodoardus. Et anno proximo, qui eſt Chriſti 949. imminente Paſchali ſolemnitate Gerberga Regina proficiſcitur ad fratrem ſuum Othonem Regem, & Aquiſgrani palatio Paſcha cum ipſo celebrat. Ibi tunc diuerſarum gentium adfuêre Legationes, Græcorum ſcilicet, Italicorum, Anglorum, & aliorum quorumdam populorum; & Regina Rhemos regreſſa eſt, cum fraterni auxilij pollicitatione. Rex igitur Ludouicus obuiàm pergit Conrado Lotharienſium Duci, & ipſe Dux cum Rege locutus, inducias belli diſponit inter ipſum & Hugonem vſque ad menſem Auguſtum, dum Rex idem locuturus pergat ad Regem Othonem. Eodem anno Agapitus Papa Synodum habuit apud S. Petrum, in qua damnationem Hugonis Epiſcopi apud Ingulenheim factam confirmauit, excommunicans etiam Hugonem Principem, donec Ludouico Regi ſatisfaciat. Anno ſequenti, Chriſti 950. Rex Ludouicus & Hugo Princeps ſuper Maternam fluuium pacem facturi cum ſuis deueniunt. Et reſidentes iſti ex hac parte fluuij, illi ex altera, Legatos ſibi inuicem mittunt, & mediantibus atque ſequeſtris Conrado Duce, Hugone Nigro, Adelberone quoque ac Fulberto Epiſcopis, Hugo ad Regem venit, & ſuus efficitur, pacaturque cum Arnulpho Comite & Ragenoldo Epiſcopo, reddens Regi turrim Lauduni. Nec longùm pòſt, Hugo cum exercitu Ambianenſem petit vrbem, ibique in turri quam Ragenbaldus Epiſcopus tenebat, recipitur; alteram verò turrim, quam Arnulfi Comitis homines cuſtodiebant, obſidet, Rege Lauduni ægritudine decubante. Ipſo hoc anno Otho Rex quamdam Wenedorum magnam obſederat vrbem, nomine Praidem, Regem ipſorum in ſubiectionem recipit; ſed & Hungaros ſibi ſubditos facit. (Pragam, & Ducem Boëmorum Boliſlaum ex Sigeberto intelligo.) At verò anno proximo, qui eſt 951. Fredericus Adelberonis Epiſcopi frater, qui filiam Hugonis Principis ſibi deſponderat, in hoc Regnum veniens, munitionem in loco* Banis, inconſulto Rege vel Regina conſtruere cœpit; pro qua re Rex Ludouicus dirigit ad Othonem: (verba ſunt eiuſdem Frodoardi:) Legati verò regreſſi nuntiant, nolle, imò prohibere Othonem Regem, ne Fredericus vel aliquis ſuorum vllam munitionem in hoc Regno habeat, niſi conſenſu Regis Ludouici. Hoc anno Hungari ab Italia tranſcenſis Alpibus egreſſi, Aquitaniam ingreſſi ſunt, ibique tota pænè demorati æſtate, multis hanc regionem rapinis & internecionibus attriuerunt, ſicque per Italiam reuerſi ſunt in terram ſuam. Otho quoque Rex Italiam adiit; ad cuius aduentum Berengario Longobardorum Rege ab vrbe Papiæ fugiente, ipſe Otho eamdem ingreditur vrbem: vxorem quoq; * Lotharij Regis

Margin: 949 — *Diuerſarum gentium Legati veniunt ad Othonem Imp.* — *Iterùm Hugo Princeps excommunicatur.* — 950 — *Reconciliatur Hugo Regi.* — *Victoria Imp. Ottonis.* — 951 — * Fanis. — *Otto Italiam ingreditur, & Berengarium fugat.* — * al. Ludouici

Regis defuncti, filij Hugonis, ſororem Chonradi Regis Iurenſis ſibi
952 coniugem ducit. Hæc Frodoardus. Et pergit anno ſequenti 952. Otho Rex legationem pro ſuſceptione ſui Romam dirigit: qua non obtenta (obſiſtente Alberico Principe) cum vxore in ſua regreditur, dimiſſis ad cuſtodiam Papiæ quibuſdam ex ſuis. Ludouicus verò cum Gerberga Regina Laudunum recepit. Intereà Berengarius Rex ad Conradum Ducem, qui Papiæ remanſerat, venit; à quo in fide ſuſceptus, ad Othonem perducitur: quem ille benignè ſuſcipiens, conceſſis eidem rebus quibuſdam, in Italiam redire permiſit. Ipſe quoque Otho poſt celebrationem Paſchæ Papiam regreditur. Hoc item anno Hugo Comes & Dux Conradus cum quibuſdam Lotharienſibus obſident pariter munitionem apud Maroillum, tandemque non ſine ſuorum damno capiunt atque ſuccendunt. Nec mora, Rex Ludouicus & Artaldus Archiepiſcopus munitionem quam præfati Principes ſuccenderant, reſtruunt, cuſtodeſque ibi plures inſtituunt. Inde Rex proficiſcitur in partes Victuriaci caſtri, aliamque munitionem contra Victuriacum inſtruit. Attamen anno pro-

Permittit iterùm Otto quædam in Italia Berengario.

953 ximè inſequenti obtinuit Hugo à Rege, vt munitio, quæ contra Victuriacum caſtrum conſtructa fuerat, ſolueretur; Placitumque concordiæ ac pacis Rex & Hugo mediante Quadrageſima iniêre Sueſſionis. Exoritur intereà inter Othonem Regem & Liudulfum filium eius, Conradum quoque Ducem & quoſdam Regni ipſius Primates, diſcordia. Nato ſiquidem Regi filio ex moderna coniuge, ferebatur eidem puero Rex Regnum ſuum promittere, quod olim Liudulfo delegauerat. Rex igitur Conradum à Ducatu Lotharienſium remouet, & Conradus quærebat vt Regem caperet; & in vrbem Maguntiam ingreditur. Intereà Gerberga Regina Lauduni geminos eſt enixa, quorum vnus Carolus, alter vocatus eſt Heinricus. Sed Heinricus mox poſt Baptiſmum defunctus eſt. Otto verò Rex vrbem Maguntiam, vbi Conradus ſe receperat, obſidet: tandemque poſt duos ferè menſes, cum egreſſo ad ſe Conrado locutus, & obſidibus ab eo acceptis, trans Rhenum regreditur. Nec mora, Conradus, dimiſſo Maguntiæ militum ſuorum præſidio, Metenſem appetit vrbem. Otto autem Rex vocatus à fratre Heinrico Baioariam petit; quam filius eius Liudulfus, captis quibuſdam vrbibus, deuaſtabat. Conradus Metenſem quoque vrbem, poſt non modicam ipſius deprædationem, reliquit. Hoc anno Wicfredus Colonienſis Antiſtes defungitur, & Bruno frater Regis Othonis inibi Pontifex ordinatur; cui etiam Rex Otho Regnum Lotharienſe committit. Sic Frodoardus, & adſtipulatur

Simultas oritur inter Imp. & eius filium.

Liudulfus filius Imp. vaſtat Baioariam.

954 Sigebertus & alij. Deinde verò anno Chriſti 954. præmemoratus Conradus (teſtante eodem Frodoardo) pacto cum Hungaris inito, eos per Regnum Lotharienſe deducit, vſque in terram Ragenarij, ſcilicet æmuli ſui,

Ecce quid agat cæca ambitio & ira.

ſui,atque Brunonis Epiſcopi;nimiaque peracta deprædatione,cum præda magna, captiuorumque multitudine,Regnum Ludouici ingrediuntur, ſicque per pagos Viromandenſem, Laudunenſem,atque Rhemenſem,Catalaunenſem quoque tranſeuntes,Burgundiam intrant:quorum non parua manus tam præliis quàm morbis interiit, ceteri per Italiam reuertuntur in ſua. Hæc ille. De vaſtatione hac Hungarorum in Lotharingia, & quòd nomine Lotharingiæ Brabantia noſtra contineatur, his verbis oſtendit Sigebertus in rebus geſtis S.Guiberti: Quin etiam, ait, fuit vir Domini Guibertus, dignus Apoſtolicæ prædicationis miniſterio. Siquidem cùm gens Hungarorum,tempore ſupradicti Primi Othonis aggreſſa Lotharingiam, deducta eſt à Duce Conrado vſque ad ſiluam Carbonariam, & virtute Dei apud Lobienſe Cœnobium oſtenſa, prohibita eſt vltrà prodire. Hungaris tranſeuntibus eundo & redeundo per vicum Gemmelacenſem, occurrit vir Dei Guibertus, gladio verbi Dei accinctus, paratus etiam bibere calicem paſſionis. Nec deſtitit ſanè illis idololatriæ ſpurcitia ſordentibus pandere fidei dogmata, & regni æterni myſteria, donec aliquos eorum à regno diaboli abſtraxit. Sic ibi. Et de eodem Gemmelacenſi Cœnobio mox plura. Et eodem hoc anno (pergit Frodoardús) Ludouicus filius Regis Ludouici Lauduni defungitur. Ipſe quoque Ludouicus Rex, egreſſus Lauduno,Rhemenſem veluti moraturus repetiit vrbem. Sed antequam ad Axonem fluuium perueniret, apparuit ei quaſi lupus præcedens: quem admiſſo inſecutus equo, prolabitur, grauiterque attritus Rhemos defertur, & protracto languore decubans, elephantiaſis peſte perfunditur; quo morbo confectus diem clauſit extremum, ſepultúſque eſt apud S.Remigium. Ita Frodoardus hoc anno nongenteſimo quinquageſimo quarto. Huius Ludouici tempore fundatum eſt in Lotharingia inferiore(nunc Brabantia) inſigne Cœnobium Gemblacenſe: de quo ſic Sigebertus ſæpè à nobis citatus, eiuſdem loci Monachus,ad annum 948.Immunitas noſtræ Gemmelacenſis Eccleſiæ hoc anno Imperiali confirmatur edicto, & annuli impreſſione roboratur; & Erluinus primus eius loci Abbas à ſancto Patre noſtro Guiberto electus, in ſanctitate & religionis feruore claret.Hæc in Chronicis. in Actis S. Guiberti per eumdem pleniùs in hunc modum: Inclytus Confeſſor Guibertus, militiæ ſæcularis cingulo depoſito, caſtrum ſuum Gemmelaus ſiue Gemblacum cum omnibus appendentibus, aliiſque multis, obtulit Deo & Apoſtolorum Principi beato Petro, ſanctoque Exuperio Martyri, ad conſtruendum in eorum honorem Monaſterium. Vnde mox accuſatus eſt apud Othonem Imperatorem, quòd regalem Fiſcum in ſortem Eccleſiaſtici iuris transfudiſſet.Sed beati Guiberti donationem pius Rex ratam voluit, abſoluens Monaſterium

Hungari vaſtant noſtram Lotharingiã.

S.Guibertus Gemblacenſis conuertit quoſdam Hungaros ad Chriſtum.

Moritur Ludouicus Rex.

Priuilegia varia Cœnobio Gemblacenſi ab Imperatore conceſſa.

ab omni telonio & tributo in omnibus Imperij locis, permittens etiam mercatum, percuſſuram monetæ, & machæriam. Conceſſit etiam poteſtatem faciendi caſtellum ſeu oppidum, vt Sanctorum pignora & Deo famulantes à falſis Chriſtianis & Paganis protegerentur. Hæc & plura ibi de eodem ſancto viro Guiberto. Quæ auctorizatio (inquit ibidem Sigebertus) facta eſt ſolemniter Leodij 12. Kalend. Octobris, anno Dominicæ Incarnationis nongenteſimo quadrageſimo ſexto, Regni Domini Ottonis Primi anno vndecimo.

LOTHARIVS III. REX

FILIVS SVPERIORIS,

XVI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti tribus.

954 LVDOVICO Rege anno nongenteſimo quinquageſi-
mo quarto, vti diximus, defuncto, Lotharius puer, fi-
lius Ludouici (verba ſunt Frodoardi) apud S. Remi-
gium Rex conſecratur ab Artaldo Archiepiſcopo, fa-
uente Hugone Principe, ac Brunone Archiepiſcopo,
ceteriſque Præſulibus, ac Proceribus Franciæ, Bur-
gundiæ atque Aquitaniæ. Burgundia quoque & Aquitania Hugoni
dantur ab ipſo. Ita Frodoardus. Fuit tunc Lotharius natus annos trede-
cim, vt ex præcedentibus colligitur. Sigebertus vno anno tardiùs ſic:
Ludouico Rege Francorum mortuo, Lotharius filius eius ex Gerberga
955 ſorore Imperatoris regnauit. Porrò anno ſequenti 955. Rex Otho Hun-
garis de locis ſuis prædatum progredientibus obuiàm profectus, pu-
gnauit cum eis, nec eos ingredi Regna ſua permiſit. Hæc Frodoardus;
& rurſum eodem anno, nonnullis interiectis: Hungari, inquit, cum im-
menſis copiis Baioariam ingrediuntur, volentes venire in Franciam.
Contra quos Otho Rex cum * Buriſlao Sarmatarum Principe, & Con-
rado iam ſibi pacificato pugnauit, & eoſdem Hungaros interimens,
cunctos pęnè deleuit. Conradus autem, qui Regem præcipuè de victo-
ria confortauerat, ibidē peremptus eſt. Ita ille. Continuator Reginonis
pugnam factam dicit apud Lichum fluuium. Sigebertus his verbis eam
deſcribit, etſi tardiùs: Vngaris iterùm Regnum Othonis Imp. ductu

Lotharius tredecim annorum puer Rex conſecratur.

Boiſlao Boëmo ſcilicet

Inſignis victoria Imperatoris Ottonis contra Hungaros.

Contra-

LOTHARIVS III. FRANC. REX, XVI. BRAB. PRINC.

Conradi Ducis depopulantibus, Imperator eos bello excepit, Conrado ab Vngaris ad eum pœnitendo refugiente, & orante Deum, vt pro pœna perfidiæ ſuæ in ipſo bello ab Vngaris perimeretur. Quo bello in tantum Vngari ſunt contriti, vt nullus aut rarus eorum euaderet; Conradus tamen ſecundùm votum ſuum ibi occubuit. Iſta Sigebertus. Hoc etiam anno, teſtante Frodoardo, Hugo Princeps Gerbergam Reginam cum filio ſuo Lothario Rege Pariſiis honorificè ad Paſcha ſuſcipiens,
956 decenter ſecũ per plures detinuit dies. Anno verò proximo, qui eſt 956. Rex Otho Placitum apud Engulenheim cum Lotharienſibus tenuit; à quibus & obſides accepit de cunctis pænè ipſorum oppidis. Item aliud Placitum ab eo poſt Paſcha Coloniæ habitum eſt, vbi non paucos à Lotharienſibus theſauros accepit. Lotharius verò Rex munitionem quamdam ſuper Carum fluuium pugnando recepit, & infantes Ragenarij, ac milites quoſdam ibi inuentos ſecum abduxit, ipſumque caſtrum direptum incendit. Hugo Princeps obiit. Gerberga verò Regina colloquium habuit cum Brunone fratre ſuo, in quo prædicto Regenario ſibi milites & infantes redduntur, Reginæ verò poſſeſſiones, quas illi quondam Giſlebertus Dux dotis nomine dederat, reſtituuntur. Hæc Frodoardus. Sigebertus iſtud addit: Frederico Moguntiæ Archiepiſcopo mortuo, Guilielmus filius Ottonis Regis ſubſtituitur. Sic ille.

Moritur Hugo Princeps; ſcilicet pater Hugonis Capeti.

957 Porrò anno ſequenti, qui eſt Chriſti 957. (ait Frodoardus) bellorum tumultus agitantur inter Brunonem ex Præſule Ducem, & Ragenarium Comitem, ceteroſque Lotharienſes: item in Francia inter Balduinum filium Arnulfi, & Rotgarium quondam Erluini, ob caſtrum Ambianenſe. Tunc Rotbertus filius Heriberti ſe Lothario Regi committit. Qui Lotharius Rex cum matre ſua, & amita ſua, relicta Hugonis (imò eſt matertera, vt patet ſuprà ad annum 938) obuiàm pergit in pagum Cameracenſem auunculo ſuo Brunoni. Vbi videns Ragenarius non poſſe ſe venienti multitudini reſiſtere, ad Brunonem venit. At quia quæſitos dare noluit obſides, eum Bruno comprehendens, ſub cuſtodia ſecum deduxit; nec multò pòſt trans Rhenum in exilium miſit. Hoc anno Liudulfus Othonis filius, qui pænè totam obtinuerat Italiam, obiit, ſepeliturque Maguntiæ apud S. Albanum. Ita Frodoardus. Sigebertus, etſi biennio tardiùs, hoc modo: Bruno Archiepiſcopus & Archidux Lotharingiæ ſecundas partes in Regno fratris ſui potenter & induſtriè adminiſtrans, Raginerum Montenſem Comitem, qui Longicollus cognominabatur, apud Valentinianas euocatum capit, & irreuocabili exilio damnauit, pro eo quòd Regnum bellis inquietabat; vel, quod verius fuiſſe dicitur, pro eo quòd mortuo Giſleberto Duce, conſanguineo ſuo, ea quæ Giſlebertus vxori ſuæ Gerbergæ ſorori Imperatoris

Varij iterũ tumultus in Gallia.

Liudulfus filius Imp. Ottonis moritur in Italia.

Raginerius Montenſis à Brunone fratre Imp. captus & relegatus.

toris in dotem contulerat, violenter ei auferre præſumebat. Bonis Ragineri ad Fiſcum publicatis, filij eius Raginerus & Lambertus ad Lotharium Francorum Regem confugerunt. Ita Sigebertus. Succedit annus nongenteſimus quinquageſimus octauus, ad quem iſta Frodoardus: Homines Tetbaldi munitionem quamdam, quæ vocatur Fara, traden- 958
tibus eam ſibi quibuſdam proditoribus capiunt. Ad quam obſidendam Rorico Præſul Laudunenſis cum amicis aduenit. Rege tandem Lothario aduentante, mediantibus Heriberto ac Rotberto fratribus, caſtrum iuſſione Tetbaldi redditur. Otho Rex aduerſus Sarmatas abiit. Bruno Colonienſis Archiepiſcopus cum exercitu Lotharienſium per Franciam proficiſcitur in Burgundiam, locuturus cum ſororibus ac nepotibus ſuis. Et anno proximo: Bruno etiam in Franciam venit, & apud 959
Compendium cum Regina ſorore, ac nepotibus ſuis diſcordantibus pro quibuſdam caſtris, quæ Rex Lotharius ex Burgundia ceperat, colloquium habuit; obſidibuſque datis, pacem inter ipſos vſque in futurum tempus Placiti pepigit. Inde Lotharienſes à Brunone Duce deſciſcunt, ſuadente quodam Immone, qui eius pridem Conſiliarius, ab eo nuper receſſerat, propter oppida quædam ipſorum nouitia, quæ idem Dux euerti præcipiebat, aliaque onera ipſis inſueta, quæ illis imponere velle ferebatur. Quibus poſtmodum reuocatis, Fredericum quemdam Comitem eis vice ſua præfecit. Hoc anno Arnulfus Comes Rhemis venit, & Eccleſiam S. Mariæ non modico argenti pondere munerauit; vnde arcæ S. Calixti, ſanctique Nicaſij ac S. Eutropiæ, ceterorumque Sanctorum ornatæ ſunt. Iſta Frodoardus; & pergit ad annum nongenteſimum ſexageſimum: Richardus, inquit, filius Willelmi Nortman- 960
norum Princeps filiam Hugonis trans Sequanam quondam Principis duxit vxorem. Diuionem autem quamdam munitionem, quam Regis Lotharij fideles tenebant, Rotbertus frater Heriberti fidelem Regis ſe fallens, dolo ingreſſus inuadit, regiis expulſis cuſtodibus. Ad quam recipiendam Rex cum matre Regina profectus, ipſum obſidet caſtrum. Et Bruno Præſul cum Lotharienſibus & aliis ſibi ſubditis illuc aduenieus, obſides à Rotberto accepit, quos Regi tradidit. Otho quoque & Hugo filij Hugonis, mediante auunculo ipſorum Brunone, ad Regem veniunt, ac ſui efficiuntur; quorum Hugonem Rex Ducem conſtituit, addito illi pago Pictauenſi ad terram quam pater ipſius tenuerat, conceſſa Othoni Burgundia. Audiens autem Bruno, quoſdam aduerſum ſe Lotharienſium inſurgere, illò cum feſtinatione regreditur. Iſta Frodoardus. Sigebertus ad hunc annum ſic: Hoc tempore per induſtriam Othonis meliorato Imperij & Eccleſiæ ſtatu, multa Monaſteria & Cœnobia ad laudem Dei & Sanctorum aut reſtaurantur, aut

Lotharienſes à Brunone deſciſcunt.

Rotbertus Diuionem dolo occupat, ſed mox relinquere cogitur.

Filij Hugonis Regi Lothario ſe tradunt, & magnas Præfecturas accipiunt.

ampliantur, aut ædificantur. Inter quæ & Euraclus, poſt Baldricum Epiſcopus Leodicenſium factus, duo in vrbe Monaſteria conſtruxit, ad titulum S. Pauli Apoſtoli, & ad titulum S. Martini Epiſcopi. Hæc ille.
961 At verò anno ſequenti, qui eſt Chriſti 961. Otho filius Hugonis quondam Principis ad Regem Lotharium in ipſis Feſti Paſchalis diebus Laudunum venit; ſed & nonnulli tam Franciæ quàm Burgundiæ Proceres. Atque exinde Placitum Regale, diuerſorumq; Conuentus Principum Sueſſionis habetur; ad quod impediendum, ſi fieri poſſet, Richardus filius Willelmi Nortmanni accedens, à fidelibus Regis quibuſdam peruaſus, &, interemptis ſuorum nonnullis, in fugam verſus eſt. Hoc anno Artaldus Rhemenſis Archiepiſcopus deceſſit pridie Kal.

Noua iterum tragœdiæ argumentum.

962 Octobris. Iſta Frodoardus. Et deinde anno proximo: Otho Rex Romam pacificè adiit, & amabiliter exceptus atque honore illic Imperiali ſublimatus eſt. Quod Berengarius indignè ferens, regiones, quas regere debebat, incendere atque vaſtare cœpit. Intereà Gerberga Regina colloquium fratris Brunonis petiit, eique hic frater eius, ne Hugoni Rhemenſe redderetur Epiſcopium, ſuggeſſit. Rex verò Lotharius locutus cum Hugone conſobrino ſuo, petitus eſt ab eo, vt præfato Hugoni Rhemenſem reſtituat Epiſcopatum: indeque inducias paciſcuntur vſque ad medium menſis Aprilis. Intereà Rex Lotharius cum Arnulfo Principe locutus, pacem fecit inter ipſum & nepotem ipſius, homonymum eius, quem infenſum hic Comes habebat, ob necem fratris eiuſdem (ſcilicet homonymi Arnulfi) quem de * infirmitate deprehenſum idem Comes interimi fecerat. Tunc ipſe Princeps omnem terram ſuam in manu Regis dedit, ita tamen, vt ipſe in vita ſua inde honoratus exiſteret. Legatio quoque veniens ab Ioanne Papa intimat, præfatum Hugonem quondam Epiſcopum tam ab ipſo Papa quàm ab omni Romana Synodo excommunicatum, ſed & ab alia Synodo apud Papiam celebrata. Cuius Legationis redditi certiores per Brunonem Archiepiſcopum, elegimus (Frodoardus loquitur) ad Epiſcopum Rhemenſem Odalricum illuſtrem Clericum, fauente Lothario Rege cum Regina matre. Et anno inſequenti, qui eſt Chriſti 963. Odalricus

Otho receptus etiam Italiæ Imperator.

Examinent hæc, ſi placet, diligentiùs Flandri, itemq; quæ ſequũtur triennio pòſt.

* infidelitate

Ecce iam tum eligitur Epiſcopus fauente Rege.

963 Rhemenſis Archiepiſcopus Proceres Franciæ, qui poſſeſſiones quaſdam Rhemenſis occupauerant Eccleſiæ, vocari fecit. Ego verò (obſerua ætatem Scriptoris) fractus ætate, miniſterio me abdicaui Prælaturæ coram eodem Præſule; qui me abſoluens hoc iugo, impoſuit illud per electionem fratrum meorum nepoti meo Frodoardo, ſeptuageſimo ætatis meæ anno. Atque hoc eodem anno Catalaunenſem vrbem, Præſule Gibuino egreſſo, Heribertus & Rotbertus fratres obſident, explicitiſque tandem nundinis, igne ſuccendunt; milites turre quadam loci conſcen-

Catalaunenſis vrbs ab Heriberto & Rotberto fratribus vaſtatur.

ſa

ſa liberantur. Sic ille. Et anno proximo: Domnus Præſul Odelricus 964
Tetbaldum quemdam Procerem excommunicat propter caſtrum Codiciacum, & quædam prædia ſancti Remigij. Heribertus verò Comes villam Sparnacum ei reddidit, & amicitiam præfati Præſulis impetrauit. Ceteras quoque villas Rhemenſis Eccleſiæ, quas occupauerat, eidem Pontifici repetenti non ambigit reddere. Iſta Frodoardus. Hoc eodem anno Ioannes Duodecimus Papa obiit pridie Idus Maij, ſecundùm Continuatorem Reginonis; quem & ſequuntur Onuphrius & Baronius. Sed dubito num meliùs ponetur anno ſequenti; ipſe Lector poterit iudicare ex iis quæ ſæpè citatus Frodoardus, Auctor, vt vidimus, grauiſſimus huius ſæculi, ad annum proximum qui eſt Chriſti 965. ponit. Sunt iſta: Otho, inquit, Imperator Romæ Octauiano Papa, (eſt 965
hic Ioannes XII.) à quo fuerat ad Imperij regenda gubernacula benedictus, ab Vrbe digreſſo, & ſæpè illum reuocante Imperatore, quia de irreligioſitate ſua corripiebatur, reuerti nolente; congregata Synodo, Ioannem illuſtrem quemdam eiuſdem Eccleſiæ Clericum per electionem Romanorum, Papam ordinari fecit. Sed eo Papiam ingrediente, Octauianus à Romanis recipitur; nec multò pòſt vita diſceſſit. Ioanne verò cum Imperatore demorante Papiæ, Romani quemdam Benedictum ipſius Eccleſiæ Scriniarium eligunt, atque Pontificem ſibi ordinari faciunt, qui in Ioannis electione conſenſerat, & eidem ſubditus extiterat. Quare Imperator Otho Romam reuerſus, conuocata magna Synodo, Ioanne in Sede ſua reſtituto, Benedictum totius Synodi iudicio depoſitum ſecum abduxit, & in Saxoniam direxit. Ita Frodoardus. Tamen Baronius ex aliis antiquis Scriptoribus, Adamo & Ditmaro, ſed paulò poſterioribus Frodoardo, habet Benedictum hunc legitimum Pontificem fuiſſe & virum ſanctum. Porrò hoc eodem anno Otho filius Hugonis, qui Burgundiæ præerat, obiit, & rectores eiuſdem terræ ad Hugonem & Odonem Clericum fratres ipſius ſeſe conuertunt. Arnulfo quoque Principe decedente, terram illius Rex Lotharius ingreditur, & Proceres ipſius prouinciæ, mediante Præſule Laudunenſi, eidem ſubiiciuntur Regi. Ita Frodoardus. Sigebertus hoc anno iſtud habet: Bruno Dux & Archiepiſcopus in Franciam pergens, ad pacificandos nepotes ſuos, Lotharium Regem & filios Hugonis, vbi Compendium venit, febre correptus Rhemis rediit. Vbi quidquid habuit iure mancipi, per teſtamentum Eccleſiis Sanctorum delegato, mortuus eſt. Corpus eius à Deoderico Metenſi Epiſcopo Coloniam refertur. Hoc ille.
At verò anno proximo, Chriſti 966. Lotharius Rex vxorem accepit 966
Emmam filiam Regis quondam Italici. Et eodem anno Odelricus Archiepiſcopus Ragenoldum Comitem excommunicat pro villis Ec-

Dubium contra Onuphrium & Baronium.

Altercatio magna de Sede Romana.

Arnulfo Flandro decedente, Rex Lotharius eius terram ingreditur.

Lotharius Rex accipit vxorem.

cleſiæ Rhemenſis, quas pertinaciter detinebat; & ipſe Comes loca quædam eiuſdem Epiſcopij cum ſuis peruadens, rapinis incendiiſque deuaſtat. Hucuſque Chronica Frodoardi Presbyteri. Et adiectum legitur: Ipſo anno vir vitæ venerabilis & Rhemenſis Eccleſiæ Presbyter nomine Frodoardus, honore ſanctitatis venerandus, caſtitatis ſplendore Angelicus, præcedentis libelli, aliorumq; librorum dictator egregius, obiit 5. Kalend. Aprilis. Sic ibi. Addita eſt quidem adhuc rhapſodia duorum annorum, ſed parui momenti. Hoc eodem anno Otho Imperator per autumnum redit in Italiam ad eiiciendum Adelbertum, adhuc regium nomen gerentem, & omnia perturbantem, & ad vlciſcendum Ioannem Pontificem à Romanis eiectum, & ſub cuſtodiam traditum. Romani Imperatorem timentes, vt eſt apud Reginonem, Ioannem Papam in Sedem ſuam reſtituunt. Berengarius quoque Italiæ quondam Rex exul moritur, & in Bamberge regio more ſepelitur: vxor Willa velum Sanctimonialium aſſumpſit. Baronius ex antiquis Scriptoribus. At verò anno ſequenti, qui eſt Chriſti 967. Imperator (Otho) Romæ Natalem Domini celebrauit, & excepto Præfecto Vrbis, qui aufugerat, XIII. ex Maioribus Romanorum, qui expulſionis Domini Ioannis Papæ videbantur cauſæ, ſuſpendio interire iuſſit. Et intrante Septembri menſe Otho Rex (Iunior) Romam iturus, decenti comitatu egreſſus, memoriâ S. Michaëlis in Auguſta ciuitate celebrauit. Hæc Continuator Reginonis; & hæc ſunt vltima illius verba. Sigebertus iſta huic anno adſcribit: Guilielmus Archiepiſcopus filius Imperatoris Moguntiæ moritur. Hoc tempore Danis, qui Chriſtum & idola ſimul colebant, cum Poppone Clerico in conuiuio altercantibus, ſuper cultura Dei & deorum, ingentis ponderis ferrum valdè ignitum Clericus cùm vſq; ad placitũ omnium tuliſſet abſque vlla læſione, Rex penitus ſe ſuoſque ad colendum ſolum verum Deum conuertit, Clericus verò ad Epiſcopatũ promotus eſt. Hęc ille vno anno citiùs. Et deinceps per aliquot annos inopia Scriptorũ laboramus. Ad annũ 968. hęc idẽ Sigebertus: Otho minor à patre euocatus Romam à Ioanne Papa in Imperatorem benedicitur: Otho verò Imperator Beneuentanos Duces potentia ſua ad ſubiectionem ſui inflexit; & in terra Saxonica venas auri & argenti primus induſtria ſua aperuit. Et anno proximo: Quidam Comes Othonis Imperatoris, ei familiaris, Romæ ante oculos omnium à diabolo arreptus, ita vt ſeipſum dentibus decerperet, iuſſu Imperatoris ad Papam Ioannem adductus, vt cathena S. Petri collo eius circumdaretur: dum à * fallacibus Clericis ſemel & bis alia catena furenti adhiberetur, nec quidquam remedij proueniret; tandem vera S. Petri catena allata, & collo furentis circumdata, diabolus ſpumans & multùm clamans abſceſſit. Eodem anno Imperator Otho, dum

Otho Imp. iterùm in Italiam proficiſcitur, eamdem pacaturus.

967

XIII. Romani Proceres ab Othone ſuſpenſi.

Dani inſigni miraculo tandem penitus idololatriam reſpuunt.

968

Otho II. filius Imp. etiam Imp. conſecratur.

969

*ludibundis

Catena S. Petri dæmon pellitur.

dum partem exercitus ad Græcos miſiſſet, vt vxorem filio ſuo Othoni
acciperent, Græci ſuper eos irruunt, caſtra diripiunt, plures occidunt, plu-
res capiunt, & Conſtantinopolim mittunt. Ad hoc dedecus vindican-
dum Imp. Otho eminentiores ex ſuis in Calabriam mittit; qui Græcos
aggreſſi, plures occidunt, plures naribus detruncatis dehoneſtant, & per
Apuliam & Calabriam à Græcis tributum exigunt. Conſtantinopolita-
ni audientes à ſuis malè pugnatum eſſe in Calabria, contra Imperatorem
ſuum Nicephorum inſurgunt. Iſta Sigebertus. Et anno ſequenti, qui eſt

Otho Imp. in Apulia & Calabria ſe de Græcis vindicat.

Chriſti 970. Deodericus Metenſium Epiſcopus, Imperatori ſanguine, 970
dilectione ac familiaritate ceteris deuinctior, dum in Italica expeditione
per triennium ſub eo militaret, multa corpora & pignora Sanctorum de
diuerſis Italiæ locis, quocumque potuit modo, collegit. Et poſt enume-
rata ſingula, ſic concludit idem Sigebertus: Hæc omnia cum parte ca-
tenæ S. Petri Apoſtoli, cum capillis eiuſdem, & ſanguine S. Stephani
protomartyris, & parte de craticula S. Laurentij martyris à Papa Ioanne
ſibi donata, Præſul Deodericus in Galliam hoc anno tranſtulit, & in
Eccleſia S. Vincentij martyris à ſe in inſula vrbis conſtructa locauit. Et

Reliquiæ multæ Sanctorum Metim adferuntur.

pergit anno proximo: Apud Conſtantinopolim Nicephorus Imperator 971
timens à filiis ſuis Imperio expelli, quia ſenex erat, volebat eos eunuchi-
zare. Quorum mater Regina, quia nullo alio modo poterat eos liberare,
ſuaſit Ioanni Nicephorum occidere, & imperare. Ioannes itaque occultè
cum funibus intrauit Palatium; & occiſo Nicephoro, imperauit. Ac de-
inde ad annum ſequentem: Otho Imp. Romæ Othoni coimperatori 972
ſuo (Othoni II.) neptem Ioannis Conſtantinopolitani, Theophaniam
nomine, à Ioanne Papa coronatam legitimo matrimonio ſociauit. Hæc
Sigebertus. Porrò anno proximo, Chriſti 973. Halberſtati in Germania
obiit B. Mathildis Regina, mater Othonis Primi Imperatoris, pridie Idus
Martij, humilitate, patientia & aliis virtutibus celebris. Et eodem anno

Theophania neptis Imp. Conſtantinopolitani nubit Othonis filio.

Nonas Maij obiit & Otho Imp. cuius coniugem Adelaidē ſummis pie- 973
tatis officiis eum fuiſſe proſecutam Ditmarus annotauit. Hermannus
Contractus ſic: Sanctus Vdalricus Auguſtenſis Epiſcopus migrauit ad
Dominum 4. Nonas Iulij. Et eodem quoque anno, ſed priùs, Otho Imp.
Nonis Maij ſubitanea morte apud * Parthenopolim obiit & ſepelitur;
Otho Secundus regnat. Ita ille hoc ipſo anno. Lambertus Scafnaburgen-
ſis item hoc anno: Otho Imperator ſenior obiit in Mimelieka Nonis
Maij, cui filius eius Secundus Otho ſucceſſit. Sic ille. Ad eumdem hunc
annum iſta notat Sigebertus: Raginerus & Lambertus filij Ragineri

* Magdenburgh

Moritur Otho imp. ſuccedente ſibi filio cognomine.

Longicolli, paulatim reſumptis viribus, à Francia redeunt, & cum Guar-
nero & Rainaldo, qui Comitatum patris eorum occupauerant, bello
apud Peronam confligunt, eoſque cùm multis perimunt, & ſuper Ha-

Filij Ragineri Montenſis armis ſua repetunt.

* Boſſuto

gnam fluuium, caſtello * Buxude munito, Lotharingiam infeſtant. Hæc
974 ille. Et proſequitur anno proximo: Otho Imperator caſtellum Buxudis
obſidet, captum diruit, captos in eo exilio mulctat; nec tamen Ragine-
975 rius à rebellione deſiſtit. Ita ille. Inde anno ſequenti, vt Baronius ex variis
annotat, Benedictus Romanus ex Albericis proueniens, exagitans vr-
genſque Bonifacium tyrannum inuaſorem Apoſtolicæ Sedis, eum abi-
re coëgit; qui Bonifacius Vaticana baſilica expoliata, Conſtantinopo-
lim nauigauit. Et tunc Romanâ Eccleſiâ liberatâ, omnium ſuffragio
idem Benedictus ex Sutrino Epiſcopo creatur Rom. Pontifex: quod hoc
anno contigiſſe, conſtat quoque ex eius ſepulchri inſcriptione. Hæc Ba-
ronius. Scafnaburgenſis anno præcedenti ſic: Perrexit Imperator contra
Haroldum in Sleſwijck. Et hoc anno: Imperator Boëmos vaſtauit, &
976 concremauit. Atqui anno ſequenti, qui eſt Chriſti 976. teſtante Sigeber-
to, filij Ragineri Longicolli, auxilio Francorum, & maximè Caroli poſt-
eà Ducis, freti, laceſſunt bello Godefridum & Arnulfos Comites, qui
poſt Guarnerum Comitatum Montenſem inuaſerant; montem Caſtri-
locum obſident; multis vtrimque in conflictu fuſis, obſidio remota eſt;
victoria anceps; datur tamen palma Comitibus. Ita ille. Ac deinde anno
977 proximo, Chriſti 977. Ducatus, inquit, Lotharingiæ datur Carolo fra-
tri Lotharij Regis Francorum, multis inſuper conducto beneficiis, vt &
ipſe ab inſolentiis deſiſtat, & fratris ſui Lotharij motibus obſiſtat. Filij
Ragineri, vt pro ſe viriliter agerent, animati Francorum auxilio & affi-
nitate (Raginerus quippe Hatuidem filiam Hugonis poſteà Regis, Lam-
bertus verò Gerbergam filiam Caroli Ducis duxêre vxores) in terra pa-
trum ſuorum relocati ſunt. Hæc Sigebertus. Ego interpretor ab Othone
(eſt is Otho II. Imp.) Ducatum ei conceſſum, Rege Lothario fratre taci-
tè etiam fortè conſentiente. Sed tantùm tacitè. Nam mox anno ſequen-
ti, eodem Sigeberto teſtante, Lotharius armis iterùm Lotharingiam in-
uaſit, ſed impellentibus eum (vt mox in ipſo Carolo pleniùs dicemus)
Franciæ Proceribus. De morte huius Lotharij Regis ſic idem Sigebertus
tandem ad annum 986. Lothario Rege mortuo, Ludouicus filius eius
regnat anno vno. Et ad annum ſequentem: Ludouico Rege mortuo,
Francis Regnum transferre volentibus ad Carolum Ducem Lotharin-
giæ, fratrem Lotharij Regis, dum ille rem ad conſilium defert, Regnum
Francorum vſurpat Hugo filius Hugonis Pariſienſis ex Hatuide ſorore
Othonis Primi. Ita Sigebertus, & adſtipulantur Nangius & Odorannus
apud Pithœum. Fuit hic Hugo filius Hugonis, qui obiit, vt diximus, an-
no 956. qui erat filius Rotberti Regis, de quo anno 923. cuius Rotberti
frater, Odo ſimiliter Rex per quinquennium, de quo ab anno 888. vſ-
que 898. vt breuiter conſtet de hac ſtirpe, Capetica dicta.

Rurſum tumultuatum de Sede Romana.

Pugna cruenta ad montem Caſtrilocum.

Lotharingiæ Ducatus à quo, & quare Carolo fratri Lotharij datus.

Moritur Rex Lotharius, & anno ſequenti eius filius; ac deinde inuadit Regnum Capetus.

CARO-

CAROLVS DVX
FRATER PRÆCEDENTIS, XVII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quatuordecim.

CONCESSA Lotharingia Carolo, diſſimulante, vti veriſimile eſt, Lothario fratre, Rege Francorum; tamen mox inſtigantibus Franciæ Proceribus, vt ex continuatione Nangij apud Pithœum colligo, idem Lotharius anno ſequenti eam ad ſe rurſum trahere niſus eſt: de
quo etiam Sigebertus ad annum 978. in hunc modum: 978
Pacato vndique Regno, cùm Otho Imperator Aquiſgrani moraretur, Lotharius Rex Francorum ſubitò ad inuadendam Lotharingiam contendit, & cedente Imperatore, quia ad pugnam imparatus erat, Rex poſt multam vaſtationem * in patriam rediit. Quem cum inæſtimabili exercitu Imperator proſecutus, condicto die, ſcilicet Kalendis Octobris Franciam intrauit: quam vſque ad Kalend. Decembris peruagatus, fines Rhemenſium, Laudunenſium, Sueſſionum & Pariſienſium diuerſa clade vaſtauit, Eccleſiis tantùm Dei omni immunitate conceſſa: in redeundo tamen circa Axonam fluuium, partem impedimentorum amiſit. Ita Sigebertus, & adſtipulantur Scafnaburgẽſis, Contractus, & alij. Mirum
eſt quod ad annum ſequentem, qui eſt Chriſti 979. idem Sigebertus an- 979
notat: Hoc anno, inquit, complentur mille anni à Natiuitate Chriſti, ſecundùm veritatem Euangelij, qui ſecundùm Cyclum Dionyſij anno ab hinc XXI. finientur, ſicque in anno Dominicæ Paſſionis veritati Euangelicæ contraitur. Ita ille. & ſimilem difficultatem ſibi fingunt Marianus Scotus & Wigornienſis, alioqui non infimæ notæ Chronologi. Sed voluiſſem ab eis ſcire, cur ipſi tamen calculum Dionyſij ſeruent. Antiquiſſima Diplomata quoque calculum Dionyſij confirmant, & Faſti Conſulares. Atque adeò quòd illi XXI. annos ſibi fingunt, qui nuſquam ſunt, vt Paſcha Chriſti ritè conſtituant, (falsò præſupponentes in calculo Iulij Cæſaris, quoad conſonantiam motus Solis & Lunæ, ex quo Paſcha conſtituitur, nihil deſiderari) id demum noſtra ætate à Gregorio XIII. Pontifice anno 1583. correctum eſt, ſublatis tantùm tunc ſemel decem diebus. Sed hæc occaſione Sigeberti: nunc ad ſeriem redeo. Anno Chriſti non-

Lotharingiam fruſtrà Galli repetere nituntur.

*repatriauit.

De eo quòd olim fingebatur Cyclus Euangelicus à Cyclo Dionyſij diuerſus.

gentesimo octogesimo, teste eodem Sigeberto, Otho Imperator (eius
980 nominis Secundus) & Lotharius Rex, conuenientes super Charum fluuium pacificantur, datis inuicem sacramentis, & Rex Lotharius Lotharingiam abiurat. Ita Sigebertus. Sed continuatio Nangij apud Pithœum plenius sic: Lotharius Rex Francorum contra voluntatem Principum Regni sui Rhemis pacificauit cum Othone Imperatore, deditque Othoni in beneficium Lotharingiæ Ducatum; quod magis corda prædictorum Principum contristauit, & maximè Hugonem Capucij Parisiensem Comitem, & Heinricum fratrem eius Ducem Burgundiæ. Sic ille.

Rex Lotharius Lotharingiam abiurat, sed contra voluntatem Procerum suorum.

981 Adannum proximum, Christi 981. hoc tantùm habet Contractus: Otto Imperator Neapolim venit. Sigebertus ponit alia, sed ponenda primùm anno sequenti. Hoc anno consignatum habetur insigne Diploma ab Othone Imperatore concessum Ecclesiæ Leodiensi, cuius hoc est breuiculum: In nomine sanctæ & indiuiduæ Trinitatis: Otto, diuina fauente " clemētia Imperator Augustus. Nouerint omnes nostri fideles, tam præ- " sentes quàm etiam futuri, quòd venerabilis Episcopus Leodiēsium Not- " kerus, præcepta quædam nostris obtulit obtutibus, quæ ab antecessori- " ribus nostris Pipino, Carolo, Lodouico, & item Carolo Regibus Franco- " rum collata erant Ecclesiæ S. Mariæ & S. Lamberti; & insuper à patre " nostro Ottone Imperatore confirmata, super vniuersas possessiones eius- " dem matris Ecclesiæ, quarum istæ sunt capitales; Hoyum, Fosses, Lobies, " Tungres, Maslines, & super cetera loca cum omnibus rebus & homini- " bus ad ea pertinentibus, vt omni publica potestate exclusa, in manu Epi- " scopi singulariter consistant. Nos itaque, &c. Datum octauo Idus Ianua- " rij, ~~anno~~ Dominicæ Incarnationis nongentesimo octuagesimo primo, " Regni Ottonis Secundi decimonono, Imperij verò decimotertio, Indi- " ctione nona. Actum in Gruma. Extat integrum Tomo 1. Rerum Leo- "
982 diensium, pag. 209. At verò anno sequenti, qui est Christi 982. teste Hermanno Contracto, Otho Imp. apud Calabriam, occiso à Græcis & Saracenis exercitu, de naui exiliens, natando aufugit. Sic paucis ille hoc anno. Baronius refert ad annum sequentem, & Sigebertus ad præcedentem; nos medium cum Contracto eligimus. Sigeberti hæc sunt: Græci infensi quòd Imp. Otho prouincias Græcorum inuaderet, conducto sibi Saracenorum auxilio, Imperatori in Calabria bello congrediuntur; in quo bello omnes Romanorum copiæ pænè deletæ sunt. Imperator natando nitens euadere, à nautis ignorantibus eum capitur; & à quodam agnitus, nec proditus, allatis pecuniis liberatur, & ascenso equo, vix euasit. Ita ille. Qua clade accepta idem Imperator anno proximo de eligen-
983 do filio suo successore Comitia Veronæ habuit; indeque Romam veniens, mœrore confectus (verba sunt Ditmari) 7. Idus Decembris ex hac

Diploma Othonis II. concessum Ecclesiæ Leodiensi.

Copiis Othonis Imp. cæsis, ipse vix natando euasit.

CAROLVS LOTHARINGIÆ DVX, XVII. BRAB. PRINC.

hac luce ſubtractus eſt, & conditus labro porphyretico ad introitum

Moritur Otho II. ſepultus Romæ.

Orientalis portæ Paradiſi domus S. Petri, quod etiam nunc cernitur. Hęc ille apud Baronium. Contractus ſic: Otho Imp. Romæ 6. Idus Decembris moritur, & ibi ſepelitur: ſuccedit Otho Tertius eius filius admodum

984 puer. Porrò anno 984: Lotharius Rex Francorum, ait Sigebertus, ad in-

Iterùm Lotharius Rex conatur inuadere Lotharingiam.

uadendam Lotharingiam rurſum laborans, vrbem Virdunum & Godefridum ipſius vrbis Comitem capit. Ita ille. Et anno ſequenti 985. Lotharius Rex videns Imperatorem virtute militum ſuorum proficere, vrbem Virdunum & Godefridum Comitem reddit. Sic ille. Quæ intelli-

985 genda eſſe tantùm de Tranſmoſana Lotharingia (manente Carolo noſtro in quieta Ciſmoſanæ poſſeſſione) ſatis liquet. Eadem etiam pleniùs exponit Nangius apud Pithœum his verbis: Lotharius, inquit, Rex videns Othonem Imperatorem Othonis filium, quem Barones Teutonici de manu Henrici Ducis Bauariæ filij Henrici fratris Othonis Primi extorquentes in Regno paterno ſublimauerant, virtute ſuorum militum proficere, mandatis & apicibus eius obtemperans, Virdunum vrbem

Fit tractatus concordiæ de Virduno & aliis Tranſmoſanis.

reddidit, & Godefridum Comitem de carceribus liberauit, tractatumque concordiæ cum patre ſuo iam pactum, cum eo ſtabiliuit. Hæc ibi. Annò verò ſequenti, qui eſt Chriſti 986. Lotharius Rex moritur. de quo ita Sigebertus hoc ipſo anno: Lothario Rege Francorum mortuo, Ludo-

986 uicus filius eius regnat anno vno. Ita ille. Nangius apud Pithœum hoc

Moritur Lotharius Rex.

modo: Lotharius Rex Franciæ plenus dierum obiit, & Rhemis in Eccleſia S. Remigij ſepultus eſt, Hugoni Capet cognato ſuo commendans filium Ludouicum iuuenem, qui poſt eum regnauit. Et adſtipulatur Odorannus apud eumdem, Obiit, inquiens, Lotharius Rex, commiſſo filio ſuo Ludouico iuniore Hugoni Duci vnà cum Regno. Ita illi. Cete-

987 rùm annò proximò, Chriſti 987. Ludouico Francorum Rege mortuo

Item eius filius; vocaturque tùc ad Regnum noſter Carolus, ſed fruſtrà.

(verba ſunt Sigeberti) Francis Regnum transferre volentibus ad Carolum Ducem Lotharingiæ (ſic noſter inſcribitur) fratrem Lotharij Regis; dum ille rem ad conſilium defert, Regnum Francorum vſurpat Hugo filius Hugonis Pariſienſis, ex Hatuide ſorore Othonis Primi. Ita Sigebertus, adſtipulaturque Nangius; additque, adminiculante Richardo Duce Nortmanniæ, & aliis aliquot, Hugonem coronatum hoc anno

** proauiam*

Capetus nequaquã ex ſtirpe Carolina.

Rhemis. Quin idem etiam aſtruere conatur, eum fuiſſe ex ſtirpe Caroli Magni per * auiam maternam Mathildam, matrem Othonis Primi; quaſi illa fuiſſet filia Ludouici IV. filij Arnulphi Imp. dicitque idem fundatum eſſe in decretali Innocentij ad Ludouicum Sextum: ſed tutius eſt credere vetuſtioribus, qui faciunt Mathildam filiam Theodorici ex ſtirpe magni Witichindi Saxonis. (vide ſuprà ad annum 936.) Itaque anno nongenteſimo octuageſimo octauo (pergit Sigebertus) Carolus Dux

(noſter)

(noſter) Regnum Francorum ex paterna & auita ſucceſſione ſibi debitum contra Hugonem Regem ſuum nepotem repetit, eumque bello perurgens, Laudunum vrbem capit: Hugo autem Rex eum obſidet. Sed ſecundo obſidionis menſe obſeſſi proſilientes, caſtra obſidentium incendunt; ipſe Rex Hugo, plurimis ſuorum peremptis, turpiter fugiens vix euaſit. Et ad annum proximum: Carolus Dux Montem-acutum expugnat, Sueſſionis vſque vaſtando peraccedit, inde Rhemim aggreditur, & Laudunum multa cum prȩda reuertitur. Ac deinde anno 990. Carolus Dux Rhemim occupat; Archiepiſcopum, quem Hugo Rex præfecerat, & quoſdam Primates capit, & Lauduno relegat. Hæc Sigebertus, mox anno ſequenti breuiter commemorans eius mortem. Atqui alia etiam ſunt commemoranda. Etenim non bellicis ſolùm, ſed & aliis virtutibus eum inſigniter fulſiſſe, teſtantur Clerici Bruxellenſes in Vita S. Gudilæ ante aliquot ſæcula grauiter conſcripta his verbis: Othone Secundo, inquiunt, tenente Imperium, Carolus frater Lotharij Regis Francorum in Regno Lotharienſi adeptus eſt Ducatum. Qui ſtatum Imperij dolens perturbari multipliciter, ad melioranda negotia animum aduertit ſolerter. Vnde inter cetera res ablatas Eccleſiæ Mortzellenſi inuaſorum partibus niſus eſt ſubtrahere, & ſanctæ Gudilæ famulantibus reſtituere. Sed quiuis ſcire poteſt facilè, quàm difficilè corrigantur, quæ in conſuetudinem venerunt diutina dilatione. Sua loco ſancto volebat reddere induſtria Caroli Ducis, ſed obſtabat audacia peruaſoris, nec Deum timentis, nec hominem reuerentis. Inſurgunt teſtes iniqui, & mentita eſt iniquitas ſibi. Hermenfridum omnes ſuæ partis clamant eſſe patris ſucceſſorem, & paterni boni heredem. Sed Ducis præualente potentia, Hermenfridus, ſuique complices, amantes terrena, paruipendentes cæleſtia, inito conſilio, inuaſas terras retinent ſibi, & pretioſam margaritam, omnibus datis comparandam, corpus ſcilicet ſanctæ Gudilæ, dant bono negotiatori, Carolo videlicet glorioſo Duci. O miſeros & miſerandos omni modo, qui inſtar brutorum animalium terram reſpicientes pectore prono, ac ventri obedientes, non Deo, ipſi ſe indignos iudicant tanto dono! Et ſicut paternam rapacitatem eis hereditate ceſſiſſe gauiſi ſunt, ſic quaſi æterno mucrone perfoſſi, paternæ necis exitum ſibi contigiſſe triſtati ſunt. Nam vniuerſos eiuſdem poſſeſſionis coheredes, inaudita miſerabilique nece notum eſt finiri ad extrema venientes. Carolus verò Dux pro nihilo ducens damna terrarum, felici commercio gaudet ſe cæleſtem ſuſcepiſſe theſaurum. Quem cum debito honore in Eccleſiam ſancti Gaugerici Bruxellæ intulit; & quid ſibi ceſſiſſet boni, geſtiens probare oculis, temerè, quamuis deuotè, delibare voluit. aperuit thecam Virginis: ſed mirum dictu; Eccleſiam totam derepentè nebula circum-

Margin notes: 988 — *Carolus noſter auitum Regnũ armis repetit.* — 989 — *Plures vrbes occupat.* — 990 — *Magna cura Carolo etiam rerum diuinarum.* — *Recuperat corpus ſanctæ Gudilæ.* — *Transfert illud cum debito honore Bruxellam.*

circumfundit, omnemque diurni luminis adſpectum in nocturnas tenebras permutans, oculos præſentium caligo retundit, atque ſic prouidentia Dei omnes ab incepta temeritate retraxit. Saniori igitur præſcriptus Dux innitens conſilio, ſe vnà cum aliquanta fidelium plebe, in contritione carnis ac ſpiritus coarctauit triduo; vt quod faciendum incauta perſuaſit temeritas, ſumma, quæ omnia vincit, impetraret humilitas. Et iam tertia dies illuxit, memoratuſque Princeps ad loculum beatæ Virginis cum Sacerdotibus ac thymiamate acceſſit, aperuit, & quod deſiderabat vidit, inuocataque Dei maieſtate, recluſit ac ſigillo ſignauit. Poſteà verò partem quamdam villæ, quæ vocatur Molenbecca, ſanctæ Gudilæ tradidit, & ſex familias addidit, & alia complura Altaris veſtimenta donauit. Illic non ſine magna veneratione quieuit vſque ad tempora Comitis Baldrici nepotis Caroli Ducis. Sic ibi. Baronius ad annum 978. his verbis ea complectitur: Eodem tempore, inquit, Carolus Dux Lotharingiæ, frater Lotharij Regis, pugnans aduerſus Hermenfredum occupatorem rerum Eccleſiaſticarum, accepit ab eo corpus S. Gudilæ Virginis, & Bruxellas intulit. Inuaſores autem poſſeſſionum illius & deſcendentes heredes diuina vindicta iugiter eſt proſecuta, vt omnes miſerando vitæ finirent interitu. Ita ille. Obiit tantus Dux Aureliæ in captiuitate (verba ſunt Molani) anno 991. Lauduni cum vxore interceptus. Ex vxore autem ſua, quę Trecarum Comitis erat filia, genuit Othonem Ducem, Gerbergam nuptam Lamberto Comiti Louanienſi, & Ermengardem nuptam Alberto Comiti Namurcenſi. Hæc ille; de quibus nos plura in Gerberga & Lamberto. Tempore huius Principis anno Chriſti 985. Ramirus Rex Legionenſis in Hiſpania eius nominis III. vita defungitur, cuius ea ex parte memoria infamis eſt, quòd inito fœdere cum Arabum Rege, totius belli vim conuerterit aduerſus Caſtellæ Comites, & Veremundum in Gallæcia regnantem; ſicque plura loca munita ab infidelibus capta ſunt, & Eccleſiæ deſolatæ, cęſique Chriſtiani. Sed & inter alia funeſtiſſimum illud accidit, vt à Ruderico Comite vocati Arabes Compoſtellam, vſquequaque omnia cæde miſcentes, eamdem ciuitatem captam diruerint, mœnibuſque nudauerint; magno miraculo, Apoſtolo Iacobo tamen ſepulchrum ſuum illæſum ſeruante, ſed & hoſtes graui morbo puniente; quo omnes eos interiiſſe Sampyrus Epiſcopus, ſui temporis res geſtas proſecutus, tradit.

Legat diuæ Gudilæ Molenbeccam & alia.

Moritur Carolus in captiuitate Aureliæ.

Inſignia huius aui Hiſpanica.

OTHO

OTHO DVX
FILIVS PRÆCEDENTIS, XVIII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quatuordecim.

SIGEBERTVS Gemblacenſis Chronologus, qui ſcri-
pſit ante annos quingentos, iſta habet ad annum Chri-
ſti nongenteſimum nonageſimum primum: Carolus *991*
Dux moritur, Otho filius eius ſuccedit ei in Duca-
tu Lotharienſium. nec plura. Molanus cap. 40. Mili-
tiæ ſacræ hoc tantùm addit: Qui quidem Otho an-
no 1005. ſine liberis deceſſit, ſepultus Niuellæ ad ſanctam Gertrudem,
aut, vt aliqui volunt, Coloniæ ad S. Mariam. Sic ille. Et ſimiliter Diuæus
vno hoc verbo Othonem hunc tranſcurrit: Othonem Ducem, nulla re
memorabili geſta, fata ſuſtulerunt anno 1005. Dolendum, res geſtas an-
norum quatuordecim, vt videmus, ita hactenus latêre. Nos eas ex vici-
nis ſaltem adornare conabimur. Sigebertus, poſtquam dixiſſet ad an-
num illum *991*. de morte Caroli & ſucceſſione Othonis, iſta ſubnectit
anno *992*. Rhemis Synodo totius Franciæ congregata, Arnulfus nepos *992*
Caroli Ducis, quem ipſe Epiſcopum Rhemis ſubſtituerat, exordinatus
damnatur, & Adelgarius Presbyter, qui vrbem prodidit, & portas Ca-
rolo aperuit, inſolabiliter excommunicatur; Gerbertus ſubſtituitur Epi-
ſcopus. Sed quibuſdam cauſam ventilantibus non potuiſſe degradari
Arnulfum abſque auctoritate Papæ Romani,* Gerbertus depoſitus ad
Othonem Imperatorem ſe contulit. Hæc omnia Sigebertus ad illum
annum. Sed per triennium totum iſta fuiſſe agitata docet Baronius in
ſuis Annalibus, inter cetera refutans quoque Acta illius Synodi, quoad
proditionem quæ Arnulfo imponebatur. Rem totam in hanc ſenten-
tiam deſcribit idem Baronius potiſſimùm ex Auctario Aimoïni: Anno
nongenteſimo nonageſimo ſecundo, inquit, reclamante damnationi
Arnulfi Seguino Archiepiſcopo Senonenſi, Legati Regis Hugonis &
Epiſcoporum ipſi fauentium Romam miſſi, cùm triduum tantùm Ro-
mæ expectaſſent, reuerſi retulerunt cum ſtomacho, ſe non fuiſſe audi-
tos, nec vllum tulerunt reſponſum. Et mox Epiſcopi Hugoni Regi fa-
uentes, Arnulfum iterùm deponunt, & Gerbertum Philoſophum eli-
gunt.

Otho ſuccedit patri

Res eius hactenus obſcuræ eruuntur.

**Nota. Eſt is qui poſteà Silueſter II. Papa.*

Arnulfus Epiſcopus nepos Othonis, falsò proditionis accuſatur.

993 gunt. Et ad annum ſequentem 993. Arnulfus Archiepiſcopus Rhemenſis à Rege Hugone & Epiſcopis illi fauentibus cum dedecore de Eccleſia beatę Mariæ Rhemenſis expulſus, alligatuſque, in carcere Aurelianæ manet annis duobus. Et proſequitur anno proximo: Hugo, inquiens, Rex Francorum cùm audiſſet Ioannem Papam ob eiectionem & carcerem Arnulfi Rhemenſis Archiepiſcopi vehementer eſſe commotum, nec alia Legatione ad eum miſſa eſſe placatum, præſenti anno iteratò inuitat eum in Gallias ad componendas diſcordias Rhemenſis Eccleſiæ. Extant Hugonis litterę apud Maſonium lib. 3. Annalium Franciæ. Quid Ioannes reſcripſerit non liquet, nec in Gallias profectus eſt; miſit tamen illuc Legatum ſanctiſſimum Leonem Abbatem S. Bonifacij. Hæc ille. Et quis dubitet, quin Otho Dux noſter in cauſa tam iuſta cognatum ſuum Arnulfum pro viribus adiuuerit? Itaque anno ſequenti, qui eſt Chriſti 995. (teſtante eadem Appendice Aimoïni) miſſo Leone Abbate à Sede Apoſtolica, collecto Concilio iterùm in vrbe Rhemenſi, ex iuſſione Apoſtolici, reuocatus eſt Arnulfus de cuſtodia, & cum honore magno receptus in propria Sede. Gerbertus autem intelligens, quòd iniuſtè Pontificalem ſuſcepiſſet dignitatem, pœnitentia ductus eſt. Altercationem verò Gerberti Pontificis, inquit Auctor, & Leonis Abbatis valdè vtilem, pleniùs inuenies in Geſtis Pontificum Rhemorum. Hæc ibi. Quomodo hic Gerbertus poſteà factus ſit Pontifex Romanus, dictus Silueſter II. & quòd non fuerit Necromanticus, quod quidam finxerunt, oſtendemus mox. Intereà mortuo Ioanne Papa, eius nominis Decimoquinto, anno 996. Gregorius Quintus, Saxo, Papa electus eſt, Othone Imperatore Rauennę exiſtente, & iam iam Romam tendente. Ita enim verum eſt, & quod Petrus Damianus epiſtola 2. ad Cadolum Pſeudopapam ſui temporis ſcribit, Ioannem Placentinum, qui à Creſcentio contra hunc Gregorium intruſus eſt, eiecto Gregorio Imperatoris Othonis conſanguineo (ſunt eius verba) Cathedram vt tyrannum obtinuiſſe; & quod Ditmarus nihilominùs commemorat, Othonem Romam venientem (tendentem ſcilicet) nepotem ſuum Brunonem Othonis Ducis filium (Gregorium nuncupatum) in loco Ioannis Papę nuper defuncti cum omnium laude præſentium conſtituiſſe. Sunt propria verba vtriuſque Auctoris. Tunc ergo Otho Romam ſe contulit ad expugnandum tyrannum Creſcentium Vrbem occupantem. Qui, audito Othonis aduentu, in inexpugnabili ſancti Angeli arce ſe cum ſuis incluſit. Tandem Thamnus Dux Othonis quaſi ex eius præcepto iuſiurãdum ſecuritatis præſtat Creſcentio, ſi arcem dimittat: quo ille deceptus, reus maieſtatis conſtituitur, & capite plectitur. Ita Baronius ex Leone Oſtienſi, Petro Damiano, & Vita S. Romualdi: vbi & narratur, Tham-

In carcerem à Capeto idem Epiſcopus retruditur.

994

Inſurgit pro eo Pontifex Romanus.

995

Reſtituitur in ſuã Sedem nepos noſtri Othonis.

996

Altercatio de Sede Romana.

Creſcentius tyrannus ab Othone Imperatore capite plexus.

OTHO LOTHARIN. DVX, XVIII. BRAB. PRINCEPS.

Thamnum, propter periurium iſtud, ſuaſu S. Romualdi Monachum eſſe factum. Poſt hæc autem Otho coronatur Imperator à Gregorio Papa 5. Idus Iunij: & non multò pòſt idem Gregorius, agente Othone qui ſine liberis erat, ne poſt eius mortem de Imperio certaretur, conſtituiſſe traditur, vt Germaniæ Principes perpetuò Imperatorem eligerent.

Conſtituuntur hoc tempore Electores Imperij.

Certè deinceps electione creati ſunt Imperatores, ſed ita, vt vſque ad annum milleſimum ducenteſimum ſæpiùs plures quàm ſeptem Electores fuiſſe conſtet; nempe omnes Germaniæ Principes & Præſules, qui Comitiis intererant, vt Baronius pluribus oſtendit. Atqui anno milleſimo ducenteſimo quadrageſimo quinto in Concilio Lugdunenſi ſub Innocentio Quarto, vt habent Acta eius Concilij apud Matthęum Paris in Hiſtoria Anglicana, Electores Imperatoris his verbis leguntur:

Inter eos etiam aliquando Dux Brabantiæ.

Laici, Dux Auſtriæ, Dux Bauariæ, Dux Saxonum, Dux Brabantiæ, qui & Louaniæ; Prælati, Archiepiſcopi, Colonienſis, Moguntinus, & Salsbürgenſis. Ita ibi. Et ſequitur: Iſti ducentur in inſulam quamdam Rheni, & dimittentur ſoli in ea, & amouebuntur omnes nauiculæ, & ibi tractabunt de electione Imperatoris. Nec adueniat aliquis ad eos donec ſint concordes. Huic negotio præerit Archiepiſcopus Colonienſis, ſecundus Moguntinus, tertius Salsburgenſis. Hæc de Electoribus ſeptenario numero definitis. Sed paulò pòſt cedentibus quatuor ſuo

Cur, & quando hic iuri ſuo renuntiarit.

iuri (ſiue quòd ab eo onere liberi eſſe voluerint, vel fortè etiam eligi magis quàm eligere deſiderarint) alij ſubrogati ſunt: de quibus hæc Albertus Stadenſis, qui Chronicon ſuum perduxit vſq; ad annum 1256. Ex prætaxatione, inquit, Principum & conſenſu, eligunt Imperatorem Treuirenſis, Moguntinus, & Colonienſis: & de ſæcularibus, Palatinus eligit, quia Dapifer eſt; Dux Saxonię, quia Mareſcalcus; & Marggrauius de Brandeburch, quia Camerarius; Rex Boëmiæ, qui Pincerna eſt, non eligit, quia non eſt Teutonicus. Hæc ille. Sub huius Othonis Prin-
997 cipatu ad annum 997. commemorat Sigebertus de Anſfrido Comite Bratuſpantium his verbis: Clarebat, inquit, hoc tempore inter Gallos

Claret S. Anſfridus ex Comite Bratuſpantiū Epiſcopus Vltraiectenſis.

Anſfridus, qui cùm fuiſſet Comes Bratuſpantium, non minùs iuſtitia quàm potentia ſæculari famoſus, depoſito militiæ cingulo, tonſuratus in Clericum, eò prouectus eſt, vt ordinaretur Epiſcopus Vltraiectenſis Eccleſiæ. Hæc ille. Quæ quomodo nihil impediant, quominùs Otho noſter eodem tempore fuerit primarius Brabantiæ Princeps, vide diligenter tractatum in Præfatione huius Operis. Ceterùm anno ſequenti,
998 qui fuit Chriſti 998. illud memorabile accidit (quod Godefridus Viterbienſis eo tempore carmine cecinit, & plures in ſuos Annales poſteà retulerunt) vt Imperator Otho eius nominis III. cùm Mutinam in Italiam veniſſet, & iuxta illam ciuitatem in villa Amula dicta, hoſpitio ſuſce-

ſuſceptus eſſet, ibi coactus fuerit Auguſtam vxorem ſuam Mariam nomine, filiam Regis Aragonum, publicè cremandam iudicare. Nempe coniecerat femina procax oculos in Comitem quemdam forma eximium, ſed caſtum; ideoque paſſa ab eo repulſam, eumdem præ rabie, de pertentata pudicitia calumnioſè accuſauit apud Imperatorem: *En alterum Ioſeph, & impudicam vxorē Imperatoris.* qui nimiùm credulus vxori, mox Comitem morte damnauit. Vxor Comitis cùm virum capite amputatum didiciſſet, doloris impatiens Imperatorem conuenit pro tribunali ſedentem, proiectoque capite viri in medium, Imperatorem reum innocentis ſanguinis proclamat, ius ſibi reddi petit, probationem per contrectationem ferri candentis, vt tunc mos erat, offerens. Quid agat Imperator? Probationem inferri permittit. Tractat itaque diu multumque mulier ferrum candens inuſta & prorſus illæſa, magnoque animo vindictam in ipſum Imperatorem deinde exigit. Fatetur Imperator culpam, ſed poſcit inducias. Interim accurrentes Proceres pro vita Imperatoris feminam deprecantur; *Imperatrix flammis mortem innocētis luit.* & cùm fruſtrà diu laboratum eſſet, tandem tamen ea eſt conditione tranſactum, vt auctrix ſceleris Auguſta flammis culpam lueret, Imperator, tribus caſtris viduæ donatis, vitam redimeret. Anno *999*. Gregorius V. Pontifex (iuxta Baronium ex Ditmaro) obiit menſe Februario; in cuius Epitaphio iſta inter cetera leguntur, digna quæ hîc inſerantur: *999*

Pauperibus diues per ſingula Sabbata veſtes
Diuiſit, numero cautus Apoſtolico. Ac deinde: *Epitaphiū Gregorij V. Papæ.*
Vſus Franciſca, vulgari, & voce Latina,
Inſtituit populos eloquio triplici.

En verum Pontificem, cui ſucceſſit Silueſter Monachus Gallus, Gerbertus anteà dictus, ex Rhemenſi Rauennas, ac demum Romanus Pontifex. De hoc iſta Sigebertus: Gerbertus, qui & Silueſter, qui & ipſe inter claros ſcientia literarum egregiè claruit. Quidam tamen Silueſtrum iſtum tranſeunt, quippe qui à quibuſdam etiam Necromantiæ arguitur. Ita ille, nimiùm credulus Actis nomine Bennonis Cardinalis, qui poſt 80. annos pulſus à Gregorio Septimo, ſimulque inimicus diſciplinis Aſtronomicis, quibus Gerbertus iſte, pridem præceptor Roberti Regis, inſigniter claruit, (quod rarum tunc erat) eum ex Aſtrologo facit Necromanticum. *Silueſter II Papa temerè Necromantiæ inſimulatus.* Sed Scriptores eius ſæculi, Helgaldus Floriacenſis in Vita Rotberti Regis, Ditmarus Germanus, & alij, honorificentiſſimè vbique de eo loquuntur. Helgaldus hæc inter cetera: In Apoſtolica Sede multa virtutum operatus eſt inſignia, & præcipuè in eleemoſyna ſancta. Legitur etiamnum hoc quoq; in eius Epitaphio in Laterano:

Cui nimiùm placuit ſociali mente fidelis,
Obtulit hoc Cæſar tertius Otho ſibi.

Tempus vterque comit clara virtute Sophiæ,
Gaudet & omne ſeclum, frangitur omne reum:

(quidquid ſcilicet ſceleratum & criminoſum.) Anno ſequenti, qui eſt
1000 Chriſti milleſimus, apud Rauennam Italiæ ciuitatem quidam Vilgardus Grammaticus, deceptus præſtigiis dæmonum ipſi apparentium ſub ſpecie poëtarum Virgilij, Horatij, & Iuuenalis, cœpit multa turgidè contra fidem Chriſtianam effutire, aſſerereq; dictis Poëtarum per omnia eſſe credendum. Sed eo per Petrum eius ciuitatis Archiepiſcopũ confutato, plures quoque eius diſcipuli pertinaces cùm gladio tum incendio puniti ſunt. Ex Sardinia quoque inſula eodẽ tempore aliqui egreſſi, qui populum in Hiſpania corrumperent, & ipſi à viris Catholicis mox extermi-
1001 nati ſunt. Hæc Glaber huius tẽporis Scriptor, quæ occaſionem dederunt & alteri errori, quaſi ſtatim finito mille annorum numero Antichriſtus adueniret, & non longo pòſt tempore vniuerſale Iudiciũ ſuccederet. De quo ita Abbo Floriacenſis Abbas in Apologetico ad Robertum Regem Francorum: Nam fama, inquit, per totum mundum impleuerat, quòd quando Annuntiatio Dominica in Paraſceue contigiſſet, abſque vllo ſcrupulo finis ſęculi eſſet. Cui errori tradit ſe ex Euangelio & Apocalypſi & libro Danielis reſtitiſſe. Sanè diſertis verbis Chriſtus diſcipulorũ curioſitatem retundit dicens, Act. 1. Non eſt veſtrum noſſe tẽpora & momenta quæ Pater poſuit in ſua poteſtate. Hoc eodem anno primo huius ſæculi, nempe primo ſupra milleſimum, multi ponunt obiiſſe Othonẽ III. Imp. vt Friſingenſis, Vrſpergẽſis, Contractus, & alij. Baronius putat eos errare, ſecutuſq; alios quoſdã, reiicit eius obitum in annũ ſecundum huius ſæculi. Sed cùm mortuus ſit menſe Ianuario, facilè hæc, meo quidẽ iudicio, conciliabuntur, nempe vt Ianuarius aliis ſit anni ſecundi initium more Romano, aliis finis anni primi exeuntis ad Paſcha more Gallico, qui mos etiamnũ in Anglia ſeruatur. Hermannus Contractus his verbis eius mortem hoc anno primò poſt milleſimũ commemorat: Otho Imperator in Italia 10. Kal. Februarias obiit, & inteſtina eius Auguſtæ, reliquum corpus Aquiſgrani ſepelitur. Sigebertus anno ſequenti
1002 hoc modo: Otho Imp. degens Romæ, dum cùm Romanis ſe remiſſiùs agit, tractans qualiter iura Regni & Eccleſię ad antiquum ſtatum reformaret; Romani per hoc ad cõtemptum eius adducti, ſubitò contra eum conſpirant, & aliquot militum eius peremptis, eum in Palatio obſident. Vnde per induſtriam Heinrici Ducis Baioariæ & Hugonis Marchionis Italiæ, ſimulato pacto vix extractus, Roma decedit. Et quia vxor Creſcentis eum ad amorem ſuum pellexerat, dolens pro eius diſceſſu, venenum (chirothecis, vt alij exprimunt, ſubtiliter inſperſum) ei miſit: quo ille conſumptus, inter remeandum in Italia moritur. Sic ille.

Hæreſis poëtica orta & repreſſa.

Item error, de mundo tunc perituro.

Ratio conciliandi diſcrepantes Chronologos.

Moritur Otho III. Imp. veneno ab vxore Creſcentis dato.

Succeſ-

Succeſſit ei Henricus Bauariæ Dux. Hoc eodem anno 1002. (vt Leo Oſtienſis narrat) Nortmanni quadraginta numero peregrino habitu Ieroſolymis, quò orationis cauſa perrexerant, redeuntes, Salernum applicuerunt, viri & ſtatura proceri, & ſpecie venuſti, & armis præcipui. Qui cùm eam ciuitatem à Saracenis obſeſſam reperiſſent, accenſis virtute diuina animis, à Guaimario Principe equos armaq; poſcentes, ſubitò in illos irruerũt; plurimiſq; peremptis, & reliquis in fugam verſis, mirabili victoria potiti ſunt. Quæ occaſio fuit, vt prædictus Princeps cum eis Legatos ſuos cum fructibus terræ doniſq; militaribus ad Nortmannos in Galliam mitteret, eoſq; ad ſe inuitaret, & ipſi poſteà in Italiã venirent, ac demum dominatum obtinerent. At verò anno tertio ſupra millesimum iam imminente, contigit, in vniuerſo pænè terrarum orbe, 1003 præcipuè tamen in Italia & Galliis (teſte Glabro) innouari Eccleſiarum Baſilicas, etiamſi pleræque decenter locatæ minimè indiguiſſent, æmulatamque vnamquamque gentem aduerſus alteram decentiore in his cultu frui. Erat enim, inquit, inſtar, ac ſi mundus ipſe excutiendo ſemet, reiecta vetuſtate, paſſim candidam veſtem indueret. Tunc deniq; Epiſcopalium ſedium Eccleſias pęnè vniuerſas, ac cetera quæq; diuerſorum Sanctorum Monaſteria, ſeu minora villarum Oratoria, in meliora quiq; permutauere Fideles. Hæc Glaber, grauis eius temporis Scriptor. Credẽre par eſt, Othonem noſtrum quoque hac occaſione multa locis ſacris contuliſſe, patris Caroli ſanè haud degenerem filium. Dolendum de eo & ſequentibus aliquot Principibus noſtris tam pauca hactenus adhuc eruta. Memoratu dignum eſt, quòd cùm anno 1004. Synodi in Galliis 1004 celebrarẽtur, & his Robertus Rex diligenter adeſſet, contigerit aliquando, cùm Rex vidiſſet Lambertum Lingonienſem Epiſcopum mole carnis grauatum (verba ſunt Helgardi in Roberti Vita) pedes ſuos dependere ab alto, pietate ductus, à longè quærens ſuppedaneum, propriis manibus id Epiſcopi pedibus ſuppoſuerit. At qui humili obſequio eis inſeruire paratus erat, eoſdem tamen cùm exigeret zelus Catholicæ fidei, quo iugiter æſtuabat, redarguere minimè prætermiſit. Qua de re præclarum eſt exemplum, quod idem Auctor refert; quo, vt ait, Leuthericum Senonenſem Archiepiſcopum de Chriſto non benè ſentientem, & aduerſus nonnullos, quos odio habebat, probationem quærentem in corpore Domini, idem Rex grauiter redarguit. Anno ſequenti 1005. 1005 Otho Princeps noſter ex hac vita tranſiit; de quo Sigebertus eo anno iſta tantùm: Mortuo Othone Duce, Ducatus Lotharingiæ datur Comiti Godefrido, filio Godefridi Ardennenſis. Hæc ille; quæ poſteriora verba non intelligenda eſſe niſi de parte Lotharingiæ, declarabunt mox cùm alia, tum etiam verba eiuſdem Sigeberti ad annum 1013. ponenda.

Nortmanni qua occaſione, primũ in Italiam venerunt.

Vbiq; paſſim, æmulatione quadam, loca ſacra ornantur.

Illuſtria duo exempla Roberti Regis Frãcorum.

Moritur Otho Dux noſter.

LAMBERTVS CVM GERBERGA SORORE PRÆCEDENTIS, XIX. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis decem.

FVIT hæc Gerberga filia Caroli, & ſoror Othonis proximè præcedentis Ducis, maritus autem eius Lambertus, dictus Longicollius, frater Rainerij Comitis Montenſis ſeu Hannonienſis. De eo ſic Molanus cap. 42. Militiæ ſacræ Ducum Brabantiæ: Mortuo Othone ſine liberis, Lambertus maritus Gerbergæ ampliſſimum diſtrictum Comitatum Louanienſem & Bracbantenſem, inuito ſancto Henrico Imperatore, multorum potentiſſimorum Principum ſanguine, affinitate, atque fæderibus ſubnixus ſibi retinuit, iure hereditario ex parte vxoris ſuæ Gerbergæ. Ita ferè Molanus. Et adſtipulatur Diuæus lib. 6. Rerum Brabanticarum, inter liberos Caroli, his verbis Gerbergam depingens: Gerbergam, inquit, Lamberto Montenſi nuptam, qui vxorio iure poſt ſoceri mortem Louanienſem Comitatum obtinuit, qui Louanium, Bruxellam, Niuellam, Villeuordiam cum Fura ac Sonia ſilua complectebatur. Sic illi. Teſtatur quidem idem Diuæus lib. 1. c. 4. Auctores ſe habere, qui velint Lambertum hunc ex patrimonio proprio Louanienſem Comitatum poſſediſſe: & hæret ipſe eo loco; ſed facilè expedio. Mouet illum, quod Diploma exſtet Othonis Primi Imperatoris, quo menſe Iulio anni 947. Lamberto Comiti Louanienſium viro forti ac bellicoſo Abbatiæ Gemblacenſis Aduocatiam commiſit. Eſto. Primùm & ipſe videt, non pati temporum rationem vt Diploma hoc Lamberto marito Gerbergæ aptetur. Quis ergo ille Lambertus Louanienſium tunc Comes? Suſpicor, Lambertum, huius Lamberti patruum, cuius ſuprà mentio habita eſt anno 973. & 976. cuius Comitatus paternus, vt ex iiſdem locis conſtat, cùm fuerit Comitatus Montenſis, idcircò tamen in Diplomate illo credo ſimul Comitem Louanienſem inſcribi, quòd Otho Primus Imp. tunc regnans, ac Lotharingiam pænè vniuerſam armis tenens, Lambertum illum temporarium Comitem Louanienſem

Lambertus dote vxoris Brabantiæ Princeps.

Louanienſis Comitatu quæ contineantur.

Refutatur opinio eorũ qui Lambertum proprio iure faciunt Comitem Louanienſem.

LAMBERTVS ET GERBERGA, XIX. BRAB. PRINC.

Nempe patruu eius tantùm fuit in Comitatu Louanienſi Imperatoris Legatus.

nienſem à ſe priùs factum, etiam Aduocatia Gemblacenſi anno illo 947. honorarit. At verò poſtquam Ducatus totus Lotharingiæ, Ciſmoſanæ etiam, (in quo ſine dubio eſt Louanium, quod etiamnum inſignia veteris Lotharingiæ ſeu Auſtraſiæ vti Metropolis, ſibi vendicat) Carolo fratri Lotharij Regis, anno 977. vti vidimus, etiam ab Imperatore fuerit conceſſus, ſitque ab eius filio Othone poſſeſſus, nihil mirum, ſi eum Gerbergæ eiuſdem Othonis ſorori, Caroliqne filiæ, & nulli alteri
1005 adſcribimus. Conſtitutus quidem eſt mox à morte Othonis, anno 1005. (vti diximus ex Sigeberto) ab Imperatore Henrico Godefridus Lotharingiæ Dux, & poſt eum alij per annos ferè centum (credo, idcircò quòd Imperatores Lotharingiam feudum maſculum reputantes, nec Gerbergæ nec poſterorum eius rationem haberent, quod & Meierus indicat, & Sigebertus etiam ipſe infrà ad annum 1034.) ſed nullo iure. Nam conſtat Beggam tertiam Lotharingiæ noſtræ Principem fratri Grimoaldo ſucceſſiſſe; ex cuius ſanguine, hæc noſtra Gerberga & ipſa eodem iure fratri ſuo Othoni ſine liberis defuncto ſuccedit. Sed ad res geſtas veniamus. Cl. V. Lipſius de Lamberto hoc, eiuſque Gerberga, hæc ſplendidè ſuo more, ſed breuiter, in ſuo Louanio, lib. 1. cap. 11. Lambertus igitur iam Comes, & viribus finibuſq; auctior: ſed & plura appetebat. Nam ſpes de Lotharingia non deſerebat, & omnia occupandæ mouebat & turbabat; ideoque Godefridus nouellus Dux, ſuis & Imperij viribus, in fines noſtros venit, ſummam, vt putabat, manum bello impoſiturus. Itaque Louanium ipſum obſedit, & Lambertum inibi clauſit. Qui ſunt auxilio? Deus, & ciues. Atque iſti mira virtute & conſtantia, poſt varios conatus aut adſultus, hoſtem irritum irriſumque dimiſerunt. Ita finis belli, non ſpei: quam tamen inrerpellauit Leodicenſis Epiſcopus Baldericus, qui ſtatim anno ſequente bellum intulit, & iuxta Hugardas caſtra eſt metatus. Noſter aduenit, manum conſeruit, & cum cæde aliqua (trecenti obiiſſe dicuntur) Antiſtitem fugauit. Ille, quod bello non potuit, à religione voluit impetratum; & Sacrorum communione ipſum ciueſq; arcuit, donec Comes Horrentium villam velut luendæ culpæ, ipſi poſteriſque adſignauit. Iterumque cum Godefrido occupatore Lotharingiæ bellum. Hic Hainouiam inuaſerat, quam Reginerius, ex fratre nepos huius noſtri, tenebat; ideoque ſtatim ſuppetias venit, & infelix prælium iniit, in quo vitam amiſit. Id pugnatum circa Florennas: ſcribitque Sigebertus, phylacterium à collo pendulum habuiſſe Lambertum, in quo Diuorum reliquiæ: atque id in medio ardore prælij excuſſum vel àmiſſum diuinitus, & vitam ei mox ereptam. Ita ſummatim Lipſius. Sed nos eadem ad fontes excutiamus, & ſi poſſumus, nonnulla addamus. An-
1006 no 1006. ait Sigebertus, caſtrum Valentianas ſitum in Marcha Franciæ & Lo-

Imperatores Brabantiam tamquam feudum maſculum ſibi vendicant, ſed non rectè.

Godefridus Imperatoris Legatus Louanium fruſtrà obſidet.

Bellum Lamberti contra Leodienſes.

Aliud eiuſdem contra Godefridum Hannoniã inuadentem.

& Lotharingiæ, quod Balduinus Comes Flandrenſium inuaſerat, Im-
perator Heinricus obſidet, concurrentibus ad auxilium eius Rotberto
Rege Francorum, & Richardo Comite Nortmannorum. En primam
originem belli Imperatoris, etiam contra noſtrum Lambertum. Meie-
rus ſic clariùs eadem narrat: Delectu, inquit, tota Flandria habito, Bal-
duinus contra auunculum ſuum Gothofredum Arduennenſem Scal-
dem tranſit, Eynhamam, Brachantum, Valentianas, cum aliis pleriſque
Lotharingici iuris locis capit. Nec cunctatur Cæſar ſuppetias venire ſuo
Arduennati, adductis raptim copiis Valentianas, Flandrumque in ijs
obſidet. Tum alia ex parte Robertus Rex Franciæ, Richarduſque Dux
Nortmanniæ Flandro auxilio aduolant. Cogitur Cæſar ſoluere obſidio-
nem, reque abire infecta. Ita Meierus. Hinc igitur anno ſequenti 1007. 1007
idem Imperator (verba ſunt Sigeberti) quia de obſidione Valentianenſi
inefficax redierat, contra Balduinum profectus, caſtrum Gandauum in-
uadit, & depopulatâ terrâ, aliquot Flandrenſium Primores capit. Vnde
Balduinus perterritus Imperatori ſatisfacit, Valentianas reddit, datiſque
obſidibus, cum ſacramento fidelitatis, manus ei dedit. Poſteà Impera-
tor ſeditione ſuorum coactus, Valentianas Balduino beneficiauit, vt ſibi
contra motus ſuorum auxilio eſſet. Poſteà ei etiam Walachras addidit.
Ita Sigebertus. Meierus addit, Valachrias cum aliis Zelandiæ inſulis:
quæ quidem res, ait, origo fuit longiſſimæ inter Flandros atque Hol-
landos diſcordiæ, ac belli quod per quadringentos propè per interualla
tenuit annos, contendentibus vſque Hollandis Zelandiam iure optimo
eſſe ſuam, donatione quadam ab Ludouico Ludouici Pij filio profecta.
Annus 1008. inſignis eſt Diplomate illo Heinrici Imp. conceſſo Baldrico 1008
Epiſcopo Leodienſi, quod poſuimus in Prooemio Operis, ſimulque oſ-
tendimus quam lucem id adferat rebus noſtris Brabanticis. Itaque Le-
ctor inde illud repetat. Sed & ne putes tam amplum fuiſſe imperium
Godefridi illius Arduennatis ſeu filij Arduennatis, vt quidam ſuſpican-
tur, audi eodem tempore etiam de alio Duce Moſellanorum, qui & ip-
ſam vrbem Metim, Lotharingiæ Metropolim, in poteſtate habuerit.
Anno 1009. ait Sigebertus, Heinricus Imp. Metim vrbem obſidet, pro-
pter Deodericum fratrem vxoris ſuæ contra ſe rebellantem, qui Epiſco- 1009
patum ipſius vrbis occupauerat. Dux enim Moſellanorum, item Deode-
ricus nomine, poſt fratrem ſuum Alberonem, dato Epiſcopatu Meten-
ſium filio ſuo adhuc puero, tutorem ei ſubſtituit ipſum Deodericum:
qui puero vrbe excluſo, & Epiſcopatu vſurpato, ipſum etiam Deoderi-
cum Ducem bello cepit. Sed vrbe per obſidionem pænè deſolatâ, tan-
dem pax conuenit. Duos annos vacuos tranſilio. Anno 1012. inquit idem
Sigebertus, Heinricus Imperator Godefridum Ducem cum exercitu in
fines

Idem bellum Hannonicum latiùs explicatur.

Balduinus Flander primò Imperatoris hoſtis, poſteà etiam accipit ab eo Walachras inſulas.

Præter Godefridum Ardennatem, etiam alius tunc Lotharingiæ Dux.

fines Bratuſpantium mittit, ad obſidendum caſtrum Louanium; ſed inefficax rediit. Verba ſunt Sigeberti. Sed deinceps, vt vult Molanus, ne ciuilibus bellis pius Princeps Heinricus Regna ſua magis inquietaret, voluit Duces ſuos Lotharingiæ (hoc eſt à ſe delegatos) auulſo hoc Comitatu carere. Sic ille. Nos eum nec hanc, nec partem alteram Lotharingiæ bono iure (etſi credo bona fide) occupaſſe iam ſæpiùs oſtendimus, & potiſſimùm in Præfatione. Diuæus limites horum Ducum Imperialium his verbis deſcribit in fine Libri ſexti: Hęc, inquit, de priſcis Lotharingię Ducibus, quibus maximam Brabantiæ partem ſubiectam fuiſſe certum eſt; Campaniam videlicet, Marchiam Antuerpienſem, Gallo-Brabantiæ partem, & ea quæ à Louanio in Hasbaniam protenduntur, vbi nunc Thenenſis iuriſdictio eſt. Addit idem Auctor: Terram quoque Gasbecanam, Aſcanam, Grimbergenſem, ceteraque à Bruxella in Flandriam vergentia. Ita ille. Sed heus! vt tamen conſtet Affligemium & vicina loca fuiſſe iuris Comitum Louanienſium: quod ſanè liquidò patebit in Hērico Tertio; ſicut & latiùs de his in Procemio Operis diſſeruimus. Ceterùm geſſit ſimiliter bellum coactus Lambertus noſter contra Leodienſes: de quo iſta Sigebertus ad annum 1013. Baldricus Epiſcopus, cùm in villa, Huguardis dicta, caſtellum muniret, Lantbertus Comes Louanienſis eum aggreditur; & Epiſcopus, Lantberto vincente, multis ſuorum captis & occiſis, graui atteritur infortunio. Terræmotus factus eſt maximus circa meridiem 14. Kal. Decembris. Sic ille. Ægidius Chronographus Leodienſis, qui ſcripſit ſub annum 1240. quantumuis Lamberto noſtro durus, hæc tamen habet inter alia: His diebus Baldricus Epiſcopus pro ſalute ac munimento Eccleſiarum, quæ ſuæ ſubiacebant poteſtati, ſuper allodium ſuum, quod Huguardis erat ſitum, diſponebat ædificare caſtrum. Cuius opus maturè inſtituens, primò ad tutelam eiuſdem caſtri, optimum præcepit foſſatum fieri, quod adhuc, vt illius villæ teſtantur incolæ, perſeuerat. Hoc incepto, Comes Louanienſis Lambertus cognomento * Barbatus vehementer Epiſcopum offendit, & ne fieri debeat, directa Legatione contradicit, fateturque illud caſtrum, quod intendebat conſtruere, multum oppido ſuo officere. Benignè reſpondet Epiſcopus, pro ſalute & tutela Eccleſiarum ſe id opus inſtituiſſe, oppido eius nihil officere, ſe ab incepto nullo modo velle deſiſtere. Et poſt multa, de ipſo congreſſu; Sed, inquit, vt vera relatione didicimus, congreſſione prima noſtræ ceſſit parti victoria. Deinde Comes Namurcenſis, turpi motus fuga ſui nepotis, paratis militum ſuffragiis, ſe ad aciem quàm velociſſimè contulit, & facto graui impetu, redeunte cum ſuis Louanienſi Comite, Epiſcopi militibus fugam nihil tale ſuſpicantibus incuſſit. Perhibetur etiam in illa congreſſione, præter vulneratos & captos, trecentos homi-

Sententia Molani de auulſo Comitatu Louanienſi à cetera Brabantia.

Limites Præfectorum Imperialium nimiùm à Diuæo extenſi.

1013 *Bellum Lamberti contra Leodienſes pleniùs narratur.*

**Mirum! nam aliàs Lambertus ſecundus ab hoc aliis vocatur Barbatus.*

Præter vulneratos & captos trecenti occiſi.

hominesvita caruiſſe. Huius tam luctuoſus belli exitus euenit Hugardis ſexto Kalend.Octobris.Hæc ille. ac deinde prolixè de erecto occaſione huius cladis apud Leodium Monaſterio D. Iacobi: quod Placentius his verbis breuiter commemorat: Infortunium, inquit, quamquam alicunde Baldricus Epiſcopus vlciſci potuiſſet, in melius tamen argumentum conuertere maluit. Vnde rebus pacatis, Monaſterium diui Iacobi apud Leodium inſtituit, quo Monachi perpetuò pro occiſis hoſtias Deo immolarent. Hæc illi; ac ſimiliter quomodo tandem tradita Horrentij villa pax facta ſit, anno, vti colligo, ſequenti, nempe 1014. Atque eodẽ anno, ſexto Kalend. Martij, Henricus Rex Germaniæ Romæ Imperator coronatus eſt, cuius coronationis cerimonias, ab eis qui interfuiſſent acceptas, Ditmarus his verbis narrat, dignas quæ hîc inſerantur: Decurſis, inquit, à Dominica incarnatione poſt millenarij plenitudinem numeri annis tredecim, & in ſubſequentis anni menſe ſecundo ac hebdomada tertia, anno autem Regni eius decimotertio & die Dominica, ac ſexto Kalend. Martij, Henricus Dei gratia Rex inclytus, à Senatoribus duodecim vallatus, quorum ſex raſi barba, alij prolixa, myſticè incedebant cum baculis, cum dilecta coniuge Chunegunde ad Eccleſiam S. Petri, Papa expectante, venit. Et antequam introduceretur, ab eodem interrogatus, ſi fidelis vellet Romanæ patronus eſſe & defenſor Eccleſiæ, ſibi autem ſuiſque ſucceſſoribus per omnia fidelis; deuota profeſſione reſpondit. Et tunc ab eodem inunctionem & coronam, cum coniuge ſua ſuſcepit. Priorem autem coronam ſuper altare Principis Apoſtolorum ſuſpendi præcepit: eodemq; die Papa (erat is Benedictus VIII.) cœnam ad Lateranum fecit copioſam. Hæc Ditmarus. Sed ad Lambertum noſtrum redeamus. Cecidit is ſtrenuè pugnans anno proximo 1015. eo bello quod pro nepote Raginerio Comite Montenſi ſeu Hannonienſi contra ſupradictum Godefridum Imperialem Ducem Hannoniam populantem geſſit; de quo iſta Sigebertus ad eumdem annum: Godefridus Dux Comitatum Montenſem depopulatur, quem Raignerus cum patruo ſuo Lantberto Louanienſi inſecutus, apud Florinas pugnam conſerunt; vbi pluſquam quadringenti viri occiſi ſunt, & ipſe Lantbertus occubuit. Vbi res mira contigit. Cùm Lantbertus ſpem victoriæ iam haberet (habebat quippe phylacterium à collo vſque ad pectus pendens, Sanctorum reliquiis refertum, quorum patrocinio ſe in periculis tutum fore credebat) inſtante ei termino vitæ, phylacterium illud à collo eius exiens, ſuper tumulum campi exſiluit, & mox Comes anteà inuictus perimitur. Quidam militum phylacterium accipiens, in caliga abſcondit, ſed coxa eius & crure intumeſcente, rem prodidit, & phylacterium domino ſuo Hetheloni fratri Ducis

Monaſterium D. Iacobi hac occaſione Leodij extructum.

1014

Ritus conſecrandi Imperatoris, digni qui notentur.

1015

Cadit in prælio noſter Lambertus.

Nota vetuſtam pietatem in reliquiis Sanctorũ.

(Godefridi) dedit. Hactenus Sigebertus. Obiit Lambertus pridie Idus Septembris, vir à puero variè exercitus, (verba ſunt Lipſij) & animi magnus, medius fortunæ. Sepultus eſt Niuigellis; vbi & vxor eius Gerberga. Sic & Diuæus. Nec plura de Gerberga inuenio, niſi quòd obiter mox dicetur cum filio adhuc aliquamdiu præfuiſſe.

Sepulti Lãbertus & Gerberga Niuellæ.

HENRICVS I.

FILIVS GERBERGÆ

XX. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti tribus.

LAMBERTVS moriens (pergit Lipſius) filium reliquit Henricum, quem didici cum matre Gerberga res aliquamdiu adminiſtraſſe; ſed in pace. Memorabile quidem nihil inuenio, præter in vſus ſacrorum donationes quaſdam. Præfuit ita viginti quatuor circiter annos, noſter, vt ſic dicam, Numa. Mors tamen tragica; & à captiuo quodam ſuo, viro nobili Hermanno domi inſidioſè interfectus eſt, ſiue, vt alij exprimunt, in arce. Factum anno 1038. Hæc, nec plura Lipſius. Tentemus, ſi ex antiquis Annalibus adhuc eruamus. Certè cùm à captiuo ſuo viro nobili interemptus referatur, dubium non videtur, quin alicuius ſaltem belli aleam fuerit expertus. De bellis eo temporum interuallo geſtis, tranſiliens annum 1016. hæc inuenio in Annalibus. Anno 1017. inquit Sigebertus, in Freſonia Deoderico Comite filio Arnulphi Gandauenſis debellante, Friſones in vin-
1017 dictam patris ſui ab eis occiſi, Godefridus Dux ad eum ab Imperatore mittitur; & conſerto prælio, repentè voce, (neſcitur vnde emiſſa) Fugite, Fugite, cunctis fugientibus, multi à paucis Freſonibus perimuntur; Dux verò (Godefridus) capitur. Et anno ſequenti: Godefridus Dux, impetrata Freſonibus ab Imperatore Henrico totius iniuſtitiæ impunitate,
1018 à captiuitate ſoluitur, & non multò pòſt moritur, & frater eius Gothelo in Ducatu ſubſtituitur. Hæc Sigebertus. Anni quatuor ſequentes vacant, nihil ſuppeditantes, quod inſtituto noſtro ſeruiat. Anno 1023. teſte
1023 eodem Sigeberto, Henricus Imp. & Rotbertus Rex Francorum ſuper Charum fluuium apud Euoſium conueniunt, de ſtatu Eccleſiæ, Regni, &

Henricus filius Gerbergæ noſter velut Numa I. Lipſio.

Eruuntur nihilominus huius quoque facinora bellica.

Pugna infauſta Ardennatis contra Friſones.

HENRICVS XX. BRAB. PRINC.

& Imperij tractaturi, & condicto, vt ſuper his confirmandis etiam Papam Romanum ſimul ambo Papiæ opportunè conuenirent: Imperator Regem & ſuos, multos etiam qui tantùm ad demirandam Imperatoriam maieſtatem conuenerant, tanta liberalitate donauit, vt opibus Regum Perſarum aut Arabum poſſet comparari Imperatoris munificentia. Ita Sigebertus. Sed Glaber eius temporis Scriptor congreſſum hunc factum tradit ſuper Moſam fluuium, qui, vt inquit, limes erat vtriuſque Regni; & hæc addit: Cùm plures ex ambabus partibus inſinuarent, indecens eſſe, vt quis illorum, tantorum ſcilicet Regum, ſemet humilians, quaſi in alterius tranſiret auxilium; ſatiuſque fore, vt in fluminis medium nauibus portarentur ſimul locuturi; vterque Princeps illud in mente habens, (verba ſunt Glabri) Quantò magnus es, humilia te in omnibus, eiuſmodi ſuorum conſilium reiecit: primuſque Henricus Imperator ſummo manè tranſiit cum paucis ad Robertum Regem, mutuoque amplexu ſemet deoſculantes, poſt Miſſarum ſolemnia ambo vnà pranſi ſunt: poſt prandium verò obtulit Henrico Robertus immenſa munera auri atque argenti, & pretioſarum gemmarum, centumque inſuper equos magnificè phaleratos, & ſuper vnumquemque loricam & galeam: ſed Henricus ex illis omnibus tantùm librum Euangelij ſuſcepit auro & lapidibus pretioſis inſertum, ac phylacterium eiuſdem operis, continens dentem S. Vincentij martyris; vxor autem ipſius pares auri tantùm inaures. Sequenti autem die, cùm Rex Robertus ad Imperatoris tentoria tranſiiſſet, eidem ſublimiter ſuſcepto, ſimiliter poſt prandium centum libræ auri puri ab Henrico oblatæ ſunt, ſed Rex pares tantùm naues * auri ex illo ſumpſit, firmatoque pacto amicitiæ vterque rediit ad propria. Hactenus Glaber. Sed an-
1024 no 1024. tertio Idus Iulij mortuus eſt idem Henricus Imperator, & ſepultus Bambergæ; quam ciuitatem Epiſcopali ſede, pluribuſque Monaſteriis, & ampliſſimis donis & redditibus illuſtrauerat. Hic ad mortem veniens, inquit Leo Oſtienſis, Epiſcopis Abbatibuſque præſentibus Chunegundem coniugem ſuam propinquis tradidit, dicens: Recipite quam mihi tradidiſtis, virginem veſtram. Eadem & alij plures teſtantur, mutuo conſenſu eos amore Chriſti caſtimoniam ſeruaſſe aſſerentes, ſicque renouata ſunt in Chriſtianis Imperatoribus, quæ in primitiua Eccleſia aliquando apud Fideles reperta fuiſſe Tertullianus lib. 1. ad vxorem cap. 6. docet. De Henrici morte & ſubrogatione Conradi hæc Sigebertus: Heinricus Imp. conſulentibus ſe Principibus ſuper ſubſtitutione Regni, deſignans Conradum virum regij generis, & egregiæ liberalitatis, moritur. Cono Dux præpotens, cùm ad Imperium adſpirare vellet, repudiatur, inſtinctu Arbonis Moguntini Archiepiſcopi,

Notanda contentio modeſtiæ inter Imperatorem & Regem Francorum
Eccli. 3.
En rurſum priſcum ſtudium Reliquiarũ ſanctarum
* *an* inaures
Reſuſcitata miracula primitiuæ Eccleſiæ in virginitate vxoris Imp.

ſcopi, & aliquorum Regni Primatum, & Conradus ad Imperium ſublimatur. Hæc ille. Sed pergamus inquirere, quo bello captiuus ille Henrico noſtro obtigerit. Annum 1025. intactum tranſeo. Anno 1026. inquit Sigebertus, Rotbertus Rex Francorum ad inuadendam Lotharingiam animũ intendit, ſed citò ab hoc conatu deſtitit. Gothelone (enim) Duce, qui propter priuatum odium grauabat Regnum Conradi, & aliis Principibus ad pacis vnitatem adductis, Regni proſperitas, & Regno accreuit tranquillitas. Sic ille. Ac deinde anno 1027. Rex Conradus Romam ſe contulit, atque ipſo Paſchatis die à Ioanne Papa Imperator ſolemnibus ritibus inunctus eſt & coronatus: proxima verò Dominica inde digreſſus rediit in Germaniam, & ſancti Ioannis Baptiſtæ Natiuitatem celebrauit Herbipoli. Tradit hæc Auctor Vitæ ſancti Gothardi. De quibus agens pariter Otto Friſingenſis, ait Conradum inter duos Reges, Cnutum Anglorum & Rodulphum Burgundionum, honorificè procedentem à Summo Pontifice coronatum, & ab omni populo Romano Imperatoris & Auguſti nomen ſortitum eſſe. Anno milleſimo vigeſimo octauo, mortuo Hugone Roberti Francorum Regis filio, quem pater Regni conſortem elegerat, magnæ diſſenſiones obortæ ſunt inter ipſum Regem, & Reginam Conſtantiam, decernente Roberto Regnum deberi ſecundogenito Henrico, Regina verò muliebri adfectione adnitente, vt tertiogenito traderetur Roberto. Cuius controuerſiæ occaſione magnum excitatum eſt domeſticum bellum, etiam inter Principes atque Epiſcopos, aliis Regi, Reginæ aliis ſtudentibus: cùm interim Rex, collecto Rhemis ſuorum conuentu, Henricum coronauit. Quæ omnia hoc anno contigiſſe, ex Glabro, qui tunc viuens cuncta ob oculos habuit, intelligimus: ſed nondum ſublatum diſſidium, quin durauit annos quatuor; & quod turpius eſt, cùm tandem Henricus & Robertus filij Roberti Regis inter ſe tranſegiſſent, ſimul aduerſus patrem anno 1031. inſtigante præcipuè matre, arma verterunt: quos ille armis perſecutus, paulò pòſt conſilio Wilhelmi Abbatis S. Benigni, magni nominis huius temporis viri, & miraculis clari, ad pacem redeuntes ſuſcepit. Sed his diutiùs non immoramur, quòd veriſimile non ſit, Henricum noſtrum his ciuilibus bellis vlla ratione ſe miſcuiſſe. Tranſmitto intactos annos duos. At verò anno 1034. Frederico Moſellanorum Duce mortuo (verba ſunt Sigeberti) quia mares filios non habebat, quibus Ducatus competeret, Gothelo Dux, impetrato ab Imperatore etiam Moſellanorum Ducatu, in Lotharingia potentiùs principatur. Intereà anno ſequenti, Burgundionibus non deſiſtentibus à conſueta contra Regem ſuum inſolentia, Rex Rodulfus Regnum Burgundiæ Conrado Imperatori tradidit. Quod cùm Odo Campanenſis Rodulfi nepos ab Imperatore non

Conradus ſubrogatur Henrico in Imperium. 1026

1027

Coronatur ſolemni ritu Romæ.

1028

Altercatio de ſucceſſione Regis Francorũ.

1031

Filij in patrem inſurgunt.

1034

En plures rurſum Lotharingiæ Duces.

1035

1036 impetraret, contra Imperatorem bellans (ait Sigebertus ad annum 1036.) Lotharingiam incurſat, caſtella oppugnat, vrbem Leucorum, quæ Tullus dicitur, obſidet, & in nullo temperat furori ſuo. Quare anno ſequenti Gothelo Dux ægrè ferens inſolentiam Francorum, cum Lotharingis occurrit Odoni, & conſerto prælio apud Barum, Odo perimitur, & Francorum exercitus graui cæde attritus à Lotharingia fugere compellitur. Hæc Sigebertus. Ego vix dubito Henricum noſtrum ſimul cum aliis Lotharingis huic pugnæ interfuiſſe, ibique obtigiſſe illi Hermannum captiuum, cuius perfidia interfectus ſit: nam & mors eius tragica mox contigit anno ſequenti; de qua iſta breuiter Sigebertus ad annum 1038. Heinricus Louanienſis Comes domi ſuæ perimitur à captiuo Harmanno, eique ſuccedit filius ſuus Otho. Cui immatura morte præuento, ſuccedit patruus eius Baldricus, qui & Lantbertus. Hæc Sigebertus, & ex eo Lipſius, & alij. Huius Principis ęuo hęc inſigniora apud exteros memoriæ tradita ſunt. Claruit, inquit Sigebertus ad annum 1028. hoc tempore in Italia Guido Aretinus multi inter Muſicos nominis, in hoc etiam Philoſophis præferendus, quòd ignotos cantus etiam pueri faciliùs diſcant per eius regulam, quàm per vocem Magiſtri, aut per vſum alicuius inſtrumenti: dum ſex literis vel ſyllabis (vt, re, mi, fa, ſol, la) modulatim appoſitis, ad ſex voces, quas ſolas regulariter Muſica recipit, hiſque vocibus per flexuras digitorum læuæ manus diſtinctis, per integrum diapaſon, ſe oculis & auribus ingerunt intentæ & remiſſæ eleuationes vel depoſitiones earumdem ſex vocum. Hæc de initio regularis Muſicæ Sigebertus: quæ quibus auctoribus deinde ad tantum ſplendorem excreuerit, non eſt huius loci dicere. Accidit & hoc, dignum quod hîc inſeratur, vt anno Chriſti 1037. nempe Æra milleſima ſeptuageſima quinta (ſic loquitur vetus Hiſpanorum calculus) vt bello ciuili inter ſe pugnantibus Hiſpaniæ Regibus, occiſoque Veremundo Rege Legionenſi, à Magno Fernando Caſtellæ Rege ipſius cognato, iuncta ſint poſteà ſimul in vnum duo illa Regna: & ex eo tempore idem Fernandus magnopere proferens Imperium, Conimbricam, aliaſque ciuitates Mauris ademit; adiutus potiſſimùm ope S. Iacobi Apoſtoli pro ipſo decertantis: ad cuius etiam ſepulchrum pro agendis gratiis pluries Compoſtellam peregrinatus eſt.

Burgundi à Lotharingis ſuperantur.

1037

Veriſimile, hac pugna captiuum, à quo caſus eſt, Hēricum noſtrum obtinuiſſe.

1038

Claret hoc tempore Guido Aretinus inuentor regularum Muſicarum.

Coaleſcunt in Hiſpania Regnū Legionenſe & Caſtellæ.

LAM-

LAMBERTVS BALDRICVS ALIIS LAMBERTVS II. FRATER PRÆCEDENTIS, XXI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis ſexdecim.

HENRICO, inquit Lipſius, Otho ſucceſſit, eius filius, breuis æui puer, neque annum ipſum in Principatu exegit. Ergo patruus eius Lambertus Baldericus cognomento eum excepit, filius illius Primi. Hic eſt qui decimas agri Louanienſis, collegio Canonicorum diui Petri adſignauit, octauo imperij ſui anno. Idem diuæ Gudilæ corpus, quod Bruxellæ aſſeruatur, è Gaugerici æde ſublatum in S. Michaëlis (ita tunc dicebatur) repoſuit: & ipſum illud templum auxit vel ornauit, Canonicos inſtituit, & ampliter ſatis donauit. Factum anno 1047. vt monumenta in eo ipſo templo nunc docent; adiuuante & fauente in talibus optima coniuge Oda, quæ filia fuit Gozelonis Lotharingiæ Ducis. Sed neque Martis expers hic Princeps fuit. Nam cùm Flandria bello arderet, quod Henricus Tertius Imp. inferebat Balduino Comiti, noſter arma cum vicino iunxit; ſed arma parum fauſta. Flander variè petitur, vincitur, terrâ & mari; cùm Hollandi & Zelandi in partes Cęſarianas ducti aut tracti eſſent. Itaque Clauſulis captis (ait Sigebertus, & puto Sluſas hodiernas eſſe) multam cædem Imperator fecit: ipſum Lambertum, cùm Tornacum obſeſſum pergeret, obuium ſibi, aut in ipſa obſidione (vt alij) interfecit. Ita Lipſius, ſed eadem elucidemus, & quantum licet etiam nonnulla addamus. Anno 1038. vt etiam ſuprà diximus, Henrico domi ſuæ perempto ſuccedit ei filius ſuus Otho (loquitur Sigebertus) cui immatura morte præuento, ſuccedit patruus eius Baldricus, qui & Lantbertus. Anno proximo, teſte eodem Sigeberto, pridie Nonas Iunij obiit Conradus Imperator; poſt quem Henricus filius eius imperauit. Obiit autem Traiecti ad Rhenum, quod nunc Vltraiectum vocatur; Spiræ deinde ſepultus, vt Schafnaburgenſis & Contractus exprimunt. Et nihil eo anno vel quatuor ſequentibus inuenio, quod res noſtras Brabanticas illuſtrare poſſit. Sed ad annum 1044. iſta lego apud Con-

Summa rerum geſtarum huius Lamberti ex Lipſio.

Bruxellæ Canonici ab eo inſtituti.

Infauſta huius arma cum Flandro contra Imperatorem.

1038

1039

Conrado Imperatori defuncto ſuccedit filius Henricus.

1044

Contractum eius ſæculi Scriptorem: Gozzilo Dux Lotharienſium moriens, Gozziloni filio, quamuis ignauo, Ducatum ſuum à Rege Henrico promiſſum relinquere diſpoſuit. Sed alter filius eius Gotefridus iamdudum Dux, cum Ducatum fratri debitum contra fas à Rege ſibi obtinere nequiuiſſet, iuſiurandum fidemque poſtponens, rebellare pio Regi prçſumpſit. Ita Cõtractus. Sigebertus, ſed vno anno tardiùs quàm oporteat, hoc modo: Gothelo Dux obiit, cuius filius, dum ei Ducatus Moſellanorũ denegatur, altero Ducatu repudiato, contra Imperatorem rebellat. Porrò anno ſequenti, qui eſt 1045. idem Godefridus Dux (verba ſunt Contracti) rebellioni ſuæ deſperans, Regique ad deditionem veniens in cuſtodiam mittitur. Attamen anno proximo, cùm Rex Paſchale feſtũm apud Traiectum Freſiæ vrbem egiſſet, & ſubſecutis diebus nauali expeditione in Phladirtingam fretum traiiciens, pagum quemdam, quem Theodoricus Marchio ſibi vſurpauerat, ab eo eripuiſſet, (vnde ille rebellionis cauſam ſumpſit) poſteà ſanctum Pentecoſtes Aquiſgrani faciens, Gotefrido Duce è cuſtodia relaxato, ſibique procedenti terratenus proſtrato, Ducatum ſuum miſertus reddidit. Sic ille. Et proſequitur anno ſequenti 1047. his verbis: Per idem tempus cùm expeditionem Henricus Rex in Pannonias ad Petrum vlciſcendum diſponeret, Gotefridus Dux cum Balduino de Flandris, & aliis nonnullis rebellionem innouaſſe, bellumque copiis collectis parauiſſe; Theodoricus quoque de Phladirtinga Marchio rebellauiſſe, & Epiſcopatus ſibi contiguos ad iniuriam Imperatoris populatus eſſe nuntiatur. Præterea Andreas, qui Regnum Petri obtinuit, iam crebrò Legatos ſupplices miſerat, Regnum ſe ab Hũgaris coactum ſuſcepiſſe confirmans, de Petri ſeſe iniuriis excuſans: quique aduerſus eum coniurauerant, partim à ſe trucidatos, partim Imperatori tradendos denuntians, ſuamque Imperatori ſubiectionem, annuum cenſum, & deuotam ſeruitutem, ſi Regnum ſe habere permitteret, mandans. Quibus ex cauſis, dilata expeditione illa, cùm Gotefridus quoque Dux rebellionem ſuam callidis Legationibus diſſimularet, autumnali tempore, nauali exercitu collecto, contra Theodoricum in Phladirtingam arma commouit. Sed aquoſis impedientibus locis, parum proficere potuit; & reuertens, aduerſariis marino curſu leuibus ſcaphis latrocinantium more ſequentibus, & extremos quoſque incurſando cædentibus, non modicam in exercitu cladem pertulit. Ipſo quoque tempore Gotefridus, inter alia quæ contra Regem geſſit, Virdunenſem ciuitatem dolo captam incendit & euertit. Hæc ille. Inter quæ Lambertum noſtrum ſeu Baldricum adhuc quieuiſſe, ſuadent illa quæ ſuprà Lipſius eum hoc anno in templum D. Gudilæ pietatis ſuæ monimenta tanto ſtudio contuliſſe ſcribit; & alij adſtipulantur. Et in Actis D. Gudilæ ante plures annos grauiter

Godefridus nepos Ardennatis rebellat Imperatori.

1045

1046

Prima pugna Imp. in Phladirtinga contra Marchionem Theodoricum fauſta.

1047

Rurſum conſpirant contra Imperatorem dictus Marchio & Balduinus Flander.

Parum feliciter pugnat Imp. in Phladirtinga Hollandiæ.

LAMBERTVS BALDRICVS XXI. BRAB. PRINC.

Lambertus noſter interea vacat pietati.

grauiter ſcriptis, ita clarè lego: Milleſimo quadrageſimo ſeptimo anno
Incarnationis Dominicæ, 15. Indictione, Damaſo Apoſtolicæ Sedi præ-
ſidente ſummo Pontifice, Henrico II. regnante (nempe II. Imp. & III. Ger-
manorum Rege) dedicatum eſt in monte Bruxellæ templum 16. Kalend.
Decembris, ad laudem noſtri Redemptoris, in honore ſancti Archangeli
Michaëlis à Gerardo Cameracenſi Epiſcopo. Lambertus verò, qui &
Baldricus Comes, Henrico fratri ſuccedens, cuius præſentiâ (nota) tunc
cuncta extiterunt illic decenter ordinata, eodem die, illud corpus ſanctiſ-
ſimum (diuæ Gudilæ) de Eccleſia S. Gaugerici, cum Epiſcopo ceteriſque

Transfert corpus ſanctæ Gudilæ decenter.

ſacris Ordinibus, leuauit, atque cum ſummo honore in Eccleſia ſancti
Michaëlis repoſuit. Et annuente in omnibus vxore ſua Oda, quæ fuit
Gozelonis Ducis filia, ad ſeruiendum Deo, ſanctæque Gudilæ virgini,
ibi Clericos conſtituit, & ad vſus eorum ipſam Eccleſiam cum decimis,
& alia plura legaliter contulit. Ibi nunc quoque ad oſtendenda glorio-
ſæ Virginis merita, multa & magna fiunt miracula. Sic ibi. Poſteà an-
1048 no 1048. eodem Contracto atteſtante, Gotefridus, de quo ſuprà, Adel-
bertum Ducem ſe deprædantem perſecutus, & dimiſſa multitudine, cum
paucis inuentum, cum aliis qui repugnare tentabant occidit. Poſt quem
Gotefridus Dux ab Imperatore conſtituitur. Verba ſunt eiuſdem Au-
1049 ctoris. Et progreditur velut ad annum ſequentem: Imperator Natalem
Domini Friſingiæ, & Purificationem S. Mariæ Ratiſponæ agens, Baioa-
riæ Ducem Conradum conſtituit, & circa Quadrageſimale tempus, in-
de in Saxoniam receſſit. Intereà glaciali hiemi ſuppeditante, nonnulli de

Tertiò Theodoricus Marchio Phladirtingæ bello petitur, & occiditur.

partibus maritimis milites & Principes cum Leodinenſi Epiſcopo, Tra-
iectenſi, & Metenſi congregati, Theoderico in Phladirtinga inſidias ten-
dunt, commiſſaque pugna victum occidunt, & prouinciam illam Im-
peratori ſubiiciunt: quam tamen non multò pòſt Gotefridus occupans,
ab eiſdem pugna petitus, & victus vix aufugit. Hæc Contractus eius æui
Scriptor. Vnde miror vnde hauſerit Meierus quæ adſcribit anno præce-
denti in hunc modum: Albertum Ducem Gothofredus Lotharingus oc-
cidit. Eius Ducatum, quem Moſellanicum vocant, Henricus Auguſtus
Gerardo Elſatienſi, Lotharingiam verò Friderico Lutzelburgenſi Bal-
duini Flandrenſis auunculo attribuit; & eodem anno Dordraci Theodo-
ricus Comes Hollandiæ, coniuratione Agrippinenſium ac Leodien-
ſium, occiditur Idibus Maij. Ita ille. Sed hæc preſſiùs excutienda relin-

Bellum Imperatoris contra Godefridum & Balduinum à Papa excommunicatos.

quimus rerum Hollandicarum Scriptoribus. Illud certum, Gotefridum
tunc contra Imperatorem eam prouinciam occupare fuiſſe conatum.
Nam ita ſubdit idem Contractus: Secuta æſtate, cùm Imperator expedi-
tionem contra Gotefridum & Balduinum à Domino Papa excommu-
nicatos pararet, Gotefridus Aquiſgranum venit, & opitulante Papa, gra-
tiam

tiam Imperatoris promeruit. Balduinus quoque, vaſtata ab exercitu ma-
gna ex parte prouincia ſua, tandem obſides dedit, & pactum cum Im-
peratore fecit. Sic Contractus. Et Sigebertus etiam ad eumdem hunc an-
num: Leo Papa in Gallias veniens, vt motus Imperij à Balduino & Go-
defrido concitatos ſedaret, Godefridum quidem Imperatori reconcilia-
uit; Balduino verò pertinaciùs agente, contra eum Imperator exercitum
duxit. Sed tandem Balduinus flexus, condicto die Aquis Imperatori ſa-
tisfecit. Ita Sigebertus. Sed inſtabilis fuit pax, vt mox videbimus. Meie-
rus eam pacem anno ſequenti 1050. interim confirmatam ſcribit hac ra- 1050.
tione: Balduinus, inquit, Princeps Camaracum Andouerpiamque oc- *Cameracum &*
cupata oppida, per pacem factam Henrico Cæſari reſtituit. Nihilomi- *Antuerpiam Bal-*
nùs mox renata eſt diſcordia; de qua iſta Sigebertus ad annum ſequen- *duinus*
tem 1051. Balduinus Flandrenſis, inuaſo Hagionenſium Comitatu, con- *Flander Imperatori*
tra Imperatorem rebellat. Sic ille. Meierus paulò pleniùs: Defuncto, in- *reſtituit.*
quit, Hermanno Comite Montenſi, Balduinus Princeps ſtatim poſt Pa- 1051.
ſcha magnis viribus inuaſit Hannoniã; qua ſubacta, Caſtriloci celebra-
uit Balduini filij nuptias cum Richilde eius terræ Principe, Hermanni
vidua, Raginerij Montenſium Comitis filia. Hinc renatum cum Cæſare
bellum, eò quòd Hannonia Imperialis eſſet iuris. Hæc Meierus. Eodem
hoc anno apud Contractum hæc obiter inſeruntur verba: Per idem tem-
pus Imperator Lampertum Comitem rebellare molientem ad deditio-
nem compulit. Quæ de noſtro intelligenda eſſe, tùm antecedentia, tum *Cauſa cur*
ſequentia ſuadent, certè ſanguine proximè Comites Hannonienſes con- *Lambertus noſter ſe*
tingebat: quæ cauſa fuit vt paulò pòſt totum ſe Balduino Flandro contra *iunxerit Balduino*
Imperatorem traderet; de quo iſta Sigebertus biennio pòſt, nempe an- *Flandro.*
no 1053. Balduinus Comes terminos Lotharingiæ incurſans, Hoyum 1053.
oppidum incendit. Godefridus quoque iterùm rebellat, quia ducta vxore
Bonifacij Marchionis Italiæ, iuſſu Imperatoris à Longobardia expulſus
erat. Et anno ſequenti: Henricus Imperator, filio ſuo Henrico puero 1054.
quinquenni Aquis in Regem ſublimato, contra Balduinum proficiſci-
tur: & Scaldim fluuium, Balduino fugiente, tranſiens, omnia depopula-
tur, atque inſuper apertis ſibi * Clauſulæ portis, multam cædem inimi- * Sluſ.
corum facit, & vltrà progrediens Lambertum (Louanienſem) Comi- *Mors Lam*
tem Balduini auxiliarem cum multis perimit, multos etiam Flandren- *berti noſtri*
ſium Primates exercitum ſuum proſequentes concludit intra vrbem *infauſta.*
Tornacum, & obſeſſos capit. Hæc, nec plura Sigebertus. Meierus
hunc & præcedentem annum coniungens, in hunc modum narrat: An- 1053
no 1053. Balduinus Princeps vnà cum duobus filiis Balduino ac Ro-
berto, iuncto ſibi Duce Godefrido, acerrimè aduerſus Cæſarem ad-
miniſtrat bellum, Lotharingiam longè incurſat. Ipſe Tutlinium, Bal-

duinus

duinus filius Hoyum incendit. Zelandiæ autem inſulas, ab Cæſarianis atque Hollandis occupatas, Robertus recuperat. Tantis Cæſar irritatus
1054 damnis, anno 1054. firmiſſimo cum exercitu rurſum venit in Flandriam, præmiſſo cum parte copiarum Iohanne Atrebate, qui flumen Scaldim tranſmittere tentat. Is erat à Pio (Balduinum intelligit) bonis omnibus exutus, ac Flandria pulſus. Hunc Balduinus, ad ripam Scaldis ſiniſtram metatus caſtra, tranſitu prohibuit: qua Cæſar re cognita, aliam ſuorum manum per Camaracum, aliam mari, fractis clauſtris, in Flandriam iubet irrumpere. Magna tum Flandri afflicti calamitate; ductique ad magnum numerum in captiuitatem, igni ferroque euaſtatis eorum agris. Pulſus à Scalde Balduinus in tuta ſe recipere loca cogitur, ſuæque conſulere ſaluti. Obſedit Auguſtus Tornacum. Id oppidum Lantbertus Comes Louanienſium cum multis Primatibus Flandris Balduini nomine cuſtodiebat. Victor Henricus vrbem expugnat, diripit, direptamque incendit. Louanienſis cum aliis non paucis occiditur, permulti ex Flandrica nobilitate viui in hoſtium veniunt poteſtatem, quos cum ingenti præda captiuos duxit Auguſtus in Germaniam: Timore huius Henrici Imperatoris Balduinus in Flandria Occidentali magnam duxit foſſam pertingentem à Comitatu Leſſenſi vſque ad mare, ne poſthac tam facilè alicui ex ea parte pateret irruptio. Iſta Meierus. Cæſus eſt Lambertus ſecundùm Lipſium ex Memoriis Louanienſium 13. Kalend. Iulij, iam dicto anno 1054. Iacet Niuigellis. Et cur ibi ferè primi Comites? Credo, inquit, per Religionem: certum, Defenſores & Aduocatos eius Cœnobij fuiſſe. Ita ille. Externa inſigniora horum temporum, ſed triſtia, iſta inuenio. Anno 1032. mortuo Ioanne Decimonono eius nominis Romano Pontifice, Benedictus Octauus (ab aliis vocatus Nonus) Pontificatum ſuſcepit. Hic patria Romanus, ex Comitibus Tuſculanis, homo ignauus & diſſolutæ vitæ, nunc à populo pulſus, nunc iterùm reſtitutus eſt. Denique erant tum (vt Otho Friſingenſis Scriptor grauis, vicinus illorum temporum, & alij teſtantur) tres Pontifices, Silueſter, Ioannes, vnus ad S. Petrum, alter ad S. Mariam Maiorem, & tertius hic Benedictus in Laterano. Qui cùm tandem acceptis certis vectigalibus, ſuaſu Ioannis Gratiani viri religioſi, ſic à Papatu receſſiſſent, idem Gratianus Pontifex creatus eſt, & Gregorius Sextus vocatus. Factum id ſub Kalend. Maij anno 1045. Henrici Imp. ſeptimo. Verùm anno ſequenti Henricus Rex in Italiam cum exercitu veniens (loquitur Contractus) Papiæ Synodum celebrauit, indeque Placentiam accedens, Gratianum (nempe Gregorium Papam Sextum) ad ſe venientem honorificè ſuſcepit: iuxta verò Natalem Domini, non longè ab vrbe Roma apud Sutriam Synodo item acta, cauſaque erro-

Tornacum à Cæſare obſeſſum, & expugnatum.

Sepultus Lambertus noſter Niuellæ.

Tres ſimul pro Pontificibus Romanis ſe gerunt.

neorum

neorum Pontificum diligentiùs ventilata, eumdem Gratianum conuictum baculo Paſtorali priuauit; ac deinde omnium tam Romanorum quàm aliorum conſenſu, Sindigerum natione Saxonem Epiſcopum Bambergenſem multùm reluctantem, Summum Pontificem conſtituit: qui ipſa Natalis Domini die Romæ ex more conſecratus, Clemens Secundus vocatus eſt; idemque die eadem Henricum Regem & coniugem eius Agnetem (filiam Wilhelmi Comitis Pictauienſis) Imperiali benedictione ſublimauit. Hęc Contractus. Tantum quidem ſibi Henricus vſurpauit. Sed tranſactio illa Gratiani cum tribus Papis, an emptio Sedis fuerit, an redemptio potiùs vexationis ad bonum publicum, iudicent Canonum periti. Hoc conſtat, Gregorium hunc Sextum à viris ſanctiſſimis, nominatim à B. Petro Damiani epiſtola ad eum data, ſimoniæ & turpitudinum triumphatorem vocari. Et Otho Friſingenſis Germanus lib. 6. cap. 32. ſimiliter factum Gratiani excuſat: & capite ſequenti, cùm narraſſet, quomodo vſurpaſſet ſibi Henricus ius conſtituendi & deſtituendi Epiſcopos; Infirmatus, inquit, publicè culpas ſuas recognoſcens, decimo ſeptimo Regni ſui anno diem clauſit extremum. Hæc Otho Friſingenſis, frater Conradi Tertij Imperatoris: quæ idcircò paulò prolixiùs retulimus, quòd quidam mirè ſibi in hoc facto Imperatoris Henrici placeant. Ad annum 1051. iſta habet Sigebertus: 1051
Francia turbatur per Berengarium Turonenſem, qui aſſerebat, Euchariſtiam, quam ſumimus in altari, non eſſe reuerà Corpus & Sanguinem Chriſti. Ita breuiter Sigebertus. De eo pleniùs Lanfrancus huius temporis Scriptor, qui in Commentario aduerſus eumdem Berengarium teſtatur; anno præcedenti duas contra eum celebratas Synodos; & in Romana quidem, recitatis literis ab eo ad ipſum Lanfrancum tranſmiſſis, de Corpore & Sanguine Domini, iiſdemque contra vſitatiſſimam Eccleſiæ fidem conſcriptis repertis, promulgatam eſſe in eum damnationis & excommunicationis ſententiam: Lanfrancum verò, qui ob eiuſmodi literas ad ipſum ſcriptas in ſuſpicionem hæreſis adductus fuerat, poſt eam publicè damnatam & confutatam, abſolutum eſſe, & innocentem declaratum: in Synodo autem Vercellenſi, celebrata menſe Septembri, cùm ad eam vocatus Berengarius non comparuiſſet, iterùm damnatum eſſe vnà cum peruerſa ipſius hæreſi. Qui quidem inſtabilis Berengarius quomodo poſteà tamen ſemel & iterùm palinodiam cantauerit, dicetur ſuis locis.

Depoſitus ab Imp. Pōtifex; ſed an rectè, mox dicetur.

Papa depoſitus ab Imperatore, tamen magnis encomiis à veteribus celebratur.

Berengarius Sacramentarius primùm innoteſcit.

Damnata hæreſis Sacramentaria ſemel & iterùm.

HENRICVS II.

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XXII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quatuordecim.

LAMBERTO Secundo, ait Lipſius, ſucceſſit Henricus
1054 Secundus eius filius; cui vxor Adela filia Lantgrauij
Lipſius in ſuo Louanio nimis hîc breuis. Thuringiæ. Neque aliud de eo lego, quàm cum Hol-
landis variè pugnaſſe, & obiiſſe anno 1068. Ita Lipſius
in ſuo Louanio, nimiùm hîc breuis. Sed explicatiùs, &
quantum ex fontibus Antiquitatum eruere licebit, co-
1055 pioſiùs quoque de eodem dicendum. Anno 1055. teſte Sigeberto, Bal-
duinus Flandrenſis cum Godefrido (ſuprà ſæpè memorato) auuncu-
lum ſuum Fredericum Ducem intra Andouerpum obſidet; ſed concur-
rentibus Lotharingis ab oppugnatione deſiſtit. Ita Sigebertus. Vocat
Meierus Fredericum Lutzelenburgenſem, cui Lotharingiam, ſpreto
Antuerpia obſidetur: ſed mox ſoluitur obſidio. Godefrido, Auguſtus attribuerat: additque, Balduinum, refugientem
eum in oppidum Andouerpum, obſediſſe; ſed breui pòſt, aduentanti-
bus magno numero Lotharingis, ſoluiſſe obſidionem, ac in Flandriam
reduxiſſe exercitum. Haud difficulter credam, & hîc Henricum no-
ſtrum cum ceteris Lotharingis pro Frederico pugnaſſe. Nam & mox ad
1056 annum 1058. manifeſtum eſt eum pro Cæſare ſtetiſſe. Anno 1056. Hen-
ricus Tertius Germanorum Rex & Secundus eius nominis Imperator,
cùm ſeptem aut eo ampliùs diebus lecto decubuiſſet, diem clauſit ex-
Moritur Henricus Imperator eius nominis II. & Rex Germanorum III. tremum, ſepultus Spiræ, Papa præſente, die Apoſtolorum Simonis &
Iudæ; (ſic Schafnaburgéſis, Sigebertus, & alij) filiolo Henrico, puero cir-
citer ſexenni (nam variant Auctores) ei ſuccedente: ita vt quæcumque
per annos aliquot ab Imperatore geſta narrabuntur, eius matri Agneti,
& Proceribus Regni tribuenda ſint. Ita ſubnectit idem Sigebertus ad
1057 annum ſequentem 1057. Coloniæ generali Conuentu habito, Baldui-
nus & Godefridus, mediante Victore Papa, ad gratiam Regis & pacem
reducuntur, & omnes bellorum motus ſedantur. Ita ille. Sed heu! non-
1058 dum omnes. Nam mox ſubdit idem Auctor ad annum 1058. In Friſo-
nia, captis ab Imperatore Henrico aliquibus caſtellis, Friſones à rebel-
lione refrænantur. Sic ille. Annales Hollandici ſeu Friſici paulò aliter, &
pro

HENRICVS II. XXII. BRAB. PRINC.

Bellum Friſonicum diuersò à diuerſis narratum, diligentiùs excutitur.

pro ſe interpretantur, narrantque in hunc modum: Cùm Theodoricus
Hollandiæ Comes (eius nominis Quartus) ſine prole deceſſiſſet, frater
eius Florentius ex Friſia in Hollandiam accerſitus, Reipublicæ guberna-
cula ſuſcepit. Huius ſucceſſibus externi Principes aliquot, Archiepi-
ſcopus Colonienſis, Antiſtes Leodinus, & Comes Louanienſis inui-
dentes (ſic Annales illi loquuntur) anno 1058. contraxerunt exercitum,
quo nouum Comitem Principatu deturbarent. Quod vbi ad Floren-
tium permanaſſet, ſtatim ex conſilio ſenis cuiuſdam, quà hoſtem ven-
turum credebat, factas clàm noctu ingentes foueas, fœno & ſtramine
operuit: in quas hoſtes cùm incidiſſent, adfuit Florentius, & magna

Fertur in eo captus Comes Louanienſis.

priùs edita cæde, multos abduxit captiuos; inter quos erat & Comes
Louanienſis, quem poſteà duobus millibus marcarum argenti redem-
ptum dimiſit. Sic illi Annales. Miror Meierum nihil horum attingere.

Corrigitur Chronicon Hollandiæ.

Sed inprimis errant Annales Hollandici in nomine Comitis Louanien-
ſis, dum eum Lambertum vocant; nam ſuprà patuit, Lambertum qua-
driennio antè & iuxta Tornacum cæſum. Itaque hæc de eius filio Hen-
rico hoc accipienda ſint. Haud tamen ſcio an tam illuſtris ea fuerit Hol-
landorum contra Comitem Louanienſem victoria. Nam & certum eſt,
quod Sigebertus retulit, eodem illo anno 1058. in Friſia captis aliquibus
caſtellis Friſones auſpiciis Imperatoris à rebellione fuiſſe repreſſos: ac de-
nique ipſi Hollandi fatentur (vt ſuo loco mox dicemus) Comitem ſuum
Florentium ab Archiepiſcopo Colonienſi (erat is tunc præcipuus tutor
Henrici Regis pueri) bello petitum, & à Comite Cuyckenſi conſangui-
neo Louanienſis noſtri occiſum. Interim prodigium accidit, quod iſtis
1059 verbis deſcribit Sigebertus noſter ad annum 1059. In pago, inquit, Brac-

Prodigium iuxta Tornacum colubrorum altrinſecus pugnantiū.

batenſi iuxta Tornacum multitudines colubrorum altrinſecus congre-
gatæ, prodigioſo prælio inter ſe concurrunt; & multis vtrimque occiſis,
victa pars fugiens in cauo arboris ſe abſcondit, altera pars vincentium
more inſequens, cum ſibilo circumſtrepebat, donec circumiecto ab ho-
minibus igne, omnes concrematæ ſunt. Hæc Sigebertus: & anno ſequen-
ti moritur Henricus Francorum Rex, eodem atteſtante. De cuius morte
1060 pleniùs Meierus. Anno 1060. moriens Henricus Rex Francorum,
Balduino Comiti Flandriæ, viro (inquit Æmilius) integerrimo, ac fi-

Rex Franciæ moriens Flandrum conſtituit liberorum ſuorum tutorem.

dei ſapientiæque perſpectiſſimæ, Philippi Hugoniſque liberorum,
Regnique Francici tutelam tradidit. Et quidem ceteri Proceres Franci
verſari Flandrum in rerum procuratione ſumma moderatione tulerunt:
at Vaſcones alieniores ab eo erant, nec æquo animo fecerunt imperata,
veriti (vt dicebant) ne tutelam pupillorum ſuum faceret Regnum. Quare
cognita Vaſconum lubrica fide, Balduinus (Pius cognominatus) ſpecie
quidem in Saracenos Hiſpaniæ imminentes, ſed reuerà in Vaſconiam
ingen-

Vaſcones ſubacti à Flandro.

ingentes duxit copias, coëgitque Vaſconum Primores ad officium conuenire, ſeque iureiurando ſibi deuincire, acceptis velut obſidibus eorum liberis. Hæc res conſilio arteque magis (vt idem inquit) quàm armis ingentem Flandro maieſtatem conciliauit. Hucuſque Meierus; qui deinde ſubiungit ad annum ſequentem 1061. Florentius Comes Hollandiæ ab 1061
Brabantinis bello occiditur 14. Kalend. Iulias, funeratus in Monaſterio Egmondano. Ita ille. Annales Hollandiæ hæc referunt ad annum ſequentem, & ex ijs ſummatim Diuæus in hunc modum: Henricus Louanienſis, adito Comitatu, cum Hollandis variè conflictatus eſt: his enim anno 1058. bellum inferens, confœderatus Colonienſi Archiepiſcopo, Epiſcopo Leodienſi, Vichardo Aduocato Gelriæ & Hermanno Comiti de Cuyck, vnà cum Vichardo prœlio captus eſt; at renouato bello, anno 1062. Florentius Comes ab Hermanni Comitis de Cuyck milite ad pagum, qui Hemert vocatur, inter Moſam ac Vahalim oppreſſus eſt. Sic Diuæus.

Bellum Henrici noſtri cum Hollandis, referente Diuæo.

Antiquior tamen vnicus qui mihi viſus eſt, Ioannes de Beka, cum Meiero aſſignat illud anno 1061. & his verbis narrat: His diebus, ſcilicet anno Domini 1061. Florentius Comes Hollandiæ Princeps imperterritus, ob vindictam fratris ſui contra ſuperiores Comites expeditionem validam eduxit: quos omnes, occiſis plurimis, cum triumphali laude ſubegit. Contigit autem, vt idem Comes nimis confiſus in virtute ſuæ fortitudinis obdormiret laſſus in Hammerth meridiano tempore ſub ramis vmbroſæ ſalicis; & ecce fugitiui pugiles, quos idem Comes paulò priùs in bello deuicerat, inopinatè ſuperuenerunt, qui eumdem cum multis armigeris condormientibus 14. Kalend. Iulij trucidarunt. Sic ille. Annales Hollandici nominatim exprimunt ab Hermanno Comite de Cuyck hanc cladem illatam, ſimulque trucidatos cum Florentio circiter mille ſexcentos viros.

Idem bellum ex narratione Ioannis de Beka.

Anno 1062. id memorabile accidit 1062
quod Meierus narrat (& à Molano prætereà in Faſtos ſeu Natales Belgicos relatum eſt ad 16. Auguſti) cùm fames intolerabilis Flandros premeret, grandiſque multitudo hominum panis quærendi gratia conflueret Aldenburgum, repertus ibi quidam prima luce, qui ſub dio de nocte, fame (vt creditum eſt) perierat, qui dum ſepeliretur, & prohiberet ſacerdos Godobertus ne pulſarentur campanæ, eò quòd homo eſſet ignotus; ecce ſtupentibus cunctis qui aderant, prodigio per ſe æra illa perſonuerunt.

Campanæ per ſe ſonant in ſepulturam hominis fame mortui.

Eodem anno, teſte Schafnaburgenſi huius ætatis Scriptore graui, Imperatrix nutriens adhuc filium ſuum, Regni negotia per ſeipſam curabat, vtebaturque plurimùm conſilio Henrici Auguſtenſis Epiſcopi. Vnde nec ſuſpicionem incæſti amoris effugere potuit. Ad vltimum Colonienſis Epiſcopus, communicatis cum Egberto Comite & cum Ottone Duce Bauarorum conſiliis, Regem puerum, poſt ſolemnes epulas, ex

Puer Imperator matri ſubtrahitur.

ſancti Suitberti inſula primùm aſtu, deinde blanditiis à matre auulſit, & Coloniam abduxit. Hinc ergo, vt idem proſequitur ad annum ſequentem, educatio Regis atque ordinatio omnium rerum publicarum penes Epiſcopos erat, èminebantque inter eos Moguntinus & Colonienſis Archiepiſcopi. A quibus cùm in partem conſilij Adelbertus Bremenſis Archiepiſcopus aſſumptus fuiſſet, ille ſæpiùs colloquendo, obſequendo etiam atque aſſentando, ita ſibi Regem breui deuinxerat, vt ipſe pænè Monarchiam vſurpare videretur. Secundas poſt eum partes agebat Werenher Comes, iuuenis tam ingenio quàm ætate ferox. Conualeſcente audacia, in ipſa Monaſteria impetum faciebant, atque ea inter ſe tamquam prouincias partiebantur, Rege ad omnia quæ iuſſus fuiſſet, puerili facilitate annuẽte. Hæc Schafnaburgẽſis. Sed dices, Quorſum hæc? Ne cui mirum ſit, ex tam praua huius Regis Henrici educatione tam multa mala poſteà, vt videbimus, inundaſſe. Eodem anno, teſte Meiero, Aldernardij confectum eſt matrimonium inter Robertum Balduini Flandrenſis filium natu minorem, ac Gertrudem viduam Florentij Comitis Hollandiæ. Aſſignatæ Roberto pro ſua hereditaria portione quinq; inſulæ Zelandicæ, Walachria, Scaldia, Zuytbeuera, Noortbeuera, Borſelia: Comitatus ad hæc Aloſtanus cum terra Quatuor officiorum, ac grandi ſumma pecuniæ. Profectus Robertus in Hollandiam cum Gertrude celebrauit nuptias, ſtatimque (nomine priuignorum) indicto Friſiis bello, partem aliquantam eius Regionis ſubegit, indeque nomen ſibi Friſio peperit. Annum 1064. tranſeo. Anno 1065. (verba ſunt Sigeberti) Frederico Duce mortuo, Godefridus Ducatum recepit. Et multi vſque ad ſeptem millia orandi voto Ieroſolymam petentes, ab Arabitis in Paraſceue in quodam caſtello obſeſſi ſunt, & ita occiſi aut vulnerati ſunt, vt de ſeptem & eo ampliùs millibus vix duo millia reuerſi ſint. Hęc breuiter Sigebertus. Continuator Contracti hoc modo: Henricus Rex Natalem Domini Goſlariæ, diem autem Paſchæ Wormatiæ celebrauit. Et ibidem accinctus eſt gladio, anno Regni ſui 9. ætatis autem 14. & Dux Gotfridus ſcutarius eius eligitur. Addit Schafnaburgenſis: Statimque primam ſuſceptæ armaturæ experientiam in Arciepiſcopum Colonienſem (S. Annonem) dediſſet, niſi res turbatas Imperatrix tempeſtiuo valdè conſilio compoſuiſſet. Duces verò eorum qui Ieroſolymam peregrinationem ſuſceperant, nominat idem Auctor Sigefridum Moguntinum, Gunderum Babengenſem, Othonem Ratiſponenſem & Wilhelmum Traiectenſem Epiſcopos; teſtaturque, ob oſtentatas inconſultiùs per iter ſuas opes, damnum tantum & cladem eos accepiſſe. Conſentit & Marianus Scotus, qui exprimit eos ſcutellas & vaſa aurea & argentea oſtentaſſe, ſicque ex ſeptem millibus duo tantùm millia

Margin notes: 1063 — *Imperij ſtatus variè concutitur.* — *Inſulæ Zelandicæ pactæ in matrimonium Flandri cum vidua Comitis Hollandiæ.* — 1065 — *Ampliùs quinque millia Chriſtianorum ab Arabitis cæduntur.*

lia

lia reuerſos. Anno 1066. Cometes apparuit tota Paſchali hebdomada 1066 (loquitur Sigebertus:)Harwich Rex Northanymbrorum cum mille pęnè nauibus venit in Angliam regnaturus, & in vrbe Eboraci pluſquam mille laicos & centum Presbyteros de Anglis occidit. Cui Araldus Rex Anglorum cum ſeptem legionibus ſuperueniens, eum cum multis occidit. Interim Guilielmus Comes Northmannorum (ab Eduardo, vt multi tradunt, heres inſtitutus) cum Francis Angliam intrat, & conſerto cum Anglis prælio, Araldum cum multis millibus perimit, & regnat in Anglia annis 30. Hæc Sigebertus. Anno 1067. teſte Vrſpergenſi, 1067 Henricus Rex Bertham Othonis Marchionis cuiuſdam Italiæ & Adelheidæ filiam accepit vxorem, nuptias celebrans Triburiæ. Et eodem anno, vt notat Meierus, Kalend. Septembris obiit Inſulis Magnus ille Balduinus Flander, cognomento Pius ſeu Bonus, ſuccedente ſibi filio Balduino, dicto Montenſi. Et hæc eſt velut ſupputatio annorum, quibus Henricus noſter præfuit. Qui quid fecerit poſt bella illa contra Hollandos ſuprà commemorata, non inuenio, etiam poſt multam inquiſitionem. Mors eius incidit (vt ſuprà verbis Lipſij diximus) in annum Christi 1068. Diuæus hoc tantillum addit: Obiit hic Comes anno 1068. re- 1068 lictis Henrico ac Gothfredo. Ita & Chronicon vernaculum: ſed vbi ſepultus ſit, nondum certum affirmare audeo: vtinam hoc & alia eruant aliquando alij. His infauſtis temporibus anno Chriſti 1055. Legati Apoſtolici in Galliis inuigilauit ſedulitas, vt Berengarium (de quo ſub Lamberto huius Henrici patre dicere çœpimus) rurſum hæreſim, quam fuerat deteſtatus, defendentem ac propalantem, vel ad meliorem mentem reduceret, vel Synodali ſententia damnaret. Quamobrem, ne ſubterfugiendi ampliùs locus eſſet, Turonis Concilium Apoſtolica indixit auctoritate: in quo Berengarius iterùm deteſtatus errorem, fidei Catholicæ propria manu ſubſcripſit, ac iureiurando firmauit. Teſtantur id qui aduerſus eumdem Berengarium eodem tempore ſcripſerunt, Lanfrancus poſteà Cantuarienſis, & Guitmundus Auerſanus Epiſcopus. Sed ſimulans impius pœnitentiam, vbi diſceſſit Legatus, rurſum cœpit infauſtam hæreſim propugnare. Quare anno 1059. iterùm in Synodo Romana damnatus eſt, vbi & palinodiam rurſum cecinit, vt teſtantur illa verba in Corpus Canonicum relata: Ego Berengarius. Sed cùm nihilominùs poſteà adhuc inſaniret, non ſolùm eum refutarunt doctiſſimis ſuis ſcriptis, Lanfrancus, Guitmundus, S. Wolphelmus Abbas Bruwilerenſis iuxta Coloniam, & alij, ſed etiam Deus ipſe pro veritate ſtetit. Nam (vt Petrus Damiani teſtatur in epiſtola ad Deſiderium Caſſinenſem Abbatem, reſcribens ad litteras quas ab eo acceperat, dum prædicta Synodus Romæ celebraretur) cùm mulier quædam zelotypa, habens virum ex

In Anglia varia prælia.

Henricus Imperator ducit vxorem.

Moritur Henricus noſter relictis duobus filiis.

Sacramentaria hæreſis Berengarij duobus iterùm Conciliis damnata.

adulterij fraude ſuſpectum, à vicina muliere conſilium petiiſſet, qualiter eum ſibi vendicare poſſet proprio thoro eſſe contentum; & ab eadem edocta eſſet, vt Corpus Dominicum quaſi communicatura à Sacerdote perceptum, ac palliolo reſeruatum, viro ſuo poſtmodum non ſine quibuſdam maleficiis (heu ſcelus!) propinaret, euenit, vt illa particula Dominici Corporis inuenta ſit vſque ad medietatem in carnem conuerſa, altera verò medietas panis ſpeciem non mutauerit. Additque in eius confirmationem, ſimile aliud miraculum de Amalphitano tunc exiſtente Epiſcopo; qui cùm aliquando ad menſam Domini ſacrificaturus acceſſiſſet, ſed ſuper Sacramento Dominici Corporis incredulus hæſitaret, in ipſa confractione ſalutaris Hoſtiæ, rubra prorſus ac perfecta caro inter eius manus apparuit, ita vt digitos illius cruentaret. Hæc ille vir doctiſſimus, & Catalogo Sanctorum adſcriptus. Atque ô miſeros adhuc noſtri ſæculi Berengarianos!

Eadem hæreſis refutata diuinitus ſtupendo miraculo.

Item altero; vtroque deſcripto à viro eius æui ſummæ auctoritatis.

HENRICVS III.

FILIVS SVPERIORIS, XXIII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti octo.

HENRICO Secundo Henricus Tertius ſufficitur filius natu maximus: (verba ſunt Cl. viri Lipſij) cui vxor Gertrudis, filia Roberti Comitis Flandriæ. Annos viginti octo rexit pacatè, id eſt, beatè: nec belli aut tumultus ſub eo ſermo. Mortem in ludicro haſtarum certamine inuenit, à Goſuino viro nobili (quem diu inuitum ſecum concurrere adigit) vno ictu confoſſus. Is fuit annus 1096. Et huius monimenta pietatis exſtant Donationes Cœnobiis factæ, inprimis Affliginienſi. Sepultus eſt Niuigellis: liberos mares non reliquit. Hæc, nec plura de eo Lipſius in Encomiis Comitum Louanienſium; neque adiicit quidquam Diuæus. Quare & hîc, ſi poſſumus, lucem aliquam ex vicinis adferamus. Eodem anno 1068. quo Henricus noſter Principatum adiit, Germania mirè turbari cœpit; de quo ſic Vrſpergenſis: Henricus Rex Germanorum, adoleſcentiæ vſus libertate, Saxoniam ſolam ex omni Imperio cœpit incolere, Principes deſpi-

Res huius ſummatim ex Lipſio.

1068 *Henricus Rex Germanorum adoleſcens, variè Remp. turbat*

HENRICVS III. XXIII. BRAB. PRINCEPS.

deſpicere, filias illuſtrium quibuſlibet obſcurè natis coniugare, priuata præſidia inſtituere. His ſeminariis contigit Regi quàm plurimos inſidiatores creſcere. Erant qui non tam ipſum quàm Adelbertum Bremenſem Archiepiſcopum culpandum iudicarent. Hæc ille. Addit
1069 Schafnaburgenſis anno proximo 1069. iſta: Rex Natalem Domini Goſlariæ celebrauit, Paſcha Quidelemburgi, Pentecoſten Coloniæ. Poſt Pentecoſten Wormatiæ cum Principibus Regni colloquium habuit. Ibi primùm cum Epiſcopo Moguntino rem ſecretò agit, deinceps Rex ad publicum refert, ſibi cum vxore ſua non conuenire; nullum eius crimen adferre, ſed ſe (incertum quo fato) nullam cum eo maritalis operis copiam habere. Epiſcopus Synodum indixit Moguntiæ, proxima poſt Feſtum ſancti Michaëlis hebdomada. Imminente iam die Rex Moguntiam concitus properabat. Et ecce inter eundum comperit Legatum Sedis Apoſtolicæ ſuum Moguntiæ aduentum præſtolari. Conſternatus, vix & ægrè amicorum conſiliis ſuperatus, Franconofurt abiit, ibique eos, qui Moguntiæ conuenerant, ſtatuto die adeſſe iuſſit. Quò dum frequentes aduenissent, Petrus Damianus (is Legatus erat Sedis Apoſtolicæ, vir ætate & vitæ innocentia admodum reuerendus) mandata expoſuit Romani Pontificis; peſſimam rem, & ab homine Chriſtiano, nedum ab regio multùm abhorrentem eſſe, quam moliatur. Tum verò in eum coorti omnes qui aderant Principes, aiebant æqua cenſere Romanum Pontificem. Hęc Schafnaburgenſis, qui ea ante
1070 oculos habuit. Anno 1070. teſte Sigeberto, Gerardus Dux Moſellanorum moritur; moritur etiam Dux Godefridus. Gerardo filius eius Diodericus, Godefrido ſuccedit filius eius Godefridus Gibboſus, etſi corpore exiguus, tamen animo eximius. Sic ille. Meierus hoc modo: Obiit Godofredus Arduennenſis Lotharingiæ Dux, relictis liberis Gothofredo cognomine Gibbero, & Ida Gothofredi Ieroſolymorum Regis matre. Et addit: Inter hæc Balduinus Montenſis vita exceſſit 16. Kal. Auguſti; Arnulpho Flandriam, Balduino Hannoniam teſtamento aſſignauit; Roberto fratri commiſit tutelam Arnulphi. Qua illi denegata, obnitente Richilde Arnulphi matre, declarauit ſe inimicum; & è contrà Richildis feroci ingenio mulier, quidquid Roberti eſſet in Flandris, vt Comitatum Aloſtanum, Quatuor officia, Inſulaſque
1071 Zelandicas inuaſit, atque in fiſcum redegit. Atque hæc origo funeſti in Flandria belli, de quo aliquoties ſequentibus annis: in quo quam partem ſecutus ſit noſter Henricus, inueniet Lector mox anno ab hinc ſecundo. Interim anno 1071. Gothofredus quoque Lotharingiæ Dux cognomento Gibberoſus, vti Aduocatus Wilhelmi Epiſcopi Vltraiectenſis, cui multas partes Friſiæ & Hollandiæ Henricus Germanorum Rex

Parat diuortiũ cum vxore, nullo eius prolato crimine.

Reſiſtit eius conatibus Legatus Apoſtolicus.

Semina funeſti belli Flandrici

Gibboſus nomine Epiſcopi Vltraiectini armatus intrat Hollandiam.

Rex ſeu dederat ſeu reddiderat (de quo plura Diplomata apud Heduin) vnà cum Epiſcopo ſumptis armis intrat Hollandiam. Cui Robertus ſupradictus, pro Theodorico priuigno cum exercitu occurrens, apud Leidam inita pugna, cum magna ſtrage ſuorum vincitur, & cum vxore & Theodorico Gandauum fugit, & Godefridus Dux Comitatum Hollandiæ de manu Epiſcopi in beneficium accipiens, annis quinque armis tenuit. Ad Robertum intereà raptim conuenit omnis nobilitas Flandriæ Teutonicæ, durum Richildis imperium exoſa. Richildis, ſequente eam Flandria Gallica, opem Philippi Franciæ Regis implorat.

Accipit idem Hollandiam in beneficium de manu Epiſcopi.

Cruentis duobus prælijs iuxta Caſletum pugnatum eſt. Cæſus eſt inter alios Arnulphus Comes. Sunt Auctores, ait Meierus, qui ad viginti duo millia hominum occubuiſſe tradant. Victoria potitus eſt Robertus menſe Februario, die D. Petri Cathedræ Feſto, anno 1071. ſeu, vt Sigebertus more Romano ſupputat 1072. Robertus pace cum Rege Philippo compoſita, fidem illi præſtitit, eſtque ab illo Flandriæ ſalutatus

Cruenta prælia Flãdrorum inter ſe.

Comes. Hæc pro maiori parte Meierus. Et ſubdit: At verò anno 1072. 1072

Richildis Montenſis animoſa mulier, delere dedecus, filiumque alterum (Balduinum) ad paternum perducere Regnum ardebat animo. Sed poſtquam nullam vltrà inueniret opem in Francis, conuerſa ad Epiſcopum Leodienſem Theoduinum, ſupremum illi in Hannoniam iudicium dignitatemque aſſenſu Henrici Cæſaris attribuit. Hinc grandi ab Theoduino impetrata pecunia, Gothefredum Bulionenſem, Euſtathij Comitis Bononiæ filium, Albertum Namurcenſem, Henricum Louanienſem, Comiteſque prætereà Altimontis & Montis Acuti in Arduenna cum alijs multis in ſocietatem armorum ſibi adiungit, reparatoque bello incurſus aliquot in Flandriam facit. At Friſius parum timuit feminæ iam victæ conatus. Ita Meierus, & adſtipulatur Chronicon Leodienſe, etiam recèns editum.

Aduocatur & Henricus noſter in partem belli Flandrici.

Anno 1073. Rex Germanorum 1073

Henricus Natalem Domini Babenberg celebrauit, (verba ſunt Schafnaburgenſis) ibi Bertholdo Duci Carintienſium Ducatum ſine legitima diſcuſſione abſtulit. Rudolphus quoque Dux Sueuorum tumultum aliquem Reip. machinari formidabatur. Ibi quoque Colonienſis Archiepiſcopus (S. Anno) offenſus his quæ plurima præter æquum & bonum fiebant in Palatio, petiit à Rege vacationem deinceps dari ſibi à rerum publicarum adminiſtratione, cauſatus in ſenium iam vergentem ætatem. Quod Rex haud difficulter annuit, & tamquam ſeueriſſimo pædagogo liberatus, ſtatim in omnia genera flagitiorum, ruptis omnibus modeſtiæ & temperantiæ frænis, præcipitem ſe dedit. Sanctum Paſcha Ratiſponę, Pentecoſten in Auguſta celebrauit. Alexander Papa, qui & Anſelmus, deceſſit: cui Romani protinus, inconſulto Rege, ſuc-

Imp. remoto ſanctiſſimo pædagogo, totum ſe laxat vitiis.

Hildebrandi (qui & Gregorius Septimus) initia ſincerè relata. ſucceſſorem elegerunt Hildebrandum, virum Sacris literis eruditiſſimum, & in tota Eccleſia tempore quoque priorum Pontificum omni virtutum genere celeberrimum. Statim Rex à latere ſuo Eberhardum Comitem miſit. Is veniens Romam, benignè à prædicto viro ſuſceptus eſt. Cumque illi mandata Regis expoſuiſſet, reſpondit ſe, Deo teſte, electum à Romanis violenter, cogi tamen nullo modo potuiſſe, vt ordinari ſe permitteret, donec in electionem ſuam, tam Regem quàm Principes Teutonici Regni conſenſiſſe certa Legatione cognoſceret, & ſine dubio dilaturum, donec ſibi voluntatem Regis certus inde veniens nuntius intimaret. Hoc vbi Regi nuntiatum eſt, libenter ſuſcepit ſatiſfactionem, & lætiſſimo ſuffragio, vt ordinaretur, mandauit; quod & factum eſt anno ſequente in Purificatione ſanctæ Mariæ. Hæc Schafnaburgenſis, Scriptor Germanus eius ſæculi grauiſſimus, ne temerè credatur Sigeberto & aliis ſchiſmaticis huius ſæculi, mira contra hunc Hildebrandum (Gregorium Septimum dictum) declamantibus. An-
1074 no 1074. eodem Schafnaburgenſi referente, Hildebrandus Papa cum *Cœlibatus Sacerdotibus indictus ſecundùm antiquos Canones.* Epiſcopis Italiæ conueniens iam frequentibus Synodis decreuerat, vt ſecundùm inſtituta antiquorum Canonum Presbyteri vxores non haberent, habentes aut dimittant, aut deponantur. Sic ille. Sigebertus valdè malignè hæc interpretatur. Sed nihil noui ſanxiſſe Gregorium, tum Schafnaburgenſis verba iam poſita, tum prolixè Baronius, Bellarminus
1075 & alij docent. Nos in Hiſtoria pergimus. Anno 1075. teſte Sigeberto, *Henricus Imp. III. Rex Germanor. IV. bello Saxones laceſſit.* Henricus Imp. Saxones grauiſſimo prælio vincit, eoſque iterata expeditione perurgens, cunctos eorum Principes, Epiſcopos, Duces, Comites, ceteroſque potentes ad deditionem coëgit. Ita ille. Cauſam huius belli, quod multis durauit annis, hanc Schafnaburgenſis adſignat ad annum 1073. Rex, inquit, Saxones omnes ſeruilis eſſe conditionis crebro ſermone vſurpabat. His dictis Principes Saxoniæ moti, clandeſtina conuenticula crebrò faciebant. Erant in ea coniuratione Epiſcopi octo, Duces & Comites decem (omnes ab Auctore nominati) tum vulgus promiſcuum ſupra ſexaginta millia. Igitur circiter Kalend. Auguſti Legatos mittunt ad Regem tum Goſlariæ conſtitutum; poſtulant, vt caſtella quæ *Cauſa huius belli Saxonici.* ad euerſionem Saxoniæ per ſingulos montes colliculoſque exſtruxerat, dirui iuberet; vt viliſſimos homines de Palatio eiiceret; vt abdicato grege concubinarum, quibus attrito frontis rubore incubabat, Reginam coniugali loco haberet & diligeret; vt cetera probra, nunc ſaltem maturato ſenſu & ætate, abdicaret. Hæc Schafnaburgẽſis; quo ſciat Lector quomodo intelligendus ſit Sigebertus nimiùm Henrico addictus, cùm eum ſubinde propter breuitatem producimus. Sic enim proſequitur anno
1076 proximo 1076. Gregorius Papa totus in Henricum Imperatorem inuehitur;

hitur, & quoſcumque poteſt ab eo verbis & ſcriptis auertit, animum
etiam Agnetis matris ipſius ab eo alienat. Et eodem anno Godefridus
Gibboſus Dux Lotharingiæ Antuerpiæ à ſicario per inſidias grauiter læ-
ſus moritur. Heinricus Imp. Conrado filio ſuo Ducatum Lotharingiæ,
Marcham verò Andouerpenſem Godefrido Euſtathij Comitis Bono-
niæ filio, Godefridi Gibboſi ex Ida ſorore nepoti, acri adoleſcenti tradi-
dit. Quæ poſteriora, quia Sigeberto videntur aſſuta, lubet etiam eadem
verbis Schafnaburgēſis narrare. Gozilo (inquit ille, Godefridolum Gib-
boſum intelligens) Dux Lotharingorum, cùm eſſet in confinio Lotha-
ringiæ & Flandriæ, in ciuitate quæ dicitur Antwerpha, occiſus eſt per in-
ſidias, vt putabatur, Ruberti Flandrenſis Comitis. Cùm enim ad neceſſi-
tatem naturæ ſeceſſiſſet, appoſitus extra domum ſpiculator confodit
eum per ſecreta natium. Qui deinde vix 7. diebus ſuperſtes, 4. Kalend.
Martij vita deceſſit, Verdunis iuxta patrem ſepultus. Rex Paſcha Traie-
cti celebrauit, ibique Ducatum Lotharingiæ filio ſuo Cunrado, Mar-
chiam verò quæ dicitur Antwerpha, Godefrido conſobrino Gozelonis
Ducis filio Euſtathij Comitis impigro, & ad rem militarem acerrimo
adoleſcenti tradidit. Hæc ille. Beka ſcribit Gibboſum anno 1075. per
quemdam Giſelbertum ſuper latrinam letaliter ſauciatum ad Traie-
ctum duci ſe iuſſiſſe, vbi 5. Kalend. Martij ſpiritum exhalarit. An-
no 1077. in Concilio 24. Epiſcoporum, Abbatum, multorumque Cleri- 1077
corum (loquitur Marianus, eius temporis Scriptor Moguntinus) Wor-
matiæ menſe Martio, præſente Henrico Rege, decretum eſt, vt bannum
Hildebrandi Papæ nullus curaret, nec Papa eſſet. Quare anno ſequenti 1078
Gregorius Præſul venerabilis, hæreticorum inſaniam, Catholicorum
quoque cognoſcens conſtantiam, adſtipulante veritate, Rodolpho Re-
gi miſſis literis Apoſtolicam mandauit benedictionem: in quibus et-
iam omnibus Chriſti fidelibus inſinuauit, Henrico propter ſuperbiam,
inobedientiam ac falſitatem, Regni dignitatem ablatam; Rodolpho verò
Regi pro ſua humilitate, obedientia & veritate, auctoritate ſancti Petri
collatam. Ita Marianus. Continuator Schafnaburgenſis hoc modo ad
annum præcedentem: Rodolphus Rex conſtitutus eſt in loco, qui dici-
tur Forchem, & in media Quadrageſima (nempe anno illo exeunte ad
Paſcha more Gallicano) apud Mogontiam vnctus eſt in Regem à Sige-
frido Archiepiſcopo. Et hunc calculum ſeruat etiam Vrſpergenſis. Vnde
& ſubdit velut ad annum ſequentem: Anno 1078. Henricus Rex prope-
ranti contra ſe cum multo exercitu Rodolfo iuxta Stronui occurrit; ini-
toque prælio, non pauci ex his atque illis proſternuntur, ac incerta fit vi-
ctoria. Et anno proximo 1079. iterùm bellum fit inter Heinricum &
Rodolfum in loco qui dicitur Fladereheim, hieme nimis aſpera; vbi 1079

Godefridus Gibboſus Antuerpiæ per ſicarium trucidatur.

An fortè hîc primùm nomen Marchiæ? nempe anno 1008. adhuc latuit: vide Præfationem.

De contentione Papæ & Imperatoris graue teſtimoniū Scriptoris illius temporis.

Henricus & Rodolphus Imperatores inter ſe bello concurrunt.

Rex Heinricus in Orientalem Franciam cum paucis diuertit. Ita Vrſper-
1080 genſis. At verò anno 1080. apud Brixiam Noricam (verba ſunt Maria-
ni)triginta Epiſcoporum,magnæque partis Optimatum Regni Conuen-
tus contra Hildebrandum Papam habetur.(Et vt alij addunt, Wigber-

Rodulphus Rex in bello cadit.

tus Rauennenſis Archiepiſcopus Papa eligitur 7.Kal.Iulij.)Bellum iuxta
Elſtra committitur à Rege Henrico Idus Octobris, in quo Rodolphus
Rex occiditur, & Merſeburg ſepelitur, Saxones verò victoriam repor-
1081 tant. Et anno ſequenti: Henricus cum magno exercitu Romam profe-
ctus, eam obſedit. Papa audiens multos Romanos fauere ſchiſmaticis,
deſperans recepit ſe in domum Theodorici vel Creſcentis; ſed nec ibi ſe
tutum ſciens, cum paucis noctu Salernum abiit: vbi vſque ad obitum
1082 ſuum habitauit. Henricus Rex naſcitur. Porrò anno 1082. (pergit idem

Rurſum Hermãnus contra Henricum Imp. Rex conſtituitur.

Marianus) Catholici per Saxoniam conſtituti conſtituerunt ſuper ſe Re-
gem Hermannum. Iſte Hermannus fuit Lotharingus, vir ſapiens, mo-
deſtus, genere & fortitudine inſignis. Ipſius filius erat Otho Palatinus,
Comes de Rinecke. Hæc illi Germani Scriptores. Sed in patriam remi-
1083 gremus. Anno 1083. Affligemenſe cœnobium (vt apud Sigebertum legi-

Initium cœnobij Affligemenſis in Brabantia.

tur) tale, auxiliante Deo, ſumpſit exordium. Prædicante Wetericho ſeruo
Dei, qui quaſi ſtella matutina in medio nebulæ apparuit, conuerſi quin-
que milites ſuis integrè renuntiant. Inter quos Gerardus Niger, qui cete-
ris excellentior videbatur, Doctoris ſui conſilio animatus, cum ſocijs lo-
cum Affliġhem dictum, ſicut nomine, ſic omni barbarie incultum
(quippe qui latrocinantium tantùm conuenticulis aptus erat) ædificare,
& Clauſtrum in eo exſtruere aggreditur. Sic ibi, & adſtipulatur Meierus.
Quàm deformis tunc fuerit Eccleſiæ facies, iam per aliquot annos vidi-
mus, itemque confirmat anno ſequenti his verbis idem Sigebertus,
quantumuis cæcus alioqui in cauſa Henrici Quarti Regis & III. Impera-
1084 toris, contra Gregorium VII. Anno 1084. inquit, Romani Imperatorem
Henricum Vrbe recipiunt, & eorum iudicio Hildebrandus Papa abdi-

Schiſma conflatum. An rectè, iudicet Lector, vel etiam ex his verbis, etſi hominus ſchiſmatici.

catur, & Guicbertus Rauennatum Archiepiſcopus in Sedem Apoſtoli-
cam inthronizatus Clemens nominatur; his, qui pro Imperatore erant,
contendentibus iuſtè Hildebrandum eſſe depoſitum, tamquam Maie-
ſtatis reum, qui contra Imperatorem alium Regem ordinauerit, &
rebellandi audaciam adſumpſerit; his autem qui contrà ſentiebant, re-
clamantibus, Vniuerſalem Papam non niſi vniuerſali Concilio, non
paucorum iudicio, laicali cenſura, Imperiali potentia poſſe à Pontifi-
catu amoueri; & quod grauius eſt, in loco viuentis Epiſcopi aliquem
ſuffectum contra Canonicam auctoritatem agere, & cetera id genus. Et
1085 ſubdit anno ſequenti: Hildebrandus Papa apud Salernum exulans mo-
ritur. & adiicit fabulam, quaſi Gregorius moriens pœnituerit, quòd
Henri-

Henricum Regem excommunicaſſet. Sed aliud teſtatur Auctor Vitæ S. Anſelmi Lucenſis, homo Italus, qui eius morti potuit eſſe præſens: qui ſcribit eumdem Gregorium VII. quos ſibi obedientes viuens benedixerat, morientem quoque commendaſſe; Henricianos autem penitus, quouſque reſipiſcerent, reprobaſſe. Anno 1086. Affligemenſis cœnobij Fundatores, qui omnibus abiectis ita nudi ad ædificandum Clauſtrum conuenerant, (verba ſunt Sigeberti) vt nihil ſecum, præter panes tres, dimidium caſeum, & pauca ferramenta detulerint, vix tribus annis exactis, à Gerardo Cameracenſi Epiſcopo in honore Apoſtolorum Petri & Pauli Eccleſiam dedicari faciunt. Comitiſſa Adela cum duobus filiis ſuis Heinrico & Godefrido ad ædificandum inibi Cœnobium eũdem locum libertate donauit. Prædicti fratres, Monachos, à quibus monachicum ordinem diſcerent, ſibi adſociauerunt. Hæc apud Sigebertum. Meierus ad annum 1083. notat primum incentorem horum pugilum Affligemenſium fuiſſe Monachum Blandinienſem. Lipſius in ſuo Louanio cap. 12. inſcribit Donationem Affligemenſem hoc eodem anno 1086. & hoc titulo: Henricus, diuina propitiante clementia, Bracbatenſis patriæ Comes & Aduocatus. Et pergit idem Sigebertus ad annum ſequentem 1087. Domnus Fulgentius Affligemenſis cœnobij primus Abbas hoc anno electus eſt in feſtiuitate S. Martini. Ac deinde anno 1088. Dominus Fulgentius primus Affligemenſis cœnobij Abbas conſecratus eſt in feſtiuitate S. Gregorij. Atque hoc eodem anno, iuxta Vrſpergenſem, Bertha Imperatrix obiit, & Spiræ ſepulta eſt. Et mox anno ſequenti Imperator nuptias iterùm Coloniæ celebrauit, quamdam Vtonis Marchionis viduam, Ruſcorum Regis filiam ducens vxorem. Et eodem anno ſextum bellum committitur iuxta Glichin caſtellum in Thuringia, inter Henricum Imp. & Egbertum Marchionem, in quo Burchardus Epiſcopus Loſanenſis occiſus eſt, & Egbertus Marchio iuxta aquam quæ dicitur Sclicha in molendino quodam miſerabiliter interfectus occubuit. Memorabile eſt quod Dodechinus narrat ad annum 1090. in huncmodum: Vultramus, inquit, Magdeburgenſis Antiſtes, cùm eſſet fauens præcipuè Henrico Regi, miſſis literis ad Ludouicum Comitem ſuggerit, vt ſe ſubdens Regi, tueretur partes eius. (Literæ ponuntur ab Auctore; in genere ſcilicet, quòd omnis poteſtas à Deo ſit, nec ſcindenda quoque ſit charitas.) Comes Ludouicus inter cetera ſic reſpondet: Quæ autem ſunt, inquis, à Deo ordinata ſunt. Da igitur poteſtatem ordinatam, & non reſiſtimus, imò dabimus ilicò manus. Miror autem, ſi in te vel gutta ſanguinis eſt, quòd non erubeſcis Domnum Henricum Regem dicere, vel ordinem habere. An ordo tibi videtur, in corpus ſuum peccare, videlicet (proh pudor, proh nefas!) vxorem pro-

Fabula Sigeberti de Gregorio VII. refutata

1086

Affligemenſe cœnobiũ ab Henrico noſtro eiuſque matre & fratre cõſtruitur.

1087

1088

Cõſecratur primus Abbas Affligemenſis.

1089

1090

Literæ Epiſcopi Magdeburgenſis pro Henrico Imperatore excommunicato.

Reſpondet iis Ludouicus Comes, abominanda commemorans eius ſcelera.

priam ſcelere inaudito lupanar facere? Audi vera, non fucata. Omnis qui dignitates ſpirituales vendit, hæreticus eſt. Domnus autem Henricus, quem Regem dicunt, Epiſcopatus & Abbatias vendit. Etenim Conſtantienſem, Babenbergenſem, Moguntinenſem, & plures alias pro pecunia; Ratiſponenſem, Auguſtenſem, Strasburgenſem, pro gladio; Abbatiam Fuldenſem pro adulterio; Monaſterienſem Epiſcopatum (quod audire nefas eſt) pro Sodomitica immunditia vendidit. Quæ ſi impudenter negare volueris, teſte cælo, teſte terra, omnes etiam à furno redeuntes concludent. Hæc Dodechinus. Sequentes annos his verbis Sigebertus conſi-
1091 gnat: Anno 1091. Heinricus Imp. in Italia caſtella & munitiones ad-

Henricus Imp. magnã partem Italiæ ſibi ſubiicit.

uerſantium ſibi expugnat, Mantuam quoque obſidet & capit. Anno 1092. incentoribus Saxonici belli omnibus pænè peremptis, Saxones pertæſi malorum, compoſita inter ſe pace quieſcunt. Et anno ſe-
1093 quenti 1093. Conradus filius Imp. Heinrici in Italia ſe ad patris ſui ad-
1094 uerſarios contulit. Vnde anno proximo illi qui ſe ad Imperatorem in

Sumit contra eum arma filius, ſed iuſtiſsima de cauſa.

Italia tranſtulerant, eo ad Galliam reuerſo, omnes pænè ad hoſtes eius rurſum tranſeunt, & munitiones ab eo expugnatas contra eum muniunt. Hæc ita breuiter Sigebertus; ſed cauſam iuſtam defectionis filij hanc aperit Dodechinus, ad annum illum 1093. nempe quòd filium ſpurium nominaret, quia nouercam ſuam ab Imperatore omnibus proſtitutam (proh ſcelus!) etiam ipſe nollet contaminare; quare ipſe quoque & nouerca eodem anno ad Mathildam Marchioniſſam Italiæ confugerunt. Quæ noſtris Annalibus inſerimus, tum vt ſciatur iuſtè decertaſſe Romanos Pontifices contra tam impium Imperatorem, ſi qua ratione illum

Certè maxima laus, bonum eſſe inter malos.

corrigere potuiſſent; tum vt magis eluceat pietas noſtri Henrici Fundatoris Affligemenſis ſæculo tam improbo, & tot ſceleribus impunè contaminato. De obitu noſtri Henrici hæc tantùm habet Sigebertus ad an-
1095 num 1095. Henricus Comes Louanienſis perimitur. Alij ad annum ſequentem reiiciunt, credo, quòd in Februario vel Martio obierit anno 1095. Gallis exeunte, hoc eſt 1096. Romanis ineunte. Qui diſtinctiùs
1096 eius mortem recenſet Meierus, in hunc modum narrat: Anno 1096. Henricus Comes Louanienſis, cui nupſerat Gertrudis Roberti Comitis (dicti Friſij) ſoror, profectus Tornacum ad Euerardum Principem ciuitatis, quemdam ex illius nobilitate Goſceguinum fortiſſimum virum temerè prouocat, inuitumque ac renitentem equeſtri certamine ſecum

Perit noſter Henricus in haſtiludio Tornaci.

concurrere cogit, à quo primo ſtatim incurſu haſta confoſſus interiit, ſepultus multis cum lacrymis in æde diuæ Gertrudis, Niuigellanæ, ſubeunte in eius locum fratre Godofredo cognomento Barbato; nupſitque dehinc Gertrudis Theodorico Comiti Elſatiæ, mater ex illo Theodorici Comitis Flandriæ. Hæc Meierus. Subdit idem de

expe-

expeditione in Terram ſanctam; ſed de ea nos mox in ingreſſu Principis ſequentis. Ceterùm ſub hoc Principe Henrico cœpit Ordo ſacer Carthuſianorum, primò durum tramitem ingrediente Brunone Colonienſi cum aliquot ſociis. Sigebertus initium ponit ad annum 1084. hiſtoria Vitæ eiuſdem S. Brunonis etiam biennio priùs. Interim confirmatus non eſt Ordo ante annum 1086. Occaſio vitæ tam arctæ ſuſcipiendæ his verbis narratur in dicta hiſtoria: Per id tempus circa annum ſalutis milleſimum octogeſimum ſecundum, Pariſiis literarum ſtudia florebant, & erat illic tum magna turba ſtudioſorum, tum non pauci Doctores inſignes. Accidit autem tunc in ea vrbe ſanè horrendum & ſæculis omnibus memorandum ſpectaculum, quod & Carthuſianæ ſcilicet vitæ inſtituendæ occaſionem præbuit. Quidam enim valdè celebris Doctor, præ ceteris multa doctrina & eximia morum honeſtate inſtructus (quantum quidem homines, qui externa ſola intuentur, exiſtimare poſſent) diem clauſit extremum, more Chriſtiano Eccleſiaſticis necquidquam munitus Sacramentis. Et ô iudicia Dei verè tremenda! viris Eccleſiaſticis Preces illas, quas Vigilias defunctorum vocant, recitantibus, vbi ventum eſt ad eam Lectionem, cuius initium eſt, Reſponde mihi; is qui erat vita functus, in ipſo feretro erexit ſe, & paululùm eleuato capite, cunctis videntibus & audientibus, & ad tantam rei nouitatem non immeritò ſtupentibus, alta & horrenda voce dixit: Iuſto Dei iudicio accuſatus ſum. Et his dictis, rurſum in feretro depoſuit caput. Differtur itaque ſepultura in diem craſtinum: repetitiſque exequiis, iterùm Lectio ſupradicta eſt recitata; cùm ecce rurſum ille ingenti voce clamat: Iuſto Dei iudicio iudicatus ſum. Tum verò corripiuntur adſtantes omnes ſumma & incredibili admiratione, horrendumque ſpectaculum ſtupore afficit vniuerſos. Sed quia tamen necdum ea quæ hactenus dixerat, ſe iuſto Dei iudicio & accuſatum & iudicatum, apertam habebant damnationis eius ſignificationem, cùm poſſent & in bonam accipi partem, cunctis viſum eſt etiam in tertium diem eius protrahere ſepulturam. Quo illuceſcente, tota ferè ciuitas accurrit, tam inuſitatum & terribile iudicium Dei noſſe cupiens. Vbi cùm eodem modo iterarentur exequiarum ritus, & ad Lectionem, quam diximus, peruentum eſſet, tum rurſum grandi boatu proclamat:

Parcite funeribus, mihi nil prodeſſe valetis.
Heu infelicem! cur me genuêre parentes?
Ah miſer æternos vado damnatus ad ignes.

Et quis ad eam vocem non totus à ſe diſcedat? Damnatum ille ſe iuſto Dei iudicio clamabat, qui ſic inter homines vixiſſe viſus erat, vt ab omnibus ſanctus putaretur. Et ille quidem, vt omni Eccleſiæ ſuffragio, &

Ordo Carthuſianorũ inſtituitur à B. Brunone Colonienſi.

Eius initium ex horrendo ſpectaculo.

O iudicia Dei abyſſus multa!

Damnatum ſe proclamat qui ab omnibus ſanctus habebatur.

ipſa quoque Eccleſiaſtica ſepultura indignus, in loco profano in ſterquilinio deinde ſepultus eſt. Fuit verò ſanè permultis efficax incitamentum ad vitam animumque corrigendum tam inauditum miraculum. Nam & ipſe venerabilis Bruno, cùm præſens adeſſet, territus & ſalubriter compunctus, mox accerſiuit ad ſe nonnullos ex magis familiaribus ſociis & diſcipulis, Magiſtrum videlicet Landuinum, qui

S. Brunô & ſocij perculſi ſpectaculo, pœnitentiæ ſe tradunt.

poſt eum primus fuit Carthuſiæ præfectus ſiue Prior, duos Stephanos, Burgenſem & Dienſem, ambos Canonicos S. Rufi, Hugonem, quem dicebant Cappellanum, quòd ſolus inter eos ſacerdotio initiatus eſſet, duos laicos Andream & Guarinum, qui & ipſi huic ſpectaculo interfuerant: Et quis, inquit, amici mei, tam ſaxeo ſit pectore, quem tale exemplum ad agendam pœnitentiam non impellat? Vnicum tantùm ſupereſt remedium, vera pœnitentia, cùm Saluator dicat, Niſi pœnitentiam egeritis, omnes ſimiliter peribitis. Itaque in mentem eis venit vir tum ſanctiſſimus beatus Hugo, Epiſcopus Gratianopolitanus: cogitant in eius diœceſi montes illos altiſſimos & loca deſerta, atque ea cauſa pœnitentiæ agendæ maximè opportuna eſſe: denique ad eum ſe

Locus dictus Carthuſia, diuinitus deſignatus.

conferunt. Porrò per idem tempus vidit S. Hugo Epiſcopus in ſomnis Deum in ea eremo, quæ Carthuſia dicebatur, ſuæ Maieſtati domum exædificantem, ſeptem quoque ſtellas colore rutilo in orbem diſpoſitas; cùm ecce paulò pòſt Bruno cum ſex ſociis aduenit, locum eremiticæ vitæ congruum humiliter ab eo petens. Et ille quidem beatus Antiſtes, poſtquam abundè probaſſet eorum conſtantiam, eis dedit eremum Carthuſiæ, exſtruens quoque eis ibi Eccleſiam & parua domicilia vel cellulas. Hæc prolixiùs verbotenus ex dicta hiſtoria, tum quia inprimis illuſtria, tum vt conſtet, nec tum quidem inter tot ſordes Imperatoris Henrici, & plurimorum ſchiſmaticorum ei fauentium, Deum Eccleſiam ſuam neglexiſſe.

GODE-

GODEFRIDVS BARBATVS

FRATER PRÆCEDENTIS, XXIV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quadragintaquatuor.

De eo iſta ſcribit Molanus capite 55. Militiæ ſacræ: Perempto Tornaci in armorum ludo anno 1096. Henrico Comite, ſucceſſit ei, filiabus fratris defuncti excluſis, eius frater Godefridus de Louanio dictus. Lipſius his verbis eum depingit, ſeu delineat potiùs: Henricus liberos mares non reliquit. Itaque venit in locum frater Godefridus, duplici cognomine, Barbatus, & Magnus. Illud habuit à voce, qua ſe obligauit barbam non ponere, donec Lotharingiæ, Ducatus diu debiti, compos eſſet. Alterum ab iſto ipſo manauit, quòd ea adiectione verè iam magnus eſſet; tum & animo ac virtute merebatur. Auctores habeo, qui tradant, quo tempore frater Henricus obiit, in Syria, nobili illa Godefridi expeditione, captiuum fuiſſe: eoque communi patriæ decreto matrem Adelam rebus præfectam, donec de filio certiora adferrentur. Ad quem liberandum reducendumque Oliuerius Leefdalius vir nobilis Bruxellâ miſſus, feliciter rem confecit, & optantibus ſuis Principem reſtituit. Statim redux Sophiam filiam Henrici Quarti Imp. vxorem accepit, atque ea ad Ducatũ Lotharingiæ gradum ſtruxit. Ita Lipſius, & quod ad captiuitatem Godefridi eiuſque liberationem ſpectat, adſtipulatur quoque Molanus dicto cap. 55. exprimens ipſum ſimul cum Henrico filio Imperatoris ſub Rege Armeniæ captiuum fuiſſe. Sed vt Lipſius tacet de Henrico filio Imperatoris capto, ſic quoque nullum Scriptorem eius æui inuenio (qui tamen plures ſunt) qui eo anno vel copias ipſas Chriſtianorum in Armenia fuiſſe tradant, vel tantæ rei, capti ſcilicet filij Imperatoris, vſquam meminerint; quin contrà plures eorum teſtantur, Chriſtianorum exercitum non ante annum milleſimum nonageſimum ſeptimum Aſiam eſſe ingreſſum. Qui tamen hæc de capto Godefrido defendere velit, credo poterit vtcumque, ex iis quæ habet Vrſpergenſis ad annum hunc nonageſimum ſextum. Baronius quoque hoc pacto ſupputat ad eumdem hunc annum nonageſimum ſextum: Hoc anno expeditio Occidentalium in Orientem, ſub diuerſis

1096

Cur Godefridus hic dictus Barbatus.

Diſcutiuntur diligentiùs quæ de eo vulgò traduntur.

Argumẽta in vtramque partem.

diuerſis Ducibus, diuerſo tempore, diuerſis locis in procinctu poſita, Conſtantinopolim verſus iter arripuit; aliique ex ipſis qui primi fuere, ſub Gualtero Duce, octaua die menſis Martij, alij paulò pòſt ſub Petro Eremita profecti ſunt: Godefredus autem Bullonius Dux Lotharingiæ cum aliis Ducibus & Comitibus die 15. Auguſti, alij demum, vt Boamundus Comes Apuliæ, anno ſequenti. Sic ille. Sed ad res ipſas venia-
1096 mus. Sigebertus ad eumdem annum iſta adſcribit: Occidentales po-
Occaſio expeditionis ſacræ ad recuperandã Terram ſanctam. puli dolentes loca ſancta Ieroſolymis à gentilibus profanari, & Turcos etiam terminos Chriſtianorum iam multa ex parte inuaſiſſe, innumerabiles, vna adſpiratione moti, & multis ſignis ſibi oſtenſis, alij ab aliis animati, Duces, Comites, potentes, nobiles ac ignobiles vndique concurrunt, ab Hiſpania, à Prouincia, ab Aquitania, à Britannia, à Scotia, ab Anglia, à Nortmannia, à Francia, à Lotharingia, à Burgundia, à Germania, à Langobardia, ab Apulia, & ab aliis Regnis, & virtute & ſigno ſanctæ Crucis ſignati & armati vltum ire parant iniurias Dei in
Principes primarij huius ſacri belli. hoſtes Chriſtiani nominis. Eminebant in hoc Dei hoſtico Dux Lotharingię Godefridus (hic eſt Bullonius, qui primos ſuos milites Antuerpiæ collegit, de quo plura anno ab hinc quarto) & fratres eius Euſtathius & Balduinus, Balduinus Comes Montenſis, Rotbertus Comes Flandrenſis, Stephanus Comes Bleſenſis, Hugo frater Regis Francorum, Rotbertus Comes Nortmanniæ, Raimundus Comes de S. Ægidij, Boiamundus Dux Apuliæ. Hæc Sigebertus; & pergit ad annum ſequen-
1097 tem 1097. Exercitus Dei aggreſſus terminos Paganorum, viriliter agit, primumque eis bellum fuit ad pontem Pharphar fluminis 9. Kal. Martij, vbi multi Turcorum occiſi ſunt. Secundum eis fuit bellum apud
Capta à Chriſtianis Nicæa & Laodicea. Nicæam 3. Nonas Martij, in quo etiam Pagani victi ſunt. Capta ergo Nicæa, capta etiam Laodicea, cùm eſſent pluſquam trecenta millia armatorum in exercitu Chriſtianorum, tanta eis omnium rerum ſuppetebat copia, vt aries vno nummo, bos vix 12. nummis venderen-
1098 tur. Verùm anno proximo 1098. obſeſſa Antiochia, in tantum attenuati ſunt Chriſtiani, propter omnium rerum penuriam, vt in toto exercitu vix centum boni equi inuenirentur; & tamen, quamuis ex deſperatione rerũ multi ſe ſubtraxerint, multi etiam repatriauerint (Sigebertum produco, eius breuitate delectatus) nono tamen obſidionis menſe
Item Antiochia. capta eſt Antiochia. Hinc Chriſtiani à Paganis verſa vice obſeſſi, tanta rurſum fame afflicti ſunt, vt vix ab humanis carnibus abſtinerent. Sed confortati à Domino per inuentam ipſius lanceam, à tempore Apoſtolorum non viſam, ipſa lancea eos præcedente, obſeſſi obſeſſoribus concurrerunt 4. Kal. Iulij, & hoc tertio bello victoriam adepti ſunt. Quartum bellum fuit eis in Romania Kalend. Iulij, & ibi Turci victi ſunt.

Com-

GODEFRIDVS BARBATVS XXIV. BRAB. PRINC.

Chriſtiani ad interiora penetrant, non ſine maximis difficultatibus.

Commiſſa Antiochia Duci Baiamundo, Chriſtiani propter vitandum tædium & famem, & maximè propter diſcordias Principum, proficiſcuntur in Syriam; & expugnatis Marra & Barra vrbibus Saracenorum, & multis caſtellis, tanta ibi rurſum fame afflicti ſunt, vt corpora Saracenorũ iam fœtentia comedere compulſi ſunt. Sed anno ſequenti 1099.

1099 exercitus Dei, diuino monitu in interiora Syriæ profectus, larga Dei manu refocillatus eſt; quia ciues & caſtellani illius regionis Legatos cum multis donariis præmittebant, parati etiam oppida vel vrbes eis tradere. A quibus Chriſtiani ſecuritate accepta, & indicto vrbibus tributo, interim etiam multis eorum qui ſe ſubtraxerant, ad eos apud Tyrum recurrentibus, tandem perueniunt Ieruſalem; eaque obſeſſa, cùm laborarent præ victus, & maximè præ aquæ inopia, omnes ex communi decreto, nudis pedibus quotidie orando circuibant vrbem. Octauo ergo talis humiliationis die, obſidionis autem die 38. capta eſt Ieruſalem Idibus Iulij in 6. Feria: & in templo, & in porticu eius Chriſtiani cum Paganis quinto bello conferto, tanta in eis cæde debacchati ſunt, vt in ſanguine occiſorum equitarent vſque ad genua equorum. Cùm ordinatum eſſet, qui Ieruſalem deberent retinere, Principibus iam de repatriando agentibus, ecce Rex Saracenorum ad debellandos eos venit Aſcalonam, cum centum millibus equitum, & quadringentis millibus peditum. Quibus cùm occurriſſet exercitus Domini, in quo non plus quàm 5. millia equitum & 15. millia peditum erant, Deo pro ſeruis ſuis ad ſe clamantibus pugnante, & nube eos ab æſtu Solis defendente, Saraceni ſolo Chriſtianorum impetu territi, omnes proiectis armis fugerunt: & in hoc ſexto bello 4. Kal. Auguſti facto, cæſa ſunt centum millia Paganorum, in porta verò Aſcalonæ ſuffocati ſunt ad duo millia. At eorum qui in mari perierunt, & qui inter ſpineta conſumpti ſunt, numerus neſcitur. Duce Godefrido electo ad principandum remanentibus in Ieruſalem, ceteri Principes repatriant. Ita Sigebertus.

Capiunt Chriſtiani Ieroſolymam.

Cæſa centum millia Paganorũ.

Addo verba Molani in fine cap. 50. Vrbs capta eſt Idibus Iulij, eo die, vt legitur in epiſtola Ducum belli, quo primitiua Eccleſia inde abiecta fuit, cumq; Feſtum de diſperſione celebratur. In ea epiſtola (pergit idem Auctor) Godefridus Dux non aliter ſe nominans, quàm gratia Dei ſancti ſepulchri Aduocatum; primus legitur, ponte ordinato, cum fratre ſuo Euſtathio vrbem ingreſſus. Quos continuò ſubſecuti ſunt Ludolphus & Guilhelmus vterini fratres, poſt quos Flandrenſium Comes & Nortmannorum Dux. Hæc ibi. De eius morte anno proximo 1100. iſta nimis

Godefridus Bullonius primus Ieroſolymam irrupit, inde ei à ſociis illa data.

1100 breuiter Sigebertus: Godefridus Dux Lotharienſium, & Princeps Ieroſolymitanorum moritur. Balduinus frater eius in Principatu ei ſuccedit. Pleniùs Molanus, in hunc modum: Dum vlteriùs victor pergit verus

Chriſti

Chriſti Confeſſor, centuplum accepturus, intra primum annum Regni ſui per validam ægritudinem viam vniuerſæ carnis eſt ingreſſus 15. Kal. Auguſti anno 1100. cui in Regno Balduinus Comes Edeſſanus frater eius electione ſuffectus eſt. Et paulò ſuperiùs eodem capite præcipuas laudes huius Godefridi commemorans;Hic,inquit,caſtrum ſuum Buillon cum longè lateque diffuſo territorio, maiori gloria ſui quàm ementis, mille trecentis marchis argenti puriſſimi,& tribus auri, diuendidit: à quo tempore Leodienſis Epiſcopus ſe Dominum ac poſteà Ducem vocauit Bullonienſem. Atque, vt D. Bernardi verbis,quibus ipſe in exhortatione ad Ludouicum iuniorem vſus eſt, pleniùs dicam, tria ampliſſima patrimonia,ſuum, fratris, & matris, partim oppignorauit, partim diſtraxit, vt copias piorum pluſquam pro virili aleret. Ita Molanus verbis Bernardi. Et pergit: Collegerat autem optimus Princeps in Antwerpienſi ſuo Marchionatu primitias huius ſacræ militiæ,adſcribens ei duodecim primos viros in honorem XII. Apoſtolorum.Sed & Eccleſiam D. Michaëlis multis donariis ditauit, commendans ſe & militiam dicto Archangelo, Eccleſiæ Principi. Eadem de cauſa multa S. Petro donauit Affligemij in nouo Monaſterio,in finibus Comitatus Louanienſis.Hæc Molanus. Addit Vrſpergenſis Scriptor eius temporis: Ante montem Caluariæ in veſtibulo Golgothanæ Eccleſiæ extat eius Mauſoleum lapide Pario conſtructum.

Catalogus virtutum eiuſdem Bullonij.

Conſcripſit militia ſacra primitias Antuerpiæ.

Sed ad alia pergamus. Anno 1101.inquit Sige- 1101
bertus,Conradus filius Heinrici Imp.adhuc patri rebellis,in Italia moritur. Heinricus Imp. Heinricum Lemburgenſem aduerſantem ſibi debellat, & expugnatis eius caſtellis eum ad deditionem cogit. Sed poſteà ei multa ſumma gratiam ſuam redimenti, etiam Ducatum Lotharingiæ donat. Sic ille;ſed honorificentiùs de Cunrado Vrſpergenſis,quamuis & ipſe alioqui plus ſatis Henrico addictus: Chunradus Rex nono anno, poſtquam à patris Palatio diſceſſerat, à Regno tranſitorio ad æternum

Imperator Limburgenſem debellat, mox iterùm in gratiam recipit.

creditur Regnum migraſſe. Et ſubdit idem ad annum ſequentem 1102. 1102
Imperator Henricus habito cum Principibus colloquio Romam ſe profecturum,ac generale Concilium circa Februarij Kalend.inibi conuocaturum condixit, quatenus confirmaretur vnitas,quæ tot annis ſciſſa permanſit. Conſtat tamen nec ipſum iuxta placitum veniſſe, nec nuntia dignitati Apoſtolicæ ſubiectionem profitentia miſiſſe. Ita Vrſpergenſis. Eodem anno (teſte Sigeberto) Roberto Flandrenſium Comite inquietante vrbem Cameracum, Henricus Imp. contra eum proficiſcitur; & aliquibus eius caſtellis expugnatis, aſperitate inſtantis hiemis redire compellitur. Et anno ſequenti 1103.idem Imp.ſedatis Saxonum motibus,pa- 1103
cem in quadriennium conſtituit. Legiæ quoque generali Conuentu habito, Rotbertus Comes Flandrenſis in gratiam eius recipitur. Hæc Sigebertus.

Corpus S. Odæ in Campinia è terra leuatur.

bertus. Atque eodem anno, teſte Ægidio Leodienſi, Obertus Epiſcopus corpus S. Odæ virginis, quæ illuminata olim fuerat ad ſepulchrum B. Lamberti, de terra leuauit, & in Eccleſia Rhadenſi in Campinia Brabantica decenter collocauit. Fuit verò hæc virgo filia Regis Scotiæ. Ita il-
1104 le. Progreditur Sigebertus: Anno 1104. Ieroſolymitæ Accaron vrbem
1105 capiunt, & anno proximo innumerabilem Paganorum multitudinem glorioſa victoria conterunt. Porrò eodem anno filius Imperatoris Heinrici à patre auerſus, quotquot potuit ab eo auertit, & ſub obtentu melio-
1106 randæ Reipublicæ & reſtaurandæ Eccleſiæ in eum inſurgit. Et anno ſequenti: Imperatore Henrico morante Leodij, filius eius Aquas-Grani venit, & volens venire Leodium contra patrem ſuum, quinta Feria Dominicæ Cœnæ præmiſit ſuos præoccupare pontem apud Wiſatum, ne quis ſibi venienti obſtaret; ſed militibus patris concurrentibus ad exoccupandum pontem, milites filij à ponte repelluntur. Colonienſibus quoque fidem Imperatori ſeruantibus, at eorum Archiepiſcopo filium contra patrem animante, Colonia obſeſſa oppugnatur, nec tamen expugnatur. Interim Henricus Imp. Leodij moritur, eique ſuccedit filius æquiuocus eius. Ita Sigebertus. Vrſpergenſis hîc admodum eſt prolixus. Dodechinus iſta habet: Imperator ante Natiuitatem Domini à filio capitur. Heinricus Rex (filius) Natiuitatem Domini Mogontiæ celebrauit, ibique Conuentum habuit de habenda pace. Communicato conſilio Principum, patrem ſuæ curiæ præſentauit, qui pridie Kalend. Ianuarij apud Ingelheim prædicto filio ſuo coram quibuſdam Principibus Regnũ tradidit. Cometa ſtella viſa eſt. Henricus iunior Coloniam obſidet ad iniuriam patris. Sed interim moritur pater apud Leodium conſtitutus, & Spiram deportatus in quamdam deſertam eccleſiolam deponitur inſepultus, pro eo quòd à tot & tantis Patribus tanto tempore permanſiſſet excommunicatus. Verùm, vt de illo omnia loquar, erat valdè miſericors in eleëmoſynis pauperum; obſtinata tamen mente in excommunicatione permanſit, quod omnia bonitatis eius opera obnubilat. Sic ille. Onuphrius ſcribit eum obiiſſe Leodij 7. Idus Auguſti. Hoc eodem anno (narrante eodem Sigeberto) Henricus Dux Lemburgenſis, qui ab Imperatore ad filium eius animo tranſiens, eum contra patrem ſuum conſilio armauerat, & à filio ad patrem rediens partes filij debellauerat, mortuo Imperatore, vt reum Maieſtatis ſe filio Regis dedidit, & ab eo captus cuſtodiæ traditur; de qua tamen ipſe poſteà per induſtriam ſuam euaſit. Ducatus eius datur Godefrido Comiti Louanienſi. Ita Sigebertus. Et hîc inprimis nota, Godefridum noſtrum veriſimiliter potiùs fuiſſe partium filij Catholici quàm patris ſchiſmatici. Deinde & nota belli-
1107 cam eius virtutem; nam ita ſubiicit idem Auctor: Anno 1107. Heinricus

Filius contra patrem Imp. inſurgit, ſpecie reſtituendæ Reipublicæ.

Moritur Henricus Imp. III. & Rex Germanorũ IV. Leodij.

Dudum manet inſepultus Imp. quia anathemati innexus.

Datur Ducatus Limburgenſis noſtro Godefrido.

ricus Exdux affectans repetere Ducatum,occupat oppidum Aquas-Grani contra Godefridum Ducem.Sed hoc non ferens Dux Godefridus,oppidum Aquenſe violenter inrupit, oppidanos à fauore Heinrici exterruit, aliquos Comites & multos potentes & nobiles cepit.Ipſe Heinricus cum filijs ſuis vix fuga euaſit. Vxorem eius capere Dux indignum duxit. Comites & honoratiores eorum quos ceperat, per conditionem ſub ſe militandi ſibi conciliatos,ad fidelitatem ſuam adduxit.Ita Sigebertus. Addit Diuæus: Domum reuerſus,Louanij celebre Conciliũ Procerum indicit, vbi Horniæ,Gasbecæ,ac Angiæ Barones beneficia ſua ab eo recognouerunt,eaq; præſtitêre ſacramenta,quæ priſtinis Lotharingiæ Ducibus dare ſoliti erant. Solus ex Bertoldorum clariſſima familia Arnoldus nouo Duci obſiſtebat,omni obſequij genere denegato,opibus nimijs ac potentiæ confiſus, cùm in ipſo Brabantiæ vmbilico Mechlinienſes, Grimberganos, Turnoutanos,ac Ghelenſes poſſideret. Vnde effectũ, vt rebellem, quoad viueret,ſub iugũ mittere nõ potuerit:quinimò ſemel ab eo cruentiſſimè victus, omnem nobilitatis florem amiſit, & Brabantia multis in locis vaſtata eſt.Sic ille.Sed cùm huius inteſtini belli apud Leodienſes vel Flandrenſes Scriptores nec veſtigiũ vllum inueniam, credo cladem hanc non omnino tantam fuiſſe.

Godefridus Aquiſgranum armis ſibi aſſerit.

Barones Brabantiæ beneficia ſua ab eo recognoſcunt, ſolo reluctante Grimbergano.

Interim anno 1108.Heinricus Imp.cõtra Ro- 1108
bertũ Flandrenſem vadit,& pacto pacis magis vtrimque ſimulato quàm
compoſito,pænè inefficax rediit.Et anno ſequenti idem Imperator cõtra 1109
Vngaros vadit,ſed ſimiliter facto pacto redit.Porrò anno 1110.Henricus 1110
Rex cum ingenti exercitu in Italiam veniens,coronam Imperij ſuſceptu-
rus,inſignem Legationẽ præmiſit ad Paſchalem Papam, qua ſe fidelem filiumque profiteretur eſſe velle S.Petri;cùm interim nonnullas vrbes ei reſiſtentes expugnans in Tuſciam venit,& Natale Domini Florentiæ celebrauit.Prolixè de his pro Catholicis Petrus Caſſinenſis,& pro ſchiſmaticis Vrſpergenſis. Petrus cap.37.l.4.ſui Chronici Caſſinenſis inter cetera habet iſta verba: Erat autem hiems. Cumque in Tuſciam Henricus deueniſſet,miſſis Romam nuntiis, inter illos & Petrum Leonis & ceteros Pontificis nuntios in porticu S.Petri conuenit;vt Imperator die Coronationis ſuæ omne malè vſurpatum Eccleſiaſticũ ius per ſcriptum deponeret,cùm idipſum Papa de negotiis Regalibus faceret;dimitteret Eccleſias liberas cum oblationibus & poſſeſſionibus ſuis,quę ad Regnum non pertinent, patrimonia poſſeſſioneſque B. Petri reſtitueret, ſicuti à Carolo, Ludouico, Henrico, aliiſque Imperatoribus conceſſa ſunt libera; ſeruaretque ea B.Petro pro iuribus.Sic ibi.

Henricus V.Germaniæ Rex & IV. Imp. tendit cum exercitu in Italiam.

Altercatio eius cum Romano Pontifice ſincerè narratur.

Itaque his legibus anno 1111.pridie 1111
Idus Februarij Henricus ſolemniter Romam ingreſſus eſt,tentataque eſt eo die Coronatio, omnibus in templo congregatis. Sed cùm Henricus inueſtituras ſibi permitti vellet, & Paſchalis ſe eas concedere non poſſe

affirmaret, ortis tumultibus & pugnis inter Germanos & Romanos, Henricus Pontificem & plures Cardinales, multoſque alios captiuos abduxit, & apud caſtrum quoddam in Sabinis ſexaginta & vnum dies detinuit, donec Paſchalis fractus concaptiuorum precibus, ſcripto eidem Henrico conceſſit Epiſcopos & Abbates Regni ſui (canonicè tamen & abſque ſimonia electos) per annulum & virgam inueſtire; & vt electi, licet canonicè, non aliter, quàm præuia inueſtitura Regia, conſecrarentur; ſicque in Baſilica S. Petri tandem ipſa die Iduum Aprilis Henricus à Paſchali coronatus eſt. Sanè hæc per vim extorta eſſe, & ipſe Vrſpergenſis ſchiſmaticus fatetur, etſi ludens irreuerenter in S. Scriptura: Poſtremò (inquit) Pater Apoſtolicus cuſtoditus eſt vſque ad pacatam conſecrationem Imperatoris, in exemplum Patriarchæ Iacob dicentis ad Angelum: Non dimittam te niſi benedixeris mihi. De reuerſo verò in Germaniam Henrico hæc addit idem Vrſpergenſis: Menſe Auguſto anniuerſarium patris ſui Spiræ magnificè celebrauit. Nam toto quinquennio ſuſpenſa communio ſepulturæ & orationum, nunc tandem conceſſa erat.

Tandem coronatur Imperator.

1112 Sed ecce anno ſequenti 1112. eodem etiam Vrſpergenſi narrante, Domnus Apoſtolicus multas à Romana Eccleſia paſſus eſt iniurias, quòd Regem Henricum Priuilegio ſacrilego condonaſſet, atque inde in Concilio 15. Kal. Aprilis habito Lateranis, vltimo die Concilij, ne quis de fide ipſius dubitaret, dixit: Amplector omnem diuinam Scripturam, quatuor Vniuerſalia Concilia, & Decreta ſanctorum Patrum Romanorum Pontificum, & præcipuè Decreta Domni mei Papæ Gregorij VII. & b. m. Papæ Vrbani, in omnibus & per omnia. Quibus expletis, ſurrexit Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus Legatus in Aquitania, & communi conſenſu legit hanc ſcripturam: Priuilegium illud quod non eſt Priuilegium (ſed verè debet dici Prauilegium per violentiam Regis Heinrici extortum, nos omnes hoc in ſancto Concilio congregati, damnamus & irritum eſſe iudicamus, & omnino excommunicamus, quia in eo continetur quòd Electus canonicè à nemine conſecretur, niſi priùs à Rege inueſtiatur, quod eſt contra Spiritum ſanctum, & Canonicam inſtitutionem. Et perlecta charta, acclamabant omnes, Amen, Amen. Et Archiepiſcopus Ioannes Patriarcha Venetus, Sennes Capuanus, & alij ferè centum Epiſcopi ſubſcripſerunt. Hæc Vrſpergenſis, etſi ſchiſmaticus. cuius ſchiſmatis aliqualem finem vide infrà anno 1122. Sed ad lætiora, ſi poſſumus, conuertamur.

Paſchalis Papa multa patitur à Romanis, ob Priuilegium conceſſum Imperatori.

Reuocatur dictum Priuilegium, quaſi vi extortum.

1113 Anno 1113. ait Anſelmus Continuator Sigeberti, Balduinus Ieroſolymorum Rex vxorem ducit relictam Rogeri Ducis Siciliæ.
1114 Et anno ſequenti 1114. Henricus Imperator Moguntiæ vxorem ducit filiam Heinrici Regis Anglorum.
1115 At verò anno 1115. Henricus Imperator, dum quidquid libet, licere putat, magnas Regni pæ-

nè

nè totius inimicitias comparauit. Etenim, quia ſuperioribus annis Albertum Cancellarium & alios quoſdam Regni Principes inſidioſè ceperat, & ſine audiëntia & iudicio, cuſtodiæ mancipauerat, alijs ſimilia timentibus ſuſpectus erat. Vnde etiam Fredericus Colonienſis Archiepiſcopus ab eo auerſus, totis viribus, adiutantibus Godefrido Lotharingiæ Duce, Henrico Exduce, & Frederico Arnesburgio, inſequitur eum & fautores eius, oppida & caſtella contra ſe poſita impugnat, & omnia ad eum pertinentia ferro & igni vaſtat. Hæc Anſelmus. Addit Diuæus: Henrico in Lotharingiam deſcendente, Colonia obſidium paſſa, capi non potuit. Itaque Imperator hiemis aduentu domum reuocatus, Tranſrhenanorum motu prohibitus eſt hoc bellum proſequi.

Plures contra Imperatorem arma ſumunt, inter alios etiam noſter Godefridus.

Hinc illud Anſelmi ad annum proximum: Henricus Imperator in Ita- 1116
liam ſecedit propter aſperos motus Regni, & maximè propter Marchiſæ Mathildis cognatæ ſuæ, quæ recèns obierat, hereditatem obtinendam. Anno 1117. menſe Ianuario, 3. Nonas ipſius, in aliquibus locis, ſed 1117
non vſquequaque, terræmotus accidit, adeò vt quarumdam vrbium partes cum Eccleſiis ſubruiſſe dicantur. Anno 1118. Balduinus Rex Ieru- 1118
ſalem moritur frater Godefridi; ſuccedit Balduinus filius Comitis de Reiteſta. Item Paſchalis Papa moritur, ſuccedente Ioanne Caietano, qui Gelaſium ſe nominauit; quo in Gallias tranſeunte, obnitente ſibi Henrico Impèratore, & ipſe Imperator ab Italia in Lotharingiam repatriat, & ſecundùm illud, Qui à multis timetur, neceſſe eſt, vt & ipſe multos timeat, coniuratos in ſe Regni Principes, modò minis, modò blanditijs, modò vi, modò ſatisfactione ad pacem inuitat. Hæc Anſelmus; & addit: Anno 1119. Gelaſius Papa Cluniaci moritur, & Domnus Guido Vien- 1119
nenſis in Papam eligitur, & Caliſtus nomine deſignatur. Hoc anno bellum Leodienſe Godefrido noſtro hac de cauſa ortum eſt. Narrabo verbis Ægidij Leodienſis: Antiſtite Oberto vniuerſæ carnis viam ingreſſo, conuenientibus in vnum fidelibus, de ſubſtituendo Paſtore diu inuicem contulere. Sed orta eſt magnæ diſſenſionis procella. Diſcordare ab inuicem Clerus & populus, nobilitas & vulgus; electionis tamen dies in communi præfigitur. Intereà Dux Louanij, alijque nobiliores Alexandrum Archidiaconum & Sacriſtam ſeorſum trahunt, & quia cum eo conſentirent, ageret ipſe gnauiter, aperiunt. Ille credens ſi quid deliquiſſet, eorum ope tutum fore, Henricum Imperatorem cum prædictis nobilibus adit, ac repræſentat, & ab illo ipſum baculum Pontificalem cum annulo accipit. Collecta ſubinde Rhemis Synodo Pontifex Calixtus adfuit, electumque Domnum Fredericum benedixit. Alexander in caſtello Hoyenſi erat, Ducis Godefridi, Comitiſque Lamberti ſibi promiſſum operiens aduentum. At Domnus Fredericus Epiſcopus & frater eius

Imperatòr cùm à multis timetur, ipſe quoque multos timet.

Ingens terræmotus.

Contentio de Epiſcopatu Leodienſi.

Vni electo fauet Dux Godefridus, alteri Comes Namurcenſis.

Comes Namurcenſis dederunt ſe murum pro domo Domini. Nam diſpoſitis neceſſariis Hoyum petunt. Incolæ verò vltrò fores aperientes obuiàm pergunt, ſe ſuaque omnia dedentes. At illi ingreſſi caſtellum expugnare ſunt aggreſſi, cùm intereà Dux Godefridus magno cum exercitu nuntiatur aduentare. Cui vt obſtrueretur tranſitus, concurrentes quidam ad pontem, in ſecuri & aſcia deiecerunt eum. Ita Ducis fruſtratus eſt aduentus. qui eodem die Comitatum Hoy ſuccendit, pars ſuorum noſtros ſequentes pontem tranſiit: ſed Comite viriliter reſiſtente, plures ſubmerſi fuerunt, reliqui verò cum ſuo Duce montem ſtatim reliquerunt. Ita Dux cum graui ira inefficax rediens, omnia municipia Epiſcopij & Comitatus Namurcenſis vaſtabat, omneſque fortes ſuos copulans agmini, Leodium in manu graui acceſſit. Reuerſus & ipſe Epiſcopus Fredericus vnà cum fratre ſuo, crebros & maximos eius ęquipollenter expugnauit aſſultus, gratia Dei per omnia victor exiſtens. Ita Ægidius, nec diffitetur Diuæus, ſed obſcuriùs narrat. Anno eodem, Meiero teſte, Balduinus Flandriæ Comes ex vulnere in Nortmannia accepto Roſilariæ obiit 15. Kal. Iulias, poſtquam Carolum ſuum amitinum Danorum Regis filium ex aſſe inſtituiſſet heredem, ſepultus ad D. Bertini. Cùm Carolus inauguraretur, acerrimam habuit aduerſariam Clementiam Burgundam Balduini defuncti matrem. Nupſit ea, eodem atteſtante, anno ſequen-

Namurcenſis, capto Hoyo, prævalet Godefrido.

1120 ti 1120. menſe Februario, Godefrido Duci Louanienſi; vnde & diſtinctiùs hoc modo legendum apud Diuæum: Menſe Februarij Clementia vidua Roberti Ieroſolymitani, Comitis Flandriæ, & ſoror Calliſti II. Pontificis, nupſit Duci; vnde etiam Dux fauore Calliſti Epiſcopatum Leodienſem vacantem morte Frederici faciliùs fratri Adalberoni Metenſi Canonico impetrauit. Ita Diuæus. Sed hoc non niſi poſt biennium contigit, vt idem indicat; & Anſelmus & alij eiuſdem temporis Scriptores atteſtantur. Ægidius etiam maius adſcribit elogium huic Adalberoni: Succeſſit, inquit, Domino Frederico Dominus Albero, primicerius ex Clero S. Stephani Metenſis, frater Ducis Louanienſis Godefridi, vir ſummæ auctoritatis & innocentiæ, qui columbina ſimplicitate canonicè electus, ſubſtitutus eſt Præſul Leodienſis Eccleſiæ 57. Ad cuius ingreſſum quanta pax Eccleſiæ ſanctæ redierit, quomodo prædonum incurſus ceſſarint, ipſi quoque Principes timore perculſi (tamquam præſente leone cetera animalia) conquieuerint, videre iucundum fuit. Sic ille, de ſublato tributo mortuæ manus, & baſilicis noctu ab eo aditis nihil memorans; habent tamen eadem cum Diuæo etiam nonnulli Leodienſes.

Godefridus ducit viduam Comitis Flandriæ vxorem.

Frater eius Albero eligitur Epiſcopus Leodienſis.

Multa eiuſdem Alberonis laudes.

1121 Anno ſequenti 1121. referente Diuæo, Henricus Rex Angliæ duxit Adelam filiam Ducis Godefridi; & adſtipulatur Meierus, vocans eam Adeliciam; Anſelmus tamen adſcribit anno pręcedenti, appellatque Atheleidam;

dam; eâ quomodo conciliari poſſint, ſæpè diximus. Anno 1122. facto vni- 1122
uerſali Conuentu apud vrbem Vangionum, quæ nunc Wormatia dici- *Tandē pax ſancitur*
tur, (verba ſunt Vrſpergenſis,) ſicut longū, ita & incredibile memoratu *inter Pon-*
eſt, quàm prudenti, quàm inſtanti, quamque per omnia ſollicito cuncto- *tificem & Imperato-*
rum Procerum conſilio, pro pace & concordia per vnam vel ampliùs *rem.*
hebdomadam certatum ſit, donec ipſe, in cuius manu cor Regis eſt, omnem animoſitatem Auguſti, ſub Apoſtolicæ reuerentiæ obedientiam, cauſa matris Eccleſiæ, etiam vltra ſpem plurimorum inflexit. Sed vtriuſ-
» que partis meliùs edocebunt ſubter annotata ſcripta: Ego Henricus Dei *Diploma Henrici*
» gratia Romanorum Imperator Aug. pro amore Dei & ſanctæ Romanæ *Imperato-*
» Eccleſiæ, & Domni Papæ Caliſti, & pro remedio animæ meæ, dimitto *ris.*
» Deo & ſanctis eius Apoſtolis Petro & Paulo, ſanctę Catholicæ Eccleſiæ
» omnem inueſtituram per annulum & baculum, & cōcedo in omnibus
» Eccleſiis fieri electionem, & liberam conſecrationem. Poſſeſſiones &
» regalia B. Petri, quæ à principio huius diſcordiæ vſque ad hodiernam
» diem, ſiue tempore patris mei, ſiue etiam meo ablata ſunt, quæ habeo, ei-
» dem S. Romanæ Eccleſię reſtituo; quæ autem non habeo, vt reſtituantur,
» fideliter iuuabo. Poſſeſſiones etiam omnium aliarum Eccleſiarum &
» Principum, & aliorum tam Clericorum quàm laicorum, conſilio Prin-
» cipum & iuſtitia, quæ habeo, reddam; quæ non habeo, vt reddantur, fide-
» liter iuuabo: & do veram pacem Caliſto, S. Romanæ Eccleſiæ, & omni-
» bus qui in parte ipſius ſunt vel fuerunt; & in quibus S. Romana Eccleſia
» auxilium poſtulauerit, fideliter iuuabo. Deinde ſcriptum Caliſti: Ego *Diploma*
» Caliſtus ſeruus ſeruorum Dei, dilecto filio Henrico Dei gratia Roma- *Pontificis Caliſti.*
» norum Imp. Auguſto concedo electiones Epiſcoporum & Abbatum
» Teutonici Regni, qui ad Regnum pertinent, in præſentia tua fieri, abſ-
» que ſimonia, & aliqua violentia, vt ſi qua inter partes diſcordia emer-
» ſerit, Metropolitani & Prouincialium conſilio vel iudicio, ſaniori par-
» ti aſſenſum & auxilium præbeas; electus autem regalia per te recipiat
» (exceptis omnibus, quæ ad Romanam Eccleſiam pertinere noſcun-
» tur) & quæ ex his iure tibi debet, faciat. Ex alijs verò partibus Impe-
» rij conſecratus infra ſex menſes regalia * per ſceptrum à te recipiat. **Nota, de*
» De quibus verò mihi querimoniam feceris, ſecundùm officij mei de- *ſceptro: ſcilicet non*
» bitum, auxilium meum præſtabo. Do tibi veram pacem, & omnibus *amplius per bacu-*
» qui in parte tua ſunt vel fuerunt tempore huius diſcordiæ. Data anno *lum Epi-*
» milleſimo centeſimo vigeſimo ſecundo, 9. Kal. Octobris. Et pergit *ſcopalem & annulum.*
idem Vrſpergenſis: Huiuſmodi ſcripta atque reſcripta propter infinitæ multitudinis conuentum, loco campeſtri iuxta Rhenum lecta, ſunt data & accepta; poſtquam multimodas laudes rerum gubernatori redditas, celebratis à Domino Oſtienſi diuinis Sacramentis (inter quæ Dom-

num Imperatorem cum pacis oſculo ſanctaque communione pleniſſimè reconciliauit)diſceſſum eſt ab omnibus cum lætitia infinita. Ita Vrſpergenſis; refertque ea ſcripta iiſdem quoque verbis Anſelmus in ſuo Chronico: quæ vtinam, ſicut diligenter ſcripta, ita & diligenter deinde fuiſſent ſeruata. Eodem hoc anno poſt Paſcha cùm Imp. Henricus Leodij eſſet, querela apud eum facta de inſolentiis cuiuſdam Gotuini, caſtrum eius, quod Mons-falconis dicitur, adnitente ſibi Godefrido Duce, obſidet, capit, incendit, & deſtruit. Ita Anſelmus (Diuæus vocat Falcoburgum.) Pergit Anſelmus: Anno 1123. Balduinus Ieroſolymorum Rex à Saracenis capitur. Et anno ſequenti 1124. Canonici Andouerpenſes à Godefrido Bullonio Duce Lotharingiæ, & Marchione Andouerpenſi fundati, Nortberto & ſociis eius templum S. Michaëlis cedunt, & inde ad ædem beatæ Mariæ Virginis migrant. Ita Anſelmus. Sed nos de eo mox pleniùs, vbi & alia loca pia tempore huius Godefridi erecta recenſebimus. Anno 1125. Henricus Imp. Leodij Paſcha celebrat, inde Aquas contendens, morbo dracunculi, qui ſibi erat natiuus, moleſtari cœpit. Deinde Neumaium venit, poſteà quaſi Pentecoſten celebraturus Vltraiectum. Sed cùm per dies languor ingraueſceret, tandem Feria quinta in Pentecoſte vitam cum Regno amiſit. Hæc Anſelmus. Apud Stadenſem hoc additur: Et in Spira iuxta patrem Henricum, auum Henricum, & proauum Conradum ſepelitur. Vnde adhuc hodie ſupra quatuor eorum tumbas gradatim inuenies ſcriptum:

Falcoburgum ab Imperatore deſtruitur iuuante Godefrido.

1123

1124

Canonici Antuerpienſes cedunt templum S. Michaëlis ſancto Norberto & ſociis.

1125

Moritur Henricus V. Germanorum Rex & IV. Imperator.

Filius hic, pater hic, auus hic, proauus iacet iſthic.

Succeſſit Lotharius electus, teſte Onuphrio, Idibus Septembris. Sequitur annus 1126. quo (vt Anſelmus ait) exercitus Dei bis cõgreſſus eſt cum Saracenis. In primo prælio de Paganis ceciderunt duo millia quingenti, de Chriſtianis ſolummodò 15. in ſecundo autẽ non incruentam victoriam habuerunt Chriſtiani; ſed quamuis plurima pars eorum perierit, tamen auxilio Dei reuigorati abſque numero hoſtes contriuerunt & vicerunt. Anno ſequenti, quidam Flandrenſium Proceres Dominum ſuum Carolum Comitem Morinorum Brugis in templo S. Donatiani Pſalmos canentem iugulant. Actum Kal. Martij. Comitatus Morinorum à Ludouico Rege Francorum datur Guilielmo filio Roberti Comitis Nortmanniæ, fratris Guilielmi Regis Anglorum. Pluribus de his Meierus, ad annum tamen præcedentem (ſcilicet exeuntem more Gallico non ante Paſcha) inter cetera hoc habet: Nortmannum, etſi à Flandrorum Comitum ſtemmate Mathildem Balduini Pij filiam auiam habuiſſet paternam, tamen Arnulphus Danus, & Theodoricus Elſatius, Balduinuſque Montenſis ſanguinis propinquitate antecedebant. Sed Nortmanno, qui Ioannam Reginæ ſororem duxerat in matrimonium, hoc fauoris

1126

1127

B. Carolus Comes Flãdrorum in templo iugulatur.

Cauſa longiſſimi poſteà in Flandria belli.

fauoris conciliabat. Hæc ſcilicet cauſa diuturni in Flandria belli. An-
no 1128. Domnus Adelbero Epiſcopus Leodicenſium obiit in Circum- 1128
ciſione Domini, ſepultuſque eſt in Eccleſia S. Ægidij, in qua Canonicos
regulares poſuerat, & multa bona tribuerat. Sic Ægidius. Et eodem
anno, teſte Anſelmo, orta ſeditione inter Guilielmum Comitem &
Morinos (Flandros intelligit) annitentibus Equitio & Daniele Maiori-
bus Flandriæ, accerſitur Theodoricus filius Theodorici Ducis Alſatiæ,
nepos Roberti Comitis Flandriæ ex ſorore Gertrude. Sed dum Gode-
fridus Dux Louanienſis Guilielmo Comiti auxiliaretur, congreſſio
facta eſt vtriuſque exercitus ante caſtellum quod dicitur Aloſt. Ibi Gui-
lielmus Comes quemdam militem aggrediens monomachia, in dextro
brachio lanceatur, & ſubrepente dracunculo, quinto die moritur. Co-
mitatus Theodorico datur à Rege Francorum Ludouico, quia cognatus
eius erat ex matertera Gertrude. Sic Anſelmus. Diuæus hoc modo: Duci
Godefrido Aloſtanos vrgenti coniunctus Guilielmus, Theodoricum
Aloſti obſedit: quem, cùm erupiſſet, ad Appolam victum vſque ad op-
pidi portas inſecutus, à ciue Aloſtano baliſta ictus interiit. Theodori-
cus verò Aloſto egreſſus, omnem mox Flandriam obedientem fecit,
Gothfredo Duce ſibi conciliato. Anno ſequenti, qui eſt Chriſti 1129.
prælium apud Duratium inter Alexandrum Leodicenſem Epiſcopum 1129
& Godefridum Louanienſem Comitem (verba ſunt Anſelmi) in quo
tanta ſtrages fuit, vt peditum vtrimque octingenti & 24. numero in-
ſimul oppetierint. Actum 7. Idus Auguſti. Sic ille. Paulò pleniùs Ægi-
dius: Eo tempore multi aduerſus Eccleſiam calcaneum erexerunt. Non
defuerunt tamen periclitanti Eccleſiæ ſanctæ patrocinia B. Lamberti.
Nam Alexander Epiſcopus contra Louanienſem Ducem pugnaturus,
orationũ munitus clypeis, triduano indicto ieiunio, in congreſſu impar
innumerabilem ſub mœnibus Durachij fugauit & protriuit exercitum,
capto Ducis vexillo, dicto Gallicè Standart, opere plumario, à Regina
Angliæ ei miſſo, quod faſtu ſuperbiæ quadriga boum ferebat. Sum-
ma eorum qui ibi mortui ſunt, fuit peditum vtrimque nongentorum
& 24. exceptis his qui fugientes vulnerati incertis horis & diebus ſunt
mortui. Actum 7. Idus Auguſti. Hæc ille. Verùm magno conſtitiſſe
Leodienſibus hanc victoriam, ſatis indicat verſiculus iſte inter alios ab
eodem poſitos: Louanienſis Dux vix campo ceſſit Godefridus. Cau-
ſam belli his verbis perſtringit Diuæus: Alexander Epiſcopus Aduoca-
tiam Trudonenſis oppidi, quæ veteri iure Duraſſi Comitum erat, pulſo
Giſberto Comite, occupauit: qui commotus hac iniuria, alias Leodien-
ſis Eccleſiæ opes inuaſit. Exinde controuerſiâ vſque ad apertum bellum
progreſsâ, vtrimque vicinos Principes concitarunt. Sic ille. Anno 1130. 1130

Godefridus Dux auxiliatur in Flandria Nortmãno contra Elſatium.

Ceſo Nortmanno, deuincit ſibi eum Elſatius.

Bellum Godefridi contra Leodienſes.

Victoria penes Leodienſes.

Cauſa iã dicti belli.

Honorius Papa moritur, Romanæ Eccleſiæ pax interpolatur, altercantibus duobus de Sede Apoſtolica. Gregorius, qui Innocentius dictus eſt, veritus potentiam Petri Leonis, tandem apud S. Ægidium appulit,
1131 & fauore omnium Francorum celebratur. Et anno ſequenti multo comitatu Epiſcoporum & Abbatum 11. Kalend. Aprilis Leodium venit.
Pontifex & Imperator Leodij colloquuntur. Ibi à Lothario Rege honoratur; tota ciuitas in obſequio feruet; Dominica in medio Quadrageſimæ ad S. Lamberti Miſſam celebrat, Regem & Reginam coronat, coniugatos Presbyteros excommunicat. Hæc ibi.
1132 Anno 1132. Florentius Niger, frater Theodorici Hollandiæ Comitis, ad venationem pergens in Alſtede ad muros Vltraiectinos ab Hermanno Comite de Cuyck trucidatus eſt. Ita Heda. Et eodem anno Lotharius, collectis viribus, Romam iter parat cum Innocentio Papa; ſed vario rerum euentu multas difficultates in eundo patitur. Ac demum
1133 anno ſequenti 1133. veterem Romam ingreſſus, Innocentium Papam in patriarchio Lateranẽſi relocat, & ab ipſo in Imperatorem benedicitur. Sed Romanos à diſſidio nequiens reuocare, diſſimulato negotio, inefficax rediit. Hæc Anſelmus; & ſubiungit ad annum ſe-
1134 quentem 1134. Kalendis Octobris: Intempeſtæ noctis ſilentio, motus magnus factus eſt in mari, ita vt littora ſua præteriret, & tamen in ſe
Magna maris inundatio. iterùm reſideret. Sequenti verò nocte, primo crepuſculo cum omni impetu terminos egrediens, omnia circumquaque, id eſt villas, caſtella, eccleſias ita peſſumdedit, vt tres Comitatus, id eſt, Walecras, & Wales,
*Bebant an Beuelãt? & * Brebant, cum homine & pecore penitus exterminaret. Sequens an-
1135 nus (loquitur Diuæus) morte Henrici Anglorum Regis, qui gener Du-
1136 cis noſtri fuerat, eminuit. Proximo anno Gothfredus Dux Præmonſtra-
Parcum cœnobium iuxta Louanium à Godefrido extruitur. tenſium cœnobium fundauit prope Louanij muros in venaticis ſeptis, (Parcũ appellat.) Anno proximo Alexander Epiſcopus Leodienſis ſimoniæ cauſam, accuſantibus ſuis, dicere coactus in Synodo Piſana mœrore defecit pridie Nonas Iulij, Adalberone filio Comitis Gelriæ ſuffecto.
1137 1138 Subſequens annus (pergit idem Diuæus) Lotharium Imperatorem ſuſtulit, cui Cunradum Sueuiæ Ducem Principes ſubrogarunt. Et ecce an-
1139 nus 1139. Brabantis funeſtus, Gothfredum quoque Ducem 8. Kal. Fe-
Moritur Dux Godefridus, ſepultus Afflígemij. bruarij maximo omnium luctu hac luce ſubtraxit, virum fortitudine, religione, ac omnigena virtute conſpicuum. Teſtantur ſanè religionem Parcenſe, Bigardenſe, S. Michaëlis, Frigidimontis cœnobia ab eo condita: Trudonenſe verò & Affliginienſe beneficiis aucta. Porrò corpore eius Affliginij depoſito, Gothfredus maior filiorum eius Ducatum adiit. Sic Diuæus. Sed nũc de Monaſteriis ab eo vel eius tempore ſtructis exactiùs tractemus. Anno huius ſæculi decimo quinto, teſte Anſelmo, Tanchelinus hæreticus, qui Andouerpiam, Walacram, & circumiacentes inſu-

las

las, & maritima loca in partibus illis multis hæreſibus infecerat, occiditur. Factum id, cùm pulſus tandem à Godefrido noſtro nauigio fugit. Habet hoc Molanus. Docuerat is, ſacri Ordinis miniſtros nihil eſſe, Corporis & Sanguinis Chriſti perceptionem ſumentibus ad ſalutem non prodeſſe. Veſtibus deauratis incedens, conuiuiorum apparatibus ſuos dementauerat, in reſiſtentes ſæuierat, nec poterat Antuerpiæ impoſtura dudum extirpari, etiamſi duodecim Clericorum congregatio ab Epiſcopo Cameracenſi in ſubſidium ſacerdotis, qui & turpiter viuebat, & ſolus erat in Eccleſia S. Michaëlis, inſtituta eſſet. Quare tandem Clerici & charitate & euidenti neceſſitate cogente, S. Nortberto & Fratribus eius per manum Epiſcopi hanc Eccleſiam cum quibuſdam reditibus dederunt, & Clerici in eodem oppido aliam ſibi Eccleſiam conſtituerunt. Tunc (ait Robertus ad annum 1124.) audientes verbum Fratrum, & videntes opera, nonnulli compuncti, Corpus Dominicum, quod vel in ciſtis vel foraminibus per decem aut quindecim aut eo ampliùs annos abdiderant, reportabant. Colligo itaque, Fratres hanc meſſem ingreſſos anno illo vigeſimo quarto; attamen eos Patrem ſeu Abbatem non accepiſſe niſi triennio pòſt, cùm Nortbertus factus fuiſſet Magdeburgenſis Archiepiſcopus, ex Vitæ eius cap. 46. diſco. Atque huic congregationi etiam quædam adiecit hic Godefridus Dux, vt docent eius loci monimenta. Sub eodem quoque Godefrido cœpit Vlierbecum iuxta Louanium Ordinis S. Benedicti ſub annum 1125. perfectum demum anno 1163. Hinc Cœnobium Virginum eiuſdem Ordinis in colle iuxta Cortenberge anno 1129. Et eodem anno Parcum iuxta Louanium Ordinis Præmonſtratenſis, Godefrido Duce locum feris ſilueſtribus animi cauſa alendis deſtinatum in meliores vſus conuertente, conſentientibus filiis Godefrido & Henrico, approbanteque Alexandro Leodienſi Epiſcopo. Poſteà ſub annum 1132. etiam Grimberganum eidem Ordini aſſociatum eſt, cùm priùs fuiſſet Canonicorum regularium anno 1110. à Wilhelmo Berthoutio inſtitutum. Sequitur Auerbodienſe eiuſdem candidi Ordinis Præmonſtratenſium circiter anno 1133. erectum. Literæ confirmationis extant Tom. II. Rerum Leodienſium recèns editarum; vnæ Arnoldi Comitis Loſſenſis fundatoris, datæ anno 1134. aliæ Innocentij Papæ idem confirmantis anno 1139. Hinc celebre illud Tongerloënſe item Ord. Præmonſtratenſis ſub annum 1134. Fundator primus fuit vir plebeius (ſic ſcriptum inuenio) ſed opibus pollens, nomine Giſlebertus, qui ſe ſuaque vniuerſa Deo tradens, ibidem Religioſus Conuerſus (vt vocant) factus eſt. Poſteà à variis dotatum, tandem à Ioanne II. Brabantiæ Duce anno 1297. in clientelam ſuſceptum eſt. Hæ tres iam poſtremò nominatæ Abbatiæ, Parcenſis, Auerbodienſis, & Tongerloënſis, ex Abbatia S. Michaëlis

Tanchelinus ſcelestus hæreſiarcha Antuerpiæ.

Initia Cœnobij S. Michaëlis Antuerpiæ.

Plura etiam alia Cœnobia in Brabantia tempore huius Godefridi erecta.

Imprimis quinque Cœnobia Ordinis S. Nortberti.

Ex S. Michaële ad tria Cœnobia primi Fratres miſsi, ad vnum ex Floreſſia.

chaëlis Antuerpienſis primos Fratres acceperunt; ſicut etiam anno 1133. cœnobium Heileſemenſe à Floreffienſi, quod primum omnium in Belgio ſub annum 1122. cœpit, vt eſt Vitæ S. Nortberti cap. 21. Et eodem anno cum Heileſemenſi inſtitutum eſt quoque Monaſterium magnum Bigardienſe prope Bruxellas.

GODEFRIDVS II.

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XXV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis tribus.

Sororum huius Godefridi illuſtres nuptiæ.

HVIVS Principatum orditur Diuæus his verbis: Corpore ſuperioris Godefridi Affliginij depoſito, Gothfredus maior filiorum eius Ducatum adiit; quem cum Henrico, Aleyda, Ida, alioque Affliginienſi Monacho ex filia Henrici Quarti Regis Germanorum & Tertij Imperatoris extulerat. Aleidam Rex Anglorum, Idam Cliuiæ Comes vxores habuerunt. Initiò verò ſequentis anni Henricus
1140 frater noui Ducis viuis exceſſit; cuius viduam Laurentiam, Theodoricus pater Flandriæ Comes Irano Balduini Craſſi Comitis Aloſtenſis filio iunxit. Ita Diuæus: quæ poſteriora totidem ferè verbis ad eumdem quoque annum notat Meierus; verùm vtrùm Henricus alius fuerit ab Affliginienſi Monacho, quod vult Diuæus, dubitò. Nam hæc habet diligens horum ſcrutator Dn. Molanus cap. 56. Militiæ ſacræ: Godefridus de Louanio moriens duos reliquit filios, ſed qui mox eum moriendo ſecuti ſunt. Legitur enim in antiquiſſimo Codice Parcenſis Eccleſiæ: Anno MCXL. obiit Godefridus Dux magnus. Anno MCXLI. obiit Henricus Comes filius eius. Anno MCXLII. obiit Godefridus Dux iunior frater Comitis H. Obiit autem Henricus Comes Cōuerſus Monaſterij Affligemenſis. Cui etiam bona quædam contulit, vt declarat ſubſequens charta: In nomine ſanctæ & indiuiduæ Trinitatis. Notum ſit omnibus „ tam præſentibus quàm futuris, quòd ego Henricus filius Ducis Gode- „ fridi Ducis Lotharingiæ & Comitis Louanij, ob declinandas miſeran- „ das & ærumnoſas huius ſæculi procellas, ad Monaſterium Affligemen- „ ſe quaſi portum ſalutis confugi; vbi Deo & ſanctis Apoſtolis eius Petro „ & Paulo

Conandū, ſi poſsint Diuæus & Meierus Molano conciliari.

Donatio facta Eccleſiæ Affligemenſi ab Henrico fratre huius Godefridi.

GODEFRIDVS II. XXV. BRAB. PRINCEPS.

& Paulo ſub præſentia domini Petri Abbatis, & totius Congregationis, „ adſtantibus hominibus meis, meipſum in Monachum offerens, allo- „ dium quod apud Sichne, & Rode iuxta Werde, ex patre meo me liberè „ contingebat, & commune cum fratre meo Duce Godefrido patris mei „ ſucceſſore poſſidebam in aquis & paſcuis, in campis & ſiluis, & in om- „ nibus ad ius noſtrum pertinentibus, pro anima patris mei, & matris „ meæ, & Clariſiæ ſororis noſtræ, & pro meipſo, & pro prædicto fratre, „ meo Duce Godefrido, & ſororibus meis Aleide Regina Angliæ, & Ida „ Comitiſſa, & pro omnibus parentibus & amicis in eleemoſyna tradidi. „ Hæc apud Molanum dicto loco. Et conſonant quæ ſunt in Auctario Gemblacenſi, edito à Miræo noſtro ex MS. Lipſiano his verbis: Heinricus Comes, filius Ducis Godefridi ſuperiore anno defuncti, militiæ cingulo depoſito, Affligemenſis Monachus factus, cæleſtis militiæ ſignaculum accepit, & citò vocatus à Deo migrauit. Sic ibi. Sed ad res ipſius Godefridi Ducis veniamus. De iis ſic idem Auctarium ad annum eumdem 1140. Henricus Comes Lemburgenſis, dolens ſe priuatum honore Ducatus quem pater ſuus habuerat, Godefrido Duci rebellis erat, contiguos ſibi poſſeſſionum eius reditus inuadebat, & ſicubi præualebat, nulli amicorum eius parcebat. Ita ibi. Quod ne quis putet de patre dictum, his verbis idem Auctor anno præcedenti & patris mortem & filij ingreſſum conſignat: Godefridus, inquit, Louanienſis Dux Lotharienſium, magnum patriæ ſuæ decus, vir ſuo tempore, & tempori & honori (nota) ſciens ſe decenter conformare, moritur, & Affligemenſis templi ſepultura honoratur. Conradus Tertius Rex huius nominis, Godefridum filium Godefridi Ducis facit paterni honoris ſucceſſorem, ea maximè pro cauſa, quia ſuæ coniugis ſororem ei dederat vxorem. Hæc Auctor; qui proſequens anno proximo verba à nobis paulò antè prolata, de Henrico Limburgenſi rebelli iſta ſubnectit: Godefridus Dux grauiter ferens inſolentiam eius, oppidum S. Trudonis cum multo equitum peditumque exercitu obſedit, ciues ad deditionem coëgit, obſides promiſſæ ſibi fidelitatis accepit. Deinde cum eodem exercitu progreſſus, & Aquas-Grani oppidum ingreſſus, cum multo potentatu per biduum in ſede iudiciaria reſedit, exactiones quas Ducem Lotharingiæ exigere decebat, exegit, oppidanos ſuæ fidelitati aſtrinxit, & ne Heinrici Comitis fautores eſſent, oſtentatione potentiæ ſuæ deterruit. Ita Auctarium illud. Diuæus inſuper hoc: Adactis ciuibus vt ſecum arma caperent, Limburgenſem, obiectis copiis reditum impedientem profligauit, & victor in Brabantiam rediit; vbi victoriæ lætitia, nato ei filio, adaucta eſt, quem ſuo nomine appellari iuſſit. Sic ille. ſed eum potiùs natum eſſe anno ſequenti, vel etiam fortè 1142. ineunte, ſequentia, ni fallor, ſuadebunt. Nam

Henricus ille fit Monachus.

1140

Godefridus noſter patitur ſibi infeſtum Exducem Limburgenſem.

Habet vxorem ſororem vxoris Imperatoris.

Aquiſgranum occupat, & Limburgenſem profligat.

Nam & quod Diuæus ſcribit, eo anno quo natus eſt infans, mel Louanij pluiſſe, clarè ponitur in eodem Auctario, vt videbimus, biennio ſeriùs. Porrò anno ſequenti 1141. Adelbero huius nominis II. Leodicen- 1141
ſium Epiſcopus (verba ſunt eiuſdem Auctarij Gemblacenſis) dolens fraudulenta inuaſione Comitis Raginoldi iam per 7. annos violenter retineri caſtrum Bullonium, quod cum omnibus appendiciis ſuis Otbertus Epiſcopus multa ſumma argenti acquiſierat Epiſcopio Leodienſi, inſpecta opportunitate caſtrum obſedit cum multa equitum peditumque multitudine: plus tamen de diuina quàm de humano confidens auxilio, corpus B.Lamberti ad locum obſidionis iuſſit deferri, ſic ſperans quod inchoauerat, proſperari & accelerari. Nec fruſtratus eſt ſpe ſua. In paucis enim diebus caſtrum recepit cum Dei & S.Lamberti auxilio, quod multo tempore, multorum labore nimio vix longa reddidiſſet obſidio. Quanta ibi contigerint, quanta etiã nunc contingant ad corpus B.Lamberti miraculorum inſignia, quia non eſt huius operis, prudentioribus relinquimus æſtimanda, vel ſi eis placuerit, deſcribenda. Hæc Auctor ille: nec quidquam tangit vſpiam de bello Godefridi noſtri cum Grimberganis; quod tamen Chronicum vulgare, & alij quidam faciunt tam cruentum. Diuæus his verbis commemorat poſt victoriam de Limburgenſi: Ceterùm Bertoldos rurſum cornua efferentes impari fortuna Godefridus tentauit: victores enim hoſtes omnia recuperauêre, quæ Barbatus Dux ademerat: nec feliciorem annum proximum Brabantini habuêre; Gothfredus enim Dux, cùm bellũ Bertoldus rurſum moliretur, Idibus Iunij fatis conceſſit. Hæc ille, bellum hoc primum anno eius ſæculi quadrageſimo primo geſtum eſſe ſatis indicans; etſi vitioſus in margine ſit numerus. Nam Godefridum defunctum eſſe anno quadrageſimo ſecundo, mox liquebit. Hiſtoria vulgaris (vt eam Latio donauit Grammaius) iſta habet, à Godefrido patre ad hunc filium tranſiens: Poſtrema Godefridi Ducis (patris) in Grimberganos expeditio ceſſit proſperè; vici enim aliquot in poteſtatem redacti, & Aſca expugnata, cuius Dominus Grimberganarum partium acerrimus erat propugnator. Nec quidquam Godefridi Primi æuo ampliùs geſtum, cui inter mortales vltimus annus fuit 1139. dies 8. Kal. Februarij (intellige, exiens annus ille more Gallico non ante Paſcha; alioqui 1140. vt vidimus:) quo moriente (pergit idem Auctor) induciæ cum Bertoldis fuerunt; quibus exſpirantibus iterùm nouum bellum gliſcere. Exultare Godefridus Secundus Dux victoria recèns contra Limburgenſes parta, Bertoldos flocci pendere, Grimbergæ obſidium magnis viribus moliri. Nec latuêre hæc Bertoldum: pretioſiſſima igitur quæque agri Grimbergani, iuſſu eius, partim Grimbergam, partim Mechliniam comportata; qua Duci

Victoria S. Lamberti ad Bullonium.

Bellum Grimberganum vt à Diuæo narratur.

Idem bellum pluribus explicatur.

Parat Godefridus obſidere Grimbergam.

T tranſ-

transeundum erat, foſſæ aliaque id genus impedimenta obiecta. Nam oppido exire, & cum Duce manum conſerere cum exiguo copiarũ, quod ad manum erat, Bredanus diſſuadebat. Godefridus itaque Dux in Grimberganos profectus, Strombecam inter & Grimbergam conſederat, ratus Bertoldum, qua erat ferocia, illicò ad prælium deſcenſurum. Verùm Bertoldus (vt diximus) Bredani conſilio munitiſſimo loco ſe continebat. Duci itaque diſcedendum fuit, & Bruxellam reducendæ copiæ. Mox Bertoldus, in agrum Bruxellenſem facto impetu, omnia ſibi à Barbato adempta recuperauit; atque adeò inter infauſti belli tumultus Ducem fata occuparunt anno 1142. Hæc ibi. Mortem eius Gemblacenſe Auctarium his annotat verbis: Anno 1142. Godefridus Iunior II. Dux Lotharingiæ, tertio anno ſui Ducatus immatura morte præripitur, hepatica paſſione conſumptus; Louanij in templo tumulatur. Succedit filius eius æquiuocus, primum adhuc agens ætatis annum. Et paulò ſuperiùs ad eumdem annum: In vicinia Louanienſi mel ſtillauit de cælo in modũ roris; quod verum mel fuiſſe, probauerunt multi viſu, guſtu, & contrectatione. Hæc Auctor ille. Sub hoc Principe anno 1140. Iettenſe Monaſterium, quod Diligemium hodie nuncupant, vno à Bruxella milliario in pago Iette fundatur, Fratribus Truncinio euocatis, & Woltelmo primo Abbate cõſtituto. Hæc Miræus ex Balduino Niniuenſi Chronologo. Accidit & hoc memoria inprimis dignum anno 1141. Tiburtini non longè ab vrbe Roma poſiti, occaſione ſchiſmatis de quo ſuprà dictum eſt, haud parêre Romano Pontifici aſſueti, per pacem redigi in obedientiam indignantes, reſiſtere Innocentio Pontifici ſunt auſi. Qua contumelia ſe affici Romani videntes, dum eorum clandeſtinas paterentur iugiter incurſiones, ad ſubiugandos illos omne ſtudium impendere ſunt aggreſſi: ſed ab ijs turpiter in fugam verſi, adeò impatienter hanc ignominiam tulerũt, vt licet poſteà ijdem Tiburtini armis ſpiritualibus & temporalibus Innocentij cedentes, deditionem fecerint; tamen Romani volentes vt eos Pontifex per obſides & ſacramentum ad duriſſima ſubeunda cogeret, nempe, vt ruptis muris omnes prouinciâ cederent; cùm ipſe immani eorũ petitioni annuere nollet, ſeditione mota in Capitolio conuenientes, antiquam Vrbis dignitatem reſtaurare propoſuerunt, ordinemque Senatorum, qui iam per multa tempora ceſſauerat, conſtituerunt, ac rurſum cum Tiburtinis bellum innouarunt, fruſtrà conante Innocentio eos tum minis tum blanditiis à cœptis reuocare. Narrat hæc Otto Friſingenſis huius ſæculi Scriptor; cuius item relatione conſtat, peſtilentem illam auram rebellionis inſufflaſſe Romanis Arnaldum de Brixia nouum hæreſiarcham, dum iactaret laicorum eſſe omnia temporalia, & à Clericis iniuſtiſſimè detineri.

Diſceditur vtrimque ſine prælio; agri tantum vaſtati.

1142 *Moritur Dux Godefridus, Louanij ſepultus.*

Diligemiũ cœnobium fundatum.

Rebellant Itali Papæ Innocentio.

Antiquam formam Reipubl. Romani reſtituere conantur.

GODE-

GODEFRIDVS III. IN CVNIS FILIVS PRÆCEDENTIS, XXVI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quadragintaquatuor.

RES huius Principis in hunc modum auſpicatur Diuæus: Repentino Ducis Godefridi ſuperioris interitu quantum Reſpublica detrimenti acceperit, mox apparuit: 1142

Bertoldi enim, quorum impetus nec ab eo nec à patre eius refrænari potuerat, morte eius omnem animum Brabantinis concidiſſe rati, cœptum antè bellum acriùs proſequuntur, & Bruxellenſium finibus quaſſatis, Villeuordiam pagum arcemque, cum alia vicina Netelaria captas exuſtaſque euertunt.

Grimberganus Villeuordiam & vicinam Netelariã euertit.

Barones intereà Brabantiæ, miſſis ad Cunradum Imperatorem (qui Gothfredo puero auunculus erat) Ducatum nouello Duci confirmari impetrarunt. Quare celebri Ordinum Conuentu Louanij indicto, creatis Duci tutoribus Diſthemij, Birbachi, ac Weſemaliæ Baronibus, & Domino à Wemmela, omnes ſacramenta fecêre: ibidem de repellendis Bertoldis conſultatum. Miſſi qui à Theodorico Flandriæ Comite opem peterent: ijs aduenientibus in hoſtem iuêre; à quo victi, cæſis auxiliaribus, Comitem ſecundò adire compulſi, duriorem eum inuenêre: ſuorum etiam priori clade motus, nouum in Flandria militem colligi vetuit, niſi hac lege, vt adultus Dux ſe beneficiarium eius profiteretur.

Pugnant Brabantini cum Grimberganis infeliciter.

Quod cùm facturum tutores iureiurando cauerent, è præſenti neceſſitate ijs, ita vti voluerat Comes, promiſſis, maxima nobilitatis Flandriæ pars in Brabantiam profecta eſt: nec minori diligentia Bertoldi ſuæ partis Principes concitabant, mediâ etiam Franciâ militem elicientes. Iis tamen ſeriùs mouentibus, Brabanti, paratis ad expeditionem neceſſariis, Bruxellâ mouent. Arx erat Grimbergæ, binis ab vrbe milliaribus, contra impetũ hoſtilem fortiùs munita: vnde Viluordiam vicinamque regionem Bertoldi depopulari ſolebant. Hanc, omnibus in itinere protritis, adorti, primo impetu captam, obtruncatis cuſtodibus, cum Cœnobio exuſſere.

Altera pugna in qua Grimberga eſt exuſta, multiq́; obtruncati.

Inde Mechliniam procedentes, eadem clade afflictis circumvicinis villis, cùm oppido obſidionem appararent, Bertoldos cum omnibus auxiliis Grimbergam veniſſe, & arcem multò quàm antè munitiorem reſtaurare cognoue-

nouerunt. Quare, relicta Mechlinia, Grimbergam reuerſi, in hoſtium conſpectu caſtra locarunt. Vbi cùm de ſumma rei diutiùs deliberatum eſſet, tandem caduceatorem in hoſtium caſtra mitti placuit. Huic in mandatis datum, vt omnium nomine hoſti edicat, ſi poſitis armis, Ducis ipſorumque arbitrio ſe cauſamque ſuam committat, ipſos omnem daturos operam, vt controuerſia ſine vllo ſuo incommodo finiatur. Quòd ſi omni ſano conſilio, omni clientis officio, omni denique humanitate reiectis, in rebellione perſiſtat (prolixus ſum verbis Diuæi) paratos ſe iam de ſumma rei prælio contendere: quo ſi vinci eum contingat, nihil aliud quàm crudeliſſimam ſed iuſtam pœnam expectandam. Hæc monentem vix ſine iniuria caſtris excedere iuſſere. Eo itaque ad ſuos reuerſo, cùm nec minitando nec blandiendo pacati quidquam ab hoſtibus eliceretur; Barones, ad quos ſumma rei pertinebat, altera luce omnes ad prælium paratos eſſe iuſſerunt. Miſſus tum conſilio Gaſebecani Baronis Bruxellam Arnoldus à Craienheymio Eques, infantem Ducem matris vberibus abſtractum attulit: quo viſo, immane, quantum aucti ſint animis milites; præter innatam virtutem, etiam miſeratione infantis ad fortiter agendum concitati, quem ex Duce captiuum facturi forent, ſi ignaui operam nauarent. Altera porrò die, quæ prælio deſtinata erat, vtrimque Rectores militem caſtris eduxêre: Dux noſter in cunis ante aciei principia ſalici appenſus eſt, vagitu ſuo victoriæ auctor futurus. Pari dein ferocia vtrique alteros petiuêre. Pugnatum eo die tanta vtrimque cæde, vt maiorem nullus anteà factam meminerit: neutris tamen cedentibus, ſuperuentu noctis, à prælio deſtitêre. Simili pænè euentu poſtera die certamen repetitum. Tertia porrò luce, ex deſperata vincendi moriendíve pertinacia, magis accenſis animorum odiis, ſummo furore in prælium ruunt; nec vſque ad meridiem, vter vinceret, diſcerni potuit. Tum verò Bertoldici, cæſis ſuorum primis, Brabantinorum vndique inferentium pondere confracti, in fugam ſe coniecere; & inſecuti pari ferocitate victores, nullum cædium finem faciunt, ea crudelitate, vt colorem Senna fluuius ex interemptorum ſanguine mutauerit. Nec incruenta fuit noſtris ea victoria, nempe deſideratis Baronibus Diſthemij, Rochellariæ, Weſemaliæ, Birbachi, Lefdaliæ, Rauiſij, Traſignij & Horniæ. Hoſtium verò pænè omnes Duces cæſi, Gerardus cognomento Barba draconis, Arnoldus filius ſenioris Bertoldi, & hi Domini ſeu Domicelli, Capellæ, Ittræ, Scoudebroukæ & Barleghemij; Henricus ab Oye-brugga, Ioannes & Sigerus filij Ioannis Domini Bredæ; Comes Vizzonij in Biturigibus Galliæ, Dominus de Coucy Picardus; Domini de Iſelſtein & Arcle Hollandi; Dominus Brouchorſij Gelrus. Arnoldus verò ſenior cum Waltero filio captus

Inſtruitur tertia pugna, miſſo caduceatore.

Infãs Dux in cunis ad caſtra adducitur.

Biduo pugnatur dubio Marte.

1143

Demum vincunt Brabanti, etſi non ſine magna ſuorum clade.

GODEFRIDVS III. IN CVNIS, XXVI. BRAB. PRINC.

captus, poſt ſextam hebdomadam dolore vulnerum confectus eſt; Wal-
terus poſt quadriennium certis legibus, vt dicemus, cuſtodia dimiſſus

Euertitur arx Grimbergana, non tamen omnino, vt ad an. 1159 liquebit.

eſt. Poſt hanc victoriam Brabanti, euerſa Grimbergæ arce, auxiliis di-
miſſis, domum quiſque ſuam conceſſere. Hucuſque Diuæus locu-
tus. Nec cuiquam mirum videatur de infante in cunis aciei præ-
fixo. Certè id olim, teſte Iuſtino, etiam fecerunt Macedones contra Illy-
ricos pugnaturi. Bellica narratio vulgaris, à Grammaio, vt diximus,
conuerſa, etiam duplo prolixior eſt; ſed nobis hæc Diuæi prolixa ſatis
atque etiam ſufficiens viſa eſt. Ponit autem Vulgaris primos belli con-
greſſus ad 8. Kalend. Iulij, poſtremos verò ad 18. Kalend. Septembris,
anni 1144. A quo tempore cùm ibidem dicantur fluxiſſe anni quatuor
cùm poſteà Cæſar & Francus in bellum ſacrum nomina dederunt,
euincitur bellum hoc finitum anno præcedenti, ſcilicet quadrageſimo-
1143 tertio, vt mox ex anno ſuſcepti belli ſacri patebit. Ad eumdem an. 1143.

Feuda certa Godefrido ab Imperatore confirmantur.

itidem Auctarium Gemblacenſe hoc habet: Conradus Rex conceſſit
filio Godefridi Ducis iunioris adhuc puerulo, quidquid beneficij vel
honoris anteceſſores eius habuerunt de manu Imperatoris. Sic ibi. Ali-
quamdiu hæſitaui de tota hac narratione Grimbergenſi, quòd Scriptor
Gemblacenſis eius temporis, & ipſe Brabantus, ne meminiſſet quidem:
ſed poſteà exemit ſcrupulum illũ Scriptor Affligemenſis, quem produ-
1144 cemus ad annum 1159. Intereà anno 1144. eodem Gemblacenſi teſtante,
Fulco IV. Rex Ieroſolymitarum quintodecimo anno Regni ſui vita de-
1145 ceſſit, & Balduinus filius ei ſucceſſit. Et anno ſequenti ciuitas Edeſſa,

Edeſſa à Paganis capitur, omnibus Chriſtianis crudeliter trucidatis.

quæ & Rohaiz dicitur, multo tempore à Chriſtianis poſſeſſa, per negli-
gentiam Chriſtianorum & inſidias Paganorum capitur, omneſque qui
in ea inuenti ſunt perfectæ ætatis Chriſtiani trucidantur; adoleſcentes
vtriuſque ſexus per diuerſas Paganorum prouincias in ſeruos & ancillas
1146 venumdantur. Vnde anno proximo, qui eſt Chriſti 1146. Occidentales
Chriſtiani dolentes de tanta clade, iuſtoque dolore commoti, vno ani-
mo parique conſenſu ad debellandos eos proficiſci deliberant. In
tantum autem erant omnes prompti & alacres ad hanc profectionem,

Ad ſecundum bellum ſacrũ ſe accingunt Imperator & Franciæ Rex.

vt & Conradus Rex Teutoniæ, & Ludouicus Rex Franciæ, Religioſo-
rum virorum, & præcipuè Bernardi Abbatis Claræuallenſis monitis
animati, & ipſi prompto animo ad hanc expeditionem ſeſe accingerent.
Sic ibi. Tunc, eodem quoque D. Bernardo agente, Walterus Bertoldus,
de quo ſuprà, carcere liberatus, dato fratre obſide, ad idem bellum ſa-
1147 crum Imperatori ſe iunxit. Pergit idem Auctor: Hinc ergo anno 1147.
Conradus Rex Heinricum filium ſuum Aquis-Grani in Regem ſubli-
mauit, ne poſt deceſſum ſuum Regnum abſq; Principe remaneret. Pars
Chriſtiani exercitus Ieruſalẽ nauigio petens, Oliſiponem vrbem Hiſpa-
niæ,

niæ, virtute Dei Saracenis pulſis, cepit, & Chriſtianis reddidit. Cōradus Imp. cum 50. & ampliùs millibus militū, & innumerabili manu peditū, tranſito mari, quod Brachium S. Georgij dicunt, tum dolo Græcorum, tum incurſione Turcorum, tum penuria famis, pænè totum exercitum amiſit. Et eodem anno Monachi duodecim cum Laurentio Abbate, & quinq; Conuerſis à B. Bernardo ex Clara-Valle in Brabātiam miſſi Villarienſe Monaſterium ædificarunt. Anno proximo 1148. Conradus & Ludouicus Reges, qui ſuperiore anno cum infinito exercitu fuerāt trans mare vt Paganos debellarent, nihil proſperè fecerunt; ſed tantis exercitus eorum attritus eſt infortuniis, tum fame, tum mortalitate, tum ferro hoſtium, vt de tot millibus tam copioſæ multitudinis vix pauci repatriauerint. Eodem anno Alnæ ad Sabim fluuiū Monachi item Ciſtercienſes per beatum Bernardum collocantur, petente Heinrico Epiſcopo Leodienſi. Sic Gemblacenſis, & finit. Sed non niſi ſequenti anno Conradum & Ludouicum reuerſos, tum alij, tum Continuator Affliginienſis Monachus his verbis docet: Anno, inquit, 1149. Imperator Conradus & Rex Franciæ Ludouicus ſine vllo effectu procinctum ſoluunt, & ab itinere Ieroſolymorum reuertuntur, numquam audita tanta infelicitate tanti exercitus. Ita ille. Annos duos tranſilio. Anno 1152. teſte eodem Affligemenſi, Conradus Imp. diem vltimum clauſit; cui ſucceſſit Fredericus conſobrinus eius. Et eodem anno in Eccleſia S. Nicolai, quæ conſtructa eſt in oppido Bruſellenſi, Deus per beatam Virginem operatus eſt tanta miracula, quòd à temporibus Apoſtolorum adeò magna & frequentia in tam breui tempore nuſquam ſint audita. Dum enim conſenſu Abbatis Affligemenſis & conſilio Fratrum, feretrum in honore S. Mariæ auro & argento operiendum, ab Eccleſia Wauerenſi cum ceteris Reliquiis, quæ in eadem continentur, fuiſſet allatum, & in Eccleſia S. Nicolai decenter locatum, ſtatim operante diuina virtute, per merita glorioſæ Virginis cæci viſum, ſurdi auditum, claudi greſſum recipiunt, & tot infirmi variis languoribus oppreſſi à Paſchali hebdomada, vſque in diem Natiuitatis S. Ioannis, ſanitatem optatam conſecuti ſunt, vt ſi Fratres ſupradictæ Eccleſiæ hæc per ſingula ſtili officio fidelium memoriæ commendaſſent, non paruum volumen poſteris profuturum conſcripſiſſent. Hæc ibi. Annus 1153. magnorum virorum inſignitur funeribus. Deceſſit Pōtifex Romanus Eugenius, deceſſit & eius inſtructor diuus Bernardus Claræ-Vallis clariſſimus Abbas 12. Kalend. Septembris, relinquens ea die (verba ſunt hiſtoriæ Vitæ eius) inhabitantes in Clara-Valle animas Domino ſeruientes ſeptingentas ſeptuaginta. Anno 1154. Anaſtaſius Papa ex hac vita deceſſit; ſucceſſit ei Adrianus, anteà Nicolaus dictus, Epiſcopus Albanenſis. Anno 1155. Godefridus

Aedificatur Monaſteriū Villarienſe. 1148

Item Monaſterium Alnenſe.

1149

1152 *Moritur Conradus Imp. ſuccedente ſibi Frederico.*

Bruxellæ in Eccleſia S. Nicolai innumera ſiunt miracula.

1153 *Moritur S. Bernardus relinquens ea die in Clara-Valle animas Deo ſeruiētes 770.*

1154

1155

dus iunior Dux Lotharingiæ, (teſte Affligemenſi) Margaritam filiam Heinrici Comitis Lemburgenſis in coniugio ſortitus eſt: per quod tandem rebus omnibus pace compoſitis, contentio longo tempore protracta, ea conditione finita eſt, vt Godefridus confirmatum ſibi Ducatum ſine vlla contradictione, nec non Aduocatiam S. Trudonis, & caſtellum Rode obtineat, atque omnium quæ poſſidet idem Comes, poſt deceſſum eius, medietatem accipiens, hereditario iure ſucceſſor fiat. Ita ille. Diuæus nominat Rodam Aquiſgrani vicinam arcem. Rurſum tranſeo annos tres, tamquam parum aut nihil inſtituto noſtro adferentes. Ad

Godefridus noſter inter cetera obtinet etiam Aduocatiã S. Trudonis.

1159 annum 1159. hæc notat idem Affligemenſis: Bellum grauiſſimum ortum erat ante annos circiter 20. inter Ducem Louanienſem Godefridum iuniorem, & Walterum cognomento Bertoldum. Puer quidem Godefridus adhuc in cunis iacebat, turba autem ſeditioſorum vtriuſque partis pacem turbabat. Vnde magnum malum proceſſit, & quaſi quoddam contagium terram vtriuſque inuaſit. Agricolæ enim bonis ſuis ſpoliati, miſeri & exules de finibus ſuis ſunt egreſſi, terra deſerta habitatoribus inculta remanſit. Erat cernere miſeriam, incendia, homicidia, rerum omnium deprædationes violenter fieri ferè per annos 20. donec hoc anno, bello quarto Grimbergenſis

Bellum Grimberganũ quartum & vltimum.

Vrbs antiquaruit, multos dominata per annos;

caſtrumq; magnũ & famoſum, quod humana virtute vix poterat, iuſto Dei iudicio combuſtum, & ad ſolum vſq; dirutum eſt. Accidit hoc in feſto S. Remigij. Itaq; omni auxilio deſtitutus, à Comite Flandriæ derelictus, cui ſoli innitebatur, cum Duce, ſerò tamen, in pacem rediit. Hæc ille Scriptor huius temporis. Diuæus (cuius confuſi ſunt hîc annorũ numeri) iſta addit: Circa idem ferè tempus Godefridus noſter profectus in Flandriam, multa Comiti Theodorico obtulit, vt ſacramentum à tutoribus initio Principatus, neceſſitate vrgente, extortũ remitteret: quod cùm nullis ab eo precibus euinceret, fertur euaginatum enſem Comiti tradidiſſe, dixiſſeque, Ceruicem ſibi præcidi potiùs cupere, quàm nobiliſſimum Ducatum Comitis beneficio poſſidere; delectatumq; ea conſtantia Comitem, terra Teneramundana (quæ eatenus iuris Brabantici fuerat) contentum fuiſſe. Mox Godefridus Waltero ac Gerardo ignouit filiis Walteri Bertoldi (de quo ſuperiùs) iiſque bona paterna reddidit; ea tamen lege regioni Grimberganæ impoſita, vt minor natu iure primogeniture in feudis frueretur: qua ratione Walterus Mechliniæ dominium à fratre Gerardo, is verò Grimbergam à Duce beneficium recognouit. Sic ille, nihil tamen adferens, quomodo illi ſic domiti ſint. Vulgaris illa à Grammaio conuerſa belli Grimbergani Hiſtoria, ſic item frigidè concludit: Interiecto aliquot annorum ſpatio poſt patris mortem

Heroicum factum noſtri Godefridi.

Apud Grimberganos minor natu gaudet iure primogenitura.

tem Dux noſter filios in gratiam recepit. Ferunt Fredericum Barbaroſſam Imperatorem, vt captis precator adeſſet, Louanium veniſſe. Ita ille. Miror, dictos Auctores non meminiſſe quarti iſtius belli Grimbergani, quod initio huius anni ex Scriptore eius ſæculi iam ſtabiliuimus. Nec minùs mirum mihi, Annales Flandricos nullam vſpiam mentionem facere eorum quæ hîc Diuæus inter Godefridum & Flandriæ Comitem acta deſcribit. Meminit quidem partis alicuius Meierus ad annum huius ſæculi quadrageſimum, ſed prorſus in vnum commiſcens diuerſiſſimas res geſtas ampliùs octodecim annorum. Anno proximo, qui eſt 1160
Chriſti 1160. (loquitur Diuæus) Henricus cognomento Leo, Dux Saxoniæ, Vandalis veteri ſede expulſis, miſſis in inferiorem Germaniam Adolfo Comite Holſatiæ ac Henrico Scatenſi, nouas Brabantinorum, Flandrorum, ac Hollandorum colonias in Vandaliam ac Vagriam deduxit: & anno ſequenti Louanium muris circumdari cœpiſſe in ſcriptis 1161
codicibus reperio. Hæc Diuæus. Anno 1162. Imperator Fredericus, teſte 1162
Affligemenſi, à Rege Francorum inuitatus, vt ſublato ſchiſmate, Romanæ Eccleſiæ pax firma redderetur, Concilium in territorio Veſuntionum in Dola villa ſuper Saonam fluuium in Decollationem S. Ioãnis Baptiſtæ conuocauit; ſed Rege Franciæ ab Imperatore auerſo, quique ſine effectu in ſua redierunt. Hæc ille. Cauſam iniquam Frederici his verbis aperit Neubrigẽſis, Scriptor eius temporis Anglus: Poterat ſanè ſciſſura illa citò reſarciri, poterat multitudini paucitas cedere atque vniri, niſi Fredericus Imp. veteri odio Rolandi Alexandrum non ferens, partem Octauianam tuendam fouendamque ſuſcepiſſet. Sic ille. Etenim electus traditur Alexander à XXII. Cardinalibus, tribus tantùm ſuffragantibus Octauiano. Hoc tantùm adfertur pro Frederico, quòd Alexander non voluerit ſubmittere cauſam ſuam Concilio ab Imperatore Papiæ indicto; quare & ibi Octauianus Papa declaratus eſt, & alij deinde duo poſt eum per annos octodecim. Anno 1163. corpora trium Magorum à Rai- 1163
naldo Colonienſi Electo, de Eccleſia quadam ciuitati Mediolanenſi contigua (Mediolano anno præcedenti à Frederico Imp. capto) tranſlata ſunt, & cum magno gaudio & exultatione totius prouinciæ ciuitati Colonienſi illata, & in Eccleſia S. Petri repoſita ſunt. Hæc Scriptor Affligemenſis; & ſubdit: Quòd ſi quis vult ſcire quomodo de partibus ſuis tranſlata ſunt Conſtantinopolim, & de Conſtantinopoli Mediolanum, id in Eccleſia S. Petri Colonienſis inueniet. Et ſic finit ſuum Auctarium.
Anno 1164. annotante Meiero, cùm ſchiſma per id tempus grauiter Ec- 1164
cleſiaſticam perturbaret quietem, Henricus Anglorum Rex fretus conditione temporis, non veritus eſt Eccleſiaſticæ libertati manus iniicere, conatus profanæ ditioni omne ſubiicere Sacerdotium. Sic ille. Et ſubdit

Coloniæ noua ex Brabantia & vicinis locis in Vandaliam ducta.

Diſcutitur cauſa ſchiſmatis à Frederico Imp. conflati.

Corpora SS. Trium Magorum transferuntur Coloniam.

ad

1165 ad annum ſequentem: Philippus Comes cum Matthæo fratre & Gode-
Godefridus auxiliaris Flandri contra Hollandos.
frido Comite Louanienſi, inſtructa multarum nauium claſſe, mouet in
Florentium Comitem Hollandiæ, qui per id tempus terra marique Flan-
dris incommodabat. Ceſſit hæc expeditio Flandris perquam proſperè.
Enimuerò Florentius, qui tantam ſibi vim militum piratarumque con-
flauerat, vt totius maris imperium obtinere videretur, circumuentus vn-
dique à noſtris, deſperata ſpe reſiſtendi, ſine vllo propè certamine ſe
Florentius Comes Hollandiæ à Flandro capitur.
ſuoſque Philippo Principi dedidit. Adductus Brugas, atque in Cœnobio
diui Donatiani diligenti cura ſeruatus; de piratis nonnullis ſumptum
ſupplicium. Sic ille. & prolixè ſecundo anno pòſt, de liberatione eiuſdem
Florentij. Et ſubſcribit pro parte Chronicum Hollandicum, vt nunc ha-
betur, itemque Heda. Quin ita etiam notat Continuator Aquicinctenſis
ad eumdem annum his verbis: Philippus Comes Flandriæ, & Matthæus
frater eius Comes Boloniæ, & Godefridus Dux Louanienſis, cum ſeptem
ferè millibus nauium expeditionem mouent aduerſus Comitem Hol-
landiæ; quem in deditionem venientem cum ſuis Comes Flandriæ diu-
** Nodus haud exiguus in hiſtoria Hollandica.*
tiùs tenuit in captiuitate. Hæc ille. Interim examinet Lector quid ſibi
velit* Ioannes Beka Hiſtoricus Vltraiectinus, qui ſcripſit ante annos tre-
centos, dum huius belli non videtur meminiſſe, quin potiùs narret his
ipſis annis alias huius Florentij Comitis Hollandiæ Friſicas expeditio-
1166 nes. Anno 1166. iuxta Diuæum, Hugo Angiæ Dominus, iniuria à Bal-
duino Hannoniæ Comite affectus, arcem in oppido ſuo ædificauit, &
Regulus Angienſis ab Hãnone deficit ad Brabantũ.
Gothfredo Duci fœdere ſociatus, & repentè Hannonio hoſtis effectus,
ope Brabantinorum, ipſe poſterique eius multo tempore Hannoniam
infeſtarunt. Ita Diuæus. Meierus his verbis narrat: Sub idem tempus
Hugo Angienſis cum filiis Goſſuino, Engelberto, Sigero & Bonifacio
arcem apud Angiam exædificauit, profeſſus ſe primùm beneficiarium
Balduini Comitis Hanoniæ; ſed paulò pòſt, relicta Hanonij amicitia,
fœdus icit cum Comite Louanienſi, eaque ex noua arce, ipſe poſteri-
taſque eius, iunctis ſibi Brachbantis, perdiu Hanonienſes infeſtauerunt.
Anno 1167. teſte Aquicinctenſi, Fredericus Imp. Italienſes leuibus prœliis
1167 fundit; illi autem pro libertate patriæ ſuæ tuenda ſatis animati, de omni-
bus pænè Italiæ ciuitatibus, quæ inter Alpes & Romam conſiſtunt, in
vnum conuenientes, ciuitatem Mediolanenſem egregiè munitam reædi-
1168 ficant. Anno 1168. obiit Theodoricus Flandriæ Comes, cuius hoc Epita-
phiũ in templo Watinenſi legitur: Hîc iacet ſepultus Dominus Theodo-
En firmum documentũ ſacri Sanguinis Brugis.
ricus de Elſatia, Comes Flandriæ: qui quatuor vicibus Terram ſanctã vi-
ſitauit; & inde regrediens, Sanguinem Domini noſtri Ieſu Chriſti ſecũ de-
tulit, & villæ Brugenſi tradidit; & poſtquã Flandriam annis quadraginta
ſtrenuè rexerat, apud Grauelingos obiit anno Domini M. C. LXVIII. An-

no

no 1169. Fredericus Imp. ad cõprimendos Italienſes ire diſponens, Henricum filium ſuum adhuc puerum in Regem ſublimat Aquis. Et anno 1169
ſequenti Thomas Archiepiſcopus Cantuarienſis ab Henrico Angliæ 1170
Rege, ſeptenni exilio iniuriatus, tandem ipſius Regis permiſſu ante Natale Domini ad ſuam ſedem reuertitur; ſed non multò pòſt die 5. Natiuitatis Domini in maiori Eccleſia à ſatellitibus præfati Regis capite mutilato, effuſoque cerebro coronatur à Domino; ad cuius ſepulchrum mira & inaudita fiunt miracula. Hæc Aquicinctenſis. Eodem anno, referente Diuæo, Gothfredus noſter ab Henrico Luceburgi ac Namurci, Balduino quoque Hannoniæ Comitibus prælio ad Hagam Carniriam victus eſt, amiſſis duobus virorum millibus. Sic ille. Meierus paulò pleniùs: Per eos dies Balduinus Hanonienſis Margaritæ Elſatienſis maritus, valida ex Flandria Hannoniaque Henrico Namurcenſi, eidem Luceburgenſi auunculo ſuo adduxit auxilia contra Godefridum Comitem Louanienſem, iuris neſcio quid in Namurcum depoſcentem. Ad Hagam Carniriam collata ſigna, victus fugatuſque Louanienſis duo ampliùs amiſit virorum millia. Deſiderati ex hac parte equites omnino quinque, cum peditibus paulò ampliùs centum. Ita Meierus. Diuæus iſta ſubiicit: Sequenti anno Alexander Epiſcopus 1171
Leodienſis in Italica expeditione Imp. Frederici interiit: cui Rudolphus ſuffectus, filius Lotharingiæ Ducis. Gothfredus Dux à Namurci Comite, ope Flandrorum rurſum victus. Hæc ille. Mirum quid velit, niſi fortè hoc notet quod anno proximo ex Meiero proferemus. Interim hoc anno oppignorauit idem Gothfredus beneficium Ducatus ſui, quod ſitum eſt in villa Harſtallij (ſic loquitur Diploma quod extat in Rebus Leodienſibus) Radulpho Leodienſi Epiſcopo pro trecentis marchis in manu Frederici Imp. Sed Diploma ſignatum eſt 3. Kal. Octobris. Suſpicor Diuæum hoc voluiſſe quod notat Meierus ad annum ſequentem 1172. his verbis: Balduinus Hanonienſis ex Flandria & Hannonia, 1172
Henrico Namurcenſi auunculo ſuo portauit auxilia contra Henricum Comitem Limburgenſem, fines Namurcenſium grauiter infeſtantem. Arcem Herlonenſem obſedit; ſed decimo obſidionis die Limburgius videns ſe longè imparem, pacem exorauit. Anno 1173. (narrante Aqui- 1173
cinctenſi) contra Heinricum Angliæ Regem (occiſorem S. Thomæ Cantuarienſis) coniuratione vxoris & filiorum eius, quorumdam etiam Optimatum eius exorta, filij eius ad Ludouicum Regem Francorum contra patrem auxilium petentes confugiunt. Rex verò Francorum aſſumpto ſecum Philippo Comite Flandrenſi, in Nortmanniam expeditionem ducit: caſtrum quoddam cum magna difficultate cepit: ſed his qui in arce eiuſdem caſtri erant, viriliter repugnantibus, eam capere

S. Thomas Cantuarienſis Martyr inſignibus fulget miraculis.

Godefridus noſter infeliciter pugnat contra Comitem Namurcenſem.

Oppignorat Godefridus Herſtallum Epiſcopo Leodienſi trecentis marchis.

Rex Angliæ occiſor S. Thomæ à filiis & Rege Francorum bello petitur.

non

non potuit. Rex itaque relicta obſidione, pænè inefficax rediit. Et an-
1174 no proximo Ludouicus Rex Francorum, Heinricus & Richardus fi-
lij Regis Anglorum cum Philippo Comite Flandriæ contra præfa-

Variæ vtrimque editæ clades.

tum Regem iterùm inſurgunt: qui in Nortmanniam profecti, ciuitatem Rothomagum obſederunt. Pars verò quædam exercitus Flandriæ, inſtinctu Roberti Cameracenſis Electi, Angliam deprædatura, trans mare mittitur: quorum alij marina tempeſtate quaſſati, alij verò ab Anglis militibus viriliter ſuſcepti, & ignominiosè repulſi, cum dedecore ad propria ſunt reuerſi. Heinricus Rex Angliæ, cernens ſe ab omnibus impeti, in ſe reuerſus, tandem hoc ſuis imputauit peccatis, & ſuis viribus

Tandem Rex occiſor in ſe reuerſus, Martyrem humilitate pacat.

diffidens, diuinum poſcit auxilium. Qui Cantuariam veniens, beatum Thomam Archiepiſcopum olim à ſe iniuriosè tractatum, humili & deuota ſatisfactione, ad ſanctum tumulum eius vberrimè flendo, placauit. Hæc Aquicinctenſis. Meierus iſta: Eodem anno (nempe 1174.) multi Flandrorum, qui Robertum Comitem Linceſtriæ, Hugonemque ab Nouo caſtello Regni Anglici turbatores ex Flandria in Angliã ſunt ſecuti, ad Fanum Edmundi circumuenti, partim occiſi ſunt, partim capti, aut in fugam diſſipati. Robertus & Hugo in vincula coniecti.

Brabanti etiam huius expeditionis Anglicanæ ſocij.

Sic ille. Diuæus hoc modo: Heinricus Rex Anglorum, Brabantorum auxiliaribus copiis conductis, Britannorum Proceres ad obedientiam armata vi coëgit. Porrò Brabantinorum complures Radulphus de Fulgeriis per regionem ſuam palantes intercepit; moxque, captis Cimburgæ arce ac Dolâ oppido fraude cuſtodum, ab iiſdem Brabantinis cum Comite Ceſtriæ aliiſque confœderatis profligatus, incluſuſque turri cuidam, ea expugnata captus ad Regem deductus eſt. Hinc multæ eius terræ arces à Brabantinis Regi ſubditæ. Erat eo tempore Henricus filius eius Ludouico Francorum Regi fœdere ſociatus. Et progreditur
1175 idem Auctor: Sequenti anno Henricus pater Rex in Angliam cum Brabantinorum copiis profectus, nutantes Regni ciuitates recepit, vbi etiam capto Guilielmo Scotorum Rege in Nortmanniam reuerſus, pacem
1176 cum Francis iniit. Anno ſalutis 1176. Louanium ferè totum incendio periit in profeſto S. Laurentij. Henricus quoque iunior Rex cum patre

Clarent Brabanti ſimiliter aliis expeditionibus.

conciliatus eſt. Brabantinos verò Regis ſtipendia merentes in Aquitaniam traductos lego, aliquot poſt annos Burdegalam infeſtaſſe. Iidem, ductu Chriſtiani Archiepiſcopi Moguntini, Frederico Imperatori in Italia quoque eo ferè tempore militabant, vt Robertus Abbas aſſerit. Albertus verò Crantzius in Saxonia ſua etiam hoc addit, æſtimatos tum Brabantinos, vt ſuo tempore Heluetios. Hacte-
1177 nus Diuæus. Anno 1177. vt Aquicinctenſis, Auctor eius temporis narrat, Imperator degens in ciuitate Rauenna, & Alexander Papa in

pa in Venetia, Legationes alternatim de pace inter ipſos reformanda plus vice ſimplici mittunt. Tandem 9. Kalend. Auguſti facta eſt lætitia magna in vniuerſali Eccleſia. Chriſtianus enim Archiepiſcopus Moguntinus, qui & Cancellarius, & Primates Regni cum Epiſcopis conuenientes, Fredericum Imp. ad Dominum Papam Alexandrum, diſcalceatum, & Regiis ornamentis nudatum, in Venetia, in loco qui Altus riuus nuncupatur, adduxerunt. Sanè quàm timoratum Deo, & obedientem Eccleſiæ & Domino Papæ ſe curauerit exhibere, lacrymis pedes eius deoſculando, & regiis muneribus honorando, magnificè demonſtrauit. Sequenti verò die, in feſtiuitate ſcilicet S. Iacobi Apoſtoli, Domnus Papa cum Cardinalibus ſuis & Epiſcopis Miſſam ſolemniter celebrauit, & prædictum Imperatorem à vinculo anathematis abſolutū, Corpore & Sanguine Domini noſtri Ieſu Chriſti, in confirmationem vnitatis & pacis communicauit. Totaque ciuitas lætatur, & Imperatorem muneribus honorans, conuiuiis vacat. Hæc Auctor illius temporis. Et vbi nunc fictum illud; Super aſpidem & baſiliſcum ambulabis: & velut reſponſum Papæ à Frederico Imp. Non tibi, ſed Petro? quæ etiam vide ſolidè à Baronio refutata. Annos duos intactos relinquo. Anno 1180. teſte eodem Aquicinctenſi, Ludouicus Rex Francorum Septimus, per annum paralyſi diſſolutus, tandem menſe Septembri morbo & vita caruit, cui ſucceſſit filius eius Philippus, huius nominis Rex Secundus. Anno 1181. inter Philippum Franciæ Regem (verba ſunt Diuæi) & Philippum Comitem Flandriæ atrox de Comitatu Veromanduorum bellum exortum. Erant Comitis ſocij Balduinus Comes Hannoniæ, Henricus filius Gothfredi noſtri, qui filiam Matthæi Comitis Bononiæ, neptem Comitis Flandriæ vxorem habebat, cum quadraginta ordinis equeſtris viris. Mouerunt vterque in alterius conſpectum; nihil tamen præter inducias actum eſt. Sic ille, & adſtipulatur Meierus. Pergit Diuæus: Sequenti anno bellum inter Gothfredum Ducem ac Balduinum Hannoniæ Comitem renatum, hac de cauſa: Princeps Angiæ Goſuinus, vicos aliquot in Brabantia poſſidens, Lembecam ex his Balduino oppignorauerat; quam munire volente Balduino, veritus ne in poſterum Brabantinis officeret, miſſis Legatis interceſſit Dux: perſiſtenti in opere arma infert, ac Vanaſtam occupauit. Oppoſuit delectiſſimam ſuorum aciem Balduinus; cumque ad Lembecam congreſſuri viderentur, Philippus Comes Flandriæ Balduinum Comitem ad inducias coëgit, donec Dux ex Aſia, quò iter parabat, reuertiſſet. Porrò anno proximo, paratis omnibus ad expeditionem neceſſariis, Gothfredus Dux in morbum incidit; quo aggrauante, Henricum filium in Aſiam miſit: quò ille delatus, labaſcentes Chriſtianorum

Quomodo Barbaroſſa Imp fuerit reconciliatus Papæ, ex Scriptore iſtius ſæculi.

Exploditur fabula vulgaris.

1180

1181

Henricus filius Gothfridi noſtri auxiliatur Flādro contra Regem Francorū.

1182

Mouet Dux noſter contra Hannones.

1183

Henricus eius filius proficiſcitur ad bellum ſacrū.

rum res offendit, ex Guidonis Luſiniani, ceterorumque Principum internis odiis; è quibus ſumptâ audaciâ, Saladini potentia intantum creuerat, vt Meſopotamiam, & celeberrimam Cœleſyriæ vrbem Alapiam in poteſtatem redigeret. Porrò ſub ipſum Henrici appulſum Damaſco egreſſus, rurſum in Palæſtinam impetũ fecit. Obiecit ſe cum exercitu ſatis copioſo Balduinus VI. Rex cum Guidone Luſiniano Sibyllæ ſororis marito, Henricus item noſter, Boëmundus Princeps Antiochiæ, & Raimundus Comes Tripolitanus, apparebatq; Saladinũ vinci potuiſſe, niſi noſtrorum diſcordia conſilia, pugnæ felicioris fortunã manibus eieciſſent. Quare hoſtis euadens, tentata Petra deſerti, ſed mox aduentu nominatorum Principum inde repulſus, ad ſua reuertit. Eodem anno Gothfredus Dux, ſuperante vi morbi 12. Kal. Septembris vita exiit, Louanij in D. Petri Baſilica ſepultus. Vxores hic duas habuerat, Margaretam filiam Comitis Limburgenſis Henrici, vnde Henricum genuit, Albertum Epiſcopum Leodienſem, & Aleydam; & ea mortua filiam Comitis Loſſenſis; è qua ſuſtulit Guilielmum primum Paruiſij Dominum, & Henricum Dominum de Cuyck: ad quem quo iure hoc dominium peruenerit, nondum reperi. Hactenus Diuæus, in anno obitus ſecutus Chronicon vulgare. Sed ſuſpicor ibi irrepſiſſe 83. pro 86. Nam anno octogeſimo ſexto huius ſæculi eum adhuc viuentem nominat Aquicinctenſis ſæpè citatus, Scriptor huius ſæculi. Qui ſi fortè credatur erraſſe vt Godefridum pro Henrico nominarit, certè Meierus quoque ad annum octogeſimum quintum vtrumque, & patrem Godefridum & filium Henricum, adhuc viuere teſtatur, itemque Godefridum etiam nominat adhuc anno ſequenti. Meieri hæc ſunt verba ad annum octogeſimum quintum: Godofredo Louanienſi ex Syria reduci (ita & Molanus cap. 57. quidquid de hoc iam anteà dixerit Diuæus) bellum primo quoque tempore Balduinus Hanonienſis faciendum exiſtimauit, Flandrique opem in illum expetiit. Contrà Flandrus ſumma ope niſus eſt componere inter illos gratiam, vt Balduinus ſibi contra Gallos auxiliaretur; at nihil promouit. Enimuerò negauit pertinaciter Hanonienſis, pacem ſe vllam aut inducias Louanienſi daturum. Tali in diſſidio Hanonienſis à Flandro diſceſſit, copiaſque Tubiſiæ adunauit. Eò celeriter Iacobum Auenienſem Philippus miſit, qui ab Balduino inducias Louanienſi etiam atque etiam peteret: quas Flandrus poſtquam non impetraſſet, Hillinum Variniacenſem cum trecentis equitibus Louanienſi miſit auxilio; quo accepto Louanienſis virium incremento, mox Lembecam, quæ Hanonienſis erat partium, incendit, manuſque cum Hanonienſi fortiter conſeruit. Dum hęc aguntur, Hanonienſis diu multumque à Francis ſollicitatus, ad generum ſuum Philippum Regem Lutetiam

Moritur Dux Godefridus, Louanij ſepultus.

Corrigitur error Diuæi, & Chronici vulgaris.

1185

Recrudeſcit bellum inter Hanoniam & Brabantiam.

tetiam Pariſiorum proficiſcitur, ac fœdus cum illo contra Philippum Elſatium Flandrum ferit. Ea cognita re inflammatus Elſatius ira, ad vlciſcendum protinus Hannonienſem ſe accinxit. Primùm omnium Iacobum Auenienſem in ſuas traxit partes, caſtraque Auenas, Landrechas, Leuzam, Lutoſamque ab illo accepta firmis præſidiis muniuit. Philippum Agrippinenſium Pontificem, Godofredum Louanienſem, eiuſque filium Henricum in ſocietatem armorum adſciuit. Flandrus, adſumpto ſecum vnà Auenienſi, per fines Cameracenſium hoſtilem in Hannoniam duxit exercitum; alia ex parte Archiepiſcopus Agrippinenſis cum mille trecentis equitibus, Gothofreduſque cum filio Henrico ac magno peditatu populatum venere Hannoniam per Siluam carbonariam; ad hæc Doacenſes Pabulaniique ab Occidente haud minùs ferociter populationibus & incendiis Hanoniam ſunt aggreſſi. Inter hæc Hanonienſis ingenti mœſtitia animi, cùm ex Caſtriloco omnem circà regionem fumantem ardentemque proſpiceret, de ſententia Euſtathij Rodienſis, de induciis ad hoſtem miſit. Tum Elſatij paululùm reſedit iracundia, datiſque induciis, auxiliiſque dimiſſis, per Brabantiam rediit in Flandriam. Hæc Meierus illo anno. Qui quidem & ſequenti anno Godefridi meminit in hunc modum: Renatum bellum inter Godofridum Louanienſem & Henricum Namurcenſem, cui quòd auunculus eius eſſet, Balduinus Hanonienſis profectus eſt ſuppetias, ac Gemblacum cum Monaſterio, montemque diui Huberti, ac loca quædam alia ab Louanienſi munita incendit. Sic ille. Ita & Aquicinctenſis ad eumdem hunc annum: Balduinus Comes Hainoënſis, & Heinricus auunculus eius Comes Namucenſis ſuper Godefridum Ducem Louanienſem vadunt, & eius terram incendunt. Villa Gemblacenſis peroptima cum Eccleſia ſancti Guicberti tunc eſt incenſa. Hæc ille. Obiit itaque Godefridus hic noſter non ante hunc annum 1186. quo etiam fiet vt faciliùs conſtet illud Chronologicon tritum apud Siluæducenſes: GODEFRIDVS DVX E SILVA FECIT OPPIDVM: quo ſignificatur, anno octogeſimo quarto Siluam-ducis ab eo fundatam. Sub hoc Principe Godefrido anno 1173. Faſtradus miles de Wtwyck Poſtellæ in Campinia Hoſpitale inſtituit, Abbati Floreffienſi id tradens, vt Virgines Ordinis Præmonſtratenſis ibi conſtitueret hoſpitibus ſeruituras. Et id factum. Sed poſteà anno 1270. decretum vt mortuis Virginibus non aliæ aſſumerentur, ſed regerent Hoſpitale aliquot Religioſi ex Floreffia cum Magiſtro ſeu Prouiſore ipſis confirmando litteris Ducalibus.

Item aliud bellũ inter Flandrum & Hannonem.

Brabanti Flandris auxiliãtes Hannoniã populantur

1186

Gemblacũ & alia quædam Brabantiæ loca vaſtantur.

Silua-ducis ciuitas conſtruitur.

Initia hoſpitalis Poſtellenſis in Campinia Brabantica.

HENRICVS IV.

ALIIS I. DVX,

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XXVII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quadraginta nouem.

HENRICVM filium patri Godefrido ſucceſſiſſe in Principatum omnes conſentiunt; ſed quo anno, non æquè clarum eſt: noſtram ſententiam iam prompſimus, nempe vt id factum anno huius ſæculi octogeſimo ſexto exiſtimemus. Anno hinc proximo prorſus labefactatæ ſunt res Chriſtianorum in Syria, de quo hæc Meierus:
1187 Anno 1187. Saladinus Ægypti Sultanus Tiberiadem obſidebat. Noſtri in Syria magna laborabant diſcordia, Raimundo Tripolitano cum Guidone Ieroſolymorum Rege graues in primis ſimultates gerente. Conſcripto nihilominùs exercitu, contra Saladinum itum. Commiſſo ad Ethin vicum prælio, Tripolitanus in fugam ſe ſuoſque ſurripuit. Pugnabant egregiè Chriſtiani, ſed pauci à pluribus victi ſunt. Guido Rex viuus in hoſtium venit poteſtatem. Capta ſacroſancta Crux. Ieroſolyma ab victore Saladino circumſeſſa, ſexto Nonas Octobris conditionibus redditur. Noſtri abeunt incolumes: Sibylla Regina cū Latinis emigrat; reliqui Chriſtiani nomine Græci, Syri, Armeni, Iacobitæ, Georgiani, Neſtorianique remanſerunt. Ita Meierus. Aquicinctinus hoc modo: Armenij, Græci Chriſtiani magno dato auri pretio ſepulchrum Domini cum ſua Eccleſia, & Domini templum à Saladino redemerunt. Remanſerunt
1188 Chriſtianis tantùm Antiochia Syriæ, Tyrus & Tripolis. Sic ille. Anno 1188. hortante Clemente Tertio Papa, parant ſe Principes Chriſtiani ad capeſſendum ſacrum bellum. Heraclius Patriarcha Ieroſolymitanus in Galliam Angliamque eius rei gratia venit. Nouæ tota Gallia pro belli ſumptibus imponuntur decimæ; vocanturque hæ Saladinides. Primus omnium ex Belgis mouit Iacobus Aueneníis, delatuſque eſt mari cum ſeptem armatorum millibus in Siciliam; quem ſecuti ſtatim magna claſſe Dani, Friſij, Hollandi, Flandrique. Hæc Meierus; & proſequitur ad an-
1189 num ſequentem 1189. Fredericus Auguſtus, ſenio licet grauis, ſacra indutus

Chriſtiani infeliciter pugnant in Syria mutuò diſſidentes.

Ieroſolyma iterùm venit in manus Barbarorum.

Paratur tertia expeditio ad recuperanda loca ſacra.

HENRICVS IV. XXVII. BRAB. PRINCEPS.

Fredericus Imp. miſerè perit in Armenia. tus arma validiſſimum exercitum ex Germania per Pannonias ac Græciam in Armeniam iam perduxerat: qui dum ibi Selephum flumen incautiùs tranſmitteret, equo offendente, lapſus, ita affectus eſt, vt inter manus ſublatus paulò pôſt expirarit. Flandri, Brabanti, Hanones, apud Meſſanam Siciliæ vrbem Iacobo Aueníenſi ſe coniunxerunt, illoque Duce in Syriam nauigauerunt. Ita Meierus. Expeditionis Principes, ait Diuæus, fuerunt, Fredericus Sueuiæ Dux, Philippus Comes Flandriæ, *Brabanti quoque huius expeditionis ſocij.* Florentius Hollandiæ, Gerardus Loſſenſis, Theodericus Cliuiæ, Otto Gelriæ Comites: addunt Henricum Ducem noſtrum Chronica Brabantiæ; alij, & veriùs, Iacobum Auenarum Dominum Brabantinorum ingentes copias eò duxiſſe ferunt. Sic ille. Henricum domi manſiſſe ſuſpicor ob vicinum incendium, de quo iſta Aquicinctenſis anno præcedenti: Comes Namurcenſis Heinricus filiam ſuam vnicâ adhuc lactentem dat Heinrico Comiti Trecarum, & cum ea, poſt ſuum deceſſum, omnem terræ ſuæ Comitatum. Balduinus Comes Hainoënſis, ex ſorore nepos eius, hoc audiens & videns indoluit. Cùm autem ante menſem Auguſtum in guerra Regis Francorum, Trecenſis inexcuſabiliter occupatus *Comes Hanonienſis capit Namurcenſem & Bouinienſem arces.* eſſet, & Namurcenſis lecto decumberet, Balduinus vndecumque contracto exercitu caſtrum milite nudatum reperiens, inexpugnabile caſtrum Namucenſe, vt putabatur, fortuna ſibi arridente cepit. Mediante autem menſe Auguſto, vltrà progrediens, & caſtellum fortiſſimum Bouinienſe obſidione cingens, poſt diem XV. viriliter cepit, & omnem terram citra Moſam Comitatus Namucenſis ſibi ſubdidit. Hæc Aquicinctenſis. Addit Diuæus iſtud ad annum 1189. Lego hoc anno Balduini Comitis ac Henrici Ducis diſcordiam ſopitam, Philippo Flandriæ Co-

1190 mite, & Coloniæ Archiepiſcopo auctoribus. Anno 1190. narrante Meiero, Saladinus ex Aſſyria, Media, Perſide, Arabia, Ægypto, maximis ductis copiis, eximere obſidione Ptolemaida conatus, pedem referre cogi- *Reges Franciæ & Angliæ proficiſcuntur ad bellum ſacrum.* tur. Hîc duo tamen Latinorum millia ceciderunt. Et eodem anno Philippus Franciæ, Richarduſque Angliæ Reges ſacram ſumpſerunt expeditionem. Gallus ex Genua, Anglus ex Maſsilia in Siciliam ſunt delati. At dum hiemem neceſſariò ibi agunt, in vetera odia ſimultateſque ſunt

1191 prolapſi. Nihilominùs anno proximo 1191. appetente vere, Franci Burgundioneſque & Flandri proſpero curſu ex Sicilia nauigauerunt in Syriam. Angli verò tempeſtate in Cyprum compulſi, totam eam inſulam ſui iuris fecerunt. In Syriam dehinc delati Francis ſe coniunxerunt. Horum aduentu Barbari neceſſitate adacti, Ptolemaïdem diu fortiter defenſam reddiderunt. Ea in obſidione quinquaginta ampliùs ex noſtris Comites & Epiſcopi peſtilentia ſunt abſumpti, in quibus Philippus Comes Flandriæ, qui deceſſit Kalend. Iulij, vrbe nondū capta. Vrbe recepta

Francus

Francus Rex, cæli grauitatem excuſans, domum ſe recepit. Ita ille; & adſtipulatur Aquicinctenſis, cui Ptolemais vocatur Acon, apud quem hæc ſequuntur: Anno 1192. Radulfo Leodicenſi Epiſcopo, qui cum Frederico Imp. Crucem aſſumpſerat, in itinere anno ſuperiori mortuo; duo per 1192
contentionem in prædicta Eccleſia ſunt electi, Autbertus ſcilicet (aliis Albertus) frater Ducis Louanienſis, & Autbertus (item Albertus) frater Comitis de Reiteſta. Verumtamen Louanienſi Alberto iuſtior pars, ſanior & multiplicior, fauebat. Heinricus autem Imp. ab expeditione Apulienſi reuerſus, electionem vtriuſque caſſauit, & Lotharium Bonnenſem Præpoſitum ditiſſimum ad ciuitatem dirigens, palatium Epiſcopi, villas & caſtella Epiſcopij ei tradidit; Clerum quoque cum populo ei obedire præcepit. Hæc omnia, vt quidam exiſtimant, fecit Imperator conſilio Balduini Comitis Hainoënſis. Nam propter ipſius Ducis animoſitatem, & inueteratam erga ſe ſimultatem, infeſtum habebat ipſius fratrem. Ipſe verò Albertus frater Ducis, videns factam in ſe iniuſtitiam, timore Imperatoris, habitu pauperis viatoris aſſumpto, ad pedes Cæleſtini Papæ in Lateranum peruenit. Audita autem Papa electionis ratione & concordia, electo litteras ſuas tradidit, Archiepiſcopo mandans Colonienſi, vt ei munus conferat conſecrationis. Denique Wilhelmus Rhemenſis Archiepiſcopus, litteris à Cæleſtino Papa acceptis, Albertum Leodicenſem Electum in ciuitate Rhemenſi menſe Septembri Epiſcopum conſecrauit, Archiepiſcopo Colonienſi ab eius conſecratione ſe excuſante. Eclipſis Lunæ accidit 11. Kal. Decembris. Et ſubſequenti diè Albertus Leodicenſis Epiſcopus, à quibuſdam proditoribus extra vrbem Rhemenſem eductus, inaudita mortis crudelitate perimitur. Eum Henricus Imp. qui Lothario fauebat, quem in ſedem Leodicenſem intruſerat, à Regno ſuo excluſerat. Qui fuerint interfectores Epiſcopi, & à quo miſſi, ignoratur; hoc tamen ſcitur, quòd de Germania venerint, & illuc confugerint. Iſti patrem ſuum & Dominum de ciuitate Rhemenſi callidè educentes, vt liberiùs perpetrarent flagitium, ſecundo menſe conſecrationis eius vix elapſo, caput ſancti Sacerdotis mucrone impio mutilauerunt. Prudens Lector, nota inauditam proditorum verſutiam. Pridie enim quàm iſta agere deliberarent, * hominium ei fecerunt, ne eos haberet ſuſpectos. Hęc Auctor tunc viuens. Et proſequitur anno ſequenti 1193. Henricus Dux Louanienſis, & Henricus patruus eius (intellige 1193
auunculus) Dux Ardennenſis, inſurgunt contra Comitem de Oſtada, & Lotharium fratrem eius, quem Heinricus Imp. in Sedem intruſerat Leodicenſem, pro interfectione Alberti Epiſcopi nominatæ vrbis; omnia eius caſtella, quæ circa Rhenum poſſidebat, capiunt, & quædam deſtruunt & incendunt; ipſe autem Comes cum fratre ſuo ad Imperato-

Rex Francia captâ Ptolemaidâ domum reuertitur.

Albertus frater Ducis noſtri eligitur Epiſcopus Leodienſis.

Confirmatur à Caleſtino Papa.

Crudeliter idem Epiſcopus à ſicariis necatur.

* Homagium *ſeu* ſacramentum

Parat Dux noſter eiúſque auunculus vlciſci eius necem.

rem fecit confugium. Cæleſtinus Papa omnes interfectores Epiſcopi anathemate perpetuo innodauit. Lotharius quoque Leodicenſis intruſus omni prælatione à Cæleſtino priuatur. Henricus itaque Imp. de morte Epiſcopi ſupradicti parentibus eius ſatisfaciens, motus ſeu turbas Principum Regni, qui aduerſus eum propter hanc cauſam inſurrexerant, conatur ſedare; ea conditione vt Duci Louanienſi & Ardennenſi, cum conſilio Capituli liceret quem voluerint eligere Epiſcopum in ſede Leodicenſi; qui auctoritate Imperiali freti, elegerunt Simonem filium Ducis Ardennenſis. Sic ille. Diuæus vocat Henricum alterum Comitem

Imperator concedit Duci vt eligat cum conſilio Capituli Epiſcopum quem velit.

1194 Limburgi & Arduennæ. Anno 1194. (teſte eodem Aquicinctenſi) Balduinus Comes Flandrorum & Hainoënſium in ipſis diebus Quadrageſimæ exercitum congregans copioſum, contra Heinricum Ducem Louaniæ & quoſdam Flandrenſes ſibi rebelles hoſtiliter vadit; ſed parum proficiens pænè inefficax rediit; & induciæ vix obtinentur vſque ad medium menſis Auguſti. Sic Aquicinctenſis. Copioſiùs de his Diuæus ad hunc modum: Theodericus Beuernæ & Dixmudæ Dominus, Comitatu Aloſti excluſus, inito cum Brabantinis fœdere, Replemondam occupauit; è qua continuis excurſionibus vexata Waſia ac Aloſtanis, ingentem ſæpiùs prædam opido inuexit. Porrò Balduinus Comes (quem hæc Brabantinorum ope fieri non latebat) coacta militari manu, Niuellenſes ac Angianos Brabantinis conſentientes grauiter afflixit; ac Angiam Ingelberto Principi extortam muro nudauit. Tradit Meierus, Henricum Imperatorem, vt hanc contentionem ſopiret, in Teſſandriam veniſſe; nihil tamen extra inducias impetraſſe vſque in Natalem Baptiſtæ. Exeuntibus induciis, nouus inimicitiarum fomes bellum reſuſcitauit. Erat tum Namurcenſium Comes Henricus ætate grauis, ac nulla ſobole felix. E ſororibus eius Adelheide maiore Balduinus Comes, Iſabella minore Valeranus Luceburgenſium Comes, prodierant. Nec dubium erat Balduinũ, ipſo iure & compluribus beneficiis auunculum demeritum, eo defuncto, ſucceſſurum. At Henricus Comes, incertum qua de cauſa à Balduino alienatus, inſtigante Duce noſtro, Valerano ſucceſſionem Comitatus addixerat. Hinc in Namurcenſes bellum tranſlatum. Erant Henricus Namurci, Valeranus Luceburgi Comites totius negotij capita. His Henricus Dux noſter, Henricus Limburgij Comes Valerani ſocer, cum Henrico ac Valerano filiis, Albertus Arnburgi, Fredericus Vianæ, Gerardus Iuliaci Comites acceſſerant. Horum auxiliis Namurcenſis Balduino occurrit. Tradit Meierus, congreſſione in Namurcenſium finibus Balduinum victorem Henricos Lemburgenſes captos abduxiſſe cum 121. equitibus; nec multò pòſt Hallis inter eum ac Ducem noſtrum conueniſſe. Hæc Diuæus.

Comes Flādriæ mouet in Henricum noſtrum.

Angia muro nudatur.

Henricus noſter auxiliaris Comitis Namurcenſis contra Hannonem.

Hoc

Hoc eodem anno, ait Aquicinctenſis, Margareta Hainoënſium & Flandrenſium Comitiſſa moritur, & in templo S. Donatiani iuxta Carolum Comitem Brugis ſepelitur; cui ſucceſſit in Comitatu Flandrorum Balduinus filius eius. Sicque Comitatus reuerſus eſt ad iuſtum heredem Balduini Haſnonienſis, qui ab anno 1072. poſſeſſus fuerat à ſucceſſoribus Roberti Caſletenſis Comitis (Friſium intelligit) per annos C.XXIII. Sic ille. Meierus hoc eius adſcribit epitaphium: Hæc fuit Margareta vxor Balduini Comitis Flandriæ & Hannoniæ, primi Marchionis de Namur, mater Eliſabeth ſanctiſſimæ Francorum Reginæ, filia Theodorici, & ſoror Philippi Comitum Flandriæ. Hæc fuit plurimorum meritorum, præcellens in omni opere bono cunctas mulieres viuentes tempore ſuo. Obiit XVII. Kal. Decembris anno Domini M. C. XCIIII. menſe Nouembri. Requieſcat in pace. Et pergit: Balduinus futurus Græcorum Auguſtus, qui ſtirps prima inter fratres eminebat, defuncta matre, Comes mox ſalutatur Flandriæ, haud ita multò pòſt in Hannoniam quoque ſucceſſurus patri. Ac deinde ad annum ſequentem: Balduinus Balduini pater, cùm Caſtriloci grauiter ægrotaret, Philippo filio Comitatum Namurcenſem teſtamento legauit, adiecta conditione, vt eum Principatum ipſe ab Balduino fratre, Balduinus verò à Cæſare in beneficium acciperet, teneretque; & breui pòſt moritur. Tum Balduinus Princeps poſt ductas magnificè patri exequias, Hannonienſi Principatui eſt inauguratus; & Philippo fratri iuxta paterni teſtamenti formulam Comitatum permiſit Namurcicum, Henrico autem fratri ſexcenta in Flandris, ac quadringenta in Hanonibus aſſignauit agri iugera. Hæc Meierus. Anno 1196. teſte Aquicinctenſi, Heinricus Imp. hieme tranſacta, iterùm ad Siciliam & Apuliam proficiſcitur, & quidquid in Regno corrigendum erat, ab eo corrigitur. Præparantur etiam naues & cetera quæ Teutonicis, qui ſuperiori anno Cruces aſſumpſerant, ad transfretandum erant neceſſaria. Ab Apennino monte vſque ad mare Oceanum per totam Galliam & Germaniam fames in tantum præualuit, vt maximam vtriuſque ſexus multitudinem contigerit interiſſe. Nam triticum 40. vel 50. ſolidis venumdabatur, quod pro quatuor aut quinque ante hanc peſtem dabatur. Sic ille. Hoc anno, referente Grammaio, conſignatur Diploma quoddam Cœnobij Michaëlitici Antuerpienſis; vbi nominatur Guilielmus de Lyre, Officialis Ducis in Antuerpia, cum Scabinis Ducis duobus: qui titulus quid ſibi velit, aliis, vel fortè noſtris ſecundis operis, inquirendum diligentiùs relinquimus. Anno 1197. fames annis ſuperioribus concepta nullum habuit temperamentum. Inter Philippum Regem Francorum & Balduinum Comitem Flandrorum pax turbatur, inſtinctu Richardi Regis An-

[Margin:] 1194 *Moritur Margareta Comitiſſa Flandriæ, Hannoniæ, &c.* — *Eius epitaphium.* — 1195 *Item moritur Comes Hannoniæ Balduinus.* — 1196 *Paratur quarta expeditio pro recuperanda Terra ſancta.* — 1197

Anglorum. Hæc Aquicinctenſis. Eodem anno, vt habet Diuæus, Cæleſtinus Pontifex & Henricus Imp. fortiſſimum exercitum in Syriacam expeditionem miſere, cui intererant Henricus Saxoniæ, Henricus Lotharingiæ & Brabantiæ Duces, Henricus Comes Palatinus, Valeranus Limburgi Comes, aliique complures. Hi in Syriam delati, Ioppen ac Berytum Saracenis ademerunt. Hactenus rectè Diuæus. At quod ſubiungit, anno ſequenti Henricum Imp. Panormi in Sicilia obiiſſe 10. Kal. Maij, errat. Nam Aquicinctanus tunc viuens narrat eum obiiſſe hoc anno; additque Baronius ex Rogerio, eum defunctum in Vigilia S. Michaëlis die 28. Septembris, cùm paulò antè, ipſis Kalend. Septembris (vt Arnoldus quoque Lubecenſis tunc viuens teſtatur) claſſis eius ſoluiſſet Meſſanâ Orientem verſus, ſub ductu Conradi Hildeſemenſis Epiſcopi Imperatoris Cancellarij, & feliciſſima vſa nauigatione perueniſſet in Palæſtinam ad portum Accon 22. eiuſdem menſis. Hæc pluribus, quò certiùs etiã conſtet, quando Henricus noſter eò profectus ſit.

Proficiſcitur cum aliis etiam Henricus noſter in Syriam.

Moritur Henricus Imp.

Anno 1198. eodem Aquicinctenſi narrante, Cæleſtinus III. Papa ſenex & plenus dierum moritur; Lotharius Diaconus Cardinalis, vocatus Innocentius III. ætate iuuenis ſuccedit. Poſt mortem verò Henrici Imp. Primates regni Teutonici de Rege ſubſtituendo diſſidentes, Sueui, Baioarij, Alemanni, Apulienſes vel Sicilienſes Philippum Ducem Sueuorum, fratrem Henrici Imp. tutoremq; filij eiuſdem elegerunt; Saxones autem & Lotharingi Othonem Comitem Pictauienſem, filium Henrici Ducis Saxonum, in Aquenſi Palatio in Regem ſublimauerunt. Duxit autem Otho Rex vxorem filiam Godefridi Comitis Louanienſis ac Ducis Lotharingiæ. Hæc Auctor illius temporis. vnde miror à Diuæo & aliis vxorem hanc Ottonis vocari filiam Henrici, ipſumque Henricum ſocerum. De Ottone addit Meierus, eum fuiſſe Ricardi Anglorum Regis & Ducis Normannorum ex ſorore nepotem, ne mireris eum vocari Comitem Pictauienſem.

1198 Item moritur Cæleſtinus Papa

Imperatores duo in ſchiſmate, Philippus & Otto.

Ducit Otho ſororem noſtri Henrici.

1199 Anno 1199. ſecundùm eumdem Aquicinctenſem, Balduinus Comes Flandrorum terram Regis Francorum vaſtat rapinis & incendiis. Philippus Comes Namucenſis frater eius cum aliis quibuſdã militibus capitur, qui vincti ferro ad Regem in Franciam diriguntur. Maria Balduini vxor Francorum Regis neptis, Pariſios ad Regem pro pace inter ipſum & maritum conſtituenda proficiſcitur. Eam Rex honorificè & ſuſcepit & dimiſit. Pax autem hoc anno conditionibus iſtis eſt concluſa, vt Balduino Comiti eiuſque heredibus tota Flandria vltra nouum Foſſatum ſiue aggerem ad Orientem cedat; Rex verò Atrebatum, Audomaropolim, Lenſium, Bapalmam, Ariam, Heſdinum, aliaque citra Foſſatum ſita. Hæc ibi. Prætenſum ius à Francis teſtatur Meierus ad annum 1191. nempe quaſi Iſabella Philippi huius

Regi Frãciæ magna pars Arteſiæ à Flandro conceſſa.

Regis

Regis Francorum auia ab Elſatio auunculo ex aſſe fuiſſet heres inſti-
tuta. Anno 1200. narrante Diuæo (nempe ille annus in margine adſcri- 1200
bitur) Otto Imperator, aſſumpto ſecum ſocero (Henricum noſtrum
intelligit) Bopardiam tentauit, quorumdam nuntiis eò vocatus: vbi
inedia exercitum premente ad ſua reuertit. Eodem pænè tempore
cum Theodorico de Are Epiſcopo Vltraiectino Theodoricum Hol-
landiæ ac Ottonem Geldriæ Comites contendiſſe lego. Et anno 1202. 1202
(ſic habet numerus, ſcilicet anno illius ſæculi ſecundo) Henricus Dux
noſter, Theodorico Epiſcopo Vltraiectino confœderatus, in Gelriam
mouit. Occurrit Comes Otto, & congreſſuri proculdubiò fuiſſent,
niſi Otto Imperator, ac Adolphus Archiepiſcopus Coloniæ, vtro-
que Traiectum ad Moſam vocato, pacem fieri impetraſſent, dedu-
ctis tum exercitibus. Alij poſteriùs prælio decertatum captumque Gel-
drum, alij ad Imperatorem iter habentem furtiuè interceptum ferunt.
Conſtat ſanè captum fuiſſe, obſidebat tum Vltraiectum Theodoricus
Hollandiæ Comes; qui fortuna Ottonis Comitis intellecta, ſoluta obſi-
dione, cum omnibus viribus Brabantiam ingreditur: vbi ſubita inua-
ſione, Boſcoducis capto, Guilielmum primum Parwiſij Baronem &
Henricum Dominum de Cuyck fratres Ducis cum ingenti præda abe-
git. Interim Dux noſter, delectis ſuorum tumultuariis copiis, Boſcum
ſeruare properans, cùm captum, hoſteſque iam ad ſua recedere in itinere
cognouiſſet; accelerata quantum poterat profectione, Hoſdenam, (vbi
hoſtes caſtra habebant) iter direxit. Fauit fors cœptis. Hollandi omnis
mali ſecuri, in caſtris agebant. Brabantini ferociter inuecti, ſubito impe-
tu, perculſis omnibus, caſtra cum ipſo Comite cepere, priuſquam arma
arripere hoſtium quiſquam poſſet. Hæc Brabantinorum Chronographi
teſtantur. Hollandici verò ſuos in vico Hoſdena Brabantinorum exerci-
tum, quamuis fortiorem, ſumma virtute excepiſſe, ac ſolo numero vi-
ctos aſſerunt, cùm Brabantini Coloniæ Archiepiſcopi, Leodienſis Epi-
ſcopi, Ducis Limburgenſis, & Comitis Flandriæ auxiliis iuuarentur.
Quidquid ſit, capti vterque Comes, ingenti auro ſe redemêre; adeò vt
Gelrus terram à Traiecto vſque Ruremundam ratione trium millium
marcharum pignori Leodienſibus ſiſteret. Vtrumque dimiſſum Dux
affinitate ſibi iunxit; Florentio Hollandi filio Mathildam, aliam Geldro
collocans. Hæc eo anno à Brabantinis geſta. Sic Diuæus, ſatis confuſè
quidem. Sed quid agas? Auctarium Aquicinctenſe hîc finitur; Meierus
de his nihil habet, ſimiliter nec Chronologus Leodienſis: Vltraiecten-
ſium tantùm Chronologus Ioannes Beka, vicinus iſtorum tempo-
rum, de his agit; ſed prorſus, vti Diuæus iam dixit ea ab Hollandis
Chronologis narrari. Ego iſta eius verba adiicienda cenſui: Theodoricus
Hol-

Henricus noſter auxiliaris Epiſcopi Vltraiectini contra Gelrum.

Comes Hollandiæ, capto Buſcoducis, primores etiã captos abducit.

Brabanti excutiunt Hollando prædam.

Affines Ducis noſtri fiunt vterque, & Geldrus & Hollandus.

Hollandiæ Comes (inquit) volens Ottonem Geldriæ ſuum complicem eruere de manibus Ducis, diſſoluit obſidionem ab vrbe Traiectenſi, ac oppidum Ducis, quod dicitur Buſcum, obſedit in manu forti; quod tandem die 7. menſis Septembris armipotenter intrauit. Wilhelmum fratrem Ducis, ac Henricum de * Buſch complurimoſque milites cepit. Ita Ioannes Beka. Heda, alioqui eadem narrans, ſic habet: Et Siluamducis oppidum non ſpernendum circumuallans, die ſeptimo ad deditionem coëgit, in quo Wilhelmum fratrem Ducis cum multis nobilibus cepit.

** Notent ſtudioſi, hunc de Buſch. vocari ſuprà de Cuyck.*

1203 Hæc illi. Anno 1203. teſtibus ijſdem, cùm Theodoricus Comes penſatis damnis cum magno pondo auri iam anteà laxatus eſſet, 2. Nonas Nouembris apud Dordracum ceſſit è viuis, vnica filia nomine Ada relicta, antequam illi tutorem deſignaſſet, conqueſtus multùm de abſentia fratris ſui Wilhelmi Comitis Friſiæ. At coniunx eius habens Wilhelmum Comitem exoſum, & regendi ipſa cupida, nondum adimpletis exequiis acciuit Ludouicum Comitem Loſſenſem ex arce Altena; cui properè aduenienti Dordracum deſpondet Adam filiam, & næniis (proh pudor!) miſcentur nuptiæ. Ita illi, cauſam aperientes ſecuti inde belli Hollandici.

Moritur Theodoricus Comes Hollandiæ.

1204 Anno 1204. iuxta Stadenſem, Teutonici, capta Conſtantinopoli, Regem ſibi Comitem Flandriæ Baldeuinū conſtituerunt. Ita ille. Et eodem anno, narrante Diuęo, Philippus Imperator, Ottonianę factionis Principes, alios armis, multos verò pretio, variiſque pollicitationibus partibus ſuis conciliabat. Fuit in his & Henricus noſter, quòd Otto Imp. Mariæ vxori

Capta Conſtantinopoli Balduinus Flander cōſtituitur Imperator.

1205 eſſet iniquior; quam & paulò pòſt repudiauit. Anno proximo idem Philippus pulcherrimo ſuæ partis Principum numero ſtipatus Aquas venit; vbi ab Adolpho Colonienſi Archiepiſcopo corona redimitus eſt. Mox Adolphus à Romano Pontifice ſacris amotus, quòd Imperatori ſibi inuiſo adhæreret, ſucceſſorem accepit Brunonem; qui Ottonis Imp. partibus addictiſſimus erat, in cuius & fide Colonienſes perſtabant. Quos Philippus ope ſibi deuotorum, ac Henrici imprimis Ducis noſtri anno

Dux noſter relicto Othone pugnat pro Philippo Imp.

1206 proximo 1206. impetens, Ottonem cum Brunone in itinere ſeſe opponentes ad Waſſenbergam profligauit: vbi Brunone capto, Otto Coloniam, inde ciuibus diffiſus in Angliam nauigauit. Ea clade conſternati Colonienſes, Henrico Duce noſtro interceſſore multis precibus parato, Bopardiæ Philippum ſupplices accedunt. Recepti in fidem, miſſo illuc Cunrado Archiepiſcopo Moguntino, ſacramenta præſtiterunt. Ita Diuæus, & adſtipulatur Stadenſis huius ſæculi Scriptor his verbis ad eumdem hunc annum adſcriptis: Philippus & Otto iterùm vires ſuas circa Coloniam ſunt experti, & Otto iterùm grauiter vulneratus. Tandem Colonienſes, dimiſſo Ottone, in Philippi gratiam redierunt. Et ſubdit

1207 idem Auctor: Anno 1207. Philippus & Otto, habito Conuentu in Quedelin-

delinburg, duobus Cardinalibus præſentibus, de reconciliatione tentan-
tes, nihil profecerunt. Et anno ſequenti Rex Philippus à Comite Witilſ- 1208
pach in Bauenberg occiditur 11. Kalend. Iulij, & in Spira ſepelitur. Rex
Imp. Philippus occiditur.
Otto, accedentibus ſibi primùm Saxonibus, deinde Principibus, deſpon-
ſata ſibi etiam Regis Philippi filia, ſubitò eſt in Imperio confirmatus.
Ac deinde anno proximo Romæ à Papa Innocentio coronatur. Hæc Sta- 1209
denſis. Diuæus de coronatione diſtinctiùs: Otto Italiam ingreſſus, omni-
Otho Imp. Romæ coronatur.
bus Romam vſque in fidem receptis, 4. Nonas Octobris ab Innocentio
Pontifice Imperiali corona redimitur: quibus peractis, in Apuliam pro-
fectus, oppida eius regionis plurima ſubiecit Imperio. Pontifici mini-
tanti excommunicationẽ, niſi occupata redderentur Eccleſiæ, Otto non
paruit, quin etiam Campaniæ manum iniecit, Frederico Henrici VI.
Imp. filio Siciliæ Regi ſubiectæ. Quare ſequenti anno, cùm Innocentius 1210
Pontifex Ottonem tota Germania excommunicatum declaraſſet, Prin-
Fredericus II. creatur Imp. excommunicato Othone.
cipes Germanorũ, Conuentu celebrato, Fredericum Regem Siciliæ Im-
peratorem creant. Erant eorum primi Rex Boëmiæ, Dux Auſtriæ, Dux
Baioariæ, Landtgrauius Thuringiæ, Siphridus Archiepiſcopus Mogun-
tinus. Hugo etiam Leodienſis Epiſcopus Ottonem tota diœceſi ſua ſa-
cris amotum, & Imperio depoſitum pronuntiauit. Anno 1211. Henricus 1211
Palatinus Comes, Henricus Dux noſter alijque aliquot Ottoni addicti,
Moguntinam regionem grauiter depopulati ſunt. Et ſub finem eius anni
Otto in Germaniam rediit. Anno ſequenti Henricus Dux noſter Ottoni 1212
nimiùm addictus menſe Maio in Leodienſes mouit; quos cùm igne &
Henricus noſter Othoni nimiùm addictus mouet in Leodienſes.
ferro variè afflixiſſet, ipſam vrbem regionis primariam Aſcenſionis fe-
ſto armis cepit, Epiſcopo paulò antè Hoyum elapſo. Hîc magna cru-
delitate graſſatus miles, templorum, matronarum, virginumque nihil
intactum reliquiſſe fertur: commiſſa in ipſis Baſilicis homicidia, ſtu-
pra; nec incendium vrbs euaſiſſet, niſi Caſtellanus Bruxellenſis fi-
lium ibi Canonicum habens obſtitiſſet. Intereà Epiſcopus Hoyo in
Ducem excommunicationem iaculatus, vltorem D. Lambertum, cu-
ius ſacra temerata fuerant, inuocabat; verùm, id contemnentibus Bra-
bantinis, cùm armis ſpiritualibus non poſſet, decreuit profanis impetum
propellere. Collecta igitur non modica militum manu, abſcedentes in-
ſecutus, conſequi non potuit. Innocentius verò Pontifex, hac re com-
Tota Brabantia ſubiicitur à Papa Eccleſiaſtico interdicto.
perta, toti Brabantiæ ſacris interdixit, Leodienſes à præſtito per vim Ot-
toni ſacramento abſoluens. Otto verò Imperator eodem tempore Thu-
ringiæ Lantgrauium Hermannum bello petiit, cuius munitiſſimas arces
Rotenburgam & Salſungam cum oppido Wiſenſi deſtruxit. Dum hæc
fierent, Fredericus Alpibus Rhæticis in Germaniam delatus, Conſtan-
tiam venit: cui, relicto Thuringico bello, occurrens Otto, multis eum

deſerentibus, in Saxoniam confugit; Fredericus verò Hagenoa mox po-
titus eſt. Hæc Diuæus. Ceterùm quanta fuerit clades Leodienſibus à
noſtro illata, etiam externus Scriptor eius temporis Stadenſis his paucis
verbis ſatis indicat ad eumdem hunc annum : Dux, inquit, Brabantiæ
1213 Leodium deſtruxit. Anno inſequenti 1213. Fredericus menſe Maio in ce-
leberrimo Principum Conuentu coronatus eſt (verba ſunt Diuæi.) Erat
ei confœderatus Philippus Francorum Rex, Ottoni ob Anglicam affi-
nitatem infeſtiſſimus. Huic Philippo eo anno graue cum Ferdinando
Flandriæ Comite, Ioannæ Conſtantinopolitanę marito (cuius pater Bal-
duinus octauo priùs anno ad Hadrianopolim ſeu captus ſeu cæſus erat)
cœpit bellum: in quo Henricus noſter, quamquam Ottoniarum alioqui
partium, Regi fœdere iunctus, ſimul Ferdinando Ottonis amico obſiſte-
bat, ob promiſſam ſcilicet Leodienſibus opem à Ferdinando alienus.

Dux noſter ſocius Frãcorum contra Flandrum, & quare.

Profectus ergo Sueſſiones ad Regem, Mariam filiam eius vxorem du-
xit; pactus cum Rege, vt bellum Flandriæ inferens, Comitem inprimis
ab ope Leodienſibus præſtanda diuerteret. Reuerſus itaque à Sueſſioni-
bus Henricus, mox in Leodienſem terram proceſſit: vbi toto Loſſenſi
Comitatu ac Hasbania igne conſumptis, Tungros cepit: quibus dire-
ptis, in Leodium impetum fecit: repulſus tamen virtute ciuium, concre-
matis ſuburbiis, circa veſperam ſuos Stendremaliæ caſtra locare iuſſit.
Conſederant non procul inde Hugonis Epiſcopi, Ludouici Loſſenſis,
Henrici Arduennæ Comitum copiæ: à quibus non modicam eo die
(erat 15. Kal. Maij) Brabantini itinere feſſi iacturam accepêre. Poſtridie
Dux Hugardiam verſus mouit: vbi Epiſcopus Hoyanos, Dionantenſes
ac Foſſenſes ſeſe opperiri iuſſerat; ipſe verò Ducis veſtigiis inſiſtens, pro-
pe eum ſub veſperum caſtra locauit. Altera die, quarto videlicet Kal.

Ducit filiam Regis Francorum vxorem.

Henricus ſecundò Leodienſes inuadit.

Maij, vtrimque productis exercitibus, ferociſſimè concurrunt. Brabanti-
ni oratione atque exemplo Ducis ſui animati, ſumma virtute irruentes,
Loſſenſem equo deiecerunt. Pauidus inde Arduennas, qui proximè con-
fligebat, iam fugam circumſpectabat, niſi Loſſenſis virtute fratris in
equum ſublatus fuiſſet. Vnde confirmati Leodienſes, Brabantinos fame
ac priorum dierum laſſitudine pænè enecatos facilè in fugam diſiiciunt.
Louanienſes porrò ac Lyrani (qui in prima acie dimicabant) multis ho-
ſtium interemptis, ad 2000. periêre; reliqui diſperſi, hac illac domum
cum ipſo Duce confugerunt. Epiſcopus poſt hanc victoriam, exuſtis
Thenenſium agris, Leuiam expugnauit cum arce Hannuti. Ita Di-
uæus. In Chronico citato nomine Chronici Gemblacenſis, in Notis
tom. 2. Rerum Leodienſium, iiſdem his narratis, ſic Auctor concludit:
Tunc venit Hugo Epiſcopus, & cum eo Ludouicus Comes Loſſenſis, &
multos de exercitu Ducis interfecerunt, ita quòd ad duo millia nume-
rus

Cruentum prælium inter Leodienſes & Brabantinos.

Brabanti victi, maximè Louanienſes & Lyrani.

rus eorum aſcendit,& pro maiori parte de Louanio & de Lyra extiterunt:
Et poſteà incenderunt Lyewis; & tandem ex iſtis comprehendi poteſt,
quàm ſit periculoſum Eccleſiã Dei perturbare. Namq; qui anno Domi-
ni 1212. Brabantiniones tam horrenda mala in Eccleſiis Leodij perpetra-
runt, hæc eis ſtrages hominum anno ſequenti 1213. ad Steps iuxta ca-
ſtrum de Montenaken euenit. Hæc ibi. Addit Diuæus deinde ad eum-
dem hunc annum, ſed inuerſo temporum ordine, vt mox docebimus:
Philippus intereà Rex Francorum, Flandriâ pænè in poteſtatem redactâ, *Dux noſter cum Rege Frãcorum obſidet Gãdauum, & paulò poſt capit.*
Gandauo copias admouit. Ad quem Dux noſter profectus cum ſuorum
ampla manu, cis-Scaldana parte vrbis verſus Brabantiam caſtra poſuit.
Dum hîc ſedent, Ferdinandus Comes auxiliis Anglorum adiutus menſe
Iunio claſſem regiam in portu Dammenſi oppreſſit, & ſuis expoſitis
Dammum oppugnare adoritur. Porrò Philippus Rex cum Duce noſtro
Dammenſibus auxilio profectus, profligata Flandrorum Anglorumque
acie, & reliquiis claſſis incenſis, Gandauum mox terrore eius victoriæ
cepit; imperatiſque toti Flandriæ obſidibus domum retrò abiit. Poſt cu-
ius diſceſſum Ferdinandus potitus mox rurſum omni Flandria, adiun-
ctis ſibi Guilielmo Saleberiæ ac Guilielmo Hollandiæ Comitibus, ſta-
tim in Brabantiam duxit; vbi Henricum Ducem ſubita inuaſione Bru- *Vlciſcitur ſe inſigniter Flander de noſtro Duce.*
xellæ incluſum pepulit, relicto Franco, ſecum fœdus inire, Henrico &
Gothfredo filiis obſidibus. Hæc Diuæus, ſed turbato temporis ordine.
Nam vt ex Meiero conſtat, obſidio Gandaui contigit ſtatim poſt Pente-
coſtên, & clades Brabantinorum in Octobri, non in Aprili, quod ponit *Corrigitur ratio temporum in Diuæo.*
Diuæus. Nam ita legitur de hac pugna apud Leodienſes:

At Brabantini cæduntur nocte Calixti.

atque adeò (vt ibi etiã clarè exprimitur) Dominica qua cantatur Iuſtus
es Domine, 3. Id. Oct. id eſt in Vigilia Calixti Papæ. Neque etiam veriſi-
mile eſt, (quod ſecundũ Diuæum dicendum eſſet) tanta accepta clade in
Aprili, Brabantinos circa Pentecoſten mox in Gandauenſes proſiliiſſe.
Ceterũ clades illa poſtrema illata per Ferdinandum contigit deinde in
vere, anno eodẽ 1213. exeunte more Gallico ad Paſcha, hoc eſt 1214. more
Romano ineũte. De ea ſic Meierus ad finem dicti anni 1213. inter cetera:
Eò neceſſitatis Louanienſem adegit Ferdinãdus, vt relictis Philippi Re-
gis partibus, nouum ſecum fœdus ſocietatemq; armorum iungere illum
compelleret, datis in eius rei fidem obſidibus, duobus eius filiis Henrico
& Gotofredo, qui mox Gandauum ducti ſunt aſſeruandi in arce. Hæc 1214
Meierus. Initio ſequẽtis anni (verba ſunt Diuæi) Otto Imp. latebris Saxo- *Henricus noſter auxiliaris Flandri cõtra Francum.*
niæ egreſſus, Ottonis Geldriæ Comitis ſibi diſſentientis terrâ latiùs per-
uaſtatâ, Traiectum ad Moſam venit; vbi Valerano Limburgi Comite
aliiſq; eius tractus Nobilibus in ſocietatem adſcitis, & ipſe bellum Fran-

 corum

corum Regi parabat; in quod Ferdinandus Comes, Rex Anglorū Ioannes,Henricus Dux noſter,Reinaldus Comes Boloniæ nomina dederāt. Ferunt,tum Mariam Brabantini filiam ei iunctam fuiſſe: quod tamen multò antè accidiſſe,ex Abbate Vrſpergenſi eius temporis æquali retulimus. Aſſumptis igitur ijs qui auxilia non modica adducebant, per Brabantiam in Hannoniam progreſſus,Valentianis ſummo honore à Ferdinando Comite exceptus eſt. Hîc Cōuentu celebrato, cōuenêre eius partis Principes, frater Imperatoris,Henricus Palatinus,Henricus Dux noſter, Valeranus Limburgi Comes, Guilielmus Comes Saleberiæ cū Anglicis auxiliis, Bernardus Dominus de Oiſtremala, Gerardus de Randenroda. Dum hîc de ſumma belli deliberant, Tornacenſes Francorum Regem vrbe receperunt: quorum defectione non parum territis,ne ceteri eorum exemplum ſequerentur,placuit omnes copias mox eò deducere. Quare cùm Moretaniam tribus à Tornaco leucis mouiſſent,Philippus Rex, ne inuitus prœlio decernere cōpelleretur, Tornaco munito,Inſulas altero die proceſſit.Erat is Dominicus dies,quo Ottonianos quieturos ſperabat; at illi comperto Regis itinere, ſumma celeritate inſecuti, ad pontem Bouinum exercitus poſtrema inuadunt. Quo animaduerſo, Rex ſubſiſtere ſuos,ac ſigna Ottonianis inferri iuſſit; moxque cùm in Menij pagi fano oraſſet,acies inſtruxit, Comitē S.Pauli in dextro,Eudonem Burgundiæ Ducem in altero collocans; ipſe mediam aciem ſibi ſumpſit;Flammulæ vexillum Valoni de Montiniaco Equiti cōmittens. In aduerſa acie Otto ſe Regi, Henricum Ducem noſtrum cum Reinaldo Boloniæ Comite Eudoni, Flandrum S.Pauli Comiti oppoſuit,tradita Aquila viro fortiſſimo Bernardo Ooſtremalo. Primi omnium Campani à dextro Francorum cornu in Flandros irrupêre; quibus paruo negotio profligatis, Flandri ceteram S.Pauli Comitis phalangem premebant, cùm eos Pontini ac Guiennæ Comites à tergo adorti, trucidatis compluribus in fugam coniecêre,Ferdinando Comite capto. Tum Victor San-Paullinus,nullo iam à Flandris metu, Regi à Germanis preſſo opportunus adcurrit. Hi enim capiendi Regis deſiderio, intimis aciei mediæ penetratis,cæſis corporis cuſtodibus, circumuentum equo deiecerant; actumque de eo erat, niſi à Petro Triſtano alteri impoſitus,& ſuperuentu San-Paullini euaſiſſet. Nec minor Franciæ nobilitati ardor erat, Imperatorem in poteſtatem redigendi; quem,ne ſecuri pectus ei diuideretur, pernix equus auexit. At Rege periculis exempto, Otto vndique Francorum ferro impetitus, abiecto cultu in tutum ſe recepit. Reſtabant Dux Henricus & Reinaldus Comes; qui, ceteris profligatis, diu Francorum impetu ſuſtentato, tandem ceſſere. Dux amiſſis 700. equitibus fortiſſimis,fuga ſibi conſuluit.Comes ab hoſtibus captus eſt. Acta hæc 7.Kal.Auguſti: vbi capti ſunt

Otho Imp. & Rex Frācorum ſinguli cum ſociis arma expediunt.

Cruenta inter Imp. & Regem Francorū pugna iuxta Tornacum.

Capitur Ferdinandus Flandriæ Comes.

Imp. & Henricus noſter fuga ſibi conſulunt.

ſunt Flandriæ, Saleberiæ, Bononiæ, Palatinus, Comites; Ooſtremalus,
Randenrodius,& nobilitatis Flandriæ multitudo. Regreſſo in Braban-
tiam Duci metum incuſſit non modicum nouum Imperator Fredericus:
qui Rheno tranſito Moſaque, & ſubactis eius tractus Principibus, Bra-
bantiæ bellum minabatur. Itaque hunc Dux cum plurimis ſuæ terræ
Nobilibus accedens,iurata fide, oblatoque obſide filio,facilè pacauit, &
ab Ottone diſceſſit: quo tempore Leodienſi etiam Epiſcopo conciliatus
eſt. Sequentis anni 1215. principio Innocentius Pontifex, celebrata Late- 1215
rani Synodo, ſacram expeditionem, miſſis tota Europâ litteris,edixit: in
quam,Aquiſgrani Conuentu celebrato, nomina dedêre,Fredericus Imp.
Siphridus Archiepiſcopus Moguntiæ,Hugo Leodij Epiſcopus,Bamber-
gæ,Patauiæ,Argentinæ Epiſcopi: Henricus Dux noſter,Dux Merauiæ,
Dux Limburgi Valeranus, Dux Anceiæ, Comes Palatinus Tubingæ,
Marchio Badenus,Ludouicus Loſſenſis, Adolphus Montenſis, Ioannes
Spanheimenſis,Iuliaci Comites;aliique innumeri Nobiles.Theodoricus
Treuirorum Archiepiſcopus ac Henricus Dux noſter Coloniam profe-
cti (quæ etiamnum cum Theodorico Archiepiſcopo ſuo Ottonem re-
uerebatur vt Imperatorem) ciues ad obedientiam Frederici reduxêre,in-
terdicto ſacrorum, cui per annum & quinque menſes obnoxij fuerant,
ſolutos: vbi quarta Auguſti Imperator ſummo cum honore exceptus,
ſeptiduo commoratus eſt. Et paulò pòſt Engelbertus filius Comitis
Montenſis à Clero Archiepiſcopus electus eſt. Menſe Iulio anni ſequen-
tis 1216. Henricus Dux Cœnobium ac leproſorū domum condidit pro- 1216
pè Louanium, eo loco qui Bancum dicitur; cuius fundationis teſtes fuê-
re,Goſuinus Dominus Heuerlæ, Dominus Rotſelariæ, à Gocenchuria,
ab Attencuria, à Limala Equites,& alij. Hæc Diuæus. Anno 1217. teſte
Meiero, Chriſtiani Principes, Vngari imprimis & Germani,ſacro repe- 1217
tito bello, ampliſſimo exercitu terra marique in Orientem contendunt.
Ex Flandris Hanonibuſque qui ſunt profecti,Galterum Auenienſem ha-
buêre Ducem. Ioanna Princeps omnibus modis laborabat per Papam
& alios Ferdinandum virum liberare; ſed nihil promouit,iurante Rege,
ſe viuo, numquam liberatum iri. Anno quoque proximo Fredericus 1218
Cæſar manus iniecit Aloſtanis, Waſiæ, Quatuor Officiis,& inſulis Ze-
landicis,eò quòd Ioanna Comes non veniſſet iuratum in eius verba. Vbi
cùm excuſaſſet Ioanna viri captiuitatem, per quam non licuiſſet ſibi id
ſatis maturè facere, eam excuſationem interuentu quorumdam Augu-
ſtus tandem accepit. Chriſtianum exercitum ex Syria Rex Ieroſolymo-
rum in Ægyptum duxit,ac Damiatam clariſſimam vrbem obſedit. De-
ceſſit Cæſar Otto apud Brunouicum. Sic Meierus. Paulò pleniùs Leo-
dienſis de morte Ottonis: Anno, inquit, gratiæ 1218. Otto cùm in ſuo

Henricus relicto Ottone Imp. partes Frederici ſequitur.

Item Colonienſes ad Fredericū traducit.

Fundatur Leproſarium in Banco iuxta Louanium.

Terra Aloſtana & vicina cum inſulis Zelandicis feuda Imperij.

Moritur Otto Imp.

deambularet ſecretario, tantam, vt dicitur, ſumpſit copiam electuarij laxatiui, quòd diſrupta viſcera cogeret ebullire. Ita ibi. Pergit Meierus:
1219 Anno 1219. noſtri in Ægypto Duces Damiatam nobilem vrbem longa domitam obſidione, tandem, abſumptis peſtilentia omnibus pænè defenſoribus, paruo negotio menſe Nouembri ceperunt. Quo grauiter nuntio perculſus Conradinus Sultanus, Ieroſolymam muris nudauit, dé retinenda ea deſperans, Dauidis tamen turri, ac ſacroſancto ſepulchro Domini, victus Religioſorum virorum precibus, pepercit. Hæc Meierus. Eodem anno (referente Diuæo) Reinerus ab Vdechem Eques, filias ſuas quas octo habebat, Præmonſtratenſium habitum indutas ſacro velo
1220 texit, in vico Pelleberga, qui vno à Louanio milliari diſtat. Anno 1220. Fredericus II. Imp. Romæ in Baſilica Vaticana ab Hugolino Oſtienſi Epiſcopo, Legato Honorij III. Papæ 10. Kalendas Decembris coronatus
1221 eſt. Anno 1221. Chriſtiani Principes (loquitur Meierus) in Ægypto Cairum vrbem maximam obſederunt: verùm locorum ac rerum ignari, dum decliuioribus locis metantur caſtra, apertis Nili increſcentis cataractis, aquarum magnitudine ſubitò ſunt circumuenti, atque ita vndique interclusi, vt coacti ſint pacem quam vellet cum Sultano facere, reddi-
1222 taque Damiata Ægypto decedere. Hinc ergo anno proximo 1222. Ioannes Rex Ieroſolymorum ſpe aſſequendi auxilij aduerſus Orientis barbariem, Frederico Imp. Iolem filiam deſpondit; profectuſque in Hiſpaniam ipſe, Berengariam duxit vxorem Caſtellæ Regis ſororem. An-
1223 no 1223. Philippus Francorum Rex cùm Meduntæ ægrotaret, ſexaginta aureorum millia ad ſacri belli neceſſitates Ioanni Ieroſolymorum Regi attribuit; reſque humanas reliquit, cui Ludouicus filius ſucceſſit. Hæc Meierus. Annum 1224. tranſilio. Ad annum 1225. iſta notat Ægidius Leo-
1225 dienſis: Anno Domini 1225. defuncta ſine liberis Comitiſſa de Muhal Gertrude, quæ fuit filia Comitis Alberti, Hugo Epiſcopus fidelitatem & hominium terræ abſq; omni contradictione recepit, & caſtella de Muha & de Waleue ingreditur 14. Kal. Aprilis, Feria 4. ante Paſcha floridum. Quod audiens Dux Henricus Louanienſis, ira commotus Curiam apud Francfort adiens, Epiſcopum ad Curiam citari fecit, nec tamen aduerſus eum præualuit. Hæc ibi. Ad eumdem annum prolixè Meierus de Pſeudo-Balduino, qui ſe Balduinum Conſtantinopolitanum patrem Ioannæ Flandriæ Comitiſſæ fingens, quem ore referebat, tandem ſtrangulatus eſt. Dolum faſſus, dixit ſe Bertrandum de Raijs Campanum eſſe, qui diu apud Valentianas Eremita, denique habitu peregrini hanc perſonam induerat. Confer quæ ſunt ad annum 1213. Eodem anno, referente Diuæo, Baſilica D. Michaëlis Louanij corruit, & Heinricus Dux incolas Encuriæ (Incourt) Louanienſium quibuſdam priuilegijs vti conceſſit.

Damiata Ægypti à Chriſtianis capitur.

Fredericus Imp. Romæ coronatur.

Coguntur noſtri iterùm cedere Damiatã.

Obiit Philippus Rex Francorũ.

Pſeudo-Balduinus Conſtantinopolitanus ſtrangulatur.

Ita

Ita Diuæus; & ſubiungit anno proximo 1226. Gregorij IX. Pontificis 1226
iuſſu Ducem noſtrum arcem Randerodiam ab hæreticorum colluuie
inſeſſam diruiſſe. Sed Gregorius ille Pontifex factus non eſt ante Iulium
anni ſequentis. Interim, ſi erratum eſt in Pontificis nomine, haud abſi-
milia notat quoque hoc anno Meierus: Bellum, inquit, rurſus ſuſceptũ
eſt auſpiciis Pontificis Romani in damnatam iamdiu Albiorum hære-
ſim: quo bello Auenionem nobilem vrbem ea, vt tradunt, labe infe-
ctam, Ludouicus Rex poſt longam obſidionem cepit, ac muro recinxit.
Et eodem anno obiit Rex Ludouicus principio mẽſis Nouembris, ſucce-
dente filio Ludouico puero, qui poſteà Sanctus dictus eſt. Hic, interuen-
tu pręcipuè Blanchæ matris, Ferdinandũ Flandriæ Comitem ſobrinum
ſuum vinculis ſoluit, poſt annos duodecim quàm captus fuerat; iis ta-
men legibus, de quibus egimus ante annos viginti ſeptem, nempe anno
præcedentis ſęculi nonageſimo nono. Hæc Meierus. Anni duo ſequentes
vacant. Ad annum 1229. iſta narrat Diuæus: Henricus Dux & Hen- 1229
ricus filius eius Bruxellenſibus varia conceſſere priuilegia, inter quę iſta:
„ Vt homicida capite luat, bonis eius ad proximos tamen deuoluendis. Si
„ vrbe profugiat, bona eius fiſco, vxori verò (modò ea vidua permanſe-
„ rit) ſuum patrimonium cedat. Si vxorem proleſque non habeat, omnia
„ eius bona fiſco cedant. Vxor homicidæ ſi vidua non fuerit, præter pa-
„ trimonium ſuum, etiam dimidium quæſtus percipiat; cuius reliquum
„ partim fiſco, partim liberis cedat. Simili pœna afficiatur, qui ſtuprum,
„ incendium, rapinam commiſerit, aut pacem infregerit. Mutilans alium
„ pœnam talionis incurrat. Iſta Diuæus. Anno 1230. Ieroſolyma (teſte 1230
Onuphrio) à Frederico II. Imperatore recuperatur. Miræus noſter ad
annum præcedentem his verbis commemorat: Fredericus II. Impera-
tor ad eas pacis conditiones Sultanum adegit, vt vrbs Ieroſolymitana,
Nazareth, Ioppe, & alia quædam loca Chriſtianis reſtituerentur, induciis
inter Chriſtianos & Saracenos in decennium conſtitutis, & Paſchæ fe-
ſtum Fredericus Ieroſolymis celebrauit, more regio coronatus proce-
dens. Ita ille ex Vrſpergenſi, & rectè; nempe anno 1229. more Gallico
exeunte non ante Paſcha. Duos rurſum annos tranſilio. Porrò an-
no 1233. Henricus Dux (verba ſunt Diuæi) & Henricus filius eius edixe- 1233
runt, vt ciuis Louanienſis iniuria affecto conciui ſuo opem non ferens,
centum ſolidorum pœnam luat, aut ciuitatis ius amittat. Item remiſe-
runt Louanienſibus tributum, quod muniendæ vrbi iam aliquot an-
nos colligebatur. Præter hæc Henricus iunior, peculiari priuilegio fun-
dum nemoris prope vrbem, quod Loo dicitur, ciuium vſui conceſſit.
Acta hæc menſe Martio in frequenti Ordinum Conuentu, cui aderant
Gothfredus de Pareweis, cum Ingelrammo fratre, Guilielmus de

Nodus in ratione temporum.

Comes Flandriæ ſoluitur captiuitate Francica poſt duodecim annos.

Priuilegia Bruxellenſibus ab hoc Henrico conceſſa.

Reſtituitur Ieroſolyma & alia loca Chriſtianis.

Nota antiqui Diplomatis Brabãtici ſubſcriptiones.

Grimberga, Arnoldus Dapifer à Rotſelaria, Goſuinus à Gochencuria, ab Heuerlis, ab Attenhouia, Clutingus, à Limalia; & Abbates Villarienſis, Affligemenſis, Vlierbacenſis, Parcenſis, & Prior Prouincialis Prædicatorum in Teutonia, & Decanus & Capitulum S. Petri. Se-
1234 quenti anno, Stadingorum veſania nouam occaſionem dedit, qua Brabantinorum virtus poſteris innoteſceret. Hi inuiarum paludum præſidio freti, cùm Bremenſibus Archiepiſcopis à multis annis obluctati fuiſſent, tandem Gerardo à Lippia Archiepiſcopo pertinaciùs rebellantes, prœlio quoque ſuperiores euaſerant; Lippiæ Comite fratre eius inter alios deſiderato. Vnde ferociores effecti, nullis blanditiis, rationibus aut minis refrænari poterant, hæreſeos peſſimæ labe commaculati. Quare Summus Pontifex, publicata ſacra expeditione, omnes pænè inferioris Germaniæ Duces ac Comites in eos concitauit. Henricus Louanienſis, maior Ducis noſtri filius, totius expeditionis ductor creatus eſt; cui ſe coniunxerunt Florentius Hollandiæ, Theodoricus Cliuiæ Comites, & ex nobilitate Brabantica Valterus Bertholdus Machliniæ Dominus, Valterus à Bochouda, Arnoldus à Weſemalia, Guilielmus à Grimberga, Dominus ab Aſca Brabantinorum vexillifer; è Flandris, Robertus Dominus Bethuniæ, Theodoricus Beuernenſis Dixmudæ Præfectus, Raſo Dominus Gauriæ. Hi menſe Iulio Bremam delati vnà cum Archiepiſcopo, rebellium terram aggreſſi, cùm ad paludes ventum eſſet, ne cœno prohiberentur, pontes ſterni iuſſerunt: quorum aduentu comperto, perduelles ſummo furore occurrunt, ducibus Boleco à Baldefleto, Tannone ab Hundorpa, Teduario ab Aggere, hominibus deſperatiſſimis. At noſtri, iis conſpectis, ſummè exhilarati, ferociter irruunt; Clero eminus ſtante, ac victoriam à Deo exorante. Suſtinuere aliquamdiu impetum Stadingi, donec Cliuianis terga pulſantibus, vndiq; circumuenti diſijcerentur. Trucidati tum à victoribus ſine vlla miſeratione ad 9000. reliqui fugientes Viſerâ ſubmerſi. Quibus ſperato celeriùs confectis, Cruce ſignati, ſinguli domos ſuas reuertuntur. Ita Diuæus. Confirmantur eadem ex Stadenſi Chronologo eius tractus & temporis, qui etiam diſtinctiùs multa narrat in hunc modũ: Anno, inquit, 1234. Heinricus Dux Brabantiæ, & Florentius Comes Hollandiæ, Bremæ exiſtentes contra Stedingos viriliter ſe accinxerunt, tamquam contra inimicos manifeſtos Eccleſiæ. Quæſierunt enim Stedingi hi reſponſa dæmonum, ſimulacra fecerunt cerea, conſulentes etiam in ſuis ſpurcitiis erroneas Pythoniſſas; & quod deterius eſt omnibus, Viaticum ſalutis æternæ horribiliùs, quàm deceat exprimi, pertractantes: Clericos etiam & Religioſos impiè lacerantes, cruciabant omni genere tormentorum. Itaque Bremenſis Archiepiſcopus, Dux memoratus & Comes, peregrinorumque

Stadingi hæretici ferociter ſæuiunt.

Suſcipiunt contra eos bellum filius Henrici noſtri & alij Principes.

Vincuntur & trucidãtur Stadingi ad nouẽ millia.

Errores & ſcelera Stadingorum.

quenon modica multitudo 6. Kal. Iulij die Sabbati proceſſerunt vnanimiter contra eos. Dux Brabantiæ & Comes Hollandiæ primo congreſſu peſtilentes illos ſuper agrum Oldeneſche, vbi conuenerant, viriliter inuaſerunt, ſed ipſi ſummo conamine ſe defenderunt. Statim Comes de Cliuo cum ſuis à latere irruens ſuper illos, ipſorum aciem diſſipauit. Clerus, qui eminus adſtans, rei exitum expectabat, Media vita, & alia miſerationis carmina cum mœrore cecinit, & pro Crucis victoria ſupplicabat. Nec mora, illi maligni ab exercitu Domini opprimuntur, haſtis perfoſſi, gladiis percuſſi, equorum pedibus conculcati. Et ita manus Domini inualuit ſuper eos, vt in breui ſpatio eorum VI. millia (an IX?) interierint. Plurimi ex eis fugæ præſidium poſtulantes, in proxima fouea, & in Wiſera ſe ſubmerſerunt. Si qui euaſerunt, ſub cæli ventis quatuor ſunt diſperſi. Comes Heinricus de Oldenborg ibidem cecidit, & cum eo peregrini aliqui circiter nouem. Sic ille. Menſe Auguſto anni ſequentis 1235. referente Diuæo, Fredericus Imperator Moguntiæ frequenti Principum Concilio, Ottonem Brunſwici Ducem in gratiam recepit. Aderat inter alios, Henricus Dux noſter: qui morbo incidente, Coloniam relatus, ibidem Nonis Septembris exſpirauit; cuius corpus ſui Louanium deferentes, in medio Chori condiderunt monumento lapideo, cui formam corporis eius ad viuum inſculptam eſſe ſatis apparet. Huius Principis Henrici tempore, (conceſſo ab eo Diplomate anno 1201.) vrbis Antuerpienſis pomœrium prolatum eſt, portis conſtitutis, vbi etiamnum pontes & foſſæ, quæ à vaccis, à vineis, à D. Catharina, à Mera, à Cameraco, à D. Ioanne nomen habent. Ad hoc in Brabantia, præter ſupradicta Cœnobia, etiam iſta initium habent: Camera iuxta Bruxellam ſub annum 1201. Abbatia D. Gertrudis Louanij anno 1204. Inde iuxta Louanium ſub annum 1219. Inſula Ducis iuxta Ghempam Virginum Ordinis Præmonſtratenſium, & Parcum Dominarum Ordinis Ciſtercienſis. Paulò pòſt & Franciſcani Bruxellæ recepti ſunt, nempe anno 1227. & Dominicani Louanij anno 1228. & Siluæducis anno 1229. (vocatur is annus 15. Ordinis.) Franciſcani quoque Mechliniæ & Louanij anno 1231. Et eodem anno, teſte Thoma Cantipratenſi, Beginaghium Niuellenſe habebat Virginum duo millia. Anno quoque 1228. Dieſtæ forū lapidibus ſterni permiſſum eſt: & anno 1230. Henricus Dux hominibus villæ de Ooſterwyc eamdem legem & libertatem dat, quam habent Burgenſes de Silua apud Ordunum, excepto telonio Rheni. Porrò liberi Henrici huius, ex vxore priori Mathilde, filia Comitis Bononiæ, qui erat frater Philippi Comitis Flandriæ, Henricus ſucceſſor, Gothfredus, Maria Ottonis Imp. coniunx; & Mathildis, primùm Palatino, deinde Florentio Hollandiæ Comiti nupta; & tres præ-

Confirmātur ſuperiora verbis Scriptoris eius temporis.

1235

Moritur Dux noſter Coloniæ, inde delatus Louanium.

Antuerpiæ pomœrium prolatum.

Varia Cœnobia & alia loca eius tēpore inſtituta.

Eius vxores duæ, & ex eis liberi.

præterea filiæ, vna Gelri vxor, alia Comitis Aruernorum, de tertia non ſatis conſtat: ex coniuge verò poſteriori nomine Maria, filia Philippi Regis Francorum, duæ filiæ; ex quibus vna nupſit Theodorico Cliuiæ Comiti.

HENRICVS V.

ALIIS II. DVX,

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XXVIII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis duodecim.

1235 MORTE Henrici Ducis (verba ſunt Diuæi) Ducatus
Lotharingiæ ac Brabantiæ & Imperij Marchia Hen-
rico Louanienſi ceſſere, filio eius natu maiori. Goth-
fredo, facilè adducor vt credam, Harſtalli & Gasbecæ
dominia obueniſſe. Nam Ioannes quidam cogno-
mento Louanienſis hæc dominia poſſedit circa an-

Ioannes Louanienſis Dominus Herſtalli & Gasbecæ

num 1306. & ante eum Henricus Louanienſis, fortè filius iſtius Goth-
fredi; ſed de his nihil temerè aſſerere auſim. Ita Diuæus; & progreditur:
Erat Henrico huic noſtro vxor Maria filia Philippi olim fortiſſimi Im-
peratoris, vnde viuo patre ſuſtulerat Henricum, Mathildam vxorem
Roberti primi Atrebatium Comitis, Mariam vxorem Ludouici Ducis

Henrici Ducis vxores & liberi.

Bauariæ, Beatricem vxorem Hermanni Lantgrauij Thuringiæ, & Mar-
garetam primam Abbatiſſam eius Cœnobij, quod à patre conditum,
Vallis Ducis appellatur, duobus à Louanio milliaribus, Ciſtercienſium
Ordinis. Defuncta Maria, ex Sophia filia Ludouici Lantgrauij & diuæ
Eliſabeth Henricum genuit Thuringiæ Lantgrauium. Hactenus Di-
1236 uæus. Anno 1236. referente Meiero, Ludouicus Francorum Rex, cu-
ius poſteà eſt conſecrata memoria, ex Atrebateſio, Fanoque S. Odomari
& Aria nouum conflauit Comitatum, eumque Roberto fratri attribuit;

Primus Comes Arteſiæ ducit Mathildā filiam Henrici.

manſitque Atrebateſium in Regum poteſtate, quadragintaquinque
per annos, priuſquam rediret ad Comites Flandros. Ita ille. Diuæus
hoc modo: Eodem anno Robertus donatione D. Ludouici fratris ſui
Regis Francorum, Atrebatium Comes nouus, Mathildam Ducis noſtri
1237 filiam duxit. Pergit Meierus: Anno 1237. menſe Octobri Ioanna Flan-
driæ

HENRICVS V. XXVIII. BRAB. PRINCEPS.

driæ Comitiſſa, ſobolis procreandæ cupida, de conſilio Ludouici Regis nupſit Thomæ fratri Comitis Sabaudiæ, Reginarum Galliæ, Angliæ & Siciliæ auunculo: quem ad fidelitatis iuramentum Rex antè admittere noluit, quàm in pacem iuraſſet anni vigeſimi ſexti huius ſæculi; iurauitque in illam apud Compendium, factam pro redemptione Comitis Ferdinandi.

1238 Anno ſequenti, Guilielmus Sabaudienſis frater dicti Thomæ creatur Epiſcopus Leodienſis. Cui cùm Valeranus Lemburganus, ob cauſam neſcio quam, inferret bellum, tanta Thomas fratri portauit auxilia, vt ad primum aduentus ſui nuntium perterritos hoſtes in fugam verterit. Profectus inde Romam Guilielmus confirmatus eſt ab Gregorio Nono: ſed rediens domum in Sabaudia obiit, ac tumulatus eſt Catacumbis in Cœnobio Ciſtercienſi. Hæc Meierus, & meminit etiam Diuæus. Cauſam quam Meierus ignoraſſe ſe ſcribit, his verbis commemorat Ægidius Leodienſis eo tempore viuens: Orta his diebus contentione inter Ioannem Epiſcopum & Comitem Waleranum cauſa caſtri, quod Smaragdus vel* Pilaus vacca ab incolis terræ illius vocatur, non longè diſtans à fluuio Moſæ & oppido Dyonanto, Ioannes Epiſcopus caſtrum cum exercitu magno tam Leodienſium quàm Flandrenſium aliorumque Nobilium obſedit. Sed ecce cùm obſeſſos iam pænè in deſperationem adegiſſet, morbo correptus, ignorante exercitu, Dyonantum proficiſcitur; vbi poſt paucos dies in damnum totius patriæ diem clauſit extremum ſexto Nonas Maij anno Domini 1238. Corpus verò eius à Dyonanto nocte delatum eſt, & in valle S. Lamberti honorificè ſepultum; occultè tamen, ne de tanti viri exanimatione obſeſſi animarentur, & de exercitus noſtri perturbatione ſuperbirent hoſtes eorum. Poſt deceſſum autem Domini Ioannis Epiſcopi celebratur electio circa feſtum beati Ioannis Baptiſtæ: in qua electione pars quædam in Dominum Ottonem Præpoſitum Traiectenſem & maioris Eccleſiæ Canonicum conuenit, altera verò pars in Dominum Guilielmum Valentinæ Eccleſiæ Electum, fratrem Comitis Flandriæ, virum bonum & honeſtum, conſenſit. Hęc & plura ille, vſq; finem anni proximi: ſed quia illi diſſidio Henricus noſter, vt apparet, nō ſe miſcuit, nihil

1239 addimus. Interim anno ſequenti 1239. (vti narrat Diuæus) Henricus Dux noſter Coloniam obſidione concluſit: quam cùm expugnatu difficilem cerneret, ea relicta, Bonnam vſque vineas Archiepiſcopi incendit, apertiſque viuariorum ſeptis feras emiſit. Indè in arces conuerſo impetu, Randerodium deiecit. Mox, cùm Dalhemenſes commeatum, qui è Brabantia ad obſidionem vehebatur, intercepiſſent, aggreſſus id oppidum, paruo negotio expugnauit. Cauſam huius belli nuſquam reperio. Porrò Henricum Ducem deinceps à rebus bellicis conquieuiſſe, tradunt Chronica

Subuenit Comes Flādriæ fratri ſuo Epiſcopo Leodiēſi.

Cauſa belli inter Leodienſes & Lemburgenſes.

* Poulvache

Moritur Epiſcopus Leodienſis.

Henricus noſter fruſtrà Coloniam obſidet.

nica Brabantiæ. Hæc Diuæus, & mox ſubiungit eius mortem, ſilentio premens res geſtas integri octennij. Eas itaque, quantum licet, ſuppleamus. Anno 1240. Henricus hic, Maria Sueuica coniuge, Philippi Imp. filia, è viuis ſublata (loquitur Miræus noſter) ſecundis nuptiis Sophiam ſibi iungit Ludouici Thuringiæ Haſsiæque Lantgrauij & S. Eliſabethæ filiam. Ex Maria Henricum III. Brabantiæ Ducem ſuſtulit. Ex Sophia tulit item Henricum filium cognomine Brabantinum dictum. Qui cùm expers paterni Ducatus Brabantini eſſet, fratri prærogatiua ætatis tranſcripti, annos duodecim natus adiecit oculos atque animum ad Thuringiæ & Haſsiæ Principatum, materno iure & gratia fretus. Sed ecce mortuo Hermanno fratre Sophiæ; cui ius illud ſine controuerſia debebatur, ſucceſsit, & vindicauit ſibi, excluſa femina, Henricus frater Ludouici, patruus Sophiæ, tenuitque quoad vixit, opibus & potentia valdè auctus, & Rex Romanorum faciente Pontifice Innocentio II. contra Conradum Frederici filium electus; quem prælio apud Francofurtum etiam vicit; vir magni animi & ſpei, ſed quam fata inciderunt, obiitque anno poſt electionem, liberorum expers. Ea res iterùm ius & ſpem Sophiæ præbuit; venitque multis aduocantibus in Thuringiam; etſi alij contrà nitebantur, aduocato Henrico altero, Marchione Miſniæ & terræ Orientalis, nato ex ſorore Henrici Regis defuncti. Sophia vetus ius prætendebat, ille nouellum. Denique, pacificatione aliquoties tentata, & irrita, armis decertatùm eſt: quorum finis, vt partitione facta, Thuringia penes Marchionem Miſniæ maneret, Haſsia Henrico Brabantino cederet. Idque ad poſteros obtinuit, & ſtirps iſta, quæ hodieque eſt Lantgrauiorum Haſsiæ, originem & dynaſtiam ſuam Henrico & Sophiæ eius matri debet acceptam. Sophia porrò maternæ pietatis atque in pauperes beneficentiæ heres & adſecla, Louanij xenodochium inſigne, eius vrbis hodie præcipuum, excitauit: Deiparæ item Virginis cultui in primis fuit mancipata. Creditur autem à matre imagines aliquot Deiparæ accepiſſe, quas ob eius memoriam charas ſanctaſque habuit; è quibus vnam Viluordiæ apud Brabantos, in cœtu Virginum Religioſarum Ordinis hodie Carmelitani dedit & dedicauit, miraculis olim & nuper claram, cui cognomen Diuæ Conſolatricis, à re inditum; quia multi malis animi corporiſque remedia illic aut leuamenta reperiebant. Tres alias dediſſe traditur Mathildi ſorori mariti ſui. At dices, Vnde apud vnam Sophiam tot imagines eiuſdem prototypi? & in quem vſum? Reſpondebo mox. Pergit Miræus: Hæc Mathildis alteris nuptiis iuncta Florentio IV. Hollandiæ & Zelandiæ Comiti (ex quo coniugio Guilielmus II. ille natus qui poſteà Rex Romanorum eſt electus) tandem moriens imagines illas diſpartiuit, & locis ſuis quamque aſſignauit; vnam Graue-

Diuæus ſuppletur. 1240

Ducit Henricus Sophiam filiam ſanctæ Eliſabethæ vxorem.

Longa concertatio de Thuringiæ patrimonio Sophiæ.

Tandem Henricus Brabantinus Sophiæ filius obtinet ſaltem Haſsiam.

Imagines plures Deiparæ ab hac Sophia locis religioſis relictæ.

ſandæ Hollandiæ veteri oppido,(quod finitimum eſt Loſdunenſi Virginum Ciſtercienſium Cœnobio, quod ipſa condiderat,in eoque vitam à morte mariti caſtè pieque egerat;) alteram Harlemi, ad ſeruandam in Sacrario Sodalium Carmelitarum; tertiam denique Hallis Hannoniæ collocari voluit, fortè quia inter alias prolem ex Florentio marito Adelheidem genuerat, nuptam Ioanni Auennenſi, Comiti Hannoniæ: & hanc igitur, eiuſque ditionem ſacro hoc donario iuit auctum. Hoc euenit anno Chriſti 1267. quo Mathildis illa diem obiit. Hæc Miræus in ſuo Auctario ad Sigebertum, ſimulque Cl. V. Lipſius in ſua Deipara Hallenſi. Quæ quia nihilominùs ſuggillātur à malè feriatis hominibus, addo tot imagines eiuſdem ptototypi accepiſſe Sophiam noſtram ſiue à matre S. Eliſabetha, imitante pietatem materteræ ſuæ S. Hedwigis Poloniæ Duciſſæ, ſiue etiam earum aliquas ab ipſa S. Heldwige; nam illa poſt S. Eliſabetham obiit. Illud nemo niſi cōtentioſus negabit, Hedwigem hanc certè pro Feſtorum ratione nunc hanc nunc illam imaginem ſibi præferri voluiſſe, ipsâ nihilominùs vnam quoque propriis manibus geſtante. Nam ita lego in eius rebus geſtis grauiter ante aliquot ſæcula conſcriptis: Habebat autem (inquit Auctor) Deo dilecta Hedwigis permultas Sanctorum imagines & Reliquias, quibus congruam præſtabat reuerentiam, eaſque ſibi ad Eccleſiam eunti voluit præferri: inter quas cùm ſanctiſſimæ Chriſti Matris paruam imaginem ipſa ſæpiùs ſuis manibus geſtaret, vt ex amore crebrò eam poſſet intueri, & inſpiciendo ad eius amorem ſe poſſet ampliùs excitare, factum eſt, vt cùm ea imagine interdum benediceret languidis, ilicò quoque curarentur. Ita ibi. Atq; hæc occaſione coniugij Sophiæ hoc anno cum Henrico Duce

Inter alias & illa quæ Hallis miraculis claret.

Diſcutitur ſolidè vnde tot imagines eiuſdem prototypi apud vnam Sophiam.

Notent diligenter irriſores imaginum.

1241 noſtro initi. Anno ſequenti 1241. Gregorius IX. Pontifex Max. moritur Romæ 11. Kalend. Septemb. Succedit Cæleſtinus IV. patria Mediolanenſis, ex nobili familia Caſtilonæa. Sed eo 8. Idus Octobris hoc ipſo anno defuncto, vacauit Sedes Romana annū 1. & menſes 8. Hic Gregorius libros Decretalium per Raymundū virum doctum & ſanctum Ordinis Prædicatorum digeri fecit, ſicut etiamnum in vſu ſunt. Itaq; anno 1242.

1242 vacauit Sedes Apoſtolica, magno Reip. Chriſtianæ incommodo; de quo iſta Stadenſis tunc viuens, paucis verbis multa complexus: Duobus annis (nempe etiam ſecundùm Onuphrium ab initio Octobris anni 1241. vſque finem Iunij anni 1243.) Sedes Papalis vacauit, Cardinalibus inter ſe diſcordantibus, & quibuſdam Romam intrare non audentibus. Vnde contigit, vt ſe inuicem frequentiùs vocarent ad electionem; & etiam ipſi tam inter ſe quàm ab aliis multas controuerſias & inſolentias ſuſtine-

1243 rent. Hæc ille. Anno 1243. Cardinales à Frederico II. Imp. capti, cùm agente Balduino Imp. Conſtantinopolitano, qui tunc Parmæ erat, liberi ad

Vacat Sedes Romana annum 1. & menſes 8.

Cardinales tam inter ſe quàm ab aliis multas inſolentias ſuſtinent.

ad Comitia ſacra eſſent dimiſſi, Anagniæ in Hernicis conuenientes (Miræi ſunt verba) Sinibaldum Fliſcum Genuenſem, Obizzonis Louaniæ Comitis filium Pontificem renuntiant. Qui Anagniæ 4. Kalend. Iulij in Cathedrali Baſilica conſecratus Innocentij Quarti nomen induit. Is pileo rubro Cardinales cohoneſtauit: quo ſignificare voluit, Cardinalibus etiam ſanguinem vitamque pro Chriſto & libertate Eccleſiaſtica promptè effundendam. Ita ille. Hoc anno notatum exſtat inſigne illud monumentum pietatis Antuerpienſium, quo Dominicanos Argentinâ ad ſe vocarunt, his inter alia verbis: Religioſis viris Prouinciali Fratrum Prædicatorum Teutoniæ & Fratribus Diffinitoribus Capituli apud Argentinam, Scabini & communitas Antuerpienſis. Omni deuotionis affectu veſtram propulſantes exoramus charitatem, quatenus Collegium Fratrum veſtrorum Antuerpiam deſtinari faciatis. Hos enim ipſos affectu ſincero & dilectione ſtabili pertractare compromittimus; firmam tenentes fiduciam, quòd, cùm Dominus benedixerit domui Ægypti propter introitum Ioſeph, & domui Laban propter Iacob, benedictionis diuinæ munus ad introitum eorumdem conſequemur. Datum in Inuentione S. Stephani anno M.CC.XLIII. En priſcam pietatem. Anno 1244. (Meiero referente) incidit rurſus diſcordia de Comitatu Namurcenſi. Certè ſub Kal. Decembris Ioanna Principe Inſulæ ægrotante, Thomas 1244
Pollenacam (an Voleuacam? vide anno 1238.) caſtellum Namurcicæ ſiue Arduennicæ ditionis obſedit, & cepit, plura facturus, niſi in humanis eſſe deſiiſſet Ioanna, quæ deceſſit Nonis Decembris, anno ætatis circiter altero & quinquageſimo. Elata eſt in Monaſterium Markettam, ac ſepulta iuxta Ferdinandum. Imperauit annos vndequadraginta. Thomas nulla ſobole ex ea pater, amplis donatus muneribus remeauit, vnde venerat, in Sabaudiam. Defunctæ nulla ſuperſtite ſobole Ioannæ Margareta ſoror ſucceſſit; quam D. Ludouicus Gallorum Rex priùs in fidem accipere noluit, quàm in pacem anni XXVI. pro redemptione Ferdinandi factam iuraſſet. Igitur eam pacem per ſuas litteras approbauit, confirmauitque; licet obtinere nequiret, vt idem Nobilitas ciuitateſque facerent. Iſta Meierus. Anno 1245. Concilium primum Lugdunenſe & Vniuerſale XIII. celebratur; atque in eo Fredericus II. Imp. vt rebellis Eccleſiæ ab Innocentio IV. die 21. Iunij Imperio priuatur. Ita Onuphrius. De eo ſic Stadenſis huius temporis Scriptor: Papa in Burgundiam Lugdunum, 1245
quæ prima Sedes eſt Galliarum, veniens, poſt feſtum Ioannis Baptiſtæ ibidem Concilium celebrauit, & in iam dicto Concilio, ſcilicet die Iacobi, contra Imperatorem excommunicationis ſententiam renouauit, & eum ab Imperiali culmine depoſuit, & hanc depoſitionem per totam Eccleſiam promulgauit. Intereà ſollicitari fecit Principes, quos ad Imperium regen-

Pileus rubeus Cardinalibus aſſignatur, & quare.

Euocantur Fratre Prædicatores Antuerpiam.

Flãder capit caſtrum quoddam ditionis Namurcenſis.

Imò hæc pax cõcepta ſeu extorta eſt iam tum anno præcedentis ſæculi nonageſimo nono.

Frederico II. Imp. excommunicato ſubrogatur Henricus Lantgrauius.

regendum credidit idoneos. Tandem Heinricus Lantgrauius, cognomento Raſpe, multis euictus precibus Imperium accepit. Hæc ille. In Actis huius Concilij apud Matthæum Paris in Hiſtoria Anglicana his verbis leguntur Electores Imperatoris: Laici, Dux Auſtrię, Dux Bauariæ, Dux Saxonum, Dux Brabantiæ, qui & Louaniæ; Prælati, Archiepiſcopi Colonienſis, Moguntinus & Salsburgenſis. Hæc ibi, de quibus prolixiùs egimus ſuprà ad annum nongenteſimum nonageſimum ſextum. Anno 1246. (narrante Meiero) Ioannes Auenienſis ſubnixus ope Guilielmi Comitis Hollandiæ, cuius duxerat ſororem in matrimonium, matri ſuæ Margaretæ bellum indixit, ideò quòd Guilielmo Dampetræ poſterioris thori primigenio Flandriam poſt ſe deſtinaret, quam iure optimo (quidquid exciperetur contra legitimum patris eius cum Margareta coniugium) ſibi debitam contendebat. Hac ex re maxima oborta rerum omnium perturbatio, donec diui Regis Ludouici Odoniſque Rom. Pontificis Legati arbitrio, vtraque pars conſentientibus animis controuerſiam omnem decidendam permitteret; qui poſt maturum conſilium pronuntiauerunt, vt morte Margaretæ Dampetra Flandriam, Auenienſis iam nunc adiret Hannoniam; ſuiſque vterque fratribus iuxta conſuetudinem per ſortem bonorum prouideret. His ita peractis, Guilielmus Princeps cum multis ex Flandrica nobilitate nomē dedit in ſacram militiam, primo quoque tempore Regem in Aſiam ſecuturus. Margareta autem inſignia Guilielmi mariti Flandricis inſeruit, Hannoniæque inſignia reliquit. Hæc Meierus. Sequitur annus triſtis morte Henrici noſtri, ſimulque filiæ eius Mariæ, de quibus ſic Diuæus: Kalendis Februarij anni 1247. Henricus noſter hac vita deceſſit, cōditus in Cœnobio Villarienſi, filio eius Henrico Principatum excipiente, qui Adelheidam filiam Hugonis Burgundiæ Ducis vxorem habebat; & eodem anno Ludouicus Dux Baioariæ ac Comes Palatinus, Mariam Henrici Secundi Ducis filiam vxorem, falſo adulterij crimine, Werdæ in Sueuia necari iuſſit: in cuius facti expiationem Monaſterium in Baioaria condidit, Furſtēfeldiam nomine. Sub hoc Principe incunabula ſua repetit Cœnobium Auguſtinianorū Louanij anno 1236. Dominicanorum Antuerpiæ anno 1243. vt dictum eſt, & ſub annum 1244. Cœnobium Lintrenſe Virginum Ordinis Ciſtercienſis, dote accepta à Domino de Weſemale. Anno quoque 1245. Abbatia Ciſtercienſis inſtituti virorum, titulo S. Bernardi, (quæ ante decennium in pago Vremde ab Ægidio Berthout fundata fuerat) à ſecundo loci Abbate tranſlata eſt in Hemichem locum Scaldis allapſu opportuniorem. Sub idem etiam tēpus, nempe anno 1246. S. Lutgardis Virgo ſanctiſſima, vſa magiſterio Ioannis Lyrani, viri ſimiliter eximia ſanctitate illuſtris, migrauit ad cælū; de quibus iſta pauca

Dux Brabantiæ, qui & Louaniæ, vnus Electorum Imperij.

1246

Contentio inter fratres Flandros arbitrio Regis Franciæ & Legati Apoſtolici deciditur.

1247

Moritur Henricus noſter ſepultus Villariæ.

Plura Cœnobia apud Brabantos huius tempore conſtructa.

pauca ſubiicere lubet ex rebus geſtis Lutgardis, per coæuum Thomam Cantipratenſem Dominicanum Louanienſem & Suffraganeum Cameracenſem grauiſſimè conſcriptis: Lutgardis (inquit Auctor) pia Virgo ex illa quondam Tungrorum celeberrima ciuitate, patre ciue, matre nobili, trahens originem, dum adhuc iuuencula eſſet, quantum illa ætas patiebatur, valdè quidem ad nuptias inhiare videbatur. Cuius mentem cùm matris inſtantia modò minis modò blandimentis emolliſſet, vbi illa annos duodecim exceſſit, in Monaſterio S. Catharinæ, quod eſt prope oppidum S. Trudonis in Hasbania inter Deo ſacratas Virgines Ordinis S. Benedicti eam diuino ſeruitio mancipauit; vbi obtulit ſanè ſeipſam deinceps quotidie Domino holocauſtum gratuitum. Vnde quia talem lucernam ſub modio latere par non erat, poſita ſuper candelabrum, facta eſt Prioriſſa in eodem Monaſterio, vno omnium conſenſu electa. Fuit autem in illo loco annis circiter duodecim, eratque eodem tempore Magiſter Ioannes Lyranus, Leodienſis diœceſis, vir eximia ſanctitate. Qui non ignorans perfectiſſimum Lutgardis propoſitum, cùm admonuiſſet eam, vt abdicato Prioriſſæ officio, ad Aquirianum Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium ſe transferret, illa à Deo quoque admonita, parens ſupradicti Magiſtri Ioannis admonitioni, Aquiriam ſe contulit, quod eſt Monaſterium in Ducis Brabantiæ regione. Stupenda ſunt quæ idem Auctor narrare pergit, inter cetera hoc ſanè: Imminente, inquit, peſte ſæuiſſima Albigenſium hæreticorum, beatiſſima Virgo Maria apparuit Lutgardi vultu lugubri & obſcurato. Cui compatiens in viſione Lutgardis, cùm quæſiſſet ab ea, vnde tantus eſſet faciei ſqualor, quæ alioqui plena eſſet omnis gratiæ; beatiſſima Virgo reſpondit: Ecce ab hæreticis & pſeudo-Chriſtianis rurſus conſpuitur, rurſus crucifigitur Filius meus. Tu ergo aſſume tibi lamentum, & perpetuis ſeptem annis ieiunato, vt ſopiatur ira Filij mei, quæ generatim vniuerſo imminet orbi. Itaque toto ſeptennio tale illa ſibi indixit ieiunium, vt pane & cereuiſia contenta eſſet. Hæc & plura ibi.

Etiam S. Lutgardis tunc Brabantiam illuſtrat.

Libenter paret admonitioni Ioannis Lyrani viri pij.

Nota illuſtrem ſimul & tremendam viſionem.

HENRICVS VI.

ALIIS III.

FILIVS SVPERIORIS,

XXIX. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis tredecim.

ANNO 1247. vt dictum eſt, Heinrico ſuperiori defuncto, filius eius Henricus Principatum excepit, qui Aleidem (alijs Adelheidem) filiam Hugonis Burgundiæ Du-
1248 cis vxorem habebat. Anno ſequenti, narrante Diuæo, mortuo Henrico Lantgrauio Thuringiæ, quem abiecto Frederico II. Principes Regem elegerant, Guilielmus filius Florentij ac Mathildæ Brabantinæ (erat ea filia Henrici Primi) Comes Hollandiæ Rex Romanorum electus eſt; qui mox Aquiſgrani, operâ Henrici Leodienſium Epiſcopi, reſeratis Kalendis Nouembris coronam accepit. Tradunt Brabantiæ Chronographi, Ducem noſtrum, cùm illi Regnum deferretur, hunc conſanguineum ſuum promouiſſe. Addit Brando, inſignia Imperij Duci miſſa, & ab eo ad Comitem remiſſa; Hollandici verò, ſolius æmulationis ergô id factum calumniantur, verito Duce Comitis indolem, malenteque eum Imperij negotia longè à Brabantia ſemotum agitare, quàm vicinum potentiſſimum habere. Aderant coronationi Guilielmi Imperatoris, Petrus Capuæ, Siphridus Moguntiæ, Arnoldus Treuirorum, Cunradus Coloniæ Archiepiſcopi, Henricus Leodij Epiſcopus, Bohemiæ Rex, Ludouicus Palatinus Dux Bauariæ, Henricus Dux noſter, Otto auunculus Comitis, Epiſcopus Traiecti, alijque pæne inferioris Germaniæ Principes omnes. Hæc Diuęus. Variant de tempore Auctores: & inprimis miror, quomodo electio Guilielmi in Faſtis Onuphrij aſſcribatur biennio priùs, nempe anno quadrageſimo ſexto. Proferam, quæ apud Scriptores eius temporis de his inueniam. Stadenſis breuiter his verbis annum quadrageſimum ſeptimum conſignat: Henricus Lantgrauius, qui Imperium acceptauerat, eſt defunctus. Quem Papa mortuum intelligens, Petrum Capucium de aureo velo Diaconum Cardinalem miſit in Teutoniam; qui euocatis Archiepiſcopis & Epiſcopis, quos potuit, Concilium prope Coloniam

Guilielmus Hollandiæ Comes eligitur Imp.

Adſiſtit eius coronationi inter ceteros etiam Dux noſter.

Eadem plenius ex Scriptoribus eius temporis deſcribitur.

HENRICVS VI. XXIX. BRAB. PRINCEPS.

loniam celebrauit in Feſto Michaëlis; & Feria quinta poſt Michaëlis Wilhelmus à quibuſdam Epiſcopis & Comitibus in Nuſſia, in Regem Romanum ad gubernandum Imperium eſt electus. Ac deinde ad annum quadrageſimum octauum: Cruce ſignati Aquenſem ciuitatem longa obſidione obtinentes, Wilhelmum coronauerunt. Sic ille; & adſtipulatur Hocſemius Leodienſis, etiam prolixiùs eadem proſecutus. Anno, inquit, Domini 1246. bonæ memoriæ Roberto Leodienſi Epiſcopo viam vniuerſæ carnis ingreſſo, propter diſcordiam electorum vacante Leodienſi Sede per annum, Frederico huius nominis Imperatore Secundo iam ante biennium per Papam Innocentium Quartum Imperio deſtituto, & Lantgrauio Thuringiæ per procurationem & mandatum eiuſdem Summi Pontificis in Regem Alamanniæ coronato, & citò pòſt ab hac luce ſubtracto; Frederico Romanam Eccleſiam in manu valida perſequente, Papa in adiutorium Eccleſiæ alium Regem eligi diſponebat. Vnde prudenter conſiderans ad propoſitum poſſe ſuum peruenire faciliùs, ſi circa locum ad eligendos Reges antiqua conſuetudine deputatum auxilia compararet; Wilhelmum Hollandiæ Comitem, & Henricum fratrem Ottonis Comitis Geldriæ ex duabus Ducis Brabantini ſororibus procreatos, vnum in Regem & alium in Leodienſem Epiſcopum concepit ſublimare. Horum namq; progenies ab antiquo proauorum claro Regali ſemine propagata, & ſtipata militari potentia diuiti, electionis Regiæ locum, vrbem Aquenſem videlicet, propinquior ambiebat: vnde promotionibus horum per Dominum Petrum Capucium S. Georgij ad velum aureum Presbyterum Cardinalem, quem ad hoc Papa delegauerat, procuratis, Henrici huius per Conradum Colonienſem Archiepiſcopum electio confirmatur. Anno ergo Domini 1247. ſexto Idus Octobris hic iuuenis moribus & ætate Leodienſem diſpenſatiuè rexit Eccleſiam, ad Sacerdotium non promotus. Cùm verò Aquenſes moniti per Papam vt electionem Regis admitterent, & in hoc ſibi per contumaciam rebellarent, eorum propter hoc loco cum incolis interdicto, cùm demum contra ipſos tamquam fautores Frederici, & inimicos fidei Chriſti, fideles Crucis inſigniri charactere, prædicationibus inuitaſſet; idem Wilhelmus, ſigno ſibi Crucis aſſumpto cum ceteris, vrbem prædictam cum Legato & viginti fermè millibus ex diuerſis prouinciis collectis, ſub anno Domini 1248. menſe Maio Aquis per ſex menſes potenter obſedit. At Aquenſes animosè ſua mœnia defendebant, Fredericum in ſuum adiutorium expectantes. Tunc vbi flumen vrbem pertranſiens effluit, agger immenſus erigitur, quo recalcitrante percuſſum paulatim flumẽ regurgitare cogitur, loci ſubmerſionem incolis minitando: ſed cautè ciues, hauritoriis citò rotis ad remedium

Papa in adiutoriũ Eccleſiæ alium Regem eligi diſponit.

Progenies Ducum Brabantiæ ab antiquo Regali ſemine.

Guilielmus Rex Romanorum obſidet Aquiſgranum.

dium præparatis, ad partem aptam eminentia fluminis deriuantes, aduerſariorum ingenia deludebant. Sed tandem per ſex menſes inediâ fatigati, certis pactis Electo portas aperiunt, cùm ampliùs reſiſtere non valerent. Et eodem anno Kalendis Nouembris die Dominico, adhuc Frederico viuente, Electus in Regem Alamaniæ conſecratur. Hactenus Leodienſis. Hoc eodem anno 1248. cœpta eſt expeditio noua in Terram ſanctam per S. Ludouicum Franciæ Regem: quæ, quia à multis non ſatis diſtinctè narratur, depromam eam breuiter ex eius Vita ſcripta per Gaufredum, qui erat ei à ſacris confeſſionibus: Anno (inquit ille) 1248. Crux prædicabatur in diœceſis Colonienſis pago, quem vulgò Bedonfriſium vocant; vbi tum Feria ſexta ante Pētecoſten tres Cruces viſebantur in aëre. Viſa fuit etiam Crucis forma alio tempore in Enchuſen, videlicet Phriſiæ oppido, cùm ibi prædicaretur: in Traiectenſi quoque diœceſi in Doccum, in S. Bonifacij Martyris die. Creduntur ſcilicet bis apparuiſſe Cruces, ne quis ambigeret de prima apparitione; atque ita factum eſt, vt Colonienſis prouincia ad trecentas ferè naues appararet. Quin priùs anno Chriſti 1247. petente Ludouico Chriſtianiſſimo Rege, magna Dominicæ Crucis portio Conſtantinopoli Pariſios tranſlata eſt, cùm ecce proximo inde anno Rex Ludouicus ſexta Feria à Pentecoſte iter tranſmarinum ſuſcepit. Iuerunt autem cum eo Odo Tuſculanus Epiſcopus Apoſtolicæ Sedis Legatus, & duo fratres Regis, Robertus Comes Atrebatenſis, & Carolus Andegauenſis Comes, cum vxoribus ſuis, & multis Franciæ Epiſcopis & Nobilibus. Et quidem erat etiam Alphonſus Comes Pictauienſis Regis frater Cruce ſignatus; ſed eo anno cum Blancha Regina matre, ob Regni tuitionem, manſit domi. Appulit autem Rex ad Cyprum paulò ante ferias B. Matthiæ; vbi cùm hiemaſſent, Sabbato poſt Domini Adſcenſionem omnes Damiatam contendunt. Capta eſt autem Damiata, quam alij Heliopolim vocant, anno ab orbe redempto millesimo ducenteſimo quadrageſimo nono. Ita ibi. Supradictus Leodienſis hoc modo: Tertio 1249
Idus Iunij ſexta Feria obſident Damiatam: Dominica verò ſequenti, Turcis Damiatæ cuſtodibus, neſcitur quo caſu, perterritis, relictis omnibus aufugerunt, captaque taliter ciuitate, poſt paululum Rex Ludouicus ſuis amiſſis capitur. Hæc illi. Sed vide pleniùs ad annum ſequentem. Ad annum hunc 1249. iſta commemorat Stadenſis: Wilhelmus coronatus, procedens vlteriùs, Imperij bona, quæ poterat, occupauit. Deinde circa Rhenum aliquamdiu commoratus, cùm expenſas Regi congruas non haberet, in Hollandiam eſt ingreſſus, & iterùm poſteà ad partes Rheni rediit, & terras ſibi aliquas ſubiugauit. Ita ille. Anno 1250. 1250
referente Meiero, defuncto Meledino Sultano, Melexala filius paternum mox

Tandē poſt ſex menſes, eo potitur.

Cruces variis locis in aëre viſuntur.

S. Ludouicus Francorum Rex proficiſcitur ad recuperandam Terrā ſanctam.

Recuperat Damiatam.

Guilielmus Rex fortitudine potior quàm opibus.

mox adeptus Imperium, omnium Barbarorum tam Saracenorum quàm Turcarum vires in noſtros contraxit. Et noſtris nihil feliciter ampliùs ceſſit. vniuerſum exercitum peſtilens quidam inuaſerat morbus, qui per nobilia in primis capita eſt vagatus. Rege ipſo, bonaque Optimatium

Rex Ludouicus cum multis aliis in poteſtatẽ Barbarorum venit.

parte morbo implicita, facilè ceſſit Barbaris victoria. Ipſe Rex cum fratribus Carolo & Alfonſo, cum Guilielmo Dampetra iam deſignato Flandriæ Comite, alijſque permultis, viuus in hoſtium venit poteſtatem: ac Nobiles ampliùs ducenti ferro aut morbo abſumpti: octo millia pondo auri pro ſua ſuorumque redemptione Rex ſoluit; Damiatam vrbem, captiuoſque Barbaros reddidit, exercitum factis induciis ex Ægypto in Syriam deportauit. Deceſſit Tarenti Imperator Fredericus Secundus. Ita Meierus. De morte Frederici eiuſq; ſucceſſore hæc Onuphrius: Frederi-

Moritur Fredericus II. Imp.

cus II. Imp. Idibus Decembris in Apulia moritur anno ætatis 57. & Panormi ſepelitur. Poſt quem Conradus IV. eius filius ex Iole Ioannis Regis Ieroſolymitani filia, ſe Regem Germaniæ & Siciliæ nominauit. De
1251 eo hæc Leodienſis: Anno 1251. Conradus Rex Alemanniæ, filius Frederici II. Imperatoris, quem viuens huic Regno præfecerat, ipſo mortuo, vt Regnum Siciliæ patris ſui ſuſciperet, per mare venit Apuliam; & capta Neapoli, muris eius deſtructis, anno ſequenti, cùm infirmari cœpiſſet, miſcente venenum proditore, deceſſit. Hæc ille. Diuæus non exprimens annum, iſta coronationi Wilhelmi ſubiungit: Eodem ferè tempore Leodienſes Epiſcopo ſuo rebellarunt ſacris Ordinibus initiari nolenti, quos ille ope Ducis noſtri, Comitumque Gelriæ Loſſenſis ac Iuliaci ad obſequium redegit. Ferunt pacto tum Duci ceſſiſſe Mechliniæ partem dimidiam, & Hugardiæ circumuicinorumque pagorum iuriſdictionem. Ita Diuæus; ſed præcipua hæc diſſenſio non ante annum quinquageſimum quintum contigit, vt ibi pleniùs ex Leodienſi narrabimus. Pergit Di-

Henricus noſter ſancit fœdus cum Colonienſibus.

uæus: Quarto Principatus anno (eſt is ſine dubio hic quinquageſimus primus) Dux Henricus cum Colonienſibus fœdus percuſſit, ratum etiam futurum, quamuis Archiepiſcopum Duci diſcordem eſſe contigerit. Actum hoc menſe Decembri, operâ Ottonis Comitis Geldriæ. Porrò
1252 ſequenti anno 1252. Guilielmus Imperator ferociſſimum cœpit cum Flandris bellum hac de cauſa. Margareta ſecunda filia Balduini Comitis Flandriæ ac poſteà Imperatoris Conſtantinopolitani, patre in ſacrum bellū profecto, ex non legitimo Burchardi Auenienſis concubitu (cuius

Origo belli grauiſſimi inter Flandros, & Regem Guilielmum Comitem Hollandiæ.

ipſa curæ commiſſa erat) Ioannem, Balduinum ac Guidonem pepererat: dein Guilielmo à Dampetra nobili Burgundo iuncta (vt etiam ſuprà commemoratum eſt ad annum quadrageſimum ſextum) alios complures genuit; quibus illa, ſpretis Auenienſibus, Flandricum Comitatum addixit. Porrò Auenienſium natu maximus, cùm ſororem Guilielmi Impe-

Imperatoris, vxorem haberet, ſperans eius ope Flandricum Comitatum obtinere, Hannoniam paulò antè occuparat; (imò matre cedente poſſederat ex pacto, de quo ſuprà anno 1246.) Inde tamen repulſus, hoc anno, decreto Guilielmi, Namurcum, Aloſtanos, Waſiam, Quatuor officiorum terram, cetera Imperialis iuris à Flandriæ Comitibus poſſideri ſolita obtinuit; prætexta cauſa Margaretæ his terris priuandæ, quòd clientelæ ſacramentum debitè non feciſſet. Acta hæc Francofurti 5. Idus Iulij, præſentibus Henrico Duce noſtro, Cunrado Archiepiſcopo Coloniæ, Hugone Spirano Epiſcopo, Henrico Leodienſi, Adamo Brunſuicenſi. Reſtitutus tum in Hannoniam ope Imperatoria Auenienſis. Sequenti anno 1253. Flandri, cùm Hannoniam Auenienſi iam ſubditam 1253

Celebrantur à Guilielmo Rege Comitia Francofurti.

conſpicerent, in Hollandos bellum transferunt, in Valachriam inſulam Guidone ac Ioanne à Dampetra Margaretæ filiis cum copioſo exercitu miſſis. Henricus verò Dux noſter, veritus ne nimia ſanguinis effuſio ex hac diſcordia fieret, Antuerpiam vtriuſque partis Legatos conuocat. Vbi dum is pacem ſummis laboribus conciliare ſtudet, Flandri Florentium fratrem Imperatoris, & Lupum Cliuianum aggreſſi, magnam cladem accepêre, captis Guidone ac Ioanne à Dampetra. Nihil poſt hanc victoriam de pace cum Imperatore agi potuit, ob id vel maximè offenſo, quòd induciarum tempore, ſui armis inuaſi forent. Ita Diuæus. Quin & ipſe Meierus Flander de ſuis Flandris: Acerrimè, inquit, ab Hollandis in inſidiis locatis excepti, atroci prælio victi ſunt, ac fœda occidione ad magnum numerum cæſi. Capti Principis filij, Guido Ioanneſque cum Comitibus Theobaldo Barrenſi ac Godefredo Ghiſnenſi, cum aliis ducentis 30. vt Guiſianus tradit, Equeſtris ordinis viris, tota claſſe cum omni inſtrumento bellico amiſſa. Hæc in Valachria ad Weſtcapellam quarto Nonas Iulias. Retulêre quidam in litteras, ad 30. vel hoc ampliùs hominum millia ex noſtris occubuiſſe. Iſta Meierus.

Henricus noſter fruſtrà ſtudet Flandros & Hollandos conciliare.

Flandri vincuntur, ad VVeſtcapellam Zelandiæ.

Progreditur Diuæus: Anno proximo 1254. D. Ludouicus Franciæ Rex 1254
(cui ſummum ius erat in Flandros) Carolum fratrem Comitem cum maximis armatorum copiis contra Auenienſem in Flandrorum ſubſidium miſit: à quo mox omnis Hannonia recepta, præter Angiam, quæ virtute Valteri eius oppidi Principis, nulla vi reſerari potuit; cæſis etiam in oppugnatione Ciniaci ac Grandiſprati Comitibus. At Guilielmus intereà maximas Hollandorum copias colligebat: quibus paratis, per Brabantiam Hannoniæ propiùs accedens, Aſchæ Brabantiæ loco caſtra locauit. Indicta tum die, vt in Aſcana planitie ferro contenderetur, Valeſius Francus, relictâ Angiâ, Valentianas retrogreſſus, repentè diſparuit. Receptus poſt eius digreſſum Angiâ Imperator, Valentianas etiam mox recuperauit, Carolo Comite in Franciam abeunte. Sic Diuæus; & adſti-

Gallica ſubſidia veniunt Flandris, ſed nullo effectu.

adſtipulatur Meierus. Sed nunc excutiendum eſt, quod ſuperiùs de
Mechlinia & Hugardia Duci noſtro tranſſcriptis Diuæus ſuggeſſit. De
eo hæc Leodienſis Chronologus Hocſemius in Henrico Gelrenſi, ca-
pite 5. pag. 288. poſt multa præludia diſſenſionum inter Epiſcopum
Henricum & ſubditos narrata ad annum 1255. vt patebit: Hinc, inquit,
Electus furore commotus, excommunicationis & interdicti ſententias
contra Leodienſes conſcribi præcipit, & Hoyenſes. Sed cùm non inue-
niretur qui Leodium mandata deferret, tandem per puerum & femi-
1255 nam diriguntur; Prædicatores & Minores, litteris à puero clàm receptis,
organa ſuſpenderunt. Sed cùm Presbytero ſancti Huberti dare litteras
voluiſſet, deprehenditur, & ablatis ſibi litteris capitùr, carceratur, pane &
aqua cibatur. Hîc iterùm Canonici pro parte à ciuitate recedunt, inter-
dictum ne violare cogantur. Deniq; Hoyenſes caſtrum Waremiæ com-
buſſerunt: ſed Canonicis maioris Eccleſiæ ſuper hoc conquerentibus, ca-
ſtrum reparare promittunt. Sed Electus propterea non pacatus, contra
Leodienſes, Hoyenſes, Dionantenſes, Sancti-Trudonenſes, Brabantiæ
Ducis, fratris ſui Geldrenſis, Iuliacenſis, Loſſenſis Comitum, & aliorum
plurimorum auxilia procurauit; vnde villas de Hugardis, de Bauen-
chien, & Mechliniam Duci pro ſtipendiis obligauit. Canonici verò
maiores in Leodio reſidentes, hoc reputantes illicitum, Ducem admo-
nent, vt villarum occupationem Eccleſiæ derelinquat: quod cùm Dux
facere recuſaret, excommunicatur; Media vita (ritus erat ſummi luctus)
cantatur, terræ imagines proſternuntur. Hoyenſes interim, quia cu-
ſtodes caſtri de Muhal ſpoliabant ipſis alimenta ferentes, caſtrum im-
petunt, reſiſtunt cuſtodes; ex quibus quinque peremptis Hoyenſes receſ-
ſerunt incolumes, & habentes obuios Leodienſes Haſbaniam peragrant,
aduerſariorum domos vndique conflagrando. Denique Leodienſis Ele-
ctus, omnium ſuorum exercitu conglobato, per Ducem Brabantiæ ob-
ſedit Sancti-Trudonenſes: qui territi Electo ſe certis pactionibus reddi-
derunt. Tunc ſororius Electi, Comes Iuliacenſis, verſus Muhal properat
cum Haſbanis: & cùm Hoyenſes caſtrum Waremiæ, vt præmittitur,
combuſſiſſent, ad propria reuertentes, inter Anteyum & Vinamont in
eos pugna commiſſa, Hoyenſibus terga vertentibus, præfatus Comes
hos inſequitur fugientes; ſternuntur, truncantur, necantur, & reliqui ca-
piuntur anno Domini 1255. 4. Idus Auguſti, in die S. Laurentij. Hæc in-
ter alia Leodienſis. Fine huius anni (ſic loquitur Diuæus) 5. Kalend.
Februarias Guilielmus Imperator, in Occidentales Friſios profectus,
tumultuario incurſu paludi congelatæ inhærens interimitur: cuius com-
perto interitu, Ioannes Auenienſis mœrore contabuit. Sic Diuæus, an-
num more Gallico ad Paſcha exeuntem conſtituens. Ita & Meierus.

Bellũ Leodienſium cõtra ſuum Epiſcopum.

Obligantur Duci noſtro pro ſtipendiis ab Epiſcopo villæ de Hugardis, de Bauenchien & Mechlinia.

Dux noſter obſidet Sancti-Trudonenſes.

Cæditur Rex Guilielmus Comes Hollandiæ.

Quare

Quare more Romano annum à Kalendis Ianuariis auſpicatus Staden-ſis,eius mortem ad annum ſequentem quinquageſimum ſextum reiicit. Anno, inquit, 1256. Wilhelmus Romanorum Rex occiditur à Freſoni- *1256* bus Medemleck prope Hollandiam morantibus, in loco incognito ab eiſdem ſepultus. Sic ille: & hoc anno finit Chronicon ſuum. pergit Diuæus: Sequenti anno (quinquageſimum ſextum intelligit) Henrici Du- *Pax inter Hollandos & Flādros Bruxellæ cōciliatur.* cis noſtri ſedulitas effecit, vt Bruxellæ de pace inter Hollandos ac Flandros conueniret, per quam Guido ac Ioannes à Dampetra libertati reſtituti ſunt: inſulæ Zelandiæ Flandris manſêre, ſed pacta eſt Florentio fratri Imperatoris occiſi Beatrix filia Guidonis, eaſdem inſulas doti allatura, aliaque complura. Ita Diuæus. Meierus pleniùs in hunc modum: Bruxellæ pax conuenit inter Margaretam Comitem ac Florentium fratrem Guilielmi Regis defuncti, eumdem tutorem Florentij filij Guilielmi. Liberati Guido Ioanneſque Flandrenſes cum ceteris captiuis grandi ære. Nam proditum eſt hîc Gandauenſes per ſe contuliſſe ad octo millia nummûm. Pactum vt Florentius tutor, aut eo deficiente, Florentius eius pupillus duceret vxorem Beatricem Guido- *Zelandia dos Flādra nuptura Hollando.* nis Comitis filiam, cui dos eſſet Zelandia tota in fide ac clientela Comitum Flandriæ. Quòd ſi caſus ita ferret, vt neuter horum Beatricem duceret, tunc vnus aliquis ex filiis Guidonis duceret Mathildem Guilielmi Regis cæſi filiam, cum Zelandia, quo dictum eſt modo, tenenda. Confirmata pax apud Peronam menſe Septembri per Regem Ludouicum, & Oſteruandia Ioanni Auennio poſt mortem matris per eumdem Regem attributa; duxitque poſteà, ſecundùm formulam huius fœderis, Florentius filius Guilielmi Regis Beatricem in matrimonium, primus *Florentius primus Comes Zelandiæ.* Comes appellatus Zelandiæ. Ceſſit & Carolus Andegauenſis, Ludouici Regis interuentu Hannonia, ſolutis illi belli ſuperioris impendiis, quæ intra quinquennium haud abſque magno fremitu atque indignatione Flandria pependit. Hæc Meierus. Meminit huius pacis etiam Leodienſis, cum priùs Brabantica quædam narraſſet, digna quæ hîc inſerantur. Anno, inquit, Domini 1256. vt Electus Mechliniā, Hugardis, & Bauenchien, quas Duci pro mille trecentiſque marchis obligauerat, dum eum contra rebelles ſuos fouerat, recuperare valeret, viceſimam partem redituum Cleri à Sede Apoſtolica impetrauit. Quam cùm in Ducatu niteretur exigere, Dux firmauit iuramento, quòd ſi quis Electo viceſimam ſoluerit, *Clerus Brabanticus prouocat ad Sedem Apoſtolicam.* decimam exiget ab eodem: & ſic Brabantiæ Clerus Electo viceſimam ſoluere contradicit, & ne procedat ad ſententias Sedem Apoſtolicam appellauit. Hoc anno, mediante S. Ludouico Rege Franciæ, Flandrenſes & Hollandenſes conuertuntur ad pacem. Deinde pace ſimulata Sancti-Trudonem Electus ingreditur, armata multitudine ſubſequente; & Sca-

binis depoſitis, illorum loco alios ſubrogauit, per quos priuantur honore, dirutis eorum domibus, qui ſibi magis fuerant aduerſati. Hoc metu perterriti ditiores, cum ſuis mobilibus aufugerunt. Iratus Electus iuramento confirmat, quòd niſi profugi reuertantur, eorum dirui faciet manſiones: portam verſus Brabantiam aggere claudit; verſus Traiectum turrim trabibus erigit, hanc muniens & foſſatis. Dux à torneamento rediens, & præmiſſa percipiens, exercitum congregauit; Electus econtrà, cognatorum auxilia, ſe muniens, aduocat: ſed citò deſiit hæc tempeſtas. Nam ex pacto reſtituuntur ablata, abiudicatio firma manet; ſi tamen & paſſi ſententiam, reuertantur, ipſis in pace remanere licebit, quò minùs per iuſtitiam infeſtentur; Electus turrim nouam nihilominùs firmare poterit & munire, ne Trudonenſes iterùm valeant rebellare. Et pergit

Nouus motus inter Ducem noſtrum & Epiſcopum, ſed qui citò componitur

1257 idem Auctor ad annum ſequentem: Anno, inquit, Domini 1257. in die Aſcenſionis Domini 16. Kalend. Iunij, Richardus Regis Angliæ Henrici frater, Comes Cornubiæ ditiſſimus, qui per pecuniam electionem ſibi parauerat, in Regem Alamaniæ Aquiſgrani per Conradum Colonienſem Archiepiſcopũ conſecratur. Sic ille. Onuphrius de eo non niſi anno ſequenti hoc modo: Richardus Cornubiæ Comes Henrici Angliæ Regis frater, à quibuſdam Germaniæ Proceribus 8. Idus Ianuarij, ab alijs Alfonſus Rex Caſtellæ & Legionis pridie Kalend. Aprilis creatur Rex Romanorum. Sed fortaſſe illud eſt, quod idem Leodienſis itidem ſubiungit ad annum illum ſequentem quinquageſimum octauum: Richar-

Duo Imperatores ſeu Reges Romanorum in ſchiſmate.

1258 dus Rex venit Hoyum cum magna Nobilium comitiua. Sic ille. Geſſit Richardus nomen Regis Romanorum annis 6. Alfonſus verò annis 15. menſ. 6. teſte eodem Onuphrio. Narrauerat Leodienſis ad annũ 1256. hoc modo: Hoc anno Imperatrix Conſtantinopolitana, Namurci reſidens, exactione Burgenſes nititur aggrauare: propter quod clàm ad Comitem Luchilburgenſem per illos nuntij diriguntur, perſuadentes, vt maternam hereditatem veniat accepturus: qui nimio repletus gaudio, illuc militiam dirigit; quam Namurcenſes circa mediam noctem Natiuitatis Dominicæ intromittunt. Ab his caſtrum die craſtino obſidetur: ſed caſtro benè munito, in biennium obſidio eſt protracta. Sic ibi. Pergit ergo nunc hoc anno 1258. Hoc anno, videlicet 1258. cùm Ioannes de Auennis Comes Hannoniæ, aſſerens caſtrum cum terra Namurcenſi ad ſuũ dominium pertinere, ad ſoluendum obſidionẽ maximo exercitu pręparato veniſſet, tandem factâ concordiâ Lutzilburgenſis Comitatũ Namurcenſem à Comite Hannoniæ releuauit in feudum. Cumq; Dominus Franco de Weſemale Baſtardus, Capitaneus caſtri, illud animosè biẽnio defendiſſet, deficientibus omnino victualibus, cùm iam loco panis equorũ ſuorum ſanguinem coctum comediſſent, in die Vincentij caſtrũ reddidit obſidenti;

Caſtrum Namurcẽſe biennio toto obſeſſũ & quare?

Sanè & tũc erant milites.

qui

qui cùm ſcrutatus fuiſſet ſingula loca, Capitaneo teſtatur honorem, in caſtro tantum panis non inueniens vnde puer famelicus lacrymans poſſit quietari. Ita Hocſemius Leodienſis. Hoc eodẽ anno, referente Diuæo, Florentius frater Imperatoris Guilielmi, idemque tutor Florentij Comitis Hollandiæ, Antuerpiæ in decurſione militari occiſus eſt. Delata eſt tum Hollandiæ cura Henrico Duci noſtro, conſobrino dicti Comitis Florentij: ſed non multò pòſt, ob aulicorum ſuorum inſolentiam, Hollandiâ pulſus eſt. Sic Diuæus. Paulò pleniùs eadem Beka vicinus illorum temporum in hunc modum: Occiſo Rege Wilhelmo, Florentius huius nominis Quintus, anni dimidij tener infantulus, xv. Hollandiæ Comes ſucceſſit: quem Florentius Præſes patruus eius in tutelam accipiens, Comitatum ad tres annos in pace rexit: qui demum læſus in tyrocinio defunctus eſt in Antuerpia, ſed abinde tranſlatus requieſcit in Valachria. Dux verò Brabantiæ exhinc curam eiuſdem infantis accipiens, Hollandiam ad tempus regere cœpit; qui pro * forefacto ſuorum miniſterialium dedignanter expulſus fuit. Deinde principaliores Hollandiæ conſtanter elegerint in tutorem eiuſdem pueri Comitem Geldriæ, & econtrà principales Zelandiæ conſtituerunt tutricem ipſius Aleidim Comitiſſam Hannoniæ: de qua controuerſia demum in Vooruerzee magnum excreuit prælium, vbi plurimis ab vtraque parte peremptis, magnæ depopulationis excreuit homicidium. Sed Hollandiæ populus victorioſè præualuit, & Comes Geldriæ præfecturam terræ potenter obtinuit. Hæc ille; quæ præuidens, credo, noſter Henricus Princeps modeſtus, non tam pulſus eſt fortaſſe, quàm ſpontè deinceps tali prouincia abſtinuit. Anno 1259. (dicam breuiter verbis Leodienſis Hiſtorici) Conſtantinopolis, quæ dudum per Gallicos capta fuerat & Venetos, per Palæologum Græcorum vi prælij euincitur. Sic ille. Hæc in Græcia, inquit Meierus, accepta clades per Venetorum Genuenſiumq; inteſtina diſſidia, qui eodem anno de imperio Ptolemaidis, quod vnum noſtris in Syria reſtabat emporium, inuicem digladiantes, Latinis in Græcia nullam tulêre opem. Ita Meierus. Anno 1260. Henricus Dux noſter viuis exceſſit (loquitur Diuæus) conditus Louanij in Cœnobio Prædicatorum, quod ipſe cum vxore condiderat: filios reliquit Henricum, Ioannem, Gothfredum, & filiam Mariam vxorem Philippi Tertij eius nominis Francorum Regis. Sic ille. Dn. Molanus his verbis de eius morte commemorat ex Petro de Thuno: Henricus, inquit, III. inter Principes ſui temporis ſanguinis nobilitate pręclarus, qui ſuæ nobilitatis lineam moribus atque virtutibus clariorem effecit, ad ſubſidium Terræ ſanctæ Cruce ſignatus, antequã proficiſceretur, morte præuentus, in iuuentute florida & in bona confeſſione Louanij obiit, anno M. CC. LX.

Florentius tutor Hollandiæ in haſtiludio perit Antuerpiæ.

* forfait ſcilicet inſolentia.

Variè & cruentè de tutela pueri certatur.

1259

Conſtantinopolis Gallis noſtris diſſidentibus à Græcis eripitur.

1260

Moritur Dux noſter Cruce ſignatus, antequam ad Terrã ſanctam proficiſceretur.

 pridie

Loca pia eius tempore erecta.

pridie Kalend. Martij. Tempore huius Principis anno 1249. cœptum eſt ſtrui Beginagium extra muros oppidi Mechlinienſis, quod tandem inſtar oppiduli excreſcens, aliquot millia habuit Virginum, donec à Nouatoribus noſtris ſpecie vrbis muniendę, ne in Beginagio munitionem erigeret hoſtis, dirutum fuit. Nunc vtcumque iterùm ſe colligit, loco inſigni in ipſo oppido coëmpto. Et in eadem ciuitate anno 1252. Eremitæ D. Auguſtini Conuentum inſtruere cœperunt, priuatorum primùm eleëmoſynis, ſed demum anno 1305. Ægidio Bertholdo iuuante, perfectū eſt. Poſteà, lapſo ſexennio, nempe biennio ante mortem huius noſtri Henrici, Minoritæ quoque Siluæ-ducis locum obtinuerunt, & anno ſequenti, nempe 1259. Beginagium Arſchotanum initium ſumpſit, collato ad hoc ab Henrico duce & Aleide vxore ſuo horreo.

A L E I D I S
PRO LIBERIS,
XXX. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis ſeptem.

Contentio, quis filiorū patri ſuccederet, vti refertur à Diuæo.

MORTVO Henrico ſuperiore, cùm filij impuberes eſſent, (verba ſunt Diuæi) Alheidis Principatum adminiſtrauit vſque ad annum 1266. Erat Henricus maximus filiorum eius vecors ac omnino Principis loco indigniſſimus. Quare mater, conſilio Valteri Bertholdi Machliniæ Principis, in Burgundiæ quoddam Cœnobium eo latenter ablegato, (vide pleniùs paulò pòſt) Ioannem Ducatui præficere conabatur virtuoſiſſimi ingenij adoleſcentem. Id indignè ferentes Arnoldus Baro Weſemaliæ, ciueſque Louanienſes ſoli cauſam Henrici propugnabant, iniuriâ ei Ducatum auferri frementes; quem ſi per ſe minùs regere poſſet, tutores gubernatoreſque dandos, vt permultis aliarum gentium Principibus factum olim, ac indies fieri compertum erat. Hæc verò tanta tamque conſtanti in Henricum fide agitabant, vt etiam aduenienti cum matre Ioanni (vt Principatum de more ibi iniret) vrbem præcluderent. Nec hoc contenti, Bertholdum velut totius mali auctorem bello petentes, ex agro Mechlinienſi prædas egêre: repulſi inde, cùm maioribus copiis reuerterentur, fuſi fugatique pacem à Ioanne Duce & Alheide eius matre petere coacti ſunt. Ita Diuæus.

ALEIDIS PRO LIBERIS, XXX. BRAB. PRINCEPS.

Cauſæ eiuſdem diſſenſionis diligentiùs excuſſæ.

uæus. De iiſdem diſtinctiùs Molanus capite 62. Militiæ ſacræ; fortè
etiam pleniùs, factum ne id ſit iure an iniuria: Henricus, inquit, Tertius
(nobis Sextus) heredem reliquit Henricum Quartum, puerum nouem
annorum: qui poſtquam ſub tutoribus octo annis Ducem egiſſet,
membris debilis, & ſenſu deficiens, fratri ſuo Ioanni Ducatum reſignauit,
primùm in Cortenberge, & deinde Cameraci coram Richardo Imperatore
ſæculo abrenuntians, Monachalem habitum Diuione in Burgundia
aſſumpſit. Hæc Molanus. Operæpretium videtur addere quod
Leodienſis commemorat, cuius miror nuſquam Diuæum aut Molanum
1267 meminiſſe. Anno (inquit ille) Domini 1267. cùm Ducis auxilio
Mechlinia rebellaret Epiſcopo, idem valido exercitu cingens obſidione

Mechlinia obſeſſa ab Epiſcopo Leodienſi, ſed citò iterùm deſerta.

Mechliniam, defectu victualium circa principium hiemis negotio rediit
imperfecto. Et cùm ab obſidione reuerteretur, offenſus, turrim,
quam Dux apud Wijc in Traiecto fundauerat, funditus diruit, & caſtrum
ſuum de Monteforti in terra Guelriæ de turris huius lapidibus inſtaurauit.
Et ſolus & in ſolidum iuriſdictionem exercuit in Traiecto.
Sed & caſtrum Domini de Iacea, Hirgia dictum, expugnando prędauit,
Dominum eius ad obedientiam compellendo. Iſta Hocſemius. Sed cuius
Ducis auxilio Mechlinia rebellauit? num Henrici, cuius partes fouebant
Louanienſes; an Ioannis, cui fauebat mater & Bertholdus Dominus
alterius portionis oppidi Mechliniani? Veriſimilius Louanienſes
pro Henrico pugnantes ſimul Epiſcopum contra Mechlinienſes concitaſſe.
Nam inuenio matri Aleidi cum hoc Epiſcopo Henrico Gelrenſi
probè conueniſſe; vt docebit Diploma mox proferendum. Neque miretur

Cur Aleidis ponatur in ſerie Principum.

quis me Aleidem in ſerie Principum ponere. etenim publicis tabulis
tempore viduitatis Duciſſa Lotharingiæ & Brabantiæ vocatur,
quarum hoc eſt breuiarium: Aleidis Duciſſa Lotharingiæ & Brabantiæ «
(verba ſunt Diplomatis) vniuerſis pręſentes litteras inſpecturis ſalutē in «
Domino ſempiternam. Nouerit vniuerſitas veſtra, quòd cùm inter viros «
venerabiles Canonicos Antuerpienſis Eccleſiæ ex vna parte, & Wilhelmum «
dictū Sclauwart Sculteti Antuerpienſem, Nicolaū Ammannum, «
Arnoldum Cambitorem, Iohannem dictum Aleyn, & eorum conſortes «
Burgenſes Antuerpiēſes ex altera, ſuper diuerſis articulis orta eſſet materia «
quęſtionis, prout in Inſtrumento ſuper hoc confecto pleniùs continetur; «

Compromittunt Canonici & ciues Antuerpienſes in ſententiam Duciſſæ Aleidis.

partes prędictæ ſuper dictis cōtrouerſiis, articulis & querelis in nos com- «
promiſerunt, ſub pœna centum librarum Louanienſiū, nobis à parte, quę «
contra dictum noſtrum ſeu arbitrium venerit, ſoluendarum. Nos autem «
onere huiuſmodi in nos ſuſcepto, viſis & diligenter inſpectis querelis & «
articulis dictorum Canonicorū ab ipſis nobis traditis, & reſponſionibus «
ipſorum Burgenſiū ad præmiſſa, in dicto negotio, prout ad præſens poſ- «
ſumus,

„ ſumus, procedere intendentes, habito cum Reuerendo Patre Domino
„ Leodienſi Epiſcopo, Nobili viro Domino Comite Ghelriæ, & aliis No-
„ bilibus & Magnatibus ac viris prudentibus conſilio, ac diligenti tracta-
„ tu, pace ac concordia, ac vtilitate dictarum partium penſatis, pronuntia-
„ mus arbitrando & ordinamus, &c. In cuius rei teſtimonium ſigillum
„ noſtrum pręſentibus litteris eſt appenſum. Actum & Datum apud Ant-
„ uerpiam in Monaſterio beati Michaëlis, præſentibus Epiſcopo & Co-
„ mite prædictis, viris Nobilibus Domino Bertholdo de Machlinia, Do-
„ mino Ar. de Rothelaer Dapifero, Domino Henrico de Bautriſent, Do-
„ mino Waltero de Windhe Dapifero Brabant, prædictis partibus & plu-
„ ribus aliis Clericis & laicis anno Domini M. CC. LX. tertio, Feria quinta
„ ante feſtum beati Clementis. Ita Tabulæ illæ. Porrò quàm religioſa,

En & tunc quàm ſplēdeat aula Brabantica.

quamque æqui & recti tenax fuerit hæc Princeps, perpetuo documento erit Opuſculum 27. inter Opuſcula magni illius Thomæ Aquinatis, quod huic Duciſſæ inſcripſit, memor erecti recèns ab illa eiuſque marito anno 1256. Louanij ſui Ordinis Prædicatorij Fratribus inſigni Cœnobio: nam ceſſit ijs, vt Lipſius loquitur, ipſam Aulam ſuã, quam in Dilię inſula habebat, medio ferè vrbis loco, quam Annales Baſſam curtim, id eſt inferiorem aulam vocant, ad diſcrimen illius ſuperæ quam Burgum dicimus. Titulus Opuſculi eſt De regimine Iudæorum, ſed veriùs De bono regimine Principis in vniuerſum; cuius hæc præcipua lubet adſcribere: Excellentiæ veſtræ (inquit Diuus ille & Magnus) recepi litteras, ex quibus & piam ſollicitudinem circa regimen ſubditorum veſtrorum, & deuotam dilectionem, quam habetis ad Fratres noſtri Ordinis, plenariè intellexi, Deo gratias agens, qui veſtro cordi tantarum virtutum ſemina inſpirauit. Quod tamen in ijſdem à me requirebatis litteris, vt vobis ſuper quibuſdam articulis reſponderem, vtique mihi difficile fuit, tum propter occupationes meas, quas requirit operatio lectionis; tum quia mihi placeret, vt ſuper his requireretis aliorum conſilium magis in talibus peritorum. Verùm quia indecens reputaui, vt veſtræ ſollicitudini negligens coadiutor inueniar, aut dilectioni ingratus exiſtam, ſuper propoſitis articulis vobis ad præſens reſpondere curaui, abſque præiudicio ſententiæ melioris. Hæc D. Thomas, ac primùm reſpondet ad eam quæſtionem, Si liceat illi aliquo tempore, & quo, exactionem facere in Iudæos? Quam reſponſionem prolixam qui velit in fonte videat; nobis ſatis eſt hinc diſcere, eo tempore Iudæos in Brabantia non paruo numero conſediſſe. Ad quæſtiones alias venio, quarum enodationes perpetuò poſſunt Brabantiæ noſtræ vſui & honori eſſe. Sic ergo deinde idem Angelicus Doctor: Quintò, inquit, quærebatis de Baliuis & Officialibus veſtris, ſi liceat eis officia vendere, vel mutuò ab eis recipere aliquid certum, do-

Cœnobium Prædicatorum Louanij ab hac Aleide eiuſq; marito extructum.

Reſpondet D. Thomas Aquinas variis quæſtionibus ſibi ab Aleide propoſitis.

Vtrùm liceat Baliuatus & alia huiuſmodi officia vendere.

nec tantum recipiant ex officiis. Ad quod dicendum videtur, quòd quæſtio iſta duas difficultates habere videtur; quarum prima eſt de officiorum venditione. Circa quam conſiderandum videtur, quod Apoſtolus dicit, quòd multa licent, quæ non expediunt. Cùm autem Baliuis & Officialibus veſtris nihil committatis, niſi temporalis officium poteſtatis, non video quare huiuſmodi officia non liceat vobis vendere, dummodò talibus vendatis, de quibus poſſit præſumi quòd ſint vtiles ad talia officia exercenda, & non tanto pretio vendantur officia, quòd recuperari non poſſit ſine grauamine veſtrorum ſubditorum. Sed tamen talis venditio expediens non videtur. Primò quidem, quia contingit frequenter, quòd illi qui eſſent magis idonei ad huiuſmodi officia exercenda, ſunt pauperes, vt emere non poſſint; & ſi ſunt diuites, illi qui meliores ſunt, talia officia non ambiunt, nec inhiant ad lucra ex officio acquirenda. Sequitur igitur, quòd vt plurimùm illi officia in terra veſtra ſuſcipiant, qui ſunt peiores, ambitioſi, & pecuniæ amatores, quos etiam probabile eſt ſubditos veſtros opprimere, & veſtra etiam commoda non ſic fideliter procurare. Secunda verò dubitatio circa hunc Articulum eſſe poteſt de mutuo. Circa quod dicendum videtur, quòd ſi hoc pacto mutuum dant, vt officium accipiant, abſque dubio pactum eſt vſurarium, quia pro mutuo accipiunt officij poteſtatem; vnde in hoc datis eis occaſionem peccandi; & ipſi etiam tunc tenentur reſignare officio taliter acquiſito. Si tamen gratis officia dederitis, & pòſt ab eis mutuum acceperitis quod de ſuo officio poſſint recipere, hoc abſque omni peccato fieri poteſt. Sextò quærebatis, Si liceat vobis exactiones facere in veſtros ſubditos Chriſtianos? In quo conſiderare debetis, quòd Principes terrarum ſunt à Deo inſtituti, non quidem vt propria lucra quærant, ſed vt communem populi vtilitatem procurent. Contingit tamen aliquando quòd Principes non habent ſufficientes reditus ad cuſtodiam terræ, & ad alia quæ imminent rationabiliter Principibus expetenda; & in tali caſu iuſtum eſt, vt ſubditi exhibeant, vnde poſſit communis eorum vtilitas procurari. Et inde eſt quòd in aliquibus terris ex antiqua conſuetudine Domini ſuis ſubditis certas collectas imponunt: quæ ſi non ſunt immoderatæ, abſque peccato exigi poſſunt; quia ſecundùm Apoſtolum, Nullus militat ſtipendiis ſuis. Et ſimilis caſus eſſe videtur, ſi aliquis caſus emergat de nouo, in quo oportet plura expendere pro vtilitate communi, vel pro honeſto ſtatu Principis conſeruando, ad quæ non ſufficiunt reditus proprij vel exactiones conſuetæ; puta, ſi hoſtes terram inuadant, vel aliquis ſimilis caſus emergat. Tunc enim & præter ſolitas exactiones poſſunt licitè terrarum Principes à ſuis ſubditis aliqua exigere pro vtilitate communi. Si verò velint exigere vltra id quod eſt inſtitutum,

Reſpondetur licere aliqua ratione, nequaquam tamen expedire.

An liceat exactiones facere in ſubditos, & quouſque.

1. Cor. 9.

Caſus in quibus licet nouas exactiones imponere.

tum, pro ſola libidine habendi, aut propter inordinatas & immoderatas expenſas, hoc eis omnino non licet. Vnde Ioannes Baptiſta militibus ad ſe venientibus dixit: Neminem concutiatis, neque calumniam faciatis, & contenti eſtote ſtipendiis veſtris. Hæc ſunt, Illuſtris & Religioſa Domina, &c. Valeat dominatio veſtra per tempora longiora. Atque hoc eſt, ni fallor, quod Cl. V. Lipſius cap. 16. ſui Louanij adumbrat, de hoc inclyto Aquinate agens, his verbis: Familiarem fuiſſe Principibus noſtris conſtat; & Aleidem (ſic ille vocat, vt & nos, non Adelheidem) viduam dicti Henrici ad eum Pariſiis agentem ſcriptitaſſe, & conſilia vitæ dirigendæ petiiſſe, atque accepiſſe. Tantæ ergo Principi cùm aliquamdiu (vt ſuprà dicere cœpimus) Louanienſes fuiſſent reluctati, denique ſupplices facti ſunt. Quo anno illud, non æquè liquet. Satis certum, non priùs quàm viderent Louanienſes Henricum ſuum Cameraci ſolemni ritu Ducatum fratri Ioanni ceſſiſſe, vbi & ſæculo eum renuntiaſſe coram Richardo Imperatore, iam anteà Molanus commemorauit. Miræus ceſſionem hanc adſcribit anno 1267. his verbis velut Diuæi: Henricus Henrici III. Brabantiæ Ducis filius natu maximus cùm eſſet ad Imperium ineptus, agente matre Aleide, 9. Kal. Iunias Cameraci ceſſit Ducatum Ioanni fratri ſecundo genito, præſente Richardo Cornubiæ Comite, qui Imperatoris Romani titulum eo tempore gerebat. Henricus porrò Diuionem in Burgundiam ſecedens, monaſticemque profeſſus, in Canonicorum Regularium Cœnobio vitam finiit. Sic ille. Dubito tamen an eodem anno inauguratus ſit Ioannes, quamquam id velit numerus in margine Diuæi Operi adſcriptus, magiſque puto inaugurationem illam non ante annum ſexageſimum octauum contigiſſe, tum quòd Molanus Imperio Aleidis octennium tribuat, tum quòd ſuprà Leodienſis ponat obſidionem Mechlinienſem circa principium hiemis anni ſexageſimi ſeptimi. Quin ipſe quoque Diuæus, poſtquam de Louanienſibus dixit, Fuſi fugatique pacem à Ioanne Duce & Adelheide eius matre petere coacti ſunt; immediatè ſubiungit: Menſe Maio anni ſequentis, (quid ni ergo ſexageſimi octaui?) in Cortebergenſi Cœnobio habitis Comitiis, Adelheidis omnem rebellionem, ſibi, filio, fautoribuſque eius irrogatam Louanienſibus remiſit, promittentibus Ioannem ſecundum filium eius ſe in Ducem recepturos. Aderant huic conuentui, Valterus Angiæ Dominus, Valterus Bertholdus Machliniæ Dominus, Arnoldus Diſthæ Dominus, Leonius Caſtellanus Bruxellenſis, Ioannes Bryna Dominus Lyntræ, Henricus ab Aſca Eques; & Legati Bruxellenſium, Tillemontanorum, Leuienſium, Antuerpienſium, Lyrenſium, Geldonienſium, & Gemblacenſium. Facta poſt hæc diuiſio inter Ioannem ac Gothfredum

Lucæ 3.

Tandem Louanienſes Aleidi magnæ heroinæ recõciliantur.

1267

Cedit Henricus fratri Ducatum ipſe Monachũ induens.

1268

Nomina Procerum quibus præſẽtibus Louanienſes Aleidi ſunt reconciliati.

fredum fratres; Ioanni Ducatus Lotharingiæ ac Brabantiæ permanſit; Gothfredo verò dominia Arſchotanum, Birbachenſe, Sichenienſe, ac Rodiæ S. Agathæ adſignata: qui quæſito remotiore connubio, filiam Comitis Virſonij in Biturigibus Galliæ vxorem duxit. Sed nunc quoque, quę alibi inſigniora tēpore huius Principis inciderunt, attexamus. Anno 1261. Alexandro IV. Papa die 8. Kalend. Iunij, cùm vacaſſet Sedes menſes 3. Vrbanus Quartus Gallus Trecenſis ex Patriarcha Ieroſolymitano ſummus Pontifex renuntiatus eſt 4. Kalend. Septembris, qui præter alia multa præclara, etiam feſtum Corporis Chriſti, cuius Officium tum D. Thomas Aquinas compoſuit, ſolemniſſimo ritu inſtituit. At

Godefrido fratri Ducis aſſignatur dominium Arſchotanum, & alia.

Vrbanus IV. inſtituit Feſtū Corporis Chriſti.

1262 verò anno ſequenti (Meiero commemorante) grauis incidit diſcordia iterùm ſuper Comitatu Namurcenſi. Balduinus Græcorum Auguſtus egeſtate adactus, hunc Blanchæ Reginę vendiderat. Blancha autem mulier omnibus pręditā virtutibus, Auguſti miſerata infortuniū, eumdem Comitatum Marthæ Auguſtæ reddiderat. At Henricus Lucemburgenſium Princeps, iuris neſcio quid in Namurcū ſe habere contendens (vide ſuprà ad annum 1258.) fretus fauore ciuium, victo interfectoq; Auguſtæ Prætore ciuitatē inuaſit. Margareta Flandriæ Comes, quæ, teſte orbe terrarum, potiore quàm Luceburgenſis iure Namurcum aſſerere poterat, nihil cunctabatur agnatæ Auguſtæ firma atq; expedita mittere auxilia, Flandrorum Hannoniorumque aucta viribus. Namurcum oppidum, atque in illo Luceburgenſem Auguſta potenter obſedit. Fertur remiſſiùs hîc egiſſe, fautorque Lucemburgenſi extitiſſe Balduinus Auenienſis, qui Hannoniēſibus pręerat, adeò vt auctor fuerit dandi Luceburgenſi 15. dierum inducias; quæ res Campanis, qui cum Auguſta venerant, vſque eò diſplicuit, vt è veſtigio ſe domum reciperent, ſoluereturque in totum obſidio. Pauco tamen intercedente tempore compoſitæ res, dextræque intermixtæ, & non modò fœdus, verùm & affinitas iuncta. Guido Comes Margaretæ filius id temporis cælebs Iſabellam Luceburgenſis filiam duxit vxorem, Comeſque ſeu Marchio (vt vocant) Namurcenſium, Auguſta aſſentiente eſt ſalutatus. Hæc Meierus. & pergit: An-

Contendūt de Namurco Lutzenburgenſes & vidua Balduini Auguſti.

1263 no deinde 1263. Vrbanus Quartus, genere Gallus, Carolum diui Ludouici Regis fratrem, Andegauenſis Phoceucíſque prouinciæ Principem in Italiam accerſiuit ad capeſſendum Regnum Siciliæ, proptereà quòd Manfredus Tarenti Princeps, Frederici Auguſti ex pellice filius, poſtquam patrem (vt rumor erat) colliſis faucibus ſuffocaſſet Conradumque fratrem Siciliæ Regem veneno ſuſtuliſſet, Regnum Siciliæ inuaderet, ſocietatem cum Saracenis ex Africa adſcitis iungeret, Romanæ Eccleſiæ ditiones occuparet, exercitus Pontificios

Sicilia datur Carolo fratri ſancti Ludouici Regis, & quo titulo.

cios funderet, vrbes caperet. Ita ille. Leodienſis verò hoc modo:
Vrbanus Papa Quartus exercitus Saracenorum, quem in patrimonium
Romanæ Eccleſiæ Manfredus miſerat, ſuffragio Cruce ſignatorum po-
tenter abegit; & Regnum Siciliæ, quod per violentiam occupabat Man-
fredus, Carolo Andegauenſi Comiti ſancti Ludouici Regis Franciæ fra-
tri contulit, vt eriperet ab eodem. Et anno ſequenti 1264. Cometes, qua- 1264
lis numquam, tunc apparuit ab Oriente cum magnò fulgore cõſurgens,
vt ad medium hemiſphærij comam ſuam perlucidam protraheret; &
tunc Vrbanus Papa cœpit protinus infirmari: quo plus tribus menſibus
ægrotante, & tunc defuncto, euanuit & Cometes. Anno verò 1265. præ-
fatus Carolus pro Regno Siciliæ ſibi dato, nauigiò venit in Apuliam; & 1265
bello campeſtri Manfredum vita Regnoque priuauit, & obtinuit Siciliæ
Principatum. Hoc anno Clemens Quartus in Papam eligitur. Hic na-
tus fuit de oppido S. Ægidij in Prouincia, optimè litteratus in Iure ciui-
li, & optimus Aduocatus, demum Legum profeſſor vxoratus, & grada-
tim aſcendens, Conſiliarius Regis, Archiepiſcopus Narbonenſis, Cardi-
nalis Sabinenſis, denique Papa ſanctiſſimus. Hic habuit vnam filiam
nomine Cæciliam, quam multi magni Nobiles ab ipſo petierunt in
vxorem; quos deridens dicebat, Vos non petitis Cæciliam, ſed ſcilicet
Papam. Hanc autem noluit maritare, ſed mediocriter eidem prouidẽs,
quamdiu vixit, voluit viuere honeſtè in quodam Monaſterio Monia-
lium in ciuitate Nemauſenſi. Nullum de ſuo ſanguine altiùs extulit, ſed
de eleëmoſynis ſuis mediocriter ſuſtentauit eos qui indigebant. Rectus
fuit adeò in omnibus, vt nulli Regi vel Principi deferret, & ideò ab om-
nibus diligebatur & timebatur, maximè à S. Ludouico quondam Do-
mino ſuo, qui ad inuicem de ſanctitate vitæ crebris exercitationibus cõ-
ſolabantur, & in bonis actibus quilibet finiuit vitam miraculis coruſcan-
do. Ita Leodienſis: ſed intellige Manfredum cæſum in Februario, hoc
anno more Gallico exeunte demum ad Paſcha. Vnde & Miræus no-
ſter ex Ricordano eius temporis Scriptore adſcribit anno ſequenti, ſcili-
cet ineunti more Romano Kalendis Ianuarij. Sunt hæc eius verba: An- 1266
no 1266. Carolus Prouinciæ Comes, S. Ludouici Galliæ Regis frater, ab
Vrbano IV. primùm, pòſt à Clemente IIII. in Italiam euocatus, in die
Epiphaniæ iuſſu Clementis Papæ per duos Cardinales Legatos Romæ
Rex Siciliæ & Apuliæ appellatus, Manfredum Frederici II. Imp. filium
pridie Kalend. Martias, prælio ad Beneuentum commiſſo, interemit,
& Regnum vtrumque occupauit. Mandatum eſt autem vt quadraginta
mille aureos nouus Rex penderet quotannis Romanæ Eccleſiæ, atque ab
Imperij nomine abſtineret. Ricordanum in Florentina hiſtoria, huius
temporis Scriptorem, conſule. Hæc Miræus; ac deinde ſubiungit ad an-
num

Moritur Vrbanus Papa.

Inſigne exemplũ Clementis Papæ, de non exaltandis conſanguineis.

Sicilia feudum Eccleſiæ Romanæ ſub onere quadraginta millium aureorum annuorum.

num ſequentem de Aleide noſtra quæ ſuprà retulimus. Sub huius quoque Aleidis Principatu iam exeunte, aut certè Ioannis filij ineunte, nempe anno 1268. Pandocheium illud Siluæducenſe, hebdomadaria largiſſima panum diſtributione celeberrimum, initium habet.

IOANNES I.

FILIVS PRÆCEDENTIVM,

XXXI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis viginti ſeptem.

SEDATO motu ciuili, de quo in pręcedente Aleide dictum eſt, Ioannes Dux (verba ſunt Diuæi) menſe Iunio
1268 vrbem ingreſſus, imperium totius regionis recepit: confirmataque Cortębergenſi pace, ac omnibus vrbis Louanienſis priuilegiis pro rato habitis, promiſit ſe annis ſingulis nouos vrbi Scabinos daturum; Iudæos quoque ac Cauuerſinos (ita fœneratores tum vocabant) eodem quo Bruxellę tenerentur, loco habiturum, adhibitis teſtibus Valtero Bertoldo Machliniæ, Arnoldo Diſthæ, Arnoldo Weſemaliæ Dominis, ac Legatis Bruxellenſibus. Creatos tum lego nouos Scabinos, Ioannem ab Herent, Arnoldum à Roda, Ægidium ex Limingis, Petrum à Calſtris, Ioannem Edelherum, Valterum Blancardum, Valterum cognominatum Crikenſteen. Pulſi paulò pòſt Louanio textorum complures, ſeditionem agitare conuicti, quorum exſilio nouus Dux ſubſcripſit menſe Septembri. Hactenus Diuæus. Memorabile eſt quod Hocſemius Leodienſis, proximus horum temporum, anno 1268. adſcribit: Conradinus, inquit, ex Conrado Rege nepos Frederici cum exercitu maximo Teutonicorum, Lombardorum pariter & Tuſcorum, Romam veniens, velut Imperator magno deſiderio à quibuſdam recipitur. Et aſſumpto ſecum Senatore Vrbis Henrico fratre Regis Caſtellæ, auitum Sicilię Regnum recuperare deſiderans, venit in Apuliam, & cum Carolo duro campeſtri bello dimicans, cum Nobilibus multis capitur, eiuſq; caput ſententia cuiuſdam Iudicis amputatur. quod factum contra ius bellicum Principibus videbatur; propter quod Guido Comes Flandriæ, qui tunc aderat, obuius fortè Iudici huic gradus aſcendenti, à ſe percuſſum capite clauâ deiecit, inquiens:

Ioannes Dux rata habet Louanienſium priuilegia.

Pelluntur Louanio plures textores.

Infeliciter pugnat Cōradinus nepos Frederici II. Imp. contra Carolum Siciliæ Regem conſtitutū.

IOANNES I. XXXI. BRAB. PRINCEPS.

inquiens: In tam nobile caput ſententiam non proferes amodò tam crudelē. Hæc ille; nominans tamen perperàm Guidonem pro filio eius Roberto. Meierus hoc modo: Conradinus totam Siciliam, exceptis Syracuſis, Meſſana, & Panormo, in deditionem acceperat; ſed tandem ad lacum Fuſcinum memorabili prælio ab Carolo victus ipſe, Duxque Auſtriæ (quod crudele viſu) ſecuri percuſſi ſunt. Annum 1269. intactum tranſilio.
1270 Anno 1270. Dux Ioannes iterùm Louanienſium iura, pacemque Cortebergenſem confirmauit menſe Maio. Hæc tantùm ad annum illum Diuæus. Adſcribuntur huic anno apud Leodienſem iſta: Cùm ſanctus Ludouicus Rex Franciæ, laboribus & captiuitate priſtina non perterritus, pro recuperatione Terræ ſanctæ cum multis Nobilibus & Prælatis denuò transfretaſſet, vnus de duobus filiis Regis, quos adduxerat, Ioannes, peſtilentia, quæ circa mare vigebat, occubuit; quæ pòſt Legatum Papæ, ac ipſum Regē Franciæ cum Nobilibus multis abſumpſit, cùm iam & Carthaginem prope Tunitium manu valida occupaſſent, tunc frater eius Carolus Rex Siciliæ, pro quo Ludouicus miſerat, ſuperuenit: qui cùm Saracenos inciperet impugnare, Saraceni perterriti pepigerunt, & ſolutis expenſis Rex Tunitij Regis Siciliæ tributarius eſt effectus. Ita Hocſemius Leodienſis. Paulò pleniùs, vt apparet, Miræus ex variis. Afflictis Syriæ rebus opem laturus S. Ludouicus Galliæ Rex cum tribus filiis Ioanne, Philippo, & Petro, itemque genero Theobaldo Vaſconum & Nauarrorum Rege, Kalendis Martij ſoluit Maſſilia; primumque in Sardiniam, deinde in Africam curſu directo, Tunetum ibi aliquot menſes obſeſſum eſt, ac demum expugnatum. Dumque fratrem Carolum Siciliæ Regem cum magnis copiis aduentantem Ludouicus expectat, peſtis in caſtris exorta, primò Ioannem Ludouici filium, deinde Romani Pontificis Legatum, poſtremò Regem ipſum 8. Kalend. Septembris profluuio ſuſtulit. Cum ignominia noſtris ex Africa diſcendendum fuiſſet, niſi Carolus Siciliæ Rex ſuperuentu ſuo eos confirmaſſet. Cum barbaris itaque ea lege conuentum, vt quadraginta aureorum millia ipſi Carolo & poſteris quotannis penderent, quanto tributo Siculus Romanæ Eccleſiæ erat obnoxius.
1271 Anno 1271. referente Diuæo, cùm incolæ oppidi Hoſdenienſis in ipſo limite Brabantiæ ac Hollandiæ ſiti Boſcum-Ducis infeſtarent, Dux eò profectus oppidum cepit. Et eodem anno obiit Arnoldus Dominus Diſthæ, conditus in oppido ſuo, in Franciſcanorum Cœnobio, quod ipſe condiderat: ſucceſſit ei Arnoldus filius, quem ex Eliſabetha filia Ducis Brabantiæ ſuſtulerat. Sic ille; attamen huius expeditionis Hoſdenienſis nullam apud Hollandos vel Flandros Scriptores adhuc inueni memoriam.
1272 Anni ſequentis menſe Auguſto, Ioannes Dux permiſit Louanienſibus Scabinis

S. Ludouicus Rex iterùm proficiſcitur ad recuperandam Terram ſanctam.

Tuneto expugnato, ſanctus Rex cum pluribus aliis peſte moritur.

Dux noſter domat Huſdenſes Boſcoducenſibus infeſtos.

binis ac Senatoribus, (ſic loquitur Diuæus) vt ſuo arbitrio vectigalia noua indicere, vetera augere, diminuere ve liceret quoties commodum foret Reipublicæ, adhibitis teſtibus Adelheide matre, Valtero Bertoldo Machliniæ Domino, Ægidio fratre eius, ac Henrico Domino Boutreſhemi. Et ſequenti anno Ioannes Dux vxorem accepit Margaretam filiam Guidonis Comitis Flandriæ; ex qua genuit Ioannem ſucceſſorem ſuum, Gothfredum qui infans periit, Margaretam vxorem Henrici VII. Imperatoris, & Mariam Amadeo Comiti Sabaudiæ nuptam. Hæc ille. Addit Leodienſis: Anno Domini 1273. Richardus Rex moritur, & Rodulphus Dux Auſtriæ in Regem Alamaniæ coronatur. Sic ille, qui ſcripſit circa annum Domini 1335. Anno 1274. Maria ſoror Ducis noſtri in Franciam ducta, Philippo eius nominis III. Regi nupſit, ac feſto Ioannis Baptiſtæ in Regio ſacello coronata eſt manu Petri Archiepiſcopi Rhemorum; indignato ob id Archiepiſcopo Senonum, quòd in ſua diœceſi Rhemenſis id præſumpſiſſet. Prodiêre ex eo matrimonio Ludouicus Dux Eburonum & Margareta vxor Eduardi Anglorum Regis. Eodem anno Henricus Leodij Epiſcopus ob ſimoniam in Concilio Lugdunenſi depoſitus, Ioannem Anginũ Epiſcopum Tornacenſem ſucceſſorem accepit. Iſta Diuæus. De Epiſcopo ſuo pleniùs hoc modo Hocſemius: Gregorius Decimus Pontificatus ſui anno 2. Lugduni Vniuerſale pro paſſagio Terræ ſanctæ Concilium congregauit: ad quod dum fuiſſet Epiſcopus Henricus perſonaliter euocatus, & Leodienſes, Hoyenſes, Dionantenſes, ac Sancti-Trudonenſes hoc perpenderent, deſtinant ad Concilium, qui de inſolentiis ipſum & deflorationibus virginum accuſarent. Cùm Papa vellet procedere contra ipſum, petiit an vellet cedere, vel ſententiam expectare? Qui ſperans obtinere gratiam, annulum reſignauit; ſed inanem hunc Papa permiſit abire. Hic poſt depoſitionem ſuam duodecim vixit annis. Huic Papa ante priuationem ſuam pulchram deſtinauit epiſtolam; vbi hæc inter cetera: Accepimus namque non ſine multa mentis amaritudine, quòd tu Epiſcopali grauitate prorſus abiecta, ſimoniæ, incontinentiæ, aliiſque variis & diuerſis criminibus irretitus, voluptatibus & deſideriis carnis te totaliter deputas, ita quòd tam ante promotionem tuam quàm etiam poſt, quamplures filios & filias procreaſti, etiam in operibus mortis gloriam ponens. (& numerat Pontifex multa & valdè diſtincta, tamquam optimè informatus.) Ac tandem concludit: Ha Deus! cur tu ſic es famæ prodigus & ſalutis oblitus? Exiguo debetur miſericordia, ſed potentes potenter tormenta patientur, & graue iudicium imminet his qui præſunt. Nam ſi manus hominis euaſeris, ipſius tamen Dei pro tantis exceſſibus manus effugere non valebis. Hæc ibi inter alia. Anno ſequenti 1275. narrat idem Leodienſis, caſtrum

Idem ampla concedit priuilegia Louanienſibus.

1273 *Ducit vxorem filiam Comitis Flandriæ.*

1274

Deponitur Epiſcopus Leodienſis ſimoniacus in Concilio Lugdunenſi.

Admonitoria grauiſſima Papæ ad dictum Epiſcopum.

1275

de Falais à Duce noſtro eſſe releuatũ, & anno ſequenti Meeffiam ſimiliter ſpoliatã: quæ miror à Diuæo prætermiſſa. Cùm, inquit, progenies caſtri de Belloforti fidelis Epiſcopo & Epiſcopatui fauorabilis extitiſſet, quia Bailliuus Condroſij Ialain villã Domini Ioánnis de Gones, fratris Domini de Belloforti & Domini Rigaldi de Falais, vna vacca prædauerat, proinde diſcordia grauis exoritur, Epiſcopatui pernociua. Nam tribus prędictis fratribus Epiſcopatum infeſtantibus, Hoyenſes manſiunculam dicti Ioannis in palude iuxta Tytantiam deſtruxerunt, caſtrum de Gones incendio deuaſtantes, caſtrumque de Belloforti obſidione fruſtrà cinxerunt. Tùnc Epiſcopus caſtrum de Falais fecit per Bailliuũ Hasbaniæ obſideri; Dominus verò caſtri ſe ſentiens imparẽ, caſtrum ſuum in feudum à Duce Brabantiæ releuauit. Vbi cùm Dux magnum exercitum, vt obſidionẽ ſolueret, congregaſſet, exercitus Epiſcopi relicta ſede diſceſſit. Tunc pariter & reliqui duo fratres caſtra ſua receperunt in beneficium à Comite Namurcenſi, terram B. Lamberti martyris relinquentes. Vnde cùm Comes Namurcenſis hortatu fratrum iſtorum terram Epiſcopatus tentaret inuadere, Hoyenſes, adiuncto ſibi pariter agmine militari, terram Comitis igne ferroque vaſtarunt. Quare Comes perturbatus, Flandriæ Comitis & Ducis Brabantiæ ſubſidium poſtulans, exercitu multorum nobilium collecto, ſe parat in exitium terræ noſtræ. Denique Comes Lutzilburgenſis, qui venerat in auxilium Flandriæ Comitis, villam de Cennaco pro libito ſpoliauit funditus & euertit 14. Kalend. Maij, anno Domini 1276. Et in craſtino 13. Kal. Maij, Dominica qua cantatur Miſericordia, Dux Brabantiæ prædata Meeffia, reſiduum igne conſumpſit. Hæc ille. Hoc eodem anno 1276. (referente Diuæo) cùm Ludouicus, maximus natu filiorum Regis Franciæ, quem ex filia Regis Arragonum ſuſtulerat, interiiſſet, Petrus quidam Breſchius aulicorum potentiſſimus, veneni ſuſpectus, in Mariam Reginam Ducis noſtri ſororem, nouercam defuncti, crimen retorſit; palàm aſſerens, vt ſui regnarent, ſtatuiſſe eam omnes prioris tori liberos Regios tollere. Inquiſitum in eam acerbiùs, quàm Reginæ maieſtatem deceret, factione Breſchij plus æquo præualente. Porrò cùm cuſtodes etiam adhiberentur, miſſis ad fratrem Ducem ſecretiſſimis litteris eum in Franciam euocauit. Profectum lego Bruxella Lutetiam vno die, ſolo famulo & cane comitibus, eoſque quoad vixit, ſummè dilexiſſe. Addunt Chronographi, Ducem ſimulato Franciſcani habitu ad ſororem intromiſſum, cùm eam criminis exortem veriſſima confeſſione cognouiſſet, mox Franciſcani habitu exuto, innocentiam eius armis probare voluiſſe, prouocato in certamen ſingulare eo qui contrarium aſſerere vellet. Ceterùm nullo ſe committere auſo, Breſchius cùm fugam adornaret, deinde retractus vinculis adſtringitur;

Ex parua ſcintilla maximum oritur incendium.

Dominus de Falais caſtrum ſuum à Duce noſtro in feudum releuat.

1276

Spoliat Dux noſter Meeffiam, & reſiduũ igne conſumit.

Sororem ſuam Reginam Franciæ, falsò accuſatam homicidij, liberat.

tur; mox, fatis vrgentibus, cùm & Regni ſecreta Hiſpanis prodidiſſe cer-
tiſſimis indiciis conuinceretur, quæſtioni ſubditus, dolum omnem rete-
xit: vnde Parlamenti iudicio condemnatus, communi ſontium patibu-
lo ſuffixus eſt, tanto Procerum gaudio, vt ipſe Dux Burgundiæ & Ro-
bertus Comes Atrebatium cum Ioanne Duce noſtro ad locum vſque
ſupplicij perrexerint, vt hominem ſceleſtum ac omnibus æquè exoſum
ſublimem viderent. Anno ſequenti 1277. Guilielmus Comes Iuliaci 1277
cum tribus filiis & 464. Nobilibus, & non exiguo armatorum numero,
Aquaſgrani (cuius vrbis Aduocatiam veteri iure ſuam repetebat) ſub
veſperum intrauit: quo comperto ciues, arreptis tumultuariè armis, in
forum compulſum cum omnibus ſuis ſumma crudelitate trucidarunt.
Sunt qui id factione Ducis noſtri factum adſerunt, quorum Brando ad-
dit; cùm in vltionem cæſi Comitis, Comes Limburgi copias oppido ad-
mouiſſet, Brabantinum, pulſo eo, ab Aquenſibus receptum, & oppidi
Aduocatum creatū. Sed Ioannes Trithemius Abbas in Chronico Hirtz-
augienſi potiùs Ducem Comitis mortem vltum eſſe ſcribere videtur,
his verbis: Wilhelmo, inquit, Comite Iuliacenſi mortuo, Siphridus Ar-
chiepiſcopus Colonienſis dudum eius inimicus, Aquenſibus confœde-
ratus, terram illius deſtitutam Principe, armata manu ingreditur, omnia
ferro & igne demolitur, oppida capit, obtinet munitiones, totumque in
ſuam poteſtatem redigit Comitatum. Contra quem Dux Brabantiæ au-
xilio conſanguineorum & amicorum Comitis occiſi, exercitum duxit;
ſed parum profecit. Tandem Martino Papa Quarto vices ſuas interpo-
nente, concordia facta eſt, & Archiepiſcopus omnia quæ abſtulerat do-
minia, oppida, caſtra & villas reſtituit. Hæc apud Diuæum. Leodienſis
hoc modo breuiter: Anno 1277. 16. Kalendas Aprilis, Comes Iuliacenſis
cum duobus filiis, militibus pluribus & armigeris Marte doctiſſimis, in-
conſultè Aquenſium ſubeunt mœnia cum populo bellaturi; quibus pari-
ter interemptis, Aquenſium gladios pauci euaſerunt. Sed Waleramus de
Falcomonte, paternis cautus periculis, qui ſimili caſu à Colonienſibus
fuerat interfectus, cùm ceteris introitum diſſuadere non poſſet, ipſos di-
miſit, macellum cum eis intrare recuſans. Ita ille. Anno 1278. Rudolfus 1278
Imp. in Marchfeldenſi Auſtriæ agro vincit & cædit Odoacrum Regem
Bohemiæ, Auſtriamque ſibi ſubiicit. Odoacro occiſo ſucceſſit in Regno
filius eius Wenceſlaus II. Huic Rudolfus Imp. filiam ſuam Gutham ſiue
Iuttam tradidit vxorem; ſororem verò Wenceſlai Regis iunxit Rudolfo
filio ſuo iuniori, quem & Auſtriæ Ducem conſtituit. Is Pragæ obijt, ibi-
dem in cathedrali Baſilica ſepultus, relicto filio Ioanne, qui apud auun-
culum ſuum Wenceſlaum Bohemiæ Regem manſit: Albertus autem
Rudolfi Imp. filius ſenior fratri in Ducatu Auſtriæ ſucceſſit, & ex coniu-

Comes Iuliacenſis trucidatur crudeliſſimè ab Aquiſgranenſibus.

Dux noſter mortem Comitis vlciſci parat.

Rudolfus Auſtriacus Imp. vincit Regem Boemiæ. hinc paulatim aucta opes.

ge Mathilde Ducis Carinthiæ Comitiſque Tirolenſis ſorore multos
vtriuſque ſexus liberos ſuſtulit. Sic Siffridus. Lubet adſcribere inſigne
huius Rudolfi pietatis modeſtiæque Chriſtianæ exemplum verbis Li-
pſij; qui poſt alia quædam eiuſce generis commemorata ita infit: Téne
ego hîc Rudolfe Auſtriace prætercam? te,qui fluctuans per diſſidia Im-
perium ſtabiliiſti? Quo merito? inquirere in Deum, & diuina conſulta
nefas; nec facio: ſed non eſt inquiſitio quæ in aperto ſunt memorare. Tu
in modica adhuc fortuna, nec niſi Comes Habeſpurgenſis, pietatis mul-
tiplex ſtudium prætuliſti: & illi ſequentem magnitudinem tuam vatici-
nia & diuinæ voces adſcripſerunt. Vnum videamus. Venatum fortè, vt
nobilitas illa & noſtra ſolet, cum paucis in equo exiuerat. Pluuius dies
erat, & viæ fractæ & ſordentes: ecce occurrit Sacerdos venerabilem &
myſticam Hoſtiam, extremum ſolatium ægro laturus; & occurrit pedes.
Is adſpectus pium pectus perculit. nec ſine indignatiuncula aliqua equo
deſilit: &, Me vehi, te qui Seruatorem meum portas pedibus incedere?
indecorum vel impium ſit; conſcende, & equum hunc cape. Iuſſio, non
preces erant: paret ille, & iſte capite reuelato humilis ſequitur, ad ipſas
ædes ægri deducit, ab ijſdem eodem habitu reducit. Iam domi & apud
ſe Sacerdos erat, qui officio attonitus, benè abeunti dixit, & ſimul Impe-
rium ipſi poſteriſque prædixit. Et res illa certa, & rata iſta fuit, ac fidem
1279 etiam nunc ab euentis habet. Hactenus Lipſius. Anno 1279. vndecimo
die Septembris (narrante Meiero) apud Dammum Proceres Flandrici
Guidonem filium Margaretæ maximum natu conſalutauerunt Comi-
tem Flandriæ, eique iuramentum fidelitatis præſtiterunt, volente ac iu-
bente Margareta, propterea quòd iam ætate ipſa grauis, diutiùs Princi-
patus adminiſtrationem gerere nequiret. Ac dehinc principio Februarij,
dum Gandaui eſſet Margareta, ingraueſcente indies valetudine, huma-
næ naturæ debitum perſoluit 10. die eiuſdem menſis, ætatis ſuæ anno cir-
citer 76. ſepulta Felinis. Guido dehinc, vt dixi, Flandriam, Ioannes
1280 Auenienſis filius Ioannis adiit Hannoniam. Anno ſequenti 1280. Ro-
dulfus Cæſar per ſententiam imperialem declarat Aluſtanos, Waſiam,
IV. Officia, inſulaſque Zelandicas ad fiſcum rediiſſe, eò quòd de ijs Gui-
do non præſtitiſſet in tempore iuramentum; attribuitque Cæſar eas om-
nes Ioanni Auenienſi, Comiti Hannoniæ, quamuis de ijſdem terris Gui-
do nomine matris anno 1262. in vrbe Gandauo iuraſſet in verba Cæſaris
Richardi. At Guido ſentiens ſe grauatum iniuria, Romanum appellauit
Pontificem; defunctoque poſt annos aliquot Rodolpho, Cæſari Alber-
to ſe apud Aquas-Grani iureiurando deuinxit, reuocata ſententia Ru-
1281 dolphi. Hæc Meierus. Anno proximo, qui eſt Chriſti 1281. Siculi, Gal-
lorum præſidiariorum inſolentiam, luxum, faſtumque pertæſi, con-
ſpira-

Eiuſdem Imp. exemplum memorabile pietatis ex Lipſio.

Margareta filium Guidonem Comitem Flandriæ ſalutari iubet, & non multò pòſt moritur.

Guidoni diſsidium cum Imperio, ſed quod poſteà ſublatum eſt.

ſpiratione facta, vno tempore, ac pænè horâ, cùm ære Campano ad Veſpertinas preces in Feſto Paſchæ ſignum daretur, Gallos omnes per vniuerſam inſulam trucidant, nullo ætatis, ſexus vel ordinis diſcrimine habito. Hinc Veſperæ Siculę, in prouerbium abiere. Alij ad annum ſequentem referunt (ea credo ratione quam ad reconciliandam Chronologiam iam ſæpè produximus.) Hac verò cæde patrata, Siculi ad Petrum Aragonię Regem (cui Conſtantia, Manfredi à Carolo vita & Regno ſpoliati filia, nupſerat) deficiunt. Is nuntius Romam ad Carolum Siciliæ Regem delatus, vehementer eius animum turbauit, moxque Carolum filium in Galliam ad nepotem ſuum Philippum Regem miſit, ſubſidium ab eo poſtulatum: At Carolus neque ſuis neque alienis viribus Siciliam recuperare vmquam potuit. Iſta ex Auctario Miræi.

In Sicilia omnes Galli ab incolis ex condicto vna hora trucidantur.

Tranſlata hinc Sicilia ad Petrum Aragoniæ Regem.

Anno vno 1282. referente Diuæo, Ioannes Dux edixit Louanij, vti Scabini æquè ac ceteri tributa penderent: operarij ſtatis diei horis, pulſu campanæ ad operas vocarentur: promiſit etiam Louanienſibus, ſe compulſurum exteros quoſque ad ea, quæ, Scabinis teſtibus, ciui promiſerint facere aut dare, facienda dandáve; renouaturum quoque Scabinos annis ſingulis profeſto Natalis D. Ioannis Baptiſtæ. Acta hæc menſe Septembri. 1282

Edixit Ioãnes Dux vti Louanij Scabini æquè ac ceteri tributa pendant.

Eodem anno Henricus frater Comitis Geldriæ, captum ac grauiter afflictum prope Tilemontem, Ioannem Angianum ſucceſſorem ſuum in Epiſcopatu Leodienſi reliquit pænè exanimem: qui mox reſumptis animis, Hugardiam properans, ibi defecit; ſuccedente Ioanne filio Guidonis Flandriæ Comitis: à quo obſeſſum ope Ducis noſtri Falcoburgum, expugnari non potuit. Ita Diuæus. Leodienſis Hocſemius refert paulò aliter in hunc modum de morte Ioannis Epiſcopi: (numerus anni obitus vitiatus eſt, ſed videtur ab eo adſcribi anno pręcedēti.) Cùm Henricus de Monteforti dudum Leodienſium Epiſcopus ab Epiſcopo Ioanne ſummam repeteret ſatis magnam, quam expendiſſe ſe dudum, cùm fuiſſet Epiſcopus, conuerſamque in vtilitatem Eccleſiæ aſſerebat, & hanc ſoluere Epiſcopus denegaret, tandem die ſtatuto apud Hugardis villam Epiſcopi ad tractandum de concordia conuenerunt; Epiſcopus verò parcens expenſis, cum paucis illuc venit inermis. Vbi cùm in domo quadam, dicta Brule, aqua circumcincta, in parochia natiuitatis meæ Hugardis crederet eſſe ſecurus, per ſatellites Henrici noctu capitur, & in caballo cum ſtricta ſella poſitus abducitur feſtinanter. Qui cùm pinguis eſſet, anguſtia ſellæ, & ſuccuſſoris inconſueta ventilatione deficiens, ante portam Monaſterij de Helencinis equo depoſitus, aliis recedentibus, remanſit ibidem, & in diluculo ſpiritum exhalauit anno Pontificatus ſui 7. ab Incarnatione Domini .... in Feſto B. Bartholomæi. Hęc ille. De obſeſſione tamen illa Falcoburgenſi nihil; interim Meierus eius quoque

Miſerè perit Ioannes Angianus Epiſcopus Leodienſis.

meminit his verbis: Poſt Angianum, inquit, hoc anno 1282. fit Epiſcopus Leodienſis Ioannes filius Guidonis, ex priore matrimonio, priùs Epiſcopus Mediomatricum, ſingulari vir modeſtia, Iuriſque ſcientia clarus, qui ſtatim à ſuſcepta dignitate, cum Ioanne Duce Brabantiæ ſororio ſuo Valkenburgenſem obſedit arcem, ſed expugnare nequiuit. Ita Meierus; & ſubdit:

Eius ſucceſſor fruſtrà cum Ioanne noſtro obſidet Valkenburgum

1283 Anno verò 1283. Martinus IV. grauiſſimis cenſuris damnauit Petrum Arragonenſem, eò quòd Siciliam & Apuliam inuaderet, quæ prouinciæ Carolo Andegauenſi per ſummos Sacerdotes fuerant aſſignatæ, annoque ſequente Carolus ſucceſſore Carolo filio moritur. Sic ille. ſed pleniùs Leodienſis: His temporibus, ait, Crux contra Petrum Regem Arragoniæ prædicatur, quam Philippus Rex Franciæ, Cor leonis dictus, contra voluntatem filiorum ſuorum Philippi Formoſi & Caroli, tunc aſſumpſit, quia Petrus erat auunculus eorumdem. Rex verò profectus in Arragoniam cum infinitis Nobilibus & armigeris, de diuerſis mundi partibus congregatis, penuria victualium reuertitur nihil agens, pluribus in via defunctis. Hæc Leodienſis. Diuæus noſter de eadem expeditione Arragonica etiam multò copioſiùs ad annum ſequentem; ſimulque de aliis Brabantiæ noſtræ propriis,

Crux prædicatur contra Petrum Arragonium velut inuaſorem patrimonij Eccleſiæ.

1284 Anno 1284. (inquit) ex morte Comitis Limburgenſis Henrici, grauiſſimum inter inferioris Germaniæ Principes bellum exoritur. Fuerat Henrico filia vnica Ermengardis, Reinaldo iuncta Geldriæ Comiti; quæ, non relictis liberis, diu ante patrem deceſſerat. Eius tamen morte non obſtante, Reinaldus defuncto ſocero, quamquam iniuriâ, proximum ſe Limburgenſi Ducatui heredem prætendebat. Propior illo Adolphus Montenſis Comes, ne cum potentiore contenderet, ius ſuum Duci noſtro Ioanni vendidit. Pulchra tum occaſio Duci viſa, Principatum etiam vltra Moſam proferendi: quare collecto fortiſſimo armatorum in Brabantia numero, Moſam tranſiit. Hîc verò omnes pænè eius tractus Principes, partim Gelro concitante, partim veterato odio hoſtes reperit; Siphridum videlicet Coloniæ Archiepiſcopum, Henricum Luceburgi, Cliuiæ, Spanhemij Comites, alioſque complures; Valeranum etiam Falcoburgi Dominum exulceratum, quòd Dux ante biennium Leodienſi Epiſcopo Falcoburgum obſidenti auxilia miſiſſet: iiſdem partibus Limburgenſes ciues acceſſerant. Tantæ hoſtium multitudini ſumma virtute ſe Dux noſter obiiciens, Limala arce priùs demolita, Aquenſibus ſibi deuotis forte præſidium ac commeatum intulit: Valeranum quoque Falcoburgi Dominum à Traiecto pulſum ſtrauit; quibus peractis, cùm ad vlteriora tenderet, Philippi Regis Francorum Legatione auerſus eſt. Hic enim, proclamatæ tum in Arragones expeditioni ſocium ſummopere cupiens Ducem, Nigellæ Dominum miſerat, vt confectis indu-

Origo diutini belli Limburgenſis.

Dux noſter collecto exercitu Moſam trãſiit.

Auocatus à Rege Francorum inducias ſancit.

induciis, eum in Franciam perduceret. Cui Dux ægrè acquieſcens, tandem inducias cum hoſte pactus, domum abſceſſit, Arragonicæ expeditioni ſe ſuoſque apparaturus. Porrò huius belli cauſa fuerat, quòd Petro Arragonum Rege inſtigante, Siculi à Carolo Rege ſuo auerſi, vna die omnes Francos in Sicilia repertos crudeliter interemiſſent, recepto poſt hoc tota Inſula Arragone: quod factum adeò Pontifici Romano diſplicuerat, vt etiam Regnum Arragonum Petro oblatum, Carolo Philippi Regis fratri Comiti Valeſiæ iam deberi decerneret. Hæc in Arragones mouendi Francis cauſa fuit. Anno ſequenti 1285. expeditio inita: tranſ- 1285
ſcenſis Pirenæis, Gerunda trimeſtri obſeſſa, cùm Petrus Rex tumultuaria *Interficitur*
ſuorum manu obſeſſores impetens interfectus eſſet, tandem ceſſit. Ea *Petrus Rex Arragonũ.*
capta, cùm Regem morbus inuaderet, Franci domum reuertuntur menſe Octobri; quorum Rex Philippus, cùm Perpinianum aduenifſet, ingruente vi morbi, eodem menſe obiit. Ioannes verò Dux, ac Gothfredus. Comes Virſonij frater eius, qui huic etiam bello interfuerat, fine anni in Brabantiam redierunt. Ita finiit bellum Arragonicum. Reuerſo Duce, cùm induciæ expiraſſent, Geldri initio ſequentis anni, ea quæ Brabantiæ
Duces trans Moſam poſſident, inuaſere: quo intellecto, mouit in hoſtes 1286 *Laceſſente*
Dux, captaque Bommela cum adiacenti regione, eos Tylam quoque *Gelro, Dux*
metu relinquere coëgit; quam, exſtinctis ignibus (quos illi in receſſu ſuo *noſter Bommeliam &*
iniecerant) reparatam forti præſidio muniuit: capta etiam tum Hoſdena *Tylam capit.*
oppidulum, & arx quæ Mal-repas nominabatur. Tum aliò conuerſo impetu, Limburgum controuerſi Comitatus caput, & Mullem arcem Gelricæ ditionis captam Dux incendit. Florentius etiam Hollandiæ Comes
Duci Ioanni confœderatus, Nouum foſſatum Gelro ademit. Anno pro- 1287
ximo, qui fuit 1287. cùm Siphridus Archiepiſcopus Colonienſis Comitatum Montenſem depopularetur, Dux noſter eò profectus, fœderatum, *Conſpirant*
repulſo Archiepiſcopo, eo metu liberauit. Inita tum Falcoburgi conſpi- *plures contra Ducem*
ratio de repellendo è Tranſmoſanis Duce: in quam nomina dedere Si- *Ioannem.*
phridus Archiepiſcopus, Reinaldus Gelriæ, Henricus Luceburgi cum Balduino & Valerano fratribus, Adolphus Naſſauiæ, Henricus Weſtreburgi, Henricus Spanhemi, Murtij quoque Comites: Ioannes Dominus Limpurgi, & Valeranus Falcoburgi Dominus. Ceteri verò Tranſmoſani Principes, Adolphus Montenſis, Henricus de Windec, Valeranus & Gerardus fratres Iuliaci, Euerardus Marchiæ, & cis Moſam Arnoldus Loſſenſis, Comites, cum Epiſcopo Leodienſi, Duci noſtro Ioanni cõiurauere.
Porrò ſequentis anni 1288. principio, cùm Principum interuentu decre- 1288
tum eſſet, vt Traiectum conueniretur, & controuerſia, vtriuſque partis *Fruſtrà tentatur*
Principũ arbitrio, inter Ducem & Gelrũ finiretur; Gelrus pactis ſtare, & *pax.*
eò venire noluit: ſed paucis ſuæ partis Falcoburgum conuocatis, ius ſuum

in

in Comitatu Limburgenſi controuerſo Comiti Lucemburgi vendidit. Erat tum Traiecti cum exercitu Dux noſter: qui comperto hoſtis molimine, ſupra modum excanduit, indictaque ſuis profectione, ſumma celeritate Falcoburgum properauit; hinc opidò dilapſum Colonienſem ad Rhenum vſque perſecutus, equos ſuos in Rheno potari iuſſit: tum quoque exuſtis Bonnæ (quò Epiſcopus confugerat) ſuburbiis, vineta Archiepiſcopi, & venatica ſepta, dimiſſis quò vellent feris, deſtruxit. Hæc agenti Colonienſes ciues præter anni 1251. fœdus, nouo etiam fœdere iuncti ſunt. Valeranus item Iuliaci, ac Adolphus Montium, Comites acceſſêre, auxilia fortiſſima in Gelrum polliciti, ſi Woringam arcem exſcinderet, prædonum munitiſſimum receptaculum. Quorum ille poſtulatis acquieſcens, hebdomadas aliquot arci aſſedit, maximo exercitu Brabantinorum ſeptus, ac nouis indies eò confluentibus copiis. Ceterùm Archiepiſcopus, cùm arcem obſideri intellexiſſet, miſſis ad ſuæ partis Principes nuntiis, auxilia vndique in Ducem ciebat. Conuenêre mox ad eum Gelrus, Luceburgenſis, Naſſauius, Falcoburgenſis, ceterique confœderati, ſinguli delectiſſimos ſuorum adducentes. Nec minor erat Duci noſtro, cogendis auxiliaribus diligentia; cui frater Gothfredus Comes Virſonij, & S. Pauli Comes è Francia, Arnoldus Loſſenſis, Euerhardus Marchiæ Comites, Valeranus Iuliacenſis ac Adolphus Montenſis (quibus ſuaſoribus Woringam obſidebat) maximas copias confecêre. Quibus inſtructus, contempto hoſtium numero, Woringam mouentibus occurrit: mox iis conſpectis, cùm ſuos oratione breui animaſſet, impetum fieri iuſſit: quem hoſtes ſumma virtute excepêre: nec ab hominum memoria in eo tractu atrociùs bellatum ferunt. Omnes enim pęnè Inferioris Germaniæ vires in eam pugnam congeſtæ erant. Durauit vſque ad extimum diei conflictus; tandem Brabantini ſeſe mutuò ad fortiſſimè agendũ cohortati, tanta vi hoſtibus illati ſunt, vt compluribus eorum interemptis, reliquis verò in fugam coniectis, victoriam, quamquam non omnino incruentam, pepererint. Cæſi ex hoſtibus Henricus Luceburgenſis cum Balduino, Valerano ac Ioanne fratribus, & 400. Equeſtris ordinis viri: capti Colonienſis, Gelrus, Naſſauius, Falcoburgenſis. A Brabantinis verò cecidit Valterus Bertholdus Mechliniæ Princeps, vir fortiſſimus, & Arnoldus à Zellem Eques. Pugnatum eſt 5. Idus Iunij feſto Bonifacij. Poſt hanc victoriam Dux, capta euerſaque Woringa, domum reuertit, magnam Brabanticæ virtutis opinionem in Tranſ-Moſanis relinquens. Porrò Gelrus, antequam eius manum euaderet, datis ſacramentis, Limburgenſi Comitatu cedere coactus fuit. Ita Diuæus. Commemorat eadem paucis, ſed elegantiſſimè, lucemque ſimul affundens, Molanus cap. 63. Militiæ ſacræ, his

Vaſtat Ioannes omnia vſque Bonnam.

Obſidet Woringã caſtrum, receptaculum prædonum.

Strenuè occurrit hoſti obſidionem ſoluere paranti.

Vincit fortiter, etſi non ſine clade.

Cogitur Geldrus cedere Comitatu Limburgenſi.

his verbis: Ioannes Primus, inquit, benignè annuens precibus Comitis
Montenſis, Walrami Comitis Iuliacenſis, & ciuium Colonienſium,
obſedit Woringiam, peſſimum diaboli nidum: è quo negotiatoribus
& peregrinis à prædonibus, qui illic morabantur, multo tempore pluri-
ma illata fuerant damna. Archiepiſcopus Colonienſis, ſub quo locus
erat conſtitutus, anno 1288. die 5. Iunij, cum horrendo exercitu, qui
contra Paganiſmum videbatur ſufficere poſſe, aderat: attulerant et-
iam compedes, manicas, & funes, quibus Brabantinos captiuos
vincirent. Dux verò, tametſi decuplo plures eſſent hoſtes, obuiàm ta-
men eis in aciem proceſſit, cùm acerrimè vtrimque pugnatum fuit. Vbi
& Dux ipſe, quaſi vnus de Machabæis ſupra modum ſtrenuè ſeſe for-
titerque geſſit, ac poſt diuturniorem conflictum victor euaſit, captis
Archiepiſcopo Siuerto, Comite Geldriæ, Domino de Valkenborch,
Comite Murſenſi, Comite de Naſſau, qui poſtmodum Imperator. fuit,
multiſque aliis Nobilibus & militibus. Ex parte Ducis pauci corrue-
runt, quorum præcipui fuêre, Waltherus Berthouts Dominus Mechli-
niæ, & Arnoldus de Zeelhem, homo probus, moribuſque compoſitus.

Capti ſuperiori prætio Epiſcopus Colonienſis, Comes Geldriæ, Murſenſis, Naſſouius, alij.

Hæc ille. Sic & Leodienſis eius temporis Scriptor: Comes Geldriæ ac
Archiepiſcopus, cum multis Nobilibus ac aliis, catenis & vinculis, quas
in perniciem Ducis parauerant, conſtringuntur. Et exprimit, à tertia hora
vſque nonam veſpertinam fuiſſe pugnatum, cùm hoſtes tertia parte nu-
mero eſſent potiores, cæſoſque ex parte Gelri duo millia & quingentos
præter captos & confoſſos vulneribus. Anno 1289. narrante Meiero, in 1289

Cæſi Gelri duo millia quingenti.

Syria Tripolis inſignis ciuitas à Saracenis expugnata eſt & direpta, pul-
ſis occiſiſque Chriſtianis. Et addit: Miſerrima erant tempora. Per inte-
ſtina noſtrorum odia, ex ambitione maximè profecta, peſſum vbique
ibant omnia. Secundò verò anno poſt victoriam Woringanam (nem-
pe 1290.) Dux noſter Ioannes eas ſanctiones edidit (verba ſunt Di- 1290
uæi) quas *Land-**Kueren* vernaculè appellant: quibus pœnæ in eos ſta-
tutæ ſunt, qui alios maledictis laceſſierint, percuſſerint, pulſarint, aut
mutilos reddiderint; qui arma interdicta portarint, qui furtum fecerint,
qui incendium fecerint, matronam virginemque violarint, pacem à
Iudice indictam infregerint, terminum in agris mutarint, &c. In iiſdem
quoque multa ciuilium rerum iura ſtatuta ſunt, quæ in Commentariis
Legum Brabanticarum requirenda ſunt. Sed inter omnia dignum re-
cenſere duximus, pœnam eorum qui virginem matronámve violarint,
quorum ceruicem lignea ſerra præcidi voluit Dux; vt & pacis infracto-
rem quadrifariàm diuidi. Acta hæc in celeberrimo Ordinũ Conuentu,
cui intererant Ioannes filius Ducis, Gothfredus frater Ducis, Gothfre-
dus Comes Vianæ conſanguineus Ducis, Ioannes Dominus de Cuyck,
Domi-

* *Keuren*

Lex Ioannis: Stupratori lignea ſerra ceruix præcidatur.

Dominus Diſthæ, Domini Rotſelariæ, Walehemi, Weſemaliæ, ab
1291 Aſca, Bautreshemi, & alij. Hactenus Diuæus. Intereà anno ſequenti Meleſates Ægyptiorum Regis filius, ingentibus adductis copiis, cepit Ptolemaidem clariſſimam vrbem, quam vnam in Syria reliquam noſtri habebant, cùm de eius Principatu atque poſſeſſione miſerè inter ſe Duces noſtri dudum digladiarentur, occiſiſque multis Chriſtianorum millibus, euerſam reliquit. Sic Meierus. Siffridus hoc modo; additque etiam alia: Tyro, inquit, Sidone, Tripoli & Berytho à Sultano Ægypti Rege captis atque euerſis, demum Ptolemais ſiue Acon, vrbs Syriæ maritima, ab eodem capitur, fundituſque exſcinditur. Sicque Chriſtiani vniuerſi, Terra ſancta, ducentis ferè annis poſſeſſa, expulſi ſunt. Multi ex ijs in Cyprum inſulam ſe receperunt. Et eodem anno Rodulfus I. Imperator moritur 15. Iulij, cùm vixiſſet annos 73. menſes 5. & regnaſſet annos 18. Spiræ honorifico tumulo conditus. Iſta Siffri-

Chriſtiani vniuerſa tandē Terra ſancta depellūtur.

1292 dus. Pergit Diuæus: Anno 1292. Henricus Comes Luceburgi, Henrici pugna Woringana cæſi filius, ducit filiam Ioannis Ducis noſtri Margaretam. Et eodem anno Brabantini in præcedentium bellorum impenſas, Duci ſuo, omnium bonorum viceſimam ſumma liberalitate contulerunt: quorum ille beneuolentiæ id gratiæ retulit, vt ſe ſucceſſoréſve numquam in futurum huiuſcemodi tributum exacturos iuraret; adhibitis qui teſtium vice ſignarent chartam, Adolpho Imperatore, Ioanne Ducis filio Henrico Luceburgi Comite Ducis genero, Roberto Burgundiæ Duce, Roberto Atrebatium, Guidone Flandriæ, Ioanne Bleſenſi, Ioanne Hannoniæ, Roberto Niuerni, Florentio Hollandiæ, Reinaldo Gelriæ, Ottone Cliuiæ, Guidone S. Pauli, Arnoldo Loſſenſi, Valerano Iuliaci Comitibus, Valerano Falcoburgi Domino, Archiepiſcopo Rhemorum, Epiſcopis Leodienſi, Tornacenſi, Cameracenſi, Traiectenſi; quorum nomina inſerimus, vt conſtet, à quibus iam tum aula Brabantica frequentari cœpta ſit. Nec miretur quis Adolphum Imperatorem inſcribi: nam Siffridus & alij (etiam Onuphrius) teſtantur eum hoc anno 8. Idus Ianuarij Francofurti Regem Romanorum renuntiatum. Et eodem hoc anno pridie Nonas Aprilis moriente Nicolao Quarto, Sedes Pontificia deinde vacauit annos duos, menſes tres. Annum 1293. tranſeo intactum. At

Brabanti viceſimam omnium ſuorum bonorum liberaliter ſuo Duci concedunt, ſed ea tantùm vice.

Adolphus renuntiatus Rex Romanorum.

1294 verò anno milleſimo ducenteſimo nonageſimo quarto poſt diuturnam Sedis Apoſtolicæ vacationem die 5. Iulij Petrus de Muriona ex Eremita Papa electus eſt, dictus Cæleſtinus V. qui ſingulari, & numquam antè aut pòſt vſitato exemplo poſt quinque deinde menſes Papatui renuntiauit, miraculis anteà & poſteà clarus; vt in Vita eius à nobis contracta, inter Vitas Sanctorum latiùs narrauimus. Et eodem anno (verba ſunt Hocſemij Leodienſis, eius ſæculi Scriptoris) cùm Henricus Comes Barrenſis, Eduar-

Cæleſtinus Quintus ſponte Pontificatum abdicat.

Eduardi Regis Angliæ filiam deſponſaſſet, cuius Regis aliam filiam Ioannes Brabantiæ Ducis Primi Ioannis filius habebat vxorem, & apud Barrum prope Lotharingiam (à quo Barrenſes Comites traxerunt ſui titulum Principatus) nuptiis huiuſmodi fuiſſet ſolemniſſima feſtiuitas proclamata, præfatus Dux Ioannes Primus inſidens equo maximo, ludis intentus Herculeis, ſponſa ſpectante, cum ceteris, arrepta lancea, dextrarium calcaribus perurgendo, obuiat militi, qui tunc de pari dimicat cum eodem; quibus dextrariorum curſibus colliſis ad inuicem, lacerti Ducis muſculo haſta militis perfoſſo, Dux equo depoſitus, 5. Nonas Maij in die Inuentionis S. Crucis, anno 1294. cum triſtitia multorum diem clauſit extremum. Hæc Auctor illius temporis, ne quis miretur nos hîc à Diuæi calculo recedere. Diuęus triennio tardiùs his verbis eius mortem commemorat: Eodem anno Eduardus Rex Anglorum Mariam filiam ſuam Henrico Comiti coniunxit; ad quas nuptias Ioannes Dux noſter profectus, ludis militaribus vulnus accepit; eoque malè curato, ad quintum Idus Iunij hac vita deceſſit. Cuius corpus Bruxellam à ſuis relatum ad Franciſcanos conditum eſt. Alij aſſerunt Barri id accidiſſe, vbi Comes Henricus haſtiludia celebrabat; concurriſſe ibi Ducem cum Petro à Beffro-monte, ab eoque caſu interemptum. Ita Diuęus. Miræus noſter ferè eodem modo; ſed ad annum hunc, ſimiliter vt nos; additque, tumulum eius noſtra ætate à Caluinianis violatum. Leodienſis Scriptor hoc ei adſcribit velut Epitaphium: Hic animoſus, & in armis promptiſſimus, extra patriam ſuam magnificus videbatur: & quia munera donabat extraneis affluenter, & ſumptus maximos faciebat, credebatur virtutis medium attigiſſe; ſed exactio quam in ſubditos exercebat, metas largitatis docuit tranſuolaſſe. Sic ille. Huius Principis ætate anno 1274. Beginagium Siluæducenſe ſeparatum eſt ab Eccleſia de Ortduno (ſic tum vocabatur primaria Buſcoducenſium parochia) & anno 1277. in eodem oppido Noſocomium maius ſumpſit initium, ſubſeruientibus ægrotis vtriuſque ſexus Religioſis Ordinis ſancti Auguſtini. Sed anno 1376. Auguſtiniani viri ſubmoti ſunt, ſi rectè ſupputat Gramaius.

Ioannes in haſtiludio vulneratus paulò poſt moritur.

Sepelitur Bruxellæ.

Teſtimonium Scriptoris Leodienſis de ipſo.

Noſocomium Siluæducenſe cōſtruitur.

IOANNES II.

FILIVS SVPERIORIS, XXXII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis octodecim.

MORTVO Ioanne Duce ſuperiore, filiorum eius natu maximus Ioannes (loquitur Diuęus) Principatum ſuæ gentis excepit, gener Eduardi Anglorum Regis, ducta Margareta filia; quam matronam prudentiſſimam ſummè noſtrates dilexiſſe, ac Brabantiam operibus aliquot decoraſſe ferunt: inter quæ, arcis Furanæ deambulatorium memorant. Hic mox anno 1295. (ſecundùm eumdem Diuæum, ſed prępoſterè inter res geſtas patris eius) Waſſebergam arcem Tranſmoſanam imperata detrectantem euertit. Cœpit tum bellum atrociſſimum inter Francos Flandroſque. Guido Comes auus maternus Ducis noſtri, pace ſimulata, à Philippo Francorum Rege, cognomento Pulchro, euocatus Lutetiam, in cuſtodiam miſſus eſt, quaſi Anglorum fœdus affectaſſet & amicitiam, filia ſua Regis filio deſponſata. Ita Diuæus. Pleniùs de origine huius belli Meierus ad annum præcedentem: Guido, inquit, Princeps filiam ſuam Philippam poſteriore ortam vxore Edouardo Walliæ Principi, Regis Anglorum Eduardi filio ac heredi deſpondit. Siquidem cùm magnam haberet liberorum cohortem, nihil habuit prius, atque ſplendidè omnes elocare. Ceterùm Anglus multa ab Philippo Gallorum Rege repetens, bellum illi cœpit facere; itaque vt ſuam vndique firmaret factionem, mirum in modum Procerum Gallorum ambiuit amicitias. Ac deinde ad annum iſtum 1295. Philippo Regi valdè ſuſpectæ erant & inuiſæ Flandrorum opes: quapropter ægerrimo tulit animo, quòd, ſe inconſulto, filiam ſuam Guido Comes, Angli Regis filio deſpondiſſet. Hæc ille, aliaque eadem deinde, quę iam retulimus ex Diuæo. Sed & iſta Meierus ad annum ſequentem ſubiungit, quæ Diuæus pręteriit: Anno, inquit, 1296. vbi in Anglia cognita eſt Guidonis captiuitas, miſſus ſtatim Aymundus Eduardi frater cum exercitu in Vaſſates. Miſſi alia parte à Franco contra hos Carolus Valeſius & Robertus Atrebas. Inito prælio victi fugatique Angli. Burdigala primùm, inde tota recepta Vaſconia. Angli omnes expulſi: ſimul per Galterum Creciacum

1295 Euertit Ioannes hic Waſſebergam arcem Tranſmoſanam.

Cauſa cruenti belli inter Flandros & Francos.

1296 Pro captiuo Comite Flandriæ, Rex Angliæ in Franciam irrumpit.

IOANNES II. XXXII. BRAB. PRINCEPS.

ciacum pulſus Henricus Comes Ambarorum Eduardi gener, (idem vt videtur qui ſuprà Barenſis) qui in Campaniam magnos fecerat incurſus. Ita victor vtrobique Gallus. Inter hæc pacificante Romano Pontifice, ac fideiubente Amedeo Comite Sabaudię, Guido Comes cuſtodia liberatur, his legibus, vt filiam ſuam Eduardo regio iuueni deſponſam Philippo Regi obſidem traderet, nec fœdus vllum cum Anglis Regni hoſtibus pangeret, pacem anno 25. pro Ferdinando Principe factam inconcuſſam ſeruaret. Abducta igitur per regios Legatos Philippa virgo ex Flandris Lutetiam Pariſiorum; Guido vxorque domum reuertunt: nec cunctantur filiam inſtanter repetere; interceſſorem ſibi conciliant Bonifacium Papam. At ſurdas omnibus Rex prębet aures. vnde Guido tanta ira doloreque commotus eſt, vt cum Eduardo Anglorum Rege aureos illi montes pollicente, fœdus ferire non dubitauerit. Hæc Meierus: quæ à Diuęo prætermiſſa, neceſſariò ad lucem hiſtoriæ putaui inſerenda. Diuæus tantùm his verbis rem tantam perſtringit: Sequenti anno, inquit, (nempe hoc eodem 1296.) Comes Guido, tradita filia obſide, à Francis dimiſſus in Flandriam redit; vbi cùm ſæpiùs filiam incaſsùm repetiiſſet, coacto Gerardi-monte multorum Principum Concilio, fœdus cõtra Francos percuſſit cum Adolpho Imperatore, Eduardo Rege Anglorum, Ioanne filio Ducis noſtri, Henrico Comite Bari: ac Floreffiæ & Gemblaci Abbatibus in Franciam Fæcialibus miſſis, Regi bellum indixit. Hæc ille, quaſi Ioannis noſtri pater adhuc viueret. Sed rectiùs Meierus hoc modo: Fit conuentus ad oppidum Gerardimontem. Adulphus Cæſar Anglicana allectus pecunia, ſimul Eduardus Rex Angliæ, Guido Comes Flandriæ, Ioannes Dux Brabantiæ gener Eduardi, idem Guidonis ex filia nepos, Henricus Comes Barenſium Eduardi gener, Albertus Dux Auſtrię, fœdus inter ſe feriunt aduerſus Philippum Gallorum Regem, & Ioannem Comitem Hannoniæ Galli tutantem partes. Sic Meierus, & plura ſubiicit, quibus ipſe Meierus, etſi Flander, ſatis inconſultò tamen Guidonem tantum bellum ſuſcepiſſe declarat. Inſerenda & iſta ex Hocſemio Leodienſi; quæ vel inprimis miror à Diuæo omiſſa: Anno, inquit, 1296. cùm Dux Brabantiæ in præiudicium Eccleſiæ, oppidi Traiectenſis dominium occupaſſet, & propter hoc inter Epiſcopum & Ducem fuiſſet exorta diſcordia, & demum per ipſos fuiſſet in arbitros compromiſſum, arbitri talem ſententiam protulerunt, quòd locus antiquæ villæ iuriſdictionis eſſet Epiſcopi, hoc excepto, quòd omnes incolæ loci cenſum capitalem B. Petro Louanienſi cum ſua familia ſoluentes, & cetera vltra villam veterem ampliata ad Ducis dominium pertinerent, & ſic Eccleſia per hoc arbitrium enormiter fuit læſa. nam homines loci cenſum ſoluunt quaſi communiter

Pax coit, liberato Comite, ſed data filia obſide.

Guido Comes fœdus init cum Imperatore, Rege Anglorum, & aliis.

Trãſactio de Traiecto ad Moſam; vbi per villam veterẽ intellige Wijck. nẽpe ſáctus Seruatius ſepultus traditur in medio aggeris publici.

muniter ſancto Petro. Hæc Leodienſis. Pergit Diuæus: Anno 1297. 1297
Philippus Rex mota in Flandriam expeditione, omnes pænè regionis ciuitates, quamquam fortiſſimis præſidiis à Guidone Comite munitas, partim vi, partim deditione expugnauit. Et anno proximo 1298. Albertus Auſtriæ Dux Adolphum Imperatorem in agro Wormatienſi interemit prœlio cruentiſsimo, 9. Iulij: vbi Ioannem Ducem noſtrum Auſtrio affuiſſe quidam tradunt, neſcio quàm verè. Ita ille quidem: ſed ſanè non video quid incommodi habeat ſequens in eam rem Meieri narratio: Anno, inquit, 1297. Philippo Rege magnam partem Flandriæ occupante, Adolphus Auguſtus apud Coloniam Agrippinam reſtitit; quò ad eum, de conſilio Ioannis Hannonij, miſit Pulcher Rex Iacobum Caſtellionenſem cum grandi pondere auri, vt ſic eum à Flandria auerteret: ſimul Albertum Ducem Auſtriæ haud minore ære conduxit, qui bellum illi faceret, atque in Germania ipſum diſtineret. Intereà pactæ in Flandria induciæ ferè ad biennium. Quare anno proximo 1298. Albertus Dux Auſtriæ Rodulphi ſuperioris Auguſti filius, Imperij æmulus, coniurationem fecit Germanorum Procerum in Adulphum, ideò quòd corruptus Gallici Regis auro fidem Flandro & ſociis fefelliſſet. Habuit Auſtricus ſuarum partium Brabantinum, Luceburgenſem, Geldrenſem, Albomontanum, cum multis aliis: adunatis ad 14. pugnatorum millibus Aquas-Grani obſedit. Adulphus ex Friſiis potiſſimùm & Hungaris Bauariſque cogit copias ad 18. millia armatorum: Gallus Angluſque Auſtricum iuuabant pecuniario ſubſidio: hic indignatus, quòd fidem Adolphus ſoluiſſet; ille vt ambos à Guidone auerteret, ſimul ſpe ductus, vt ſi Adolpho grauius quid accidiſſet, ad Imperij ſolium Carolus Valeſius, vt Bonifacius Papa cupere videbatur, proueheretur. Sexto Nonas Iulij prælium non procul ab Alzheim in agro Wormatienſi conſertum. Adulphus victus eſt, & occiſus. Ludouicus Bauarus cum aliis multis captus. Electus deinde in Auguſtum Auſtricus, non abſque graui inuidia Regis Gallici, quòd Carolo fratri videret Auſtricum prælatum; fuitque hæc origo inimicitiarum inter Bonifacium Papam & Regem Pulchrum. Hæc Meierus; ac deinde ad annum 1299. In fine anni, poſtquam ad Epiphaniam Domini induciæ terminatæ ſunt, Carolus Valeſius cum grandi exercitu rediit in Flandriam. Guido Comes exacta vir ætate bello gerendo minimè idoneus, filio Roberto prouinciam bellicam tradidit. Ipſe Ruplemundæ valida munitione ſe continuit, ab Anglis & Germanis deſertus, parumque (vt rebus fieri aſſolet aduerſis) à ſuis honoratus. Iſta Meierus. Progreditur Diuæus: Anno 1300. natus Duci noſtro Ioanni filius nomen patris accepit. Et eodem anno Philippus Rex Guidonem Flandriæ Comitem ad voluntariam deditionem

Induciæ in Flandria ad bienniũ.

Dux noſter auxiliaris Alberti Auſtriaci contra Adolphum Naſſouium

Cruento prælio vincitur, & cadit Adolphus.

1298 (margin, beside "Et anno proximo 1298"); 1299 (margin, beside "ad annum 1299"); 1300 (margin, beside "Anno 1300")

coactum in Franciam abduxit, Iacobum fratrem Comitis S. Pauli ſum-
mum Flandriæ præfectū relinquens. Mechliniam quoque eodem anno

Emit Dux noſter Mechliniam ab Epiſcopo Leodienſi.

Dux noſter emit ab Hugone Leodienſi Epiſcopo, cùm Leodienſium
iugum non ferrent. Receptus Mechliniæ Dux ſummo cum honore,
Stapulam (eſt id ius commercij, quo merces aliquò illatæ transferri non
poſſunt, niſi priùs ſtatutis loco & tempore, ciuibus aut mercatoribus
eius loci venum expoſitæ fuerint) auenæ, ſalis, & piſcium, quibus ex ve-
teri Antuerpia fruebatur priuilegio, Mechliniæ conceſſit, conſilio Ioan-

Altercatio inter Mechlinienſes & Antuerpiēſes de iure Stapulæ.

nis Bertoldi alterius partis Principis. Quod indignè factum fremebant
Antuerpienſes; inter alia id aſſerentes, quòd Ducem noſtrum, beneficia-
rio iure ab Imperatore Antuerpiam poſſidentem, iura ciuitatis ſuo arbi-
1301 trio non liceret mutare. Atque hinc anno 1301. Hugo Epiſcopus Leodien-
ſis, vrgente quorumdam inuidia ſubmotus, Biſontio Archiepiſcopus
datus eſt, ſubrogato Adolpho à Waldech. Et menſe Iulio Guilielmus
frater Ioannis Bertoldi Mechliniæ Principis, Epiſcopus Vltraiecti à ſuis
1302 prælio interemptus eſt. Sequenti anno 1302. plebs Flandrica Francorum

Flandrii iugum Francicum excutere incipiunt.

iugum excuſſit; initio à Brugenſibus ſumpto, quos Iacobi præfecti in-
ſolentia eò adegerat. Quo repulſo, interemptiſque Francorum primis,
Brugenſium exemplo, Gandenſes ceteriquc Regios quoque eiiciunt.
Confeſtim duces ſe multitudini præbuêre Guido Namurci Comes,
Guidonis Comitis capti filius, Guilielmus item à Iuliaco, Ioannes Do-
minus de Cuyck Brabantinus, & ex eadem gente Brabantica Goſuinus
à Goſſenhouia, Eques clariſſimus. His in Franciam relatis, Robertus
Comes Atrebatium decretæ in rebelles expeditioni ductor eligitur;
quem comitabantur Rudolphus à Nella Comeſtabuli, Guido Comes
S. Pauli, Robertus Comes Bononiæ, Gothfredus item noſtri Ducis pa-
truus, Comes Virſonis cum Ioanne filio: quibus id animi fuiſſe Iacobus
Meierus ex fama commemorat, vt nepotem Brabantia eiicerent, ſi res
in Flandria proſperè ceſſiſſet; ac in eum finem Teneramundæ præſidia

Franci ad Cortracum caſtra locant.

immiſſa. Menſe Iulio, cùm Franci ad Cortracum caſtra locaſſent, Flan-
dri cum omnibus copiis eò mouent. Ceterùm commiſſis exercitibus,
Francica nobilitas ſuperbâ temeritate ac nullo ordine in prælium ruens.
omnibus ſuis exitio fuit. Deferbeſcente etenim primo furore, cùm à
Flandris ſumma virtute exciperentur, fœdam fugam iniêre; inſecuti
mox Flandri, promiſcua omnium cæde facta, victoriam obtinuêre.

Cæduntur turpiter Franci.

Cæſa Francorum capita Robertus Comes, Gothfredus Ducis noſtri
patruus cum Ioanne filio, ac Equitum Brabantinorum nobiliſſimi qui
eum ſecuti fuerant, Arnoldus Weſemaliæ, Arnoldus Walehemi, Hen-
ricus Bautreshemi, Domini; Laurentius filius Domini Walhemij,
Baldardus à Paruiſio, Arnoldus ab Echouia cum Ioanne filio, Geldul-

phus

phus à Winga, Arnoldus ab Hoſſtadio cum tribus nepotibus, Dominus Cranedunci, & Louanienſes Equites Henricus à Wilra & Guilielmus à Radinga. Tradunt Flandrenſium Annales, periiſſe Francos ampliùs quindecim millia. Acta hæc 11. Auguſti. Conceſſere mox in Flandrorum poteſtatem Inſulæ, Duacum, Caſſetum, ac poſtrema omnium Teneramunda. Hic Gothfredus Comes Virſonis duas reliquit filias, vnam Harecuriæ Comiti, alteram Loſſenſi nuptas, qui ſoceri opes Brabanticas inter ſeſe diuiſere, ille Arſchotanum Baronatum cum Birbacenſi, Loſſenſis verò Sichenas cum Rodia ſanctæ Agathæ accipientes. *Nota de Baronatu Arſchotano.* Eodem anno Adolphus Epiſcopus Leodienſis, compoſita Foſſenſium ſeditione, ac Mirua arce expugnata, Leodium reuerſus, non ſine veneni ſuſpicione interiit. Philippus verò Rex, poſt ſuorum cladem iterùm in Flandriam deſcendens, obiicientibus ſeſe cum fortiſſimo delectu Namurcenſi, ceteriſque ductoribus plebis, retroceſſit. Fine eius anni Guilielmus à Iuliaco, Ioannes Dominus de Cuyck, Henricus Dominus de Loches Limburgenſis, Flandros ad Arcas obſidendas ducentes, ab Odomarenſi præſidio afflicti ſunt. Et ecce, dum hæc fierent, ex Mechlinienſium rebellione in Brabantia nouum bellum exoritur. *Bellum Mechlinienſe, eiúſq; cauſa.* Hi etenim, cæſo quodam è Ducis familia, cùm ad interfectores puniendos Dux eò contēderet, recepta in ſeſe paucorum ſontium cauſa, oppidum clauſere. Ob quam iniuriam cōmotus Dux, primo vere oppidum maximis Brabantinorum viribus, & aſſumpto Ioanne Bertoldo, circumſedit. (nempe eodem illo anno, non ante Paſcha, more Gallico tunc recepto, exeunte.) Cœpta initio Martij obſidio, cùm ad finem eius menſis duraſſet; Prædicatores quidam ac Franciſcani in caſtra egreſſi, reuerentiâ proximorum feſtorum Paſchalium inducias impetrauere, vt intereà de pacis conditionibus ageretur. Ea pacis ſpes effecit vt excubiis minùs inuigilarent noſtri. *Erumpunt ſtrenuè Mechlinienſes in caſtra Antuerpienſiũ & Lyranorum.* Quod conſpicati Mechlinienſes, ad omnes occaſiones intenti, in Antuerpienſium ac Lyranorum caſtra ferociùs eruperunt: quorum plurimis trucidatis, ſumma tamen virtute in oppidum repulſi ſunt, etiamſi Dux, Dilia fluuio dirimente, ſuis adeſſe non poſſet. Inter cæſos eminebant Gerardus Vorſelariæ Dominus, & Gothfredus à Lyra, Equites fortiſſimi. In hac obſidione inter Louanienſes ac Antuerpienſes de Lyranis controuertebatur; quos ſub Louanienſium ſignis militare ſolitos, Valterus Folcardus eorum ductor tum ad Antuerpienſium caſtra trahere auſus fuerat. Vnde non mediocriter offenſi Louanienſes vix Ducis interceſſu placati ſunt, ne Folcardo manus inferrent; interim quoque, vt dictum eſt, Lyrani, clade accepta à Mechlinienſibus, pœnas dederant, quòd vetera ſigna reliquiſſent. Repulſis porrò in oppidum Mechlinienſibus, præciſa omni ſpe pacis, obſidio arctiùs vrgebatur, & *Obſidio Mechlinienſis arctiùs vrgetur.*

 vigiliæ

1303 vigiliæ maiore diligentia agebantur. Intereà anno ſequenti 1303. menſe Maio Ioannes Dux ob auxilia in bellum Mechlinienſe, multa ſuis Brabantis conceſſit priuilegia; inter quæ Louanienſibus, Ne de ciue, alibi quàm in vrbe iudicetur; néve ciuis alibi vinclis conſtringatur. Acta hæc menſe Maio in caſtris, adhibitis teſtibus Gothfredo Comite Vianæ, Ioanne Domino de Cuyck, Gerardo Rochelariæ, Arnoldo Walehemi, Gerardo Diſthę, Arnoldo Weſemalio Bergæ, Dominis; Daniele à Bouchauda, Iuano à Meldert Equitibus, Gothfredo ab Hellebeca Seneſcallo Brabantiæ. Porrò Mechlinienſes famis metu ſæpè egreſſi, vt commeatum è vicinis agris vrbi inferrent, cùm à noſtris graui ſemper clade affecti, ac plerumque, interceptis iis quæ congeſſerant, prohiberentur, aliud inuentum excogitarunt: conſtructis ſiquidem nauibus bellicis Diliâ in Scaldim vecti, ex oppoſita Flandriæ ora aliquamdiu eſui neceſſariis fouebantur; donec obiecta pari numero Ducis claſſe ad Replemondam nauali prælio ſuperati, cæſis, captis merſíſve omnibus pęnè ſuis ad extremas compulſi anguſtias, deditionem facerent, ea lege, vt porta Bruxellenſis, ac muri propinqui deiicerentur: quod ne fieret, ingenti auri vi à Duce redemêre. Acta hæc menſe Septembri. Eodem menſe Ioannes Dux, cùm in Ioannem Hollandiæ ac Hannoniæ Comitem, Flandris confœderatus, bellum appararet, à ſuis opem expoſtulans, non antè impetrauit, quàm id gratuitum fore, nec ex vlla obedientiæ neceſſitate deberi profiteretur: cuius profeſſionis cauſam nos chartæ inſertam vidimus, videlicet; quia non Reip. cauſa id bellum ſuſciperetur, ſed in Flandrorum ſolummodò gratiam. Etenim Flandri non contenti prioribus bellis, multa maiora animo complexi Atrebatibus ſimul ac Zelandis, à diuerſiſſimo limite vicinis ſuis, vno eodemque tempore arma intulerunt. Et quidem ceſſit non improſperè vtrumque bellum: Atrebaticum quidem, capta Teruana, aliiſque ignobilioribus oppidis, Philippum Regem ad inducias à Kalendis Octobris vſque principium proximè inſequentis Maij perpulit; per quas dimiſſus, datis obſidibus filiis, & vt in carcerem rediret, niſi intra tempus induciarum pax coïret, Guido Comes in Flandriam venit; Zelandicum verò, capto ante eius reditum Middelburgo, poſteà in Hollandiam quoque tranſlatum eſt, anno videlicet inſequenti 1304. Vbi capta Leida, Delphis, ac omni præter Harlemum vlteriori Hollandia, ductu Guidonis iunioris filij Guidonis Comitis Namurcenſis; in citeriori verò captis Seuenberga, & Gertrudis-Berga, Dordracum Dux noſter obſidebat. Vnde virtute Nicolai Puteani diſcedere coactus, omnia pari, qua ceperat celeritate, amiſit, in reditu quoque non modica clade affectus à perſequentibus vſque Boſcum Hollandis: cui oppido ignem tum iniectum ferunt. Pari

Mechlinienſes ſtructis nauibus bellicis aliquãdiu obſidionem tolerant, ſed tandem ſe dedunt.

Flandri auxiliante Duce noſtro duplex ſimul ſuſcipiunt bellum.

1304

Potiuntur Flandri maiori parte Zelandiæ & Hollandiæ.

Pari virtute eiecti eo anno etiam tota Hollandia Flandri, & Guido Namurcenſis in Zelandia captus eſt. Ita Diuæus. Poſteriora hoc modo Meierus: Eodem tempore meridianam Hollandiam Ioannes Dux Brabantiæ inuadit, omniumque oppidorum adeptus eſt deditionem præter Dordracum. Eam ciuitatem 10. dies obſidet, maioremque eius partem per ignita miſſilia incendit. Tandem Dordracenſes, Duce Nicolao à Puteo forti ac nobili viro, magnis viribus erumpunt, ac retrocedere ſingulari virtute Brabantos cogunt, totaque Zuythollandia expellunt. Nec his contenti, vſque ad Buſcumducis inſectantur, ferro incendioque omnia deformantes, adeò vt Boſcò etiam Ducis firmo oppido ignem iniicerent per inflammatas ſagittas; reuerſi dehinc cum diuite præda per Fanum D. Gertrudis, vnde & Brabantos eiecerunt. Sic ille. Porrò finitis induciis, ait Diuæus, Guido ſenior Comes, vti pactus erat, iterùm in Francorum vincula abiit. At Philippus Rex, maioribus quàm vmquam anteà copijs, in Flandriam deſcendens, cum Flandris dubio Marte congreſſus, Inſulas primarium oppidum obſedit, Maria Regis nouerca, cui charus erat Dux noſter, Ioanne item Duce ipſo, & Amadeo Sabaudiæ Comite multùm interim laborantibus, vt pax coiret. Conuentum tandem in hoc, vt ſummâ pecuniæ (quæ tamen 800000. librarum nō excederet) mulctæ loco perſolutâ, Comes Comitatum reciperet, Flandris ſua libertas maneret; Duaco interim ac Inſulis Regi arrhę ſtitis: inſuper octo arbitri, vtrimq; videlicet quatuor, legerentur, qui reliqua componerent: quibus peractis, Guido Comes Compendij in Francia obiit. Lecti mox arbitri à Francorum parte, Ludouicus Comes Eburonum, Robertus Dux Burgundiæ, Amadeus Comes Sabaudiæ, Ioannes Comes Druidum; à Flandris, Ioannes Dominus de Cuyck Brabantus genere, Ioannes à Gaura Dominus Scornacij, Gerardus Maurus Burggrauius Gandenſis, & Gerardus Sotteghemi Dominus. Hæc Diuæus; quibus iſta Meierus adiicit: Rex principio Octobris cum gaudio domum regreſſus, ſtatuit Lutetiæ ad B. Virginis ædem ſtatuam equeſtrem ſui periculi monumentum, quod in Pabula adiit. Apud Cortracum multi ex Gallis ſuorum corpora inueſtigauerunt. Guido Princeps obiit Compendij in cuſtodia Nonis Martij, octogeſimum ætatis annum tranſgreſſus. Pace compoſita, ſæpè dixiſſe narratur, Nūc ſecurus morior, liberata Republica. Pergit Diuæus: Menſe Iunio anni ſequentis, Achiaci ad fluuium Oringiam pax anni prioris maxima ſui parte commutata eſt, his additis: Ne à Comite Nobilibúſve Flandriæ contra Francos fœdus iniri liceret, Comitatu in fiſcum redigendo, ſi ſecùs fieret: Inſula, Duacum, Orchiacum, Caſletum, Curtracum vſque 20000. nummûm aſſignationē arrhæ ſtent: Gandaui, Brugæ, Hipræ, Inſulæ, Duaci muros Regi demoliri

Iterùm eiiciuntur.

Ioannes Dux noſter fruſtrà Dordracū obſidet.

Pax tentatur inter Francum & Flandrum.

Tandem coit pax.

Guido Comes moritur etſi in carcere adhuc, tamen lætatus iam factā pacem.

1305

Pax eadem grauatur iniquis cōditionibus. moliri liceret. Hæc aliaque complura Robertus maior Guidonis filius iurare compulſus eſt, priuſquam vinculis eximeretur. Signatam lego hanc pacem à Ioanne Duce noſtro, Henrico Comite Luceburgi, ac Nobilibus Flandriæ pænè omnibus. Addit Meierus: Per hoc fœdus iniquitatis (ita enim id Flandri nominabant) Robertus Comes, & fratres eius, omneſque captiui vtrimque redempti ſunt. Magno verò in periculo fuerunt procuratores, qui illud ſignis ſuis roborarant, fuiſſentque proculdubiò interfecti, ſi palàm denuntiare illud, vt erat, tentaſſent. Siquidem nullam illis factam poteſtatem ciuitates dixerunt, niſi de mulcta illa quæ octingenta millia nummûm non excederet, alias pacis conditiones in caſtris expoſitas & lectas eſſe, quarum ipſi probum haberent exemplar. Hæc Meierus. *Sedes Pontificia migrat in Galliam.* Hoc anno Clemens Quintus Gallus ſedem Pontificiam Româ Auenionem vrbem Galliæ tranſtulit, de quo vide pleniùs infrà ad annum huius ſęculi ſeptuageſimum octauum, cùm iterùm tandem poſtliminiò Romam reſtituta eſt. Pergit Diuæus:

1306 Sequenti anno 1306. ſeditionibus in Brabantia laborari cœpit, plebe in nobilitatem inſurgente, & maximè Bruxellæ; *Bruxellæ plebs in Nobiles inſurgit.* vbi ignobile vulgus in vnum collectum, pulſis Patriciis, domos eorum funditus demoliebatur, fruſtrà, ne id fieret, vxore Ducis deprecante. Quo intellecto, Dux noſter coacto exercitu, primùm Furas, inde Viluordiam conceſſit. At perduelles, comperto Ducem Furæ conſiſtere, prima die Maij extentis ſignis eò properant. Diſceptabatur tum in Ducis conſilio, obuiámne multitudini eundum eſſet, quibuſdam aſſerentibus eam aduenire pacis impetrandæ cauſa. Placuit tandem militem Viluordia educi, cùm interim neque Legatis miſſis, neque caduceatoribus, Bruxellenſes quid peterent, ſignificarent. Occurrêre alteri alteris in latiſſimis Viluordianis pratis, vbi vtrimq; explicatis ordinibus, cùm aliquamdiu dimicatum eſſet, Bruxellenſes ceſſêre: quorum multis cæſis, reliqui in deditionem venêre. *Victi Bruxellenſes trepidi Ducem recipiunt.* His Bruxellam renuntiatis, trepida vrbs Ducem muris recepit. Qui abolitis iis, quæ in Nobilitatis perniciem excogitarant plebeij, Magiſtratibuſq; plebeijs depoſitis, Patricios priſtino honori reſtituit, Edicto promulgato; cuius capita præcipua hęc fuêre: « Vt ſingulis annis octiduo ante Natalem Baptiſtæ, ex ſeptem Patriciorum fami- « *Leges à Duce Bruxellenſibus præſcriptæ.* liis, eorum videlicet, qui Sherhuychs, Leones, à Rodebeca, Sher-roeloffs, « è Via ſtrata, à Frigido monte, & ab Aquis, eorumq; qui ad eas pertinent, « ſeptem Scabini deligantur; ſinguli videlicet è ſingulis familiis. Vt electio « hæc ab iis qui prioris anni Scabinatu defunguntur fiat. Vt electos reij- « cere Duci integrum ſit, alios ex eadem familia ſurrogando. *Inter cæteras, Opificꝭs à Duce iuſſi arma tradant.* Ne ab opi- « ficum collegiis conuenticula, vel tributorum collationes, inuito Senatu « fiant. Opificum ſinguli à Duce iuſſi arma tradant; Priuilegia à Duce «

plebi

„ plebi ab anno 1303. vſque nunc tradita obſoleſcant. Vt gubernacula
„ Xenodochij S. Nicolai penes Scabinos ſint; prouentibus verò eiuſdem,
„ inopes Patricij ſolùm generis ſuſtententur. Ne opifici alterius gratiâ
„ conciuis arma liceat ſumere, niſi conſanguinei. Vt textores fulloneſque
„ motus auctores vrbe excedant. Vt Prætor ſeu Amptmannus vrbis Patri-
„ ciis deinceps auxilio ſit, ſi quem à plebe motum fieri contingat. Eo ne-
„ gante opem, Patriciis liceat ſuo arbitrio ſeditionem coërcere. Edictum hoc obſignarunt Ioannes Dux, Gerardus Comes Iuliaci, Arnoldus Comes Loſſenſis, Ioannes Dominus de Cuyck, Florentius Bertoldus Dominus Berlariæ, Raſo Dominus Lydekercke & Bredæ, Gerardus Diſthę, Gerardus Weſemalius Dominus Bergæ & Woudæ, Gerardus Dominus Rochelariæ, Arnol. D. Weſemaliæ Marſcallus Brabantiæ, Otto à Cuyck D. Zalehemi, Ioannes à Louanio D. Harſtalli; Ægidius Bertoldus D. Mechliniæ, Daniel à Bochouda, Henricus à Wanga Seneſcallus Brabantiæ Iwanus à Meldert, Valterus à Wineghemo. Acta hæc menſe Iunio. Menſe Septembri eiuſdem anni Ioannes Dux Louanienſibus ſimiliter quædam iura conceſſit; inter cetera, vt omnem motum cõtra Rempubl. ortum Senatui coërcere liceat. Obſignarunt tum plerique ex ſuprà nominatis, tum prætereà Luceburgi, Namurci, Loſſenſis, Iuliaci Comites, Falcoburgi Dominus, Heuerlæ Dominus, & rurſum Ioannes à Louanio, titulo duplici, Dominus Herſtalli & Gaſebecæ. Menſe Ianuario anni ſequentis celebratæ nuptiæ Eduardi iunioris Regis Anglorum & Iſabellæ filiæ Philippi Pulchri Regis Franciæ: quibus etiam Ioannem Ducem noſtrum interfuiſſe tradunt. Ex eo matrimonio prodiens Eduardus Tertius Rex, poſt aliquot annos Francorum Regnum, mortuis auunculis, cum maxima Francorum ſtrage poſtulauit. Kalendis Maij anni proximi 1308. Albertus Imperator haud procul Rinfelda, inſidiis Ioannis patruelis ſui periit. Cui à Principibus Germaniæ Henricus Luceburgi Comes, Ducis noſtri Ioannis ſororius, ſuffectus eſt, ſpreto Philippo Francorum Rege, qui ſummo labore Imperium ambiebat. Coronatus Henricus Aquiſgrani Epiphaniæ feſto ſequenti, frequentiſſimo Principum Conuentu, mox in Italiam iter adparauit. Obiit eo anno Ioannes Dominus de Cuyck Brabantinus, vir tam re militari quàm prudentia excellentiſſimus, quique Flandris fortiſſimus Francico bello ductor exſtiterat; ſucceſſit huic Ioannes filius. Anno 1309. Antuerpienſes Stapulam auenæ, ſalis, ac piſcium ab Henrico Imperatore recuperarunt, datis ea de re litteris 29. Octobris. Colluuies hominum ex inferiori Germania ac Francia, prætextâ causâ belli Saracenici, Iudæis hoc anno magnam cladem intulit; quos bonis ſpoliatos, pecudum more iugulabant. Quare veritus Dux noſter, ne conſumptis Iudæis, aliò horum efferato-

Viri illuſtres eo tempore.

Licere Louanij Senatui omnem motũ Reip. per ſe coërcere.

1307

1308

Alberto Imp. cæſo ſuccedit Henricus Lutzemburgius.

1309

Recuperant Antuerpienſes Stapulam pridem Mechlinienſibus conceſſam.

rum hominum impetus verteretur, Genapiam Iudęis in Brabantia commorantibus præſidio conceſſit; iiſque mox à Cruce ſignatis obſeſſis opitulatus, magnam obſidentium copiam interfecit. Cuius victoriæ exemplo reliquis diſperſis, inſanus hic furor conſenuit. Ita Diuæus. Leodienſis hoc modo: Eodem tempore quidam ex laſciuia Cruce ſignati, de diuerſis mundi partibus conuenerunt, & Iudæos interficiebant vbique; & propter eorum inſolentiam magna pars eorum fuit apud Genapiam villam Ducis Brabantiæ interempta; qui tandē Auenionem quaſi 30. millium numero peruenerunt; & cùm transfretare tentaſſent, diſperſi ſunt,

Iudæi à furore plebis interuentu Ducis noſtri liberantur.

1310 & cum penuria reuertuntur. Pergit Diuæus: Anno milleſimo trecenteſimo decimo Theobaldus Epiſcopus Leodienſis venditionem Mechliniæ ab Hugone Epiſcopo Duci noſtro factam reuocans, in curia Romana obtinuit Itaque Dux noſter decennio ſolo huius oppidi fruitione gauiſus eſt. Hæc Diuæus; ſed quàm ſolidè, nondum video. Nam Hocſemius Leodienſis Scriptor huius ſæculi, cùm multa hoc ipſo anno & aliis annis de Theobaldo hoc ſcribat, nuſquam tamen huius rei meminit. Placentius noſtræ ætatis Auctor etiam hæc tantùm commemorat: Theobaldus, inquit, Leodium adueniens, omnia perturbata inuenit; lites quippe ſuſcitatæ fuerant inter Ioannem patriæ Inter-Regem & Ducem Brabantiæ. Vnde vtrimque incurſantes pagos combuſſerunt, & ſe mutuò occiderunt; quæ ſua induſtria ſtatim compoſuit. Hæc ille. Eodem anno, inquit Diuæus, Imperator, miſſo Ioanne filio ad Regnum Boëmiæ occupandum, per ſe Italicam expeditionem iniit, vbi Margaretam vxorem Genuæ amiſit, Ioannis Primi Brabantiæ Ducis filiam, è qua Ioannem ſuſtulerat hunc Boëmiæ Regem. Ita Diuæus. Lubet de iiſdem paulò pleniùs & diſtinctiùs adſcribere ex Hocſemio eius ſęculi Scriptore. Anno, inquit, Domini 1310. Rex Boëmiæ moritur, vnica filia herede relicta, quam Henricus Rex Ioanni filio ſuo matrimonio copulauit, eumque fratri ſuo Archiepiſcopo Treuirenſi commendās, cum Principibus, Theobaldo Epiſcopo, Lupoldo Auſtriæ, Ludouico Bauariæ Ducibus, Waleramo fratre ipſius Regis, Guidone & Henrico fratribus Comitis Namurcenſis, Ioanne de Agimont, ac multis aliis Nobilibus, & cum Regina vxore meritò chariſſima tranſalpinat, vt in vrbe tandem Imperiali coronaretur. Cumque perueniſſet Mediolanum, eodem anno corona ferrea, vt moris eſt, coronatur ibidem. Inde tendens Brixiam, vt rebellionem retunderet, per* Ianuam tranſiens, re & nomine Regina peroptima, & dominus Ioannes de Agimont frater Comitis Loſſenſis, de medio ſunt ſublati. Inde procedēs vlteriùs, Brixiam obſidione vallauit. Denique cùm diu in vacuum laboraſſent, tandem ira permoti, inſultum

Diſputatur, an hoc tempore Leodienſes recuperarint Mechliniam.

Regnum Boëmiæ filio Lutzenburgij nuptiis obtingit.

Rex Germaniæ Henricus Lutzenburgius in Italiam tendit.

* Genuam

1311 facientes Brixiam capiunt violenter. Anno verò Domini 1311. Rex muros

ros Brixiæ diruit, rebellionis auctores faciens decollari. Intereà Rex Siciliæ Robertus Ioannem fratrem ſuum præmiſerat, vt Cæſaris introitum in vrbem Romam impediret: qui Ioannes pro parte Vrſinorum partem Vrbis maiorem occupabat; Columpnenſes verò monte Gibelini, fauentes Henrico, ſolum pontem Molli, armatorum caſtris vallatum, ad Regis tranſitum obſeruabant. Annus iam inchoatus erat 1312. & commiſſæ erant aliquot pugnæ, in quarum vna Theobaldus Epiſcopus multis confoſſus vulneribus reddidit ſe captiuum, & captiuus intra triduum diem clauſit extremum, anno Domini 1312. die 13. Maij. Tunc Rex videns quòd apud S. Petrum maiorem Eccleſiam propter inimicorum potentiam ſuæ conſequi non poſſet inſignia dignitatis, apud Eccleſiam S. Petri ad Vincula in contrata Columpnenſium per Cardinales ad hoc Legatos Papę, quos ſecum adduxerat Imperator, ſolemniter conſecratur. Sic ille. Facta hæc coronatio iuxta Onuphrium 3. Kalend. Iulij. Eodem anno, menſe Septembri (verba ſunt Diuæi) Ioannes Dux noſter, cùm ægritudine grauari inciperet, celeberrimum nobilitatis ac populi Brabantini Concilium conuocauit; quo præſente, hæc ſalutaria Reip. iura ac priuilegia conceſſit, promiſitque pro ſe poſteriſque ſuis in

Rex Siciliæ & alij ſe ei opponunt.

1312

Tandem tamen coronatur Henricus Imperator.

» perpetuum: Nullum deinceps tributum exigendum, niſi Ducem, fi-
» lióſve ſuos Equeſtri ordini adſcribi, coniugium inire, aut bello capi con-
» tingat. Singulis ſubiectorum Brabantiæ ius ex æquo ac priuilegiorum
» forma dicendum. Chartas priuilegiorum inconſultis Ordinibus non
» mutandas. Singulas vrbes in ſuâ libertate conſeruandas. Eligendos à
» Duce cum communi conſilio patriæ ex Equeſtri ordine quatuor, popu-
» lares decem; videlicet à Louanio tres, Bruxella totidem; Antuerpia,
» Thenis, Leuia, Boſcho, vnum. Ab his poſt vigeſimum quemque diem
» Cortebergam conueniendum, corrigendumque ſi quid iniuria ab ali-
» quo fieri probatum fuerit, decernendum demum quidquid Reipubli-
» cæ vtile inuenerint. Eorum ſententiæ non ſolùm potentiſſimo cuique,
» verùm & Duci ipſi acquieſcendum; ab iiſdem ſacramentum exigen-
» dum, ſeſe pauperi & diuiti æquè iudicium facturos. Qui Conuentus
» Cortebergenſis decretis non obediet, pro perduelli habendum, &c. Priuilegium hoc ſigillis ſuis ratum fecerunt, Feria quarta ante Bauonis, anno Domini 1312. Dux ipſe Ioannes, Comites Iuliaci & Loſſenſis, Equites triginta quinque, Proceres alij viginti & vnus, & Legati ciuitatum hoc ordine; Louanij, Bruxellæ, Antuerpiæ, Boſchi, Thenarum, Leuiæ, Niuellæ, Geldoniæ, Genapiæ, Lyræ, Herendalſti, Turnohoudæ, Hannuti, Viluordiæ, Furæ, Iſchæ, Merchteniæ, & Capellæ. Inter Proceres, præter illos iam ſæpè ſuprà nominatos, ſunt & hi; Huluenhoudæ, Keerbergæ, Sombreffæ, Quacbecæ Domini, Ioannes Menius frater Ducis,

Priuilegia conceſſa Brabantis à Ioanne Duce.

Electis à Duce cum conſilio patriæ, etiam Ducem ipſum in controuerſiis debere parere.

En quatuor primaria ciuitates Brabantiæ eadem quæ nunc.

Dominus Wauriæ & Dongelberghæ, item Equites à Boulerio, à Gora, à Dorna, à Boſco, à Meldert, ab Ophema, à Gentinis, Domini Marbeſij, Iauchiæ, à Barlamonte, Dominus Bruuiriarum, à Berchemo, & alij.

Moritur Ioannes Dux, conditus Bruxellæ ad D. Gudilæ.

Quibus peractis, Ioannes Dux, inualeſcente vi morbi (innato veſicæ calculo, ait Barlandus) Furæ hac vita deceſſit hoc eodem anno 1312. ſexto Kalend. Nouembris. Corpus Bruxellam delatum, in Baſilica D. Gudilæ conditũ eſt, in medio Chori. Hæc Diuæus. Gallicus Angianus iſta adnectit: Et anno proximo obiit Imperator Henricus Lutzenburgius, qui vicerat & domuerat omnem terram vſq; Romam. Huius Ioannis tempore anno 1301. Sichena oppidum muniri cœptum eſt, cùm anteà ibi arx tantùm eſſet. Et anno 1304. pomœrium Antuerpienſe iterùm prolatum, incluſis Kipdorpenſi vico & Croneburgico; & eodem anno iuxta Bruxellam Eremitagium erectum eſt Viridis vallis, poſteà anno 1344. factum Cœnobium Canonicorum Regularium, eodemque anno ibi templum eſt conſecratum.

Opera publica eius auo constructa.

IOANNES III.

FILIVS PRÆCEDENTIS,

XXXIII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis quadragintatribus.

1312 IOANNE Secundo, inquit Diuæus, è viuis ſublato, cùm Ioannes Tertius duodecimum annum ætatis necdum expleuiſſet, ex Rectorum eius licentia non parua calamitate Reſp. afflicta eſt. Ij etenim theſauros à patre eius collectos, vt externis negotiatoribus (qui Reip. ingentes pecunias crediderant) ſatisfieret, in rem ſuam vertentes, effecêre, vt negotiatores noſtrates in vicinas regiones commercij cauſa profecti, vbique à Reip. creditoribus, vinclis aſtringi iuberentur: quam rei indignitatem in ſequentem annum 1313. tulit Brabantia, neque diutiùs.

Brabanti vbique à creditoribus Reipublicæ detinentur.

1313 Tum enim Rectores vrbium in vnum collocuti, cùm diu remedium huic incommodo diligentiùs inquiſiſſent, decreuere tandem, vt partim tributo viritim collecto, partim auro ex ærariis publicis ſuppleto, externi pacarentur. Cenſus verò ac vectigalia, quæ Ducali fiſco ab vrbibus debebantur, eatenus non penderentur, donec de auro creditoribus Ducis

IOANNES III. XXXIII.. BRAB. PRINCEPS.

Tandem huic malo remedium inuentum, ne quidquam frementibus Quæſtoribus Ducalibus.

Ducis perſoluto, vrbibus compenſatio facta foret. Additum itidem, vt prouentus redditusſque omnes Ducalis Fiſci in eamdem compenſationem traherentur. Vtque hæc diligentiùs maioríque cum fide agerentur, è ſingulis vrbium Quæſtor vnus delectus, quem defunctum Quæſtura neceſſarium foret rationem Conuentui Ordinum dicere; magna Quæſtorum Ducalium indignatione, cupientium, vt antè factum fuerat, è Prouincialium viſceribus expleri. His peractis, liberata graui curâ Reſpublica, & negotiatoribus tutò quòuis proficiſci licuit. Menſe Iulio eiuſdem anni Louanienſes & Bruxellenſes fœdus inter ſe percuſſerunt, cuius

Louanienſes & Bruxellenſes ſe mutuo fœdere deuinciunt.

præcipuæ conditiones hæ fuêre: Si ciues aliquos vtriuſque vrbis inter ſeſe controuerti contingeret, per vtriuſque Senatum compeſcendos fore. Vtramque vrbem alteri, defendendis contra quemlibet iuribus ac Priuilegiis auxilio fore. Si iura alterius à Duce imminui contingat, omnibus viribus alteram id prohibituram. Neutram admiſſuram, vt terminis
1314 Brabantiæ quidquam adimatur, &c. Anno proximo 1314. menſe Iunio Ioannes Princeps, iam pubertatem attingens, Louanij totius Brabantiæ Ducatum accepit, iuratus more maiorum vniuerſæ gentis priuilegia ra-

Inauguratur Princeps Ioannes, adiectis etiam aliis priuilegiis.

ta firmaque ſe habiturum. Ad hæc promiſit, ſe nuſquam niſi in vrbibus nummum ſignaturum. Reparaturum ſe, ſi quemquam ob debitum ſuum parentúmve ſuorum capi contigerit. Præturam aut apparitoris officia ad vitam nemini daturum. Quæſtoribus anno priori electis omnium prouentuum ſuorum receptionem permiſſurum. Quæſtorem ſuum ſingulis annis ad rationes dandas coacturum, &c. Obſignarunt hęc Gerardus Iuliacenſis, Arnoldus Loſſenſis, Comites; Dominus Falcoburgi & Monioy, D. Mechliniæ, D. Diſthæ, D. Weſemaliæ, Philippus à Liedekerca Dominus Bredæ, &c. Hæc Diuæus, quem miror tam confusè dicere Ioannem tum pubertatem attigiſſe: imò eo tempore duxerat vxorem, ni fallor. Nam hoc eſt in præambulis eiuſdem priuilegij à Diuæo

Vxor Ioannis noſtri filia Comitis Ebroïcenſis, filij Regis Francorum.

citati inter cetera: Volumus & ordinamus de conſilio & voluntate dilecti & chari Domini & patris noſtri Domini Ludouici filij Regis Franciæ, Comitis Ebroïcenſis, & aliorum Conſiliariorum noſtrorum, pro nobis & noſtris ſucceſſoribus, quatenus omnes articuli infraſcripti perpetuò firmi permaneant. Sic ibi. Et ſunt articuli iam à Diuæo relati. & infrà: Datū anno gratiæ MCCC. & XIV. die Veneris poſt Octauas Petri

Duo Imperatores in ſchiſmate.

& Pauli. Hoc eodem anno Ludouicus Bauarus Rudolfi I. Imp. ex filia nepos, 18. Octobris Imperator à quibuſdam Germaniæ Proceribus deſignatur; & eodem die iiſdemq; Comitijs ab alijs Germanię Principibus Fredericus Auſtriacus Imp. ſalutatur: qui quidem inter ſe annos 13. de Imperio acriter contenderunt. Obiit eo anno 3. Kal. Decembris Philippus Pulcher Francię Rex, ſuccedente Ludouico Huttino. A menſe Maio anni

anni inſequentis milleſimi treceenteſimi decimiquinti, referente Diuæo, 1315
pluuia per decem menſes continuos durauit, adeò vt nec fruges nec ceteri
fructus eo anno ad maturitatem peruenirent. Subſecuta hinc annonæ
caritas extrema, & quâ maiorem totâ Europâ numquam fuiſſe conſta-
bat. Hæc maximam mortalitatem humano generi inuexit, mendicis
paſſim in Baſilicarum ac ædium veſtibulis, in plateis, in agris pręinedia
efflantibus: quorum corpora cùm rariùs defoderentur, orta hinc peſtis
acerbiſſima multas hominum myriades ſuſtulit. Antuerpiæ hoc tem-
pore trientem modij frumenti 60. groſſis Turonicis veniiſſe proditum
eſt; Louanij verò modium nouem florenis. Sic Diuæus. De calamitate
hac ſcribit Hocſemius Leodienſis tunc viuens in hunc modum: Hoc an-
no vſque ad Auguſtum ſequentem tanta fuit mortalitas & cariſtia, quòd

Magna Antuerpiæ & alibi annonæ caritas ſimul & peſtis.

modius ſiliginis menſuræ Thenenſis (quorum quinque modij quatuor
tantùm menſuræ Leodienſium adæquant) decem florenis aureis vende-
batur; & de Hoſpitali in Louanio, biga bis vel ter in die onerata ſex vel
octo cadaueribus mortuorum, extra villam in nouo facto cœmeterio,
miſeranda corpuſcula continuò deportabat: quæ cùm tranſiret quotidie
ante domum, quâ tunc morari cœperam, fœtore cogente, conduxi mihi
domum in ſuburbiis iuxta campos. Et idem in villis ceteris continge-
bat; & tamen bladis granaria erant plena, ſed ad loca maritima, vbi ma-
ior erat cariſtia, portabantur: anno verò ſequenti, minori quàm vnius flo-
reni pretio modius vendebatur. Ita ille. Pergit Diuæus: Paulò pòſt (An-
gianus adſcribit annum 1316.) Otto Burenæ Comes Bruxellam venit, 1316
vbi veteri (neſcio vnde) reuocatâ controuerſiâ quadam, cùm à Conſilio
Ducis reiiceretur, vt graui iniuria offenſus, domum properauit; & Ty-
lam Brabantici tum iuris oppidum (ſuperatis qui ad eum propellendum
egreſſi erant ciuibus) vnà cum victis ingreſſus occupauit, præda inde
auecta non mediocri. Quo in Brabantiam relato, ardentem id vlciſci è
iuuenili ferocia Ducem, vix proximorum conſilium ſalubre cohibuit,

Quomodo Tyla ad Brabantũ venerit, vide ad annum 1286.

Guilielmum Hollandiæ Comitem Bureni ex filia notha ſocerum offen-
di metuentium. Miſſa tamen in Hollandiam Legatio de iniuriis con-
queſta effecit, vt Hoochſtrati paci conciliandæ indiceretur. Vbi id a-
ctum eſt, vt Burenus ſeſe in captiuitatem Brabanticam daret, donec de
iniuria ſatisfactum foret, quem mox in ſoceri gratiam noſtri dimiſêre.

Comes Burenus ſeſe in captiuitatem Brabanticam dans, mox dimittitur.

Anno 1317. menſe Aprili Phalæ textorum (Hallam vocant) Louanij
ſtrui cœptæ, in quibus pereunte poſtmodum lanificio, Theologia, Ius 1317
ac Medicina hucuſque docentur. Sic Diuæus. Splendidiùs & paulò co-
pioſiùs Cl. V. Lipſius in ſuo Louanio cap. 4. libri tertij: Eſt, inquit, publi-
cus locus, vbi tres primariæ ſcientiæ docentur, Theologia, Iuriſpru-
dentia, Medicina: prima inferiùs, ſupernè duæ reliquæ: & ſunt Audi-

Phalæ ſeu Hallæ, nunc Auditoriũ publicum, Louanij ædificantur.

toria in vniuerſum quinque. Ædificium vetus eſt, nec huic vſui primò ſtructum: ſtructum autem lanificibus, cùm ij in flore eſſent, anno M.CCC.XVII. quod duplex inſcriptio parietibus inſerta docet. Vocant Halas, vt ſolent iſta hominum aut mercium receptacula: liceret Baſilicas dixiſſe; vt autem nunc vſus eſt, Athenæum appellemus. Pro-
1318 ſequitur Diuæus: Anno ſequenti 1318. Ioannes Dux noſter primùm arma cinxit hac de cauſa. Gerardus Iuliaci Comes poſt diuturnas conflictationes, Reinaldum Falcoburgi Dominum captum in arce Niderga arctiſſimè cuſtodiebat. Qui tandem promiſsâ ingenti pecuniæ ſummâ dimiſſus, ſuos primùm, mox & externos in agro ſuo prædia poſſidentes immenſo tributo onerabat. Id indignum rati Traiectenſes, querelam Ducis Concilio deferunt. Legati, qui ablata Traiectenſibus reſtitui, ac vi deinceps abſtineri iuberent, ad Reinaldum miſſi. Nihil ille Legatorum monitione mollitus, at peiora multò auſus, Traiectenſes bello vrgere cœpit. Quo comperto, hoſtis iudicatus, & bellum contra eum decretum, ſeueriſſimo delectu toti Brabantiæ imperato. Denique menſe Iulio Ioannes Dux comitatus omni pænè nobilitate, Moſam tranſgreſſus, vaſtato Falcoburgenſi agro, Sitterium oppidum, cui incolæ regionis fortunas reſque ſuas intulerant, obſidione cinxit. Inerat huic oppido præſidium fortiſſimum, duces item expertiſſimi, à quibus oppugnatores ſæpiùs repulſi. Accidit interim Kal. Auguſti, vt Louanienſes propugnaculum vnum aggreſſi, eo potirentur; quorum æmulatione Antuerpienſes cum Mechlinienſibus aliud vicinum oppugnantes aliquamdiu, licet à Bredanis iuuarentur, tamen cum cæde reiecti ſunt. Ita vi vrbem expugnari poſſe diffiſus Dux, exſtrui machinas altitudinis immenſæ iuſſit; quibus ſublatiùs erectis, turribus ac muris propugnatores ſagittis arcerentur. Quæ conſpicati illi, pauidique à futura fame, deditionem fecêre, vitam ſolam incolumem pacti. Acta hæc feſto diui Laurentij. Horum exemplum Harlenſes ſecuti ſunt. Et eodem pænè tempore Adolphus Epiſcopus Leodienſis, ob ſuos itidem tributis preſſos Reinaldo infeſtus, ſimiliter Haram arcem Traiecto vicinam cæſis præſidiariis euertit. Porrò Reinaldus à Duce paulò pòſt in gratiam receptus, à Traiectenſium iniuria ſe deſtiturum promiſit, multatis primùm Sitterio ac Harlâ oppidis. Nec tamen vlla iuramenti reuerentia, poſt Brabantini diſceſſum, à Traiectenſibus vexandis contineri potuit. Vnde bello iterùm petitus, cùm voluntariam deditionem feciſſet, Louanij in arce cuſtodiæ traditus eſt: ea tamen libertate, vt manè exeuntem ad veſperum redire oporteret. Inter hæc Ioannes Bohemiæ Rex, idem Comes Luceburgi (qui Henrico Imperatore ac Margareta filia Ioannis primi Ducis prodierat) Bruxellam venit; vbi in Concilium

Cauſa belli Falcoburgenſis.

Vaſtato agro Falcoburgenſi, Brabanti Sitterium obſident.

Dedunt ſe Sitterienſes, item Harlenſes.

Falcenburgius nõ quieſcens iterùm bello petitur, ac tandẽ ſponte ſe captiuum tradit

lium

lium Ducis admiſſus, partem ſibi Ducatus Brabantiæ deberi palàm aſſeruit. Cui per Rogerium à Leſdalia Cancellarium, virum diſertiſſimum, reſponſum eſt; iniquam Duci Proceribuſque videri Regis poſtulationem, cùm id ab omni memoria inter Brabantinos obſeruatum ſit, ne maſculo ſuperſtite, fæminis in Ducatu ſucceſſionis ius detur: interim offerre Ducem, vt Procerum Brabantiæ ac Iuriſprudentum ſententiæ ea de re mos geratur. Quo intellecto, Rex ad minas conuerſus, & ſe, quod Iuris diſceptatione non daretur, armis experturum dictitans, ſtatim Bruxellâ diſceſſit, odium in Brabantinos altiſſimo corde premens, erupturum poſt aliquot annos maximo vtriuſque partis damno. Hæc ſubodoratus Reinaldus, clandeſtinam Louanio fugam meditabatur. Verùm proditus, Genappiam miſſus, arctiſſimè ibi toto biennio ſeruatus eſt; donec Leodienſi, Gelro, Hollando, vadibus datis, vt ſi ad certam non regrederetur, 21. mille libras argenti ſoluturum, euaſit. Acta hæc circa annum ſalutis 1326. Sic Diuæus, tranſiliens integros ſeptem annos medios; quos tentemus, vt aliunde vtcumque ſaltem adornemus. Hocſemius Leodienſis ad annum 1318. cùm itidem narraſſet turrem de Harne fortiſſimam, quæ à Domino de Falcomont tenebatur, interfectis cuſtodibus per Epiſcopum, ſimul (addit ille) & Ducem Brabantiæ, captam & funditus deſtructam, iſta ſubiungit: Eodē anno Epiſcopus terram Regis Bohemiæ cum exercitu magno vaſtauit in Comitatu ſuo Lutzilburgenſi, poſt triduum reuertendo. Et anno Domini 1319. Inter Dionantenſes & Bouiniēſes ortâ diſcordiâ circa Natalem Domini, bellatores plures à Comite Namurcenſi Bouinienſibus in adiutorium tranſmittuntur, quorum aliqui in armis periti iuxta Dionantum veniunt, quaſi pauci cum multis vellent petulanter dimicare. Quod videntes Dionantenſes, illuc properant animosè; ſed aduerſarij ſe fugere ſimulantes, Bouiniam appropinquant. Tunc exeuntes qui Bouiniam recèns miſſi fuerant, Dionantenſes fatuè ſequentes alios incluſerunt: quorum aliquibus interfectis, triginta (ſicut Dionantenſes aſſerunt) capiuntur, & in craſtino, ligatis illorum vulneribus, mortui reperiuntur in campis; quos adhuc hodie interfectos in carcere conqueruntur, ſed Namurcenſes hos aſſerunt bellando necatos. Hac immanitate Dionantenſes nimiùm prouocati, Leodienſes infeſtare non ceſſant, ab ipſis adiutorium tamquam à fratribus flagitando: vnde anno Domini 1320. in Aprili, clamore Dionantenſium ciuitas prouocata, Epiſcopum inuitum quaſi prouocat ad vindictam. Quocircà terram Comitis Namurcenſis intrat Epiſcopus cum exercitu generali, ipſam igne concremando; deinde treugæ ad biennium ſtatuuntur. Sed ecce intereà Dionantenſes turrim erigere fortiſſimam inceperunt, vnde machinis erectis

Ioannes Bohemiæ Rex minabūdus petit in Brabantia velut hereditatem maternam.

Falcenburgius tandē fuga euadit

Epiſcopus Leodienſis vaſtat terram Regis Bohemiæ in Comitatu Lutzenburgenſi.

1319

Dionātenſes ſtratagemate Bouiniæ clauſi & cæſi.

1320

Dionantēſes, turri exſtructa Bouiniēſes fatigant.

per Bouiniam lapides iacere poſſint, domos oppidi diruendo; & in hieme; ſtringente gelu, aquâ calidâ calcem ſabulo commiſcebant. Bouinienſes itaque hac nouitate turbati, turrim ipſam, treugis durantibus, impugnare machinis inceperunt, vt conatus Dionantenſium impedirent. Qua præſumptione cõmotus Epiſcopus, anno Domini 1321. poſt
1321 feſtum B. Ioannis, adiuncto ſibi conſanguineo ſuo Comite de Montibus, cum 33. militibus, & equitibus pluſquam centum galeatis, 41. diebus Bouiniam obſidione vallauit, muros arietibus quatiendo. Sed interea die 3. Auguſti, Comes Namurcenſis ſentiens Hasbaniam hominibus vacuatam, adiuncto ſibi in quingentis galeis ſupplemento de Flandria & Hannonia militari, cum ſex millibus terræ ſuæ peditum vaſtaturus intrauit. Quod ſentientes Dominus Iacobus de Leut & Amelius de Bouegniſtier, tunc Bailliuus Capituli, quos Epiſcopus pro cuſtodia terræ retrò dimiſerat, cum 140. tantùm equitibus, pulſatis campanis, & ſequentibus peditibus, inimicos inuadunt, & pluribus interfectis, omnes ferè reliquos capiunt. Hîc idem Amelius miles efficitur: huic etiam Capitulum, cùm diues non eſſet, in remunerationem probitatis huiuſmodi, quinquaginta modios ſpeltæ annuæ penſionis donauit ad vitam. In craſtinum verò Bouinienſiũ obſidio eſt ſoluta. His temporibus iterùm Epiſcopus contra Regem Bohemiæ, & Comitem Namurcenſem, habuit magnam guerram. Anno verò 1322. Iudæi per Franciam
1322 vna die vniuerſaliter capiuntur. Et eodẽ anno Cennacenſes locum ſuum muris, portis muniunt & foſſatis. Comes quoq; Namurcenſis à Brugenſibus in quodã conflictu capitur, qui tandem euaſit ſubtiliter per cloacam. Anno verò 1323. Fredericus Dux Auſtrogothiæ, qui ſe pro Rege gerebat,
1323 à Ludouico Bauaro Aquis coronato, campeſtri bello (ſuccurrente, cùm Ludouicus pæne defeciſſet, Rege Bohemiæ) vincitur, captiuatur; & tandem pacificati ſunt ad inuicem, ita quòd Reges ambo ſe mutuò nominabant. Anno verò Domini 1324. Carolus Rex Franciæ (mortua vxore ſua,
1324 filia ſcilicet Regis Bohemiæ, quam anno duxerat præcedenti) patrui ſui Ludouici Comitis Ebroïcenſis filiam, ſororem vxoris Ducis Brabantiæ, diſpenſatiuè ſibi matrimonialiter copulauit. Hinc anno Domini 1325.
1325 Dominica in craſtino Bartholomæi, progenies de Warfeſees & de Warous contra domum de Awans in campis prope Doumartin infauſtè pugnauerunt, de ſuo genere pluribus interemptis ſtrenuis. Nam Henricus de Hermalle, Ioannes de Landris, Ioannes de Ceruo, Lambertus de Herduemont, & ampliùs 40. ſuæ partis de melioribus ibi gladio ceciderunt, ceteris fuga lapſis. Ex parte verò Caſtellani, militis nuper facti, Arnoldus de Iehaigne miles, & Butoir, fratres eius, cum 12. ibidem armigeris interfectis, treugis tamen exiſtentibus inter ipſos; propter quod (ſecundùm

Epiſcopus Leodienſis obſidet Bouiniam.

Interim Namurcenſes incurſant Hasbaniã, ſed malè excipiuntur.

Prælium inter Fredericum Auſtricum & Bauarum Impp.

Contentio cruenta apud Leodiẽſes inter nobiles de Warfeſees & de Awans.

cundùm legem patriæ) vtriuſque partis honor & corpora in manus Epiſcopi ceciderunt. Sed parti victæ, mediantibus quibuſdam pactionibus, delictum per Epiſcopum condonatur. Ciuitas verò victores, quorundam decepta fraudibus, ipſos ne caſtigare poſſet Epiſcopus, tuebatur. Propter quod Epiſcopus circa Remigij contra Leodienſes prope Creſtengnes maximum exercitum congregauit; in quo ſui generis 11. habebat Comites, & Regem Bohemiæ, cum magno militum apparatu: ſed Rege Bohemiæ & quibuſdam aliis non ex corde iuuantibus, receſſerunt: ſed paulò pòſt pars Caſtellani, mediantibus quibuſdam pactionibus, fecit pacem cum Epiſcopo. Hæc omnia Leodienſis, eius temporis Scriptor.

Vix tandem dicta controuerſia componitur.

Redeo iam ad Diuæum. Acta, inquit, hæc circa annum ſalutis 1326. Et 1326
ſubdit: Recrudeſcebat tum Bohemi cum Duce noſtro diſſidium, Colonienſis ac multorum Tranſrhenanorum fœdere adaucto Bohemo: quibus fiſus Reinaldus Falcoburgi Dominus, falſa fide, ac deluſis qui pro eo fideiuſſerant, rurſum Traiectenſium fines incurſare cœpit. Nec ſegnior in ijs vindicandis, quàm olim Dux noſter, ingentem belli apparatum mouens, tranſito Moſa, perduellem ipſum Falcoburgi concluſit: cumque nouem hebdomadibus oppido aſſediſſet, nullo obſeſſis ſuppetias ferente, ad obſidionales conuerſus artes, nouo commento, aggere è ceſpitibus ac materia congeſto, Geualiæ fluminis alueum infra oppidum obſtruxit. Vnde effectum, vt fluuius ſolitùm meare prohibitus, ac retrouerſus omnia oppidi plana exundans tegeret, incolis omnibus in arcem confugientibus: quam multitudinis hominum non capacem, mox in poteſtatem venturam conſtabat, niſi Bohemus callidis technis auertiſſet.

Falcoburgũ iterùm à Duce noſtro obſidetur.

Erat tum Gerardus Iuliaci Comes, amicorum Ducis integerrimus, ac plurimorum in Brabantia poſſeſsor. Hunc pacis interceſſorem parauit: quo agente, præſtituta die colloquio Rodæ conuentum eſt, decretumque ibi, vt Falcoburgi muri diruerentur, inter Bohemum ac Ducem pax concors eſſet; cetera arbitrio Bohemi inter Ducem ac Reinaldum componerentur. Ita quaſi firmatâ iam amicitiâ, Bohemus Ducem Bruxellam comitatus, filium illi natum menſe Octobri è ſacro Fonte ſuſcepit; rogatus tamen vt Reinaldi cauſæ finem faceret, otium excuſans, domum rediit. Eodem menſe Dux noſter priuilegium dedit Bruxel-

Pax tandem, ea lege vt Falcoburgi muri diruerentur.

„ lenſibus: Ne ciuem, bonáve eius, niſi Scabinorum iudicio conui-
„ ctum, arrhæ ſiſti liceat. Ne de ciue Bruxellenſi, niſi clara luce, ſupplicium
„ ſumatur. Ne ciuis Bruxellenſis alibi quàm in hac vrbe cuſtodiæ tra-
„ datur. Ne quis ciui manum immittat, niſi Amptmannus, eiúſve
„ apparitores. Ne extraneum, à creditore ſuo Bruxellenſi arrhæ ſiſti
„ iuſſum, eximi liceat, niſi Scabinorum iudicio aut creditoris conſen-
„ ſu liber declaretur. Ne parentum bona ob liberorum delicta Fiſco

Priuilegium quoddam datum Bruxellenſibus.

addi-

addicantur, &c. Signatum ab Ottone Domino de Cuyck, Rogerio à Le- «
uedalia, Domino Orſcoti & Parci, Ioanne à Radeshouia, Nicolao ab
Harlaria, Rudolfo Pipepoio Seneſcalco Brabantiæ, Equitibus. Inſequen-
1327 tis anni 1327. menſe Nouembri Dux noſter conceſſit hæc Priuilegia
Priuilegiū aliud conceſſum Louanienſibus. Louanienſibus: Si ciuem ab aliquo accuſari contingat, vt ſolis Scabinis «
eam accuſationem prodat Prætor, eorumque ſententiâ accuſatum ca- «
piat, ſupplicio dedat. Ne ciuis in cuſtodiam extra vrbem abducatur. «
Ne ciuem cuſtodiæ tradi liceat, qui in iudicium ſiſti, fideiuſſore dato, «
poſſit. Ne Prætoris apparitores tabernariam exerceant. Ne quis lani- «
ficium intra ſecundum ab vrbe milliarium exerceat, &c. Signatum tum «
à ſuprà nominatis in proximo Diplomate, tum etiam à Domino Mech-
liniæ, Domino Diſthæ, Burggrauio Antuerpiæ. Eodem anno Eduar-
dus iunior Rex Angliæ, indicto ſibi à Roberto Scotorum Rege bello,
auxilia ex inferiori Germania conuocauit; inter quæ fuiſſe reperio Du-
Brabanti Equites militantes Anglo contra Scotum. cem Ioannem, cui aderant Brabantici Equites, Theodoricus à Valecu-
ria, Raſo à Grauia, Henricus Bertoldus Dominus Duffle, Ioannes à Ga-
ſebeca, Ioannes cognomento Ferrum teli, Valterus ab Huldeberga, Gui-
lielmus à Courtellis. Ita Diuæus. Meierus Ducem noſtrum non recen-
ſet, ſed tantùm Brabantinos illos Equites, dicitque Ioannem Hannoniæ
Comitis fratrem Belgicorum auxiliorum fuiſſe caput. Et ſubdit: Ioan-
nes Maior, qui de rebus Scotorum ſcribit, octo millia refert fuiſſe equi-
tum, triginta millia peditum, ac ſagittariorum millia viginti quatuor.
Tale in pueritia ſua Eduardus magnitudinis ſpecimen præbuit. Scoti,
vbi ſe longè inferiores eſſe viderunt, pacem per matrimonium ordina-
uerunt. Dauid Roberti Regis filius ſororem Eduardi Ioannam duxit
Immania ſcelera Iſabellæ Angliæ Reginæ eiúſque amaſij iuſtè tandem punita. vxorem. Eodem anno Eduardus Rex captiuus, Eduardi Tertij pater, per
Iſabellam vxorem & adulterum eius Mortimerium necatus eſt in carce-
re à cuſtodibus illi datis. Sed tandem & Iſabella à filio Eduardo necata
eſt in carcere, poſtquam ex Mortimerio grauida eſſet facta. Mortimerius
verò, deſectis genitalibus eius, magnoque igni in conſpectu eius crema-
tis, capite plexus, inque partes quaternas diuiſus. Hæc inſerta ex Meiero.
1328 Proſequitur narrationem ſuam Diuæus: Anno, inquit, 1328. bellum
Tranſmoſanum renouatū eſt. Ioannes Bohemiæ Rex arbitrium finien-
dæ inter Ducem noſtrum & Reinaldum Falcoburgium controuerſiæ
in ſeſe receperat. Porrò Duce accelerationem ſententiæ grauiter vrgente,
Niuellæ colloquium habuêre. Hîc Bohemus, antequam pacis Leges pro-
Recrudeſcit bellum Falcoburgenſe. ferre vellet, muros Falcoburgi inſtaurari poſtulauit. Tam iniqua Regis
petitione commoto Duce, infeſtiores vtrimque diſceſſerunt, acerba ſi-
bi mutuò minitati, mox bellum, miſſis Fecialibus, indicentes. Dux no-
ſter, curatis ea hieme expeditioni neceſſariis, primo vere Moſam
tranſ-

tranſmiſit. Primum impetum Falcoburgum excepit, quod celeriùs reparatum Valerano filio Reinaldus commiſerat cum 300. fortiſſimis equitibus. His per nouem hebdomadas obſeſſis, nullum quietis tempus conceſsêre Brabantini, interdiu oppugnationibus, noctu miſſili igni fatigatis. Menſis Maij anni 1329. die nona, vigiliis continuis pænè enecati Falcoburgenſes, licet commeatu ſupplente, vitam ac oppidum incolumia pacti, ſeſe poteſtati Ducis permisêre; quibus peractis, Dux, dirutâ arce, domum ſuos reduxit. Boëmus intereà in Franciam profectus, Regem variis ſollicitationibus in Ducem commouebat: ceterùm nihil promouens, vt pacis interceſſor miſero Reinaldo eſſet, rogabat. Miſſi tum à Rege Legati, vt tota controuerſia eius arbitrio committeretur, à Duce poſtulaturi. Qui benignè accepti, remiſſique mox, ac vnà cum iis è Ducis familia viri prudentiſſimi, qui Regem edocerent, quo in ſtatu bellum eſſet: quòd, nòn cupiditate aliena inuadendi, ſed ſuorum tutandorum cauſa, aduerſus diuerſorum ſacramentorum infractorem arma ſumpſiſſet. Id tamen cùm partim Boëmi, partim aliorum Principum precibus depoſiturus eſſet, ſe variis Boëmi dilationibus primùm ludibrio habitum, mox conſpexiſſe ſe Conuentu Niuellenſi, quàm inimico in ſe Boëmus animo foret: quare orare Regem, vt bellum, quod ad finem pænè perduxerat, proſequi ſe ſineret. Ea Legatione facilè perſuaſum Regi, ne hoſtibus vllam opem ferret, donec noua ex cauſa Duci noſtro hoſtis efficeretur, vt pòſt dicemus. Hæc Diuæus: Anno 1330. Frederico Auſtrio 13. Ianuarij defuncto, ſolus imperat Ludouicus Bauarus. & nihilominùs Nicolaus Antipapa Ludouici coactus abdicat 8. Kalend. Septembris. Ita Onuphrius. De eodem Antipapa Leodienſis Scriptor hoc modo: Eodem anno 1330. Idibus Septembris Petrus de Corbario Ordinis Fratrũ Minorum, qui ſe Papam creari per Ludouicum Bauarum & Cardinales fecerat, & multos ſuis beneficiis & dignitatibus priuauerat, ac aliis contulerat, vbi Bauarus regnabat, venit ad miſericordiam ſponte, ſicut Papa dicebat, aliis aſſerentibus quòd coactus. Sic ille. Redeo ad Diuæum: Robertus Atrebas vir fortiſsimus, Franciâ profugit hac de cauſa. Erant Roberto II. Comiti Atrebatium, qui ad Curtracum ceciderat, liberi duo, Philippus & Mathildis; quorum Philippus ante patrem mortuus hunc Robertum reliquit, qui adultus litem Mathildæ amitæ mouerat de Comitatu Atrebatium, quem ſibi deberi contendebat. Cumque diu hæc quæſtio in Curia Pariſienſi agitata fuiſſet, tandem anno huius ſæculi trigeſimo ſecundùm Mathildam iudicatum eſt. Vnde ille quaſi iniuriâ ſibi factâ efferatus, ad Ioannem Namurci Comitem conſanguineum ſuum, moxque inde anno ſequenti 1331. metu ne Regi dederetur, Namurco

1329

Iterùm Falcoburgum Duci deditur.

Fruſtrà nititur Boëmus Regem Franciæ contra Ducem noſtrũ commouere.

1330

Antipapa Bauari abdicat, ſponte an coactus, variant ſententiæ.

Robertus Atrebas Franciâ profugit.

Vide etiam Meierum.

1331

murco in Brabantiam confugit: vbi à Duce ſumma cum gratulatione, vt conſobrinus (erat enim ex auia paterna filia Henrici Ducis Brabantiæ) Louanij plerumque morabatur. Quo in Franciam relato, Philippus Rex, miſſis Legatis, Atrebatem vt Regni Francici perduellem dedi expetiit. Non paruit Dux, nempe nulla clientela Regi obſtrictus; verùm

Parat Rex Franciæ bellum contra Ducem noſtrum vt receptatorem ſui hoſtis.

Atrebatem deinceps etiam multò honeſtiùs habuit. Quare Rex, deſtinatis ad Boëmum, ceteroſque Brabantini hoſtes, multis auri talentis, vt bello Brabantiæ fines vrgerent, mandabat. Coiêre tum fœdere, Ioannes Rex Boëmiæ, Archiepiſcopus Treuirorum eius frater, Henricus Archiepiſcopus Coloniæ, Adolphus Epiſcopus Leodij, Reinaldus Dux Geldriæ, Gerardus Iuliaci, Ioannes Namurci, Ludouicus Loſſenſis Comites, Eduardus Dux Bari, Comites Marcæ & de Catzenelnbogen, Rainaldus Dominus Falcoburgi, Valeranus eius frater, Ioannes frater Comitis Hannoniæ & Hollandiæ, Theodoricus Dominus Hensbergæ. Litteras, ait Diuæus, penes me habeo, quibus Eduardus Dux Bari, bellum Louanienſibus indixit, eò quòd Atrebatem vrbe ſuâ recepiſſent, datas in Ianuario anni 1331. (nempe anno illo tunc more Gallico non ante Paſcha

1332 exeunte.) Itaque ſequenti anno 1332. confœderati Principes adiuncto ſibi quoque Comite Vgelli (qui Francorum Regis Comes ſtabuli erat)

Impauidus occurrit Regi noſter Ioannes.

Trudonenſe oppidum petunt, Brabantiam inde inuaſuri. Porrò Dux noſter, licet hoſtium numero longè impar, impauidus tamen, aſſumptis ſecum Brabantinorum fortiſſimis, ad Hasbanicum limen hoſti obuiàm prodiit, & munitâ contra omnem impetum Leuiâ, Helishemi concedit: quę Abbatia à Thenis in Hasbaniam vergit, paruo à Trudonenſi oppido ſpatio diſſita. Guilielmus intereà Hollandiæ Comes, veritus, ne exercitus vtrimque maxima cum ſanguinis effuſione committi poſſent (licet ob ſenium lecticâ veheretur) in Ducis caſtra ſe contulit: quem cùm pa-

Fruſtrà ſuadet Hollandus ea quæ pacis.

cis cupidum cognouiſſet, inde ad hoſtem paria perſuaſurus diſceſſit. At horum animos pacem omnino aſpernari inueniens, ad Ducem reuerſus, eo monito, vt impetum tantæ multitudinis fortiter exciperet, ſi fortè cominus concertandum foret, ad ſua dolens reuertit. Hoſtes verò poſt eius diſceſſum, Brabantiam Gallicam ingreſſi, exuſtis vicis, ac Hanuto oppidulo, magnam huic regioni vaſtitatem intulerunt: quorum tergis inſi-

Franci Brabantiã vaſtant, ſed confligere non audent.

ſtens Dux noſter, miſſis Fecialibus, poſtulabat, ne inertium hominum more terras deprædarentur; ſed ſi viri eſſent, paratum ſe collatis exercitibus acie decernere. Ceterùm illi Brabantinorum ſæpiùs vires experti, auribus hæc ſurdis ſpernebant. Hollandus verò iterùm, aſſumpto pacis perſuadendæ onere, nihil præter ſex hebdomadum inducias impetrare potuit à 12. Maij cœpturas. Hactenus Diuæus, cui conſonat etiam quoad temporis rationem Hocſemius Leodienſis; qui poſtquam multis verbis

conatus

conatus eſt cauſam Atrebatenſis improbare, recenſitis confœderatorum contra Ducem noſtrum nominibus (vt ſuprà) hoc modo concludit: Hi & plures alij Ducem Brabantiæ vnanimiter diffidarunt: Comes Barrenſis & Coneſtabliarius, ex illa cauſa quòd Dux Regem ipſorũ Dominum offendiſſet; ceteri omnes, quòd Dux in bonis eorũ, iuribus & iuriſdictionibus ſuis iniuriabatur iiſdem: qui omnes, excepto Archiepiſcopo & Comite Barrenſi, apud Fexhe villam Epiſcopi, cum bonarum villarum conſilio, tractatu habito, cum multitudine armatorum. Hannutum villam Ducis cum quibuſdam aliis circumiacentibus combuſſerunt, anno Domini 1332. nono Kalend. Maij. Hæc ille. Proſequitur ſua Diuæus: Durantibus induciis Legati inter Philippum Regem & Ioannem Ducem noſtrum aſſiduè commeantes, de conciliandis his Principibus multùm laborarunt. Guilielmus verò Hollandiæ ac Hannoniæ Comes, miſſa Philippa coniuge ſorore Regis, peruicit vt colloquio dies præſcriberetur. Perductus tum Dux noſter à Senonum ac Teruanæ Epiſcopis in Franciam, à Rege Compendij exceptus eſt ſummo honore, præſente etiam Philippo Nauarræ Rege, & Duce Eburonicum, Ducis conſanguineo. Ludouicus enim auus Philippi prodierat è coniugio Philippi III. Regis & Mariæ filiæ Henrici Tertij. Inde Lutetiam vnà profecti, pace inter ſeſe firmata, affinitatem inierunt: Maria filia Regis, Ioannis Ducis filio deſponſata. Eodem tempore Bohemiæ Rex in Franciam veniens, vt Regem à pace diuerteret, nihil præſtare potuit, Nauarro ceteriſque Ducis conſanguineis obſtantibus. Menſe Octobri decreta expeditio in Syriam, cui nomina dedêre Philippus Frãciæ, Ioannes Bohemiæ, Philippus Nauarræ, Reges: Ioannes Dux noſter, Otto Dux Burgundiæ, ac complures alij. Ibidem cùm Bohemus, vt pacem cum Duce iniret, multorum precibus ſollicitaretur, numquam euinci potuit. His peractis reuerſus domum Dux, filiũ pulchro comitatu in Franciam miſit; quem mortua ante nuptias ſponſa, Rex multis honoratum muneribus patri remiſit. De Roberto verò Atrebate quid tum actũ ſit, non reperio; crediderim, audita pace Regis cum Duce, in Angliam profugiſſe. Interim anno proximo, qui eſt eius ſæculi trigeſimus tertius, Mechlinia nouum veteribus Ducis noſtri inimicis Ludouicum Flandriæ Comitem ſocium adiunxit. Emerat hic vtramque Mechliniæ partem, vnam ab Adolpho Leodienſi Epiſcopo, alteram à Reinaldo Gelriæ Duce, qui vnicam Florentij Bertoldi filiam Sophiam vxorem habebat: quorum vterque per Conſiliarios ſuos mandarat Mechlinienſibus, vt ſacramenta tamquam legitimo Principi Comiti Flandriæ præſtarent. Porrò Mechlinienſes aſpernati Flandrorum imperium, eiectis iis qui ſacramenta pro Flandro expetitum venerant; Legatis miſſis ad Ducem, defendi ſe ab eo, cui beneficia-

Hannutum vaſtatur.

Tandẽ pax ſancitur filia Regis filio Ducis noſtri deſponſata.

Moritur ſponſa ante nuptias.

1333

Emit Comes Flandriæ Mechliniam, ex quo nouum bellum.

rio iure ſubiecti erant, poſtulabant. Et ſanè venditio ipſa ſummo Iure (vti videtur) nulla erat, cùm feuda, inconſulto domino, vaſallum alienare non liceat. Hęc verò ſola ratio videbatur ſufficere patrocinio Mechlinienſium ſuſcipiendo. Receptus igitur ſumma ciuium congratulatione, ſingulos ſacramento ſibi deuinxit. Quod cùm Ludouicus Comes intellexiſſet, Mechlinienſium bonis, quæ in Flandria poſſidebant, fiſco ſuo applicatis, veteres omnes Brabantinorum hoſtes Valentianas pellexit, adſcito etiam in ſocietatem Guilielmo Comite Hollandię & Hannoniæ. Ita Diuæus, cuius verbis conſultò inſerui clauſulam (vti videtur.) Nam in hunc modum narrat Hocſemius Canonicus Leodienſis tunc viuens: Comite Flandrenſi in Cameraco tunc pręſente, Conſiliarij Leodienſis Epiſcopi, cum quibuſdam de Collegio noſtro, eidem Comiti oppidum Mechlinienſe, ſi placeret Capitulo, pro centum millibus regalium vendiderunt, octo vnciis ad marcham, & marcha ad quinquaginta quinque regales, & quinque florenis de Florentia ad quatuor regales computatis: quibus reuerſis, poſt multos tractatus venditio per Capitulum confirmatur tali conditione, quòd Comes ipſam in feudum ab Eccleſia releuaret, nec à Comitatu ſuo in perpetuum alienatione qualibet ſepararet, quod & fecit de Gramont & de Bochem, antiqua Eccleſiæ feuda pariter releuando. Satisfacto verò de pretio, miſſis de Collegio noſtro Canonicis cum Procuratoribus Comitis, Mechliniæ, in quantum tunc fieri poterat, poſſeſſio traditur; Scabini & Villicus deponuntur; Gubernatores, vt Comiti obediant, requiruntur; quibus dilationem petentibus, ea non obtenta, præfati Canonici cum Procuratoribus Comitis receſſerunt anno Domini 1333. menſis Iulij die 14. Hac occaſione Dux Brabantiæ, cui diſplicebat iſte contractus (ex eo quòd Mechlinienſes cum eo contra quoſlibet, & contra Dominum ſuum Leodienſem Epiſcopum rebellando bellare conſueuerant) poſt multa verborum ſubterfugia ſe cum Mechlinienſibus fœderauit; quod Comes ſentiens, diffidauit eumdem. Sic ille. Pergit Diuæus: Tunc coiêre in fœdus Ioannes Bohemiæ Rex, Coloniæ Treuirorumque Archiepiſcopi, Gelrus, Iuliacenſis, Leodienſis, Namurcenſis, Falcoburgēſis, Monioyus, Hensbergenſis, Loſſenſis; Flander verò & Hollandus totius erant negotij caput. Decretum hîc, vt quilibet à ſuo limite Brabantiam inuaderet; néve quis confœderatorum, reliquis inſciis, pacem cum Duce iniret. Flander verò tantum ſe bellum à ſua parte illaturum ſpopondit, vt Dux omnem Tranſ-Moſanarum rerum memoriam penitus abiicere cogeretur. His peractis, Duci Furæ tum exiſtenti per Feciales ſinguli vno tempore bellum indixerunt. Primi omnium Flandri à Teneramonda exorſi, Malgam Lippeloumque cum Affligimenſi cœnobio exuſſere, Bruxel-

Venditum Mechliniæ dimidium centum millibus regalium.

Accipit Dux noſter Mechlinienſes in tutelam.

Varios ſimul accipit Brabantus hoſtes.

Primus omnium Flander Brabantiam populatur.

Iam fugientibus Monachis. Noſter verò Dux, productis Aſca cohortibus, peruaſtato Teneramondam vſque agro Aloſtano, Bruxellam reuertit. Ita agrorum villarumque vtrimque diſpendiis certatum, nec vmquam cominus dimicatum, niſi quòd 500. Flandros equites, Bruxellam vſque excurrentes, Philippus Comes Vianæ, Dominus Grimbergæ, Theodoricus à Valecuria, Ioannes à Leuedalia, Giſbertus à Weſemalia, Valterus ab Huldeberga, Hermannus ab Oſſa, coniuncti Eduardo Duci Barenſi (is enim tunc Duci noſtro militabat) in inſidias protractos loco qui Helleken dicitur, profligarunt; vbi compluribus trucidatis, capti 150. Louanij & Furæ cuſtodiæ traditi ſunt, vno ſolùm Bruxellenſium deſiderato.

Flandri plures trucidati, capti 150.

Dum hæc in Brabantiæ parte geruntur, in Tranſmoſanis Rodam validiſſimis hoſtium exercitibus circumuallatam adfertur; eoque rem deductam, vt preſſis inopiâ neceſſariorum præſidiariis, Ioannes ab Orſtruilra & Dominus Steuordæ præſidij Præfecti, compulſi fuerint paciſci, niſi ante finem menſis ſubueniretur, oppidum ſe dedituros.

Inſtant & Tranſmoſani hoſtes, Roda arce obſeſſa.

Quo nuntio nequaquam perculſus Dux ſedulò prouidendum ſtatuit, ne quid in ea parte offenderetur. Mandata itaque Baronibus Brabantiæ Flandrici limitis cura, cùm Nauarræum Regem è Francia ſibi auxilio aduenire, ac iam Hannoniæ fines attigiſſe, impediri verò tranſitum à Guilielmo Comite comperiſſet, aſſumpto ſecum Barenſi ac 400. equitum cataphractorum, Niuellam vſque progreſſus, Guilielmum Comitem Francis tranſitum dare, metu coëgit. Inde maturato in Tranſmoſanos itinere, Comitatum Loſſenſem (Comite prohibere non auſo) permenſus, Traiectum peruenit. Prægreſſus tum aduentus eius rumor non parum hoſtes perterruit, miraculo adſcribentes, eum ijs in finibus videri, quem vix in Brabantia tutum æſtimarant: itaque nihil iam ſpei reliquum erat, niſi Leodienſem à tergo reditum ei præcluſurum. Porrò Dux, tranſito Moſa, calcata hoſtili terra, commeatum ad ſatiem vſque inuenit, fugientibus paſſim incolis, ac villas omni genere neceſſariorum refertas præ celeritate relinquentibus, ac alterius diei ſummo manè ad Rodam venit.

Celerrimè proficiſcitur Dux cum exercitu vltra Moſam, & tamen tardiùs.

Exierat iam dies præfixa deditioni, & oppidum traditum fortiſſimo milite hoſtes munierant. Vnde acceſſu eius Dux prohibitus, nec obſidionali apparatu inſtructus, Theodericum à Valecuria, Ioannem ab Orſtruilra ad hoſtes miſit, edicturos, aduenisſe ſe iam, vt cominus conſertis manibus de Rodæ poſſeſſione decernerent. At illi, dimiſſis Legatis, ac ſpreta in præſens præliandi conditione, id ſolùm moliebantur, vt Duce variis ibi dilationibus diſtento, Loſſenſi ac Leodienſi tempus foret iter prohibendi. Illi etenim, deiectis Moſæ pontibus, omnem huic rei operam impendebant. Reuerſis Legatis, Dux toto die, etſi pluuioſo, ſuos in armis continuit. Altero verò diluculo, compertis

Agunt hoſtes vt Duci iter redituro præcludant, ſed fruſtrà.

pertis ijs quæ Leodienſes cum Loſſenſibus meditari dicebantur, Traiectum iter vertit: hinc eluſo hoſtium conatu, vſtoque Loſſenſi Comitatu, in Brabantiam reuertit. Sed hoc incommodi accidit, quòd Duce ad Rodam ſedente, Præfectus Sitterij, cùm prælio Ducem cum hoſtibus decertaturum ſperaſſet, cum omni pænè præſidio ad eum profectus eſt: moxque ea occaſione Sitterienſes vſi, filios Reinaldi Falcoburgenſis ad ſe vocatos, oppido recepêre. Reuerſus in Brabantiam Dux, Francis, qui iam Niuellam venerant, occurrit: cum quibus de tranſmittendo iterùm Moſa varia conſilia habuit. Illi verò, qui magis paci componendæ quàm bello aduenerant, omne medium pacificandis Principibus quærebant; verùm præter inducias nihil concludi potuit: quibus durantibus, Legati Philippi Franciæ Regis inter vtroſque commeantes, effecêre, vt controuerſiam vtrimque arbitrio committerent, ſequentis anni initio ęqua ſententia finiendam. Hæc eo anno Brabantini ab hoſtibus vndique cincti fortiter egêre. Conceſſit eo anno Dux noſter Louanienſibus piſcatum in Dylia communem, venationem item ad Orientalem Dyliæ partem omnium ferarum, præter ceruorum, hinnulorum, aprorum. Actum hoc menſe Septembri, cùm menſe Auguſto confirmatæ chartæ Cortebergenſi etiam addidiſſet, vt ex Antuerpia duos ad eum Conuentum mitti liceret; vnum item à Niuella: promiſit etiam, ſe ſingulis annis in omnes Iudices Officiarióſve quoſcumque inquiſitionem communi Ordinum conſilio facturum, qua recténe an ſecùs officio functi fuerint, rationem

Interim Sitterienſes abſentibus præſidiariis, Falcoburgio iterùm ſe tradunt.

Confirmata charta Cortebergenſis, eiq; etiam quædam addita.

1334 reddere compellantur. Initio ſequentis anni 1334. cùm Philippus Rex ſententiam pacis proferre deberet, vſque in Septembrem diſtulit, induciis eouſque prorogatis: quo tempore, quamquam Brabantiæ nihil neceſſariorum inueheretur, omnibus circùm hoſtilibus, omnia tamen meliori ibi pretio væniiſſe, quàm alibi ferunt; id quoque miraculo adſcribunt, quòd Hollandi Flandríve nihil toto eo tempore halecum ceperint, quaſi ipſis elementis Brabantiæ fauentibus. Menſe Septembri has pacis leges Rex edixit: Ioannes filius Ducis filiam Hollandi, Henricus filius ‹‹ ſecundus Gelri filiam, filius Iuliacenſis filiam Ducis vxorem, ducerent: ‹‹ Hollandum ac Iuliacenſem auri ſummâ Dux donaret, vt & Bohemum ‹‹ & Leodienſem: Tiliam verò Gelro ipſe, viciſſim ipſi Gelrus quoſdam ‹‹ Hoſdenæ propinquos pagos concederet: Mechliniam Rex eatenus ma- ‹‹ nu teneret, donec de Ducis ac Flandri iure penitus edoceretur: ea pace ‹‹ fœdera omnia contra Brabantinum inita diſſoluerentur. His peractis ‹‹ Fredericum à Picquino Rex, qui Mechliniam ſuo nomine cuſtodiret, miſit. Connubia quoque hæc aliqua, etſi multò pòſt, firmata ſunt. Eodem anno 1334. cùm Ioannes Hoſdenæ Dominus viuis exceſſiſſet, de Principatu eius contendi cœpit. Vendiderat hunc, conſilio Ioannis ab Elsbau-

Variis affinitatibus promiſsis, & aliis Dux noſter vtcumque hoſtes ſuos pacat.

Contentio de dominio Hoſdenſi.

Elsbaudia Equitis ac Domini à Cranedunca Duci noſtro, cuius beneficio multò antè poſſidebatur. Ceterùm, eo defuncto, Comes Saffebergæ, qui ſororem eius vnicam vxorem habebat, Bruxellam veniens, dominio Hoſdenæ inueſtiri cupiebat. Non recipiente Duce, verùm ad ſe eum Principatum pertinere aſſerente, triſtis domum abſceſſit. Vbi coacto haud magno armatorum globo, Turnohoudam vſque excurrit: quo incenſo, magnam prædam abduxit, Comitis Hollandiæ Guilielmi ſubſidio fretus, cui necdum amico penitus in Ducem animo Hoſdenam vendiderat; cuius tamen ille potiri non potuit, arce valido Brabantinorum præſidio munita. Sed non multò pòſt, ſedata ea diſcordia, aſſignati ſunt Saffebergenſi ex ærario Boſcenſi recipiendi annui 300. regales aurei, ac Hoſdena Duci permanſit. Anno 1335. cùm inter Louanienſes ac Antuerpienſes de ſeptemdecim vicis Santhouianæ iuriſdictionis controuerteretur, ſub quorum ſignis militarent, Dux noſter ſecundùm Louanienſes iudicauit menſe Februario. Et eodem anno bellum illud, omnium quæ vmquam ab homine nato geſta ſunt, maximum cruentiſſimumque, originem ſumpſit; quod inter Anglos Francoſque etiam poſt multa tempora necdum ſedari potuit. Regnabat tum Anglis Eduardus Tertius eo nomine, filius Eduardi & Iſabellæ filiæ Philippi Pulchri Francorum: de quorum connubio ad annum 1307. diximus. Hic à patre malorum conſiliis deditiſſimo, cum Iſabella matre pulſus Angliâ, poſtquam diu in Francia egiſſet, Ioannis Comitis Bellemontani (qui frater erat Guilielmi Hannoniæ Comitis & Hollandiæ) Hannoniorum, Brabantinorum, Flandrorum ac Hollandorum virtute in patriam reſtitutus, patre aduerſariiſque in poteſtatem redactis, Regnum obtinuerat anno 1327. mox in continentem tranſmittens, Philippo Valeſio nouo Francorum Regi Vaſſalli-iuramentum de Aquitania præſtiterat. Hunc Robertus Atrebas (vt antè retulimus) è Brabantia in Angliam profugus, incitare indies non deſinebat, vt Regnum Francorum iure materno ſuum, à Philippo Valeſio, quem longe cognationis propinquitate antecedebat, armis repeteret. Rex ſæpiùs hanc rem apud ſe deliberatam priori anno ad Concilium retulerat. Placuit Principibus in continentem mitti, qui inferioris Germaniæ Principes in ſocietatem alliceret, Lincolniæ Epiſcopum. Hic in continentem nauigans, Hannoniam petit: vbi Guilielmo Comiti Regis ſocero collocutus, cùm is vicinos Principes, Colonienſem, Brabantinum, Gelrum, Iuliacenſem, Falcoburgenſem ſollicitandos cenſuiſſet, in Angliam reuertit. Remiſſus mox cum maximo Nobilium comitatu, Ducem primùm Brabantiæ, mox Gelrum, Iuliacenſem, Colonienſem, Falcoburgenſem, Arnoldum à Blanckenhemo, Guilielmum à Dueuorda in ſocietatem pertraxit, promittente Duce ſe mille equites Re-

Venditur Hoſdena Comiti Hollandiæ, nihilominùs manet ea Brabantiæ Duci.

1335

Initium & cauſa cruentiſſimi & longiſſimi belli inter Anglũ & Francum.

En quid poſſit vnus profugus.

Sollicitat Rex Anglorũ primùm Comitẽ Hannoniæ, deinde & alios.

gi adducturum, quàm primùm in continentem appuliſſet. Flandri verò Comiti ſuo auerſi, Iacobi Arteuillę hortatu, etiam vltrò amicitiam Anglorum appetebant. Hæc eo anno Anglus in inferiori Germania peregit.
1336 Sequenti anno 1336. claſſis Anglorum Comite Derbij ac Valtero à Manniaco Hannonio Ducibus præmiſſa, Cadſandiam inſulam, profligata Nobilitate Flandrica, in poteſtatem redactam exuſſit, atque in Angliam renauigauit.

Pactum quatenus Dux noſter & Flandriæ Comes pari iure Mechliniam tenerent.

Et eodem anno pridie Kal. Aprilis Dux noſter ac Comes Flandriæ conuenêre, vt Mechliniam pariter poſſiderent, alter in clientela alterius: vectigalia æqualiter partirentur: Schultetum & Quæſtorem ſimul conſtituerent: qui ad Nekerſpolam morantur ciues, Duci; qui ad Blidebergam, Flandro ſubeſſent. Neutri, inuito altero, munitiones conſtruere liceret. Inde anno 1337. Guilielmus Comes Hanoniæ
1337 obiit, ſucceſſore Guilielmo, qui Ioannam filiam Ducis noſtri vxorem habebat. Hoc anno menſe Iunio vxorem Ludouici Imperatoris Louanij fuiſſe reperio, & donatam à Senatu vaſis aliquot vini Rhenani, itidem purpureis pannis & vno ſturione.

Arteuilla factioſus homo Comitē ſuum Flandriâ pellit.

Eodem anno Iacobus Arteuilla factioſiſſimus homo, Ludouicum Comitem, Anglicum fœdus adſpernantem, Flandriâ pepulit. Et in fine huius anni Eduardus Rex in vere Antuerpiam appulit. Anni 1338. initio Dux noſter, Reinaldus Geldriæ
1338 Dux, Gerardus Iuliaci Marchio, Ioannes Comes Bellimontis Antuerpiam veniunt; vbi de ratione belli conſultato, promiſſoque ſe ad Iulij menſis medium cum exercitibus aduenturos, ſinguli domos ſuas reuertuntur.

Excuſat ſe Dux noſter apud Franciæ Regem.

Dux noſter, miſſo Ludouico à Tranegena in Franciam, Regem orabat, ne quid ſiniſtri ob Anglum receptum de ſe ſuſpicaretur; eum etenim, quòd conſanguineus eſſet, iuſtè terris ſuis prohibere non potuiſſe. Cùm præſtituta dies adueniret, nec Tranſmoſani mouerent, Ducem noſtrum quieſcere prætexentes, vrgebat eum Angliæ Rex, vt ſecundùm promiſſa ad præſcriptum adeſſe non moraretur, ne ſua dilatione reliquis deſciſcendi anſam daret. Ille benignè acceptis Legatis, confœderatos Principes Hallas euocauit. Vbi diutiùs collocuti Anglo, vt Imperatoris fœdus expeteret, perſuaſere: quo impetrato, iuſtiorem ipſis in Francos belligerandi cauſam fore, tamquam iuſſu Imperatoris: nec id difficile fore, quòd Cameracum Franci vetuſtum Imperij oppidum occupaſſent.

Angliæ Rex Vicarius Imperij declaratur, quò tutiùs Dux noſter & alij eius partes ſequantur.

Cùm hoc placuiſſet, miſſus in Germaniam Guilielmus Iuliaci Marchio, omnia pro votis retulit: quo redeunte, Conuentu Harcæ Loſſenſis Comitatus oppidulo celebrato, publicatæ Imperatoris litteræ; quibus Eduardo Vicaria Imperij, & poteſtas nomine Imperatoris auri ſignandi conceſſa eſt, iuſſique omnes Imperij Principes eidem Vicario tamquam Imperatori obedire: quibus peractis, decretoque vt Cameracum ſequenti anno aggrederentur, ſinguli domos ſuas remearunt.

Eduar-

Eduardus verò Rex tota ea hieme in arce Louanienſi moram fecit, vxore ab Anglia eò venire iuſſa. Pecuniam quoque ea hieme Antuerpiæ cudi iuſſit, imagine ſua & Imperatoris ſignatam. Initio anni ſequentis 1339. textorum magna copia, ob ſeditionem motam, Louanio 1339
pulſa eſt. Et eiuſdem anni menſe Iunio Eduardus Rex Louanio Vil-

Magna multitudo textorum ob ſeditionem Louanio pellitur.

uordiam profectus, Anglicas copias, quas iamdudum euocarat, excepit. Inde Mechliniæ celebrato ſuæ partis Principum colloquio, per Bruxellam, Niuellam, ac Valentianas, verſus Cameracum perrexit. Paulò pòſt Germaniæ Principes aduenêre, Dux Gelriæ, Comites Montium, Salinæ; Arnoldus à Blanckenhemo, Reinaldus Dominus Falcoburgi, Comes item Hannoniæ & Hollandiæ cum Ioanne patruo. Sexto pòſt die, Ioannes Dux noſter nongentos cataphractos apprimè inſtructos adduxit, miſſoque caduceatore (quod antè diſtulerat) Franco bellum indixit: quod adeò Legato eius in Francia diſplicuit, vt mœrore ſolueretur. Ita clauſi vndique Cameracenſes; ſed quamquam ſæpiùs oppugnarentur, fortiſſimè tamen ſe defenderunt.

Cameracenſes obſeſsi ſtrenuè ſe defendunt.

Quare Angliæ Rex, nullo ferè incommodo ab obſidentibus illato, cùm Francum Peronæ ſuos colligere comperiſſet, ſolutâ obſidione cum omnibus copiis eò contendit: cumque in conſpectu exercitus vtrimque conſtitiſſent, cùm in Anglicis caſtris dubitaretur, Ioanne Duce noſtro tamen prælio contendendum cenſente, miſſus in aduerſa caſtra caduceator, tertiam inde diem prælio indictam attulit. Cuius diei ſummo diluculo vtrimque acies ordinatæ.

Dies prælio dicitur.

Eduardus Germanos in prima acie poſuit, Reinaldum videlicet Gelriæ Ducem, Comitem Naſſouiæ, Montium, Salinæ; Reinaldum Dominum Falcoburgi, Ludouicum Marchionem Brandeburgi, Ioannem Comitem Bellimontis, Arnoldum à Blankenhemo, Guilielmum à Duueuorda. Brabantini verò cum ſuo Duce ſecundam aciem obtinebant; Otto videlicet Dominus de Cuyck, Henricus de Boutreſ-hemo Dominus Bergarũ, Ioannes de Pollana Dominus Bredæ, Dominus Rodę, Gerardus Dominus Vorſelariæ, Bernardus D. Borneuallis, Reinaldus D. Scoonuorſtij, Ioannes Dominus Withemi, Gisbertus ab Apcouda Dominus Gaſebecæ, Hẽricus Bertoldus D. Dufflę, Theodoricus à Valecurio, Raſo à Grauia, Ioannes à Gaſebeca, Ægidius à Quaderibba, Walterus ab Huldeberga, & Flandri aliquot. Tertiam aciẽ Anglica Nobilitas explebat. Totidem aciebus Franci diſpoſiti: in quorum caſtris variabant eo die ſententiæ, multis aſſerentibus inſipientiſſimum fore, ſi Franci cum Anglis in ipſo limite Regni decernerent: nam ſi vincerẽtur, proculdubiò hoſtem Regnum nullo reſiſtente perrepturum.

Acies inſtruunt, & nihilominùs res in fumum abit.

Altera porrò die, cùm itidem Franci non mouerent, Eduardus Rex cum Duce noſtro Auennas retrouertit: vbi dimiſſis Germanorum auxiliis, ambo Bruxellam con-

contendunt. Eò vocatum Iacobum Arteuillam, Rex Anglus variis modis ſollicitabat, vt Flandros ſuos fœderi aſſociaret: quod tamen ægrè impetrari potuit, grauioribus ſacramentis, pecuniariis etiam multis deuinctis Flandris, ne contra Francos quidquam molirentur. Sed poſtremò, cùm Arteuillæ callido conſilio Eduardus Franciæ Regis titulum, vt iure materno ſibi debitum, aſſumeret, Gandaui Conuentu indicto, Flandri (quaſi ſacramento Philippo Regi Francorum præſtito ſoluti) libentiſſimè partes eius ſuſcepere; promittentes inſuper, ſe ſuis impenſis Inſulas Duacumque Francis erepturos. Ibidem fœdus ictum eſt inter Brabantiæ Ducem & Comitem Flandriæ, nec non vtriuſque Prouinciæ ciuitates, menſe Decembri, die tertia; in quo fœdere hæc inter alia ſancita: Quòd ſi fortè alterutri ab alteris læſos ſe proclament, tam « Dux quàm Comes præſcripti, eligent ſinguli duos ex ſuo Conſilio, & « tres ciuitates primariæ vtriuſque prouinciæ ſingulæ vnum Scabinum; « qui decem, ad ciuitatem vnam primariam viciniorem loco, vbi iniuria « facta prætenditur, conuenientes, plenam auctoritatem hoc ipſo habebũt « controuerſiæ decidendæ: neque ex dicta ciuitate quiſquam eorum diſce- « dere permittetur, niſi controuerſiâ priùs omnino ſopitâ. Ita hoc fœdus. « Porrò Eduardus Rex eo anno Antuerpiâ in Angliam enauigauit, ſupplendo militi, ac auro colligendo operam nauaturus. Menſe Martio Dux noſter ſtatuit, Ne quis aurum, officij alicuius gratia redimendi, expo- « nat. Homicidæ, ſi exſilij gratia fiat, ſimul vt bona ſua reſtituantur. Vt « Senatui populoque Louanienſi vrbem ſuo arbitrio, etiam inconſulto « Duce, munire liceat. Signata ab Ottone Domino de Cuyck conſangui- « neo Ducis, Ægidio à Quaderibba, Domino Bergæ, Ioanne à Carsbeca, Hermanno ab Oſſa, Equitibus. Initio anni proximi 1340. Ioannes Nortmanniæ Dux à patre Rege Philippo in Hannoniam miſſus, tota regione fœdè deuaſtata, Thynum obſedit. Accurrunt mox ſubſidio Guilielmus Comes Hannoniæ cum Ioanne patruo, Ioannes Dux noſter cum 600. equitibus, Reinaldus Dux Geldriæ, Ioannes Comes Namurci, Comes Montium, Reinaldus Dominus Falcoburgi, & cum 6000. Flandrorum Iacobus Arteuilla. Ceterùm & hinc ſine prælio diſceſſum, conſulente Duce noſtro, vſque ad Eduardi Regis aduentum differri. Is intereà, profligata in Sluſano portu Francica claſſe, cùm in Flandriam appuliſſet, rectà Gandauum contendit. Eòdem, ſoluta Thynæ obſidione, confœderati Principes properarunt. Inde Viluordiæ habito Conuentu, decretum eſt, vt menſe Iulio ſinguli cum exercitibus Tornacum conuenirent: quo cognito, Franci fortiſſimum præſidium immiſere. Nihilominùs ad præſtitutam diem Anglus eiuſque confœderati, moto procinctu, validiſſimis copiis oppidum cinxere. Rex Anglus Martiniana porta, Dux

Aſtu Arteuillæ Flandri Anglo ſe iungunt.

Pactum quomodo eo tempore controuerſiæ ſine armis ſopirentur.

1340

Rex Franciæ in Hãnoniam irrumpit.

Obſidet Anglus cum ſuis, inter quos & Dux noſter, Tornacũ.

Dux noſter cum Brabantinis ad Valencenatem in Abbatia S. Nicolai, ad alteram ripam Scaldis porta Fontis; Germani his proximi verſus Hannoniam conſedere. Vrbe vndique clauſa, obſeſſi eruptionibus ſæpiùs non infeliciter tentatis, oppugnationes hoſtium partim virtute, partim variis artibus eludebant. Obſeſſores autem caſtris ſæpenumerò egreſſi, è vicinis agris ingentem prædam caſtris inferebant. Inter quos Comes Hannoniæ Orchiam & S. Amandum Francis ademit. Germani verò Anglo militantes variè cum Philippi Regis Francorum milite conflictabant; qui Philippus Rex obſidionem prohibiturus, ad pontem Bouinum caſtra locarat. Erat Fontanellæ Cœnobio Ioanna Regis Philippi ſoror, eadem Guilielmi Comitis Hannoniæ mater: quæ inter vtroſque Reges ſæpiùs commeans, tantum effecit, vt ſpe pacis, induciæ annuæ fierent. *Datis induciis, de pace agi cœptum, ſed fruſtrà.* Lecti vtrimque, quorum arbitrio pacis leges conficerentur; ab Anglo, Ioannes Dux noſter, Reinaldus Gelriæ Dux, Epiſcopus Lincolniæ, Guilielmus Marchio Iuliaci, Ioannis patruus Comitis Hannoniæ; à Franco, Ioannes Rex Bohemię, Carolus Comes Alenzonij, Adolphus Epiſcopus Leodij, Ludouicus Comes Flandriæ, & Comes Armeniacus. Ab his tamen nihil concludi potuit. Anno ſequenti 1341. Lilloum pagus 1341
Scaldi propinquus, qui ante aliquot annos inundatione fluminis arenis tectus fuerat, ſtructis aggeribus à vi fluminis vindicatus fuit, impenſis Alarei Præpoſiti Louanienſis, Reddituarij Brabantiæ. *Pagus Lilloo à vi fluminis vindicatur.* Hæc tantùm hoc anno Diuæus. Adiicit iſta Meierus: Rex Eduardus cum maximo bellatorum numero applicat in Britanniam Gallicam. Vix perſcribi poſſet, quàm durum quamque calamitoſum bellum hoc Britannicum fuerit. Quàm autem cruentè à Gallis ſit geſtum, hinc videas. Ad caſtellum, quòd nomen habet Vallum Granarij, ducenti Britones, Francos ducentos ad pugnam prouocabant, ea conditione, vt ſi Britones vincerent, Franci obſidionem Caſtelli relinquerent; ſin vincererentur, in victorum forent poteſtate. Accepta conditione Franci vicerunt, Britoneſque omnes prælio interfecerunt, præter triginta quos captiuos acceperunt. *Cruento duello ducenti Britones contra ducentos Francos concurrunt.* At Ioannes Dux Nortmanniæ cruentus carnifex, in Nannetenſi obſidione omnes illos triginta decollauit, capitaque per murum in vrbem proiecit. Eodem anno ſaccos lanæ ampliùs mille miſit Eduardus Rex in Flandriam, vnde quæſtus bonus, læta tempora, grandiſque lætitia vbique orta. Hæc Meierus. Pergit Diuæus, & adſcribit anno ſequenti 1342. bellum Hoyenſium, quibus opem tulerit Dux noſter; ſed illud non contigiſſe ante annum 1343. ex Hocſemio eius temporis Scriptore patet: qui cùm de incendio Mechlinienſi eodem hoc anno cum Diuæo narraſſet, non niſi ſequenti commemorat de Hoyenſibus. Sunt hæc eius verba: Anno Domini 1342. die 25. Aprilis obiit Do- 1342

 minus

minus Benedictus XII. & electus eſt die 7. menſis ſequentis dictus Clemens VI. Et eodem anno menſis Maij die antepænultima Vigilia Sacramenti, circa horam nonam, igne fortuito fuit Mechlinia conflagrata. *Mechlinia conflagrat.*
1343 Anno verò Domini 1343. reſumuntur & aggrauantur proceſſus Apoſtolici contra Dominum de Heinsburg. Et ex tunc inter Epiſcopũ & Commune Hoyenſe magna diſſenſio eſt exorta. Hæc Leodienſis Hocſemius, eademque pluribus proſequitur; nobis ſufficiet verbis Diuæi ea commemoraſſe. *Bellum iterũm cum Leodienſibus, ſed mox ſopitum.* Dux, inquit, noſter Hoyanis ab Epiſcopo Leodienſi iniuria affectis opem tulit; quorum oppido receptus, arcem immiſſo præſidio à vi Epiſcopi tutatus eſt. Vnde orto bello, cùm Epiſcopus propulſando Duci militem aggregaret, Leuiæ in Brabantia controuerſia compoſita: deducto Hoyo præſidio, ciues ab Epiſcopo gratiam commeruere. Anno 1344. cùm Philippus Rex Francorum Haricuriæ Comitem, alioſque

1344 Nortmanniæ Nobiles proditionis inſimulatos necaſſet, Gothfredus ab Haricuria vir fortiſſimus, metu, ne ob conſanguinitatem Comitis pari ſorte inuolueretur, in Brabantiam confugit; vbi multas poſſeſſiones habebat: nam ex Gothfredi Comitis Virſonij filia prodierat. Porrò Dux noſter cùm Regis gratiam ſummo labore Gothfredo conciliare niteretur, nihil effecit. *Haricurius belli Anglicani fax altera.* Vnde ille in Francum efferatus, in Angliam profugit, belli fax altera. Annum proximum Diuæus intactum relinquit; ſed operæpretium duco iſta ex Meiero adſcribere: Anno 1345. inquit, Teneramundani rebellionem mouerunt contra Tripolim (nempe contra Flandriæ regimen tribus ciuitatibus ab Arteuelda turbatore tributum) cauſa erat, quòd in lanificio Gandenſes illis nouas vellent præſcribere leges, quibus ſolito anguſtiores minoriſque pretij pannos ſuos conficere deberent. Eam ob rem auxiliarem ſibi Ludouicum Comitem adſciſcunt, ac mœnibus recipiunt. Et Ioannes Dux Brabantiæ ſtudioſè dat operam, vt fracto Tripolitano fœdere pax in ſolidum componatur, totaque Flandria Comitem ſuum recipiat.

1345

Arteuella occiſo nihilo fit Flandria pacatior. Tandem Arteuelda Gandaui tumultu populari occiditur, finditur ei ſecuri caput, menſis Iulij die 17. Nihilominùs Teneramunda obſeſſa eſt; tota Flandria, multiſque Anglis illuc ad eam obſidendam confluentibus. Quare Comes, cognita hoſtium multitudine, priuſquam vndique concluderetur, cum Domino Ambaſienſi, cuius tunc Teneramunda erat, vt habet Hiſtoria Atrebatenſis, retrò abiit in Brabantiam. *Obſidio Teneramondana interceſſu Ducis noſtri ſoluitur.* Tandem Dux Brabantiæ, petentibus ſuppliciter ciuibus, interceſſorem ſe præbet; illiuſque arbitrio controuerſia decidenda committitur. Facta oppidanis poteſtas, vt pannos conficerent veteri conſuetudine, ſed quinque dumtaxat Quartis latos; in mœnibus autem ſuis Flandriam verſus tria coacti facere foramina, ſpatio pedum quadraginta, quæ numquam claudi poſſent, niſi de Gan-

Gandenſium, Brugenſium, & Hyprenſium conſenſu; quieuitque dehinc Flandria aduſque Natalem D. Ioannis Baptiſtæ inſequentis anni. Comes autem inter hæc pacem omnibus quæſiuit modis, ſed adeò erant Flandrorũ animi agglutinati Anglis, vt auelli ab illis non poſſent. Quare anno ſequenti 1346. Mechliniam Ioanni Duci Brabantiæ Ludouicus 1346
Comes totam ceſſit pro 85. millibus aureorum regalium, iuramento à Clemente Pontifice ſolutus, quo tenebatur id oppidum numquam alienare. Sed priuſquam Ioannes numeraret, Ludouicus in viuis eſſe deſiit. Ita Meierus. Diuæus hoc modo: Menſe Iunio Dux noſter cum Ludouico Comite Flandriæ conuenit, vt perſolutis Comiti 85000. regalibus, totam Mechliniam obtineret, impetraretque ſacramenti eius, quo iurauerat Leodienſibus, Mechlinienſe oppidum numquam à reliqua Flandria auulſum iri, abſolutionem. Porrò id ne fieret, Leodienſes apud Clementem Pontificem ſummopere obnitebantur, vt vix interceſſu Philippi Regis Comes religione iuriſiurandi liberaretur. Eodem anno Eduardus Angliæ Rex, inſtigante Gothfredo ab Haricuria, in Nortmanniam claſſe venit, quam totam pænè permenſus, vrgente à tergo Philippo Rege, cùm ad Creciacum Picardiæ vicum perueniſſet, aſſumpto ex neceſſitate animo, paruis copiis ingentem Francorum ſtrauit exercitum: à quorum parte deſiderati Ioannes Bohemiæ Rex, Rudolfus Dux Lotharingiæ, Ludouicus Comes Flandriæ, aliique innumeri. Commiſſum hoc prælium, teſte Meiero, qui & de eo pleniùs, poſtridie D. Bartholomæi, die 26. Auguſti. Poſt eam victoriam Eduardus Caleto copias admouit; quod, tutantibus fortiſſimè Francorum nobiliſſimis, vix ſequenti anno obtinuit: ſollicitatis interim Brabantiæ vrbibus, vt in ſocietate contra Francum perſtarent. Intereà Ludouico Comiti Ludouicus filius ſucceſſit; quem ſibi generum adſciſcere, Eduardus Rex & Dux noſter Ioannes æquè contendebant. Erat alienior ab Anglicâ Ludouicus, quòd patris interfectorem ſocerum nollet. Nec ob id tamen Eduardus apud plebem Flandricam (etiamſi apud eam Angli amor, cæſo paulò antè Arteuilla, multùm deferbuiſſet) incitare deſinebat, quatenus Comitem ad filiæ ſuæ nuptias perpellerent: ſi id fieret, Inſulam, Duacum, & Betuniam ſe ſuis impenſis recuperaturum; idque Flandris ob lanæ Anglicæ commercium plurimum vtile fore ſpopondit. Quibus permota plebs, Comitem, vellet nollet, ad affinitatem Angli adeundam compellebat. Qui neceſſitati obſecundans, habitis cum Anglo Caletum obſidente colloquiis, cùm ſe totum huic rei affectum commonſtraret, minùs cautè obſeruantibus ſuis, ſimulato aucupio in Franciam confugit. At verò Ioannes Dux noſter maiore compendio negotium ſuum curarat. Etenim, cùm ob ſanguinis propinquitatem, nullius pænè Franciæ aut inferioris Germaniæ Prin-

Dux noſter emit Mechliniæ reliquũ à Comite Flandriæ 85000 regalibus.

Vincit Anglus Francum ad Creciacum, vbi & caſus Ioannes Bohemiæ Rex, Co. Flandriæ, & alij.

Caletũ ab Anglo obſidetur.

Multis lenociniis Anglus ſibi Flandriam & Comitẽ deuincire ſtudet.

Principum affinitatem quærere poſſet ſine Romani Pontificis venia, Philippus Francorum Rex, necdum penitus placatus Duci, vehementer in Curia Romana obſtabat, ne Duci filios filiáſve ſuas nuptum dare volenti, ſanguinis venia daretur. Quare Duci opus fuit, amicitiam Regis, miſſis ſuorum primis, iterùm expetere; hoc inter alia promiſſo, ſi Comes filiam ſuam acciperet, effecturum ſe, vt abiecto Anglico fœdere, Flandri in futurum Francis concordes eſſent. Re ad Regium Senatum delata, placuit Brabantinæ cum Flandro connubium. Quo per Legatos ſuos relato, Dux, miſſis ad Ludouicum Comitem litteris, eum facilè ad id quod volebat attraxit. Acta hæc eo tempore, quo de Anglico matrimonio tractabatur, paulò antequam Comes in Franciam confugeret. Durante hac obſidione, Eduardus Rex Reinaldum filium Reinaldi Ducis Geldriæ ad nuptias filiæ Iuliacenſis propellere volebat; qui memor pacti anni milleſimi trecenteſimi trigeſimi quarti, & iuſſionis paternæ, qua adegerat eum moriens, vt filiam Brabantini ſibi pactam duceret, in præſenti parêre ſe ſimulans, capta opportunitate ad Ducem Antuerpiam confugit, & filiam eius Mariam ſe ducturum recepit. Ineunte verò anno proximo 1347. Dux noſter in Franciam profectus eſt, vt de filiæ ſuæ cum Comite Flandriæ Ludouico matrimonio cum Rege colloqueretur. Habitus tum Conuentus in ſancto Quintino Veromanduorum oppido: vbi ſponſalia confecta Henrici filij maioris Ducis Brabantiæ cum filia Ioannis Ducis Nortmanniæ; Gothfredi ſecundi filij cum filia Ducis Burbonij; Ioannæ filiæ cum Wenceſlao Duce Luceburgenſi filio Ioannis Regis Bohemiæ; Margaretæ cum Ludouico Comite Flandriæ, & Mariæ cum Reinaldo Duce Geldriæ nuptiæ comprobatæ. Ibidem Ludouicus Comes Mechliniam vniuerſam ſocero conceſſit, facta gratia octoginta quinque millium regalium præcedenti anno promiſſorum. Acta hæc menſe Iunio. Et eodem menſe nuptias Ludouici Comitis, & Reginaldi Geldriæ Ducis Viluordiæ Dux noſter celebrauit. Porrò eiuſdem anni menſe Auguſto, præſidiarij, qui Caleto inerant, inedia, vigiliiſque fracti oppidum Regi Eduardo dedidere: qui pulſis veteribus incolis, Anglorum colonias eò deduxit. Eodem quoque anno Leodienſes victoria anni præcedentis (qua fuſo Engelberti à Marka Epiſcopi ſui exercitu Reinaldum Falcoburgi Dominum interceperant) elati, ductore quodam molitore, Nobilium domos paſſim demoliebantur. Itaque cum Arcantellam, ripis Moſæ inhærentem arcem (cuius Dominus Reinerius nomine, Ducis noſtri beneficiarius erat) obſiderent, profugus is Reinerius in Brabantiam, à Duce auxilia poſtulauit. Qui tota Brabantia coacto milite, in Leodienſium terram profecturus, Reinaldum Geldriæ Ducem & Theodoricum ab Hensberga Comitem Loſſenſem eódem

Econtrà multo artificio Dux noſter eumdem Flandriæ Comitem generũ habere laborat.

Item nititur Anglus ſibi Geldrũ & Iuliacẽſem obnoxios facere.

1347

Magnis affinitatibus Dux noſter liberos ſuos elocat.

Caleto Anglus potitur, pulſiſq; Francis, colonos Anglos illuc traducit.

dem exciuit. Porrò Leodienſes, diruta Arcantella, ad 3000. hominum noſtris obuiàm effuſi, cùm Gelros impeterent, irruentibus à tergo Brabantinis, vſque ad mille quingentos cecidêre; inde reliquis in fugam coniectis, diruta arce Maleni, quam in Brabantinorum perniciem excitarant, coactiſque pacem ſuſcipere Trudonenſibus, Epiſcopum Leodio Dux noſter reſtituit. Claruit eo prælio Henrici filij Ioannis Ducis virtus, quem Limburgi Ducatu & Mechlinia pater donarat, & eo prælio Equitem crearat. Erat eo bello ductor Louanienſium Valterus à Maloponte Eques, ab obſidione Caleti (vbi cum Louanienſibus aliquot Anglo militabat) euocatus. Ceterùm anno proximo 1348. Petrus Couterellus homo factioſus Prætor Louanienſibus datus eſt; cui nihil prius fuit, quàm diſcordias inter Patricios ac plebem, item inter eoſdem ac Ducem diſcordias ſerere. Erat tum Louanienſibus non modica cum Duce cõtrouerſia, eò quòd cenſus ac vectigalia Ducis Senatus arrhæ ſtiterat, donec merces ciuium ob Ducis debita in Francia detentæ liberarentur, idque ex veteri priuilegio, cuius anno 1314. meminimus. Hanc rem Couterellus in peius exaggeratam Duci detulerat, Duce acerbiùs concitato, ita vt vrbi bellum indiceret. Sed toto pænè Senatu Bruxellam eunte, Ordinum precibus Dux placatus eſt, ne quid durius in Louanienſes ſtatueret. Menſe Nouembri eiuſdem anni Henricus Dux Limburgi fatis conceſſit, vir fortiſſimus, ac Imperatori ſummè dilectus, & Regi Franciæ. Hæc Diuæus, poſtremis illis verbis, credo, ſignans Henricum filium Ducis; de quo bis anno præcedenti. Sed illud miror quomodo ibidem eum vocet maiorem filium Ducis, cùm anteà anno 1332. meminerit alterius filij, Ioannis nomine, iam tum ducturi Mariam filiam Regis Franciæ, neque vſpiam tradat de eius morte; niſi quòd ſuſpicor Ioannem illum filium primogenitum obiiſſe anno huius ſæculi quadrageſimo quinto, id colligens ex verbis Meieri, licet deprauatis, illi anno adſcriptis, & quòd hac ratione Henricus iam vocetur à Diuæo maior natu. Pergit Diuæus: Sequenti anno 1349. Flagellatores primùm viſi. Peſtis ſæuiit, & Iudæi impietatis rei ſuppliciis affecti ſunt, & Margareta Brabantica vxor Ludouici Comitis tunc primùm à Flandris excepta. Sic ille breuiter. De iiſdem Radulphus de Riuo Leodienſis hoc modo: Magna per vniuerſum orbem peſtilentia anno ſalutis 1348. graſſata fuit. Ab India ſiquidem ortum habens, ſenſimque per omnes prouincias, maximè Alemanniam, Galliam, Angliam, Flandriam irrepens, mediam ferè partem hominum abſumpſit. Cuius calamitatis cauſa Iudæis à pleriſque fuit adſcripta, quòd fontes & aërem veneno infeciſſent, qui idcircò in diuerſis mundi regionibus partim gladio cæſi, partim ſubmerſi, & tandem in Brabantia toto ferè biennio igne vitam finierunt.

Victis ad Arcantellam Leodienſibus, Dux noſter Epiſcopum ſedi reſtituit.

1348

Couterellus quidam factioſus pænè diſcordiam excitarat inter Louanienſes & Ducem.

Nodus quidam in Diuæo ſoluitur.

1349

Peſtis ſæuiſsima pænè per totum orbem graſſatur.

Hanc plagam ſanguinis excepit profluuium, inaudito cruciatus genere
infinitos enecans: denique ſacri ignis aduſtio carnem ad oſſa vſque con-
ſumens. His cladibus afflicti plerique mortales, publicam peccatorum
pœnitentiam agebant, precibus, lacrymis, flagris ſibi inflictis Dei mi-

Hinc præpoſtera Flagellantium pœnitentia & ſecta exorta.

ſericordiam implorantes. A quibus exorta fuit ſecta Flagellantium, bre-
ui tempore per orbem Chriſtianum longè lateque diffuſa. Hi ſine legi-
timi Superioris ductu ſeminudi incedentes, cruces manibus portabant,
capita caputio & pileo, pudenda lineo operiebant, flagellis in cuſpide
tres nodos aculeatos habentibus ſemetipſos publicè intra & extra Ec-
cleſiam ad cruorem vſque cædebant; carmina quædam fidei partim
contraria, partim ſuſpecta cantabant, poſt triginta tres dies horaſque
duodecim ab huiuſmodi flagellatione reuelatum ſibi ab Angelo aſſe-
rentes, mundatos ſeà peccatis non ſecùs ac ſi nouo Baptiſmatis Sacra-
mento abluti eſſent. Clemens VI. Pontifex horum hæreſim perſequens,
pertinaces ſæculari brachio tradi iuſſit; quare circa noſtras & Moſellæ
1350 partes non diu viſi fuerunt. Anno verò 1350. moritur Philippus Rex
Francorũ, cuius filius Ioannes 26. Septembris Rhemis coronatur. Et eo-

Reducitur Iubileum ſacrum ad annum quinquageſimum.

dem anno Clemens Pontifex Iubileum Bonifacij Octaui propter bre-
uitatem humanæ vitæ ad quinquageſimum quemque annum reduxit.
Hæc Leodienſis ſeu Tongrenſis à Riuo. Hoc item anno, teſte Diuæo,
Couterellus Louanienſium Prætor conſpirauit in Senatum, collecto fa-
ctioſiſſimo quoque textorum, ob id Patriciis infeſtorum, quòd ex offi-
cio complures ſeditionem agitantes, Senatus ante decennium in exſi-
lium expulerat: inquiſito tamen in eam conſpirationem, nihil cõperiri
potuit de auctoribus. Obiit eo anno Raſo à Grauia Eques fortiſſimus,

Naſcitur Comiti Flandriæ ex filia Ducis noſtri filia Margareta.

cuius etiam exteri Chronographi meminere in bellis Anglicis. Et fine
eius anni die 15. Aprilis nata eſt Ludouico Comiti Flandriæ filia Marga-
reta, omnium inferioris Germaniæ Principatuum heredes ex Philippo
Burgundo ſuo tempore productura. Anni ſequentis 1351. fine orta lis
1351 Louanij inter Ioannem Herzium & Henricum à Boutreshemo Equites;
quorum vterque ea in vrbe potentiſſimos conſanguineos habebat; &
vix ſedari potuit, ne armis in foro concurrerent. Eo quoque anno menſe
Martio obiit Valterus à Netenis Eques Louanienſis, conditusq; in Cœ-
nobio Auguſtinianorũ. Ita Diuæus, Louanienſia tantùm huic anno ad-
ſcribens. Sed lubet etiam alia non parui momenti (tamen paucis) adii-

Inſtituuntur Ordo Stellæ in Francia & Ordo Garterij in Anglia.

cere. Anno 1351. inquit Meierus, Ioannes Franciæ Rex Lutetiæ in æde
diui Audoëni Ordinem Stellæ inſtituit; Eduardus autem Rex apud ſuos
Ordinem Garterij, id quod ligaculum ſonat tibiale virile aut muliebre.
Hoc eodem anno Hollandia Zelandiaque grauibus bellis quatiuntur.
Quarto die Iulij pugna naualis in amne Moſa inter matrem Margare-
tam

tam Ludouici Imp. viduam & filium Guilielmum, qui Hollādiam, Zelandiamq; cum Hannonia, viua matre (quæ fratri in eos Comitatus iure ſucceſſerat) ſibi vendicabat. Hîc Coſtus Reneſſius, Florentius Hamſteda, multique alij Nobiles & numeroſum ſine nomine vulgus, Angli item multi auxilio miſſi interierunt. Victa Auguſta in Angliam ad ſororem Reginam fugit. Re dehinc vtcumque pacificata, Hanoniam ſibi Auguſta in vita retinuit. Iſta Meierus. Annos duos ſequentes Diuæus his item verbis tranſmittit: Anno 1352. Valterus à Maloponte Eques, ductor Louanienſium, obiit, cuius locum Bernardus Dominus Borneuallis, Eques fortiſſimus, menſe Februario anni ſequentis iniit; cuius inferiùs abundè mentio fiet. Sic ille. Sed cur non & illud ex Meiero adiiciam, poſteris, ſi ſapiant, inſigne documentum? Ludouicus, inquit, Princeps, cùm eſſet in flore ætatis ſuæ, ad omnem ſe voluptatem ac delicias (proh pudor!) conuertit. Quidquid libitum erat, licere ſibi putabat. Annus erat 1353. ſecuta res triſtis & probroſa. Profectus in Galliam, gratioſam quamdam puellam ex ſe grauidam reliquit; deque prole honorificè baptizanda puerperaque iuuanda, negotium dedit. Verùm vbi primùm reſciuit Margareta eius vxor, dolo ad ſe vocatæ puellæ nares detruncat, vnde intra dies ternos ꝑpropero partu gemellos maſculos enixa, ſtatim vnà cum infantibus obiit. Incredibile memoratu eſt, quanto dolore ſimul & ira ob hæc permotus Ludouicus fuerit. Hæc Meierus. Pergit Diuæus: Anno 1354. cùm Ioannes Dux in ægritudinem incidiſſet, Louanij conuentu Ordinum diu deliberatum eſt, cui imperium regionis, ſi eum mori contingeret, deferretur, filiis eius paulò antè elatis. Tandem communibus omnium animis Wenceſlaus, Ioannæ filiæ maioris maritus, Gelro & Flandro prælatus eſt. Et ſequenti anno 1355. Ioannes Dux, cùm ſe morti iam proximum cerneret, demandata Wenceſlao Republica, commonitiſque Ordinibus, vt ei vxorique fidi deinceps eſſent, Nonis Decembris fatis conceſſit, ætatis anno quinquageſimo quinto, ſuſcepto, vt Trithemius ſcribit, habitu Benedictino. Corpus in Abbatiam Villarienſem elatum eſt. Ita Diuæus, & adſtipulatur Tongrenſis de Riuo, his verbis obitum eius commemorans: Anno 1355. obiit Ioannes Dux Brabantiæ, qui locum & gentem ſuam ſumma tranquillitate rexit, ſepultus in Monaſterio Villarienſi, habitu Ordinis Ciſtercienſis. Habuit Dux iſte tres filias, Margaretam nuptam Comiti Flandriæ, Mariam nuptam Reinaldo Duci Geldriæ, & Ioannam primogenitam, nuptam primùm Wilhelmo Comiti Hollandiæ, & poſt eius obitum Wenceſlao Duci Lutzemburgenſi: quod ita curauerat pater, futurum ſperans, vt amicitia magnorum Principum, quibus ſanguine iunctus erat Wenceſlaus, longam ſuis relinqueret pacem; quod non ita euenit. Hæc ille.

Prælium cruentum inter matrem & filium Hollandiæ Comites.

1352

1353

En fructus præpoſteræ libidinis.

1354

1355

Moritur Dux Ioannes, demandata Republica Wenceſlao marito Ioannæ filiæ.

O ſpes hominum incertas!

ille. De filiis quoque eius tribus, ſed ante eum mortuis, vide ſuprà ad annum 1332. & 1347. Sub hoc Principe Grammaius cœptũ vult Palatium Bruxellenſe, ſed quod deinde ſplendidiùs adornatum conſtat à Philippo Bono ſub annum Chriſti 1452. ac demum ſplendidiſſimè auctum à ſucceſſoribus. Sub eodem quoque Principe anno 1312. ex eleemoſynis piorum, agente quodam Fratre Gerardo, initiũ habet Cœnobium Sororum Pœnitentium Antuerpiæ, quæ Albæ vocantur; & anno 1320. Carthuſia, dicta Vallis S. Catharinæ, in vico Kiela iuxta Antuerpiam, auctore quodam vrbis Dancardo, vt idem loquitur, voti reo: quæ quidem Carthuſia anno 1542. impetu exercitus Roſſemiani deſtructa, Lyram migrauit. Anno verò deinde 1350. inſtitutum fuit iuxta eamdem vrbem celebre Hoſpitale à quodam Falcone de Lampage, vbi non multò pòſt Cœnobium Virginum Regularium coaluit, quæ Facontinæ vocantur. Et ad idem tempus ortum ſuum quoque referunt ibidem Tertiariæ Sorores, domo à quodam Sudermannio iis coëmpta.

Cœnobia quatuor huius tempore Antuerpiæ & in ſuburbio ædificata.

WENCESLAVS
CVM IOANNA,
FILIA PRÆCEDENTIS,
XXXIV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit in vniuerſum annis quadraginta nouem.

IOANNI Duci iuſtis perſolutis, Wenceſlaus Dux, qui Ioannam maiorem natu eius filiam vxorem habebat, cum vxore Louanium profectus, mox die tertia Ianua-
1355 rij anni 1355. more Gallico ad proximum Paſcha exeuntis, Principatum gentis Brabantiæ ibi ſuſcepit; excepti à Senatu ac populo ſummo honore Duces, ſex pannis purpureis, ſex item bobus, ac totidem vini plauſtris donati ſunt. Iurati de more omnia ſe Reipublicæ iura conſeruaturos; præter hoc, promiſerunt ea quæ ſequuntur: Chartas omnes priuilegiorum Reipublicæ, «
Louanij ſeſe condituros, tribus clauibus confectis, quarum vna in Du- «
cum, ſecunda in Louanienſium, tertia in Bruxellenſium poteſtate foret. «
Rempublicam nullis debitis obligationibúſve, inuitis vrbibus, onera- «
turos.

Priuilegia à Wenceſlao & vxore iurata.

WENCESLAVS ET IOANNA XXXIV. BRAB. PRINC.

turos. Neminem ad arcana Reipub. conſilia, qui Brabantinus non ſit, «
admiſſuros. Ducatum Limburgi, Dalhemum, Spremontem, Rodam, «
Carpos, Waſſebergam & Hoſdenam cum Brabantiæ reliquæ corpore «
vnituros. Nullum in iiſdem oppidis præſidio poſituros, qui non cis Mo- «
ſam de fide ritè cauerit. Communem pacem, quæ *Landt-vrede* inter «
inferiores Germanos appellatur, conſeruaturos. Fœdera cum Leodien- «
ſibus ac Flandris rata habituros. Bellum, niſi cum Ordinibus deliberato, «
non aggreſſuros. Præturas apparitionéſve vendi aut elocari non paſſu- «
ros. Brabantiâ neminem in captiuitatem auehi iuſſuros. Aurum argen- «
túmve, inconſultis Ordinibus, non ſignaturos. Magiſtratus ſingulis «
annis renouaturos. Nothos ſpurioſque ab omni Magiſtratu prohibi- «
turos. Magiſtratus quoſuis officio defunctos, geſtorum rationem vt di- «
cant, coacturos; propoſito per parochias Edicto, quo cuilibet de Magi- «
ſtratus iniuriâ Inquiſitoribus conqueri liceat. Curaturos item, vt ſin- «
gulis annis Louanij vel Bruxellæ Inquiſitores collecti de Magiſtratibus «
inquirant; ſontibus multam indicant, inſonteſque officio reſtituant. «
Homicidam, niſi placatis cæſi conſanguineis, patriæ ſe non reſtituturos. «
Si Brabantinus Brabantinum extra Brabantiam in ius vocet (extra cau- «
ſam teſtamentariam, dotiũ, vel piè legatorum) in caput eius & fortunas «
animaduerſuros. Exules ob ſeditiones, homicidia, furta, ſtupra, Bra- «
bantiâ non recepturos. Quæcumque oppida, arces, terráſve generali ex- «
peditione ſubigendas Brabantiæ annexuros. Omnium Cœnobiorum «
priuilegia rata ſeruaturos. Hominibus ſancti Petri Louanienſis ſuum «
ius non imminuturos. Qui metu, ne cauſam perdat, ius ſuum Eccle- «
ſiaſtico alicui vendet, qui ad aliud quàm ad patrium tribunal illam «
trahat, in caput ac fortunas eius ſe animaduerſuros. Omnibus, vt præ- «
dia frugéſve aduerſus ferarum vaſtationem canibus tueantur, conceſ- «
ſuros. Leporum vulpiumque, etiam venationem ceterarum ferarum «
ſolis Nobilibus extra viuaria liberam conceſſuros. Bailliuum Gallo- «
brabantiæ cum apparitoribus ex ſolis Brabantinis conſtituturos. Acta «
hæc menſis die Ianuarij tertia anni 1355. exeuntis more Gallico demum
ad Paſcha, vt dictum eſt. Vnde & quidam ſcilicet annum quinquage-
ſimum ſextum adſcribunt, à Kalendis Ianuariis computu Romano an-
num auſpicantes. Signata verò ſunt à Theodorico ab Horna Domino
Paruwiſij & Craneburgi, Henrico Bertoldo Domino Dufflæ & Ghe-
læ, Gerardo Domino Vorſelariæ Burggrauio Geldoniæ, Ioanne Do-
mino Bouchoudæ, Bernardo Domino Borneuallis Seneſcallo Bra-
bantiæ, Equitibus. At verò deinde Louanio Duces Bruxellam atque
inde Antuerpiam profecti, ius Stapulæ Antuerpienſibus confirma-
runt. Intereà Ludouicus Flandriæ Comes, quòd Venceſlaum à Lo-
ua-

Bellum, niſi cum Ordinibus deliberato, non aggreſſuros.

Brabantũ extra Brabantiam in ius non vocandum, niſi in tribus cauſis.

Modus conciliandæ Chronologiæ in multis.

Confirmãt Duces ius Stapulæ Antuerpienſibus.

Louanienſibus Ducem acceptum cognouiſſet, ſe verò (licet Margaretam Ioannæ ſororem duxiſſet) in vniuerſum Brabantiâ excludi, miſſis Legatis, aliquam Brabantiæ partem doti vxoris adſcribi poſtulauit. Legatis benignè habitis, reſponſum datum, vti Comes Mechliniam conueniret, vbi cum Duce controuerſiam componeret. Ceterùm cùm hinc ſine vlla pacificatione diſcedendum videretur, Comes, ſollicitatis Mechlinienſium animis, promiſſiſque iis nouis priuilegiis, & in iis Stapula trium mercium, de qua aliquoties dictum, tantum effecit, vt ibidem gratiſſimus haberetur. Vnde quaſi proclamato bello, cùm Mechliniam Comes validis præſidiis impleuiſſet, Dux econtrà arces aliquot Mechliniæ propinquas, & limitem Flandricum muniuit. Mox Comes Montanus, Germanorũ aliquot auxiliaribus adductis, Mechlinienſes grauiter afflixit; Bruxellenſes verò permixti Antuerpienſibus, Waſiam Gandauum vſq; incurſionibus variis exurebant. Ita Diuæus. Paulò aliter Meierus, in hunc qui ſequitur modum, ad annum huius ſæculi quinquageſimum ſextum: Belli, inquit, Brabantini duæ erant cauſæ: 1356 Mechlinia empta à patre Ludouici; ſed poſt eius mortem perſuaſione Philippi Gallorum Regis alienata, vt ſuprà relatum eſt. Altera, quòd decem annua millia nummûm Florentinorum dotem Margaretæ Principis à Ioanne Duce promiſſam Venceſlaus Dux pendere recuſaret. Armat itaque Ludouicus omnem Flandricam iuuentutem. Adfuere Gandenſes, Brugenſes & Hyprenſes, & ceteræ Flandriæ Præfecturæ. Mechlinia timore perterrita, in deditionem venit. Priuilegia illi confirmata: nundinæ piſcium, ſalis & auenæ, conceſſæ. Inde occurrit Venceſlaus cum magnis copiis. Prælium factum iuxta Bruccellam ad Scotam arborem (vbi nunc Carthuſienſe Cœnobium) ibi Flandri egregiè vicerunt. Fugatus Venceſlaus, occiſi permulti Brabantini; capta nullo ferè negotio Bruccella, & direpta, partimque incenſa: capta quoque Louanium, Niuella, Fura, Leueacum, Tilmontium, aliaque loca. Hæc 17. die Auguſti. Ita Meierus; quæ eadem Diuæus etiam pluribus proſequitur. Dum hæc fierent, inquit, Venceſlaus Traiectum ad Moſam profectus, cum Carolo fratre Imperatore, eius nominis Quarto, fœdus pepigit his
» legibus: Vt Venceſlaus ac Ioanna Ducatum Lotharingiæ, Brabantiæ ac
» Lemburgi, quoad viuerent, perinde poſſiderent; Venceſlao tamen nihil
» ex iis, inuita vxore, alienare liceret. Si Ioannam ſine liberis priorem mo-
» ri contingeret, ipſi Venceſlao Ducatus permaneret. Si Ioanna Venceſlao
» ſine liberis mortuo rurſum nuberet, proles ex eo connubio ſuccederet.
» Si ambo ſine liberis decederent, Ducatuum dictorum ſucceſſio penes
» Carolum aut alium quemuis proximum Luceburgenſis familiæ heredẽ foret. Acta hæc fine anni 1355. & à Legatis Vrbium Brabantiæ confirmata.

Belli inter Brabantos & Flandros initia.

Eadem clarius à Meiero relata.

Bellum Flandricũ ſummatim narratur, ſed mox etiam plenius cõmemorandum.

O ignauos tunc vrbium Legatos!

mata. Hęc Diuæus; quæ permiſiſſe Ioannam ſcribit Dinterus, quòd ſorori ſuæ Margaretæ eiuſque marito Ludouico Comiti grauiſſimè eſſet offenſa. Pergit Diuęus: Initio anni ſequentis, Ludouicus, intellectis iis quę Traiecti agebantur, cum magno armatorum numero Brabantiam ingreſſus, Bruxellam vſque villas agroſque paſſim exuſſit. Quo comperto Louanienſes, delectu ſuis imperato, cum cohortibus aliquot, ductore Bernardo Borneuallis Domino Equite, Bruxellam properarunt: vbi habito cum Bruxellenſibus colloquio, perſuaſiſque iis, vt vnà in Flandriam irent, quamquam à prudentioribus monerentur, ne ſe potentiori Flandro obiicerent; ſpreto eorum conſilio, Bruxellâ mouent.. Adiunxit ſe iis Comes Montanus cum Germanicis cohortibus. Conſederat tum Ludouicus Comes ad Scotam pagum Carthuſia celebrem, magno Flandrorum exercitu ſtipatus; facto in eos impetu, Brabantini ſumma virtute excipiuntur: Comes Montanus perrupta aduerſa acie Flandros à tergo cędens, noſtris victoriam peperiſſet, niſi Aſchæ Dominus Brabantinorum Vexillifer, fœdè abiecto ſigno, ſuos in fugam attraxiſſet. Cæſi tum magno numero Brabantini, reliqui fugam partim Bruxellam, partim Louanium iniere. Percepta hæc clades in Auguſto, vbi captus inter ceteros Ioannes Dominus Ardui-Montis. Comes Flandriæ Ludouicus mox cum ſuis progreſſus, Bruxellam metu conſternatam ſine vllo negotio occupauit: vbi in Curia erecto ſigno Flandrico, mutatiſque Magiſtratibus, & ciuibus in verba ſua adactis, Sigirum ab Heitfelda Equitem Amptmannum creauit; nullaque deinceps vi vſus, ſuos neceſſaria etiam auro redimere à ciuibus coëgit. Inde, præſidio ibi relicto, Louanium (capta in itinere Fura arce) conceſſit; vbi, omnibus ſummo terrore fractis admiſſus, Senatum populumque in forum, vt fidelitatis ſacramenta facerent, vocauit. Paruit iuſſis maxima Senatus pars; ſed plebs Flandro auerſa, (ſi vera ſunt quæ tradunt Chronographi Brabantini vernaculi) Guilielmi Sadelarij Monachi è S. Gertrudis Cœnobio oratione permota, ne à genuinis Ducibus deſciſcerent, domum ſuam quiſq; defluxit. Addunt iidem Chronologi, eo viſo Comitem, quaſi paruæ adeſſent ad compeſcendum vires, confeſtim relicta vrbe, Bruxellam, atque inde Mechliniam rediiſſe. Sed veriſimilius eſt, ait Diuæus, quod Flandri tradunt, poſt victoriam ad Scotam, Bruxellam, Louanium, Niuellam, Tilemontem, Leuiamque pariter Comiti fidem præſtitiſſe. Id enim Guilielmi Hollandiæ Comitis Tabulæ de pace, de quibus poſteà, apertiſſimè confirmant, vbi has vrbes omnes Flandro iuraſſe fidem ſcribitur. Et ego (verba ſunt Diuæi) chartulas penes me habeo, 21. Septembris Mechliniæ hoc anno confectas, quibus Comes Valterum Caynogam Louanienſibus Prætorem conſtituit, eiuſdem ſigillo munitas: quod Comitem

Brabanti à Flandris ad Scotam iuxta Bruxellam cæduntur.

Occupat Comes Flandriæ Bruxellā, mox etiam Louaniū.

Fruſtrà extenuant hanc victoriā Chronologi vernaculi.

Comes Flandriæ nouum Prætorem Louanij conſtituit.

mitem minimè facturum fuiſſe credo, ſi tam ſubitò Louanio diſceſſiſſet. Porrò concordant omnes menſe Auguſto hanc cladem accidiſſe. Interim eodem pęnè tempore Valterus Herenmaſius Eques, Louanio in Angliam miſſus, à Moranto pirata Flandro interceptus, magna auri ſumma à Louanienſibus redemptus eſt. Dum hęc fierent, Venceſlaus Dux Germanorum auxilia Traiecti colligebat. Erat in comitatu eius Euerardus quidam cognomento Sheren Claes, Patricius Bruxellenſis: qui patriam à Flandris occupatam indignè ferens, communicato cum familiaribus conſilio, clanculùm Bruxellam properat; admonitis per ſecretiſſimos nuntios conſanguineis ſuis in vrbe, quid agendum foret: cumque in eum locum, qui Claræ-paludes dicitur, perueniſſet, noctu admotis ſcalis cum aliquot ſuorum muros tranſcendit: mox, ſociatis ſibi, quot poterat, conſanguineis, Curiam inuaſit; eiectoque Flandrico, Ducis ſui ſignum extulit. Confluxu mox ciuium aliquorum Flandros in extremam vrbis partem coniecit: vbi illi, portarum vnâ præſidio firmatâ, ne exitus præcluderetur, mox omnes præcipiti fuga in Flandriam abiere. Ita præter ſpem recuperata patria, Euerardus Ducem de rebus geſtis certiorem fecit: qui cum maximis Germanorum copiis Bruxellam reuerſus, meritis honoribus affectum, ac Equitem creatum, in proximorum numerum adſciuit; vnde Sherenclaſiorum familia apud poſteros ſemper plurimùm eminuit; quamquam etiam anteà illuſtres viros protuliſſet, ac in his Ioannem huius Euerardi fratrem, Cameraci Epiſcopum. Erant Germanorum primi, qui eo tempore Venceſlao militabant, Comes Montanus, Loſſenſis, Cattinnelobocius, Ioannes Comes Meghemi, Daniel Dominus Meruwedæ, Gerardus D. Iſelſtein, Ioannes D. Arduimontis, Dominus Brederodę, Dominus Amerzoiæ, D. Warluzij, Theodoricus à Billichouia, Gerardus Roſtochius, Ioannes ab Hamalia, Reinerus & Henricus ab Arcantella, Theodoricus à Rupeforti, aliique viri nobilitate inſignes. Reuerſo Duce, rurſum inter Brabantinos ac Flandros ad Santfletum dimicatum lego, aduerſa noſtris fortuna, & Philippo à Wedergrota Equite capto. Namurcum etiam à Duce obſeſſum menſe Nouembri. Eodem bello Louanienſes primùm bombardis vſos, eaſque duodecim numero tum coëmiſſe in Annalibus noſtris reperio, quas *Donder-buſſen* appellabant. Hæc Diuæus hoc anno quinquageſimo ſexto; vbi aliquando mirabar quid ſibi vellet de Namurco à Duce noſtro tunc obſeſſo, cùm vix ſua tueri, vt vidimus, poſſet. Tandem lucem mihi attulit de Riuo Leodienſis Chronographus, res geſtas huius anni ita commemorans: Igitur acri certamine inito, tandemque Domino de Aſſche, hereditario Brabantiæ Vexillifero, Flandrorum armis in fugam acto, Wenceſlai quoque copioſo exercitu, quem ex Germania duxerat, partim fuſo, partim

Sherenclaſius, admotis noctu ſcalis, Flãdros Bruxellâ eijcit.

Nobiles Germani Wenceſlao tunc militantes.

Bombardæ hoc tempore primùm Louanienſibus in vſu.

partim fugato, victoria Flandro ceſſit. Hac non infeliciter vſus Comes, Bruxellenſe ſuburbium flammis donat, vrbs ipſa ſe dedit. Mox eius exemplo Mechlinia, Louanium, & alia minora oppida imperium eius agnoſcunt. Solum Buſcumducis Wenceſlao paret; ad quod ille Ioannaque illius vxor refugit. Wenceſlaus interim impigrè amicos aduocans, extemplò iuſtum cogit exercitum, Flandroſque magna celeritate aggreſſus, Bruxellas, Louanium, ceteraque oppida in ſuam poteſtatem redigit, ſola Mechlinia Comiti Flandriæ parente. Nec ideò animos demittit Flander, vocatis in auxilium Comite Namurcenſi nepote ſuo, & Engelberto Leodienſi Epiſcopo. Mittuntur viri ſtrenui, rei militaris periti: hi Brabantiæ partem aggreſſi, Landen oppidum vicoſque circumquaque adiacentes populantur, & ferro flammaque vaſtant. His auditis, Brabantinę acies accurrunt; acriter hinc inde concurritur; magna vtrimque hominum ſtrages editur. Habebant tunc Brabantini captiuos non paucos Leodienſes; quos Lambertus de Vpey miles cum parua peditum manu, magno vitæ ſuæ diſcrimine, ex hoſtium manibus eripuit. Hæc ille inter alia. Annectit huic anno etiam iſta Meierus: Tota hieme per varios vtrimque incurſus continuatum bellum: Lembeca, Gaesbeca, Anderlecht, Lombeca, Hellebeca, & Affliginia incenſa. Pugna quoque Pictauica in Galliis pugnata fuit 13. Kalend. Octobris, vincentibus Anglis, vbi millia Gallorum circiter ſeptem occiſa; capti viri nobiles ad mille ſeptingentos: inter quos & ipſe Rex Ioannes, & filius eius natu minimus Philippus, dictus Audax, Comites ſeptemdecim, plurimique alij Nobiles. Qui quidem Philippus paulò pòſt Dux Burgundiæ & Comes Flandriæ cur id cognomentũ acceperit, ita narrat idem Meierus ad annum ſequentem: Quodam prandio, inquit, in Anglia, dum recumbentibus Regibus, Philippus filius patri, & Anglus quidã Nobilis Regi ſuo miniſtrarent, & Anglus prior Eduardo Regi miniſtraret, Philippus iratus colaphum illi impegit, Miniſtrabis (inquiens) tu prior Regi Angliæ, vbi ſimul accumbit Franciæ Rex? Et quidem miniſter cæſus vlciſci ſe ferro parabat, ſed acriter Eduardus Rex prohibuit, & collaudato Philippi facto, Gallicè adiecit: *Vous eſtes Philippe le hardy*; factumque eſt vt ex ea die id cognominis retineret, vt Philippus Audax vel Animoſus diceretur. Hactenus Meierus. Initio anni ſequentis quinquageſimi

1357 ſeptimi (proſequente Diuæo) commeante inter vtroſque Principes, Ducem Venceſlaum & Comitem Ludouicum, Guilielmo Comite Hollandiæ & Hannoniæ, tandem de pace agi cœpit: quæ Ati Hannoniæ oppido his conditionibus clauſa eſt: Pax inter vtroſque eſſet perpetua; & captiui „ vtriuſque ſine pretio dimitterentur, exceptis ijs qui pretium exſoluerant, „ aut vadibus datis ad certam diem ſpoponderant. Bonis pulſi tempore „ belli

Buſcumducis receptaculum Wenceſlai & vxoris.

Namurcenſes & Leodienſes auxiliares Flandrorũ item Brabantiam populãtur.

Tota hieme continuatur bellum.

Cæſi ab Anglis Franci 7000. capti 1700. inter quos & Rex, & filius, paulò pòſt dictus Audax.

Vnde Philippus Burgundus dictus ſit Audax.

Tandem pax ſancitur inter Brabantũ & Flandrum.

» belli reſtituerentur. Comes præſidium Affligemio deduceret, & Mona-
» chos reſtitueret. Vt Ludouicus Comes vrbes Brabantiæ à ſacramento
» illi præſtito abſolueret. Louanienſes, Bruxellenſes, Niuellenſes cum
» Thenenſibus, ſingulis annis Comiti, dum viueret, earum vrbium im-
» penſis per ſenas hebdomadas militaret, ſinguli propriis vexillis, numero
» verò 25. virorum. (Meierus habet, cum 25. cataphractis ſub ſingulis ip-
» ſorum militaribus ſignis.) Comiti, quoad viueret, Ducis Brabantiæ ti-
» tulo, Baronum vrbiumque conſilio aſſumpto, vti liceret. Eidem Duces
» noſtri Mechliniam pro belli impenſis cederent. Margaretæ Comi-
» tis vxori Antuerpia, cum vicis, Houa, Wilrica, Berchemo, Ordris, Vil-
» merdonga, Scadebrouca, Lilloa, Berendraco, Burgfleto, Sandtfleto,
» Seilla, Dorna, & Wineghemo, doti aſſignarentur, ea tamen lege, ne quid
» de priuilegiis Antuerpienſium mutet minuátve Comes. Beneficio
» Ducum Brabantinorum hæc Comes poſſideret. Marchiæ ſacri Im-
» perij titulus tamen penes Duces remaneret. Munitiones à Comite in
» Aſcana terra ſtructæ diruerentur. Hoſdenam Duces Guilielmo Co-
» miti huius pacis arbitro concederent. Acta hæc quarta Iunij ſecun-

Comiti Flandriæ titulus Ducis Brabantiæ conceditur, itémque Antuerpia, & alia.

Hoſdena permiſſa Hollando.

dùm Diuæum, ſecundùm Meierum tertia ſequentis menſis Iulij. Mariæ alteri ſorori Ioannæ, vxori Reinaldi Geldriæ Ducis, doti data erat à Ioanne patre terra Turnhoudana, comprehendens Turnohoudam, Wechelam, Ghierlam, Lillam, Berzeum, Vorſelariam, Stagnum Marci (vulgò *Marx-plas*) Arendongam, Weldam, Poppelam, Rauelſiam; qua ille contentus, nihil omnino Ioannam Wenceſlaumque mouebat. Porrò his peractis, profecti Antuerpiam Ludouicus & Margareta, ſacramenta à ciuibus exegerunt. Interim Mechlinienſes Comitem vrgebant, vt promiſſas initio belli Stapulas ipſis concederet. Obſtabant ſummopere Antuerpienſes, aſſerebantque Comitem iure feudali Antuerpiæ Dominum, nihil ſe de iure eorum immutaturum Atenſi pace promiſiſſe: præterea ſe has Stapulas & Imperatoris & Ducis noſtri priuilegio pacificè dudum poſſediſſe, cùm in Comitis poteſtatem concederent: quare iniuſtum fore, ſi priuilegio tam veteri priuarentur. Comes verò contemptim, ſpretis iis quæ allegabant, armata manu vrbem ingreſſus, abductis primoribus, compulit (ſi obſides ſuos recipere vellent) eos ſuæ voluntati obſecundare, chartaſque omnes, quas in Archiuis oppidi condiderant, de eo priuilegio Comiti tradere, lectas inſpectaſque redditurum ſe ſpondenti. Verùm contra omne ius, falſa fide, Stapulæ ius Mechlinienſibus donauit, ſic remiſsis Antuerpiam obſidibus. Anno proximo, qui eſt Chriſti 1358. Louanienſes foſſas ac mœnia exteriora vrbis fodere exorſi, quarto pòſt anno perfecêre. Iſta nec plura hoc anno Diuæus. Lubet inſigne hoc adiicere ex Meiero: Eodem anno, inquit, menſe Aprili, feriis

Limites terræ Turnhoudanæ, dos Brabanticæ nuptæ Geldro.

Comes Flandriæ vi & fraude Antuerpiâ Mechliniam ius Stapulæ transfert.

1358

Comes Hollandiæ incidit in phreneſim. feriis diui Georgij martyris, Guilielmus Bauarus Comes Hanoniæ & Hollandiæ phreneſim & amentiam incurrit, ita vt claudi ac ſeruari per totam reliquam vitam deberet; eoque ſtatu perſeuerauit per annos triginta ad vltimum vſque vitæ diem. Vltio diuina fuiſſe putatur, propterea quòd tam aſper, durus ac rebellis fuiſſet matri ſuæ Margaretæ Auguſtę. (vide ſuprà ad annum 1351.) Hæc Meierus. Progreditur Diuæus: An-
1359 no inſequenti (nempe 1359.) Eduardus Rex Anglorum cum Ioanne Rege Francorum captiuo ſuo (de quo ante triennium) pacem variis conditionibus pactus, quòd eæ à Concilio Pariſienſi non reciperentur, rurſum in continentem ex Anglia tranſmiſit, Francos vi armata ad recipiendas conditiones coacturus. Præmiſerat fidiſſimos ſuorum, qui ſtipendiarios ex inferiori Germania conducerent. Meruêre tum ſtipendia Regi ex Brabantinis Henricus à Bautreshemo Dominus Bergarum, Gerardus ab Harda, Franco ab Halis, omnium ſuæ ætatis Brabantinorum habitus fortiſſimus; quique Eduardo Regi in Aquitanicis, Britannicis, Nortmannicis, Hiſpanicisq; bellis fortem ſæpiùs operam nauauit. Porrò Eduardus Rex à Caleto Picardiam permenſus, Rhemos obſedit. Inde obſidione ſoluta, peruſto omni agro interiacenti, Carnutes proceſſit. Erat in expeditione Valterus quidam cognomento ab Hochſtrata Patricius Bruxellenſis: hic, aggregatis Brabantinorum aliquot, aliorumque Regi merentium expeditiſſimis, Ribeboiſam arcem inter Moduntam ac Lutetiam ſitam occupauit: vnde annis aliquot variis excurſionibus peruaſtatâ vicinâ terrâ, numquam inde pelli potuit, niſi aureorum multis millibus Regi Franco extortis, vt ſuo loco dicemus. Anno ſequen-

Anglus cũ auxiliis Brabanticis & aliis rurſum Franciam inuadit.

1360 ti 1360. pax inter Anglos & Francos Carnutibus coiit, dimiſſuſque Francus Rex, datis obſidibus nobiliſſimis Francorum. Leges pacis his verbis breuiter deſcribit de Riuo Tongrenſis ſeu Leodienſis: Anno 1360. inter «
hos ſummos Principes pax auctoritate Innocentij Papæ inita eſt; cuius «
ſumma fuit, vt Anglus Franco cederet omni iure quod in Franciæ Re- «
gnum, in Nortmanniam, in Andegauenſes, & Cenomanos haberet. «
At obtineret Aquitaniam his finibus, ad quos iungerentur Vaſcones, Pi- «
ctones, Xantones, Petragorij, Cadurci, Lemouices, Engoliſmenſes, Ca- «
leti, Guiarum & Ponticum Comitatus; ipſeq; nullum deinceps vectigal «
vel iuſiurandũ daret Franco. Francus verò redemptionis nomine ad cer- «
tam diem tricies centena millia aureorum perſolueret; & intereà datis «
obſidibus, liber rediret in Galliã. Sic ille, itemq; Meierus. Pergit Diuæus: «

Leges pacis inter Anglum & Francum, agente Innocentio Papa.

Initia tumultuum Louanienſium, ex re quaſi nihili. Hoc eodẽ anno Petrus Couterellus Prætor Louanienſium cùm odium in Patricios alto corde premens, nocendi aliquam materiem diu quæſiiſſet, tandem voti compos fit hac occaſione: Ruſticum quemdam, qui carrum piſcibus onuſtum luto inhærentem, alligato ex vicinis paſcuis equo, extra-

extraxerat, in vincula coniecit: mox furti cauſam dicere coactum, licet Scabini inſontem iudicarent, dimittere noluit. Erant tum in Scabinorum officio, Ioannes à Calſtris, Radulphus à Radingis, Equites; Ioannes à Berthema, Valterus Eueloga, Hartliebus Puzius, Franco Edelherus, & Ioannes à Radeshouio: qui pertinaciam hominis indignati, abſoluto reo, iuriſdictionem Prætori interdixerunt. Quamobrem ſupra modum incandeſcens, Furam proficiſcitur; reque ad Concilium Ducis delata, eaque in maius exaggerata, quaſi non ſibi, verùm ipſi Duci iniuria facta eſſet, Ducem multùm in Louanienſes exacerbauit. Erant in Concilio Ducis permulti, non minùs quàm ipſe Couterellus, Patriciis infeſti, eorumq; præcipuus Reginhartus dictus Schonevorſta. Hic cùm res in deliberationem deduceretur, Duci perſuadere conabatur, vt plebi Patricios committeret ſeu obiiceret: ſi id fieret, facilè Patriciorum libertatem opprimi poſſe; qui iam eò proteruiæ proceſſiſſent, vt & Duci ipſi præſcribere leges tentarent. Quod cùm agi Couterellus ſubolfeciſſet, non exſpectato Ducis reſponſo, Louanium rediit, venenum omne, quod dudum animo conceperat, euomiturus. Plebe etenim in forum excita, cùm pauca de iniuria ſua præfatus eſſet, mox mutata orationis forma, de Patriciorum duro in eos imperio, quantis vectigalium oneribus premerentur; porrò quàm indignè ab omni Magiſtratu honoribuſque arcerentur, diſſeruit; niſi viros ſe præſtent, omnem mox libertatem plebis peſſum ituram: offerri nunc occaſionem libertatis vendicandæ, conniuente ipſo Duce. Et perſuaſit facilè. Itaque ſumptis armis, ad magnum forum, tota ea nocte ante Falam conſedêre; & Patricij, prodito per ancillam cuiuſdam è ſuis plebis motu, Curiam occuparant. Erat tum Louanij Gerardus à Vorſelaria Eques fortiſſimus: qui crebrò inter vtroſque commeans, pacem ſummo labore plebi perſuadere conabatur. Ceterùm plebe obdurata, Patriciis conſuluit, vt per Curiam erumperent, ſe in omnibus adfore pollicitus: quod ijs tentare non auſis, indignabundè abſceſſit. Exoriente itaque Sole, Couterellus ad Curiam cum ſuis perrexit. Tum Patricij metu pauidi, rogare, quid ita, quamque ob cauſam cum armis in publicum procederent. Reſpondere illi, ſe nullius exitio aduenisse; verùm ſtatum vrbis ac diuitias ſcire velle, & rationes à Quæſtoribus exigere; quibus editis, confeſtim ſe ab armis diſceſſuros. Quo audito Patricij, conſcientia à Quæſtoribus rei benè geſtæ freti, Couterellum in Curiam admiſere. Ceterùm is confeſtim claues vrbis tradere eos compulit, & ipſos in arcis cuſtodiam miſit. Renouati mox de plebe Magiſtratus. Creati Conſules N. ex Patriciis, Ioannes à Cumptich ex plebe. Scabini verò ex Patriciis quatuor, ex plebe tres, Couterello Rempublicam pro libito gubernante. Quibus ita ex ſententia geſtis,

En quid poſsit inuidia & æmulatio.

Concitat Couterellus Prætor plebem contra Patricios.

Inuadit is Curiam.

Mutat totam faciem Reipublicæ.

Ff Coute-

Couterellus Reynardum Dominum Schonevorſtæ de omnibus certiorem fecit, eique ac Duci immenſam pecuniam addixit, vt à plebe acta confirmarentur. Captiui intereà ex Patriciis, veriti ne quid durius in eos ſtatueretur, perſolutâ Couterello ingenti pecuniâ, liberati, vrbe profugerant. Fuêre eorum nobiliſſimi, Ioannes à Bornevalle, filius Bernardi Ductoris Louanienſium, Gobhelmus, à Calſtris, Maurellus, à Wilra, Radulphus, à Radingis, ex Limingis, Herengodeuaerts, à Maloponte, Herzius, Platvoet, Herenmaes, à Borchouiis, omnes Equites; armigerorum verò ingens numerus: quibus arma adempta Couterellus ſuis diſtribuit. Aberat tum Wenceſlaus in Leucos ſeu Lucemburgios profectus. Quare Ioanna Dux, re ad conſilium ſuum delata, Legatis Louanium miſſis, Patricios recipi poſtulabat. Petiêre ſeditioſi, Parcum (Cœnobium eſt iuxta Louanium) mitti aliquos è Ducali Conſilio, cum quibus de pace ageretur. Quo facto, cùm Boutreshemi & Heuerlæ Domini, Gerardus ab Elſta, Henricus à Delbrouca, Bertrandus à Lara, Ludouicus Martellus, Equites, negotio ſe intermiſcerent, pax confecta, ſed mox rurſum infracta eſt. Vnde effectum, vt ſeditio vſque in annum ſequentem duraret. Simili modo & Bruxella eo anno concuſſa eſt. Plebs è ſuo corpore mediam Senatus partem creari volens, ante biennium, metu maioris motus, Patriciis permittentibus, votis potita fuerat; nec inde modeſtior, hoc anno ſublatis penitus Patriciis, omnes Magiſtratus inuadere ſperans, in res nouas inſurrexit. Patricij verò, hoc cognito, in vnum coëuntes, & iungente ſe iis Gerardo à Vorſelaria, qui Louanio illuc aduenerat, ne id malum remotiùs ſerperet, Decuriones ſingulorum officiorum in Curiam vocarúnt, vt de cauſa ſeditionis inquireretur. Lanij ſuos mittere abnuentes, vim Patriciis pararunt. At illi, coacto non modico clientum ſuorum manu, portam lapideam obſtruxerunt, ne Cappellenſis parochiæ incolæ laniis ſe iungerent. Hinc in forum Inteſtinorum progreſſi, occurrentes lanios profugant; moxque, ædibus eorum effractis, omnes in cuſtodiam mittunt. Quo facto, antequam fama eius cladis latiùs ſpargeretur, verſus lapideam portam perrexêre; qua effracta, Cappellenſes expectabant. Iam in forum irrumpere nitebantur; Patricij verò ante Curiam conſiſtentes, partem ſuorum per poſticum mœnium verſus Cappellam miſerant, qui vicum Fullonum incenderent. Præmiſſi etiam ad Sabulum, qui conſpecto igne, claſſicum ſonantes, Cappellenſes à tergo inuaderent. Quo, vt conſtitutum erat, facto, Cappellenſes, quò fugerent neſcij, multi cæſi, complures verò capti pœnas ſuæ temeritatis variis ſuppliciis dedêre. Hic finis ſeditionis Bruxellæ.

Mittit Louanium Legatos Ioanna Dux.

Conficitur pax, ſed haud diuturna.

Item Bruxellæ fœdè tumultuātur.

Seditioſi multi cæſi, alij capti ſimiliter pœnas luunt.

1361 Sequenti anno 1361. durante adhuc ſeditione Louanienſi, Couterellus, ceterique coniurati, veriti ne Patriciorum inſtantia permotus

tus

tus Dux vrbi copias admoueret, ferendæ propulſandæque obſidioni congrua prouidebant, pecuniæ in primis conficiendæ inſudantes; quam, centeſima bonorum ciuibus indicta, ingentem conflarunt. Curarat tum Couterellus eligi Conſules Henricum Papam Patricium, ac Henricum Andream ex plebe. Interim Wenceſlaus componendæ huius diſcordiæ cauſa coacto exercitu, Louanio haut procul caſtra locauit menſe Octobri. Vnde metu conſternati Couterellus ac reliqui eius factionis, de pace Legatos miſere; promittentes ſe Patricios non ſolùm in vrbem recepturos, verùm etiam de omnibus iniuriis ſatisfacturos. Re ad Conſilium Principis delata, præſcriptæ hæ pacis leges: Vt inter Patricios plebeioſque iniuriarum obliuio eſſet. Ij, qui ſeditionis auctores fuerant, Duci occurrentes nudis capitibus, ac in genua prouoluti pacem expeterent. Senatus deinceps ex Patriciis & plebe deligeretur. Scabini videlicet quatuor ex Patriciis, tres ex plebe, vndecim vtrimque Iurati; ex quibus duo Conſules eſſent Patricij. Qui pecuniariam multam ſeditionis tempore indictam necdum exſoluiſſent, immunes eſſent. Charta Priuilegij à Ducibus, cùm Louanij Principatum exciperent, condita, redderetur. Arma ferre plebeij deinceps vetarentur. Si in Senatus electione diſſidium fieri contingat, Prædicatorum, Franciſcanorum, Auguſtinianorum arbitrio decidatur. Signata hæc à Wenceſlao ac Ioanna Ducibus, Guilielmo Duce Iuliaci, Roberto Namurcenſi, Ioanne Comite Salinæ, Arnoldo Domino Rumenæ & Quacbecæ conſanguineis Ducis; Reinardo Domino Schoonuorſtij, Henrico à Bautreshemo Domino Bergarum, & aliis, 19. Octobris. Poſtera die ingreſſus Wenceſlaus Dux, ſummo honore exceptus eſt. Lecti tum Scabini, quibus toto eo anno vrbs caruerat; à Radingis, à Netenis, Couterellus (Prætura, vt credo, abrogata) & Kerſmaker Patricij; Monetarius, Siſayna, Gerlachus, ex plebe. Mox tamen hæc conciliatio, metu à plebeiis extorta, nouas ſubinde diſcordias inuexit; Patriciis impotentiùs ferentibus plebem honoribus ſibi æquatam, & Couterello omnia ad ſe trahente. Cuius potentiam eò creuiſſe legi, vt ſumpto vrbis ſigillo, diuerſarum regionum hominibus redditus vitales diuenderet, pecunia inde prodeunte in ſuam ſuorumque rem verſa. Quam indignitatem non ferentes Patriciorum optimi quique, rurſum vrbe ſeceſſere. Hinc anno inſequenti 1362. menſe Iunio Couterellus ſe ac Gedulphum Roggam Conſules; Scabinos verò Godertoium, à Dormala, Papam, Meningum, Piſtorem, Andream ac Herthalſium creari curauit: ac memor caſuum humanorum, fortuna iam ſecunda afflante, ſuæ ſortis non oblitus, ſibi ſuiſque litteras obligatorias complures obſignauit; vt ſi actorum ratio reddenda aliquando foret, vnà ablatis iis ad longinqua confugerent.

Coacto exercitu mouet Wenceſlaus in Louanienſes.

Pax tandem ſeditioſis datur, nec iſta diuturna.

Toto anno Louanium fuerat ſine Scabinis.

1362

Iterùm ſibi omnia arrogat Couterellus plebeijs innixus.

Rurſum tendit in Louanienſes Wenceſlaus.

Interim Patricij apud Ducem inſtare non deſinebant, vt coërcita Couterelli plebiſque inſania, eos in patriam reduceret: quorum precibus, rurſum magno Nobilium militumque numero ſtipatus Bancum procedens (quod Cœnobium eſt vrbi propinquum) tantum metum incuſſit, vt ſine mora Couterellus ſuique, pacta incolumitate, ad eum egrederentur, imperata ſe facturos, ac Patricios vrbe recepturos polliciti. Tum Dux confirmatæ paci prioris anni addidit, vt Patricij, plebeiorumque officiorum Decuriones ſe in perpetuum eam ſeruaturos iurarent. Patricij duodecim, plebs 40. obſides darent. Acta hæc 8. Februarij, adhibitis teſtibus Ioanne à Pollano Domino Leccæ, Henrico à Boutreshemo Domino Bergarum, Dominis Bouchoudæ, Withemi, Borneuallis, & Ioanne à Luceburgo Sigillifero. His peractis, Patricij omnes in vrbem maxima lætitia rediêre, numero vltra centum; quos & ſingulos Diuæus nominat, plures, etiam iam ſemel atque iterùm nominatos, & addit: Tanto Nobilium numero Louanium ea tempeſtate florebat. Confecta pace, promiſſa Duci viginti octo millia aureorum, qui *Moutons* patria lingua appellabantur; Domino Schoonvorſtæ tria millia, Domino Bergarum mille, Duci Iuliacenſi tria millia ſexcenti, aliæque ſummæ aliis, ſicque Dux Furam ſe contulit. Quò profectus Couterellus, cùm ſe parum gratum Duci Nobilitatique conſpiceret, mali quid ominatus, Louanium reuertit: vbi collectis fortunis ſuis, aſſumptiſque iis litteris, quas eum ſibi ſuiſque ſigillo vrbis dudum obſignaſſe diximus, vrbe abceſſit, multos ſeditioſorum ſecum trahens. Suffectus mox in Conſulatu Ioanneș à Calſtris Eques, in Prætura verò Arnoldus à Wilra. Hæc Diuæus.

Pace conſtituta patricij Louanium redeunt.

Couterellus collectis fortunis cum multis ſeditioſis Louanio diſcedit.

Eodem anno, inquit de Riuo Leodienſis huius temporis Scriptor, menſe Septembri obiit Innocentius Sextus, & electus eſt Grimardus Abbas ſancti Victoris Maſſilienſis in Italia eo tempore agens; quo ego quoque qui hæc ſcribo (nota ætatem Scriptoris) iſtic eram. Hic ex Italia Auenionem rediens, coronatus Dominica die ſancto Leonardo ſacra, Vrbani Quinti nomen aſſumpſit, & anno Pontificatus ſui quarto Auenione relicta, Italiam repetiit. Eccleſiam Lateranenſem, Eccleſiam B. Benedicti in monte Caſſino, aliaſque plures vetuſtate collapſas ſtatim reſtituit, vitęque ſanctimonia tam celebre nomen breui tempore conſecutus fuit, vt ſicut nuper in Auenione, Rex Franciæ Ioãnes cum Regina Regnique Proceribus eum veluti Sanctum magna veneratione proſecuti fuerant, ita in Vrbe Imperator Carolus, Imperator quoq; Conſtantinopolitanus & alij Principes viri præcipuo honore haberent. Hac tempeſtate Ioannes Wiclefus hæreſiarcha, quia non potuit conſequi Epiſcopatum Vigornienſem, cœpit deprauata ſua dogmata per Angliam ſpargere, ſcriptis pluſquam 200. librorum voluminibus, quibus non ſuis tantùm, ſed &

Vrbanus V. Auenione parat Romam Sedem Pontificiam reducere.

Wiclefus fit hæreſiarcha ob non adeptum Epiſcopatum.

Mar-

Marcionis & Manichæorum à pluribus retrò ſæculis damnatis ab Ec-
cleſia hæreſibus, Angliam, Scotiam, & vicina loca infecit. Hæc de Riuo
tunc viuens. Sed intelligendum eſt Vrbanum cœpiſſe, quod ſucceſſor
ſcilicet eius Gregorius II. perfecit: nempe vt is decimoſexto hinc anno
ex Auenione Romam Sedem Pontificiam omnino reſtituerit, anno ſe-
ptuageſimo tertio poſtquam inde abfuiſſet, tumultuante dudum vn-
dique Italia. De quo & idem Auctor paulò pòſt pleniùs: Anno 1363. 1363
menſe Maio Dux Wenceſlaus Louanium venit (verba ſunt Diuæi)
vbi ſumma omnium congratulatione exceptus, compoſitoque vr-
bis ſtatu, Nouem viros conſtituit, ſex Patricios, tres plebeios; quo-
rum arbitrio Particiis id omne quod pro ſui redemptione biennio antè
exſoluere coacti fuerant, reſtitueretur. Acta hæc Kalend. Maij. Erat eo
tempore Wenceſlao Duci cum Gelris bellum hac de cauſa: Reinaldus
primus Dux Gelriæ, mortuâ Sophiâ, filia Florentij Bertoldi Mechliniæ
Domini, ex ſorore Eduardi Regis Angliæ Reinaldum ac Eduardum
protulerat. Inter hos, defuncto parente, multis annis conflictatum fuit,
vtriſque potentiſſimis in Geldria factionibus ſubnixis. Reinaldo Hec-
kerlingi, aliis Heeckheri; Eduardo verò Bronchorſtij fauebant: quo-
rum ope biennio antè Eduardus fratrem Reinaldum ceperat, ac in ar-
cem munitiſſimam coniecerat. Erat Reinaldo nupta Maria Ioannæ
Ducis noſtræ ſoror, quæ in Brabantiam profuga, Wenceſlaum permo-
uit in Gelriam ducere: vbi is, rebus fortiter geſtis, Bommelæ Wer-
dam Eduardo ademit. Hinc bello vtrimque exſuſcitato, cùm Eduardus
Bommelam recuperaſſet, Dux noſter, collecto exercitu, Gelriam in-
greſſus immenſam prædam reduxit. Paria meditante Eduardo, quo-
rumdam Principum interceſſione dextræ mixtæ 1369. Reinaldo tamen
in vinculis permanente. Sequentis anni 1364. initio, cùm Couterellus, 1364
ſuique, litterarum vigore (quarum antè meminimus) mercatores alioſq́;
ciues variis in locis detinerent, ſtatutum à Duce, vt Couterellus, Ioan-
nes Hannemannus, eorumq́ue ſocij ad 41. in perpetuum exſules eſſent,
propoſito præmio 400. aureorum, qui Couterellum viuum mortuúmve
adduxiſſet; qui aliquem de ceteris, 25. Acta hæc 13. Maij, ſignata à Do-
minis Bredæ, Bergarum, Vorſelariæ, Bouchoudæ, & Borneuallis. Eo-
dem anno, mortuo Ioanne Rege Francorum, Carolus filius eius menſe
Maio Rhemis coronatus eſt. Huic coronationi Wenceſlaus Dux, noui
Regis auunculus, interfuit: nam ſoror eius Bona, Ioannis defuncti Re-
gis vxor fuerat. Inde reuerſus Rauaſtenum obſedit ad ripam Moſæ ſi-
tum oppidum, à Domino Falcoburgi tum poſſeſſum; quod tamen expu-
gnare nequiuit. Eodem anno colluuies hominum perditiſſimorum, qui
Regibus Franciæ & Angliæ meruerant, in vnum collecta, totâ Galliâ va-

Initia & cauſa belli Geldrici.

Mouet Wēceſlaus in Geldrum Eduardū, qui Reinaldū fratrem maritum ſororis Ioannæ noſtræ in vinculis habebat.

400. aurei conſtituuntur in caput ſeditioſi Couterelli.

Obſidet Wēceſlaus Rauaſtenum, ſed nullo effectu.

gabatur: qui cùm infinita ſcelera patraſſent, diuerſis in locis carptim occiſi fuerunt: quorum non parua manu in Leucis fuſa, Dux noſter Meſelinum Paruum, Ducem eorum, Luceburgi ſupplicio affecit. Eodem anno Rex Cypri, cùm totam pænè Europam peragraſſet, vt Principes Chriſtianos in Turcas concitaret, Bruxellam venit, vbi liberaliter exceptus eſt. Sub idem tempus Valterus ab Hoochſtrata, cuius & ſuprà meminimus, qui occupatam Ribeboiſam arcem Meduntæ vicinā quinquennio ſumma mercatorum iactura tenuerat, cùm nullis commentis inde pelli poſſet, auro emptus eſt; & acceptis à Bertrando Geſquinate Francorum Comiteſtabuli ſex millibus Francorum aureorum, Bruxellam rediit. Hoc quoque anno Couterellus, collecta non modica ſuorum manu, eaque turmatim præmiſſa, vrbi Louanienſi inſidias tendebat, ſperans eorum ope, quos fidos in vrbe habebat, eam in poteſtatem redigere: ſed conſpiratione detecta, punitiſque conſortibus, totus hic dolus euanuit.

Rex Cypri fruſtrà conatur Chriſtianos in Turcas concitare.

1365 Sequenti anno 1365. Carolus Imperator Wenceſlaum fratrem Alſatiæ Præfectum, ac viarum publicarum defenſorem conſtituit, vt ab incurſu Linfarorū itinera obſidentium negotiatores viatoreſq; tueretur; quod ille munus non ſegniter obiuit.

Carolus Imperator Wenceſlaū fratrem creat Præfectum Alſatiæ.

1366 Anno proximo 1366. Dux Hamersbachiam arcem, cuius incolæ mercatorum maximi ſpoliatores erant, obſidione fatigatam diruit. Suberat Hamersbachia Faſterado à Meroda puero, cuius tutores hæc inde fieri permittebant. Hæc Diuæus, quibus pauca addere lubet ex Meiero: Renatum, inquit, hoc anno bellum, prædęque ac latrocinia, cum grandi mercatorum præcipuè diſpendio, inter Flandriam & Hanoniam. Cauſam ex eo natam lego, quòd Ioannem Angienſem Ludouici Flandriæ Comitis cognatum Albertus Bauarus Procurator Hanoniæ capite truncaſſet apud Quercetum. Ceterùm pacificatum tandem lego, cædemque Angiani ab Alberto maxima pecunia expiatam ac redemptam. Hollandi fatentur Angianum ſui vindices habuiſſe ſex fortiſſimos fratres. Eodem anno Petrus Rex Cypri de Saracenis victoriam retulit, & cum Sultano Ægypti inducias pepigit; itemq; Eduardus Princeps Walliæ profectus in Hiſpaniam Petrum Regem Caſtellæ, qui ad ipſum pro auxilio in Vaſconiam refugerat, victis Gallis, pulſoque Henrico notho, in Regnum reſtituit. Verùm cùm Petrus Rex pacta pro milite ſtipendia non ſolueret, nihil ampliùs auxilij à Principe Walliæ accepit.

Prædæ inter Flādros & Hannones.

1367 Quapropter anno inſequenti 1367. Henricus germanus eius ille nothus auxilio Gallorum rediit, victumq; fratrem ac in poteſtatem redactum ſecuri percuſſit, & Regnum occupauit. Menſe Decembri ad ferias D. Nicaſij per noctem tanta inhorruit tempeſtas ac furor ventorum, vt dies mundi nouiſſimus adeſſe videretur. Orta ad hæc peſtilentia magnum extinxit mortalium numerum

Henricus nothus occupat Regnum Caſtellæ, Petro fratre ſecuri percuſſo.

rum

rum apud Flandros & Brabantos, eorumque vicinos. Ita Meierus. Hoc eodem anno, referente Radulpho de Riuo Decano Tongrenſi, qui tum viuebat, Ioannes Mandeuilius natione Anglus, vir ingenio & arte medendi eminens, qui toto ferè terrarum orbe peragrato, tribus linguis peregrinationem ſuam doctiſſimè conſcripſit, in alium orbem nullis finibus clauſum, longeque hoc quietiorem & beatiorem, migrauit 17. Nouembris, ſepultus in Eccleſia Wilhelmitarum, non procul à mœnibus ciuitatis Leodienſis. Hæc ille. Anno 1368. narrante Diuæo, Margareta 1368
vxor Ludouici Comitis Flandriæ Ioannæ noſtræ ſoror viuis exceſſit, filia vnica relicta, nomine item Margareta, quam Philippo fratri ſuo iungi Carolus Rex Francorum omni modo cupiebat. Quamobrem Tornacum profectus, Wenceſlaum Ducem, Albertum Comitem Hannoniæ & Hollandiæ, & Ludouicum eò exciuit. Ludouicus, excuſata valetudine, in Flandria remanſit, inſtantibus vehementiùs Flandriæ vrbibus, vt niſi receptis Inſula, Duaco, & Orchia, in id coniugium non conſentiret. Porrò mater Comitis, virilis animi mulier, cùm ſibi mamillam abſcindere minaretur qua eum lactarat, euicit, vt regiis poſtulatis acquieſceret. Anno inſequenti 1369. Petrus Couterellus ſe vrbi Louanienſi numquam controuerſiam moturum ſpopondit de 1400. veteribus ſcutatis, quos ſibi ad vitam ſuam deberi ſigillo vrbis, vti diximus, falsò obſignarat; nec ſe ſuoſque vmquam ijs aut conſimilibus litteris vſuros. Acta hæc menſe Martio, adhibitis vadibus qui cum Couterello tabulas huius pacti obſignarent, Ioanne Domino Bouchoudæ, Valtero Domino Heuerlæ, Equitibus; & Henrico à Cuyck. Eiuſdem anni 13. Kalend. Iulij, Gandaui nuptiæ celebratæ inter Philippum Ducem Burgundiæ & Margaretam filiam Comitis Flandriæ magna pompa; quibus & Wenceſlaus cum Ioanna intererat. Hæc tantùm Diuæus. Meierus inter alia etiam hæc adiicit: Menſe Iulio Angli, Belgæ, & Germani, duce Ioanne Lancaſtrio Eduardi Regis filio Caleſiam magno numero applicant, Ghiſnenſes, omneſque Atrebates miris modis vexant, omnia ruinis & incendiis vaſtant. Contra eas graſſationes exercitus Gallorum, Duce Philippo Audace, quamuis nouello marito, Somonam fluuium tranſit, atque ad Monſtrolium oppidum deſcendit: Angli in valle Toruahemenſi caſtrametati ſunt, Dux Burgundiæ montem Toruehanicum occupauit. Magna erat prælij expectatio. Priores Regis nutu abierunt Galli, ignominiosè quidem, ſed fructuosè, & Angli poſtero die ſimiliter Caleſiam ſe receperunt. Hoc anno menſe Iunio Iudæi Bruxellæ venerabile Corpus Chriſti pugionibus & gladiis transfixerunt, vnde cruor copiosè effluxit; quod ob ſcelus eodem in oppido viui fuêre concremati. Iſta Meierus: confirmanturque eadem ex

Moritur Comitiſſa Flandriæ, Ioannæ noſtræ ſoror, vnica filia relicta.

Margareta Flandrica deſpõdetur Philippo Audaci fratri Regis Francorum 1369

Eorumdem nuptiæ celebrantur magna pompa.

Venerabile Corpus Chriſti Bruxellæ à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur.

 Archi-

Archiuis ratiociniorum Brabantiæ, vbi hæc inter cetera etiamnum leguntur: Item recepta ex venditis bonis Iudæorum, poſtquam exuſti ſunt circa Aſcenſionis Domini anno 1370. qui delati fuerant, & condemnati vt viui exurerentur, eò quòd pugionibus transfixerant ſanctum Sacramentum Altaris, furtim ex Cappella S. Catharinæ Bruxellẽſis ſublatum, quatenus eadem bona venerunt ad manum Receptoris: primùm, per
1370 manum Reineri Hollants Collectoris Bruxellenſis. Anno 1370. Ordo S. Brigidæ virorum & mulierum, ab eadem ſancta femina paulò antè inſtitutus, confirmatur: & eodem anno 14. Kalend. Ianuarij Vrbanus Quintus Papa obijt. Ita Onuphrius. Nihilominùs de Riuo tunc viuens tradit eum defunctum anno præcedenti; qui & hæc addit: 19. Decembris Feria 5. moritur Vrbanus Quintus SS. memoriæ Pontifex, in Eccleſia Auenionenſi primò ſepulturæ traditus, vbi ſtatim multis cœpit miraculis coruſcare; inde tranſlatus Marſiliam in Monaſterium S. Victoris, vbi priùs Abbas fuerat: ſucceſſit Gregorius Vndecimus, de quo vide dicta & anticipata ex eodem hoc Auctore ſuprà ante annos octo, itemque dicenda annis octo pòſt.

Vrbanus Papa moritur, & mox miraculis claret.

1371 Anni 1371. menſe Maio (verba ſunt Diuæi) Ioannes futurus Dux Burgundiæ & Comes Flandriæ natus eſt, ex Philippo & Margareta progenitus. Geſtum eo anno bellum Iuliacenſe à Wenceſlao Duce infeliciter. Id ortum habuit hac de cauſa: Prædones aliquot, exſpoliatis mercatoribus, in Iuliacenſem terram receptum habere dicebantur. Quo ad Ducem noſtrum delato, miſſa Legatione ad Iuliacenſem Marchionem Guilielmum, monebat, vt mercatoribus iacturam reſarciri, & in maleficos animaduerti curaret. Ceterùm Iuliacenſis, illiberaliter habitis Legatis, eius ſententiæ reſponſum dedit, vt bellum quàm pacem cum Duce malle videretur. Reuerſis Legatis, bellum in Iuliam decretum; conſcriptiſque in Brabantia equitum peditumque numeroſis copiis, auxilia etiam non modica, Francia, Flandria, Lucemburgo, ac Alſatia viciniſque regionibus exciuit. Parata expeditione, Bruxellâ per Louanium Traiectum Moſæ Brabantinorum exercitus proceſſit. Huc etiam auxiliares confluxere. Recenſito ibi milite, in Iuliam Dux progreſſus, obuium hoſtem habuit. De modo pugnæ variatur. Froſſardus Gallicus Hiſtoricus, ſcribit exploratores à noſtris præmiſſos, nihil certi retuliſſe; hoſtes verò noſtrorum diſpoſitionem longè antè edoctos, alterius diei ſumma luce, noſtris tam improuisò ſuperueniſſe, vt Duci ad Miſſæ ſolemnia eunti de eorum aduentu trepidè nuntiaretur. Inde magis trepidè ordines diſpoſitos, mox à cuſtodibus corporis Ducis Ioanne Falcone, Balduino à Belloforti, Roberto Colonienſi, & Gerardo Bieſio, diſiectum in fronte aciei ferocientem Bruxellenſium equitatum: porrò intellecta ea noſtrorum trepidatione, hoſtes, facto impetu, ſtrata con-

Naſcitur Ioannes filius Audacis.

Bellum cũ Iuliacenſibus ob mercatores ſpoliatos.

Variè refertur de hac pugna.

confeſtim prima acie, quam Guido Comes S. Pauli & Valeranus F. ductabant, reliquos pari impetu diſieciſſe, trucidatiſque compluribus, maximum captiuorum numerum fuiſſe. Noſtri verò Chronographi aſſerunt Brabantos prima congreſſione victores, cæſo Eduardo Geldriæ Duce, capto quoque per Ioannem à Dighemo Bruxellenſem Guilielmo Marchione, ſub veſperam quieuiſſe, moxque omnis metus ſecuros à reliquiis exercitus Iuliacenſis repentino incurſu ſuperatos. Interim omnes concinunt captum Ducem noſtrum; cæſum ab altera parte Geldrum; vtrimque deſideratam non modicam multitudinem, à noſtris verò maiorem cæſorum cladem & captiuorum. Cæſorum ex noſtris illuſtriores fuêre, Henricus à Cuyck, Valterus à Geldonia, Ioannes à Calſtris, Franco Sueuus, Valterus Pipenpoius, Guilielmus à Glymis, Equites; Ioannes à Redelghemo Prætor Bruxellenſium; ex auxiliaribus Guido à Ligniaco Comes S. Pauli, Ludouicus à Sanpya, Gerlacus à Boulandia, Georgius à Visbacho, Vynricus à Waieberga, Equites. Captiuorum numerus iniri non potuit. Pugnatum eſt hoc prælium 13. Kal. Septembris. Ita Diuæus, apud quem, qui volet, etiam legere poterit prolixum catalogum omnium Nobilium qui huic expeditioni interfuerunt. Scriptor Leodienſis ſeu Tongrenſis, Radulphus de Riuo aliquoties citatus, qui tunc viuebat, his verbis bellum iſtud commemorat: Anno, inquit, à Chriſto nato 1371. Octaua Aſſumptionis B. Mariæ Virginis, ex parua ſcintilla magnum, vti aſſolet, inter Wenceſlaum Brabantiæ Ducem & Guilhelmum Iuliacenſem Marchionem exarſit belli incendium, quòd ille diceret ſuos Brabantinos negotiatores in agris Iuliæ, magno ſui contemptu, fuiſſe ſpoliatos. Igitur ea re mirum in modum commotus, magnum vndique conflauit exercitum. Erant in eo plerique omnes Nobiles viri Brabantini, Leodienſes, Namurcenſes, & inprimis Lambertus de Vpey Magiſter militiæ patriæ Leodienſis, Robertus & Lodouicus fratres Comitis Namurcenſis, & alij harum Prouinciarum heroës præcipui: Marchionis verò caſtra ſequebantur Dux Geldriæ, Comes de Monte, & alij primarij Alemanniæ milites. Cùm ad arma ventum eſt, dudum incerto Marte congreſſum, donec victoria in partes Marchionis inclinauit. Capti ſunt in eo certamine Petrus de Barro D. de Seranio, & alij perplures exercitus Brabantini viri primores: Dux ipſe multorum telis expoſitus, tamen incolumis captus, Iuliacum primò, deinde in Nynderke caſtrum munitiſſimum ductus eſt. Sed nec Iuliacenſes ſine cæde congreſsi ſunt. Nam & Eduardus Dux Geldriæ telo in facie ictus poſt triduum obiit; cuius mortem diuturna & atrocia pro Ducatu Geldriæ ſecuta ſunt certamina. Anno verò ſequente 1372. Carolus IV. Imperator, fratris ſui Wenceſlai captiuitatem dolens venit Aquiſgranum, vel pacem acturus, 1372

Interim conſtat Ducem Wenceſlaum victum & captum.

Idem bellum, vt commemoratur à Scriptore eius temporis.

Dudum incerto Marte pugnatum: poſteà victoria ad Iuliacenſem inclinauit, ſed cruenta, cæſo inter alios etiam Duce Geldriæ.

vel

vel Marchioni bellum illaturus. Igitur Epiſcopo Leodienſi, Imperatore, Duciſſa Brabantiæ,& pluribus aliis Proceribus interuentoribus, vtrimque auditis partibus, pax coiit,hac cum aliis conditione adiecta, vt Dux Brabantiæ liber gratis dimitteretur;quod extemplò factum fuit. Sic Auctor ille, res ſui temporis deſcribens. Diuæus narrationem ſuam hoc modo proſequitur: Perlato in Brabantiam huius cladis nuntio, Ioanna vxor Ducis grauiter conſternata, conſilio Regis Franciæ Confluentes profecta eſt ad Carolum fratrem Wenceſlai Imperatorem Romanum; à quo benignè accepta, remiſſaque cum ſpe mariti paulò pòſt recipiendi, domum rediit. Initio itaque ſequentis anni Carolus Imperator, proſcripto Iuliacenſi, totam pænè Germaniam in eum concitabat, niſi Archiepiſcopi Rheni, Epiſcopus Leodienſis, & Albertus Comes Hollandiæ & Hannoniæ cum Ottone fratre Duce Baioariæ cohibuiſſent: quorum conſilio vocatus Aquaſ-Grani Iuliacenſis, miſſis ad eum Alberto ac Ottone,libertati reſtitutum Wenceſlaum vnà adduxit. Confirmata eo Conuentu pax inter Ducem ac Iuliacenſem; ac captiui omnes, qui cum detinentibus nondum pacti fuerant, ſine pretio dimiſſi. Reuerſo in Brabantiam Duce, multis vectigalibus Reſpublica onerata eſt, vt externis Nobilibus, qui vnà cum Duce capti fuerant, de damnis, quæ eo bello perpeſſi erant, ſatisfieret. Cenſarum familiarum capita in Brabantia fuêre 100000. quibus ſingulis indicti duo aurei montones, cum vno quadrante, vt ego in manuſcripto codice deprehendi. Eodem anno ſtatus Reipublicę Louanienſis mutatus eſt à Duce, decreto, vt Senatus deinceps totus pænè ex Patriciis eligeretur: ſeptem videlicet Scabini, 19. Iurati, & ex his duo Conſules; ſex Cenſores Lanificij;ex plebe duo Iurati,& Cenſores totidem. Credo ademptum à Duce plebi Magiſtratus gerendi priuilegium, ob auxilia in Iuliacenſe bellum denegata. Renouatum ſeu reuocatum potiùs ad vſum fuit eo anno inquiſitionis decretum à Wenceſlao ac Ioanna Ducibus pridem conſtitutum; videlicet vt inquiſitio fieret in omnes qui ab anno 1351. vſque ad annum hunc Magiſtratum geſſiſſent: qua facta, ac per Inquiſitores ad Cenſores huic negotio deputatos delata, ſecundùm cuiuſque malefacti conditionem, à Cenſoribus pecuniaria vel alia maior in eos qui Magiſtratum iniquè geſſiſſent,indiceretur pœna. Quæſtores præterea deligerentur, qui mulctarum pecuniariarum receptionem haberent. Lecti tum Inquiſitores, ex militari Ordine Molebeſia, Pijlijſer, Equites; ex vrbibus Eueloga, & Abſalonis, Louanienſes; à Frigido monte, & à Sponta, Bruxellenſes; Leonius à Boſco; à Wanga Thenenſis; Medegemus Leuienſis; Blancus Niuellenſis. Similiter lecti alij Cenſores & Quæſtores, & capitalis pœna indicta ijs, qui Inquiſitorum Cenſorúmve actis obſiſterent. Con-

Satagit Ioanna noſtra pro Wenceſlao marito captiuo.

Agente Imperatore & alijs, Wēceſlaus liber dimittitur.

Reſpublica Louanienſis tota ferè iterùm ad Patricios transfertur.

Conſtituũtur Inquiſitores & Cenſores in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt.

Confirmata item à Duce charta Cortebergenſis anno 1312. à Ioanne Se-
cundo Duce conceſſa, additumque vt non ſolùm Cortebergæ, verùm
vbicumque Conuentus ageretur, vtque in locum Antuerpiæ (quæ iam
Comiti Flandriæ parebat) Lyra Senatorem vnum ad eum Conuentum
mitteret. Obſignata hæc à Ducibus Wenceſlao ac Ioanna; quibus teſtes
acceſſere Guilielmus à Flandria Comes Namurci, Dominus Sluſę, Gui-
lielmus filius eius, Ludouicus à Namurco Dominus Pitteghemi, Theo-
doricus ab Hornis Dominus Paruwiſij ac Dufflæ, Suederus ab Apcou-
da Dominus Gaſebecæ, Henricus Dominus Diſthæ, D. Weſemaliæ,
D. Petreshemi, & alij. Sequenti anno 1373. Duci modica controuerſia in- 1373
cidit cum vrbibus Brabantiæ. Erat priori anno indictum vectigal fru-
mẽtarium; quo vt minùs profuturo, aliud tributum in ſingulas familias
exegerat, vt antè dictum eſt. In hoc ea lege vrbes conſenſerant, ſi Cle-
rus quoque contribueret, & Quæſtores noui illi colligendo decerne-
rentur, ne à Ducalis Fiſci adminiſtratoribus collecta difflueret. Quod
proximorum inſtigatione ægriùs Dux ferens, Bruxella Genappam in-
dignabundus conceſſit. Et quidem initio anni proximi 1374. Dux Ge- 1374
nappa progreſſus, Niuellenſe territorium incurſare cœpit. Ceterùm, ne
hæc controuerſia ingentis alicuius mali origo fieret, Ioannes ab Arkel
Epiſcopus Leodienſis, ac vrbes eius diœceſeos prohibuerunt: ipſi ete-
nim ſeduli inter vtroſque euntes redeunteſque effecerunt, vt Braniæ vi-
,, co Brabantiæ conuenirent. Vbi pax coiit his conditionibus: Vt obli-
,, uio omnium iniuriarum hinc inde eſſet. Fœdus, quod capto Duce
,, vrbes oppidaque inierant reſcinderetur, Diplomatibus, quæcum-
,, que ea de re conſcripta erant, abolitis. Sexaginta millia aureorum Or-
,, dines Duci exſoluerent; atque ex iis 20000. Clerus; his adderentur à
,, duobus Ordinibus, ab vrbibus 25000. à Nobilitate 15000. Quibus
,, colligendis Quæſtores ab Ordinibus deligerentur, duobus à Duce
,, additis. Quod præter hanc ſummam captiuis redimendis deeſſet, è
,, Fiſco Ducali suppleretur; prouideretque Dux ne quid ex mora detri-
,, menti Reſp. caperet: alioqui id impendio eius reſarciendum fore, &c.
Sequenti anno 1375. Mechlinia ex incendio grauiſſimum damnum ac- 1375
cepit: & Viluordiæ Dux Wenceſlaus arcem exſtruere cœpit; quod oppi-
dum muris ab eo cinctum quidam aſſerunt. Hæc Diuæus. Addit iſta
Meierus: Brugis conuenerunt Legati de pace inter Reges componenda:
ſed nihil pactum eſt præter inducias prolatas aduſq; Natalem D. Ioan-
nis Baptiſtæ anni 1376. Et habebat Magiſter equitum exercitum in
finibus Flandriæ Occidentalis, perinde ac Ludouico Comiti parum
Galli fiderent: ſiquidem & Ludouicus numquam ad Conuentus iſtos
Brugenſes accedere voluit, ſed alibi in Flandria cum cognato ſuo Ioanne
Duce

Dum Antuerpia Flandro paret, Lyra vnum Senatorem ad Comitia Brabantica mittit.

Diſſidium inter Ducẽ & Ordines ſuper tributo colligendo.

Conciliantur inuicẽ, agente ab Arkel Epiſcopo Leodienſi.

Extruit Wẽceſlaus arcem Viluordiæ.

Agitantur Brugis tota hieme Regalia conuiuia.

Louanienſium priuilegiũ: Qui Scabinus fuit, Prætor non ſit.

Duce Britanniæ maximis ſumptibus ætatem tranſegit, nulli parcens auro. Similiter Dux Burgundiæ, ceteraque tum Galliæ tum Angliæ nobilitas Brugis regalia inter ſe agitabant conuiuia, plenumque erat oppidum nobilium virorum magnificentia. Egit autem Britannus annum totum apud Ludouicum in Flandria, & Legati vtriuſque Regis totam item Brugis agebant hiemem. Ita Meierus. Pergit Diuæus: Anno ſe-
1376 quenti 1376. cùm Arnoldo à Wilra Prætura defuncto Dux Guilielmum à Wilra Equitem aut Ioannem Album ſucceſſorem dare vellet, obſtitere Louanienſes, veteri priuilegio innixi, ne, qui Scabini Magiſtratum in ea vrbe egiſſet, Præturam obiret. Vnde non parum commoto Duce, tamen alius Prætor datus eſt Nicolaus à S. Gaugerico Eques Bruxellenſis. Menſe Ianuario obiit Eques clariſſimus Bernardus Dominus Borneuallis, Ductor Louanienſium, cõditus in Franciſcanorum Cœnobio, ad dextram partem Chori: ſucceſſit ei Ioannes filius, cuius poſteà
1377 ampla mentio fiet. Menſe Septembri anni proximi 1377. Ioannes Dominus Grousfeldæ, cùm oppidulum in Tranſmoſanis nomine Woutvucht emiſſet, iuſſu Wenceſlai Ducis, in Leodienſium odium incidit. Egreſſi etenim magna multitudine Grousfeldam obſidio cinxêre. Cuius controuerſiæ cauſa, quamuis ſæpiſſimè conuentum ſit de pace, difficulter tamen componi potuit. Eodem anno Carolus Imp. cum Wenceſlao filio Ducem Wenceſlaum in Brabantia inuiſit; quem ſummo officio à Louanienſibus muneratum lego. Electi deinde à Duce ſedecim viri partim ex Patriciis, partim ex plebe, Louanienſibus; qui inſpectis vrbis rationibus, ærario ab ingenti debitorum onere liberando conſulerent, eò quòd ciues ab vrbis creditoribus vbiuis in vincula ducerentur. Initio
1378 anni ſequentis 1378. Dux noſter cum Carolo fratre Imperatore in Franciam profectus eſt, perturbatiſſimo iam vrbis Louanienſis ſtatu. Plebs etenim, ſemel deguſtatis honoribus, omnem his recuperandis operam impendebat. Vnde abſentiam Ducis nacta, concitata iterùm ſeditione, ſumptoque alborum capitiorum inſigni, Patricios vrbe pepulere: qui duce Ioanne à Calſtris Equite Arſcotũ profugerunt. Reuocatus tum in Brabantiam Dux nouũ de Magiſtratibus gerendis Edictum propoſuit: Vt ſingulis annis Iuratorum vndecim, Scabinorum tres, Cenſorum quatuor ex plebe; vnus vtrimq; Conſul deligerentur. Ferunt à plebe ob hoc Edictum 9000. aureorum Ducem extorſiſſe. Lecti Conſules, Ioannes Suarterius Eques, & Valterus à Leyda, homo in plebe præpotens. Maxima poſt hæc Patriciorum pars vrbe abſtinuit; ſolis iis, qui plebeiam factionem non omnino aſpernabantur, in vrbem reuertentibus. Quare propoſita lege, vt omnes Patricij, qui extra vrbem commorabantur, domum ſub exſilij pœna redirent, miſſa Capitiatorum manus Arſcotum,

Carolus Imp. cum filio VVenceſlao, magno honore Louanij excipitur.

Wenceſlao noſtro cum fratre Imp. in Franciã profecto, iterùm Louanienſes tumultuantur.

vt Ioannem à Calſtris, ceteroſque violenta manu reducerent, fortiter repulſi ſunt. Renatum poſteà bellum à Leodio, quo Leodienſes in Brabantiam excurrentes, Landinum ac Hannutum exuſſêre; ſed mediante Ludouico Comite Flandriæ in inducias deſiit. (cauſam belli mox ex Leodienſi narrabimus.) Menſe Decembri Ioannes à Schoonvorſta, Dominus Monijoyæ, Seneſcallus Brabantiæ creatus eſt. Mox orta inter Guilielmum Dominum Weſemaliæ ac Louanienſes controuerſia: cùm is Louanienſium ciues Weſterloæ in vincla conieciſſet, hi viciſſim armata vi egreſſi multos Weſemalienſium captiuos Louanium abduxêre. Hinc inter Patricios ac plebem Louanienſes cædibus ac incendiis agi cœpit, cùm plebs Patricios perpetuo exſilio multaret, Patricij apprehenſos quoſcumque poterant ex plebe neci dederent. Iſta Diuæus. Scriptor Tongrenſis de Riuo addit, cauſam belli Leodienſis fuiſſe ſchiſma tam vniuerſalis quàm Leodienſis Eccleſiæ, narratque in hunc modum res ſui temporis: Hoc tempore, inquit, cœpit ſchiſma in Eccleſia, quo neque temporis diuturnitate maius, neque calamitatum fertilius extitit. Clemens Quintus circa annum Domini 1305. Sedem Pontificiam ab vrbe Roma in Auenionem Galliæ vrbem tranſtulerat, eò quòd Romæ exiſtentes ſeditiones Italicas, quæ tunc frequentes erant, ſedare non poſſet; manſeratque deinceps iſtic Sedes ad hæc vſque tempora per annos ſeptuaginta tres, cùm anno præcedenti 1377. menſe Ianuario Gregorius Vndecimus eam Romæ reſtituit, manſitq; ipſe ibi vſque ad obitum, aſſiſtentibus ſibi Cardinalibus ſedecim, Citramontanis duodecim, Italis quatuor. Obiit is Gregorius hoc anno 1378. die 27. Martij, ſepultuſque eſt Romæ in Eccleſia S. Mariæ Nouæ. Decimo à morte die Cardinales intrantes Cõclaue, cùm Citramontani in electione Pontificis difficulter conuenirent, quibuſdam etiam metum, vt ferebatur, iniicientibus, quòd ciues Romani Conclaue armati circumirent, Romanum poſtulantes, tandem declaratus eſt Pontifex non ex præſentibus quiſpiam, ſed Bartholomæus Archiepiſcopus Barenſium abſens, patria Neapolitanus, dictus Vrbanus Sextus. Electione facta, populus exiſtimans electum Romanum non eſſe, irruit in Conclaue; quo furore perculſi Cardinales fingunt Franciſcum tit. S. Sabinæ Cardinalem eſſe electum: quo audito, populus furore depoſito, eo nomine illum ſalutauit & adorauit. Interim fugiunt Cardinales, aliqui in caſtrum S. Angeli, alij extra Vrbem ad arces & munitiora loca. Rebus paulò pòſt, vt geſtæ erant, cognitis, Cardinales omnes ad electum Vrbanum Sextum Pontificem redeunt, & ipſum primo Paſchatis feſto, quod in 19. Aprilis incidit, de more coronant. Quin etiam ad primarios orbis Principes de electione Vrbani litteras deſtinant; liberè inter ſe & cum Pontifice conuerſantur, omnis generis

Leodienſes Landinum ac Hannutũ exurũt: cauſam vide ſub finẽ huius anni.

Cauſa cur ante annos ſeptuaginta tres Sedes Põtificia in Gallias fuit tranſlata.

Oritur Romæ pernicioſũ (nempe 40. ferè annorum) ſchiſma.

Cõſecratur Vrbanus Sextus, nulluſq; ei contradicit integris menſibus quinque.

actus iuriſdictionales cum Vrbano veluti Summo Pontifice quinque
amplius menſibus exercent. Intereà Vrbanus omnem operam reſtituen-
dæ diſciplinæ Eccleſiaſticæ impendit, imperat Cardinalibus vt pom-
pam minuant, omnem Simoniæ labem reſtitutione eluant, &c. Hinc

Tandem Cardinalès octo clamãt electionem eius fuiſſe coactam.

Cardinales Galli numero octo frendere, capita conferre; tandem freti fa-
uore Ioannæ Neapolitanæ Reginæ & Regis Galliæ, Anagniam & Fun-
dos clanculùm petunt, factaque turpiſſima ſeceſſione, electionem Vrba-
ni coactam fuiſſe prætexentes, alium ſibi ex ſuo corpore Summum (vt di-
cebant) Pontificem creant. Is erat Robertus Cardinalis Gebennenſis, Co-
mitis Gebennæ filius. Hunc menſe Septembri electum, tandem Kalend.

Itaque Antipapã Clementem eligunt dictũ Septimum.

Nouembris coronauerunt, Clementem Septimum appellantes. Atque
hoc eſt initium pernicioſi ſchiſmatis, quod per annos ferè quadraginta
durauit, Europa tota animis ſtudiiſque diſciſſa; Francia, Hiſpania, Sco-
tia, Sabaudia, cum adiacentibus, Clementi adhærentibus; Italia verò,
Alemannia, Anglia, Flandria, Hungaria, Bohemia, partibuſq; vicinis ſu b
Vrbani obedientia permanentibus. Non deerant tamen, qui ſe Neu-
trales dicerẽt, donec Concilio generali res tota decideretur. Hac ergo oc-
caſione à Leodienſibus hoc anno electus Perſandus à Clemente perpe-

Hinc & ſchiſma in Eccleſia Leodienſi; Duce noſtro fouente ſimul conſtitutum à Clemente.

ràm confirmatur: quod intelligens Vrbanus, Dominum Arnoldum de
Hory ſub id tempus in Curia exiſtentem ad Epiſcopatum Leodienſem
prouehit, qui & receptus eſt; Perſando fruſtrà auxiliis Brabantiæ & Cli-
uiæ Ducum Epiſcopatum occupare conante. Hæc Auctor, ea omnia an-
te oculos habẽs. Redeo ad Diuæum: Anno 1379. inquit ille, Duce Wen-
ceſlao Luceburgum profecto, omnia in peius verſa ſunt. Louanienſium
1379 exemplo, plebeij vbique in Magiſtratum inſurgebant; Louanij verò in
Nicolaum à S. Gaugerico Prætorem abſentem acerbiùs tumultuatum:
mox à Capitiatis vi effractum Parcenſe Cœnobium, quòd exſulum Pa-
triciorum aliquot ibi deliteſcere dicerentur: ceſſit denique Prætura Ni-
colaus à S. Gaugerico, ſuffecto Ioãne Burggrauio Montenace, Equite; &
dum hæc fierent, lecti noui Coſſ. Simon ab Ouerbrouca, Valterus Saxo.

Cæſus Bruxellæ per inſidias Ex-Conſul Louaniẽſis plebeius: hinc plebs, ſi vmquam antè, furit.

Intereà Valterus à Leida Exconſul plebeius Bruxellam profectus menſe
Decembri, noctu interfectus eſt Patriciorum conſpiratione ibi commo-
rantium: quo Louanium relato, plebs immane quantum in Patricios
efferbuit. Miſſi mox Bruxellam Legati Simon Cos. Ioannes Quinque,
Guilielmus à veteri Heuerla, vt de interfectoribus ſupplicium ſumere-
tur, Ioannam Ducem, Senatumque Bruxellæ moniturι: quorum ncn ex-
ſpectato reditu, efferata factio Capitiatoru m, Patriciorum quotquot
eius facinoris vel leuiſſima ſuſpicio alligabat, in Curiam venire compul-
ſos, firma ſagittariorum cohorte cuſtodiri iuſſerunt. Porrò Ioanna Dux,
remiſſis Legatis, litteras ad plebem dedit, poſtulans ne quid in captiuos
acer-

acerbiùs ſtatueretur; ſe mox Louanium venturam, ac cædem Valteri à Leyda non vulgariter vindicaturam. Eodem tempore ſuperuenêre & Ludouici Comitis Flandriæ litteræ, quibus ille Henricum à Velpa Patricium, hoſpitem quondam ſuum, vinclis eximeretur, petebat. Non negatum id Comiti. Ceterùm ne Ioanna Dux Louanium veniens ceteros manibus eorum eriperet metuentes, armis ſumptis in forum ruunt: vbi cõſtipata, ne quis elaberetur, Curia, ſagittarios captiuorum cuſtodes vinctos omnes feneſtris eiicere cogunt, exceptoſque haſtis, fœda dilaniatione crudeliſſimè conficiunt. Erat captiuorum illuſtriſſimus Ioannes Planipes (*Platvoet* vernaculè) Eques; quem ſagittariorum vnus miſeratione tanti viri affectus, ſub ſcamno latere permiſerat: ſed re detecta, ambo, vt ceteri, præcipites dati. Patrato eo facinore, Capitiati innocentium cruore toto corpore conſperſi domos quiſque ſuas confluxêre. Cæſorum Patriciorum nominatos reperio Ioannem Planipedem, Ioannem Album, Rudolfum ex Limingis, Ludouicum Caynogam, Alardum Sadelarium. ad 17. fuiſſe ferunt, alij 13. His peractis, oppida ſuæ iuriſdictionis, mox Leodienſis quoque diœceſeos, Louanium conuocarunt. Venêre Senatus Thenenſis, Leuienſis, Diſtanus, Halenſis, Arſcotanus, Lyranus, & Geldonienſis. Quibus poſt multam deliberationem in mandatis datum, vt Bruxellam profecti Ioannam commonefacerent, vt de Leydæ interfectoribus ſupplicium maturaret; de cæde verò quæ in Patricios patrata erat (quòd ea in iuſtam vltionem accidiſſet) non magnopere angeretur. Miſſus quoque ad Ducem Lutetiam (quò à Luceburgo aberat) Legatus, qui edoctum eum de ordine geſtorum, vt domum quamprimùm maturaret, oraret. Rediit is menſe Ianuario, oppidorum Legatis etiamnùm Bruxellæ agentibus; quos Louanium miſit, iuſſos Louanienſibus edicere, ſe confeſtim eò venturum, ac in vtriuſq; cædis auctores ęquo iudicio animaduerſurum. Quo reſponſo accepto, non parum Ducem veriti, Leodienſium, Tungrorum, Trudonenſiumq; Legatis exoratis, vt vnà cum Thenenſibus, Leuienſibus, Niuellenſibus ac Prętore Louanienſium Bruxellam proficiſcerentur, vt Ducem quoquo modo placarent, expetiere: offerentes ſe ex Ducis ac omni bonorum arbitrio ſatisfactionem ſubituros, ſi Conuentu Banci vel Parci indicto, Dux eò proximorum ſuorum aliquot mitteret. Quod tum impetrari non potuit: mox, cùm Bruxellenſes ac Louanienſes ſecretò quædam agere Dux comperiſſet, ademptis plebi armis, claues etiam portarum ad ſe deferri iuſſit. Porrò in fine anni, pertinacibus Leodienſibus, vt Conuentus Banci vel Parci indiceretur, Dux ceſſit. Præſcripta tamen dies Bancum conueniendi, incertum qua de cauſa, diffluxit: res Furam tranſlata; miſſi eò, Prætor Louanienſis, Ioan-

Conatur Ioãna pacare plebem, ſed fruſtrà.

Patricij feneſtris eiecti infeſtis haſtis à plebe lacerantur.

Patriciorũ nomina & numerus.

Obſerua impudentiam furentis plebis.

Seditioſi territi reſponſo Ducis, interceſſores ad eum mittunt.

Fit Conuentus Furæ, ſed ſine effectu.

Ioannes à Borchouiis, Guilielmus à veteri Heuerla, Conſules. Summa eorum quæ Louanienſes offerebant, hæc erat: Vt iis, qui manum Patriciis trucidandis immiſerant, in tranſmarinam peregrinationem damnatis, reliqui nulla pœna afficerentur. Dum hæc agerentur, à Tungris Louanium nuntius aduenit, armatos indies in ſuis ac Hasbaniæ finibus videri; non dubia opinione in Louanienſes quidquam moliendi. Fama hæc comprobata, iiſdem armatis mox circa Louanium conſpectis: quare excubiæ tota vrbe agi cœpere. Porrò Conuentus Furanus, cùm ea quæ Louanienſes offerebant, pro modo delicti exigua viderentur, diſſolutus
1380 eſt. Menſe Aprili ſequentis anni 1380. nouus Banci Conuentus actus: vbi fida Bruxellenſium opera effectum, vt voto Louanienſium pax " concluderetur; videlicet ſola pœna tranſmarinæ peregrinationis homi- " cidis indicta; iis verò qui Leidanum interfecerant perpetuo exſilio pu- " nitis; eo addito, vt ex ærario publico cum cæſorum Patriciorum liberis " veteri iure componeretur. Acta hæc menſe Maio. Ea expiatione cetero- " rum Patriciorum conſanguinei pacati fuêre, prçter Petrum Planipedem Ioannis ac Ioannem Ioannis Albi filios. Ita Diuæus. Eadem breuiùs, & pro parte diſtinctiùs Cl. V. Lipſius in ſuo Louanio lib. 2. cap. 11. in hũc modum: Periere hac rabie ad ſeptemdecim; dituſque vnus è plebe, quòd is Platuotium, miſertus veteris patroni, ſcamnis abditum veſte contexerat. Hæc facta 16. Kal. Decembris: & qui Patrum reliqui domi reperti ſunt, in cuſtodiam dati. Poſt factum, frigus & mox pœnitentia aut metus ſubiit. Nam quomodo Principem hæc laturum? qui breui rediturus, pœnas de ſontibus inſontibuſque caperet. Itaque deprecatores parant Lewenſes, Tillemontanos, Diesthemienſes, Liranos, Bruxellenſes, Eburones quoque & Tungros: & citiùs, ecce, opinione Wenceſlaus Bruxellam venit. Arma & machinas ille parabat, vltioni intentus; cùm Legati à prædictis ciuitatibus adſunt, & veniam ſuppliciter petunt, expiationem cædis, quam vellet, offerentes. Tandem, diu deliberato, præſcriptum, vt quatuordecim è plebe, præcipui auctores, in Cyprum relegarentur; agnatis cæſorum certa pecuniæ ſumma daretur. Mitis tranſactio, & intra magnitudinem noxæ omnibus viſa: tum illud turpe, quòd ipſis relegatis pecunia in viaticum quaſi Legatis à Republica attribueretur. Itaque non fuit animis placandis. Nam Patriciorum iuuentus fremebat, ſanguinem parentum vænalem non habere, nec modica iſta pecunia redimendum. Iamque vicinis locis aut arcibus occupatis, bellum in ſuos ipſi ciues gerebant, & prædas vndique agebant. Nec ceſſare etiam plebeij: quin vim & maleficia reponere, vel augere; & denique longiùs ire, & contra Principem etiam occulta fœdera cum Gandenſibus (qui arma in Comitem tunc habebant,

Tandem apud Bancum res tranſigitur.

Eadem, vt narrantur à Cl. Viro Lipſio.

Multa peccata in tranſactione tanta noxa.

Hinc crudi iterùm tumultus.

& tota

& tota pænè Flandria dominabantur) ferire. Denique poſt mutuas vtrimque cædes, doctus tandem Wenceſlaus fruſtrà & temerè plebi indultum, arma cepit, vrbemque aſſedit. Iſta Lipſius; ſed poſtrema hæc obſidio non niſi biennio pòſt. De Gandenſium iſta tumultuatione hæc Meierus ad annum ſeptuageſimum nonum: Ortum bellum Flandricum ſeptem annorum, quod tamen bellum dici non debet, ſed ſeditio ciuilis, gentis inſania, peſtis Reipublicæ, & Numinis flagellum propter nimiam morum corruptionem irati. Periuria, adulteria, cædes, latrocinia, taliaque alia tam multiplicia vbique locorum regnabant, vt à nemine ſatis valeant enarrari. Prima autem malorum occaſio ipſum (proh dolor!) Comitem habuit auctorem. Semel, iterùm ac tertiùm exhauſtum ærarium Flandria ſubleuarat. Tandem Gandenſes, qui primas tenere ſolent in collationibus concedendis, conferre ampliùs grauabantur. Sic Meierus. De eo & de Riuo Scriptor eius temporis ſæpè productus: Incidit, inquit, in hunc annum origo cruenti & diuturni Gandenſium tumultus, qui à paruis (vt ſolet) initiis ortus, in ſeptem annos, hoc eſt ad annum 1385. quo ſcribere deſij, protractus fuit, & ſupra ducenta hominum millia abſumpſit. Sic ille. Sed redeamus ad Diuæum. Confecta, inquit ille, pace parum duratura, miſſi Leodium Ioannes à Borchouijs, Arnoldus Godertoius, Senatores; ab Epiſcopo impetrarunt vt Interdictum ſacrorum (quod Epiſcopus ob cædem Patriciorum aliquot qui tonſurati erant, induxerat) remitteretur. Eodem tempore cùm Gandauenſes ſæuiſſimo bello cum Comite ſuo conflictarentur, Ioannes cognomento Loſſenſis, ciuis Louanienſis, perpetuo multatus eſt exſilio, quòd Louanienſes Gandenſibus ſagittariorum ac bombardarum opem laturos, temerè effutiiſſet. Per idem tempus Ioanni Suarterio Conſuli & Equiti exſilium indictum, ſuffecto in reliquum anni Arnoldo Godertoio. Fine eius anni Petrus Planipes ac Ioannes Albus, Ioannem ab Holara ciuem Louanienſem Capitiatorum vnum crudeliter interemerunt Mechliniæ; Ludouicum quoque Ægidium in necem Ioannis cognomento Flandri ſubornaſſe dicebantur Gerardus à Radingis, Gothfredus ex Limingis, Henricus, Ludouicus ac Valterus fratres Pinnocci. Hinc noui belli ſeminarium. Louanienſes, miſſis Bruxellam Mechliniamque Legatis, de cædibus horum inquiri à Duce & Senatu Mechlinienſi flagitabant. Initio anni ſequentis 1381. Gerardus à Radingis ac Pinocci fratres Louanium vocati, vt cædem Ioannis Flandri eluerent, cùm non adeſſent, prædia eorum iuſſu Louanienſium vſta ſunt; miſſique in Hasbaniam Henricus à Schora cum ſagittariorum cohorte, vt hos, Planipedem ac Album, conquirerent, ac in vrbem pertraherent. Valterum Caynogam & Valterum ex Porta, Patricios, in oppidulo Loſ-

Eodē tempore & Gandenſes contra Comitem ſuũ tumultuātur.

Tumultu Gandenſi per annos ſeptem ſupra ducenta hominum millia abſumpta.

Quidam ob ſolam ſparſam ſeditionis famam exſilio mulctatur.

Varia vtrimque apud Louanienſes latrocinia & vaſtationes.

1381

ſenſis Comitatus, quod Harca dicitur, in vincla duci iuſſerunt. At illi, implorato iure ciuitatis, concita plebe, Henricum à Schora, captis quatuor ſuorum, Halas vſque fugarunt; vixque impetrari potuit, ne quatuor captiui ſupplicio dederentur. Eodem anno Ioannem à Grauio ciuem, Patricij aliquot Dornæ captum pedibus manibuſque mutilatum Louanium remiſere; ij tamen Louanienſium diligentia à Guilielmo ab Horrino Balliuo Hasbaniæ mox capti, capite luerunt. Leuia quoque ciuitas eodem anno ſeditione concuſſa. Menſe Iunio anni proximi 1382.

1382

Plebeij Louanienſes pagũ Lyndam, Patricij vice verſa prædia in Erpa exurunt.

Valterus Saxo plebeiorum Louanij potentiſſimus, Puttæ à Ludouico Crickſteen, Pinnoccis fratribus, & Gothfredo ex Limingis captus auectuſque eſt. Mox Louanienſes Lyndam pagum Ioannis à Calſtris exuſſere; hic verò cum Ludouico Crickſteen in vltionem, prædia Ægidij Mariæ in Erpa pago vaſtauit. Inde euenitt, v Dux Patriciorum cauſam defendendam ſuſciperet. Etenim Louanienſes, miſſis ad eum Legatis, Saxonem liberari, & Mariæ iacturam ſarciri voluerant, ſe in exurendis prædiis Ioannis à Calſtris nihil peccaſſe aſſerentes, quòd in vltionem intercepti Conſulis id factum eſſet.

Cogit Wenceſlaus copias Louanienſibus domandis.

Vnde is commotus, comperto etiam cum vicinis oppidis indies ſecreta colloquia agitari, miſſis in Hollandiam Gelriamque nuntiis, exercitum refrenandæ huic licentiæ cogere cœpit. Econtrà non mediocriter conſternati vrbis Louanienſis Rectores, Nobiles, ceteraſque vrbes ac oppida enixè orabant, ne quas copias in eorum perniciem reciperent, aut bellum è ſuis ciuitatibus Louanio inferri paterentur. Porrò Dux, paratis expeditioni congruis, menſe Octobri, Genapiam Ordinibus conuocatis, Louanienſium proteruiam ſe compeſcere velle exponit, vt ad præſcriptam diem cum iuſto armatorum numero adeſſent præcipiens.

Satagunt & Louanienſes obſidioni toleranda.

Quo comperto, Louanienſes muniendæ vrbi omnem operam impendentes, propugnacula erigere, commeatum inferre, ceteraque obſidioni tolerandæ agitare cœperunt, creatis Capitaneis, Valtero Repardo, Ioanne à Molebeca, & Matthia Woutermanno. Tertio Nonas Decembris Dux maximo armatorum exercitu ſtipatus, è Fura Bancum profectus, propiùs vrbem caſtra locauit. In finem Ianuarij durauit obſidio: quo temporis ſpatio leuibus aliquando præliis certatum eſt, vrbs verò numquam oppugnata, quòd Arnoldus ab Horna Leodienſis Epiſcopus cum eius diœceſios vrbibus omne medium paci quærerent. Vix tamen multitudini perſuadere potuerunt, vt Du-

Tandem pax interceſſore Epiſcopo Leodienſi ſancitur.

cem muris reciperent. Fine Ianuarij pax firmata eſt his legibus: Vt Du- «
ci vrbem ingredienti populus omnis ſupplex, nudis capite pedibuſque «
occurreret; ac prouolutus veniam rebellionis humiliter expeterent. Mu- «
nitiones vrbis diruerentur. Patricij, qui aliquot antè annis exſulabant, «
reciperentur. Auctores rebellionis exſilio multarentur. Murorum pars «
dirue-

„ dirueretur, qua Dux vrbem ingreſſurus eſſet, &c. Obſignarunt leges pacis Wenceſlaus ac Ioanna Duces, Arnoldus ab Horna Epiſcopus Leodienſis, Reinaldus à Falcoburgo, Dominus Sitterij & Bornæ, Suederus ab Apcouda Dominus Gasbecæ, Ioannes Dominus Weſemaliæ & Faleſiæ, Marſcalcus Brabantiæ, Henricus Dominus Diſthæ, Burchgrauius Antuerpiæ, Ioannes Dominus Leccæ & Bredæ, & alij. His peractis, Dux in oppidum admiſſus, eiecto ſeditioſiſſimo quoque, Ioannem Suarterium Equitem gladio feriri iuſſit. Mox, eo Bruxellam reuerſo, textores ſeditionem nouam moliri comperti, arma in publicum conferre coacti ſunt. Ioannes verò à Calſtris, Eques clariſſimus, ductor Louanienſium effectus eſt, qui tum Ioannis Clutingi Equitis Bruxellenſis filiam Mariam vxorem habebat. Initio anni ſequentis 1383 (nempe à Paſchate, vti ſæpè monuimus, illum auſpicando) exſules Louanienſes coniuncti cum ceteris exſulibus Brabantinis, Leodienſibus, aliarumque regionum, Leuiam intercepere menſe Maio: in quos poſt triduum irruens Razo Dominus Lintræ cum tumultuaria ſuorum manu, compluribus eorum trucidatis, oppidum recuperauit; reſidui eorum capti, ac Louanium adducti pœnas dedere. Exinde ceteri exſules Brabantia profugi, in Hasbania latebant: vbi, miſſis aliquot ſuorum, cum Petro Siluano Gandenſium factioſorum duce fœdus iniere; cuius ope adiuti, diuerſis itineribus properantes Louanium interciperent. Captus tum eorum vnus Filuordiæ; qui portam vnam eius oppidi adaperturum ſe Guilielmo Repardo exſulum ductori receperat; eſtque is ſupplicio addictus. Quo comperto, exſules ex Hasbania per Campiniam in Hollandiam properantes, cùm à Ducibus noſtris Wenceſlao & Ioanna Alberto Hollandiæ Comiti ſigna quibus agnoſcerentur, prodita intellexiſſent; Gandauum ſeſe, quanta poterant celeritate, proripuerunt. Anno ſequenti 1384. exſulum colluuies in vnum collecta (qui partim Louanio, Thenis, Leuia, S. Trudone, viciniſque oppidis eiecti erant) Apros ſe nominabant, ac infinitis malis Brabantiam affligebant; ita vt profligandæ huic multitudini, armatos ruratim ad pulſum campanæ colligi neceſſe fuerit: ita plures eorum variis in locis capti; inter quos Franco eminebat nomine Sigerius, Hugardiæ capite cæſus. Porrò Dux noſter Wenceſlaus Luceburgum hoc anno profectus menſe Decembri, fatis conceſſit, nulla prole relicta; cuius corpus ab eius regionis Nobilitate in Oriuallenſi Cœnobio conditum eſt. Ita quidem Diuæus; atqui Wenceſlaum anno ſuperiori defunctum, Miræus certò aſtruit. Sunt hęc eius verba ad annum pręcedentem: Wenceſlaus Luceburgi Dux primus à fratre Carolo IV. Imperatore creatus, idemque iure vxorio Brabantiæ & Limburgi Dux, hoc anno, pridie Conceptionis Deiparę, nulla prole relicta moritur, vt ex Epitaphio mihi

Initia noui tumultus, ſed citò repreſſa.

1383

Nihilominùs exſules Louanienſes Gandenſibus ſe iungunt.

1384

Colluuies exſulum, qui ſe Apros nominabant.

Moritur Dux Wenceſlaus.

conſtat, quod in Aureæ vallis apud Leucos Monaſterio legitur. Hæc Miræus, & adſtipulatur etiam Meierus.

Wenceſlao, vt diximus, viuis exempto (pergit Diuæus) Ioanna ſola Remp. adminiſtrare cœpit, renaſcente tum Gelrico bello. Non parum tamen è coniugis amantiſſimi morte conſternata, morbo grauiſſimo aliquamdiu conflictata eſt. Vnde conualeſcens, partium ſuarum firmum præſidium fore rata, ſi Philippi Burgundiæ Ducis liberis connubia prouideret, (vtpote ad quos Brabantiam deuolui neceſſarium foret, ſi humanitus ſibi quid accideret) Albertum Bauarum Comitem Hollandiæ & Hannoniæ vehementiùs vrgebat, vt Margaretam filiam Ioanni Philippi Ducis filio, Guilielmum verò filium Margaretæ filiæ Philippi coniungeret. Renuit primùm Bauarus, vno tempore binas cum Burgundo affinitates inutiles fore iudicans: poſteà tamen, penſatis diligentiùs prudentiſſimæ feminæ poſtulatis, acquieuit. Quinto itaque

Agente Ioanna noſtra, duplices nuptiæ inter Burgundi & Hollandi liberos coëunt.

1385 Idus Aprilis anni 1385. Cameraci vtrorumque nuptiis celebratis interfuere Carolus Rex Francorum, Duces præterea, Burgundiæ, Borbonij, & Bauariæ, Albertus Comes, & Ioanna Princeps noſtra. Durantibus his nuptiis, exſules Louanienſes, Gandenſium ope, Louanio rurſus mali aliquid moliebantur: verùm, detecto dolo, Gasbecano agro peruaſtato in Flandriam redeunt: & Ioannes à Dyntra vir nobilis chartulas Louanij valuis ædium affigi fecit, quibus vrbi bellum indicebat. Reuerſa in patriam Ioanna, ingens tributum à ſuis exigebat, vt Ducatum Limburgi oppignoratum redimeret. Extinctum eodem anno bellum Flandricum, quod ſeptennio toto Gandenſes in Ludouicum Comitem ſuſtinuerant. Pacis diligentiſſima mediatrix Princeps noſtra, non impenſis, non itineris labori, non ſanitati ſuæ parcebat, quò motum hunc ſopiret. Conuentum concluſumq. de pace Tornaci in S. Martini Cœnobio 18. Decembris. Renata mox inter Antuerpienſes ac Mechlinienſes Stapularum controuerſia. Iſta tantùm hoc anno Diuæus; ſed explicanda magis poſteriora ex Meiero. Habet ille dudum ad annum octogeſimum tertium iſta verba: Incidit contentio inter Ludouicum Flandriæ Comitem & Ioannem Biturigem; eoque diſcordiæ controuerſia proceſſit, vt pugionem ſuum Biturix Ludouico in pectus proiiceret. Accidit id die

Eiuſdem induſtriâ tumultus Gandenſis poſt ſeptennium quoque extinctus.

feſto Epiphaniæ Domini, eoque ex vulnere tertio pòſt die Ludouicus obiit, ſepultus Inſulæ ad D. Petri magnifico mauſoleo & ampliſſimis exequiis. Et ad annum ſequentem 1384. poſt iuſta Ludouico patri honorificentiſſimè facta, Margareta Princeps cum Philippo marito Duce Burgundiæ Principatui Flandrico inauguratur in oppido Brugenſi, 26. die Aprilis. Capta mox de Gandauenſibus Aldernarda per Arnulphum Toparchum Scornacenſem: & anno denique proximo 1385. die

Ludouicus Co. Flādriæ pugione traiectus, tertio deinde die moritur.

octauo

octauo poſt Paſcha, hoc eſt quinto Idus Aprilis, Ioannes filius Ducis Audacis vxorem ducit Margaretam filiam Alberti Bauari Comitis Hannoniæ, Hollandiæ & Zelandiæ; ſimul Guilielmus filius Bauari ducit vxorem Margaretam filiam Audacis. Hæ nuptiæ apud Cameracum maxima Nobilitatis frequentia celebrantur. Dotem dedit vterque pater *Confirmã-tur ſuperiùs narrata, ex Meiero.* filiæ ſuæ centum millia francorum. Hoc anno in fine Nouembris tandem cum Gandenſibus pactæ induciæ in Kalend. Ianuarias. Denique pax Tornaci coiit, quamuis difficillimè. Etenim Gandauenſes Legati adeò ſuperbi & obſtinati fuêre, teſte Philippo Wilandio, vt procumbere Duci ad pedes mordicus detrectarent, dicentes id ſe non habere in mandatis à ciuitate: quæ res Duci valdè diſplicuit: ſed conſilio Alberti Hannonij, Ioanna Brabãtina & Margareta Niuernenſis, nomine Gandauenſium, ſeſe Duci ad pedes proiiciunt: quod cernens Princeps Margareta, à latere eius ſurgens pariter ante eum procubuit, deprecata pro ſua ciuitate Gandauenſi. Igitur condonata tandem delicta omnia & maleficia. Leges, conſuetudines, iura & priuilegia omnia comprobata. Facta omnium exſulum & fugitiuorum reductio. Captiui vtrimque redditi. Reſciſſum à Gandauenſibus fœdus Anglicum. Nouis Principibus iurata perpetua fides. Fractoribus pacis lex ſancita, vt vita boniſque priuentur. Actum Tornaci in Cœnobio D. Martini 18. die Decembris: atque is terminus fuit ſeptennali bello Flandrico, in quo millia hominum ampliùs ducenta periiſſe traduntur. Hæc Meierus. Proſequitur ſua Diuæus: Initio ſequentis anni 1386. Gelriæ Dux Guilielmus Iuliacenſis, Ioanni à 1386
Grousfelda Equiti Tranſmoſano infeſtus, quòd Vuchtam, Gangellam, *Cauſa noui belli Geldrici.* ac Millam nullis conditionibus ab eo redimere poſſet, omnem perdendi hominis occaſionem quærebat. Tandem diſſeminato inter eum ac Reinaldum Dominum Schonvorſtæ odio, voto ſuo potitus eſt. Hic etenim, immiſſis percuſſoribus, eum paruo comitatu properantem trucidauit. Cuius morte grauiter in Reinaldum ſunt affecti Brabantini, quòd hominem fidei ſingularis, ipſe è primis Brabantiæ iugulari iuſſiſſet. Vrgebat intereà Tranſmoſanarum trium arcium reſtitutionem Gelrus; at fruſtrà. Quare miſſis Bruxellam fecialibus, bellum Brabantinis indixit. *Geldrus Brabantis bellum indicit.* Cui propulſando Ioanna, Ioannem Dominum Withemi cum valido præſidio Boſco immiſit, cui maximè timebatur à Grauia Moſæ ciuitate, Gelrorum copiis inſeſſa. Hanc à veteribus Principibus de Cuyck olim poſſeſſam conſtat. Porrò Principum horum familiam Comitum titulo inſignitam, antè retulimus; donec Hermannus ob cædem N. Comitis Hollandiæ iudicio Lotharij II. Imperatoris eo titulo priuaretur. *Series Comitum ſeu Dominorum de Cuyck.* Peruenit tandem hic Principatus ad Henricum fratrem Henrici Primi, cuius in geſtis anni 1202. meminimus. Huic ſucceſſit Ioannes, deinde Ioan-

Ioannes II. qui bello Flandrico clarus obiit anno 1308. poſt eum Ioannes III. qui tempore Ioannis III. Ducis defunctus, Ottonem Dominum à Cuyck, & Heuerlæ, & Ioannem Dominum Hoochſtrati liberos reliquit. Porrò Grauiam anteà liberā clientelæ Ioannis III. Ducis, acceptis ab eo aliquot aureorum millibus, commiſit. Succeſſores Ottonis Ioannes IV. & poſt eū Ioannes V. beneficiarios ſe Wenceſlao Duci recognouerunt; quo defuncto, inter Vedemarum fratrem & Ioannem ex Henrico fratre maiore nepotem, controuerſum eſt de Principatu. Vedemarus ipſo iure potior, occupata Grauia, beneficiarium itidem Ioannæ Principis ſe profeſſus eſt. Hunc paulò pòſt Ioanni Domino Withemi, nomine Brabantinorum Grauiam tradere volentem, Ioannes filius, gener Guilielmi Ducis Gelriæ ex filia notha, ſocero vinctum tradidit: moxque ſoceri viribus occupato Principatu, Grauiam Gelrico præſidio cuſtodiri permiſit, quod poſt mortem Wenceſlai Ducis actum fuerat. Ita Brabantinis Boſco, Gelris Grauia excurrentibus, interſitus ager miſerè affligebatur. Ceterùm Brabantini Grauiam ſibi ereptam frementes, menſe Septembri huius anni, magno belli apparatu, oppidum circumdedere.

Narratio prolixa, quomodo Grauiam feudū Brabantiæ Geldrus ad ſe traxerit.

Miſerant ſingulæ vrbes in eam expeditionem ſuorum præſtantiſſimos. Louanienſium ductores erant Ioannes à Calſtris Eques, Henricus Pijlijſer, Gothfredus ex Limingis, Ludouicus Pinnocus, Stephanus Smachtus; Bruxellenſium Euerardus Sherclaes, Nicolaus Sueuus, Theodoricus ab Heetvelda, Equites. Quibus multitudinem animantibus, ſæpiùs fortiter oppugnatum oppidum, multò fortiùs defendebatur. Vna oppugnatione Theodoricus ab Heetvelda vir fortiſſimus, propulſatis defenſoribus, in murorum pinnas euaſerat, oppidumque eo die captum fuiſſet, niſi reliqui, eo ignauè deſerto, retroceſſiſſent. Mox ille, reuerſis hoſtibus ad propugnacula, à muro in foſsā deiectus, vix à ſuis neci eripi potuit. Ita reuocata obſidione Brabantini deinceps in caſtris quieuêre, fame oppidum euinci poſſe rati. At Geldrus hoc veritus, Albertum Bauarum crebris litteris orabat, vt pacis inter ſe ac Brabātinos medius fieret. Qui Boſcum ad Ioannam profectus, hincque iterùm ad Geldrum properans, eos compoſuit ea conditione, vt Grauia Brabantinis reddita, captiui vtrimque dimitterentur. Sed præcipites in reddendis, quos ipſi ceperant, captiuis, Brabantini Geldro fidem fallendi anſam obiecere. Is etenim, occupata iterùm Grauia, pulſiſque inde Brabantinis, captiuos etiam ſuos retinuit. Quod factum indignè ferentibus Brabantinis, rurſum miſcentibus ſe negotio Franco Rege ac Philippo Duce Burgundiæ, Cameraci, Antuerpiæ, Bergæ D. Gertrudis, item Boſci de pace componenda variè deliberato, Geldro verò omnem pacem aſpernante, bellum vtrimque renouatum eſt. Anno ſequenti 1387. cùm de bello

Grauia oppugnata fortiter, fortiùs defenditur.

Pax inter Brabantos & Gelros facta, ſed mox iterū rupta.

1387

bello Geldrico conſultaretur, Sigerus ab Apcouda Dominus Gaſebecæ immane facinus admiſit. Eſt in iuriſdictione Bruxellenſium Roda pagus latæ iuriſdictionis, cuius aliquot villas Gaſebecanæ ditioni attribui apud Ioannam Ducem inſtabat Segerus. Intercedebant Bruxellæ Senatores, quidquid Gaſebecanæ ditioni adiiceretur, ſuæ detrahi non ignorantes: atque horum omnium acerrimus Gaſebecani hoſtis erat Euerardus Sherclaes, erepta olim Flandris patria clarus, Scabinus tum vrbis. Ita eliſo conatu ſuo, Gaſebecanus, recondito paululùm odio, Euerardo Lennocam Gaſebecanæ ditionis pagum, vbi prædia poſſidebat, properanti Bailliuum ſuum immiſit, qui hominem lingua exſecta, pedeque mutilatum Bruxellam remiſit. Tam horrendo facinore commota vrbs, edicta expeditione, ea ipſa die magnum armatorum agmen Vleſenbecam duxit, miſſis ad omnes Brabantiæ vrbes litteris, vt confeſtim ſcelus id vlturi, cum fortiſſimis ſuorum cohortibus Gaſebecam accurrerent. Interim altera die, quæ erat Veneris ſancta, Bruxellenſes caſtra Gaſebecæ appoſuere. Tum verò initio ſequentis anni 1388. Euerardus interiit, 9. videlicet Aprilis, & Louanienſes ac ceterarum vrbium populi (exceptis Boſcenſibus Gelrico bello impeditis) magnis copiis Gaſebecam confluxerunt. Erant tum Louanienſium primi, Valterus à Maloponte Eques, Ludouicus Pinnoccus, Gothfredus ex Limingis. Porrò Ioanna Dux, miſſis Louanium litteris, Sigerum ab ea cæde excuſare nitebatur, quaſi non eo iubente facta: cui illi reſpondêre, excuſationem eam ſe ſine aliarum vrbium conſilio admittere non poſſe. Ita continuata toto eo menſe obſidione, arx tandem dedita ac diruta eſt, Sigero interim conſanguineorum auxilia circa Diſtham fruſtrà colligente. His peractis bellum in Gelriam totis viribus verſum. Menſe Maio inita expeditio, ducibus Ioanne Domino Bornèuallis, Razone Domino Lintræ, Ioanne Domino Leccæ & Bredæ, Ioanne Domino Withemi Seneſcallo, & aliis. Petita prima omnium Grauia belli fax, eaque arctiſſimè concluſa. Porrò Gelrus, fallentibus Anglorum auxiliis, obſidioni ſoluendæ impar erat; nec dubium erat, oppidum tùm Brabantinis ceſſurum, niſi fortunam ſuam inſigni temeritate commaculaſſent. Moſæ etenim ponte ad Rauaſtenum (venia Domini Hornæ, cuius id oppidum erat) tranſito, vſque ad 1000. in Gelriam effuſi prædas agere cœperunt, reliqua parte exercitus ad obſidionem relicta. Quo Neomagum relato, Gelrus primùm pauidus, mox reſumpto animo, ſuos quamquam paucos oppido eduxit, comitantibus Domino Gheſmæ, Domino Hucelemi, Ottone Domino Haſpræ, Domino Hensbergæ, factoque in Brabantinos impetu, diſiectis eorum ordinibus, in fugam coniecere, multis trucidatis: capti Domini Borneuallis

1387 Immane facinus Domini Gaſbecani.

Sherclaſiū Bruxellenſium liberatorem lingua & pede mutilari cūrat.

1388

Gasbeca obſeſſa, nititur Dux Ioanna Gaſbecanum excuſare, ſed fruſtra.

Reſumpto bello Geldrico iterū Grauia obſidetur.

Brabanti ad prædas effuſi cæduntur.

neuallis & Lintræ, & Ludouicus Pinnoccus Louanienſis; reliqui variò

Soluitur Grauiæ obſidio.

effugere. Ea clade in caſtra allata, fit mox omnium, qui ad obſidionem remanſerant, præceps fuga; quibus nihil ſalutarius, quàm Gelros, qui Grauiæ inerant, ſuorum victoriam non antè reſciiſſe. Gelrus Neomagum reuerſus, captiuorum ſpolia diuæ Virgini dedicauit. Paulò ante Grauiæ obſidionem Dux Ioanna Dominum Borneuallis, Dominum Ioannem ab Ophemo Equitem, Nicolaum à Monioya, Ioannem à Grauia Legatos in Franciam miſerat, à Rege Carolo ac Philippo Burgundiæ Duce auxilia poſtulaturos. Hi, repertis Rege ac Duce Rotomagi, expoſita Legatione impetrarunt, vt Guilielmus à Tremolia ac Geruaſius Miranda, cum 400. equitibus, præmitterentur, qui trium arcium præſidio

Strala oppidulum Geldris adimitur.

diſpoſiti, Stralam oppidulum Gelris ademerant. Interim Burgundus Rege ac Nobilitate in Gelriam deducendo ſedulò laborabat: ſeriùs tamen, quàm vellet, expeditio iniri potuit, multis Principum tam procul Regno proficiſci, præſertim metu Britannici belli ingruente, diſſuadentibus. Vicit tamen pertinax Ducis labor, vt paulò pòſt dicemus. Porrò hoc eodem anno Gelrus, conſternatis adhuc è priori clade noſtris, Moſam tranſgreſſus, tota Campinia latè vaſtata, Oſtreuicam, Geſtellam, Becam, inſignes pagos exuſſit, ingentique præda abacta, per Horniam

Geldrus fl mmis vaſtat Brabantiæ pagos, Oſtreuicam, Becam, & alios.

domum reuertit. Ferunt, tum Colonienſem, Monaſterienſem, Bremenſem, Traiectenſem, Antiſtites; Ducem Cliuiæ, Comitem Murſij, Abbatem Prumiæ Gelro adfuiſſe. Acta hæc in Auguſto. Poſt eius diſceſſum, delecti in Brabantia 1200. equites, & 4000. ſagittariorum, qui Oſſę, Littæ, Herpæ, aliiſque obiectis Gelriæ munitionibus impoſiti ſunt. Intereà Carolus Rex Francorum, compoſitis rebus Britannicis, expeditionem Gelricam iniit, præmiſſis in Brabantiam, qui iter exercitui apparari iuberent. Sed vrbibus Brabanticis tantæ hominum multitudini tranſitum denegantibus, per Arduennam itum eſt, præeunte exercitum En-

Auxilia ingentia Francorum pro Brabantis in Geldriam tendunt.

gerrano Cociaci Domino cum mille equitibus ac magna operariorum copia, qui arboribus eius ſiluæ conciſis, viam Regi aperirent. Rege Arduennam ingreſſo, Ioanna Dux noſtra illuc profecta, aſſumptis ſecum Comite Salinæ, Ioãne Domino Rotſelariæ, N. Domino Bocquehoudæ, Baſtoniæ, eius aduentum expectauit: cui, Ducique Burgundiæ aliquamdiu collocuta, domum reuertit. Guilielmus verò Iuliæ Dux, Gelri pater, tam propinquo Rege, ſummo metu concuſſus, Arnoldum ab Horna

Agentibus Colonienſi & Leodiẽſi Epiſcopis bellum Geldricum componitur.

Epiſcopum Leodienſem præmittens, eo interceſſore, via Regem adeundi parata, ei in ipſo Iuliæ limite occurrit, data fide ſpondens, ſe filium ad bonam rationem adducturum. Remiſſus ergo vnà cum Colonienſi & Leodienſi Neomagum, filium multis perſuaſionibus, quamquam ægrè, euictum ad Regem deduxit. Vbi is confeſſus temerè ſe tanto

Regi

Regi bellum indixiſſe, iuratuſque ſe Brabantinos deinceps non vexaturum, in gratiam receptus eſt. Porrò Francos, dum hæc fierent, Ruremondam vſque excurriſſe aiunt; vnde, metu aucto, Gelrum faciliùs ad pacem reductum credo. His celeriùs ſperato confectis, Rex fine Octobris
Rhemos rediit. Sequenti anno 1389. Arnoldus ab Horna Epiſcopus Leo- 1389
dienſis obiit; Suederus ab Abcouda Gaſebecam reſtaurare ab vrbibus prohibetur; ad hoc, Dominus Hensbergæ eo anno è Brabantia prædas egit, ſed mox oppido à Leodienſibus obſeſſo, domum redire compulſus eſt. Hæc tantùm hoc anno Diuæus; quibus iſta lubet adiicere ex Meiero: Hoc anno, inquit, inſtitutæ feriæ Viſitationis beatæ Mariæ ab Vrbano Papa, vt ipſa Virgo Deipara intercedere dignetur pro pace & concordia Eccleſiæ. Item apud Diuionem Burgundiæ Dux Audax & eius filius Ioannes, Regem & Biturigem, fratremque Regis Ludouicum Aurelianum, & alios magnificè accipiunt. Inde ſimul omnes Auenionem profecti Antipapam inuiſunt; qui horum omnium propinquis & familiaribus per expectatiuas ſuas omnia pinguia toto Regno ſacerdotia accumulauit, vt ita Regem & ſatrapas ineſcaret, atque in gratia & amicitia contineret. Hinc maximæ querelæ proborum virorum, qui litterarum ſtudiis nauantes operam, ad nullos honores potuêre pertingere. Sub Kalend. Nouembris Romæ obiit Papa Vrbanus, ſuccedente mox in locum eius Bonifacio Nono; manſitque eodem, quo fuit, ſtatu Gallorum ſchiſma. Obiit eodem anno quoque Lutetiæ Epiſcopus Tornacenſis Petrus ab Auxeio, qui per totam Flandriam propter ſchiſma quòd Clementinus eſſet, nihil habuit obedientiæ, factuſque poſt eum Epiſcopus Conſiliarius Philippi Ducis Ludouicus Trimolus, iuxtà atque ille Clementinus. Iſta Meierus. Pergit Diuæus: Menſe Maio anni proxi-
mi 1390. Ioannes filius Alberti Comitis Hannoniæ & Hollandiæ ele- 1390
ctus Epiſcopus, Leodium magno comitatu ingreſſus eſt. Pax inter Gelros ac Brabantinos confirmata menſe Octobri. Eodem anno Engelbertus à Marca Eques, adiunctus Domino Iauchiæ, Iſcam pagum Bruxellenſium iuriſdictionis ſubita inuaſione percurrit; ac eo exuſto, prædiſque abactis, præter Geldoniam, domum reuertitur. Hæc Diuæus; adiicimus iſta ex Meiero. Flandros, inquit, variis modis Philippus conatur ad ſectam traducere Pſeudopapæ Clementis; ſed numerant illi ſexaginta millia nummûm, eamque moleſtiam ita redimunt, tacetque Dux illa de re ad tempus. Simul de moneta Ludouici Comitis prohibita murmurant, & grauiter queruntur. Nec minor querela de noua arce Sluſana à Gallis inſeſſa; petuntque vt ea Flandricæ ſit omnino ditionis, atque à Flandris non Gallis cuſtodiatur,
eamque rem tandem obtinent. Anno proximo 1391. idem Philippus 1391
Burgun-

Hensberganus prædas agit de Brabantia.

Rex Franciæ & Burgundus Antipapam Auenione inuiſunt, non ſine magno proborum ſcandalo.

Flandri magno redimũt ne cogantur obedire Antipapæ Clementi.

Audax terrore ſui nominis multa agit quæ Flandri nolint.

Burgundus auctoritate ſua ac terrore nominis multos in Flandria à Romani Pontificis obedientia in ſuam trahit factionem. Hinc diſcordia grauis & ſeditio inter populares orta: alij Vrbaniſtæ, alij vocabantur Clementini. Hi non plus communicationis inter ſe habebant, quàm olim Iudæi & Samaritani. Multis locis ceſſatum etiam ab omni diuino cultu. Sed Gandauenſes, quidquid Philippus ageret, conſtanter in obedientia Vrbani eiuſque ſucceſſoris perſtiterunt. Pauci erant Nobiles qui non eſſent Clementini; ſed maxima longè pars multitudinis Vrbaniſtæ erant. Hactenus Meierus. Diuæus iſta tantùm huic anno adſcribit: Anno 1391. edictum à Louanienſibus, Thenenſibus, ac Leuienſibus, vt qui exſulem interficeret, 200. florenis Hollandicis præmij vice donaretur: cuius lucri cupidine tres adoleſcentes Guilielmum Repardum Louanienſium exſulum ductorem interemere. Idem annum proximum intactum relinquit; ad quem Meierus ſua proſequens, iſta

Louanij 200. floreni in ſingula capita exſulum conſtituuntur.

1392 commemorat: Anno, inquit, 1392. non ceſſat Dux Audax auctoritate, gratia, minis, potentia, allicere, trahere, cogere Flandros in ſuam prauam opinionem, vt ex Vrbaniſtis Clementini fierent & ſchiſmatici, multoſque ad hoc perducit: quapropter complures ex ſacerdotio, multique ex laicis, relictis Brugis ſacerdotiis ac bonis ſuis, Coloniam, Leodium, aliaſque in ciuitates commigrant, moti maximè concionibus & aſſertionibus Ioannis van Waes Paſtoris diuæ Walburgis, & Iacobi ab Oſtburgo presbyteri. Eos concionatores ſi comprehendere Audax potuiſſet, haud dubiè necaſſet; ſed clàm fugerunt Gandauum, & inde Leodium, ſpretis quæ Brugis habebant ſacerdotiis. Domeſticus item motus Brugis ortus ob eam Philippi perſecutionem, captuſque ab eo Petrus Rollarienſis ciuis Brugenſis celebris ac primarius, portatuſque Inſulam, ac capite ibi truncatus eſt. Ioannes quoque Heyla laudatiſſimus ille Eques ob eamdem cauſam Inſulæ in cuſtodiam datus eſt, in qua obiit. Magna pars Brugenſium in fine ieiuniorum inſtante Paſcha Gandauum petunt, ibique peccata confitentur, & ſacram ineunt Communionem; Brugis autem Dominicis Feſtiſque diebus vacua ſtabant templa, nolentibus illa ſubire ciuibus, ideò quòd ſacerdotes eſſent Clementini, coacti ſcilicet per Principem ac Nobilitatem. Hæc Meierus. Cauſam cur plerique Flandri tam conſtanter Vrbano adhæſerint, præter alias, iſtam inuenio apud Radulphum de Riuo eius ſæculi Scriptorem Leodienſem ſeu Tongrenſem, in Ioanne de Arckel cap. 12. vbi de initio huius ſchiſmatis, & Ludouico Flandriæ Comite ſocero Audacis agit: Multa, inquit, in Vrbani electione Ludouicum confirmabant; maximè quòd ipſe Cardinalis Gebennenſis, qui ſe modò Clementem Pontificem dicit, ſtatim poſt Vrbani electionem ſcripſerat ipſi Ludouico, Vrbanum iuſtè ac legitimè fuiſſe

Multi Flandri aliò cōmigrant, ne cogantur eſſe ſchiſmatici.

Multa turba in Flandria, magnaq́; conſtantia Catholicorum.

Cur Flādri tam ſtrenuè Comiti ſuo Antipapiſtæ reſiſterent, inſigne documentū Scriptoris eius temporis.

fuiſſe electum. Idcircò Comes familiaribus dicere ſolebat: Iſte Clemens cùm Morinorum priùs ac inde Cameracenſium eſſet Epiſcopus, familiaritate ac amicitia mihi coniunctus fuit: tantoque illi libentiùs adhærerem, niſi proprio ſuo teſtimonio hiſce ad me litteris ſuam ipſe damnaret cauſam. Scribit enim, vt videtis (aiebat) Vrbanum rectè & legitimè eſſe creatum. Si igitur (inquit) Vrbani legitima eſt electio, iuſtus ipſe Pontifex, Clemenſque Pſeudopropheta ſit oportet; non enim duos ſummos Sacerdotes capit orbis. Hæc & plura in eam ſententiam Auctor tunc viuens. Cui parti Brabantini adhæſerint, ex iis vtcumque colligo quæ commemorat Meierus ad annum ſequentem 1393.

Inueſtigatur cui parti tunc inhæſerint Brabanti.

Ad Pentecoſten, inquit, venit Dux Audax Brugas, cum Epiſcopo 1393
Tornacenſi Clementino, qui nouos Sacerdotes cupiuit creare Brugis. Sed poſtquam vidiſſet vacuas ſtare Eccleſias, Sluſam ſunt profecti. Hìc conuocato Conuentu Philippus perfecit, vt Sluſani verbotenus Vrbani obedientiæ renuntiarent. Idem quoque feciſſe dicuntur Hyprenſes cum infernatibus Flandris. Brugenſes autem dubij titubabant. Gandauenſes, cùm idem Ducis nomine quidam proponerent, motum conciuerunt, ad quem ſedandum Ioannes de Wilde Poëta & Orator eloquentiſſimus, producto in forum venerabili Corpore Chriſti, orationem ibi habuit ad populum, grauem, piam & vtilem Reipub. cuius initium erat: Hic eſt Deus Deus noſter. qua quidem oratione populi ſeditionem compeſcuit.

Gandenſes conſtantiſſimi tunc Catholicorum.

Plurimi his diebus (nota) ex Flandria in Brabantiam, Leodium, Traiectumque migrauerunt. Omnes ferè Carthuſienſes cum aliis multis Eccleſiaſticis Flandriam reliquerunt. Gerardus cognomento de Zipa, Doctor ſacræ Theologiæ & Abbas in Boudeloo, Abbatiam ſuam, ſicut plures alij, reliquit, & petiit Brabantiam. Gandauenſes tamen, quidquid Dux Audax & Epiſcopi molirentur, ad finem vſque immobiles & conſtantes in Vrbani obedientia perſtiterunt. Ita Meierus. Hui! Et quidem ſi tunc tanta paſſi pro vitando ſchiſmate, quid poſteà debuiſſent pro vitanda hæreſi?

Catholici etiam Brabanti.

Anno proximo 1394. 1394
(commemorante Diuæo) inter Albertum Comitem Hollandiæ ac Guilielmum filium contentio orta, hac de cauſa, quòd Guilielmus concubinam Patris Aleidam occidi curaſſet. Dicebantur eius facti conſcij Philippus Burggrauius Leydę, Ioannes Dominus Leccę & Bredæ, ac eius familiæ complures, quos armis grauiter hoc anno Albertus perſecutus eſt.

Contentio inter Albertū Hollandiæ Comitē eiúſque filium oritur.

Paulò pòſt etiam Ioanne Domino Leccæ mortuo, de filiæ eius (quam vnicam reliquit) tutela, inter Henricum patruum eius ac Henricum à Bergis Equites controuerti cœpit: quorum ille teſtamento fratris potior erat; hic verò, Steenberga ac Roſedallia occupatis, vt tutorem ſe gerere cœpit. Hoc eodem anno Michaël à Ligniaco Hannonius Brabantiæ ter-

minos incurrens, multos Niuellenſium ac Bruxellenſium mercatores abduxit. Hæc Diuæus. Quin adiiciam & iſta ex Meiero? Poſtquam, inquit, per Galliam ob Regis morbum (phreneſim intelligit) publico edicto prohibita eſſent omnia ludorum genera, præter arcum balliſtarium

Ludus balliſtariorũ ſolemnis Tornaci.

& manuarium, Tornacenſes ludos fecerunt balliſtariorum; conueneruntque Tornacum oppida quadraginta, quæ principio menſis Iulij, ſortibus ductis, iaculari cœperunt hoc ordine: (& enumerat ſingula, nos

Qui & quanti ex Belgis ibi comparuerint?

tantùm Belgica ponemus:) Vrſigundus, hoc eſt Fanum Giſleni in Hannonia viris ſex, Niuella Brabantiæ quatuor, Vilfordium ſeptem, Hallæ ſeptem, Melbodium ſeptem, Dixmuda quinque, Baſſeia ſex, Fanum Amandi decem, Betunea decem, Atrebatum decẽ, Atha Hannoniæ decem, Mechlinia decem, Quercetum Comitis ſeptem, Doacum ſex, Hypra decem, Bruxella decem, Mons caſtrorum decem, Cheruia decem, Aldernarda decem, Gerardimons decem, Binchium octo, Cameracum decẽ, Angia ſeptem, Condatum octo, Hueſda ſeptem, Antuerpia decẽ, Lyra ſex, Auennæ ſex, Brugæ decem, Inſula Flandriæ decem, Namurcum quatuordecim, Valentianæ decẽ, Cortracum decem, Fanum Odomari decem, Sluſa quatuor. Toto numero 387. balliſtarij (nempe ſimul Franciæ oppidis, quæ hîc non ſunt, computatis.) Ad hos ludos maxima pompa venêre Brugenſes, ciues mercatoreſque opulentiſſimi, byſſo, holoſerico, Damaſcenoque veſtiti, aureis torquibus magnis ac pretioſis

Præmia Brugenſiũ, Iprenſium, & aliorũ.

ornati, vnde primam laudem præmiumque de pulcherrimo ingreſſu reportarunt. Lutetia verò Pariſiorum remotiſſima erat ciuitas omnium venientium, indeque ſuum habuit præmium. Hypreñſes ex iaculatione primas tulerunt, duas argenteas amphoras deauratas decem marcharum argenti, & vnius vnciæ. Doacenſes poſt hos ſecundas tulerunt duas amphoras argenteas deauratas ſex marcharum cum vna vncia. Tertias tulit Dixmuda, duos ſcyphos argenteos deauratos trium marcharum ac paulò ampliùs. Quartas meruit Bruxella, duos vrſeolos argenteos deauratos duarum marcharum cum dimidia. Ad 8. diem Auguſti domum omnes à Tornaco reuerterunt. Anno ſequen-

1395 ti 1395. Carolus Galliæ & Richardus Angliæ Reges conueniunt iuxta Fanum D. Odomari fixis ibi tentoriis in patenti campo. Signa amicitiæ permulta & magna inter eos oſtenduntur. Iſabella filia Caroli ſeptem

Mediis ſpõſalibus, induciæ ſanciuntur inter Anglũ & Francum, ſed fide Punica.

annorum puella tradita Richardo in coniugium qui annum agebat ætatis 30. Induciæ factæ in annos 30. ſed fide Punica. Indictus Lutetiæ Conuentus de adulterino Papa tollendo, ſanciendaque Eccleſiæ vnione. Quippe Carolus Rex morbo ſuo aliiſque incommodis & certis flagellis admonitus, manum Dei timere tandem cœpit. At Petrus Luna, qui anno ſuperiori Clementi Antipapæ ſuffectus erat, dictus Bene-

dictus

Fruſtrà agitur de tollendo ſchiſmate Eccleſiæ.

dictus homo callidus rogatus, vt concordiæ gratia cederet Pontificatu ſuo, mirum in modum tergiuerſatus toti Concilio illuſit, & vt Regem deliniret, attribuit ei per vniuerſum Galliarũ Regnum Eccleſiarum decimas, ad ſuppetias ferendas Hungariæ Regi contra Turcas. Hæc Meierus; & proſequitur anno ſequenti 1396. prolixè de eodem bello Hungarico; ſed ſufficiet nobis illud paucis verbis cum Molano Militiæ ſacræ capite 67. attingere. Cùm, inquit ille, Sigiſmundo Hungariæ Regi neceſſe fuit bellum parare contra Pazaitem (aliis Baiazetem) Turcarum Imperatorem, habuit voluntarios belli ſocios ex Gallia Angliaque non paucos, illuſtri loco natos. Tum Philippus Audax, qui Carolo ſexto Rege phrenetico inſtar Regis erat, Gallis præfecit filium ſuum Ioannem iuuenem annorum circiter 25. præclaræ indolis, & omni Nobilitati gratiſſimum. Ceterùm dum ad Nicopolim Galli primam aciem ſibi expetunt auidiùs, (imò rapiunt, ait Meierus,) inchoata pugna, priuſquam omnis acies explicaretur, turpiter ſuccubuerunt, quamquam plures ex Barbaris quàm ex noſtris ea pugna ceciderint, anno 1396. quarto Kalend. Octobris. Capti hoc bello fuere Nobiles plùs minùs trecenti, qui fœda morte à Tyranno necati ſunt. Inter quos Henricus Antonienſis frater Hugonis Procomitis Gandenſis, Ioannes verò Burgundio cum 25. Nobilibus ægrè redemptus eſt ducentis millibus ducatorum, fide & virtute Ioannis Helliaci, Equitis Atrebatis, qui paulò antè Pazaitæ miniſtrauerat. Ad quam redemptionem Gandauenſes quinquaginta millia florenorum contulerunt. Hæc Molanus ex Meiero & aliis. Diuæus iſta commemorat tantùm hoc anno: Rurſum, inquit, Geldrici belli initia apparebant, cùm Reinardum Dominũ Schoonvorſtæ ac Sichenarum Geldrus bello impeteret, Schoonvorſta obſidione cincta; à qua tamen, Ioanne Epiſcopo Leodienſi accurrente, diſcedere coactus eſt. Ioannæ verò Duci noſtræ, Viluordiæ, Oyæ, ac Traiecti monetam ſignanti, obſtitêre primariæ vrbes, veteri Priuilegio innixæ, quo niſi in iis vrbibus aurum argentúmve ſignare Ducibus liceat; ac euicere, vt Monetariis, qui in antedictis locis cudere inceperant, otium indiceretur. Actum eodem anno de Legatis in Hannoniam mittendis, qui contra fœdera factum quererentur, quòd Michaël à Ligniaco ex oppidis Hannoniæ Brabantiam incurrere permiſſus eſſet. Fine anni Ioannes à Calſtris Eques ob dotem vxoris, quæ Henrici à Bautreshemo Domini Bergarum filia erat, cum Henrico nouo Bergarum Domino ſororio ſuo non parum diſſidebat.

1396

Philippus Audax Flandriæ Comes apud Francos eſt inſtar Regis.

Infelix pugna noſtrorum cõtra Turcam.

Monetam Brabanticam cudere non licere, niſi in primarijs vrbibus.

1397

Antuerpia & Bergæ incendio afflictæ.

Anno inſequenti 1397. Antuerpia ac Bergæ incendio afflictæ, & bellum Geldricum rurſum erupit. Erat inter Tranſmoſanos Nobiles Arnoldus Hoymenus Eques, qui priori bello Geldrico pro Brabantinis militauerat. Hic denegato ſibi, quod deberi aſſerebat, ſtipen-

dij ſupplemento, ad Geldrum ſe contulit. Præter hoc, Guilielmum Tranſ-Rhenanum è familia Geldri Boſcenſes ſupplicio addixerant, quòd motum in eo oppido concitaſſet. Meierus dicit, ob cędem in ebrietate ſua ibi factam. Hæc erant in cauſa, vt Colonienſis Archiepiſcopus ac Gelrus partim Hoymenum, partim Tranſ-Rhenanum vindicaturi, Brabantinis bellum indicerent. A quibus cùm Boſco timeretur, miſit eò Ioanna Dux noſtra Seneſcallum Brabantiæ Henricum Dominum Diſthæ, Henricum ab Horna Dominum Paruwiſij, Ioannem Dominum Weſemaliæ. Hi Gelro obuiàm procedere non auſi, quòd ciuibus ipſis Boſcum, tamquam Gelro non malè fauentibus, tuendum non crederent, eo oppido ſe continuere, præmiſſis Endouiam 300. armatis, vt eos ab hoſte tuerentur. Erat tum Gelrus Oſtreuicæ; ad quem, miſſo Caduceatore, Ioanna prælium obtulit, vbicumque vellet committendum; pollicita interim ſe centum vini plauſtra ac trecentos boues ad eum deſtinaturam, vt à prædanda Campania abſtineret. Spreta ille conditione, eadem nocte iter domum facere cœpit pauidus, quòd maximas Brabantinorum copias circa Herendalſtum conuenire intelligeret. Inſecuti abeuntem noſtri, Moſa Traiecti tranſmiſſo, Iuliam ac Gelriam cæde incendioque depopulati ſunt, Vlitinga ac Aldenhouia captis. Fine eius anni Philippus Dux Burgundiæ Valeranum Comitem ſancti Pauli in Brabantiam miſit, petiturum ab Ordinibus, vt Mechliniam ad Ducem publici negotij ergô conuenirent. Erat huius Conuentus cauſa, vt Ducatus Brabantiæ, quamquam viua etiamnum Ioanna, liberis eius, ſacramentis trium Ordinum addiceretur. Miſêre Mechliniam Legationes
1398 ſuas vrbes ſingulæ. Inde anni proximi 1398. initio reſponſum eſt ab Ordinibus; cùm Ioannæ Principi humanitus quid acciderit, facturos ſe liberis eius quod fas foret. Ita diſſoluto eo Conuentu, toti in belli Gelrici rationibus noſtri vertuntur. Initum mox Diſthæ fœdus cum Leodienſibus, vt pari exitu hoſtis mox peteretur. Intereà Ioannes Gunderius Littæ arcis cuſtos, Dromelam & Brachtum Gelrica præſidia incendit: Gelrus verò Grauia egreſſus, Littam, alioſque aliquot pagos. Menſe Iunio Barones Brabantiæ, Ioannes Weſemaliæ, Henricus à Bautreshemo Bergarum, Ioannes Rotſelarię, Ioannes Seneſcallus Withemi Domini, Henricus à Lecca, Iacobus à Glymis Equites Traiectum mouent; eódem cum delectu ſuorum Louanienſes, & Bruxellenſes: aderat etiam Valeranus Comes S. Pauli cum Burgundicis auxiliis. Tanto apparatu 25. Iunij Traiecto profecti, verſus Nouam ciuitatem proceſſere. Inerat huic Gelrus, qui murorum firmitati diffiſus, iniecto igne, aliò profugit. Inde noſtri coniuncti Leodienſibus (quorum ductores erant Ioannes Bauarus Epiſcopus & Henricus Dominus Paruwiſij) Ruremondam circumualla-

Colonienſes & Geldrus, bellũ Brabantis indicunt.

Turpiter fugientibus Geldris, Brabanti Geldriam & Iuliam flamma ferroq; vaſtant.

Confœderantur & Leodienſes Brabantis contra Geldros.

Obſident ſimul Ruremondam, ſed nullo effectu, fallentibus Leodienſibus.

uallarunt; noſtri vltra Ruram, Leodienſes inter hunc & Moſam caſtra locantes. Non erant quorumdam Leodienſium, ac maximè Epiſcopi, à Gelro auerſi animi. Ab his itaque ſeorſum, inſciis noſtris, cum Gelro pax compoſita, ac deductus Leodienſium miles. Cuius diſceſſu noſtri potiundæ Ruremondæ diffiſi, conclamatis vaſis, metu inopiæ Lennicam petiere, iam ab incolis inuadente terrore deſertam; vbi inuenta vini ad ſatiem copia, panis penuria non parum affligebantur. Diruto hoc oppido, Aquas properatum, omnibus in itinere igne conſumptis. Dum hîc eſſent, Valeranum Comitem cupido inceſſit, patrem ſuum, Iuliacenſi pridem bello anno 1371. interfectum, vindicandi: omnes Brabantinorum copias Iuliacum duxit: vnde incolæ, audito hoſtium aduentu, iam fugam aduerſa porta faciebant. Quos inſecutus Valeranus, multis eorum captis, trium millium aureorum pretio captiuos, ac oppidum, ne incenderetur, redimere compulit. His confectis, conuerſo Aquas itinere, oratis Aquenſibus, vt rerum neceſſariarum forum exhiberent, cùm nihil efficerent, verùm etiam miſſo vnico plauſtro panis deriſui haberentur, exuſto oppidi ſuburbano, atque villis finitimis vſque ad Saluatoris montem, die 18. Iulij ad Gulpam caſtra locarunt, altera verò die die Traiectum omnes rediere. Eiſdem temporibus inter varios Brabantinos Nobiles diſſenſiones oriri cœperunt; vnde pòſt aliquot prouenere excurſiones mutuæ; ad ciuilia bella progreſſuræ, niſi ſano quorumdam conſilio interuentum fuiſſet. Boſcenſes tum in oppido ſuo diſſidebant inter ſeſe; Bergenſes in Principem moti erant; Ioannes à Calſtris Louanienſium ductor Eques Arnoldum à Peda virum Bruxellæ Nobilem in certamen prouocarat. At de his aliiſque paulò pòſt. Menſe Octobri Geldrus Campaniam vaſtabundè ingreſſus, cùm noſtros contrà tendere nuntiaretur, Hezeuica Dinteraque vſtis, retroceſſit, de induciis Legatos mittens, quas vſque ad ſequentis veris initium noſtri conceſſere. Hæc Diuæus. Apud Meierum iſta prætereà huic anno adſcripta ſunt: Coit rurſum Concilium Gallicanæ Eccleſiæ apud Lutetiam Pariſiorum; cui Concilio Epiſcopos Rhemenſem, Rotomagenſem, Senonenſem, Pariſienſem, Bellouacenſem, propter accepta ab Antipapa immenſa beneficia mordicus nimis Clementinæ factioni adhærentes, Rex intereſſe non eſt paſſus. Hinc poſt longam altercationem, operam dante maximam ſchola Pariſienſi, quæ ſemper in veritate perſtiterat inuicta, decretum, vt Antipapa Póntificatu ſe abdicet, ſicut ante electionem ſe facturum concordiæ gratiâ promiſerat: quod ſi recuſaſſet, armis eum eſſe cogendum. Miſſi ad eum Petrus Aliacenſis, & Ioannes Maingrius, qui & Buſſicaudus, vir militaris. Reſpondet Antichriſtus ille, ſe Papam eſſe, & Papam moriturum: eaque in reſponſione obſtinatus perſtat. Tum ſeceſſio

Brabanti Iuliacum obtinent, & ne incendant, tria millia aureorum accipiunt.

Gliſcunt multa diſſidia domeſtica inter Brabantos.

Decretum Pariſiis, Antipapa ſponte abdicet, vel armis cogatur.

tandem à Gallis ab illo facta: expectatiuæ gratiæ damnatæ; ſacra beneficia à collatoribus accepta: obſeſſus in Auenione à magno Regis exercitu duce Buſſicaudo; donec tandem furtim (vt refert Ganguinus) eductus eſt operâ Petri Braquemontis. Hoc anno Maria ſoror Ioannæ Brabantinę, vidua Reginaldi Ducis Gelriæ, pia & religioſa mulier ſine liberis Bruccellæ obiit, tumulata ad Franciſcanos. Guilielmus Oſtrouandius Alberti Comitis Hollandiæ filius ducit rurſus exercitum in Friſios: Staueram oppidum capit, Friſiamque totam imperata facere cogit. Hactenus Meierus. Progreditur Diuæus: Finientibus induciis vere anni 1399. Brabantinæ vrbes Legationes ad Philippum Burgundiæ Ducem miſêre, petituros, vt tanta auxilia Ioannæ Principi præſtaret, quò tandem aliquando Gelrorum metus Brabantiâ diſpelleretur. Sed apparante eas copias Duce, vt finem huic bello facturus videretur; ecce Legati à Gelro in Brabantiam venere, æquas pacis conditiones offerentes; & menſe Iunio Rauaſteni Moſæ oppido pax concluſa eſt, non ſine offenſione Philippi, quòd multa iam in belli apparatum expendiſſet. Boſcum eo anno grauiſſima ſeditione concuſſum eſt. Exſul eius vrbis Hoochſtrati captus, tortuſque, ſontes complures in vrbe nominabat: quos pars populi puniri, pars dimitti volebat. Quibus inter ſeſe contendentibus, commota vrbe, in eo tumultu Dominus Veræ Zelandus in vincla coniectus eſt. Quo in Hollandiam relato, Albertus Comes, Baronis ſui captiuitatem immodicè ferens, cùm nullis litteris Boſco eripere quiret, Louanienſium, Bruxellenſium, ac Diſtenſium lanas in Zelandia detineri iuſſit. Excuſabant illi, ſolùm id Boſcenſium facinus, non omnium Brabantinorum commune eſſe: non tamen ob id merces Zelandiâ euehi potuere. Quare ſummopere eo anno laboratum eſt, vt ſopito motu Boſcenſium, Veræ Dominus dimitteretur. Miſcuit ſe Dux Burgundiæ, conſiliariis ſuis Louanium miſſis; nec minore diligentia res Bergenſium cum Principe ſuo agitata: verùm ob pertinaciam partium nihil pacificari potuit. Nouus mox turbo exortus inter Henricum Diſthæ Dominum, & Reinaldum Schoonvorſtæ ac Sichenarum Dominum, quorum vterque potentiſſimos in Brabantia fautores erat habiturus. Reinaldus Henricum è magna auri ſumma debitorem ſuum ad dandos vades compulerat: indignum id Henrico viſum, à ſe peti, quod ab ijs qui ſoluendo non ſunt, exigi ſolet: hæc diſſidiorum cauſa. Initio anni ſequentis ſæcularis milleſimi quadringenteſimi, cùm Seneſcallus Brabantiæ Venloniam (an Venrodiam?) arcem Pauli ab Haſtricht Equitis Boſcenſis obſideret, grauiùs vrgeri cauſa Boſcenſium cœpit: ſed illi in ſeditione pertinaces, nec Herendalſti, nec Lyræ ab Ordinibus acta, vt pax ijs cum Ioanna Duce foret, admittere voluere. Eiecti tum vrbe

Moritur ſoror Ioannæ noſtræ vidua Gelriæ.

1399

Pax inter Brabantos & Geldros ſancitur.

Belli initia cum Hollandis ob detentum Buſciducis Veræ Dominum.

Item alius motus inter Diſthæ ac Sichenarũ regulos.

1400

be

be Patricij viri boni, Henricus Dicbier, Gerardus à Bercla, & alij complures. Eodem anno Domini Houfalizæ & Bolandiæ, cum Valtero à Prelez, è Namurcenſi ac Leodienſi terra Brabantiam infeſtarunt. Legati Namurcum ac Leodium miſſi, qui fœdus confractum quererentur. Namurcenſis Comes menſe Octobri Bruxellam veniens ſe de Bolandio purgauit, quòd (quamquam ſubiectum ſuum) cohibere non poſſet. Impoſitum à Brabantinis Hanuto præſidium. Creſcentibus quoque in Brabantiam malis inteſtinis, Guilielmus à Meldert & Oliuerius à Binchemo Equites territorij Thenenſis arma vterque in alterum mouebant; & Guilielmo multos auxiliares è Bruxella per Louanium aduenisse lego: Ioannes etiam à Glymis Eques, & Razo à Grauio Dominus Maleuiæ, in Gallo-Brabantia conflictabantur. Ad hæc Bruxellæ Theodoricus ab Heetvelda Eques dolo quorumdam trucidatus eſt, vir per omnia fortiſſimus; & pari ſorte Arnoldus Bauius Mechliniæ periit. Iſta Diuæus, quibus operæpretium pauca ex Meiero adiicere. Motus, inquit, hoc anno Imperio eſt ob intolerabilem ignauiam Wenceſlaus Imperator, electuſque in eius locum Robertus Dux Bauariæ, Palatinus idem Rheni, cui ſtatim Colonienſis Pontifex Imperialem tiaram impoſuit. Multati grauibus incendiis & ruinis Aquenſes & Geldrenſes, noui Principis rudimento rebellare auſi. Palæologus Imperator Græcus Lutetiam venit Pariſiorum ad Regem, atque inde tranſmiſit in Angliam, vt diſcordiis Regum compoſitis, tandem Turcis poſſit reſiſti. At inanem ſumpſit laborem. Anno ſequenti 1401. Ludouicus Aurelianus, patruo ſuo Duci 1401
Audaci omnibus modis negotium faceſſit. Luceburgenſis ditionis adminiſtrationem à Rege Bohemiæ impetrat, fœduſque cum Guilielmo iungit Duce Gelriæ, vt patruum bello aggrediatur. Gelrium cum quingentis equitibus in Pariſios ſecum adducit. In agro Pariſiaco hinc nepos, inde patruus, copias adunant ad præliandum: ſed Biturix frater Audacis, nepotis temeritatem caſtigat, pacificatorque intercedit. Et firma rataque futura ſperabatur ea reconciliatio, ſed breui tamen tempore perſeuerauit. Reuerſus domum Gelrius diem ſuum obiit ſine liberis 14. Kal. Martias, tumulatus cum Catherina vxore apud Munichuſam, ſuccedente illi in Iuliacum, Gelriam & Zutphaniam, Raynoldo fratre Quarto eius nominis. Hucuſque Meierus. Eodem anno, commemorante Diuæo, menſe Maio Dominus Hensbergæ Boſcenſium agrum infeſtabat: quo metu depulſo, Boſcenſes, conuocatis Oſtreuicam ceteris vrbibus, expoſita cauſa diſſidij, eaque in exſulum perfidiam reiecta, orabant, vt paci inter eos ac Principem conciliandæ ſtuderent. Reuerſi vrbium Legati ab Oſtreuica Bruxellam, Ioannam ad pacem Boſcenſibus dandam inclinarunt; Boſcenſes tamen nulla ratione induci potuerunt, vt

Prætereà Namurcenſes quidam & Leodienſes de Brabantis prædas agunt.

Quin & Bruxellæ Mechliniæq; ſinguli Equites fœdè trucidantur.

Initia ſimultatum inter Aurelianum, eiuſq; patruū Audacem.

Buſcoducenſes vix tandem à tumultu diſcedunt.

vt veniam antè actorum peterent. Menſe Septembri Dux Burgundiæ,

Laboratum item Diſtenſi ac Sichenẽſi pacificandis, ſed in vanum.

adducto Bruxellam Antonio filio, vt eum Ducem Ordines cooptarent, idem ac pridem anno 1398. reſponſum tulit. Laboratum interim quoque Diſthæ ac Sichenarum Toparchis pacificandis; ſed Diſtenſis controuerſiam Ordinum arbitrio committere noluit. Itaque varij Conuentus ea

1402 de re fruſtrà habiti. Sequenti anno 1402. Atrebati celebratæ nuptiæ Antonij, futuri Ducis noſtri, & Ioannæ filiæ Valerani Comitis S. Pauli. Reformata Reſpublica Thenenſium à Louanienſibus ac Bruxellenſibus; eiectique qui repetundarum accuſabantur, Ioannes ab Halla, Henricus ab Oudeuorda, Franco Oliuerij. Redditus vitales, quibus ærarium pænè oppreſſum erat, in hereditarios mutari fuit neceſſarium, vt annuis redditiuum ſolutionibus minùs grauaretur, non ſine graui incommodo: iis etenim redditibus etiamnum ciuitas obnoxia eſt, qui ſine hac mutatione, morte eorum qui eas percipiebant, perituri fuerant; ſed tum rebus

Sichenenſis armis ſe vindicare parat.

afflictis non aliud remedium dabatur. Reinaldus Dominus Schoonvorſtæ variis Conuentibus nihil inter ſe ac Diſtenſem agi perpendens, ex arce Louanienſi (cuius ipſe cuſtos erat) trans Moſam conceſſit, amicorum ſuorum viribus iniuriam ſibi factam vindicaturus: nam paulò antè quoque Gelriæ Dux, Comes Blanckenhemi, & Abbas Prumiæ reſcripſerant Louanienſibus, vti Schoonvorſtio ſatisfieret: nam Diſtenſem ab iis facilè cogi poſſe, qui ciuis eorum eſſet. Eodem etiam pænè tempore Dominus Calidi-montis, auxilio Domini Huſalizæ, armata manu ingreſſus Gallo-Brabantiam, Boſſutum exuſſit, priuatam ob cauſam Ioanni Domino Boſſuti diſcors. Hoc anno menſe Octobri Henricus à Lecca Eques, Dominus Hezeuicæ, Boſcenſium exſulum fotor maximus, Boſci, complurimis ſuorum cæſis, captus eſt, licet incolumitate pacta eò vocatus eſſet. Cui liberando quamquam Nobilitas omnis inſudaret, non tamen niſi ſacramentis viro nobili indignis obſtrictum

Boſcoducum obſidetur à Nobilitate, ob cæſos Hezevvicanos, captumq́ Hezevvicæ Dominum.

Boſcẽſes dimiſerunt. Vnde Nobilitas, indicto ei oppido bello, ciues vbicumque inuentos vinclis compingebant, occidebantque etiam nonnullos. Maximus ob eam rẽ hoſtis Boſcenſium erat Dominus à Meghem; ſed controuerſia menſe Ianuario Bruxellæ ſopita eſt. Fine eius anni Henricus Eueloga, Valterus Eueloga cum Henrico filio, Henricus & Walterus Wittemanni Cunradum Dominum Elsboæ fratrem Reynaldi, Domini Schoonvorſtæ & Sichenarum, Louanij interemerunt, in ædibus Ioannis ab Huffla Senatoris cubantem noctu inſidiis aggreſſi

Fœdum latrociniũ Louanij commiſsũ magnas dat turbas.

7. Martij. Inquiſitum in auctores facinoris, & Henricus Eueloga captus capite luit. Nihilominùs Cunradus filius, & Reinardus frater Cunradi, nec non Henricus Comes Salinæ ex ſorore nepos, confeſtim miſſis Louanium fecialibus, aqua & igni oppido interdixere: moxque, coacto arma-

armatorum numero, Moſam tranſgreſſi per Loſſenſem Comitatum Si-
chenas verſus proceſſêre. Miſêre Legatos obuiàm Louanienſes, bellum
deprecantes, deque facinore vrbem excuſantes, quod à peruerſiſſimis
quibuſdam patratum, ſibi non minùs quàm conſanguineis diſpliceret:
nam ſe & de quibuſdam auctoribus ſupplicium ſumpſiſſe, & ſedulò cu-
rare, vt in ceteros pariter animaduerteretur. Placati iis excuſationibus, vt
rationi conſonis, Schoonvorſtij omnem in Louanienſes iram depoſue-
re. Hæc Diuæus. Eodem hoc anno (teſte Meiero) Rex Galliæ Carolus
Sextus, recepta vtcumque ſanitate, fratrem ſuum Ludouicum Aurelia-
num Vicarium ſibi conſtituit. Is ſtatim nouam collationem indicit, &
neque Eccleſiæ miniſtros immunes eſſe ſinit: qui inter ſe diſcordes ma-
gnam conciunt turbam. Guido Pontifex Rhemorum cum ſuis pendere
detrectat; econtrà Archiepiſcopus Senonum iis qui contribuere recu-
ſarent, aqua & igni interdicit. Rex in morbum ſuum recidit. Aurelia-
num Magnates tamquam per ætatem imprudentem & minimè ido-
neum rerum procuratione mouent, eamque Burgundioni Philippo
Audaci eius patruo reddunt; qui vel ipſe nouam collectam cogere co-
natur; ſed Rhemenſis nimis obſtat.

Magna itē turbæ in Francia ratione exactionum etiam Eccleſiaſticis ab Aureliano impoſitarum.

A Gallis quoque Henrico Anglo-
rum Regi bellum indicitur, quòd Richardum ſuum Regem ac Domi-
num per ſummum ſcelus prodidiſſet & occidiſſet, Reginamque bonis
ſuis ſpoliaſſet; pridie Kalend. Martias natalis Caroli, poſteà Septimi Gal-
lorum Regis. Iſta Meierus. Progreditur Diuæus ad annum ſequen-
tem 1403. Initio, inquit, anni proximi Bruxellæ ob cædem Theodorici 1403
Heetveldij Equitis tumultuari cœptum. Filij etenim eius, Ioannes, Gui-
lielmus & Valterus Equites, quòd Dominum Nicolaum Sueuum
Equitem & Wenceſlaum cognomento Ducem eius facti inſimularent,
ab iis ad ſingulare certamen prouocabantur; quod ne fieret, maximè
Reipublicæ Bruxellenſium intererat, cùm vtrimque maximum conſan-
guineorum numerum in partes attracturi forent, ſi res certamini com-
mitteretur. Louanienſes plurimùm his conciliandis ſtuduere, ſuo malo
edocti, quantum ex huiuſmodi ciuilibus diſcordiis incendium ſæpiùs
oriatur.

A Gallis Henrico Anglorum Regi bellum indicitur.

Compoſita eſt eodem anno Niuellenſium cauſa, qui quòd Hen-
ricum à Lecca Seneſcallum, quemdam ciuem ſuum vrbe educentem, vi
armata prohibuerant, in offenſam Ioannæ Ducis reciderant. Hoc quo-
que anno Engelbertus Comes Naſſauiæ filiam Ioannis Domini Leccæ
& Bredæ vxorem duxit. Erat illi genus ab Adolpho Imp. deductum:
Adolphus Ottonem, Otto Henricum, Henricus Ottonem alterum, hic
Ioannem, Ioannes Engelbertum hunc genuerat. Porrò Philippus Dux
Burgundiæ, quamquam Antonium filium eius ſecundogenitum Dux
noſtra Ioanna diu antè adoptaſſet, veritus tamen, ne ea mortua, illi ob-
ſtaculum

Niuellenſes in gratiam recipiuntur pro eo quòd ciuem ſuū educi armis prohibuiſſent.

ſtaculum aliquod in adipiſcendo Lotharingiæ, Brabantiæ, ac Limburgi Ducatu oriretur, plurimùm nitebatur Antonio, viua adhuc

Multa offert Audax Brabantis vt filium Antonium recipiant, ſed nondum obtinet.

Ioanna, Principatum confirmari; pollicitus Ordinibus Brabantiæ, ſi id fieret, Antuerpiam Mechliniamque perpetuò Brabantiæ connexurum; Teneramundam verò eatenus Brabantinorum poteſtati conceſſurum, donec terram de Cuyck & Grauiam ſuis ſumptibus recuperaſſet. Ceterùm fruſtrà hæc; cùm Brabantini nihil de Ducatus ſucceſſione, viua Principe, agere velle reſponderent. Venerant non multò pòſt

Item inſtat pro Brabãtia ſucceſſione Rex Bohemiæ.

à Wenceſlao Eximperatore Rege Bohemorum Legati, Ducatum ſuo Regi ſecundùm conuenta anni milleſimi treceteſimi quinquageſimi ſexti poſtulantes: quibus idem quod Burgundo reſponſum datum eſt. Nec ob id propoſito Dux Burgundus deſiſtebat, verùm Nobiles Brabantiæ aggreſſus, paulatim complures eorum partim pollicitationibus humanioribus, partim donis in ſuam voluntatem pertraxit. Quorum opera, conciliatis ſibi vrbium Senatoribus, fine huius anni Bruxellam venit; vbi in celeberrimo Ordinum cœtu Antonio filio eius in præſens gubernacula Ducatus tradita ſunt, ita tamen vt Ducis nomine adhuc abſtineret. Ita Diuæus; quibus lubet pauca ex Meiero attexere. Hoc anno, inquit ille, in mari Hollandico tum admodum

Stipenda quædam, de muliere marina in Hollandia capta.

procelloſo & alto capta mulier marina, nuda & muta, portata in oppidum Edam, & inde Harlem, veſtita eſt, didicitque edere panem & lactaria, & vixit annos multos ſemper muta. Didicit item nere, & honorem exhibuit ſanctæ Cruci, quamuis muta. Hæc ille, adſtipulaturque Chro-

1404 nicon Hollandicum. Redeo ad Diuæum. Initio anni ſequentis 1404. Dux Philippus Bruxella digreſſus Hallis Hannoniæ obiit 6. Kal. Maij.

Antonius Burgundus creatur Brabantiæ Rector.

Mox Ioanna Duce Ducatu ſe abdicante, eumque Antonio, pacto certæ aureorum ſummæ intercedente, tradente, Ordines Antonium Rectorem Brabantiæ crearunt. Iurauit is omnia Brabantiæ iura ſe rata habiturum, menſe Iunio, in celeberrimo Ordinum Conuentu. Exinde Ducis Limburgi nomine aſſumpto, edixit ne quis Nobilis aliquem (niſi do-

1405 meſticus eſſet) inſignibus ſuis veſtiret. Inſequenti anno 1405. Antonius noſter, Limburgi Dux Bochoudam obſedit, Bruxellenſibus ac Louanienſibus caſtra ſequi detrectantibus hac occaſione. Erat tum Amtmannus Bruxellenſis Ioannes à Grimberga Dominus Aſchæ: qui, quòd Ioannem Diſthemum Prætorem Boſcenſem, ob ſupplicium de ciue Bruxellenſe, quamquam interdicente Senatu Bruxellenſe, ſumptum, perpetuo exſilio multaſſet, (quaſi vltra modum poteſtatis excurrens) à

Mortuo Audace, eius filij & alij in Aurelianũ mouent.

Duce captus ac Genappam miſſus erat: hæc obſequia detrectandi cauſa. Eodem anno Ioannes Dux nouus Burgundiæ & Comes Flandriæ cum Antonio ac Philippo fratribus, Ioannes Epiſcopus Leodienſis,

Ioannes

Ioannes Comes Cliuiæ, Lutetiam mouerunt, vt Ludouicum Aureliani Ducem Pariſiis pellerent. Cœperat iam inter Burgundos ac Aurelianos bellum inteſtinum, Philippo Duce etiamnum viuo, vt ſuprà diximus. Porrò hac vice etiam certatum non eſt, pace quorumdam enixo ſtudio ſpecie tenus conciliata: quæ ſimultas, maximo Franciæ malo, in acerbas tandem diſſenſiones erupit. Ita Burgundus Picardiam, Aurelianus Aquitaniam, ab Anglis tutaturi petunt. Ineunte anno proximo 1406. Dux Limburgi Antonius in Brabantiam reuerſus, Ioannem à Noua platea Equitem, Razoni à Grauia Prætorem Louanienſium ſubſtituit. Intereà Bruxellenſes indignè ferentes Ioannem Duſchenum, de quo dictum eſt, (mirũ, nam ſuprà vocatur Diſthenus) liberè Prætura Boſcenſi fungi, Aſcanum verò Genappæ cuſtodiri, Simonem Tremillium familiarem Ducis in vincula coniecerunt. Quo Dux intellecto, Viluordiam profectus, copias colligere cœpit, vt agrum Bruxellenſem inuaderet. Porrò Louanienſes veriti Bruxellenſibus, multis precibus à Duce obtinuere, vt Louanij de conditionibus, quibus in gratiam reciperentur, deliberaretur. Statutum ibi, vt perſolutis octo millibus aureorum, Scarebecam vſque Duci ſupplices occurrerent. Hinc Kal. Decembris Ioanna Princeps noſtra viuis exceſſit, cùm Ducatum Lotharingiæ, Brabantiæ ac Limburgi quinquaginta & vno annis, minùs diebus triginta tribus, poſſediſſet. Cuius corpus Bruxellæ in Carmelitarum choro conditum eſt: ac penes eam iacet filius Guilielmus, quem ex Guilielmo Comite Hannoniæ ac Hollandiæ ſublatum infantem amiſerat. Hucuſque Diuæus. Mortem eius Meierus commemorat his verbis & laudibus: Kalend. Decembris Ioanna Dux Brabantiæ, vidua Wenceſlai, multo confecta ſenio, poſt alterum & quinquageſimum Imperij ſui annum ſine liberis moritur. Apud fratres Carmelitas Bruccellæ ſepelitur, mulier ſancta & omnium virtutum genere referta: quæ nocere nemini & prodeſſe multis ſemper ſtuduit, chara ſuis popularibus, omnique Nobilitati venerabilis. Antonio fratri Ducis Ioannis Burgundi iuxta voluntatem patris Philippi Brabantia obuenit, ideò quòd defuncta hæc Ioanna ſoror eſſet eius auiæ maternæ, ſeu magna matertera. Sic ille. Illuſtres & clari ſub hac Principe in Brabantia præter ſuprà nominatos reperiuntur tum in expeditione illa anni 1371. contra Geldros, tum in ſignandis quibuſdam publicis tabulis ex Louanienſibus, à Wilra, à Calſtris, à Wecſelia, Suarterius, à Maloponte, à Limingis, à Wanroda: ex Bruxellenſibus, à Selleca, ab Hamma, à Berthemo, à Tumbis, ab Aſcha, à Lathemo, ab Hellebeca, à Melderio, ab Ada, ab Elſta, à Mera, Pipenpoij: ex Gallo-Brabantia, à Marianſarte, à Glimis, de Molebeſia, à Traſiniis, à Iauchia, à Dongelberga, à Fontanis, à Melino: ex Marchia Antuerpienſi,

Coit pax, ſed parum duratura.

1406

Moritur Ioanna noſtra, Bruxellæ ad Carmelitas ſepulta.

Encomium eius ex Meiero.

Illuſtriores huius temporis in præcipuis vrbibus.

Illuſtres tunc Marchiæ Antuerpienſis. pienſi, ab Immerzela, à Sompeca; à Berchemo, à Craienhema, Dominus Grobbendongæ, à Noua platea, à Pollana, à Ligno, à Scadenbroucа, à Nouoburgo, à Reniſſa, à Ranſto, à Ketza, à Bergis: ex iuriſdictione Boſcenſi, à Geldorpa, à* Goura, Dicbier, à Boxtella, Cocus: ex Præfectura Thenenſi, ab Eleshemo, à Carsbeca, à Melderia, à Durato, à Winga, à Winthemo. Adderem plures, ſed quando finis?

* Goera,

ANTONIVS BVRGVNDVS

NEPOS SVPERIORIS, XXXV. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis nouem.

1406 *Antonius Louanij in auguratur, ac deinceps in aliis vrbibus.* CVRATO Ioannæ Ducis funere, Antonius cum ampliſſimo Nobilium comitatu (verba ſunt Diuæi) Louanium profectus, Principatum gentis ibidem de more ſuſcepit 18. die Decembris anno huius ſæculi ſexto. Florebat tum nobilitate Brabantia, niſi quòd dominiorum magna pars ad exterorum poteſtatem peruenerat. Louanio profectus Dux Antonius, Bruxellæ 21. Decembris, &

1407 Antuerpiæ 2. Ianuarij inauguratus eſt. Menſe Iunio anni ſequentis 1407. Dux noſter Razonem à Grauio Dominum Maleuiæ Louanienſibus Prætorem dedit. Obiit eo anno 12. Auguſti Ioanna coniunx Ducis, filia Valerani Comitis S. Pauli, quam Furæ condi iuſſit. Eodem anno Ioannes Dux Burgundiæ frater Antonij Ludouicum Aureliani Comitem, cuius aliquoties ſuprà meminimus, interfici iuſſit Lutetiæ, conducta ad id ſicariorum manu haut magna; vt Francorum Hiſtoriis latiùs proditur. Ita Diuæus. Chronographus Leodienſis in Ioanne Bauaro his verbis narrat: Hoc anno Ludouicus Dux Aurelianenſis, frater Caroli Sexti Francorum Regis, conduxerat quemdam, vt Ioannem Burgundum proditoriè perderet. Reſciuit hoc ille, & ait: Perde illum qui te miſit, & conduplicabo mercedem tuam; & factum eſt ita 22. Nouembris feria 3. Pariſiis poſt cœnam, cuius occaſione plus decies centena millia hominum periiſſe leguntur. Sic ibi. Interim Dux noſter, ait Diuęus, apparabat bello Tranſmoſano neceſſaria, vt Reynaldum Gelriæ Ducem clientelam cauſa Grauiæ oppiduli profiteri armis cogeret, ſimulque vt

Ioannes Burgundus Antonij frater Aurelianum Pariſiis trucidandum curat.

Traiecten-

ANTONIVS BVRGVNDVS, XXXV. BRAB. PRINCEPS.

Traiectenſes ſubigeret, Leodienſium inſtinctu obſequia denegantes. Leodienſes Ioanni Bauaro Epiſcopo tum diſcordes, eo pulſo, Theodoricum ab Horna filium Henrici Domini Paruwiſij Epiſcopum elegerant. Quare Bauarus ad fratrem Guilielmum Hannoniæ Comitem

[Mouet Antonius noſter contra Geldros & Traiectenſes.]

profugus, eius ope Leodienſes incurſionibus paulò antè laceſſierat. Porrò Traiectenſes, nuntiis in Brabantiam miſſis, differri aduentum Ducis poſtulabant, donec inter ſe deliberarent, num tutò Duci ſacramenta præſtituri forent, cùm Bauaro, vt Epiſcopo Leodienſi, paulò antè fidem dediſſent. Qua excuſatione ſpreta vt friuola, nihilominus profectus eſt Dux noſter, comitante Philippo fratre Comite Niuerni, Valerano ſocero, Comite Namurci, Dominis S. Georgij & Croiaci, ac Brabantiæ Nobilibus aliquot. Louanienſes enim ac Bruxellenſes palàm auxilia denegarant;

[Negantibus Louanienſibus, Bruxellenſibus ac aliis auxilia, nihilominus expeditio procedit.]

ad quos à Leodienſibus litteras ac nuntios clandeſtinos miſſos lego, qui eos à præſtanda Duci ope auerterent. Dum iter ingrederetur, Ducem vexillum vrbis ſuæ efferri volentem Louanienſes prohibuere, apudque ceteras vrbes idem fieri effecere. Vnde irarum ille plenus, tamen ne exteri auxiliares diffluerent, per terras Leodienſium proceſſit. Quo comperto, Leodienſes ad 20000. hominum Traiectum mouerunt, volentes Theodoricum Epiſcopum ſuum ſimul cum Duce ibi inaugurari. Potentia tamen eorum qui cum Duce venerant, ne quid acerbius tentarent, obſtitit.

[Traiectenſes Duci ſacramentum dicunt.]

At Traiectenſes ſummo honore excepto Duci ſacramenta fecere, Leodienſibus, pactis cum Duce induciis, iam dilapſis. Quibus peractis Dux, tranſito Moſa, Gelrum ad obſequium redegit. Hic etenim ferox initio, ac Roberti Imperatoris fœdere tumidus, Ducis copias nihili fecerat. Nam Robertus Imperator, miſſis ad Antonium minacibus litteris, Brabantia cederet, aut ſibi beneficiarij fide adſtringeretur, edicebat. Sed Duce iam Falcoburgum progreſſo, & Imperator

[Item Geldrus.]

cum iis quas Gelri ſubſidio parabat copiis receſſerat, & Gelrus in caſtra Brabantica veniens fidem Duci iurauit. His peractis, Dux Orſcotum, dimiſſo exercitu, venit, irâ in vrbes Brabantiæ, ob negata auxilia exæſtuans. Itaque nullam earum ingreſſus præter Antuerpiam, in Franciam ea hieme diſceſſit, demandata cura Reipub. Seneſcallo Brabantiæ, & Petro à Cranedonga Cancellario. Initio anni ſequen-

[Leodienſes Bauarum Epiſcopum ſuum eiectum obſident Traiecti.]

1408 tis 1408. Traiectenſes, qui recepto Duce noſtro, ac Theodorico nouo Leodienſium Electo repulſo, non parum Leodienſes commouerant, Bauarum oppido ſuo recepere. Quod factum, præter veteres iniurias, ita tumultuatricem gentem concitauit, vt ſine mora, ſumptis armis, ad oppidi obſidionem accurrerent. Non latebant hæc Ioannem Ducem Burgundiæ Bauari ſororium, etſi Lutetiæ negotiis implicitum arduis, vtpote accuſatione in Aurelianum propoſita, qua

iuſtè

iuſtè eum interfectum commonſtrare nitebatur: quam proculdubiò, eo diſcedente, non parum æſtimationis perdituram conſtabat, Principibus omnibus pænè Francici Regni aut hoſtibus ſuis, aut non niſi ſimulatè amicis. Poſtpoſita tamen ea manendi neceſſitate, vt conſanguineo & affini ſubueniret, è Francia in Flandriam conceſſit; vbi Guilielmo Bauaro Comiti Hannoniæ & Hollandiæ collocutus, in Leodienſes, ſimul cum Philippo Ducis fratre, Guilielmo Namurcenſi, Petro Luceburgẽſi, Couuerſanæ Comite, ac Angiæ Domino Engelberto Angiano mouet.

Ioannes Burgundus Bauari ſororiu: copias contrahit, Bauaro liberando.

Cui Leodienſes, relicta Traiecti obſidione, ad 50000. hominum haud procul Leodio occurrerunt, ductore nouo Epiſcopo ac patre eius Henrico. Collatis ſignis victi ad internecionem ſunt Leodienſes, cæſis Theodorico Electo cum Henrico patre & alio fratre; redactiſque mox in poteſtatem Bauari omnibus diœceſeos ciuitatibus, Ioannes Burgundus in Franciam rediit. Non erat tamen, teſte Meiero, incruenta Burgundo hæc victoria, amiſſis pugnatoribus ſcilicet paulò minùs ſexcentis. Eo prælio, ait ipſum Chronicon Leodienſe recèns editum, triginta ſex millia Leodienſium extincta fuiſſe ſcribunt.

Cæſi Leodienſes ad triginta ampliùs millia.

Abſtinuerant ſe ab hoc bello Antonius Dux noſter, ac Valeranus Comes S. Pauli, pactorum, vt ferebatur, gnari, quibus Bauarus Theodorico Hornano Epiſcopatum ſe ceſſurum promiſiſſet. Eodem hoc anno quærebatur Duci noſtro Antonio noua coniunx Eliſabeth filia Ioannis Luceburgenſis, Ducis Gorlitij in Auſtria; qui frater erat Wenceſlai Eximperatoris Regis Bohemiæ, & Sigiſmundi tunc Hungariæ Regis, poſteà Imperatoris, filius verò Caroli Quarti Imperatoris. Doti dixit huic puellæ Wenceſlaus patruus Ducatum Luceburgi, Comitatum Ciniaci, & Aduocatiam Alſatiæ, quæ Wenceſlaus olim Dux noſter ex patrimonio poſſederat; ac ſimul inducta ſunt ſeu obliterata pacta anni milleſimi trecenteſimi quinquageſimi ſexti, cum Carolo Imperatore à Brabantinis inita, Antonium iuſtè Brabantiam poſſidere declarato.

Ducit Antonius noſter ſecundam coniugem cui dos Lutzenburgum.

Obſtare nitebatur huic connubio Robertus Imperator, ne Wenceſlao deceſſori ſuo vires accreſcerent, ſed fruſtrà. Porrò maturanti in Brabantiam ſponſæ Dux Antonius Engelbertum Naſſouium Dominum Bredæ, & Epiſcopum Catalunenſem obuiàm miſit. Anni proximi 1409. menſe Iunio (an Iulio?) ſponſa Louanium ve- 1409
nit, donata ab Senatu vrbis argenteis aliquot amphoris, tribus vini vaſis, ac pannis aliquot Louanienſibus: inde Bruxellam profecta 17. Kalend. Auguſti Duci coniuncta eſt.

Celebrantur nuptiæ Bruxellæ.

Aderant huic ſolemnitati fratres Ducis, Comites Hollandiæ, Namurci, aliique complures. Compoſita eſt paulò pòſt à Burgundo inter Ducem noſtrum Antonium ac Guilielmum Hollandiæ & Hannoniæ Comitem controuerſia ex dote, quæ Ioannæ Duci olim noſtræ ex priori connubio debebatur: ſoluitque Guilielmus

ex arbitrio Burgundi Duci noſtro ſeptuaginta millia ſcutatorum vete-
rum. Quibus peractis, circa finem anni Burgundus Ducem noſtrum ſe-
1410 cum in Franciam abduxit. Anno proximo 1410. menſis Iunij die 11. con-

Parit Eliſabetha Ducissa filium, maximo omnium gaudio.

iunx Antonij Ducis noſtri filium peperit, maximo cum omnium gau-
dio. Miſêre eò vrbes Legationes frequentiſſimas, quæ Baptiſmo infantis
intereſſent. Lego Louanio miſſos ad ſexaginta. Ioannes Epiſcopus Leo-
dienſis & Dominus Hensbergæ infantem à Fonte ſuſceperunt. Creſcen-
tibus tum in Francia Aurelianæ factionis fœderatis, Dux Burgundiæ
Ioannes, verſo in ſuam factionem Rege Carolo, immenſum exercitum
in Franciam conuocat, quaſi Regi à coniuratis tutando. Reuerſus in
Brabantiam Dux noſter, menſe Auguſto, maximo delectu habito,

Parat Antonius expeditionem in Franciam.

pulcherrimas copias fratri Pariſios adduxit. Nam ſagittariorum cohor-
tes ab vrbibus miſſas lego. Haud procul Lutetiâ aberant Aurelianæ fa-
ctionis Principes. Sed dum certamen ab omnibus expectatur, Duce no-
ſtro Antonio & Duce Biturigum annitentibus, Vinceſtriæ pax ſecunda
huius inteſtinæ diſcordiæ parum duratura coiit. Etenim Burgundiæ ac
Biturigum Duces ea pace gubernaculis Reip. amoti, dum quiſque ea

Renaſcitur inter Antuerpienſes & Mechlinienſes vetus Stapularum controuerſia.

repetit, pacem turbauêre. Eodem anno inter Antuerpienſes ac Mechli-
nienſes vetus Stapularum renata controuerſia. His Ioannes Burgundiæ
Dux & Flandriæ Comes, illis Antonius noſter eius frater, fauebant; eo
ardore, vt aliquanto tempore inimicitias inter ſe gererent. Antuerpienſes
ſtructo ad Rumſtam caſtello, Mechlinienſes non paruis damnis afficie-
1411 bant. Initio anni ſequentis 1411. turbata pace Vinceſtriæ, cùm Arme-
niaci (ita Aurelianæ factioni tunc nomen) indicto Duci Burgundiæ
Ioanni bello, Lutetiam tentaſſent; Ioannes Dux, collectis totius Flandriæ

Varia fortuna Antonij noſtri & fratris in Francia.

viribus, adſcitoque Antonio noſtro fratre, Ioanne Bauaro Leodienſi
Epiſcopo, eiuſque fratre Guilielmo Hannoniæ & Hollandiæ Comite, in
Verumanduos iter fecit: vbi captis Hana, Nigella, Roya, Chaumaco,
cùm deinde Mondiderio aſſideret, facta à Flandris fœda diſceſſione,
domum reuerti compellitur. Hinc Armeniaci, quaſi eo fugiente, cornua
efferre: ſed ille rurſus Pariſios profectus, effecit, vt Armeniaci proſcripti
à Regio Senatu, etiam ſacris ab Vrbano Pontifice mouerentur: dein va-
riis ciuitatibus eos expulit. Porrò Dux noſter Antonius menſe Octobri
in Brabantiam reuerſus, ſubſidia à ſuis petiit, quatenus Nobiles quoſdam

Luceburgēſes quoſdam rebelles Antonius domat

Leucorum ſeu Luceburgenſium ſibi rebelles domaret; moxque in Leu-
cos mouens, Luceburgi aliiſq; eius Regionis oppidis ſumma gratulatio-
ne exceptus eſt. Reſiſtebat Huardus Elternæ Dominus, quem Ludoui-
cus Aurelianus Dux, demandatâ ſibi olim à Wenceſlao Bohemiæ Rege
Leucorum curâ, Præfectum ibi conſtituerat. Itaque ille (licet mortuo
Aureliano) vt perpetuam Præfecturam prætendens, cùm à Duce obſide-
ri

ri vereretur, Clunetum cognomento Brabantum, Armeniacorum for-
tiſſimum ductorem auxilio exciuerat. Venit Clunetus Mommediam
cum validis copiis: in quem facto impetu Brabantini, non parua clade
afficiunt: elapſus ille Leucis profugit: Huardus verò, deſperata ope, El-
ternis Ducem recepit; moxque Mommedia, Danuillerium, Orchimons
Duci ceſsêre: quibus peractis Dux in Brabantiam rediit. Sequenti an-
no 1412. Duce noſtro Antonio in Bateburgi obſidionem copias colli- 1412
gente, vrbes delectum ciuium fieri nolebant, agitabantque ſecreta inter
ſeſe conſilia, vt vi prohiberent, ſi quid ob hoc Dux moliretur. Proinde
Legatos Leuienſium ac Thenenſium Louanium euntes Dux interce-
pit, paria in Bruxellenſes meditatus, niſi miſſa Louanio ſagittariorum
manus Bruxellam ſaluos deduxiſſet. Euocati mox Ordines Viluordiam:

Detrectant Brabanti Antonio in exteros dare auxilia.

vbi Dux in frequenti Principum Conuentu de vrbium proteruia multa
conquerebatur. Aderant è ſingulis vrbibus Senatores aliquot: qui benè
defensâ Reip. ſuæ causâ, nihil à ſe proteruè actum excuſabant; verùm
ſingularum vrbium iura malè à Duce defendi, aſſiduis Francorum bel-
lis implicito, vt ſe abundè commonſtrare poſſe affirmabant, ſi è Ducis
conſilio aliqui delegantur, qui per ſingulas vrbes profecti omnium que-
relas perciperent. Datum mox id negotij Henrico à Bergis Seneſcallo
Grimbergæ Domino, Enghelberto à Marca, Arnoldo à Craienhemo,
Guilielmo Bontio Equitibus, & Ægidio à Viue-monte, Duce interim
Turnohoudæ commorante. Profecti ergo Louanium, Bruxellam,
Thenas, Niuellam, Leuiam, auditis ſingulorum querelis, Turnohou-
dam detulerunt. Querebantur ſanè Louanienſes ac Bruxellenſes, iudi-

Ordines palàm proteſtantur iura vrbium malè à Duce defendi, & probationem offerunt.

cia Scabinorum ſuorum à Lyranis ſperni, ceteriſque qui iuriſdictioni
Antuerpienſium ſubiacent. Louanienſes item ſuorum Scabinorum iu-
dicia à Leuienſibus in eorum territorio prohiberi; Thenenſes ac Le-
uienſes Legatorum ſuorum captiuitatem: omnes verò hæc pariter,
terram Cuyckenſem, Grauiamque adhuc in manibus Gelrorum con-
ſiſtere; arces Tranſmoſanas oppignoratas non redimi; Boſcenſes non
vindicari, quibus paulò antè Guilielmus Gentius Eques, ſubita in-

Miſsi Legati ad omnes vrbes, varias querelas attulerunt.

uaſione occupata vrbe, ingens damnum intulerat. His viſis, auditiſque
Dux, dimiſſis Leuienſium ac Thenenſium captiuis, iura cuiuſque vr-
bis ſe in poſterum defenſurum ſpopondit; moxque redintegrata ami-
citia, menſe Aprili Bruxellam rediit. Obiit hoc anno Henricus à Bau-
treshemo Dominus Bergarum, relictis Ioanna ac Oda filiabus, qua-

Auditis querelis Dux ſe omnia correcturum ſpondet, ſicque amicitia redintegratur.

rum illa Ioanni Domino Glymarum, Oda verò Florentio à Borſelo nu-
pſerant. Inſequenti anno 1413. Ioannes à Schoonvorſta Dominus Mo- 1413
nioyæ ac Cranedungæ, cum Hornæ Domino conflixit in finibus Cam-
paniæ Brabanticæ. Bruxellenſes Guilielmum ab Aſca Prætorem ſuum

Bruxellenſes Pratorem ſuum proſcribũt, nequid quam indignante Duce

exſilio multant ſumma cum indignatione Ducis, eiuſq; exſilium à ceteris vrbibus Viluordiæ confirmatum eſt. Ioannes à Glymis & Florentius à Borſela ſuprà nominati, generi Henrici Domini Bergarum, de ſoceri hereditate contendentes, hac lege pacati ſunt, vt Florentius, perceptis aliquot aureorum millibus, Ioanni Bergas cederet. Ineunte anno 1414.
1414 cùm Dux noſter ingens tributum à Brabantinis poſtularet, decretum ab Ordinibus Louanij congregatis, ne Duci acquieſcerent, niſi ſingularum vrbium defectus, vt Turnohoudæ nuper promiſerat, reſtauraret. Agebatur eo anno ſummo labore de Thoma Diſthæ Domino Duci reconciliando. Erat cauſa eius eiuſcemodi: Diſthenſes ſe ab eo iniuſtis vectigalibus onerari Duci queſti fuerant: ille edicto Ducis iuſſus nihil vltra debita onera ciuibus ſuis extorquere, Henricum Papam oppidi Scabinum ad Palatium ſuum euocatum occidi curarat, acerrimum ciuium propugnatorem. Tulit hoc Dux Antonius grauiſſimè, vt & quod Sichenas à Schoonvorſtæ Domino emiſſet in Ioannis Schoonvorſtij Monioyæ Domini præiudicium, ad quem, mortuo Schoonvorſtio, eæ rediture erant. Thoma itaque Diſtha pulſo, Ioannem Sueuum Patricium Bruxellæ oppido præfecit, Ægidio à Monte Quæſtore addito, mutatiſque eius oppidi Magiſtratibus. Thomas Louanium profugerat; vbi cùm iure ciuium eius vrbis, quo neminem inauditum bonis pelli licebat, ſeſe tueretur, ab Ordinibus ac præcipuè Louanienſibus de reconciliatione eius ſedulò agitabatur. Verùm obfirmatus aduerſum hæc Dux, numquam tot hominum precibus molliri potuit. Erat Thomæ frater Epiſcopus Argentinæ, qui iuſſu Sigiſmundi Imperatoris in Brabantiam veniens in mandatis habebat; ſollicitare Ducem, vti Thomam in gratiam reciperet; ſi is refragaretur, opem ab Imperatore polliceri. At Thomas, vt erat homo perduellionis omnis ac perfidiæ hoſtis maximus, fratri reſpondit, malle ſe patria laribuſq; exactũ, quoad viueret, exſulem agere, quàm receptis in Principem ſuũ externis auxiliis perfidię crimine conſpurcari. Qua eius reſponſione ad Palatium relatà, Dux, patefactis poſtulationi Ordinum auribus, Thomæ ignouit, coronatorũ tamen ſeptem millibus multato, antequam patrimonium reſtitueretur: ſimul etiam pax inter eum ac ciues ſuos reformata eſt, eiectis in exſilium Popæ (an Papæ?) interfectoribus. Paulò antequam hæc fierent, Carolo Rege Francorum in Armeniacam factionem nomen dare cõpulſo (erat enim is iam multis annis maxima anni parte inſania oppreſſus) bellum in Burgundiæ Ducem Ioannem proclamatũ fuerat, omnium pænè Francię Procerum conſpiratione. Suaſu itaque Armeniacorum Rex Lutetia exercitu producto, Compendium, Sueſſiones, Laudunũ, omniaq; vſque ad Atrebatum in poteſtatem redigit. Obſeſſi Atrebates arctiſſimè. Tandem Antonius Dux noſter cum

Noua difficultas à Thoma Diſtha Domino.

Dudum Louanienſes fruſtrà laborant Thomam Duci reconciliare.

Tandem ipſius Thomæ quædã probitas euicit iram Ducis.

Obſidetur Atrebatum à Rege Franciæ.

Mar-

Margareta ſorore vxore Comitis Hannoniæ & Hollãdiæ in caſtra Regia profectus, ſummo labore perſuaſo Rege, pacis Atrebatenſis auctor fuit; quæ menſe Februario Lutetiæ in magna feſtiuitate omnium Principum ſacramentis fuit confirmata. Eodem anno Valeranus Comes S.Pauli, quem Antonius Dux noſter vniuerſo Luceburgenſium Ducatui præfecerat, Nouam-villam Moſæ oppidum à Ioannis Domini Orchimontis præſidio inſeſſum expugnauit. Hoc quoque anno variæ Legationes miſſæ, ad controuerſiam inter Ducem noſtrum ac Sigiſmundum Imperatorem, quæ de Luceburgenſi Ducatu interceſſerat, dirimendam. Placuit tandem, vt mutuo colloquio rem diſceptarent, quod aliam ob cauſam irritum fuit. Anno inſequenti 1415. pridie Idus Aprilis Valeranus Comes ſancti Pauli Iuodij Leucorum ſeu Luceburgenſium oppido deceſſit; ex cuius filia Ioanna Dux noſter Antonius Ioannem ac Philippum filios habebat, qui auo in Comitatu S.Pauli ac ceteris eius opibus ſucceſſere, ſicut & patri poſteà in Brabantiæ Ducatu.

Controuerſia inter Ducem noſtrum & Sigiſmundum Imp. de Lutzenburgenſi Ducatu.

1415

Finitis tum induciis inter Anglum ac Francum, cùm Franciam ſuum domeſticum malum abundè grauaret, Angli prætereà cruentiſſimum bellum excitauere. Non contentus etenim Henricus Angliæ Rex Catharina filia Regis Caroli, quæ ſponte offerebatur, Aquitaniam omnem Nortmanniamq; doti conſtitui volebat. Ita Legatis vtrorumque ſine vlla ſpe pacis diſcedentibus, Henricus Rex omnem in continentem tranſmittendi apparatum adornabat.

Iterùm adornatur bellum inter Francum & Gallum.

Porrò Dux noſter ſub ipſo belli rumore Brabantiam repetens, menſe Aprili varia cum ſuis conſilia habuit. Quibus bello abſtinere eum, vt ſuperuacaneo, nec è re Brabantica, ſuadentibus, cùm obſtinatum eum ad iter comperiſſent, ſagittariorum opem denegarunt. Menſe Octobri Dux Louanium venit; vbi filiis ſuis Ordinum curæ commendatis, clàm noctu Franciam verſus perrexit, paucis Nobilium Brabantiæ eum comitantibus, idque celeritate quanta poterat maxima.

Fruſtrà diſſuadetur Duci noſtro Antonio Francicum bellum.

Angli etenim, captis fortiſſimis Nortmanniæ ciuitatibus, in Morinorum fines peruenerant: quos pænè conſecuti Franci, ne interiora Galliæ peruaderent, arcebant. Neceſſitate itaque vrgente Angli, quamquam decuplo inferiores, Francos ſumma virtute (ipſo die SS.Criſpini & Criſpiniani 25.Octobris in campis Blangianis, inquit Leodienſis, prope Aſincuriam) attriuerunt, cæſis eorum nobiliſſimis, Antonio Duce noſtro, Philippo Comite Niuerni eius fratre, Eduardo Duce Bari, Comite Alenzonij, Carolo Albreto Comite ſtabuli, aliiſque compluribus; & ex Brabantinis, qui Antonium ſecuti fuerant, à Lidekerka, à Caſtregata, ab Heetvelda, à Fontanis; captis verò Carolo Duce Aureliani, Ioanne Duce Borbonij aliiſque infinitis; & è noſtris Domino Rotſelariæ, Cornelio à Lidekerka, à Glymis, à S.Gaugerico. Engerannus apud Meierum decem millia Franco-

Angli vincunt Francos, cæſo inter plures etiam noſtro Antonio.

rum

rum occubuiſſe commemorat, certè numeratos ad ſepulturam in eodem loco quinque millia & octingentos, prӕter aſportatos; & longiùs diſperſos, idem teſtatur. Inuentum tertia pòſt die Ducis noſtri Antonij corpus, per oppidum S. Pauli, Tornacum & Hallas, atque inde Bruxellam delatum eſt; vbi exequiæ magna pompa perfectæ ſunt, quibus interfuere Thomas Dominus Diſthæ, Dominus Weſemaliæ, Comes Leynæ, Dominus Rodij S. Agathæ, alijq; Equites & Nobiles complures, itemque Legati vrbium. Hinc corpore Ducis Furæ condito, conſultatum, quibus conditionibus nouus Dux reciperetur. Deducta Turnhoudâ Viluordiam vidua Ducis Eliſabeth, vbi graui morbo laborauerat. Actum de arcibus Tranſmoſanis ab Hensbergæ Domini cetero-rumque oppignoratione eximendis; Legatis eorum Traiectum vocatis, cum quibus tum nihil conueniri potuit. Reuerſi intereà ex Anglorum captiuitate Ioannes Rotſelariæ Dominus, Ioannes à Glymis Eques, ceterique Brabantiæ Nobiles. Statutum ob Ordinibus, Ioannem filium Antonij Ducem fieri ea lege, vt cùm decimum octauum ætatis annum exceſſerit, noua ſacramenta præſtet. Hactenus Diuæus. Hoc anno Ioannes Papa XXII. in Concilio Generali Conſtantienſi, quod ipſe indixerat, vir bello & armis aptior quàm religioni (verba ſunt Onuphrij) exauctoratus eſt, ipſeque etiam depoſitioni poſteà ſubſcripſit. Etenim perſuaſus à Sigiſmundo Imperatore, vt Concilium indiceret, quatenus reiectis duobus Antipapis, ſublato pernicioſiſſimo ſchiſmate quod annis propè quadraginta tenuerat, ipſe in Pontificatu poſſit confirmari, cum Cardinalibus in Concilio præſens, cùm paulò pòſt dignitatem ſuam in periculum reuocari cerneret, clàm habitu mutato, Conſtantiâ diſceſſit. Ex fuga retractus, & quæſtione in eum inſtituta, Pontificatus ei abrogatus eſt 4. Kalend. Iunij, cui damnationi & ipſe pridie Kal. Iunij in oppido Schafhuſia conſenſit. Ad quadraginta capitula, ait Platina, contra eum probata ſunt: quorum aliqua cùm in eo minimè immutari poſſent (adeò erant inueterata) contra fidem iudicata ſunt. Hæc ille; nec mitiora Onuphrius: qui addit, Gregorium itē XII. per procuratorem 4. Nonas Iunij abdicaſſe. Ac demum cùm per annos duos Benedictum Antipapam fruſtrà ad Concilium Cardinales Patreſque ibi præſentes vocaſſent, poſt vacationem annorum duorum & quinque à ceſſione Ioannis (qui licet improbus, tamē legitimè electus fuerat) creatus eſt Pontifex 3. Nonas Nouembris Martinus V. dictus anteà Otho Columna Romanus. In eodem Concilio itidem anno huius ſæculi decimo quinto Ioannes Hus & Hieronymus à Praga hæreſiarchæ pertinaces iudicati ſunt, ac brachij ſæcularis ſententia iuxta Imperiales ſanctiones combuſti. De quibus confingunt Nouatores id contra fidem publi-

Poſt triduū inuentum corpus, Bruxellā, inde Furā deportatur.

Ioannes filius patri ſubrogatur, ſed certa lege.

In Concilio Conſtātienſi Ioannes Papa deponitur, ipſeq; etiā conſentit.

Itē Gregorius XII.

publicam ſeu Saluum conductum Imperatoris eſſe factum, adduntque præterea, ſanxiſſe etiam eamdem Synodum, hæreticis non eſſe fidem ſeruandam. Sed retudit fortiter hanc ſycophantiam ſeu calumniam inter alios etiam noſter Swertius; cuius contra Plancium verba pauca lubet adſcribere: Quid vis (inquit ille Plancium compellans) Sigiſmundum, vel Concilium promiſſo Sigiſmundi ſtare? ipſe Hus non ſtetit. Contra pacta & conuenta, cùm hæreſim ſuam, quod ſperarat, Concilio probare non poſſet, fuga ſe proripuit. (Auctores habeo præter alios etiam Laurentium Hunfredum Caluiniſtam.) Retractus ex fuga, ad errores ſuos pertinaciam grande malum adiecit, & mortis ſententiam accepit. Extat Teutonica Hiſtoria Vlrici Reichental ciuis Conſtantienſis & teſtis ocularis, in qua aſſerit Ioannem Hus & Hieronymum Pragenſem promiſiſſe illis à quibus in carcere viſitabantur, velle ſe & hæreſes reuocare, & contrarium prædicando non ampliùs Rempublicam perturbare, ob idque pulſatas eſſe ter campanas in ſignum lætitiæ; ſed non multò pòſt palinodiam ceciniſſe, ac proinde pœnam mortis incurriſſe, hæreticis (inprimis perturbatoribus) à legibus Imperatoriis non ſemel decretam.

Retunditur ſycophantia Nouatorũ de Ioanne Hus & Hieronymo à Praga hæreticis combuſtis.

Puniti illi Iure Imperiali nempe vt perturbatores Reipublicæ.

Quòd verò impudenter addunt Synodum illam definijſſe hæreticis fidem non eſſe ſeruandam, en ipſiſſima eius Synodi verba: » Præſens ſancta Synodus, ex quouis Saluo-conductu per Imperatorem & alios ſæculi » Principes hæreticis vel de hæreſi diffamatis (putantes eoſdem ſic à ſuis » erroribus reuocare) quocumque vinculo ſe aſtrinxerint, conceſſo, nullum » fidei Catholicæ vel iuriſdictioni Eccleſiaſticæ præiudicium generari, » vel impedimentum præſtari poſſe ſeu debere declarat; quò minùs, dicto » Saluo-conductu non obſtante, liceat Iudici competenti & Eccleſiaſtico » de huiuſmodi perſonarum erroribus inquirere, & aliàs contra eos debere » procedere, eoſdemque punire, quantum iuſtitia ſuadebit, ſi ſuos errores » reuocare pertinaciter recuſauerint; etiamſi de Saluo-conductu confiſi ad » locum venerint iudicij, aliàs non venturi: nec ſic promittentem, cùm » aliàs fecerit, quod in ipſo eſt, ex hoc in aliquo remanſiſſe obligatum. Hactenus verba pura puta Concilij; quibus, vt videre eſt, nihil aliud definitur, quàm fidem datam à Principibus ſæcularibus nequaquam præiudicare poſſe iuriſdictioni Eccleſiaſticæ, vtpote quæ ſit alterius generis, & cui ipſe quoque Imperator ſubſit. In hunc ſenſum iſta Gregorius Nazianzenus, cognomento Theologus, Oratione XVII. ad ciues Nazianzenos, & iraſcentem Præfectum: Quid igitur dicitis? an me liberè loquentem æquo animo feretis? Nam vos quoque imperio meo lex Chriſti ſubiecit. Imperium enim nos quoque gerimus; addo, etiam præſtantius & perfectius. Niſi verò æquum eſt ſpiritum carni faſces ſubmittere, & cæleſtia terrenis cedere. Ita ille. Quid? ſi tanti viri auctoritati refragaris,

Falſiſſimũ eſſe Synodum definiiſſe hæreticis non eſſe ſeruandam fidem.

En ipſa Synodi verba.

Tantum declarauit Imperatoris Saluum-conductum non poſſe præiudicare iuri Eccleſiæ.

Idem confirmatur auctoritate Gregorij Nazianzeni.

ris,audi ſaltem, ô Planci, Caluinum tuum lib.4. Inſtit. cap.11. §.4. Magiſtratus ſi pius eſt, non volet ſe eximere communi filiorum Dei ſubie-
Quin & verbis aduerſarij Eccleſiæ Ioannis Caluini. ctione,cuius non poſtrema pars eſt, Eccleſiæ ex verbo Dei iudicanti ſe ſubiicere; tantum abeſt, vt iudicium illud tollere debeat. Quid enim honorificentius,inquit Ambroſius, quàm vt Eccleſiæ filius dicatur Imperator? Imperator enim bonus intra Eccleſiam non ſupra Eccleſiam eſt. Hæc Caluinus quantumuis naufragus, hoc ſaltem Politicis huius temporis melior.

IOANNES IV.

FILIVS PRÆCEDENTIS, XXXVI. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit annis duodecim.

DECIMVM tertium ætatis annum Ioannes, Antonij natu maior filius, agebat, cùm menſe Ianuario anno huius
1415 *Inauguratur Ioannes Ducatui Louanij datis ei Rectoribus.* ſæculi decimo quinto ad Paſcha tunc exeunte, Louanij in Ducem reciperetur; vbi datis acceptiſque ſacramentis,Diuæo commemorante,promiſit de renouando, vbi decimum octauum ætatis annum exiiſſet, iureiurando, vt inter Ordines nuper ſtatutum fuerat.Creati tum è ſingulis vrbium viri prudentiſſimi Rectores nouo Duci, Razo à Grauia,Louanienſis; Reinerus Morſius,Bruxellenſis;Nicolaus à Stelandia,Antuerpienſis;Theodericus Rouerus Eques,à Boſco.Datus Prætor Louanienſibus Ludouicus Pinnoccus Eques. Miſerat Ioannes Burgundiæ Dux, noſtri Ioannis patruus,qui inaugurationi noui Ducis adeſſent,Epiſcopum Tornacenſem, & Iacobum Curtoiambum Equitem; Louanio Bruxellam,Antuerpiam ac Boſcum profectus nouus Dux,ſacramenta à ciuibus excepit.Porrò in-
Ioannes ab Arcla trucidatur: hinc turbæ. ter hæc Ioannes ab Arcla Hollandus Eques, qui Furæ exequiis Antonij Ducis adfuerat, cùm domum proficiſceretur,dolo quorumdam Hollandiæ Nobilium captus ac in Hollandiam ductus eſt, inſimulatus, quòd cum Reynaldo Gelro Duce ſecretò quædam contra Guilielmum Comitem Hollandiæ molitus eſſet. Erat hic ciuis Bruxellenſis. Quare Bruxellenſes grauiùs indignati, ciuem ſuum Brabantiâ auectum,conuocatis reliquis vrbibus, vt de eo liberando ſimul operam impenderent, exorabant. At ij qui Ioannem Ducem noſtrum regebant,prohibebant,ne tuitione

IOANNES IV. ANT. F. XXXVI. BRAB. PRINCEPS.

tione Arclenſis Hollandi excitarentur; aſſerentes non è vana ſuſpicione, ſed patefacto crimine reum effectum. Ita deferbeſcente Bruxellenſium ſtudio, decennio ferè in carcere permanſit; at reliquis, qui eiuſdem coniurationis arceſſebantur, facinore eluto, ignotum eſt. Venit per eos dies Bruxellam Dux Burgundiæ Ioannes, tutelam Ducis noſtri expoſcens: qua denegata iratus, abducto vnà Philippo fratre Ducis in Picardiam conceſſit, vbi S. Pauli Comitatus incolas in verba eius adegit. Is enim Comitatus & Ligniacenſis huic iuueni ex hereditate obuenerant; quos Ioannes Burgundiæ Dux tutorio nomine pro nepote aliquamdiu gubernauit.

Ioannes Burgundiæ Dux idemq́ Co. Flādriæ Ioannis noſtri patruus fruſtrà eiuſdē poſcit tutelam

1416 Anno ſequenti 1416. Eliſabeth noui Ducis nouerca, cùm 5000. coronatorum aureorū nomine dotis ab Ordinibus offerrentur, indignabunda Bruxella Luceburgum conceſſit. Miſerat Legatos nouus Dux, qui Sigiſmundo Imperatori nomine ſuo de Antuerpia ac Traiecto fidem darent; qui niſi nepti ſuæ Eliſabethæ nouercæ Ducis ſatiſfactum foret, Ducem in clientelam recipere noluit. Rumor interim erat, Ioannem Epiſcopum Leodienſem arma mouere, vt Ducem noſtrum Traiecto arceret, concitante Ioanne à Monioya, ærarij Epiſcopalis præfecto, Brabantinis irato, ob Ioanni Burgundiæ Duci (ſub quo ipſe adminiſtrationem rerum Brabanticarum non modicam ſperabat) tutelam Ducis noſtri denegatam. Moti eo anno Magiſtratu Henricus à Bergis Seneſcallus, Guilielmus Aſcanus ac Ioannes ab Elſta Quæſtores, ac adminiſtrationis rationem Ordinibus dare coacti.

Offert Dux noſter Imperatori clientelam de Antuerpia & Traiecto.

1417 Anno ſequenti 1417. menſe Maio Ioannes Dux noſter cum magnis copiis Traiectum profectus, Leodienſi impedire non auſo, à ciuibus fidelitatis iuramenta exegit. Vltima eius menſis die Guilielmus Comes Hollandiæ & Hannoniæ viuis exceſſit; Primatibus vtriuſque Comitatus primùm iureiurando deuinctis, vt Iacobam filiam ſuam vnicam Duci noſtro coniungerent. Itaque Dux noſter, cui id connubium maximè placebat (nam collimitanei erant Iacobæ Comitatus Brabantiæ, vnus ab Occidente, alter à Septemtrione) vbi animaduertit extremam voluntatem patris ſe generum deſignaſſe, Gandauum ad Ioannem patruum Burgundiæ Ducem profectus, cum eo hac de re colloquium habuit. Aſſentiente eo, commeantibus inter vtroſque Legatis, Birfletum conueniri decretum; vbi inter Ioannem Ducem noſtrum ac Iacobam peracta ſponſalia, Ioanne Bauaro tamen Electo Leodienſi ſponſæ patruo, ſuffragio ſuo roborare nolente, niſi ea quæ pater Albertus ac Guilielmus frater olim ipſi legaſſent, rata manerent. Deinde, quia Dux & Iacoba in ſecundo conſanguinitatis gradu ſe mutuò pertingebant, miſſi Conſtantiam, qui ſanguinis veniam à Synodo Patrum ibi congregata expeterent; Sigiſmundo Imperatore ac Ioanne Bauaro Epiſcopo ſeu Electo Leodienſi refragantibus, diu fruſtrà labora-

Traiectenſes Duci noſtro ſacramentum dicunt, Epiſcopo Leodienſi impedire non auſo.

Mortuo Guilielmo Hollando filia eius vnica Iacoba noſtro Duci deſpondetur.

bora-

borarunt. Bauarus enim pertæſus iam rerum ſacrarum, cùm ſacerdotio initiari nolentem ſui etiam ſpernerent, Leodio egreſſus, pertentatis ſecretò Dordracenſium primis, mox eo oppido receptus eſt; miſitque procuratorem Conſtantiam qui reſignaret Epiſcopatum Synodo, ac ſimul Ducis noſtri ac Iacobæ nuptias impediret. Intereà Dux noſter, ſoluto Conuentu Birfletano, ad ſuos remeans, licet ab initio decretum eſſet vt omnia quatuor virorum conſilio ageret, iis tamen inconſultis, Guilielmum ab Aſcha Prætorem Bruxellenſibus dedit. Ioannes quoque Bauarus, cùm Dordracenos in verba ſua, tamquam tutoris Iacobæ neptis, iurare coëgiſſet, litteris ad reliquas vrbes Hollandiæ miſſis, paria ab iis fieri poſtulabat. Quibus non ad votum ſuccedentibus, cùm & Iacoba patrui tutelam aſpernaretur, Schoonhouiæ de conciliandis partibus actum eſt. Vbi palàm denegatis ſibi Hollandiæ gubernaculis, cùm & iam contentum eſſe debere iis quæ Birfletano Conuentu ipſi promiſſa eſſent, Iacoba aſſereret, iratus diſceſſit; moxque conciliatis ſibi Guilielmo ab Arcla, Ioanne & Guilielmo ab Egmonda fratribus Equitibus, Gorichemum occupauit. Quo comperto, Iacoba cum Margareta matre ac Valerano à Brederoda Equite, claſſe in arcem eius oppidi venit: & inde egreſſa, fortiter repulſo hoſte, oppidum recuperauit, cæſis hoſtium primis Guilielmo ab Arcla, Domino Petrishemi, aliiſque, non tamen incruentè; nam Valeranum à Brederoda virum fortiſſimum amiſit: poſtquam pugnam Iacoba, Gorichemo validis præſidiis munito, Hagam conceſſit. Interim Legatis Conſtantiæ fideliter operam ſuam nauantibus, Martinus Quintus nouus Pontifex connubio Ducis ac Iacobæ conſenſit; quod metu Sigiſmundi Imperatoris poſteà reuocaſſe fertur. Hæc Diuæus, ſed non ſatis exactè tempora conſignans; Meierus in hunc modum ſupputat: Mortuus eſt Delphinus, maritus Iacobæ, toxico ſublatus, octauo poſt Paſcha die 14. Kalend. Maij: quo ex caſu tantum mœroris concepit Hannonius Iacobæ pater, vt & ipſe mox moreretur pridie Kalend. Iunias. Eo defuncto, inquit, frater Hannonij Ioannes Bauarus 28. iam annum titulum gerens Epiſcopatus Leodienſis, poſt tot mactatas perditaſque Chriſtiani gregis oues, in Concilio Conſtantienſi Epiſcopatum & Diaconatum deponit, ducitque vxorem Eliſabetham Antonij Brabantini viduam Lutzeburgenſi Ducatu dotatam; Iacobam verò viduam Delphini, ſuam ex germano defuncto neptem, ſpoliare Hollandia Zelandiaque nititur; reſuſcitatis, vt eſt in Hollandorum Hiſtoriis, Hamatorum, & Aſellatorum, vulgò Hauckiorum, (Principis maieſtati hi fauebant) & Cabelliauorum factionibus. Dordracum fauore ciuium, & Nobilium Aſellatorum maximè, capit. At verò Iacoba haud ſegniter agit, ſed Gorichum ſtatim obſidet. Pugnatum eſt

Imp. & Bauarus Electus Leodienſis impedire nituntur dictas nuptias.

Bauarus nepti ſuæ Iacobæ mouet bellum occupato Dordraco.

Item occupat Gorichemum, ſed à quo mox a Iacoba iterùm expellitur.

Diſtinctiùs ex Meiero de rebus Iacobæ.

Reſuſcitatæ iterùm apud Hollandos Hamatorũ & Aſellatorum factiones.

 Kalend.

Kalend. Decembribus: Iacoba egregiè vicit: mille circiter ex aduerſariis interfecit, ac totidem cepit. Interfecti Guilielmus Arkelius ſeu Herculanus, Otho Burenſis & Peterſomius. capti Nobiles, Comites Verreburgenſis, Vburgenſis, Alardus Burenſis, Egmondanus, Heterius, Homotius, & alij: ſed Valeranum Brederodium magno ſuo damno Iacoba deſiderauit. Et illa quidem oppido Gorichomio potita eſt; ſed & Bauarus, quamuis victus, Dordracum retinuit. Burgundio nepti ſuæ Iacobæ ſuccurrit. Coit Conuentus apud Birofluctum. Ibi ſoluto per nouum Papam Martinum cognationis vinculo, Iacoba Ioanni Duci Brabantiæ Antonij defuncti filio deſponſata eſt agenti ſextumdecimum non plus ætatis annum. Fremere & iraſci Bauarus, conarique Sigiſmundi Cæſaris fauore nepti Hollandiam Hagnoniamque detrahere; ſed Iacobæ cauſa, opeſque & vires præualuerunt. Ita dè his Meierus. Proſequitur Diuæus: Pontificis Diploma Ioannes Dux per Engelbertum Naſſauium Bredæ & Henricum à Bergis Grimbergæ Dominos Hagam ad Iacobam deſtinauit menſe Ianuario; & paulò pòſt, videlicet die 8. menſis Martij, ipſe ſeptus nobiliſſimorum Principum comitatu Hollandiam petiit. Diſceptatum aliquamdiu Hagæ ſuper Pontificio Diplomate, & maximè ſuper eius reuocatione, cuius exemplar Bauarus Duci noſtro tradendum curarat; placuit tamen nihilominùs in connubio procedi. Itaque anno proximo 1418. menſe Aprili celebratæ ſunt nuptiæ Ioannis Ducis & Iacobæ in frequentiſſimo Nobilium ac vrbium vtriuſque Principatus conuētu. Aderat Tornacenſis Epiſcopus, Legationis à Ioanne Duce Burgundiæ eodemque Flandriæ Comite caput. Quin etiam ſuperuenêre mox à Martino Pontifice litteræ, quæ reuocationem metu Imperatoris factam, reſciſſam eſſe, ac Ioannem Ducem cum Iacoba ſine vllo ſcrupulo matrimonium agere poſſe edocebant. Receptus itaque eſt omnibus pænè Hollandiæ oppidis ac Zelandiæ, ac inde domum reuertit: vbi non modica cum ſuis diſcordia interuenit. Erat illi Quæſtor Guilielmus à Monte, qui facili Principis ingenio abuſus, Engelbertum Bredæ, Henricum à Bergis Grimbergæ, Henricum à Lecca Hezeuiæ (an Hezeuicæ?) Dominos ita ab eo alienarat, vt aliquem horum in conſpectum ſuum venire non pateretur, quaſi eius conſtitutionis auctores, qua gubernatio Brabantiæ ipſi ob ætatem interdicta paulò antè fuerat. Econtrà illi gratiâ Principis excluſi, Louanium conuocatis Ordinibus, Guilielmum incentorem Principis perpetuo exſilio damnatum tota Brabantia edixerunt, & Bruxellenſes Prætorem ſuum damnationis edictum proponi nolentem in carcerem miſerunt. Intereà quoque Bauarus, Ducem noſtrum Hollandia ceteriſque vxoris opibus potiri fremens, ducta pridem Eliſabetha Ducis noſtri nouerca, & cum Sigiſmundo fœdere inito, Hollan-

Diſpenſatur à Papa Martino Quinto inter Iacobam & Ioannem.

1418 *Celebrantur nuptiæ in Haga Comitis.*

Dux domũ reuerſus nouas inuenit turbas.

landiam, Zelandiam, ac Hannoniam beneficiario iure ab eo poſſidendas accepit, quaſi ad Imperium mortuo Guilielmo Comite ſine maſcula prole deuolutas. Interdicta itaque Duci noſtro adminiſtratio harum regionum, datis litteris Imperialibus Conſtantiæ 29. Martij. Quarum litterarum munimini fiſus Bauarus, cùm Hollandiæ, Zelandiæ, ac Hanoniæ oppida ſollicitaret, hoc reſponſum tulit: Regiones has neque feudum Imperij eſſe, nec ad mares ſolos deuolui, cùm certiſſimo experimento conſtet, Valtrudim Carolomanni Auſtraſiæ Principis neptem, Richildim quoque Comitatum Hannoniæ, Adan ac Margaretam Comitatum Hollandiæ maritis dotales attuliſſe: præter hæc iniquiſſimum eſſe, Bauarum, collaudato olim Birfleti Ducis noſtri ac Iacobæ connubio, ac ſecundùm eius Conuentus pacta feudis ſuis ab ea inuaſatus, nunc tam fœdè obniti. At ille verbis contendere ratus inutile, Dordraci ac Brielæ coactis naualibus copiis Hollandiam variè incurrit. Quo in Brabantiam nuntiato, decreta Iacobæ auxilia, ductore Ioanne Domino Weſemaliæ; & Ioannes Dux ipſe Bergam S. Gertrudis profectus, præmiſſis ſuis, Dordracum obſedit: quod oppidum cùm variis exſtructis è terra propugnaculis, noſtri fame vrgerent, egreſſi quadam vice præſidiarij, facto in Antuerpienſes impetu, ſumma virtute ab ijs repelluntur: obſidio tamen deinde, hinc à Brabantinis, illinc ab Hollandinis, ſoluta eſt, in ſolis propugnaculis relicto præſidio, eo euentu, vt ceteris digreſſis, Dordraceni præſidiarios omnes crudeliter occiderint. Paulò pòſt Roterodamo à Bauaro intercepto, Philippus filius Ioannis Ducis Burgundiæ & Comitis Flandriæ, Ludouicus à Luceburgo Epiſcopus Tarauanæ, Petrus à Luceburgo frater eius, Comes Couuerſanæ, Dominus Angiæ, in Hollandiam venerunt: quibus agentibus, Worichemi Dux noſter & Bauarus pacem iniere. Ceſſit Dux Bauaro, tamquam Rectori Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ conſtituto, Dordracum, Gorichemum, Arclam, Lederdamum, Roterodamum, Wordam, Vornanum ac Brielam: viciſſim Bauarus omne ius ſuum in Comitatus Hollandiæ ac Hannoniæ eiurauit. His peractis, Ioannes Dux cum Iacoba in Hannoniam digreditur, vbi receptis ab eius terræ populo ſacramentis, cùm quadam die venatum exiiſſet, fratres Iacobæ nothi Guilielmum à Monte, cuius ſuprà mentio fuit, Quæſtorem Ducis interfecerunt, ipſa Iacoba, vt ferebatur, non ignorante. Cuius vt amiciſſimi hominis morte Dux conſternatus, triduo eum luxit; vixque à Iacoba induci potuit, vt dolorem poneret. Porrò poſt Montani interitum, annitente Iacoba, Naſſauius, Grimberganus, ac Hezuicenſis priſtino in aula loco reſtituti ſunt: nec diu ſuperuixit Grimberganus, redeunte tum Grimberga ad Ioannem Bergarum Dominum: ſed Bruxellenſes, ob Guilielmi ab Aſcha detentionem,

Imperator Duci noſtro interdicit adminiſtratione Comitatuũ Iacobæ, tãquam quæ ad ſe eſſent deuoluta.

Eidem ſolidè reſpondetur; nihilominùs Bauarus ope ſimul Imp. inuadit Iacobæ terras.

Obſidens Brabanti Dordracum, ſed lento progreſſu.

Tranſigitur inter Bauarum & Ducem noſtrum.

Quæſtor Ducis à Iacobæ fratribus nothis trucidatus.

tionem, & Louanienſes ob præproperam à Dordraco diſceſſionem, Duci inuiſi, hoc anno eum placare nequiuerunt. Anno ſequenti 1419. Ioannes Bauarus Rector Hollandiæ, & Iacobus ab Apcouda Dominus Gaſebecæ, Leydam expugnauêre; atque eodem anno Ioannes Dux Burgundiæ fraude Caroli Delphini ad colloquium euocatus, Montereliæ ad confluentem Iouæ & Sequanæ miſerè trucidatus eſt, ſucceſſore Philippo filio. Ita Diuæus, cædem tanti viri tam paucis verbis tranſmittens. Meierus de ea prolixè, & hæc inter cetera: Pridie Kalend. Auguſti Pontem Iſaræ Angli capiunt de nocte. Grandis inceſſit dolor de perditione illius oppidi. Giſortium quoque poſt tres hebdomadas obſidionis Thomas Dux Clarentiæ ad deditionem compulit. Delphinus cum multis millibus armatorum confert ſe ad Montrolium Sequanæ, ſtatimque miſſo in Tricaſſes Campaniæ Taneguyo, Burgundionem ad ſe accerſit, ſi quo pacto (vt ſimulabat) conſilium capi poſſit Anglis Regno repellendis. Iam paulò antè die 11. Iulij pax ſanctè iurata erat & amneſtia omnium præteritorum inter Delphinum & Burgundionem, eratque die 29. eiuſdem menſis renouata & confirmata. Itaque Burgundio tandem venit. Quid fit? pacificè ingreſſum cum decem Nobilibus, & colloquentem cum Delphino, Taneguyus parua ſecuri ad hoc ſub veſte præparata Ducem in faciem, ſeu vt alij, in ceruicem verberat, eumque inſtar bouis mactat. Cadit Dux. Quidam Ludouicus Lædus gladium in ventrem eius adegit, ita vt ex vulnere inteſtina exilirent. Tum Delphinus, tenens gladium ſuum nudum, Puto, inquit, ſatis illum habere. Expoliant eum omnibus veſtibus præter thoracem & ocreas; anulóſque, præcidentes eius digitos, furantur, inſpiciente Delphino, tenenteque gladium ſuum nudum. Archenbaldus Fluſſas procumbens ſuper Ducem vt protegeret, interficitur: alij nonnulli vulnerantur, reliqui eius Nobiles ſuperſtites capiuntur. Pars militum maxima Brayum recurrunt; ſed multi interfecti ſunt ab inſequentibus ſicariorum copiis. Tractus Dux pedibus ſemel atque iterùm per totum cruentatum locum, vt Delphino oſtenderetur mortuus. Iacet tota nocte ibi exanime cadauer; poſtero die cum thorace & ocreis ſepelitur; factaque illi piacularia ſacra 12. pietate ciuium. Sic manibus parentatum Aureliani, de quo anno 1407. Sed & audi aliud facinus. Eo die quo cædes crudeliſſima facta eſt (erat is decimus Septembris) ſpargit litteras Delphinus per Regnum, exponens ſe dies 18. apud Monſtrolium aduentum exſpectaſſe Ducis Burgundiæ capiendo conſilio de Anglis pellendis. Tandem Ducem veniſſe, ſuperbè atque adeò cum contemptu locutum, prehendiſſe gladium, vt Delphinum feriret; ſed per Dei gratiam Delphinum ſeruatum eſſe, atque imminens euaſiſſe periculum per fidos miniſtros ſuos, ipſumque Bur-

[Margin notes:] 1419 — *Bauarus Leidam expugnat.* — *Delphinus Franciæ fraudulenter ad ſe euocat Ioãnem Burgundum.* — *Inſtar bouis Burgundus Ioannis noſtri patruus mactatur.* — *Indigniſſimè præſente Delphino cadauer eius tractatur.* — *Quin miſſis literis Delphinus ſpargit Burgundum ſe voluiſſe gladio trucidare.*

Burgundum eò loci eſſe interfectum. Hæc & plura Meierus: ſed ad Diuæum noſtrum redeo. Eodem menſe (illo teſte) Guilielmus ab Aſcha Bruxellenſium captiuus, perpetuo exſilio damnatus eſt in Concilio vrbium Brabantiæ; itemque eo menſe Iacoba Bauara ſeu Hollanda Ducis noſtri vxor in Brabantiam venit: quam Viluordiam ingreſſam ſalutatum iuêre vrbium Legati. Inde menſe Februario Iacoba Louanium introiit, ſummo honore à ciuibus excepta. Intereà Dux Boſcum profectus, ac ibi aliquantulùm commoratus, Grobbendungam conceſſit: vbi conſilio Iacobi Gaſebecæ Domini, Ioannis Weſemaliæ Domini, Ioannis à Schoonvorſta, Domini Monioyæ, remotis Hollandicis matronis virginibuſque, matrem ac vxorem Weſemalij & vxorem Aſcani Iacobæ adiunxerunt; itemque remotus eſt Magiſtratu Seneſcalli Ioannes Dominus Rotſelariæ; ijſque peractis Viluordiam reuertuntur: vbi ijs quæ Grobbendungæ acta ſtatutaque erant, Iacobæ prælegentes, non parum feminam turbarunt, quòd alumnis ſuis ita priuanda eſſet. Quin illa Ducem Viluordia Furam proficiſcentem conſecuta, à propoſito ſeducere nulla ratione potuit. Initio anni ſequētis 1420. Reinerus à Bergis Seneſcallus Brabātiæ effectus eſt. Creati tum à Duce noui Cōſiliarij, Guilielmus Aſcanus cum filio, Guilielmus & Ioannes Bontij, & Nicolaus à Werua, Equites. Acta hæc Antuerpiæ. Inde Dux in Zelandiam diuertens, auctore Aſcano, Præfecturam Hollandiæ, Zelandiæ ac Friſiæ Bauaro in ſeptennium confirmauit, additis & Marchia Antuerpienſi & Herendalſti Prætura, idque inſcia Iacoba ac Nobilitate Brabantica. Reuertentem Ducem Bruxellam Margareta ſocrus interpellabat, ne filiæ matronas virgineſque Hollandicas, quibus ab infantia aſſueuerat, detraheret; at ille conſilio potiſſimùm (vt ferunt) Euerardi Sherenclaes Equitis, durus in priſtina ſententia perſtitit. Quam eius pertinaciam deteſtata ſocrus, altera die Iacobam ſecum Canoyam Hannoniæ abduxit: cuius diſceſſio Nobilitatem Brabanticam in primis malè habuit. Porrò Louanium conuenientes Ordines, deliberarunt de puniendis iis, quorum conſilio tam durus vxori quàm Nobilitati vrbibuſque inimicus Dux effectus fuerat. Hîc fœdere inito, quo Ducem ad ſanitatem redigerent, ſibi mutuò opem pollicentur. Aſcanum cum filio, Euerardum Sherenclaes, alioſque aliquot in Cypriam peregrinationem damnant. Aderant his conſiliis Engelbertus Naſſauius Dominus Bredæ, Ioannes Dominus Rotſelariæ, Ioannes à Withemo Dominus Boutreshemi, Henricus Dominus Heuerlæ, Ioannes Dominus Schoonhouiæ, Dominus Lintræ, aliique complures, & vrbes Brabantiæ: coactus quoque eſt iurare Seneſcallus Brabantiæ Reinerus, ſe decreto Ordinum non contrauenturum. Bruxellenſes ac Antuerpienſes, qui huic Conuentui non adfuerant, per

Iacoba Ducis noſtri vxor ſummo honore Louanij excipitur, ſed breue fuit gaudium.

Agunt nonnulli vt remoueantur ab ea matrona Hollandica.

1420

Agit & alia quædam Dux imprudenter.

Abducit Iacobam mater eius in Hannoniam, ob prædicta Duci irata.

Legatos omnia comprobauerunt. Miſſus Bruxellam nuntius, qui Duci ſtatuta Ordinum enuntiaret; quibus ille ſpretis, in exſulum locum alios è familiaribus ſubſtituit. Eadem quoque ab Ordinibus Iacobæ, quæ tum Ati erat, ſignificata; eamque Legatione miſſa, vt Louanium veniret, enixè orabant. Ceterùm Ducem indies in peius ruere, ac ſe totum infimis hominibus, & qui eum ab Ordinibus auerterent, deditum conſpicati, Edmundum ab Emichouia Commendatorem Ioannitarum, ac Dominum Chantreynæ in Franciam miſerunt ad Philippum fratrem Ducis noſtri Ioannis Comitem ſancti Pauli; quem iuuenem fortem, ac longè à fraternis moribus alienum, pridem Ioannes patruus Dux Burgundiæ Præfectum Lutetiæ crearat, iam verò illum Picardiæ Rex Francus præfecerat. Hunc itaque orarunt, vt in Brabantiam veniens gubernationem terræ acciperet. Venit is menſe Septembri Bruxellam, vbi ſalutato fratre Louanium conceſſit, cauſam diſcordiæ inter fratrem ac Ordines diſcuſſurus. Porrò edoctus à Nobilibus, quòd infimo cuique deditus Dux, reiecto Ordinum conſilio, magnam Brabantiæ partem ac Hollandiam Bauaro tradidiſſet, quodque vxorem à ſe abegiſſet, eorum partes tutandas ſuſcepit. Vocata mox Iacoba cum matre Louanium venit; eódem & Ludouicus à Luceburgo Epiſcopus Tarauanæ & Hugo à Lannoya Legati Philippi Ducis Burgundiæ venere, vt pacem conciliarent. Indicta dies, vt ad 3. Kalend. Octobris Viluordiam conuenirent. Quò profectis Philippo Comite S. Pauli, & Iacoba & matre, Ioannes Dux diu exſpectatus non venit, morbum excuſans; parique ſimulatione iis ſecundò deluſis, clanculùm, paucis comitantibus, in arcem Boſco vicinam, nomine Herleriam conceſſit. Huc ad eum properantibus exſulibus, Boſcum paulò pòſt iuit. Inde Cliuiæ Duci, Domino Hensbergæ, Comiti Blanckenhemij, aliiſque Tranſmoſanis (quos, vt Nobilitatem armis ad obſequium cogeret, euocarat) Hezij occurrit: Hezio Traiectum Moſæ proceſſit. His Viluordiam delatis, omnium ſuffragiis Philippo Comiti ſancti Pauli Ducis noſtri fratri Reipub. gubernacula deferuntur. Hactenus Diuæus. Meierus in hunc modum cauſam diſcordiæ cum vxore propiùs aperit: Orta, inquit, grandis diſcordia inter Ducem Brabantiæ Ioannem & vxorem eius Iacobam Bauaram, adeò vt diuortium cum illo facere prorſus vellet, dictitans numquam ſibi cordi fuiſſe eas nuptias, ſed coactam à matre Ioanni eſſe nuptam. Erat impar ſocietas. Tenera admodum habitudine corporis fuit Brabantus; viribus non fortibus, hebetique & tardo ingenio. At Iacoba femina præſtanti animo, ingenio acri, florentiſſima ætate, ſucci plena, dotibuſque tum animi tum corporis felix. (Hæc ex Meiero per parentheſim.) Pergit Diuæus: Philippus Ducis frater Bruxellam reuerſus,

Spernit Dux proſcriptionem quorumdã ab Ordinibus factã.

Mittuntur Legati in Franciam ad fratrem Ducis, ipſe vt malis Brabanticis medeatur.

Suſcipit Philippus frater Ducis Ordinũ cauſam tuendam.

Ioannes Dux, nolens ſe committere arbitris, arma parat.

Cauſa diſſidij inter Ioannem eiuſq; coniugem vti à Meiero narrantur.

Bauarus, conſpirante noſtro Duce, obſidet arcem Bergæ S. Gertrudis.

uerſus, mox apparatum in bellum Hollandicum cogere incipit. Bauarus enim Duci noſtro Ioanni conſpirans, Berga S. Gertrudis occupata, arcem obſidebat validè munitam, quam Theodericus à Merweda Eques Hollandus pro Iacoba tuebatur. Indicta itaque expeditione Philippus cùm forti popularium manu Bruxella egreſſus Iacobam Hoſdenam duxit: qua Arnoldi à Zeuenberga fidei tradita, Bergam ſimul progreſſi, decimo pòſt die commeatum ac cetera neceſſaria arci intulere: quo facto, ad finem Octobris domum rediere. Poſt eorum diſceſſum, præſidiarij arcis miſſili igne totum pænè oppidum exuſſere. Reuerſus Bruxellam Regens, Guilielmum à Montenaca Dominum Grazæ Seneſcallum, Ioannem à Dighemo Prætorem Bruxellæ, depoſito Ioanne Clutingo, conſtituit: mox Abbates Brabantiæ Traiectum miſit, Duci reditum in patriam perſuaſuros. At ille, ſimulato, vt Legati Ordinum ad 15. Decembris Diſtham ad ſe mitterentur, clanculùm ſollicitatis Bruxellæ Primoribus agebat, vt noctu Diſtha properantem Bruxella reciperent, Ioanne Clutingo cum virga prætoria occurrente. Conuentu itaque Diſthæ collecto, cùm variis dolis differret, tandem equites ac pedites globatim in eo tractu coïre, Louanium adfertur. Vnde malum quid Regens ſuſpicatus, Nobilitatẽ ac ciues in armis ad omnem euentum paratos eſſe iuſſit. At Ioannes Dux celeritate vſus, antequam ij conuenirent, nocte intempeſta Diſtha digreſſus, comitantibus Heinsbergæ Domino, Ioanne à Bura Prępoſito Aquenſi & exſulibus, ſummo diluculo ad Bruxellæ portas viſus eſt. Sequebatur eum Murtij Comes, prohibentibus Moſæ tranſitum Traiectenſibus, longum emenſus. Tam ſubito Ducis aduentu conſternata plebs Bruxellẽſis, omnis doli licet ignara, vrbe tamen eum recipi noluit, niſi centum viginti equitum comitatu. Interim Patricij, quibus conſciis Dux aduenerat, portam Louanienſem aperiunt; quam patefactam denſo agmine irrumpentes vrbe potiuntur, in poſtremo agmine Duce ſecuto. Erat tum Regens Bruxellæ; qui fratri collocutus, Louanium altera die regreditur, quò maxima Nobilitatis Brabantiæ pars conuenerat. Porrò Ioannes Dux, conuocatis in curiam Bruxellenſibus, ſpopondit, nihil eos mali paſſuros: non enim in eorum perniciem adducta eſſe Germanorum auxilia, ſed vt ſe ab omni vi tutaretur: nam ſe nihil aliud quàm pacem cum Ordinibus cupere, orareq; eos, vt ipſi totis viribus ei conficiundæ incumbant. Erant ſanè Patricij Duci fideles, promiſerantque, ſi Regens quid moliretur, omni conatu ſe prohibituros, oblatis portarum clauibus. Sed plebem militis extranei voces, per tabernas ſe auro Brabantico ditandos iactantis, ac nudis gladiis incedẽtis minæ non parum commouebant. Sexto itaque Kalend. Februarij motu excitato, vix à Duce Curia egreſſo, potuere ſedari. Poſt biduũ verò cùm Germa-

Succurrit arci pro Iacoba Ducis noſtri frater.

Abbates mittuntur Traiectũ, qui Duci reditum perſuadeant.

Inexſpectatus Dux inuadit Bruxellã, recedente poſtridie Regẽte eius fratre Louanium.

Plebs Bruxellenſis in milites à Duce adductos inſurgit.

Germanos impetū in eos facere velle ferretur, quamprimū Cœnobij Frigidimōtani campanula ad nocturnas horas vocaret, nulla ratione contineri plebs potuit. Commota itaq; tota vrbe, Dominus Hensbergæ, ceterique Germani vincti in carcerem coniiciebantur; Comite Murtij è domo, in qua diuerſabatur, exire prohibito; ac eodem die Regens cum omni pænè Nobilitate Louanio Bruxellam rediens, plebis conſtantiam plurimùm collaudauit. Poſtridie Palatium ingreſſus, maximam partem familiarium fratris ac Patriciorum vrbis cepit; moxque Ordinum Conuentum ibi indixit, quò Louanienſes Raſonem à Grauio Conſ. Ioannem Album, Ægidium Diuitem, Henricum à Calſtris, ac reliquæ vrbes ſuos Legatos misêre. Eo Conuentu hæc ſtatuta ſunt: Vt ex captiuis « Henricus Clutingus, Ioannes à Frigidomonte Eques, Euerardus Dux, « Ioannes Scoccardus Louanij in arce; Ioannes & Guilielmus Clutingi « Antuerpiæ, alij alibi ſeruarentur; Ægidius Kegel, Ioannes metten « Schachte, Ioannes Cayus, Ioannes ab Ideghemo, in perpetuum exſules « eſſent, publicatis bonis. Qui captiuorum aliquem carcere fracto fugien- « tem detineret, occideretve, 500. coronatis donaretur. Dux hæc rata ha- « bere cogeretur. Præter hæc, permiſſa plebs vnà cum Patriciis Magiſtra- « tus gerere. Dum hæc fierent, Ioannes Dux cum Thoma Diſthæ ac Ioanne Rotſelariæ Dominis Louanium diſceſſerat. His peractis, Regens Ioannem Clutingum gladio ſubiecit, Ioanne à Dighemo Prætore conſtituto: dimiſſique mox Germani milites, retentis Nobilibus ad centum quinquaginta. Sparſo in vicinas regiones harum rerum rumore, Ioannes ab Hensberga Epiſcopus Leodienſis, & Aquenſes, litteras in Brabantiam misêre; ille patrem ac fratrem, Aquenſes verò Præpoſitum ſuum dimitti poſtulantes: quod cùm non impetrarent, mercatores detinere cœperunt. Eodem anno Diſthenſes ſententia Ordinum multati ſunt, quòd Ducem, iis inconſultis, recepiſſent. Obiit eo anno Henricus ab Immerzela Eques Antuerpienſis. Feſtis Paſchalibus anni ſequentis 1421. plebe Bruxellenſium iterùm ſeditiones agitante, Euerardus Shernclaes Eques, filius Euerardi, cuius ſub Wenceſlao ac Ioanna Ducibus meminimus, cum aliis duobus capite truncatus eſt: & iiſdem pænè diebus Dux cum Regente Gandauum profecti ſunt, vt ludis militaribus à Philippo Duce Burgundiæ celebrandis intereſſent. Inde reuerſis, de captiuis Germaniæ Nobilibus ad certam diem relaxandis agi cœpit, plurimùm obluctantibus Bruxellenſibus, qui Murtij Comitem ceteroſque non antè dimiſſuros palàm edixerunt, quàm de iis, qui Louanij, Antuerpiæ, ac alibi ſeruabātur, ſupplicium ſumeretur. Horum itaq; obſtinato in captiuorum necem ſtudio cedentes Ordines, quatuordecim captiuos eò adductos, gladio cædi iuſſerunt. Itaque toto eo tumultu cæſi Bruxel-

Præcipuis Ducibus auxiliariū Germanorum captis, Regēs Bruxellam reuertit, moxq; Conuentum Ordinum indicit.

Viciſſim Ioannes Dux proficiſcitur Louanium.

Detinentur paſſim mercatores Brabanti ob Germanos Bruxellæ detentos.

1421

Sherenclaſius quidam & alij duo, tumultuante plebe, Bruxellæ capite plexi.

Item quatuordecim alij alibi.

Bruxellenſium nobiliſſimi, aut in exſilium pulſi. Interim Sigiſmundus Imperator minaces litteras in Brabantiam miſerat, Imperiali proſcriptione pulſaturus, niſi Murtium, Hensbergenſem, Steiuardum à Roda, ceteroſque Germanos liberos facerent. Idem Electores expoſcebant, obduratis tamen aduerſum hæc Brabantinis. Quare captiui Gerardum à Zipa Regentis intimum muneribus corruperunt: à quo perſuaſus Regens, (cuius nutu omnia agebantur eo tempore) Hensbergenſem ac Præpoſitum fide data ad certam diem ſe reuerſuros, Murtium verò ſine conditione dimiſit. Porrò illi falſa fide, cùm ad præſcriptam diem non reuertiſſent, variis in poſterum conuentibus à Brabantinis iuramento ſolui poſtularunt. Poſt hæc de Ducis ac Regentis concordia actum eſt: nam Regens gubernationem fratri reddere detrectabat, obiecta controuerſia etiam noua, qua partem regionis ſibi deberi aiebat. Habebat hic fortiſſimos ſuæ cauſæ aſſertores Bruxellenſes, Louanienſibus à Duce ſtantibus. Eodem anno, proclamato in Bohemos Huſſitas bello, Henricus à Lecca & Wenceſlaus Shernclaes Equites multos Brabantinorũ eò duxêre: Domini Hornæ & Monioyæ inter ſe conflixêre, magna vtriuſque partis clade. Iſta Diuæus; quibus adiicienda pauca ex Meiero: Bohemi, inquit, per id tempus, ob deformatiſſimos mores Clericorum vociferantur pro reformatione Eccleſiæ; plura mala cœperunt & dicere & facere, multos Monachos Sacerdoteſque occiſos ſuis locis expellere, bona illorum diripere; tumultuari toto Regno. Sigiſmundus Auguſtus omnibus ſe viribus obiicere, ſed parum proficere, creſcente indies miſerandum in modum malo. Menſe Nouembri, nocte diuæ Eliſabethæ, quæ 13. Kalend. Decembris illuxit, in Hollandia, Zelandia & Flandria per maris tempeſtatem horrendæ factæ inundationes. Inter Montem diuæ Gertrudis & Dordracum, tota illa fertiliſſima & ditiſſima regio ſubmerſa eſt: quo damno complures viri nobiles, viri locupletes, ad inopiam & miſeriam ſunt redacti; manetque adhuc hodie regio illa cum ſuis 72. pagis abſorpta in mari. Hactenus Meierus. Initio anni proximi 1422. (commemorante Diuæo) Brabantini cum Ioanne Domino Hensbergæ conuenere, vt redditis tabulis de oppignoratione arcium Tranſmoſanarum, quæ à patre Hensbergenſis Antonio Duci facta fuerat, abſolueretur ſacramento Bruxellenſibus præſtito de redeundo in captiuitatem. Non deſtitit tamen poſteà pecuniam ex oppignoratione debitam ſæpiùs repetere. Conciliata etiam inter Ducem ac fratrem concordia, Regentis nomine abolito: promiſſa Duci 180000. Francorum aureorum, Philippo fratri 210000. Dux recepta gubernatione Brabantiæ antè acta omnia comprobauit; Iura Ordinum rata promiſit, &c. datis ea de re tabulis, quas teſtium loco ſignarunt, Ludouicus ab Harecuria Epiſco-

Vix tandem Germanorum Duces dimittuntur.

Bohemi prætextu reformandæ Eccleſiæ in Monachos & Sacerdotes ſæuiunt.

72. pagi inter Dordracum & Gertrudebergam vna nocte inundantur.

1422.

Pax ſancitur tandem inter Ducem noſtrũ eiúſque fratrem, Regentis nomine abolito.

Epiſcopus Rothomagenſis, Dominus Arſchoti, Petrus à Luceburgo, Comes Couuerſani & Bremiæ, Dominus Angiæ, Engelbertus Comes Naſſauiæ, Dominus Leccæ & Bredæ, Thomas Dominus Diſthæ & Sichenarum, Dominus Weſemaliæ & Phaleſiæ, Dominus Rochelariæ, Vorſelariæ & Retiæ, Ioannes à Cuyck Dominus Hoochſtratæ, Dominus Patuwiſij, Dominus Bergarum, Grimbergę & Meſelini, Dominus Helmondæ, Dominus Boxtellæ, Dominus Eldræ & Trazinij, Dominus Mierlæ, Dominus Geldorpæ, & alij. His peractis, frater Ducis Philippus in Franciam rediit. Porrò Iacoba vxor Ducis noſtri Ioannis tum in Hannonia degens, inſtigantibus proximis ſuis, Ducis conſortium multò antè, vt dictum eſt, auerſata, ex Hannonia Caletum profecta, illinc in Angliam enauigauit: moxque miſſis Romam Legatis, Duci diuortium oppoſuit, adulterina dicens ea Diplomata fuiſſe, quorum virtute cognationis vinculum inter eos ſolutum dicebatur. Citatus Romam Dux, Epiſcopum Cameracenſem ac Ioannem Bontium eò miſit, vt cauſam nuptiarum contra Procuratores Iacobæ defenderent. At illa, non expectato litis fine, Hunfredo Duci Cloceſtriæ nupſit, fratri Henrici Quinti

Traiicit Iacoba in Angliam, miſſiſq; Romã Legatis, prætexit matrimonium fuiſſe nullum.

1423 Regis Anglorum. Anno ſequenti 1423. cùm Henricus Rex Angliæ, & Philippus Burgundiæ Dux, pacandis Ioanni ac Hunfredo Ducibus, vtque arbitrio ſuo controuerſiam committerent, laborarent; Hunfredus ac Iacoba omnem concordiam aſpernati, ex Anglia ſoluentes Caletum appellunt. Inde maturato itinere in Hannoniam eos properantes Margareta mater, ac Dominus Hauareti (falſa, quam Ioanni Duci, vt eius regionis Seneſcallus, addixerat, fide) omnibus pænè eius regionis oppidis liberaliter recipi curarunt; maxima tamen Nobilium pars in Ducis noſtri fide inconuulſa perſtitit. Qui edoctus quæ in Hannonia fiebant, miſſis ad Burgundum Ducem, fratrem item Philippum, ac Ioannem Bauarum Iacobæ patruum Hollandiæ Procuratorem nuntiis, auxilia in bellum Hannonicum expetiit. Bauarus verò, cùm iis præſtandis non ſegnis inſtaret, morbo correptus circa finem anni interiit. Ita Diuæus. Chronicon tamen Leodienſe initio anni ſequentis (more Romano ſupputando) mortem Bauari commemorat his verbis: Anno, inquit, 1424. in Feſto Epiphaniæ obiit tutor Hollandiæ, idem qui quondam Electus fuit Epiſcopus Leodienſis Ioannes de Bauaria, veneno ſublatus per Equitem Ioannem de Vlyet, qui ad hoc à Duce Cloceſtriæ inductus ferebatur, ne Ioannes de Bauaria ſuppetias, quas promiſerat, Duci Brabantiæ ferret aduerſus Iacobam: qui quidem Ioannes de Vlyet ob hoc facinus in Haga Comitis decollatus, & quadripartito diſſectus eſt. Sic ibi. Anni ſequentis initio (vigeſimum quartum eius ſæ-

Pendente lite, ducto Hunfredo Cloceſtrio Anglo, cum eo in Hannoniam redit.

Bauarus Iacobæ patruus parans contra Anglum copias moritur.

1424 culi Diuæus deſignat) Gerardus à Zipa Ducis noſtri intimus haut procul

cul Fura, à Ioanne Blondello interfectus eſt. Porrò Dux noſter ex morte Bauari veritus motum aliquem in Hollandia futurum; ſimul prohibiturus, ne Iacobæ fautores ibi quid motus cierent, celeriter eò contendit, Philippo fratre, Petro Angiæ Domino, Thoma Diſthæ, Engelberto Naſſauio Bredæ Dominis, Brabantiæ præſidio relictis. Recepere Ducem Hollandi, Zelandi, ac Friſij ſummo honore; omnes fidem, vt vero Principi, ac tutori Iacobæ, illi promittentes: qui luſtratæ toti regioni Iacobum Dominum Gaſebecæ Rectorem inſtituit.

Ioannes noſter in Hollandiã proficiſcitur, fratre ſuo & aliis Brabantiæ præſidio relictis.

Eo abſente, Anglis Gallicam-Brabantiam incurrentibus, Ordines Brabantiæ Ioannem Monioyæ ac Ioannẽ Weſemaliæ Dominos Niuellam, Rotſelariæ verò ac Bergarum Dominos Hallam misêre, vt limitem eum in hoſtem tuerentur: qui Anglorum vagabundas cohortes variis locis afflixerunt. Munierat Cloceſtrius Braniam oppidulum valido præſidio, vnde non parũ damni proximis Brabantiæ agricolis inferebatur. Id prohibituri Weſemaliæ ac Monioyæ Domini cum Engelberto ab Angia, ſæpiùs ad Braniæ muros egreſſi, vna vice Anglos in inſidias pertractos magna cum cęde vicerunt, ad portas vſque proſecuti.

Cloceſtrius Anglus Braniæ Hannoniæ ſedens à Brabantis ſtrenuè excipitur.

Intereà reuerſo in Brabantiam Duce Ioanne, Iacoba, miſſo in Hollandiam Florentio à Kyfhoa Equite, Schoonhouiam obſideri iuſſit; cuius arci Guilielmus Conſterus & Arnoldus Beylingus inerant. Oppido mox capto, arx, cùm aliquamdiu ſuſtinuiſſet, famis quoque metu dedita eſt. Excedentibus præſidiariis, detentum Beylingum Florentius viuum defodit: Gaſebecanus verò, etſi pulſis Hollandia Duci noſtro aduerſis, Schoonhouiam tamen poſteà, quamquam longa obſidione laſſatam, expugnare non potuit.

Kyfhoa pro Iacoba Schoonhouiam Hollandiæ occupat, viuo defoſſo arcis Præfecto.

Dum hæc in Hollandia fierent, Brabantini Braniæ obſidionem ingenti apparatu moliuntur; quibus ſuperuenere eo tempore copioſa à Burgundo Duce auxilia, ductoribus Ioanne Domino Croiaci, Ioanne Domino Inſulæ Adami, Andrea à Valinis. Omnibus Brabantiæ vrbibus imperatus delectus. Louanienſes 6. Februarij mouerunt ductu Ludouici Pinnocci Equitis, quem nobiliſſimi Patriciorum eius vrbis ſequebantur. Paratis omnibus ad expeditionẽ neceſſariis, Philippus Comes S. Pauli, frater Ducis noſtri, ac ceteri Barones Brabantiæ Braniam verſus iter dirigentes, propius oppidum caſtra poſuerunt.

Brania Hannoniæ à Brabantis & auxiliaribus obſidetur.

Erant tam noſtratium quàm auxiliarium copiarum numerus vltra triginta hominum millia. (alij ad 60000. augent.) Tanto numero cincti Branienſes, Anglorum 200. præſidio defenſi, fortiter reſtitere, ita vt noſtri, cùm oppugnationem inſtituiſſent, clauſis vſque ad veſperam ſuſtinentibus, ſuperuentu noctis abſcedere coacti ſint. Nihilominùs præſidiarij, ea die noſtrorum virtutem experti, poſtridie Caduceatore miſſo, deditionem offerunt, modò honeſtis cõditionibus ſibi abire liceret. Porrò Brabantinorum ductoribus viſum

non eſt oblatis conditionibus deditos recipere. Ita ea die deliberando cō-ſumpta, cùm noſtri ad ſecundam oppugnationem verterētur, Angli duriorū metu, oppidum dedidere, vitæ ac fortunarum incolumitatē ſibi ac ciuibus ea lege pacti, vt ciues Duci noſtro fidelitatis quoque ſacramenta præſtarent. Alij Anglos ſibi ſolùm conſuluiſſe, ciuibus Ducis arbitrio permiſſis, ferunt. Quidquid ſit, in eo conſonant, quòd poſt deditionem factam, noſtri oppidum irruentes, trucidatis Anglorum ac ciuium compluribus, diripuerint exuſſerintque, ciuium quamplurimis fidei in Iacobam conſtantis, publico ſupplicio affectis. His peractis, cùm noſtri reditum maturarent (imbre enim ac niualibus aquis procedere vetabantur) Cloceſtrius à Sonnegio Anglorum aliquot cohortes emiſit: qui noſtrorum terga conſecuti, ſicuti fors ferret, extrema agminis carperent. Ducebat extremam aciem Philippus Comes ex Louanienſium ac Bruxellenſium fortiſſimis pænè conflatam: qui, animaduerſo hoſte, confertim euntes, nullam inuadendi dabant occaſionem. At media noſtrorum acies, in qua Barones ferè Brabantiæ, ac in his præcipuus Ioannes Rotſelariæ Dominus conſtiterat, Anglorum inuaſione conterriti, præcipiti profectione, relictis impedimentis, domum confluxerunt, Cloceſtrium cum omnibus Anglorum viribus à tergo conſequi rati. Philippus verò Comes ſuis in ordine retentis, effecit, ne ea die clades acciperetur. Ob tam fœdam diſceſſionem, Rotſelarium, ceteroſque Barones ab vrbibus plurimùm argutos fuiſſe, in Annalibus Louanienſium reperio. Hęc Diuæus. Obſeſſam captamque Braniam his verbis Meierus perſtringit: Inter hæc deſcendit Dux ex Burgundia in Flandriam, Brabanto ſe adiungit, creſcitque eorum exercitus vltra triginta pugnatorum millia. Obſeſſa Brania Hannoniæ; quæ ab ardente milite cupiditate prædæ, principio Martij contra Ducum voluntatem capta, direptaque & incenſa eſt. Angli multi, ciueſque multi interfecti. Ita ille. Intereà, inquit Diuæus, ſuperuenêre à Burgundiæ Duce ad noſtros nuntij, qui pactum eſſe, vt inter eum ac Cloceſtrium ſingulari certamine decerneretur, nuntiabant; ac interim à bello inter noſtros ac Anglos quies eſſet. Paria Cloceſtrius ſuis ſignificauit. Quare digreſſi ab inuicē Angli Sonnegium, noſtri Hallam ac in vicina oppida conceſſère: Cloceſtrius verò, Iacoba Montenſium fidei commiſſa (qui ſe corporum ac fortunarum omnium periculo eam defenſuram receperant) in Angliam reuertit, certamini ſingulari neceſſaria ibi paraturus. Philippus ſanè Dux Burgundiæ acerrimus à cæde patris Anglorum defenſor, cùm Henricum Regem Quintum, etiam Francorum Regni compotem feciſſet, Henricum Sextum quoque ſucceſſorem eius pari fide coluerat. Huic Henrico pater Ioannem Betfordiæ ac Hunfredum Cloceſtriæ Duces, patruos tutores reliquerat, ea lege, vt fœdus cum Burgun-

Brania ab Anglis deditur, vita & fortunis ſaluis.

Sæuitum ibi nihilominùs à Brabantis.

Maculam prætereà aliam Brabanti contrahunt.

Pro parte excuſati tamen à Meiero Brabanti.

Cloceſtrius in Angliã proficiſcitur, paraturus ſe ad duellum contra Philippum Ducem Burgundiæ.

Burgundo initum filio ſuo integrum ſeruarent. Vnde & non mediocriter conſternatus Betfordus fuerat, cùm Iacobam fratri iunctam accepiſſet, omniq́ue ſtudio & coràm correpto fratre, & prohibitis opem dare Anglis, incubuerat, ne ex conflictationibus Anglorum cum Brabantinis, Burgundus his affectiſſimus ab Anglorum fœdere diuerteret. Verùm Cloceſtrius, ſpretis fraternis monitis, etiam periurij Philippum Burgundum inceſſebat, quòd opem bello Hannonico noſtris dediſſet. Hæc cauſa erat, cur hi Principes ſeſe mutuò prouocarint.

Cauſa duelli, quòd Cloceſtrius Burgundũ periurum vocaſſet.

Fine anni Martinus Pontifex, cùm Romam delatum eſſet, Bullas adulterinas variis in locis affixas, continentes connubium Ducis noſtri ac Iacobæ ab eo reſciſſum; Ducem noſtrum per litteras monuit, ne temerè huiuſcemodi prauis delationibus crederet; effecturum enim ſe quàm citiſſimè, vt ſententia inter eos ediceretur. Initio ſequentis anni 1425. non obſtantibus Burgundi 1425 ac Cloceſtrij pactis, bellum Hannonicum recruduit. Brabantini ac Picardi ductores, productis in Hannoniam militibus, eius regionis oppida aggrediebantur. Conceſſère in eorum poteſtatem partim voluntate, partim metu Valentianæ, Condatum, Sonegium, Atum, Bochanum, aliæq́ue aliquot, ita vt ſola pænè Montium vrbs Iacobam reſpiceret.

Plures ciuitates Hãnoniæ Iacobam deſerunt.

Intereà mater Iacobæ, ſollicitato Philippo Burgundo, vt auctor concordiæ fieret, Inſulæ, Duaci, Aldenardæ, aduocatis eódem Brabantinorum Legatis, colloquia plura cum eo habuit. Nihilominùs Dux noſter Ioannes, Guilielmo Comite Seynæ, Thoma Domino Diſthæ, & Arnoldo à Craienhemo Brabantiam gubernare iuſſis, Niuellam proficiſcens, Comites Pontiberæ ac Conuerſani cum Engelberto Angiano ac Ioanne Domino Monioyæ præmiſit, vt Montenſe præſidium tentarent; ipſéque cum reliquo exercitu poſt biduum ſubſecutus, vrbem circumdedit: vnde grauiùs filiæ metuens Margareta, Philippum Ducem fortiùs vrgebat.

Obſidetur etiam Iacoba ipſa in vrbe Montenſi.

Conuenère tandem (Ioanne Duce noſtro Duacum vocato) vt Iacoba in poteſtate Burgundi eſſet, donec lis in Curia Romana finiretur; Duci verò noſtro totius Hannoniæ, Hollandiæ, Zelandiæ ac Friſiæ gubernacula redderentur, veniâ datâ ijs qui Iacobam aliquatenus fouiſſent. Hoc pactum, Iacoba, ad ſe delatum, primùm aſpernata, mox Montenſium ſeditione coacta eſt recipere: ij etenim, vrgentibus obſidionem Brabantis, cùm inopiam metuerent, occiſis ad 250. Cloceſtriæ factionis, vix à Ludouico Montfortio, viro ex Hollandia nobiliſſimo, temperarunt, minati Iacobæ, niſi paci acquieſceret, ſe eam hoſti dedituros. Hæc ijs agitantibus, Dux noſter à Duaco Valentianas petiit; vbi exactis iuramentis Comiti dari ſolitis, in caſtra rediit: eódem Burgundus Aurengiæ Dominum Ioannem à Cabillone miſit, vt Iacobam exciperet. Idibus Iuniis, cùm vrbe egreſſa Iacoba eſſet, Engelberto Naſſauio Bredæ Domino, &

Tandem certis legibus Philippo Burgundo traditur ſeruanda Gandaui.

Henrico à Lecca collocuta, orabat, vt in Brabantiæ aliquo loco morari permitteretur, non tam metu Burgundi, quàm vt Hollandiæ eò propior eſſet. Quo denegato, Gandauum auehitur; Montenſes verò Petro Comiti Conuerſani, ac Engelberto ab Angia, nomine Ducis fidelitatem iurarunt: Ioannes Luceburgenſis, ille fortiſſimus Francorum exiſtimatus,

Declaratur Philippus Burgundus Rector Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ.

Hannoniæ Præfectura à Duce donatus eſt, declaratuſq; Philippus Burgundiæ Dux Rector Hollandiæ, Zelandiæ, ac Friſiæ. Porrò Iacoba Gandaui aliquantulùm commorata, omne medium elabendi quærebat. Erant Arnoldi duo, ex Hollandorum non infima nobilitate, vnus Spiringus, alter ab Alburgo cognominatus: hi, ſuſcepto Iacobæ eximendæ negotio, Gandauum properant, veredarios ei rei aptiſſimos ſecum adducentes. Paratis ad iter neceſſariis, virili habitu induta Kalend. Septembribus, iis duobus comitibus, vrbe effugit; ac nō intermiſſo itinere, tertio

Iacoba deluſis cuſtodibus aſtu euadit Schoonhouiam Hollandiæ.

pòſt die Worichemum venit. Inde Ioanni à Viana Equiti aduentu ſuo ſignificato, ab eo Schoonhouiam deducta eſt. Mox Goudæ quoque ac Veteribus Aquis opera Ioannis Burggraui Monfordæ recepta, obiicientes ſe reliquas Hollandiæ vrbes ad Alſenam vicit. Quibus in Angliam relatis, Cloceſtrius, Filnatræ Dominum cum ingenti claſſe in Hollandiam miſit; ſed eum Philippus Burgundiæ Dux, obiecta non modica nauium copia, nauali prælio egregiè ſuperauit in portu Zelandiæ, quem *Brouwers-hauen* appellant, menſe Ianuario, cæſis Anglorum nobiliſſimis. Eodem menſe Venetus ac Vrſinus connubium Ducis noſtri ac Iacobæ iniuria diremptum, ac eam in manus Sabaudiæ Comitis cuſtodiæ tradendam cenſuere. Fortior tamen in Hollandia erat tum factio Ia-

Cloceſtrius deſpondens animum, relicta Iacoba, ducit aliam.

cobæ, quàm vt ad executionem ſententiæ perduci poſſet. Verùm Cloceſtrius hoc comperto, reuocatis ab Hollandia ſuis, Aleonoram Combatriam, qua cum multò antè aſſueuerat, puellam eleganti forma duxit. Eodem anno Antuerpienſes cum Ioanne Domino Bergarum diſſidebant. Prætor Bergenſis ciuem eorum piſces falſis nummis ibi coëmentem in vincla coniectum, ipſis repetētibus reddere noluerat, ius aliquod ſupremæ iuriſdictionis Antuerpiæ in Bergas eſſe denegans. Hunc Prætorem Antuerpiæ tota Brabantia exſulare iuſſum, Princeps Bergenſis de-

Diſsidium Antuerpiēſium cum Domino Bergarum.

fendebat. Quare Antuerpienſibus armata vi in Bergenſes excurrentibus, Petrus Conuerſani Comes, ac Ioannes Monioyæ Dominus compoſuere cōtrouerſiam. Hæc Diuæus, ſed confuſiùs & præproperè de pugna ad Alſenam. Apud Meierum enim hoc ordine, hiſque verbis: priùs pugna ad *Brouwers-hauen*, ac deinde altera ad Alſenam commemorantur: Schoonhouia, Gouda, Oudevvater, Viana, Monfordia, Camerlandi, Alcmarij, cum ditione Eccleſiæ Traiectenſis, à Iacobæ partibus ſteterūt; à quibus nec alienus erat Rodulphus Traiectenſium Epiſcopus. Mittit

præterea

Superiora quædam ex Meiero diſtinctius repetuntur.

præterea Cloceſtrius tria circiter millia Anglorum Iacobæ ſuppetias. Horum Dux erat Dominus à Filuuatere. Appellunt in Scaldiam ſeu Scandiam (vulgò *Scauwen*) Zelandiæ inſulam. Burgundio Procurator Hollandiæ & Zelandiæ haud ſegniter ſuas adunat copias, illiſque occurrit inter Quamaiam, & portum vulgò dictum *Brouwers-hauen*. Pugnatum haud procul ab illo portu. Vixdum parati erant noſtri, dum ab hoſtibus ardentiſſimè inuaderentur: quod cernens Burgundio ex prætoria naui, quæ aggeri adiacebat, aduolare ſuis auxilio non diſtulit, aſcenſoque equo, mox inter primos cum Dordracenſibus ſe adiungit: quæ tamen tam fortis magnanimitas propemodum exitio illi fuit. Premebatur valdè ab hoſtibus, grandique erat in periculo, donec Ioannes omnium fortiſſimus magna impreſſione cum ſuis patentem illi locum expediſſet, proſtratis ac cæſis ante eum Anglis, aliiſque hoſtibus permultis. Vaſto enim & robuſto vir corpore cædem fecit grandem, clamitans continuò, Iugulate vos fortiter, ego ſatis multos proſternam. Viſuntur adhuc arma eius in Lillo caſtro, longè maiora quàm cuiquam magno iam viro conueniant. Ceciderunt ex parte Iacobæ primæ nobilitatis Nobiles quindecim, ex parte Burgundionis ferè totidem; ſed maxima clades Anglorum fuit. Sic pugnatum Idibus Ianuariis, quando feriæ ſunt diui Hilarij Epiſcopi. Capti memorantur Angli circiter ducenti, reliquis occiſis pænè omnibus. His ita geſtis, Burgundus, diſpoſitis per Hollandiam præſidiis, in Flandriam reuertit, augetq; exercitum, reuerſurus adulto vere in Hollandiam.

Pugna cruenta Angli ad Brouverſhauē à Burgundio ſuperantur.

At verò nihil territa Iacoba, mox anno proximo 1426. die quar- 1426
to Aprilis obſidet per ſpatium quatuor hebdomadarum oppidum Harlemum, nihil tutum, nihil inconcuſſum in circuitu relinquens. Pagos multos incendit; multos item circum Delfos, corruptis maris aggeribus & ſeptis, demergit. Præfectus præſidij apud Harlem erat Rolandus Wtkerkanus fortis Eques, cum filio Domini Iſambergenſis, & aliquanto numero militum. Ioannes autem Wtkerkanus cum Flandris, Hollandis, Zelandiſque circiter octingentis Rolando patri opem laturus, priuſquam Dux eſſet paratus, in Hollandiam præcedit, atque Leydam vſque peruenit: ſed cùm inde Harlem petit, Iacoba, omiſſa obſidione, occurrit illi ad Alphen vicum ſuper Rhenum iuxta Leydam; vbi circumuentus hoſtium inſidiis, loco iniquo pugnare cogitur, amiſſiſque ex ſuis circiter quingentis, ipſe ægrè cum paucis euadit. Creati Equites ab Iacoba, quæ pugnæ aderat, Ioannes Waſſenaer, Ioannes à Longeraco, & alij. Hæc pridie Kalend. Maias, manè, prima luce. Iacoba victrix Goudam ſe recepit. Hinc Iacoba ſuos mittit ad Hornas in finibus Friſorum, vt id oppidi capiant: vbi præſidio erant Ioannes Villarius & nothus Fani S. Pauli cum quingentis ſelectis pugnatoribus; qui ſumma virtute erumpen-

Iacoba nihil territa obſidet Harlemū.

Fortiter vincit hoſtem Iacoba ad Alfen vicum.

tes,cum hoſtibus dimicant, & quadringentos circiter interficiunt, per-
multis inſuper vulneratis. Ita Meierus. Diuæus in hunc modum proſe-
quitur: Anno ſequenti (iam inceptum 1426. intelligit) variis inter Ia-
cobam ac Philippum Ducem conflictibus certatum ad Harlemum, ad
Hornam, Hollandiæ oppida. Obſeſſa captaque à Burgundo Seuenber-
ga, Arnoldo Domino eius in exſilium pulſo. Productum obſidium, refe-
rente Meiero, in tres totos menſes; tandem coacti inopia ciues, ſeceſſio-
nem à Præfecto ſuo faciunt, & cum Burgundo paciſcuntur, deduntque
illi oppidum, vita fortuniſque ſaluis, principio Aprilis. Seuenbergen-
ſis queſtus de conditionibus nonnullis ſibi malè ſeruatis, patria extor-
ris, ad inopiam deuenit, in qua vitam finiuit. Hoc eodem anno Ioan-
nes Dux noſter, cùm vrbs Louanienſis, pereunte lanificio, paulatim
ad vaſtitatem rediret, Gymnaſium ibi inſtituit; impetrato à Martino V.
Pontifice, vt Iura, Medicina, ac Artes prælegerentur. Iacta prælectio-
nis fundamenta ſeptima Septembris, cùm Dedicatio eius vrbis celebra-
retur: Nicolaus Prumius Decretorum Doctor ſumma cum laude ora-
uit, præſente Ducis Conſilio, Iacobo Borbonio, Ioanne Domino Weſe-
maliæ, Valtero vander Noot, Equitibus, ac omnibus pænè Brabantiæ
Abbatibus. Quanto affectu hoc fecerit Ioannes Dux, ipſe non tacuit,
(ait Molanus) vbi inter cetera iuriſdictioni renuntians ſic ſcribit: Stu- “
dium generale Louanienſe per nos ſummis conſiliis & ardentibus deſi- “
deriis expetitum, per ſanctiſſimum Dominum noſtrum Apoſtolicum “
tam conſultè quàm prouidè ad crebram noſtram inſtantiam ordina- “
tum & erectum eſt, ad communem noſtrorum Principatuum & Do- “
miniorum, & ſignanter Ducatus noſtri Brabantiæ, quem ſua virtute “
poſcente non immeritò præ ceteris adamamus, totiuſque Reipublicæ “
commoditatem, vtilitatem & profectum. Hæc Ioannes Dux fundator “
anno 1426. die 7. Nouembris. Sub idem tempus Dux non paruum diſ-
crimen adiit: Margareta enim Iacobæ mater venatum in Soniam egreſ-
ſo Duci inſidias tetenderat, miſſo Iacobo Cheualerio, qui comitatum
Ducis exploraret. Captus Cheualerius, ac quæſtioni ſubditus præter
ſpem ſeruabatur, in eum finem, vt feſto Paraſceues Dux eum liberum
faceret. Porrò Dux ad Conuentum Lyræ indictum profecturus, cùm
Bruxella exiiſſet, pridie Palmarum, ſubitaneo percuſſus eſt morbo. Re-
latus Bruxellam feſto Cœnæ obiit 17. Aprilis, ætatis anno 24. Traditur,
morte inſtante, Pſalmum Miſerere mei Deus, deuotiſſimè pronuntiaſſe.
Corpus eius aromatibus conditum, 22. Aprilis Furæ ſepultum eſt.

[Margin:] Alia eius pugna ad Hornam, ſed minùs felix.

[Margin:] Seuenberga Burgundo deditur.

[Margin:] Erigit Ioã. nes Dux noſter Gymnaſium Louanienſe.

[Margin:] Cheualerius quidã capitur, vt qui inſidias Duci Ioanni tetendiſſet.

[Margin:] Moritur Dux Ioannes, ſepultus Furæ.

PHI-

PHILIPPVS

FRATER SVPERIORIS, XXXVII. BRABANTIÆ PRINCEPS.

Præfuit tantùm annis tribus.

PHILIPPVS Comes S. Pauli & Liniaci, Ducis ſuperioris frater, ad quem morte fratris Ducatus pertinebat, Romam tum iter adornarat, vt inde Ieroſolyma proficiſceretur. Addiderant ſe Comites Louanienſium nobiliſſimi, Ludouicus Pinnoccus Eques, Ioannes Pinoccus, Radulphus à Dorna, Michaël Abſalonis. Porrò non conſentiente Pontifice, vt tam longinquam peregrinationem iniret, cùm domum reuerteretur, mortem fratris in itinere cognouit. Quare accelerata profectione, fine Aprilis, ineunte anno eius ſæculi vigeſimo ſeptimo, in patriam delatus eſt. Sequenti menſe Louanium ingreſſus, Principa- 1427
tum ibi de more ſuſcepit, Guilielmumque Comitem à Seyna, Dominum Rodij S. Agathæ, Seneſcallum conſtituit. Inde ad alias vrbes profectus, pari honore ab omnibus exceptus eſt; mox de Cheualerio pœnas ſumpſit. Reformatis legibus Brabanticis, forum iudiciarium Bruxellæ inſtituit, Ioanne Bontio Cancellario conſtituto. Iiſdem diebus, cùm Louanienſibus offenderetur, quòd Turnohoudæ Prætorem Scabinorum iudicio inobedientem vi armata Louanium adduxiſſent, à Seneſcallò placatus eſt. Porrò quia Leodienſes obſtabant, ne qui in Academia Louanienſi ſtudentes fructus præbendarum ſuarum integros perciperent, Nicolaus Prumius ac Henricus ab Hougardia Doctores Leodium profecti, Bullas Pontificis, quæ id aſſentirent, commonſtrarunt. Miſſus quoque eſt Romam Henricus à Mera Doctor, vt & Theologiam in Academia prælegi impetraret. Ceterùm cum Leodienſibus nihil conueniri potuit. Epiſcopus Romam appellat; Præſides Academiæ obſiſtentes, exequenteſque in Canonicos Leodienſes ſententiam Bullæ Pontificiæ, excommunicatione percutit. Inter hæc Dux cùm à Baronibus diſſentiret, proximorum ſuorum operâ à Ioanne Rotſelariæ, Ioanne Weſemaliæ, Engelberto Bredæ Dominis, & Engelberto ab Angia abalienatur. Eodem anno filius Comitis Salinæ, filiam Domini Rotſelariæ duxit. Hæc tantùm Diuæus. Sed lubet ſimul, vt cœpimus, inſigniora de

Inauguratur Philippus Louanij, inde in aliis quoque vrbibus.

Obnituntur Leodienſes priuilegio nouo Gymnaſij Louanienſis.

Alienatur Dux noſter à ſuis Baronibus.

Burgundo (quòd & mox in Brabantiam ſucceſſurus ſit) ex Meiero attexere. Ducit itaque hoc anno Burgundus ex portu Sluſa exercitum in Hollandiam, vt rebellionem defectionemque quorumdam compeſcat, qui in eius priùs iurarant verba. Obſidet oppidum Amerfordiam, tum ſitu tum defenſoribus munitiſſimum. Cinctum erat dumis denſiſſimis, foſſiſque perenni aqua ſtagnantibus. Hæc oppugnatio diu tenuit aſpera & terribilis. Hîc ſe Burgundus magno expoſuit periculo. Tranſiit aquam & foſſas, pugnabatque ſua manu in propugnatores, qui magno erant numero, & viri robuſtiſſimi, pro patria, aris fociſque, & vita decertantes. Amiſit hîc Burgundus Ioannem à Boſco telo balliſtario interfectum, cum aliis quibuſdam Nobilibus impigrè dimicantibus; coactuſque tandem eſt canere receptui, ſeque propter ingens periculum ab oppido retrahere. Tunc Amſterdami Burgundus grandem ædificat nauem, quæ inſtar valli eſſe videbatur: Catum illi dixêre. Hunc Catum per mediam hiemem in Emſtra fluuio locat contra Traiectenſes, illumque obſident Traiectenſes, ſed capere non valent. Traiectenſes enim cum Iacoba fœdus fecerant. Delphis quoque & Roterodami, quòd & ipſi lubrica agerent fide, ac Iacobæ ſe reddere tentarant, ſecuri Burgundus nonnullos percuſſit. Camerlandos, Weſturos, & Teſlandos ſubiugat. In Dordracenſes quoque nonnullos capitali ſupplicio animaduertit. Hîc Duces Gelriæ & Cliuij Burgundo militabant. Commiſſa & apud Wieringam pugna naualis inter Guilielmum Brederodium Iacobæ Ducem, & Harlemenſes, Hornenſes, Amſterdamos, alioſque Burgundioni fœderatos; quo prælio victus & captus eſt Brederodius cum multis ſuæ factionis, ex quibus 80. decollati; ſed Brederodius gratiam obtinuit. Iam in Hollandia omnia erant Burgundi præter Schoonhouiam, Oudewatriam & Goudam, vbi ſe Iacoba conſobrina eius continebat. Contra ea oppida Burgundus Ioannem Villarium Adamæum, & Leonellum Bornouillam cum præſidiis ſatis magnis relinquit, ſeque in Flandriam recipit, delectuſque habet, vt rurſus in Hollandiam traiiciat. Itaque anno proximo 1428. ineunte, ex portu Sluſenſi magnis iterùm copiis Burgundus Hollandiam petit, ſtatimque Goudam oppidum, & in illo Iacobam Principem obſidet. Goudani timore perterriti conſilium dant Iacobæ, vt cum Burgundo plenam ac ſolidam faciat pacem. Igitur Iacoba Burgundum verum agnoſcit ſuum heredem, vt morte eius in Hannoniam, „ Hollandiam, Zelandiam, & Friſiam ſuccedat, ipſumque horum Princi- „ patuum Præſidem ac Procuratorem creat. Promittit inſuper ſe nulli „ nupturam, niſi de conſenſu Burgundi, & ciuitatum ſuorum Principa- „ tuum: ſibi pro victu ac dignitate ſua redditus & vectigalia ampla retinet, „ poſſidendaque accipit in vita Comitatum Oſteruandiæ, Zuytbeuelan- „ diam,

Burgundus Flandriæ Comes Amersfordiã Iacobæ ſtudentem obſidet.

Item naui quadam bellica Amſtelrodami extructa vexat Traiectenſes.

Vincit ad Wiringam nauali prælio Bredenrodium & alios Iacobæ Duces.

1428

Tandem & Gouda ciuitas & cum ea Iacoba certis legibus traditur.

PHILIPPVS ANT. F. XXXVII. BRAB. PRINCEPS.

diam, terram Brilenſem, Vorenſemque, & quædam alia. Facta hæc quarta die Maij. Compoſitis item rebus cum Epiſcopo Traiectenſi, Franconem Borſalienſem Burgundus pro ſe conſtituit Præſidem Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, atque ita in Flandriam exercitum reduxit. Bruxellæ ludi facti Equeſtres, in quibus adfuit & Burgundiæ Dux Philippus cum multa Nobilitate. Hæc Meierus. Diuæus annum iſtum vigeſimum octauum his tantùm verbis conſignat: Summus, inquit, anno ſequenti (hunc intelligit) labor erat Ordinibus, Baronibus ad gratiam Principis reducendis: finita tandem controuerſia, de Ducis connubio agi cœpit. Regnabat tum Siculis Ludouicus Andegauenſis: huius filia Iolentis Duci vxor parabatur. Rediit eo anno à Syriaca peregrinatione Ludouicus Pinnoccus Eques Louanienſis. Sequenti anno 1429. Ioanni Bontio Cancellariatum abdicanti, Ioannem Giſlenum Gallo-Brabantum, Sarti natum, Dux ſubrogauit, Decanum S. Dionyſij Leodienſis: cuius opera pax inter noſtros ac Leodienſes, quæ dudum vacillabat, confirmata eſt. Dux Traiectum profectus, cùm Leodienſes Verneburgenſis iniurias conquererentur (qui Limburgum oppignoratum poſſidebat) eum oppido expulit, Henricum à Grousfelda Equitem ibi Præfectum inſtituens. Proceſſum erat ſuper connubio Ducis eatenus, vt ſponſalibus peractis, ſponſam ſolùm deduci reſtaret. Quare miſſis Rhemos Engelberto ab Angia, Ioanne Rotſelariæ, Ioanne Boutreshemi, Raſone Riueriarum Dominis cum 300. vt ea ibi exciperent, iuſſit. Sed ſequenti anno 1430. paulò poſt Legatorũ diſceſſum, morbus Ducem inuaſit; quo aggrauante, 4. Auguſti in arce Louanienſi vita exceſſit, non ſine veneni ſuſpicione, cuius Calliobandes quidam inſimulabatur. At viſitato corpore, apoſtema hepati innatum inuentum eſt. Celebratus Ordinum Conuentus Louanij, decretumque, vt corpus Ducis conditum aromatibus ac in arcis ſacello repoſitum, loco non antè moueretur, quàm de nouo Principe certi forent. Hæc Diuæus. Intereà Burgundus, futurus mox Brabantiæ Dux, Principatibus ſuis Comitatum quoque Namurcenſem adiecerat: de quo ita in Chronico Leodienſi: Anno milleſimo quadringenteſimo vigeſimo nono Philippus Burgundio Comitatus Namurcenſis poſſeſſionem accepit, defuncto Ioanne Namurcenſi Comite, qui, quòd legitimo herede careret, eum Philippo certa pecuniæ ſumma vendiderat. Hæc res cùm Leodienſibus moleſta eſſet, inſtigante potiſſimùm Delphino Franciæ, ductore Euerardo de Marka agros Namurcenſium populantur; exercitu collecto armatorum quinquaginta millium: Bellofordium capiunt & cremant; Poluacham capiunt, occiſo eius Præfecto; Goleſinam captam, diremptamque incendunt; Bouinas oppidum obſident; cui rei illis accommodatiſſima erat turris ad Dio-

Borſalius præficitur Hollandiæ, Zelandiæ, & Friſiæ, pro Burgundo.

Quæritur Duci noſtro vxor filia Regis Siciliæ.

1429

Vernebur gẽſem Leodienſes infeſtantem caſtigat.

1430.

Dum ſponſa adducitur, Dux moritur.

Supplentur plura à Diuæo prætermiſſa.

1429

Dionantum ſita, nomine Turris ſuperbiæ; ex qua quid Bouinis fieret, facilè ſpeculabantur. Aduerſus Leodienſes Philippus, qui tum Compendium obſidione premebat, cum ſatis magnis copiis miſerat Antonium Croiacum, qui Foſſas oppidulum, ſeruato duntaxat templo, exuſſit, aliaque Leodienſibus incommoda multa intulit. Atque hæc quidem cùm reluctante Antiſtite ſuo Hensbergio facerent, cui cum Philippo optimè conueniebat, Philippus, intercedente præſertim Archiepiſcopo Colonienſi, hoſtibus certis quibuſdam conditionibus pacem conceſſit, inter quas & vna fuit, vt Turris illa ſuperbiæ deſtrueretur, neque vlla deinceps alia inter Dionantum & Bouinas extrueretur. Hæc Auctor ille, annum ſequentem ſimul connectens, vt ex ſequenti narratione Meieri patet. Anno, inquit ille, vigeſimo nono Aurelianenſes ciues fame propè domiti, ita rerum omnium laborabant penuria, vt in extrema agerent neceſſitate. At iam omni humano deſtitutis auxilio diuina benignitas ſuccurrit, hoſtes in fugam propellit, vrbem obſidione liberat menſe Maio. Ductu puellæ (verba ſunt ſynchroni ſeu coætanei Scriptoris) Franci victoria potiuntur, & Claſſidas Dux Anglorum ſubmergitur in aquis Ligeris, ex turri in profluentem ſalire coactus ardente. Ductu Ioannæ puellæ Francus vnus fugauit mille Anglos, & duo fugauerunt decem millia. Mirabilis Deus in Sanctis ſuis. Ioannes nothus Aurelianenſis, idem Comes Dunenſis, & Ioanna puella, duces præcipui in omnibus rebus & bellis erant. Angli omnibus locis excuſſi, fuſi, fugati, cæſi. Carolus Rex puellæ ductu Rhemis inunctus & coronatus. Rhemi, Cathalaunum, Compendium, Bellouacum, Laudunum, Sueſſiones, Senones, Carnutes, aliæque ciuitates & populi, pulſis Anglis, in fidem redeunt ſola Dei gratia & benignitate. Hæc coætaneus ille. Sub finem Septembris Philippus Burgundiæ Dux magno armatorum numero ex Abbævilla Pariſios petit. Maximo cum gaudio & gratulatione Pariſij excipiunt, orantque vt vrbis præfecturam, impedito ſatis in Nortmannia Bethfordo Anglo, accipere velit. Vrgentibus illis, paruit Dux eorum voluntati, quamuis ferè inuitus. Conuenere tunc ad eum Legati Regis Caroli, pactæque ſunt induciæ aduſque Paſcha inſequentis anni inter Regios & Burgundos tantùm: nam de nullis induciis audire volebant Angli. Philippus verò, quò quietiùs priuatis vacaret rebus, non repudiandas illas exiſtimauit: nempe nouam ducturus erat vxorem Eliſabetham Ioannis Regis Luſitaniæ filiam. Ea ſub Natalem Dominicum Sluſam applicuit adducta ab vno fratrum ſuorum, & per Legatos miſſos ex Flandria. His celebrandis nuptiis nouas ædes Philippus Brugis in Regia exædificat. Secundò anteà nuptias celebrarat, ex neutris prole ſuſcepta, ſed nullo ferè apparatu, ſi cum hiſce conferas. Brugenſes ad portam vſque obuiàm

Pro Comitatu Namurcenſi, quãtumuis coëmpto, multùm digladiari cogitur Burgundus.

Tandem pax coit.

Angli in Francia mirè vincuntur ductu puellæ Ioannæ.

Burgũdus etſi partiũ Anglicarum, tamen vſque ad Paſcha cum Francis inducias ſancit, cauſa nuptiarum quas parabat.

Ducit Philippus Burgũdiæ Dux & Flandriæ Comes Eliſabethã Luſitanam Brugis Regia planè pompa.

uiàm ſponſæ procedunt. Sexaginta quatuor habebant tubas & lituos, quibus quanta melodia canebant, haud facilè poſſet enarrari. Quàm viſendus ornatus ille omnium, quà tranſiit ſponſa; viarum, quæ vtrimque veſtitæ erant tam variis ac pretioſis tapetibus panniſque variorum colorum, quis valeat exprimere? Negotiabantur enim tum Brugis nationes mercatorum totius ferè orbis terrarum, quæ inter ſe omnes certabãt aduentum honorificare tantæ ſponſæ. Ante Regiam factus leo lapideus, qui altero ſuo pede anteriore, tribus ex meatibus optimum Rhenenſe fundebat vinum, bibentibus omnibus quantum volebant. Intra Regiam, iuxta Sacellum, ceruus lapideus poſterioribus ſedens pedibus, anteriore ſuo dextro pede fundebat omnibus rubrum vinum optimum Belnenſe. Monoceros in grandi aula, cuius ex pedibus roſacea abluendis manibus dulciſſimè ſcaturiit, varia ſimul vina, commutatis vicibus, vt Hippocraticum, Maluiſæam, Romanæam, Muſcadetum, aliaq; delicioſa & exquiſita ſuo ex cornu omnibus ſitientibus profundens. Ad menſam ſponſæ aulæa deaurata, aliæque pretioſæ veſtes, quibus aula vndique erat ornata, vexilla ſignaque militaria pluſquam ad regalem pompam, quæ aliis ſcribenda relinquimus. Erat is nuptialis ac triumphalis dies decimus Ianuarij. Habebat ſecum Dux ſorores ſuas, Annam Bethfordij & Mariam Cliuenſis vxores, cum alia Nobilitate permulta. Habebat 24. Proceres ſuos eodem die in Ordinem ampliſſimum Aurei velleris allectos; de quo iſtud eius Diploma, ſed non niſi biennio pòſt datum: Philippus Dei gratia Dux Burgundiæ, Lothricij, Brabantiæ, Lemburgij, Comes Flandriæ, Artheſij, Burgundiæ Palatinus & de Namur, Marchiſius ſancti Imperij, Dominus Salinarum & Mechliniæ: Notum facimus omnibus præſentibus & futuris, quòd propter magnum & perfectum amorem, quem habemus erga nobilem ſtatum & ordinem dignitatis Equeſtris, per quem Ordinem vera fides Catholica, ſtatus noſtræ ſanctæ matris Eccleſiæ, & tranquillitas proſperitaſque Reipublicæ ſit (vt eſſe poteſt) defenſa, cuſtodita, & conſeruata; Nos ad laudem & gloriam omnipotentis Creatoris & Redemptoris noſtri, ad reuerentiam matris eius glorioſæ Virginis, & ad honorem Domini noſtri ſancti Andreæ glorioſi Apoſtoli & Martyris, ad exaltationem fidei, & ſanctæ Eccleſiæ, & excitationẽ virtutum & bonorũ morum, decimo die menſis Ianuarij anno Domini noſtri milleſimo quadringenteſimo vigeſimo nono, qui erat dies ſolemnizationis matrimonij inter nos & noſtram chariſſimã & amantiſſimã cõiugem Eliſabeth in oppido noſtro Brugenſi, accepimus, creauimus, & ordinauimus, & per has præſentes accipimus, creamus & ordinamus Ordinem & Fraternitatem dignitatis Equeſtris, & amicabilis ſocietatis, certi numeri Equitum, quem volumus appellari Ordinẽ Vel-

Omnibus ſitientibus continuò ſcaturit vinum.

Eo die nuptiarum inſtitutus ab eo Ordo Equitum Aurei velleris.

Notent illuſtres Equites dicti Ordinis.

leris

„ leris aurei, ſub forma, conditionibus, ſtatutis, modis, & articulis qui ſe-
„ quuntur, &c. Datum in oppido noſtro Inſulenſi 27. die Nouembris, an-
„ no gratiæ milleſimo quadringenteſimo trigeſimo primo. Singulis dedit Dux Collyrium aureum, dependente ab illo aureo vellere, quæ poſt mortem cuiuſque ad Ordinem redeunt, aliis diſtribuenda. Origo & appellatio eſt ſiue ab Iaſone illo in Colchida cum Argonautis proficiſcente, ſeu (quod magis ſuadent aulæa antiquiſſima huius Philippi etiamnum quotannis ad D. Gudilæ Bruxellæ ſuſpendi conſueta) à Gedeone magno illo Iſraëlitarum Duce, qui vellus ſiccum, deinde rorulentum vidit, eoque ſigno confirmatus trecentos tantùm iuſſu Dei viros elegit, quibus innumerabiles Madianitarum copias profligauit. Plura qui de hoc Ordine deſiderat, ab aliis petat. neque enim hîc omnia infarcienda ſunt. Hinc Philippus Peronam contrahit magnas copias. Celebrat eò loci Paſcha cum vxore: inde concedit Mondiderium. Ineunte anno ſequenti 1430. Philippus per Nouiodunum mouens capit Choſiacum Iſaræ, ac ſolo æquat: inde, cùm eſſet apud Condinum iuxta Compendium, conſilium capit de Compendio obſidendo. Pridie feriarum Aſcenſionis Dominicæ, quæ tum incidit in 9. Kalend. Iunias, hora quinta pomeridiana Ioanna puella & Poton Santralla cum quingentis circiter pugnatoribus ex Compendio erumpunt, vt apud Mariniacum obruant Bodonem Noiellam: ſed Angli & Ioannes Lucemburgius, qui cum cohortibus ſuis non procul aberant, fortiter Bodoni accurrunt auxilio. Pugnatum eſt acriter apud Clariacum; ſed Galli cùm creſcentem hoſtium numerum perferre nequirent, Compendium ſe recipiunt. Burgundiones propter necem Franciſci Atrebatis paulò antè puellæ conſenſu ſecuri percuſſi, acriter puellam inſequuntur, illamque ſuos ante ſe ducentem, priuſquam peruenire poſſet in oppidum, equo deiectam capiunt, ductamque Mariniacum, tradunt ſuo Duci Ioanni Lucemburgenſi, qui primùm apud Bellum locum, dehinc in arce Bellorauorio diu illam tenuit captiuam. Tandem Anglis tradita, anno proximo trigeſimo primo, tertio Kalend. Iunias Rothomagi ab iis tamquam venefica cremata eſt, cineresque in profluentem abiecti; ſed iniuriâ, vt patet ex iis quæ Miræus noſter poſt alios profert ex S. Antonino, Ioanne Gerſone, informatione ſolemni iuſſu Papæ facta, quæ in ſcrinio Eccleſiæ Pariſienſis, inquit idem, adhuc ſeruatur. Ærea quoque fortiſſimæ virginis ante Chriſti crucifixi imaginem flectentis ſtatua Aureliæ in ponte ſuper Ligeri viſitur, accepti beneficij monimentum. Hæc de Ioanna. Porrò dum Philippus Burgundus ad Compendium ſedet, ægrotare cœpit (quod & ſuprà commemorauimus) Philippus noſter Brabantiæ Dux, & non multò pòſt Louanij vitæ ſuæ finem clauſit pridie Nonarum Auguſti; cuius de morte

Celebratis nuptiis, cũ exercitu & vxore Burgundus tẽdit in Frãciam.

1430

Pugnatur apud Clariacũ, vbi & Ioanna puella in manus Burgundionum venit.

Exuritur eadẽ Ioanna ab Anglis Rothomagi, tamquam venefica, ſed iniuriâ.

Reditur ordine temporum ad mortem noſtri Philippi Brabanti.

te certior factus Burgundio, relictis qui Compendij continuent obſidium, ipſe celeriter in Flandriam ſe recipit, vt Brabantiæ, Lothriciique & Limburgij accipiat poſſeſſionem. Erat nempe Philippi patruelis ſui defuncti proximus heres. Verùm enimuerò duos totos conſumpſit menſes, priuſquam hoc poſſet peragere, obſtaculum præbente Margareta eius amita filia Philippi Audacis, vidua Hagnoniæ, quæ ſe potiorem eſſe heredem fruſtrà conabatur aſtruere. Itaque receptus eſt Philippus illos in Principatus ad quartum Nonas Octobris, quando feriæ ſunt diui Franciſci Confeſſoris. Ita Meierus. De iiſdem Diuæus etiam paulò pleniùs in hunc modum: De Ducatus ſucceſſione inter Philippum Burgundiæ Ducem ac Margaretam matrem Iacobæ controuerſia erat; aſſerente hac, ſe amitam patrui filio præferri debere: nam ſe Antonij ſororem, vno gradu eius liberis propiorem eſſe, quàm Philippum Ioanne fratre Antonij prognatum. Hæc Margareta Louanium veniens Ordinibus propoſuit. Eódem Legatos ſuos Dux Philippus, in Compendij obſidione cum Anglis perſiſtens, Epiſcopos Tornaci, Ambianorum & Atrebatium miſit. Qui in Ordinum cœtum admiſſi, rationes Margaretæ refellere ſunt aggreſſi; aſſerentes, mortua Ioanna Duce vidua Wenceſlai, Ducatum ipſo iure ad Ioannem Philippi patrem perueniſſe; ceſſiſſe verò eum Antonio fratri, ſed conditione addita, vt ſi Antonium liberóſve eius ſine prole mori contingeret, Ducatus ad Ioannis heredes reuerteretur: vnde ſummo iure Philippum Ducatus poſſeſſionem petere. Porrò Ordinibus, diſcuſſis vtrorumque allegationibus, viſum fuit, Philippo Principatum deferre. Vnanimi itaque aſſenſione decreuerunt, Legatis Philippi ſuos vnà adiungere. Qui Compendium profecti, ſalutatum Principem orarunt, vt quamprimùm in Brabantiam properaret. Quibus ille acquieſcens, commiſſa Ioanni à Luceburgo exercitus ac obſidionis cura, in Brabantiam perrexit. Vbi votis omnium exceptus, primùm Louanij, deinde in reliquis vrbibus populum in verba ſua iurare fecit. Ea viciſſim quæ ipſe populo Brabantico iurauit promiſitque, huiuſcemodi fuere: « Priuilegia ſua Clero Nobilitatique ac vrbibus rata habiturum. « Ius vnicuique ſecundùm ſuæ vrbis aut « loci conſuetudinem legeſque ex æquo dicturum. « Priuilegia totius Reipub. Niuella Antuerpiam tranſlaturum, ac ibidem aſſeruaturum, « confectis tribus clauibus, quarum vna penes Ducem, « altera penes Louanienſes, « tertia penes Bruxellenſes foret: « hoc addito, vt tam ipſi, quàm vrbibus exemplaria Priuilegiorum tranſcriberentur. « Immunem fore Rempub. à belli Francici impendiis, « aut Leodienſis. « Aſſumpturum ſe titulum Ducis Lotharingiæ, Brabantiæ ac Limburgi; « item Marchionis ſacri Imperij: ac nouo ſigillo cauſas Ducatus conſignaturum. « Conſtitutu-« rum

Duos integros menſes laborat Burgũdus vt poſſit ſuccedere in Brabantiam, obſiſtente ſibi Margareta amita.

Diſſeritur de iure vtriuſque.

Tãdem ius Burgundi præpollere iudicatur.

Iuratis priuilegiis Ducatum Brabantiæ adit.

„ rum item ſeptem viros, qui ſe abſente Reip. negotia curaturi ſint. E qui-
„ bus vnum Cancellarium; reliquos ſex Conſiliarios fore, linguæ Latinæ,
„ Gallicæ ac Germanicæ non expertes: quorum quatuor neceſſarium foret
„ Baronibus prodiiſſe aut Baronatum patrimoniali vel dotali iure poſſide-
„ re; duos reliquos de ſuo conſilio quos libuerit creaturum, callentes ta-
„ men linguam Germanicam. Eoſdem omnes ac ſimul etiam quicumque
„ Duci à ſecretis futuri eſſent, promiſſuros, nihil ſe conſcripturos obſigna-
„ turóſve, quod Ducatui præiudicium damnumque aliquod allaturum
„ ſit. Magiſtratus non creaturum mutaturúmve, aut atrocium etiam fa-
„ cinorum gratiam daturum, niſi Conſiliariis Brabantiæ, vel ad minimum
„ quatuor ex iis auctoribus; quibus & neceſſarium ſit creationis eiuſce-
„ modi aut remiſſionis tabulas ſubſignare. Neminem Conſiliarij Bra-
„ bantiæ Magiſtratu fungi permiſſurum, qui non è legitimis nuptiis, &
„ in Brabantia natus ſit, aut patrimoniali dotalíve iure Baronatum poſ-
„ ſideat: exceptis Angiæ Domino & Ioanne Domino Withemi; huic qui-
„ dem eatenus, quà dominium in Brabantia poſſederit. Comitem Ver-
„ neburgi, de oppignoratione Limburgi controuerſiam mouentem paca-
„ turum, effecturumque vt Louanij ac Herendalſti ciues Engries capti li-
„ berentur. Ducatum Limburgi in perpetuum Brabantiæ annexurum.
„ Luiturum item pretia, quibus arces Tranſmoſanas prædeceſſores ſui op-
„ pignorarunt, &c. Signata Louanij, die quinta Octobris, anno Domini
„ milleſimo quadringenteſimo & trigeſimo.

Nota benè: Dux ipſe conſtituit, & quinque quidem neceſſariò Brabantos, ſed duos tamen reliquos quos vult, modò calleant Germanicè.

Interim Dux non poteſt facere gratiam atrocium facinorum, niſi ſaltē quatuor Conſiliariis aſſentientibus.

Ducatum Limburgi perpetuò debere Brabantiæ manere annexum.

FRANCISCI HARÆI
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM
BRABANTIÆ
TOTIVSQ. BELGII.

TOMVS SECVNDVS;

Quo Belgii vniti Principvm res geſtæ enarrantur.

FRANCISCI HARÆI
ANNALES
DVCVM SEV PRINCIPVM BRABANTIÆ TOTIVSQ. BELGII.
TOMVS SECVNDVS.

PHILIPPVS BONVS
CONSOBRINVS PRÆCEDENTIS, XXXVIII. BRABANTIÆ PRIMVS BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit Brabantiæ annis trigintaſeptem.

PHILIPPVS Burgundus, cognomento Bonus, Ioannis Intrepidi filius, Philippi Audacis nepos, Ioannis Valeſij Franciæ Regis pronepos, cùm ditionibus paternis Burgundiæ, Flandrię, & aliis ab anno 1419. per annos vndecim præfuiſſet, inauguratus eſt quoque Brabantiæ, vt dictum eſt, tamquam proximus heres anno 1430. quarto Nonas Octobris. Is dum adhuc in Brabantia agit, ſub Kalend. Nouembris Galli factionis Caroli Compendium, dudum à Burgundi milite obſeſſum, liberant. Tormenta bellica & bombardæ Philippi (verba ſunt Meieri) hîc omnes perditæ, & captæ ab hoſtibus. Victi item Angli & Burgundiones in Cathalaunis ad locum eum, quem Gro-

Philippus pronepos Regis Francorum.

1430

Vincuntur Angli & Burgundi in Francia.

Groſettam vocant; interfecti multi; capti amplius quingenti. Eodem
anno 16. Kalend. Februarias naſcitur Bruxellæ Philippo ex Eliſabetha
vxore primogenitus ſuus Antonius, ſed qui proximo anno finem viuen-
1431 di fecit. Anno ſequenti 1431. tertio Kal. Iunias Rothomagi, vt etiam ſu-
prà commemorauimus, ab Anglis igni cremata eſt Ioanna puella libe-
ratrix Galliarum, Debboræ, Iudith & Eſther à Scriptore eius temporis
comparata. Menſe Auguſto ſub ferias diui Bartholomæi Antonius
Comes Vaudemontij, frater Caroli Lotharingiæ Ducis defuncti, armis
& ope Burgundi eum Ducatum obtinuit contra Renatum generum Ca-
roli. Pridie Kalend. Decembris, ipſis feriis D. Andreæ, celebrata à Bur-
gundo prima Comitia ſeu primum Capitulum Velleris aurei Inſulæ, ad
D. Petri, per triduum; de cuius Ordinis inſtitutione pluribus egimus ante
1432 biennium. Anno 1432. menſe Auguſto, Gandenſes arreptis armis in ſe-
ditionem vertuntur, clamitantes auream argenteamq; monetam puram
putam non cudi. Senatores tres tumultu ſedare conantes interficiuntur,
ceteri vrbe pelluntur. Tenuit hæc inſania dies duodecim; tunc opera
proborum ſedati improbi veniam petunt, & impetrant, exigua pecuniæ
ſumma multati. Sub idem tempus Burgundus in Hollandiam profici-
ſcitur, captum Borſelium, quòd ei Iacoba præter leges pacis ſuprà anno
vigeſimo octauo commemoratas nupſiſſet, Ripelmundam abducit: quo
vt potiatur Iacoba, patrias ditiones omnino Burgundo reſignat, certis
ſibi ad vitam retentis vectigalibus, ac titulis Comitatus Ooſteruantij in
1433 Hannonia, ac Dominij Vornani in Hollandia. Anno 1433. gladio per-
cuſſus eſt Ægidius Poſtellanus Hannonius, conuictus Burgundum ve-
nationi intentum balliſta traiicere ſtatuiſſe; corpuſque in quatuor partes
diſſectum. Margareta Burgundi amita & Iacobæ mater, quòd dictus
Ægidius in eius aula foret educatus, auctor facinoris exiſtimabatur: in-
iuſtè enim Burgundum omnia ad ſe trahere ſæpè queſta erat. Hactenus
1434 Dinæus & Meierus: deinceps ferè Heuterus: Anno 1434. menſe Februa-
rio, inquit ille, Philippus comitatus ducentis viris nobilibus in Sabau-
diam proficiſcitur honeſtaturus nuptias Comitis Geneuæ, relicta vxore
Iſabella cum Carolo filio bimeſtri Cabilone in Burgundia. Nuptiis fini-
tis in Burgundiam reuertitur, iuſtiſque præſidiis in finibus relictis, menſe
Aprili ſexcẽtis ſtipatus equitibus per Arteſiã Flandriamq; in Brabantiam
peruenit, pacemq; inter Antuerpienſes, Bruxellenſes ac Mechlinienſes fa-
cit. Oppugnarant enim acriter Antuerpienſes iuncti Bruxellẽſibus Mech-
linienſes, ob fora nundinaſque, quas quiſque ſuæ vrbi aſſeuerabat deberi.
1435 Anno 1435. pertinaciter inſtatur reconciliandis Franco & Burgundo ſu-
per nece Ioannis patris Burgundi, quem Carolus Franciæ Rex, (eo tem-
pore Delphinus) anno 1419. vt dictum eſt, in conſpectu ſuo fœdè contra

pro-

Vaudemontius obtinet Lotharingiam armis & ope noſtri Philippi.

Borſelius, quòd Iacoba ei nupſiſſet, Ripelmondam abducitur: quo vt potiatur illa, ditiones paternas Burgundo reſignat.

Proficiſcitur Bonus in Sabaudiam, relicta vxore & filio bimeſtri in Burgũdia. Componit diſsidia quæ erant inter ciuitates Brabantiæ.

PHILIPPVS BONVS XXXVIII. BRAB. I. BELGII VNITI PRINC.

promiſſam ſecuritatem Monteraui necari iuſſerat. Vrbs Atrebatenſium colloquio eſt conſtituta. Vniuerſæ pænè Europæ Legati conuenerant. Bellum tot annis fuerat, quo pluſquam trecenta hominum millia perierant, familiarum centum millia vagabantur. Sed cùm ſæpiùs communicaſſent, ab Anglis nihil æqui obtineri potuit. Volebant enim retinere omnia, quæ confœderati Burgundo in Francia obtinuerant, quin etiam (quod Francis intolerabile erat) vt Carolus Franciæ Rex ea quæ adhuc tenebat, beneficiario iure ipſe & eius ſucceſſores ab Anglo peterent. Relictis igitur Anglis, Legati Francici, Borbonij Dux, Artus Magiſter equitum, Comes Vendomæ, & Epiſcopus Rhemenſis, Bono apud D. Vedaſtum in ſacello ſuo ſacris intento ad genua procumbunt, nec ſurgunt, donec multis lacrymis & rationibus, collacrymante etiam vxore Boni, eum ad lacrymas & condonationem iniuriæ permouiſſent.

Tota penè Europa laborat conciliando Franco & Burgundo, ſolo obnitente Anglo.

Legatus Pontificius ſolemniter in ſe recipit iuſiurandum, quo iurarat ſine Anglo pacem ſe non facturum. Conſcriptæ pacis leges menſe Septembri, inter alias hæ: Iuxta Monterauum in ponte Crux ænea cum in- «
ſcriptione cauſæ ſumptu Franci erigitor. Ibidem in templo Miſſa quoti- «
diana, & iuxta oppidum Cœnobium Carthuſianorum 12. Sacerdotum «
pro anima Intrepidi fundantor. Præter Comitatum Matiſconenſem & «
Caſtellaniam Barrenſem, Quintinopolis, Ambianum, Abbatis-villa, «
aliaque oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita Burgundo cedant, do- «
nec ipſi aut ſucceſſoribus Francus eiúſve heres quadringenta aureo- «
rum millia perſoluerit. Initio anni 1436. Bonus Lalani Regulum ſex- «
centis cum equitibus Regi Carolo contra Anglos mittit, qui iuncti Villanio ac equitum Magiſtro, Anglos è Fano S. Dionyſij, ac paulò pòſt, adiuuantibus in gratiam Burgundi ciuibus, vrbe etiam Pariſienſi pellunt. Eodem anno, menſe Iunio, Bonus Caletum obſidet, ducens inter ceteros triginta Flandrorum millia. Verùm cùm Hollandi fruſtrà portum obſtruere eſſent conati, Gandenſes in ſeditionem verſi primi ex caſtris diſcedunt, mox & alij. Inſecuti Angli omnia latè populantur. Tumultuatum hinc Brugis à 9. Kalend. Septembris vſque 4. Nonas Octobris, & trucidatus Sultetus. Bonus quoque vix vxorem & filium è manibus tumultuantium impetrat. Quid agat? colligit copias, ſed territos & ſupplices factos mox in gratiam vtcumque recipit. Sed anno proximo vlciſci ſe parans, ſimulans in Hollandos ſe ducere, vrbe receptus vix effugit, occiſis plurimis è ſuis. Tandem interdicto, ne quis cum Brugenſibus mercimonia ageret, dum mercatores & ditiores aliò dilabuntur, anno 1438. Kalend. Martij pax firma data eſt; ducenta aureorum equitum millia ſoluenda; & quadraginta duo ſeditionis auctores nominati pace excluduntur; ex his vndecim tantùm reperti, capite plexi ac in rotas

Tandem Burgundus multis precibus & lacrymis euictus, Franco fœdam patris necem condonat.

1436

Pellit Burgundus Anglos Pariſiis.

Seditionibus Flandrorũ impeditur, ne plura tunc poſsit.

1437

1438

Bonus, edicto ne quis cum Brugenſibus contrahat, dilabentibus mercatoribus Brugenſes domat.

tas

tas acti ſunt. Menſe Iunio Bonus Cameracum venit, vbi Catharina Caroli Septimi Francorum Regis filia decem annorum virgo deſponſatur Carolo Charloo Boni filio, ſed quæ poſt paucos menſes obiit. Initio an-
ni 1439. Burgundus, interpoſita auctoritate ſua, Louanienſes, Bruxellen- 1439
ſes ac Mechlinienſes inuicem conciliat, qui ciuile bellum ob minores rei frumentariæ cauſas (cuius tum temporis magna vbique erat inopia) inter ſe geſſerant; ſimilibuſque fermè negotiis fuit occupatus diuerſis in locis anno 1440. 1441. & 1442. prudentia ac auctoritate innumerabilia ſopiens ciuitatum diſſidia. Menſe Iulio denuò Francorum Anglorumq. Legati pacis cauſa conueniunt; & quamquam Burgundus ad rem componendam nullum non moueret lapidem, nil tamen eſt effectum. Hollandi ac Zelandi hoc anno cum Oſterlingis parua de cauſa bellabant, ſæpeque inter ſe mari acriter conflixerunt, naueſque mercatorum diri-
puerunt. Anno 1440. coniurarant plerique Francorum Proceres cum 1440
Delphino contra Regem Carolum, quem in ordinem redigere, ac filio Regni adminiſtrationem tradere cupiebant. Sed is facinus deteſtatus, eos ab impio propoſito, rationibus interpoſita auctoritate deterruit. Menſe Nouembri Carolum Aurelianorum Ducem, Ludouici Aureliani ab Intrepido anno 1407. mactari iuſſi filium, qui à prælio Azincurtiano annis 25. in Anglia captiuus fuerat, Burgundus à carcere liberat, perſolutis propria è pecunia pro eius redemptione ducentis aureorum liliorum millibus. Inuenta eſt hoc anno apud Europæos ars imprimendi libros: ſed an apud Moguntiacos, an apud Harlemenſes (quod veriſimiliter aſtruere conatur in ſua Batauia Iunius) non definio. Latè de his Miræus noſter in ſuo ſtricto alioqui Chronico, quem qui volet adeat.
Anno 1442. menſe Nouembri Fredericus Auſtriacus, electus Romano-
rum Rex, poſteaquam Aquiſgrani corona argentea eſſet redimitus, per 1442
Burgundiam in Auſtriam reuertens, à Bono magno cum honore decem diebus Beſontij vario lætitiæ genere eſt excultus, magniſque muneribus ornatus, cedens omni iure, quod Imperij nomine in Hollandiam, Zelandiam, Friſiam ac Brabantiam habere poſſet. Anno 1443. Burgundus Lutzenburgum armis occupat, cedente ei ius ſuum certa annua penſione Eliſabetha Antonij Brabanti vidua, cui Lutzenburgum à Wenceſlao Imp. patruo pro dote erat aſſignatum, fruſtrà repugnante Bruinſwicenſi, qui tamen pecuniis poſteà etiam eſt placatus. An-
no 1444. denuò Turonum conueniunt Legati Francorum, Anglorum,
ac Burgundionum; cumque pacem facere non poſſent, inducias in vi- 1443
ginti menſes pangunt, quo tempore ſæpiùs à Burgundo pax fruſtrà 1444
eſt tentata. Menſe Nouembri Iſabella Boni vxor in Hollandiam proficiſcitur tollendis Cabbeliauorum ac Haucciorum factionibus, qui omni-

Varia iterùm ſopit ciuitatum Brabantiæ diſſidia.

Liberat Bonus ſuo ære ex Anglicano carcere filium Aureliani iuſſu Intrepidi trucidati.

Ars impreſſoria librorum inuenta.

Cedit Fredericus Imp. omni iure quod Imperij nomine in Hollandiam, Zeland. Friſiã aut Brabantiam habere poſſit.

Fruſtrà iterùm pax tentatur inter Anglum & Francum.

omnibus belli calamitatibus prouinciam vexabant. Sed quòd imbel-
li comitatu aduenifſet, à factioſis eſt contempta. Præfecto igitur Hol-
landis in locum non ita pridem defuncti Guilielmi Lalani, Goſſino
1445 Wildæo, ad maritum reuertitur. Menſe Ianuario anni 1445. variorum
Regum, Ducum Principumque Legati in Angliam de pace acturi ap-
pellunt. Sed cùm partes componere non poſſent, inducias ad menſem
1447 vſque Aprilem anni 1447. prolongant. Huius anni æſtate Turcarum

TurcaRhodum obſeſſam deſerere cogitur.

Rex ſeu Tyrannus inſulam Rhodum oppugnat. Illuc itaque Bonus tri-
remes tres egregiè armatas ductu nobilis Luſitani auxilio mittit, acce-
denteque ceterorum quoque Principum Chriſtianorum auxilio, Turca
re infecta decedere cogitur. Hocanno Hollandi ob factiones crudeliter
inter ſe ſæuiebant. Amſterodami armata manu Cabbeliaui oppido ſunt
pulſi. Leidis ad pugnam inſtructi Hauccij ad cœmeterium vſq; D. Pan-

Sæuiunt inter ſe factiones in Hollandia, ſed aliquot capite aut pecunia multatis, aliquamdiu ceſſant.

cratij aguntur, ibique incurſu Sacerdotum Chriſtiana ſacra manu tenen-
tium, reuerentia Numinis vix tandem domum dilabuntur, eædemque
furiæ per omnia Hollandorũ oppida flagrabant, Cabbeliauis probanti-
bus Bonum ab Iacoba heredem ſcriptum, Haucciis idem improbanti-
bus. Quare Bonus eò profectus, ac capita aliquot ſeditionis è medio tol-
lens, quoſdam etiam pecunia mulctans, inducias furori dedit. Eo tem-
pore Wildæus Hollandiæ Gubernator ac Præfectus Medenblickius
(Droſſardum vocant) ſe mutuò de non contemnendis criminibus accu-
ſarant. Quare Loueſtenum in carcerem miſſi, poſt ſextum captiuitatis
menſem Wildæo ceruix abſcinditur, Medenblikio antiquus reſtituitur

Manet Burgundus biennio in Hollandia, nec tamen factiones prorſus tollere poteſt.

locus: manſitque Burgundus per biennium in Hollandia, nec tamen
omnino factiones tollere potuit. Luerant Brugenſes Caletanam diſceſ-
ſionem, quærebatque Philippus occaſionem etiam de Gandenſibus ſe
vlciſcendi. Excogitat igitur nouum perpetuumque vectigal, quod
vniuerſæ Flandriæ pro diſceſſionis ſatisfactione menſe Martio an-
ni 1448. imperat. Petebat autem nouem ſtuferos in ſingulos ſalis ſac-
1448 cos, expectabantque minora oppida, quid vrbes eſſent reſponſuræ. Bru-

Tumultuantur item Flandri, & inprimis Gãdenſes.

genſes recentis vulneris memoria ſilebant, idem faciebant Iprenſes.
Gandenſes verò ægrè ferentes ſe inconſultis Flandriæ Comitẽ vectiga-
lia imperare noua, primi planè collationem abnuunt. Bonus ad Ka-
lend. vſque Septembris anni 1449. ſilet; tum occupatis Audenarda,
1449 Teneramunda, Gauera ac Ripelmonda, iuſtiſque præſidiis munitis,

Poteſtate priuat Bonus omnes qui Gandaui publico munere fungebantur.

vltra vectigal ſalis aliud quoque ſiligini ac tritico indicit: cumque Gan-
denſes nil ſe collaturos affirmaſſent, qui publico fungebantur munere
poteſtate priuat, propoſito per vniuerſam Flandriam edicto, ne quis vl-
la in re Gandenſis populi iuſſis pareat. Flandrorum Ordines ciuile bel-
lum veriti, Gandauum proficiſcuntur, conſenſuque vtriuſque partis, im-
muni-

munitatum Gandenſium vetera diplomata, vt ſecundùm ea rem com-
ponant, inſpiciunt. Quinque fermè menſibus elapſis, menſe Martio an-
no 1450. pronuntiant, Flandriæ Comitem pro arbitrio Gandaui Magi- 1450
ſtratu mouere, ac in eum quem vellet, legere poſſe. Stant Ordinum ſen-

Ordines Flandriæ, inſpectis priuilegiis, pronuntiãt Bono hoc licuiſſe.

tentiæ Gandenſes ad menſem vſque Auguſtum; tum concitati à Petro
Tinctio, Ludouico Hamero aliiſque infimæ ſortis hominibus, vrbe pel-
lunt omnes quos Principi fauere arbitrabantur, exteriſque in vrbem ad-
miſſis, ius illis ciuitatis donant. At ille quò æquiore cauſa bellum auſpi-
caretur, ſeſe reprimebat, conquerens tantùm apud Flandriæ Ordines, ſine
ſuo conſenſu Gandenſes vrbis immunitates exteris, pulſis amicis ſuis,
communicaſſe, ac proinde in vincula ſibi tradi petebat Danielem Ser-
ſandrum ſummum opificum Præfectum, Liuinum Potterum, ac Liui-
num Sneuotium. Renuunt primò Gandenſes, donec à Nobilibus, Du-
cem eis gratiam ſua deprecatione facturum pollicentibus, perſuaſi con-
ſentiunt. Proficiſcuntur igitur menſe Maio anni 1451. dicti tres Tenera- 1451
mondam, Bonoque ad genua prouoluti, veniam ſubmiſſè orant. Sed is,

Seditionis auctores ſupplices factos, (quibus Nobiles veniam velut addixerãt) nihilominùs Bonus proſcribit.

contempta Nobilium promiſſione, Flandria eos exulare iubet; quæ res
adeò populum contra Nobiles (quos malo animo promiſiſſe exiſtima-
bat) irritauit, vt captos eodem momento octodecim viros Nobiles capite
puniiſſent, niſi bonorum interceſſione moti, facinus diſtuliſſent. Quin
etiam paulò pòſt factorum pœnitentia ducti, in gratiam Principis capite
plectunt Petrum Tinctium ac Ludouicum Hamerum ſeditionis aucto-
res: cumque tribus hebdomadibus iuſtitium in vrbe fuiſſet, lectis nouis
Senatoribus domum reuertuntur, menſeque Nouembri Legatos ad

Item velut tota ciuitas veniam petit, ſed non impetrat.

Principem mittentes, rogant vt electionem ſua auctoritate confirmet,
pacemque populo Gandenſi donet. Sed cùm nil pacati retuliſſent, cum
armis iterùm ad forum Veneris prouolantes, belli Tribunos creant, Ioan-
nem Heuerſlagium ac alios tres: qui belli fundamentum, exacerbato
Principis animo, iacturi, octo Nobilibus viris ex octodecim prædictis, in
publico ceruices abſcindi iubent. Hinc ipſa Feria ſexta ſancta ante Paſcha
occupant Gaueram, pauloque pòſt etiam arces Pucceanam & Eſtan-
debergam; ac deinde menſe Aprili anni 1452. Audenardam fruſtrà 1452
dolo tentatam obſidione cingunt. Sed Bonus paulò pòſt ſuis ſubue-
nit, cæſis circiter tribus Gandenſium millibus. Plures etiam hoc an-

Hinc ergo apertum & cruentum bellum.

no & ſequenti inter Gandenſes & Principis Duces aliæ pugnæ cruen-
tæ commiſſæ ſunt; atque adeò in agro Gandenſi ſupra octo villarum
millia, trecenti pagi, ac ædes hominum nobilium opulentorumque
complures ſunt exuſtæ; ac quicumque vtriſque in manus veniebant,
ſine gratia interficiebantur. Hoc eodem anno 1453. occupat Guiliel- 1453
mus Brunſwicenſium Dux Theodonis villam, Lutzenburgicæ ditio-

Lutzenburgica ditio fruſtrà à Brunſvvicenſi tentatur: hinc cum Bono trāſigit.

nis oppidum, exiſtimans Bono (quòd Gandenſes ad officium cogere non poſſet) vires defendendo Lutzenburgo defuturas. Sed is Crouiacum octingentis balliſtariis ac trecentis lanceariis inſtructum veteranis equitibus, contra Brunſvvicenſem mittit, qui variis eum præliis ita exercuere, vt de ſecundo belli euentu deſperans, pace facta, omni iure Bono Lutzenburgum cederet. Intereà Rex Franciæ certas pacis leges à ſe inter Gandenſes & Bonum conceptas Gandauum mittit; ſed parum abfuit, quin eius Legatus à plebe violaretur. Itaque tandem Bonus videns bello finem imponi non poſſe, niſi iuſtis viribus peruicacem aggrederetur populum, vndique militem conſcribi iubet, ac 15. Kalendas Augusti ad Gaueram caſtra locat. Poſt quatriduum continuo tormentorum reboatu effractis Gaueræ muris, deditio facta eſt; centum Gandenſes ad arbores iugulantur; cùm paulò pòſt 10. Kalendas eiuſdem menſis totus Gandenſis populus ſuppetias laturus in aciem prodit, viginti quinque armatorum millia, & totidem ferè millia agreſtium & inconditæ plebis. Bonus ſexdecim peditum equitumque millia ducebat. Concurritur non longè à Gauera, & Gandenſes ænea tormenta contra Burgundicas acies exonerantes non paucos interficiunt; cùm ecce, caſu, an (vt quidam volunt) dolo Anglorum apud Gandenſes militantium, vas pulueris tormentarij igne corripitur. Hinc primùm trepidatio: nam & quidam Angli ad Bonum tranſibant; ſed reſumptis animis Gandenſes fortiter inſtant, ita vt & Boni equus quatuor locis, & filius Carolus in planta dextri pedis vulneratus eſſet, multiq; Nobiles & ignobiles caderent; tandem tamen victi Gandenſes ceſſerunt. Occiſi Gandenſes decem millia, capti mille ſexcenti, ac ex his eodem die ſtrangulati trecenti. Bonus deſiderauit circiter ſeptingentos; qui cæſos intuens, commiſerans dixiſſe fertur: Súntne hæ oues meæ? Gratias tibi ſumme Deus, quòd me ab iis opprimi non permiſeris; & mox litteras Gandauum mittit nihilominùs pacem offerens; quæ & paulò pòſt ſecuta eſt, nempe poſtridie Kalendas Auguſti. Pro impenſis belli trecenta aureorum equitum millia, ac pro templis exuſtis quinquaginta millia promiſſa; viginti quinque Senatores lineis ſupra nudum induti, & bis mille ciues atrati omnes nudis pedibus & capite, ad pedes Boni extra portam ſupplices veniam petunt, & impetrant, ibidemque opificum omnium militaria ſigna offerūt, quæ Bonus paulò pòſt partim Boloniæ partim Hallæ D. Virgini ſacrauit. Nec intrauit tunc Bonus Gandauum, ſed Inſulas ſe contulit, ibique ſe & ſuos refecit. Hoc eodem anno 29. Maij Conſtantinopolis in poteſtatem Mahumetis Turcæ venit, 52. diebus cōtinuè ab eo oppugnata. Sæuitum in Chriſtianos ſuprà quàm dici poteſt. Quæ res ita Bonum

Bonus totis viribus cōtra Gandenſes accingitur.

Dudum pugnatur dubio Marte.

Tandem victi Gandenſes, decem millibus eorum occiſis, captis mille ſexcentis.

Certis legibus Gandenſes ſupplices veniam petunt & impetrant.

1454 affecit, vt anno 1454. proximè ſequenti libentiſſimè ad Imperatorem Frede-

Fredericum profectus ipſe ſit, acturus de expeditione contra Turcas. De quo ſic Æneas Siluius, poſteà Pius II. Pontifex nominatus, epiſtola 127.

Magno Zelo occurrere vult Bonus Conſtantinopoli tunc recèns à Turcis captæ.

„ Vnus, inquit, mihi videtur ſupra omnes commendandus Philippus
„ Burgundiæ Dux, qui vocatus ad Conuentum noluit excuſari, noluit
„ Reip. deeſſe. (Nota; obliquè taxatur Imperator, qui morbum excuſabat.)
„ Venit Ratiſponã, iturumq; ſe contra Turcos in perſona propria pollicitus
„ eſt, ſi vel Cęſar, vel Rex Hungariæ, vel alius magnus Princeps exercitum
„ duceret. Sin minùs, miſſurum ſe quas poſſet copias. Neque in hiſce re-
„ bus excuſatum ſe habere voluit, niſi tale ſuperueniret impedimentum,
„ quod tota Chriſtianitas legitimum reputaret. Hęc ille & plura in laudem

Philippi. Reuerſus in Belgas Philippus, lætatur filium Carolum Inſulis Iſabellam Borboniam 13. Kalend. Nouembres vxorem duxiſſe, eamque ex eo grauidam à matronis nuntiari. Exinde anno 1455. magno Belgarum commodo, perpetuum inſtituit Concilium, ſuamque ſemper aulam Senatores ſequi voluit, hac ratione ſubditorum lites appellatione cognitурus, ac quæ alicuius forent momenti, ſuo iudicio finiturus, fruſtrà renitente Curia Pariſienſi; nempe neminem Pariſios appellare prohibebat, tantùm, qui vellent, poſſent ad eius Senatum quoque appellare. Philippus Auſtriacus poſteà Senatores illos diuiſit, certumque vtrique parti locum adſignauit: vna Mechliniæ (ſumpto ſupremi Concilij nomine) vbi è Curiis prouincialibus Flandri, Artheſij, Hollandi, Zelandi, Friſij ac Lutzenburgij appellant; altera Bruxellæ, ſeruato Arcani Concilij nomine, conſtituta. Hoc anno circa Kalend. Aprilis mortuus erat Adolphus Diepenholdius Antiſtes Traiecti ad Rhenum, tum temporis totius ditionis Dominus. Quamobrem Bonus ſumma diligentia filium ſuum nothum Dauidem, tunc Terowanæ Epiſcopum, commendabat. Geldriæ Dux pro Bauaro laborabat: ſed neglecto vtroque, Giſbertus Bredenrodius electus eſt; qui cùm confirmationem à Calixto Papa impetrare non poſſet, quòd Bonus filio Dauidi à Calixto Epiſcopatum impetraſſet, tandem anno ſequenti 1456. menſe Aprili res arbitrio Ducis Cliuiæ ac Domini Brederodij commiſſa eſt: qui adhibitis in conſilium Reneſſio, Preuſio, Montfortio, & aliis, ſic pronuntiarunt; Bredenrodius cedet, ſed ſeruata Dompr oſtia ac Præpoſitura Audemunſterana; addet Burgundus Præpoſituram D. Donatiani Brugis, & quotannis ſeptẽ aureorum millia. Dauentrienſes, ceteriq; Tranſiſulani ceſſionem non admittebant. Quare acriter à Bono per duos menſes obſeſſi, tandem opera Cliuiæ Ducis Ordinumque Vltraiectenſium pacantur. Hoc eôdem anno Ludouicus Galliæ Delphinus patri Carolo VII. Galliæ Regi infenſus ad Philippum confugit, & annos quinque apud Belgas humaniſſimè eſt habitus; at magno noſtro malo ac damno, quod poſteà ſenſimus.

Carolus filius Boni ducit vxorem Iſabellam Borboniam.

1455

Initiũ Curiæ ſupremæ in Belgio, fruſtrà reclamantibus Pariſienſibus.

Quomodo Dauid Burgundus factus ſit Epiſcopus Vltraiectinus.

1456

Naſcitur Maria filia Caroli, vnica poſteà heres Belgicarum prouinciarum.

1457 mus. Anno 1457.duodecima Februarij nata eſt Maria filia & heres vni-
ca Caroli Philippi Boni filij, cùm periculoſiſſimum diſſidium paulò
pòſt inter patrem Philippum & Carolum filium incidit. Pater Philip-
pum Crouiacum filio volebat dare Cubicularium, ille alium obſtinatè
poſtulabat. Filius ad tempus Bruxellâ Teneramundam ſeceſſit, poſteà
veniam à patre petiit,& accepit:relegati diſſidij auctores. Menſe Aprili
1458 anno 1458. cùm ſæpiſſimè Principem Gandenſes rogaſſent, confirman-

Nunc primùm Bonus Gandauum poſt turbas ingreditur, magnificentiſſiméque excipitur.

dæ pacis cauſa, vrbem inuiſeret, comitatus filio Carolo, Delphino, ac
quadraginta Nobilibus Equitibus Gandauum proficiſcitur.Numquam
tanto cum honore Princeps in vrbe fuit exceptus, à porta Walportæa
ad ædes ſuas Wallenſes quatuor horas aſpiciẽdis ludis conſumpſit. Octo
continuis diebus hinc inde conuiuiis publicè ac priuatim eſt certa-
tum. Æſtate anni 1459. conuocarat Papa Pius huius nominis Secun-
1459 dus Mantuam Chriſtianos fermè Principes omnes, quo communi
conſilio ac viribus in Turcas bellum decerneretur, miſerátque & ſuos

Fruſtrà agitur de expeditione in Turcam.

Burgundus Legatos. Sed quòd Imperator tanto exercitui ducendo
parum ſe efficacem commonſtraret, re infecta eſt diſceſſum. An-
1460 num 1460. læta pace exegit Bonus, ſed longo incognitoque implicatus

Occaſione morbi Bonus comam ponit; hinc eius iuſſu etiam Nobiles.

morbo. Quo pellendo inter varia remedia Medicis eſt viſum, comam
poneret. Hinc ſentiens muſſitando ſe rideri, edicit omnes Nobiles itidem
comam ponant. Parentibus Bruxellæ eodem die quingentis, etiam cete-
ri Nobiles in aliis vrbibus paruerunt; & quod tunc ridiculum vulgo vi-
ſum eſt, poſteà ab omnibus paſſim eſt receptum, plures tamen Princi-
1461 pes adhuc poſteà quoq; diu comam nutrierunt. Menſe Iulio anni 1461.
moritur Carolus Francorum Rex huius nominis Septimus, magno Del-
phini gaudio, qui apud Belgas quintũ iam annum (vt dictum eſt) iram
patris declinabat. Itaque deducente eum Burgundo cum filio Carolo ac
præcipuis Belgarum Proceribus in Rhemos, indeque (poſtquam coro-
na Regia fuiſſet redimitus) Pariſios, ſolemni ritu ibi Rex proclamatur.

Nota Boni magnificentiam liberalitatémque ſanè Regiam.

Bonus Pariſiis in ædibus ſuis Atrebatenſibus diuerſatus, Regiam ma-
gnificentiam familiari menſa ſuperabat, nulluſque alicuius nominis
non donatus ab eo diſcedebat. Vbi cùm duos fermè menſes hæſiſſet, ac
nouo Regi de Burgundia, Arteſia, ac Flandria clientale iuſiurandum
præſtitiſſet, Heſdinum rediit. Carolus filius Regem Pariſiis in Turones
proficiſcentem comitatus eſt, ac deinde in Belgas reuerſus, patris mor-
1462 bo, è quo is tamen Bruxellæ conualuit, reuocatus. Anno 1462. Ioannes
Cuſtenius ac Ioannes Ingieus capiuntur, inſtantibuſque Auguſti Kalen-
dis Ripelmondę capite plectuntur, conuicti quòd Carolum Charloum,
poſteà Pugnacem dictum, veneno aut veneficiis è medio tollere conati
eſſent, numquam tamen Crouiacos nec alios Proceres Carolo ſuſpectos
nomi-

nominarunt. Anni 1463. æſtate Bonus Crouiacorum (vt ferebatur) per- 1463
ſuaſione, acceptis quadringentis aureorum liliorum millibus, Regi Lu-
douico oppida ad vtramque Somonæ ripam ſita, pignore ex pace Atre-
batenſi anni trigeſimi quinti hactenus detenta, reſtituit: quod adeò ęgrè
filius Carolus tulit (cùm paci illi Atrebatenſi nondum per omnia eſſet
ſatisfactum) vt rurſum à patre diſcedens cum vxore Gorinchemium
Hollandorum oppidũ proficiſceretur; pax tamen iterùm facta eſt. An-

Carolus filius à patre Bono diſſidet.

no 1464. menſe Maio idem Carolus Burgundus ſecretè fœdus cum Ca- 1464
rolo Biturigum Duce Regis Ludouici fratre, Franciſco Britonum Duce,
ac multis aliis Francorum Proceribus, contra Regem, conſentiente patre
facit, quòd ſenex, etſi ſerò, videret, Ludouicum Regem duriſſimum con-
tra fratrem Carolum; etiam omnes veteres Præfectos loco mouere, ac
demum non niſi vltionem contra Burgundos moliturum. Sed dolebat
Turcicam expeditionem tam magnificè à ſe votam, ac ardenti deſiderio
ſæpiùs expetitam, hac de cauſa neceſſariò omittendam. Ne tamen om-

IdemCarolus ſecretũ fœdus init contra Ludouicum Regem Frãcorum.

nino Pontifici fidem datam fefelliſſe videretur, inſtructis apud Zelan-
dos duodecim triremibus, multiſque his onerariis additis, decem millia
lectorum peditum imponit, præficitque filios nothos Antonium ac
Balduinum, quibus in præſenti pecunia numerat ducenta aureorum li-
liorum millia, perſoluto inſuper vnicuique militi, trimeſtri ſtipendio.
Iunxerant ſe tam piæ expeditioni voluntarij Nobiles multi, quibus præ-
erat Simon Lalanus cum filio Philippo. Gandenſes trecentos triginta
ciues publico ſumptu miſerant. Rebus omnibus paratis, Sluzis Bru-
genſium portu claſſis egreditur, magnoque maris emenſo ſpatio, cùm

Inſtruit Bonus 12. triremes aliaſque naues contra Turcas, imponens eis decem millia peditum.

ad Fretum Herculeum perueniſſet, nuntiatur Mauros ac Pœnos Se-
ptam Africæ ciuitatem Luſitaniæ Regis præſidio munitam magno
hominum numero obſidere. Quare proximum Africæ portum occu-
pantes, expoſito milite, ac in aciem collocato, Septam pergunt. Sed
Mauri viribus diffiſi, relicta obſidione, domum dilabuntur. Cùm
Septæ aliquamdiu militem naueſque refeciſſent, paratique Anconam

In itinere Belgæ Septã Africæ ab obſidione Maurorum liberant.

ad Pontificem (vbi copiæ Chriſtianorum conueniebant) profecturi
forent, ſubitò Pontificis mors, ac expeditionis omiſſio nuntiatur. (obiit
enim Pius II. Septembri 1464.) Quare conuerſo itinere menſe Februa-

Morte Pontificis concidit expeditio.

rio anni 1465. Maſſiliam cum claſſe appellunt, indeque pedeſtri itine- 1465
re in Burgundiam ac Belgas perueniunt. Bonus ſenio ac dolore irri-
tæ expeditionis in morbum incidens, fugacis tandem aliquando vitæ
finem optabat, ac proinde filium Carolum vniuerſarum ditionum
Præfectum nominat; qui potentia vtendum ratus, durante patris mor-
bo, Crouiacos, Eſtampium, ac qui cum his faciebant, iudiciali ſenten-
tia condemnatos è Belgis exulare iubet, bonaque eorum fiſco addicit.

Diſsidium Boni cum filio Carolo vix tãdem componitur.

Sed Princeps ſanitate recuperata, in integrum omnes, reſciſſa ſententia, reſtituit, filiumque poteſtate exutum aliquamdiu in conſpectum admittere noluit, variaſque ei tendens inſidias capere conabatur. Is verò ſe Gorichemi iterùm iuſto munitus præſidio continebat. Tandem interpellatus non ſemel Bonus à filio notho Antonio, cui multum tribuere erat ſolitus, ac à Proceribus exoratus, inſtructuſque ab Ordinibus de Regis Franciæ contra ſe ac filium coniuratione, eum denuò in gratiam recipit, transfugiente tunc ſeriò ad Francorum Regem Eſtampio Boni patruele, cum magna Crouiacorum Procerum parte, ac Ioanne Lannoio Hollandiæ Gubernatore.

Transfugiũt Eſtampius & magna Crouiacorum pars ad Francum.

Eodem anno Carolus in Franciam cum exercitu contendit, duodecim habens equitum millia, ac peditum non contemnendam manum, quibus præerant Ludolfus Lutzenburgius, Adolfus Rauaſtanius, Antonius Burgundus, Philippus Lalanus, & alij, ſequebanturque tormenta ab equis attracta ac commeatus; cùm intereà Leodienſes, magnis promiſſis à Francorum Rege inducti, bellum Philippo Bono indicunt. Sperabat hac ratione Rex ſe à Carolo Burgundo, qui cum exercitu Franciam ingreſſus erat, liberari poſſe.

Leodienſes Bono bellũ inducunt, inſtigante Franco, vt eum dùplici bello diſtineret.

Sed Bonus, eo in Francia relicto, beneficiarios tantùm reuocat Nobiles; ductuque Cliuię Geldriæque Ducum ſanguine ſibi iunctorum, Naſſauij, Hornani, ac Gasbecani, in Leodienſes magnam peditum equitumque manum mittit: qui copiarum multitudine territi, quòd Rex contrà quàm promiſerat, nec aurum nec militem in auxilium mitteret, è Namurcęis ac Hannoniis (vbi prædando vrendoque agricolas vexarant) Leodium ſe recipiunt. Nec interim ceſſabatur in Francia à bello. Nam quinto Kalend. Auguſti eiuſdem anni ad Mohendricum (pagus eſt haut procul Pariſiis Aureliam tendenti) acriter pluribus inſultibus decertatum eſt.

Pugnatum cruentè in Francia ad Mohendricum, victore Burgundo hinc pax facta.

Rex Ludouicus tandem Corbeliam beneficio noctis euaſit, Carolus nocte illa & die inſequenti in loco pugnæ victor conſtitit. Ceciderunt ab vtraque parte circiter duo virorum millia; è quibus Franci, maximè equites, ac inter hos Seneſchallum, Belinum ac Flocquetum cùm multis Nobilibus deſiderarunt, Carolus balliſtarios plures pedites amiſit. Poſt paucos dies ad arcem ſiluæ Vincennis hæc pax facta eſt: Rex oppida ad vtramq; Somonæ ripam ſita, Comitatum Bolonienſem ac Guinenſem, Carolo Burgundo reddito, neque eo viuo vlla pecunia redimito. Flandria in perpetuum libera ab appellationibus ad Curiam Pariſienſem maneto. Fratri Carolo Rex Nortmanniæ Ducatum concedito, ac Lutzenburgum D. Pauli Comitem Magiſtrum equitum creato.

Victor exercitus etiam Leodienſes pacem petere cogit.

Carolus ad patrem in Brabantiam cum victore exercitu reuerſus, tantum terrorem Leodienſibus incuſſit, vt mox & ipſi pacem peterent. Promiſerunt trecenta aureorum liliorum millia intra ſexennium ſoluenda, agnoſcentes Brabantiæ

tiæ Ducem Leodienſis diœceſis Protectorem, eaque de cauſa ei alia ſingulis annis mille aurea lilia numeraturos recipiunt. Antiſtiti quoque ſuo compenſaturos damnum belli huius tempore illatum pollicentur. Erat is è familia Borbonica, quare ei Carolus memoria vxoris recèns 5. Kalend. Octobris Antuerpiæ defunctæ enixiùs fauebat, oderantque magis Leodienſes. Hæc ita acta tranſactaque menſe Ianuario anni 1466. à Leodiis, cùm mox proximo Aprili (Franco, vt creditur, inſtigante) ab iiſdem eadem violantur, Dionantiis bello cauſam præbentibus. Opes enim eos quietem pati non ſinebant, recipientes oppido omnes qui poſtremæ pacis conditionibus in exilium fuerant acti, eoſdemque cum ciuibus ſuis in Namurcæos Hannonioſque prædatum mittentes.

Moritur vxor Caroli.

1466

Itaque Bonus menſe Augusto, collectis triginta hominum millibus, poſtrema induens arma, cum filio in Leodios profectus Dinantum obſidione cingit, vndique tormentis illud quatit, & ruina ad irruptionem idonea facta, nihilominùs ſuadere nititur, ne vim tanti exercitus ſtultè experiantur. Æqui nihil, contumeliarum ſatis redditur.

Dionantenſes violata pace iterùm in Namurcæos & Hannonios excurrunt.

Bouinenſes quoque vicinorum periculo moti ciuem ſuum Dinantum mittunt, qui eadem perſuadere conatus, cùm dicendi finem feciſſet, cum puero qui comes venerat, contra Ius gentium in patibulum agitur, ac in oppidi muro patibulum collocant. Quo barbarico facinore Princeps irritatus oppugnationis ſignum edicit. Præſidiarij de defenſione deſperantes, obſcura nocte plures transfugiunt. Erat hoc tempore Leodienſium Antiſtes Hoiæ, vnde per certum hominem Bonum certiorem facit, Leodienſes, eductis triginta hominum millibus, in auxilium Dinantiorum properare.

Iidem Dionantenſes Legatum Bouinenſium cum puero contra Ius gentium in crucem agunt.

Pars Burgundi exercitus Leodios expectat ad pugnam inſtructa, ceteri Dinantios per murorum ruinas inuadunt. Sed hi deſperata defenſione octo honeſtiſſimos ciues, qui vrbem, vitam tantùm deprecantes, dedant, ad Principem mittunt. Is nulla conditione vrbem dedi, ſed ſuo omnia arbitrio permitti volebat; quod tandem, humanitate eius fruſtrà cõfiſi, fecere, portarum claues Antonio Burgundo adferentes, ille fratri Carolo, hic patri, qui eas filio Carolo reddidit. Is redditione clauium ciuitatem ſuo arbitrio permiſſam iudicans, exercitui diripiendam dedit.

Exacerbatus hac barbarie Bonus ſeueriſsimè Dionãtenſes caſtigari permittit.

Durauit opulentiſſimæ ciuitatis vaſtatio octo continuis diebus: ditiſſimi quique ciuium abducti, libertatem magno poſteà redimere ſunt coacti: octingenti, tamquã belli auctores, bini inuicem colligati, in Moſa ſunt ſubmerſi: ignis deinde oppido iniectus reliqua conſumpſit: muri denique, vallum, turreſque diſiectæ, ac repletæ foſſæ dirutum Dionantum docuere.

Direptum & funditus exciſum oppidum, octingenti in Moſa quoq; bini ſubmerſi.

Leodienſes, qui Dinantiis, vt ſuprà dictum eſt, in auxilium properabant, intellecto oppidi miſerabili ſtatu, feſtinanti itinere vrbem repetunt; ſtatimque lectis probatiſſimis ciuibus ad Bonum Namurcum, quò ſe ille rece-

Leodienſes ſupplices iterùm in gratiam Bonus recipit.

receperat, impetrandæ pacis causâ oratum mittunt: qui ſupplicibus parcendum cenſens, iiſdem eis conditionibus pacem, quibus filius Carolus ante annum fecerat, dedit, petitis tantùm quinquaginta obſidibus ad pacis confirmationem; è quibus Leodienſes triginta duos, Tungri, Centrones, Haſſelij ſinguli ſex misêre. Namurco Bonus Bruxellam, indéque

1467 Moritur Bonus leui ſed continua febri Brugis Flandriæ.

menſe Martio anni 1467. Brugas peruenit; vbi circiter Nonas Iulij ęgrotare incipiens, poſtridie Idus eiuſdem menſis leui ſed continua febri exſtinctus Deo ſpiritum placidè reddidit, ætatis anno 72. poſteaquam à morte patris 48. annos ditiones hereditarias rexiſſet, Brabantiam verò annos 37. Conditus eſt Brugis apud D. Donatianum, primæque hîc ei factæ exequiæ, donec mortua anno 1473. vxore Iſabella, refoſſum cadauer, ſimul Digeoni, vt iuſſerat, apud prædeceſſores penes Carthuſianos conderetur. Flore ætatis concubinarum mutatione gaudebat, ſecunda fortuna ac proſpera valetudine illectus, ſuſcepitque è variis filios octo, filias ſex, ex quibus duo, Cornelius (qui in bello Gandenſi occubuit) & Antonius, maximè clarent facinoribus. Ex Cornelio Deluerdingij, Pratenſes ac Woſtini; ex Antonio, Beueræ, Veræ, ac Capellæ Domini. Sub

Cœnobia ſub hoc Principe in Belgio conſtructa.

hoc Principe anno 1452. initium habuit Cœnobiũ S. Agnetis Dommelanum in Campinia tertiæ Regulæ S. Franciſci; & anno 1462. iuxta Bruxellam Carthuſiani, & in ipſa ciuitate anno ſequenti 1463. Prædicatores.

CAROLVS AVDAX

FILIVS PRÆCEDENTIS, XXXIX. BRABANTIÆ II. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annis decem.

Carolus mox è ſacro Fonte à patre Eques creatur.

CAROLVS Burgundus, à multis Audax, ab aliis Pugnax cognominatus, filius hereſque vnicus Philippi Boni ac Iſabellæ Luſitanæ, natus eſt Digeoni metropoli Ducatus Burgundiæ, 4. Idus Nouembris anno 1433. nomenque ei datum à Carolo Comite Neuerſij, qui cum Antonio Crouiaco eum è ſacro ſuſcepit Lauacro; Equeſtrique à patre eodem momento ornatus dignitate, Comes Charloi eſt nomina-

CAROLVS AVDAX XXXIX. BRAB. II. BELGII VNITI PRINC.

minatus.(attingit is Comitatus fines Burgundię, Borboniæ, ac Baulosij.) E Burgundia, vix impleto biennio, Gandauum mittitur. Anno ætatis octauo linguam faſtidiens Latinam, veterum Hiſtorias Gallicè tranſlatas auidiſſimè cœpit legere: feſſus operam Muſicis dabat, donec adultis viribus arma tractans, equitando, ſaltando, luctando, iaciendo ad ſcopum, digladiandoque ſe exerceret. Anno 1452. prima in bello contra Gandenſes arma induit, ſecutus patrem prælio Bazelenſi prope Ripelmondam, in quo eius frater nothus Cornelius occubuit. Deinde cum turma ſuorum equitum præſidium Morbecanum aggreſſus, intra munitionem hoſtes compulit, obſediſſetque, niſi tutorum auctoritas interceſſiſſet. Pugna Gauerenſis tertia fuit eius expeditio, de qua, ſicut & de aliis bellis viuente patre ab eo confectis, diximus in Philippo Bono eius patre. Quo defuncto, ipſe tertio Kalend. Auguſti anno 1467. Gandaui Flandriæ Comes inauguratur, vrbem ac bona reſtituens quingentis ac ſexaginta tribus ciuibus, qui à patre poſtrema pace in exſilium, bonis fiſco addictis, acti fuerunt. Et ecce vix inauguratione peracta, tam Gandenſes quàm Mechlinienſes tumultuantur. Gandenſes (vbi tum Audax erat) cum armis in forum congregati, Priuilegia veteréſque immunitates à Bono ereptas reddi ſibi volebant: quod cùm coactus feciſſet, Bruxellam reuerſus reuocat, armáque domandis rebellibus parat. Sed Senatus, viríque Nobiles, congregatis in tempore amicis ac clientibus, ſeditioſos viis foróque, cumpluribus è textorum ordine occiſis, pellunt, captóſque ſeditionis auctores partim gladio, partim laqueo puniunt, fuga elapſos perpetuo multant exſilio. Ad Principem deinde, Bruxellam profecti, diplomata, quæ ſeditioſi ciues extorſerant, reddunt, pacemque in genua ſupplices prouoluti, perſolutis quinquaginta aureorum liliorum millibus, impetrant. Mechlinienſes quoque ad ſe reuerſi pacem, ſolutis quindecim aureorum liliorum millibus, obtinent. Eodem anno Leodienſes à Francis iterùm dementati, quamquam quinquaginta eorum obſides Audacis in poteſtate adhuc eſſent, circa Idus Septembres in Huia oppido Antiſtitem ſuum Borbonium obſident. Qui iuſto deſtitutus præſidio, obſcura nocte cum paucis in Brabantiam ad Pugnacem confugit. Leodienſes, ſpoliata exuſtáque Hoia, fines etiam Limburgenſium ac Lutzenburgenſium inuadunt, ac populationibus vexant, fugato ijs è locis Ioanne Cliuenſium Duce, eiúſque fratre Rauaſtani Regulo. Itaque Audax ſumma cura exercitum cogit, & non multò poſt Bruxella Louanium proficiſcitur, vbi exercitus viginti millium conuenerat, eoque S. Trudonis oppidum (alij Centronum vocant) cingit. Agitur hîc de Leodienſium obſidibus: tandem hac conditione omnes dimittit, vt ſi quem eorum contra ſe poſthac arma ſumpſiſſe reperiſſet, vita boníſque multaretur.

Arma induit nondum viginti annos natus, ferociſsimus in hoſtes.

1467

Gandaui vix inauguratus, ad arma concurrentibus ciuibus, Priuilegia à patre erepta reddere cogitur.

Vlciſci ſe parat; ſed caſtigatis ſeditioſis, receptiſq; Priuilegiis placari ſe ſinit.

Leodienſes dementati à Francis, iterùm arma contra Burgundum induunt.

Præerat

Præerat oppido peditum trium millium præſidio vir Nobilis Reinerus Ruuraius. Tertio obſidionis die, ductu Barræ viri quoque Nobilis, vrbe Leodienſi triginta peditum millia, quingentis additis equitibus exeunt, æneáque ſecum tormenta aliquot ac magnam commeatus vim trahunt, oppidum S. Trudonis liberaturi; peruenerántque ad pagum Bruſlanum, quod quingentis tantùm abeſt oppido paſſibus. Hîc Audax, relicto ad obſidionem Marlæ Comite cum quatuor peditum millibus, ac ſexcentis Anglis balliſtariis, obuiàm Leodienſibus vadit, conſertóque cruento prælio, plurimis occiſis, reliquos in fugam agit. Cecidere Leodienſium circiter nouem millia, ac inter hos Præfectus Barra: capta circiter ſex hominum millia, plauſtra armis commeatúque onuſta trecenta, ſex ænea maiora tormenta, ac è minoribus centum viginti. Deſiderauit Audax viros octingentos. Qua clade Leodium allata, Legati Franciæ Regis Ludouici, qui aurum ibi pro auxiliaribus cogebant Francis, clàm cum pecunia ex perturbata vrbe in Franciam fugerunt. Tertio à pugna die Centrones deditionem faciunt, omnibus vita bonáque conceſſa; decem exceptis, capitéque truncatis, è quibus ſex obſides apud Audacem fuerant. Ruuraius cum præſidio, relictis armis, in tutum eſt deductus. Inde exercitus Tungros petit, qui ſexto obſidionis die iiſdem quibus Centrones conditionibus deditionem faciunt. Decem & hîc capite plexi, è quibus quinque obſides fuerant; exceptáque vrbe Leodienſi, reliqua eius ditionis oppida omnia ſimiliter, allatis clauibus, leges accipiunt. Tandem Leodienſes propria clade ac defectione ſociorum territi, deditionem quoque faciunt. Eam his verbis Placentius Leodius deſcribit: Intelligentes Leodij ſe non aliter cum Burgundo paciſci poſſe, niſi & pecuniam ingentem ſoluerent, muróſque & turres ſuæ ciuitatis aliorúmque oppidorum diruerent, ad pactum huiuſmodi cunctantes copias Caroli prodire experiuntur: & quàm arctiſſimè obſeſſa ciuitate, facta deinde inter ciues diſcordia, pars per vnam portam exit, & ſe & vrbem gratiæ eius dedit; pars verò per alteram, dimiſſis vrbe ac bonis, aufugit, & ad Ludouicum Franciæ Regem præſidij cauſa ſe contulit. Dux Carolus ciuibus mandat, vt turres omnes, muros & antemuralia demoliantur: deinde Leodiorum arma omnia, bombardas, & quidquid bellici apparatus habebant, in vrbe & ſubiectis locis abſtulit. Nec his ſatiatus, eos vt ſibi ſoluerent trecenta millia florenorum, ſacramentis obligauit. Hæc Leodius. Alius ſic: Salutem dumtaxat pacti, reliqua omnia Ducis arbitrio permittunt. Decima itaque ſeptima Nouembris inſtructa acie Dux Carolus vnà cum Epiſcopo Leodium ingreſſus eſt armatus, interdicta tamen omni direptione & violentia militibus ſuis: & cùm arma tormentaq; omnia erepta nauibus impoſita Namurcum, indeque in Brabantiám præmiſiſſet, vigeſimo

Oppidum S. Trudonis ab Audace obſeſſum Leodienſes liberare fruſtrà parant.

Caduntur Leodienſes ad nouem circiter millia, cadentibus Burgundis octingentis.

Dedit ſe Burgundo oppidum S. Trudonis, hinc & Tungri, & alia oppida omnia inferiora.

Item Leodiũ ipſum, vbi turres muriq́; deſtructi, & tormenta bellica omnia ablata.

geſimo octauo eiuſdem Nouembris cum exercitu ipſe ſecutus eſt, paucis ſed opportunis in locis præſidio relicto. Huius anni hiemem Bruxellæ exegit, Gandenſium tumultuum expectans euentum, quòd ſub belli huius initium excitata ſeditione, priuilegia repetiiſſent. Sed intellecta Principis victoria animis cecidere, & paulò pòſt miſſis Bruxellam probiſſimis ciuibus, eius poteſtati priuilegia omnia permittũt, ſignaque opificum militaria noua ad eius pedes deponunt, præſentibus Francorum, Anglorum, Britonum ac Biturigum Legatis, pacemque impetrant: multati tantùm quindecim aureorum liliorum millibus, & aliis tribus millibus pro conſiliariis: & ſeptem ſeditionis auctores ſunt proſcripti.

Gandenſes etiam ſupplices ab Audace veniam petunt.

1468 Menſe Martio anni 1468. Montibus Hannoniæ Audax inauguratur, indeque Inſulas profectus magna cum pompa eſt ſuſceptus. Inſulis Brugas peruenit, magnoque cum honore, dato acceptoque iureiurando eſt ſuſceptus: Ordineſque hîc Flandriæ congregati intra proximum decennium, vti petierat, decies centies aureorum equitum millia ſunt polliciti; vxori quam deſponſam habebat, & paulò pòſt duxit, (ſcilicet Margaretam Eboracenſem ſororem Eduardi Quarti, qui victo & occiſo Henrico Sexto Lancaſtrio, dicto Rubeæ roſæ, tandem anno 1471. vt dicemus, plenum imperium Anglorum accepit) ac filiæ, ſingulis centena millia. Brugis Gandauum profectus, ſexdecim millia inermium ciuium extra vrbem obuios habuit, ſe vrbemque poteſtati eius committentes, timore tamen magis quàm amore, vt multi interpretabantur, ſic Principem honorantes. Circa Idus Apriles Brugis in Collegio Franconatium, conſeruationem iurat immunitatum, donaturque viginti libris puri puti argenti; paulóque pòſt nuptiis, eadem in vrbe, Regia magnificentia celebratis cum Margareta Eboracenſi, de qua diximus, adeunt eum Legati Francorum ac Britonum, quibus ſæpenumerò ſuos miſerat, conabaturque Rex Ludouicus Audaci perſuadere, vt reiecto fœdere quod cum fratre Carolo ac Britone icerat, nouum inter ſe pangerent. Cumque eò perducere eum nullis rationibus poſſet, Proceribus ſuis iam magis Rex fidens, huius anni æſtate exercitum contra Britonem mittit, munitaque quædam loca expugnat. Audax Peronæ magna cum diligentia militem Britoni opem laturus cogit. Rex verò tranſitum illi impediturus cum exercitu Compengam tendit, Legatiſque ad Britonem ac fratrem Carolum miſſis, pacem haud tamen diuturnam cum eis inſcio Audace facit, ſufficere arbitratus, quòd illi, remiſſis veteris fœderis tabulis, ab eius amicitia diſceſſiſſent. Audax in Regis perfidiam inuectus, iniuriam ſeſe numquam depoſiturum minatur. Sed Rex centum viginti aureorum liliorum millibus ei numeratis, ægrum aliquo modo placauit animum; impetrataque pace conditiones renouant; quarum confirmanda-

Celebrantur Brugis nuptiæ Caroli cum Margareta Eboracenſi.

Reſumitur bellũ Francicum.

Idem vtcumq; pacificatur.

mandarum cauſa Peronæ ad Audacem exercitum habenti, ſexaginta tantùm equitibus ac octoginta Scotis ſtipatus ſatellitibus Rex venit, confiſus litteris eius manu ad ſe ſcriptis, quibus de ſecuritate ſuam fidem interponebat. Cùm ſumma cum amicitia ac familiaritate inter ſe aliquamdiu communicaſſent, ſubitò nuntiatur, Leodienſes, violata pace, Tungrorum vrbem occupaſſe, Antiſtitem, Guidonemque Imbercurtium comprehendiſſe, Archidiaconum vnum cum aliquot Canonicis ac clarioribus ciuibus interfeciſſe, cadaueraque in fruſta ſecuiſſe. Erant hæc vera, procurataque miſſis clàm Leodium Legatis à Rege Francorum, cùm Audax Peronæ exercitum cogeret. Sed pace cum Proceribus ac Audace facta alios miſerat, qui priores reuocaturi ſeriùs aduenerant.

Interim Leodienſes instigati à Franco, iterùm tumultuabantur, Epiſcopo capto, aliis fœdè mactatis.

Leodienſes Audacem cum Rege in gratiam rediiſſe audientes, pœnitentia violatæ pacis ducti, Antiſtitem ceteris cum captiuis ineunte Octobri in libertatem reſtituunt, ſperantes hac ratione Audacem placari poſſe. Sed is pacem Francicorum Legatorum opera violatam edoctus, furens Regem Peronenſi in arce cuſtodiri iubet. Tribus diebus in arce cum his qui ſimul in cuſtodiam dati fuerant, Rex ſedit, vno è domeſticis ſpecie rei familiaris curandæ dimiſſo, qui quindecim aureorum liliorum millia Audacis conſiliariis ac amicis diuiſit, multoque plus, Rege in libertatem reſtituto, eſt pollicitus. Sic Rex quarto captiuitatis die auri ſui omnipotentia hac lege liberatur, cum Audace Rex vt in Leodios proficiſcatur, Burgundicam in armis Crucem ad belli vſque finem laturus.

Hinc ergo furens Audax Regem qui ad ſe venerat detinet, & ſecum proficiſci in Leodienſes cogit.

Leodienſes his intellectis, fruſtraque per Antiſtitem ſuum tentata pace, ſumma cum diligentia foſſas purgant, portas vallumque reficiunt, & ad reſiſtendum ſe parant. Tandem comitatus Ludouico Rege adeſt Audax die 22. Octobris; ſuburbiaque occupans fruſtrà repugnantibus Leodienſibus, ſeptem continuis diebus nec ipſe nec quiſquam in exercitu arma depoſuit. Octauo die poſitis armis exercitui quietem concedit, ac reficere corpora iubet, poſtero die vrbem muro pro parte carentem variis locis oppugnaturos.

Obſident Audax & Rex Leodium ſumma pertinacia.

Leodienſes à Francis clàm ea de re edocti, facinus ſanè audax ac ſtrenuum concipiunt. Sciebant quibus in ædibus Rex & Audax ſe quieti dediſſent, cuſtodia exigua circa ædes poſita. Eliguntur ſexcenti è Francimontanis fortiſſimi veterani, ducebanturque ab ædium dominis in quibus Principes cubabant, iamque inter colles, primis cuſtodibus præfocatis, ædibus appropinquabant, cùm quidam in tranſitu petulanter domunculam argillaceam haſtis perforantes, trecentos in eo cubantes Nobiles excitant.

Francimõtani ſexcenti audacter ſanè ex vrbe in obſeſſores irrumpunt.

Hinc ergo & in caſtris & in vrbe ad arma conclamatum eſt, fortiterque vtrimque dimicatum. Francimontani omnes ſtrenuè pugnantes ante Principum diuerſoria cæduntur, ædium dominis ibidem cadentibus. Quid agat Audax? Mox circa me-

ridiem die Octobris trigeſimo ſignum oppugnandæ vrbis edicit. Leodienſes nil minùs quàm vrbis oppugnationem eo die ac hora expectantes,

Leodium tertiò capitur, ciuibus omnibus qui poterant in ſiluam Arduennam euadentibus.

feſſi nocturna pugna, quemadmodum & Burgundos exiſtimant, poſitis armis corpora curabant, nocturnaque inuicem facinora narrabãt, adeò vt Rex Ludouicus, Audax, Aurãtius, Marſcalcus & Imbercurtius ventilantibus vexillis quadraginta hominum millia in vrbem nullo reſiſtente perducerent, tantum ſubitò ſtrepitum tympanis ac tubis excitantes, vt viri, mulieres, pueri maximo numero in ſiluam Arduennam ſalui euaderent, relictis ædibus omni diuitiarum genere ſcatentibus, ac menſis ciborum diuerſitate repletis, quæ militi in prædam ſunt conceſſa. Vix trecenti in vrbe periere.

Seruati qui ad templa confugerant, tamen eadem tẽpla fœdè ſpoliata.

Vitæ eorum conſultum, qui ad ædes ſacras confugerant: eæ tamen quoque direptæ ſunt, dum ſe miles ditiores captiuos quærere ſimulat. Sed Audax à Papa paulò pòſt admonitus, non pauca reſtituenda templis curauit. Præda ditiſſimæ vrbis immenſa fuit, multique gregarij milites hîc opes ſibi ac poſteris quæſiere. Octauo ab vrbis expugnatione die Rex ægrè impetratata dimiſſione in Regnum reuertitur.

Ferro & flãma immanè ſæuitum.

Audax firmiori exercitus cum parte in Francimontanos, tamquam vitæ ſuæ inſidiatores, profectus, militi incolarum opes in prædam donat, interfectis qui per ætatem arma ferre poterant omnibus, Vulcano reliqua conſecrans. Eadem ratione Leodij eſt ſæuitum, exceptis Diuorum fanis ac Canonicorum ædibus. Deleti ſunt funditus Leodienſes, cùm ſpatio biennij à Ianuario anni 1466. ter ſupplices facti, ter iterùm bellũ renouaſſent, anno 1468. pridie Kalend. Nouembris, tam rigido gelu tum ſæuiente, vt non minùs Burgundi frigore ac ſiti (omnibus mox gelu conſtrictis) oppugnarentur, quàm Leodienſes ferro ac igne. Gandenſes ſub huius belli initium denuò coniurarant, rebellaturi ſi Audax infeliciter pugnaſſet.

1469

Liber hac hieme Audax à bello, ipſe per ſe ius dicit, inter Conſiliarios ter ſingulis hebdomadibus præſidens.

At ſeuera Leodienſium pœna territi, per Legatos tertiùm Bruxellam miſſos tandem circa Nonas Ianuarij 1469. conſignatam pacem impetrant. Liber hac hieme Audax à bello, Brabantis Hannoniiſque ipſe ius dicebat, ter ſingulis hebdomadibus inter Conſiliarios præſidens, ac pro infimis maximè, vt ius ſuum obtinerent, curans. Menſe Aprili eadem de cauſa in Occidentalem Flandriam eſt profectus, menſe Maio Gandaui, Iulio Brugis, Auguſto in Hollandia ac Zelandia eadem agit, mirum in modum hac agendi ratione populorum erga ſe amorem ac reuerentiam excitans, reliquitque inter cetera rigidæ æquitatis hoc memorabile exemplum, tum ab aliis tum etiam à Cl. V. Lipſio cap. 8. Exemplorum recitatum.

Sceleſtus quidam, vt feminâ potiatur, eius maritum falsò proditionis incuſatum capite plecti curat.

Erat Audaci vir nobilis in feruenti gratia; atque ei Præfecturam oppidi in Zelandia dedit. Ipſe ibi in otio amorem concipit in alterius coniugem: quam cùm blanditiis expugnare non poſſet, ſi fortè terrore vincat, maritum falsò proditionis inſimulatum in vincula

coniicit.

coniicit. Femina, quò maritum liberet, ægrè tandem in ſtuprum conſentit; ſed ille perpetuis vt fruatur amplexibus, in carcere quoque maritum trucidat. Quid agat femina? Conſilio & comitatu amicorum Principem adit, & facinora explicat. Iubet Princeps eam manere in aula, & in vicinum cubiculum ſecedere, dum Præfectum vocat; nam fortè & ipſe in aula erat. Venit; introducitur & mulier. Hanc noſtin'? ait Princeps. Colorem homo mutat, & Princeps exſequitur: At querelas quas ſuper te defert etiam noſti? Quid ais? Vacillat, perplexè loquitur; tandem, remotis aliis, ſpe gratiæ Principi ſcelera fatetur, veniam ſupplex petit, offerens etiam feminam coniugem ducere. Adeſt vocata, vix victa Principi obſequitur, & ſolemnibus verbis præſente Principe matrimonium celebratur. Tum Princeps: At tu noue marite, hoc iam nunc largire, vt ſi prior ſine liberis obeas, hæc coniunx heres omnium bonorum tuorum ſit. Libens concedit, teſtes audiunt, tabularius ſcribit. Et his iam peractis Princeps ad feminam: Dic ſodes, animo tuo factum iam ſatis? Satis, inquit mulier. At nondum meo, ille ſubiicit; & ablegata femina, iubet Præfectum in illum ipſum carcerem duci, in quo maritus cęſus erat, & pariter cæſum in arcam ligneam deponi. Mulier duobus maritis eodem ferè tempore, eodem certè ſupplicio amiſſis, mox in morbum incidit, & fato obiit, hoc ſolùm alteris nuptiis lucrata, vt liberos ex priore coniugio diuites relinqueret noua hereditate. Simile ſeueri iuris exemplum in Vita Guilielmi Tertij Chronicon Hollandorũ narrat, ob ereptam tantùm ruſtico vaccam, Præfectum capite plectentis. Hæc tum alij, tum etiam Lipſius. Anno 1470. Audax triginta ingentes onerarias 1470
naues rebus neceſſariis ad bellum inſtructas, ductu Henrici Borſelij Veræ Reguli, contra Richardum Warwici Comitem Anglum mittit, qui Francorum fiſus amicitia Belgas mercatores mari deprædabatur, pacemque cum Anglorum Rege Henrico Sexto (quem paulò antè Regno pepulerat) Francorum Regis opera redintegrarat; treſque hi Principes fœdere facto ſtatuerant Eduardum Quartum (cuius ſororem Audax in vxorem duxerat) Albæ roſæ Principem, Angliæ Regno pellere, ac poſteà coadunatis viribus Audacem opprimere, ac ditiones eius diuidere. Borſelius itaque, pulſo mari Warwicio, diſſipatiſque eius nauibus, maris imperium obtinuit. Quod ęgrè ferens Rex Ludouicus, inſtructa Rothomagi Francica claſſe, eique Warwici Comite Præfecto, Henricum Sextum, pulſo Eduardo Quarto, in Regnũ reſtituit. Eduardus cum quadringentis viris nobilibus in Hollandiam appellit, indeque in Flandriam ad Audacem, eiuſque vxorem ſororem ſuam, peruenit; ac ab eis ducentis aureorum equitum millibus eſt donatus, excepta pecunia, quam liberali animo Ordines prouinciarum contulere, velut conniuente inſuper Audace,

Idem ſpe veniæ, feminã hanc iuſſu Audacis vxorem ducit, eamdemq́; ſcribit heredem.

Nihilominùs virum Audax capite mulctari iubet.

Adornat Audax claſſem cõtra Richardum Anglum molientem contra fratrem vxoris Audacis, Eduardum dictum Albæ roſæ.

Rubea roſa triumphat ope Regis Francorũ.

Eduardus, dictus Albæ roſæ, acceptis ab Audace auxiliis, iterùm in Angliam traijcit.

1471

vt inſtructas quot vellent ad bellum naues ei commodatò darent, ac qui cum eo in Angliam traiicere cuperent, permittens. Eduardus igitur Belgarum liberalitate viribus auctus, menſe Martio anni 1471. in Angliam proficiſcitur: confluunt ſtatim amici veteres ac noui, inter quos eius frater Georgius Clarenciæ Dux (qui primùm pro Henrico Rege ſteterat) magna auxilia adducunt. Pugnatur ter acriter, ſed ſemper Eduardus victor, poſtremò prælio Regem Henricum cum vnico filio captum interfici iubet, cadente Richardo Warwicio, omnibuſque aduerſæ partis Anglorum Proceribus. Atque ex eo tempore in Regnum reſtitutus, in-

Triũphat Eduardus cæſo Henrico Rubeæ roſæ, eiuſq; filio vnico.

credibili Belgarum lætitia, ſummo autem Francorũ cum dolore, Eduardus regnat. Rex Francorum Ludouicus irritatus contra Audacem, quòd Eduardo ſuppetias tuliſſet, contendit clàm, vt oppida ad Somonam ſita in partes ſuas trahat: quod cùm Ioannes Borbonij Dux ſecretò Audaci apud Hollandos tum agenti nuntiari curaſſet, credere priùs noluit, quàm Regem fratrem ſuum Carolum in Aquitaniam procul ſuis ditionibus amandaſſe, Britonemque & alios ab eius amicitia omnino alienaſſe didiciſſet. Feſtinanter itaque ex Hollandia in Flandriam, indeque in

Rex Franciæ aſtu Ambianũ & Fanum D. Quinti- ni occupat.

Atrebates profectus, exercitum conſcribit. Sed Rex, ac ſi iam pax violata foret, aſtu Ambianum Fanumq; D. Quintini occupat, recepiſſetque iiſdem artibus Abbęvillam ac Dorlanũ, niſi Eſquardius in tempore iuſtum miſiſſet præſidium. Occupandis hiſce Picardorũ oppidis plurimùm Regi profuit opera Balduini Burgundi Audacis fratris nothi; qui etiã poſt paucos dies, deſerto fratre, cum multis aliis Nobilibus ad Regem tranſiit. Verebatur Audax ne & frater Antonius coniurationis foret particeps. Sed cùm is fidem ac conſtantiam ſuam probaſſet, reſumpto Audax animo ad bellum totum ſe conuertens, breui quindecim virorum millibus armatis Picquenium ad deditionem cogit, indeq; caſtra Ambianum promouet.

Idem Rex populatur Burgundiam: hinc induciæ in annum factæ.

Rex exercitus parte in Burgundiam miſſa, incendiis ac populationibus omnia vaſtat; cõcurrentes ad arma Nobiles, multis interfectis captiſque, bis ſuperat, munita aliquot loca capit. Audax tot incommodis ſubitò circumuentus, cùm per duos menſes Ambianum fruſtrà obſediſſet, nec Rex faceret pugnæ copiam, inducias in annum facit, quæ Kalendis Martij anno 1472. finirentur. Bruxellas reuerſus Audax, conuocatis Ordinibus, docet, Ambianum Fanumque D. Quintini inopia ordinario-

Primum initium ordinariarũ Equeſtrium turmarum apud Belgas finibus defendendis.

rum equitum in Regis poteſtatem deueniſſe: proinde neceſſe fore, vt certam ſingulis annis pecuniæ ſummam, ſingulæ regiones conferant, qua octingenti equites in Belgarum finibus ordinario perpetuoque ſtipendio alerentur. Promittunt ſingulis annis centum viginti aureorum liliorum millia, quæ poſt paucos menſes ad quingenta millia Audacis aſtutia creuere; fuitque hoc primum ordinariarum Equeſtrium turma-

rum

rum apud Belgas initium. Auſtriaci ad ter quinas turmas auxerunt. Kalendis Maij anno 1472. finitis induciis, Rex & Audax militem conſcribunt: verùm tantò diligentiùs Rex, quòd frater eius Carolus (cui ſecretò venenum dari iuſſerat) animam agens circa Kalend. Iunij moreretur, prolongarántque inducias ad Idus vſque Iunij, pollicitus Rex ſe tum pacem reddito Ambiano Fanóque D. Quintini facturum, ſi dimiſſo exercitu in Belgas Audax rediiſſet. Facit id Audax immoderato deſiderio recuperandi dictas ciuitates; ſed deceptus eſt, cùm Rex nihil minùs cogitaret: quod dimiſſo Audacis exercitu, ac finitis induciis de pace tacens, occupata Guienna, Britonémque bello perſecutus apertè comprobauit. Audax ſerò perſpecta Regis verſutia, regionum ſuarum Ordinibus perſcribit, proprium eum fratrem veneno ſuſtuliſſe, violata fide ſibi verba dediſſe, Britonem contra fœdus bello vexare, de his ſe vlciſci ſtatuiſſe. Omnibus ei operam pollicentibus, immenſo exercitu coadunato, cùm Somonam traieciſſet, Neſlanam expugnat: hinc Roienſes & Mondiderij ſe dedunt: Bauaſium obſidet. Vbi cùm fruſtrà menſem triuiſſet, circa Idus Iulij, caſtra haud procul Rothomago locat, pugnam omni ratione quærens. Rex ſuis non ſatis fidens, exercitum opportunis locis ſemper continebat, ne (quod ſummo ſtudio quærebant) Audax Britoque vires coniungerent. Quo Audax perſpecto, menſe Septembri paruo accepto detrimento cum exercitu in Atrebates eſt reuerſus, pauloque pòſt Brito cum Rege pacem iterùm facit. Audax inducias ſancit, quæ ad menſem vſque Martium anni 1473. durarent, quæ deinde ad Kalend. Iunij 1474. tandémque ad Kal. Maij 1475. ſunt prolatæ, omnibus modis quærente interim Audace, vt Ambianum Fanumq; D. Quintini Regi per fas nefaſque (vt ſibi fecerat) eriperet. Hoc eodem anno 1472. menſe Septembri Audaci Geldriæ Ducatus & Comitatus Zutphaniæ acceſſerunt, vendente Arnoldo Duce, impiúmque filium Adolphum exheredante; qui quòd patrem annis ſex durè in carcere habuerat, induſtria Audacis iam ipſe erat in vinculis, patre in libertatem aſſerto. Arnoldus quoque ſexto inde menſe moriens, in Februario anni 1473. itidem teſtamento venditionem confirmauit. Quin etiam menſe Maio proximo Collegium Equitum Aurei velleris Valencenis celebratum: vbi opera Ioannis Rubenpræi, Crouiaci Audaci reconciliati ſunt, & ſic contra
» Adolphum per Procuratorem legitimè auditum pronuntiatum: Vendi-
» tio Ducatus Gelriæ ac Comitatus Zutphaniæ, teſtamentúmque Ducis
» iuſtum ratúmque cenſetur. Audax Ducatus Gelriæ ac Comitatus Zut-
» phaniæ poſſeſſionem omni tempore iure adire poteſt. Adolfus Gelrius,
» propter inhumanam erga proprium patrem impietatem in carcere vi-
» tam finiat. Lata ſententia Audax Traiectum ad Moſam profectus, exer-

1472

Audax deluditur à Rege Francorum.

Ingreditur idem Franciam cum valido exercitu iniuriam vlturus.

Ducatus Geldriæ Audaci tranſſcribitur venditione Arnoldi, quem impius filius ſex annis in carcere habuerat, itemq; paulò pòſt teſtamento.

1473

Confirmatur Geldria Audaci à Collegio Equitum Aurei velleris, filio impio perpetuo carceri adiudicato.

 citum

Tradit ſe ei Ruremōda, hinc & Vēlonia, muris eius tormentis diſiectis.

citum conſcribit, vi vel amicitia à Gelris Dux inaugurandus. Ruremonda aduenienti portas aperit, ſequunturque Cuca, Keſſelum, Born, Zittertum, cum nonnullis aliis. Venlonij cùm aliquamdiu ſe defendiſſent, muris verò tormentis diſiectis, auxilium nuſquam conſpicerent, honeſtis conditionibus deditionem faciunt. Gerardus Iuliacenſis, quamquam ab Imperatore Frederico in poſſeſſionem Gelriæ poſitus, tamen Audacis potentiam veritus, conſentiente filio ſuo Guilielmo, Audaci omne ius ſuum octoginta aureorum florenorum millibus cedit. Quod cùm Gelrij intellexiſſent, ſtatim Audaci portas quoque aperiunt, Gochtum, Strala, Gelra, Graua, Wachtendoncum, Lenſa, Bommela, Tiletum, Bura, Erkelenſa. Neomagenſes in contumacia perſeuerantes, vrbe imbellem turbam eiecerant, ac aliquamdiu ductu viri nobilis Reineri Bruchuſij ſtrenuè ſe defendebant, Carolum Adolfi filium octennem ſecum habentes. Tandem cadente ferocia, quòd nuſquam gentium opem expectarent, circa Kal. Auguſti interuentu Ioannis Cliuiæ Ducis vitam pacti, tertia obſidionis hebdomada portas aperiunt. Audace vrbem intrante, viri feminæque omnes in genua cadentes gratiam, ne diriperentur, altis vocibus rogabant: quod tandem à Proceribus exoratus hac conditione admiſit, ſoluerent Iuliacenſium Duci octoginta illa aureorum florenorum millia. Poſt hæc in Gelriæ Ducem ac Zutphaniæ Comitem ab omnibus Ordinibus inauguratur, claues ei adferentibus omnium ciuitatum Magiſtratibus; pecunia interim multati ſunt Lobecani, Zutphanij, Arnhemij, Haſſelij, Hattemij, Grolli, Hardewicani, Deutecomenſes, Elburchij, Dusburghij, Oldenburgenſes, Oſualli, quòd non ante captū Neomagum veniſſent. Carolus Adolfi filius & ſoror ab eo oſculo excepti, Gandauum mittuntur, vbi apud vxorem & filiam honeſtiſſimè ſunt educati. Dimidia exercitus parte dimiſſa, cum reliquis copiis Traiectum ad Moſam reuertitur, relicto Geldriis Gubernatore Guilielmo Egmondano Iſelſteinę Regulo. Traiecto Aquiſgranum contendit, inde Lutzenburgum, villicos vbique à militari inſolentia ſeuerè defendens. Petierat colloquium Frederici Imperatoris: qui certior factus eum cum exercitu Imperij fines attigiſſe, multis Germanorum cinctus Proceribus, in Treuiros eſt profectus; vbi circa Nonas Octobris Audax Imperatorem inuiſit, ac poſteaquam ſæpiùs inter ſe ſecretò communicaſſent, conuiuiis, donis, ludicriſque belli ſpectaculis certaſſent, Audace in nullo magnificentiæ Imperiali cedente, Imperator filio ſuo Maximiliano octodecim tum annorum adoleſcenti filiam eius Mariam vxorem petit. Pollicetur Audax, ſi Imperator veteri reſtituta dignitate, Burgundiæ ſe Regem nominaſſet, titulumque Legati Imperij adderet. Imperator tantùm vt Maximiliano ſuo amplas conciliaret nuptias, ſe omnia

Tandē omnium oppidorum vltimum Neomagum poſt tertiam obſidionis hebdomadam.

Inauguratur Audax in omnibus Geldriæ ciuitatibus.

Iter inſtituit vt colloquatur Imperatori Frederico.

Nuptiæ petuntur Mariæ filiæ Audacis pro Maximiliano Imp. filio.

nia

nia facturum promittit, iamque Treueris parabantur quæ ad nouum Regem coronandum erant neceſſaria, corona aurea, ſceptrum Regium, & alia; erectaſque viſebatur in templo D. Virginis thronus Imperatorius, ac paucis infra hunc gradibus Regius; cùm intereà Rex Franciæ ſuggerit Imperatori, caueat ſibi ab Audace, titulo Legati præcipuè inſidiari eum Imperio. Quare Imperator, quaſi aliò ſubitò euocatus, reiecta (vt ſimulabat propter filij nnptias) in aliud tempus coronatione, non ſalutato Audace, Coloniam properauit. Hîc deluſum ſe cernens Audax, ira fremens, iram tamen diſſimulauit, ne magis eſſet riſui. Per id tempus Coloniæ inter Antiſtitem Robertum Bauarum ac Ordinem Eccleſiaſticum oritur diſſidium. Eccleſiaſticis ſeſe ciues, pulſo vrbe Roberto, iunxere, ac in eius locum Hermannum Haſſium elegere. Audax Imperium orbis animo meditans, aperiri in Germaniam ſibi iter gauiſus, Roberto opem ſuam addicit, ſimul de ignominia ab Imperatore illata vltionem ſe ſumpturum ſperans. Robertus à Papa cenſuris oneratur, quin etiam Imperator pro Colonienſibus exercitum conſcribit. Interim ineunte anno 1474. naſcitur quoque Audaci aliud hac de cauſa bellum. Sigiſmundus Auſtriacus Comes Tirolis, cùm contra Heluetios acre ac diuturnum pro dignitate, illi verò pro libertate bellum geſſiſſent, (nam hi ab anno 1314. ac deinceps, excuſſo iugo Auſtriaco, in libertatem ſe vindicarant) ad tantam rei pecuniariæ inopiam deuenerat, vt Audaci menſe Iunio anni 1467. oppignoraret ditiones ſuas ad vtramque Rheni ripam, Sungoiam, Briſgoam, nigrum Nemus, ac Ferrettā, acceptis octoginta aureorum florenorum millibus. Præfecerat Audax dictis regionibus Petrum Hagenbachium virum nobilem, ſed crudelem, auarum, libidinoſum, ac ſuperbum, itaque omnibus exoſum. Ludouicus quoque Francorum Rex, quò plures Audaci hoſtes concitaret, Sigiſmundo certis conditionibus octoginta aureorum millia, quibus ſua redimeret, dat mutuò, ſatis ſibi perſuadens Audacem tergiuerſaturum. Erat pecunia Baſileæ parata, Audax eam numeratam vult Beſoncij oppido Burgundiæ; hinc bellum. Briſachiani excitata ſeditione Hagenbachium in vincula coniiciunt, præſidiarios partim cædunt, partim pellunt; quin paulò pòſt Rhenani omnes fœdere facto, iudiciali ordine Hagenbachium de ſtupris, rapinis, & ſimilibus conuictum & condemnatum, Briſachij in foro capite plectunt. Hîc Audax vindictam altè ſpirare. Quare iam dictis Rhenanis iungunt ſe Fredericus Palatinus, Antiſtes Argentinenſis, Baſilienſis, Colmarienſis, Seleſtadienſis, Conſtantienſis, ac clàm opera conſilióque Regis Francorum Reinerus quoque Lotharingiæ Dux. Audax tot Principum contra ſe intellecto fœdere, animo non deficit, ſed maiores quàm vmquam fecerat, copias

Inſigni aſtu Rex Franciæ proponit Audacem ridendum.

Roberto Epiſcopo Colonienſi à ſuis eiecto, & à Papa excommunicato, nihilominùs Audax ſuā operam addicit.

1474

Naſcitur intereà Audaci quoque aliud bellum cum Sigiſmundo Auſtriaco Comite Tirolis.

Præfectus conſtitutus ab Audace conſpirantium Rhenanorum ſententiis publicè capite plectitur.

cogit, accepitque paulò pòſt à Sabaudiæ Duce quatuor peditum millia; adduxitque Iacobus Galeottus nobili apud Inſubres loco natus, ac Nicolaus Campobachij Comes exſul Neapolitanus, auctor poſteà exitij Pugnacis, mille ſexcétos Italos equites, ac peditum duo millia; Somerſeti verò Dux Anglorum balliſtariorum ſex millia. Quibus cùm Belgas Burgundoſque iunxiſſet, ſexaginta hominum millia in armis habens, Nucium tertio infra Coloniam milliari ad Rhenum oppidum ſexto Kalend. Auguſti venit; iudicans, ſi Colonienſes in ordinem redegiſſet, bellum Rhenenſe cum Sigiſmundo parui negotij fore. Exercitu in quinque acies diſtributo, totidem locis oppidum premit, tormentis nocte dieque muros quaſſans, ac ſæpiùs fruſtrà oppugnans, deſideratis per varias oppugnationes ſuprà tribus hominum millibus: nempe defendebat ſtrenuè oppidum cum tribus veteranorum peditùm millibus, & quingentis equitibus, Heſſi Electi Colonienſis frater. Quare omiſſa vi, arctè vndique oppidum claudere conatur, donec ſe tradat. Germaniæ Proceres indignum rati Imperij maieſtatem ab Audaci inuadi, coactis in vnum quinquaginta hominum millibus, quingentis tantùm à Burgundis paſſibus Imperatore Duce caſtra locant. Erant Pugnacis caſtra ad inſtar vrbis, ſtatueratque loco non diſcedere, niſi Nucio in poteſtatem redacto. Itaque Imperator aliam ſoluendæ obſidionis viam non videns, Rhenenſes in Burgundiam confœderataſque eis Regiones mittit: quibuſcum Baumontius congreſſus, deſideratis duobus Burgundionum millibus, fuga conſulere ſibi eſt coactus; conuerſique Rhenani in Iacobi Remontij ditionem, expugnant Elicurtum, Remontium, ac Granſam. Circa Beſoncium verò ac Pontarlam omnia in prædam vertunt, indeq; in Sabaudiam infeſto agmine tendentes occupant Murtum, Orbam, Aubonam, Peterlingam, Montenalium, Eſtauagum, Iuerdunum, Fontium, Fanum Crucis, Clauem, cum viginti caſtellis. Morga ac Niona voluntariam deditionem fecere. Reinerus Lotharingiæ Dux, acceptis à Francorum Rege aliquot equitum turmis, ſuiſque his iunctis, Lutzenburgios inuadit ac depopulatur. Francorum Rex Atrebates vaſtat, ac ad vrbem vſque excurrens, præſidiarios erumpentes prælio ſuperat, capto Iacobo Lutzenburgio, cum Carenſij, Remontij ac Contaij Regulis: deinde igne ac ferro in vicinos omnes ſæuiens, vniuerſaque adeò Germania ac Gallia ad opprimendum Audacem Belgarum Principem vires conſiliaque in vnum contulerat. Quibus non obſtantibus, manebat Audax pertinaci propoſito in obſidione; quamquam Chriſtianus, primus huius nominis Danorum Rex, Hiſpania ac Roma veniens, eoque deflectens, quòd ab Imperatore Frederico ditioné Ditmarienſem, Holſatienſem ac Stolmarienſem, quò Daniæ Regno coniungeret, impetraſſet,

Audax collectis ſexaginta armatorum millibus Nucium tendit, Colonienſes vt ſperabat, domitarus, dehinc facilè & alios.

Germaniæ Proccres exercitu quinquaginta millium Audaci ſe obiiciunt.

Cùm pugnæ oportunitus non eſſet, variè Audacis hoſtes Burgundiam, Sabaudiã, & Lutzenburgum populantur.

Excurrit quoque Rex Franciæ in Atrebates.

ſet, pacem fruſtrà facere eſſet conatus; quemadmodum & Papæ Legatus, Antiſtes quoque Mediolanenſis, ac non pauci alij vtriuſque ordinis Principes viri tentarant. Audax enim fortunæ ac militi fidens, ardebat deſiderio pugnandi cum Cæſare. Sed is nil temerè committendum fortunæ iudicans, munitis caſtris, magno tormentorum numero inſtructus, ſuos continebat. Tandem menſe Maio anni 1475. coactus eſt Audax obſidionem ſoluere, quòd Anglorum Rex exercitum, eius gratia ac rogatu coactum, in Franciam traiicere pararet, quò iunctis viribus in Francum mouerent. Tentare tamen, antequam in Belgas reuertatur, ſtatuit, an Imperatorem ad pugnam pellicere poſſet; inſtructa acie ad hoſtes pergit, maioribus tormentis carros, plauſtra, ac reliqua caſtrorum impedimenta diſiicit, hominum equorumque ſtragem facit, adeò vt Germani ignominiam diutiùs non ferentes, obtenta ab Imperatore poteſtate, in pugnam tria equitum millia educerent, ac acriter ſtrenueque cum Belgis concurrerent. Cùm non paucis deſideratis Germani fugam circumſpectarent, admiſſumque fermè in conſpectu Imperatoris dedecus eſſet, Antiſtes Monaſterienſis, eductis quinque equitum ſuorum millibus, vim Belgarum repreſſit. Hinc pacis mentio à Legato Pontificio iniecta eſt. Verùm cùm de conditionibus conuenire non poſſent, inducias magno Nucianorum gaudio in nouem menſes faciunt, quòd iis vix quatuordecim dierum cibaria, vndecimo iam menſe tolerata obſidione, ſupereſſent. Paulò pòſt opera eiuſdem Legati pax quoque coiit, cauſa Antiſtitum Colonienſium ac oppidi Nucij iudicio Summi Pontificis commiſſa. Sed quòd ceteræ conditiones ſecretò pactæ maiori Procerum Germanorum parti eſſent incognitæ, ægerrimè pacem ferebant. Hinc ergo iterùm tumultus, & paulò pòſt ad 16. Kalend. Iulij cruenta etiam pugna, in qua Germani pedites circiter mille quingenti, Burgundi tantùm centum triginta cecidere. Poſteà pax renouatur, & ſignatur. Qua quia non comprehendebantur Lotharingiæ nec Auſtriæ Duces, Heluetij, Rhenenſes, nec Francorum Rex, miſit idem Rex in Burgundiam quatuor peditum ac duo equitum millia, Duce Borbonio filio notho. Hic cùm omnis cladis genere regionem infeſtaſſet, concurrentes ad arma Nobiles prope Chinoum cruento fundit prælio, captumque Antonium Lutzenburgium ac Ludouicum Mommartinum cum multis aliis viris Nobilibus in Franciam abducit, cæſis Burgundionum duobus millibus. Traiecerat intereà Eduardus Anglorum Rex Caletum viginti bellatorum millia, ac in Picardiam rectà contendebat, cùm Audax, relicta exercitus ſui parte maxima contra Lotharingum ac Heluetios, quibus bellum inferre ſtatuebat, parua manu ad Anglica peruenit caſtra: quod adeò ægrè Rex tulit Eduardus, vt vix contumelioſis abſtineret verbis,

Fruſtrà Papa, Rex Dania, & alij ſuadent Audaci pacem.

1475

Velitaris pugna ſatis acris ad Nuſsium.

Tandem cauſa Colonienſis Summo Pontifici commiſſa, poſt vndecimum menſem obſidionis Nuſſenſis.

Magna patitur damna Audax in Burgundia.

Item alienatur ab eo Eduardus Rex Angliæ pactis cum Franco in nouem annos induciis.

verbis, oriretúrquè inter eos non ficta ſimultas; quod paulò pòſt Rex Eduardus pactis in nouem annos cum Franco induciis palàm eſt teſtatus, pollicente ſingulis illi annis Francorum Rege quinquaginta aureorum liliorum millia; in promptu quoque numerauit ſeptuaginta quinquè millia, addens ſexcenta optimi vini Francici dolia; in Proceres verò Anglos tam extitit liberalis, vt Franciam auro exhaurire diceretur. Conditionibus ritè obſignatis, Rex Eduardus menſe Septembri in Angliam, non ſalutato Audace, reuertitur. Itaq; Audax quoque cum eodem Rege Francorum Ludouico in nouem annos inducias facit, per quas mercatura inter Francos ac Belgas, quæ per quinquennium ceſſauerat, magno incolarum gaudio iterùm vtcumque florere cœpit. Quare liberaliter Principi Belgæ magnam pecuniæ ſummam ad gerendum bellum partim numerant, partim promittunt; ſicque ille eodem adhuc menſe Septembri in Lotharingiam cum exercitu proficiſcitur, vlturus (vti fama ſpargebat) iniuriam à Duce tempore Nucianæ obſidionis ſibi illatam, ac repetiturus pecuniam ab auo patreque ſuo prædeceſſoribus eius mutuò datam. Deditionem ſtatim faciunt Bria, Baſſoinpuia, Chaſtemum, Abia, Greſſa, Loniacum, Confluentia, Auricurtum, Flouilla, Dendremum, Landra, Samblaum, Boqueuilla, Nontaum, Membruna, Baiona, Antenſona, Verſonna, Samurum, Gangona, Marſacum, & Spinaum. Charnoum vi expugnat, præſidiarioſque ad arbores ſtrangulari iubet. Dux Reinerus, Nancio ac Sirico præſidiis neceſſariiſque de rebus prouiſis, cum pretioſiſſima ſupellectile in Franciam ad Regem Ludouicum confugit. Exinde Siricum per menſem oppugnatum circa Idus Nouembres deditionem facit. Sirico expugnato, Nancio exercitum admouet, ac poſteaquam per nouem hebdomadas ſæpiùs fruſtrà oppugnaſſet, non paucis deſideratis fortibus viris, inter quos cecidit Philippus Bergis ad Scaldim Regulus, extremam parari vim ciues ac præſidiarij videntes, animis cecidêre, pactique vitam ac bona oppidum tradidêre, paucis exceptis, in quos laqueo eſt animaduerſum. Initio anni 1476. Heluetij potentia ac fortuna Audacis moti, miſſis Legatis pacem petunt, pollicentes ſe Duci Sabaudiæ, Iacobo Remontij Comiti, ceteriſque eius confœderatis quæ eripuerant reddituros: quin & veteranus quidam Heluetius ſeorſim perſuaſurus candidè addebat; ſanè phaleras equitatus Audacis pluris valere vniuerſis Heluetiorum ſpoliis. Sed Audax innixus dudum concepto proferendorum limitum ab Oceano Hollandico ad Italiæ vſque Alpes propoſito, cùm in Burgundiam rediiſſet, reſponſurum ſe ait. Heluetij quid vellet intelligentes, veteranorum delectu habito, exercitum cogunt, quos & clàm Rex Ludouicus pecunià iuuit. Intereà Audax Comitem Nicolaum Campobachium in Italiam, numeratis qua-

Hinc ergo & Audax cum Franco paciſcitur in nouem annos, quò mercatura refloreat.

Audax in Lotharingos ducit, & multa oppida partim vi partim deditione accipit.

Tandem & Nanceium poſt nouem hebdamadarum obſidionem ſe ei tradit.

1476

Heluetios pacem petentes ſtultè in gratiã recipere differt: hinc ergo illi arma expediunt.

quadraginta aureorum liliorum millibus, mittit, vt conſcriptis quadringentis lanceariis equitibus, iungat ſe auxiliariis Ducis Mediolanenſis, ac Iolæ Sabaudæ: qui in vnum copiis coactis, cùm quindecim armatorum millia recenſuiſſent, inexſpectato aduentu Loſannam occupant. Audax, vniuerſa occupata Lotharingia, ac proinde contra Heluetios cum exercitu moturus, primùm Granſam, Comitis Remontij oppidum in Heluetiorum finibus ſitum, ac non ita dudum ab eis occupatum, munitumque præſidio octingentorum peditum, obſidione cingit, fruſtraque illud aliquoties oppugnās, circiter centum quinquaginta viros fortes amittit. Sed cùm acriùs quàm anteà præſidiatij vim parari variis locis conſpicerent, nemine ſuppetias ferente, pacti vitam, oppidum cum arce dedunt. Audax (quod numquā anteà fecerat) rupta fide octoginta ad arbores ſtrangulari iubet, ducentos proxima in palude mergi, ceteros abduci captiuos. Quæ perfida crudelitas omnium Germanorum animos ab eo alienauit, atque ita irritauit Heluetios, vt duce Comite Hertmanno Eptingemio Comitis Sigiſmundi Auſtriaci Legato, peditum viginti millia ad Vaumarum, vbi Audacis ordinarij corporis cuſtodes in præſidio erant, caſtra locarent: augetúrque mox eorum numerus auxiliis Epiſcopi Baſilienſis ac Argentinenſis. Audax aduentu Heluetiorum cognito, etſi omnibus diſſuadentibus, obuiàm proficiſcitur, & anguſto inter duos montes itinere congreditur. Fratres nothi Audacis cum Heluetiis fortiter dimicantes, ac ſtudio cedentes, ex anguſtiis hoſtem in apertum campum pellicere, deinde exoneratis tormentis equitatu vndique inuadere ſtatuerant. Sed militum vulgus conſilij ignarum, exiſtimantes eos verè fugere, fugam paſſim capeſſunt; ducibúſque aſtum explicantibus, ac vt ſtarent pugnaréntque iubentibus, non obediunt; aucto pauore, cùm ex incognitis montium viis, recentes ſubitò Heluetij, latera ſuorum inuaderent. Audax ſua cum acie ſubſidio feſtinans, à Campobachio ac aliis equitibus acies anguſto in loco explicare non valentibus deſeritur; tandémque diſſipato vniuerſo exercitu, fugam cum ceteris capere cogitur. Veniunt in hoſtium poteſtatem bellica tormenta, & omnis belli apparatus, tantumque pecuniæ & ſupellectilis pretioſæ, vt aceruis factis Heluetius miles inter ſe diuideret, & ſupellex tricies centenis aureorum liliorum millibus ſit æſtimata. Inſigne exemplum his qui fortunæ bonis ſtultè inſoleſcunt. Ex Audacis exercitu (quòd maior pars pugnam non tentarit) non vltra duo hominum millia cecidere (errant inſigniter qui ſupra viginti quatuor millia interfecta ſcribunt) capta tamen ſunt ſigna militaria viginti & ſeptem. Nobiles multi fugam ſiſtere conati periere, ac inter hos Ioannes Lutzenburgius Marlæ Comes, Lignacus, Antonius Lalanus, Rollinus. Capti tantùm ducenti, quos Helue-

Granſam in Heluetiorum finibus Audax obſidet, & paulò pòst deditione capit.

Ob violatam ab eo fidē omnes Germani & Heluetij contra eum conſpirant.

Inter anguſtias mōtium Audax vincitur, & fugа ſibi conſulere cogitur.

Relicta ſigna militaria viginti ſeptem, caſa virorum duo millia, capti ducenti.

Heluetij in vindictam commilitonum Granſæ ſtrangulatorum, depoſitis ſepultiſque cadaueribus, iiſdem in laqueis ſuffocauerunt. Audax ea nocte fuga Inerdunum peruenit, ac manè Loſannam, vbi dolore accepti dedecoris, in animi corporiſque ægritudinem incidens, belli tamen curam non omiſit. Vtcumque ſe colligens, coactis iterùm viginti quinque circiter militum millibus, Murtum obſidione cingit. Heluetij, Rhenani, Comeſque Sigiſmundus, collectis triginta peditum, ac quatuor equitum millibus, contrà proficiſcuntur, venitque eorum in caſtra Reinerus Lotharingiæ Dux, à Franco mediocri pecuniæ ſumma, ac quadringentis equitibus inſtructus, quem Regis intuitu exercitui præeſſe volũt. Quingentis tantùm paſſibus Heluetij ab Audacis caſtris aberant, cùm recuperandi decoris deſiderio ardens, prior eductis copiis inſtructa acie in pugnam prodit. Heluetij ſuis in caſtris quieti corpora curabant, quos cùm Audax horam & ampliùs inſtructa acie expectaſſet, ſæpiuſque per Anglos balliſtarios ad pugnam irritaſſet, nec tamen quiſquam prodiret, ſatis ſeſe eo die animandis ſuis profeciſſe iudicans, poſtremæ aciei pro rei neceſſitate non ſatis prouidens, ad caſtra reuertitur. Heluetij in hanc parati occaſionem, ſubitò omnibus caſtrorum portis peditem educunt, poſtremamque Audacis aciem tanta vi inuadunt, vt tempus conuertendi exercitus eriperent. Corporis tamen eius cuſtodes in pedes deſilientes, Anglis iuncti balliſtariis, irrumpentes Heluetios non ſolùm excipiunt, ſed acri pugna edita, cedere etiam loco primos cogunt, donec Comitis Sigiſmundi equites, his interfectis, reliquorum impetus repreſſiſſent, ac priuſquam Audacis equites è primar in poſtremam aciem peruenire, tormentaque eódem attrahi poterant, in fugam omnes vertiſſent. Cecidere pugnantes è Burgundis Belgiſque morte nõ inulta circiter octo peditum millia, tantumdemq; Germani in fuga interfecere. E Nobilitate pugnantes interière Somerſeti Dux ex Anglia ad Audacem cum ala equitum balliſtariorum ſuo nomine profectus, Philippus Grimbergius, Iacobus Maſius Audacis vexillifer, peneſque ipſum viri nobiles complures. Qui Murti in obſidione relicti fuerant, cognita clade, vaſa conclamant. Sed in perterritos præſidiarij erumpentes, facilè omnes, ereptis impedimentis, in fugam agunt, pauloque poſt in equites Germanos incidentes, ad vnum ferè omnes cæduntur. Audax tribus tantùm hominum millibus ſtipatus, Riuerium in Burgundiam fuga peruenit, Heluetiis ad noctem tãtùm inſequentibus, deinde ad prædam conuerſis. Altera hæc clades ita Audacem atra bile repleuit, vt nonnumquam cogitabundus totos dies ſolus ſederet; debilitatóque calore naturali poſthac calidiſſimis vinis vſus eſt, cùm ante has clades ob caloris abundantiam ante ac poſt prandium ptiſanæ cremore vti conſueuiſſet. Rex Franciæ vtendum hac occaſione ratus, mit-

Iterùm colligit Audax ad viginti quinque millia.

Secundam accipit cladem ab iiſdem Heluetiis.

Cecidère Burgundi pugnantes morte nen inulta, circiter octo millia totidémque in fuga interfecti.

Audax tribus tantùm millibus hominum ſtipatus in Burgundiam fuga euadit.

Lotharingus clàm à Franco pecunia iuuatur, quò & ipſe ſeorſim Audacem fatiget.

tus, mittit ſtatim ad Reinerum Lotharingiæ Ducem Legatos cum pecunia, ſuadens in tanta opportunitate non quieſcere, ſed priuſquam Audax vires reficiat, ſua recuperare, Heluetios interim Rhenanóſque omni ratione conciliare, vt eorum auxilio reſiſtere poſſit. Regia pecunia Reinerus quatuor peditum millia, ac mille quingentos equites Francos conſcribit; moritúrque eodem tempore Maria Haricurtij Comes, vidua aui eius Antonij Comitis Vaudemontij, cuius hereditate ditatus magnã quoque pecuniæ ſummam conflauit. Parua itaque quam diximus manu occupat Reinerus Vaudemontium, Eſpinalum, ac aliquot munita caſtella, auctoque exercitu Nancij præſidium Burgundicum obſidione premit. Præerat oppido Ioannes Rubenpræus ac Cochinus quadringentorum Anglorum Dux vetus, qui communi conſilio ſe defendentes Audacem expectabant. Sed is vix ſui potens, ſex hebdomadibus in Burgundia domi deſidens nil agebat, fruſtrà monentibus amicis Reinerum parua manu Nancium obſidentem, miſſo milite pelleret. Intereà Cochinus Nancij in vallo deambulans tormenti globo interficitur, Angliqúe de auxilio deſperantes, ac Duce orbati, primò Rubenpræum rogant, deinde cogunt, vti præſidiariorum vitæ ac fortunis, dedito oppido, conſulat: quod cùm is feciſſet, tertio poſt deditionem die, Audax ſerò cum exercitu veniens, Reinerum ſequi inſtitit. Is ſe imparem ſciens, exercitu proximis in oppidis diſtributo, duodecim tantùm comitatus equitibus ad Heluetios auxilij cauſa cum pecunia contendit. Habebat Audax in exercitu non vltra ſex bellatorum millia; hoſteque, quo cum congrederetur non reperto, Nancium obſidere inſtituit, Comite Nicolao Campobachio Italo exercitus Legato conſtituto, quamquam eum primo contra Heluetios prælio turpiter deſeruiſſet. Erat is Neapolitanus, Arragoniis ac Andegauenſibus pro eo Regno contendentibus, Andegauenſium ſemper partes ſecutus, donec his ab Arragoniis pulſis, exutus fortunis cũ multis aliis Proceribus proſcriberetur. Intereà Ducis Reineri œconomus, cognomine Suffron, menſe Nouembri cùm Nancæos commeatu ac milite iuuiſſet, cum paucis in tergo fortiter pugnans, circumuentus à Burgundis capitur, & paulò pòſt ſupplicio addicitur. Strangulandus cùm fruſtrà ſæpiùs, impediente Campobachio, de re magni momenti colloquium Audacis expetiiſſet, hæc poſtrema protulit verba: Sanè Audaci non minùs quàm mihi poſtremus inſtat dies; quod qui ei à conſiliis eſt intimus, probè nouit. Hæc ille. Campobachium dudum inſidiatorem notans; de quo Cominæus tunc præſens prolixiſſimè. Et obſidebat Audax exiguo cum exercitu brumalibus diebus pertinaci propoſito Nancæum, proditore, vt poſteà etiã certò patuit, exercitus Legato Campobachio, militibus maiori ex parte aduerſa valetudine affectis, malè armatis,

Obſidet Lotharingus Nancium.

Deditur idem oppidum, ſeriùs accurrente Audace.

Obſidet iterùm Nancium Audax paruis cum copiis & brumali tempore.

Milites Audacis maiori ex parte ægroti, malè armati, & omnium rerum inopia laborantes.

 matis,

matis,ac omnium rerum inopia laborantibus. Scribit igitur Guilielmo Hugoneto Burgundiæ Cancellario (cui ante paucos dies dono dederat Flandriæ oppidum Middelburgum) conuocatis Belgarum Ordinibus, pecuniam ac recentem in ſupplementum militem imperet, clientelaſq; ſuo nomine ad arma cogat, quòd Heluetij ac Rhenani exercitum ſoluendæ obſidioni pararent.

Fruſtrà expectat Audax ſubſidia ex Belgio, impediẽte proditore Cãpobachio.

At contrà Campobachius primariis aliquot Belgarum viris ſcribit, neceſſe non eſſe brumalibus diebus Nobiles ad equum conuocare, quòd Heluetij iuſtum non cogerent exercitum, Nancæique poſt octo dies commeatus inopia deditionem certò videantur facturi; non nimiùm Hugoneti dictis terrerentur, qui proprium magis quæſtum quàm Principis neceſſitatem, rei bellicæ imperitus, ob oculos habere conſueuiſſet. Qui Campobachij acceperant literas, ſcientes quo is apud Principem eſſet loco, hoc eſt ſummo, effecerunt, pecuniæ parum Hugonetus impetrare potuerit, nobilitate etiam paſſim ante ver arma induere recuſante. Quæ omnia reſciſcens Audax (præter Campobachij perfidiam) iurat ſe in immorigeros non aliter quàm in rebelles animaduerſurum.

Veniunt tamen ad eum ſumma hieme Naſſouius & Chimaius, paucíq; alij.

Engelbertus tamen Naſſauij ac Ioannes Chimaij Comes aliquot cum Nobilibus ac paucis peditibus ſumma cum difficultate ac periculo Nancæana ad caſtra perueniunt, magna Principi auxilia promittentes, ſi bellum ducere, ac pugnæ in ver ſuperſedere vellet; ſed ſana non admittebat conſilia, etſi multis ſingulis diebus in exercitu fame ac frigore morientibus.

Intereà Heluetij ac Rhenani ad quindecim millia parant Nancæo ſuccurrere.

Intereà Heluetij ac Rhenani ſollicitatione Ducis Reineri quindecim circiter bellatorum millia coëgerant, Rege ſingulis clàm aureum lilium numerante, ac pro reliqua ſolutione fideiubente: ſicque Dux Reinerus confœderatis iunctus, inſtantibus Ianuarij Kalendis anni 1477. caſtra Beneuillæ locat, poſtero die ad Fanum D. Nicolai,

1477 quod haud procul Nancæo diſtat; vnde Nonis Ianuarij, vt oppido de rebus neceſſariis prouideat, aut cum Audace confligat, inſtructa acie Nancæum rectà pergit. Audax de hoſtium aduentu certior factus, Præfectos, quod ab aliquot annis non conſueuerat, ad conſilium vocat. Prudentiores vnanimi voce ſuadebant, caſtra Ponmuſſonium mouere,

Reiicit Audax ſanum conſilium plurium de differenda pugna.

ac exercitum proximis in oppidis caſtelliſque, vſque ver proximum diuidere. Germanos enim Lotharingici auxiliares, importato Nancæi commeatu, brumæ diebus loca de præſidiis ac commeatu prouiſa non obſeſſuros, ſed domum vitatis frigoribus dilapſuros, nec facilè iterùm coïturos Ducis Reineri cauſa pecunia inopis.

Confligit cum vix duobus millibus ſanis contra quindecim millia.

Salubre conſilium altus Audacis animus contemnens, ex Campobachij ſententia inſtructa acie, paucos valetudinarios recentibus ferocientibuſque obiicit hoſtibus. Vix enim decem virorum millia in exercitu habebat, è quibus duo tantùm millia ſana benéque armata erant, quæ in fronte contra quindecim

Germa-

Germanorum millia collocat, quemadmodum Oliuerius Marcanus, Audaci tunc inter domeſticos ſeruiens ac pugnæ præſens, in Annalibus ſanctè affirmat. Defendebant ſe Burgundi aliquamdiu pro paucitate ſtrenuè, nec in fugam agi potuerunt, priuſquam Campobachius proditor (de cuius exitu, in filia Audacis) quadringentis ſuis cum Italis ad hoſtes tranſiiſſet; tum, pulſis ceteris, Eptingemius Germanus à ſiniſtro latere pedites Burgundos inuadit, ac poſt breuem pugnam, equitum clade territos in fugam ruptis ordinibus agit. Audax vniuerſi exercitus diſſipatione motus, cùm fruſtrà ordines retentare ac fugam ſiſtere, ſæpiùs inuadentem feriens hoſtem, eſſet conatus, ab omnibus ſe fermè deſertum conſpiciens, vi per vrgentes aliquot erumpens hoſtes, conſulere ſibi conatur. Sed cùm paucis comitatus Nobilibus viris ad Fanum Ioannis Rhodij, haud procul Nancæo, perueniſſet, ac equo calcaribus concitato obuium torrentem ſaltu tranſilire vellet, eo præ laſſitudine ad ripam offendente, in torrentem cadunt, ſequebanturque eum multi, ſed quis eſſet ignorantes; è quibus Claudius Baumontius Nobilis Lotharingus inter pedites militans, ſurdus, atque ita quæ inclamabantur non intelligens, equi iacentis clunes infeſta hallebarda tanta vi reiterato aliquoties impetu verberat, vt fruſtrà ſurgere conatus ephippio Audacem armis grauem eiicere cogeret; inque eum deinde Claudius cruento conuerſus telo, repetitis ſæpè ictibus, eodem in loco iacentem mactat, ſuperuenienteſq; Germani pedites ignoto cadaueri arma veſtimentaque detrahunt. Iacebat Audax nudus ignotúſque, ac haud procul eo Ioannes Rubenpræus Contaius, Viuilla, aliquótque alij domeſtici eius Nobiles, viri fortes, tertio primùm à pugna die cogniti, tribus in corpore Audacis magnis vulneribus repertis, vno cæſim ab aure vſque ad dentes, & aliis duobus circa femora punctim hallebarda inflictis. Periere ſimul è Burgundis circiter tria virorum millia: capti verò Nobiles hi; filij Rottelini ac Naſſouij, Comes quidam Anglus, Crouiacus, Chimaus, Galeottus, Antonius ac Balduinus Audacis fratres nothi, Iodocus Lalanus admodum ſaucius, Oliuerius Marcanus Hiſtoriographus, Montaguris ac Montfortius. Cecidit Audax Nonis Ianuarij, anno eius ſæculi ſeptuageſimo ſeptimo ineunte, vt nunc cõputamus, ſeu ſeptuageſimo ſexto exeunte ad Paſcha, more tunc recepto, annos natus quadraginta quatuor, menſem vnum, dies 25. Poſt triduum vix agnitus per Medicum ſuum & Amanuenſem captiuos (ita facies totumque corpus frigore ac tabe fœdata erant) iuſſu Reineri Ducis in primario Nancæi templo, ante ſummum altare D. Georgio ſacrum, ſepultus eſt, iuxtaque eum, qui vnà ceciderant viri Nobiles; erectaque ab eodem Reinero tumba, & ſuper eam imago Audacis, additis natalium inſignibus, vt etiamnum hodie apparet: adfixaque

Equo ceſpitante præ laſſitudine Audax torrenti armatus immergitur.

Ignotus occiditur & ſpoliatur.

Periere vnà cum eo circiter tria virorum millia, capti etiam plurimi.

Poſt triduũ vix agnitus Nancæi ſepelitur.

fixáque Epitaphia varia, inter alia hoc breue non inconcinnum:

Eius tumba & Epitaphium.

Te pacis piguit, te tæduit atque quietis,
Carole, ſicque iaces? iamque quieſce tibi.

Poſteà à Carolo Quinto eius oſſa Lutzenburgum deuecta, eius ſoror Leonora demum Brugis Flandrorũ in Choro templi D.Mariæ oſſibus filiæ eius Mariæ coniunxit. Sub huius Principatu anno 1474. initium habuit Carthuſia Louanienſis. Fundum & primas officinas dedit Walterus Waterlet Prępoſitus Malbodienſis. Promouerunt inſtitutum Margareta Audacis vxor anno 1489. & Maria vidua Marchionis Arſchoti.

Carthuſia Louanienſis huius tempore inſtituta.

MAXIMILIANVS
CVM MARIA
FILIA SVPERIORIS,
XL. BRABANTIÆ
III. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annos quinque, hebdomadas vndecim.

Compellere nititur Rex Franciæ Mariam viginti annos natam, ad nuptias filij ſui octennis.

CAESO ad Nancæum Carolo, paternas ditiones Maria filia hereſque vnica adiit, ſed magnis multiſque calamitatibus priùs exercita. Nam præter quòd dolor immenſus eſſet, patre tam ſæua morte ſublato, ipſaque nondum nuptui tradita, mox hoſtes ſenſit qui vel maximè ſolatio auxilioque eſſe debebant. Nona ſtatim Ia-
1477 nuarij anni 1477. cùm quarta eiuſdem menſis pater Audax cecidiſſet, Francorum Rex Ludouicus, qui eam è ſacro Fonte ſuſceperat, cum quo & pater anno 1475. inducias pepigerat in annos nouem, pupillæ prouinciis inhians, eamque ad filij ſui octennis nuptias, cùm ipſa nata eſſet annos circiter viginti, compellere nitens, inter cetera hæc ad Tramulium Lignij Comitem ſcribit: Amiciſſime Comes, litteras tuas, quæ de rebus me magnis audituque gratiſſimis ſummopere delectarunt, accepi. « Tempus eſt omnes animi corporiſque neruos intendas, vt Ducatus Comita- « tuſque Burgundiæ tua prudentia voluntariam mihi deditionem faciant: « decreuiſſe enim me vt nuptiæ inter cognatam Mariam ac filium Carolum

Docet id epiſtola ipſius Regis, pluraque etiam alia.

MAXIMILIANVS ET MARIA, XL. BRABANTIÆ III. BELGII VNITI PRINCIPES.

lum primo quoque tempore effectum ſortiantur. Sed caue Comes, in « Burgundiam cum armata manu proficiſci, niſi certò tibi de Audacis « morte conſtiterit. Pleſſio, nona Ianuarij 1477. Vtque hæc conſequeretur, « certis locis & interuallis tunc primùm ab eo (teſte Cominæo) diſpoſiti ſunt celeres equi. Hinc ergo partim aſtu partim armis, deficiente etiam ad Francorum Regem Ioanne Challonio Aurantiæ Principe, tota ferè Burgūdia non multò pòſt à Rege aut capta aut vaſtata eſt. Nec mitiores Mariæ fuêre Gandenſes dicam, an Ordines ibi congregati, quibus Maria vndecima Februarij, ipſo inaugurationis die, ea priuilegia concedere coacta fuit, quæ ſucceſſores eius tamquam extorta, & contra Principis dignitatem, reſciderūt. Miſſi ſunt eo tempore Legati ad Franciæ Regem, cùm Gandenſes apertè rebellantes, Maria in poteſtatem redacta, Flandriæ gubernationem inuadere nomine trium ditionis Ordinum auderent, Mariam cogentes, vt priuilegia ab auo Philippo patreque Carolo vrbi ob rebellionem erepta ſtatim reſtitueret. Per idem tempus Rex Ludouicus, iuſto exercitu collecto, in Atrebates mouet, ſpe potiundæ Arteſiæ ac Hannoniæ. In itinere ei portas aperiunt Hannum, Chaſteletum, Fanum D. Quintini, aliaque ad Somonam oppida Burgundo oppignorata. Occupat aſtu paulò pòſt quoque Tornacum ciuitatem tunc liberam. Præerat eo tempore Atrebatenſibus Adolfus Cliuius, qui certior de Audacis morte factus, ad Ducem Mariam Gandaui inuitè habitantem contendit, relicto Atrebati proditore Creueceurio, de cuius animi mutatione nil metuebat, quòd ante paucos dies cum ceteris Proceribus Mariæ ſacramentum dixiſſet, cuius opera Rex minori oppido potitus, alteram oppidi partem deditione quoque non multò pòſt accepit, hac lege; tantiſper eum Dominum agnoſcant, dum Maria filia eius nupſerit, vel clientale ſaltem iuramentum præſtiterit, liberi intereà ab omni militari præſidio. Iter facienti deditionem quoque Atrebatenſium conditionibus faciunt Lenſij, Bethunij, Terwanenſes ac Heſdinij. Dux Maria Regem contra omnem æquitatem ruptis induciis prouincias ſuas occupare conſiderans, ad eum pro pace miſerat Cancellarium Hugonetum, & Imbercurtium cum aliis. Rex mille artibus aggreſſus erat, vt deſerta Maria, ſibi ſacramentum dicerent. At illi nil facere nec promittere volebant, niſi matrimonium Maria cum filio eius Carolo contraxiſſet. Tandem has proponit pacis iniquiſſimas conditiones: Nubat cognata « Maria filio meo Carolo, omnia ei ſarta tecta manebunt. Si propter filij « mei pueritiam huius non eſt animi, cedat mihi meiſque ſucceſſoribus in « perpetuum Ducatum Comitatúmque Burgundiæ, Bolonienſem ac A- « trebatenſem. Reddat oppida omnia ad vtramque Somonæ ripam ſita. « Perſoluat mihi in numerata pecunia ſexcenta millia aureorum liliorum. «

Tunc primùm diſpoſiti celeres equi, teſte Cominæo.

Gandenſes quoque rebellantes, Mariâ in poteſtatem redactâ, quiduis ei extorquēt.

Iſthic Francus multa oppida ei adimit; occupans etiā Tornacum tunc liberum.

Occupat item Atrebatum, Lenſium, Bethuniā, Tervvanam Heſdinium.

Legatis ad ſe miſsis proponit Rex has iniquiſsimas conditiones.

Datis

„ Datis vadibus promittat,ſe ſine meo cõſilio nec permiſſione viro nuptu-
„ rã. Gandenſes quoque,amiſſo Atrebato & aliis,Flandriæ timentes,ad Regem Legatos deſtinant,petentes à bello deſiſtat,quòd Maria Belgarũ negotia in Ordinum poteſtate conſtituiſſet. Negat id Rex, litteriſq́; partim à Duce Maria partim Viduæ Audacis manu,partim Adolfi Cliuij digitis ad ſe exaratis docet Mariam Belgarũ negotia conſtituiſſe arbitrio nouercæ Margaretæ, Imbercurtij, Hugoneti,ac Adolfi Cliuij. Traditæ ſunt illis eæ litteræ,quibus Gandauum allatis, plebs furibunda Imbercurtiũ ac Hugonetũ in vincula coniicit,clamitat eos proditores,ac Franco ſtudere, cædis quoq; Audacis nõ miſſa pecunia nec milite cauſam dediſſe. Admouentur primùm tormẽtis,deinde gladio,Maria per alios primùm,deinde & per ſe (ô dura pectora!) in omnium conſpectu paſſis crinibus cumq́; multis lacrymis fruſtrà pro iis deprecante: quæ tam indigna tantorũ virorum cædes ita omnes probos affecit,vt nihil ſalutarius Reipub. quàm procuratas quamprimùm Mariæ nuptias exiſtimarent. Dum Rex Ludouicus hac ratione Burgundiam,Arteſiam ac Picardiam inuadit, Flandri eius claſſico excitati ad arma, Ducibus Gandenſibus ac Brugenſibus cõcurrunt, armatiſque circiter viginti virorum millibus eis Adolfum Geldriæ Ducem (de quo ſuprà ad annum 1472.) Cortracenſi carcere eductum præficiunt. Ducit Gelder Flandros Tornacum,vt, eiectis Francis, Flandriæ agros ab eorum populatione liberaret. Locat caſtra ad pontem Deſpierres,ſummopere pro decore annitẽs,quòd ſibi viduo Flandri Mariæ nuptias, inuitis etiam omnibus, promiſiſſent. Nocte quadam Gelder ſuburbia incendit;cúmq; circiter auroram fruſtrà hoſtem expectans diſcederet,Franci magna manu erũpentes,poſtremos cædunt. Gelder Flandris euadendi ſpatium daturus, cum paucis vim Francorum ſuſtinet;ſed tandẽ à maiori parte deſertus, à Franciſco Sauuagero infeſta lancea equo deiicitur. Defendit ſe pedes aliquamdiu ignotus,donec eum pluribus inuadentibus eodem loco interficitur. Moribundus bis alta voce Gelriam inclamat, ſicq́; cadauer Tornacum auectum cùm nemo redimeret, ibi à Francis ſepultũ eſt. Exinde Catharina interfecti Adolfi ſoror, pulſis tota Gelria Præfectis ab Audace conſtitutis,adiuuante Borbonio Leodienſiũ Antiſtite,Caroli pueri Adolfi filij auũculo,omnes in verba pueri Caroli, etſi apud Mariam detẽti,adigit, diſſimulante his difficillimis temporibus Maria;atq; adeò manſit exinde dicta Catharina in Geldriæ gubernatione,donec Carolus multò pòſt,vt ſuo tẽpore narrabimus,amitam eo onere liberaret. Tandem ergo ſeriò agunt Belgarũ Ordines de Mariæ nuptiis. Miſerat non ſemel Cæſar Fredericus III. ad Belgarũ Ordines,vt Mariam filio ſuo Maximiliano acciperet;ſed demum menſe Iunio honeſtiſſimam ad ipſam Ducẽ Mariam, ac congregatos cum ea Ordines,deſtinat Legationem,

Augẽt malum Gandenſes ſua proteruia.

Imbercurtius ac Hugonetus à Gandenſibus gladio admouentur,fruſtrà pro iis publicè deprecante Maria.

Flandri rebelles Geldrum carcere exemptum ſibi Ducẽ conſtituunt.

Interficitur idem Gelder à Francis in pugna ad Tornacum.

Agitur ab Ordinibus Belgicis de Mariæ nuptiis.

Venit in Belgium inſignis Legatio pro Maximiliano Imp. filio, cui dudũ Maria dicebatur deſponſa.

tionem, Archipræſules Moguntinum ac Treuerenſem, Antiſtitem Metenſem Gallica loquentem lingua, Ludouicum Bauarum, & alios. Admiſſi Gandauum Legati (fruſtrà renitente Philippo Cliuio, qui & ipſe procum agebat) cùm in conſpectum Mariæ totiúſq; Concilij veniſſent, omnium nomine Antiſtes Metenſis verba facit; docet Carolum Audacem ac Fredericum Cæſarem, facta ad Nuſſium pace, de Mariæ ac Maximiliani nuptiis tranſegiſſe; ac tandem litteras ſuauiſſimas ipſius Mariæ Maximiliano idem confirmantes, ſimul cum arrha adamante ingenti, aureo annulo incluſo, proferens, quàm officioſiſſimè nomine Archiducis Maximiliani rogat, dignaretur Dux Maria datæ fidei ſatisfacere; eademque Legati Ordinibus Belgicis hac de cauſa Louanij congregatis proponunt. Ordines de voluntate Mariæ, ac qui cum ea erant Procerum inſtinctu, communi aſſenſu in nuptias deſcendunt, mittuntque cum Cæſaris Legatis Balduinum Lanoium, qui hæc Cæſari eiuſque filio nuntiaret, Bauaro poſt paucos dies ſemiarmato Principum more Maximiliani nomine cum Maria concumbente. Exinde Maximilianus, liberato è Nancæanæ cladis captiuitate Comite Chimao, in Belgas ſplendidiſſimo cum comitatu proficiſcitur. Aderant Archipræſules Moguntinus & Treuerenſis, Marchio Badenſis, Brandenburgius, Albertus Saxo, Dux Iuliæ, Antiſtes Metenſis, Lantgrauius Haſſiæ, cum multis aliis. Singulæ Belgarum ciuitates Coloniam vſque Agrippinam Legatos cum donis obuiàm miſêre, nec indonatus per Germanorum vrbes iuit. Tandem 17. menſis Auguſti Gandauum perueniens, ſalutata deſideratiſſima ſponſa, omnibuſque aulicis, poſtridie 18. Auguſti, præeunte Antiſtite Tornacenſi, eam in vxorem duxit. Miſſæ ſacrificium à Legato Summi Pontificis maxima ſolemnitate fuit peractum. Paucis deinde diebus nuptiis datis, ad conſtituendum Reipublicæ ſtatum, reſiſtendúmq; Francis ex Ordinum ſententia animum adiicit. Initio menſis Septembris Egmondæ Dominum Valenchenas cum 100. equitibus Germanis mittit. Iungunt his Antuerpiani ſuo ære conductos viginti equites, ac trecentos pedites ſclopetarios, cum quatuor tormentis campeſtribus: atque interim Maximilianus, data acceptáque fide, in Principem à Brabantis, Flandris, ac Hannoniis inauguratur, ſolitis cærimoniis primariis in ciuitatibus celebratis.

Datur conſenſus in nuptias.

Maximilianus, ducta Maria, mox animum adiicit ad conſtituendum ſtatum Reip.

1478 Ineunte anno 1478. leuibus præliis Belgæ contra Francos aliquoties feliciter pugnarunt. Circa feſtum Paſchatis Maximilianus Middelburgij Zelandiæ inauguratur, aderántque & Hollandiæ Ordines; manſitque ibi ſeptimanis ſex, fruſtrà conciliandis Hauckiis & Cabelliauiis operam impendens. Paulò pòſt Brugis Ordinem Aurei velleris ipſe accepit, & aliis deinde impendit; cùm intereà tertio Kalend. Maij Francorum Rex Condæum Hannoniæ oppidum obſidet.

Condæum Hannoniæ à Franco obſidetur.

obſidet. Præerant Condæo Mingouallius ac Freſnæ Dominus præſidio vigintiquinque lancceariorum equitum ac octoginta peditum, quibus iuncti fideles ciues vix ſimul trecentorum virorum numerum implebant. Habebat in exercitu Rex circiter viginti millia pugnatorum. Quatiuntur muri quatuordecim maioribus tormentis, continuis viginti octo horis. Ruinæ ingentes inuitant Francos ad irruptionem; ſed Mingouallius nuſquam auxilium proſpectans, ne ſuos temerè certæ morti obiiceret, Kalendis Maij ea lege deditionem facit, vt qui exire vellent, ſaluis rebus omnibus poſſent; qui manere cuperent, tutò idem liceret. Dediderunt ſe quoque Francis Bieſium, Briſolium, Eſtrambruga, Haurechium, Treſlonga, Boſſuum, ac circumiacentia Condæo caſtella. Eodem tempore Tornaco ac è vicinis præſidiis collecti octingenti circiter equites Franci, Flandriam Audenardam vſque populantur: quos excipientes Dudſellius & Auricanus cum octingentis peditibus ad pagum Egenium, prædam eripiunt, quadringentis partim cæſis, partim captis; cecidere è Belgis tantùm triginta. Intereà Maximilianus quatuordecim virorum millibus è Belgis in vnum coactis, hiſque duobus Germanorum peditum millibus iunctis, in hoc totus erat, Regem Francoſque Hannonia pelleret. Ab alia parte Iacobus Romontij Comes ac Philippus Cliuius, collectis quatuor virorum millibus, recipiunt Boſſuum, Treſlongam, Haurechium, ac Villam. Maximilianus cum exercitu Criſpinum proceſſit, cuius metu circa Kalend. Iunias non Condæum ſolùm, ſed etiam Queſnoium, Bochainum, & caſtrum Antoignij Franci deſerunt. Erat hoc tempore Rex Francorum Cameraci, qui & hinc ſe ſuoſque non multò pòſt deduxit, ſiue Imperij Germanici reuerentia, ſiue quacumque alia de cauſa: interim feruebat adhuc Burgundia conflictibus; Gelri etiam Duce Meurſio bellum Hollandis, Brabantis ac Cliuiis, quod biennio durauit, inferunt. Eodem ferè tempore Maximilianus, reſtituta Leodienſibus Cruce (quam Picon vocant) ab Audace illis ablata, non parum re parua infeſtos eorum animos ſibi deuinxit. Hoc anno nono Kalend. Iulij natus eſt Brugis Maximiliano filius, de quo eſt hoc rude metrum numerale:

Idem deditur Frãco, cum vicinis caſtellis.

1478

Maximilianus collecto iuſto exercitu Franco obuiàm proficiſcitur.

Recuperat pleraque in Hannonia. Etiam Cameracum à Franco deſeritur.

OMnIbVs aCCeptVs regnat noVVs eCCe phILIppVs.

& quarto Kal. Auguſti à ſacro eum Lauacro ſuſcepêre Margareta Audacis vidua, Adolfus Cliuius Rauaſtainæ Regulus nomine Cæſaris, & Lutzenburgius D. Pauli Comes nomine Henrici VII. Anglorum Regis. Et exinde fiunt inter Regem Ludouicum & Maximilianum induciæ in annum, quæ initium ſint habituræ 15. Kal. Auguſti ea lege, Rex vt Maximiliano reſtitueret ante finem primi menſis quidquid in Comitatu Burgundiæ ac Hannoniæ occuparat: (quod quamquam ægrè, tandem Rex conſen-

Naſcitur Mariæ filius Philippus, & induciæ fiunt cum Franco in annum certis legibus, & ſpe pacis.

conſentit, Germanos ac Heluetios veritus, quibus parum placere ſciebat, vicinum ſibi Burgundiæ Comitatum Francicis ditionibus iungi.) Ceteræ verò ditiones eo manerent ſtatu quo erant, donec ſex viri ab vtraque parte Tornacum miſſi de abſoluta tractaſſent pace. Denique Rex Tornaco præſidium deduceret, vrbemque liberam relinqueret. De pace Francis non comparentibus, nil actum eſt.

Tornacenſes liberati Francico præſidio cum Maximiliano trãſigunt.

Tornacenſes Regio liberati præſidio, menſe Nouembri cum Maximiliano tranſigunt, pollicenturque ſe Francicum ampliùs non admiſſuros militem. Varia his duobus annis exigua prælia, atrocia tamen, inter Belgas, Francos, vicinaſque nationes, mari extitêre. Sed ſub finem huius anni Belgæ, pulſis piratis omnibus, repreſſiſque Francis, maris imperium obtinuere. Bello inter Francos

1479 ac Belgas ad tempus ſopito, diſſidium aliunde exarſit.

Tumultuantur Gandenſes contra vrbis Rectores ob vnum teruncium ſingulis poculis cereuiſiæ impoſitum.

Gandenſes enim menſe Februario anni 1479. contra vrbis Rectores arma ſumunt, quòd teruncio ſingulum cereuiſiæ poculum onerasſent. Arma vtraque pars capit, pugnatur diuerſis vrbis locis, cadunt è plebe triginta quinque, capiuntur multi, pars capite plectitur, alij exſilio multantur.

Franco non præſtante quæ promiſerat, iterùm vtrimque vis bellica.

Intereà Franci, quod promiſerant lege induciarum, præſidia ex aliquot Hannoniæ caſtellis non deducebant. Quare Boſſuij ac Harciæ Domini Sellam inuadunt, Francoſque deditionem facere cogunt, vlteriuſque progreſſi occupant Creuecœurium, Oſinum, Eſnam, Leſdaignum, Honecurtum, adiutique auxiliis Philippi Cliuij ac Ioannis Lutzenburgij Bochainum quoque recipiunt, Baureuorium deſertum reperientes, præſidio firmant. Franci ex aduerſo circa Iunij Kalendas ſeptingentos equites cogunt, pedites multò plures, Duceque Creuecœurio recipiunt Oſinum, Creuecœurium, Leſdaignum, Eſnam ac Baureuorium, Bochainum fruſtrà tentant. Et hæc dum fiunt, induciæ tamen violatæ non dicebantur. Sub finem induciarum Maximilianus conſiderans Regem à pace abhorrere, ad Fanum D. Audomari profectus, exercitũ colligit, ita vt, delectu habito, circiter viginti octo millia bellatorum recenſeret.

Obſidet Maximilianus Terovvanã, etſi 400. equitibus & 1500. peditibus munitam.

Mouet ſexto Kal. Auguſti Terowanam verſus inſeſſam præſidio 400. galeatorum equitum, & 1500. balliſtariorum peditum. Vbi dum Maximilianus neceſſaria ad expugnationem parat, nuntiatur Francos ductu Creuecœurij iuſto cum exercitu ad ſoluendam obſidionem properare, eſſeque in pago Blangenſi. Quare Maximilianus exercitum in vnum locum contrahit, maiora tormenta ad oppidum Airam deuehi iubet, minora in pugnæ vſum ſeruat. Irridebant Terowanenſes, quaſi aduenientibus Francis fugam circumſpiceret. Sed ille ponte reperto, eoque quatuor millibus Flandrorum munito, generosè viginti nondum annos natus contra Creuecœurium proditorem (vide ſuprà ad annum ſeptuageſimum ſeptimum) nequidquam colles duos Enguinenſem ac Guine-

Guinegatam inſedentem in aciem prodit. Habebat Creueceurius circiter tria millia equitum, quatuordecim millia peditum, ac ſex millia ruſticorum. Secunda erat poſt meridiem hora, calor intentiſſimus, ardor ab vtraque parte pugnandi maior. Pugnatur aliquamdiu acerrimè. Sed Francorum equitum multitudine oppreſſi equites Belgici, tandem fugam Airam verſus arripiunt. Inſequitur eos Creueceurius ac Torcius cum tribus equitum turmis longiùs quàm exercitus Ducem decebat. Maximilianus, equitum ſuorum conſpecta fuga, peditum phalangem, cui ſe iunxerat, promouet, ac primus fortiter lanceam pedeſtrem in ſtrenuum equitem Britonem nomine Alexandrum rumpit, eumque equo deiectum propria manu capit. Creueceurius ac Torcius, è prima equitum Belgarum inſecutione reuertentes, ſperabãt eumdem aliarum acierum ſucceſſum ſe reperturos. Sed in haſtatos incidentes Flandrorum pedites, pars maior capitur, aliquot cæduntur, pauci cum Ducibus effugiunt. Inſequebantur Auſtriaci, Belgæ ac Burgundi, fugientes ad portas vſque Fani D. Pauli, Heſdini, Dorlani, & vicinorum locorum; ſed pauci equites, qui viginti octo horis ex equis non deſcenderant, inſuperque & cladem acceperant, pediteſque laſſitudine & ſudore fluentes reficiendi neceſſariò eodem erant loco. Requieuit igitur Maximilianus ea nocte in caſtris & tentoriis Francorum: durauerat enim pugna ab hora ſecunda pomeridiana vſque ad octauam veſpertinam. Poſtero die Airam peruenit. Creueceurius diſperſas in vnum colligens copias Blangeſij manſit, ſummoque manè Heſdinum venit. Periêre è Francis circiter nouem virorum millia, ac inter hos Peureuſij Comes, Argentellius, Bauoſius, Torcij Legatus, Dordanus, Brecquius. Capti ſunt perpauci. A parte Maximiliani, Romontij Comes in dextro crure fuit vulneratus, Cruningius duos ſub ſe perdidit equos. Equites Belgæ deſiderati ducenti, ac inter hos Iacobus ac Antonius Halwini, Rudlederus, Ardenburgius, Parweſius, Rotſelarius, ac aliquot alij viri Nobiles. Pedites cecidere perpauci, eorumque conſtantia victoriam Maximiliano parauit. Contigit hæc pugna, dicta Blangiaca, Vieſvilla & Guinigatæa, à vicinis locis, 7. Idus Auguſti. Menſe Septembri, in vnum coactis mille equitibus ac peditum ſex millibus, Romontij Comitem Maximilianus ad obſidendum Maubonium caſtrum munitiſſimum à prædonibus inſeſſum mittit. Poſt varias oppugnationes arbitrio Romontij ſe dedentes, pars ſeminuda dimittitur, pars ad arbores ſtrangulatur. Hinc Lilerſium Romontius peruenit; ſed propugnatore non inuento, ignem tectis iniiciens, ad Maximilianum cum copiis venit, qui cum altera exercitus parte ad Fanum D. Pauli caſtra habebat. Hoc enim oppidum bis mille ducenti Germani Francorum Regi militantes cuſtodiebant. Exit pars alacriter, expe-

Pugnatur aliquamdiu acerrimè dubio Marte ad Guinegatam, non procul à à Blangio pago.

Tandem victoria ad Maximilianum inclinat.

Pugnatum à ſecunda pomeridiana vſque ad octauam veſpertinam, cæſis circicer nouem millibus Francorum.

Maubonium caſtrum in poteſtatem Maximiliani venit, hinc & Lilerſium.

Vtrimque deprædationes & velitationes.

experiuntur cum Belgis vires, diſcedunt paucis vtrimq; deſideratis æquo Marte. Hinc Belgæ ad Atrebatenſium vſq; portas nemine cōtrà exeunte excurrunt, mille artibus Francos ad pugnam fruſtrà irritantes. Dimiſſo igitur Maximilianus exercitu, veteranos in præſidia diſtribuit. Tunc Franci hinc inde ab Hannonibus & Flandris prædas agunt, Chimaenſes vice verſa ditionem Leodienſem tamquam Francis fauentem depopu-

1480 *Naſcitur Mariæ filia Margarita.*

lantur. Anno 1480. menſis Ianuarij die decima, parit Bruxellæ Dux Maria filiam Margaritam. Suſcepere eam è ſacro Fonte Margareta Eboracenſis Audacis vidua, Anna Burgunda Rauaiſtainij vxor, ac Ioannes Challonius Aurantij Princeps dudum ad Mariam reuerſus. Huius quoque anni initio Ioannes Carodoletus, Schampuanſij Dominus, Burgundiæ fit Cancellarius in locum Gulielmi Hugoneti à Gandenſibus interfecti, Aurantij Principe ægerrimè eius promotionem ferente. Petierat enim ſæpiùs eamdem dignitatem pro Guilielmo Rochefortio, qui poſteà

Gandenſibus iterùm tumultuātibus, Maximilianus iratus inde diſcedit, primò Mechliniam, inde in Hollandiam.

Franciæ Cancellarius eſt factus. Vere huius anni Gandenſes Ordinum Flandriæ conſenſu, maximeque Dudzellæ Domini inſtinctu, Maximiliano leges ſumptuarias, quibus familiam inſtituat, ditioneſque regat, ſcribere auſi ſunt, complures in exilium agentes, qui ab eo dignitatibus ornati, diu probè recteque muniis functi fuerant: qua inſolentia grauiter offenſus, cum vxore Maria vrbe diſcedens, Mechliniam contendit; eaque ibi relicta Bredam eſt profectus, inde Gertrubergam, conſcenſaque naui Roterodamum venit, vbi in morbum incidens, adeò grauiter aliquamdiu laborauit, vt Medici de vita deſperarent. Sed tandem na-

Rex Francorum inuadit ditionē Lutzenburgenſem.

tura morbum ſuperante, conualuit. Exinde Francorum Rex circiter viginti virorum millia in ditionem mittit Lutzenburgenſem, Duce Carolo Amboſio: qui primo impetu Vertonium expugnat, præſidiariiſq; partim cæſis partim captis, paulò pòſt Iuoſium per deditionem accipit, ac in Franciam cum copiis reuertitur. Sub huius anni finem Wolfardus Borſelius Hauckicæ factioni fauere repertus, præſertim ob non ſedatam tumultuationem, quam ij præſente Borſelio in Haga-Comitis excitarant, iubente Maximiliano, in præſentia Adolfi Rauaſtainij & Ioannis Egmondij, in oppido Gorichemio gubernationi Hollandiæ Zelandiæque renuntiare cogitur, ſucceditque ei Iodocus Lalanus. Vere an-

1481 *Hauckios ſeditioſos in Hollandia Maximilianus caſtigat, inde in Frācos tendit.*

ni 1481. Maximilianus iterùm in Hollandiam profectus, bellum Hauckiis infert. It cum eo Salezarus, Fani D. Martini Dominus, Habartus, ac alij Nobiles præfecti. Capiuntur capita aliquot Hauckiorum ac ſecuri percutiuntur. Vrbem Leidanam in quinquaginta millia florenorùm condemnat, quòd ſine cauſa Hauckios admiſiſſet. Exinde ex Hollandia contra Francos proficiſcitur. Expugnat, diripit, ac exurit Baumontium Hannoniæ. Arx, cùm aliquamdiu tenuiſſet, tandem quoque deditio-

nem

nem facit. Sed vix inde cum exercitu diſceſſerat, quin ſtatim Belgæ à Francis pellerentur, quòd iterùm Maximilianus in Hollandiam contra Hauckios omnia perturbantes proficiſci eſſet coactus. Roterodami ac Goudæ honorificè admittitur, tum Audewateræ ac Leidæ, capite hîc puniens Theodoricum Potterum, auctorem vt Henricus Brouchuſius Geldrico cum præſidio in ciuitatem Hauckiis auxiliaturus admitteretur. In profeſto Paſchatis Hagam-Comitis venit, indeque poſt octo dies Dordracum, quod Egmondius non ita pridem, eiectis Hauckiis, aſtu occupauerat, nauem velut ſolis ſaligneis viminibus (intus latente milite) onuſtam portui inuehi curans.

Ex Gallia redire cogitur, iterùm tumultuãtibus Hollandis.

Rebus Hollandicis ex animi ſententia confectis, Maximilianus Nonis Maij Boſcoduci numerum Equitum aurei Velleris ſupplet; filiumque Philippum trimulum Equitem creatum aureo torque condecorat. Venerat & Maria vterum gerens Buſcoducum, vt cum marito inauguraretur; vbi cùm ſcena lignea rumperetur, Maria tamen omnéſq; qui in ſcena ſtabant ruentes nihil ſe læſerunt. Pridie Kalend. Iulij annuæ inter Francos ac Belgas inducię publicantur: quæ ita ſcilicet ſunt ſeruatæ, vt intereà ab vtraq; parte tamen miles à prędationibus non abſtineret.

Maximilianus filium Philippum trimulum Buſciducis Equitem creat.

Sub idem tempus Geldrij, præcipueq; Neomagenſes, Brabantinorum Hollandorúmque agros continuis incurſionibus vaſtabant, Meurſio eorum nomine cum Cliuio bellum gerente. Cauſas vide ſuperiùs anno ſeptuageſimo ſecundo & ſeptimo.

Geldri Brabantiæ & Hollandiæ agros incurſant.

Quare Maximilianus cum mediocribus contra eos copiis profectus, variis locis minutis præliis Geldros fundit, ſed nullibi maiore incommodo quàm iuxta Wageningam: qua pugna quingenti ciues Neomagenſes, exceptis exteris, periêre; capti ſunt multò plures. Domiti Neomagenſes ceteríque Geldri cum Maximiliano tranſigunt, omneſque ſe eius poteſtati, exceptis Venneloniis, committunt. Proficiſcitur Maximilianus cum vxore Neomagum, ac in Geldriæ Duces inaugurantur. Idem fit Zutfaniæ: præficitque Geldriæ ac Zutfaniæ Adolfum Naſſouuium à Viſba; qui (vt poſteà narrabimus) non probè hoc munere eſt functus. Vxore Maria Bruxellam remiſſa, Rurmondæ militem cogit, ac Venneloum obſidet. Cúmque muri tormentis diſiecti militem ad irrumpendum inuitarent, emiſſis Vennelonij Legatis, honeſtis legibus deditionem faciunt.

Domiti Geldri Maximilianũ cum vxore recipiunt, tardiùs tamen aliis Venlonij.

Inde dimiſſo milite, Maximilianus Antuerpiam venit, vbi ab ignotis aliquot circa veſperam occiditur Dudzellæ Dominus, ſummus Gandenſium Balliuus, poſtremæ Gandenſis ſeditionis caput, eáque de cauſa plebi gratus; quæ, eius morte intellecta, alium ſeditionis ducem circumſpicit, cauſámque quærens, mox vrbe ac Flandria exulare iubet Gasbechi Dominum, multóſque alios claros nobiléſque viros. Poſtridie Kal. Septembris naſcitur Bruxellæ Maximiliano filius Franciſcus, qui vigeſima

Pergunt tumultuari Gandenſes, proſcripto etiam Gasbechi Domino & aliis.

tertia Decembris ſequentis obiit. Exinde Franci occupant oppidum Cambreſiacum haud procul Cameraco ſitum, inde Condæum vſque ad Scaldim excurrentes. Erat hoc tempore Maximilianus cum vxore Brugis. Exit illa cum Nobilium virorum ac virginum comitatu ad venationem, inſpectura hierofalconum ac accipitrum, quibus plurimùm delectabatur, artem ac ſolertiam. Inſidebat noto aſturconi, admodum animoſo ac feroci. Cingula quæ ſellam ſeſſoriam ſtringebant, dum incitatus aſturco ardentiùs fertur, inter currendum ſoluuntur. Labitur ſupina equo Maria in tergum, læditque coſtas adeò grauiter, vt poſt tertiam ſeptimanam decumbere cogeretur. Hactenus enim vim mali diſſimulando nemini aperire, mariti cauſa, fuerat auſa. Tandem accedente continua febri, quinto Kal. Aprilis anno 1482. in ciuitate Brugenſi Deo animam reddidit, quartùm grauida, ætatis anno vigeſimo quinto, incredibili cum dolore Maximiliani. In ipſo enim iuuentæ flore ac vigore conſtituti, inuicem tenerrimè adamabant; adeò vt Maximilianus per omnem vitam cùm de ea mentionem inferret, aut fieri audiret, à lacrymis aut ſuſpirio abſtinere non potuerit. Fit viduus anno ætatis vigeſimo tertio. Conditur Maria ſumma cum celebritate Brugis, in templo, vt petierat, diuæ Virginis Mariæ, tertio Nonas Apriles. Cor Antuerpiæ in matris ſepulchro ad D. Michaëlis clauſum eſt. Huius Mariæ Principatu anno octogeſimo primo Ioannes II. Luſitaniæ Rex peritiſſimis ea tempeſtate Mathematicis Roderico & Ioſepho Medicis ſuis, itemque Martino Bohemo, qui ſe Ioannis Regiomontani diſcipulum ferebat, negotium dedit, aliquid communi conſilio excogitarent, ad curſum nauium in pelago, quamuis ignoto, regendum, abducto nauta à ſiderum ſibi familiarium conſpectu. Ita Aſtrolabium inſtrumentum, quod anteà ad colligendos ſtellarum motus dumtaxat adhiberi conſueuerat, ad explorandam ſimul locorum (vt vocant) latitudinem ab ijs accommodatum eſt.

Maria inter venandum equo lapſa grauiter læditur.

1482

Tandem poſt tertiam hebdomadam moritur Maria, incredibili dolore Maximiliani.

PHI-

PHILIPPVS AVSTRIACVS, POSTEA HISPANIÆ REX, FILIVS SVPERIORIS, XLI. BRABANTIÆ IV. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit partim per tutores, partim per ſe, annis 24. & menſibus ſex.

MAXIMILIANO vxori Mariæ iuſta perſoluente, Francorum aliquot Præfecti, 4. Kalend. Aprilis vigilum negligentia Bohainum occupant, ciuibus ac præſidiariis ad arcem confugientibus; vnde mox in oppidum armati reuertentes variis locis incendunt: quare Franci diſcedere coacti, ædibus quæ nondum ardebant, ipſi quoque ignem iniiciunt. Belgæ alia parte occupant caſtrum Elicurtum ac Baureuorium. Sed Mouyus Fani D. Quintini Pręfectus, coactis trecentis equitibus ac quadringentis peditibus, dicta caſtella, eiectis Belgis, recuperat. Demum 12. Kal. Auguſti Maximilianus, conuocatis Brabantis, ab ijs liberorum ſuorũ tutor conſtituitur. Idem Ipris, coactis Flandriæ Ordinibus, tentat; ſed Gandenſium interceſſione, recuſant. Hinc poſteà miſeriæ. Sub idem tempus iuxta Leodium Ludouicus Borbonius Leodienſium Antiſtes, machinatione Guilielmi Mercani Arenbergij in inſidias pertractus, à ſicariis Francis fine Auguſti interficitur, corpuſq; in Moſam abiicitur, atque inſuper conuocato Leodienſiũ populo, gloriatur Mercanus ſua opera Antiſtitem omnium præcedentium calamitatũ à Brabantis acceptarum auctorem interfectum, petitq; filium ſuum Ioannem Mercanum Coloniæ litteris operã dantem in Antiſtitem eligant. Peruenerat Maximilianus in Hollandiam ac Zelandiam; tutelaque liberorum ſuſcepta, in Brabantiam reuertit: intellectaque Præſulis Leodienſis indigna cæde, conſilio cum Brabantis habito, vindicare ſcelus, nec pati vt Mercanus

1482

Maximilianus à Brabantis liberorum ſuorum tutor conſtitutus, tamen à Flandris ad tutelã non admittitur.

Borbonius Epiſcopus Leodienſis fœdè mactatur.

Conſtitutus etiam ab Hollandis Maximilianus tutor, per Brabantiã in Leodienſes mouet.

Potitur S. Trudone, Burchlonio, Haſſelto, aliis.

Sancit Maximilianus pacem cum Franco, propter Flandrorum rebellionem, iniquis licet legibus.

Totus ad bellum Leodienſe accingitur.

eiuſque complices erga cõmunem Præſulem, Burgundicæ familiæ fautorem, impunè tantum facinus ſint auſi, ſtatuit. Pedites enim equitéſque Franci, à Mercano ad facinus perpetrandum conducti, magno numero palàm ac impunè in vrbe vagabantur. Attribuuntur ſtatim Philippo Cliuio belli huius Imperatori quingenti equites, & millequingenti pedites; cui ſe mox aliis cum copiis iunxere varij Proceres, ac voluntariorum militum numerus ingens, petuntque primùm D. Trudonis oppidum, quod Kalend. Septembris deditionem facit. Hîc ad Cliuij caſtra adducit Marcgrauius Antuerpienſis centum equites, Maierus Louanienſis octingentos haſtatos pedites, Balliuus Brabantiæ alam equitum ac mille ducentos pedites. Sequitur mox Challonius Aurantij Princeps cum equite ac pedite Burgundo. Oppidum Burchlonium occupant ac diripiunt. Expugnant ſpoliantque Haſſeltum, dein muros portaſque deiiciunt, ciues occidunt aut captiuos abducunt. Hîc ad exercitum cum nobili iuſtoque comitatu venit Romontij Comes Sabaudus; multaque oppida ditionis Leodienſis deditione facta, in gratiam, magna priùs numerata pecuniæ ſumma, recipiuntur. Nono Kal. Octobris vniuerſus exercitus vnico ab vrbe Leodienſi milliari, qua parte Tungros reſpicit, caſtra locat, certantque leuibus indies præliis. Pars exercitus Tungros obſidet, qui poſt paucos dies inopia commeatus deditionem faciunt. Intereà Maximilianus cum Ludouico Vndecimo Francorum Rege pacem propter Flandrorum rebellionem facit, his aliiſq; licet iniquiſſimis conditionibus: Carolus Delfinus Regis filius Margaretam Maximiliani filiam in vxorem ducito, eaque mox pace publicata Atrebati traditor, & in Francia enutritor. Margareta Delfino in dotem Comitatus Arteſiæ, Burgundiæ, Maſconum, Auxerræ, Charoloij, Salinarum, Barræ ad Sequanam, Boloniæ ac Noierij adferto. Nec Rex, nec Delfinus, nec Maximilianus, tutelam Philippi Auſtriaci prætendito, neque gerito, ſed Belgarum Ordinibus in eo quo nunc ſunt ſtatu relinquito. Maximilianus ac Philippus vt Flandriæ Comes eiuſque ditionis Ordines Pariſienſem Senatum pro ſuprema prouocationis curia agnoſcito, eaque de re litteras Regi dato. Pace iniqua facta, Maximilianus ad bellum Leodienſe totus accingitur. Tribus Leodio milliaribus arx ſtabat Houloinga, in qua octingenti erant prædones Mercani, Brabantis infeſtiſſimi, quibus centum ſexaginta equites eiuſdem farinæ auxilio venerant. Cliuius ceterique Proceres cum octo virorum millibus poſtridie Nonas Ianuarij
1483 anni 1483. eos obſidet, tormentiſque facto ingreſſu, præſidiarios ad deditionem cogit; qui nudi, albam manu virgulam in gratiæ ſignum ferentes, exeunt. Hinc Mercanus circiter viginti virorum millia Leodio educens, contra Cliuium in aciem prodit. Brabanti eorumque ſocij precatione

PHILIPPVS AVSTRIACVS, XLI. BRAB. IV. BELGII VNITI PRINC.

En pietatem veterum. catione ad Deum facta, promittunt ſuperſtites proximo die Veneris pane ac aqua victuros. Pugnatur acriter, tandem virtute peditum Auſtriacorum acies Leodienſium perrumpitur, ac in præcipitem fugam agitur. Periere è Leodienſibus circiter tria virorum millia, capti multò plures, tormenta omnia cum ſignis militaribus in poteſtatem redacta, ex Auſtriacis plùs minùs quinquaginta cecidere. Hinc poſita ferocia Leodienſes pacem petunt, eaque lege inter alias impetrant, vt ſingulis annis, Maximiliano triginta duo millia aureorum florenorum ſoluerent, Ducémque Brabantiæ Protectorem ditionis vrbíſque Leodienſis agnoſcerent.

Leodienſes accepta clade circiter trium millium virorum pacem petunt, impetrantq́ ea lege vt Brabantiæ Ducem Protectorem ſuum agnoſcant.

Tenebat hoc tempore Traiectum ad Rhenum (Vltraiectum vulgò) partes Hauckiorum, eaque de cauſa Antiſtes Dauid Burgundus ſede erat pulſus. Oppreſſum captumque Vltraiecti Epiſcopum Amorsfortium ſuæ factionis oppidum relegauerant Hauckij, iuſtaque cuſtodia ſepſerant: Maximilianus Antiſtitem affinem indigno carcere liberaturus, arma parat, ac copias contra Vltraiectinos mouet. Habebant Hauckij in vrbe mercenarios equites centum viginti, pedites mille quadringentos. Iodocus Lalanus Hollandiæ Præfectus contra vrbem cum copiis præmittitur, adducebátque Sorræ Comes mille quingentos Germanos pedites, Lancelotus Barlaimontius bis mille Picardos ac Hannones, quibus imperabant Salezarus, Hiergius, Hutinus, Habartus ac Hercules Lalanus. Menſe Iunio ad vrbem cum octo virorum millibus Lalanus venit. Barlaimontius ſuburbium inſulare, dictum *de Weert*, bis reiectus, tertiò expugnat, munitiones proferens ad vrbis vſque foſſarum labra. Adeſt 18. Iunij Maximilianus, qui hactenus Gorinchemi conſcribendo militi fuerat intentus, quinque millia peditum cum non paucis equitibus adducens; ſtatimque miſſo milite, munitionem quæ in Portu (quem *de Vaert* vocant) expugnant ac incendunt. Tum proferri tormenta, quatique murum iubet. Erumpunt aliquot equites; repelluntur, captis viginti. Propoſito oppugnationis ſigno, miles ſe parat. Vltraiectenſes, de rei euentu timentes, mittunt ad Maximilianum Eingelbertum Cliuium, Montvortij Comitem, ac Conſules duos, vt de compoſitione agerent. Interim miles iniuſſus ad vrbis oppugnationem ſine ordine conuolat. Non deſunt ſibi ciues, nec præſidiarij. Cadit Sorræ Comes cum aliquot Germanis; eoque res deuenerat, vt collato pede pugnaretur. Doluit ob hæc Maximilianus: nam ferè tranſactum erat, auctoritatemque ſuam lædi ſatis intelligebat, quaſi mala fide cum eis tractaſſet. Ciues exigua victoria elati, conditiones reiiciunt. Detinentur hac de cauſa in caſtris Eingelbertus Cliuius ac alter Conſulum. Iudocus Lalanus paruo aſturconi inſidens, vrbis ſitum comitante Egmondio perſpiciebat, cùm ecce è veſte purpurea agnitus, à duobus vulneratur ſclopetariis. Deducitur

Bellū aliud in Vltraiectinos, ob captum ab ipſis ſuum Epiſcopum Dauidem Burgundum.

Oppugnatur acriter vrbs.

Dum de deditione agitur, hinc iniuſſu miles nihilominùs ad oppugnationem proſilit, inde Lalanus vrbem obequitans traiicitur.

citur ad diuerſorium propinquum. Venit huc ſtatim Maximilianus, ac poſteaquam per duas horas ſoli eſſent collocuti, commendatis vxore ac liberis, paulò pòſt pridie Nonas Auguſti moritur, Denſæ in Flandria ſepultus: nec diu poſteà Vltraiectini moram facientes, his inter alias legibus Maximiliano ſe dedunt: „Pro belli impenſis Maximiliano quadraginta millia florenorum certis temporibus ſoluitote. Equites peditéſque præſidiarij ſtatim inermes exitote, præſidiúmque Maximiliani per portam aut muri ruinam, vt illi viſum fuerit, recipiunto. Annui ciuium reditus, qui die publicationis pacis debebuntur, ſemel Maximiliano ceduntо. Maximilianus in vrbe arcem, loco quo voluerit, extruito. Hæc acta tranſactaque pridie Kal. Septembris circa mediam noctem. Hoc anno 2. Kal. Septembris obiit Ludouicus Vndecimus Francorum Rex, ſuccedente filio Carolo, cùm anteà menſe Martio etiam obiiſſet Rex Anglorum Eduardus Quartus. Anno ſequenti 1484. vndecimo Kalend. Februarij, obſcura nocte, viginti pedites Auſtriaci occupant Amerſvortium, quòd congelatis foſſis cuſtodias negligenter curaſſent. Auſtriaci ſuorum paucitatem diſſimulaturi, ingenti ſublato clamore omnes ſecuros eſſe iubent, qui cum Antiſtite Dauide ſentiant. Qua voce audita, ſtatim ſe Auſtriacis Cabelliauij iungunt, ac Hauckia factione eiecta, bona diripiunt. Maximilianus eodem tempore in Hannonia filij Philippi tutor admittitur. Hoc anno initium ſumpſit ſumma Belgarum calamitas, è bello ciuili orta. Brabantiæ pars maior, ac Cabelliauij Hollandi cum Maximiliano ſtabant, quemadmodum & Hannones, Lutzenburgenſes, Namurcenſes, ac Rectores ferè omnes, exceptis Flandris, parteque Brabantiæ minore; quorum anteſignani Gandenſes, iactantes Maximilianum nimium Germanis & exteris tribuere, in poteſtate habentes Philippum Auſtriacum, eius nomine ſe omnia adminiſtrare ſimulabant, aſſignatis ei viris nobilibus Adolfo Rauaſtainio, Philippo Burgundo, Romontij Comite, ac Gruthuſæ Domino. Scribit ad hos litteras Maximilianus, docens, iniuriam quam Flandri, erepta proprij filij cura ac tutela, contra rerum naturam, omniumque ferè Belgarum iudicium eam ſibi deferentium, faciebant. Cùm Proceres quid Maximiliano eſſent reſponſuri, dubitarent, Flandri propria auctoritate non ſatis honeſtè nec modeſtè reſpondent. Eodem tempore Gandenſes ac Brugenſes Antuerpienſium foris, nundinis, ac mercaturæ immunitatibus inſidiabantur; illi viciſſim Flandrorum prærogatiuis imminebant. Maximilianus conſiderans Gandenſes ad bellum ſe parare, inſidiatur oppidis circa Gandauum ſitis. Inſtruit Mechliniæ plauſtra tria, imponit iuuenes acerrimos. In vno ſedebant hi ſchemate ſacrarum Virginum, in ſecundo Monachorum, in tertio mercatorum ſeu ciuium,

Leges quibus Vltraiectini Maximiliano non multò pòſt ſe tradunt.

1484

Amerſfortium inde captũ, pulſis Hauckiis.

Cauſa prætenſa à Flandris & aliis paucis, cur detẽto apud ſe Philippo, nollent habere Maximilianum eius tutelam.

Aſtu militari occupat Maximilianus Teneramondam.

ciuium, omnes ſub veſtibus egregiè armati; ſic portam Teneramondæ occupant, ſequénſque mox Maximilianus cum octingentis equitibus oppido potitur. Et ſimiliter aſtu militari ſecundo Nonas Ianuarij anni ſequentis Audenardam in poteſtatem redigit. Exſtruxerant Gandenſes inter Zaſtingam ac Calloum in Clopperſdikio iuxta Scaldim munitionem amplam, tormentiſque ac viris probè inſtruxerant. Ex hac Antuerpiam proficiſcentes aut redeuntes ſpoliabant, infeſtique erant. Mittit huc militem Maximilianus, iungunt ſe eis Antuerpiani, munitionemque inuadunt, tandemque expugnant, Gandenſium præſidiariis in pugna interfectis, aut ad arborem iugulatis. Hoc tempore mari non minùs infeſtè bellum gerebatur. Sluzani enim armatis nauibus è Zelandia ac Hollandia omni momento prædas agebant, ac decima ſexta Maij Vliſſingam, quæ tum nec foſſa nec vallo erat munita, inuadunt ac diripiunt, Scoltetum Walterum Domburgium cum multis in templo interficiunt, & contra fidem ditiores ciues omnes abducunt. Maximilianus hæc impediturus, in inſulam Walechranam iuſtum mittit militum præſidium; quod opportunis diſtributũ locis exinde Flandrorum deſcenſiones prohibuit. Intereà Martinus Suauræus, vir militaris, conſcriptis apud Heluetios mille ducentis peditibus, in Brabantiam redit, contraque Aloſtanos ac Niniuenſes ducit, ſubſequente Philippo Cliuio cum duobus millibus Brabantinorum peditum ac quadringentis equitibus. Contra hos præſidium Aloſtanum erumpens, in oppidum retruditur. Naſſauuius cum Heluetiis Niniuenſes præſidio carentes inuadit, & oppidum expugnat. Gandenſes res ſuas indies peius ire videntes, vireſq; Maximiliani creſcere, ad Francorum Regem, Ioannem Brugenſem, Gruthuſæ Dominum cum honorifico comitatu mittunt; cuius operâ Rex eis in auxilium, duce Creueceurio mittit ſexcentos quinquaginta lancearios equites ac bis mille pedites: qui initio menſis Maij in Flandriam contendens, propinquuſque Tornaco, intromitti cupit, ſed fruſtrà; quare quinto Idus Maij Denſam proficiſcitur, ac quindecim diebus manet. Conſiderans Maximilianus non ſolùm Romontij Comitem à ſe defeciſſe, ducémque rebellium Flandrorum factum, ſed etiam Francorum Regem duce Creueceurio ſe ſuoſque oppugnare, collectis in vnum quatuor millibus peditum ac duobus millibus equitum, fruſtrà tentato in itinere Aloſto, ad Creueceurium prælio certaturus contendit. Sed certior factus eum Gandauum perueniſſe, non multò pòſt cum omnibus copiis ad vrbem Gandenſem accedit, inſidias iuxta D. Bauonis portam locans. Ipſe cum paucis Proceribus ac equitibus ſe dat in conſpectum; Montignius ab altera parte cum quadringentis equitibus prædabatur, nihilque intactum, ad portas vſque excurrens, relinquebat. Quare tandem ſonitu campanæ, cui nomen

1485

Item Audenardam.

Flandri viceverſa ex Sluſano portu Vliſſingam Zelandiæ populantur.

Accipiunt Gandenſes auxilia à Franco.

Audet Maximilianus prodire in conſpectum vrbis Gandauenſis, quò auxilia ſe receperant.

nomen eſt Rolandus, magnus ciuium numerus ad recuperandam prædam vrbe cum armis exit. Montignius, acta præ ſe præda, abitum ſimulat. Gandenſes acerrimè inſtant, inſidiarumque loca pertranſeunt. Surgunt qui latuerant, eoſque à tergo inuadunt. Idem à fronte facit Montignius; multi cadunt ac vulnerantur, adeoque Auſtriaci fugientium Gandenſium veſtigiis inſiſtunt, vt tres qui vnà in vrbem irruperant, poſteà confoſſi ſint reperti. Periêre è Gandenſibus circiter mille: molæ frumentariæ quinque exuſtæ, quemadmodum & pars portæ D. Bauonis; quæ niſi opera Ioannis Rantreli fuiſſet occluſa, captum Gandauum eo die periiſſet. Dimiſſo enim cratere, ad quem ſpectaturus pugnam aſcenderat, hoſtes ciuéſque excluſit. Ex hoc tempore Gandenſes multum de priſtina ferocia remiſere. Hoc rerum apud Belgas ſtatu, Carolus Octauus Francorum Rex Margaretam Philippi Auſtriaci ſororem ſibi deſponſam in poteſtate habens, ad Brabantiæ ac Hannoniæ Ordines inter cetera ſic ſcribit: Carolus Dei gratia Francorum Rex. De bello inter patrem noſtrum Auſtriæ Archiducem, fratrem Philippum, & tres Flandriæ Ordines orto ſummopere doluimus. Miſimus Legatos. Hi rem eò deduxere, vt frater dictíque Ordines negotium arbitrio noſtro, Principúmque noſtri ſanguinis aut Senatus Pariſienſis ſententia definiendum committerent; cui præſentationi acquieſcere pater noſter noluit, ſed iuſto cum exercitu Flandriam inuadens, incolas omni genere calamitatis affecit. Id autem nobis nulla ratione eſt ferendum, quippe qui ſupremam in Flandriam iuriſdictionem obtinemus, ac iure vxoris damnum Flandriæ illatum aliqua ratione ſentimus. Datum Roüe, decimo Kalend. Iunij. Carolus. His litteris ab Ordinibus ad Maximilianum miſſis, iis reſponſione prohibita, ipſe inter cetera ſic reſcribit: Sereniſſime Rex, vidi tuas litteras ad Ordines ſcriptas, quibus tibi placet eam mihi inurere notam, ac ſi cum ſúmma iniuria contra naturam filio meo dilectiſſimo, Ordinibúſque Flandriæ bellum inferrem. Nouere omnes homines iniuriam, qua à Flandris in hunc vſq; diem afficior, filium meum Gandaui, me, eóque inuito, vi detinentibus, ac pro arbitrio gubernantibus. Sed ſpero, iuuante Deo, breui me eum carcere ac tyrannide eorum liberaturum. Quare honori tuo conſultum vt pater cupiens, te admoneo, ne poſthac ſimiles litteras mittas. Nam pręter ſpem ſummam quam in Deo ac iuſtiſſima habeo cauſa, non ſolùm litteras tuas, ſed etiam minas contemno, id teſtaturus inuicta conſcientia, qua hoſtes omnes perſequi non deſiſtam; reſiſtant, eóſque iuuent qui velint, ac præcipuè rebelles ſubditos, in quo nunc totus ſum, rationis ac æquitatis præſcripto obediens. Vale Domine ac cognate honorande. Deus te diu incolumem ſeruet, ac ſanum omnibus in rebus conſilium dare dignetur. Ex vrbe noſtra

Quin egreſſos contra ſe Gandenſes ad mille circiter viros cadit.

Litteræ Regis Franciæ pro Flandris.

Reſponſio Maximiliani ad eaſdem.

ſtra Duacenſi, pridie Kal. Iunij. Maximilianus. Iam Flandros belli ciuilis tædere incipiebat, maiórque pars Gandenſium ac Brugenſium pacem petebat, pecuniæ inopiam allegantes: quibus Guilielmus Rimius Syndicus homo ſeditioſus conſulebat, Ducis Philippi pretioſiorem ſupellectilem venderent. Ægerrimè id ferebat Martinus (alij Matthiam vocant) Paiartus, ſummus opificum Decanus, inſtigátque ſecretò populum, pacem petere non deſiſtat. Fit ita. Sed cùm res differretur, exacerbatur plebs contra pacis oſores. Iam anteà enim Teneramondæ tredecim Aurei velleris Equites congregati æquiſſimas pacis leges Gandenſibus obtulerant, eáſque plebs admiſiſſet, niſi qui cum imperio in vrbe tum erant, impediuiſſent. Receperant hi ſe mox ad pacis mentionem Aloſtum. Mandant Gandenſes Præfecto Aloſtano captos ad vrbem remittat. Paret non inuitus, quòd vereretur ne ab his Francorum auxilio, oppidi gubernatione priuaretur. Erant inter hos præcipui, Raſſingemius, Rimius, Coppenollius, Ouredenus; è quibus paulò pòſt Gandaui Rimio ac Ouredeno, pacis Teneramondanæ interceſſoribus, capita publicè abſcinduntur; ceteri plebis interuentu liberati, clàm Tornacum migrant. Romontij Comes Flandricæ coniurationis Imperator, Aloſti erat cum trecentis Francis: is rebus ſuis diffidens, cum præſidio ad Creueceurium tendit. Sedebat hic in Veteribus caſtris iuxta Tornacum in ſuburbio diui Martini, nulla eum ratione Tornacenſibus admittere volentibus: quare decimo ſexto Kalendas Iulij Heſdinum cum Romontio rediit, nulla, quæ tanto Duci exercituique honori eſſe poterat, re memorabili geſta. Confecto hac ratione bello, ſeptimo Kalend. Iulij Maximilianus Brugas cum nobili decentique comitatu intrat. Excipiunt eum ciues lætis animis, pacem ſibi gratam demonſtrantes. Erant eadem in vrbe Nobiles aliquot, qui contra Maximilianum cum Flandris acerrimè pugnarant: ſtatim in carcerem ducuntur, bona fiſco addicuntur. Vxor ſororque Romontij donantur Philippo Cliuio: Borſelius Ter-veræ Dominus captiuus fit Beueræ Domini. Ita Flandri integram pacem deſiderantes, eam tandem his inter ceteras legibus impetrant: Flandriæ Ordines ac Vrbes Archiducem Maximilianum filij ſui Philippi tutorem agnoſcunto. Philippum extra vrbis portam adductum in patris Maximiliani poteſtatem conſtituunto, promittente Maximiliano ſe filium extra Belgij limites, antequam adoleuerit, non abducturum. Rerum iudicialium in Flandria is ſtatus, qui ante bellum fuit, maneto. Acceptorum impenſarúmq; rationes Inſulis veteri more redduntor. Ordines Flandriæ Maximiliano tribus temporibus 700. florenorum millia in bellicos ſumptus à ſe factos ſoluunto. Exinde Gandenſes ſe parant, vt Maximilianum honorificè excipiant. Exeunt ei cum Philippo Auſtria-

Maior pars Flandrorũ ad pacem inclinat.

Pacis oſores dilapſi primò Gandauum retrahuntur, deinde duobus etiam capita abſcinduntur.

Maximilianus dilapſis capitibus rebellium, Brugas ingreditur.

Conditiones pacis inter Maximilianũ & Flandros.

Auſtriaco obuiàm Adolfus Rauaſtainius, Antonius Burgundus, cum filio Philippo, multiſque aliis Nobilibus, qui in vrbe cum Philippo Auſtriaco erant detenti. Philippus, viſo patre, ex equo deſilit, flexoque poplite ſalutat, tantóque vtrimque animi cum affectu in amplexum ruunt, vt maiori aſtantium parti lacrymas excuterent. Gandenſes viſo Maximiliano in genua procumbunt, ac dum leguntur pacis leges, manent: dein Nonis Iulij omnes vrbem porta Brugenſi intrant, ſequentibus Germanorum peditum quinque millibus. Tum Maximilianus proprio gladio tactis ſcapulis, in Equitum cooptat numerum Martinum Paiartum, quòd eum ſemper pacis auctorem fuiſſe ſciret. Quinto pòſt hæc die Gandenſes iterùm ad arma hac de cauſa recurrunt. Tres Germani milites, ancillam hoſpitis ſui violare conati, iuſſu Magiſtratus in carcerem ducuntur. Germani nullius ſe imperio ſubiici cenſentes pręter Præfecti rerum capitalium ſuæ legionis, (Prouoſtum vocant) eo inſcio, numero quatuor ad carcerem contendunt, ancillæ claues extorquent, ac ianuas duas aperiunt. Reſtabat poſtrema, cùm vociferatione dictæ ancillæ accurrentes ciues, ac quidnam eſſet edocti, ad Magiſtratum tendunt, ius de carcerum effractoribus ac virginum violatoribus petentes fieri. Promittente Magiſtratu, nihilominùs magno numero cum armis ad forum contendunt, ſigna militaria proferunt, ſéque plauſtris muniunt. Maximilianus, cauſæ ignarus, eò Philippum Cliuium ac Cameracēſem mittit Antiſtitem. Loquentibus aures præbere nolunt. Hora noctis decima, motis ſignis, ad ædes Maximiliani contendunt. Ille Germanos ad pugnam inſtrui iubet; vrbémque flamma ferroque vaſtaſſet, niſi eum Proceres exoraſſent, placaſſéntque. Chimaus ac Beuerus rem pacificaturi ad ciues exeunt, ſed fermè violantur, maiórque famulorum pars galeros ac ſuperiorem veſtem perdidit, eodémque momento Rolandus dat ſonum. Maximilianus aliquot Germanos, Heluetios ac Anglos exploratum mittit, ſerióne pugnam quærant, an ebrij aliquot tumultum excitent. Hi Gandenſes variis locis aggreſſi, nonnullos vulnerant ac ſternunt, complures in fugam agunt. Cúmque Maximilianus, inſtructa acie, ſe ſeriò ad pugnam pararet, animis plebs cadens, domum reuertit, armaque ponit. Verebantur enim etiam à tergo arma proborum ciuium, vndique Maximiliano in auxilium coëuntium. Is cum ſua acie ad Ædem publicam profectus, pacis violatores, ac tumultus excitatores à Magiſtratu exigit. Traduntur tertio à tumultu die octo. Intereà ex omnibus circumiacentibus oppidis ad Maximilianum auxilia conuolant, opportunaque vrbis loca occupant. Tum cogit Gandenſes reſtaurare quinque lapideos pontes, quos demoliti erant, ne Maximiliano è caſtro Wallenſi in vrbem pateret aditus; filiumque Philippum

Gandenſes Maximilianũ ſupplices excipiunt, tantiſper dum leges pacis leguntur, in genua prouoluti.

Violare conãtur Gandaui quidam Germani ancillam ſui hoſpitis.

Hinc hora noctis decima ciues cum armis ad ædes Maximiliani contendunt.

Tumultuatores aliquot cæſi; reliqui domum dilabuntur.

Gandauo

Philippus Auſtriacus Gandauo eductus Mechliniā deducitur. Gandauo eductum Mechliniam ſub cuſtodia Adolfi Rauaſtainij mittit. Promittunt Gandenſes ſe ſoluturos ſupra promiſſam pacis legibus ſummam, centum viginti ſeptem millia aureorum liliorum. Exinde auctores poſtremi tumultus numero triginta tres gehennæ adiudicantur, octoque ex his capite plectuntur; è quibus duo ſinguli ſeptem millia aureorum liliorum pro redimenda vita fruſtrà offerebant: centum circiter in exilium mittuntur. *Octo ſeditioſis Gandenſibus capite plexis, centum prætereà in exilium pelluntur.* Decimo Kalendas Auguſti in ipſo ingreſſu arcis Wallenſis Maximilianus in Ducali throno ſedebat. Aſſidebant à dextris & ſiniſtris Conſiliarij Proceréſque. Accedunt omnes vrbis Gandenſis Rectores, ac quot è populo adſtare poterant, capitibus nudis. Tunc Gandenſium Syndicus: Confitentur Gandenſes extremè ſe erga clementiſſimum Principem peccaſſe, incurriſſeque mulctam vitæ ac bonorum. Hinc offerunt ciſtulam, in qua cuſtodiebantur nouem volumina, priuilegia à Francorum Regibus rebellionis tempore ciuibus donata, aut Comitibus extorta continentia: quæ omnibus inſpectantibus Præfectus Diplomatum, detractis ſigillis, diſcidit. Tum veniam petunt. Reſpondet Maximilianus, Cùm feciſſent quod promiſerant. *Gandenſes iterùm atque iterùm ſupplices, vix tandem Maximilianum placant.* Quo audito omnes iterùm atque iterùm veniam ingeminant. Tandem Maximilianus eam ſeſe abſolutè dare pronuntiat, promittens clementem ſe futurum Principem, ſi in fide perſtitiſſent, ac cùm primùm filius Philippus adoleuiſſet, ſeſe ei gubernationem ceſſurum. Tum Octoviris noui legendi Magiſtratus dat curam: quo facto epulum apparari iubet, in quo omnibus qui petebant, vinum gratis propinabatur. Exinde pax publicatur. Merweſij Dominus Flandriæ præficitur, Iacobus Ghiſtellius Mottæ Dominus vrbis Gandenſis fit Præfectus, magnum Balliuum vocant. Secundo Nonas Nouembres Maximilianus Antuerpia Buſcoducum, inde Grauam Ruremondamque proficiſcitur. Vndecimo Kal. Ianuarij Rurmonda Hensbergam venit, audienſque patrem Fredericum Cæſarem (quem ab octo annis non viderat) Aquiſgranum veniſſe, eò tendit. *Occurrit Maximilianus Patri Cæſari Aquiſgranum.* Vnico ab vrbe milliari eum ſalutat Dux Iuliæ, ducentis comitatus equitibus, pauloque pòſt à Cæſare miſſi adſunt Marchio Badenſis ac Comes Wirtenbergæ. Hos ipſe tandem Cæſar Fredericus ſequitur, qui aliquamdiu ſolus cum Maximiliano locutus, tandem magna cum pompa ſimul Aquiſgranum ingrediuntur.

1486 *Eligitur Maximilianus Romanorum Rex.* Decimo quarto Kal. Martij anno 1486. Maximilianus Auſtriæ Archidux Francfurti ad Mœnum, communi Germaniæ Septemvirûm aſſenſione, in Romanorum Regem eligitur, coronaturque Aquiſgrani die nono menſis Aprilis: eò Norimbergâ, vbi tum erat, allata corona, qua olim Carolus Magnus fuit redimitus. Aquiſgrano Cæſar ac Romanorum Rex (ſic poſthac Maximilianum appellabo) ceterique Germaniæ ac Belgarum Proceres, Coloniam Agrippinam

pro-

proficiſcuntur, vbi publicè conuiuiis ludicriſque bellorum ſpectaculis ſæpiùs ingenti ciuium gaudio fuit certatum. Vigeſima Maij Cæſar ac Rom. Rex inuicem amplexi, ille in ſuperiorem, hic in inferiorem Germaniam contendit; Sonſiumque eo die profectus, ab Archipræſule honorificè excolitur. Manè Nuſium veniens, paucis diebus oppidi ſitum, ſoceri Audacis memor, qui id vndecim menſibus obſederat, eſt contemplatus. Hinc Erquelemium, inde Hulquenroiam venit. Tandem aurea indutus Imperiali veſte, Ruremondam armatus introiit. Poſtero die ad arcem Horſtiam diuertens, noctem egit; tum Buſcoducum venit, obuiámque ei ſacer profanuſq; Ordo cum vniuerſo populo duos boues mirum in modum ſaginatos, ac duo ingentia dolia vino Rhenenſi plena, dono offerunt: res eo tempore admodum honorifica, nunc ridicula. Buſcoduco Heuſdam mouet, in itinere aucupio ſe recreans. Cùm hîc triduo hæſiſſet, ac controuerſiã inter Archipræſulem Colonienſem Cliuiæque Ducem ortam compoſuiſſet, vtrumque contentum à ſe dimiſit. Heuſda Gorinchemũ profectus, prandet, pręmiſſaq; nauibus Dordracum maxima comitatus parte, terreſtri itinere eques ſubſequitur, toto itinere quatuor horarum vaſibus pice infectis honoris cauſa ardentibus. Donatur à Dordracenis quarto Iunij boue incredibilis pinguedinis, immenſæque vaſtitatis, tum ſturione viuo, longitudinis quinque vlnarum. Poſtero die Legatos Hollandorum audit, qui per Iacobum Alemondium Orationem ei panegyricam recitauere. Exinde ex Hollandis Equites creat, Abbenbrouckium, Dorpium, Zoutium, Cuſingium, Catzium, Eſpangiam, Nortwickium. Dordraco Geertrudebergam proficiſcitur, indeq; Bredam. Poſtero die Turnholtum, vbi ſe per aliquot dies venatione ac aucupio exercuit, inuiſente hîc eum Boſſuij Domino & aliis. Ex eo tempore, quo Creueceurius cum exercitu Gandauum venerat, pax inter Belgas ac Francos violata cenſebatur; ſed vterque id Princeps diſſimularat, aliis impediti rebus. Nunc Salezarus minor Duacenſium Præfectus, feliciter appoſitis muro ſcalis, adiuuante eum nocte ventoſa ac pluuia, Terowanam occupat: hinc ergo apertum bellum. Pridie Idus Iunij Rom. Rex, qui cum ſummo honore ac ſumptu Antuerpiæ, Mechliniæ ac Bruxellæ fuerat exceptus, certior factus patrem Cæſarem honeſtiſſimo comitatu ſe inuiſentem haud procul Bruxella abeſſe, cum filio Philippo Louanium prouolat, patremque excipit, qui incredibili deſiderio videndi nepotis tenebatur: quem cùm ſenex tenerè eſſet amplexus, ac cum lacrymis exoſculatus, beneque non ſemel precatus, ſimul Bruxellam contendentes, vigeſimo ſecundo Iulij, qui D. Magdalenæ eſt conſecratus, intrant, vbi poſt paucos dies leui de cauſa tumultus inter ciues ac Germanos milites oritur. Ciues ſtatim à Magiſtratu pacantur; Germani

Redit Rex Romanorũ à patre in Belgium.

Vbique ſplendidè excipitur, primùm Buſciducis.

Inde Gorinchemij, tum Dordraci, vbi & omnium Hollandorum Legati eum excepere.

Præfectus Duacenſiũ Terovvanam nocte ventoſa occupat: hinc iam apertum bellum.

Cæſar filiū & nepotem Bruxellæ inuiſit, vbi Germani in dolia aliquot vini iram ſuam effundunt.

inſtructa acie ad Curiam, vbi Principes genio indulgentes menſæ aſſidebant, tendunt, reperienteſque in curribus onerariis dolia aliquot vino Rhenenſi plena, eo die à Magiſtratu Cæſari dono data, poſitis armis iram omnem in ea conuertunt, prædam faciunt, neque diſcedunt antequam ea exhauſiſſent. Bruxella Cæſar Mechliniam, indeque Antuerpiam venit, vbique ingenti cum ſumptu ac magnificentia exceptus. Exinde Rom. Rex circiter quindecim millia bellatorum in vnum colligit, præficitque Cliuium, Chimaum (iam primùm Principis titulo à ſe exornatum) ac Naſſauium. Erat enim & Creueceurius iuſtis cum copiis egreſſus. Hunc ergo ad pugnam cogere, aut Terowanam de commeatu, quo ſummopere egebat, prouidere inſtituerant. Sed Creueceurio in aciem non deſcendente, introductis Terowanam rebus neceſſariis, in Atrebates contendunt, ac obſeſſum aliquamdiu Lenſium tandem ad deditionem cum aliquot in circuitu caſtellis cogunt, plura executuri, niſi Heluetiorum militum ſubita defectione, Rom. Rex qui ad caſtra venerat, fuiſſet impeditus. Legatis igitur iterùm exercitu commiſſo, Inſulas (dimiſſis Heluetiis, qui à Francis pecuniis corrupti dicebantur) contendit. Exercitus quoque paulò pòſt, inopia commeatus dilabentibus militibus, valdè fuit diminutus; quin & Germanorum aliquot vexilla, ſtipendia non ſoluta cauſantes, circa Mabugam ac Auennam omnia in prædam vertunt: cumque ſtipendia offerrentur, tria millia ſublatis ſignis ad Francorum Regem tranſiere; quatuor millia in fide perſtantes, ſtipendia accepere. Cæſar Fredericus poſteaquam per tres menſes in Brabantia, Hannonia, ac Flandria Ordinum ſumptu hilares egiſſet dies, in Germaniam eſt reuerſus, comitante eum Romanorum Regis nomine Mingouallij Domino; ipſe, diſtributo exercitu in præſidia, Bruxellam venit. Sed ecce accedunt eum Terowanenſium Legati, extremam commeatus inopiam exponentes, ac ſubſidium rogantes. Conuocat ergo Proceres ac militem, proficiſcitur Cortracum, Iperas, indeque ad Fanum D. Audomari. Creueceurius enim, intellecta Terowanenſium egeſtate, mille ſexcentos equites ac tria peditum millia coëgerat; inſeſſiſq; opportunis locis ad eam Terowanenſes redegerat inopiam, vt canes, feles, mures, ac ſimilia etiam deficerent. Naſſauius Bergis D. Winoci ſubſtiterat, Rom. Regis aduentum exſpectans, ac Creueceurium quotidie minutis præliis vexans, oppidanis verò ſpem citæ liberationis præbens. Ducenti enim eius equites aliquid frumenti intulerant. Habebat in armis Rom. Rex octo Germanorum, quatuor Belgarum peditum millia, centum cataphractos, & mille ſexcentos leuis armaturæ equites. Sequebantur ducenta plauſtra omni commeatus genere onuſta. Inſtructis aciebus, Terowanam proficiſcitur. Sed Francorum Præfecti inter ſe diſſi-

Auſtriaci Terovvanam neceſſariis inſtruunt, hinc & Lenſium capiunt.

Tria millia Germanorum ad Francum deficiunt.

Terovvanēſes preſſi à Gallis, extrema laborant rerum penuria.

diſſidentes cauſa fuêre, vt milites Picardi ac Bolonienſes, relictis munitionibus ac Præfectis, domum reuerterentur, quos Creueceurius deſerta Terowana ſequi eſt coactus; introduxitque Rom. Rex plauſtra commeatu onerata, ac diſceſſit, reuertens menſe Ianuario anni 1487. Bruxellam. Creueceurius verò numquam quietus, ſed flagrans deſiderio recuperandæ Terowanæ, ad eius obſidionem menſe Februario reuertitur, reſtitutis veteribus circum oppidum munitionibus: quibus non obſtantibus paulò pòſt Belgæ, importato iterùm commeatu, oppidanos eo inuito refecêre, paucis ab vtraque parte cadentibus. Intereà, quarto Kal. Maij Franci, ductore Creueceurio, ſub nocte obſcura Fanum D. Audomari occupant. Ingreſſus eis patuit, partim nauigio, quà Aa fluuius Bertinenſi Cœnobio permeato vrbe abſcedit, partim ſcalis mœnibus admotis, & cito pede dimenſis, dum molæ aquaticæ, quæ tum graui cum ſtrepitu prouoluebantur, excubias fallunt. Menſe quoque Iulio idem Creueceurius Terowanam recuperat, ſimili ferè ſtratagemate, quo anno ſuperiore eam Salezarius occupauerat. Nec hoc contentus, ſubornato commodo proditore quaſi de Bethunia Belgis tradenda, octauo Kalend. Auguſti plurimos iuxta vrbem & Pontem Merwillæ Belgas cædit, & capit. Captiuorum præcipui fuêre Carolus Egmondanus Geldriæ Dux, annos tantùm quindecim natus, Naſſauius, Boſſuus, Foreſtius, Maſtaingius ac alij aliquot. Ductus eſt Carolus Egmondius cum ceteris in Franciam, ac Borboniis maternis cognatis cuſtodiendus datus; apud quos per continuum ferè quinquennium egit. Tum Geldris pecuniam ad eius redemptionem cogentibus, Meurſij Comes proprium filium obſidem dat, donec promiſſa numeraretur pecunia; quod tandem anno 1492. eſt factum. Ea clades Rom. Regi ſanè fuit acerbiſſima; ſed paulò pòſt recrudeſcens cum Flandris ciuile bellum etiam dolorem curarúmque molem auxit. Fuerat Raſſingemius, vt ſuprà dictum eſt, inter præcipuos belli pridem Gandenſis concitatores, paceque facta, poſt mortem Rimij Tornacum primùm, deinde Inſulas cum vniuerſa familia migrarat, tutò ſe ibi manſurum exiſtimans. Sed Carolus Menneuillius, iuſſu Romanorum Regis, Naſſauij aliquot corporis cuſtodes ſibi adſciſcit, Raſſingemiumque tamquam Regi Francorum ſtudentem capit, ac in arce Viluordiana cuſtodiæ tradit, cognatis affinibuſque vincula eius ęgerrimè ferentibus. Itaque huius anni æſtate Adrianus Liekerkius, Raſſingemij patruelis, armatis quatuordecim viris fidiſſimis, ad portā caſtri Viluordiani accedit, ceteriſq; in inſidiis collocatis, cum tribus intromitti petit, obſeruato tempore quo Walhainij Dominus, oppidi arciſq; Præfectus, Bruxellam ad Rom. Regem erat profectus. Negato primùm ingreſſu, promiſſis blanditiiſque tandem impetrat. Cauſam obtendebat viſendæ famoſæ arcis. Hîc re-

Diſsidentibus Francorum Præfectis, commeatus Terovvanam inuehitur.

1487

Terrovvana iterùm obſidetur, iterúmque commeatu iuuatur; ſed intereà Fanum D. Audomari à Francis aſtu capitur.

Hinc & Terovvana ſtratagemate ad Francos redit.

Ad hæc inſignē quoque cladem accipiunt Belgæ ad Bethuniam.

Iterùm nouum bellum ciuile ex captiuitate Raſſingemij.

Aſtu idem Raſsingemius ex captiuitate Viluordiana liberatur.

perto Raſſingemio in area deambulante, ait illi Liekerkius: Eamus, cognate, diutiùs quàm par eſt hîc hæſiſti. Raſſingemius, exuta veſte talari, breuem induit, galerum capiti imponit, ac abit. Cuſtos clamorem tollit. Illi caput parieti illidunt, ſemimortuum in terra relinquentes. Exeunt Liekerkius ac Raſſingemius arce, aſcendunt paratos equos, ac cum ceteris armatis, non intermiſſo equorum curſu, Tornacum veniunt. Hinc Gandauum profecti, quàm tetro carcere ſine cauſa Viluordi Raſſingemius fuiſſet detentus, non ſine mendacio narrant. Idem omnes manere, qui aliquando arma contra Rom. Regem defendendæ libertatis cauſa tulere.

Ab eodem & Liekerkio Raſſengemij patruele rurſum concitantur ad arma Gandenſes.

Nil ſeruare Rom. Regem eorum quæ pace Gandenſi promiſit. Eſſe ſine iuſtitia Flandriam, ſine diſciplina militiam. Cogendum Rom. Regem rationem reddat de acceptis pecuniis, quas Germani numquam ſatiati deuorarunt, & in Germaniam miſerunt. Philippum Bonum nec Carolum Audacem tantum ſimul per omnem vitam nummorum accepiſſe, quantum paucis abhinc annis charybdis Rom. Regis abſorbuiſſet. Hæc veri ſpeciem habebant, niſi acceſſiſſet mendacium & calumnia. Eodem enim tempore corporis Rom. Regis cuſtodes, non ſoluta ſtipendia conquerentes, partem agri Brabantici ac Hannoniæ depopulabantur, ac Germani milites agrum Brugenſium: Bruxellæ verò nullus hoſpiti ſuo ſatisfaciebat. Hinc ergo Gandenſium rebelles, clàm bello inter ſe decreto, Liekerkio negotium dant, prior id Rom. Regi inferat. Is eductis tribus Gandenſium millibus cum multis plauſtris ac tormentis bellicis,

1488 quinto Idus Ianuarij anno 1488. nocte intempeſta prope Cortracum

Occupant Gandenſes, duce Liekerkio Cortracum.

conſidet. Cùm diluxiſſet, oppidi cuſtodes quærunt, vnde & quid tot plauſtra. Reſpondent aurigæ, è proximis pagis timore Gandenſium ſe fugere. Interim maior manus Gandenſium aduenit, ac per glaciem in muros peruadit. Tormento porta aperitur. Obiiciunt corpora armati ciues ac pauci præſidiarij. Pugnatur hora cum dimidia acriter, deinde vrbe potiuntur; præſidiarij ad arcem profugiunt, poſteróque die deditionem & ipſi faciunt. Rex Rom. re intellecta, Philippum Cliuium cum trecentis peditibus his qui in arce erant, auxilio mittit. Sed ſerò ve-

Item Brugenſes Rom. Rege præſente tumultuari audent.

niens, etiam Ipris non admiſſus, Brugas ad Regem Rom. reuertitur. Initio menſis Februarij, concitatione hoſtium Rom. Regis Brugenſes in ſeditionem vertuntur; cùm tamen Rom. Rex ſine præſidio alicuius momenti ad vrbem veniſſet, expectaturus Belgarum Ordines, qui de pace cum Francorum Rege ineunda erant acturi. Collegia opificum opportuna vrbis loca raptis armis occupant, ad quos cùm Rom. Rex exiguo cum comitatu veniſſet, & cauſam tumultus quæſiiſſet, ſuperbum ac parum ad rem reſponſum accepit. Poſtridie Kalend. Februarij cohors ciuium vna, ſublato ſigno, quod puero tredecim annorum in manus dederant, ad æ-

des

des Petri Lanckhalſij Curiæ Rom. Regis Magiſtri pergunt; domi non reperto, diripiunt, armáque inuenta ad domum deferunt. Inde ad ædes Feurij Flandriæ Quæſtoris, Baradotij Theſaurarij Rom. Regis, ac Meningij (aliàs Ninhouij) Conſulis Brugenſis contendunt, quos etiam nuſpiam reperiere. Rom. Rex cum Proceribus & comitatu intra ædes armatus ſe continebat.

Inuolant domos Officiariorum eius armati; eos ſe petere, non Rom. Regem dicentes.

Eius iuſſu Beueræ ac Mingouallij Reguli ad forum venientes, blandè rogant quid velint, ac an contra Regem Rom. arma ceperint. Negant, viuere ſe velle ac mori cum eo affirmantes; ſed non ſe forum derelicturos, niſi in manus ſibi forent traditi ij qui res eius malè adminiſtrarant. Nonis Februarij Gandauo litteræ ad populum Brugenſem veniunt, petentes Rom. Regem firma cuſtodia aſſeruent.

Intereà Gandauenſes litteris à Brugenſibus petunt, eum vt firma cuſtodia ſeruēt.

Litteris lectis, veſperi circa horam ſextam Tribunus ſupremus à populo coactus ad Rom. Regem venit, nuntians populum ac Præfectos velle, ad forum veniat. Paret pedes, ſequente Beuero, Mingouallio, Lalano, Pollainio, ac aliis nonnullis. Litteras Gandenſes ei dant legendas. Neceſſitate viſa, petit in ædibus ſuis vt cuſtodiatur. Pluſquam horam ſuper hac re conſulunt. Tandem negatur, ſed in domo aromatopolæ ad fori angulum ſatis anguſta includitur, ac cuſtoditur. Domui nomen tum erat *Cranenburgh.*

Itaque aſſeruatur, nec in domo propria, ſed in domo priuata in angulo fori.

Multi è comitatu Regis incognito habitu euaſere, aliqui in carcerem ſunt contruſi, pauci cum eo manere permiſſi. Quinto Idus Februarij, inſtantibus Gandenſium Legatis, feneſtræ domus in qua Rom. Rex erat, ferreis craſſis clathris cācellatim muniuntur, & ex ſingulis collegiis octo viri, qui eum noctu diuque diligenter cuſtodiant, mittuntur. Poſt biduum è fæce plebis plures in Rom. Regis domū irruunt, omnia in prædam vertunt, cauſati armorum aceruum in ciuium perniciem congrégatorum ſe reperiſſe; quod falſum erat, meraque calumnia.

Domū eius Brugenſes diripiunt, aliaq́ indigna committunt.

Exinde annitentibus Gandenſibus noui leguntur nomine Ducis Philippi ac Francorum Regis Magiſtratus, Rom. verò Regem ad filij ditiones gubernandas inidoneum declarant. Tum Brugis diſcedunt Legati Duacenſium, Inſulenſium, Orchiaci, Valenchenenſium, & alij, à Rom. Rege ante ſeditionem, vt diximus, euocati: quorū præſentia liberati Brugenſes, in carcerem coniiciunt Villerualli Dominum, Dudzellium, Cancellarium Carondeletum, Ioannem Lanoium, D. Bertini Abbatem. Tum Rom. Regem adeunt, dictos Nobiles in carcerem ſe conieciſſe affirmantes, quò faciliùs pax Nobilibus exoſa iniretur; deinde vt iniuſtos prædatores punirent petunt, offerentes Regi quatuor millia librarum Flandricarum, quibus domeſticis Nobilibus ſatisfaciat, aliaque quatuor millia, quæ corporis ſui cuſtodibus numeret. Actis Rex gratiis pecuniam non petit; eodemque die in eius cubiculum irruunt aliquot nebulones, capiuntque Pollainium, Naſſauium, Volquenſtainium, Mingouallium, Lalanum,

Rr 3 Wet-

Domeſticos Nobiles à latere eius ad carcerem abripiunt, duobus tantùm ei ad miniſterium relictis.

Wettæum, Mainium, ac aliquot alios, & in carcerem coniiciunt; manſitque tantùm cum Rege Sorræ Comes, cum alio Germano Comite. Vetant inſuper Beueræ Domino ne diuerſorio iniuſſu egrediatur. Quarto poſt hæc die Sorræ Comes cum altero Germano Comite, iuſſu Regis ex vrbe habitu feminarum euaſêre. Exinde publicari iubent, Rom. Regis domeſtici ac milites latebris abſconditi ad vetus forum ſine metu veniant ſtipendia accepturi, addita capitis pœna ſi quis non veniat. Prodeunt circiter quadringenti milites partim Germani, partim Wallones;

Item alia indigna in eius milites ipſúmque committunt.

quibus fabri lignarij viſis, vnus eorum clamat, Occidite proditores. Inermis miles in fugam ſe coniicit: inſequuntur per omnes vias fabri, vulnerant pleroſque. Sed bonorum virorum ac præcipuè feminarum operâ occultata pars maior mortem euaſit. Poſt hæc verentes ne Rex aliqua ratione aut arte è domo Cranẽburgica elaberetur, ei in ædes Philippi Cliuij migrandum nuntiant. Reſpondet, ſe Canenburgica non diſceſſurum, niſi ſuccollantes inde ſe deportaſſent: non rectè eos facere, quòd nullo perſonæ ſuæ reſpectu habito ſic agerent: duodecimum iam agi annum, quòd cum maxima cura, diligentia ac periculis Belgas defenderit:

Tandem cum maieſtate Rex loquitur, ſi ſe occidant, non omnes ſimul Auſtriacos occubituros: itaque videant.

ſcire ſe mortalem eſſe; ſi ſe occidant, non omnes Auſtriacos ſecum occubituros eſſe. Quibus verbis cum maieſtate prolatis, effecit vt multi lacrymas vix continentes, omnes certè eo deſerto ad forum reuerterentur. Quarto Kalendas Martij, cùm paulò antè Coppenollius cum præſidio Francorum Brugas intraſſet, pax cum Francis anno 1482. inita, & nunc renouata publicatur, Rom. Rege adhuc in ædibus Cranenburgicis ſedente. Exin Coppenollius auream argenteamque monetam in vulgus ſpargit, & non multò pòſt Rom. Rex ex Cranenburgica ad Philippi Cliuij domũ ſimiliter ferreis clathris probè munitam migrare cogitur, conceſſis ei rurſum decem Nobilibus domeſticis.

Philippus Cliuius pro Rom. Rege Sluzam occupat.

Philippus Cliuius, intellecta tam arcta Rom. Regis captiuitate, collecto milite Sluzam occupat, ac vtrique arci de rebus neceſſariis prouidet, militare ſignum Rom. Regis exponens. Erant hoc tempore Hulſtæ in præſidio mille circiter ducenti veterani pedites Germani, ac totidem Wallones. Præerat eis Saueuſius, qui adeò grauiter Gandenſibus nocte dieque fuit infeſtus, vt molas etiam quæ iuxta vrbem vento aguntur, redimere cogerentur, ſingulis menſibus quatuor millia aureorum liliorum perſoluentes.

Brugenſes, capto adhuc Rom. Rege, Ghiſtellio, & aliis nouem capita in foro abſcindi curant.

Poſtridie Nonas Martij Brugenſes Iacobo Ghiſtellio, Dudzellæ Domino, quaſi publicam pecuniam in rem propriam conuertiſſet, cum aliis nouem in foro capita abſcindi iubent. Intereà Philippus Auſtriacus Mechliniæ agens Ordines conuocat, rogat, rationem qua patrem liberet ſuggerant. Promittunt omnes extremam operam. Brabantiæ ac Hannoniæ Ordines ſinguli Legatum caſtrenſem ad hoc cum litteris Gandauum ac Brugas mit-

mittunt. Sed Gandenſes ad Ordines Mechliniæ congregatos ſcribentes, impetebant, quarto Idus Martij ipſi Gandauum venirent. Sub idem tempus Mechliniam Legati Principum Imperij veniunt, miſſos ſe docent cum conſilio Ordinum, Rom. Regi liberando; cupere omnino Germaniæ Principes, operam opeſque offerentes, id vi aut amicitia fiat. Paulò pòſt Gandenſes interficiunt Martinum (aliàs Matthiam) Paiartum, poſtremæ cum Rom. Rege pacis auctorem, eò quòd Gandenſibus promiſiſſet Rom. Regem in vrbem vltra quingentos pedites non introducturum, adduxiſſe autem quinque millia. Hic per quatriduum immaniſſimè tortus, torturæ violentia decē ciues Gandenſes honeſtiſſimos conſortes nominarat, quos ad cœnā cum vxoribus quidam Gandenſium Præfectus, opere calcearius, lautiſſimè acceptos intempeſta nocte dormientes, è lecto in carcerem ducit, ſtatimque vocatis ſacerdotibus ac carnifice, ceruices abſcindi iubet. Hoc rerum ſtatu Brugis publicatur, ſi quis Petrum Lanckhalſium occuluiſſet, & non proderet, cum vxore ac liberis in ſuperiori propriarum ædium limine ſuſpenderetur, bona publicarentur, cognati ac affines omnes in perpetuum exſularent. Delituerat hactenus Lanckhalſius per quinque ſeptimanas apud confectorem pileorum, quem omnes exiſtimabant eius eſſe infeſtiſſimum hoſtem. Hic atrocitate edicti territus, Lanckhalſium rogat ſibi conſulat. Dum igitur mutato habitu, facie fuco obducta euadere conatur, agnitus captuſque, grauiùs quàm vllus vnquam torquetur, & poſtquam reuocaſſet quòd Nobiles aliquot vi tormentorum accuſaſſet, exprobrans Coppenollio præſenti & aliis ſua ſcelera, capite truncatur. Tandem pridie feſti Paſchatis Brugenſes, relicto foro, quod per ſex ſeptimanas continuas inſederant, domos quiſque ſuas repetunt ſeptemdecim circiter virorum millia, cùm paulò pòſt litteræ à Summo Pontifice Innocenrio Octauo ad Brugenſes ſcriptæ adferuntur, quibus conſtituta excommunicationis pœna iubebantur Rom. Regem dimittere. Intereà Gandauum peruenerat pars maior Legatorum Ordinum Belgarum. Agitur de liberatione Rom. Regis acerrimè; quæ demum poſt aliquot dierum ingentes diſceptationes
„ his eſt obtenta conditionibus: Philippus Cliuius, Hainoius, ac Volquen-
„ ſtaini Dominus, obſides Rom. Regis nomine, donec conditionibus ſa-
„ tisfecerit, Brugis ac Gandaui manento, nomineque Cliuij pater eius
„ Adolfus intereà Sluſam eiuſque arces gubernato. Exteros milites om-
„ nes intra tertium liberationis ſuæ diem Rex è Flandria, ac poſt ſepti-
„ mum è Belgio, ſine maleficio dimittito. Rex Philippum Cliuium cete-
„ roſque obſides à dicto ſibi ſacramento liberato, poteſtatem eis faciens
„ militandi cum Flandris contra ſe, ſi hanc pacem violarit. Pacem Rom.
„ Rex Ordinum omnium auxilio, ſi fieri poſſit, cum Francis facito. Flan-

Summè incumbunt tam Brabantiæ & Hannoniæ Ordines, quàm Germaniæ Principes, Rom. Regi liberando.

Barbarum facinus cuiuſdā calcearij Gandenſis curantis nocte necari decem ſuos conciues.

Tandem & Lanckhalſio ſupplicio affecto, Brugenſes, relicto foro quod per ſex ſeptimanas continuas inſederant, quiſque domum dilabitur.

Leges quibus ad extremum Rom. Rex liberatus eſt poſt quartum captiuitatis menſem.

dri æquè ac Romanorum Rex militem omnem dimittunto, Regiq; pro compenſandis damnis incommodiſq; ternis vicibus quinquaginta millia aureorum liliorum perſoluunto, ſed Rex proprio ære redimi curato Gruthuſæ Dominum, Cōſulem Brugenſem, ac alios qui eius libertatem procurantes capti fuere. His & alia minora addita fuere: quibus propria manu Rom. Rex ſubſignatis, in libertatē poſtridie Idus Maij reſtituitur, quarto ferè à captiuitate menſe, aduenientique publicæ Supplicationi comitem ſe iungit, & in ſcenam ligneam Altari inſtructam conſcendens, ita iurat: Libera voluntate, in præſentia ſacræ Euchariſtiæ, particulæ Crucis Domini, Euangeliorum, corporis D. Donatiani, ac Canonis Miſſæ, promittimus conſeruaturos nos ac re ipſa completuros pacem ac conditiones inter nos ab vna parte, ac tres Flandriæ Ordines, quique cum eis ſtetere, ab altera parte factas: ad hæc fide Regia pollicentes nos numquam eos violari permiſſuros, liberans Flandros omnes à ſacramento quod nobis vt patri ac tutori filij noſtri dixerunt. Iuraruntque deinde Beueræ Dominus, Legati Ordinum Prouinciarum, ac poſtremò tres Flandriæ Ordines, & Præfecti omnes ciuitatis Brugenſis.

Quid? An non poſteà hæc violata? Sed reſpondebatur, nouam ſecutam actionem, patris ſcilicet vindicantis iniuriam filij; ſeu Cæſaris ſua trans Scaldim vindicantis.

E ſcena in ædes Rauaſtainij Rex contendit ac prandet, vnaque cum eo Vicarius Antiſtitis Tornacenſis, qui Sacrum fecit & iuramenta ſuſcepit, Abbates D. Petri Gandaui ac Afflegemij, cum Beuero. Abſoluto ferè prandio, armatus intrat Philippus Cliuius, menſæque adhibetur. Poſt meridiem Ro. Rex ad Templum D. Donatiani properat, ibique Cliuium à ſacramento ſibi dato liberat, eumque in hæc verba iurare permittit: Ego Philippus Cliuius promitto ac iuro iturum me Gandauum, atque ibi obſidem manſurum, donec initæ pacis conditionibus ab vtraque parte plenè ſit ſatisfactum.

Philippus Cliuius ſacramento, quo Rom. Regi tenebatur, in ſpeciem liberatur; ſed certè nequaquam quo tenebatur eius filio.

Intereà aduenerant copiæ Germanorum Rom. Regem expectantium: qui ſalutatis ad portam Crucis Brabantinorum, Hannonum ac Namurcenſium Legatis, iiſque gratiis actis, ad Germanos contendit, deducente eum tantiſper Cliuio. Rex ad arcem Malam, Cliuius comitante Volquenſtainio ac Hainouio Brugas, indéque Gandauum proficiſcitur. Exinde Rex cum exercitu Ardenburgum, inde Middelburgum Flandriæ tendit. Brugenſes metuentes vim militum, qui duce ipſo Cæſare Frederico Belgij finibus appropinquabant, Germanos Pręfectos rogant, dignentur apud Cæſarem pro ipſis intercedere. Promittunt hi, ſed faciliùs impetraturos ſe aſſerunt, ſi obſides dimittant: ſic obſides dimiſſi ſunt, ſolo Cliuio non grauatè, vt videbatur, Gandaui manente.

Obſides Maximiliani dimittuntur, ſolo Cliuio non grauatè, vt videbatur, Gandaui manente.

Tum pax per vniuerſam publicatur Flandriam. Ceteri Belgæ partim eam publicauere, partim vt indecoram contempſere: ſcribitque etiam Rom. Rex ad ciuitates quæ eam nondum publicauerant, ne id faciant, iubétque quinquaginta plauſtra commeatu onerata ad caſtra ſua Meyngam mittant.

tant. Intereà adeſt cum copiis Cæſar caſtigaturus proteruiam Flandrorum, cùm Gandenſes tribus millibus peditum, & quadringentis galeatis equitibus à Franco acceptis ſeſe communiunt. Ægerrimè id tulere Hannones, Antuerpiani, Mechliniani, ceteræque Belgarum Rom. Regi fidæ ciuitates. Cæſar caſtra haud procul Gandauo ad pagum Euergem locans, Legatum caſtrenſem (Heraldum vocant) ad vrbem mittit, iubens ſe ſupremum ditionis Tranſ-Scaldanæ Dominum agnoſcant recipiantque, ſtatímque mittant Cancellarium Carondeletum, Mingouallium, ceteróſque Nobiles quos in vinculis habebant. Legatione ad plebem euulgata, Præfectus ille calcearius ſuprà memoratus, cum Sacerdote ac carnifice ad carcerem iterùm clàm pergit, præcipuis capita abſciſſurus, eáque Cæſari in coreaciis marſupiis tranſmiſſurus, niſi re intellecta, ſuperueniens Cliuius barbaro facinori interceſſiſſet. Quinto Idus Iunij Badenſis & Nouellius mento tenus foſſas tranſgreſſi, noctu Denſam Rom. Regi vendicant, Francis in fugam actis. Laborabat Rom. Rex ſummopere, Philippum Cliuium vt in ſuas partes pertraheret, perſuadere conatus eum non pro pace Brugenſi, ſed contra Cæſarem iam arma gerere; ſe quoque patrem Cæſarem armatum Imperij nomine ſequi, non quòd pacem Brugenſem violare cupiat. Sed hæc fruſtrà Cliuio occinebantur, aliis interpretantibus, Cliuium apud Gandenſes imperare, quàm apud Cæſarem ſubeſſe malle. Cæſar tertio Idus Iulij motis Euergemio caſtris, dimiſſáque maiori exercitus parte, Antuerpiam pridie Kal. Auguſti venit, cùm ſex hebdomadibus, nulla re memorabili geſta, Gandenſes ac Brugenſes omni cladis genere egregiè vexaſſet; & Nonis Septembris Antuerpiæ in area Abbatiæ diui Michaëlis pro tribunali ſub dio ſedens, Cliuium vt Imperij perduellem, rebellemque clientem, honore ac bonis priuatum proſcribit, Ordinéſque Belgarum ibidem congregatos admonet, pacem anno 1482. initam obſeruent. Hoc tempore Rom. Rex Philippum Burgundum Terueræ ac Beueræ Dominum & Ioannem Salozarum in Hiſpaniam ad Ferdinandum Arragoniæ ac Eliſabetham Caſtellæ Reges tria petitum mittit: primùm perpetuæ pacis cauſa fœdus fieret; deinde vt Rom. Regi viduo filiam Eliſabetham vxorem darent, ac filiam Ioannam filio Philippo deſponderent. Fit fœdus. Sed Eliſabetham Portugalliæ Regis filio deſponſatam renuntiant: quod ad Ioannam, ſeſe libenter ea de re communicaturos quamprimùm adoleuiſſet. Exinde Cliuius 14. Kal. Octobris fauore aliquot ciuium Bruxellæ cum quingentis equitibus per portam Flandricam intromittitur. Rom. Rex re intellecta, Mechliniam cum iuſto præſidio mittit Ioannem ac Cornelium Bergios fratres, vt filio Philippo Auſtriaco ſint præſidio, quem ſummopere in poteſtatē redactum cupiebat Cliuius. Bergij fratres

Cæſar vt ſupremus ditionis Tran-Scaldanæ Dominus Gādauenſes vt ſe recipiant, fruſtrà petit.

Fruſtrà itē agitur vt Cliuius Gandenſes deſerat.

Mittit Ro. Rex Legatos in Hiſpaniam, cuius Legationis fructus tandem nuptiæ Philippi filij.

Capta à Cliuio Bruxella, Rom. Rex Mechliniam & in ea filium firmo præſidio munit.

fratres Viluordam occupant, præſidioque muniunt, quotidie ad portas vſque Bruxellenſium excurrentes. Cæſar ac Belgarum Ordines cum Cliuio Mechliniæ fruſtrà de pace agunt. Quare ſeptimo Idus Octobris Dieſtam Cæſar profectus, inde in Germaniam rediit, filio Rom. Regi relinquens Albertum Saxonem Thuringiæ Lantgrauium cum iuſta peditum equitumque Germanorum manu, virum militiæ peritum. Occupata Bruxella, Cliuius paulatim effecit, vt dimidia ferè pars Brabantiæ ac Leodienſis ditionis à Rom. Rege deficiens, ſibi ac Flandris iungerentur. Octauo Kal. Nouembris Niuellæ admittitur, & paulò pòſt quoque Louanij. Offerebant Brabanti ac Flandri, Cliuium ſecuti, Rom. Regi centum millia aureorum Rhenenſium florenorum Coloniæ numeranda, ſi relictis Belgis in Germaniam non ampliùs reuerſurus proficiſci voluiſſet, ac Ordinibus Proceribuſque filio parte matris ſanguine iunctis (quorum primus Cliuius) gubernationem reliquiſſet, ſed fruſtrà. In Flandria Euerſteinus ac Morbecanus Rom. Regi militantes, Dunkerkam eiectis Francis occupant, auctique militum numero, ſui etiam iuris faciunt Pontem Rowarti, Giſtellam, Womenam, Eſſedum, ac alia aliquot opportuna loca. Cliuius, coadunatis Flandrorum copiis, Niportum ducit, ac nomine Ducis Philippi deditionem fieri iubet. Eſſe ſe eius affirmant ciues, ſed Cliuium hoc rerum ſtatu non agnoſcere. Deinde Niportani, vicinorum auxiliis aucti, adeò Cliuium minutis vexant præliis, vt ſtatim ijs è partibus diſcederet; vireſq; Creueceurio coniungens in poteſtatem redigunt Bergas D. Winoci, ac Borburgum, cui Daniel Pratæus præerat: qui inde Niportum profectus, diligenter illud cuſtodiuit, Cliuio ac Creueceurio diuerſis viis ſingulis ad ſua paulò pòſt proficiſcentibus. Menſe Nouembri pridie D. Eliſabethæ Franciſcus Bredenrodius, partium Cliuij & Haukiorum, Sluſis ſoluens quadraginta octo inſtructis actuariis nauibus nouum ſinum, qui ab eo nomen habet, penetrans, quò tutus ab Armuanis & Middelburgiis eſſet, Rotterodamum tendit, illudque nocte idem feſtum ſequente proditione quorumdam occupat, omneſque Cabbeliauios aut capit, aut eiicit. Poſtridie Idus Decembris Duacenſes, Inſulenſes, ac Orchiacenſes pacem anno 1482. cum Francis factam

1489 recipiunt. Et ecce anno 1489. tertio Idus Februarij Burgundi ac Belgæ, forti ciuium opera adiuti, eiectis Francis Fanum D. Audomari recuperant. In vrbe teſſera erat lucerna ardẽs ad turrim, vbi ciues fautores excubabant, ſuſpenſa, dum hi qui foris ſint ſtata hora felem verberibus altiſſimè vociferari compellerent. Ad arcem fugientes Franci, tandem diſcordes facti, etiam eam reliquerunt. Poſt hæc Euerſteinius, Saueuſius, Morbecani fratres, fugientibus Francis, Grauelingam, Borburgum, Bergas D. Winoci, caſtellaque ibidem complura occupant, ac poteſtatem à Rom.

Cedũt quoque Niuella & Louanium Cliuio: idq; ab eis petebatur inſtanter, vti Maximilianus Belgio diſcederet.

Fruſtrà tentat Cliuius Occidentalem Flandriã.

Occupat pro Cliuio Bredenrodius Roterodamum.

Fanum D. Audomari iterùm Francis eripitur.

Rom. Rege accipiunt recipiendi in gratiam omnes qui deſertis Francis & Cliuio ad obſequium rediiſſent, quemadmodum & ius conferendorum officiorum, ac diſpoſitionem de publicatis bonis. Eo tempore confœderatio ſolemnis inter Rom. Regem, eius filium Philippum ac Henricum VII. Anglorum Regem facta, poſtridie Idus Februarij Dordraci in Archiuis eſt relata, & publicata Valenchenis 4. Nonas Martij, deinde & alibi. Sub 14. Februarij D. Valentino ſacrum, Rom. Rex ſubitò in vnum collectis Cabbelliauis, Schiedamum obſidere iubet; ipſe cum Germanis Roterodamum premit, ſed non adeò arctè, quin Roterodamenſes egreſſi pagum Auderſchieum occuparent ac munirent, inde Delfos vſque excurrentes: qui ſine ordine contrà egreſſi, tractique à Rotterodamiis in inſidias, cæduntur; multi capiuntur, ceteri Delfos perfugiunt, deſideratis circiter ducentis viris, ac inter hos vrbis Conſule, qui in partes diſſectus, Delfos à ſuis in viminea fuit reportatus ſporta. Schiedamenſes idem conaturi in Cabbelliauorum caſtra irruperant, ac Harlemios fugauerant, ſed à ceteris Schiedamum repelluntur, quod mox rebus ſuis diffiſi deſeruere, Regiis adhuc ad Roterodamum ſedentibus. Exeunte Martio Flandri collectis quadringentis equitibus ac multis peditibus, Bruxellenſes ſumma commeatus inopia laborantes iuuant, inuectis in vrbem ducentis quinquaginta plauſtris omni commeatus genere onuſtis. Erat hoc tempore Cliuius cum valido præſidio Louanij, Saxone haud procul eadem vrbe caſtra habente. Tertio Kalendas Maij Cliuius Arſchotanis in auxilium circiter quadringentos Francos miſit, vt Antuerpienſium ac Mechlinienſium agros infeſtarent. Læti ciues ac ruſtici qui eò ſe contulerant, lautè eos excipientes genio indulgebant, eò magis quòd poſtero die Maij Kalendæ ad id inuitarent. Saxo de eorum incuria edoctus, mox cum iuſta Germanorum manu adeſt, media nocte è dumetis in oppidum irrumpens, ac paucos reſiſtentes obtruncans, capit, ignemque aliquot locis Germani iniicientes elegantiſſimum exuſſere templum. Lætati ſunt ſummopere Mechliniani ac Antuerpiani, quòd nulli magis eorum agris fuiſſent infeſti, ſeque iam immeritò conqueſtos videbant, quaſi Saxo clàm cum Cliuio ſentiret. Sexto Idus Maij Cliuius eductis Bruxella circiter ſex millibus virorum cum tormentis, Hallam Hannoniæ expugnaturus properat: vix erant Hallæ centum præſidiarij adueniente Cliuio; ſed Mabonius cum ducentis veniens Hannonum equitibus animum eis auxit. Edocti de Bruxellenſium aduentu, permittunt eos foſſam tranſire, partemque murum conſcendere; ſed cùm in oppidum deſcendere conarentur, omni armorum genere opportunis è locis eos deturbant. Cliuius, quòd detectis inſidiis nemo in oppido pro ſe moueret, ſtatim receptui canit, ac cum multis ſauciis, exuſtis Hallæ ſuburbiis, ac in

Schiedamū ſimul & Roterodamum Rom. Rex obſidere parat.

Variæ velitationes inter Hauckeos & Cabbelliauos.

Vaſtationes etiam in Brabātia, Louanienſibus & Bruxellenſibus variè Mechlinienſes & Antuerpienſes incurſantibus.

Arſchotum Saxo pro Rom. Regē capit.

Fruſtrà tentat Cliuius Hallam Hannoniæ.

iis ſuis qui ceciderant, Bruxellam reuertitur. Circa Idus Maij quoque Gandenſes, armatis circiter quatuor Flandrorum millibus, ac octingentis Francis, ad Occidentalem deuaſtandam Flandriam proficiſcuntur. Figunt caſtra prope Niportum. Adueniunt intereà Vendomius ac Creuecœurius cum viginti circiter virorum millibus, magnoque tormentorum numero tanta muros pertinacia quatiunt, vt decem tormenta percalefacta diſrumperentur. Facto hiatu Picardi ac Bolonienſes irrumpere conantur, ſed repulſi ſunt: ſuccedunt eodem euentu Heluetij. Tum equites grauis armaturæ, dimiſſis equis, oppidanos inuadunt; qua inuaſione feminæ Niportanæ galeis ac ferreis thoracibus indutæ, viris feſſis, ſauciis ac formidine correptis audacter ſucceſſere.

Item Flandri & Frãci turpiter diſcedunt ab oppugnatione Niporti.

Vendomius maiorem militum manum in oppido eſſe, quàm erat ab exploratoribus relatum, exiſtimans, tertio Kal. Iulij, motis caſtris obſidionem ſoluit. Eodem tempore in Hollandia Ioannes Naeltwijckius Hauckicæ partis Geertrudebergam occuparat; indeque initio menſis Iunij cum Ioanne Montvortio mille ſtipati peditibus Leidam contendunt, ac vi introitum tentant. Sed armati Cabelliaui opera Ioannis Egmondij Hollandiæ Gubernatoris, eos illata clade repellunt. Hi Coudekerkam reuerſi, arcem Poulgæſtiam recipiunt, ſed Egmondius mox cum Leidanis egreſſus eamdem expugnat & incendit. Hinc 17. eiuſdem Iunij pugnatur ad Roterodamum inter Regios ac Hauckios: victoria Regiorum fuit; multi cæſi ac aquis ſuffocati ſunt, captus Naeltwijckius cum multis aliis: pauloque pòſt, Franciſco Bredenrodio Sluſas redeunte, Roterodamenſes deditionem faciunt.

Pugna in Hollandia inter Hauckios & Cabbellianos, & præcipuè ad Roterodamum; victoribus Cabellianiis, hoc eſt Reg. Romanorum.

Tandem Roterodamenſes ſe dedunt.

Nono Kalendas Iulij Cliuius iterùm Hallam Hannoniæ aggreditur, hiatum efficit vt tria plauſtra inuicem à latere iuncta ingredi potuiſſent; ad hæc ignem erat eiaculatus, vt aliquot ædes arderent. Ciues Deo & tutelari Deiparæ confiſi, aquam bullientem, circulos ligneos ſtuppa, pice, ac ſulphure circumlitos præparant; ab vna parte admotis ſcalis, ab oppoſita pleno Marte inuaduntur. Sed cùm ad veſperam vſque acriter ab vtraque parte eſſet pugnatum, inclinante die Cliuiani multis vulneratis ac aliquot deſideratis, recedunt.

Cliuius iterùm cum dedecore Hallam occupare nititur.

Menſe Iulio Saxo Thenam omnibus rebus neceſſariis abundantem, ac cum Cliuio non ita dudum ſentientem, cùm fruſtrà aliquamdiu oppugnaſſet, ac amaris ſarcaſmis indies ab eis irrideretur, duobus locis ipſa meridie oppidum aggreſſus, cùm idem ſæpiùs feciſſet, vt eos in conſuetudinem adductos negligere vim aſſueſceret, tandem omnibus annixus copiis vi irrumpit, ac per multos dies opulentam ciuitatem diripit atque incendit, Francis ac Leodiis præſidiariis pro maiori parte cæſis, paucis captis. Demum menſe Auguſto Germaniæ Principes Francofurti ad Mænum pacem, auditis omnium Legatis, hiſce conditio-

Thena à Saxone capta, direpta & incenſa.

» ditionibus concipiunt: Rex Romanorum ac Francorum certo mox lo-
» co conueniunto. Quod attinet ad controuerſiam Belgarum contra Ro-
» manorum Regem, promittit Francorum Rex, ea in re ſe rationem ho-
» noris ac exiſtimationis Rom. Regis habiturum, quemadmodum pro-
» prij patris, cuius filiam matrimonio teneat obſtrictam. Nobiles cum
» Rom. Rege Brugis capti, & adhuc Gandaui & in Francia detenti, liberi
» ſine pretio dimittuntor. Gandenſes conditiones pacis Gaueranæ cum
» Philippo Bono olim initas, quod attinet ad annuam Magiſtratuum ele-
» ctionem, ac ius quod extra intraque vrbem tum ciuibus tum Comitis
» miniſtris dicent, obſeruanto. Rom. Regi pro factis belli impenſis, conſti-
» tutis temporibus Flandriæ Ordines ſemel quingenta viginti quinque
» millia florenorum ſoluunto. Rom. Rex in gratiam Regis Caroli Philip-
» pum Cliuium in gratiam recipito, eique omnia ſua vxoriſque bona re-
» ſtituito. In gratiam Rom. Regis Rex Carolus Ludouicum Aureliano-
» rum Ducem carcere dimittito, modò Rom. Rex ſpondeat, eum poſthac
» contra Regem Carolum noui nil moliturum. Ad hæc in gratiam Rom.
» Regis reſtituet idem Rex Annæ Britonum Duci oppida, vrbes, muni-
» tiones ac arces quas in eius ditione occupauit, modò illa Anglos omnes
» ditione ſua dimiſerit. (Nempe parabat Rom. Rex eam ſibi cõiugem, ſed
» Rex Carolus eam præripuit, vt pòſt dicetur.) Iubebit vterque Rex ſta-
» tim publicari ſuis in prouinciis conditiones pacis anno 1482. initas.

Leges pacis inter Rom. Regem, & Belgas eorúmque auxiliarem Regẽ Francorum.

Ecce riuales, & ideò haud diu fidi amici.

Publicata eſt pax apud Francos ac Belgas, magno omnium gaudio, præterquam Brabantinorum. Nam adeò ſtatim peſtilentia ſæuire cœpit, vt octodecim menſium ſpatio in ſola vrbe Bruxellenſi triginta hominum millia obierint. Cliuius pacem impedire non valens, accepta à Saxone fide publica, ſeptimo Kalend. Septembris cum vxore præſidio quingentorum equitum Bruxella diſcedit, permiſſumque illi fuit omnem ſupellectilem ac prædam, quò vellet, auehere; quam ægrè duodecim plauſtra, à tribus ſingula equis attracta, capere poterant.

Cliuius accepta fide publica, cum omni ſupellectile Bruxella diſcedit.

Tunc in Franciam Legati miſſi ſunt ad Regem; qui & pacem confir-
» mauit 28. Octobris, in qua & hæc inter cetera expreſſit: Maximilia-
» nus Rom. Rex abſolutam filij ſui Ducis Philippi tutelam habeat, &
» pacis leges Rom. Regi Brugis extortæ reſtituuntur ac diſcerpuntor. Hinc
Eingelbertus Naſſauij Comes Flandriæ Gubernator à Rom. Rege conſtitutus, vbique Magiſtratum renouat. Deinde Ordinum ac Procerum adhibito conſilio, circa Chriſti Natalem moneta ad veterem valorem Edicto reuocatur, vtpote quæ duabus tertiis excreuerat: quæ ſubita mutatio multas lites & incommoda attulit. Tornacenſes prudentiùs eius æſtimationem dimidia tantùm parte primò mutilarunt. Anno 1490. variis in locis nonnulli adhuc reluctabãtur. Ipſo D. Magdalenæ 1490

Mutatis vbiq; Magiſtratibus, moneta quæ duabus tertiis excreuerat, reuocatur ad veterem valorem.

 Breden-

Bredenrodius & Naeltwijckius Hauckiæ partis tentarunt Goeream, vt inde vicinos popularentur, ſed fruſtrà fuit; & poſteà Bredenrodius inſtructa mediocri claſſe, cum quingentis circiter Hauckiis Sluſam ad Cliuium iterùm nauigans, inſequente Ioanne Egmondio ac Pollainio pugnare coactus ſuperatur. Euadit quidem cum maxima parte ad Riperij portum, militémque exponit: ſed & hîc, victoribus inſequentibus, pugnare compulſus iterùm ſuperatur, deſideratis ſimul ab vtraque parte trecentis viris. Bredenrodius grauiter vulneratus capitur, ac Dordracum perducitur, vbi paulò pòſt è vulneribus obiit, ſepultus apud Auguſtinianos. Erat adhuc adoleſcens Louanio à ſtudiis ad arma ab Hauckiis auocatus, miſeréque ſeductus. Ei enim Hollandiæ Zelandiæque Comitatum deberi aſſerebant, Philippo Cliuio Flandriæ; Philippo Auſtriaco tantùm Brabantiam ac Burgundiam. Apud Hannones quoque prædonum dux erat filius nothus Domini Bellemontij, qui, occupata arce Bellemontia, iter facientibus ac ruſticis nocte diéque erat infeſtus; adeò vt tandem Hannones, rei indignitate moti, contra Antonium Rollinum Aimeriæ Dominum, Hannoniæ Prçfectum, ſummopere murmurarent. Conſcriptis igitur quadringentis peditibus Bellemontium proficiſcitur: cumque deditionem facere nollent, vi expugnat, latronum maiori parte cæſa, ceteris ad vnum omnibus cum Bellemontio captis, ac Bergis Hanoniæ in carcerem concluſis; vbi tandem iuridica ſententia Bellemontio cum ſuis omnibus caput amputatur, corporáque in quatuor partes ſecta hinc inde ad aliorum exemplum in arboribus ſuſpenduntur. Adrianus etiam Vilainus Raſſingemij Dominus, cùm deſerto Cliuio in gratiam cum Rom. Rege rediiſſet, Gandauoq; ad domum, quam ruri habebat, cum quatuor famulis properaret, à ſexdecim Cliuij equitibus ex inſidiis inuaſus, dimidio ab vrbe milliari multis vulneribus confoditur. Eodem anno ſimiliter Dominus Montvortij iuxta Vltraiectum, vir animi inquieti, Vltraiectinos Hollandóſque iniuriis afficere, latrociniiſque vexare nō deſiſtebat; cùm tandem Albertus Saxo, eductis contra eum copiis, oppidum Montvortium cum arce obſidet, munitionémque idoneo loco erectam expugnat. Tum animi ciuium præſidiariorúmque cecidere, faciuntque hac lege deditionem, vt ciuibus nil præter interiorem lineam veſtem relinqueretur, exteri milites, quò vellent, ſalui abirent. Sed maior pars, dicto Rom. Regi eiúſq; filio Philippo ſacramento, apud Saxonem manſit. Montvortio ea lege gratia eſt facta, vt ſi denuò contra Regem Ducémque arma ſumpſiſſet, quæcumque apud Belgas poſſidebat, in perpetuum Ducis Philippi fiſco manerent. Hæc acta circiter Idus Auguſti. quo tempore Saxo cum copiis Dordracum profectus, militem nauibus imponit, nemineque quò tenderet ſciente, ſubitò Ziriczeam inuadit,

Bredenrodius Hauckius vulneribus confoſſus, captus, paulò pòſt Dordraci moritur.

In Hannonia etiam Bellemontius omnia turbans tandem capitur, & capite plectitur.

Similiter Montfortius Vltraiectinos Hollādoſq; infeſtans, capto oppido à Saxone domatur.

uadit,& viginti millibus florenorum multat, quòd Cliuium non ſemel commeatu & puluere tormentario iuuiſſent,& in Northauen portu munitionem erectam præſidio munit. Quin etiam hoc toto anno Brugenſes nolentes (vt Chronicon Hollandiæ tradit) edictum de imminutione monetæ recipere, Naſſauio Flandriæ Gubernatori obluctabantur. Is occaſionem quærens Brugenſes caſtigandi, Guardiam magnam Rom.Regis,mille quingentorum equitum,& ter mille veteranorum peditum,huc illuc tunc prædantem, ex Hannonia in Flandriam mox poſt pacem anni ſuperioris euocarat. Hi Ardenburgi caſtra facientes, omnia in circuitu deprædabantur. Brugenſes inſolentiam militarem ægrè ferentes,iniuſſu Naſſauij (quod ille quærebat) arma contra Guardienſes ſumunt, Præfectum militiæ peritum,Georgiũ Picquauetum nomine, à Cliuio accipiunt,nouumque fœdus cum Cliuio ac Gandenſibus ineunt. Munierant Brugenſes Blanckenbergum; quod cùm Guardienſes obſidere parant, Brugenſes ad eorum munitionem quam prope Dammum habebant, proficiſcuntur. Vnde Guardienſes relicto Blanckenbergo contra Brugenſes tendunt,& aliquot occiſis ac ſauciatis,pleriſque captis, omnes in fugam coniiciunt. Magna erat in vrbe Brugenſi fames. Quare Cliuius, Sluſæ ſe continens,rogatu Picquaueti iis naues aliquot commeatu onuſtas mittit. Cum quibus Picquauetus nocte diſcedens, ac à Naſſauio diligenter cuſtodias Dammi obeunte conſpectus,poſt breuem nocturnam ſuperatus pugnam cum omnibus nauibus capitur, ſociis partim aqua merſis, partim ad patibulum ſtrangulatis, paucis pecunia ſe redimentibus; ipſe Picquauetus capite luit: ſic demum Brugenſes pacem petunt,& impetrant his inter alias legibus,4.Idus Decembres, cùm
„ tumultus duraſſet menſibus quatuordecim: Brugenſes ſolemni ritu ve-
„ niam ruptæ pacis è præſcripto Naſſauij petunto. Pro belli impenſis
„ Rom. Regi eiuſque filio centum quinquaginta millia Andreanorum
„ florenorum ſoluunto. Summa hæc non niſi ex vrbis incolis colligitor.
„ Nominabit Naſſauius viros quinquaginta ſex, è quibus aliquot capite
„ luent,alij qui poterunt,vitam libertatemque ex eius arbitrio redimunto.
Sub huius anni æſtatem Carolus Gelder ex Francica captiuitate (de qua ad annum 1487. dictum eſt) in Gelriam venit,omneſque Gelri, eiectis Rom. Regis Rectoribus, ei ſacramentum dicunt. Initio Ianuarij anni 1491. Rom.Rex ac Anna Britonum Dux de ineundo matrimonio 1491 inuicem dant fidem, mittitque ei ſubſidio duo millia peditum, decubuitque cum ea Aurantius armatus nomine Rom.Regis. Sed Rex Francorum Carolus Reneſium,in quo Anna erat,longa obſidione vexatum, tandem in poteſtatem redigit, Rom. Regis militibus trium menſium ſtipendio ad deditionem coëmptis, vrbemque ei cum Duce Anna tra-

Initia nouorum tumultuum apud Brugenſes.

Fœderati Cliuio & Gandenſibus infeliciter cum milite Ro. Regis confligunt.

Pacem rurſum petunt & impetrant.

Gelria pellit Præfectos à Rege Rom. conſtitutos.

Rex Franciæ Rom. Regi prærіpit Annam Ducißam Britanniæ.

dentibus, quam poſt paucos dies in vxorem Rex Carolus duxit, neglecta Margareta Rom. Regis filia, de qua ſuprà ad annum 1483. Menſe Maio Gandenſes, auctore Reinero quodam calceorum ſutore, in ſeditionem verſi, inſignia Philippi Cliuij reſumunt, Rolandum ſonant, Cliuij militem in vrbem admittunt, ſummum opificum Præfectum impedire conantem ante publicas ædes interficiunt, filium eius tormentis lacerant, nautarum Præfecto cum quinquaginta viris probis caput amputant: ducenti vrbe diffugiunt. Ioannes Coppenollius iterùm creatur ſummus opificum Præfectus, qui ruſticorum turbam quæ ad vrbem confugerat, in legionem quinque millium diſtribuens, Arnoldum Clericum adoleſcentem ruſticum alti ac ferocis animi eis præfecit. Cuius gloria bellica variis excurſionibus feliciter confectis ita creuit, vt non multò pòſt eius æmuli, videlicet ſanguinarius ille calcearius Reinerus (Remigius aliis) & Coppenollius cum fratre, à plebe occiſi ſint; ille tumultuariè, hi torti & publicè capite plexi. Sub idem tempus Legati Rom. Regis ac Archiducis Philippi, conſenſu Cliuij, Sluſæ Magiſtratum mutant, ac cum eo de reconciliatione agunt. Reſpondet ſe nec apicem vnum diſcedere velle à conditionibus Francofurdenſibus & Turonenſibus, quibus cauebatur, Sluſam cum vtraque arce in ſua manſuram poteſtate, dum ſeſe Reges inuiſiſſent, ac de ſua reconciliatione ſententiam protuliſſent. Multa tunc vltrò citroque acta ſunt illi reconciliando, ſed fruſtrà. Hac æſtate Turcæ, coacta iuſta militum manu, Carniolam Windorum Marcam, indéque Ciliam, Carinthiam ac Stiriam ingreſſi, multa hominum millia capiunt. Sed Rom. Regis iuſſu contra eos cum ſubitario milite Georgius Heberſtainius profectus, hoſtem, illata clade, prouinciis expulit, ac maximam prædæ partem recuperauit. Circa idem tempus Archidux Philippus Eingelbertum Naſſauium ac Præſidem Curiæ Flandriæ cum nobili comitatu ad Francorum Regem mittit, repetitum ſororem Margaritam ac reſtitutionem ditionum vrbiumque quas è pacto pacis anni 1482. reddere Rex iubebatur, ſi nuptiæ fuiſſent diſſolutæ. Rex frigidè reſpondens, conſultaturum ſe ſuper eorum petitionem ait. Videns Naſſauius legationem ſuam non admodum Francis eſſe gratam, petito acceptoque commeatu ad Archiducem reuertitur. Circa finem menſis Decembris apud Kenemerlandios & vicinos Aquilonares Hollandos tumultuari cœptum eſt hac de cauſa. Nicolaus Pynſius (vulgò Corſius cognominatus) illarum ditionum Quæſtor exacturus iuſſu Gubernatoris Senatuſque Hollandici duriùs tributa dudum promiſſa, Alcmariæ à nebulonibus fuiſſet trucidatus, niſi noctis beneficio Hagam-Comitis euaſiſſet. Harlemenſes etiam quidam ſeditioſi ſolutionem detrectant, creſcebatque indies coniuratorum numerus. Gubernator,

Tumultus iterũ Gandenſium cruenti.

Legati Ro. Regis, & Philippi Archiducis, conſenſu Cliuij, Sluſæ Magiſtratum mutant.

Repetit Archidux à Rege Francorum ſororem, & vrbes pacti anni 1482.

Tumultus apud Aquilonares Hollandos occaſione Quæſtoris duriùs tributa exigentis.

nator Senatuſque aſtutè edici curant, nihil promiſſæ pecuniæ ampliùs exigendum, iamque acta obliuioni quoque ſepelienda: ſic poſitis ſeditioſi armis domum quiſque diſcedit. Poſt aliquot hebdomadas 1492
menſe Martio anni 1492. Egmondius Gubernator conſilio Senatus Ordinumque Hollandiæ rebelles puniturus, ducentos cogit pedites, atque ad pagum caſtrúmque ſuum Egmondam prope Alcmariam ſitum iter per Oceani æſtuaria inſtituens venit: ſed reſciuerunt eius inſtitutum rebelles, collectiſque Alcmariæ mille circiter viris, ad reſiſtendum ſe parant; quare Hagam-Comitis maiora adducturus auxilia Egmondius reuertitur. Alcmariani & vicini animis elati, primùm in militaribus ſignis caſeum & panem, quaſi ad tantam inopiam exactionibus redacti, depingunt, (hinc vulgò dictum *Het Caeſen-broots-ſpel*) ac deinde tertio Maij, ipſo inuentæ S. Crucis die, Harlemum tendunt, illudque fauentibus ſibi nonnullis tumultuariè occupant. Interficiunt Scoltetum Nicolaum Ruuium, ac cum fratre elapſi anni Conſulem, duoſque Scabinos, ceteris fuga ſibi conſulentibus. Nec his contenti, poſt aliquot dies ſex circiter millia rebellium hora 10. ante meridiem Harlemo profecta Leidam contendunt, ac circa noctem Nortwici altero Leida milliari caſtra conſtituunt, poſteroque die ante meridiem campeſtribus tormentis Leidanos vexant, portamque Rhenanam quatiunt. Cùm neminem exire viderent, ad oppugnationem conuerſi aliquamdiu ſtrenuè depugnant. Tandem à Leidanis vi depulſi, non paucos deſiderauere, multi ſaucij diſceſſere; ortaque diſſenſione hi diſcedere, illi ad oppugnationem redire volebant. Leidani ſeditioſos remittere animos ſentientes, accepta poteſtate, equites pediteſque aliquot erumpunt, obuios malè armatos, ac cuſtodias imperitè diſpoſitas obtruncant; ingentemque è ſucceſſu tollentes clamorem, hoſtes formidine captos perturbant. Egmondius occaſioni intentus, cum ceteris præſidiariis ac maxima ciuium parte auxilio exit, rebelleſque inita pugna diuerſis locis aggreditur. Reſiſtunt primò acriter, ſed renouante aliquoties Egmondio cum equitibus impetum, tandem vndique in fugam aguntur. Harlemenſes cum vno tantùm militari ſigno media nocte domum reuertuntur, Alcmariani omnia ſigna perdidere. Accepta eſt altera clades ad Bewerwicam. Quare hi pacem ſuadebant, alij bellum volebant; hi Gelros mercede conduci petebant, illi Hollandum militem quærebant; rem pecuniariam nemo ſeriò expediebat. Tandem pacis ſuaſores obtinebant, Legati vt ad Saxonem mitterentur. Sed hoc rerum ſtatu nuntiatur, auxiliares prope Hemskerckam conueniſſe quingentos, pluréſque exſpectari. Proficiſcuntur eis Harlemo in auxilium ſexcenti pedites, tandemque in vnum coactis omnibus, ſupra tria peditum millia probè armata recenſuere. Germani, Duce Oberſtainio

Tumultuatores hi (dicti Het Casēbroots ſpel) *Harlemum occupant.*

Quin & Leidam oppugnant, ſed magna accepta clade repelluntur.

Item alteram cladem accipiunt ad Bevverwicam.

ſtainio eis obuiàm eunt, Hemskerkæque propinqui aciem inſtruunt.

Tertiò vincuntur iidem Caſenbrotij ad Hemſkerkam.

Idem faciunt Caſenbrotij. Concurritur animosè, ac diu victoria anceps fuit. Sed tandem cæſis pertinacioribus, tyrones ruſtici veteranis Germanis virtute, aſtu, ac pugnandi conſtantia impares, ſolutis ordinibus in fugam ſe coniiciunt. Periêre Caſenbrotij circiter quingenti, pauci capti, pars maior effugit. Duo Friſonum millia nauibus aduecta, cùm è propinquo aggere ſociorum cladem conſpexiſſent, conſcenſis nauibus domum renauigant: Harlemenſes, intellecta ſuorum clade, Legatis ſuis, qui Hagæ-Comitis apud Saxonem pro pace ſatagebant, ſcribunt, ne ſine ea domum reuertantur, ſed quoquomodò quàm honeſtiſſimam impetrent.

Demum pacem petũt, & impetrant.

Pax ea ratione coit: Vt innocentibus gratia fieret, nocentes Saxonis arbi- «
trio punirentur. Soluerent coniurati pro belli impenſis ducenta quin- «
quaginta millia florenorum, ſingulo viginti quatuor ſtuferis Brabanticis «
æſtimato. Pace 15. die Maij ſubſignata, Saxo cum Proceribus Harlemum «
intrat, ſtatimque tribus ſeditioſorum Præfectis capita abſcindi iubet. Poſteà Saxo cum filio Georgio & Ioanne Immerſelio Conſule Antuerpiano ad Harlemenſium venit Prætorium.

Seditioſi tres Præfecti capite plexi, aliis dictũ: Nolite ampliùs inſanire.

In foro ſtabant viginti ſex viri, partim Alcmariani, partim vicini, capite ac pedibus nudi; qui viſo Saxone, in genua procumbunt. Aduocatus ſeu Syndicus Harlemenſis Ioannes Tattinius, cùm priùs rebelles aliquamdiu officij admonuiſſet, pro ceteris ſubmiſſè gratiam petit. Tum Saxo alta voce ita profatur: Om- «
nia vobis ſunt condonata, nolite ampliùs inſanire. Alcmariani cum vi- «
cinis dono Saxoni dedere decem millia florenorum, Harlemenſes multam ſuam pecuniariam ſpatio trium dierum perſoluêre, ad publicam ædem perferentes mundum omnem muliebrem, torques annuloſque aureos, & pocula argentea, quibus militi Germano ſtipendia ſunt perſoluta.

Miles in Chriſti imaginem iniurius capite luit.

Harlemi Saxone agente nuntiatur, militem Germanum, qui pecuniam ſuam alea perdiderat, in templum veniſſe, & euaginato pugione crucifixi Ieſu Chriſti imaginem bis acie impetiiſſe. Captum capite plecti, idque ſtipiti impoſitum portæ imponi, cadauerque in quatuor partes ſectum variis locis ſuſpendi iuſſit. Hoc tumultu pendente Archidux Philippus, eique à conſilio Proceres conſiderantes, Cliuium munitione Sluſana ac fœdere Francico ferocem, honeſtam omnem pacem reiicere, conſtituunt Sluſam (vnde infinitæ prædationes toto quinquennio factæ fuerant) armis ſubigere; terreſtri exercitui Saxo, claſſi Burgundus Tervêræ ac Beueræ Dominus, Præfecti deſignantur.

Magno apparatu Sluſa, & in ea Cliuius ab Archiduce obſidetur.

Beuerus cum filio Saxonis in portum Sluſanum è Zelandia quadraginta tres adducit naues militariter inſtructas, triginta onerarias minores (vulgo *Heuen*) tredecim maiores (*Hulcken* dictas.) His tria millia pugnatorum tormentaque maiora vehebantur, iactiſque in portu anchoris, ne quis Sluſam intrare

aut

aut exire poſſit prohibebant. Cliuius eductis ſeptingentis peditibus ac triginta equitibus, tribuſque tormentis maioribus, claſſem indeſinenter oppugnat. Illa eius militem ſuis impetit tormentis, ſed nulla re memorabili geſta Sluſam reuertitur. Menſe Maio eódem appellunt viginti duæ naues optimæ armatæ ab Angliæ Rege Archiduci in auxilium miſſæ, in quibus vehebantur veterani pedites bis mille quingenti, pauloque pòſt adueniunt aliæ quatuor Saxonis iuſſu ab Hollandis armatæ; iamque Saxo Sluſam etiam terra ſeriò premere incipiebat. Tum Gandenſes, ſublatis paulò antè, vt ſuprà diximus, ſeditioſiſſimis, calceario & Coppenollio, ad ſaniora conſilia conuerſi, diuturnoque bello exhauſti, vnanimi conſenſu Mechliniam ad Archiducem Philippum pro pace Legatos mittunt; quæ inſtantibus Iulij Kalendis his tandem legibus

Veniunt Archiduci auxiliares ab Anglia viginti duæ naues bellicæ cum veteranis 2500.

„ eſt data, vocataque pax Caſantiana: Gandenſes Rom. Regem tutorem
„ filij ſui Philippi bonorumque eius omnium agnoſcuntó, regeréque filium pro arbitrio ſinunto. Pro belli impenſis ſeptuaginta octo millia
„ florenorum ſoluunto; è quibus viginti quinque millia primo menſe numeranto, ceteras portiones ſpatio duorum annorum penſionibus quatuor pendunto, & Archiduci viginti quinque millia. Pœnam mediocrem in oppido Hulſtano, quam Archidux iubebit, conceſſa fide publica luunto. Vrbis priuilegia ex Archiducis arbitrio moderantor. Balliuus ac Magiſtratus ad ſui quiſque cuſtodiam duodecim ſatellites legito: neminem in ius Gandauum vocato præter ciues, ac veteri vrbis caſtellania comprehenſos. Quod ad valoris monetæ reſtitutionem attinet, ea in re vicinos imitantor. His ſtrictè ſeruatis legibus omnia anteacta abſolutè condonantor; quiſq; ad ſua redito, contentus conditione qua ea reperiet.
„ Confirmat Archidux pacem Turonenſem. Exules domum redeuntes, in
„ hanc pacem præſente Balliuo iuranto. Hæc acta tranſactaque ac ſigillis ſunt munita Hulſti menſe Auguſto. Premebatur obſidione, vt dictum eſt, Sluſa. Tum ad Saxonis caſtra venit Adolfus Cliuius Rauaſtainij Dominus Philippi Cliuij pater, admodum ſenex, per Legatum caſtrenſem à filio petẽs, accepta fide publica Sluſam ſibi intrare liceret. Negat filius patri, magna omnium admiratione. Saxo intereà ad portus ingreſſum munitionem erigit, rebuſq; neceſſariis communit, vnde Francorum naues auxilium Cliuio ferre conantes tormentis repelleret. Poſteà ſtipatus octingentis peditibus Sluſam contendit, Cliuianóſque ad pugnam prouocat. Exeunt aliquot; certatur ab hora quarta pomeridiana ad nonam veſpertinam; pauciſque vtrimque deſideratis, æquo Marte diſceditur. Inde Saxo exercitum promouet, caſtráque locat ad Fanum Annæ Termuiæ. Erumpunt Sluſani, ac ſex Germanos interficiunt. Poſt hæc caſtra vno Sluſa milliari locantur. Idibus Auguſti ad Saxonem veniunt

Leges pacis, rebellibus Gandenſibus conceſſa.

Saxo ad portus Sluſani ingreſſum munitionem erigit.

Variæ velitationes cũ Sluſanis.

mille ducenti Brugenſium pedites cum aliquot tormentis, primóq; die conſidunt Lapſcuri: contra hos ſtatim Sluſani erumpunt: cadunt ac vulnerantur vtrimque aliquot, tandémque recipere ſe Sluſani coguntur. Brugenſes caſtra ſua communiunt. Tum Saxo dimidio Sluſa milliari caſtra transfert. Fortia interim facta complura hinc inde à veteranis, ſingulis diebus ex prouocatione certo numero pugnantibus, edebantur. Menſe Septembri Cliuius cum trecentis militibus è minori deſcendens arce, ad Germanorum acceſſit tormenta, è quibus tria clauis ferreis, vbi ignem concipiunt, adactis, reddit inutilia; ac cùm maiora moliretur, crudeſcente pugna eſt inhibitus, nonnulliſque deſideratis ac ſauciatis ad arcem rediit. Vndecimo Kalend. Octobres Cliuio mors patris ſui Adolfi nuntiatur; vix mouetur. Excurſiones ac minuta prælia nullo die intermittebantur, ſemperque hinc inde aliquot cadebant & ſauciabantur. Paulò pòſt Sluſæ ignis fortuitus conſumit omnem puluerem tormentarium, tanto cum fragore, vt multi captum oppidum exiſtimarent. Quare poſthac Cliuius (quem deinceps Rauaſtainij Dominum appellabo) ad pacis mentionem aures præbere cœpit, maximè agente Chimao & Naſſauio. Tandem poſtridie Idus Octobris Sluſæ, quæ à 13. Kal. Iulij fuerat obſeſſa, pax publicatur, his inter alias conditionibus tertio Idus eiuſdem ſignata: Philippus Cliuius Rauaſtainij Dominus Alberto Saxoni nomine Rom. Regis ac Archiducis Philippi ſacramentum dicito, eique omni loco, ſemper, ac contra quos iuſſerit, fideliter operam ſe nauaturum promittito. Archidux ac Saxo curantote vt Rauaſtainius Imperiali proſcriptione liberetur; nec ferent, ea de re aliquis apud Belgas ei ſit moleſtus. Rauaſtainius in manus Saxonis caſtrum maius eiúſque claues dato, iſque Rauaſtainio eas reddito, qui anteà promittet Rom. Regi proprio id ore à ſe petenti, aut Archiduci Philippo cùm ad annũ ætatis decimum octauum peruenerit, ſeu eius heredi, ſe reſtituturũ. Minus caſtrum cum oppido Sluſa ſtatim in poteſtatem Saxonis conſtituito. Annua penſio ſex millium florenorum Rauaſtainio reſtituitor. Libera rerum ſuarum omnium poſſeſſione patriáque vtuntor, & Rauaſtainius, & quicumque eius partes ſunt ſecuti. Nulli Rauaſtainium, nec qui cum eo fecere, ob præterita detrimẽta in ius vocare fas eſto. Hinc die quinto Nouembris Cardonio Atrebatenſium Præfecto per Philippum Creueceurium cum militibus multis Atrebato commodùm euocato, atque in ea vrbe relicto Carquelantio Britone, Ioannes Marius ciuis Atrebatenſis, Griſardus vulgò à multa canitie dictus, vir quidem fortunæ tenuis, ſed acris ingenij, ſuique Principis perquam ſtudioſus, cooperantibus Iacobo Lobbæo, Ioanne à S. Paulo, & Petro Regio, miro prorſus ſtratagemate militem Regis Rom. eiúſque filij Philippi in Atrebatenſe oppidum, quod

Moritur Adolfus Rauenſtainus Cliuij pater.

Tandem pax cum Cliuio ſancitur.

En multa turbatoribus indulta.

Atrebatum (quod quindecim annis ſub Francis gemuerat) memorabili ſtratagemate recuperatur.

quod totos quindecim annos ſub Regis Franciæ iugo ingemuerat, porta Haigeuruēſi admittit, Roberto Melunio, Vaudreio, Lanoio, Belleforerio, Raffino, Contaio, aliiſq; Ducibus Belgis ſex millia partim peditum partim equitum ſilente nocte ciuitati inferentibus, eamque occupantibus. Griſardus multis compotationibus apud Channium Francum, certarum portarum claudendarum onus habentem, eam fidem etiam propter canitiem obtinuerat, vt (Channio aliquoties ad pocula manente) ipſe cum militibus eius nomine portas clauderet. Quod cùm ſæpiùs fideliter feciſſet, quodam die ad portam cum militibus profecturus, ex condicto, in itinere à coniuratorum vno, ſemiebrium ſe ſimulante, poculúmque vino plenum manu tenente, intrò, vt bibat, ac mox diſcedat, adigitur. Rogat Griſardus milites, paululùm præcedant, ſe paucis ab homine ebrio ſe expediturum. Ingreſſus inuenit ceram, argillam, aliáque dudum parata, & celeriter claues exprimunt; ſicque Griſardus ad portam it, claudit, &, vt ſæpè anteà, ad Channium, cum eo compotaturus, comitantibus militibus redit, claues reddit. Claues ita expreſſas mox coniuratus ille Duaci fabricandas curat; tertiuſque coniuratus (hic pictor erat) Melunium, Vaudreium, alióſque Burgundos ductores ad ſtratagema incitat. Stato die iam dicto 5. Nouembris Griſardus, cui omnia Franci credebant, ſignum conſtitutum Burgundis exhibet. Illud erat, cantilena eo tempore Atrebati admodum trita. Eam in vallo intenta voce alacriter Griſardo cantante, Burgundi inter colliculos iter placidè faciebant, equorum ſoleis panno laneo ſuffultis, hinniendique facultate ijs impedita; & eo ſilente, ſtabant: ſic erat condictum. Veſperi hora nona coniuratorum vnus clàm in turrim conſcenderat (nam & huius clauem expreſſerant) ac ferream campanæ linguam adeò alteri lateri adſtrinxerat, vt cùm fortè populum ad arma conuocare vellent, non poſſent. Ex coniuratis duo in muris vigilabant, dum ſocij cum tribus Francis coniurationis ignaris largiùs ſumentes vinum in porta excubant. Circa duodecimam pictor portæ Haigueruæ oſtiolum modeſtiſſimè aperit, ac ad Burgundos aduentantes contendit. Omnia ſalua nuntiat, tantùm ne ſeipſos prodant, ſed teſſeram Griſardi cantantis diligenter obſeruent: eo canente, quàm placidiſſimè incedant; eo ſilente, ſtent. Silebat nempe, accedentibus eò loci vigiliarum Præfectis. Pictor dat eis teſſeram Francicam D. Georgij, ipſe accipit Burgundicam tunc D. Michaëlis; ſicque ad vrbem redit, comitantibus eum tredecim militibus Burgundis. Cùm ad vrbem omnes copiæ appropinquaſſent, tredecim illi, quos pictor adduxerat, portæ cuſtodes ad vnum omnes capiunt, ſtatimque integras valuas, nemine reſiſtente, aperiunt, ductoréſque Burgundicos cum pedite equitéque intromittunt, ſemper Griſardo, & ala-

Griſardus cum coniuratis claues vrbis magna dexteritate in cera & argilla exprimit.

Fabricantur claues Duaci.

Diligentiſſimè curantur & alia omnia ad vrbem aſtu capiendam neceſſaria.

Potiuntur Burgundi Atrebato.

& alacriùs etiam tunc cantante. Sic circa horam tertiam matutinam Burgundi vrbe potiti ſunt, & paulò pòſt etiam caſtro maiori, oppidóq; minori, Francis fugientibus; & ſeptimo die Nouembris Magiſtratus renouatus eſt, omnéſque coniurati in eum allecti, Griſardo Prætore vrbis ſeu Meiero conſtituto. Hoc anno Chriſtophorus Columbus Genuenſis, paucis à Ferdinando Rege Arragoniæ & Caſtellæ nauibus obtentis, primus in Occidentem longiùs enauigare tentauit, reperitque varias inſulas anteà ignotas, quibus noua indidit nomina, Fanum Dominici, Hiſpaniola, Ferdinandina, Eliſabethina; nunc conſtanti nomenclatura vocantur tres præcipuæ, Hiſpaniola, Cuba, Iamaica. Menſe Ianuario anni 1493. Creuecœurius dolens ſibi Atrebatum hoc modo ereptum, alio dolo id recuperare deſtinat. Mittit ad oppidum militem. Is ſe transfugam ſimulans, multa in Francis culpat, ſicque Archiduci ac Gubernatori Contaio ſacramentum dicit; aſſeuerans prætereà, Proceres multos Picardiæ inſolentiam Francorum pertæſos cupere in partes Archiducis inclinare; horumque præcipuum eſſe tandem aperit Baufortij Dominum, qui cum familia ac theſauro paratus eſſet Atrebatum venire, modò in gratiam recepto fides ei publica miſſis litteris concederetur; attribuerent ſibi viros ſex cum litteris fidem facientibus, qui ſecum ad Baufortium eant: pollicetur ſe eum adducturum. Placent hæc Contaio, ceteriſque Præfectis; dant ſimulatori comites ſex. Qui cùm per noctem paululùm proceſſiſſent, à Creuecœurio capti, donis ingentibúſque promiſſis eò adducuntur, vt dicto Francorum Regi ſacramento promitterent ſe auxiliaturos, vt vrbs Atrebatenſis recuperaretur. Id autem futurum, ſi nocte eò reuertentes portam exiguo tempore apertam tenuiſſent, fingentes Baufortium in propinquo adeſſe; ſeſéque in humeros adferre arcas pretioſiorem eius ſupellectilem habentes: aderátque ancilla, quæ ſeſe è Baufortij familia aduenire, ſimiliaque ferre ſimulabat. Circa horam noctis nonam vrbi appropinquant, ſubſequente paruo interuallo cum valida peditum manu Creuecœurio. Compellant voce notos portæ cuſtodes, eámque aperiri petunt, adeſſe in propinquo Baufortium cum familia, apportaréque ſe humeris argentea eius vaſa. Aperitur arcis porta; introëunt, ſequuntur pauci equi, ſupellectilem fictitiam apportantes. Expectant ſimulanter non Baufortium, ſed iuſtis cum copiis Creuecœurium; qui inſtitutum ſtratagema omnino ad effectum perduxiſſet, niſi ſubitò vnus proditionis pœnitens exclamaſſet, Claudite actutùm portam, aut proditi perditique ſumus; Creuecœurius enim cum magna militum manu veſtigiis hæret; iterátque bis & ter eadem anxius verba. Hic omnium poſtremus intrarat. Quare ceteri pedem referre conati, clauſam à cuſtodibus portam reperiunt, ſtatimque omnes reliqui

Columbus primus detigit nouum orbem Occidentalem.

1493

Simili arte Franci Atrebatum iterùm ſibi vindicare ſtudent.

Certè & hoc inſigne inuentum.

Atrebatum penè iterùm receptum; ſed tamen ſeruatur.

reliqui cum ancilla capiuntur. Simulator transfuga cum quinque Belgis veritatem faſſi poſtridie capite puniuntur, corporáque in quatuor partes ſecta variis locis ſuſpenduntur; eadémque ancillæ fuiſſet conditio, niſi ſe grauidam dixiſſet. Hæc facta menſe Aprili. Paulò pòſt inter Rom. Regem, Archiducem Philippum ac Carolum Francorum Regem, vigeſi-
„ ma tertia Maij his inter alias conditionibus Senliaci pax initur: Rex Ca-
„ rolus Margaritam Auſtriacam in manus Rom. Regis, Archiducis Phi-
„ lippi, aut Legatorum eorum, vbi & quàndo placuerit tradito. Rex Caro-
„ lus ac Margarita ab omni nuptiarum vinculo liberos ſe hinc inde confi-
„ tentor; pacta conuenta ea de re inita, irrita habento. Regi ac Archiduci de
„ iis rebus iure agẽdi poteſtas maneto, quæ cõditionibus pacis anni 1482.
„ ſunt conceptæ, ac hiſce conditionibus non determinatæ. Reſtituet pace
„ publicata Rex Carolus Rom. Regi, vt Archiducis patri ac tutori, Comi-
„ tatum Burgundiæ, Arteſiæ, Charloij, ac Noieij, auctoritatem iuris patro-
„ nalis, in quibus id ei competet, retinens. Heſdinium, Aira ac Bethunia
„ in poteſtate Regis Caroli manento, donec Archidux ætatis annum vi-
„ geſimum attigerit, (quod erit octauo Kal. Iunij anno 1498.) & tunc Ar-
„ chidux eiúſve heres clientale ſacramentum de iis Regi dixerit. Rex Ca-
„ rolus in poſſeſſione Comitatus Maſconnij, Auxerræ, ac Barræ ad Sequa-
„ nam maneto, donec de iure harum ditionum via iuridica ſit ſtatutum.
„ In gratiam bonorúmque poſſeſſionem ab vtraque parte, qui contrarias
„ fouerunt partes, recipiuntor. Promulgatur Senliaci pax ſolemni pompa,

Pax, Senliaca dicta, inter Francum & Ro. Regem eiuſq; filium.

En, ergo agebat Philippus tunc annum decimum quintum.

à Rom. Regis Legatis & Rege Carolo ſacramento confirmata. Tum Legati Margaritam Auſtriacam ad Fanum D. Quintini adducunt, inde Cameracum; vnde Francorum Proceres in Franciam reuertuntur. Poſtero die Margarita Valenchenas intrat. Pace cum Francis ſeriò inita, ac Belgarum ſeditionibus ſublatis, exteri milites omnes, perſolutis ſtipendiis, dimittuntur, ac inter hos Guardienſes; qui deinde cum Ducibus in Geldriam ac Vltraiectenſem ditionem ſe contulere, prædáſque ibi ingentes coëgere, quòd aliquot eorum commilitones ibi non ſecùs ac publici graſſatores fuiſſent patibulis affixi. Tum contra Carolum Geldriæ Ducem abiere, illique acre bellum nomine Archiducis Philippi intulere, quòd Dux paulò antè finitimis Belgis id prior feciſſet, ac non obſtante Senliaca pace, adhuc in eo perſeueraret. Decimo tertio Kalend. Septembres moritur Lintzij Auſtriæ oppido Cæſar Fredericus Tertius, cùm vixiſſet annos ſeptuaginta ſeptem, ac imperaſſet annos quinquaginta tres, ſepultus Viennæ in templo D. Stephani, perfecto à Maximiliano filio inſigni Mauſoleo, quod pater Fredericus ante annos viginti inchoarat. Turcæ, intellecta Cęſaris morte, initio anni 1494. irruunt in Croatiã. 1494
Romanorum Rex Maximilianus (quẽ exinde Cæſarem nominabo) collecto

Margarita ſoror Philippi Archiducis ex Francia reducitur annos nata tredecim.

Moritur Fredericus Imp. Maximiliani pater, Philippi auus.

lecto exercitu eis obuiàm tendit. Sed expectare non auſi, diſceſſere. Cæſar in Auſtriam reuerſus, exercitum dimittit, pauloq; pòſt Oeniponte in vxorem ducit Blancam Mariam filiam Galeacij Mariæ Sfortiæ Ducis Mediolanenſis, ſororem Ioannis Galeacij, qui à patruo Ludouico Sfortia imperio Mediolanenſi fuit exutus, ac demũ veneno ſublatus. Mirabantur complures Cæſarem Maximilianum ad tam impares deſcendiſſe nuptias: ſed hi non conſiderabant Cæſarem ob nimiam liberalitatem continuaque bella ſemper pecuniæ indigum, cum ea in dotem, ac pro Diplomate quo Ludouicus Sfortia ſponſæ patruus Dux Mediolanenſis renuntiabatur, accipere quadringenta millia aureorum ducatorum; pro mundo eius muliebri ducenta millia, aliaque centum millia quibus ſponſæ nuptias cognati eius ac affines honorare dicebantur. Sed biennium integrum Blanca Maria non ſuperuixit. Inter venandũ enim (vt & Maria Burgunda prior Cæſaris vxor) equo delapſa, non multò pòſt è caſu, cum fœtu quem vtero gerebat, nullis relictis liberis periit. Exinde Cæſaris iuſſu Antuerpiæ publicatur, Philippum Cliuium Rauaſtainij Regulum proſcriptione, qua eum Fredericus Cæſar ferierat, liberatum in integrum reſtitui, veterémque ei honorem, bona, locum ac dignitatem reddi. Nono Kalend. Maij obiit Philippus Creueceurius Eſquardij Dominus, cuius ſuprà ſæpiùs meminimus, vir belli peritiſſimus, multiſque ornatus dotibus, niſi eas perfidia maculaſſet, ſepultus Boloniæ apud Picardos.

Maximilianus ducit ſecundam vxorem, ſed quæ biennium integrum non ſuperuixit.

Vt creet idem Maximilianus vxoris ſuæ patruum Ducem Mediolanenſem, quadringentis millibus ducatorum paciſcitur.

Cliuius Cæſarea proſcriptione Antuerpiæ liberatur.

Cùm Cæſar per quinquennium & ſex menſes à Belgis abfuiſſet, eò cum Maria Blanca vxore venit, primò Coloniam, inde Traiectum ad Moſam, vbi eum filius Philippus filiaque Margarita cum præcipua Nobilitate præſtolabantur, ibique felices nuptias ac aduentum gratulantes, aliquamdiu feſtos egerunt dies. Cùm Grauiam perueniſſent, obuium habent Carolum Egmondium qui ſe Ducem Geldriæ dicebat, ſperans opera Alberti Saxonis à Cæſare Ducatus quietam poſſeſſionem ſe impetraturum, ſed fruſtrà. Obſidebant Cæſariani Neomagum vrbem primariam, muroſque tormentis quatiebant. Sed cùm paucis menſibus ſummo Geldrorum incommodo bellum duraſſet, tandem Principum aliquot Germaniæ interceſſione res componitur. Committunt Cæſar ac Carolus Egmondius controuerſiam ſex Imperij Septem-viris; aſſumereturque, ſi opus eſſet, ſeptimus Argentinenſium Antiſtes, ſententiaque à pluralitate conſentientium penderet; intereà Carolus prouentibus Ducalibus frueretur. Si cauſa cecidiſſet, tum Cæſari ac Archiduci Philippo vt beneficiarius cliens operam impenderet, acceptis ea de cauſa ſingulis annis ſex millibus aureorum Rhenenſium florenorum. Non obſtante hac partium ſubmiſſione, pax paulò pòſt à Carolo rumpitur, ita vt neceſſariò in Geldria relicti Guardienſes non fruſtrà reſiſterent. Cæſar

Reuiſit Cæſar liberos ſuos, cùm per quinque annos & mediũ Belgio abfuiſſet.

Compromittunt Cæſar & Geldrus in pacem, ſed nullo effectu.

cum

cum vxore, filio, filia, Antiſtite Moguntino, Frederico Saxoniæ Duce, multaque alia nobilitate Mechliniam, indeque Antuerpiam venit, neceſſaria parans, vt filius Philippus Louanij in Ducem Brabantiæ inauguraretur. Decreuerat enim filium annum decimum ſeptimum agentem emancipare. Philippus Rauaſtainius, quamuis ſecundùm pacis Sluſanæ leges tutò Cæſarem adire poterat, miſſo tamen ad eum viro nobili rogare iubet, num Imperatoriam Maieſtatem ſalutatum ſibi venire liceat. Aſſentit hilari ore Cæſar. Cumque Rauaſtainius procul Cæſaris aſpexiſſet vultum, ex equo deſcendit, pedeſque appropinquans, ac Cæſarem ſubridere videns, flexo genu dextro inquit: Ago Maieſtati tuæ gratias, quòd me in conſpectum admittere ſit dignata. Si ante hunc diem aliquid commiſi in quo Maieſtatem tuam offenderim, rogo id mihi ex animo ignoſcere dignetur, ac veniam præteritorum tribuere. Reddit ei Cæſar: Iamdudum ea animo deponens libenter tibi ignoui, ac liberaliter etiamnum ignoſco. Cùm autem hæc aulica ratione in ſpeciem prolata Rauaſtainio viderentur, ac proinde ei non ſatisfacerent, non multò pòſt ad Carolum Francorum Regem ſe contulit; à quo deinde Genuæ Ligurũ Metropoli præficitur. Sed nihil ibi memoria dignum, quemadmodum nec contra Turcas geſſit, per omnem poſteà vitam bello infelix. Francis enim (vt pòſt dicetur) Genua pulſis, in Franciam eſt reuerſus, nullàque auctoritate nec dignitate ornatus, inglorius inter eos egit, tandemque ſine liberis moriens, bona omnia cognato Cliuiæ Duci reliquit. Intereà Cæſar cum filio Philippo multiſque Proceribus Louanium contendit, ibique ſolitis cærimoniis in Ducem inauguratur. Tum moneta aurea argenteáque in populum ſpargitur. Exinde Dux Philippus Equites creat. Tum Principes Antuerpiam redeunt; eadémque ratione Dux qua Louanij, ſed maiori cum pompâ inauguratur, quemadmodum & paulò pòſt in ceteris omnibus Brabantiæ aliarúmque prouinciarum præcipuis ciuitatibus. Gertrudébergæ 12. Decembris nomine totius Hollandiæ inauguratus eſt, poſteà Romerſwalij nomine omnium ciuitatum Zelandiæ. Anno 1495. poſtridie Nonas Apriles Cæſar in Germaniam reuerſus, cum Summo Pontifice Alexandro Sexto, & Ferdinando ac Eliſabetha Hiſpaniarũ Regibus ac cum Venetis contra Carolum Octauum Francorum Regem, qui ſuperiori anno magnis copiis in Italiam tranſgreſſus ſtatum Florentinæ Reipublicæ mutarat, & pulſis Arragoniis Regnum Neapolitanum occuparat, fœdus in ſpeciem facit. Aliis enim implicitì negotiis, nec Cæſar nec Hiſpanus quidquam fœderi contulerunt. Conuocat hoc anno Archidux Philippus Mechliniæ Belgarum Ordines, ac ex eorum conſilio ſtatum Reip. Belgicæ ciuilibus bellis ac diuerſis ſeditionibus valdè perturbatum, in ordinem, qui maximè Principi ac ſubditis

Venit Cæſar Mechliniam, indeq; Antuerpiam.

Cliuius Rauestainius benignè à Cæſare per omnia in gratiam recipitur, ad colloquium eius admiſſus.

Nihilominùs idem Cliuius ad Francum transfugit, vbi inglorius obiit.

Philippus Archidux præſente patre Cæſare, Louanij inauguratur, inde Antvverpiæ & in ceteris vrbibus.

1495

Initiũ belli Italici in regno Neapolitano.

ſubditis conuenire videbatur, redigit. Deinde miſſo ad Angliæ Regem Philippo Burgundo Beueræ ac Teruerę Domino cum viris aliquot doctis, controuerſias mari ac terra mercaturæ cauſa ortas componunt, ve-

Renouatur Edictum, quo olim à Philippo Bono conſenſu Summi Pontificis modus opibus eccleſiaſticis poſitus eſt.

teremque amicitiam renouant ac ſtabiliunt. Ad hæc Edictum olim à Philippo Bono conſenſu Summi Pontificis publicatum renouatur, ne quis Romę obtenta maiora Sacerdotia ſacrámque dignitatem ſine Principis conſenſu (Placet vocant) poſſideret, néve poſthac ſacrati homines agros vllos ſine Principis conſenſu emerent. Tum inducias cum Geldro in ſex menſes concipit, Cæſare ægerrimè ferente. Exinde Cæſar, Wormatiæ Comitia Principum ciuitatúmque Germaniæ liberarum celebrans, auxilia contra Francorum Regem petit, quòd non ſolùm Regnum Neapolitanum ac Belgas inuaſiſſet, ſed perturbata Chriſtiana Eccleſia, vrbem Romam, fugiente Venetias Pontifice, occuparat. Petit etiam conſueto more opem contra Turcas. Sed ſententiarum diuerſitate nil memoratu dignum fuit decretum. Singularium aliquot Procerum quæſtiones, vitandi ciuilis belli cauſa, fuêre ſopitæ. Ludouicus Sfortia, accepto Diplomate, Dux Mediolanenſis à Cæſare renuntiatur, & Comes Wirtembergij eodem tempore Ducis ab eo titulum accipit. Quinto Ka-

Caſtrum Eſdain, receptaculũ raptorum, debellatur.

lend. Septembris caſtrum Roberti Mercani, nomine Eſdain (cuius præſidiarij dudum vndique rapaci manu prædas egerant) multis operis ac tormentorum ictibus debellatum deditionem facit. Controuerſia quæ inter Mercanum ac Badenſem erat, Procerũ ſententiæ committitur. Præſidiarij, dicto Archiduci ſacramẽto nemini ſe nocituros, in arce manſere. Menſe Octobri Archidux Philippus Legatos ad Francorũ Regem mittit, petens pacem Senliacam inuiolatam ſeruari curet. Ita ſe facturũ Rex pro-

Inſtituit Cæſar Camerã Imperialem.

mittit. Pridie Kal. Nouemb. Cęſar Francofurti ad Mœnum Romani Imperij Senatũ, quem vulgò Cameram Imperialem vocant, inſtituit, dictóque die inter horam nonã & decimam antemeridianã in ædibus Brauſeliis Iudices hos cum Aſſeſſoribus conſtituit, Eittelfredericũ Zollernenſem, Bernhardum Eberſtainium, Richardum Neccardienſem Comites; Theodorum Pleiminganum, Nicolaum Heiurenum, Georgium Neidecenſem, Auringam Simanam, Martinum Walderodenſem Barones.

1496 Menſe Febr. anni 1496. Rex Carolus ad Archiducem Legatos mittit, petitum, ſibi Mortangam Hannoniæ oppidum reſtituat, ſi ſecundùm for-

Legati Francici liberaliter ab Archiduce donati, contenti domum reuertuntur.

mulam pacis Senliacæ, ante conſtitutum tempus, Airam, Heſdinum, ac Bethuniam recipere velit. Legati liberaliter donati in Franciam contenti reuertuntur. Poſt hæc Archidux à patre Cæſare dudum vocatus, in Germaniam circa finẽ menſis Aprilis proficiſcitur. Kal. Maij Traiectum ad Moſam veniens, cùm ciues pro more ligneã auem è malo ſcorpionibus deiicere conarentur, rogatus è numero eſſe dignaretur, conſentit, ac poſt aliquot

Archidux Traiecti ad Moſam, deiecta aue lignea, Rex.

aliquot repetitos ictus, auem magno ciuium gaudio altiſſima arbore deiicit, ciueſque huius Sodalitatis liberaliter donat. Inde Coloniam Agrippinam profectus magno cum honore recipitur. Idem fit maximè in ditione Ferretana, à quibus in Principem inauguratur, quemadmodum & in aliis cognati ſui Sigiſmundi Auſtriaci ditionibus, dudum patri eius donatis. Secundo Kal. Iulij Viennam ad Cæſarem patrem venit, ac ſecretis communicationibus per multos dies, remotis arbitris, tempus impendunt, agentes, vt creditum eſt, de aſſerenda Geldria, recipienda ſponſa, ac recuperandis ditionibus, quas Francorum Rex eripuerat, de conciliandis Heluetiis, & ſimilibus. Hinc ſimul Insbrucum, id eſt Oenipontem, perueniunt, ac in menſem vſque Auguſtum manent. Circa finem Iulij Ludouicus Sfortia Mediolanenſis in Germaniam venerat, Cæſarem in Inſubres perducturus; Archidux Auſtriacos ſuos inuiſens, patrem Lintzij expectabat: Cæſar à Ludouico Sfortia ad bellum contra Francos in Italia ſuſcipiendum incitatus, ea tandem lege eſt aſſenſus, ne filius Philippus ei ſe miſceret, ſed in Belgium reuerſus, pacis Senliacæ conditiones obſeruaret. Rebus ad hunc modum conſtitutis, filio in Belgium redeundi poteſtatem facit, dimiſſoque Ægidio Buſlidio Præpoſito Leodienſi, filio alios adiungit comites ac Conſiliarios: qui cum eo per celebriores Germaniæ ciuitates profecti, à Principibus ac liberis ciuitatibus magno cum honore ſunt exculti. Duodecimo Kal. Octobres in Zelandiam Hiſpanica claſſis centum triginta quinque nauium appellit, qua vehebatur Ioanna Arragona Ferdinandi ac Eliſabethæ Hiſpaniæ Regum filia, deſponſata Archiduci Philippo, ac non ita dudum per Legatum illi nupta. Venit Ioanna cum præcipua Nobilitate Antuerpiam (militibus ac ſociis naualibus in inſula Walcherana ad claſſem manentibus) ſummoque cum honore, ingentique pompa omnium Nationum in vrbe mercaturam facientium, recipitur. Margarita Auſtriaca fratri eius Hiſpaniæ Principi deſponſata, Namurco Antuerpiam profecta, ſponſa ſponſæ felicem gratulatur aduentum, bonaque omnia inuicem precantur. Congreſſus harum duarum Principum fuit perquam ſuauis ac blandus; non enim multùm ætate diſtabant. Archidux vix è Germania reuerſus, Liræ Brabantiæ oppido ſponſam Antuerpiâ venientem excipit, ac duodecimo Kal. Nouembres in vxorem ducit, iungente eos Henrico Bergio Antiſtite Cameracenſi: nuptiæ verò exiguo cum comitatu ac parua pompa Liræ ſunt celebratæ, ſed poſteà Bruxellę Regia planè magnificentia inſtauratæ. Erat eo tempore Cæſar in Italia, primumq; Genuam, deinde Piſas circa Nonas Octobres ingreſſus, deiectis Fr̃acicis liliatis inſigniis, Aquilam Romanã eius loco ſubſtituerat. Oppugnabantur Piſani à Florentinis auxilio Francorũ. Defendebantur verò à Summo

Multis diebus Viennæ Archidux cum patre Cæſare ſecretò communicat.

Rediens in Belgium, magnis vbique honoribus excolitur.

Venit ad eum Ioanna ſponſa filia Regum Hiſpaniæ.

Nuptiæ celebrantur primùm Liræ, ſed poſteà ſplẽdidiùs iterùm Bruxellæ.

 Pon-

Fœderati in Italia, hinc Florentini cum Rege Galliæ, illinc reliqui cum Cæſare.

Pontifice, Venetis ac Sfortia, qui Cæſarem in fœdus ac ad ferendũ auxilium pertraxerant. Conueniunt omniũ confœderatorum Legationes, inter quos erat & Philibertus Sabaudię Dux, ducentos adducens lancearios equites, ac clientale Cęſari ſacramentum de Sabaudia dicens. Decernunt Liburnum Florentinorum portum terra marique oppugnandum, ne eius opportunitate ad inuadendam Italiam Francorum claſſis vteretur. Cæſar oppidi ſitu terra marique perluſtrata, copias terreſtres adducit. Veneta claſſis mari premebat. Florentini iuſtum Liburni habebant præſidium, cui nec commeatus nec tormenta deerant. Præerat Bettinus Ricaſolis, qui mox adiutus Nortmannica naue, quæ ſecundo vento, contemptis Venetis, in portum ſe intulerat, ac octingentos Vaſcones cum multo commeatu expoſuerat, inſigniter ſe defēdebat, tantò feliciùs, quòd Veneti & Sfortiani diſſiderent de Liburni poſſeſſione, etiam antequam eſſet in poteſtate. Tandem cùm media hieme, ſæua tempeſtas aliquot Venetorum triremes perfregiſſet, ceteraſque in altum eieciſſet; milites terra Liburnum prementes eadem coacti tempeſtate, è caſtris magno numero Piſas perfugêre. Quare Cæſar, ſoluta obſidione, reductiſque copiis, Ticinum ad Sfortiam, indeque in Germaniam eſt reuerſus. Apud Belgas Hiſpaniæ Proceres qui Ioannam Arragonam comitati erant, cum Margarita Auſtriaca menſe Februario anno 1497. naues Vliſſingæ in Hiſpaniam traiecturi conſcendunt, vt Ioanni Arragonio Hiſpaniarum Principi nuberet. Comitatus eſt Archidux ſororem Middelburgum Zelandiæ vſque, manſitq; donec vento flāte ſecundo claſſem aſcendiſſet, ac è portu ſoluiſſet; tum Bruxellā reuertitur. Hiſpanica claſſis Angliam in conſpectu habens, ſubita ac periculoſiſſima oborta tempeſtate, haud procul naufragio abfuit: quo tēpore (res memoria digna) Margarita naturali hilaritate nō deſtituta, cùm iuxta nautarũ in eo periculo morem, manus ſibi ac in iis aliquot aurei obligarentur, vt erat Gallica lingua facunda, vtpote vt futura Regina in Francia enutrita; hoc ſibi ipſi Epitaphium luſit; atque chartæ cereæ incluſum, alteri manui cum aureis alligari voluit, vt poſteà ab vndis ad littus eiecta cognitaque, honeſtè terræ mandaretur:

Liburnum Florentinorum portus obſidetur, ſed irrito conatu.

Reuertit Cæſar in Germaniã.

1497

Margarita Archiducis ſoror nuptura Principi Hiſpaniæ, illuc nauigat.

Intrepida inſtante naufragio, lepidiſsimũ ſibi ſcribit Epitaphiũ.

Cy giſt Margole, noble Damoiſelle,
Deux fois mariée, & morte pucelle.

quòd Latinè ſic ſonat:

Margaris hoc tegitur tumulo clariſſima; quæ bis
Nupta quidem, manſit ſed ſine labe pudor.

Tandem multis ſuperatis difficultatibus, ac aliquot amiſſis nauibus, ceteriſque ferè omnibus iactu onerum ſeruatis, ægrè portum Angliæ oppidi Hamptonæ tenuit. Honeſtè ac pro dignitate à Rege Henrico Septimo excepti, rebus neceſſariis ſunt adiuti. Cumque per tres hebdomadas

das ventum ex Oriente flantem expectaſſent, eo ſe exhibente, dant vela, magnumque maris emenſi ſpatium, valida iterùm cogente neceſſitate, Galliciæ portum, qui à D. Andrea nomen habet, intrant, Regeſque certiores de ſuo aduentu faciunt. Properat eis ſtatim cum multa Nobilitate obuiàm Caſtellæ Coneſtabilis, ac haud procul vrbe Burgenſi Rex Reginaque Margaritam amplexi ad vrbem deducunt. Poſtero die eam Princeps Ioannes cum magna ſolemnitate in vxorem ducit, celebranturque ingenti Hiſpanorum gaudio ſumptuoſiſſimæ aliquot diebus nuptiæ. Sed lætitiam hanc non multò pòſt nubes triſtis inuoluit. Nam fine huius eiuſdem anni obiit idem Ioannes Hiſpaniarum Princeps ardenti febre, relinquens vxorem Margaritam Auſtriacam grauidam, quæ paulò pòſt animi dolore immaturum edidit fœtum maſculum, quæ altera fuit Hiſpaniæ mœroris cauſa. Hoc anno poſtridie Kal. Iulij fortuito igne Anghiani periêre quingentæ ædes, extincti fumo ac flamma pluſquam quinquaginta homines. Oppidum Dieſtum in Brabantia hoc tempore ſub imperio erat Ducis Iuliæ, vt beneficium Ducis Brabantiæ. Iuſſerat Dux Iuliæ ibidem leui de cauſa ciues aliquot capite plecti. Horum propinqui ad Procuratorem cauſarum Brabantiæ Ducis de ſupplicij iniquitate erant conqueſti. Hic die dicta Ducem Iuliæ coram Senatu Ducis Brabantiæ in ius vocat; defendebat ille ſe per Procuratorem: ſed tandem cauſæ diffidens, oppidum Dieſtum cum omni quod in eo habebat iure Eingelberto Naſſauij Comiti vendit, cuius poſteri exinde id poſſedêre. Eodem ferè tempore Ioannes Carondeletus Champuanſij Dominus Burgundiæ Cancellarius dignitate exuitur, inimicorum calumniis, vt quidam volebant, circumuentus, promotúſque eſt in eius locum vndecimo Kalend. Ianuarij Thomas Plainius Maignij Dominus, natione (vt Carondeletus) Burgundus; cuius conſilio mox ſtatutum ac publicatum fuit, ne quis ſericis aut laneis vteretur veſtibus, niſi eæ apud Belgas factæ textæque eſſent: quæ lex mercatorum aſtu ac donis parum diuturna fuit. Paulò pòſt Balduinus Lanoius Molenbaiſij Dominus cum honorifico comitatu in Franciam ad Regem ab Archiduce mittitur, vt Ducatum Burgundiæ, ac in Arteſia Airam, Heſdinum ac Bethuniam, ceteraſque vrbes eius iuris repeteret. Honorificè à Rege excipitur, legationéque in ſecretiori Concilio audita, ſpecioſis Lanoius verbis ducitur. Cúmque diſcedendi tempus aduenisset, frigido ſcripto remiſſus eſt, vt facilè Franci demonſtrarent, ſeſe Burgundiâ niſi per vim 1498
non diſceſſuros. Septimo Idus Apriles anni 1498. obiit Francorum Rex Carolus Octauus, annos natus viginti & octo, è quibus regnauit tredecim. Anna Britona ter ei peperit, ſed infantes obiêre. Erat enim Rex corpore & animo infirmus. Feſſus ludo paruæ pilæ, in quo ſe cum reticulo exer-

In Anglia aliquamdiu ex tempeſtate recreata tandem proſperè Hiſpaniam attingit.

Nuptiæ eius, ſed breuis gaudij.

Narratur qua ratione Dieſtum oppidum à Duce Iuliæ ad Naſſouios venerit.

Lex lata, ſed parum diuturna, ne quis veſtiretur, niſi ſericis aut laneis apud Belgas textis.

Moritur Carolus Octauus Francorum Rex apoplexia, nullis relictis liberis.

exercuerat, in cubiculum ſecedit, ceteroſque è feneſtra ludentes aſpiciens, ſubito neruorum ſtupore, quem Græci apoplexiam vocant, corripitur, priuatúſque ſenſu ac motu in terram decidens, paulò pòſt exſpirat. Quinto Kal. Iunij eius loco Rhemis inungitur Ludouicus Aurelianorum Dux, Rex huius nominis Duodecimus. Comparat intereà Cęſar iuſtum ex Heluetiis exercitum, cum quo in Burgundiæ Ducatum filij ſui maternam hereditatem contendit. Præerat Francorum nomine Burgundis Tramulius Dux vetus; qui cùm in vrbem Digionenſem ſe cum copiis includere eſſet coactus, Cæſari ſine dubio ceſſiſſet, niſi pecunia corrupti Heluetij ſubitò ſtipendia ac miſſionem petiiſſent. Carolus quoque Dux Gelriæ dictus, à Francis concitatus, contempta Septem-virûm Germaniæ ſententia (de qua ſuprà ante quadriennium) quòd contra ſe feciſſet, Belgis è Geldria bellum infert. Quare facilè Cæſar cum Rege Ludouico id ſummopere expetente, inducias aliquot menſium, dimiſſa exercitus maiori parte, facit; cumque Louanium perueniſſet, Ioanna filij Philippi vxor, filiam parit Leonoram matris Cæſaris Maximiliani nomen referentem: Præſul Cameracenſis infantem ſacra lauit Aqua, eam inde ſuſcipiente nomine Cæſaris Marchione Badenſi. Huic adſiſtebant Margarita Eboracenſis ac Anna Burgunda Adolfi Rauaſtainij vidua, nomine Eliſabethę Hiſpaniarum Reginæ. Hoc tempore in Friſia dudum potentes erant factiones; vna ſe Vercoperos appellabant, hanc Groningani fouebant; altera Sciringanos. Groningani mirum ius in vicinos (Ommelandios vocant) prætendunt. Non enim Ommelandiis vel pullum equinum alibi quàm Groningæ emere aut vendere licet. Singulæ ciuitates præter vnum piſtorem, ſutorem, calcearium, lanei lineiq; panni venditorem, nec alias, quibus vita societáſque humana indiget, tabernas habere poſſunt, adeò vt neceſſariò ampliſſimis pagis ea ſint Groningæ comparanda, quæ vna non poteſt ſuppeditare taberna. Quæ verò domi vel in agris ruſticis naſcuntur, nullibi præterquam Groningæ vendere licet, niſi ingentem multam ſoluere malint. Sciringani, Duce Gotſcalco Iongema, anno 1494. aduocata è Belgio Guardienſium legione, Groninganos, excepta Leuwarda ac Ooſtergoia, omni Friſia pepulerant; nunc verentes, dimiſſis Guardianis, Groninganorum potentiam, inito conſilio Franicæ concludunt, Principem aliquem potentem in Friſiæ peculiarem Dominum aſſumendum; mittunt Legatos ad Albertum Saxonem apud Hollandos agentem. Communicat is Cæſari, eiúſque filio Philippo. Hi conſiderantes ſeſe Duci Alberto propter bella ex ſtipendio vltra trecenta florenorum millia debere, in Friſiorum Legationem conſentiunt, traditóque Diplomate Albertum Saxonem, legitimóſque eius heredes, hereditarios Friſiæ vtriuſque Gubernatores (hoc enim tantùm

Cæſar pro filio in Burgundiam irrumpit, ſed fructu tantùm induciarum.

Naſcitur Leonara filia Philippi Archiducis ex Ioanna Arragonia.

Duræ leges à Groninganis prætenſæ in Ommelandios.

Nata hinc grauia inter Friſios diſſidia.

„ tantùm titulo eſt decoratus) nominant, ea conditione, vt hanc donationem tam pro debitis in hunc vſque diem ſtipendiis quàm pro præſtitorum officiorum munere honorario acciperet, ſeſeque Cæſaris Comitiſque Hollandiæ cum omnibus poſteris clientem profiteretur, reſtituturi Hollandiæ Comiti Friſiam, cùm ei aut eius heredibus dicta trecenta florenorum millia cum omni pecunia, quam ipſi aut eius poſteri domandis rebellibus, extruendis neceſſariis munitionibus, alendiſque perpetuis ſtipendiariis erogaſſent, eſſet reſtituta. Sic exhibito Diplomate, Saxonis nomine Scaubergius à Snekiis ac Weſtergoiis ſtatim inauguratur, vt etiam paulò pòſt ab Ooſtergoiis, qui tum primùm à Groninganis defecerant. Sequuntur hos Zeuenwoldæ ac Sciringicæ factionis Nobiles ignobileſque omnes. Groningani idem facere iuſſi recuſant, quemadmodũ Leuwardij ac Vercoperi omnes. Leuwardij cùm ſtrenuè ſe aliquamdiu contra Scaubergium defendiſſent, tandem & ipſi Saxonem Principem recipiunt, pacti res omnes ſaluas, & vt qui vellent Groningam migrare poſſint: præficiturque oppido Witterfoxius, qui contrariæ factionis ædibus aliquot dirutis, arcem Leuwardæ ædificat, quæ etiamnum hodie viſitur. Sciringani, dominationis Groninganæ hoſtes capitales, Etzardum quoque Ouerendæ Comitem ad bellum Groninganis inferendum omni arte concitant, corpora opeſque in hanc rem ſinguli offerentes. Is re benè examinata, clàm cum Saxone conſpirat, auxiliiſque ab eo acceptis cùm ſuas iunxiſſet copias, bellum ſubitò Groninganis infert. Defendunt illi ſe ſtrenuè, donec variis fracti cladibus ad Fredericum Badenſem Præſulem Vltraiectinum donatione Cæſaris Henrici Quarti (vt volunt) Groningæ Dominum ſe conferunt, auxiliumque petunt. Is partes auditurus, eos Vollenhouam conuenire iubet. Cùm fruſtrà pro pace laboraſſet, inducias in menſem vſque Martium anni 1499. facit: quibus ſtantibus, iterùm pro pace in Hollandia conueniunt, ex vna parte Albertus Saxo cum filio Georgio & Comes Etzardus, è Groninganis Schatterus & Horenkens Conſules, & Paſtor D. Martini; ab Ommelandiis Abbas Selwarti, Commendator Warſumij, ac Albertus Guikuma. Sed cùm nec hìc conuenire poſſent, prolongat Præſul inducias vſque ad ſeptimum Kal. Iulij. Poſtridie Kalend. Iulij Archidux Philippus Duaci inauguratur, indeque Atrebatum profectus, Franciæ Cancellario clientale ſacramentum ſolita cum cærimonia de Flandria ac Arteſia dicit; is verò Archiduci nomine Regis, de Bolonia, petens ſecundùm formulam pacis Senliacæ, Aira ſibi, Heſdinum ac Bethunia redderentur: quod ſtatim Rex Ludouicus, miſſis ad horum oppidorum Præfectos in eam rem litteris, fieri curauit. Exinde Atrebati 25. Iunij in Arteſiæ Comitem magno omnium Ordinum gaudio inauguratur. Erat

Tandem poſtulatus ab eis Dominus peculiaris, & datus Albertus Saxo, certis his legibus.

Opponunt ſe Saxoni Groningani & aliquot alij.

Capta Leuuvarda, arx ibi cõſtruitur.

Fruſtrà laborat Epiſcopus Vltraiectinus paci Friſicæ cõponendæ.

1499

Tandem paci Senliacæ ſatisfit, tam à Rege Franciæ quàm ab Archiduce.

enim Princeps formoſiſſimus, annorum viginti & vnius, Regiam maieſtatem ore, vultu, totoque corporis habitu referens. Atrebates eo viſo, adeò ſunt lætati, vt miſeriarum, quas longo tempore eius nomine pertulerant, obliuiſcerentur. Octauo Idus Iulij Comes Naſſouius Bethuniam profectus, Philippi Principis nomine eius oppidi poſſeſſionem

Cæſar pro filio cum copiis in Geldriam venit, ſed mox domũ reuocatur.

accepit. Exinde Cæſar è Germania in Geldriam cum copiis deſcendens, Carolo numquam quieto bellum infert, oppidumque Arkelenſium capit. Defendit ſe Gelder quantum poteſt, acceptis clàm à Francorum Rege quingentis lancea riis equitibus, Ducibus notho Borbonio ac Marcano Eſdainæ Domino. Cæſari quoque Cliuiæ ac Iuliæ Ducum auxilia non defuêre. Sed paulò pòſt res ex parte componitur, Cæſare in Germaniam reuerti coacto, propter nouum inter confœderatos Sueuos ſubditos ſuos ac Heluetios ortum bellum. Finitis inter Groninganos eorúmque hoſtes menſe Iulio huius anni induciis, bellum vtraque pars ſummo ſtudio apparabat. Eligunt Groningani quatuor tribunos militares,

Groningani toti ſe inſtruunt contra Etzardum alioſq; hoſtes clàm cum Saxone facientes.

Heralma, Schatterum, Comerum, ac Comina; qui educto milite Dammum, Fermſonium, Otterdumium, Rheidam, Watenȩum, ac loca vicina præſidiario milite occupant, arcemque Kipperdanam, ceteráſque Hammij, Derſumij ac Stickæ incendunt. Etzardus, Ducibus Groninganæ ditionis Nobilibus, in Oltamptiũ octingentos mittit veteranos pedites, ac bis mille armatos ſuæ ditionis ruſticos; qui Winſchotam ac Slohteram prætergreſſi ad Abbatiam Witwirum conſident, partemque Oltampij ſacramentum dicere, ac ſtatim Etzardo numerare bis mille ducentos da-

Adueniente hoſte Dammum deſerunt, hoſtiq; relinquunt muniendũ.

leros cogunt. Groningani qui Dammi in præſidio erant, eos exſpectare non auſi, deſerto oppido, Groningam reuertuntur. Nobiles id occupantes, foſſa valloque muniunt. Poſtero die Etzardus comitatus mille aliis armatis ruſticis Dammum venit; Oltamptios non parentes populationibus ac incendiis vexat. Witterfoxius, intellecto Etzardi aduentu, cum ducentis quinquaginta veteranis ad eum contendit: ſed prope Colhamum à Groninganis numero longè ſuperantibus victus, inter primos præliando cadit, ac cum eo circiter centum quinquaginta ex Guardienſibus; Dammo nihilominùs in poteſtate Etzardi manente. Hic erat Friſiæ ſtatus æſtate huius anni, cùm Albertus Saxo menſe Aprili Leuwardæ, & in

Forma iuramenti, qua ſe Saxo Friſiis obſtrinxit.

vicinis oppidis eſſet inauguratus hac vtrimque ſacramenti forma: Nos Albertus Saxoniæ Dux, Lantgrauius Thuringiæ ac Marchio Miſniæ "notum facimus, nos in protectionem defenſionemque noſtram accepiſſe "ac accipere omnes ac ſingulos cuiuſcumque generis ac ordinis homines "ditionis Friſicæ, eorum oppida, pagos, munitiones ac incolas; promittimuſque, "extra Friſiam ad conuentus agendos eos numquam euocaturos, "ſed ius omnibus ſinguliſque æquiſſimè domi dicturos. Priuilegia quo-"

que

„ queac immunitates omnium ſingulorumque conſeruabimus, nouaſque
„ leges ſine eorum aſſenſu nullas feremus. Et ſic Albertus Dux. Friſij verò
„ in hanc ſententiam cum eo conuenere ac iurauere: Nos homines ſacri ac *Pactum*
„ profani ordinis, Nobiles ac ignobiles ditionis Weſtfriſiæ, agnoſcimus, *quo ſe Friſij viciſſim*
„ eligimus ac recipimus in abſolutum Principem, Ducem Albertum Sa- *Saxoni*
„ xonem, eiúſque legitimos heredes conditionibus deſcriptis in Diplo- *ſubiecerũt.*
„ mate Cæſaris. Si neceſſitate preſſi Dux Albertus eiúſque heredes in Fri-
„ ſia gubernandi cauſa habitare non poſſint, nóſque eam ob cauſam eum
„ eiúſve heredes pro Principe agnoſcere nec recipere ampliùs voluerimus,
„ promittimus nos illi aut eius legitimis heredibus ſoluturos eam pecu-
„ niæ ſummam, quam durante gubernatione nutriendis militibus, aut
„ quibuſuis aliis de cauſis regioni neceſſariis impenderit. Quo facto inte-
„ grum nobis erit, aliũ pro arbitrio eligere Principem. Donamus ac con-
„ ſentimus Duci Alberto eiúſque heredibus Dominia, tributa, ac annuos
„ reditus ſequentes: ſingulis recipient annis à ſingulis Friſonum ædibus
„ duos Flandricos groſſos, ſtuferum Brabanticum conſtituentes. Singuli *Inter cetera addixerunt centeſimã quotannis redituum & elocationis omnium agrorum.*
„ equi, ſingulaque pecora biennium excedentia groſſum vnum ſoluent.
„ Annui Friſonum reditus, ac agrorum annuæ locationes ſingulis annis
„ centeſimum Principi ſoluent nummum. Qui proprios colent agros, ſol-
„ uent habita ratione vicini agro conducto vtentis. Singula cereuiſiæ do-
„ lia aliunde in Friſiam aduecta octo ſoluent groſſos, è quibus Princeps
„ ſex, ærarium loci duos recipiet; liberi tamen erunt homines ſacri ac No-
„ biles. Vini vigeſimam Princeps habebit menſuram. Pannus laneus, cu-
„ ius vlna triginta vendetur ſtuferis, ac lineus, qui decem, ſingulæ vlnæ
„ quatuor ſoluent groſſos, quæque dictam non attingent ſummam, duos
„ groſſos. Harum rerum ſolutio hoc anno ac die initium ſumet. In cuius
„ rei teſtimonium hęc Snechi ſubſignauimus, ac ſigillo ordinario ditionis
„ Weſtegoicæ muniuimus pridie Kalend. Maij, anno 1499. Hoc eodem *Vendit*
anno vigeſima prima Auguſti vendidit Fredericus Badenſis Antiſtes *Epiſcopus Vltraiectinus ſupremã Montfortij iuriſdictionem ſemel quatuor millibus aureorum.*
Vltraiectinus Ordinum ditionis conſenſu Ioanni Rouero Montfortij
Burchgrauio ſupremam iuriſdictionem, quæ ipſis in oppido ac ditio-
ne Montfortiana ab omni antiquitate competebat, ſeruata patronali
præeminentia, ac imperandi tributi poteſtate, ſemel acceptis quatuor
millibus aureorum Rhenenſium florenorum.

Anno ſęculari à nato Chriſto milleſimo quingenteſimo, menſe Ianua- 1500
rio Groningani muniunt arces quæ ſunt Vtwarti, Muedæ, Zudenburæ,
ac Slohteræ. indeque cum iuſtis copiis ac aliquot tormentis Dammum,
Dickhuſam, ac Delfzilam tentant. Sed continuæ pluuiæ, ac per cataractas *Etzardus variis populationibus laceſſit Groningamos.*
procuratæ agrorum inundationes eos domum redire coëgerunt. Tum
Etzardus, ſuis eductis copiis, incendit Wageburgum, Vthuſam ac Mue-
dam.

dam. Vtwartij, tradita arce, præſidiũ admiſere. Marnij rebus ſuis timentes, arma capiunt. Mittuntur eis auxilio Groningani atque Ommelandij, ac ſimul caſtra Vinſumij locant. Sed appropinquante cum copiis Etzardo, oritur inter ſocios diſſenſio. Groningani domum abeunt, militibus ſtipendiariis munito Vinſumij loco relicto. Etzardus diſſentientes inuadit, repugnant nonnulli, alij ſeruato ordine diſcedunt, tertij fugam capiunt. Marnij, non paucis deſideratis, malè habiti domum rediere. Per idem tempus rebellant contra Saxonem Ooſtergoij, Weſtergoij, ac Zeuenwoldij, ac filium eius Henricum Franikeræ obſident. Veniunt Saxoni, Duce Brunſwicano eius genero, auxiliares copiæ è Germania; quibus vt ingreſſum obſtruerent, collecta circiter decem armatorum millia caſtra Bomſterzilæ munierant. Dux Albertus in vnum coactis veteribus ac nouis copiis, ad hoſtem pergit, cumque eos inſtructa acie in conſpectum haberet, per ſclopetarios leuibus vexat diuerſis locis pugnis. Intereà idoneo loco conſtitutis tormentis, tantam à latere eis cladem infert, vt vix tentata pugna, omnes fugam arriperent. Multi capiuntur, plures interficiuntur, aquiſque merguntur. Tum Dux caſtra Vrawclooſteram transfert, expectans, quid conſilij rebelles qui Franikeram obſidebant, eſſent capturi. Cùm eos in caſtris manere, premereque oppidum velle intellexiſſet, eò contendit. Illi, re intellecta, ſimulque de ſociorum clade ad Bomſterzilam certiores facti, concepta formidine, impedimenta conuaſant, ac non expectatis Ducibus ad ſua plerique dilabuntur, manente obſtinatè in obſidione Præfecto Suckero cum mille quingentis veteranis: in quem obſcura nocte erumpẽs Henricus Saxo, Suckerum cum ducentis quinquaginta viris interficit, ceteros omnes in præcipitem fugã agit; ſuperuenienteſque ſummo manè Duces, tormenta ac alia impedimenta ſui iuris faciunt. Inde Duces cum Henrico Saxone Leuwardam ac ad cetera Friſiæ oppida proficiſcuntur. Nullus non portas aperiebat, veniam clementiamque petens obuiàm Ducibus veniebat. Rebus in Weſtfriſia recuperatis, ad domandos obſidendoſque Groninganos Dux Albertus animum conuertit. Locat Adewarti caſtra, tandemq; ſeptimo Kal. Martij eadem ad Abbatiam Selwartum, haud procul Groninga parte Septemtrionali ſitam, transfert; continuiſq; præliis ac opportuna occupando loca tantum efficit, vt vndique ſeriò obſiderentur. Tum maiora profert tormenta, ac omnia ad oppugnationẽ neceſſaria parat, nocte dieque ciues tormentorum globis vexans; vbi cùm aliquando ſuperbæ ciuitatis ſitum incautiùs ſpeculatur, tormenti manualis globo leuiter in capite ſauciatur; cuius curandi cauſa cùm ſe Dammum contuliſſet, accedente febri decumbere ſenex cogitur. Intereà Fredericus Badenſis Præſul Vltraiectinus ſummopere pro pace ſatagebat. Idem ſtudebat Georgius

Thu-

Oſtergoij, Weſtergoij ac Zeuenvvoldij contra Saxonem rebellant, ac Franikerã obſident.

Prælio ĩidem ſuperantur.

Soluere coguntur obſidionem cœptam.

Weſtfriſiis domitis, Saxo Groningã obſidere parat.

Inter ſpeculandum vrbis ſitũ, tormenti globo vulneratur.

Thurenus, Cæſaris in Friſia Legatus, qui poſt multas diſceptationes, variaque colloquia, tandem Groningæ iuxta Elbingæ portam, vndecimo
» Kal. Septembris hiſce legibus conuenere: Groningani Ommelandios ſa- *Leges pacis*
» cramento, quod ſibi noua confœderatione dixerunt, liberanto. Omme- *agente Le-*
» landij ac Groningani, donec Imperiali ſententia de iure Ducis Alberti ac *gato Cæſa-* *ris ſan-*
» ciuitatis Groninganæ fuerit decretum, liberi manento. Intereà Georgius *ciuntur.*
» Thurenus Ommelandios gubernato, dicto ſacramento, ſe in nullius eos
» conſtituturum poteſtatem, niſi quem Imperialis ſententia Dominum
» declaraſſet. Pendente lite Groningani iuribus conſuetis vtuntor, ita vt ne-
» mini liceat alibi vendere butyrum, caſeum, equos, boues, vaccas, frumen-
» ta, legumina, oues, porcos, quàm in ciuitate ac foro Groningano, exce-
» ptis ſacris hominibus, Nobilibus, ac Dammiis; qui ea quæ ager eorum
» proferet, vbi voluerint, vendere poterunt. Eadem libertate Oltamptij,
» durante ſequeſtri tantùm tempore, vtuntor. Groningani Comiti Etzardo
» ſummam quatuor millium quingentorum Dauidicorum florenorum,
» quam eis mutuò dedit, reſtituunto, & ſi vſuram de dicta ſumma de-
» beant, ex ſententia Antiſtitis Vltraiectini ac Ducis Alberti ſoluunto.
Quibus ita cõſtitutis, Dux Albertus obſidionem ſoluens, maiorem exercitus partem in Weſtfriſiam mittit, iuſtum Dammi præſidium relinquens. Ipſe ingraueſcente febri, & leui vulnere in ſenili corpore ſubputreſcente, cùm in Ooſtfriſiam contendiſſet, paulò pòſt Emdæ ſupremum diem claudit, ſuccedente ei filio natu maximo Georgio. Hoc anno ſæculari 1500. ſexto Kalend. Martij, qui D. Matthiæ tum ſacer erat, quòd annus eſſet biſſextilis, natus eſt Gandaui Flandriæ Archiduci Philippo filius Carolus, poſteà Cæſar eius nominis Quintus: Nonis Martij ſacro Fonti præſentatur, Margarita Eboracenſi vidua Caroli Audacis infantem vlnis geſtante, cui dextrum latus claudebat Margarita Auſtriaca Hiſpaniarum Principis iuuencula vidua, quæ non ita dudum ex Hiſpaniis cum Ioanna puerpera redierat; ſiniſtrum latus claudebat Carolus Crouiacus Chimai Princeps, iuſſu Aulæ (inquit Marchantius) accedente quarto Ioanne Bergarũ ad Scaldim Domino, patre Antonij primi Marchionis. Antiſtes Tornacenſis infantem Sacra vnda abluit; nomen Caroli indidit Chimaus in memoriam proaui Caroli Audacis. Rectores vrbis Gandenſis infanti obtulere nauem argenteam quinquaginta pondo, omen futurarum opum, quas ei ſucceſſoribúſque naues incognitis inſulis ac terris repertis eſſent aduecturæ. Ter poſt hæc in populum aurea argenteáque ſpargitur moneta; primùm ab Archiduce infantis patre, deinde à Senatu Gandenſi, tertiò à mercatore panni ſerici. Menſe Maio Archidux Bethuniæ & ad Fanum D. Audomari inauguratur; indéque Dunkercam peruenit, tum Greuelingam, vbique liberaliter donatus.

Moritur Albertus Saxo leui vulnere in ſenili corpore ſubputrefacto; ſuccedente filio Georgio.

Naſcitur Gandaui Carolus, poſteà Imperator eius nominis Quintus.

Pompa Baptiſmalis eiuſdem.

Hîc,

Colloquuntur iuxta Caletum Rex Angliæ & Archidux.

Hîc, miſſis ad eum Anglorum Rex Legatis, ſtatuunt colloquij diem ac locum in templo D. Petri, vnico diſtans Caleto milliari. Prior venit cum Regina Rex Henricus VII. quinto Idus Iunij eódẽ contendit Archidux, Anglorum Proceribus obuiàm prodeuntibus, deinde Rege Henrico. Cùm inuicem honoraſſent, amplexiq́ue eſſent, Archidux Reginam eiuſq́ue comitatum inuiſit, ſalutatq́ue. Tum Principes per tres & ampliùs horas ſoli colloquuntur. Abſoluto prandio, cùm hinc inde comites donis oneraſſent, ac inter ſe muneribus certaſſent, ad ſua rediêre. Archidux Greuelingam, Veurnam, hinc Niportum, tum Oſtendam, tandem Ardiburgum peruenit, vbique ſummo cum honore exceptus, muneribuſq́ue excultus.

Inauguratur Archidux apud Lutzẽburgicos.

E Flandria Lutzenburgum proficiſcitur, vbi dicto acceptoq́ue ſacramento in Ducem inauguratur, relicta ditionis gubernatione Marchioni Badenſi. Hoc anno Cæſare grauiſſimo bello inter Sueuos ac Heluetios occupato, Ludouicus Duodecimus Francorum Rex Alexandriam, deinde Mediolanum eiecto Ludouico Sfortia, copiiſq́ue eius ad Padum amnem profligatis, occupauit, fugiente Sfortia cum liberis fratréque Aſcanio Cardinale in Germaniam ad Cæſarem:

Sfortia Mediolano à Gallo pulſus, poſt quintum menſem illud recuperat, ſed mox iterũ pellitur.

vnde poſt quintum menſem à Mediolanenſibus, Francorum inſolentiam feſſis, reuocatus, cum forti Heluetiorum manu, quam mercede conduxerat, Mediolanum eſt reuerſus. Sed paulò pòſt nouus Francorum exercitus duce Tramulio rediens, ac ſe veteribus Lignij, Trivultij, ac Venetorum copiis iungens, Heluetiiſq́ue qui Sfortiæ militabant pecunia corruptis, Mediolanum Franci cum vniuerſo Ducatu recuperauere, Ludouico Sfortia, ita vt inter pedites Heluetios, eorum more veſtitus ac armatus, Nouaria per medium Francorum exercitum exire, ac in tutum ignotus effugere conabatur, capto, in Franciam abducto, ac triſti carcere Lugduni incluſo, perquam exiguo ſcribendi ac legendi conceſſo ſolatio, vbi tandem poſt decimum captiuitatis annum miſer periit, relictis duobus filiis Maximiliano ac Franciſco, qui in Inſubrum Imperio inuicem ſuccedentes, cum ſumma miſeria, exiguo tempore regnauere, tandémque ſine liberis obiere.

In Franciam demũ abductus Sfortia poſt decimũ captiuitatis annum ibi miſer obiit.

1501

Archidux Philippus Bruxellæ Brabantiæ anno 1501. 4. Kal. Februarij in templo Carmelitarum, Sacro ac cærimoniis pro more peractis, Equitum Aurei velleris numerum ſupplet. Decimo quarto Kal. Iunij Legio Guardienſis ſtipendiis Groninganis adſcripta, Dammum arcta obſidione cingit.

Groningani Dammum obſident.

Groningani illud cum Guardienſibus duobus diuerſis locis oppugnant; ſed deſideratis ducentis, ac multis ſauciatis, repelluntur. Co. Etzardus cum mille quadringentis militibus ac quingentis ruſticis Amiſiam traiicit, & Fermſonij caſtra metatur. Groningani ac Guardienſes, relicto Dammo, inſtructa acie obuiàm proficiſcuntur. Exſpectat idoneo loco Etzardus, tormentiſq́ue maioribus præ ſe actis, adeò Groninganos

ninganos

ninganos ac Guardienſes perturbat, vt orta diſſenſione (alij proditionem
dixêre) vixq; tentata pugna Seltwartum reuerterentur. Sed rupto in itine-
re ponte, multi ſunt ſubmerſi ac cæſi, ceteri fuga Groningam verſus ſibi
conſuluêre. Periêre è Groninganis circiter ſeptingenti, ac inter hos Con-
ſulũ filij aliquot. Conſules ipſi captiui abducti ſunt. Poſt hanc victoriam
Hugo Liſenachi Burchgrauius, Saxonis Legatus, cum multa Germano-
rum ac Weſtfriſiorũ Nobilitate Adewartum, Etzardus verò ſuis cum co-
piis Winſumium venit, ac communi conſilio Adewartũ inſigniter mu-
niunt, coactis Ommelandiis ſuo ſumptu operas facerent, inſuperq; ma-

Groningani cæſi circiter ſeptingenti, haud pauci capti, reliqui fuga ſibi conſuluerunt.

gnam pecuniæ ſummã conferrent, in recuſantes igne ſæuientes. Inde ad
portas vſque Groninganas excurrunt, omnia igne ferroq; vaſtant, Dren-
tamq; vniuerſam depopulantur. Sub idẽ tempus Comiti Etzardo contra
Brunſwichiũ & Oldenburgenſem Comites, Nobileſq; Butiagerlandios,
domi oritur bellum: qua vſus occaſione Fredericus Badenſis Vltraiecti-
nus Præſul, inducias inter Saxonem, Groninganos ac Etzardum facit,
quæ initium eſſent habituræ Kal. Octobris huius anni, finituræ ſexto
Kal. Maij anno 1504. ſæpiùs intereà diuerſis locis fruſtrà pro pace ſata-
gentes. Æſtate huius anni in ditione Leodienſi ac vicinis reperta ſunt in

Sanciuntur induciæ, & intereà diuerſis locis fruſtrà de pace agitur.

hominum vtriuſque ſexus veſtimentis ſigna Crucis, adeò exactè expreſ-
ſa, vt nullus pictor meliùs poſſet. Plures cælo demiſſas cruces affirma-
bant, quò Principes oſtenti terrore ad bellum Turcis inferendum ani-
marentur. Decimo quinto Kal. Auguſti naſcitur Bruxellæ Archiduci fi-
lia Eliſabeth, quam Henricus Bergius Antiſtes Cameracenſis ſacra Vn-
da lauit. Pridie Idus Auguſti Archidux Lugdunum ad Regem Franco-

Naſcitur Archiduci filia Eliſabeth.

rum Ludouicum mittit Ægidium Buſlidium Archipræſulem Biſun-
tinum cum Cheuræ ac Verrij Dominis, vt filiam natu maximam Clau-
diam ex Anna Britone natam, filio ſuo Carolo ex promiſſo conuentó-
» que deſpondeat. Promittebat Rex cum filia maternam hereditatem,
» Britonum Ducatum; Cæſar Regem Ludouicum Mediolani Ducem
» conceſſo Diplomate, ac ſacramento clientali accepto, ea conditione re-
» nuntiaret, vt ſi dictæ nuptiæ Regis culpa effectum non fuiſſent ſortitæ,

Deſpondetur Carolus infans Claudiæ Francicæ.

» conceſſio dicti Ducatus nullius foret momenti, ſed omnis actio, quam
» iure Imperij in Ducatum Mediolanenſem Cæſar habebat, ad Carolum
» Auſtriacũ rediret. Exinde deſponſatur Margarita Auſtriaca, Ioannis Hi-
ſpaniarum Principis vidua, Philiberto Sabaudiæ Duci: quę decimo Kal.
Nouembres Bruxella diſcedens, per Hannoniam, Picardiam, Franciam,
Burgundiam, ac tandem in Sabaudiam venit; vbi duobus milliaribus à
Geneua, loco dicto Roma Mouſtier, Duci Philiberto matrimonio con-
iungitur, præeunte Moriennæ Antiſtite: & pridie Nonas Decembres
Geneuam ingrediuntur, venientibus obuiàm Ducis Philiberti fratri-

Nubit Margarita Archiducis ſoror Duci Sabaudiæ.

Vv bus,

bus, Carolo poſt eum Duce, quatuordecim tum annos nato, Philippo decem annorum puero, Archipræſule ac Comite Geneuæ; ibidemque Margarita magna cum pompa lætitiaque inauguratur. Paulò ante has nuptias Bruxellam venerat Bellevillæ Dominus, à Rege Ludouico miſſus, rogans, quandoquidem Archiduci iure vxoris, poſt mortem Ioannis Hiſpaniarum Principis, hereditas Hiſpanica neceſſariò erat adeunda, dignaretur per Franciam in Hiſpaniam terreſtri itinere proficiſci ſtabiliendæ amicitiæ cauſa. Habito diu ſuper hac re cum Proceribus, Conſiliariis, ac Ordinum Legatis conſilio, duæ erant ſententiæ.

Mortuo Principe Hiſpaniæ, diſceptatur mari an terra Archidux cum vxore in Hiſpaniam proficiſcatur.

Carolus Crouiacus Chimai Princeps longa oratione diſſuadebat, ab initio recenſens bella, eorum cauſas, fœderúmque inconſtantiam, ac artes quibus à quadringentis annis Francorum Reges Belgas opprimere eſſent conati; nequaquam iſta memoriâ eſſe deponenda. Ægidius Buſlidius Archipræſul Biſuntinus (qui fuerat Archiduci Pædagogus) econtrà illuc eundum, vitatis maris iactationibus, quibus ſoror tam fœdè habita fuerat, ſuadebat, docens nihil periculi à Ludouico Rege eſſe, quem conſtaret à vindicta eſſe alieniſſimum; quod & exemplo tunc noto iniuriæ acceptæ à Duce Lotharingo, comprobauit. Etenim is cùm deprecaretur iam Regem factum, obliuiſceretur iniuriæ irrogatæ ei dum Dux Aurelianus eſſet, iocabundum Regem reſpondiſſe, non æquum eſſe, vt Rex Franciæ memor ſit iniuriæ Duci Aureliæ illatæ. Quòd verò tam enixè deſideret per eius Regnum iter Archidux faciat, non aliam ſubeſſe cauſam, quàm quòd eum omni ratione beneficiis deuincire cupiat, quò Cæſar Archiducis pater eum Imperiali auctoritate, deuicto Sfortia, Ducem Mediolanenſem cum ſucceſſoribus renuntiet.

Tandem vincit ſententia, terreſtri itinere per Franciam eundum.

Archipræſulis oratione Archidux Proceréſque confirmati, per Franciam eundum communi conſenſu decernunt. Præficit Archidux Belgis Eingelbertum Naſſauium, ei à conſiliis iungens, ac ſine quorum conſilio nihil eum facere volebat, Ioannem Hornanum Præſulem Leodienſem, Cornelium Bergum, Berſelij ac Cheuræ Dominos. Liberos verò Mechliniæ educari præcipiebat, cura Margaretæ Eboracenſis Audacis viduæ, Thomæ Plainij Burgundiæ Cancellarij, ac Domini de Rauaſtain.

Iter eorum, Bruxella Bergas Hānoniæ, Cameracum, hinc ad Fanum diui Quintini, occurrente ibi Francica Nobilitate.

Exinde quarto Nouembris cum Ioanna vxore Bruxella diſcedens cum ampliſſimo comitatu, Bergas Hannoniæ venit, hinc Valenchenas, Cameracum, Fanum diui Quintini, occurrente Francica Nobilitate. Inde Nouiodunum, Compengam, Senliacum, Fanum D. Dionyſij, Pariſios, Aureliam; poſtremò Bloſium, vbi Rex ac Regina eos expectabant. Hìc excepti à Rege ſalutant Reginam, deinde & Claudiam Francicam deſponſatam Carolo Auſtriaco, cui adamantem auro incluſum æſtimatum mille quingentis aureis liliis Archidux Ioanna dat dono. Poſt decem feſtos Bloſij exactos

dies

dies Amboſiam Archiduces, comitante hucuſque Rege, proficiſcuntur; hinc in Turones, Pictauos, Congacos ac Vaſcones. Initio menſis Ianuarij anno 1502. Garumnam amnem traiiciunt, veniuntque Caſtillonium, 1502
Candillacum, Langonum, Cariſium, deinde Requefortium Regni Nauarræ oppidum, inde Tartaſium, tum Arqueſium, vbi Regem Nauarræ ad ſe venientem ſalutant. Hinc Baionam proficiſcuntur; valedicenteſq; Nauarro, pergunt ad Fanum Ioannis Luſij, poſtremum hoc loco Francici Regni oppidum; indéque Fontarabiam apud Cantabros (nunc Biſcaia dicitur) vbi ſupremus D. Iacobi Commendator cum filio, qui Regno Bæticæ ſeu Granadæ præerat, multiſque aliis Hiſpaniæ Proceribus, eis obuiàm procedit, felicémque gratulatur aduentum. Inde Riuam, Victorium, Mirandam, tandemque circa Idus Februarij Burgos perueniunt.

Similiter in Nauarra occurrit eis Rex Nauarræ.

Comeſtabilis Caſtellę, Archiduces cum omni comitatu Fontarabia hucuſque ſuis ſumptibus deduxit, ac tractauit, muneráque perampla, vti & Proceribus Belgis dedit. Burgis Valladoletum veniunt, obuiumque habent Naiaræ Ducem, Caſtellæ Ammiralem, Præſides ac Conſiliarios ſummi Hiſpaniæ Conſilij, Ordinemque ſacrum, totumque effuſum viſendi noui Principis ſtudio populum. Hinc Medinam, tunc Segouiam veniunt; vnde pridie Kalend. Maij Toletum ad Hiſpaniæ Reges contendentes, coacti ſunt aliquot dies hærere in pago Ollies, duobus Toleto milliaribus, correpto Archiduce morbo puerili, ſed periculoſo, maculis toto corpore fœdè erumpentibus, Medici Variolos vocant, Belgæ *de Maſelen*, Galli *Rougeroles*: quo Rex Ferdinandus audito Olliesium contendit, generúmque lecto decumbentem inuiſit, & reuertit. Septimo Maij Archiduces Toletum pergunt, dimidióque ab vrbe milliari obuiàm habent Regem Ferdinandum, cuius comitatus vltra ſex virorum millia habebat. Vrbis portam intrantes, à Magiſtratu ſub aurea recepti vmbella, Rege ad dextram, vxore Ioanna ad ſiniſtram equitante ad ſummum eunt templum; factáque prece, Deoque actis gratiis, ad palatium contendunt, Reginamque Eliſabetham in ſede magnifica ſedentem, iuxtaque Hiſpaniæ Principes feminas conſpiciunt. Viſo Regina genero, ac filia, ſurgens obuiàm venit, generumque ad oris, Belgarum Proceres ad manus oſculũ admittit. Deinde filiã amplexatur; ſimúlq; quatuor Principes vna menſa prandentes: ea remota, Rex generum, Regina filiam ad ſecreta colloquia abducit. Decimo Kalend. Iulij Rex & Regina in generali Ordinum Hiſpaniæ Caſtella dependentium conſeſſu declarant, Archiducem Philippum, eius vxorem Ioannam, communéſque liberos, veros legitimóſque ſuos heredes: tum Nobiles vtriuſque ordinis, vrbium Ordinúmq; Legati eis ſacramentũ dicunt. Moritur hîc Toleti in Monaſterio D. Bernardi vigeſima tertia Auguſti Ægidius Buſlidius Archipręſul

Iter eorumdem per ciuitates Hiſpaniæ.

Archidux iuxta Toletum morbo variolorum correptus à ſocero Rege inuiſitur.

Tandem ſplendidiſſima pompa Toleti excipiuntur.

Dicitur eis vt Hiſpaniæ heredibus ſacramentum.

 Biſun-

Biſuntinus, vir inter ſummos, olim pueritiæ Archiducis pædagogus. Die decima ſeptima Octobris Archiduces Medinam cæli veniunt, vigeſima ſexta Saragoſſam (olim Cæſar-Auguſta dicebatur) ibique obſeruationem Priuilegiorum Arragonijs iurant, ipſique Ioannam legitimam Regis Ferdinandi heredem agnoſcunt, & Philippum eius legitimum maritum. Iamque Hiſpaniæ Principes (ſic enim deinceps Archiduces appellabo) in Belgium reditum parabant, ſed petunt Rex & Regina ea hieme in Hiſpania maneant, quòd Princeps Ioanna haud procul à partu abeſſet, bellúmque inter Francos ac Hiſpanos renouatum in Italia arderet. Docet

Ioanna dũ pariat manet in Hiſpania.

Princeps Philippus id res Belgicas non permittere, ſed ſe vxorem, donec peperiſſet, relicturum, tum petere, bona eorum cum gratia ad ſe in Belgium reuertatur. Cùm conſenſiſſent, noluit tamen Rex Ferdinandus eum per Franciam in Belgium redire, niſi ſecuritatis cauſa Rex Ludouicus obſides Belgis tradidiſſet, donec eò Princeps ſine iniuria perueniſſet.

Archidux iam Hiſpaniæ Princeps, reditum in Belgium adornat.

Mittit ſtatim Rex Ludouicus Valencenas Gaſtonem Foxij, Carolum Monſpenſerij, ac Carolum Vendomæ Comites, vixdum pubeſcentes Regij ſanguinis adoleſcentes. Exinde decima nona Decembris Princeps Philippus, valedictis Regibus, ac vxore tenerè plorante, Madritio Saragoſſam redit, aliquótque diebus regiè excultus, tandem ſeptima Ianuarij

1503 anno 1503. venit Laridam Cataloniæ ciuitatem & Academiam, decima octaua Barcilonam, vigeſima quinta Garonnam, octauo Februarij Perpuuanum. Pridie Kal. Martij, tranſitis Salſis, Sigam Languedoci oppidum intrat; cúmque intellexiſſet Francos obſides apud Belgas eſſe, proficiſcitur Narbonam, tum Mompellerium, vbi Legatos patris ſui

Redit in Belgiũ per Prouinciã, vbi ei nuntiatur vxorem Toleti Ferdinandum enixam.

Cæſaris, Furſtenbergij Comitem, Domprooſtium Vltraiectinum, ac Dominum de Fay reperit. Nona Martij Mincium venit, decima Auignonem, decima quarta Aurantium, inde ad Pontem ſancti Spiritus; vbi ei nuntiatur, vxorem Ioannam Alcalæ peperiſſe filium Ferdinandum. Decima ſexta venit Turnoni, vitans Valenciam ob peſtem valdè graſſantem, vigeſima Viennam prouinciæ Lugdunenſis, vigeſima ſecunda

Occurrit ei Lugduni Rex & Regina Franciæ.

Lugdunum. Huc mox Rex Ludouicus cum Regina vxore, multiſque Franciæ Proceribus, occurrit, aliquótque diebus ſe recrearunt. Decima ſeptima Aprilis Burgium in Sabaudiam Princeps proficiſcitur, à Duce eiúſque vxore, ſorore ſua, magnificè exceptus. Sed mox acri corripitur febre. Paulò meliùs habens, Lugdunum ex promiſſo reuertitur, Regi ac

Per Sabaudiam trãſit Philippus in Burgundiam, vbiq; ſplendidiſsimè exceptus.

Reginæ valedicturus. Sed in febrim recidiuus, tam grauiter ægrotauit, vt de vita Medici deſperarent. Vulgus venenum ei datum aiebat. Sed mox paululùm conualeſcens, fecit ne plebs inconſideratè loqueretur. Rex verò ac Regina ei valedicentes in citeriorem abiêre Franciam. Princeps Philippus lectica vectus ad Sabaudum reuertitur, vnde confirmata

vale-

valetudine ad Fanum D. Claudij Comitatus Burgundiæ venit, vigeſima
Iulij Salinas, vigeſima ſecunda Vaudreium, vigeſima tertia Dolam; deci-
ma-tertia Auguſti Graiam venit, vigeſima Haricurtiam, inde Iupam;
tum Briſachi Rhenum tranſiens, Friburgum venit, inde Neuſtattum
Comitis Furſtenbergij; vigeſima nona Senueringam, vbi à Wirtember-
gij Comite lautè cum comitatu excipitur. Pridie Kalend. Septembres
intrat Ritelingam, tum Eilingam, Auſtriaca oppida; Kal. Septembris
Oulinam, tum Auguſtam Vindelicorum; octauo Septembris Lauffen-
bergam; inde Oenipontem tendens, iuxta vrbem Cæſarem patrem ob-

Denique venit ad patrem Cæſarem Oenipontem.

uiàm habet, ſeque mutuò ex equo amplexantur: noluerat enim Cæſar
filium ex equo deſcendere. Tum ab Imperatrice Maria Blanca Sfortia
omnibuſque aulicis ac Principibus honorificentiſſimè excipitur, ac per
menſem partim Oeniponti, partim Hallæ propinquo ei oppido cum pa-
tre egit, variis exercitiis ſe recreantes. Tandem ſexta Octobris, obtenta
abeundi facultate, ac multis ingentibúſque muneribus bellicíſque in-
gentibus tormentis à patre donatus, è Comitatu Tyrolis in Bauariam,
ditionémque Wirtembergenſem reuertit, inde Bruxellam Sueuiæ, tum
Heidelbergam Comitis Palatini, exinde Vlnam, Oppenheimium, Ma-
guntiam, tandémque pridie Kal. Nouembres Coloniam Agrippinam,

Redux per ciuitates Germaniæ venit Coloniam, hinc demum Mechliniã.

tertio Nouembris Duram Iuliæ, inde Aquiſgranum, Traiectum ad
Moſam, ad Fanum D. Trudonis, Louanium. Nona Nouembris Mech-
liniam intrat, tanto perfuſus imbri vt toto corpore maderet, cogeren-
turque Mechliniani ignes gratulatorios ac ſimilia lætitiæ ſigna in proxi-
mum differre diem. Hîc amplexis liberis, eorúmque nutriciis ſalutatis,
aliquamdiu ex tanto itinere requieuit. Hoc anno Franci ab Hiſpanis du-
ctu Ferdinandi Conſalui è Regno Neapolitano eiici pellique cœpere:
quam hiſtoriam ſi quis exactè ſcire cupit, legat Iouium & alios. Interim

Ardet inſigniter bellum inter Francum & Ferdinandũ Regem Hiſpaniæ Philippi noſtri ſocerum.

Francorum Rex magna ſuis in Italia mox mittit auxilia; vtque Hiſpa-
niæ vires diuerſis locis diſtractas, imbecilliores in Italia redderet, duo-
bus prætereà iuſtis exercitibus (excepto Italico) Hiſpaniam terra aggre-
ditur; hoc Ruſſionenſem Comitatum, altero Cantabros (nunc Biſcai-
nos) inuadens, ac verſus Fontarabiam properare iubens; inſtructaque
valida claſſe, Cataloniæ ac Valenciæ oram omni calamitatis genere in-
feſtare præcipit. Eodem anno obiit Mechliniæ Margarita Eboracenſis,
Caroli Audacis vidua, ſepulta apud Franciſcanos. Anno 1504. Princeps 1504

Parat Philippus bellum in Geldros.

Philippus, cernens Carolum Geldrum contra aui Arnoldi venditio-
nem teſtamento approbatam, confirmatámque Cæſaris Sigiſmundi
Diplomate, (de quibus ſuprà ad annum ſeptuageſimum ſecundum ſu-
perioris ſæculi) in Geldria vi regnare, eum debellare, vniuerſáque Gel-
dria pellere (vti patri è Germania diſcedens ſe facturum fuerat pollici-

 tus)

tus) conſtituit. Præmittit cum tribus virorum millibus in Geldriam Legatum Vergij Dominum Burgundum; qui indicto per Legatum caſtrenſem bello, arces aliquot expugnat, Præfectis ac præſidiariis in vincula coniectis. Intereà Princeps iuſto exercitu coacto, Moſam Grauæ traiicit, expugnatiſque tribus caſtellis ad Neomagum caſtra ponens, erumpentes Geldros in vrbem reiicit. Cleuam exinde exercitum ducens, tranſmiſſo Rheno Arnhemum obſidet, productiſque tormentis mœnia deiicit. Exſtruxerant haud procul porta oppidani munitionem; hanc Auſtriaci occupant. Arnhemij ſumma in eos vi erumpentes recuperant. Sed cùm paulò pòſt puluis tormentarius deficeret, quique eum perferre in ciuitatem erant conati, cæſi, capti aut ſtrãgulati eſſent, quamquam nec commeatus nec militum inopia premerentur, hiſce legibus deditionem faciunt: Arnhemienſes ad veterem familię Burgundiæ obedientiam reuertuntor. Princeps in vrbem armata manu, ſi ei placuerit, per hiatum tormentis factum intrato. Ea qua Princeps iubebit ratione gratiam rebellionis roganto. Sacramentum Principi nouum dicunto, ac poſthac obſequentes ſubditos ſe futuros promittunto. Cetera omnia cō-donata ſunto. Has conditiones ſtatim admiſere Arnhemij, Hattemij, Hardarwicani (paulò antè fortuito igne planè vaſtati) Elburgij, Tieltij, Bommelij, Dousburgij, Lochemij, Grollij; ac è Nobilitate Bronchorſtij, Wiſchij, Therenbergij, Sceinkij, Batemburgij, Anholtij, ac plerique alij, omneſque Principi ſacramentum dixere. Itaque menſe Iulio Princeps, comitatus multis Proceribus Arnhemum ingreditur; magnoque cum honore exceptus, inauguratuſque, paulò pòſt haud procul Zutfania caſtra locat. Mittunt menſe Septembri honeſtiores ciues rogatum, conditionibus Arnhemenſium in gratiam recipiantur. Conſentit Princeps. Sed reuerſis Legatis, mox concitatione Nobilium, qui à Carolo ad eos erant miſſi, animis mutantur, formulamq; Arnhemiam reſpuunt. Carolus in pugnam non exibat, ſed exuſtis vbique ruſticorum fortunis, effecerat, vt commeatus difficulter in caſtra adueheretur; ipſe locis munitis, ſæpè ea mutans, ſe continebat. Tandem iiſdem ferè quibus ſuperioribus annis, pax haud diu duratura conditionibus initur. Eodem ferè tempore Dux Georgius (ſtantibus adhuc induciis cum Groninganis) Weſtfriſiis leges ciuiles ac capitales dedit; Curiam vbi ex prouocatione litigarent, inſtituit; ponderéque ac menſura vna hac vti iuſſit. Grana, frumenta ac legumina cuiuſcumque ſunt generis, menſura oppidi Bolſwartij diſtribuuntor. Laneis ac lineis pannis diuendendis vlna oppidi Worcomij, quod eſt apud Friſios, vtuntor. Poculi menſura, qua vinum, cereuiſia, ceteraque liquida publicè venduntur, menſura Leuwardica diſtrahuntor. Quidquid per libram aut ſtateram commutatur, ponde-

Obſidet Arnhemū Princeps Philippus.

Dedunt ſe ei Arnhemij.

Item Hattemij, Tieltij, Bommelij, alij.

Pax fit cum Carolo Geldro, ſed parum duratura.

Leges ciuiles eo tempore apud Friſios à Saxone.

» re quo vrbs Colonienſis vtuntor. Vas butyri trecentas libras ponderis
» Colonienſis, dolio non connumerato, habeto. Libra magna caſei (more
» mercatorum loquendo) trecentas ſimiliter libras pẽdeto. Finitæ induciæ
cum Groninganis, operâ Euerwini Comitis Benthemij vſque ad Paſcha
anni 1505. prolongantur, facilè concedente Duce Georgio, quòd Cæſari
in auxilium proficiſci contra Philippum Comitem Palatinum eiuſque
filium Robertum, ſuperiorem Bauariam ſibi vſurpantem, neceſſariò cogeretur. Poſteà Cæſar pacem ſancit cum Ludouico Duodecimo Franco-
» rum Rege hac formula: Claudiam Regis filiam Carolo Auſtriaco de-
» ſponſatam ratum habento. Rex eiuſque Proceres ei ſanguine iuncti ſpon-
» ſalia ſubſignanto. Cæſar reſciſſo Diplomate Sfortiæ conceſſo, nouum Re-
» gi eiúſque maſculis legitimis liberis, ijſq́ue deficientibus, è filia natu
» maxima Carolo Auſtriaco nupta, concedito: quæ nuptiæ ſi Francorum
» culpa effectu caruerint, tum Carolus Auſtriacus, eius frater, & ex ijs
» nati liberi nepoteſq́; in Ducatum Mediolanenſem ſuccedunto. Fœderi
» cum Papa Iulio contra Venetos icto Cæſar accedito. Pro Diplomate Du-
» cali ditionis Mediolanenſis Cæſari ducenta millia aureorum liliorum
» ſoluito. Lodouicum Sfortiam carcere liberato. Quamquam hæ conditiones non diu ſint ſeruatæ, nec Sfortia carcere emiſſus, fuit tamen poſthæc multò mitiùs habitus, facta ſcribendi ac legendi libera poteſtate.

Pax ſancitur inter Cæſarem & Regem Francorum de Ducatu Mediolanenſi.

Hoc anno pridie Kal. Iunij obiit Eingelbertus Naſſauij Comes. Obiit quoque quinto Kalend. Decembres Medinæ Campi, quinquennio poſt filij Ioannis mortem, Eliſabetha Hiſpaniæ Regina, heroina numquam ſatis laudata, ad quam ſpectabant Caſtellæ Regna, Hiſpaniarum maxima præſtantiſſimaque pars. Quare cùm Ferdinando Regi in Arragoniam, ea mortua, iure eſſet migrandum, ac relinquenda Principi Philippo Auſtriaco, eiuſque vxori Ioannæ Regnorum Caſtellæ gubernatio, Rex Ferdinandus ſe oppoſuit, quòd facto Eliſabeth teſtamento ſibi Caſtellæ gubernationem ad vitam legaſſet. At eam id iuris non habuiſſe, Hiſpaniæ Proceres diſſerebant: à quibus Princeps Philippus concitatus, iter in Hiſpaniam inuito ſocero adornabat, Caſtellæ hereditatem vi vel amicitia aditurus. Sed tandem Fredericus Toletanus Albæ Dux, Franciſcus Puuenefius Archipræſul Toletanus Caſtellæ Cancellarius, Ioannes Lutzenburgius Villæ Dominus, ac Ioannes Emmanuel Ærarij Præfectus, controuerſiam inter ſocerum ac generum his conditionibus
» compoſuêre: Princeps Philippus nil ſine ſoceri Ferdinandi voluntate nec
» conſiliis in Hiſpania agito. Hiſpaniæ Regni titulus communis eſto.
» Regni vectigalia æqua portione diuidunto, idemque de nouarum Inſu-
» larum in mari Indico repertarum reditibus faciunto. Donatio munio-
» rum D. Iacobi Calatrauæ ac Alcantaræ iuris Ferdinandi maneto. Alter

Moritur Eliſabetha Regina Hiſpaniæ.

Ex eius teſtamento ortum diſſidium inter Philippum & ſocerum.

Componitur vtcunque idem diſſidium.

alteri militum auxilia, belli tēpore, recipientis ſumptu ſubmittito. Cæſar «
his conditionibus comprehenditor. Philippus tamen in Hiſpaniam pro- «
fectus non eſt niſi poſt menſes tredecim, ob Gelricam perfidiam & alia
1505 in Belgio detentus. Poſtridie Idus Ianuarij anno 1505. celebrat Princeps
Philippus Bruxellæ Brabantiæ in templo D. Gudilæ exequias Eliſabe-
thæ Reginæ Hiſpaniæ, & poſteà ſolemni ritu ipſe eiúſque vxor à Lega-
to caſtrenſi, in eodem templo ter Reges Caſtellæ, Legionis, Toleti, Gra-
nadæ, &c. acclamantur, vſúſque eſt deinceps Philippus in ſuis Diplo-
matibus hoc titulo: Philippus Dei gratia Rex Caſtellæ, Legionis, &c.
Princeps Arragoniæ, Siciliæ, &c. Archidux Auſtriæ, Dux Burgūdię, &c.
Menſe Martio Rex Ludouicus Georgium Amboſium Cardinalem Ro-
thomagenſem ad Cæſarem in Germaniam Hagenauæ Comitia cele-
brantem mittit, ſuo ei nomine clientale ſacramentum de Ducatu Me-
diolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angleriæque diceret, quemadmo-
dum pacis conditionibus ſuperiori anno conceptis erat conuentum, prę-
ſentátque dimidiam promiſſæ pecuniæ partem, reliquam ex pacto nu-
meraturus, cùm Cæſar in Italiam veniſſet. Amboſius Diploma accepit
ſeptimo Aprilis huius anni Hagenauæ exaratum. Sub idem tempus
Rex Caſtellæ ad patrem Cæſarem Hagenauam venerat; vbi ſæpiùs ha-
bito conſilio, tandem etiam pacem cum Francorum Rege factam Cæ-
ſar approbat, in eam præſente Amboſio iurans. Tum Rex Caſtellæ pa-
tri Cæſari clientale dicit ſacramentum de Geldria, Zutfania, ac pro fi-
lio Carolo de Lutzenburgo. Finitæ erant hoc anno feſto Paſchatis inter
Groninganos eorúmque hoſtes induciæ. Ter diuerſis locis pro pace fru-
ſtrà egerant. Exinde Groningani Dammum excurrentes, viginti quatuor
præſidiarios leui pugna captos Groningam perducunt. Saxonici Ade-
warti præſidium augent, quotidiéque ad portas vſque Groninganas ex-
currunt, venítq; eódem Comes Etzardus, relicto Dammi fratre Vcko-
ne cum mille præſidiariis. His non obſtantibus, Groningani cum quin-
gentis armatis egreſſi, ſpoliant exurúntque Ooſterwicum, Heueſcham,
Weiwartum, domúmque cum magna præda reuertuntur. Etzardus, ar-
matis ter mille quingentis viris, munit templum Slohteranum, Zuitla-
ranum, Terpuntanum, conatus vndique impedire ne commeatus Gro-
ningam deferretur. Aperuerat etiam cataractas aliquot, aquáque marina
loca decliuia inundarat. Ad hæc, rogante Duce Georgio, Cæſar ſemel
& iterùm Groningam ſcribit, Ducem Georgium Principem à ſe crea-
tum admittant: demum Groninganos rebelles Imperio proſcribit. Gro-
ningani proſcriptione parum moti, auxilium ab Vltraiectinis expecta-
bant: quod haud dubiè Antiſtite Duce veniſſet, niſi eodem tempore
Cæſarem cum Philippo filio, dum contra Geldrum bellum gerit, idem
eadem

Celebratis Bruxellæ exequiis Eliſabethæ, Philippus & Ioanna ter ſolemni ritu Reges Caſtellæ, &c. acclamātur.

Rex Philippus patri Cæſari clientale ſacramentum dicit de Geldria, &c.

Saxonici & Groningani inuicem populationibus ſæuiunt.

Proſcribūtur Groningani à Cæſare.

eadem opera in Vltraiectinos conuerſuros timuiſſet. Etenim inſtante menſis Aprilis fine, Rex Caſtellæ Philippus, impetrata à patre Cæſare poteſtate, in Belgium reuerſus erat; & coacto non contemnendo exercitu, iterùm, vt patri pollicitus fuerat, Geldros inuaſerat. Graua ei portas aperuerat, idémque fecerant minora omnia pro maiori parte oppida. Reſtabant Neomagum, Rurmonda, Venlonium, Zutfania, Bommelium, Arnhemum, ac Tiletum. Rex caſtra ad Arnhemum ponit. Carolus Geldrus ad omnes ferè Germaniæ Principes litteras dederat, cauſamque ſuam commendarat. Sed quòd à maxima parte parum probaretur, nulla auxilia impetrarat. Conuertit itaque ſe ad Francorum Regem, cum eo æternum fœdus pro ſe poſteriſque firmiſſimum ſanctiſſimumque (ſic enim fœderis verba ſonant) ſanciens. Sed quòd ſe rebus adhuc omnibus imparatum Caſtellæ Rex non expectatus iuſtis cum copiis inuaſiſſet, pro tempore arte ac dolo agendum ratus, accepta fide publica, ad Caſtellæ Regem in arcem Roſendalam venit, ac in hunc modum ei adulatur: » Tuus ego ſum, Domine, humilis famulus, venique » huc, declaraturus me vires non habere, quibus tibi reſiſtere velim aut » poſſim; proinde poſitis armis, pacem amicitiámque certis conditio» nibus rogatum veni. Rex Caſtellæ ad eius verba ſubridens, arrepta manu, è terra eum leuat, iuxtáque ſe ſedere iubet; factiſque induciis Carolus promittit (præſtito iureiurando, ac ſumpto Ieſu Chriſti Corpore ſacro) ſe Caſtellæ Regem breui in Hiſpaniam proficiſcentem cum honeſto comitatu ſecuturum, ſtatimque Bruxellam venturum, ſe ſuoſq; ad iter inſtructurum: quam in rem tria florenorum millia ei Rex dat dono, ac Ducatus Geldriæ reditibus vti ſinit. Exinde quarto Kal. Au» guſti Tileti induciæ duorum annorum his legibus publicantur: Liberè » vtrimque ſubditi commeanto, ac mercaturam aliáq; negotia exercento. » Iudices certo numero hinc inde leguntor, qui durantibus induciis de ab» ſoluta pace tractent. Partes duorum menſium ſpatio Tabulas omnes » proferunto, quibus ius ſuum tueri volunt: quod ſi non fecerint, cauſa » cadunto, ac condemnantor. Carolus Caſtellæ Regi Bommelium, Tile» tum ac arcem Hattemiam tradito; reliqua oppida & munitiones, quas » vtraque pars habet, durantibus induciis ſeruanto. Omnes Geldriæ Or» dines eum Ducem habento ac ſacramentum dicunto, quem dicti Iudi» ces, lata ſententia, Geldriæ Ducem pronuntiabunt. Cæſar his conditio» nibus ſubſcribat. Exinde ſimul ad oppidum Zanctis ditionis Cliuię proficiſcuntur, inuiſuri Cæſarem, qui eò non ita dudum cum exiguis venerat copiis. Hoc anno quarto Idus Septembris obiit Philibertus Dux Sabaudiæ, nullis è Margarita Auſtriaca relictis liberis, ætatis anno vigeſimo quarto, rediens à venatione, qua adeò corpus incaluerat, vt cùm parum

Iterùm venit Rex Philippus cum exercitu in Geldriam rebellantem.

Carolus Geldrus ficta animi demiſsione inducias impetrat.

Iurat Geldrus ſe profecturum cum Philippo in Hiſpaniam, quod tamen non fecit.

Leges induciarum & viæ ſtruendæ pacis publicantur.

Moritur Dux Sabaudiæ.

Naſcitur Bruxellæ Regi Caſtellæ filia Maria.

parum frigidæ hauſiſſet, continuò animam efflaret. Decimo quinto Kalend. Octobres naſcitur Regi Caſtellæ Bruxellæ filia, cui nomen eſt inditum Maria. Teſtes ſacræ ablutionis fuêre Cæſar ac vidua Engelberti Naſſauij. Duodecimo Octobris pax ſuper Regno Neapolitano his inter alias legibus conſtituitur: Cedit Rex Ludouicus Regi Ferdinando integra poſſeſſione & titulo Regni Neapolitani ac Ieroſolymitani. Ducet Rex Ferdinandus in vxorem germanam Foxeam Regis Ludouici ex ſorore neptem. Actum Bloſij. Addebantur conditiones multæ, ſed ferè ſine effectu. Narrauimus ſub finem anni præcedentis, Regem Caſtellæ cum ſocero Ferdinando de gubernatione conueniſſe. Quibus conditionibus quamuis eum Rex Ferdinandus non fore contentum crederet, naues tamen multas, quibus cum vxore in Hiſpaniam veheretur, miſerat. Iungit his Caſtellæ Rex Belgicas quinquaginta, ac cum vniuerſa familia, Reginaque Ioanna, multiſq; Proceribus, Carolo Geldro morbum ſimulante, maximam earum ornatiſſimamque Middelburgi (vbi paulò ante in Abbatia Equitum Aurei velleris numerum ſuppleuerat) in Zelandia conſcendens, quarto Idus Ianuarij anno 1506. ſublatis velis in altum contendit. Dederat illi Cæſar comitem ac Achatē indiuiduum Wolfgangum Comitem Furſtenbergij, virum multis animi corporiſque dotibus inſignitum. Cùm Angliam in conſpectu haberent, nauis Regia fortuito corripitur igne, tanta omnium conſternatione, vt extremam adeſſe horam vererentur. Sed ſociorum naualium diligentia ignis reſtinguitur. Exinde tempeſtas adeò horribilis ac ſæua eos excipit, vt haud procul naufragio abeſſent, ægréque in portum oppidi Hamptonæ (quod eſt in Anglia) nauis Regia paucis comitata appellit, tribus cum omnibus rebus ac hominibus fluctibus abſorptis, ceteris per varios Britonum Anglorumque portus varia fortuna, magno cum incommodo diſiectis. Excepti ſunt à Rege Henrico Septimo ſumma cum beneuolentia ac humanitate, maris tranquillitatem ac ventum ſecundum exſpectantes. Rogatus Caſtellæ Rex inuiſit Angliæ Regem in arce Windeſora, haud procul Londino ſita, ac poſt aliquot dierum feſtiuitatem renouant pacis conditiones, ante multos annos inter Hiſpaniæ Angliæque Reges conceptas. Cumque earum tabulas Angliæ Cancellarius attuliſſet, Caſtellæque Rex perlegi iuſſiſſet, ſtatim propria manu ſubſignat; neque vlla in re ſeſe difficilem præbet, quàm in traditione Suffolciæ Ducis, quem bello Geldrico Hattemi captum in arce Namurcenſi honeſta cuſtodia detinebat. Eum enim Rex Henricus ſummopere expetebat, quòd in Regnum Angliæ, è contraria factione natus, ius prætenderet, pollicitus ſeſe eum non interfecturum: quod dum vixit, ſeruauit; ſed filius Henricus Octauus infelicem ſenem, mox poſt patris mortem, ſecuri percuſſit.

Pax aliquanta ſuper Regno Neapolitano.

Nauigat Philippus cum vxore ex Zelandia in Hiſpaniam.

1506

Maximis iactati periculis & procellis in Angliam appellunt, tribus nauibus cum omnibus hominibus ac rebus mari abſorptis.

Renouat Philippus tabulas veteris amicitiæ cum Anglis.

cuſſit. Poſteaquã Rex Caſtellæ ferè per tres menſes apud Angliæ Regem
ſummo cum honore ac lętitia exceptus fuiſſet, ſecretoq; de nuptiis Caroli
Auſtriaci ac Margaritæ filiæ dicti Regis Henrici natu maximæ tractaſ-
ſent (certiores enim iam facti erant, Frãcorum Regem filiam Claudiam
ſecretò deſpondiſſe Franciſco Engulemę Comiti) vento ex Oriente flante
naues inſtrui iubet. Nono Kalend. Maij conſcenſis nauibus in Hiſpa-
niam dant vela; ad eoque felici vtuntur nauigatione, vt quinto Kal. Maij
Corongam in Gallicia appellerent, vbi cum ſumma lætitia ab omni ho-
minum ſexu ac genere ſunt excepti. Accurrêre ex vniuerſa ferè Hiſpania
Proceres, quique dudum Regi Ferdinando non admodum æqui fuerãt,
Regi Philippo, nouas ſocero conditiones extorqueat, ſuadent, fore aſſe-
uerantes, vt nil neget; quòd aſtutus ſenex apertè perſpiceret, Procerum
populique maiorem partem animis ad generum defeciſſe. Paret horum
conſilio Caſtellæ Rex, nouas ſocero ſuper communi pacta gubernatione
adferens difficultates; cui id minùs durum fuit, quòd iam tale quid euen-
turum præuiderat. Ne igitur inuitus cogeretur, oblatas cõditiones, pau-
cis mutatis, ſubſignat, ac in hanc formulam genero conſentiente acce-
» ptanteque, mutat: Rex Ferdinandus Caſtellæ Regnorum adminiſtra-
» tione, omniq́ue iure quod in iis habere poteſt, cedito; è Caſtella migrato,
» nec ſe ampliùs regnandi cauſa reuerſurum promittito. Regnum Nea-
» politanum cum Sicilia Rex Ferdinandus habeto. Indiæ Occidentalis ve-
» ctigalia Regi Ferdinando cedunto. Donatio dignitatis Equitum Ordi-
» nis D. Iacobi Alcantaræ ac Calatrauæ iuris Ferdinandi maneto. Quot-
» annis è Regno Caſtellæ viginti quinque millia aureorum Ducatorum
» recipito. Poſt hæc ſtatim Rex Ferdinandus in Arragoniam, indeq; paulò
pòſt Neapolim eſt profectus, conſtitutiſque eius Regni negotiis perman-
ſit, donec mortuo Rege Philippo, ad Caſtellæ gubernationem reuocare-
tur, abducto in Hiſpaniam magno Conſaluo, quòd eum ad Regnum ad-
ſpirare Neapolitanum ſuſpicaretur. Hoc anno fame ac aduerſis minutis
præliis fracti Groningani, ſeque deſertos ab Antiſtite Vltraiectino ac
Tranſ-Iſulanis conſpicientes, vnanimi omnium Ordinum conſenſu,
poſt multorum dierum maturas deliberationes menſe Aprili habitas,
cum Comite Etzardo Ooſtfriſiis ſeu Ouerembdiis imperante, tranſige-
re, eumq́ue odio Saxonis, cogenteq́ę neceſſitate, Principem recipere de-
,, cernunt; quod tandem his inter alias factum eſt conditionibus: Gronin-
,, gani nomine Sacri Romani Imperij Comitem Etzardum cum fratre
,, Vckone ac mille armatis peditibus in ciuitatem recipiunto, ac ſacramẽ-
,, tum dicunto, nomineque Imperij Principem inauguranto. Partem ciui-
,, tatis quam petet, in eius poteſtatem conſtituunto, vbi pro arbitratu ar-
,, cem ædificare, ſine Eccleſiæ Vltraiectinæ ac Antiſtitis præiudicio, poſſit.
Comiti

Agitur ſecretò de deſpõſanda Carolo Auſtriaco filia Regis Angliæ.

Feliciter in Hiſpaniam appellunt.

Leges nouæ, & pleniores inter Philippum & ſocerum ſancitæ.

Groningani deſerti ab Epiſcopo Vltraiectino & Trãſ-Iſulanis pacem circũſpectant.

In odium Saxonis, Etzardum cum fratre Ouerẽbdiæ Comites in Dominos recipiunt, arce conſtrui permiſſa.

Comiti nomine Imperij ius omne, quod ſibi in ciuitate ac Ommelandiis eſſe contendunt, ceduntoꝫ ipſe ſecundùm veteres conſuetudines vim legum obtinentes ius ſumma cum æquitate dicito. Quòd ad bellicas quæ factæ ſunt attinet expenſas, ſententiæ Septem-virûm Imperij ſtanto; quæ vt quàm moderatiſſima obtineatur, Comes curato. Comites non permittunto, vt aliquod frumenti genus natum apud Ommelandios, aliò quàm Groningam aut Dammum venum aduehatur. Quod ad butyrum ac caſeum attinet, Comes in ordinem reducito, quem Groninganis ac Ommelandiis maximè expedire iudicabit. Quæcumque belli tempore hinc inde euenere, obliuioni tamquam numquam facta danto. Tabulas ſignant ac ſigillis muniunt hinc Etzardus ac Vcko Comites, inde Schatterus, Horenkens, Woldentius ac Sickinganus Conſules, ſeptimo Kalend. Maij. Etzardus mox arcem in vrbe molitur, eò loci qui eſt inter *Steinentijl*, *Dreinkelaers toren*, ac *Ooſterpoort*, diruens extra ac intra ciuitatem ea de cauſa, perſolutis pretiis, plurium ædes. Ommelandij ſuo ſumptu foſſas, vallum, ac extantes à gleba ceſpiteque munitiones facere coguntur, maiori quidem parte non grauatim odio Groninganorum. Dux Saxoniæ Georgius, qui hoc tempore in Germania erat, in Friſiam mittit Marſcalcum ſuum Henricum Stalsburgij Comitem, cum aliquot Conſiliariis; qui perſolutis militi ſtipendiis, præſidia Selwarto, Adewarto, ac ceteris munitionibus deducunt, ac ne vnum quidem militem in ditione Groningana reliquere. Idibus Iulij Adewartum venit dictus Marſcalcus, Comes Herinkus, Vitus Drakenburgius Præfectus Emdanus, cum Cancellario ac Conſiliariis Comitis Etzardi, conuocántque Langewoldios, Fredewoldios, Hummeiſchæos, ac Middagios; commemorant quàm calamitoſo bello ſint liberati, ac ne rurſum in præteritas recidant ærumnas, Ducem Georgium in Friſia duos conſtituiſſe Legatos, donec perfectis in Germania negotiis, in Friſiam redeat, è quibus Comes Stalsburgius eius nomine Weſtfriſios eſſet gubernaturus, Comes Etzardus Groningam cum Ommelandiis. His eum velle ac iubere non minùs quàm ſibi ipſi obediant. Tum Præfectus Emdanus ac Etzardi Cancellarius, exhibita poteſtate, abſoluunt Ommelandios à præſtito Comiti ſacramento, eoſque ſub Imperium Ducis Georgij, hereditarij nomine Imperij Friſiæ Gubernatoris, conſtituunt. Accipiunt hi conditionem, ac Duci Georgio nouum dicunt ſacramentum. Detrectarunt id quidem Dammij & aliquot alij, ſed quod iis poſt aliquot annos malè ceſſit. Initio menſis Auguſti inter Ducem Georgium ac Comitem Etzardum certæ hac formula conditiones concipiuntur: Comes Etzardus titulo Legati ditionis Friſiæ, quæ Amiſia ac Laura fluminibus continetur, Ducis Georgij Gubernator eſto, dictique Ducis

Permittunt etiam alia haud pauca.

Conſtruitur Groninga arx.

Declarat Etzardus ſe tantùm pro Duce Saxone Legatum velle agere: & hinc noua turba.

Pacta conuenta inter Saxonẽ & Etzardum.

» Ducis auctoritas ſarta tecta maneat, enixè curato. Nil noui apud Ommelandios molitor. Groninganos nec Ommelandios multato ob tranſgreſſionem decreti per Ducem Georgium Weſtfriſiis cauſa menſuræ ſtatæ & ponderis nuper lati, antequam ea communi conſenſu ſit recepta. Exactiones ac tributa, quæ Dux Ommelandiis imperabit, vt & ea quæ Duci ab initio iure ordinario conceſſa ſunt, ſumma diligentia colligito: quibus recipiendis Quæſtorem Dux, Etzardus verò Legatum, qui præſidiariis munitiones cuſtodientibus ſtipendia perſoluat, dato. Vt Dammij ac Oltamptij, qui non ita dudum in Ducis Georgij nomen iurare recuſarunt, id ante inſtantem menſem Octobrem vi aut amicitia inducti faciant, Etzardus ſedulò curato. Has conditiones Comes Etzardus ac Comes Stalburgius menſe Auguſto Harlingæ ſubſignarunt.

Tributa colligenda à duobus, vno à Saxone altero ab Etzardo conſtituendis.

Hoc eodem anno Cæſar Legatos ad Franciæ Regem miſerat, petitum ſibi in Italiam traiecturo promiſſam pecuniam ac auxilia mitteret, exuleſque Mediolanenſes è poſtremæ pacis formula reſtitueret. Quæ cùm Rex differret, facilè Cæſar eum nil facturum proſpiciens, filium Philippum Caſtellæ Regem admonet, Francum fœdus violaturum; eo id facilè credente, quòd menſe Maio Rex Ludouicus litteras cum Legatis in Hiſpaniam ad Caſtellæ Regem, ac alias ad Belgarum aliquot ciuitates miſiſſet (diſſimulare enim diutiùs rem nequibat) ſignificans ſe rationibus ac precibus Ordinum Regni ſui inductum conſenſiſſe in nuptias Franciſci Valeſij Engulemæ Comitis ac Claudiæ filiæ ſuæ Carolo Auſtriaco deſponſatæ, maximè quòd filium ſibi naſci nullum videret, nemóque propinquior Salicæ Legis decreto ad Regnum quàm Franciſcus eſſet. Læſi fœderis iniuriam Auſtriaci Principes diſſimulabant, quòd cum exercitu in Italiam, indeque Romam proficiſci Cæſar conſtituiſſet, vt corona aurea à Summo Pontifice redimitus, Regem Philippum Romanorum Regem renuntiaret. Sed hæc conſilia morbo Ladiſlai Bohemiæ ac Hungariæ Regis, cui certo iure Cæſar ſuccedere, ſi ſine liberis obiiſſet, debebat, euanuere. Fine menſis Auguſti Rex Caſtellæ cum vxore Ioanna vrbem Burgos intrat, ſtatimque loca pia Miraſloram ac Carthuſianos inuiſit. Poſt dies aliquot ad ludum paruæ pilæ cum reticulo ſe exercitaturus contendit: cumque pomeridiano tempore, ſummis cæli caloribus, nimio exercitio ſanguis æſtuaret, ac ſtomacho humorem petenti, frigidam auidiùs infudiſſet, ſtatim malè habere cœpit. Inualeſcente morbo, decumbere cogitur; animumque extemplò ad Deum conuertens, teſtamentum condit ac conſignat, Sacramentis Eccleſiæ Catholicæ ſe munit: tantáque fuit intereà continuò ſine vlla remiſſione ſæuientis validiſſimi morbi vis, vt paucis diebus virum robuſtiſſimum, in ipſo ætatis flore conſtitutum, ſummo omnium

Excuſat Francus quòd filiam Carolo noſtro deſponſam alteri tradat.

Philippus poſt luſum pilæ auidiùs bibens morbum incurrit.

nium cum dolore ſeptimo Kalend. Octobris è viuis violenter raperet, anno ætatis vigeſimo octauo, relicta vxore Ioanna grauida, quæ poſthumam paulò pòſt peperit Catharinam; intellectáque Regis mariti morte, adeò intemperanter doluit, vt ex eo tempore numquam ampliùs mente ſatis valuerit, cùm tamen ſeptuageſimum prætergreſſa ſit ætatis annum. Conditum eſt Regis corpus apud Carthuſianos iuxta Burgos Hiſpaniæ, & cor Brugis Flandriæ apud matrem. Mortem eius Cometes menſe Auguſto in Occidentem flammeſcens prædicere eſt viſus.

Florenti ætate moritur; vxore adeò dolente, vt ex eo tempore numquam ampliùs mente ſatis valuerit.

CAROLVS
HISPANIÆ REX,
POSTEA IMPERATOR EIVS NOMINIS V.
FILIVS SVPERIORIS,
XLII. BRABANTIÆ
V. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annos quadraginta nouem.

1506 DIVVLGATA per terrarum orbem mortis Philippi Auſtriaci Caſtellæ Regis fama, variè Principes affecit; ac ſi quis alius, Cæſar Maximilianus, tanto orbatus filio, inprimis iuſtè doluit. Deinde Anglorum Rex Henricus Septimus, deſtinans (vt ſuprà dictum eſt) filiam ſuam Carolo Auſtriaco ſponſam, miſſis ad Guilielmum Croüiacum Cheueræ ac Arſchoti Dominum, tum temporis Belgarum ac Regiorum liberorum Gubernatorem, litteris, oſtendit ſe Regis Philippi morte non parum doluiſſe, res ditioneſque liberorum eius curæ ſibi eſſe ac futuras. Inter alia hæc ſcribit: Petimus, conſilio Ordinum (quos con- «
uueniſſe intelleximus) liberos Principis veſtri eorumque res fideliter ac di- «
ligenter gubernetis, inprimis verò finibus veſtris benè proſpiciatis, ne «
quid vicini Fràci per iniuriam occupent. Quod ad nos attinet, ſi ratione, «
conſilio, aut re Principi Carolo adhuc puero, eiuſque ſororibus ac fratri, «
Belgarũ prouinciis ac Ordinibus gratificari poſſumus, non id alia ratio- «
ne,

Cheurius Belgarum ac Regiorum liberorum Gubernator.

CAROLVS V. IMP. ET HISP. REX, XLII. BRABANTIÆ
V. BELGII VNITI PRINCEPS.

Specioſiſſima promittit Anglus, nuptias Caroli cum ſua filia meditans.

1506 ne, quàm ſi eorum pater Dominuſque Caſtellæ Rex adhuc in viuis eſſet, ſummo ſtudio libenter faciemus. Certiores quoque facti ſumus litteris Cancellarij noſtri, Francos, rupta fide, excurſiones, prædas ac incendia facere, Brabantiam per Geldriæ Ducem deprædari, captiuos abduci, hoſtiliáque omnia tentari. Scribimus etiam hoc tempore ad Cæſarem Maximilianum, eum adhortantes, primo quoque tempore in Belgium proficiſcatur. E caſtro noſtro Cingio, decimo quarto Kal. Nouembres. Nempe Carolus Gelder, morte Caſtellæ Regis, liberorum eius pueritia, Cæſaris variis in Germania & Italia negotiis, promiſſiſque Francicis confidens, mox rupta pace, Brabantiam inuaſerat, Turnholtum ſpoliarat ac incenderat, totaque Campinia magnam prædam plurimoſque captiuos abduxerat. Initio anni 1507. conſiderantes Belgæ, bellum eſſe cum Geldro, inſtare cum Franco, Legatos in Auſtriam ad Cæſarem Irn-
1507 ſtij agentem mittunt, rogatum (quòd paulò antè incondita plebs ſtultè recuſarat) dignaretur nepotis ex filio Caroli Auſtriaci Ditiones regere ac defendere. Lectu digna eſt apud Heuterum Cancellarij Brabantiæ Hauthemij hanc in rem ad Cæſarem oratio, vbi hæc inter cetera: Rogamus intimo cordis affectu, obliuiſci digneris iniuriæ Maieſtati tuæ à ſola plebe illatæ. Verè dixit poſt Heſiodum Liuius, Populum aut ſuperbè imperare, aut humiliter ſeruire, medium non nouiſſe. Regnum Belgarum Monarchia, ſed prudentibus probiſque Conſiliariis fulta diu ſtat, nec aliter: idcircò quòd populus natura generoſus, mortis fortunarumq; contemptor, ſi ſeruiliter habeatur, citò in vindictam exurgat; contrà, ſi ſecundùm leges leniter humaniterque tractetur, nulla Prouincia fideliùs Principes ſuos agnoſcat. Et perorando: Indigent pueri Principes tuo auxilio, tremulaque id voce per nos nunc eblandiuntur: nos verò omneſque probi ſupplices inſiſtimus, plebs erroris ſui culpam demiſſo vultu deprecatur; natura ſubditorum efflagitat, Deus venire Cæſarem iubet, extrema rerum Belgicarum neceſſitas extorturam ſe confidit. Iuuent, rogamus, aliquid nunc lacrymæ omnium Ordinum nomine contra ætatis noſtræ decus dignitatemque erumpentes. Silente Hauthemio, ceteriſque Legatis eadem demiſsè petentibus, promittit Cæſar, quamprimùm poſſit, ſe in Belgium venturum, interim commiſſa Prouinciarum Belgicarum cura filiæ Margaritæ Principis Caſtellæ, ac deinde Ducis Sabaudiæ viduæ, amitæ Caroli Auſtriaci; cui ex Ordinum ſententia Conſiliarios Belgas dedit Cheuræ Dominum ac alios, Carolum puerum Latinis litteris veraque pietate imbuendum tradens Adriano Florentio Vltraiectino, qui poſteà Summus Pontifex fuit eius nominis Sextus. Iniit Margarita gubernationem Belgicarum Ditionum die 28. Maij. Hoc anno Comitia Cæſar habuit Conſtantiæ cum Principibus

Inuadit Ditiones Caroli pueri Geldrus.

Rogant Belgæ Cæſarem, dignetur ditiones nepotis regere ac defendere.

Genius Belgarum graphicè depictus.

Promittit Cæſar ſe quamprimū poſſit, ad Belgas venturum, interim dat eis gubernatricem Margaritam filiam.

cipibus Imperij à vigeſimo tertio die Aprilis in menſem vſq; Auguſtum. 1507
Sub idem tempus Genuenſes, qui paulò antè rebellauerant, & Nobilitatem eiecerant, citiùs omni opinione à Ludouico Duodecimo Francorum Rege ſuperantur, & acceptis quibuſcumque legibus in deditionem veniunt. Paulus de Nouis tinctor, quem Ducem Genuenſes creauerant, ex conflictu per mare fugiens, Piſis à claſſe Gallica capitur, & Genuæ capite plectitur. Menſe Septembri Carolus Gelder, adueniente ad ſe è Francia Roberto Marcano cum quadringentis galeatis equitibus ac bis mille peditibus, iterùm Brabantiam inuadit, Dieſtum fruſtrà oppugnat, ſtrenuè ſe defendentibus Naſſauij præſidiariis & ciuibus; Thienam obſidet, & 29. Septembris captam fœdè populatur, multis ciuibus trucidatis, pluribus Ruremondam paulò pòſt abductis. Manſerunt ibi vſque finem menſis Octobris, ex Brabantia & Hasbania intereà immenſam colligentes prædam; tum Gelri cum captiuis & præda Ruremondam reuertuntur, Marcanus cum Francis præda onuſtis in Franciam. Qui cùm in ſilua Arduenna iuxta D. Huberti Fanum caſtra haberent, equoſque reficerent, maximè quos è Brabantia & Hasbania abegerant, ſubitò à ducentis Namurcenſium peditibus totidémque equitibus nocte opprimuntur. Cadunt triginta quatuor Franci, reliqui in proxima ſilua fuga elabuntur. Quingenti equi cum omnibus impedimentis & præda capiuntur, ceteríque ſeminudi in Franciam reuertuntur. Intereà Egmondij Dominus Hollandiæ Gubernator, arcem Poroiam ad Moſam obſidet: ſed aduolante omnibus cum copiis in auxilium Geldro, diſcedere cogitur. Cumque Poroiæ præſidiarij omnibus vicinis eſſent infeſtiſſimi, ſequenti anno menſe Iulio ab Anholtij Domino expugnantur, Præfecto Swewindio cum duodecim præſidiariis ſtrangulato, ceteris ſingulari cum veſte dimiſſis. Sub finem huius anni, & deinceps anno proximo 1508. Veneti magnis animis, quòd ſe ab Auſtriacis Carnias Alpes & vicina loca incolentibus irritatos dicerent, conſcriptis decem peditum duobuſque equitum millibus, Duce Bartholomæo Liuiano (aliis Aluiano) Nicolao Vrſino, Vitellio Tifernate, ac pleriſque aliis veteranis Ducibus, hereditarias Cæſaris ditiones ad Atheſim ſitas inuadunt, Carnos, Hiſtrios, ac Foro-Iulienſes vaſtant. Ab alia parte Andreas Grittus cum quinque peditum millibus ac equitibus leuis armaturæ Epirotis ac Macedonibus (quos hodie Albanos vocant) Alpes Atheſinas occupat. Ducit contra Grittum partem Cæſarei exercitus Sixtus Trantſonius: ſed in valle oppidi Codoriani, niuoſis Alpium anfractibus, vbi explicare aciem non poterat, à Veneto exercitu deprehenſus, inita pugna Trantſonius ſuperatur, maiori parte cum eo cæſa, captoque Barone Turrienſi, cum aliis viris præclaris. Altera Cæſariani exercitus 1508

Genuenſes à Franco domantur.

Geldrus auxilio Francorũ Dieſthum fruſtrà oppugnat, ſed Thenam fœdè diripit.

Franci auxiliares à Namurcenſibus cæduntur, & præda exuuntur.

Initia & cauſa belli inter Cæſarem & Venetos.

Pugnant Cæſariani infeliciter cum Venetis.

1508 pars in Italiam ſe dimittere conata, ad arcem Petronianam à Nicolao Comite Petiliano Venetorum ac Triuultio Francorum Ducibus, accepta clade, eſt repulſa. Veneti partim fuſo, partim repulſo Cæſaris exercitu, ad deditionem compellunt Cluſium, Cadoram, Gradiſcam, Cormonam, Goritiam ac Wipachum. Antonius Contarenus, educta claſſe, occupat Dumum, Tergeſtum, ac Biſtoniam; & niſi vlteriùs Triuultius procedere recuſaſſet, ſciens Regem Francorum non omnino Cæſarem irritari velle, Tridentũ cum vniuerſa ſubiecta ditione Veneti in poteſtatem redegiſſent. Cæſar enim eo tempore imparatus Coloniæ Agrippinæ res Belgicas ac Imperij tractabat. Quas ob cauſas facilè Paulus Lichtenſteinius, Præſul Tridentinus, inducias inter Cæſarem & Venetos in triennium pangit, ea lege Venetis percommoda, quæ quiſque tenebat intereà temporis poſſideret, ac pro arbitrio muniret; quibus induciis tamen Cæſariani nulla ratione induci potuêre vt Carolus Gelder comprehenderetur. Quærebat intereà Cæſar rationem qua acceptum à Venetis detrimentum ac dedecus ſarciret: irritarant enim hoc bello Veneti non ſolùm Cæſarem, ſed etiam Papam Iulium, & hactenus ſocium Ludouicum Francorum Regem, maximè ob arrogantes induciarum conditiones, quas ſe inconſulto, neglectoque Geldro, præſcripſerant. Retundendam igitur ſuperbæ vrbis ambitionem Pontifex Iulius, Cæſar, Francus ac Hiſpanus iudicantes, contra Venetos coniurant; ac Cameraci apud Belgas locum mittendorum Legatorum, ſanciendique fœderis, tanto ſilentio conſtituunt, vt cùm ex fama tale quid agi ſpargeretur, Veneti non crederent. Venit Cameracum pro Cæſare filia eius Margarita Belgarũ gubernatrix, Matthæus Langius Cæſari ab Epiſtolis, ac Nicolaus Friſius; pro Rege Francorum, Georgius Amboſius Cardinalis Rothomagenſis, tandemque & Ferdinandi Hiſpaniæ Regis Legatus; ſparſerantque famam, ſe coiiſſe, vt pacem inter Caſtellæ Principem Carolum Auſtriacum ac Carolum Geldrum facerent, factis inter eos hac de cauſa quadraginta dierum induciis; tractántque multa variáque de rebus Geldricis ac Nauarræis, ſed adeò frigidè multis verbis chartas implentes, vt facilè appareret, non hiſce de rebus eos conueniſſe. Denique decimo Decembris die fœdus Cameraci concluditur, ac in ſummo templo publicatur; non tamen ea parte quòd bellum communibus viribus in Venetos eſſet decretum. Repetebat ab ijs Pontifex Iulius vt ab iniuſtis poſſeſſoribus, Fauentiam, Ariminum, Rauennam, Ceruiam; Cæſar Imperij nomine Patauium, Vicentiam, Veronam, ſuo nomine Forum-Iulij & Tauriſium; Francorum Rex vt Inſubrum Dux, Cremonam, Giarodadum, Brixiam, Bergomum, & Cremam; Hiſpaniæ Rex portus & oppida Venetis oppignorata, Sipontum, Tranium, Monopolim, Brunduſium, ac Hidrun-

Cæſare Coloniæ rebus Belgicis ac Imperij diſtento, ſancit inter eum & Venetos Epiſcopus Tridentinus inducias in triennium.

Excogitat Cæſar rationem de Venetis ſe vlciſcendi.

Conueniũt Cameræ cum Legati Cæſaris & Regũ Franciæ & Aragoniæ.

Hidruntum. Vt autem Cæſar legitimo titulo inducias cum Venetis fa- 1508
» ctas rumpere poſſet, cautum fuit, Pontifex ab eo vt Cæſare & Ponti-
» ficatus patrono auxilium contra Venetorum iniurias imploraret; Fran-
» corum Rex ipſemet ad bellum primus omnium ſociorum profici-
» ſceretur, tum Cæſar ſequeretur. Alter alteri ad ſua recuperanda auxi-
» lio eſſet. Pax cum Venetis niſi communi conſenſu non fieret. Tres men-
» ſes conceſſi, qui rebus ſuis recuperandis fœderi vellent adſcribi. Ad-
» dita eſt & fœderi pax inter Principem Hiſpaniæ Carolum Auſtriacum
» & Carolum Geldrum; ſed, ſicut plures præcedentes, non fuit diuturna.

Fit fœdus in Venetos; Cæſar tamen non ſuonomine, ſed vt Pontificis patronus bellū gereret.

Pontifex Iulius ingentem imminere Italiæ tempeſtatem hoc fœdere videns, Venetis obtulit, ſe fœderi non ſubſcripturum, ſi Ariminum ac Fauentiam ſibi reddidiſſent. Qua de re diu deliberantes, tandem magno ſuo malo ſeraque cum pœnitentia negauere. Tum Iulius fœderi Cameracenſi ſubſcribit. Exinde Veneti, maximis collectis copiis, Regem Francorum Ludouicum, qui eis per Legatum caſtrenſem bellum indixerat, cum non minoribus copiis in Italiam properantem ad Abduam expectant. Anno 1509. decimo quarto Maij ad Geradadam inter Francos 1509 & Venetos collatis ſignis concurritur. Superantur ingenti peditum cum iactura Veneti, egregiè aperto in campo vincentibus Francis. Capitur Liuianus, amiſſo altero oculo, ac cum eo non pauci primæ Nobilitatis Ordinum ductores, ductique in Franciam, demum liberati ſunt, cùm rupto Cameracenſi fœdere, nouum Franci cum Venetis iniiſſent. Poſt hanc victoriam Rex Ludouicus ſpatio quindecim dierum oppida quæ repetebat omnia in fidem accepit; inſupérque Pontifici ac Cæſari occaſionem dedit, nullo negotio ſua recipiendi, fugiente Comite Nicolao Petiliano Venetorum Imperatore cum maxima exercitus parte Meſtrium; quod eſt extremum Venetæ ditionis in continente oppidum. Tantus enim Venetos terror ex aduerſo prælio inceſſerat, vt vrbem munirent, ſubditos nomina dare cogerent, ac ad conciliandam beneuolentiā portoria remitterent, ad Germaniæ Septem-viros liberáſque ciuitates Legatos mitterent, vt apud Cæſarem pro pace interpellarent; miſſo eadem de cauſa ad ipſum Cæſarem Antonio Iuſtiniano, qui oratione ad prouocandam commiſerationem eximiè compoſita, promiſſiſque Cæſari ſingulis annis aureorum nummûm quinquaginta millibus (auctore Franciſco Guicciardino Hiſt. lib. 8.) fruſtrà, vt infrà narrabimus, laborauit. Cęſar enim ſupra modum Venetis iratus, cum Ludouico Francorum Rege in exitium Reipublicę coniurarat. Vna in re laudata ſemper exiſtet Venetorum eo tempore prudentia, pietas, ac animi magnitudo, quòd oblata à Turcarum Rege in tanta rerum acerbitate parata auxilia repudiarint. Exinde Veneti Legatum in Apuliam miſere; Regi Ferdinando

Non ſubſcripturus erat Pontifex fœderi, ſi Veneti Ariminum ac Fauentiā reſtituere voluiſſent.

Vincuntur Veneti à Francis.

Mittunt Veneti Legatos ad Septemviros, vt pacē apud Cæſarem concilient, ſed fruſtrà.

Eximia tunc pietas Venetorū, quòd nihilominus oblata Turcarum auxilia repudiauerint.

1509 eius ditionis oppida ſuprà commemorata liberaliter reſtituentes; pauloque pòſt, aliquot ciuium opera, ductu verò Andreæ Gritti, Patauium recuperant. Aperta enim porta, vt plauſtra aliquot frumento fœnoque onuſta intromitterentur, Grittus cum pedite equiteque ſuccedens, eam occupat, paulóque pòſt arcem expugnat, Leonardo Triſſino cum quatuor aliis, qui vrbem Cæſari tradiderant, Veneto in foro ſtrangulato. Hinc oppugnant Ligniacum, Patauio propinquum. Cæſar ſuorum negligentia amiſſum recuperaturus Patauium, iuſto cum exercitu, ſociorum auxiliis, magnóque tormentorum apparatu obſidet, fruſtráque oppugnat. Erat enim in vrbe Comes Petilianus cum firma electáque peditum equitúmque manu. Quare de expugnatione diffidens, pecuniæque inopia preſſus, dimiſſo exercitu, in Germaniam regreditur, Marchione Brandeburgio cum præſidio Veronæ relicto. Moritur hoc anno Anglorum Rex Henricus Septimus, ſucceſſitque ei filius Henricus Octauus, cùm Arthus natu maior aliquot annos ante patrem ſine liberis obiiſſet. Regnauit Henricus Octauus aliquot annis vt moderatum decet Principem, ſed poſteà animo ad intemperantiam, libidinem & ſæuitiam conuerſo, crudelis, vt ſuis locis patebit, factus eſt tyrannus. Sub huius anni finem Cęſar ac Rex Ferdinandus, inter ſe ob Caſtellæ gubernationem diſſidentes, conciliantur ea lege: Rex Ferdinandus Caſtellam regeret, donec communis nepos Princeps Carolus annum ætatis vigeſimum quintum attigiſſet; abſtinerétque Carolus Regio in Hiſpania titulo quamdiu mater eius Ioanna viueret. Rex Ferdinandus Cæſari quinquaginta millia Ducatorum numeraret, eumque donec ſua à Venetis recuperaſſet, Hiſpanicis copiis iuuaret. Principi Carolo ſingulis annis ducenta millia Ducatorum penderet. Facileque vterque Princeps in hoc fœdus conſentiebat, quòd communis nepotis Caroli amor in vtriuſque animo vigeret, quem potiùs aliquando in Italia, quàm Francos rerum potiri malebant. Has res ſubſecuta eſt mors Nicolai Comitis Petiliani Venetorum Imperatoris, cui paulò pòſt Bartholomæus Liuianus aut Aluianus, qui hactenus Magiſter equitum fuerat, in imperio à Venetis eſt ſubſtitutus.

Recuperãt Veneti Patauium.

Moritur Henricus VII. Angliæ Rex, ſuccedente filio Henrico VIII.

Pacta inter Cæſarem & Ferdinandum Hiſpaniæ Regem.

1510 Anno 1510. Cæſar Auguſtæ Windelicorum Imperij Comitia celebrat, Pontificiſque Iulij Legatum Piſaurenſem Præſulem diſcedere iuſſerat, quòd eius opera Septem-viri priùs de pace cum Venetis ineunda, quàm de ferendo auxilio agendum cenſuiſſent. Menſe Februario Pontifex Iulius, rupto Cameracenſi fœdere, nouum cum Venetis pangit, eóſque iam anteà diris deuotos, ſacris reſtitutis, quibus voluit conditionibus in gratiam recepit. Ne verò Cæſarem hac re offenderet, ſtipulatur, certo Veneti tempore Cæſari Teruiſium, Tergeſtum, ac omnia quæ in Foro-Iulij, Carnis ac Hiſtris occuparant, redderent. Tabulas, quibus ſe in poſterum

Pontifex Iulius, ſciſſo Cameracenſi fœdere, cum Venetis tranſigit.

„ ſterum ab alienis temperaturos promittebant, darent. Extorſere hanc Iu- 1510
lio Veneti pacem magna cum difficultate. Omnibus enim artibus, ne concederetur, Cæſaris ac Regis Ludouici Oratores erant conati. Impetrauere eam Dominicus Triuiſanus, Leonardus Mœcœnicus, Paulus Piſanus, Hieronymus Donatus, Paulus Capella, ac Ludouicus Mariprętus, prouectæ ætatis Venetorum Patricij.

Cæſariani Vicentiam capiunt ac diripiunt.

Exinde Cæſaris Legati Vicentiam armis captam militi concedunt diripiendam; ægrè vita ciuibus conceſſa; inſignia enim ſæpiùs odij teſtimonia in Cæſarianos demonſtrarant. Intereà in Foro-Iulij maximè calamitoſum gerebatur bellum: nunc Germani, nunc Veneti erant ſuperiores: aliquando à propria nobilitate indignis tractabantur modis: vbique clades, mœror, luctus, cædes, direptiones, incendia, vis ac iniuria conſpiciebantur.

Initia & cauſa belli mox ſecuti inter Pontificem & Francum.

Pontifex occaſionem ſeceſſionis à Franco quærens, clàm palámque bellum Ferrarienſibus ac Genuenſibus Francorum clientibus inferri curat, ſperans ea ratione facilè Cæſarem à Francica amicitia diuelli, ac ſibi Venetíſque coniungi poſſe. Sed ij, nouo inter ſe fœdere ſancito, ſeparari nondum poterant. Intereà Francorum Rex Pontifici in ſequentem annum clàm bellum parat, vniuerſámque Italiam Cæſari, vt ſimulabat (excepta Mediolanenſi, Genuenſi, Florentina ac Ferrarienſi ditione) occupandam præbere, cogeréque Aureliis contra Pontificem omnium ſacrorum ſui Regni Procerum Concilium ſtatuit. Ardebat contra Ferrariæ Ducem bellum; quem vnà cum Francorum Rege, omnibúſque qui iis adhærebant, Pontifex Iulius aqua igniqúe interdixerat. Anno 1511. 1511

Pacis cum Venetis mentionem fruſtrà proponit Cæſar Franco.

Cæſar perſuaſus à Rege Ferdinando fermè cum Venetis fecerat pactum, mittens ad Pontificem ac Francorum Regem Legatos, qui teſtarentur ſe nil, quàm vt pax & quies Chriſtiano orbi daretur, dudum cupiiſſe, adnixurumq́ue libenter eò aliquando vt perueniatur. Nullus non, præter Francum, hæc læto audiebat animo. Is enim malebat Cæſarem ſecum in fœdere contra Venetos icto permanere, non dubiam ex pace contra ſe tempeſtatem Pontificis opera emerſuram conſpiciens. Variis igitur artibus pacis mentione paulatim ſublata, Cæſareque in fœdere confirmato, per Triuultium Pontifici bellum infert, ac menſe Maio illi Bononiam multaque alia loca eripit. Eodem ferè tempore Cæſar ac Franciæ Rex, miſſis per vniuerſam Germaniam, Italiam ac Franciam Oratoribus, in proximum Septembris menſem Piſis Concilium auctoritate ſacrorum hominum ac Cardinalium ſecum facientium indicunt, Pontificem Iulium vt fœdifragum auctoritate ac poteſtate exuturi; quem, vt Piſis ſe præſentem ſiſtat, citauere.

En quid faciant filij Adæ.

Sed Pontifex contrarium Concilium in Laterano conuocat, eoſq; ad id citat; confirmatuſque tribus Hiſpanorum peditum millibus, quos Rex Ferdinandus ex Hiſpania Neapolim miſerat, veteres reſu-

1511 mit ſpiritus. Intereà Carolus Geldrus, tanta belli mole preſſum in Italia
ac Foro-Iulij Cęſarem videns, rupta iterùm pace, Brabantorum fines de-
populabatur. Hi iuſſu Margaritæ Auſtriacę econtrà ſe armant; acceptiſq́;
ab Angliæ Rege mille quingentis peditibus Venlonium obſident; pro-
motiſq́; tormentis, muri aggeriſq́; partem in foſſam deiiciunt; acceptoq́;

Reſumpto bello Geldrico fruſtrà Venlonia oppugnatur.

ſigno Angli Brabantis mixti alacriter ad ruinas peruolant. Defendunt ſe
præſidiarij ſtrenuè; ac poſt aliquot horarum pugnam Anglos Braban-
toſque in foſſam detrudunt, multis ab vtraquē parte deſideratis ac ſau-
ciatis. Eadem fuit alterius oppugnationis fortuna. Sed tertiò ſine du-
bio oppidum expugnaſſent, niſi obſcura nocte Gelri recentem militem
ac puluerem introduxiſſent. Quam ob cauſam Brabanti ſoluta obſidio-
ne, dimiſſoque exercitu, domum reuertuntur. Idem Angli inſtantibus

Gelder recuperat Hattemiũ, Hardervvicum, Bommeliũ, Tiletum, alia.

Kalend. Decembris faciunt. Tum Gelder, in vnum coactis ſuis copiis,
recuperat Hattemium, Harderwicum, Bommelium, Tiletum, aliáque
ſuperiori tempore erepta. Hoc eodem anno, vt dicere cœpimus, Foro-Iu-
lienſes, Hiſtri, Tergeſtini ac Flumienſes, omni bellica calamitate perua-
ſtabantur, diripientibus tandem etiam Cæſarianis Vtinam Foro-Iulij
caput, Venetis timore fugientibus, ac paulò pòſt vniuerſum Foro-Iulium
Cæſari relinquentibus; excepta Gradiſca, cui Ludouicus Mœcœnicus

Veneti nũc vincuntur à Cæſarianis, nunc iterùm vincunt.

cum iuſto præſidiò ac tormentorum apparatu præerat. Sed cùm muri
inſigniter verberati ingentem feciſſent ruinam, præſidiarij timore corre-
pti, tradito Cæſarianis Mœcœnico, deditionem fecere. Sed hæc omnia
paulò pòſt, excepta Gradiſca, Veneti recuperarunt. Secundo Nonas
Octobres nouum fœdus inter Pontificem, Venetos, ac Regem Ferdinan-
dum contra Francum ſancitur, in quo Cæſari ac Henrico VIII. Angliæ
Regi locus, ſi aſſcribi vellent, ſicut paulò pòſt euenit, ad certum tempus
relinquebatur, vtroque apud Belgas Franco bellum inferente, dum cete-
ri confœderati Gaſtoni Foxęo Francorum in Italia Imperatori reſiſtunt.

Induciæ inter Cæſarem & Venetos ad octo menſes.

Poſt hæc Cæſar ac Veneti, interpellante Pontifice ac Rege Ferdinando,
octo menſium inducias hac lege faciunt: Veneti Cæſari numerarent „
quinquaginta millia aureorum Rhenenſium; vterque quæ tenebat poſ- „
ſideret. Pontifex Iulius Venetis iunctus acriter Ferrariæ Ducem oppu-
1512 gnabat. Hunc Francus defendendum ſuſcipit. Anno 1512. Pontifex ſe
Regi Francorum copiis imparem ſentiens, omnes Europæ Chriſtianos
Principes ad opem contra Francum ferendam implorat, Regémque Lu-

Ad Rauennam ipſo Paſcha (ſcelus!) pugnatum, victiq́; Pontificij à Francis.

douicum ac omnes qui cum eo faciebant, publicè magna cum ſolemni-
tate grauiſſimis Chriſtianæ diſciplinæ cenſuris oneratos proſcribit, ac
poſt varios duorum menſium ſpatio belli motus ad Rauennam vndeci-
mo Aprilis, heu! ipſo ſacratiſſimæ Reſurrectionis Chriſti die, cruentum
illud prælium committitur, vincentibus, cum interitu tamen Impera-
toris

toris ſui Gaſtonis Foxæi Francis. Nono poſt pugnam Rauennatem die Pontifex Iulius cum Rege Ludouico certis conditionibus pacem facit, eumque ſacra profanáque proſcriptione liberat. Exinde confœderatorum in Italia copiæ, Ludouici Sforțiæ filios in Ducatum Mediolanenſem reſtituturæ (Francorum exercitu Gaſtonis Foxæi morte diſſipato) aliquot eius Ducatus oppida occupauere. Cúmque quatuor millia peditum Tirolenſium apud Francos mercede militarent, Cæſaris inandato domum rediere. Atqui hac ratione diu diſſimulata inter Cæſarem ac Francum animi alienatio tandem in lucem erupit, quamquam ſummis hucuſque Rex viribus eſſet annixus, ne ictum cum Cæſare fœdus rumperetur. Sed is nil minùs quàm Francorum opes ac potentiam in Italia creſcere volebat. Vnde nec mirum, ſi poſt Rauennenſem pugnam vniuerſa ferè Italia (paucis ciuitatibus exceptis) Franci à confœderatis ſint pulſi. Intereà Cæſar Coloniam Agrippinam erat profectus. Nam apud Belgas Geldri Brabantos ac Hollandos fœdè depopulabantur. Buſcoducenſes econtrà, eductis ciuibus ac Langſtratianis, inſulam Bommelanam inuadunt, ingentemque abigunt prędam. Sed Serberæ Comes Geldro militans, in palantes ſecureq; agentes ſubitò inuectus, commiſſo prælio partem prædæ recuperat. Id vindicaturus Iſelſteini Dominus, militem educit, prædas agit, agros vaſtat, captiuos abducit, arceſque aliquot expugnat, cumque omni præda Iſelſteinum reuertit. Gelder duo virorum millia in vnum coacta Amſterodamum mittit, qui ſuburbiorum partem, ac viginti duas naues in portu repertas exurunt; abactáque diuiti præda, ex itinere Bodegrauiam quoque ſpoliantes ac exurentes, in Geldriam reditum parant. Id ægerrimè fert Waſſenarij Regulus inter Hollandiæ Proceres primarius, vir bellicoſus. Certior igitur factus, partem Geldrorum, qui Amſterodami fuerant, apud Carthuſianos iuxta Vltraiectum conſediſſe, cum exiguis eos copiis inuadit, maioremque partem interficit. Sed Geldri, qui è clade illa euaſerant, ſuis paucitatem Waſſenariorum exponentes, Carthuſiam ſimul reuertuntur; indeque ad nobilium Virginum Abbatiam, Dalam dictam, quò Waſſenarius conceſſerat, peruolant, eumque ſine cuſtodiis agentem, ac nil minùs quàm Geldros exſpectantem, opprimunt, cúmque multis aliis, omnique præda, Arnhemum captiuum abducunt. Sed mox factis in * quinquennium induciis, quæ decimo Auguſti die anno 1517. finirentur, Waſſenarius, ac hinc inde omnes captiui gratis liberantur. Hac æſtate Cæſar Coloniæ Agrippinæ exiſtens coram ſe ſiſti iubet Georgium Saxonem ac Comitem Etzardum de Imperio Groninganorum inter ſe contendentes. Cùm vterque Legatos miſiſſet, nil vel præſente Cæſare effici potuit, tanta erat ab vtraque parte ambitioſis animis

1512

Diſcedit Cæſar ab amicitia Franci, & quare.

Mutuò prædãtur Geldri & Brabanti.

Waſſenarius iuxta Vltraiectũ Geldris prædam excutit, ſed mox ipſe ab iiſdem captus.

Induciæ cum Geldro in quinquennium.

* ſexennium Heutero

1512 mis peruicacia. Tandem controuerſiam definiendam permittunt Iudicibus neutri parti addictis, quos Cæſar eſſet daturus. Quòd ſi nec hi cauſam finire poſſent, volebat Cæſar, renuntiantes vlteriori prouocationi, Senatus Imperialis iudicio, quod tum Wormatiæ erat indicturus, omnino ſtarent. Circa huius anni finem Leuwardæ in Friſia capite plectuntur viri Nobiles duo ac mercator vnus, quòd cum Comite Etzardo, Groninganis, multiſque aliis de pellendis vniuerſa Friſia Saxonibus coniuraſſent. In

Reſtituuntur à confœderatis Florentiæ Medicæi.

Italia reſtituti à confœderatis Florentiæ Medicæi numerant Cæſari centum quinquaginta millia ducatorum; coactique ad deditionem Brixiani ac Lineaci, Germanos ac Hiſpanos milites admiſere. Exinde Gurcenſis Cardinalis Cæſaris Legatus Romam ad Pontificem profectus, ſummo cum honore eſt receptus, actúmque magna animorum contentione de pace inter Cæſarem ac Venetos ineunda, ſed fruſtrà. Quare nouum Pontifex cum Cæſare facit fœdus, quo vtriuſque conſenſu Maxæmilianus Sfortia in Ducatum Mediolanenſem reſtituitur, Cæſare tamen neq; Diploma neque titulum ei concedente. Sub idem ferè tempus Rex Hiſpa-

Ferdinandus Hiſpanus Regnum Nauarræ occupat, & quo titulo.

niæ Ferdinandus ac Angliæ Henricus, conſociatis mari viribus, Guiennam veteris Aquitaniæ partem inuadunt, fugienteque ad Bearnios Ioanne Albretho Rege Nauarræ, vniuerſum id Regnum Ferdinandus occupat. Proſcriptus ſcilicet Nauarræus fuerat à Pontifice Iulio cum Francorum Rege Ludouico, quòd ei contra Pontificem in auxilium eſſet profectus. Mittit ſtatim Rex Ludouicus Duce Palicia circa huius anni finem, iuſtum Ioanni Albretho peditum equitumque auxilium, quò Regnum ſuum recuperet; ſed quod virtute Frederici Toletani Albæ Ducis repulſum, re infecta in Franciam rediit, relicta Regi Ferdinando quieta Regni Nauarræ poſſeſſione.

Bellũ Geldro cum Vltraiectinis.

Geldri hoc anno cum Antiſtite Vltraiectino bellum gerebant, multaſque inuicem inferebant calamitates, quarum non exiguam partem Brabanti ac Hollandi propter vicinitatem quoque ſentiebant; eò magis, quòd Iſelſteini Dominus, Belgarum Principis cliens, per ſe etiam bellum Geldris certis de cauſis intuliſſet. Sed inſtante bruma, cum vtroque Gelder tranſigit, ſubditíſque ſuis nonnihil quietis tribuit.

1513 Vere anni 1513. Cæſar acceptis ab

Magnis copiis inuadit Cæſar pro nepote Carolo Ducatũ Burgundiæ.

Angliæ Rege centum quinquaginta aureorum liliorum millibus, ac pro reliqua ſolutione eodem Rege fideiubente, conducit viginti quinq; millia peditum Heluetiorum, addit bis mille equites, ducéque Vlrico Principe Wirtembergico in Ducatum mittit Burgundiæ, eum nepoti Carolo Hiſpaniæ Principi vendicaturus. Præerat eo tempore Burgundiæ Regis Franciæ nomine Tramulius, qui tantæ multitudini ſe imparem videns, cedendo, inſtando, iter carpendo, leuibus præliis laceſſendo pugnæ ſpem non facultatem faciebat. Sed tandem vrgentibus Heluetiis Digeoni vrbi

bi

bi primariæ cum copiis ſe includit, vbi cùm perfractis muris, ac reple- 1513
ta foſſa irruptionis ſignum Wirtembergius eſſet daturus, Heluetij auro Francico corrupti, inuito Wirtembergio, hiſce legibus Franco impoſitis, „ pacem ſanciêre: Rex Francorum cum Romano Pontifice in gratiam re- „ dito, nec poſteà ab eius auctoritate diſcedito, ei omnia ſua reſtituito. „ Eam Burgundiæ partem, quam Iureconſulti æquam iuſtámque iudica- „ bunt, Carolus Auſtriacus habeto. Ex arce Mediolanenſi ac Cremo- „ nenſi, ceteríſque Inſubriæ locis Francus præſidia deducito, omníq; Inſu- „ bria in poſterum abſtineto: Heluetiis pro huius belli ſtipendiis ac mo- „ leſtiis quadringenta aureorum liliorum millia perſoluito; Wirtembergio „ eiúſque equitatui octo millia. Obſides quatuor Nobiles, qui capite „ luant, ſi Rex conditiones reiecerit, dato. Hi paulò pòſt ex Heluetia in Germaniam fugere. Timebant enim capitis pœnam, Rege ſtultas leges irridente. Sic Heluetij domum rediere, Cæſarem eadem animi leuitate ac perfidia deſerentes, qua anno 1498. Obierat paulò antè 9. Kal. Martij Pontifex Iulius, vir immenſi vaſtíque animi, ſucceſſerátque illi Ioannes Medices, aſſumpto Leonis Decimi nomine; à quo Cæſar grauis armaturæ equites in auxilium contra Venetos petit, hac ratione experturus, an initum cum Iulio fœdus ſeruare conſtituiſſet. Mittit Leo equitum auxilia, quæ res non parum Venetos ac Francos mouit. Paulò pòſt Raimondus Cardonius Pro-Rex Neapolitanus cum Hiſpanorum ac Germanorum copiis Patauium obſidet. Aderat Cardinalis Gurcenſis Cæſaris Legatus. Sed poſt decimum octauum diem, ob varias oppugnationis difficultates, obſidionem ſoluit, ducens exercitum Vicentiam, inde Veronam, tum in alias partes, quòd nec Cæſar nec Rex Ferdinandus pecuniam expediret. Dum Heluetij in Burgundia pro Cæſare malis artibus bellum gerunt, Henricus Octauus Angliæ Rex pro Pontifice contra Francum arma capit; ingentíque coacto exercitu, cui Germanorum auxilia Cæſar, ac Belgarum eius filia Margarita iuncturus erat, Talbottum impigrum ac belli gnarum Ducem, cum parte copiarum Caletum trāſmittit, Terouanámque obſidere iubet. Dum is in hoc totus eſt, Rex ipſe viginti quatuor annos natus, cum reliqua exercitus parte in continentem traiicit, paulóque pòſt Terouanam ad caſtra peruenit, ſerióque tandem oppidum oppugnari eſt cœptum. Cæſar, re intellecta, collectis ſubitò aliquot peditum equitúmque turmis, è Germania magnis itineribus ad caſtra primùm ignotus aduolat; deinde ab Henrico Rege pater ſalutatus, memor quòd iiſdem in locis ætatis anno decimo nono iuuenis feliciter pugnaſſet, ibidem vt ſenex aleam experiretur geſtiebat. Nec mora: perſuaſo Rege, quatuorque pontibus horæ vnius ſpatio Lyſæ flumini impoſitis, vnà cum Rege & copiarum parte, eos qui ſuccurre-

Heluetij, inuito Cæſaris Legato, penè victores pacem friuolā Franco concedunt.

Ridente Rege Franciæ conditiones, obſides clàm effugiunt.

Leonem Pontificem Iulij ſucceſſorem tentat Cæſar num ſibi faueat.

Henricus Anglus copias Terouuanæ obſidendæ adducit.

Aduolat ſimul Cæſar, & ipſe ſuas ducēs.

1513 re obſeſſis parabant, dato ſignò ſtrenuè inuadit, ſua manu Nobilem Francum equo deiicit, hoſteſque fugam capeſſere cogit, Ducibus tantùm dedecoris metu reſiſtentibus, ac pro maiori parte captis, inter quos fuere Marchio Rottelinus, Dux Longeuillæ paulò antè mortuo fratre renuntiatus, Palicia, Imbercurtius, Baiardus ac Buſiuus. Commeatum omnem, tormenta, ac impedimenta Franci perdidere. Tertio à pugna die Terouana deditionem facit, prҿſidiariis cum armis ac impedimentis liberè abeuntibus. Rex Henricus à Flandris exoratus, Terouanam, diſiectis mœnibus, repletis foſſis, dirutíſque ædificiis (ſummo excepto templo ac Canonicorum domibus) ſolo æquari permiſit. Sed anno 1517. Francorum Rex Franciſcus Primus oppidum etiam munitius reſtituit. Cæſar ac Henricus Rex Inſulas nobilem Flandriæ ciuitatem contendunt, reperiúntque hîc cum præcipuis Belgarum matronis Margaritam Cæſaris filiam, quæ Gandauo Reges ſalutatura aduenerat. Multi hîc dies cum ſumma lætitia peracti, data epula, certatum perſonatorum ambulationibus, ac ducendis choreis. Tum ludicra belli certamina, concurrentibus inter ſe Germanis, Belgis ac Anglis, vario armorum genere eduntur. Rex Henricus cum exercitu Tornacum profectus, breuî vrbem deditione in poteſtatem redigit, Francico præſidio liberè quò vellet cum armis impedimentíſque abire permiſſo. Tum ibidem ad flumen Scaldim arcem ædificari iuſſit, cuius pars extra, pars intra vrbem ſita eſt. Hîc primùm Cæſar ac Rex per litteras certiores fiunt, Heluetios pecunia corruptos tam fœdè Burgundiam deſerüiſſe. Quare inuicem complexi, Cæſar in Germaniam, Rex Henricus in Angliam reuertitur. Intereà Raimondus Cardonius confœderatorum in Italia Dux, fruſtrà, vt diximus, tentato Patauio, Medoacum amnem tranſmittere, ac cum exercitu in agrum Venetum proficiſci, impedimentis omnibus Veronæ relictis, conſtituit. Habebat in exercitu duodecim peditum millia, ac bis mille ducentos equites, partim Germanos, partim Hiſpanos, veteranos omnes. Tranſmiſſo amne, primo aggreſſu oppidum Beuolentum opulens diripit, ac longè lateque bellum in agrum Venetum circumfert, ferro flammáque in obuia quæque ſæuit. Euertit oppidum Plebiſaci, tandemque in ſuburbano Venetæ vrbis littore peruagatus exercitus, tormenta maiora ad ipſam Venetorum vrbem ignominiæ cauſa explodunt, globos per diui Secundi templum adigentes. Quare tandem Senatus excitatus Liuiano Imperatori ſuo reſcribit, iunctis cum Balenio viribus, pro loci temporiſque opportunitate cum hoſte confligat. Inſiſtit itaque veſtigiis hoſtis diſcedentis iam præda onuſti, tandémque aciem inſtruit, ac haud procul Vicentia æquo loco, liberóque campo, dubio aliquamdiu Marte cum Germanis ac Hiſpanis

Terovvània deditionem facit, & orantibus Flandris maxima parte diruitur.

Cedunt etiã Franci Tornacum Anglo, qui ibi mox arcem ædificandam curat.

Cæſar multa clade afficit Venetos.

ſpanis ſigna confert; demum vera virtute ſuperatus, fuga Patauium Li- 1513
uianus defertur, Lauredanus interficitur, ac cum eo maiores minoreſq;
Duces complures. E militum vulgo circiter quinque millia cecidere, ca-
taphracti equites quingenti, quæ maxima Venetorum fuit clades, tor-
menta vigintiquatuor capta. Andreas Grittus Vicentiam indeque Tar-
uiſium venit, infelicis exercitus reliquias cum Liuiano colligens. Menſe
Septembri in Friſia Comes Etzardus litteras manu ac ſigillo Cæſaris
munitas accipit, quibus iubebatur, magna, nî paruiſſet, addita pœna,
conditionibus cum Ducis Georgij Mareſcalco conceptis per omnia ſa-
tisfaceret, rationémque redderet de acceptis expenſiſque pecuniis, quas
Groningani ditionéſque intra Amiſiam ac Lauram ſitæ contuliſſent.

Secunda eorũ clades cæſis ampliùs quinque millibus Venetorum.

Conueniunt hac de re vtriuſque partis Legati Adewarti. Cumque Saxo-
nis Quæſtores æreis orbiculis, papyro, pennis, atramento ac arena in-
ſtructi ad audiendas ac ad vnguem diſcutiendas rationes conſediſſent,
Legati Comitis Etzardi cum publico tabellione ac teſtibus aduenien-
tes, de dictis Cæſaris litteris ad Senatus Imperij tribunal & ad pręſentem
Cæſarem prouocant. Itaque re infecta, irriſiſq; Saxonis Quęſtoribus, diſ-
ceſſum eſt. Initio anni 1514. Georgius Saxo, cõſcriptis quinq; millibus pe- 1514
ditum, pauciſque equitibus, in Weſtfriſiam ad veterem exercitum mittit;
cuius Duces Adewarti caſtra locantes, omni bellico calamitatis genere
Groninganos, & qui cum ijs Comiteque Etzardo faciebant, peruaſtant.

Irriſus Cæſar ab Etzardo Groninganorũ Præfecto.

Ab Idibus enim Nouembris anni præcedentis vſque in finem Ianuarij
ſequentis tam pertinaci gelu hiems ſæuierat, vt flumina paludeſque equi-
tibus peditibuſque mediocribus cum copiis peruia eſſent. Quare Etzar-
dus, Saxonis vim timens, Dammum vltro ordinarium præſidium quin-
gentos mittit viros, Groningam centum. Sed ijs Saxones omiſſis, Selwar-
tum, Witwirum ac in Oltamptium contendunt, qui agrorum depopula-
tionem duobus florenorum millibus redemêre.

Iterùm itaque reſumptum bellũ Groninganum.

Exinde Saxones in Ooſt-
friſiam, Com. Etzardi ditionem, eam vaſtaturi proficiſcuntur, Hagebun-
dam, Stapelmurum, Reiderlantum deuaſtant, pecuniáque multant; reli-
querántque Adewarti mille quingentos Weſtfriſios, ac trecentos milites
Germanos, qui eos Ommelandiorum vicos, qui Duci Georgio iurare no-
luerant, hebdomadatim pecuniam ſoluere coëgere, Ooſtfriſiis, qui Gro-
ningæ pro Etzardo erant, tantumdem recipientibus. Intereà Cæſar litte-
ris templorum valuis affixis Comitem Etzardum proſcribit, Ooſtfriſioſ-
que à dicto illi ſacramento liberat. Is verò ad prima Imperij Comitia pro-
uocat, non ceſſantes interim ab vtraque parte idonea munire loca, prædas
ſine commiſeratione facere, ac aurum ſeueriſſimè extorquere. Poſteà
menſe Aprili inducias trium ſeptimanarum faciunt, conuenientes Sel-
warti pro pace. Volebat Dux Georgius Etzardum non ſolùm Groninga

Variè vaſtat Saxo Etzardi ditiones.

1514 omnibuſque ditionibus inter Amiſiam & Lauram cedere, verumetiam pro Comitatu Ooſtfriſiæ ei clientale ſacramentum dicere, nigroque panno veſtitum in genua prouolutum veniam præteritorum petere, multamque viginti ſex millium florenorum ſubire. Etzardus, etſi ad iram commoueri potuiſſet, offerebat tamen Duci Georgio vt Imperij Legato, non tamquam Saxoniæ Duci, aut hereditario Friſiæ Gubernatori, dictum ſacramentum; ſed ſimul cupiebat perpetuus aut ſaltem in longum tempus Groningæ ac Ommelandiorum Gubernator conſtitui, ſingulis annis certam pecuniæ ſummam Duci hac de cauſa numeraturus, quam neutri parti addicti arbitri eſſent præſcripturi. Reiectæ ſunt conditiones, finitiſque induciis Etzardus cum Groninganis fruſtrà Adewartum tentat. Saxones Ieueræ ac Witmondæ prædas agentes, aucti nouo è Germania militum ſupplemento, cum viginti virorum millibus, ac circiter quinquaginta varij generis tormentis, iterùm Ooſtfriſiam inuadunt, expugnántque Nobilium arces qui cum Etzardo faciebant, Nonſium, Merhuſam, Dornum, Knipenſam, è qua arce portus in Amiſiam excurrit non contemnendus; tum oppidum Auricum, captos his locis Etzardi præſidiarios ad vnum interficientes: qui Etzardus tantæ multitudini impar, cum omnibus reliquis copiis Emdam profugit. Saxones qui Adewarti erant, his rebus cognitis, forti manu exeuntes Delftzilam expugnant, exurunt Heueſcham, Wirtwartum, Merhuſam, tandemque cum ingenti præda Adewartum reuertuntur, Groninganis contrà exire ob militum paucitatem nullo modo audentibus. Etzardus à Cæſare, Saxone, horumque amicis, ſolo Groningano reſiſtens auxilio, continuò oppugnatus, cùm ſe diu reſiſtere poſſe diffideret, inſcia plebe Groningana ad Carolum Egmondium Geldrum profectus, certis ab eo conditionibus impetrat ducentos quinquaginta equites, ac ſexcentos pedites Francos, ſtatimque in Ooſtfriſiam mittit. Saxones eius intellecto conſilio, firmatis nouo præſidio arcibus, ex Ooſtfriſia Adewartũ, vexato inſigniter Oltamptio, contendunt. Etzardus econtrà cum mille trecentis peditibus Groningam reuertit; ac prope Selwartum cum Saxonibus congreſſus, pari Marte diſcedunt. Tum Dux Georgius menſe Iulio, coacto iuſto exercitu, Dammum obſidione cingit. Inerat Etzardi præſidium octingentorum peditum, ciues hunc numerum æquabant. Vallum tribus locis tormentis verberatur, munitiones inutiles redduntur: mox dato inuaſionis ſigno, tribus Saxones vno tempore locis Dammum inuadunt. Defendunt ſe ſtrenuè mixti militibus ciues, ac ter Saxones, inſigni illato detrimento, repellunt. Sed cùm irritatis ad vindictam animis, ac pro obtinenda oppidi præda à Duce Georgio conceſſa quartò ad expugnationem ruerent, recenteſque feſſos obruerent, Dammij obteruntur, Saxoneſque per corporum aceruos

Dantur induciæ, intereà de pace actũ, ſed fruſtrà.

Iterùm Saxo Ooſtfriſiã vaſtat, ducens viginti virorum millia, tormẽta bellica quinquaginta.

Saxo Delftzilã etiam expugnat.

Etzardus à Carolo Geldro certis conditionibus auxilia impetrat.

Obſidet Saxo Dãmum.

Dammum quarta cruenta inuaſione à Saxone tãdem capitur.

1514

aceruos in oppidum peruadentes, ſexui, ætati, nec ordini parcunt, obuios ſternunt, ijs exceptis, qui ad ſacra confugêre loca. E tanta hominum quæ in oppido erat multitudine, ducenti tantùm viri ſunt capti, effugêre circiter centum quinquaginta, ceteri omnes trucidati. Præda adeò ingens fuit, vt militem ditaret. Paulò pòſt Legati Antiſtitis Monaſterienſis, Oſenbruggenſis, Comitis Lippij ac Scouwenbruggij fruſtrà pro pace laborant. Groningani liberum ſibi iter terra Emdam facturi, Middelwoldæ ædes Hartmanni Benekema incendunt, ac pagi templum impoſito præſidio muniunt. Sub idem tempus Carolus Geldrus ac Etzardus Germanico renuntiantes Imperio, beneficiarios ſe clientes Francorum Regis conſtituunt. Etzardus Geldro triginta millia aureorum florenorum numeraturum ſe promittit, quo is ſuo ac Regis ſumptu vtraque Friſia Saxones pellat; ſe cum heredibus Regem patronum vtriuſque agniturum. Hæc in tabulas relata, Geldri ac Ooſtfriſij manu ſubſcribuntur, ſigilliſque confirmantur, vt opportuno tempore in Franciam miſſa, à Rege (quod numquam eſt factum) ſignarentur. Etenim cùm Gelder Etzardum dictam pecuniam conſtituto tempore numerare non poſſe videret, malignè ei ſua Francicáque mittens auxilia, cauſa fuit, tandem Kal. Nouembribus Groninga cum Ommelandiis cedere cogeretur. Soluti tunc ab Etzardo Groningani & Ommelandij ſacramento, nouum Carolo Geldro Francorum Regis nomine dicunt, primùm in æde publica vrbis Rectores, deinde vniuerſus populus in cœmiterio diuæ Walburgis congregatus. Mittit intereà Gelder nouum in Weſtfriſiam militem, occupátque Snecam, Bolſwartum, ac Slotam. Dux Georgius diuturno cum contumaci gente fatigatus bello, viribuſque ferè exhauſtus, cùm ſe rebellibus ſuis, Geldri auxiliis innixis, ac Francico auro ſubleuatis imparem ſentiret, cum trecentis equitibus in Germaniam ad Cæſarem proficiſcitur, eius, amicorumque auxilia imploraturus. Sed cùm fruſtrà ſe illi hactenus opem ferre conſiderarent, Friſicam exoſi militiam, petitionibus eius frigidè reſponderunt. Præſidiarij Saxones, qui Gemerwoldæ ac Selwarti erant, vim Geldrorum verentes, in Weſtfriſiam, exuſtis munitionibus, ad ceteros ibi Saxones contendunt. Huius anni vere Liuianus Venetorum Imperator, reparatis è Vicentina clade copiis, ad recuperandum Foro-Iulium à Francopane Cæſaris Legato paulò antè in poteſtatem redactum, proficiſcitur. Francopanes militum numero multò inferior, in Auſtriam cedere & exercitum ſupplere cogitat. Sed Liuiani præcurſores, extremum eius agmen adepti, anguſto loco, vbi aciem inſtruere non poterat, prælium cōmittere cogunt: quo ſuperatus, relictis impedimentis ac tormentis, ſaucius Francopanes, cum maiori militum parte, locorum notitia in montes euaſit. Hoc prælio tamen ad

Carolus Geldrus, ac Etzardus, renuntiantes Germanico Imperio, Franciæ ſe clientes conſtituunt.

Groningani, deſerto Etzardo, Geldro nomine Regis Francorum ſacramentum dicunt.

Saxo ad Cæſarem proficiſcitur, auxilia contra Groninganos petiturus.

Veneti animos reſumunt.

Plurima oppida recuperant.

Iterùm nõnulla amittunt.

1514 Venetos defecere iterùm oppida omnia, quæ non ita pridem Francopanes vi aut metu in poteſtatem redegerat, excepta Goritia ac Gradiſca; quæ intentata Liuianus non reliquiſſet, niſi Hiſpani, motis caſtris properantes, eum Patauinis mœnibus excludere eſſent conati. Quare relicto Foro-Iulio, Patauium, vt Hiſpanis reſiſteret, rediit. Tum reuerſi Germani recuperant Cromonum, ac Monfalconium, Venetóſque à Moraui obſidione diſcedere cogunt. Intereà Francopanes numquam quieſcens, montanos agreſtes armarat, ac in Carniola nouum militem conſcribens, Venetorum præſidia pellere ſtatuerat; ſed in eorum præcipitatus inſidias, à Vetturio ac Epirotis, iis in locis vagantibus, fortè fortuna capitur, cùm fruſtrà ſummo ſtudio, ne viuus in hoſtium poteſtatem veniret, fortiter aliquamdiu repugnaſſet, Venetiáſque perductus in carcerem concluditur; ſed Vetturius paulò pòſt quoque à Cæſarianis capitur: qui caſus Foro-Iulio aliquantum quietis attulere, & ſperabant Veneti ex captiuitate ſummi Ducis aliquando pacem. Menſe Auguſto huius anni pax inter Franciæ ac Angliæ Reges ſancitur, ducitque Rex Ludouicus viduus in vxorem Mariam Henrici Angliæ Regis ſororem. Terowana & Tornacum Regi Ludouico ea conditione reddita, vt Francus Anglo tam pro arcis ædificatione, bellico apparatu ac commeatu, quàm pro militum ſtipendiis numeraret quadringenta millia aureorum liliorum, traderétque Anglo octo Nobiles obſides, Francico ſumptu vades permanſuros, donec aurum eſſet numeratum. Exinde Rex Ludouicus Tornaco præficit Iaſparem Collighiacum Franciæ Mariſcalcum. Sunt qui ſcribant, Tornacum dictis conditionibus redditum Franco anno 1518. ſub Rege Franciſco Primo, ſed falluntur. Hac pace Cæſar ac Rex Ferdinandus ſoli excluduntur: Rex enim Ludouicus, nullam reconciliationis rationem videns cum Cæſare, magna multorum cum admiratione fœdus cum Venetis Cæſaris hoſtibus init. Ex aduerſo Cæſar, vt Pontificem Leonem deuinciret, acceptis quadraginta millibus ducatorum Mutinam ei reddit: qui eam Parmæ, Placentiæ ac Rhegio iungens, fratri Iuliano Medicæo tradere, eúmque Ducem nominare ſtatuit. Hoc anno Maria Auſtriaca Ludouico Hungariæ, & Iſabella Mariæ ſoror Chriſtierno Daniæ Regibus deſponſantur. Anno finiente, Cæſar Oenipontem venit, vbi ſecretorum conſiliorum cauſa eum inuiſunt Raimondus Cardonius Pro-Rex Neapolitanus, ac Pro-

Vtriuſque partis duces primarij capti: hinc aliquanta quies.

Francus ducta ſorore Angli, recipit ab eo Teruuanã & Tornacum.

Francus cum Venetis, Cæſar cum Pontifice fœdus ſuſcipiunt.

1515 ſper Columna, peditum in Italia Hiſpanorum Regis Ferdinandi Legatus, multa de inſtantis belli ac pacis rationibus inter ſe agitantes. Kalendis Ianuarij anno 1515. obiit Ludouicus Duodecimus Francorum Rex, magni animi Princeps, in cuius mox locum ſucceſſit eius gener Franciſcus Valeſius Engulemæ Comes, annos viginti & vnum natus, ſangui-

Mortuo Ludouico Francorum Rege, ſuccedit Franciſcus Valeſius.

ſanguinis iure inter Regiæ ſtirpis Proceres Ludouico proximus. Ad hunc 1515
è Belgio à Principe Carolo Auſtriaco (qui paulò antè ab auo Cæſare erat *Carolus*
emancipatus, & à Belgis in Principem, dicto acceptoque ſacramento, in- *Princeps*
auguratus) gratulatum miſſi veniunt Henricus Naſſauius ac Michaël *apud Belgas inauguratur.*
Crouiacus, cum aliis Conſiliariis, qui vigeſimo tertio Maij cum Rege
Franciſco fœdus ineuntes, in ſummo Pariſienſium templo Kal. Aprilis
publicè iurauêre, Belgæque Franco de Flandria, Arteſia, aliiſque huic ſer-
uituti ſubiectis, clientale nomine Principis Caroli ſacramentum dixêre,
deſponſaturque eodem tempore certis legibus Principi Carolo Reinera
ſeu Renata Regis defuncti filia natu minor, nondum ſeptennis, poſteà
Herculi Eſtenſi Ferrariæ Duci nupta. Vere huius anni Saxones, facta de-
ditione, Groninganis reddunt Adewartum, ac Adewartzilam, qui mu- *Groningani proſperè*
nitiones ſtatim diruunt. Nigra legio, in Germaniam profecto Duce *res gerunt.*
Georgio, res Saxonum in peius ire conſiderans, Weſtfriſios depopulata,
in Drentam, Twentam, ac Zallandiam profecta, fortunis ruſticos exuit,
iuxtáq; Dauentriam inter ſe prædam partiti, ruptis ſignis militaribus, in
diuerſas abiere partes. Hac legione, quæ quatuor milliũ erat, Geldri, Gro-
ningani ac Etzardus liberati, collatis in vnum viribus Delfzilam ad de-
ditionem compellunt. Inde caſtra Dammum, vbi Marſcalcus Ducis *Deduntur*
Georgij cum ſexcentis veteranis agebat, transferunt: qui paulò pôſt com- *eis Delfzila & Dammum.*
meatus inopia oppidum, rebus omnibus ſaluis, dedidit. Nobiles Dam-
mij commorantes ad arces ſuas bonáque reuertuntur, polliciti ſe nil con-
tra auctoritatem Geldri tentaturos. Groningani ac Geldri promiſſa Saxo-
nibus ſeruauere, Etzardus verò tam Groninganis quàm Saxonibus tor-
menta, quæ Dammij habebant, eripit, inſuper militem Saxonem à ſuis
ſpoliari permittit, Dammoque præſidium imponit; quamquam com-
muni ſociorum decreto ſtatutum fuiſſet, oppidi vallum munitioneſque
omnes complanarentur. Intereà Dux Georgius, expedita re pecuniaria, *Redit in*
milites Nigræ legionis, Duce Tengenagelo, denuò in vnum cogit, cumq; *Friſiam cum copiis*
ſex millibus peditum ac ſexcentis equitibus circa finem menſis Aprilis in *Saxo.*
Weſtfriſiam venit, recepereque eius præſidia Leuwardij, Franikeri, Har-
lingij, & aliquot alij. Sed hæc in ſpeciem tantùm faciebat, vt occupata
Principi Carolo redderet, cum quo clàm de cedenda illi Friſia, ac omni in
eam actione ſua, non ita pridem conuenerat; acceptáque pecunia, veteres
in ciuitatibus amicos excitarat, qui Geldrorum arrogantiam ac rapacita-
tem experti, imperium eorum oderant. Tenebant Geldri Bolſwartum,
Staueram, Snecam, Slotam, ac Worcomium. Etzardus munierat Docco-
mium. Itaque Saxones in Batauico Meridionali ſinu (*de Zuiderzee*) qua- *Armat in*
draginta naues armant. Geldri cum ſociis ſe contrà inſtruunt. Concurri- *Batauico ſinu quadraginta*
tur ab vtraque parte acriter, victoria tandem ad Geldros inclinante. Ca- *naues.*

1515 pitur dimidia pars nauium Saxonicarum, paucæque depreſſæ, reliquæ fuga euaſere. In continenti Nigra legio damnum mari acceptum, expugnato, direpto, incenſóque Worcomio ac Bolſwarto (qui Geldrorum naues pro maxima parte inſtruxerant) vindicauit, idémque ferè omnibus pagis iis in partibus ad Sinum maris ſitis euenit. Menſe Maio his tandem inter ceteras conditionibus Dux Georgius Principi Carolo Auſtriaco Friſiam omnem cedit: Georgius Dux Saxoniæ, &c. conſiderans « varias ab omni retroacta antiquitate Friſonum contra Principes ſuos de- « fectiones, & inteſtina bella, & præcipuè quæ aduerſus patrem noſtrum « Albertum ac nos concitarunt, ob memoratas cauſas, ac ſingularem quo « Principem Carolum proſequitur amorem, ei donat ceditque vniuerſam « Friſiam, purè liberéque omne ius quod in hanc habet Prouinciam in « eum transferens, tam quod eius pater Philippus Auſtriacus Alberto Sa- « xoni patri ſuo donauit, quàm quod habet in Prouinciam, vulgo *Bilt* di- « ctam, quam Duces Albertus ac Georgius è maris tyrannide aggeribus « circumſepſere, nil ſibi in dicta Friſia partibúſque eius ſeruans, pręter bel- « lica tormenta, quæque ad hæc ſpectant; quibus cùm anno vno Princeps « Carolus fuerit vſus, quò voluerit Dux Georgius abuehere aut vendere « poterit; Princeps tamen Carolus ſtipendia militibus in hunc diem debi- « ta perſoluet. Ac proinde promittit Princeps Carolus Duci Georgio in « militum ſtipendia, ſuo damno perſoluenda, ducenta aureorum Rhe- « nenſium florenorum millia, è quibus ſtatim ſeptuaginta millia præſen- « tabit, octoginta millia æquis terminis ſpatio octodecim menſium ſol- « uet, reſtantia quinquaginta millia ſoluentur traditione lanei panni, qui « militi pro parte ſtipendij diſtribuetur: nihilq; ex his ſummis Duci Geor- « gio numerabitur, antequam in Caroli poteſtatem ciuitates ac munitio- « nes Friſiæ omnes, quæ in ſua ſunt poteſtate, cum Bilta oppidóque Me- « denblikio, conſtituerit. Hæc acta tranſactáque Middelburgi Zelandiæ « decimonono menſis Maij, ſubſignatáque ab vtriuſque Principis Legatis, & poſteà vndecimo menſis Octobris miſſis tabulis à Duce Georgio approbata, & auctoritate Cæſaris Maximiliani confirmata. Itaque Princeps Carolus in Friſiam Florentium Egmondium Buræ Comitem mittit, cui Saxo ſtatim Leuwardam, Franicam, Harlingam, ac alias aliquot munitiones oppidáque aperit; perſolutíſque Saxonicis militibus ſtipendiis, omnes dimittit. Dux verò Georgius, eiúſque frater Henricus in perpetuum Friſiæ valedicentes, in Thuringiam ac Miſniam reuertuntur. Menſe Iunio Buræ Comes, nomine Principis Caroli dicto acceptoque ſacramento, primùm Leuwardæ, deinde Franicæ, Harlingæ, ac aliis locis quæ hoſtes non habebant, in Friſiæ Dominum inauguratus eſt. Quibus rebus Comes Etzardus cognitis, relicta Weſtfriſia, in Ooſtfriſiam

Cladem mari acceptam, terra vtcumque ſarcit.

Diploma quo Georgius Saxo Friſiam Carolo Auſtriaco reddidit.

Bilta etiã tradenda, pridem aggeribus ſepta.

Item oppidum Medenblikium.

Florentius Buræ Comes pro Carolo in pluribus Friſiæ vrbibus inauguratur.

1515

Etzardus eiectis Groninganis Delftzilã ac Dammum ſibi vendicat, ſed mox iterùm deſerit.

friſiam ſuam contendit, ſtultum cenſens cum potentiſſimò Hiſpaniarum ac Belgarum Principe dimicare. Per id tempus Groningani certiores facti exiguum Dammi eſſe præſidium, iuſta manu eò profecti, vallum deiicere ac foſſas complanare incipiunt. Sed Etzardus, traiecta cum forti peditum veteranorum legione Amiſia, Groninganos Delftzila ac Dammo eiicit; litteraſque ad Ommelandios mittens, ſolui ſortem ſibi iubet & vſuras octo millium florenorum, quos ſingulis annis nomine Ducis Georgij gubernationem eorum ſuſcipienti promiſerant. Sed Groningani ac Ommelandij ad Geldrum has litteras per Legatum mittentes, effecere, hiſce de rebus ſilens, relicto deſertoq; Dammo ac Delftzila, in Ooſtfriſiam ſuam rediret. Menſis Iulij die vigeſimo ſecundo Maria Auſtriaca (quæ ſuperiori anno, deducente eam Carolo Crouiaco Chimai Principe 21. Iunij è Belgio Viennam Auſtriæ venerat) in tẽplo D. Stephani, præſente Cæſare ac Vladiſlao Hungariæ ac Bohemiæ, eiuſque fratre Sigiſmondo Poloniæ Rege, deſponſatur Ludouico eiuſdem Vladiſlai filio vnico; ac Anna, dicti Vladiſlai filia vnica Cæſari: qui ſe eam in vxorem ducturum promiſit, niſi ante exacti anni ſpatium alter illi è nepotibus deſponderetur. Sed paulò pòſt miſſi à Principe Carolo è Belgio Oratores effecêre, vt Anna eius fratri Ferdinando Auſtriaco fidem daret; qui eam ſexennio pòſt, anno 1521. Lintzij in vxorem duxit, ac lętam numeroſamque ex ea ſobolem progenuit. Eodem menſe Iulio Chriſtiernus Secundus Daniæ Rex in vxorem duxit Eliſabetham Auſtriacam, Principis Caroli alteram ſororem, nuptiæque Coppenhauij magnificè celebrantur. Sed paulò pòſt ob tyrannidem Regno pellitur. Quod ad res exteras huius anni ſpectat, ſic habet Continuator Palmerij: Maximilianus Sfortia, procurante Cardinale Sedunenſi, Heluetios cum ingenti Inſubrium ac Hiſpanorum manu, Brianſonem Alpinorum oppidum inuadere iubet. Qua re Galliarum Rex excitatus, innumeris copiis Alpes ſuperat, inque hoſtium agrum deſcendit, vbi paulò pòſt in Vigilia Exaltationis S. Crucis cum Heluetiis prælium anceps commiſit: nam multos generoſos Rex è ſuis eo veſpere deſiderauit: die verò ſequenti fortuna commutata eſt. Inde Mediolanum à Gallis iterùm vnà cum Duce capitur. Gallus, ſalutato Pontifice Bononiæ, & victoria elatus, reditum parat in patriam, relicto Mediolanenſibus Inſubribuſque Duce Borbonio: quem Cæſar conflato nouo exercitu per Veronenſem agrum adoritur. Borbonius ad obſidionem vſque Germanos accedere paſſus eſt. Verùm intereà Cæſar, de morte Regis Pannonum certior factus, obſidionem ſoluens, domum cum ſuis abiit. Hæc Continuator. Tillius eadẽ paulò glorioſiùs pro Gallis, ſed, quod miror, non niſi anno ſequenti. Nam & Heuterus Continuatori adſtipulatur quoad annum, idemque addit Brixiam pariter & Veronam

Maria ſoror Caroli deſpondetur Ludouico filio Regis Hũgariæ, annum vndecimum ingreſſã.

Chriſtiernus Daniæ Rex ducit alteram Caroli ſororem Iſabellã agentem annũ decimum quintum.

Franceus iterùm Mediolanum capit.

Cæſar Mediolanum obſidere parans, morte Regis Hungariæ domum reuocatur.

nam tunc à Gallis longo obſidionis genere preſſas, quarto vel quinto milliari ab vrbibus poſitis caſtris. Anno 1516. menſis Ianuarij die vigeſimo ſecundo, Madriti apud Hiſpanos obiit Ferdinandus Catholicus, Arragoniæ, Caſtellæ, ac Neapolis Rex, ardenti vehementique febri extinctus, ætatis anno ſexageſimo quinto, condito ante aliquot menſes teſtamento, in quo Principem Carolum è filia Ioanna nepotem natu maximum, heredem in ſolidum inſtituebat. Sepultus eſt Granadæ, mauſoleo pro ſe ſucceſſoribuſque ad hoc dudum anno 1492. ædificato. Sub hoc Rege res quinque memoria inprimis dignæ contigêre. Eius enim ac vxoris Iſabellæ inprimis auſpiciis anno 1492. nouus ad Occidentem orbis reperiri eſt cœptus. Iudæos omnes Hiſpania expulit. Regnum Granadæ, pulſis vniuerſa Hiſpania Saracenis, recepit. Miſſo in Italiam Ferdinando Gonſaluo, ac in Nauarram Frederico Toletano Albæ Duce, Regnum Neapolitanum ac Nauarræ Hiſpanico adiecit. Intereà rebelles Friſij, auxilio ac auctoritate Geldri freti, multis coactis nauibus, ſinum Batauicum Meridionalem latrociniis infeſtum reddiderant, ac aliquoties proximos Hollandorum agros depopulati, homines ac pecora abduxerant. Inſtruit contra hos Einchuſæ Hollandiæ oppido claſſem Florentius Buræ Comes, Friſioſque prope oppidum Worincomium adeptus, prælium committit. Pugnatur decimo tertio Maij vltrò citroque à veteranis aliquamdiu ſtrenuè, rem tandem Burano obtinente. Hoſtium aliquot naues depreſſæ, aliquot incenſæ ac abductæ. Periere Friſij octingenti, captiui omnes Einchuſæ capite plexi. Huius quoque anni æſtate Geldrij Leuwardiam obſidione cingunt. Sed cùm menſe Auguſto Ioannes Waſſenarij Regulus cum centum circiter varij generis nauibus, in quibus tria erant veteranorum peditum millia, itemque Naſſauius, Brandeburgius, Comes Felix, Philippus Waſſenarius, Walainius, Cortgenius, Zeuenbergius, Flettræus, multíque alij viri Nobiles è Hollandia Burano in auxilium veniſſent, relicta Geldri Leuwarda, Snecam ac Bolſwartum ſe recepere. Paulò pòſt Waſſenarius Doccomium occupat: quod cùm recuperare Geldri volunt, omnibus in vnum coactis viribus, commiſſa pugna ſuperantur, Groningámque verſus fugam arripiunt. Exinde Waſſenarius arcem Euuſſum expugnat, captóſque præſidiarios ad vnum omnes carnificis gladio aut laqueo necat: qua ſeueritate & aliis locis vſus, effecit, vt ſtatim Stauera, Worcomium ac Hindelopa deditionem facerent. Lemmeram ac Takezilam Waſſenarius, impoſito præſidio, muniri iubet. Comes Etzardus conſiderans Geldrum Groninganos & vicinos pecunia emungere, clàm cum Florentio Buræ Comite ac Waſſenario tranſigens, pacem pro ſe ſuaque Ooſtfriſia facit, conditionibus quas ſequenti anno narrabimus, hoc verò tempore palàm minimè factis.

1516

Moritur Ferdinandus Rex Hiſpaniæ, Carolo nepote in ſolidum ſcripto herede.

Res quinq; memorabiles huius Ferdinãdi.

Pugnatur in ſinu Batauico, ſuperãte Burano Friſios eorúmque auxiliares Geldros.

Waſſenarius pro Carolo occupat Doccomium.

Clàm trãſigit Etzardus cum Auſtriacis.

ctis. Renouatur hoc anno pax ac amicitia inter Franciſcum Franciæ Regem, ac Carolum Hiſpaniarum Belgarúmque Principem, deſponſata Carolo (dimiſſa Reinera) Regis Franciſci recèns nata filia Lodouica; cui dotis nomine ius actionémque, quam in Regnum Neapolitanum prætendebat, ceſſit. Deinde in Angliam miſſis Oratoribus, Cæſar ac Carolus Princeps cum Rege Henrico Octauo æternum fœdus faciunt. Iam enim Carolus Princeps iter in Hiſpaniam apparabat, Regna ea vt natus ſcriptúſque heres aditurus, eáque de cauſa omnium vicinorum amicitiam ambiebat. Tranſegerat vel iniquis conditionibus cum Franco: fœdus illi erat cum Anglo: Dano ac Hungaro ſorores collocarat: Gelder latrunculus potiùs quàm verus hoſtis erat. Reſtabant apud Leodios Marcani Proceres, clientelis ac amicitiis potentes, ſucceſſerátque Erardus Marcanus Ioanni Hornano in Præſulatu Leodienſi. Cum his igitur 1516

Tertia Francica puella deſponſata irridetur Carolus: diſſimulat tamen.

„ etiam apud Centrones fœdus his legibus firmatur: Hoſtes ac amici
„ communes ſunto. Vias publicas vtrimque tutas præſtanto. Priuilegia
„ ſecundùm præcedentium temporum pacis leges ſarta tecta manento.
„ Mortuo Præſule Erardo Marcano, nullum niſi è ſententia Principis Ca-
„ roli Præſulem recipito. Princeps Præſuli Erardo ſingulis, dum viuet, an-
„ nis ſex florenorum millia numerato, aut in Hiſpania Præſulatum, qui
„ tantum valeat, dato, cum duabus in Brabantia Abbatiis, non minoris
„ prouentus; quibus auctus Sacerdotiis, mille tantùm ac ducentos à Prin-
„ cipe ad vitam recipiet florenos. Roberto Marcano fratri Præſulis ſingu-
„ lis ad vitam annis octo millia florenorum dato, ac turmam ordinario-
„ rum equitum attribuito, cum quibus, vbi voluerit, ſine Principis Caroli
„ incommodo ac præiudicio militet. Ioanni Marcano Roberti filio an-
„ nuam penſionem mille florenorum, totidémque eius matri numerato.
„ Præfecto arcis Eſdainæ trecentos in ſingulos annos florenos ſoluito.
„ Comitatus Chinei apud Lutzemburgios Roberto Marcano deuinctus
„ maneto, donec ei aut ſucceſſoribus Princeps Carolus tria florenorum
„ millia reddi iuſſerit. Hæc acta conſignatáque apud Centrones oppidum
„ Leodienſe vigeſimo ſeptimo Aprilis.

Profecturus Carolus in Hiſpaniam cum Marcanis fœdus ſancit.

Aſsignatur Epiſcopo Leodienſi Marcano penſio annua ſex millium florenorum.

Item deuinciuntur & reliqui Marcani magnis honorariis.

Tanti hoc tempore emendi erant Marcani Proceres, ne aliqua ratione veterum controuerſiarum memoria, aut patrui Guilielmi morte irritati, bellum abſenti Principi Carolo Francorum auxilio concitarent, aut omnino ad Francos deficerent. Idibus Nouembris in hoc fœdus conſenſere Ordines ditionis Leodienſis, appenſiſque ſigillis confirmauere: ac paulò pòſt fit etiam fœdus inter Principem Carolum, Antiſtitem Erardum Marcanum, & Ioannem Cliuiæ ac Iuliæ Ducem, cùm priùs die decimo quinto Auguſti pax Nouioduni inter Franciſcum Francorum Regem & Carolum Principem conſenſu Cæſaris quoque eſſet firmata; qua nil aliud de Venetis eſt actum,

Cauſa cur tanti empti Marcani.

Sancit Carolus & alia fœdera, quò tutiùs in Hiſpaniam proficiſcatur.

1516 actum, quam, vt numerata Cæſari pecunia, Brixia iuris eorum maneret;
vtque Rex Franciæ Venetos, Princeps Carolus auum Cæſarem iuuare
poſſet; ceteræ verò conditiones adeò pro Franco fuere, vt nullus eas diu
duraturas crederet. De ceteris exteris hæc Continuator Palmerij: Vladiſ-
lao VII. Hungariæ & Bohemiæ Rege defuncto, Ludouicus II. filius am-
bobus in Regnis patri ſucceſſit. Atq; eodem anno ditiſſimæ argentifodi-

Initium argentifodinarum Vallis Ioachimicæ in Bohemia.

næ iuxta veterem quemdam puteum, non procul à thermis Caroli IV.
Cæſaris, in montibus Bohemiæ fortè fortuitò inueniuntur; quæ res vici-
nos ad colendum eum locum, auſpicio emolumentóque non vulgari
Slicorum adeò commouit, vt paucis in annis ciuitatem illic & manſio-
nem non Praga minorem extruxerint. Ea hodie vallis Ioachimica dici-
tur, opumque inexhauſta ſcaturigo exiſtit. Addo ex Miræo noſtro: Seli-
mus Turcarum Rex bellum à Perſis in Campſonem Gaurium Sulta-
num Ægyptium & Mamaluccos conuertit, & cæſo Campſone, vrbem
Ieroſolymorum, cum reliqua Iudæa ac Syria ſubegit. Menſe Ianuario
1517 anni 1517. Bolſwartij in Weſtfriſia præſidium Auſtriacum recipiunt,

Nullo operæ pretio VVaſſenarius in Geldros ducit.

aſtu ad id litteris Comitis Etzardi inducti. Intereà Waſſenarius cum ma-
iori militum parte in Geldriam profectus eſt, Geldro bellum domi fa-
cturus; ſed cùm nil memoria dignum efficere potuiſſet, dimiſſo milite,
in Hollandiam reuertit. Nigra legio aucta militum numero, iterùm in
vnum coacta, Geldro ea lege dat nomen, vt ſingulis floreno Arentſio ſe-
mel numerato, exinde prędа raptóque viuerent, iuſſis tamen ſuis obtem-
perarent. Numerata haud procul Dauentria promiſſa pecunia, in Fri-

Nigra legio Geldro addicta, magnis incommodis Auſtriacos afficit.

ſiam Hollandiámque Auſtriacis bellum illaturi ire iubentur: vbi vete-
ribus iuncti Geldris militibus, ad tempus ſuperiores eſſe cœperunt. Bu-
ranum enim Snecam obſidentem, re infecta diſcedere cogunt: Hindelo-
piam expugnant; Auſtriacóſque in auxilium properantes, compluribus
interfectis ac captis, in fugam agunt; Doccumium ſex ſeptimanis obſeſ-
ſum, ac fruſtrà aliquoties oppugnatum, fame ad deditionem adigunt.
Tum Lemmeram occupant; collectíſque nauibus in Hollandiam, traie-
cto ſinu Meridionali, proficiſcuntur; Medenblikium expugnant, diri-

Expugnant Medenblikium, Alcmariam, alia.

piunt ac incendunt. Alcmarianos fine Iunij ad deditionem compellũt;
multatíſque pecunia ciuibus ab incendio abſtinent: Sparendamum, Eg-
mondam, Beuervvicum ſpoliant, ac exurunt: profectíque per ditionem
Vltraiectinam ad oppidum Culenburgium, Leccam amnem traiicien-
tes, Niportum Hollandiæ diripiunt ac exurunt; tandemq; ad oppidum
Aſperam non admiſſi caſtra locant. Ter irrito conatu, deſideratis quin-
gentis viris, Aſperanos oppugnant. Quartò omnibus annixi viribus
pertinaciſſimè per aliquot horas pugnant. Feminæ ac pueri nil, quod
ad patriæ ſalutem facere poterat, omittunt. Sed quod nullo militari iu-
uaren-

uarentur præſidio, promptiſſimique vulneribus confecti iacerent, aut pugnando occubuiſſent, vndique obruti expugnantur, ſternuntur; ſexui, conditioni, nec ætati parcitur. Ludimagiſter cum impuberibus diſcipulis ad Muſicum ſummi Templi inſtrumentum, quod Organum appellant, confugit. Irruentes & hîc latrones, Magiſtri nec puerorum lacrymis mouentur, omneſque ad vnum mactant. Exinde ſicarij ad curanda corpora ſe conferunt, ſaucios reficiunt; ac ſedem Aſperæ figentes, ruſticos in circuitu omnes diripiunt, aut ad iniquiſſimas conditiones compellunt. Tandem Waſſenarius ac Naſſauius, ſubitario è Belgis collecto milite, ne quid Aſperam deferretur, impedire incipiunt. Latrones ſuum numerum augeri indies cōſpicientes, ne obſeſſi fame ad deditionem cogerentur, ac inhumanæ ſęuitiæ pœnas darent, in tempore exportata præda, pars Amersfortium ac Harderwicum, pars Elburgum, Hattemium, ac Vullepium tendit, ſcelerum conſcientia nullibi ſedes diu figere auſa. Princeps enim Carolus, intellecta Aſperanæ expugnationis inhumana crudelitate, ad Hannones ac Atrebates litteras miſerat, vtque beneficiarij clientes omnes pro opibus inſtructi contra hoſtes proficiſcerentur, pręceperat; iunctique vicini Principes Auſtriacis, latrones inſequebantur, nactos trucidabant, vel captiuos tormētis excruciatos viuos rotis ad aliorum exemplum imponebant, ita vt tandē infamis legio, deſerta à Geldro, pérq; omnes ſparſa prouincias, inſignes crudelitatis pœnas daret. Qui effugêre, poſteà Geldro ſub aliis Præfectis nomina dedêre. Exinde Auſtriacus miles in Geldriā profectus, munitionē Hulckenſteiniam expugnat, diruitque, repertáſq; naues exurit. Carolus Geldrus Arnhemi ſe continebat, caſtráq; in colle, qui ciuitati à Meridie imminet, collocarat. Auſtriaci, cùm vniuerſam Veluam deprædati exuſſiſſent, vicinum occupant collē, qui Arnhemum ab Aquilone reſpicit, maioribuſque inuicem tormentis impetebant. Hoc rerum apud Geldros ſtatu, Cæſar Maximilianus poſtremùm Belgas viſurus, in Brabantiam venit, pacemque inter Francorum Regem ac nepotem Carolum Nouioduni anno ſuperiori, vt dictum eſt, initam, rurſum firmat, eos ſimul comprehendens, qui vtriuſq; Principis partes ſecuti fuerant. Qua re Arnhemi nuntiata, miles Auſtriacus Geldriam deſerit, & Carolus Gelder cum Principe Carolo in annum inducias facit, fruſtrà Philippo Burgundo Vltraiectinorum Præſule tunc ſimul pro pace ſatagente. Hinc miſſa Imperiali citatione ad Cæſaris tribunal ſe ſiſtere iubetur Etzardus Ooſtfriſiæ Comes, ſatisfacturus accuſationibus Georgij Saxonis ac Erici Brunſwicani Ducum. Qui accepta à Cæſare fidę publica, in Brabantiam, indéque Gandauum in Flandriam venit, dictoſque Duces cum Cæſare reperiens, generosè ac diſertè ſe defendit, repetens bella, eorúmque cauſas, & quæ per octodecim ferè

1517

Fœda inprimis clade iidem Aſperam expugnant; ſexui, conditioni nec ætati parcitur.

Luunt condignas pœnas.

Expugnant Auſtriaci Geldrorum munitionē Hulkenſteiniam.

Cæſar poſtremùm in Belgium venit.

Etzardus generosè Gandaui apud Cæſarem ſuā cauſam agit.

1517 continuos annos, variis agitatus iniuriis, à diuerſis rogatus, ac in auxilium accerſitus, domi foriſque ingenti cum ſumptu pertuliſſet. Sua culpa non factum, vt peruerſo delatorum ac adulatorum conſilio deceptus Cæſar ſe proſcriberet; cùm numquam nec Summi Pontificis, nec Sacri Romani Imperij tribunal declinaſſet: ſed ſemper cauſam neutri parti addictis Iudicibus terminandam permiſiſſet: quod cùm fit, ex antiqua Imperij Iuris Legumq; formula, in hos proſcriptionem locum non habere. Cæſar, his auditis, paucas pro conciliatione leges concipi iubet; quibus ſe reſponſurum Etzardus pollicetur, poſteaquam cum Ordinibus ac Conſiliariis Ooſtfriſiæ ſuper iis conſuluiſſet, relinquens eam in rem Cæſari obſides filium Ennonem, cum aliquot viris Nobilibus. Exinde Francico fœderi, de quo ſuprà, renuntians Etzardus, clàm nouum cum Cæſaris nepote Carolo Gandaui in perpetuum ſancit: cuius eo tempore conditiones certis de cauſis in publicum non emanarunt. Fuere autem inter alias hæ: Carolus Auſtriacus, Hiſpaniarum Belgarúmque Princeps, « Comiti Etzardo, vt ſibi pace bellóque operam præſtet, ſingulis, donec vi- « uet, annis penſionem quatuor millium aureorum florenorum perſoluet: « quam is ſummam è Groningana Prouincia eiúſque annuis prouentibus « recipiet. Etzardus Legati nomine ditionem Groninganam pro Principe « Carolo gubernabit, omnéſque ſub poteſtatem ac obedientiam Principis « Caroli, Prouinciæ ſumptu, rediget. Annuos prouentus Principi debitos « Comes Etzardus recipiet; de quibus, annis ſingulis Quæſtoribus Prin- « cipis Caroli rationem dabit; ablatíſque in vſum ſuum quatuor aureo- « rum florenorum millibus, quod ſupererit, Fiſco Principis numerabit. « Iſelſteinij Dominum, Friſiæ Gubernatorem, alióſque Principis Caroli « in Friſia adminiſtros, conſilio ac auxilio, quantum poterit, iuuabit. Prin- « ceps Carolus Ioannem Ooſtfriſium Etzardi filium inter cubiculi Nobi- « les ſolito cum ſtipendio recipiet, aut ea de cauſa ſingulis illi annis mille « florenos numerabit. Comes Etzardus, cum ſucceſſoribus, à Principe Ca- « rolo eiúſque heredibus Hollandiæ Comitibus, Ooſtfriſiam vt clientale « beneficium, quod Feudum vocant, recipient, neque alia ratione poſſeſ- « ſionem adibunt, modò Princeps Carolus hac de re legitimum aui ſui Cę- « ſaris ac Germaniæ Septem-virûm cóſenſum impetrare potuerit. Actum « Gandaui Kalendis Iunij anno 1517. Hinc decimo Iunij Comes Etzardus iuſiurandum dicit, proſcriptionéque Imperiali liberatus in Ooſtfriſiam reuertit; móxque aſtu eiectis Brunſwicanis, arcem Fredeburgam recuperat, adeò vt præter Stichuſam in Ooſtfriſia Brunſwicani nil retineret. Rebus omnibus hac ratione compoſitis, Cæſar nepotem arctè complexus, omnibuſque benè precatus, in Germaniam contendit, Belgis eum veris lacrymis ac Cæſare dignis muneribus proſequentibus. Princeps verò

In quos habeat locum Imperialis proſcriptio.

Vt securè cum Etzardo tranſigatur, filium ſuum dat obſidem.

Pax cum Etzardo, promiſsis ei annuè quatuor millibus florenorum aureorum.

Item promiſsi eius filio redditus mille florenorum.

Hac ratione Ooſt-Friſia Comitibus Hollandiæ fit feudalis.

Cæſar valedicto nepote Carolo, redit in Germaniam.

verò Carolus inſtante menſe Iulio in Hiſpaniam nauigaturus, Middel- 1517
burgum Zelandiæ, vbi iuſtam claſſem, cui præerat Adolphus Burgundus Beueræ Dominus, paratam habebat, proficiſcitur. Sed aduerſa coactus tempeſtate, in duodecimum vſque menſis Augusti diem expectare cogitur. Tum proſperum nactus ventum, dat vela; felicique vſus nauigatione, octo dierum ſpatio è Zelandia Villauicioſam apud Aſtures peruenit, vnica deſiderata cum rebus omnibus naui, quæ medio Oceano fortuito igne correpta, cùm nulla ei ratione ſuccurri poſſet, conflagrauit. Erat ea oneraria ingens, generoſos Procerum Belgarum vehens equos, qui cum ſtabulariis, equiſonibus ac nautis ad vnum omnes periêre. Exceptus eſt Princeps Carolus ſummo Procerum ac populi gaudio; inter quos præcipui fuêre, qui primi accurrerant, frater Principis Caroli Ferdinandus Auſtriacus, Comeſtabilis Caſtellæ, Dux Albæ, multique alij Proceres. Adolphus Burgundus Belgarum maris Præfectus, menſe Nouembri cum Belgica claſſe in Zelandiam feliciter eſt reuerſus. Res peregrinas huius anni ſic paucis habe ex Continuatore Palmerij: Zelimus Turca, capta Nili Alexandria, Ægyptum omnem igni ferróque depopulatur. Deníque adortus Cayrum vrbem, eam, non tamen citra ſanguinem, vnà cum Sultano capit. Quo facto Babyloniam victor pergens, Syriam deinceps vniuerſam ſuæ quoque ditioni adiicit cum Damaſco. Steno Sture Interrex Suecorum arma mouet in Archiepiſcopum Vpſalienſem, eò quòd patriam Regi Danorum prodíturus videbatur. Quare Chriſtiernus II. magno exercitu Stockholmiam obſidet. Verùm poſt duos menſes inglorius domum remeare cogitur. Eodem anno Martinus Lutherus Saxo, ex monacho Auguſtiniano apoſtata & hæreſiarcha, cunctos ferè antiquorum hæreticorum errores coniungens, pernicioſiſſimam ſui nominis hæreſim in Germania excitat. Anno 1518. 1518
menſis Februarij die ſeptimo Princeps Carolus Valledoleti apud Caſtellanos in templo D. Pauli, magna cum ſolemnitate in Hiſpaniarum Regem inauguratur, ac cum matre Ioanna corona Regia redimitur, deducente eum, exceptis Hiſpaniæ Proceribus, ac Ordinum Legatis, fratre Ferdinando, ſorore Leonora, ac omnium ferè Chriſtianorum Principum Legatis. Tum equeſtria belli ſimulacra eduntur, duobus Belgarum Proceribus, Baurini nimirum ac Zanzellæ Dominis, quoſuis ad ad concurſum prouocantibus. Hi cùm biduum Hiſpanis ac Belgis deſſent, tertio die Rex iam Carolus, regali more armatus in arenam deſcendit, ac quater cum Zanzellio fortiter animoſeque concurrit. Primo congreſſu plumas è caſſide Zanzellij deterſit; ſecundo in ſiniſtra pectoris Zanzellij parte, haud procul humero, lanceam in multas partes confregit; tertio in fronte caſſidis lanceam quoque nonnihil lacerauit; quarto

Carolus octiduì ſpatio ex Zelandia in Hiſpaniam nauigat.

Zelimus Turca Aegyptum & Syriam ſuo adiicit Imperio.

Martinus Lutherus hæreſiarcha mundo innoteſcit.

Carolus Valledoleti in Hiſpania Rex ſolẽni ritu inauguratur.

Equeſtria belli ſimulacra triduo celebrata.

1518 concurſu ſummo cum honore lanceam rupit in circulari clypeo; quem Zanzellius, more tum conſueto, circa ſiniſtrum ferebat latus. Tum di-

Tulit in his primas ipſe Rex Carolus.

miſſis Nobilibus, cùm Rex Carolus (ſic eum deinceps vocabimus) iudicum ſententia, primā retuliſſet palmā, virgines matronáſque, magno numero præſentes, ad epulas ac choreas deduxit. Circa idem tempus Præfectus Erici Ducis Brunſwicani arcem Stichuſam, Comiti Etzardo Ducis iuſſu reſtituit, perſoluente Etzardo præſidiariis debita in illū diem ſtipendia, ac Duci Erico certam pecuniæ ſummam; diſcedentéſq; Brunſwicani ac Saxones omnes, Etzardo Ooſtfriſiæ poſſeſſioné integram reliquere, qui viginti annorum laborioſiſſimo ac vario nil aliud eſt conſecu-

Ditio Groningana & loca vicina ab Etzardi milite inſigniter vaſtantur.

tus bello, quàm vt paterna ditione propemodum exueretur. Cumque pecuniam ſoluendis dimittendiſq; militibus non haberet, duo veteranorū peditum millia in Ditionem mittit Groninganam, extorſione à ruſticis ſtipendia comparaturi, ſatis Ommelandios ſibi ex præterita debere militia teſtatus. Læti milites inſigniter Ommelandios vexant, Drentiis nec Twentiis parcentes. Iungunt ſe his tria peditum millia, quos Saxo ac Brunſwicanus exauctorauerant, tum ij omnes qui è rapinis viuere erant conſueti, expectantes donec induciæ inter Regem Carolum ac Geldrum finirentur; quo recrudeſcente bello, huic aut illi parti nomina darent. Sed

Vaſtant iidem Geldriam & Cliuiam.

cùm prolongatas inducias intellexiſſent, primùm in Geldriam, deinde in Cliuiam proficiſcuntur. Ibi Meurſij Comitis ditionem inuadunt, miſeros vbique ruſticos fortunis exuentes, deinde magno libertatem redimere cogentes. Verebantur vicini Principes alteram Aſperanam expeditionem, aut ne occupato munito aliquo oppido, vicinas regiones omni calamitatis genere peruaſtarent. Vnis igitur in caſtris vires conferunt, Belgæ, Cliuij, Iuliacenſes, Colonienſes, Weſtphali ac Meurſij, coniuratoſque prædones preſſis veſtigiis inſequuntur. Illi viribus impares, in Geldriam velut in portum citato paſſu contendunt. Subſequuntur ma-

Demum ad ſeptingentos vna pugna trucidantur.

ioribus itineribus Principum Legati, propéque Venlonium eos aſſecuti, circiter ſeptingentos vna pugna interficiunt: periiſſentque plures, niſi Venlonij, exoneratis maioribus tormentis, eos protexiſſent. Vbi cùm apertè Gelder inducias nondum violare auderet, prædones verò ac latrones recipere in oppidis multò minùs, illi nudo in campo ſibi non fiden-

Reliqui, ruptis militaribus ſignis, dilabuntur.

tes, obſcura nocte, ruptis militaribus ſignis, diſperſi in varias abiere partes. Capti inſtar latronum tormentis lacerati, carnificis manu periere. Paulò ante pacem Nouiodunenſem, Veneti quinquennales cum Cæſare Maximiliano inducias ſancierant, ſingulis ei annis triginta millia aureo-

Plena tandē pax Venetis à Cæſare datur.

rum nummûm, ac Venetis exſulibus Cæſarem ſecutis quartā fructuum è propriis bonis partem polliciti, hoc anno abſolutam tandem pacem impetrant, grauiſſimóque liberantur bello. Cæſar intereà de Imperij ſucceſſo-

ſucceſſore ſollicitus Comitia Auguſtæ Vindelicorum celebrat; vbi cùm 1518
Martinus Lutherus à Thoma Vio Cardinale Caietano, Legato Apoſtolico, fuiſſet auditus, inſtructuſque, ſed non correctus, Carolum nepotem enixè Septem-viris cõmendat, ſciens eius riualem eſſe Franciſcum Francorum Regem, de quo mox plura; abſolutiſq; Comitiis iter in Auſtriam inſtituens, lenta febri menſe Iunio corripitur; Welſamque ſuperioris Auſtriæ oppidum veniens, febrem perpetua venatione ac aucupio pellere conabatur. Dúmque aliquando è venatione reuerſus ardentem ſitim immoderato melopeponum eſu ſedare ſtudet, ſumptóque inſuper dubiæ virtutis intempeſtiuo medicamento, febris, quæ per interualla accedere ſolebat, fit continua; accedentéque ventris profluuio, cùm duplicis mali vim ſenile corpus perferre non poſſet, ſumpto Chriſtianorum ſanctiſſimo Viatico, compluribuſq; viris piis ac doctis confirmandi animi cauſa accerſitis, teſtamento rectè confecto, vitam cum morte 1519
commutauit duodecimo die Ianuarij anni Chriſti 1519. hora tertia poſt mediam noctem, cùm laborare cœpiſſet menſe Iunio anni præcedentis. Welsâ corpus Viennam, inde Nieuſtattum delatum, iuſtis vbique magna cum ſolemnitate celebratis, ſub ara D. Georgij, vti iuſſerat, eſt ſepultum, cùm vixiſſet annos quinquaginta nouem, menſes nouem, dies viginti & vnum. E viuis ſublato Maximiliano Cæſare, quinque menſium Interregnum in Imperio extitit; quo tempore Carolus ac Franciſcus Reges non ampliùs ſecretò, ſed palàm per ſuos ad Imperium, vti ſolent generoſi riuales ad vnam adamatam virginem, adſpirabant. Septem-viri erant Albertus Moguntiæ, Hertmannus Coloniæ, Richartus Treuirorum Archipræſules, Fredericus Saxoniæ Dux, Ludouicus Bohemiæ ac Hungariæ Rex, Ioachimus Marchio Brandenburgius, ac Ludouicus Comes Palatinus ad Rhenum. Hi à Moguntino Archipræſule conuocati (eius enim id eſt officium) Francofurtum ad Mœnum conueniunt, acerrimiſque Orationibus Moguntinus pro Rege Carolo, Treuir pro Rege Franciſco certat. Quorum rationibus dubij Septem-viri dum ſententias trahunt, tandem Imperium Frederico Saxoniæ Duci Septem-viro offerunt. Sed is conſtanter dignitatem renuens, docebat Regem Carolum non eſſe externum, vt voluerat Treuir, ſed Principem è præcipua Germaniæ nobilitate ortum, in ea natum educatumque, habere in vtraque Germania hereditates ampliſſimas, ſe eum ſuo calculo Cæſarem deſignare, vt qui propter potentiam, virtutis bonæque indolis ſpem, meritò ceteris videatur præferendus: leges ei præſcribendas, quibus pericula & incommoda ab Archipræſulibus in medium allata vitentur, Germaniæque libertati conſulatur. Hanc Saxonis ſententiam ceteri Septem-viri comprobant, ac vigeſimo octauo Iunij huius anni

Cæſar lenta febri corripitur.

Vitam cum morte Cæſar piè cõmutat.

Interregnũ quinque menſium, riualibus Carolo ac Franciſco Regibus.

Saxoniæ Dux recuſat oblatũ Imperium, Carolumq́ commendat.

1519 Carolum Auſtriacum Hiſpaniarum Regem, Belgarum Burgundionumque Principem, Cæſarem renuntiant. Ita Fredericus Palatinus Legatus in Hiſpaniam ad Carolum cum litteris mittitur, quibus de electione certior reddebatur; quem tamen priuati aliquot, incredibili celeritate vſi, præuenêre; è quibus vnus nouem diebus Francofurto Barcilonam eſt profectus. Palatinus inſtantibus Kalend. Decembris in Hiſpaniam ad Regem Carolum venit, Septem-virûm litteras tradit, ac cetera, quæ in mandatis habebat, exponit. Reſpondet Mercurianus Gatinarius Caroli Cancellarius, admittere Regem Carolum grato animo tantorum de ſe Principum iudicium, delegatumque ampliſſimum oneroſiſſimumq; honorem amore communis patriæ recipere, curaturumque, rebus in Hiſpania maturè conſtitutis, primo quoque tempore iter in Germaniam acceleret. Cumque in eumdem ferè modum Septem-viris reſpondiſſet, liberaliter donatum Palatinum dimittit. Circa huius anni finem Carolus Geldrus vxorem ducit Eliſabetham Luneburgi Ducis filiam, è qua moriens nullos reliquit liberos. Groningani ad honeſtandas nuptias vocati, offerunt pocula aliquot argentea deaurata, equos generoſos, ac boues inſigniter ſaginatos, quæ ſimul æſtimata fuêre bis mille quingentis aureis florenis Rhenenſibus. Fuerat, vt ſcripſimus, Rex Carolus vltra biennium in Hiſpania, populi Procerumque animos ſibi conciliaturus. Sed quòd in conſtituendo noui Regni ſtatu Belgarum potiſſimùm videretur vti conſilio, Hiſpaniæ aliquot Proceribus diſplicebat. Eminebant tum inter Conſiliarios Belgas Adrianus Florentij, poſteà Summus Pontifex, ac præcipuè Guilielmus Crouiacus, primus Arſchoti Marchio, ac Cheuræ Baro; quem qui eo tempore amicum habebat, quidvis impetrabat. Hic Belgas omnibus in rebus promouebat, officia, munia publica, ac Regij iuris Sacerdotia conferebat: illi ambientibus Hiſpanis numerata vendebant pecunia, auróque ad Belgas tranſmittendo intenti & excæcati, murmura Hiſpanorum contemnebant. Erat eo tempore Ferdinandus Daualus, qui certa cauſa Gadium Præfectura priuatus, vindicare ſe cupiebat. Profectus igitur Toloſam, ad ædes Ioannis Padigliæ diuertit, cuius iam anteà vxorem Mariam Paræcam feminam ambitioſam in partes traduxerat, eáque maritum vel renitentem eódem traxerat. Hîc rebellionis iacitur fundamētum, quam illi Sanctam Giuntam appellauere. Subſcripſere cum his Antonius Daccugna, Zamoræ Antiſtes, familiæ Oſoriæ, vir inquietus, annos licet ſeptuaginta natus, cui diuturnæ intercedebant cum Comite d'Alba de Liſta Zamoræ habitante inimicitiæ, quem coniuratorum auxilio pellere ſtatuerat, ac Archipræſulatum Toletanum occupare. Deinde Petrus Gironius, Saluaterræ Comes, Clauerus d'Alcantera, Petrus Laſſus, Quintaniglius,

Carolus renuntiatur Imperator.

Promittit ſe quāprimùm poſſit in Germaniam acceleraturū.

Nuptiæ ſecundæ Geldri cum Luneburgenſi.

Initia & cauſa tumultuum Hiſpanicorum cōtra Belgas.

Daualus & alij cōiurant cōtra Belgas.

niglius, Ferdinandus Viloa, Abbas Complutenſis, Prior Vagliadolita- 1519
nus, Ramirus Nuguenſis, Carolus d'Arellius, Ioannes Branius, pluréſque
alij, ſinguli aliquid ſibi pretioſum ex incendio patriæ deſtinantes; quibus
acceſſerant ciuitates ac oppida Regni Caſtellæ ferè omnia; pecuniáque
pro parte conferri ad cogendum militem iam erat cœpta. Verùm non
adeò ſecretò res adminiſtrari potuit, quin breuî emanaret; veritúſque
Cheurius, ne in ſe cuderetur faba, ac à ſua cæde rebellio inciperet, per ſpe-
ciem inuiſendæ claſſis, quæ pro Rege Carolo in Belgium traiecturo apud
Aſtures, nunc Biſcaios, inſtruebatur, cum omnibus rebus fugam capit.
Exinde menſe Martio anno 1520. Rex Carolus Valledoleto Toletum 1520
proficiſcitur, conuocatiſque Hiſpaniæ Ordinibus, pecunias ad iter impe-
rat. Recuſant collationē Caſtellani, niſi Belgas Hiſpaniâ dimittat, eam-
que indigenis gubernandam committat. Ægerrimè ferebat Rex Caro-
lus, extorquere eos velle, quod erat rogandum. Contentus igitur pecu-
nia, quam pacatæ ciuitates conferebant, ad iter ſe parat; Petroque Giro-
nio, qui paulò antè in iudicio cauſa ceciderat, quòd ſuperbo ore iterùm
eadem de re ius ſibi fieri petiiſſet, grauiter minatur. Sed mox certior fa-
ctus, vndique rebelles copias cogere, collectis ſubitò vaſis, aëre pluuio ac
ventoſo, fugienti ſimilis Toleto in Aſtures ad claſſem contendit, Adria-
num Florentij Cardinalem iam dictum vniuerſæ præficiens Hiſpaniæ;
omnibuſque Proceribus enixè commendans. Ciuitatum Legati domum
redeuntes, variè ſunt excepti. Plerique enim qui Regi Carolo pecuniam
eſſent polliciti, pulſati ſunt aut multati; Segouienſes ſuos, quòd pecu-
niam negaſſent, ad inſtar ouantum recepêre. Cardinalis Pro-Rex initia
rebellionis repreſſurus, Prætorem Ronchillium cum ala equitum ac ali-
quot peditibus contra Segouianos mittit; qui eorum agros euaſtans, ne
commeatus inferretur, prohibebat. Sed auxiliis à rebellibus ſubmiſſis;
Ronchillius Segouiam deſerere cogitur. Intereà Rex Carolus è portu op-
pidi Corunnæ opportunum nactus ventum, fine menſis Aprilis An-
gliam verſus dat vela, paucoſque poſt dies, felici vſus nauigatione, in
portum oppidi Hamptonij ſe intulit, inuiſurus ac communicaturus cum
amiciſſimo Rege Henrico Octauo, qui Caroli materteram Catharinam
in matrimonio habebat, ac ex ea filiam Mariam educabat. Vbi cùm ali-
quot diebus amiciſſimè egiſſent, veterumque fœderum leges renouaſ-
ſent, Rex Carolus nauem conſcendens in Zelandiam Belgarum Pro-
uinciam cum triginta onerariis appulit, omniumque Ordinum ſum-
ma cum lætitia excipitur. Inde nauigio Brugas Flandriæ peruenit, exci-
piturque ab amita Margarita Gubernatrice, fratre Ferdinando, Legatis
Venetorum, Ducis Saxoniæ, Brunſwici, Luneburgi, Haſſiæ, Colonien-
ſium, Lubecenſium, Norimbergenſium, Auguſtanorum, & aliorum.

Singuli aliquid ſibi pretioſum ex incendio patriæ deſtinabant.

Cheurius Belga ex Hiſpania fuga euadit.

Quin & ipſe Cæſar Carolus fugienti ſimilis ad claſſē proficiſcitur, Adriano Cardinali Præfecto Hiſpaniæ relicto.

Cardinalis initiis tumultuum fruſtrà obuiàm ire nititur.

Inuiſit Cæſar ex itinere Regem Angliæ.

Feliciter in Belgium appellit.

1520 Mox vota pro eo ad Deum ſolemniter concepta, populus magno numero ad templa confluens, piis animis perſoluebat. Apparabantur intereà apud Belgas, quæ ad coronandum Aquiſgrani Regem Carolum erant neceſſaria. Dies ſextus Octobris erat coronationi præſtitutus, ſed qui in vigeſimum primum eſt tranſlatus. Coronatio his cærimoniis peracta eſt. Præſules ac Proceres Imperij cum mille ſexcentis equitibus Aquiſgrano egreſſi, obuiàm Regi Carolo cum bis mille equitibus venienti proficiſcuntur, aduentumque gratulantur. In templo à Moguntino ac Treuirenſi in deauratum ſtatuitur ſolium, Colonienſi rem diuinam faciente. Poſt Euangelij decantationem, præſtito ad altare iuramento, Eccleſiæ, Imperij, Papæ, ac calamitoſorum ſe defenſorem fore, ab eodem Colonienſi in pectore, capite, ſcapulis, ac palmis, ad ſingula adhibitis conſuetis precibus, inungitur: tum in morem Diaconi induto, & in ſolium iterùm collocato, nudum gladium tradens, Rempublicam Chriſtianam commendat, annulum digito inſerit, ac Regali chlamyde ſumptuoſiſsima (quæ in ſummo ſemper templo manet) induit, ſceptrum cum pomo porrigit; diadema verò tres dicti Archipræſules, adhibitis manibus capiti eius, imponunt. Peracto Sacro, tremendum Chriſti Corpus Cæſar reuerenter ſumit; pauloque pòſt gladio, quo Carolus Magnus in præliis dicitur vſus, Nobiles aliquot, tactis leuiter humeris, in Equitum numerum cooptat. Aderat ſpectatrix omnium Margerita Cæſaris amita, Belgarum Gubernatrix. E templo ad Palatium itur pranſum. Cæſar vna menſa ſolus in medio ſedens prandebat; ſinguliqùe Septemviri in eadem aula ſimiliter veteri more ſingulis menſis. Bos diuerſo auium ferarumque genere farctus, publiceque ad ignem aſſatus, populo diripiendus datur, vinumque etiam affatim toto die omnibus præbitum. A prandio Cæſar in diuerſorium reuerſus, Moguntino Imperij ſigilla tradit. Poſtridie Cæſar dat cœnam Septem-viris. Tertio die inter Miſſæ ſolemnia Moguntinus ſuggeſtum aſcendens, populo exponit, Summum Pontificem etiam Regi Carolo Cæſaris titulum conceſsiſſe.

Coronationis eius Aquiſgrani ſacræ cærimoniæ.

Inter alia etiam Diaconi veſte conſecrandus Cæſar induitur.

Pompa exhibita extra templũ, in menſa & in plateis.

Hoc anno Ferdinandus Corteſius Mexicum, vrbium Noui orbis Reginã, capto poſt multa prælia Rege potentiſsimo Motezuma, occupat: & ſic latiſsimæ & auriferæ illæ prouinciæ Carolo Quinto Cæſari ceſſerunt. Corteſius tanto ſubiugato Imperio immortalem ſibi gloriam, & poſteris opimum Valleſij Marchionatum peperit. Porrò abſente ab Hiſpaniis Carolo, totis viribus rebellionem Hiſpani proſequebantur. Expugnarant Villabanczam, occuparant Medinam Rio ſecco. Cardinalis Prorex videns Ronchillium, de quo ſuprà diximus, non ſatis habere virium nec auctoritatis, Antonium Fonſecam arma capere contra rebelles iubet. Cumque is cum octingentis lanceariis equitibus, exiguoque pedi-

Corteſius Mexicum in Nouo orbe pro Cæſare occupat.

Rebelles in Hiſpania apertum auſpicãtur bellum.

peditum numero, Medinam de Campo eſſet profectus, vt æñea tormenta Regia educeret, Medinenſes arreptis armis intercedunt, acriterq; cum Fonſeca confligunt: qui videns ſe multitudini imparem, incenſa vrbe diſcedit, non paucis vtrimque deſideratis; quæ florentis emporij conflagratio effecit, vt ſtatim Caſtellæ vrbes numero tredecim, quæ nondum animos denudarant, rebellibus ſubſcriberent; quorum iudicium maior Hiſpaniæ pars eſt ſecuta. Exinde coniurati Toletum conuenientes, ſacræ Giuntæ leges caſtigant, ac ampliant, exercitumque inſtruunt. Atque hæc omnia nomine Regis Caroli ſe facere credi volebant, contra iniquos eius Præfectos. Erat hoc tempore Cardinalis Prorex Valledoleti cum Regio Senatu, miſſiſq; ad ſingulos Proceres nuntiis ac litteris, copias vti comparent admonebat. Sed antequam ij militem cogere poſſent, Petrus Gironius ac Ioannes Padiglia cum rebellium copiis Valledoletum aduolant. Fugit Cardinalis cum Senatu. Sed ex itinere ad vrbem retractus honeſtæ cuſtodiæ committitur. Ei enim ob innocentiam non malè volebant; Cheurio erant infenſiſſimi. Cardinalis proxima nocte, effracto ciuitatis muro, vbi præ vetuſtate ſubſidebat, euaſit, ac Medinam Rio ſecco, (Ammiralis Caſtellæ eſt oppidum,) vno comitante Sacerdote, per celeres equos peruenit. Tum rebelles cum exercitu Tordeſillam profecti admittuntur. Habitabat hîc Regis Caroli mater Regina Ioanna, à mariti morte mentis inops; quæ tamen nulla ratione adduci potuit, vt eorum tabulis ſubſcriberet, ſed ſæpiùs ſe Caroli Regis matrem eſſe eis exprobrabat. Illius cuſtodiam, vt & oppidi, Zamoræ Antiſtes trecentis cō- mittit rebellibus Sacerdotibus ſub ſe militantibus. Quo menſe hæc ſingula contigerint, ex Oratione Antonij Gueuaræ Epiſcopi Modoquetani, menſe Nouembri ad rebelles habita, vtcumque colligimus. Eſt ea 1520

Incēsâ Medinâ de Campo à Fonſeca ea potiri volente, nec valente, tredecim mox aliæ vrbes etiam deficiunt.

Rebelles fruſtrà Cæſaris matrem, etſi mentis inopē, in ſuam ſententiam pertrahere nituntur.

,, Oratio apud Heuterum, vbi hæc inter alia: Veni huc nomine Proregis
,, Cardinalis, & Conſiliariorum Regiorum. Viginti dierum ſpatio, ſepties
,, ad vos fruſtrà veni. Sed quod poſthac nec me, nec alium, dicti Proceres
,, ſint miſſuri; neceſſe eſt, rebus omnibus rectè perpenſis, hodie facta pace
,, reconciliemur, aut, armis ſeriò ſumptis, verum bellum geramus. Sego-
,, uiani vigeſimo tertio Maij, me præſente, interfecto Regio Pręfecto, pri-
,, mi tumultus auctores fuere; paulóque pòſt captum Tordeſillanum Præ-
,, fectum, è D. Michaëlis templo extractum, cum duobus ſui muneris Re-
,, giis miniſtris, in crucem ſuſtulerunt. Occupata Villa-Braſſina ædes Do-
,, mini Adelantadi, fratris Caſtellæ Ammiralis, diripi permiſiſtis. Cùm vi-
,, geſima Auguſti Medinam de Campo eſſē ingreſſus, ſequitur me octin-
,, gentis cum lanceariis equitibus Antonius Fonſeca; Regiaque tormenta
,, educere à ciuibus prohibitus, diſcedens ignem vrbi iniici iuſſit: eramque
,, eadem in vrbe, cùm Boadiglia æneorum tormentorum fuſor, cum ſuis,

Facinora rebellium ex Oratione Genaræ.

Regiū Præfectum tēplo extractum cum duobus miniſtris in crucem agunt.

è ſum-

1520 è ſumma Palatij feneſtra deorſum eiiceret Nitonem vrbis Gubernato- “
rem, confoderetque Atellium Bibliopolam, liberis verbis immane factũ “
reprehendentem. Eram Valledoleti, cùm ciues à Rege deficerent: vidi “
Cardinalem Proregem cum Regiis Senatoribus per pontem fuga ela- “
bentem; Conſilij Præſidem apud Benedictinos latitantem, Doctorem “
Vargas per latrinarum ſordes vitam tuentem; Doctorem Zapata Fran- “
ciſcanis veſtibus indutum Cingalam vſq; fuga delatum; fratrem meum “
Doctorem Gueuaram, à Cardinale Regioque Senatu miſſum, in Belgiũ “
ad Regem Carolum proficiſcentem. Referre qua ratione Caſtellæ Co- “
meſtabilis Burgis ſit exactus, Deniæ Marchio Tordezilla, Comes Due- “
guæ cum vxore ac equitibus Salamanca, Prorex Iacobus Mendoſa “
Valencia, quaque ratione horum Procerum loco receperint ſartores, fa- “
bros ferrarios, tormentorum fuſores, ſicarios, decoctores, ac ſimilis fari- “
næ homines, in immenſum creſceret oratio. Miſera Hiſpania, quò te tui “
perduxêre alumni? Hæc inter alia ibi. Nempe initio menſis Nouembris “
Cæſar per diſpoſitos equos vnum è Secretariis cum Diplomate in Hi-
ſpaniam miſerat, quo per vniuerſum Regnum ſuo nomine rei bellicæ
præficiebat Fredericum Henricum, Medinæ Rio ſecco Ducem, Caſtel-
læ Ammiralem, ac cum eo Ignicũ Velaſcum Caſtellæ Comeſtabilem,
qui omnibus conſiliis Cardinalem adhibuere. Erant Medinæ Rio ſec-
co, cum iis, Comes Benauenti, Marchio d'Eſtorga, Comes Aluæ, Comes
Lunæ, multique alij Proceres, viriq; Nobiles: qui videntes ſummam re-
rum rebelles ad ſe trahere, fortunas corporaque Regi offerebant. Promit-
tunt & Corduani equites mille, pedites decem mille, aut, ſi Præfecti iu-
beant, per ſe bellum rebellibus facturos promittunt. Ex octodecim enim
Hiſpaniæ Prouinciis ac vrbibus, quæ in generali Ordinum conuentu
ſententiam dicunt, quatuor tantùm ſincerè fidem ſeruabant: Seuillia,
Cordua, Granada, ac Andelouzia. Ceteræ aut pro maiori parte, aut in
vniuerſum defecerãt. Sed à poſtrema hac Gueuaræ Legatione ad ſanita-
tem rediêre Burgij, Petrus Gizonius, ac Petrus Laſſus. Intereà Regiæ co-
piæ in vnum coibant; erigique Medinæ Rio ſecco Ammiralis iuſſerat
medio foro ligneam ſcenam, in qua cum præcipuis ſedens Proceribus,
voce Legati Caſtrenſis pronuntiari iubet, Nobiles, ignobileſque omnes,
qui ante decimum quintum Nouembris diem è rebellium caſtris ad
Regia non tranſiiſſent, rebelles proditores haberi, ac eodem tempore
publicatis bonis proſcribi. Inſtructus ferè exercitus Regius erat, cùm Pa-
diglia ac Brauius, eductis Tordeſilla copiis, ad oppugnandam Villapan-
dam proficiſcuntur: quo Ammirali ac Comeſtabili nuntiato, cum Re-
giis copiis Tordeſillam aduolant. Mittitur bis ad oppidum tubicen,
qui Regi Carolo portas aperiri iubeat. Recuſant, additis contumeliis &
conui-

Alium è palatij feneſtra eiiciunt.

Exactis Regiis Præfectis, homines ignobiles ſubſtituunt.

Conſtituũtur duo belli ſummi Duces à Cæſare: hinc arma seriò contra rebelles ſumpta.

Et quidem ex octodecim vrbibus, quatuor tantùm in fidẽ manſerant.

Edicitur, quiſquis ante 15. Nouembris ad caſtra Regia non tranſeat, perduellionis reus ſit.

conuitiis. Producunt Regij tormenta, quatitur ſine intermiſſione per quinque horas murus vetus, debili aggere fultus; factóque magno hiatu, inuaſionis ſignum proponitur. Erant in oppido trecenti tantùm illi rebelles Sacerdotes præſidiarij, qui cum ciuibus ſe ſtrenuè defendebant; ſed tandem Regij in oppidum vi peruadunt, Padiglia propter Ammiralis celeritatem opem ferre non valente. Periêre è rebellibus circiter ſexcenti, ac ferè omnes rebelles Sacerdotes; ex Regiis circiter ſexaginta: qui quòd nondum omnes copiæ conueniſſent, relicto Tordeſillæ iuſto præſidio, Medinam Rio ſecco reuertuntur. Intereà ab vtraque parte conueniunt auxilia. Habebant rebelles quatuor millia veteranorum peditum, ac quingentos equites lancearios; ſubmiſerant rebelles ciuitates circiter viginti millia peditum tyronum, ita vt triginta millia virorum recenſerent. Regij habebant trecentos lancearios equites ordinarios, totidē leuis armaturæ, quadringentos equites Genetzarios, Nobiles voluntarios bis mille quingentos, pedites veteranos circiter quinq; millia cum totidem tyronibus, in itinere proximè aderant plures, ita vt octodecim millia armatorum Regij in aciem parata haberent, exceptis transfugis, quorū numerus indies magnus erat. His tamen non obſtantibus, Ammiralis ac Comeſtabilis variis adhuc rationibus, vt ſine pugna ab armis diſcederetur, adnitebantur. Demum cùm Regij iis extorſiſſent pacis conditiones, ſi non accipere, ſaltem præſcribere vellent; audi Legiſlatores: Regios Præfectos, Conſiliarios, ac Iudices loco vbique moueto. Petrus Laſſus Caſtellæ Prorex eſto, minoreſque Præfectos, Conſiliarios ac Iudices ex arbitrio conſtituito. Cardinalem cum omnibus Belgis Hiſpania pellito. Tandem inſtantibus Kal. Decembribus haud procul Medina de Campo Regius ac rebellium exercitus caſtra conferunt; & paulò pòſt cùm Padiglia pedites ſuos ab equitatu Regio premi conſpiceret, feſtinare gradum iubet, vt ſub Villalaræ munitionibus inſtructa acie confligerent. Daturus igitur peditatui tempus eò perueniendi, coacto in vnum omni rebellium equitatu, ac cum Ioanne Brauio in prima acie ſuis animandis obequitans, tandem magno impetu Regios equites inuadit, præliumq; committit. Sed cùm impar numero & virtute, aliquamdiu tamen ſtrenuè decertaſſet, peditatu deſtitutus laborare incipit. Fuſi igitur fugatique cum omni equitatu Padiglia ac Brauius inter primos pugnantes capiuntur; ceteri in varias partes diſpalantur. Pedites equitum ſuorum clade perſpecta, cùm primæ acies ad Villalaram perueniſſent, ceteræque vim ſolæ ſuſtinere nequirent, cæſis promptioribus, arma proiicientes, vitam veniamque deprecantur, ac concedente Ammirali impetrant. Magnus numerus capitur, maior effugit, cecidêre circiter bis mille. Padiglia ac Brauius aſinis ad ludibrium impoſiti per caſtra circumducuntur. Mox vrbium

Margin notes: 1520 — *Occupant armata manu Regij Duces Tordeſillam.* — *Rebellium exercitus ad triginta millia, Regiorū octodecim millia.* — *En rabiem prorſus ſimilem noſtræ poſteà Belgicæ.* — *Rebelles inſigni prælio à Regiis ſuperantur.* — *Cæſi circiter bis mille, plures capti.*

Multæ vrbes pecuniâ à Regiis pacem redimunt rebellium Ducibus in Franciam fugientibus.

1520 vrbium oppidorumque pars maior quæ rebellarat, animis fracta pacem petit; ac non exiguas pecuniæ ſummas numerantes impetrant, promittentes ſe rebellionis Duces omnes quos poſſint, tradituros. Quo illi intellecto, ex omnibus locis fugam Franciam verſus inſtituunt. Sed pars maior capta, carnificum manu periit. Zamoræ Antiſtes ad Francorum Regem cum multo auro contendens, in Nauarra captus ac ſpoliatus ad arborem ſtrangulatur. Ioannes Padiglia, ac paulò pòſt eius vxor Maria Pacæca cum Ioanne Brauio à carnifice ſunt cæſi, corporaque in quatuor partes ſecta: Petrus Gironius ac Petrus Laſſus, cum pleriſque aliis, qui inſtante pugna ad Regia tranſierant caſtra, Oranę Africę oppido Hiſpanici iuris, certis annis exulare, ac contra Mauros militare ſunt iuſſi. Rebellabát tamen adhuc Valentiani, de quorũ fortuna agemus anno 1522. Dum hac ratione inter Hiſpanos ciuili bello ſæuitur, Francorũ Rex Franciſcus,

Rex Franciæ inter hæc Nauarræ recuperandæ incumbit, & Pampelonem capit.

occaſionem repetendi Nauarræ Regnũ non amittendam ratus, rupta pace, Andream Lopenſem Aſparotti Dominum, ac Tornouium cũ inſtructiſſimis copiis, hunc equitatui, illum peditatui præficiens, in Nauarram mittit: qui vniuerſi ferè eius Regni ciuitates cum vrbe primaria Pampelone (olim Pompeiopoli) in poteſtatem redigunt; promotiſque ad Iberum vſque amnem copiis, Longronnium obſidione cingunt: maioremque Hiſpaniæ cladem intuliſſent, niſi deuictis paulò antè rebellibus,
1521 Ammiralis ac Comeſtabilis menſe Maio anni proximi 1521. eò victorem exercitum conuertiſſent. Exercitu Iberum traducto, Francos in Nauarræ finibus aſſequuntur. Primo impetu in aliquot peditum Hiſpanorum cohortes equites Franci inuecti eos ſternunt, funduntque, ſed mox à circumducta Hiſpanici equitatus acie, immiſcentibus ſe expeditiſſimis

Acris pugna in Nauarra inter Hiſpanos & Francos, cæſis Francorũ quatuor millibus.

peditibus, acriter Franci equites oppugnati, tandem ſolutis ordinibus in præcipitem fugam aguntur. Nec melior Francorum peditum fuit conditio contra pedites Hiſpanos veteranos. Periêre è Francis circiter quatuor millia ſeptingenti, capto vtroque Duce. Sed Aſparottus, contuſa caſſide fermè excæcatus, opera Comitis Beneuenti, ingenti promiſſa pecuniæ ſumma dimittitur; cuius auari facinoris pœnam poſteà Cæſaris ſententia exilio luit. Turnonius Dux alter honeſta cuſtodia fuit detentus. Pugnatum eſt menſis Auguſti die vigeſimo quarto. Atqui tum primùm Cardinalis Prorex Burgos reuerti eſt auſus; habebant tamen adhuc Franci Fontarabiam, ac alia Cantabriæ loca. Eodem hoc anno 1521.

Habebant tamen adhuc Franci Fontarabiam & alia quædam loca.

menſe Aprili Lutherus, accepta à Cæſare fide publica, Wormatiam ad Principum Comitia venit, ac coram omnibus noua dogmata propugnare conatur. Vbi cùm à variis doctis viris diſertè ac ſufficienter ei eſſet reſponſum, nec tamen quidquam à ſententia diſcederet, dimiſſus menſe Maio proſcribitur, cùm anno ſuperiori 15. Iunij Romæ à Papa Leone

Decimo

Decimo ſacris ei eſſet interdictum. Edictum, quo ipſe tamquã pertinax hæreticus, eiuſque libri & fautores condemnantur, mala fide refert Metrius f. 10. & 29. quaſi nulla exceptio fuiſſet contra delatores, modò eſſent Catholici, ſicque morte ſine commiſeratione homines plecterentur, & nulla auctoritas Iudicibus eſſet ſententiæ mitigandæ. Nam Edictum tunc editum nõ aliud habet, quàm vt contra eum eiúſq; fautores, ſecundùm conſuetudinem Banni Imperialis, legeſque antiquas dudum contra hęreticos latas, procedatur. Et moderatiſsimè in Belgio eos initio fuiſſe habitos, patebit ex Edictis duobus ad annos 1526. & 1529. infrà recenſendis. Initio huius Conuentus moritur Wormatiæ Guilielmus Crouiacus Archiprȩſul ac Cardinalis Toletanus, ſequiturque eum menſe Maio alter Guilielmus Crouiacus Cheuræ Dominus, in quem tantopere fremebant Hiſpani; eodemque menſe Ferdinandus Cæſaris frater Lintzij Auſtriæ in vxorẽ ducit Annam Ludouici Bohemię ac Hungariæ Regis ſororem vnicam, Ludouicus verò Budæ Mariam Ferdinandi ac Cæſaris ſororem, inuicem, viuo Rege Vladiſlao ac Cæſare Maximiliano deſponſatas. Apud Belgas etiam hoc anno inter Cæſarem ac Francum acerrimè bellum gerebatur. Robertus enim Marcanus, initi cum Cæſare fœderis pœnitẽs, clàm nouum cum Franco, ab eo ſollicitatus, iniit; quærenſque belli cauſam, Aimeriæ Regulo Cæſaris clienti (ob priuatas controuerſias ac poſſeſſionem oppidi Hiergæ) bellum infert. Petit Aimerius, accipitque à Cæſare auxilium, Marcanus à Franco. Rupta hac ratione inter Reges pace ſub exitum Comitiorum Wormatienſium, Cæſar iuſtis conſcriptis copiis, iis Henricum Naſſauij Comitem, ac Franciſcum Sickingium præficit. Francus etiam, collecto exercitu, Carolum Borboniæ Ducem imperare ei iubet. Naſſauius ſtatim in Lutzenburgios cõtra Marcanos proficiſcitur, expugnatque ac diruit Lognium, Iamertium, Fleurengam, Sancerum, Eſdainum, Mouſoncurtium, ac Bullonium, captoſque Præfectos ac præſidiarios omnes ſtrangulari iubet. Paulò pòſt cum Marcano in ſex hebdomadas facit inducias; cumque capta oppida præſidiis muniiſſet, cum exercitu contra Francos profectus, oppidũ Maſeriam ad Moſam ſitũ obſidione cingit, ac per quinque hebdomadas, propugnante ſtrenuè Baiardo, fruſtrà oppugnat, Cæſarianis magno numero alui fluxu intereuntibus. Quare tandẽ, deſerto oppido, in Belgium reuertit. Rex quoque Franciſcus, recepto Muſonio, Hannones ac Atrebates depopulabatur: Borbonius ſuis cum copiis Heſdinũ cum arce occupat, Rentiacum cum aliquot aliis caſtellis deditione receperat. Ab alia parte Marcanus clàm à Geldro adiutus, finitis induciis, è Leodiis Brabãtos ac Namurcæos vaſtabat. Sed econtrà Flandri diu obſeſſum cum arce Tornacum pridie Kalend. Decembres deditione receperunt, inaugura-

1521

Lutherus vt pertinax hæreticus in Comitiis Wormatienſibus à Cæſare proſcribitur.

Liberatur Edictum Wormatianum à calumniis.

Ferdinandus Cæſaris Caroli frater ducit Annam Hungaricam.

Francus & Cæſar iuſtis inuicem copiis adoriri parant.

Fruſtrà obſidẽt Cæſariani Maſeriam Francicam.

Captis nõnullis à Francis in Arteſia, Flandri viciſſim Francos Tornaco diſcedere cogunt.

1521 tuſque eſt ibi nomine Cæſaris 14. Kalend. Ianuarij Henricus Naſſauius.
Nec minus bellum erat eodem anno in Italia inter Cæſarem & Franco-
rum Regem, Pontifice Leone dudum neutri parti accedente. Tandem
animum pro Cæſare his legibus nudat: Eccleſiæ Romanæ dignitatem “
defendito. Francos Italia pellito. Franciſcum Sfortiam in Ducatum “
Mediolanenſem reſtituito. Coniunctis itaque poſt hæc Cæſar Ponti- “
fexque viribus, Francos Parma Placentiaque eiiciunt, haſque ciuitates
Eccleſiæ Romanæ reſtituunt. Menſe Aprili Cæſariani ad Bicoccam me-
morabili prælio Heluetios Francoſque ſuperarant, quo tria Heluetiorum
millia, ac viginti duo ordinum ductores cecidere; ac deinde menſe No-
uembri Mediolanum capiunt, ac tandem Franciſcum Sfortiam in Inſu-
brum Ducatum, quem continuis ſex annis Franci poſſederant, reducunt.
His feliciter geſtis Leo Papa 4. Nonas Decembris moritur anno ætatis
tantùm quadrageſimo quinto. Vacat Sedes menſe vno, diebus ſeptem;
tunc eligitur abſens Hadrianus Florentij Vltraiectinus, Cardinalis Der-
thuſenſis, Hiſpaniæ Prorex. Hoc eodem anno cùm diuiſi inter ſe
Tranſiſulani Belgæ inquietè agerent, tandem à ceteris Swollani defi-
cientes, ſociis bellum inferunt: quo ſtatim inferiores, inito cum Geldro
fœdere, auxilia ab eo accipiunt. Dauentrienſibus verò Vltraiectini ne-
ceſſaria tranſmittunt, non exigua inuicem inferentes damna. Groninga-
ni Geldro ſubiecti, huius quoque belli incommoda ſentiebant, inſigni-
ter à Tuickelio, quem Philippus Burgundus Vltraiectenſis Epiſcopus
Couwardo præfecerat, vexati. Iuſto enim ab Epiſcopo accepto præſidio,
Dammum occuparat, ac quotidie ad portas vſque Groninganas excur-
rebat, Oltamptios verò ceteróſque Ommelandios ad menſtruum ſibi
ſoluendum tributum compulerat. Contra hunc menſe Martio anni
1522 proximi 1522. Gelder, coactis ſuis Francorúmque quas à Marcano acce-
perat copiis, Marſchalcum mittit. Accedunt paulò pòſt noua à Franco-
rum Rege, duce Michaële Panera, miſſa auxilia; qui coniunctis viribus
Steenwicam Tranſiſulanæ ditionis oppidum fruſtrà aliquoties oppu-
gnant, non paucis, ac inter hos Panera, deſideratis. Ab altera parte Weſt-
friſij Cæſaris partes ſecuti Staueram eiectis Geldris occupant, iuſtoque
relicto præſidio muniunt. Tum non paucis inſtructis nauibus, agros
oppidorum ad Sinum Meridionalem à Geldris inſeſſorum inſigniter de-
prædantur. Geldri in continente par referebant. Nam Leidanos, eorum-
que vicinos atrociter euaſtant, ingentémque prædam maioris pecoris
abigunt. Cumque matura æſtate Antiſtes Vltraiectinus propter in-
gentes ſumptus maiorem militum partem dimiſiſſet, Geldri ac Gronin-
gani, coniunctis viribus, Couwardum cum arce capiunt, Tuickelium in
vincula coniiciunt. Intereà Cæſar iter in Hiſpaniam parans, Middelbur-
gi Zelan-

Cæſar Pontifexque iunctis viribus Francos Parma Placentiaque, deinde & Mediolano eiiciunt.

Quin & ciuilia tunc bella inter ciuitates Tranſiſulaniæ.

Geldrus fruſtrà Steenvvicam oppugnat, econtrà Cæſariani, eiectis Geldris, Staueræ potiuntur.

Multæ vbique populationes à Geldro.

gi Zelandiæ claſſi centum quinquaginta nauium, quatuor millia Germanorum ac duo millia Belgarum peditum imponit, ſequentibus non paucis voluntariis. Iubentur Hamptonij Angliæ oppido Cæſarem exſpectare. Is verò vigeſima quarta Maij Brugis Flandriæ terreſtri itinere profectus Niportum, inde Dunkerkam, tandem Caletum venit, exceptuſque eſt magno cum honore à Regis Angliæ Legatis ac oppidi Magiſtratu, qui ad ſecundum vſque milliare obuij proceſſerant. Poſtero die conſcenſa naui (quòd hinc breuiſſimus in Angliam ſit traiectus) ſpatio quatuor horarum Caleto Doueram in Angliam appellit. Paulò antè Henricus Octauus Angliæ Rex Cæſari ingens auri pondus ad bellum Italicum mutuò dederat; indixeratque & Franco bellum, poſteaquam ei Cæſar centum triginta millia aureorum florenorum quotannis addixiſſet, quæ Francus pacis tempore Anglo ſoluere erat ſolitus; ac ad amicitiæ perpetuitatem Cęſari filiam Mariam ſeptennem deſpondet. Paucis paginis pompa deſcribi non poſſet, quam Cæſari Londinenſes Regis iuſſu apparauere. Cùm integrum ferè menſem Cæſar in Anglia hæſiſſet, quarta Iulij poſt meridiem claſſem Hamptonij ſe expectantem conſcendit, poſteroque die ſummo manè è portu ſoluens, decimo ſexto Iulij in portum D. Andreæ apud Aſtures claſſem intulit, vnica & hac profectione naui fortuito igne abſumpta. Summo cum gaudio à Proceribus exceptus, fit certior, in Biſcaia ac Catalonia ſuos contra Francos victoriam obtinuiſſe, cæſis octingentis, multis captis, recepiſſe ſuos, fugientibus Francis, Beouiam ac Maiam arces munitas; eſſe ſpem ipſam Fontarabiam breui in poteſtatem conceſſuram. Iis igitur qui Fontarabiam premebant, in auxilium mittit Cæſar quatuor millia Germanorum peditũ; conſcriptiſque nouis Hiſpanorum peditum aliquot cohortibus, eos claſſi in Belgium rediture imponit, Regi Angliæ contra Francos traiecturo cum Belgis auxilio futuros. Deinde Cæſar vigeſimo ſexto Iulij Aguillaram venit, inde Harcelam, tum Malgaram, vbi Pontificis Adriani Legatum audiuit, de felici nauigatione gratulantem, ſignificantémq; Pontificem iamiam in Italiam traiecturum, cupere non parum Cæſarem ante diſceſſum conuentum. Sed cùm id commodè fieri non poſſet, renuntiari ei per ſuum Cæſar iuſſit Legatum, ne ea de re anxius iter retardaret. Tum Cæſar per omnes Hiſpaniæ ciuitates miſſis litteris Ordines Proceres ſque Palenſam iubet conuenire. Adeſt ipſe quarto Auguſti. Hinc vigeſimo ſexto Auguſti Valledoletum veniens, incredibili honore ac pompa ab omni Ordinum genere excipitur; ſpectacula verò ea erant ratione compoſita, vt culpam rebellionis deprecari viderentur. Poſtridie Kalend. Septembris Tordeſillam intrat, matremque ſumma cum reuerentia ſalutans, pro patre Philippo Anniuerſarium Deo Sacrificium fieri

1522

Cæſar in Hiſpaniam profecturus, primò in Angliã traiicit.

Firmat amicitiam cum Anglo annuè ei promiſsis centum triginta aureorũ millibus, loco eorum quos Anglus à Franco accipere conſueuerat.

Appellens in Hiſpaniam, mox audit ſuos victoriam obtinuiſſe cõtra Francos in Biſcaia.

Adrianus Cardinalis Hiſpaniæ Prorex, Papa electus, in Italiam iter adornat.

Matrem Tordeſillæ Cæſar inuiſit, & pro patre Philippo Anniuerſarium celebrat.

1522 ri iubet, egeniſque liberaliter aurum diuidit. Nonis Septembris Valledoletum reuertens, per litteras fit certior, Papam Adrianum Sextum Genuam appuliſſe, ſummoque cum honore exceptum, inde Romam ingreſſum. Decimo ſexto Kal. Nouembris docetur, Henricum Angliæ Regem cum duodecim millibus peditum, ac mille quingentis equitibus, iuſtoque tormentorum apparatu in Belgium traieciſſe, iunxiſſeque ſe ei bis mille Hiſpanos pedites, ter mille Germanos, ac ſex millia Belgarum peditum cum mille ſeptingentis equitibus, vniuerſamque Picardiam flamma ferroque vaſtari, quò Regem Franciſcum ad pugnam traherent.

Anglis iūcti Belgæ vniuerſam Picardiam flamma & ferro vaſtant.

In Germania res etiam non admodum quietas eſſe intelligit, quòd Franciſcus Sickingius Lutheri ſectæ addictus Archipræſuli Treuirenſi, Ludouico Palatino, ac Philippo Haſsiæ Lant-grauio bellum intuliſſet, haud dubiè opera & pecunia Francica; ſed tandem eum à Ferdinando fratre Cæſaris & Legato ceteriſque Imperij Principibus proſcriptum, obſeſſumque in propria arce Neuſtella, ibique tormenti globo caſu occiſum, ditionemque eius omnem eſſe occupatam. Eodem tempore Margarita Auſtriaca Cæſaris amita, Burgundiæ Comes, cum Ordinibus Ducatus Burgundiæ, vt neutrius eſſent partis, cōuenerat, conſentiente Francorum Rege. Quare vt Cæſar idem permitteret, petebat, quod ille amitæ ſine vlla difficultate tribuit. Deinde fit certior, fratrem Ferdinandum, rebus in Auſtria ex voto conſtitutis, viros octo Nobiles, præcedentis rebellionis Duces capite puniiſſe: obſediſſe Turcas in Carniola munitiſſimam arcem, congreſſoſque cum eis Auſtriacos tria millia interfeciſſe, ceteros in fugam egiſſe: poſtremò litteris Legati Papæ Adriani, qui in Francia erat, intelligit Francorum Regem ingentem belli facere apparatum, vt proximo vere Mediolanum inuadat, Cardinalem Sedunenſem ſui ſtudioſiſſimum diem obiiſſe.

Pullulat & in ſuperiori Germania bellum.

Nuntiatur Cæſari Francum ſe apparare vt Mediolanum recipiat.

Fine menſis Octobris, cùm Valledoleti in foro Proceres, ac Legati Hiſpaniæ, Italiæ ac Belgij, ludicro equeſtri certamine inter ſe decurrerent, ignotus Cæſar non ſemel fortiter cum præſtantiſſimis concurrit; tandemque agnitus, animoſi Principis nomen, magna omnium, qui ſpectarant, cum admiratione ac gaudio meruit. Kalendis Nouembribus certis legibus Caſtellæ rebellibus gratiam facit, ſeuerè auctoribus punitis, inter quos Cingalæ capti fuerant Maldonatus ac Petrus Pimentellus, qui hoc tempore cum ceteris, publicatis bonis, capite ſunt plexi. Valenciani etiam hac gratia paulò pòſt ſunt comprehenſi. Miſerant enim ad Cæſarem Legatos, aſſerentes ſe numquam contra eius Maieſtatem, niſi propter tyrannicas oppreſſiones Proregis Mendoſæ fuiſſe rebellaturos. Sed quòd hæc Legatio non eſſet totius Regni Valenciani, parum eis ad rem Cæſar reſpondit. Quare duodecimo Nouembris omnium nomine quatuor Legatos mittunt, qui corpora, fortu-

Tandem plena gratia rebellibus Caſtellanis facta, ſeuerè tamen punitis aliquot primariis.

nas,

nas, vrbes, arceſque, nihil de eius clementia dubitantes, Cæſari in ma- 1522
nus conſtituêre, vnum rogantes, amoto Prorege Mendoſa, aliquotque
Præfectis, alios ſubſtitueret, iuſque ipſe de eorum iudiciis faceret. Exin-
de Alzairam ac Sciatiuam cum arcibus in eius poteſtatem conſtituunt;
vbi etiamnum Ferdinandus Arragonius, Calabriæ Dux, filius Frederici
Regis Neapolitani, honeſta detinebatur cuſtodia. Tum Iacobum Men-
doſam gubernatione mouet, eius loco ſubſtituens Germanam Foxeam,
viduam Regis Ferdinandi aui materni, ei in matrimonium iungens di-
ctum Ferdinādum Calabriæ Ducem, quòd rebellibus, etſi ſæpè rogatus,
numquam ſe iungere voluiſſet. Nono Decembris intelligit Cæſar, ſuum
Angliæque Regis exercitum apud Belgas peſte aluiſque fluxu coactum,
poſteaquam per duos menſes fruſtrà Heſdinum oppugnaſsent, domum
re infecta abiiſſe; Francóſque Terowanæ, à Cæſarianis ad extremam
ferè inopiam redactæ, de commeatu affatim prouidiſſe. Die 25. Decem-
bris Rhodus inſula nobiliſſima, poſt grauiſſimam obſidionem, Equiti-
bus Hoſpitalariis S. Ioannis à Solimano Turcarum Imperatore eripitur.
Atque eodem anno Chriſtiernus Daniæ, Nouergiæ & Sueciæ Rex,
cùm impotenter Rempublicam adminiſtraſſet, Frederico Holſatiæ Du-
ce eius patruo, ac Lubecenſibus in ipſum arma ſumentibus, Regnis pelli-
tur, cum vxore Iſabella Caroli Cæſaris ſorore, ac liberis. Poſt quem Fre-
dericus à Danis & Noruegis, Goſtanus verò Stenonis Sturij ſenioris ne-
pos, à Suecis Reges ſalutati ſunt. Anno 1523. Angli Belgis iuncti, poſita 1523
ſuperiori anno contra Francos arma reſumunt. Rex Francus contrà, mit-
tit Tramulium cum quingentis grauis armaturæ equitibus, ac peditum
decem millibus, ſubſtituto ei in Burgundia Guiſiæ Comite. Tramulius
nouas copias veteribus coniungens, prælio tamen cum Anglis ac Belgis
certare non audebat. Habere enim in exercitu vltra triginta millia ar-
matorum dicebantur. Tramulius ad Fanum D. Quintini munitis ca-
ſtris ſedebat, Monſtreulio, Terowanæ ac Dorlano firmis præſidiis
munitis, de commeatu abundè prouiderat. Præerat Belgis Floren-
tius Buræ Comes, vir ſtrenuus, Anglis Nortfolcij Dux, bello parum
exercitatus. Hi motis ad Somonam caſtris, occupant exuruntq; Braiam,
Roiam, ac Mondiderium; Pariſienſibus, à quibus vndecim tantùm mil-
liaribus aberant, non parum turbatis. Intereà Tramulius iuſto cum præ-
ſidio Comitem Damp-Martinum Nouiodunum, Montimerium ac
Humerium Peronam, alioſque ad alia vicina oppida defendenda mit-
tit; ipſe Corbeiæ ſe continebat; certatumque eſt ſæpè velitariis pugnis,
Francis vniuerſi prælij aleam ſtudioſè vitantibus. Haud procul Corbeia
Pondormius equeſtri prælio ſuperatus, ægrè Ambianum effugit, fratre
ac nepote in Cæſarianorum poteſtate cum triginta equitibus relictis,

Demum & Valentiani Cæſari reconciliantur.

Angli & Belgæ peſte aluiq; fluxu coacti, relicta oppugnatione Heſdini & Terovvanæ, domum redeunt.

Rhodus à Turcis capitur, eodémque hoc anno Danus Regnis ſuis pellitur.

Iterū Angli cum Belgis ad oppugnandam Picardiam prodeunt.

Occupatis nonnullis locis Pariſium vſque excurrunt.

Vitant Frāci vniuerſi prælij aleā.

1523 deſideratis verò ſeptuaginta. Paulò pòſt Vendomius nouis cum copiis Tramulio in auxilium proficiſcitur. Quare Belgæ ac Angli verentes, ne à duobus exercitibus interclusi fame periclitarentur, motis caſtris, in Belgium contendunt, menſeque Nouembri dimiſſis copiis præſidia augent. Eodem hoc anno Margarita Auſtriaca Gubernatrix res Friſicas animo non deponens, eò cum iuſtis copiis Ioannem Waſſenarium ac Georgium Sceinckium miſit: quibus cùm ſe Meurſij Comes, ceteriquc Geldri impares conſpicerent, milite in loca munita diſtributo, in Geldriam proficiſcuntur. Tum Waſſenarius ac Sceinckius copias Worcomium Friſiæ ducentes, paulò pòſt oppidum cum arce expugnant, deditionem faciente Moccomezila ac Woldezenda. Hinc contra Zeuenwoldios profecti, omnes pacem accipere, Cæſarique ſacramentum dicere cogunt, iuuentute etiam omni voluntariè nomina dante, ac ad Waſſenarij caſtra tranſeunte. Vires Groningani ac Geldri contulerant, acie cum Waſſenario certaturi, niſi Zeuenwoldiorum auxilia ei acceſſiſſe intellexiſſent. Quare feſtinato itinere, Weſtfriſiam relinquentes, Groningam contendunt. Inſequuntur Cæſariani per Miltwoldiam, Zuthornam ac Northornam; vbi caſtra ponentes, litteras ad Ommelandios mittunt, iubentes, accepta fide publica, ad Cæſaris caſtra tutò veniant, ſacramentumque dicant. Parent Ommelandij, dictoque ſacramento, in ſatisfactionem præteritæ culpæ triginta duo millia aureorum florenorum perſoluêre. Idem faciunt Achtcaſpelij, ac Columerlandij, veniam in genua proiecti à Waſſenario Cæſaris Legato petentes, ſemelque in parata pecunia præſentantes, quantum Geldro quatuor continuis numerarant annis. Hinc Cæſariani Doccumium contendunt, ac poſt tertium obſidionis menſem ea lege ad deditionem cogunt: Præſidiarij, rebus omnibus ablatis, quò vellent, abirent, tormenta cum apparatu relinquerent. Qui cuperent, dicto Cæſari ſacramento, ſaluis fortunis, manerent. Sæpè Geldri terra marique Doccumenſes iuuare erant conati, ſed ſemper cum detrimento fuerant repulſi. Septembris die vigeſimo ſeptimo Geldri Steenwikum ditionis Tranſiſulanæ oppidum aſtu occupant, diripiunt, ac muniunt. Alia eorum manus, Francica præferens ſigna, magna damna Hollandis iuxta Leidam, Amſtelrodamum ac Goudam infert. Tranſtulerant Cæſariani caſtra Doccumio Slotam, oppidum munitum, à iuſto Geldrorum præſidio defenſum. Oppugnatur ſæpè diuerſis irrito euentu locis, multis cadentibus viris fortibus, ac Waſſenario Sceinckioque poſtrema oppugnatione, quæ vehementiſſima fuit, vulneratis. Sed menſe Nouembri, quòd nullum mitteretur auxilium, Doccumenſium conditionibus deditionem faciunt. Qua de cauſa ij qui Lemmerij in præſidio erant, relicta munitione Steenwikum ſe conferunt,

Munitis finibus Belgæ & Angli menſe Nouembri in hiberna diſcedunt.

Waſſenarius & Sceinckius Worcomio Friſiæ occupato, Zeuēvvoldios quoque pacem accipere cogunt.

Dedunt ſe etiam Cæſarianis Ducibus Ommelandij, Achtcaſpelij ac Columerlandij.

Domatur & Doccumium poſt tertium obſidionis menſem.

Item Slota Cæſarianis cedit.

runt,incolæ verò Cęſari ſacramentum dicunt.Exinde reliqui Geldri,qui 1523
in Weſtfriſiæ munitionibus in præſidio adhuc erant, facta deditione,
cum omnibus rebus abeunt, vniuerſamque Weſtfriſiam Cæſari relin-
quũt.Waſſenarius ac Sceinckius omnes deinde vires è Friſia cõtra Steen-
wikum conuertunt.Sed Geldri vim expectare non auſi,antequam obſi-
derentur,iterùm direptis oppidanis, cum præda Geldriam petunt. Waſ-
ſenarius,relicto iis in locis cum copiarum parte Sceinckio, abeuntes ho-
ſtes incitato paſſu ſequitur, ac haud procul oppido Geldra aſſecutus,
cùm exiguo tempore poſtremi pugnam ſuſtinuiſſent, tandem in præci-
pitem fugam agit.Maior pars in oppidum ac in proximas ſiluas effugit:
cecidere circiter ſeptingenti,capti ducenti,ac inter hos Franci non pauci;
ſigna multa relata.Waſſenarius,vt diximus, in oppugnatione Slotana in
dextro brachio ſauciatus erat,ſanarique vulnus ſatis accuratè curarat,ni-
ſi quòd cubiti os ſolito more mouere non poſſet. Repertus eſt Chirur-
gus,qui ſe reſtituturum cubito veterem vſum promittebat. Committit
ſe illi temerè Waſſenarius, & aperiri cicatricem permittit. At dum re-
media Chirurgus neruis muſculiſq; adhibet, putreſcens vulnus inflam-
matur: cui cùm remedium non reperiretur, ad interiora vis mali ſer-
pens, robuſtiſſimum virum ſecundo Nonas Decembres in oppido Le-
warda è viuis ſuſtulit. Defecit in eo nobiliſſima Waſſenariorum fami-
lia, quòd duas tantùm ex vxore reliquerit filias, hanc Lignæo Comiti,
alteram Lumæi Domino,è Marcanis orto,nuptam.Menſe Auguſto hu-
ius anni Cæſar cum Papa & Venetis fœdus contra Francos paulò antè
conceptum iterùm ſtabiliuit,Neapoli,Mediolano,totique Italiæ defen-
dendæ:quo tempore Borbonius à Franco ad Cęſarem defecit,vt ferunt,
à Rege neglectus, quòd Ludouicæ matris Regis effœtæ nuptias refuge-
ret. Goufferius Mediolanum tendens, à Proſpero Columna, ceteriſque
Cæſaris Ducibus ita eſt exceptus,vt hac vice,nulla re memorabili geſta,
ſed compluribus viris fortibus deſideratis, inglorius in Franciam redi-
ret. Poſtridie Idus Septembris obiit Papa Adrianus Sextus Vltraiecti-
nus. Succeſſit illi 19. Nouembris Iulius Medices Clemens Septimus di-
ctus. Sub initium anni 1524. Cæſar auctis ſuorum, qui Fontarabiam
in finibus Hiſpaniæ & Galliæ dudum obſidebant, copiis, maioreque
ſubmiſſo tormentorum apparatu, oppidum, commeatu, milite ac tor- 1524
mentis inſtructiſsimum,conceſſa pręſidiariis ſalute,rerumque omnium
libertate,ad deditionem compulit. Cùm enim, ſupina Præfecti Fraugeti
negligentia, neceſſario quodam loco oppidum non ſatis eſſet munitum,
traductis eò Cæſariani magno cum labore, contraque omnium opinio-
nem, tormentis, Præfectum ac præſidiarios adeò terruêre, vt de defen-
ſione deſperantes, honeſtis, vt exiſtimabant, conditionibus deditionem

Geldri quoque ſpoliatum Steenvvikum Cæſarianis relinquunt.

Waſſenarius dum vulnus curatum, curioſiùs curari deſiderat, moritur vltimus eius ſtirpis nobiliſſimæ.

Borbonius à Franco ad Cæſarem deficit.

Moritur Adrianus Sextus Papa,ſuccedẽte Clemente Septimo.

Cæſariani poſt longam obſidionem tandem Fontarabiam recipiunt.

1524 facerent. Fraugetus in Franciam reuerſus, Lugduni iuſſu Regis Franciſci publicè ignominia notatur, ac deinceps vnus è plebe eſſe iubetur. Huius anni æſtate Groningani edocti maximam partem ſuorum Senatorum pecuniarias in ſingulos annos penſiones à Geldro accipere, ſingulæ Tribus in ciuitatis Senatum legunt certos homines, qui omnibus intereſſent conſiliis, æquaque cum ceteris poteſtate ſententiam dicere poſſent.

Geldrus ad occupandam Trãſ-Iſulanam animum adiicit, ſed fruſtrà.

Gelder Weſtfriſia exactus, ad occupandam Trans-Iſulaniam animum adiicit, perque ſpeciem amicitiæ Swollam veniens, multis cum Senatu verbis agit, exiguum à ſe præſidium acciperent, clàm iuſtam manum, quæ haud procul aberat, nocte, ciuium quorumdam auxilio intromittere parans. Sed detectis inſidiis, altero die egreditur, ac maiores in vnum cogens copias Swollam reuertit, certorum ciuium opera induci poſſe ſperans. Verùm cùm nullus ſe moueret, inſuperq́;

Cæſariani vaſtant Batauiam Geldricam.

Cæſariani in Batauia Geldrica prædas agerent, ignéque ſæuirent, relicta Swolla in Geldriam reuertit. Groningani, longo bello, cuius finem non videbant, defatigati, Bruxellam Brabantiæ mittũt Rodolfum Waterum, qui olim Florentio Buræ Comiti inter domeſticos ſeruierat, eius opera apud Margaritam Gubernatricem Mechliniæ habitantem aliquot ſaltẽ annorum inducias impetraturi. Sed in annum vnum tantùm hac con-

Induciæ fiunt primùm cum Groninganis, deinde etiam cum Geldrus.

ditione ſunt conceſſæ, vt intereà cum Cæſaris Legatis de abſoluta pace agerent: quod etſi amplexi fuiſſent, intercedente tamen Geldro manſit infectum, donec Cæſariani cum vtriſq; in annum inducias prolongant, rebus omnibus, in quo tum erant ſtatu, permanentibus. Harum induciarum occaſione milites à Geldro ac Groninganis exauctorati ad nouem millia in vnum coëunt; receptiſque ſtipendiis Antiſtitis Bremen-

Harum induciarum opportunitate Epiſcopus Bremenſis Weſtfriſiam & vicina loca populatur.

ſis, ius actionemque in Friſiam frigidè allegantis, eò mittuntur; ac quòd induciarum fiducia Cæſariani militum partem in præſidia, partem contra Francos miſiſſent, tantam vaſtitatem Weſtfriſiorum vicinorúmque agris intulere, vt cum ſuperiorum temporum miſeriis hæ non fuerint cõferendæ. Tormentorum inopia oppidis munitionibuſque vim facere non poterant. Cumque nil ampliùs eorum auaritiæ in Weſtfriſia reſtaret, profecti in ditionem Vltraiectinam inſigniter ſe ſaginant, donec militem contra ſe cogi intelligentes, in Tranſiſulanos reuerſi, Twentam ac Drentam depopulantur. Inde in Ommelandios ac Oltamptios contendentes, pecuniæ extorſione infamem vbique ſui memoriam relinquunt, Cæſarianis conniuentibus, vt Groningani diſcerent, quàm imbecilli ſe ſubieciſſent Domino Geldro. Inde in ditionem Monaſterienſem intactam erant irrupturi, niſi equites peditéſque ab Antiſtite conſcripti impediiſſent. Tum in duas diuiſi partes, vna, abiectis armis, præda turgens ad propria ſe contulit; alia quinque millia, ſeruatis armis, Iſala tranſmiſſo,

miſſo, in Veluam Geldricæ ditionis contendentes, iuxta Vltraiectum 1524
(vbi ciues ingenti ſeditione laborare incipiebant) ſecreto Geldri ac Vltra-
iectinorum quorumdam aſſenſu, aliquamdiu ſine maleficio ſederunt,
velut expectantes cui nomina darent. Porrò initium ſeditionum Vltra-
iectinorum, quarum occaſione paulò pòſt aliis Belgis iuncti ſunt, fuit
iſtud: Nonis Maij huius anni electus Henricus Bauarus in Antiſtitem
Vltraiectinum, & poſt quatuor menſes inauguratus, mox agit, vt addi-
ctis ſibi quinquaginta aureorum millibus pacem populo Tranſ-Iſulano
à Geldro redimeret. Dantur tabulæ 7. Idus Octobris. Sed heu quantæ
turbæ pro quinquaginta millibus promiſſis conflandis! Per ſex plus men-
ſes (ait Hortenſius Seceſſionum Vltraiectinarum Scriptor) nullus haben-
dorum Comitiorum finis. Principes Senatus erant Euerardus Sauden-
balchus, Godefridus Vordius & Godefridus Rodenburgius; Eccleſia-
ſtici & Equeſtres cenſeri titulo tenus volebant, vt ſæpè anteà; Principes
Senatus obſiſtunt, & commendato agrorum cenſu ſic populum ſibi de-
uinciunt. Econtrà alij plebeios nonnullos conuiuiis & ſympoſiis alli-
ciunt, & contra ſeueritatem Saudenbalchianam inſtigant. Nam magna
auctoritate ille populum regebat. Interim in Kalend. Nouembris &
Kalend. Ianuarij, duabus penſionibus quatuor ſaltem millia ex domo-
rum ruſticarum cenſu collecta ſunt. Menſe Septembri eiuſdem anni
Borbonius & Piſcarius Cæſariani Duces, mediocri peditum equi-
tumque coadunata manu, Galliam Narbonenſem inuadunt, Aquas
Sextias recipiunt, lociſque aliquot munitis expugnatis, ad Maſſi-
liam caſtra locant, productiſque maioribus tormentis oppugnare inci-
piunt. Sed adueniente magnis cum copiis Francorum Rege, ſoluta ob-
ſidione, in Italiam eodem menſe citato gradu reuertuntur. Rex verò
iiſdem cum copiis Alpes tranſcendens, Mediolanum capit, Ticinum-
que, quod Antonius Leua defendebat, acriter tota hieme premit. Itaque
Cæſariani Duces Carolus Lanoius, Carolus Borbonius, Ferdinandus
Daualus, Alfonſus Vaſtius, ipſeque Antonius Leua, coadunatis vndi-
que copiis initio anni 1525. die Februarij vigeſima quarta poſt mediam
noctem caſtra Regis Franciſci, quæ in ferarum ſepto iuxta Papiam, olim
Ticinum, communita habebat, inuadunt, commiſſoque variis locis 1525
cruento acrique prælio, tandem fuſis fugatiſque Francis, eorúmque au-
xiliariis Italis ac Heluetiis, ampliſſimóque Francicæ Nobilitatis equita-
tu diſſipato, memorabilem victoriam, capto Rege Franciſco, octode-
cimque viris illuſtribus, aliiſque nobilibus & ignobilibus quampluri-
mis in poteſtatem redactis, obtinuere, cæſis circiter decem virorum mil-
libus, ac inter hos viginti Proceribus; è Cæſarianis circiter octingenti
ſunt deſiderati, ſolúſque alicuius nominis Ferdinandus Caſtriota Fani
D.An-

Vltraiectini inter ſe tumultuari incipiunt.

Quinquaginta tantùm aureorum millia colligenda erant; hoc tragici tumultus initium.

Sciſſi erant Senatores contrà Eccleſiaſticos & Equeſtres, volentibus Senatoribus omnes æqualiter conferren.

Borbonius & Piſcarius Cæſariani Duces fruſtrà Maſſiliam oppugnare parant.

Francus capto Mediolano, etiam Ticinum ſeu Papiam tota hieme acriter premit.

Vincunt Cæſariani Francos ad Papiam, cæſis circiter decem virorum millibus, capto ſimul ipſo Rege Franciſco.

1525 D. Angeli Marchio, & Hugo Cardona periêre. Vulnerati ſunt Piſcarius ac Leua. Itali Francos ita proſtratos à Cæſarianis conſpicientes, ingenti formidine corripiuntur, veteri Cæſarum in Italia Monarchia ob oculos verſante, ad quam Carolum Cæſarem aſpiraturum iam certò ſibi perſuadebant. Itaque Pontifex Clemens menſe Martio cum Prorege Lanoio, Cæſaris nomine ſtipulante, fœdus pacémque facit: quæ paulò poſt, vt dicemus, Cæſarianorum præpropera feſtinatione rupta eſt. Cæſar in Hiſpania, decimo Martij ipſius captiui Regis ac Proregis Lanoij litteris, de victoria certior factus, tanta moderati animi ſigna dedit, vt nec tormenta in lætitiæ ſignum explodi, nec æra Campana ſonum edere, aut ignes feſtiuos flammeſcere voluerit, tantùm ad templum pergens Deo gratias agit, agíque ab omnibus iuſſit, egeníſque aurum liberaliter diſtribuit. Intereà Rex Angliæ Henricus conqueſtus Cæſarem victoria elatum ſe contemnere, filiámque olim illi deſponſatam, quæſita Luſitaniæ Regis ſorore, repudiare, cum matre Regis Franciſci Ludouica liberandi Regis cauſa fœdus facit. Et pro parte vera erat querimonia. Nam ante pugnam Papienſem Cæſar numquam Regi Henrico niſi propria manu exaratas mittebat litteras, cum hac ſubſcriptione, Tuus filius ac cognatus Carolus; poſt victoriam verò illam, aliorum manu ſcriptas ſubſcribebat, Carolus. Quare, dum Francia (alienato à Cæſare Anglo) animum recipere incipit, Prorex Lanoius, inſcio Borbonio, Piſcario, aliiſque Præfectis, Regem captiuum id ſummopere expetentem, Genuam firmo perducit præſidio, vt inde conſcenſis triremibus Neapolim cuſtodiendus (vt vulgabatur) nauigaret. Sed cùm triremes, Hiſpano tantùm milite repletæ, in altum eſſent euectæ, ſtatim Prorex cum ſua, in qua Rex erat, Hiſpaniam verſus tendere, ceteráſque ſubſequi iuſſit. Septimo Iunij è portu Delfino ſoluentes, decimo quinto eiuſdem menſis ſecunda nauigatione Roſam Cataloniæ portum appellunt, maximo Cæſaris gaudio, qui de captiui Regis aduentu nil ſciebat. Iuſſus eſt duci in arcem oppidi Sciatiuæ in Regno Valenciæ: mox inde, exorante Lanoio, haud procul vrbe Valencia, in viri Nobilis domum, cui venatio inſignis adiacebat: poſtremò in arcem Madrilianam in Regno Caſtellæ, cuſtodiente eum veteri Præfecto Alarcone: nulláque ratione Rex obtinere potuit, in Cæſaris conſpectum vt admitteretur, quamquam, vt Regem decebat, haberetur; donec ſub finem anni grauiter ægrotantem Regem Cæſar inuiſit, ſpemque citæ liberationis dedit. Menſe Auguſto Cęſar in Italiam mittit Lopem Vttardum, vt à Summo Pontifice poteſtatē impetret ducendi in vxorem Eliſabetham filiam natu maximam Emanuelis Portugalliæ Regis ſuam cognatam, annum vigeſimum ſecundum agentem: miſitq; per eumdem Lopem Franciſco Sfortiæ, certis legibus, nume-

Pontifex conſternatus fœdus cum Cæſare facit.

O verè modeſtum Cæſaris animum in tanta victoria!

Alienatur à Cæſare Anglus, & quare.

Ducitur Rex captiuus ad Cæſarem in Hiſpaniã.

Rex liberaliter habitus tamen in conſpectum Cæſaris non admittitur niſi ſub finem anni.

1525

numeratiſq; mille quingentis libris, Diploma, quo eum Mediolani Ducem renunciabat. Vt verò Italiam omni metu inuadendæ Monarchiæ (quod ſummopere timebant) liberaret, Hiſpanos milites omnes dimitti iubet, iis exceptis, qui in Marchionatu Salutiarum ac Ducatu Mediolanenſi ex pacto certis in præſidiis collocari debebant, quibus omnibus Ferdinandum Daualum Piſcarij Marchionem præeſſe voluit; equites grauis armaturæ in Regnum Neapolitanum reuerti iuſſit; maiorq; Germanorum militum pars dimittitur.

Cæſar quãtum poteſt, appetitæ à ſe Monarchiæ Italicæ inuidiam amouet.

Deinde Caracciolum ac Protonotarium Mediolanenſem Venetias mittit, vt Senatum ad renouandum fœdus inducant; quod ſine dubio factum fuiſſet, niſi inexpectata captiui Regis in Hiſpaniam abductio, non ſolùm Venetos, ſed & Pontificem Clementem, omneſq; Italos à Cæſare alienaſſet, eum pro certo ad totius Italiæ Imperium, quamquam aliud ſimularet, aſpirare iudicantes.

Nec tamen placare poteſt Pontificem, Venetos & alios.

Borbonius quoque & Piſcarius adeò ægrè Lanoij factum, abducti in Hiſpaniam Regis non communicato conſilio, tulere, vt Borbonius ſtatim ſibi in Hiſpaniam proficiſcendum decerneret; alter, miſſis ad Cæſarem contumeliarum in Lanoium plenis litteris, eumdem ad ſingulare certamen prouocaret, ſi ea quæ illi exprobrabat, negare auſus fuiſſet. Sed Cæſaris prudentia hanc Ducum inuidiam ita moderauit, ne quid ex ea mali in Rempublicam redundaret. Secutum eſt exinde tempus, quo Moronus Sfortiæ Conſiliarius intimus, Sfortiam, Venetos, Pontificem, ipſumque Piſcarium, vt à Cæſare deficerent, fermè induxerat. Polliciti ſunt Piſcario Regnum Neapolitanum, ſi ſocialis belli Dux fieri vellet, interficeretùrque Leua cum iis qui ſecum deficere noluiſſent. Cùm aliquamdiu dubius Piſcarius animum non declararet, nec interim Cæſari, vt decebat, coniurationem detegeret, tandem eius fortunam veritus, fido in Hiſpaniam miſſo homine, coniurationem, promiſſáque ſibi facta Cæſari exponit; cuius conſenſu in eadem manſit ſimulatione, donec omnium animos ac conſilia planè detexiſſet.

Piſcarius tentatur ab Italis ad defectionẽ, ſed fidelis perſiſtit.

Tum aſtu capto Morono, ac Sfortia de proditione accuſato, Mediolanum cum maxima ditionis parte occupat; Sfortiamque in arce obſeſſum circumuallat. Cremonenſem quoque arcem obſideri curat, vniuerſam Inſubriam in Cæſaris poteſtatem recidiſſe aſſerens, quòd cliens Sfortia contra Maieſtatem patroni Cæſaris cõiuraſſet. Nec diu Piſcarius ſuperfuit, initio menſis Decembris Mediolani longa tabe confectus. Reliqua anno proximo.

Capiuntur Moronus & Sfortia, perduellionis accuſati.

Huius eiuſdem anni æſtate bellum Ruſticum in Sueuia primò ortum, ac per vniuerſam Germaniam inſtar contagioſæ luis ſerpens, magna ruſticorum clade eſt geſtum finitumque. Cecidere enim diuerſis locis, ductu variorum Principum, vltra centum quinquaginta millia ruſticorum. De hoc bello prolixè Cochlæus tunc viuens, in Actis Lutheri, & inter cetera ſic: Turbulen-

Bellum ruſticorum in Germania, in quo amplius centum quinquaginta millia ruſticorum periere.

1525 bulentiſſima verò fax belli ſeditioniſque fuit Thomas Muncerus Presbyter, qui maiori veſania quàm Caroloſtadius Lutheri verba in opus deducere parabat. Quippe non ſolùm imagines Sanctorum, ſed etiam ipſa Templa & Monaſteria diruere, Sacramenta penitus abolere, Epiſcopos, Presbyteros, & Monachos occidere, atque etiam Principibus omnem gubernandi poteſtatem eripere conabatur. Ita Cochlæus. Hoc etiam anno Fredericus Holſatiæ Dux, Chriſtierni Secundi Daniæ ac Sueciæ Regis patruus, ante biennium à Daniæ Ordinibus in Regem lectus (Chriſtiernum enim ob crudelitatem exegerant) cùm in hoc vſque tempus variis Daniæ locis, à Lubecenſibus adiutus, contra Chriſtierni Duces bellum geſſiſſet, eos tandem omnibus locis expulit, ſicque Hafniæ coronatur. Hoc anno perculſo Geldro Francorum Regis fortuna, pergunt nihilominùs tumultuari Vltraiectini. Nono Kalend. Maij quidam plebeij ſubornati à parte aduerſa, magno globo Saudenbaldum adorti, exules dudum pulſos reſtitui, item binos aſſes tributo cereuiſiario demi poſtulant; id nî fiat, minantur ſeceſſionem, & vix à vi temperant. Ipſe cum Vordio veſperi vrbe excedit. Poſtridie tumultus, Duce Iacobo Mindeno, etſi aulæ Epiſcopalis Præfecto, de exulibus reuocandis fit decretum. Relatum quoque eodem die à Mindeno Interrege de Clero æqualiter grauando tributo cum populo, item de rationibus Quæſtorum, maximè ab anno vndecimo ſupra ſeſquimilleſimũ excutiendis. Septimo Kal. Maij noui creantur Conſules Fredericus Regius & Adamus Diemenius, & exules reuocantur, Niueldius, Mindenus Iacobi frater, Sulenus & Borrius ab Amerongen. Decimo Kal. Iunij pridie Aſcenſionis populus armatus cœmeterium D. Ioannis occupat, ipſoque Aſcenſionis continuatur ſeceſſio, & poſtero die Plebiſcitum de tributis æqualibus, & rationibus Quæſtorum diſcutiendis, primùm Senatuſconſulto, deinde etiam ab Epiſcopo & Clero firmatur, ſicque exeunte Iulio reliqua quadraginta ſex millia aureorum Antiſtiti annumerantur, iſque accepta pecunia cum Geldro paciſcitur, & pacatis vtcumque Tranſiſulanorum rebus in Germaniam proficiſcitur. Ipſis Kalendis Auguſti plebs armata iterùm cœmeterium S. Ioannis inuadit, nouos Conſules creat Gerardum Kniffium & Ioannem Vordium. Antiſtes eodem menſe ex Germania reuerſus primùm Doreſtati ſe continet, poſteà cùm fruſtrà pacis conditiones concepiſſet, iratus, circa Kal. Nouembris in Tranſiſulanos decedit, manſitque ibi vſque Kal. Martias

Pergunt tumultuari Vltraiectini, & Saudẽbaldus ſponte in exilium abit.

Creatis nouis Conſulibus plebs armata tributi imponendi æqualis rationem extorquet.

Iterùm plebs ad arma concurrit, rurſumque creat nouos Conſules.

1526 ſequentes. Anni 1526. initio, redeunte ad Cæſarem à Pontifice Legato, mox Carolus Cæſar vxorem ducit Iſabellam Emanuelis Portugalliæ Regis maiorem natu filiam, nuptiis decimo die Ianuarij Hiſpali ſolemniter celebratis, cùm quinquies anteà cum aliis fruſtrà fuiſſet deſponſatus;

tus; cum Claudia filia Ludouici XII. Francorum Regis anno 1501. cum Maria Henrici Septimi Angli anno 1507. cum Renata, altera Ludouici XII. Franci anno 1515. cum Ludouica Franciſci Franci adhuc in cunis vagiente anno 1516. denique cum Maria Henrici Octaui Angli ſeptenni anno 1522. Deinde conditiones libertatis Regis Franciſci, die duodecima eiuſdem menſis Madrilij conceptas, die decimaquarta confirmat. Sunt 1526

Cæſar cum Iſabella Luſitana celebrat nuptias Hiſpali.

,, illæ inter alias hæ: Rex Ducatum Burgundiæ, quæque inde dependent,
,, ſexta à die liberationis hebdomada Cæſari reſtituito, ac in æternum
,, vtriuſque ſexus heredibus relinquito. Rex decimo quarto Martij liber
,, ſuique iuris Fontarabiæ his aliiſque conditionibus ſatisfaciendis dimitti-
,, tor, obſideſque promiſſorum adimplendorum cauſa filios natu maiores
,, duos, Franciſcum Delfinum ac Henricum Aureliæ Ducem, aut huius
,, nomine duodecim dato primarios Proceres. Rex, interpoſito ſacramen-
,, to, Cæſari promittito, ſi dictis conditionibus ſtare non potuerit, in eius
,, poteſtatem, vbicumque terrarum tum temporis fuerit, receptis obſidi-
,, bus rediturum. Rex omni actione ac iure in ſempiternum cedito, quod
,, in aliquod Regnum, prouinciam, ditionem à Cæſare hoc tempore poſ-
,, ſeſſam, nominatim verò in Regnum Neapolitanum, Siciliæ, Mediola-
,, nenſe, vrbem ditionémque Genuenſem ac Aſtenſem allegare poteſt.
,, Cæſar econtrà Regi eiúſque ſucceſſoribus tradito ac in perpetuum cedi-
,, to ius actionémque omnem quam allegat in eas ditiones quas hoc tem-
,, pore Rex poſſidet, ijs tantùm quæ his legibus exprimuntur, exceptis.

Conditiones liberãdi Regis Francorum Franciſci.

Primùm filios det obſides.

,, Rex Franciſcus Leonoram Cæſaris ſororem natu maximam viduam
,, Emmanuelis Portugalliæ Regis in vxorem ducito, ac cum ea dotis no-
,, mine ſemel ducenta millia aureorum liliorum accipito, cum annua pen-
,, ſione, quam cauſa mortis dicti Regis Emmanuelis ei Luſitani ſoluunt,
,, itémque Comitatum Maſconenſem, Auxerræ, ac Barræ ad Sequanam.
,, Frãciſcus Delfinus Mariam dictę Leonorę ac Regis Emmanuelis filiam
,, in vxorem ducito, eáque anno ætatis duodecimo in Franciam mittitor.

Rex Franciſcus ducat Leonoram Cæſaris ſororẽ.

,, Rex curam operámq; adhibeto, Henricus Albrechtus titulo Regis Na-
,, uarræ pro ſe ſucceſſoribúſq; ſuis in perpetuum cedat. Carolum Egmon-
,, dium Geldrum Rex quoque inducito, contentus Geldriæ poſſeſſione,
,, qua nunc fruitur, poſt mortem Geldriam Zutfaniámque Cæſari eiúſ-
,, que ſucceſſoribus poſſidendam relinquat; qui ei datis tabulis promittet,
,, liberos legitimo matrimonio ſuſceptos ſe honeſtè educaturum, & dota-
,, turum. Quòd ſi id Carolus aut Geldriæ Ordines recuſarint, eis auxilium
,, non præſtato. Rex Franciſcus Henrico Angliæ Regi ſummam quingen-
,, torum aureorum liliorum millia ſoluito, nempe quam Rex Franciſcus
,, Anglo in hunc vſque diem è veteri tractatu debet; Cæſar verò, inducto
,, Anglo ad ſuſcipiendum contra Regem bellum, pro ea anno 1522. Win-

Curet vt Albrechtus in perpetuum titulo Regis Nauarræ cedat.

Fœdus cũ Geldro reſcindat.

1526 deſoræ ſpopondit. Carolo Duci Borbonio, quique eum ſunt ſecuti, "
Rex omnia cuiuſcumque ſint conditionis bona, & vbicumque ſita reſti- "
tuito. Captiui hinc inde cuiuſcumque conditionis ac generis, nullo pro "
redemptione ſoluto pretio, ante decimum quintum Februarij diem in "
libertatem reſtituuntor. Rex Franciſcus Margaritæ Auſtriacæ Cæſaris "
amitæ eiúſque heredibus Comitatum Charaloi, Noierij, Chaſtelchino- "
ni, Chantini, ac Percheræ reddito, dictæque Margaritæ ſpatio ſex men- "
ſium duodecim millia aureorum liliorum, pro damno, quod belli tem- "
pore tulit, ſoluito. Cæſar ac Rex has leges iureiurando & ſubſignatione "
ſigilliſque muniunto, ac ante decimum quintum Februarij diem omni- "
bus in Regnis, Prouinciis, lociſque conſuetis publicanto. Actum Ma- "
drilij duodecima Ianuarij anno Chriſti 1526. Conditionibus vltrò ci- "
troque ſubſignatis, ac iureiurando confirmatis, Cæſar & Rex diu ſæpeque publicè collocuti, eademque quadriga vecti, ſponſam Leonoram inuiſunt. Tandem Rex Franciſcus decimo octauo Martij cum Prorege Lanoio, ac Alarcone cuſtodum ſuorum Præfecto, comitantibus quinquaginta equitibus Fontarabiam venit; mater eius Lodowica cum Delfino ac Aureliæ Duce Baionam; hique progreſſi ad flumen nomine Toloſam, quod eo loco Hiſpaniam à Gallia diuidit, in ripa conſiſtunt. Stabat in amnis medio nauis longa anchoris firmata, hominibus vacua. Hanc Rex, ſcapha aduectus, cum Lanoio, Alarcone, ac octo viris nobilibus ingreditur. Idem ab altera ripa cum Regiis filiis, totidemque viris Odetus facit Foxæus Lautrechi Dominus, tradens Lanoio Delfinum ac Aurelianum, qui eos per Alarconem in Hiſpanicum littus expoſitos, equitibus Hiſpanis tradit; eodemque momento Rex è naui in ſcapham alteram, indeque in Francicum exiliens littus, equum conſcendit Turcicum miræ pernicitatis, ſubditiſque calcaribus à curſu non deſtitit, quoadusque ad Fanum Ioannis Luſij, indeque Baionam perueniſſet, vbi incredibili matris totiuſque Aulæ, quæ celeberrima conuenerat, lætitia eſt exceptus. Tempore præſtituto reſtituendæ Burgundiæ & aliis elapſo, Cæſar Cuniacum ad Regem mittit Proregem Lanoium ac Alarconem, petitum legibus Madrilianis ſatisfaciat. Reſpondet Rex, in ſua non eſſe poteſtate de Regni Francici corpore membrum aliquod ſeparare, niſi cum Ordinum eiuſdem Regni conſenſu; peramicè petens, Cæſar traditionem Ducatus Burgundię in mulctam pecuniariam tranſmutet. Quo Cæſar audito, non parum animo perturbatur, ac deinde Borbonium, tradita ei Ducatus Mediolanenſis gubernatione, eò properare, Lanoium in Regnum Neapolitanum proficiſci, Hugonem Moncadam maris Præfectum ad Pontificem tendere, claſſem verò Barcilonæ extemplò inſtrui iubet. Quibus rebus Francus intellectis, cùm hactenus ſpe nouæ cum

Borbonio & ſociis Rex omnia bona eorum reſtituat.

Cæſar & Rex vna vecti quadriga Leonoram inuiſunt.

Rex libertati reſtituitur, cùm obſides filij eodem momento traduntur.

Incredibili gaudio Rex Baionæ à ſuis excipitur.

Allegante Franco, nō poſſe ſe legibus pacis niſi cum Ordinum Regni conſenſu ſatisfacere, iterùm expediuntur arma.

cum Cæſare tranſactionis fœderi Italico ſubſcribere diſtuliſſet, decimo 1526
» ſeptimo Maij his legibus inter ceteras id facit: Inter Pontificem Cle-
» mentem, Regem Franciſcum, Venetos, ac Franciſcum Sfortiam, donec
» is in Ducatum Mediolanenſem reſtituatur, ac Regij liberi è Cæſaris po-
» teſtate extorqueantur, perpetuum fœdus eſto. Cæſari ſe fœderi intra tres
» proximos menſes coniungendi poteſtas maneto, modò Regis filios, iu-
» ſta auri accepta ſumma, quam Angliæ Rex dicet, ac Mediolanenſe Im-
» perium Franciſco Sfortiæ reſtituat, vniuerſamque Italiam eo ſtatu, quo
» ante hoc bellum fuerat, relinquat.

Nouum fœdus Regis Francorum cum Pontifice, Venetis, & Sfortia cōtra Cæſarem.

Conditionibus conſignatis Pontificiæ & Venetorum copiæ, Duce Vrbinatium Principe, Mediolanum verſus, ſed tardiùs quàm inopia, qua arx premebatur, requirebat, mouent. Differt ſua auxilia Rex Francus, ſpe tranſigendi de liberis cum Cæſare. Intereà Franciſcus Sfortia, commeatus inopia adactus, vigeſimo quarto Iulij cum Borbonio tranſigens, arcem ei Mediolanenſem tradit, Laudemque Pompeij profectus, inde ad Confœderatorum caſtra Marinianum contendit.

Borbonius pro Cæſare arce Mediolanenſi potitur.

Hoc tempore Cæſar variis artibus Pontificem, Francum, ac Anglum ſpe pacis ducens, tandem in ſuas partes adſciſcit Ferrariæ Ducem, pacémque cum Confœderatis Cæſar ſe non facturum profitetur, niſi Francus legibus Madrilianis per omnia ſatisfecerit, ac Franciſcus Sfortia ſe ſuamque cauſam conſtitutis à ſe Iudicibus commiſerit. Tum Hieronymum Moronum, intimum Sfortiæ Conſiliarium, pro coniurationis mulcta acceptis viginti millibus aureorum, carcere dimittit; quem exinde Borbonius, ingenio eius delectatus, inter ſecretiores admiſſum, admodum euexit.

Moronus mulcta viginti millium aureorum redemptus, deinceps Borbonio in pretio fuit.

Hac æſtate vigeſimo quinto Iunij Spiræ Nemetum fit Conuentus Germaniæ Principum, in quo Cæſaris recitantur litteræ, menſe Martio Seuilliæ ſcriptæ, quibus promittebat ſeſe breui in Italiam coronationis cauſa profecturum, acturumque cum Pontifice, futuro Concilio locus tempuſque deſignaretur, in quo certum de religionis dogmatibus declarari poſſet.

Scribit Cæſar Germanis ſe curaturū, Synodus Eccleſiaſtica vt indicatur.

Sub idem tempus 18. Iulij Margareta Auſtria Belgij Gubernatrix Edictum promulgat carptim in hunc ſenſum. (Extat inter diplomata Flandrica & Gallica impreſſa
„ Gandaui 1559. apud *Vanden Steen.*) Pro Cæſare omnibus noſtris fideli-
„ bus, &c. Quandoquidem, non obſtante Edicto anni 1521. contra Luthe-
„ rum eiúſque fautores, paſſim ſerpat malum, quiéſque publica turbetur,
„ hinc eſt quòd ordinamus & præcipimus, ne quiſquam conuenticulis
„ quibuſcumque, vbi priuatim de Scripturæ intellectu conferatur, inter-
„ ſit, & neque domi ſuæ nec alibi quidquam dicat faciátve, quod ſimpli-
„ cem populum à reuerentia Sacramentorum, honore Deiparæ vel alio-
„ rum Sanctorum, à ſuffragiis pro defunctis, ieiuniis, aliiſque quæ Eccle-
„ ſia præcipit ex vſu & traditione Chriſtianæ fidei obſeruanda, vlla ra-

Edictum in Belgio contra hæreticos moderatiſsimum.

1526 tione diuertat aut diſtrahat, ſub pœna pro prima vice cùm quis de eo «
cum ventilatione cauſæ apud Senatores fuerit conuictus, viginti flore- «
norum Carolinorum; pro ſecunda, quadraginta; pro tertia vice octogin- «
ta ſimilium florenorum, vel ſi eos ſoluere non potuerit, ſub pœna per- «
petui exilij. Nihilominùs committentes Senatoribus loci prædictam «
pœnam augendi vel minuendi, vel alterandi poteſtatem, prout eis vi- «
ſum erit. Datum Mechliniæ 17. Iulij anno 1526. Signatum pro Cæſare «
in ſuo Cònſilio, L. Du Blioul. Hoc anno Ludouico Hungariæ & Bohe- «
miæ Rege 29. Auguſti, ætatis anno vigeſimo à Turcis cæſo, maior Hungariæ pars ab iiſdem occupatur, in vtroque Regno ſuccedente Ferdinando Cæſaris fratre, qui Annam Ludouici ſororem vnicam matrimonio ſibi iunxerat. Hoc anno Kal. Februarij Vltraiecti Knifio prorogatur Conſulatus prȩter morem, additur Ioannes Walanus. Sub Kalend. Martias Epiſcopus ex Tranſiſulanis proficiſcitur in Germaniam, manſitque ibi menſes plus ſex; intereà plebs agit omnia pro libito, Clero eam mitigante, vti poterat. Demum Epiſcopus ſeptimo Idus Nouembris Vltraiectum venit, magna Ordinum lætitia exceptus. Sed mox tertio Idus Nouembris ſubito morbo correptus ſecedit Doreſtatum, Vicarios relinquens Præfectos vrbis Iacobum Mindenum & Erneſtum Ameron-gum. Mindenus, quòd cognatos in rationibus diſquirendis damnum ſenſuros videret & ignominiam, octauo Idus Decembris Tribunos conuocans, ſuadere conatur, vt rationibus diſcutiendis iam tandem ſuperſedeant, ſatis inde turbarum hactenus ortum. Quod plebs reſciſcens, biduo pòſt contra Mindenum armatur, circa Pontem fullonum mole lignea congeſta. Sed dum nocte ab eodem Mindeno armis diſperguntur, poſtridie multi eorum proſcribuntur; duo in vincula coniecti & pænè ſub carnificis ictu conſtituti, tamẽ etiam ſolo exſilio vnus, & alter poſt anni carcerem graui ære mulctatur. Sub initium anni 1527. Papa

Pro prima vice mulctentur 20. florenis, pro ſecũda 40. pro tertia 80.

Cæſo à Turcis Ludouico Hũgariæ Rege, Ferdinandus Cæſaris frater iure vxoris ei ſuccedit.

Epiſcopo Vltraiectum reuerſo, nihilo ſunt Vltraiectini quietiores.

Auctor noui tumultus Mindenus, ne cognatorum ratiocinia ampliùs diſquirerentur.

1527 ſpe pacis cum Cæſare ineundæ planè abiecta, expedita re pecuniaria ac frumentaria, Confœderatorum ſe copiis iungit: ad quos cùm Francus Vaudẽmontij Comitem mediocribus cum copiis miſiſſet, Regnum Neapolitanum inuadunt. Capiunt Salernam, Molem Caietanam, Caſtellomarinum cum arce, Turrim Græcam, Surrentinum, Sicillianum, Tallocotium, cum aliquot aliis caſtellis & oppidis, adeò vt Hugo Moncada, qui Neapoli pro Cæſare in præſidio erat, hoſtibus ad portas vſque excurrentibus, contrà exire non auderet. Verùm hic Confœderatorum ardor, Pontificis pro parte culpa, citò refrixit. Eius enim tarditate commeatus ac pecunia exercitui ſtatim deficere cœpit; qua de cauſa Piperum vſque retrocedere coguntur. Impediebat & rei ſucceſſum, quòd Francus non ea quæ promiſerat auxilia ſubmitteret. Veneti quoque his rebus

Franci & Confœderati primo impetu multa oppida & caſtella Regni Neapolitani capiunt.

Hinc tardiùs eorum res ſuccedunt.

rebus perſpectis, in numerandis militi ſtipendiis tardiores erant facti. 1527
In tempore igitur Pontifex, mutato animo, cum Cæſare (qui eum ſummopere vrgebat) tranſigere ſtatuit, planè de Francorum ac confœderatorum rebus deſperans. Erant tum Romæ, à Prorege Lanoio miſſi Faramuſca ac Serenonius, qui cum Pontifice in octo menſes his legibus inducias fecêre, vt meliori opportunitate in pacem mutarentur: ,, Pontifex pro ſtipendiis Cæſarianorum militum ſexaginta aureorum millia ſoluito. ,, Cæſari ius Regni Neapolitani, ac Pompeio Columnæ veterem dignitatem locumque reſtituito. ,, Franco Venetiſque intra certum tempus admittendarum induciarum ius eſto: quod ſi fecerint, Cæſar Germanos milites in Italia bellantes dimittito; ſin minùs, Pontificis ſaltem nec Florentinorum fines intrare permittito. ,, Prorex Lanoius Romam legibus firmandis venito. His ſubſignatis, terreſtres naualeſq; copiæ vtrimque reuocantur, capta loca reſtituuntur; Pontifexque copias omnes dimittens, incautè, nimis citò ſe exarmat. Exiſtimabat enim Borbonium, auctoritate Lanoij motum, nihil iam auſurum, maximeque Faramuſcam cum Pontificia pecunia ad Borbonium profectum milites facilè placaturum.

Induciæ octo menſium Pontifici à Lanoio dantur, hac lege, ſexaginta aureorum millia ſoluat.

At longè ſecùs res accidit. Nam cùm pecunia bimeſtre ſtipendium non excederet, parui id milites Præfectique facientes, in belli propoſito perſtitêre, agrúmque Bononienſem vaſtantes, deinde Romam verſus mouerunt. Quod videns Vaſtij Marchio, qui cum Borbonio erat, eo deſerto, in Regnum Neapolitanum ad Proregem Lanoium contendit, vtroque Borbonium inducias contemnere ægerrimè ferente. Bis enim hac de cauſa à Prorege miſſi ad eum nuntij ferè fuerant à militibus interfecti. Quare tertio Aprilis Lanoius Romam profecturus Florentiæ conſtitit, vt cum Borbonij Legatis de induciis præſens ageret, multa interim magnáque Pontifici nimis credulo pollicitus.

Borbonius paruam reputās ſummam à Pōtifice ſubmiſſam, cōtempto Lanoio, vbilominùs Pontificis ditiones vaſtat.

Sed tandem Pontifex videns Borbonium ſe & Lanoium contemnere, ac vigeſimo ſexto Aprilis ſine tormentis impedimentíſque expedito cum exercitu ex agro Aretino rectà Romam contendere, vrbis curam Rentio Ceriti committit; Romanos verò ad arma alacriter capienda, pecuniámque, qua miles conſcriberetur, conferendam adhortatur. Sed cùm lentè hæc adminiſtrarentur, rebus omnibus ad vrbis defenſionem adhuc imparatis, Borbonius quinto Maij in eius conſpectum caſtra locat, poſteróque die ipſa aurora oppugnationem aggreditur: dumque Germanos frigidiùs pugnam ineuntes animaturus, arrepta ſcala inter primos aſcendens, pugnam orditur, ſclopetorum globis per cerebrum ac femur adactis, mortuus concidit, Philiberto Challonio, Aurantij Principe, iuxtà aſtante, ac longiori veſte cadauer, ne Ducis morte miles perturbaretur, tegente. Cúmque eo cadente, per duas horas veterani acriter pugnaſſent,

Cum expedito exercitu ſine tormētis Borbonius Romam verſus mouet.

Arrepta ſcala inter primos mœnia Romana conſcendens, Borbonius occiditur.

 tandem

1527 tandem Germani & Hiſpani in ſuburbium, deinde in ipſam Vrbem irrupêre, deſideratis cum Borbonio mille circiter viris, interfectis verò tam in oppugnatione quàm irruptione, quatuor Romanorum millibus. Diuina ac humana militum libidini ceſſêre, in omnem ſexum ætatémque omni libidinis, ſæuitiæ, ac cruciatus genere ſæuitum. Pontifex Clemens in Arcem S. Angeli fugit; vbi per integrum obſeſſus menſem, fruſtráque auxilium à Confœderatis expectans, tandem cum Lanoio (qui Senis erat) ac Aurantio, quem veterani loco Borbonij Ducem ſalutarant, Vaſtio, Moncada, ac Alarcone, qui Neapoli Romam aduolarant, his legibus ſexto Iunij tranſigit: Pontifex in ſtipendium Cæſarianorum militum conſtitutis temporibus quadringenta millia aureorum nummûm perſoluito, ac ſtatim decem millia præſentato. Cum tredecim Cardinalibus in Mole Hadriani (nunc Arx S. Angeli) cuſtoditor, donec prima pecuniæ penſio ſit perſoluta, tum Neapolim aut Caietam proficiſcitor, expectaturus Cæſaris Decretum. Exinde Alarco cum tribus Germanorum ac totidem Hiſpanorum ſignis arcem ingreſſus, Pontificem cum Cardinalibus arctè cuſtodit, ceteros omnes dimittit. Cum Vaſtio ac Moncada Romam venerant Hiſpani ac Germani, qui in Regno erant Neapolitano, abiectíſque Ducum imperiis, nil miſeræ Vrbi reliquum fecêre. Graſſabantur enim in ea octo millia Hiſpanorum, duodecim millia Germanorum, quatuor millia Italorum peditum: quos cùm Lanoius ac Vaſtius educere conarentur, à ſeditioſis ad cædem quæſiti, ægrè effugêre; manſitque in Vrbe ſuo viuens arbitrio impius miles circiter octo continuis menſibus, peſte inter eos nequidquam inſigniter graſſante. Memoratu dignum eſt quod Cochlæus huius temporis Scriptor his verbis commemorat, in Actis Lutheri hoc anno: Erat (inquit) tum Romæ Italus quidam, ſacco indutus, qui ante captam Vrbem ſæpè prædicauerat, graue imminere Vrbi exitium, niſi homines prauam vitam corrigerent, ac pœnitentiam agentes iram Dei precibus auerterent. Cumq; id ſæpè feciſſet magnis clamoribus in populo, comprehenſus, & in carcerem coniectus, ibique detentus fuit, donec Deus reipſa comprobauit, quod ille prædixerat. Dimiſſus verò è carcere à militibus, eis quoque prædixit, breue fore eorum gaudium ex illa præda. Cùm igitur euenirent ea quæ prædixerat, creditus eſt prophetiæ habere ſpiritum, Ioannis Baptiſtæ nomen habens, & vitæ inſtitutum ſequens. Hæc ille. Vigeſimo primo Maij huius anni naſcitur Cæſari Valliſoleti in Hiſpania filius, cui regenerationis hora nomen Philippi dedit: ob cuius natalem, dum ingentia per vniuerſam Hiſpaniam lætitiæ eduntur ſigna, litteris Mercurini Gatinariæ Cæſar Monocœi fit certior, captam à ſuis Romam, Pontificem cum Cardinalibus captiuum detineri. Recipit & paulò

Fœdè Roma vaſtatur à Cæſarianis.

Pontifex integro mēſe in Arce S. Angeli obſeſſus, tandem certis conditionibus tranſigit.

Cæſariani milites ad viginti quatuor millia, reiectis Ducum imperiis, ferè octo menſibus Romæ immanè graſſantur.

Vaticinia cuiuſdam tunc Romæ.

Naſcitur Cæſari filius Philippus Valliſoleti in Hiſpania.

paulò pòſt litteras ab Anglorum ac Francorum Regibus, petentes Pontificem in libertatem reſtitui. Sed eius rei negotium iam anteà Lanoio Cæſar per litteras ac Legatos dederat, quamquã reſtitutus in libertatem non ſit niſi poſt ſeptimum captiuitatis menſem. Quocircà fine menſis Iulij Cardinalis Eboracenſis ex Anglia profectus, tertia Auguſti Ambianum venit, ac cum Rege Franciſco, nomine Regis Henrici, fœdus contra Cæſarem facit; quo Francus peditem equitemque; Anglus menſtruam in ſtipendia pecuniam certam, ad confœderatorum Italorum caſtra ſe miſſuros pollicebantur, præfecto exercitui Foxæo Lautrechi Domino; qui cum iuſta manu in Italiam ad Confœderatos veniens, maioribus è Francia ac Heluetia ſubſequentibus copiis, pulſo Lodouico Lodronio, Boſium oppidum, deinde & Alexandriam, in poteſtatem redigit: tum poſitis ad Papiam ſeu Ticinum caſtris, verberataque tormentis arce, in vrbem, cæſo præſidio, captoque Duce, fine menſis Septembris irrumpit, António Leua, propter copiarum exiguitatem, Mediolani (vbi à Borbonio Romam proficiſcente fuerat relictus) manente. Non enim præter ducentos equites, ac tria peditum millia habebat. Atqui Romæ adhuc graſſabantur Cæſaris milites, donec Lautrechi irruptione excitati, cùm ſe abundè præda ſatiaſſent, inſuperque ſinguli duos à Vaſtio aureos accepiſſent, Ducum ſe imperiis ſubiicientes, Romam deſerunt. Obierat menſe Octobri Caietæ Carolus Lanoius Belga, Prorex Neapolitanus, ſucceſſitque illi Philibertus Challonius Aurantij princeps, admodum adhuc iuuenis, Hugone Moncada multæ experientiæ ſed duri ingenij viro, res cum eo adminiſtrante. Pridie Kal. Nouembris iterùm Cæſar cum Pontifice tranſigit: ſuperioribus tantùm „ conditionibus additum; pecunia, quæ in Hiſpania ad ſacrum erat col- „ lecta bellum, ac decimæ è ſacris vectigalibus collectæ, Cæſari cederent, „ eique in rebus Mediolanenſibus ac Neapolitanis non aduerſaretur; „ Oſtiam ac ciuitatem veterem, pignora Cæſari traderet. Circa finem anni claſſis Confœderatorum, diſputantibus Ducibus, Sardiniáne an Sicilia eſſet inuadenda, ingenti tempeſtate diſiecta, ac aliquot merſis nauibus valdè diminuta, cùm nil memoria dignum geſſiſſet, varios portus tenuit. Lotrechius quoque expectans, quis inter Cæſarem Regemque longæ, ſed arcanæ tractationis exitus eſſet futurus, in agrum Bononienſem, Parmenſem ac Placentinum, in hibernis militem diſtribuit; Cæſariani verò Germani in agro Romano, ac finibus Regni Neapolitani, hiemabant. Vltraiecti hoc anno is erat rerum ſtatus. Sexto Kalend. Iunij exules tentant nauigiis ſub portam Telonariam vrbem occupare, ſed fruſtrà. Inde decimo quarto Kal. Auguſti exules ad ſe purgandos, & Vltraiectẽſes ad eos accuſandos, Doreſtatum ſeu Wicam ab Antiſtite euo-

[margin:] 1527

[margin:] Ferit quoque Rex Angliæ fœdus cum Franco contra Cæſarem.

[margin:] Francus Papiam ſeu Ticinum recuperat.

[margin:] Lanoio Proregi Neapolitano defuncto, Aurãtij Princeps ſubrogatur.

[margin:] Claſſis Cõfœderatorum tempeſtate diſiicitur.

[margin:] Exules Vltraiectini fruſtrà vrbem occupare tentant.

1527 cantur, cognitioque cauſæ Tranſiſulanis datur. Intereà in ſpeciem agitur, vt cum Geldro (neglecto Burgundo, hoc eſt Cæſare) perpetua pax ſanciatur; nec minùs Buranus ſub idem tempus Epiſcopum Doreſtati inuiſit, poſt diutinum morbum quaſi valetudinem gratulaturus, pluresque dies cum ipſo & ciuibus feſtiuè tranſigit. Kalendis Auguſti Epiſcopus veritus ne quid Vltraiectini innouarent, eò proficiſcens, condicto à Burano equitatu, qui ſuo equitatui in itinere ſe iungeret, ingreſſis iam coquis & familia, ipſe circa Vechten pagum, portas ſibi clauſas intelligens, noctu plenus irarum in Ooſtbroeck diuertit. Miſſi ſunt Legati ex vrbe eo die & ſequenti, dimitteret externa auxilia, patere ſibi tunc portas: (equites auxiliares erãt ducenti, pedites quingẽti.) Ille hoc recuſabat. Et tandem, Agite, inquit, quando ita ſtat ſententia, omnia deinceps armis agenda erunt. Hinc factioſi miſſis tabulis cum Geldro tranſigunt, & Nonis Auguſti clauibus portæ Conſuli Vulueno vi extortis, poſtridie lucente aurora ducentos equites Geldros admittunt, & paulò pòſt adhuc equites centum & quinquaginta, & peditum cohortem vnam. Epiſcopus ad intercludendum vrbi commeatum oſtium Leccæ munit, præfectis Pilano Amersfortio, Pellito Buſcoducenſi, & Sombreno cum ducentis equitibus. Vtrimque in agro hoſtilia eduntur. Sed tribus menſibus elapſis, ita Epiſcopi opes ſunt acciſæ, vt iam debellatum eſſet, niſi ad externa auxilia reſpexiſſet. Itaque Florentium Buranum Doreſtatum euocat: apertè quod diu meditati erant, aggredi pergunt: ille celeriter Bruxellam contendit. Conuentus Scoonhouiam indicitur. Adſunt 17. Kalend. Decembris hinc Epiſcopus cum ſuis, illinc Comes Hoochſtratanus, Buranus, & alij; tandem tranſigitur his legibus: Margarita « Auſtriaca, Cæſaris nomine, octauo Kalend. Decembres in militares « ſumptus dabit Antiſtiti ſexdecim millia florenorum, ac in quinque « proximos menſes ſingulis menſibus quinque millia, quibus contra « Geldrum mille pedites ſtipendio ordinario Antiſtes alet. Intereà An- « tiſtes Diplomate à Summo Pontifice obtento, poteſtatem transferendi « ditionem Vltraiectinam ac Tranſiſulanam, in Cæſarem eiuſque ſuc- « ceſſores, procurabit. Quæ cùm innotuiſſent, non multò pòſt Amersfortij « Antiſtitis mediocre accipiunt præſidium; Gelder verò vt Vltraiecto, Rhenæ, ac Haſſelio, aliiſque oppidis à ſe occupatis proſpiceret, quòd tanto bello ſuſtinendo non ſatis eſſe in Martino Roſſemio auctoritatis cenſeret, Fredericum Meurſij Comitem cum noua peditum equitumque manu Vltraiectum mittit, eique Roſſemium parere iubet. Menſe Ianuario anni 1528. Burgis in Hiſpania Franciæ ac Angliæ Regum Legati bellum Carolo Cæſari indicunt, præſentibus Oratoribus Venetorum ac Sfortiæ. Hilari Cæſar fronte denuntiationem accipit. Sed Regis Angli

Epiſcopus Vltraiecto excluditur.

Hinc apertum, etiam contra Epiſcopum, bellum, aduocantibus ciuibus auxiliares Geldros.

Epiſcopus impar belli ſumptibus per Buranum cum Margarita Cæſaris ſorore tranſigit.

Amersfortij pro Epiſcopo faciunt.

1528

Legati Regum Franciæ & Angliæ, præſentibus Oratoribus Venetorum ac Sfortiæ, Cæſari bellũ indicunt.

Angli Oratore dimiſſo,reliquos cuſtodiri iubet, præfatus ſuos Oratores ab his in Italia detineri. Tum ab vtraque parte ingentes fiunt apparatus; motiſq; Lotrechius Francus Bononia caſtris, per Æmiliam Flaminiam ac agrum Picœnum in Regnum contendit Neapolitanum, captaque Aquila, ad interiora Regni Neapolitani progrediebatur,oppidis ac ciuitatibus paſſim deditionem facientibus, præſidiaque admittentibus; redegiſſetq; in poteſtatem vniuerſum cum vrbe Regia Regnum,niſi clàm numerante Cæſarianis Pontifice aliquot menſium ſtipendia, exercitus Germanorum, Hiſpanorum ac Italorum Roma deductus, Neapolim contendiſſet,ac ciuitates aliquot munitiores inſediſſet. Diſceſſere Roma decimo ſeptimo Februarij; delectúque habito, ex viginti quatuor millibus armatorum, vix duodecim millia peditum ac mille quingentos equites recenſuere;ceteros peſtis luxuſque abſumpſerat. 1528

Inuadente Franco Regnum Neapolitanum, ſic demum Cæſariani Romam deſeruere.

Antonius Leua, militem in officio retenturus, Mediolanenſes auro exhauriebat; inque extremam calamitatem coniectos, vrbem fortunáſque deſerere coëgiſſet, niſi educta præſidij parte Leucum recepiſſet, Muſſiniúmque eius Præfectum à Confœderatis ad Cæſaris partes traduxiſſet, adiutus ab eo pecuniæ ac commeatus non exigua copia;quem ob hoc beneficium Cęſar Leucij Marchionis titulo ornauit.

Mediolanenſium etiam res tunc anguſta.

Fine mẽſis Aprilis Lautrechius caſtra ad vrbem Neapolim communit, expectans Confœderatorum claſſem, quò vrbem terra maríque premerent. Intereà Cæſariani, qui Neapoli in præſidio erant, ſpem concipiunt opprimendæ claſſis Aurianæ, quæ in ſinu erat Salernitano, præerátque ei Philippus Auria. Conſcendunt Neapoli claſſem Hugo Moncada,omnium Prçfectus, Vaſtij Marchio,Cæſar Faramuſca, Aſcanius Columna,Princeps Salernitanus, Camillus Columna, Cruceus, Gobbius, Serenonius, ac clariſſimi quique Præfecti, cum mille veteranis Hiſpanis ſclopetariis, exceptis ordinariis claſſis militibus, ac ad hoſtem contendunt.

Claſſis vtrimque inſtructa.

Sed qui de eorum conſilio per fidos exploratores ante biduum præmoniti, acceptis à Lautrechio ſexcentis ſclopetariis omnia ad pugnam neceſſaria pararant. Congrediuntur in alto; emiſſóque prior Auria è ſua prætoria ingentis tormenti globo,vltra quinquaginta Hiſpanos occidit,vulnerátque plures. Tum Moncadę tormentum(quamquam rectè libratum exoneraretur)non tamen Auriæ tantum intulit detrimenti. Tandem Cæſariani virtute ſuperati, claſſem perdidere, Proceribus omnibus,quos nominaui,cum Præfectis in hoſtium poteſtate relictis, excepto Moncada & Faramuſca, qui pugnantes occiſi in mare ſunt deiecti, cum mille qui ceciderant militibus.

Cruentâ pugnâ claſſis Cæſariana à Confœderatis Duce Auria ſuperatur.

In Auriana claſſe tamen nullus ferè ſine vulnere diſceſſit, periereque quam plurimi;tam difficile fuit ſuperare veteranos. Exinde arctiùs Neapolis obſideri eſt cœpta,emiſſuſque vrbe magnus imbellium hominum nume-

1528 numerus. Litteras quoque ad Cæſarem, quibus terra maríque auxilium ac pecuniam petebant, deſtinauerant; ſed interceptæ, Lautrechio ſummis etiam difficultatibus implicato animum addidere. Laborabant enim Franci inopia aquæ, equitum, ac pecuniæ. Leui armatura equitum Cæſariani ſuperiores erant; ac proinde non ſemel ereptum Francis commeatum ac vinum ad vrbem detulerant. Orta etiam erat, iamque graſſabatur intra & extra vrbem peſtis, Germanorum maximè vtrobique negligentia. Lautrechius quoque fruſtrà militem & pecuniam è Francia expectabat. Intereà Antonius Leua, eductis Mediolano copijs, Papiam vi expugnat, omnibus Francis, qui intus erant, interfectis. E Germania verò Henricus Brunſwici Dux cum decem millibus peditum, ac ſexcentis equitibus, Cæſaris pecunia conductis, in auxilium Neapolitanorum profecturus, in agrum Veronenſem deſcendit, oppidaque aliquot capit. Sed cùm Antonius Leua aurum non expediret, ſumma verò per omnem Italiam eſſet rerum omnium ac præcipuè panis inopia; Germani, conuerſis ſignis, menſe Iulio in Germaniam rediêre, duobus millibus exceptis, qui cum Leua manſêre, omni Neapolitanis auxilij ſpe velut ſublata; nam & decimo Iunij Veneta claſſis viginti duarum triremium in ſinum Neapolitanum appulerat, impediens, ne quid ampliùs mari in vrbem adueheretur. Sed hoc rerum ſtatu ecce Andreas Auria, relictis Regis Franciſci ſtipendijs, Cæſari dat nomen, cauſatus inter alia patriæ ſuæ Genuæ libertatem à Franco opprimi, ac ad Sauonam omnem rei maritimæ mercaturam transferri. Expugnarant captiui Præfecti Cæſaris ægrum eius animum, promiſſa Genuenſibus libertate; ad quam confirmandam ad Cæſarem in Hiſpaniam virum nobilem Generalem Franciſcanorum miſerant. Quo reuerſo, his nomine Cæſaris cum Auria legibus conueniunt: Genua Cæſaris patrocinio libera eſto. Sauona Genuenſibus pareto. Quod olim Auria in Hiſpanos odium exercuit, obliuiſcitor. Auria Cæſari cum duodecim triremibus ſuis militato, eoque nomine quotannis ſexaginta millia aureorum in ſtipendium, cum Principatu Melphitano accipito. Poſt hæc Philippus Auria quarto Iulij cum ſua claſſe Neapolim deſerit, menſeque Auguſto Andreas Auria cum duodecim triremibus ſuis Caietam, quæ in Cæſaris erat poteſtate, venit; dimiſſiſque captiuis Proceribus, qui eum ad tranſitionem pellexerant, Cæſaris militare ſignum exponit, Regíque Franciſco torquem aureum cum inſigni D. Michaëlis remittit. Intereà peſtis ac nouus ille tum ex Veneris immoderatione, tum ex rupti aquæ ductus Poggij aquis in caſtris Francorum diebus canicularibus computreſcentibus, morbus adeò Francorum ad Neapolim caſtris graſſabatur, vt vix centum Lautrechio (præter rationem obſtinatiſſimè in obſidio-

Hinc Neapolis arctè à Confœderatis obſidetur.

Intereà Leua Papiam vi expugnat, omnibus Francis interfectis.

Andreas Auria, relictis Francis, ad Cæſarem inclinat, & quare.

Pactum Cæſaris cum eodem Auria, ſeu Doria.

Graſſatur in caſtris Gallorum ad Neapolim nouus quidam morbus, quo mortui ſunt plurimi Duces & milites.

obſidione perſeueranti) ſupereſſent ſani equites, pedites vix mille. De- 1528
cumbebat ipſe, vt & plures Proceres, grauiter, ac tandem Lautrechius, Vaudemontius, ac complures alij viri illuſtres moriuntur. Ægrotabat quoque vehementer Salutius qui Lautrechio in imperium ſucceſſerat, Nauarrus, ac Guido. Quare Hugo Maramaldus, qui cum Prorege Aurantio Neapoli cum imperio erat, Capuam, Puteolos, ac Nolam, eiectis Francis, recuperat. Non enim ſolùm Franci cum peſte, ſed & cum fame luctabantur. Demum mali magnitudine victâ peruicaciâ, noctecl àm caſtra Neapoli Auerſam mouent. Sed abitu à Cæſarianis percepto, inuaduntur ac ſternuntur. Capitur Nauarrus, ac cum eo clariores Præfecti multi. Salutius Auerſæ ſine commeatu incluſus & ipſe paulò pòſt ſe dedit, captiuúſque cum Ducibus detinetur, militi ſine armis diſcedendi copia facta. Et hic finis obſidionis Neapolitanæ. Prorex Aurantius, habita de his quæſtione qui duris temporibus aliquid contra Cæſarem erant conati, Fredericum Ducem Caietanum, ac Henricum Bouiani Ducem, cum quatuor aliis viris illuſtribus, publicè Neapoli in foro ſecuri percuti iubet. Menſibus Auguſto ac Septembri nihilominùs in Ducatu Mediolanenſi bellum à Confœderatis contra Cæſarianos acerrimè fuit geſtum. Adueniente enim è Francia iuſtis cum copiis Fani D. Pauli Comite, vltraque duodecim millia peditum ac bis mille quingentos equites adducente, Cæſarianis negotium faceſſebant. Antonius enim Leua octo millia tantùm peditum ac octingentos equites habebat; quibus copijs cùm ciuitates præſidiis eſſent firmandæ, Francis loco aperto par eſſe non poterat. Intereà Andreas Auria Genuam, eiectis Francis, in poteſtatem redigit, ac Cæſaris voluntate liberam eſſe iubet, arce menſe Octobri funditus diruta. Receperant Genuenſes & paulò antè Sauonam dignitatis ſuæ æmulam; cuius portum inutilem redditur i, lapidibus & ruderibus replerunt. Sub idem tempus Antonius Leua, vt militem aleret, Mediolanenſibus prohibet, ne quiſquam domi panem pinſat, nec molitum frumentum habeat, præter eos qui id iuris à ſe numerata pecunia redemiſſent (hi octo continuis menſibus tres ei aureos in ſingulos modios numerauêre) qua pecunia per totum ferè annum peditem equitemque Germanum ac Hiſpanum aluit, Inſubriamque miſerrima calamitate preſſam Cæſari ſeruauit, Italis peditibus intereà præda viuentibus. Hoc anno etiam feruebat apud Vltraiectinos bellum. Dies Epiſcopo & Tranſiſulanis à Burgundis Dordraci dictus erat, quibus Ducibus ad Kalend. Maias contra Geldrum gereretur bellum. Deſignati ſunt Buranus, Rennenbergius, & Schenkius; decreta ſedecim millia peditum, equitum ſeſquimille. Nec tantiſper quies. Nam mox circa Nonas Martias magna vi frumenti Vltraiectum à Geldro congeſta,

Cæſariani recuperant Capuam, Puteolos, ac Nolam.

Fräci morbo fameq́; fracti Neapoli diſcedunt.

Nihilominùs Fœderati apud Mediolanenſes bellum proſequuntur.

Genua eiectis Francis, & diruta arce, libera eſſe iubetur.

Graue tributum; ſed quo tamen Inſubria Cæſari ſeruata.

Feruet apud Vltraiectinos bellum, hinc Burgundis illinc Geldris auxiliantibus.

1528

Roſſemius Præfectus Geldrorũ Hagam-Comitis ſpoliat.

congeſta, recenſuit exercitum ad mille trecentos pedites. Ex quibus, paucis vrbi præſidio relictis, cum reliquis Martinus Roſſemius, copiarum Geldricarum Dux, Hagam-Comitis per medium hoſticum pergens diripit, tertioque die quàm Hagam profectus fuerat opimus ſpoliis, acceptiſque prætereà pro viginti adhuc aureorum millium perſolutione obſidibus, Vltraiectum regreditur. Circa idem tempus Schenkius in Trãſiſulanis, Bubile, præſidium Geldrorum munitum iuxta Campos, obſidet, & vi potitur; inde ad Haſſaliam caſtra transfert, tandemque multo ſanguine ea potitur. Quinto Kal. Iunij Florentius Comes Buranus caſtra è ſtatiuis Leccæ mouens in Velaniam, primò Amiſianum præſidium capit, inde tertio die Hattemum contendit. Vbi iunctus ei Schenkius ſimul oppidum obſidione premunt. Demum poſt octenos grauiſ-

Alia parte Burgundi multa loca munita Geldris adimunt.

ſimos inſultus deditione capiunt; & paulò pòſt Elburgani etiam ſe dedunt. Decimo ſexto Kal. Iulij Harderwica trinis caſtris à Burgundis ſeu Cæſarianis circumſeſſa oppugnatur, paucíſq; pòſt diebus & ipſa deditur. Intereà Vltraiecti omnia motu plena; miles pro ſtipendio tumultuatur, calices ſacri & alia dantur. Denique Kalend. Iulij, tribus fratribus in ſuburbio Inſulari (*de VVeert*) potiſſimùm auctoribus, qui portæ eius Præfectum longa ebrietate ſibi deuinxerant, & tunc cum ſuis planè vino obruerant, miles Epiſcopi eam portam manè ingreſſus, vrbem Vltra-

Auxiliares Epiſcopi Vltraiectum armis recuperant.

iectinam recuperat. Pedites Burgundi tantùm erant octoginta, equites ducenti quadraginta quatuor, reliqui Amorsfortij voluntarij & exules, in vniuerſum quadringenti. Pugnatum acriter in foro Boario, & vico Prætorio. Cæſi Geldri quadraginta duo, Amorsfortij tres deſiderati ſunt, capti Geldri ad centum pedites, qui ab equitatu Burgundico prohibiti à publico, intra hoſpitia ſua ſe continuerant. Reliqui milites in omnem partem dilapſi, & maximè per Telonariam portam euaſerunt. Pacati nominis ciuibus dictum eſt, Palatinum (Epiſcopi nomen) foribus inſcriberent; reliqui prædæ dati; ſenſerunt tamen & pacati nonnulli

Durauit direptio vrbis triduum.

damnum. Durauit direptio triduum. Sæuitum denique in nudos & omnibus ſpoliatos. Capti hi: Decani duo, ad S. Saluatorem & S. Petrum; Canonici plures; Conſulares, Fredericus Vochtius Conſul eo anno, Ioannes Huchtenbrouckius, Arnoldus Vuluenus, Godefridus Regius Prætor vrbis, Gerardus Semmius, & alij. Equeſtres, Gisbertus Varaus, Ioannes Wicanus Loripes; ciuium prætereà ingens multitudo. Decanus maioris Eccleſiæ pietate vxoris Vordij exulis latuit; & non multò pòſt Montfortium euaſit. Quarto Nonas Iulij Epiſcopus in vrbem

Duodecim capite puniti, plures capti.

venit; octauo Idus, populus in forum Boarium vocatus, Epiſcopo nouo iuramento obſtringitur. Sub 14. Kalend. Auguſti in foro Boario gladio admoti ſunt Godefridus Regius Prætor, Gisbertus Varaus, & alij tres.

12. Ka-

12.Kalend.eiuſdem itidem capite plexi Ioannes Wicanus Loripes Equeſter, & ſex alij; ſeptimus Petrus Coppius produci iuſſus, per foricam carceris portæ Catherinianæ euaſit. Poſtridie Epiſcopus Doreſtatum rediit, ſecum abducens Solmum Decanum ad D. Petri, Venrodium & Cunretorſium Canonicos, & Equeſtrem Huchtenbrouckium. Ex his Venrodius & Cunretorſius culeis inſuti crudeliter in Rhenum abiecti & ſubmerſi ſunt; reliqui vincti plures viginti, reſcripto Burgundico, antequam vlterius ſequiretur, ſubtracti ſunt. Tertio Nonas Octobris, pax inter Geldrum & Cæſarem Gorcomij, ac deinde alibi, promulgatur his „ legibus: Dux Geldriæ Carolus in perpetuum Francico fœderi renuntia„ to, cum Cæſare nouum perpetuumque inito. Cæſar, deductis præſidijs, „ Duci capta Geldriæ oppida reddito. Dux, eiuſque virilis tantum ſtirpis „ liberi è legitimo matrimonio procreati, Geldriam Zutphaniamque vt „ clientalia beneficia à Cæſare, legitimiſque eius heredibus, non vt à Cæ„ ſare, ſed vt ab Hollandiæ Comite ac Brabantiæ Duce, obtineto poſ„ ſidetoque. Deficiente legitima virili ſtirpe, Geldria ac Zutphania Cæ„ ſari, legitimiſque vtriuſque ſexus eius heredibus, relinquuntor. Si Dux „ mortuus filiam aut filias ex vxore reliquerit, Cæſar eiúſque heredes, „ eam aut eas recipito, pro dignitate educato, nubiles cum ſe digna dote „ viro nobili ac claro in vxorem collocato. Cæſar Duci præfecturam tre„ centorum ordinariorum equitum concedito, annuam quoque pecu„ niariam ad vitam penſionem trium millium florenorum perſoluito. Tanti fuit bellum Geldricum, quod annis quinquaginta per interualla tenuit, redimere. Porrò Vltraiectini quoque decimo tertio Kalend. Nouembris ſe Cæſari tradiderunt hiſce Tabulis iam tum 13. Auguſti con„ ceptis: Quoniam Carolus Geldriæ Dux, nullo iure nullaque legitima „ de cauſa, vrbem Vltraiectinam occupauit, ac ex ea bellum Antiſtiti „ Heinrico Bauaro intulit, occupatoque oppido Rhena, arce Horſtia ac „ Ema, vniuerſam ditionem Vltraiectinam ad grauiſſimarum exactio„ num ſolutionem coëgit, nullo in recuſantes, ſiue profani ſiue ſacri ordi„ nis homines, ſæuitiæ nec calamitatis genere omiſſo, adeò vt vniuerſam „ tandem prouinciam ſubegiſſent, niſi Caroli Quinti Cæſaris Duces ob„ ſtitiſſent, ac pedite equiteque adducto Geldrum repreſſiſſent: ne rurſum „ in eaſdem recideremus calamitates, ac aliqua ratione Cæſari de factis „ huius belli cauſa ſumptibus ſatisfieret, communi conſilio, liberaque vo„ luntate conſenſimus, ac tenore præſentium conſentimus, Heinricus Ba„ uarus Antiſtes noſter Cæſari Carolo, tamquam Brabantiæ Duci & „ Hollandiæ Comiti, pro ſe ſuiſque ſucceſſoribus vtriuſque ſexus legiti„ mis liberis cedat, inque perpetuam poſſeſſionem tradat vrbem Vltra„ iectum, Amersfortium, Rhenam, Wicam, reliquaque oppida, arces, caſtel-

1528

Canonici duo culeis inſuti, in Rheno merſi.

Pax cum Geldro ſancitur.

Tabulæ publicæ, quibus Vltraiectini ſuo Epiſcopo facultatem concedunt iuriſdictionem ditionis in Cæſarem transferendi.

Nota, Vltraiectina ditio tradita Cæſari, tamquã Brabantiæ Duci & Comiti Hollandiæ, non alio titulo.

1528 caſtella, ac munitiones Prouinciæ agrique Vltraiectini cum omni ap- "
paratu bellico, pagis, villis, prouentibus, cum iuriſdictione ſumma, me- "
dia, infima, mixta, ac denique vniuerſum abſolutumque profanæ iuriſ- "
dictionis imperium, ea ratione ac modo quo id præcedentes Antiſtites "
ſupra nongentos poſſedêre rexeréque annos, ac vt abſolutum decet Do- "
minum Principemque, cum vniuerſo Nederſticht (nempe Ouerſtichtij, "
id eſt Tranſiſulani, dudũ antè in Ianuario ſe tradiderant) nihil inde exci- "
pientes præter ſacram iuriſdictionem, ac annuos eius prouentus, qui An- "
tiſtiti eiuſq; ſucceſſoribus in ſempiternum ſarti tecti manebunt, quem- "

Epiſcopo relinquitur ſola iuriſdictio ſacra, eius prouentus, duplex Curia, & à Cæſare duo millia florenorum annua.

admodum Curia Epiſcopalis, quæ eſt in vrbe Vltraiecto, ac altera An- "
tiſtite digna in hac Prouincia, quam eliget. Ad hæc Cæſar Carolus An- "
tiſtiti Heinrico Bauaro ſingulis numerabit ad vitam annis duo millia "
florenorum, donec tot ei ſacerdotia procurarit, quæ dictam in ſingulos "
annos ſummam conficiant, eaque in perpetuum Epiſcopatus reditibus "
adiungi curarit: ſupplicantes & orantes Romanum Pontificem, hæc "
omnia ſua auctoritate approbare, confirmare, ratáque habere dignetur. "

Hæc primùm à quinque Canonicorum Collegiis, deinde ab Abbatibus, tum ab vrbis Senatu ac Nobilibus fuêre ſubſignata, ſigilliſque munita, ac tandem anno ſequenti à Papa Clemente 13. Kal. Septembris confirmata. Antiſtes ſuæ renuntiationis litteras 12. Octobris huius anni

Populus Vltraiectinus Cæſari ſacramentum dicit, hinc & Amersfortij, & alij.

cõſignauit, & Cæſaris Legato Antonio Lalaino Comiti Hoochſtratano die 13. Kalend. Nouembris ſolemniter tradidit; ac poſtero die populus Vltraiectinus Cæſari ſacramentum dixit, hinc 3. Nonas Nouembris Amersfortij, & non multò pòſt etiam Wicani & Rhenani. Hoochſtratanus, antequam Vltraiecto in Brabantiam rediret, Præfectum vrbis dixit Ioannem Erremondum; Conſules Henricum Verborchium & Petrum Merfeltium, Prætorem Ioannem Culenburganum. Menſe

1529 Aprili anno 1529. Alfonſus Daualus Vaſtij Marchio contra reliquias

Vaſtius cõtra reliquias Frãcorũ in Regno Neapolitano ſtrenuè agit.

Francici exercitus, eorumque Confœderatos, in Regno Neapolitano bellum geſſit, eóſque maiori oppidorum ac ciuitatum parte eiecit; ſed Calabros ac Apulos, defendente eos Melphi Principe Frederico Caraffa, ac Simone Romano (qui duo fortuitis caſibus his conatibus periêre) ſubigere non potuit. Intereà Fani D. Pauli Comes pro Francis in Mediolanenſi ditione bellum varia gerebat fortuna, fruſtrà conatus Genuam Sauonamque recuperare, ac cum ſuis Confœderatorumque copiis Mediolanum obſidere. Quare Papiam cum altera exercitus parte

Leua quoque ad Lãdrianum in Inſubribus Francos ſuperat.

proficiſcitur: quam cùm Menſe Iunio occupare iterùm conaretur, ab Antonio Leua iuxta Landrianum pugna ſuperatur ac capitur, cumque eo Ioannes Chaſtillonnius, Rangonius, Liniacus, Carbonius, ac aliquot alij clariores Præfecti, cum omnibus impedimentis ac tormentis. Qua

clade

clade territi Franci, vniuerſa derelicta Inſubria, in Franciam reuertuntur, Confœderatorumque Italorum animi ad pacem inclinari cœperunt. Exinde pax iterùm inter Pontificem ac Cæſarem vigeſimo nono „ Iunij Barcilonæ his tranſigitur conditionibus: Inter Pontificem & Cæ- „ ſarem pax perpetua eſto. Cæſar Alexandrum Medicem, tradita ei in „ vxorem filia notha Margarita Auſtriaca, Florentiam reducito, ac in ma- „ iorum auctoritate conſtituito. Vt Apoſtolicæ Sedi ſine fraude Imperij „ reſtituatur Ceruia, Rauenna, Mutina, Rhegium ac Rubercia, Cęſar ope- „ ram dato. Pontifex Cæſari Diploma de iuſta Regni Neapolitani poſſeſ- „ ſione concedito, niueique tantùm coloris equi tributum accipito. Pon- „ tifex ac Cæſar in Italia ad colloquium prodeunto. Cæſar Franciſci Sfor- „ tiæ rationem habeto, eiúſque cauſam Iudicibus non ſuſpectis commit- „ tito. Iurauitque Cæſar dicto die 29. Iulij ſolemniter Barcilonæ in has conditiones. Miſerat paulò antè Cæſar Margaretæ amitæ in Belgium ſummam abſolutamque poteſtatem tranſigendi cum Rege Francorum, liberandiſque eius liberis; id enim valdè vrgebant, Pontifex potiſſimùm & Angliæ Rex. Conueniunt Cameraci ſeptimo Iulij, hinc Margarita Auſtriaca cum Senatu Belgico, illinc Ludouica Regis Franciſci mater cum Conſilio Francico. Aderat ab Anglo Antiſtes Londinenſis ac Suffolciæ Dux, à Summo Pontifice Capuanus Archiepiſcopus, itemque parergôs Confœderatorum Legati. Poſt varias altercationes, rem maximè promouente Pontificis Legato, Nonis Auguſti hæ inter ceteras pu- „ blicantur conditiones pacis: Pax Madriliana, paucis mutatis, rata eſto. „ Contentus eſto Cæſar actione iureque quod ſibi tempore fœderis Ma- „ driliani ac anteà in Ducatum Burgundiæ, Comitatum Auxerroi & vi- „ cina, competebat. Rex reditu annuo mille librarum Viennenſium, quas „ in Salinas Ducatus Burgundię prætēdebat, cedito. Margaritam Auſtria- „ cam, eiuſque ſucceſſores, in perpetuum quoque omni tributo, quod in „ Salinas Comitatus Burgundiæ Rex obtendebat, liberato. Rex pro re- „ demptione duorum filiorum Cæſari vigeſies centena aureorum lilio- „ rum millia, puri puti auri perſoluito; mille ducenta millia, ante inſtantis „ Martij Kalendas, quibus Rex filios eſt recepturus; ducenta nonaginta „ millia nomine Cæſaris Regi Angliæ, redditis Cæſari ſyngraphis; & pro „ reſtantibus quingentis ac decem millibus, annuo reditu quinque ad „ centum, ſingulis annis viginti quinque millia ac quingentos, donec ſors „ ſoluatur, ſuper omnia bona Ducis Vendomi in Belgio & aliorum Fran- „ corum. His rebus perfectis Cæſar, dato Regi Diplomate, eum à pacis „ Madrilianę legibus liberum pronuntiabit. Sed Rex decimo quinto ante „ filiorum liberationem die ex Italia omnes milites reuocato, ac exaucto- „ rato; ditionem Heſdinam cum oppido, arce, ac tormentis Comitatui

1529

Noua iterùm leges fœderis inter Pontificem & Cæſarem.

Agente Pôtifice & Anglo, Legati Cameracum conueniunt ſanciendæ etiam paci Francicæ.

Demum his legibus fit pax.

Inter alia Frācus pro redemptione filiorum vigeſies cētena aureorum liliorum millia pendito.

Francus omni iure in Flandriam, Arteſiam, & Tornacũ, & viciſſim Cæſar in ciuitates ad Somonam ſitas cedito.

1529 Atrebatenſi reſtituito. Rex iterùm omni iure & prærogatiua quam in «
Flandriam, Arteſiam, Tornacum, Mortangam, Duacum, Inſulas, ac Or- «
ciacum allegare poteſt, libera voluntate cedito, eáque à prouocatione ad «
curiam Pariſienſem in perpetuum liberato. Ex aduerſo Cæſar iuribus & «
actionibus quas in ciuitates ad Somonam amnem ſitas allegare poteſt, «
abſolutè renuntiato. Leonora Cæſaris ſoror Regi nuptura, cum Regis fi- «
liis in Franciam proficiſcitor: dotem illi pecuniariam Madrilij promiſ- «
ſam Cæſar dato; cui Rex centum millia aureorum liliorum addet, nomi- «
ne ſex millium peditum quæ Cæſari ſe miſſurum receperat. Rex Rober- «

Ducatus Bullionius Epiſcopo Leodienſi adiudicatus maneto.

to Marcano auxilia nulla mittito, Ducatumque Bullionium à Cæſare «
Antiſtiti adiudicatum relinquito. Philiberto Challonio Aurantij Prin- «
cipatum reſtituito. Carolus Egmondius, Geldriæ Dux Cæſari reconci- «
liatus hoc fœdere comprehenditor. Hæc Nonis Auguſti acta, ſubſigna- «
ta ac ſigillis munita ante decimumquintum Septembris fuere publicata. Poſt receptos filios an Rex iſta omnia præſtiterit, dicetur anno ſequenti. Dum hæc Cameraci nondum eſſent tranſacta, Cæſar iter in Italiam parans, Proregi Aurantio ſcribit, omnibus in vnum coactis copiis, Pontificem Clementem ac Medicæos Florentiam vi aut amicitia reducat, ceteraque omnia, quæ Pontificij iuris eſſent, illi ſubigat. Aurantius ad Aquilam copias parans, fine Iulij Romam proficiſcitur, ac cum Pontifice de belli ratione, militumque ſtipendiis agens, certam ab eo pecuniæ ſummam, tormentaque aliquot accipit. Germanis in vnum coactis, Vaſtius cum Hiſpanorum peditatu expectabatur. Intereà Cæſar rebus omnibus in Hiſpania conſtitutis, vxore filioque Philippo bienni ipſis in Principem relicto, cùm integro ſeptennio in Hiſpania fuiſſet, onerariis ac nauibus longis mille equites ac nouem millia peditum imponens, Barcilone claſſem ſoluit, ac poſt quindecim dierum moleſtam nauigationem duodecimo Auguſti Genuam appulit, ſtatimque nuntium de pace Cameracenſi accepit, Felicemque Furſtenbergij Comitem cum octo millibus Germanorum peditum, ac mille equitibus pecunia ſua conſcriptis, aduenìſſe intelligit: qui apparatus Confœderatos Italos inſigniter terruit, maximè cùm à Franco Cameraci ſe deſertos viderent. Exceptis Venetis, omnes variis de cauſis Legatos gratulatum ad Cæſarem miſere. Ille Hiſpanos pedites in Inſubriam ad Antonium Leuam mittit, Germanos apud ſe retinet. Intereà Aurantius cum veteranis Italis ac Germanis decimo nono Auguſti Florentiam verſus mouet, in itinere Spoletum recipit. Florentini enim, pulſis eiectiſque Medicæis, populare Imperium induxerant. Eam iniuriam familiæ ſuæ factam Papa Clemens Septimus, inita cum Cæſare pace, eius auxilio vindicare cupiebat. Cæſar trigeſimo Auguſti Placentiam venit,

Iubet Cæſar Medicæos vi aut amicitia Florentiam reduci.

Cæſar ex Hiſpania venit Genuam.

Aurantius cum copiis Florentiam verſus mouet.

vt inde

vt inde Bononiam profectus cum Pontifice colloqueretur, reiectis 1529
Florentinorum (niſi Medicæos recepiſſent) ac Ferrarienſium Legatis. Aurantius cum copiis haud procul Peruſia conſederat; quo loco ad eum Vaſtius cum Hiſpanico peditatu venit; factaque cum Malateſta compoſitione, Peruſiam obtinuere, ac Pontifici reddidere. Decimo Septembris Cortonenſes Aurantio deditionem, perſolutis viginti millibus aureorum, fecere. Hos Aretini decimonono ſunt ſecuti. Fine Octobris Aurantius tormentorum inopia lentè progreſſus, ad mœnia Florentina caſtra ponit, ſtatímque conſpexit, eam ſe vrbem vnico exercitu expugnare non poſſe. Certatum eſt per totum menſem Nouembrem leuibus vario euentu prælijs: quo tempore Pontifex Bononiam profectus, Cæſarem poſt paucos dies eodem venientem ſummo cum honore ac gratulatione excepit. Tum Cæſar Franciſum Sfortiam eius ſe fidei ſiſtentem, ac Venetorum Legatos audit; annitentéque Pontifice, tandem cum vtroque vigeſimo tertio Decembris his conditionibus
,, tranſigit: Franciſcus Sfortia Cæſari nongenta millia aureorum num-
,, mûm perſoluito, dimidiam partem ante duodecim inſtantium men-
,, ſium finem, alteram partem intra proximum decennium: intereà Cæ-
,, ſari pignoris loco arx Mediolanenſis ac Comenſis maneto; qui eas Sfor-
,, tiæ primæ penſionis ſolutione facta, reſtituet, ac Ducale tum Diploma
,, addet. Veneti Rauennam ac Ceruiam Pontifici reſtituunto, iuris ſui in
,, his actione ſeruata. Veneti ante elapſum menſem Cæſari omnia, quæ
,, in Regno Neapolitano occuparunt, reddunto, duóque millia auri pon-
,, do ex veteris fœderis debito ſoluunto. Cæſari alia auri millia pondo nu-
,, meranto, quingenta ante decem menſium finem, reliqua fine anni. His capitibus firmatis, Cæſar ſtatim Sfortiæ non ſolùm Inſubriam, dimiſſis militibus, reſtituit, ſed etiam paulò pòſt ei cognatam Chriſtianam è Chriſtierno Daniæ Rege ac Eliſabetha ſorore, decimum agentem tum annum deſpondit. Veneti quoque extemplò Pontifici Æmiliæ ac Cæſari Apuliæ ciuitates reſtituêre. Hoc anno menſe Septembri nouum morbi genus, quod Sudorem Anglicum dixere, Germaniam & Belgium grauiter afflixit. Antuerpiæ tridui ſpatio quadringentos aut quingentos homines periiſſe teſtatur Eraſmus epiſt. 56. libri 26. Itaque cùm ſolemnem ſupplicationem Clerus, Senatus ac populus Antuerpienſis, ipſo die S. Michaëlis, placando Deo inſtituiſſet, ſubitò malum ſerpere deſijt. Hoc eodem anno negotium Religionis in Germania æquè erat afflictum. Dicam verbis Cochlæi: Fuit rurſus Spiræ celebratus Conuentus Principum. Nam & Turcarum tyrannus potentior iam erat, ſubacta Vngaria, captaque Buda; & maiori cum exercitu in Germaniam tendere dicebatur: & in Religione indies magis ac magis gli-

Tendit Cæſar Bononiam ad colloquium Pontificis.

Peruſia Cæſarianis deditur, & Pontifici redditur: hinc Cortona quoque & Aretium.

Pontifex ſummo honore Cæſarem Bononiæ excipit.

Pactum, Veneti Pontifici Rauennam & Ceruiam redderent, Cæſari ea quæ occuparant in Regno Neapolitano.

Sudore Anglicano quadringenti aut quingenti triduo Antuerpiæ moriuntur.

1529 ſcebat diſſenſio; Zuingliana enim factio & apud Heluetios, & apud pleraſque vrbes Imperiales, Argentinam, Conſtantiam, Vlmam, Auguſtam, Lutheranorum ſectæ iam præualebat. At Rex Ferdinandus nulla potuit contra Turcam à ſectis auxilia impetrare, niſi pacificè ac ſecurè agere in opinionibus ſuis eas permitteret. Neceſſitate igitur cogente conſenſit in publicum decretum, quo vnicuique quantum ad fidem & Religionem attineret, liceret ſic agere, vt de factis ſuis ſciret & Deo & Cæſari rationem reddere. Sed Cæſar illud decretum non probauit. Sub idem tempus librum Teutonicum edidit Lutherus de Bello contra Turcas; vbi defendit ſuum Articulum, Quòd præliari aduerſus Turcas ſit repugnare Deo; item, Quòd Deus & Turcam & Papam ſimili percutiat cæcitate; & ſimilia. Ex quibus denique factum, vt Turcarum tyrannus Solimannus, vaſtata Vngaria, Viennam caput Auſtriæ venerit die 21. Septembris, habens in exercitu ſuo quadringenta millia militum, circumdans vrbem ſexdecim caſtris per circuitum, quæ ad tria aut quatuor milliaria extendebantur; occupans præterea & pontem Danubij, & ſuburbia. Iuſſa fuerat vrbe excedere omnis imbellis turba, quæ magna ex parte in manus hoſtium incidit. Infantes diſſecuerunt medios; mulieres ac ſenes, quos in ſeruitutem abducere nolebant, perfoderunt palis, transfixerunt verubus, diſſecuerunt gladijs. Rex Ferdinandus fortiſſimo munierat vrbem præſidio, cuius ſupremus Capitaneus erat Illuſtriſſimus Dux Bauariæ Rhenique Palatinus Philippus. Hoſtes, qui bombardas magnas non aduexerant (quia vrbem ſubitò occupare intendebant) maxima vrbi præſidioque pericula intentabant cuniculis antriſque ſubterraneis, quibus vrbem velut penſilem faciebant, & impoſito puluere tormentario, eoque incenſo, terribiliſſimis fragoribus rupturiſq; muros demoliebantur. Vrbe magna ex parte muris nudata, fecerunt creberrimas oppugnationes, ſed inuictum præſidij robur ſemper cum damno eos repulit. Intereà Rex Ferdinandus, qui in oppido Lintz velut in ſpecula ad Danubium morabatur, magna vndiq; cōciebat auxilia, vt obſeſſis opem ferret, quorum magna pars in procinctu iam erat. Quod vbi animaduertit Turca, ſoluit obſidionem incenſis caſtris ſuis die decimo ſexto Octobris, & inglorius Cōſtantinopolim reuerſus eſt. Hæc Cochlæus horum pænè ſpectator. Sub idem tempus, (nempe 14. die Octobris,) Margareta Auſtriaca Belgij Gubernatrix promulgat Edictum, cuius hæc præcipua verba ſunt, ex Gallico tranſlata, vt ſunt impreſſa cum aliis Diplomatibus, Gandaui anno 1559. Cæſar ſuis fi- "delibus ſalutem. Tametſi contra errores & nouitates Martini Lutheri & " aliorū varias ediderimus Ordinationes, appoſitis certis pœnis gratioſis, " (vide ſuprà ad annū 1526.) nec tamen proficiamus; idcircò vltra ea quæ " ſupe-

Vt hæretici ſimul contra Turcam conferrēt, permittit eis Ferdinandus quæ frater paulò pòſt reuocauit.

Publico ſcripto conatur defendere Lutherus hinc ſuum Articulum, Quòd præliari aduerſus Turcam ſit Deo repugnare.

Obſidet Turca Viēnam Auſtriæ, & maximas etiam in imbelles edit crudelitates.

Actis varijs cuniculis fecerat Viennam velut penſilem.

Nihilominùs poſt quatuor ferè hebdomadarum obſidium Conſtantinopolim inglorius reuerti cogitur.

1529

Edictum iterùm Belgicum, quo venia fit hæreticis omnibus ante ſtatum diem errores ſuos eiurãtibus.

,, ſuperioribus Edictis à nobis conſtituta ſunt, præcipimus quatenus omnes in terris noſtris habitantes, vel conuerſantes, ante vigeſimum quintum Nouembris proximum, ad manus primarij Præfecti loci, vbi habitant vel verſantur, deferant omnes libros & ſcripta, quæ habent, dicti Lutheri aut aliorum opiniones continentia, ſub pœna confiſcationis corporis ſeu vitæ eius qui hoc facere neglexerit. Et tamen, vt omnes intelligant, nos neque vitæ neque facultatibus aliorum inhiare; moti miſericordia, & de ſpeciali gratia conſentimus, vt quicumque priuatim ſeu etiam publicè perperàm de Fide, de Sacramentis vel Eccleſię conſtitutionibus ſenſerint, ſi pœnitentia ducti ante dictum vigeſimum quintum Nouembris apud primarium loci Præfectum errores ſuos & perperàm facta eiurauerint, quòd nobis & Iuſtitiæ hac ratione per omnia cenſebuntur ſatisfeciſſe, ſaluo, quòd ante finem quindecim dierum proximè ſequentium, à Paſtore ſuo vel alio poteſtatem habente doceant ſe etiam Eccleſiæ Catholicæ eſſe reconciliatos; ijs tantùm exceptis qui ſemel in gratiam recepti iterùm lapſi ſunt, aut qui in vinculis detinentur, aut quorum lis pendet, qui corrigentur ſecundùm ſua delicta, eorúmque exigentiam. Datum Bruxellæ decimo quarto die Octobris anno 1529.

Excipiuntur tamen hi qui relapſi ſunt, aut nunc in vinculis detinentur.

Hac hieme (vt diximus) ſedebat cum copijs Aurantius ad Florentiam. Intereà Bononiæ ad coronandum corona aurea Cæſarem per Pontificem Clementem neceſſaria inſtruebãtur: quibus paratis, eam Cæſari magna cum pompa impoſuit die 24. Februarij anni 1530. die natali Cæſaris (quo die & Aquiſgrani corona argentea fuit redimitus, & Rex Franciſcus captus) cùm ante biduum ferream Lombardici Regni coronam capite ſuſcepiſſet. Peracta coronatione Cæſar multos diuerſis ornat honoribus, ac inter alios Antonium Crouiacum Reuſſij Dominum Comitem renuntiat. Exinde in gratiam recipit Ferrariæ Ducem, ei Carpium oppidum, acceptis ſexcentis auri libris, in perpetuum beneficium concedens. Tum Mantuam venit, omnique magnificentiæ genere à Marchione Frederico excultus, eum ante abitum, dato Diplomate, Ducem creat. Pontifex fine Martij Romam reuertitur. Iam Francorum Rex Franciſcus omnia pararat, quæ ad recipiendos obſides filios è promiſſo fœderis Cameracenſis erant neceſſaria, Cæſariſque ſyngraphas ac pignora ab Angliæ Rege impetrarat. Itaque Anna Mommorancius, primus Curiæ Regalis Præfectus, mox menſe Ianuario huius anni cum auro ad Fanum Ioannis Luſij venit. Comeſtabilis verò Caſtellæ cum Regis filijs Fontarabiam, cuius mœnia allabitur amnis Toloſa, Galliam ab Hiſpania eò loci ſeparans. In hoc amne longa ſtabat nauis vtriuſque Regni ripam ferè contingens anchoris firmata. Hîc monetarij ab vtraque parte de auri natura diſputantes, idque examinantes

Coronatur Cæſar à Pontifice Bononiæ corona aurea.

1530

Varios variis ornat honoribus & titulis.

Fit apparatus rediπmendis Regis Franciæ liberis.

1530 (nempe ſinguli fruſtulum habebant vnius maſſę, de qua in fœdere conuenerant) tres ferè triuere menſes. Eò tandem deſcenſum, vt Franci ſummæ mille ducentorum millium, adhuc quadraginta millia addiderint. Tum demum auream monetam naui imponunt, traduntque Comeſtabilis Caſtellæ miniſtris; illi verò Mommorancio ſanos reſtituunt Regis Franciſci filios, ac ſponſam Leonoram: quos Rex, qui hactenus Burdigalis ſubſtiterat, ſummo cum gaudio ſuſcepit, ac ſub anni initium Leonoram in vxorem ducit, menſeque Martio corona aurea ad Fanum S. Dionyſij redimiri, ſolemneſque Pariſijs nuptias celebrari curauit.

Demum poſt trium menſium altercationem addenda adhuc erant quadraginta millia.

Ducit Rex Franciæ Leonoram ſororē Cæſaris.

Augebatur intereà indies Aurantij ad Florentiam exercitus, quòd facta per Italiam pace, non niſi hoc bellum Florentinum reſtaret. Vaſtius, qui trans flumen Arnum vrbem premebat, cum iuſta manu Florentia profectus, Empolim expugnat; Volaterras ter fruſtrà oppugnat. Florentini ab alia parte Ducibus Stephano Columna ac Malateſta, ante auroram Germanorum caſtra inuadunt. Sed Malateſta tardiùs ſubſequente, qui priores caſtra inuaſerant, multis trucidatis à poſterioribus in vrbem repelluntur. Poſt captam Monopolim Florentini commeatu egere cœperunt. Eius comparandi cauſa Ferruccius Florentinorum Dux cum iuſta manu Piſas profectus, copias augebat, vi commeatum in vrbem importaturus. Rebus omnibus paratis, cum copijs Piſas egreditur. Aurantius de eius aduentu ac viribus dudum certior factus, cum maiori manu obuiàm progreditur, ac in Piſtorienſibus montibus Ferruccium adeptus, prælium committit. Cumquè non Ducis, ſed equitis officio functurus, inter primos equum calcaribus incitat, bombardæ manualis globo traiectus cadit; Florentini tamen funduntur. Captus Ferruccius à Maramaldo priuatæ inimicitiæ cauſa occiditur; capitur & Ioannes Cæres cum pleriſque clarioribus Præfectis, cecidere è militum vulgo multi. Hac pugna fracti Florentini, cùm denuò caſtra Cæſariana inuadere ſtatuiſſent, Malateſta ſe ſecuturum negante, quòd res temeritatis plena eſſet, nihil eſt factum. Cumque ad ſeditionem res ſpectaret, prudentium interceſſione neceſſitati cedentes, quarto Idus Auguſti quatuor Oratores in caſtra ad Ferdinandum Gonzagam (qui Aurantio cæſo, Vaſtio ad Cæſarem profecto, ſucceſſerat) pro compoſitione mittunt, ac poſtero die his legibus conueniunt: « Florentini Cæſarianis militibus debita hoc bello ſtipendia perſoluunto. « Vrbis ſtatus è Cæſaris arbitrio intra tres proximos menſes componitor. « Libertas ſarta tecta maneto. « Omnium iniuriarum obliuio eſto. « Baleonius Malateſta cum duobus peditum millibus vrbis cuſtodiæ præeſto. « Medicæis patria ac bona reſtituuntor. « His ita tranſactis Cæſarianorum præſidium in vrbem admittunt, redeuntibúſque cum eis Medicæis, Reipublicæ munia commit-

Florentini obſeſſi commeatus inopia laborare incipiunt.

Pugna acris, qua Aurantius occubuit vincētibus tamen Cæſarianis.

Leges quibus Florentini Cæſari ſe tradunt.

committuntur; pauloque pòſt Cæſar Alexandrum Medicæum, è Pontificis voluntate, Hetruriæ Ducem renuntiat, tradita ei in vxorem Margarita filia notha. Tenente obſidione Florentina, Cæſar ad Comitia Auguſtæ in 8. Aprilis à ſe indicta erat profectus, venitque eò tardiùs, variis honoribus & pompis in itinere à Venetis & alijs detentus. Cæterùm quis fuerit ſucceſſus horum Comitiorum, iſtis verbis commemorat Cochlæus ibidem præſens: Die 15. Iunij in profeſto Corporis Chriſti Cæſar venit Auguſtam, ab omnibus ſolemni pompa exceptus. Illoq; adhuc veſpere, & altero die manè per ſuos egit cum Electore Saxoniæ aliiſq; Principibus Lutheranæ factioni adhærentibus, vt antiquo more irent ſimul cum Maieſtate ipſius aliiſq; Principibus ac Statibus Imperij in Proceſſione publica, qua deportaretur Venerabile Sacramẽtum Corporis Chriſti. Illis autem excuſantibus ſeſe, & multa obtendentibus, quę circa eam rem ſuæ obſiſterent fidei; petijt tandem, vt ſi nollent propter honorem Dei comitari, facerent ſaltem propter ipſum Cæſarem, vt Vaſalli & Principes Imperij. At nec ea ratione perſuaderi potuerunt. Vnde factum eſt vt Proceſſionis tempus vſq; in meridiem protractum fuerit. Cæſar verò nihilominùs vnà cum alijs Principibus ac Statibus Imperij, ſuiſque cum Proceribus Hiſpanicis Burgundiciſque, eam Proceſſionem deuotiſſimè ſimul & ſplendidiſſimè peregit. Lutheranorum verò contumaciam Cęſar ęgerrimè ferens, voluit, vt mox altera die cum ſaluo conductu abirent domum. Alij autem Principes, pacis & concordiæ auidi, ſupplicarunt eius Maieſtati, vt ſedata ira, daret eis publicam audientiam, iuxta tenorem Edicti per quod vocati fuerant. Sic die 20. Iunij incepta ſunt Acta publica. In proximo conſeſſu audientiam dedit Lutheranis Principibus, qui ex ſcripto fecerunt recitari fidei ſuæ Confeſſionem Teutonicè; quam & Latinam exhibuerunt, cuius architectus pręcipuus fuerat Philippus Melanchthon. Parant Catholici confutationem, oſtendentes Lutherum anteà longè aliter docuiſſe, exhibueruntque eam Cæſari, Cæſar Principibus Catholicis. Quibus cùm videretur leniùs reſpondendum, eáque omittenda, dum mutaretur confutandi modus, abierunt dies aliquot. Exhibitus deinde breuior modus, iterùm conſultatione Principum in diſquiſitionem venit, reſque vltra tres ſeptimanas extrahitur; gloriantibus intereà Lutheranis, Papiſtas obmutuiſſe. Tandem confutatio in publico recitata fuit, & multa vltrò citróque ſunt diſputata. Intereà Lutherus varios edebat libellos, quibus & Cæſarem Germanis, & Epiſcopos plebi odioſos redderet; & palàm Auguſtę prope curiam Electoris Saxonię vẽdebantur, in quorum vno inter cetera hæc ſunt: Non poſſum non ſollicitus eſſe pro paupere, miſera, derelicta, prodita ac vendita Germania. Poſt Lutheranos aliam quoque

1530

Alexandrum Medicæum Cæſar Ducem Hetruriæ renuntiat, dátq; ei vxorem Margaritam filiam notham.

Dux Saxonum Lutheranus cum ſuis recuſat cõmitari Cæſarem in Proceſſionè Venerabilis Sacramenti Auguſtæ.

Vehementer hinc commotus Cæſar, tamen tãdem adhuc eis dat publicam audientiam.

Exhibetur Cæſari Cõfeſſio, dicta Auguſtana, architecto Philippo Melanchthone.

1530 quoque fidei Confeſſionem exhibuerunt Cæſari Oratores quatuor ciuitatum Imperialium, Argentinenſis, Conſtantienſis, Memmingenſis, & Lindauienſis, qui ſectam ſequebantur Zwinglij. Quam Cæſar per eoſdem Theologos, qui Lutheranam confutauerant, confutari iuſſit: quæ confutatio publicè itidem recitata eſt. Cæſar diſceſſuris Lutheranis certos propoſuit Articulos in publico Receſſu; nempe, vt intra 15. diem Aprilis proximè futuri darent ſigillatum reſponſum, An per omnia cum ſua Maieſtate & cum aliis Principibus Statibuſque Catholicis in fide conuenire velint, nec ne. Item, vt intereà temporis nihil noui in cauſa fidei ſinerent in terris ſuis edi aut venumdari. Item, vt aduerſus Zwinglianos & Anabaptiſtas cum Catholicis conuenirent. Verùm illi eiuſmodi Articulos recipere noluerunt, & ſine concordia diſceſſerũt. Cæſar autem nihilominùs poſteà cum omnibus aliis Electoribus Statibuſque in generali Receſſu, vt vocant, firmiter concluſit, vt omnes conſtantiſſimè in priſca Maiorum ſuorum religione ac fide permanerent. Hæc acta ſunt Auguſtæ, & ſigillatim ſubſcripta die 19. Nouembris. Deinde diſceſſerunt omnes, Cæſar & Rex frater eius & multi cum eis Principes verſus Coloniam, alij domum. Hæc Cochlæus: qui ad annum ſequentem Lutheri calumniis reſpondens aſſerit, Receſſui huic ſubſcripſiſſe, ſiue per ſeipſos ſiue per legitimos Procuratores, quinque Electores, Principes alios Eccleſiaſticos triginta, ſæculares viginti tres, Abbates viginti duos, Comites & Barones triginta duos, ciuitates Imperiales triginta nouem. Et paulò pòſt, pridie Kalend. Decembris Mechliniæ è viuis decedit Margarita Auſtriaca Cæſaris amita, ætatis anno ferè quinquageſimo ſecundo, Belgicæ gubernationis circiter vigeſimo tertio; ſepelitúrque, vt iuſſerat, corpus Burgis in Hiſpania iuxta fratrem Philippum, cor Brugis Flandriæ apud matrem, Mechlinia, vt pàtria, ſibi viſcera ſeruante. Iuſtis pro dignitate ſolutis, Cæſar in eius locum Belgis præeſſe iuſſit ſororem Mariam viduam Hungariæ Regis, quam ex Auſtria Auguſtam perductam, in Belgium ſe proficiſcentem ſequi voluit. Nonis Ianuarij

1531 anni 1531. Ferdinandus Bohemiæ ac Hungariæ Rex, Cæſaris frater, Coloniæ Agrippinæ, præſente Cæſare, à maiori Septem-virûm parte Romanorum Rex renuntiatur, reclamante, facta obteſtatione, Saxone, omnibus Proteſtantibus, tertióque Idus Ianuarij corona Caroli Magni argentea Aquiſgrani magna cum pompa redimitur; Cæſarque publicis litteris edicit, eum omnes Imperio ſubditi pro Rege agnoſcant, recipiant, ac obediant, expreſsè eadem de re ad Saxonem omneſque Proteſtantes ſcribens. Decimo Nono Kal. Februarij, cùm ſe Aquiſgranenſes Romanorum Regi ſacramento obſtrinxiſſent, poſtero die Cæſar cum ſorore Maria in Brabantiam, Rex Romanorum in Auſtriam contendit.

Item aliam fidei confeſſionem exhibent Cæſari quatuor ciuitates Imperiales ex officina Zvvinglij.

Non recipiunt Lutherani Articulos à Cæſare in Receſſu præſcriptos.

Subſcribũt tamen iiſdem Articulis quinque Electores, Principes & Equites ampliùs centum, ciuitates 39.

Moritur Margarita Gubernatrix Belgij, ſuccedente Maria ſorore Cæſaris.

Ferdinandus Rex Romanorũ Aquiſgrani coronatur, fruſtrà reclamante Saxone.

Venit Cæſar cum ſorore Maria Hũgariæ vidua in Belgiũ.

Hunc

Hunc annum Cochlæus iſtis verbis proſequitur: Cùm Cæſar, aliíque 1531
Principes ac Status Imperij in generali Receſſu conſtanter concluſiſſent,
permanendum eſſe in antiqua fide ac religione Patrum, nihílque inno-
uandum ante Generalis Concilij determinationem, Lutherus, qui probè
ſciebat, quàm fortiter eſſent Electori Saxoniæ confœderati aliquot Prin-
cipes ac ciuitates ſectæ ſuæ, cœpit ferociſſimè proteruire, edens Teuto-
nicè libellos duos; quorum vnum inſcripſit, Gloſſam in prætenſum
Edictum Imperiale; alterum, Præmonitionem ad Germanos ſuos dile-
ctos. In vtroque ſanè proteſtatur ſe non ſuadere bellum aut ſeditionem,
» cùm interim nihil faceret ſtudioſiùs. In priori iſta habet inter alia: Ve-
» rumtamen cùm videam quòd hunc præcipuum articulum diabolus
» ſemper blaſphemat per ſuos porcinos Doctores, neque quieſcere aut ceſ-
» ſare poteſt; dico ego Doctor Martinus Lutherus, Domini noſtri Ieſu
» Chriſti indignus Euangeliſta, quòd hunc Articulum (Fides ſola, abſque
» omni opere, iuſtificat coram Deo) firmum atque inconcuſſum permitte-
» re debet Romanus Imperator, Turcicus Imperator, Tartaricus Impera-
» tor, Perſarum Imperator, Papa, omnes Cardinales, Epiſcopi, Sacerdotes,
» Monachi, Moniales, Reges, Principes, Domini, totus mundus ſimul
» cum omnibus dæmoniis, & debent inſuper habere ignem infernalem
» ſuper capita ſua, & nullam gratiarum actionem. Hæc Lutherus illo Tra-
» ctatu. Et Tractatu altero: Turca ſanè tam inſanus non eſt, vt contra
» ſuum Alcoranum pugnet aut inſaniat, ſicut faciunt diaboli noſtri Papi-
» ſtæ, qui contra proprium ſuum Euangelium furunt atque inſaniunt:
» atque per hoc faciunt Turcam purum ſanctum, ſe verò meros ac veros
» diabolos. Et rurſum: Omnia ſunt per Papæ aſinos obſcurata & oppreſſa:
» ſunt vtique aſini, & quidem magni, rudes & indocti aſini in negotiis
» Chriſtianis. Nam & ego vnus eorum fui, & ſcio me hîc veritatem dice-
» re. Iſta Lutherus. Pergit Cochlæus: Dum hæc in Saxonia fierent, ac gran-
de ad Lutheranæ ſectæ defenſionem conflaretur coniurationis fœdus
quorumdam Principum, Comitúmque & Ciuitatum, Cæſar verò in
Germania inferiore (vbi multas habet Prouincias hereditarias) occupa-
tus eſſet, apud Heluetios multis iniuriis vexabantur Catholici, maximè
à Bernenſibus & Tigurinis, qui ceteris erant potentiores. Vnde factum
eſt vt Quinque Cantones Catholici, nempe Lucernenſes, Vrienſis, Sui-
tenſes, Subſiluani, atque Zugenſes, communi decreto bellum Tigurinis
indixerint die quarta Octobris. Mox igitur, hac denuntiatione facta, ad
pugnandum ſeſe ex vtraque parte parauerunt. Die itaque vndecima
Octobris Tigurini, præmiſſo eorum Capitaneo cum cohorte vna ac ſex
bombardis rotatis, ipſi cum optimo quoque milite ac viginti bombardis
grandibus ſubſecuti, tranſcenſo Albi monte, prope Monaſterium quod

Lutherus innixus Saxoni & Fœderatis Principibus immēſùm furit.

Vocat ſe Euangeliſtam, proteſtaturq; contra Imperatorem, Papam, totumq; mūdum. ſimul cum omnibus dæmoniis.

Probare nititur Lutherus Papiſtas peiores eſſe Turcis, & meros diabolos.

Heluetij Catholici contra Tigurinos hæreticos ſe vexantes arma parant.

Cappella

1531 Cappella dicitur, tres Cantones Catholicorum, nempe Suitenſes, Zugenſes & Subſiluanos aggreſſi ſunt. Catholici autem, poſitis inſidiis, ſtatim poſt congreſſum retroceſſerunt, fugam ſimulantes. Mox verò valido cum agmine prorumpentes, Tigurinos in fugam verterunt, numeruſque cæſorum fuit ad mille quingentos. Repertus fuit in ea ſtrage & Zwinglius omnis diſcordiæ inter Heluetios auctor, & alij Apoſtatæ inſignes, nempe Abbas & Prior Cappellæ, Commendator Riſnacenſis, & alij; & ex ciuibus fortiſſimi quique. Alterum deinde prælium commiſſum eſt die decimo ſeptimo Octobris, iterùm Catholicis ſecundum, hæreticiſq; aduerſum. Nam Tigurini ſeu Turicenſes poſt acceptam cladem vocauerunt in auxilium Bernenſes, collectóque exercitu circiter triginta millia peditum proceſſerunt in campum, partitóque exercitu in duo agmina, Turicenſes verſus Zugam, Bernenſes verſus Lucernam profecti ſunt. Quinque autem Cantones Catholici, coniunctis viribus ad octodecim millia peditum habuerunt, congreſſiq; cum Bernenſibus circa fluuium quemdam, compulerunt eos in fugam: in fluuio autem perierunt quingenti, & cæſi ſunt in prælio ſeptingenti. Rurſus præliatum eſt die vigeſimo quarto Octobris. Tigurini enim ac Bernenſes accerſierant in auxilium Baſilienſes quoque & Schafhuſenſes, volebántque noctu in hoſtes imparatos irruere. Catholici non omnes erant ſimul. Lucernenſes enim propter Bernenſes ſeorſum habebant exercitum. Alij autem quatuor Cantones, intellecto hoſtium propoſito, albas camiſias ſuper arma ſua induerunt, vt noctu inter ſe cognitionis ſignum haberent. Inito igitur prȩlio, primum certamen adeò aſperum atque cruentum fuit, vt Catholici circa principia ad quintum vſque membrum ſeu ordinem cæderentur. Deo autem adiutore, vicerunt tandem, atque hæreticos in fugam compulerunt, cæſis ſex millibus eorum. Neque tamen quieuit ira hoſtium. Vltimo enim die Octobris in Vigilia omnium Sanctorum rurſus congreſſi ſunt Turicenſes contra quinque Cantones Catholicos, ſed nihilo feliciùs quàm priùs. Nam Catholici ſecunda hora noctis ſex millibus inuaſerunt eorum caſtra, cæſiſque quinque millibus hoſtium, reliquos qui non aufugerant, ceperunt. fuerant autem iiſce caſtris octo millia. Tandem intercedentibus multarum ciuitatum Imperialium Imperatoribus, hæretici concordiam cum Catholicis Quinque Cantonibus inierunt, Turicenſes quidem die 16. Nouembris, Bernenſes verò die 24. eiuſdem menſis; hac lege primaria, Singuli ſingulos abſque diſ-" putatione circa ſuam fidem quietos dimitterent. Hæc Cochlæus. Eo-" dem hoc anno circa Kalend. Octob. Chriſtiernus Secũdus, Daniæ Rex, exul exactuſque, cùm iuſta neque à Cæſare, neque ab alio Principe auxilia impetrare potuiſſet, conſenſu Cæſaris à Belgis mutuò accipit duodecim

Primum prælium, vincẽtibus Catholicis, vbi cæſus Zvvinglius, aliiq; mille quingenti.

Secundum prælium apud Heluetios, iterùm hæreticis aduerſum.

Tertium prælium, pugnantibus iam pro Tigurinis hæreticis non ſolùm Bernenſibus ſed & Baſilienſibus & aliis.

Cruentum ſanè prælium, tamẽ inclinante tandem victoria ad Catholicos, cæſis hæreticorum ſex millibus.

Quartum prælium itidem Catholicis proſperum.

Tandem pax ſancitur.

decim onerarias naues maiores, ac mediocrem pecuniæ ſummam, coa- 1531
ctiſque circiter decem millibus peditum, ac aliquot voluntariis, claſſi imponit, Norwegiamque verſus contendens, inde ſe Daniam amicorum ope facilè ſubacturum ſperabat. Appellit cum claſſe Anſloium, munitionémque Aggershuſianam deditione obtinet. Ex aduerſo adiuti à Lubecenſibus Fredericus Electus Daniæ, ac Guſtauus Sueciæ Rex, conatibus Chriſtierni facilè reſtitere. Nam propter hiemis ſummam ea in regione aſperitatem, agi ab vtraque parte parum potuit, nauibus non paucis tempeſtate deletis. Cuius belli occaſione factum eſt, vt ſumma annonæ apud Hollandos eſſet caritas. Lubecenſes enim Danis coniuncti Zontam clauſerant, nec Hollandos eam tranſire volebant, ægerrimè ferentes, quòd nauibus & milite eorum inſtructus Chriſtiernus nouum eis concitaſſet bellum; quamquam eò Regem Chriſtiernum redegiſſent, vt Anſloij muris incluſus, ſe defendere cogeretur, qui & non multò pòſt per ſpeciem compoſitionis in hoſtium claſſem cum paucis ingreſſus, cauſantium (ſed falsò, vt volunt) quòd leges induciarum violare eſſet conatus, Sundeburgi arci Holſatiæ munitiſſimæ captiuus includitur, in qua poſt annos vigintiquinque obiit. Tandem ſequenti Iunio Belgæ cum Danis ac Lubecenſibus Coppenhauiæ congregati, firmam æternámque pacem fecerunt. Tertio Decembris Cæſar in Germaniam profecturus, primùm Tornacum certis de cauſis contendit, ibique eo die Equitum Aurei velleris numerum, nouis aliquot adſcitis, ſupplet. Men-
ſe Ianuario anni 1532. Cæſar è Belgio Ratisbonam ad Comitia conten- 1532
dit; Kalendiſque Februarij Moguntiam veniens, Archipræſule ac Palatino petente, concedit, cum Proteſtantibus de pace agi liceat. Sed numquam res ad optatum finem perueniſſet, niſi Solymannus Turcarum Rex cum trecentis virorum millibus ad expugnandam Auſtriæ Viennam aduenire fuiſſet nuntiatus. Quare concedente Cæſare, vt ad tempus Generalis aut Prouincialis Concilij Proteſtantes ſine vlla moleſtia Religionis nouæ ritibus vterentur, communibus omnes conſilijs ac animis auxilia Cæſari contra Solymannum mittunt. Erant autem in Proteſtantium fœdere Germaniæ Principes ſeptem, Ciuitates viginti quatuor. His ſe non Religionis cauſa, ſed quòd Ferdinandum Rom. Regem creatum non probarent, Bauari fratres iunxerant; Rex quoque Francorum, qui apud Bauaros centum millia aureorum liliorum depoſuerat. Erat & eis operam pollicitus Anglus, qui repudiata Cæſaris matertera, Annam Boulainam ex ſe in adulterio grauidam vxorem ducere animo decreuerat. Ita Heuterus. Sed Cochlæus huius æui Scriptor in hunc modum narrat ad annum præſentem: Cæſar vt eiuſmodi motus conſpirationeſque ſectarum in Germania incruentis conſilijs reprime-

Auxilia Chriſtiernus Danus à Belgis accipit recuperando Regno, ſed nullo fructu.

Tandem Chriſtiernus ab hoſtibus in carcerem compingitur, vbi poſt aliquot annos obijt.

Conceditur à Cæſare Lutheranis ad tempus quies vt ſimul auxilia mittant contra irruentem Turcam.

1532 ret, atque compeſceret, indixerat Dietam, vt vocant, Imperialem, Spiræ celebrandam. Verùm vbi intellexit maximum Turcarum apparatum & exercitum appropinquare, tranſtulit eam Dietam Ratiſponæ celebrandam. Vbi cùm conueniſſent Cæſar Statuſque Imperij, Lutherani Principes cum confœderatis ſuis ſeorſum conuenerunt Sueinfordiæ in Franconia. Ad quos Cæſaris conſenſu profecti ſunt duo Electores, Moguntinus & Palatinus Rheni, vt cum ipſis tractarent de maturando aduerſus Turcas (qui iam cum maximis copijs in Vngariam peruenerant) auxilio, in Auguſtana Dieta promiſſo. Quantum hi apud eos profecerint, non eſt vulgo cognitum; retulerunt autem Cæſari Ratiſponæ. Intereà Turcarum tyrannus maximis cum copijs per Vngariam verſus Auſtriam, vt Viennam rurſus obſideret, contendebat. At Cæſar, miſſo illuc valido præſidio, feſtinatum, & iampridem Auguſtæ promiſſum auxilium exigens, è Burgundia quoque & ex Inferiori Germania egregium accerſiuit equitatum. Accurrerunt itaque plurimi vndique è Germania milites verſus Viennam: quorum omnium Dux & Imperator per ſeſe voluit eſſe Cæſar, qui Turcarum tyranno iam denuntiauerat ſuum aduentum, ad ineundum cum eo prælium. At Turca, qui totis viribus paruum circa fines Auſtriæ oppidum nomine Gynſam oppugnabat, multis diebus; cùm expugnare non poſſet, miratus præſidij virtutem, euocauit in colloquium oppidi Præfectum Regi Ferdinando fideliſſimum: qui vulneribus, laboribuſque & vigilijs confectus animi virtute Turcis admirationi ſpectaculoque fuit. Vbi cùm accepiſſet Turca, adueniſſe ipſum Cæſarem Viennam vſque, à qua nouem tantùm milliaribus diſtabat Gynſa, immemor addicti prælij, ſoluta obſidione turpi fuga retrò abijt, cùm eſſet alioqui bellicæ gloriæ auidiſſimus. Ne tamen impunè aufugeret, Cæſar ſeptemdecim millia Turcarum, qui populando moram fecerant, aſſecutus, internecioni dedit. Dimiſſo deinde exercitu, relicta Germania, in Italiam redijt; cùm paulò antè, moliente contra Turcas Cæſare, Dux Saxoniæ Ioannes Princeps Elector non longè à Wittenberga in loco venationis mortuus eſſet. Hactenus Cochlæus. Habuerat Cæſar iuxta Viennam in caſtris, vt nonnulli ſcribunt, ducenta ſexaginta hominum millia. At flos peditum centum millia, equitum triginta millia non ſuperabat. Dixiſſe Solymannus ad familiares fertur, non ſe temulentos Germanos, ſed Caroli fortunam reformidaſſe. Cæſar, cognito Solymanni regreſſu, in Italiam reuerti ſtatuit, quidquid frater Ferdinandus rogaret, Ioannem Vaiuodam Hungariâ eijceret; cui nil aliud tribuit, quàm vt Itali Auſtriacis iuncti, Duce Maramaldo, in Hungaria bellum gererent. Sed Itali in ſeditionem verſi, ad octo millia virorum, inuitis Ducibus, domum contendêre,

Cæſare agente Comitia Ratiſponæ, Lutherani Principes ſeorſim in Franconia conueniũt.

Intereà Turca cum maximis copiis iterùm verſus Auſtriam venit.

Occurrens ei Cæſar denuntiat ei prælium.

Turcarum Imp. relicta obſidione Gynſæ, turpi fuga retrò abit; cæſi palabundi Turcæ à Cæſare ad ſeptemdecim millia.

Dictum Solymanni Turcarum Imp de fortuna Cæſaris.

tendêre, reliqui cum Maramaldo manſere. Cæſar cum veteranis Ger- 1532
manis ac omnibus Hiſpanis, per Forum-Iulij Venetorumque ditiones
amicè ac pacatè incedens, Mediolanum peruenit, menſeque Nouembri
ad Ordines Imperij dat litteras, iubens pacem Ratiſponẽſem obſeruent,
fratremque Rom. Regem agnoſcant, ſibi neceſſariò ex Italia in Hiſpa-
niam proficiſcendum. Sub anni finem Cæſar ac Pontifex iterùm Bono-
niam conuenere, ſed in negotiorum communicatione non ſatis conſen-
ſere. Optabat Cęſar, Catharinam Medicæam Vrbinatium Ducis filiam
Franciſco Sfortiæ in vxorem daret; aſſerebat Pontifex, ſe eam Duci Au-
reliano Regis Francorum filio promiſiſſe. Tractabant tamen de nouo
inter ſe ceteróſque Italiæ Principes fœdere ineundo, quod demum an-
no 1533. die vigeſimo quarto Februarij (die Cæſari toties fauſto) perfe- 1533
ctum fuit. Comprehendebantur hoc fœdere Pontifex Clemens, Cæſar,
Rom. Rex, omnéſque Italiæ Principes, exceptis Venetis. Hi ad præſentis
Italiæ ſtatus defenſionem ſe inuicem obſtrinxere, exprimentes, quem
quiſque militum numerum ac quantum auri eſſet collaturus, ſi quis Ita-
liæ bellum intuliſſet, atque Antonium Leuam (quem Mediolani ma-
nere volebant) Confœderatorum Imperatorem nominant. Sub hoc
tempus (Cochlæo teſtante) miſſi fuerunt in Germaniam Oratores duo:
vnus à Papa Clemente, alter à Cæſare Carolo, qui Principibus ac Stati-
bus Imperij annuntiarent futuri Concilij Generalis celebrationem in
vna ex his tribus ciuitatibus, Mantua, Bononia, vel Placentia. Elector
Saxoniæ differt reſponſum, donec cum ſuis cõſultet in Conuentu Smal-
kaldienſi ſub finem Iunij habendo. Facta igitur ibi deliberatione, ſcri-
pſerunt reſponſum, in quo vbique prætulerunt Pontifici Cæſarem, fla-
gitantes vt in Germania celebraretur Concilium. Hæc & plura Coch-
læus. Quæ dum in Germania aguntur, Cæſar ſinceræ voluntatis ſuæ te-
ſtimonium Italis quoque præbiturus, euocata è Belgio Chriſtierna Da-
na, ſororis Eliſabethæ filia, eam Franciſco Sfortiæ in vxorem dat; Fel-
trio Vrbinatium Duci Soram reſtituit; Columnios Proceres magnis
donis proſequitur; Andreæ Auriæ Principatum Melfitanum confir-
mat; Mantuæ Duci Montferrati Marchionatus Diplomatis ſpem facit;
Ferrariæ Ducem, adiudicata illi Mutina ac Rhegio, ſuum paulò antè fe-
cerat; Venetos, reſtituto Sfortia, ſibi conciliarat; Pontificem, debellata
ſubactaque Florentia, ac deſponſata Alexandro Medicæo Margarita fi-
lia, ſibi deuinxerat. Atque in hunc modum rebus Italicis conſtitutis, ini-
tio veris Cæſar Bononia profectus Papiam venit, campoſque ſua vi-
ctoria, ac capti Francorum Regis, cæſique exercitus memoria nobilita-
tos, extanteſque adhuc Francorum caſtrorum reliquias, monſtrante
Vaſtio, ſummo cum gaudio inſpicit, pleneque de eius pugnæ occaſione,

Rurſum colloquuntur Pontifex & Cæſar Bononiæ in Italia.

Ipſi, Principeſq; Italiæ, exceptis Venetis, fœdus inter ſe ſanciunt.

Denuntiatur Germanis de indicendo Generali Concilio.

Cæſar antequam in Hiſpaniam traiiciat, omnes paſſim Italos ſibi beneficiis deuincit.

1533 *Cæſar Mediolanum, hinc Genuam, inde in Hiſpaniam trãſmittit.*

initio, progreſſu, ac ſucceſſu edoctus, Mediolanum venit. Sfortia arce egreſſus, eam Cæſari relinquit, in priuatam quam in vrbe habebat, diuertens domum. Hîc ſe venationibus, donec omnia ad profectionem parata eſſe ex Auriæ litteris didiciſſet, recreat. Tum Genuam profectus, in ſuburbanis Auriæ magnificentiſſimis hortis excipitur, pauloque pòſt claſſem ſoluens, haud procul Maſſilia ſuborto ſecundo vento in altum delatus, paucis diebus in Hiſpaniam appellit. Hac æſtate dictus Andreas Auria Cæſarianæ claſſis Præfectus, Coronem Græciæ ciuitatem, quam ſuperiori anno, eiectis Turcis, occuparat, Hiſpanorumque præſidio munierat, iuſta Solymanni claſſe obſeſſam liberauit, ac de rebus neceſſarijs recreauit, Turcarum claſſe in varias partes diſſipata, terreſtrem quoque obſidionẽ relinquere ijs coactis. Intereà Francorum Rex Põtificem omni pollicitationum genere demulcens, tandem pridie Nonas Octobres Maſſiliam pertrahit, ac poſteaquam admodum amicè inter ſe aliquamdiu communicaſſent, Catharina Medicæa Vrbinatium Ducis filia, inſpiciente ſummopereque lætante Pontifice, Henrico Aureliæ Duci Regis Franciæ filio natu ſecundo, qui poſteà patri in Regno ſucceſſit, nubit, eique decimum ſextum nondum annum ingreſſo mox prima nocte in amplexus venit. Menſe Nouembri Pontifex, rebus omnibus Maſſiliæ cum Francorum Rege ex animi ſententia peractis, Genuam, indeque terreſtri itinere Romam peruenit, hominibus variè de hac eius profectione & Catharinę nuptiis iudicantibus. Hoc quoque anno Henricus Octauus Angliæ Rex, repudiata Catharina Cæſaris matertera, cum qua per viginti annos coniunctè vixerat, filiumque qui paucis diebus vixit, ac filiam Mariam Cæſaris filio Philippo poſteà nuptam ſuſceperat, Annam Boulainam Reginæ Catharinæ pediſequam, ex ſe grauidam, in vxorem, vti credi volebat, acceperat, ac Londini quarto Kal. Iunij corona redimiri iuſſit. Peperit Anna ſeptimo Idus Septembris filiam Eliſabetham, quæ ſorori Mariæ in Regno Angliæ ſucceſſit. Anno 1534. die vigeſimo tertio menſis Martij Rex Angliæ Henricus ob dictum repudium, & putatitias nuptias nullis ſacris admonitionibus aures præbens, lata Romæ ſententia condemnatur, & Boulainæ coniugium adulterium eſſe pronuntiatur. Quare grauiſſimo contra Romanam Eccleſiam concepto odio, cùm nullam ſui vindicandi aliam conſpiceret rationem, reiecta Sedis Apoſtolicæ obedientia, per ſuum Parlamentum die tertio Nouembris edicit, Regem ſummum caput Eccleſiæ Anglicanæ omnes agnoſcant, capitis pœna his qui non parent conſtituta. In Germania Philippus Haſſiæ Lantgrauius, Auſtriacæ creſcentis potentiæ æmulus, ac dudum à Franco ad concitandum Cæſari in Germania bellum inductus, clàm hoc anno in Franciam proficiſcitur, acceptaq; à Re-

Auria inſignem cladem Turcis in Græcia infert.

Nubit Catharina Medicæa Pontificis neptis Henrico ſecundogenito Regis Frãcorum.

Henricus VIII. Angliæ Rex, reiecta vxore, cum qua 20. annos vixerat, iungit ſe Annæ Boulainæ.

1534 *Declarato Romæ, Boulainæ coniugium eſſe adulterium, Anglus publicè edicit ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ omnes agnoſcãt pœna capitis.*

1534

à Rege pecunia, negotium reſtituendi Vlrichi Ducis Wirtembergij, ante decennium à Sueuico fœdere pulſi, ſuſcipit. Cogit è ſuis ac ſociis pecunia Francica iuſtas peditum equitúmque copias, ac tribus locis Ducatum Wirtembergicum ingreſſus, maioréque parte in poteſtatem redacta, ad oppidum Laufenum, Ferdinandi Rom. Regis copias, quibus Philippus Palatinus præerat, promptioribus cæſis, in fugam agit. Sed menſe Iulio pax certis legibus, Vlricho reſtituto, componitur: quam ea conditione Cæſar confirmauit, vt Vlrichus eiúſque heredes Ducatum Wirtembergij ab Auſtriæ Archiduce beneficiario iure obtinerent, feminæque in eum non ſuccederent, ſed deficiente virili herede Ducatus ad Auſtriacos deuolueretur, tum certum peditum equitúmque numerum contra vrbem Monaſterienſem, quam Anabaptiſtæ, eiecto Antiſtite, occuparant, mitteret. Etenim dicti Anabaptiſtæ ob ſeditioſa abſurdaq; dogmata, è Flandria, Hollandia, viciníſque locis dudum pulſi, cùm in Weſtphalia magno numero conſediſſent, tandem qui Monaſterij erant, menſe Februario huius anni res ſuas ſatis ex animo procedere videntes, digladiantibus ibidem toto biennio inter ſe Catholicis & Lutheranis, vt numero aucti certiùs vim facerent, Coeſveldiam, Weſaliam, Warendorpium, ac Oſenbruggum ad ſuæ ſectæ homines ſcribunt, datum ſibi à Deo Monaſterij Vatem, qui rectam eius voluntatem hominibus exponeret. (Hic erat Ioannes Beukelarius ſartor Leidenſis Hollandus, paulò pòſt Rex ab iis conſtitutus.) Proinde quamprimùm Monaſterium ſe conferrent, nihil eis defuturum, ſed in ſumma rerum affluentia victuros. Lectis litteris clàm magno numero è dictis oppidis Monaſterium confluunt, ac ciuium diſſidio opportunè & prudenter vtendum ſtatuentes (ne ſe Lutherani anticiparent) meliori ciuium parte per ſeditionem pulſa, Rempublicam inuadunt, Senatum è ſuis legunt, opportuna vrbis loca præſidiis muniunt, ſacella, Nobilium ædes, ſimiliáque in ciuitatis circuitu diruunt. Tum templa eorúmque ornatum diripiunt, ac vt fanatici (diuino enim ſe Spiritu concitari iactabant) per vrbem diſcurrunt, horribilique eiulatu ad populum vociferantur, de præteritis pœniterent, ac diuinæ iræ flagella impendentia auerterent. Et poſt hæc ſubitò correptis armis, omnes vrbe pellunt qui rebaptizari nolebant, eorúmque bona inuadentes in prædam vertunt. Et quoniam non dubitabant, quin Antiſtes ſuis amicorúmque viribus Monaſterium eſſet oppugnaturus, ſcribunt Harlemum, Amſtelrodamum, ac ad aliorum oppidorum præ-
„ cipuos ſuæ ſectæ Præfectos, his inter cetera verbis: Chariſſimi fratres ac
„ ſorores, certiores vos facimus, à Deo nobis patefactum iniunctúmque,
„ ſinguli veſtrûm quàm primùm ſe inſtruant profectioni verſus nouam
„ electámque à Deo Ieruſalem. Tumultus enim horribilis toti inſtat ter-

Initia belli Germanici occaſione pulſi nuper Ducis Wirtembergij.

Reſtituitur idem Dux certis legibus.

Anabaptiſtæ Rempublicã Monaſterienſem inuadunt.

Pulſis omnibus qui rebaptizari nolebãt, ad reſiſtendum ſe inſtruunt.

Inuitant omnes ad fanaticam ſuam nouam Ieruſalem.

1534 rarum orbi, de qua locutus eſt Ieremias capite quinquageſimo primo, "
dicens: Fugiat è Babylone, qui animam ſuam ſaluam cupit. Plura non "
dico, ſed Dei nomine vobis præcipio, vt obediatis, ac opportunum tem- "
pus elabi non ſinatis. Nemini curæ ſit incredulus maritus, nec vxor, "
quemadmodum nec immorigeri liberi; opes ac diuitias, maritos, vxo- "
res ac liberos noua Ieruſalem abundè ac affluenter habet & dabit. Pro- "
inde nulla re vos onerate, præterquam auro, argento, panno lineo, veſte "
vna præcipuaque, ac commeatu, quo in itinere exiguo tempore egebitis. "
Curate autem vt ad dimidium milliaris præter Haſſelium iuxta Mon- "
tis Monaſterium, vigeſimo quarto Martij circa meridiem conueniatis, "
nec anteà nec poſteà. Si qui verò venire neglexerint, ſanguinis eorum in- "
nocens eſſe volo, eaque de re obteſtor. Subſcriptum erat, Emanuel. His "

Omnium eſſet copia, ſed tamen auro & argento & lineo panno, nulla re alia, ſe onerarent.

litteris in varias ciuitates ac pagos dimiſſis, conuenere vigeſimo primo Martij iuxta Hollandiæ oppidum Monikendamum onerariæ ſupra triginta varij generis, alter de alterius profectione ignari; niſi quòd ſingulis in nauibus vnus erat rerum conſcius, qui omnium ſe inſcium ſimulans, diuino prorſus Spiritu impulſos naues huc direxiſſe, famam ſpargebat. Id autem ſtulti imperitique lubenter credebant. Communicatis igitur conſiliis, eodem die naues ſoluunt, ac Swartewateram contendunt. Sed quòd ante vel poſt vigeſimum quartum Martij conuenire non debebant, vno die medio Sinu in anchoris quieſcunt. Intereà Tranſiſulani varijs locis de eorum aduentu certiores facti, ignarique quò tanta tenderet quídve moliretur claſſis, Ducibus Droſſardis Vollenhouio ac Geelmudano è proximis ciuitatibus ac pagis magna multitudine cum armis in vnum conueniunt, ac Swartewateram contendentes, deſcenſum Anabaptiſtis, niſi iuſtam aduentus dediſſent cauſam, impedire conſtituunt. Illi Deo fidentes, à nemine vim timebant, ac propterea in terram ſine armis pro parte deſcenderant. Quare facilè ab armatis capti, cùm aliquot Præfecti in tortura rei veritatem edidiſſent, armorumque ingens repertus numerus verba comprobaſſet, capite puniuntur, vulgo in nauibus retruſo ac cuſtodito, donec Bruxella à Principe Maria didiciſſent, quid de eis ſtatui vellet. Princeps interfici omnes iuſſit, qui ſectam eiurare nollent, ceteros minis oneratos nudos dimitti. Nautæ cum nauibus ſunt dimiſſi, quòd ignoraſſe ſe docuiſſent qua de cauſa eſſent conducti. Reperta eſt in claſſe auri argentiq; magna copia, lineæ telæ complures, aliquot millia lancearum pedeſtrium, gladiorum, ſclopetorum cum puluere tormentario, tympana quatuor, & ſigna militaria quatuor. Hoc auxilio fruſtrati Monaſterienſes, è vicinis ciuitatibus ac pagis auxilia contraxerunt, vt Cochlæus ſubducit, ad trecentos (necquidquam Antiſtite vias obſidente) ac populum Monaſterienſem partim metu, partim

Onerariæ ſupra triginta hominum fanaticorum ex Waterlandia illuc tendunt.

Inſigniter caſtigatur à Droſſardis Vollenhouio ac Geelmudano.

Omnes qui ſectam eiurare nolebant, interfecti ſunt, ceteri nudi dimiſſi.

1534

Quatuor Vates Monaſterienſes, creatis Senatoribus & Cõſulibus, ciues omnes vt occluſis tabernis ſe ad muniẽdam vrbem conferant, edicunt.

tim mendaciſſimis promiſſis in partes tractum, ad muniendam vrbem, propulſandoſque Antiſtitis conatus ſe conferunt. Erant autem huius factionis præcipui auctores Ioannes Matthæi piſtor Harlemenſis, Ioannes Beukelarius ſartor Leidanus, Ioannes Ghelanus, ac Ioannes Campenſis, qui ſe ſummi Dei Vates credi volebant. Hi è ſui ſimilibus Magiſtratum legunt viginti quatuor virorum, è quibus duo Conſules creabantur, Bernardus Cnipperdollius, ac Gerardus Cuipenbrouc. Ciues verò vno conſenſu omnibus occluſis tabernis, ad muniendam vrbem confluebant, cibum è publico accipientes. Primo die dabantur eis carnes recentes; altero, fumo induratæ; tertio, haleca, butyrum, caſeus. Hic modus obſeruabatur ſemper in ordinem rediens; nec ab opere domum ire licebat, niſi tertio quoque die ſemel, idque tempore pomeridiano, ſed ante tenebras redeundum erat. Nocte nemini abeſſe licebat. Singulis quoque diebus ſinguli Vates ad vrbis portas per continuam concionabantur horam, animabantque populum ad defenſionem nouæ Ieruſalem, ac Regni Sion. Premebat Antiſtes vrbem obſidione, ſed erumpit cum trecentis deuotis Retinctis eorum Dux, Vates Ioannes Matthæi Harlemius; ac Antiſtitis caſtra, illata clade non ſemel inuadit, ſpoliaque opima in vrbem refert. Quo euentu ex audaculo temerarius factus, quodam die cum triginta tantùm viris caſtra inuadit; pauciſque cæſis mox repellitur, ac cum maxima ſuorum parte interficitur, magno populi ſtupore, qui primum præcipuumque Vatem numquam à Deo deſertum iri, ſibi perſuaſerant. Sed in huius locum ſuccedit Ioannes Beukelarius Leidanus; qui nocte quadam è lecto euolans, nudus per vrbem diſcurrit, clamitans, Rex Sion adeſt; domumque reuerſus, mutum ſe per triduum ſimulat, ſcribens, Deum linguam ſuam immobilem tenere. Tertio die redditum ſibi linguæ vſum dicens, multa quæ ad belli ac politiæ ſtatum ſpectabant, ex diuina, vt dicebat, inſpiratione ordinauit. Tum prodit in publicum, ac vt ſinguli fortunas omnes in commune adferant, Deum iuſſiſſe ait, eum ſingulis neceſſaria liberaliter largiturum affirmans. Faber quidam ferrarius nomine Hubertus, liberiùs in hos Vates iocatus, ab alio Vate tormenti globo traiicitur, dicente, iuſſiſſe Deum ita faceret. Moyſaicis enim vtebatur verbis auctoritate plenis: Hæc dicit Dominus. Omnibus verò Edictis ac Statutis vitæ pœna tranſgreſſoribus erat conſtituta; periereque ſimiles ob cauſas, aut quòd clàm defectionem meditarentur, ſupra quinquaginta viros, Vatibus ſemper carnificum officio fungentibus. Octauo Kal. Auguſti nouus Vates, opere aurifex, nomine Ioannes Duſentſchuir Warendorpius, in publicum prouolat, feſtinanſque ad Ioannem Beukelarium Leidanum, magno populi confluxu, furenti ac inſanienti ſimilis, Deum iubere ait, Beukela-

Prabebatur cibus omnibus è publico, mira œconomia.

Vnus Vatũ in caſtra Antiſtitis erumpens, primò victor, poſteà victus cadit.

Fingit Vates alius iuſſiſſe Deum, omnes in commune facultates conferrent.

Tertius iactat, Beukelarium ſartorem Leidanum à Deo Regem conſtitui.

1534 rius in Dauidis Regnum ſuccedat, Principeſque terrarum omnes ob impietatem ſubigat, pijſque Regnum perpetuum conſtituat, tandem id Chriſto traditurus. Hac ratione Beukelarius omnium conſenſu Monaſterij Rex conſtitutus, Bernardum Rotman Interpretem ſuum nominat, ordinarios ſtipatores duodecim, Conſiliarios quatuor hos, Gerardum Boucbinder Swollanum, Bernardum Crechtinc, vtrumque Sacerdotem apoſtatam, Henricum Rec ac Gerardum Reninc ciues Monaſterienſes. Deinde & Magiſtratum mutat, bellique Præfectos pro arbitrio conſtituit.

Sumit ſibi Rex fanaticus ſtipatores duodecim, omniaq́ pro arbitrio conſtituit.

Poſtremùm conuocato vniuerſo populo ad publicam cœnam, quæ in cœmeterio ſummi templi apparabatur, conuenere hominum vtriuſque ſexus quinque millia, appoſitæque fuere primùm carnes fumo induratæ, tum recentes elixæ (Belgæ *Hutſpot* vocant) potus tantùm cereuiſia fuit. Abſoluta ferè cœna, aduenit Rex, nigra holoſerica amictus tunica; torques aureus à dextro humero ad ſiniſtri ferè lateris femur propendebat, appendebatque illi orbis terræ aureus à duobus tranſuerſis gladijs perforatus. Capitis eius tegumentum aurea ornabatur corona è puro puto auro, dextra eiuſdem metalli ferebat ſceptrum.

Rex omnibus dat cœnam veſtitu planè regio.

Deinde (verba ſunt Cochlæi) ſumpſerunt Rex & Regina placentas triticeas, quas fregerunt, aliiſque porrexerunt, dicentes: Accipite & manducate, atque annuntiate mortem Domini. Similiter & cantharum vini cum hiſce verbis: Accipite & bibite ex eo omnes, atque annuntiate mortem Domini.

O impios irriſores Cœna Dominica!

Sic & ſedentes poſteà, alter alteri porrexerunt ſub hiſce verbis: Accipe frater, aut ſoror, & comede ex hoc; ſicut Chriſtus ſe tradidit pro me, ita & ego me tradam pro te. Sic poſteà Rex quoque & Regina cum miniſtris ſuis, atque cum ijs qui ex vigilijs aduenerant, cœnam itidem celebrarunt aſſidentes menſæ. Peracta autem cœna, interrogauit Rex in genere totum cœtum, An parati eſſent omnes facere ac pati voluntatem Patris? Cunctis annuentibus, ait: Hæc eſt voluntas Patris, & hoc eius mandatum, vt aliquos veſtrûm emittam ad annuntiandum mirabilia eius quæ nobiſcum fecit. Deinde nominatim ex ſcheda legit eius Propheta, ſex qui irent Oſnaburgum, ſex qui Casfeldiam, & alios aliò. Hæc Cochlæus eius temporis Scriptor. Addit Heuterus, quòd cùm quædam concubinæ Regis (erant eæ numero tredecim) iſta non probaſſent, falſo obiecto adulterio capite punitæ ſint, ipſo Rege hanc eis operam dignante. Reliqua dicentur mox anno ſequenti.

Mittit ſuos Rex ad vicinas vrbes, ipſe ſe interim oblectās concubinis tredecim.

Hoc anno Romæ moritur Papa Clemens Septimus diuturno morbo tabefactus: ſuccedit Alexander Farneſius Romana familia natus, qui Paulus Tertius nominari voluit, Romanis lætantibus quòd pòſt tredecim Pontifices, ſpatio centum ac trium annorum, iterùm Romani generis Papam in D. Petri Sede ſecundo nonas Nouembris ſedentem vidiſſent.

Mortuo Clementi Septimo ſuccedit Paulus Tertius Farneſius Romanus.

Cona-

Conabantur intereà Anabaptiſtæ varijs Hollandiæ ac Friſiæ locis vires colligere, ac Monaſterienſibus auxilio proficiſci, ſed ſemper detectæ coitiones fuere. Ianuarij die vigeſimo quarto anni proximi 1535. Leidam 1535 Hollandiæ claram ciuitatem occupare voluerunt; ſed in tempore aperta *Fruſtrà tentant Anabaptiſtæ Leidam ſuam facere.* Magiſtratui proditione, armatæ ciuium tribus vi obuiàm eorum cœptis iuere; captiui gladio ac igne periere, feminæ aquis ſunt ſuffocatæ. In Friſia menſe Aprili Audecloоſteram occupant, muniuntque, ſed expugnati, cæſi ac puniti plerique ſunt, ceteri in varias partes diffugêre. Decimo Maij Amſtelrodami res in ſummo fuerat periculo. Ædem enim publicam ſeu Prætoriam occuparant, auxiliaque expectantes, contra ciues aliquamdiu defenderant, diſcurrentibus interim eorum fautoribus nonnullis per plateas, viris ac feminis partim nudis partim veſtitis, ac horrendum inclamantibus, Væ, Væ, Væ, pœniteat vitæ anteactæ, adeſt *Item Amſtelrodamum, vbi interfecti viginti octo, ceteri capti pœnas dedere.* poſtremus mundi dies; nouum Chriſti inſtat regnum; impij omnes (Catholicos indicabant) iam iam pœnas ſunt daturi. Sed tandem interfecti viginti octo, ceteri capti, aqua, igne, gladio aut laqueo periere: ex ciuibus etiam deſiderati aliquot, interque hos alter Conſulum. Turbarum architectus fuit Ioannes Ghelius, de quo ſuprà, Vates Monaſterio inter ceteros à Rege emiſſus, qui ſimulata pœnitentia, Bruxellæ gratiæ Diploma obtinuerat, atque eo tutus Amſtelrodami conſidebat. Is, cùm aliquamdiu ſclopeti continua exoneratione ciues irritaſſet, globo traiectus occubuerat. Harlemij etiam quidam eius ſectæ ædium tecta aſcendentes, è cælo conſilium ac cibum expectabant. *Harlemij quidam & alij huius ſectæ è cælo fruſtrà cibum expectant.* Idem & alij, qui proceras conſcenderant arbores, à Deo ſe extorturos perſuaſerant. Sed cùm in vanum aliquot diebus rogaſſent ac expectaſſent, fame deficientes penum inuiſunt. Non pauci ſtultitiæ pœnas dantes, capti, irriſi ac ignominia notati, ciuitatibus pulſi ſunt. Nec melior fuit eorum qui in alias partes miſſi fuerant, fortuna, de quibus ſic Cochlæus Auctor grauis eius æui: At miſeri (inquit) ac fanatici homines illi, etſi gratioſi primùm à ciuibus auditi atque recepti fuerunt, præſertim Warendorpiæ & Coſfeldiæ, tamen breue fuit gaudium eorum. *Warendorpiæ, Coſfeldiæ, Oſnaburgi & Suſati de fanaticis his ſumptum ſupplicium.* Epiſcopus enim, admoto milite, ſtatim compulit eos ciues, vt furioſos Prophetas in manus ipſius traderent. Oſnaburgi quoque mox qui eò venerant, comprehenſi fuerunt. Alij item octo qui Suſatum venerant, vbi compertum fuit quòd ſeditionem excitare intenderent, capti ac vltimo affecti ſunt ſupplicio. At qui Epiſcopo traditi fuerunt, tum liberè tum per torturas interrogati omnia intrepidè confeſſi fuerunt, ad mortem ita parati, vt ne vnus quidem ex ijs, oblata ſibi venia, reuocare aut agnoſcere ſuum errorem voluerit; vſque adeò validè afflati erant à ſæuo ac ſanguinario ſpiritu. Interrogati itaque de ſtatu ciuitatis Monaſterienſis, multa conformiter

reſpon-

1535 reſpondiſſe feruntur, quanta eſſet adhuc abundantia in auro, argento, alijſque pretioſis rebus; item in ſiligine, in hordeo ac lardo, in puluere tormentario. Ceterùm modicum ſupereſſe ſalis, caſeorumque & butyri: eſſe autem ibi adhuc bis mille ac ducentos viros armis ac bello validos, quibus ſenæ ſint vxores, ſingulíſque noctibus vigilare quingentos: Regem autem eorum expectare nouas copias ex Friſia & Hollandia; quibus receptis, vellet egredi, totamque terram ſibi ſubiugare. Hoc igitur modo extracta eſt obſidio vſque ad feſtum Natiuitatis Ioannis Baptiſtæ huius anni 1535. Tum verò per transfugam quemdam mon-

Monaſterium armis recuperatur, omnibus obuiis occiſis.

ſtrata eſt militibus via trāſeundi per aquam ad portam vnam quæ negligentiùs cuſtodiebatur. Per quam noctu ingreſſi milites, occiſis cuſtodibus, ſeſe ibi coniungentes, ac primo manè agminatim irruentes, quoſlibet obuios occiderunt. Deinde commiſſo prælio circa maiorem Eccleſiam, vbi munitiones ſuas habebant Anabaptiſtæ, victi ac cæſi ſunt quicumque arma portabant. Rex verò cum duobus præcipuis Conſiliarijs latitans in turre quadam, inde extractus eſt à militibus, multíſque menſibus in carcere cum alijs duobus reſeruatus, tandem dirum horren-

Rex Beukelarius & duo Conſiliarij capti, forcipibúſque candētibus diſcèrpti, è turri ſingulis caueis appenduntur.

di ſupplicij ſpectaculum factus eſt. Hęc Cochlęus. (nempe anno ſequenti die 22. Ianuarij Rex Beukelarius Sartor, & Conſiliarij duo Cnipperdollinchus & Crechtingus, forcipibus candētibus per horam integram vellicati necantur, extinctique caueis ferreis ſinguli illigati, è ſumma vrbis turri ſuſpenduntur, Rex etiam paulò ſublimior aliis.) Hoc eodem anno 1535. (pergit idem Cochlæus) optimi & doctiſſimi viri Ioannes Fiſcherus Epiſcopus Roffenſis & Thomas Morus ſupremus Cancellarius Regni aliquamdiu captiui, cùm neque diuortium neque defectionem Regis, qua ab obedientia Rom. Pontificis diſceſſit, ſeque ipſum ſupre-

Epiſcopus Roffenſis & Thomas Morus Cācellarius in Anglia capite truncantur, quòd nollent probare diuortium defectionémque Regis.

mum caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituit, approbarent, tandem ambo capite truncati, & vltimo ſupplicio publicè affecti ſunt. De quorum ſane paſſione (loquitur idem Cochlæus) ſcripſit quidam in hæc verba: Sexto Nonas Iulij obtruncatus eſt in Britannia Thomas Morus, non minorem conſtantiam in iudicio & ſupplicio præſeferens, quàm iniquiſſimo Athenienſium Senatuſconſulto condemnatus Socrates; paucis diebus ante illum interfecto Epiſcopo Roffenſi. Sed & audi quod vincit omnem feritatem. Caput Roffenſis inditum ſtipiti multis diebus om-

Caput Roffenſis inditum ſtipiti poſt multos dies etiam venerabilius conſpicitur.

nium oculis fuit expoſitum; quod non modò non contabuiſſe, verùm etiam multò venerabilius eſſe factum ferebatur. Vbi is rumor percrebuit, mox amotum eſt loco. Et ne quid in Mori capite exiſteret, quo populus religione turbaretur, renouata eſt Thyeſtæa cœna, & caput eius non niſi longa coctura maceratum, quò celeriùs diffluèret, haſtili eſt impoſitum. Secuta ſunt & alia plus ſatis Tragica & immania in pleroſque

roſque Monachos in publico edita ſupplicia: demolita quoque Monaſteria, quorum locupletiſſimi cenſus Regis fiſco ſunt addicti. Hęc Cochlæus illius temporis Scriptor grauis. Eodem hoc anno Cæſar certior factus, Hariadenum Barbaroſſam, Argerij in Numidia Regem, Turcicæ claſſis Præfectum, eiecto Rege Muliaſſe, occupaſſe Regnum ac vrbem Tunetum haud procul veteris Carthaginis ruinis ſitum, Muleaſſem à ſe auxilium petentem reſtituendum decernit, numquam alioqui Siciliæ, Italiæ nec Hiſpaniæ littora à Turcarum inuaſionibus tuta fore iudicans. Itaque condito teſtamento, vxoreque grauida relicta, Hiſpaniæq; cura ei commiſſa, poſtridie Kal. Martij Madrilio Barcilonam proficiſcitur; quò paulò pòſt conuenerunt Belgarum onerariæ, militem & commeatum vehentes, tum & Luſitanorum carauallæ: demum paratis omnibus, trigeſimo Maij, quadriremem quam Andreas Auria cum viginti duabus triremibus adduxerat, conſcendit. Iunij die duodecimo Calarim Sardiniæ appellit, ac in Siciliam veniſſe intelligit Germanos, Hiſpanos & Italos, tum etiam Pontificias Antonij Auriæ, ac Procerum Melitenſium naues, eratque hæc claſſis viginti quatuor triremium, ac triginta ſex onerariarum; ſimul verò coniuncta claſſis ſeptingentarum nauium numerum excedebat. Audito Cæſariani Sacro, claſſem decimo quarto Iunij mari committentes, poſtero die Africam, hoſtiúmque ignes in promontoriorum ſpeculis conſpiciunt. Occupant triremes Portum Farinæ, quatuor milliaribus Guleta diſtantem, vbi Cæſar iactis anchoris, onerarias, quæ poſt tres horas adfuere, expectat. Tum propius Guletam Cæſar mouet, ac Barbaroſſam, qui haud procul cum ſua claſſe abeſſe dicebatur, opperitur. Sed cùm aliquamdiu fruſtrà expectaſſet, duæ tãtùm Francorum exploratoriæ naues audaciùs prouectæ capiuntur. Examinati adeò obſtupuere, vt ad propoſita non reſponderent. Receptis animis faſſi ſunt ſe Tuneto ac Guleta venire, tendereq; Maſſiliam: addebantque, Secretarium Franciæ Regis Foreſtium, qui paulò antè cum Barbaroſſæ Legato è Francia venerat, ab eodem Conſtantinopolim miſſum, vt Solymannum de Cæſaris claſſe edoceret; inſtituiſſe verò Barbaroſſam tam Guletæ quàm Tuneti nouas, docente Foreſtio, munitiones. Iunij die decimoſexto pedites equiteſque ac tormenta Cæſariana in terrã exponuntur, expugnatíſque aliquot munitionibus Guletæ appropinquant. Vaſtius productis tormentis à decimo octauo Iunij die vſq; ad vigeſimum tertium continuè Guletanas munitiones rumpit. Guletani leuibus quotidie præliis æquata clade cum Cæſarianis certabant. Habebat in proximis oliuetis Barbaroſſa militum ſtationem, qui Cæſarianis caſtris tormentis ſuis detrimentum inferebant. Cæſar ipſe eò profectus, captis tormentis, cæſiſque ſexaginta Turcis, ceteros pellit, deſideratis nouem viris,

1535

Parat Cæſar expeditionem Tunetanam.

Conſcendit Cæſar claſſem. & poſtero die Africam conſpicit.

Franciæ duæ naues Tuneto venientes, à Cæſare captæ, dicunt iam edoctũ Turcam de eius aduẽtu à Secretario Regis Frãcorum.

Leuibus præliis certant Barbari cum Cæſarianis.

ac

1535 ac leuiter ſauciato Marchione Mondeiari. Iunij die vigeſimonono Muleaſſes ducentis comitatus Afris ad Cæſarem venit. Promittebat ingentia auxilia, ac multum commeatus, ſed verba fuerunt. Quarto Iulij omnibus ferè copiis Guletani erumpentes, pabulatores noſtros, qui magno numero exierant, inuadunt; & quamquam tempeſtas cum fulgure & tonitru omnia perturbaret, repelluntur. Diſpoſitis terra marique omnibus tormentis, decimo quarto Iulij ipſa aurora contra Guletam exonerari incipiunt, durauitque vis vſque ad horam ſecundam pomeridianam. Tum omni exercitu, qui triginta millium erat virorum, ad pugnam parato, cùm Cæſar acies circumequitans militem ad fortiter agendum inflammaſſet, ſignum inuaſionis datur. Cumque aliquamdiu acriter vtrimque eſſet pugnatum, tandem Cæſariani vi irrumpunt, obuióſque omnes ſternunt. Cecidere multi, nec tamen inulti. Capta ſunt Guletæ quadraginta tormenta, inter quæ & Francica, liliis ac iridibus inſignita. Captæ & centum quinquaginta Barbaroſſę naues in ſinum Guletanum ſubductæ. Quidquid erat, exceptis tormentis, militi in prædam ceſſit. Deinde relictis Guletæ ſexcentis militibus, mortuíſque magnis foſſis coopertis, Cæſar vigeſimo Iulij Tunetum verſus mouet, Andrea Auria ad claſſem, vt tormenta reduceret, relicto, ſex tantùm muralibus ac totidem campeſtribus militum corporibus attractis, Cæſarem ſequentibus; milites quinque dierum cibaria adferre iuſſi, cetera erat Auria ſubminiſtraturus. Cæſar vndique armis tectus, Hiſpanico inſidebat militari equo, ferream manu gerens clauam, perequitánſque peditum ordines, verbis vultuſque alacritate omnes animabat. Deinde ad equitum aciem in dextro latere reuerſus, ante cruci affixi Chriſti imaginem ſolus equitabat. Pedites Germani cum tormentis ac impedimentis in medio ibant, à lateribus Hiſpani Italique ſclopetarij, præcedente equitatu. Haud procul Tuneto in oliuetis ſedebat Barbaroſſa centum millia inermium Afrorum habens, ſed decem millibus Turcarum peditum, quos Conſtantinopoli aduexerat, fidens. Appropinquante Cæſare, (neceſſariò enim hac illi iter erat) tormentis vltrò citroque exoneratis, pugna variis locis initur, magno Afrorum cum vlulatu, ac incondito noſtrorum clamore. Afri cùm facta impreſſione nil proficerent, cedebant, iterúmque reuertebantur. Sed magno detrimento à ſclopetariis accepto, haſtatorum Germanorum phalangem horrebant, vitabántque; cúmque ab hac illato pede vrgerentur, inde nimbo pilarum obruerentur, in fugam abeuntes, Turcis pugnam relinquunt, qui pro veteris virtutis fama conſtantiſſimè fortiſſiméque pugnantes, tandem numero obruti, ruptis ordinibus, pro maiori parte cæduntur. Barbaroſſa, deſertis tormentis ac impedimentis, Tunetum re deſperata ſe recipit, maiorem accepturus cladem, ſi Cæſa-

Ruina facta, inuaditur ſumma vi Guleta, ac tãdem capitur.

Milites quinque dierum cibaria parare iuſſi: cum his Cæſar Tunetum proficiſcitur.

Pugnant fortiter, illinc centum ampliùs millia Barbari, hinc vix triginta millia Chriſtiani, victoria tandem ad noſtros inclinante.

Cæſariani ſiti propè enecti inſequi potuiſſent. Vulgus militum, exuta veſte linea, repertáque aqua turbida eam immergebat, ac exſugebat. Sed nox neceſſitati, repertis puteis, auxilium tulit. Summo manè, vigeſimo primo die Iulij, caſtra Cæſar mouet: ac ab aliquot fugitiuis Chriſtianis fit certior, Barbaroſſam cum equorum ac tormentorum parte, deſerto Tuneto, in proximum montem caſtra poſuiſſe, poſtero die reliqua ablaturum, ac arcem, incenſo puluere tormentario cum captiuis Chriſtianis, ac quidquid auferre non poſſet, abſumpturum; ſed captiuos, de prælij euentu, Cæſaríſque aduentu certiores factos, ruptis catenis ſe liberaſſe, Barbaroſſam, occupata arce, excluſiſſe, eúmque deinde Gerbam vſque profugiſſe. Hæc, albis vexillis expoſitis, captiui vera eſſe ex arce teſtabantur; moxque nonnulli eorum emiſſi, tutóque ad Cæſarem delati, eum de rei veritate edocuere. Quare nemine reſiſtente Tunetum intrat, ſeruoſque Chriſtianos omnes, qui viginti millium numerum ſuperabat, liberos pronuntiat, veſtéſque ſingulis ac aureum donat; quo accepto, tanta cum lætitia Cæſari exercituique fauſta precabantur, vt omnibus lacrymas excuterent. Francos ſeruos Cæſar ad Regis Franciſci Legatum mittit; Hiſpanos, Italos, ac Germanos vt ſuos tractat, maioremque partem id petentem, militiæ ſuæ adſcribit. Reperta ſunt in arce Tunetana tormenta omnis generis complura, tentoria eximij operis, arma varia, erepta etiam Francis infelici expeditione Regis Ludouici ſancti. Rex Muleaſſes ciuibus iratus, quòd nil in tanta opportunitate pro ſe mouiſſent, conſentiente Cæſare vrbem militi dat diripiendam, fuereque non pauci, qui ſibi ſuíſque hîc opes quæſiere, aliis quinquaginta, aliis centum millia aureorum corradentibus. Vigeſimo tertio die Iulij Cæſar
» Muleaſſem in Regnum reſtituit, tributum ei annuum duorum falco-
» num ac pernicium equorum imponit, vtque deſerta Solymanni amici-
» tia, ſuam colat, præſidiariiſque Guletanis ſtipendia perſolui curet. Volebat Cæſar & Algerio Barbaroſſam pellere, ſed impeditus alui fluxu, quo miles promiſcuè laborabat, in Siciliam cum claſſe contendit, Guletæ præficiens Bernardinum Mendoſam cum præſidio mille Hiſpanorum peditum, iuſtoq; tormentorum numero, ac commeatu, additis decem, Duce Antonio Auria, triremibus. Exinde Cæſar Ioannem Luſitanum vxoris fratrem cum ſua claſſe domum dimittit, ipſe tandem vigeſimo ſecundo Auguſti Drepanum venit. Hîc militi perſolutis ſtipendiis Cæſar claſſem dimittit, ſeruatis tantùm veteranis Hiſpanis, ac bis mille veteranis Germanis. Cæſarem Siculi centum quinquaginta millibus aureorum honorarunt. Deinde auditis populi querelis, ob malè adminiſtratam iuſtitiam, auctores partim capite plectit, partim exilio aut auro mulctat; reſtitutáque legibus auctoritate, Ferdinandum Gonzagam Siciliæ

1535

Cæſariani ſiti penè enecti.

Tuneto à Barbaroſſa derelicto Cæſar potitur.

Liberantur captiui Chriſtiani ad viginti millia.

Reſtituit Cæſar Muleaſſem in Regnũ Tunetanum, tantùm vt præſidiariis Guletanis ſtipendia ſolui ſemper curaret.

Venit Cæſar in Siciliam ac inde Neapolim.

1535 cilię Proregem nominat. Exin Meſſinæ conſcenſa claſſe, felici nauigatione menſe Nouembri Neapolim peruenit. Intereà vigeſimo quarto Octobris Mediolani moritur Franciſcus Sfortia, Inſubrum Dux, nullis ex vxore Chriſtierna, quæ nondum pubuerat, relictis liberis; cauſa noui inter Cæſarem ac Francum belli. Amicos igitur Francus ſibi paraturus, decimo nono Decembris Guilielmum Bellaium Smalcaldiam ad congregatos Proteſtantes mittit, petens in fœdus admitti. Illi non recuſant, modò contra Cæſarem, vt dicebant, nil ſanciatur. Idem Regis Angliæ Legato reſpondent. Cumque fœdus Smalcaldicum in annum tantùm vnum hucuſque fuiſſet initum, ac iterùm ſæpiùs renouatum, nunc in de-

Moritur Sfortia Inſubriæ Dux nullis relictis liberis, quæ iterùm cauſa noui belli.

1536 cennium continuauere. Menſe Ianuario anni 1536. obiit Catharina Arragona, Cæſaris Caroli matertera, ante triennium à marito Henrico Octauo Angliæ Rege repudiata, ac nunc, vt volunt, veneno ſublata, nubili relicta filia Maria, quæ poſteà Philippo Regi nupſit. Intereà Franciſcus Franciæ Rex, quòd mortuo Sfortia, miſſis ad Cæſarem Neapolim Legatis pro ditione Mediolanenſi, reſponſum pro voto non obtinuiſſet, copias rupta pace cogit, Duce Chabotio Ammirali, iubens auunculum Sabaudiæ Ducem ditione pellat, cauſatus ſe maternæ hereditatis portionem, cùm amicitia non poſſet, armis obtenturum. Sciebat enim, hac occupata prouincia, Mediolanum euadere manus ſuas non poſſe. Sub idem tempus Geneuenſes confœderati Bernenſibus, auctore Ioanne Caluino, Archipræſulem ſuum cum tota religione Catholica eiecerant. Cui cùm Sabaudus auxilio veniſſet, victores Confœderati, pulſo Sabaudo, multa ei ad lacum Lemanum ac Rhodanum opportuna loca adimunt. Accedit & hoc malum à Chabotio: qui cum Francicis copiis in Sabaudiam irrumpens, vniuerſam ferè occupat; tranſgreſſuſque Alpes Pedemontanam regionem inuadit, nullibi iuſtis, quæ reſiſterent, repertiis copiis. Vnde facilè in poteſtatem redigit Turrinum, Foſſanum ac Cherium, munitiſſima Prouinciæ oppida. Vercellas, Antonio Leua pręſidium ſubmittente, capere non potuit. Carolus Dux, maiori ditionis parte exutus, cum vxore, filio, ac theſauro ad Cæſarem eſt profectus. Ineunte vere Cæſar Neapoli Romam profectus, à Pontifice Paulo ac Romanis ſummo cum honore excipitur. Româ Senas, inde Florentiam, coëuntibus vndiq; copiis venit. Florentiâ Lucam proficiſcitur, indeque, tranſgreſſo Apennino, Aſtam veniens, ab Antonio Leua Foſſanum expugnatum, ac Franciſcum Saluſſium, deſerto Franco, ſuas partes amplexum diſcit. Quo felici rerum initio, ad Alpes maturè tranſcendendas, atque ad interiora Franciæ inuadenda, mirum in modum eſt inuitatus. Rebus igitur omnibus paratis, ſubſequente per Liguriæ littora cum inſtructiſſima claſſe ac Italicis cohortibus Andrea Auria, Cæſar per maritimas

Francus rupta pace copias cogit, & primùm in Sabaudia ſibi proponit maternam hereditatem.

Eodem tẽpore confœderati Heluetij hæretici multa Sabaudo quoque adimunt.

Itaque Carolus Sabaudiæ Dux cum vxore, filio, ac theſauro ad Cæſarem confugit.

timas Alpes, ac Tendanos colles, Lugdunenſis prouinciæ fines iuſto cum exercitu intrat. Auria Antipolim ac Gratiam capit diripitque. Cæſar, recenſitis copiis, circiter quadraginta millia inuenit; promotiſque ad Fanum Maximini caſtris, captiſque aliquot oppidulis ac arcibus, Francos compluribus minutis prœliis non ſine detrimento ſuperauerat, tandemque ad Aquas Sextias, indeque haud procul Maſſilia caſtra locans, inſpecto vetuſtæ vrbis ſitu, Arelatenſem agrum latè vaſtat. At verò dum Francus cogendis contra Cæſarem copiis eſt intentus, ecce nuntium accipit Delphinum filium, è tribus natu maximum, octodecim annos natum repentino morbo extinctum. Volunt Franci veneno ſublatum inſtinctu Antonij Leuæ Ducis Cæſariani. Sed quæ illi cauſa, cùm adhuc ſupereſſent duo Regij filij? Maſſæus eo tempore viuens ſic habet: Menſe Auguſto primogenitus Regis mortuus eſt non ſine toxico; quod aiunt ſibi propinatum à ſeruo fratris eius, vt herus ſuus fieret Delphinus. Hæc ille. Alij explicatiùs inuentum vxoris eius Catharinæ Medicææ interpretantur. Rex Franciſcus, receptis præter Francos ſuos Heluetiorum viginti millibus, ad Cabilonem caſtrametatur, Cæſarianos peſtilenti fluxu alui grauiter laborantes preſſurus. Prælio enim nec tunc cum fortunatiſſimo Cæſare certare auſus erat. Sed is, antequam maiori incommodo vrgeretur (morbo in caſtris deſiderato Antonio Leua viro fortiſſimo) quo venerat itinere in Liguriam eſt reuerſus, perditis morbo multis viris præclaris, ac ſupra duodecim millibus militum. Dum Cæſar ad Aquas Sextias caſtra habet, Henricus Naſſauij ac Adrianus Reuſlij Comites, eductis viginti millibus peditum ac ſex millibus Belgarum equitum, in Picardiam contendunt. Capiunt Braiam ad Somonam amnem ſitam. Guiſam, cæſis præſidiariis, expugnant, arce deditionem faciente. Tum vlteriùs in Franciam profecti omnia in prædam vertunt; quodque auferre non poterant, igne conſumunt. Hinc Peronam obſident forti præſidio inſeſſam. Productis tormentis, Cæſariani tribus locis oppugnationem aggrediuntur, factiſque ingentibus ruinis, inſtructis aciebus, cùm continuis quinque horis atrociſſimè eſſet pugnatum, Naſſauius, deſideratis trecentis viris, receptui canit; deſiderarunt Peronenſes octoginta quinque viros. Rurſum Auguſti die vigeſimo ſexto iterùm Perona vehementiſſimè oppugnatur, itemque octauo Septembris, ſed pari euentu. Naſſauius ac Reuſſius obſtinatè ac fortiter reſiſti videntes, appropinquareque noua Francorum auxilia, deſerta Perona, copias ac tormenta diuidunt. Reuſſius cum Belgis Cameracum, Naſſauius cum Germanis Atrebatum proficiſcitur. Cæſar, dimiſſo Genuæ exercitu, conſcenſiſque triremibus, cum Carolo Sabaudiæ Duce, eius vxore ſorore Imperatricis, ac filio, deducente Auria, in Hiſpaniam contendit, ac de-

1536

Cæſar iuſtis cum copiis Lugdunenſis prouinciæ fines inuadit.

Delphinus Franciæ ſubitò moritur, non ſine ſuſpicione veneni.

Cæſar exercitu peſtilenti alui fluxu laborante (quo & Leua obiit) in Italiam reuerti cogitur.

Alia parte Belgæ Picardiam inuadunt, Braiam & Guiſam capiunt.

Hinc Peronam, factis ruinis bis, ſed fruſtrà oppugnant.

Cæſar traiicit in Hiſpaniam, vnà cum Duce Sabaudiæ, eius vxore, ſua ſorore, & filio eius.

1536 cimo Decembris felici nauigatione Barcilonam appulit. Hoc iterùm anno Anabaptiſtæ Pouldikij in Hollãdia, occupata domo munita, ſe armare conati, à milite quem Senatus Hollandiæ eò miſerat, ſuperati diſſipantur; capti vtriuſque ſexus vario mortis genere perierunt. Menſe Maio ciuitas Delfenſis apud Hollandos fortuito igne ferè tota conflagrauit: & quinto Idus Iulij moritur Baſileæ Deſiderius ille Eraſmus Roterodamus.

Geldrus concitat Danos in Cæſarem.

Æſtate huius anni Carolus Geldrus, etſi ferè ſeptuagenarius, quietis impatiens, per ſpeciem domandorum Groningenſium, qui ab auctoritate ſua, pulſo Carolo filio notho, quòd eum Anabaptiſtis fauere dicerent, paulò antè diſceſſerant, ac ceteros imitati Friſios ad Cæſarem tranſierant, inaugurato ibi octauo Iunij Cæſaris nomine Georgio Sceinckio, in ea ditione ac Friſia diſſimulando Cæſari bellum infert, inito fœdere cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege Cæſaris hoſte, cauſa Regis Chriſtierni Secundi. Meinardus Hammius ac Ioannes Hackeuordius Chriſtierni Tertij nomine tria millia peditum cõſcribunt, occupantq; Dammum.

Occupant Dani Dãmum Friſiæ.

Augetur indies è Geldria, Friſia ac Groninga numerus, quòd impunè rapto viuerent. Sub idem tempus Chriſtiernus Tertius obſidebat in Dania Coppenhauiam, pro Chriſtierno Secũdo facientem. Hanc vt Cæſar obſidione liberaret, militem conſcribi iubet, ac Frederico Comiti Palatino (qui in vxorem duxerat Dorotheam Chriſtierni Secundi filiam alteram) vt vxoris in Regnum Daniæ ius perſequeretur, naues ac pecuniam pollicetur. Palatinus ſtatim in Belgium mittit fratrem Wolfgangum cum quatuor millibus Germanorum peditum, iubetque iungens ſe Belgis auxilio Coppenhauiis proficiſcatur.

Sceinckius fruſtrà Dammum aliquoties oppugnat.

Sceinckius ſe breui Dammum expugnare poſſe exiſtimans, copias omnes Daniæ deſtinatas Dammo Friſico adhibet. Sed præſidiarij ac ciues pecunia & commeatu Regis Daniæ animati (qui deſtinere tantùm volebat tantiſper Cæſaris vires, donec ipſe Coppenhauia potiretur) adeò Dammum munierant, vt nulla vi Sceinckius expugnare poſſet, quamquam non ſemel, maioribus tormentis diſiectis munitionibus, non ſine exiguo detrimento id eſſet expertus.

Coppenhagia hactenus pro Chriſtierno Secundo faciens, tãdem Chriſtierno Tertio ſe dedit. Seeinkius Dammo fame domito, ad alia loca à Geldris inſeſſa copias trãſfert.

Quare erectis opportunis ac neceſſariis locis caſtellis, fame ad deditionem eos cogere molitur. Intereà Coppenhauij extrema rerum omnium inopia preſſi Chriſtierno Tertio deditionem faciunt. Quo intellecto, Wolfgangus Palatinus ad fratrem in Germaniam redit. Tandem & Dammij fame preſſi Idibus Septembris Sceinckio ſe dedunt, nulla alia conditione, quàm vt præſidiarij vacui, albam manu virgulam ferentes, in Geldriam ac Daniam liberi abirent. Exinde Dammi munitiones, Groninganis inſtantibus, demoliuntur; foſſæ replentur, portæ diruuntur, leges ac immunitates abrogantur. Vigeſimo ſecundo die Septẽbris Sceinckius arcem Weddanam ad deditionem cogit. Tum Groningam

ningam reuerſus, rebuſque neceſſariis conſtitutis, vxoreque Ioanna Egmondia ibi relicta, ad exercitum, quem ad obſidendam Couuordiam ac Bronckhorſtium à Geldris inſeſſa miſerat, venit. Poſt alterum obſidionis menſem Couuordia, rebus omnibus ſaluis; cum arce deditionem facit. Poſtridie Kal. Decembris Bronckhorſtium iiſdem conditionibus in poteſtatem venit. Coëgerant Geldri haud procul Dauentria iuſti exercitus ſpeciem. Contra hos properat Sceinckius, in itinere arcem Diepenhorſtiam expugnans: quo eius ſucceſſu territi Geldri, deſertis caſtris, domum dilabuntur. Poſteà pax iterùm cum Geldro eſt facta, & vigeſima ſecunda Decembris Bruxellæ publicata, militeſque omnes qui in Friſia, agro Groningano, Geldria, ditione Vltraiectina, ac Trans-Iſulania erant, in Brabantiam, indeque in Arteſiam conueniunt, ituri cum Burano ceteriſque Cæſaris Ducibus contra Francos. Anno 1537. Kalendis Februarij miſſa à Rege Franciſco Terowanam, dudum ne quid inferretur à Belgis obſeſſam, auxilia, oppidum noctis obſcuritate, ac ingentis tempeſtatis beneficio deceptis Cæſarianis, intrauere. Tum coactis in vnum copiis, Anna (ſeu Annæo) Mommorantio Legato conſtituto, contra Belgas mittit. Deditionem illi ſtatim facit arx Auchiaca. Inde ad oppidum Heſdinum ditionis Atrebatenſis caſtra locat. Cæſariani oppidi imbecillitate diffiſi, ad arcem, quæ munitiſſima erat, ſe contulere. Præerat ei nomine Cæſaris Sanſonius Namurcæus, Borbeſij Dominus, cum quingentis peditibus, ac Eſtrumellius cum totidem aliis. Habebat Rex in exercitu vltra viginti quinque virorum millia: cumque actis cuniculis parum proficeret, productis tormentis ingentem in muro ruinam facit. Aduolant ad hiatum Francorum aliquot cohortes; ſed non exiguo accepto detrimento, clariſque aliquot deſideratis viris repelluntur, cadente inter alios Carolo Builio, Sanxerræ Comite. Sed cùm Cæſariani non diu ſe vim ſuſtentaturos cenſerent, res incolumes pacti, Regi arcem cum oppido ac tormentis reliquere. Hîc Sercinij Domino in præſidio relicto, Fanum D. Pauli, quod hucuſque neutrius fuerat partis, cum arce occupat, ac muniri ingenio arteq; Antonij Caſtelli iubet; interim dum opera fiunt, cum exercitu Perneſij, ne quis ea impediret, ſedens. Paulò pòſt occupat & Lillerium, præſidioque firmat: expugnat Venantiam in palude ſitam, prælio vtrique parti cruento; Marauillæ idem conaturus, niſi Reuſſius cum quatuor peditum millibus ac ſexcentis equitibus aduenisſet. Fano D. Pauli nondum planè permunito Rex præficit Ioannem Tureuillium Villaboni Dominũ, attributis illi bis mille peditibus, ac ſexcentis equitibus; arci verò Reinerum Pallierium cum mille peditibus; qui omnes, æquato cum foſſoribus labore, cœpta opera perficere conantur. Exinde Rex Dorlanum reuerſus, exercitum dimittit, exceptis octo

Marginalia: 1536 — 1537 — *Pax iterum cum Geldro.* — *Franci Terovvanam commeatu recreant.* — *Occupant Heſdinum & arcem, etſi non ſine ſanguine.* — *Itẽ Fanum D. Pauli & alia quædam loca.*

Eee 3 milli-

1537 millibus Germanorum peditum, quos Guilielmus Furſtenbergij Comes ducebat, quem Dorlani, additis aliquot equitibus, in præſidio reliquit, vt Fano D. Pauli, exigente neceſſitate, auxilio eſſet. Noua enim opera Reuſſius, cum mille ducentis equitibus ad oppidum vſque excurrens, diligenter inſpexerat. Menſe Iunio Reuſſius Lentſij apud Atrebates copias cogit, ac cum Burę Comite ad Fanum D. Pauli veniens, aperiri portas Cæſari iubet. Reſpondent Franci, expugnata Perona, ſe deliberaturos, quid eſſent facturi. Ægrè fert miles Germanus ſe irrideri. Quare tormentis facta ruina, acceptoque oppugnationis ſigno, ira perciti ad oppidum conuolant. Reſiſtunt acriter Franci. Dumque ad ruinas dubio Marte pugnatur, quinque Cæſarianæ cohortes ab altera oppidi parte, iuſtum præſidium non reperientes, interfectis viginti quinque cuſtodibus, in oppidum perrumpunt, ac propugnantes à tergo inuadunt. Cæſariani qui ad ruinas pugnabant, ſuos in oppidum perueniſſe intelligentes, tandem quoque vi irrumpunt, nemini parcunt, Præfectos cum militibus interficiunt, capto tantùm Villabonio, Bellaio, Laubino, Blerencurtio, Iuillio, cum paucis aliis. Cecidêre in oppido ac arce circiter quater mille quingenti Franci præſidiarij, exceptis ciuibus; fœminis quoque nec pueris parcitum eſt; tanto furore crebris Francorum ſcommatibus irritati fuerant Germani. Inclinante die, Buranus, educto milite, captiuos omnes ad ſe perduci iuſſit. Villabonius Grauelingam miſſus, poſteà pro libertate decem millia aureorum liliorum ſoluit. Rex, intellecta Fani D. Pauli oppugnatione, Annam Mommorantium cum Delphino Henrico in auxilium miſerat. Sed certiores de expugnatione, ad fines defendendos rediere. Buranus, incenſo oppido, diruta arce, ac demolitis munitionibus, poſteà exercitum recenſet, repperitque circiter quindecim millia Germanorum, ac octo millia Wallonum peditum, Belgarumque equitum octo millia. Motis Fano D. Pauli caſtris, cùm Heſdinum tranſiiſſet, Monſtreulij muros productis tormentis verberat. Canaplæ Dominus, oppido diffidens, impetrata ciuibus ac militibus rerum omnium incolumitate, exeundique cum armis poteſtate, Burano deditionem facit. Eodem tempore Terowanam Franci iterùm de rebus neceſſariis recreant. Iunij die vigeſimo ſecundo Delphinus cum Mommorantio omnibuſque copiis Ambianum venit, euocatoque ad ſe cum Germanis peditibus Furſtenbergio, his alia Germanorum peditum quatuor millia bello Danico ac Monaſterienſi exercitata, quos ducebat Nicolaus Ruſtikius, dictus Gibboſus, iungit; qui cùm Abbeuillam conueniſſent, Annibaldo iubet Terowanam puluerem tormentarium, ac ſclopetarios pedites introduceret. Buranus enim, diſiectis mœnibus ac vallo, in ſummum oppidanos periculum adduxerat. Proficiſcitur Heſdino

Rex Francorum, ſuis in præſidia diſpoſitis, in Franciam reuertit.

Cæſariani cruenta oppugnatione Fanũ D. Pauli ſibi vindicant.

Buranus incenſo oppido dirutaq; arce ac munitionibus exercitum ſuum recenſet.

Franci iterùm Terovvanæ res neceſſarias inferunt.

Diſiecta erant Terovvanæ à Burano mœnia & vallum.

dino Annibaldus cum quadringentis ſclopetariis peditibus, ac aliquot equitibus, ſingulis è humero ſacculum tormentario puluere plenum deferentibus: qui ſine detrimẽto Terowanam intrauere. Annibaldus certo extra oppidum loco cũ equitibus grauis armaturæ eos expectat equites, qui pedites Terowanam erant comitati. At ij pugnandi deſiderio flagrãtes, contrà quàm iuſſum erat, aduenietes Cæſarianos excipiunt, temereq; prælium committunt. Altera enim Cæſarianorum equitum pars auio vſa itinere, Annibaldo à fronte occurrit, inuaditque. Committitur duobus diuerſis locis inter equites acre prælium, deteriori Francorum conditione, quòd à fronte ac tergo intercluſi, iniquo loco reſiſterent. Quare tandem, multis deſideratis ſauciatiſque, ruptis ordinibus in fugam coniiciuntur. Annibaldus equo deiectus capitur, ac cum eo Piennæ Dominus, Comes Villarſij, Doius, Capuſſenantius Epirotarum Præfectus, Franciſcus Bernardinus, Sanſacus, aliique nonnulli ordinum ductores. Capuſſenantius capite eſt plexus, quòd à Cæſare ad Regem transfugiſſet. Piennius, liberato Seneſchalco Hannoniæ, liber eſt factus. Hæc ad Guinegatam ſeu Blangiſium, locum Belgarum contra Francos victoriis non ſemel nobilitatum, ſunt acta. Exinde Delphinus cum Mommorantio ad Terowanæ expugnationem impediendam cum viginti ſex millibus peditum, ac grauis armaturæ mille ſexcentis, leuis bis mille equitibus, intra Guinegatam ac Terowanam ad flumen Canchæam munito loco, vnde non facilè ad pugnam cogi poterant, caſtra locant, in omnem rerum agendarum occaſionem intenti. Sed menſis Iulij initio, trium menſium induciæ inter Belgas ac Francos, moderante hinc Arſchoti Duce cum aliquot Cæſarianis Conſiliariis, inde Poietto Præſide Senatus Pariſienſis, ac Berterauo Regis Secretario, his conditionibus concipiuntur: Hoſtilia vltrò citroque ceſſanto. Alter alterius fugitiuos ne recipiunto. Rex durantibus induciis, in ditionem nec oppidum Fani D. Pauli militem mittito, nec locum aliquem munito. Subditi vtrimque liberè commeanto. Rex duobus viris nobilibus, ac ſex eorum comitibus, tutum per Franciam iter concedito, vt cum mandatis ac litteris à Maria Auſtriaca in Hiſpaniam ad Cęſarem pacis tractandę cauſa proficiſcantur. Actum Bonnij ſecundo Kal. Auguſti. Subſignauere Delphinus, Maria Auſtriaca, Florentius Buræ Comes, Dux Arſchoti, Anna Mommorantius, ac Conſiliarij. Dum hæc in Belgio aguntur, Alfonſus Daualus Vaſtij ac Piſcarij Marchio, mortuo Antonio Leua, à Cæſare Inſubribus Præfectus, coacta in vnum valida peditum equitumque manu, contra Francos, qui vniuerſam Sabaudiam ac partem Pedemontis, pulſo Duce Carolo, occuparant, contendit, ac Carmagnolam, cùm aliquamdiu obſediſſet, deditione in poteſtatem redigit. Cumque auxilia

1537

Inſigni prælio vincuntur Franci à Cæſarianis.

Panguntur induciæ inter Francos & Belgas ad tres menſes.

Vaſtius in Sabaudia recuperat Carmagnolam.

 Germa-

1537 Germanorum, Duce Frederico Furſtembergio, Guilielmi fratre natu maximo, Vaſtio ſuperueniſſent, iiſque ſex millia Hiſpanorum ac quatuor millia Italorum peditum cum iuſto equitatu iunxiſſet, Francos viribus inferiores cedere, ac in præſidia ſe conferre coëgit. Præerat hoc tempore Francis Humeriæ Dominus, qui militum inobedientia ac Præfectorũ diſſenſione nil poterat, niſi quòd, miſſis Turinum viginti quinque millibus aureorum nummûm in præſidiariorum ſtipendium, Pedemontem Vaſtio relinqueret, cum copiis Seſanam profectus. Vaſtius Aſtę in vnum coëgerat 25000. peditum, ac tria millia equitum, tormenta maiora viginti quatuor; cum quibus tertio Kalẽd. Septembris Querſium obſidet, pauloque pòſt expugnat, diripitque: Albam Pompeiam, dedente Iulio Vrſino, recipit, præſidiariis cum armis & impedimentis Pignarollam in tutum deductis. Hinc Quieram, quam Fregoſius præſidio obtinebat, mouet. Sed cùm bis reiectus, tertiam pararet oppugnationem, expectare Fregoſius non auſus, Vaſtio Albanorum conditione Quieram dedidit, ac ad Humerij caſtra cum præſidiariis proficiſcitur. Hinc Vaſtius Pignarollam ciuitatem amplam, vaſtam, arte ac iuſto prẹſidio munitam contendit. Præerat vrbi Franciſcus Ponteremius, cum quinque millibus peditum Italorum. Quare Vaſtius vi nil tentandum cẽſens, diſtributo in circuitu exercitu, vrbem obſidet. Intereà Rex Franciſcus Lugduni exercitum cogebat, & Delphinum Annamq; Mommorantium ſecum proficiſci ac cum parte copiarum præire in Sabaudiam præcipit. Octobris die decimo profecti Lugduno, Briſonſonij Humerio ſe iungunt, inde Chaumontium proficiſcuntur, Cæſarianoſque, qui ſe, Duce Cæſare Maſio Neapolitano, ac Camillo Columna Romano, Suſanis vallibus munierant, proximis occupatis montibus pellunt. Vaſtius Suſanæ vallis ac Saltuum amiſſione intellecta, deſerta Pignarolla, Riuolam ſe cum exercitu confert, Regem, qui in itinere erat, eò loci exſpectaturus. Ducenti Hiſpani, arcem Suſanam cuſtodientes, Burrio Regiorum tormentorum Præfecto deditionem, conceſſa corporum impedimentorumque incolumitate, faciunt. Tum Vaſtius mutato conſilio Riuola profectus, ad flumen oppidi Moncallerij caſtra locat. Mommorantius cum Delphini copiis Vaſtium ſequens, in itinere arcem Villanam expugnat, ducentoſque Hiſpanos præſidiarios ad vnum omnes interficit. Inde caſtra Greuillam transfert, tribus à Vaſtio, qui Moncallerij adhuc erat, milliaribus: qui ſe imparem Regiis ſentiens, deſerto Moncallerio, relictiſque Quierſij quatuor peditum millibus, Duce Antonio Aragonio, Aſtam cum exercitu rediit. Cùm Padum Mommorantius, occupato Moncallerio, traieciſſet, munitiones ac oppidula omnia quæ circa Foſſanum, Albam, Quierſiam, ac Aſtam erant, in poteſtatem redigit, vbique

Itẽ Querſium, Albam Pompeiam, Quieram.

Rex Francorum collecto exercitu Vaſtio in Sabaudiam occurrit.

Deditur Franco arx Suſana.

Vaſtius Francis impar Aſtam ſe recipere cogitur.

vbique ingenti reperta commeatus copia, quo Turino in annum prouidit, eoque loci Regem expectare conſtituit: qui cùm Carignanum veniſſet, Delphinum ac Mommorantium ad ſe vocans, de belli ratione conſultant. Intereà nuntius adeſt, tractari de pace, ac in eam rem inducias vſque in vigeſimum ſecundum Februarij anni ſequentis pactas, vnoquoque quod tum obtinebat retinente. Publicantur tertio Kal. Decembris nomine Cæſaris Aſtæ, ac nomine Regis Carmagnolæ. Kalend. Decembris Vaſtius, clarioribus comitatus ordinum ductoribus, Carmagnolæ Regem, Delphinum, ceteroſque Francorum Proceres inuiſit. 1537

Nuntius adeſt, tractari de pace, & inducias vſque annum ſequentem prorogatas.

Dimiſſis vtrimque exercitibus, Rex in citeriorem Franciam, Vaſtius Mediolanum rediit, miſſis Locatam Legatis, qui de pace agerent. Sed cùm de conditionibus conuenire non poſſent, inducias in ſex menſes, hoc eſt in vigeſimum ſecundum Auguſti ſequentis anni prolongant, mirum in modum Leonora Cæſaris ſorore, Regis Franciſci vxore, pro pace laborante. Menſe quoque Maio Maria Auſtriaca nomine Cęſaris, magno Belgarum commodo, in tres annos inducias facit cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege, reſtituta Belgis Zondæ nauigatione.

Induciæ quoque in tres annos cum Danis, reſtituta Belgis Zondæ nauigatione.

Hoc anno (loquitur Cochlæus) Romanus Põtifex Paulus III. indixit Generale Concilium Mantuæ celebrandum; ad quod Lutheranos quoq; Principes vocauit. Quod vbi intellexerunt Lutherus & complices eius, variis machinationibus ac ſcriptis, Concilij auctoritatem impugnare cœperunt. Etenim Wittembergæ euulgarunt 30. Propoſitiones, contra Concilia publicè diſputandas. Inter quas duodecima ſic habet: Concilium aut Epiſcopi congregati errare poſſunt, æquè benè ſicut alij homines. Et ſequens hanc ita ait: Si autem non errent, hoc fit à caſu, aut ex merito alicuius ſancti ac boni viri, qui inter eos eſt. Sic ibi.

Edunt Lutherani ſuas Propoſitiones cõtra Concilium Generale tunc indictum.

Hoc anno Gandenſes tumultuari incipiunt, de quo pleniùs biennio pòſt. Sub initium ſequentis anni 1538. Cæſar cum Pontifice Paulo Tertio ac Venetis nouum fœdus facit, ſtipulante pro Cæſare Manrico Aguillarij Marchione, pro Venetis M. Antonio Contareno. Pontifex ipſe in Vaticano, vbi hæc agebantur, propria manu ſubſcripſit. Sexto igitur Idus Februarij Pontifex Paulus, Cæſar, ac Veneti, diuiſa inter ſe Græcia, contra Solymannum Turcam Italiæ minitantem bellum decernunt, promittente Cæſare octoginta duas triremes, totidem Venetis, Pontifice triginta ſex; quibus Cæſar atque Genuenſes onerarias, conuehendo commeatui pedeſtribuſque copiis, addebant, Ferdinando Gonzaga Siciliæ Prorege iis præfecto: vniuerſæ verò Confœderatorum claſſi Andreas Auria Cæſaris nomine erat imperaturus; Pontificiæ Marcus Grimannus, ac Paulus Iuſtinianus, Venetæ Vincentius Cappella præerat. Sed tantis in vnum coactis viribus, quamquam contrà prodiiſſet Solymanni Præfectus Haria- 1538

Fœdus ſanciunt Pontifex, Cæſar, Veneti cõtra Turcas.

Maximis coactis viribus, nullum tamen operæpretium factum.

denus

1538 denus Barbaroſſa, nihil dignum memoria actum eſt, Auria pugnam artificio (vt volunt) detrectāte; at paulò pòſt nihilominùs Turcarum claſſe ingenti tempeſtate fœdè diſiecta. Quo perſpecto Veneti, ſoluto fœdere, vel cum Reipublicæ ſuæ incommodo pacem à Solymanno petiêre ac impetrauêre.

Cùm de pace inter Cæſarem & Franciſcum nihil tranſigi poſſet, Pontifex arbitrum ſe offert.

Pontifex maior ſeptuagenario Nicæam ad Reges veniens, nihil tamen præter inducias decennales impetrauit.

Intereà Pontifex certior factus, Locatę nil inter Cæſarem ac Regem Franciſcum de pace tranſigi potuiſſe, Legatis ad vtrumq; miſſis effecit, ipſi Principes, eius conficiendæ cauſa, ad Nicæam prouinciæ Lugdunenſis ciuitatem, Sabaudo parentem, ſe venturos pollicerentur, Pontifice eadem de cauſa tertio Martij Româ proficiſcente, ac decimoſexto Maij, ætatis ſuæ anno ſeptuageſimo quinto, honorifico cum comitatu Nicæam intrante. Exceptus eſt à Cæſare (qui pridie Villafrancam haud procul Nicęa ſitam, mari ex Hiſpania appulerat) ſumma cum reuerentia. Paulò pòſt Rex Franciſcus terreſtri itinere Villanouam Nicææ propinquam venit. Vterque Princeps ſolus cum Pontifice locutus, neceſſitates ei ſuas ſigillatim exponit. Verùm quamquam Pontifex, ſummique hinc inde vtriuſque ſexus Proceres diligentiſſimè pro pace laborarent, nil tamen aliud quàm decennales inducias impetrare potuerunt, his legibus: Induciæ decimo octauo Iunij huius anni incepturæ, in decennium durantote. Subditi liberè vltrò citroque terra marique commeantote. Quæ nunc vterque tenet, retineto. Agris vtrimque pulſi reſtituuntor, Neapolitanis ac Siculis rebellibus exceptis. Sabaudus, Genuenſes, Florentini, ac quicumque voluerint, induciis comprehenduntor. Factæ Bomnij induciæ ratæ ſunto. Actum Nicææ decimo octauo Iunij. Pontifex ſummopere laborabat, Cæſar ac Rex ſeſe inuiſerent, amplexarenturque. Sed magnis, vt aiebant, de cauſis id facere recuſarunt, Pontifice tanto honore ſe fruſtratum non parum dolente.

Cæſar cum Pontifice Genuam venit, & filiã Margaritam nepoti Pontificis deſpondet.

Cæſar in Hiſpaniam reditum parat.

Promulgatis Nicææ induciis, Leonora Franciæ Regina fratrem Cæſarem inuiſit, ſalutatque; qui ſtatim cum Pontifice Genuam eſt reuerſus, deſponditque filiam notham Margaritam, Alexandri Medicæi Florentiæ Ducis viduam adoleſcentulam, Octauio Farneſio, filio Petri Ludouici Farneſij, qui Pontificis Pauli è legitimo matrimonio erat filius. Genua Cæſar, valedicto Pontifice, in Hiſpaniam traiecturus, ad oppidum Aquæ mortuæ dictum (olim Foſſæ Marianæ) contendit, iis in partibus Regem Franciſcum hærere intelligens. Cui cùm per Legatum nuntiari iuſſiſſet, ſe eum amplecti ſalutareque velle, Rex lætatus ad Cæſaris quadriremem accurrit,

In itinere valdè amicè congrediuntur Cæſar & Francorum Rex.

eamque cum paucis intrans Proceribus, per horam cum eo ſolus eſt collocutus, admiſſo paulò pòſt ad manus oſculum Andrea Auria. Poſtero die Cæſar per præconem edici iubet, ne quis è claſſe in continentem exeat. Tum ad Regem pranſurus contendit, qui cum Regina, duobus filiis, ac magno Procerum numero obuiàm Cęſari prodiens,

prodiens, eum ad aulam deducit, apud quem & cœnatus ea nocte dormiuit, poſteroque die iterùm prandet. Exinde ad claſſem honorificè deductus, iterùm Rex cum exiguo comitatu Cæſaris quadriremem intrat; ac aliquamdiu hilariter combibentes, amiciſſimè tandem inuicem amplexi ac valedicentes, Cæſar ſua cum claſſe Hiſpaniam verſus, Rex in citeriorem Franciam contendit. Hæc cùm vtriuſque ſubditi intellexiſſent, ſolemniter gratias Deo egerunt, extructiſque publicis ignibus multa ſibi bona pollicebantur, quamuis pauca ſint ſecuta. 1538

Moritur Carolus Geldrus anno ætatis ſeptuageſimo primo, nullis relictis legitimis liberis.

Hoc anno pridie Kalendas Auguſti Arnhemi è viuis diſcedit Carolus Egmondius Geldriæ ac Iuliæ Dux, Comes Zutphaniæ, ætatis anno ferè ſeptuageſimo primo, nullis legitimis liberis relictis, nothis verò vtriuſque ſexus quamplurimis, poſtquam quinquaginta ferè annis, vt ſuprà retulimus, bella cum vicinis vario euentu geſſiſſet. Poſitum eſt illi Arnhemi

Eius Epitaphium Arnhemi, vbi ſepultus eſt.

,, ſummo in templo Latinum tale Epitaphium: Admirabilis magnifi-
,, centiæ Princeps illuſtriſſimus Carolus Dux Geldriæ & Iuliæ, Comes
,, Zutphaniæ, Friſiorum, Groningæ, Couuordæ, Tencterorumque Do-
,, minus, ad ærumnas ſuperandas vt alter Hercules natus, & vario rerum
,, turbine tota vita iactatus, ad omnes fortunæ caſus inuictum animi ro-
,, bur geſtabat. Chriſtianam inferioris Germaniæ Eccleſiam, prauis opi-
,, nionum ſimultatibus pollutam, pectoris verè Chriſtiani conſtantia vel-
,, uti ſacra anchora piiſſimè ſtabiliebat. Poſt infinita præclariſſimè geſta,
,, tandem mentis iniquo vulnere confectus, obdormiebat in Chriſto, an-
,, no M.D.XXXVIII. Iulij die ſecunda, noctis hora vndecima: vixit 70. an-
,, nos, menſes 7. dies 21. horas 14.

Sic Epitaphium. Et quamquam veteris actionis iure, poſtremiſque fœderis legibus ſolus Cæſar eiuſque heredes ei ſuccedere debebant, odij tamen inueterati contra Burgundos cauſa, Dux Carolus dictas regiones, cùm Francis, quod paulò antè tentarat (recuſantibus Geldris) relinquere non potuiſſet, Guilielmo Marcano Cliuiæ Duci, adoleſcēti viginti duorum annorum, Ordinum aliquot aſſenſu, conceſſit: qui paulò pòſt à Geldris in Ducem inauguratus, præcipuis ciuitatibus præſidia impoſuit: quæ res, vt narrabimus, paulò pòſt calamitoſiſſimo bello cauſam præbuit.

Cliuiæ Dux ſcriptus à Geldro heres, Geldriæ inauguratur.

Obiit etiam hoc menſe Euerardus à Marka, Cardinalis, Antiſtes Leodienſis. Nonis Octobris Leonora Regina Franciæ ac Maria Auſtriaca Cæſaris ſorores Cameraci ſe inuiſunt, ac de initis induciis congratulantur. Poſtero die Rex Franciſcus eódem venit, nonoque Octobris die ad Fanum D. Quintini perductas, honorificentiſſimè per aliquot dies recreat. Inde Compengam reuerſus, in perculoſiſſimum ex maligno vlcere, quod in ventre eruperat, incidit morbum.

Francus hinc ſe pacem velle, inde nolle oſtendit.

Cùm conualuiſſet, in Pedemontem Præfectum mittit Annibaldum; qui ſtantibus induciis, adeò oppida muniuit, ac arcibus in officio

populis

1538 populis continendis inſtruxit, vt numquam poſteà inde Franci vi eiici potuerint. Accidit hoc anno in Hiſpania illud memoria dignum. Cæſar extra vrbem Toletanam nobiles, equeſtri ludicro certamine ex prouocatione concurrentes, ſpectatum, cum Imperatrice iuerat, ac cum eo præcipui totius Hiſpaniæ Reguli. Ad vrbem redeuntes præcedebat & ſubſequebatur ingens hominum turba. Præcedebant in equis Proceres, diſcurrebant Præfecti Magiſtratuum cum oblongis pro more regionis virgulis turbam dimouentes; quorũ vnus ad præcedentes Proceres adequitans, iter accelerent, aduenientique cum Imperatrice Cæſari locum facerent, admonebat. Infantaſiæ Dux, è Mendoſiorum familia ortus, Procerum Hiſpaniæ potentiſſimus ac ditiſſimus, ſentiens & ſuum ab eius virga verberari equum, Præfectum rogat, an ſe nouiſſet. Affirmat ille, vtque properet, admonet, adeſſe enim Cæſarem. Dux euaginato gladio Præfectum in capite grauiter vulnerat. Vulneratus Præfectus ad Cæſarem ſe conuertens, de vi ac iniuria coqueritur. Is ſe præſente factum moleſtè fert, moxque Ronchillius Iuriſperitus, vnus è tribus Aulæ Cæſaris rerum capitalium Præfectus, ad Ducis latus dextrum modeſtè adequitans, ſignificabat ſe eum captiuum Cæſaris iuſſu ducere. Ægrè id Dux, ægriùs multò eius comites viri nobiles ferre; è quibus vnus Ronchillium accedens, diſcederet, eum bis ſeriò admonet: qui vim quoque ac vulnera timens, paret, abitque. Exinde Dux ad aulam ſuam Toletum reuertitur, comitantibus ferè omnibus, deſerto Cæſare, Proceribus ac Nobilibus. Cæſar pro tempore arrogantiam ac iniuriam à Duce ſibi legibuſque illatam diſſimulandam iudicauit, nil in eum grauius ſtatuens, quàm vt domi eum relinqueret, operaque eius in poſterum numquam vteretur, renuntiari ei iubens, ſaucium Præfectum ſecundùm leges à Iudice pro merito puniri curaret. Dux, actis Cæſari gratiis, cùm ſe tangi verborum ſale perciperet, Præfectum ſuo ſumptu curari, & poſteà quingentos ei aureos numerari iuſſit. Kalendis Maij anno 1539. Toleti è partu

Magno faſtu Mendoſius Præfectũ Regium in Hiſpania vulnerat præſente Cæſare.

Caſtigat Mendoſium Cæſar hoc tantùm, quòd numquam ampliùs eius opera vteretur.

1539 obiit Eliſabetha Luſitana Cæſaris vxor, filium, qui paucis diebus vixit, enixa, relicto filio Philippo, Maria ac Ioanna filiabus. Rex Franciſcus celeberrimas ei Pariſiis celebrauit exequias. Eodem menſe Gandenſes longa Cæſaris abſentia, militumque exauctoratione inſoleſcentes, coniurare inter ſe primùm in vrbe, deinde totam Flandriam, quod in ſe erat, turbare cœperunt: quod cùm diu clàm eſſe non poſſet, iamque famam ſpargi audirent, Magiſtratum Cæſariſque Præfectos vrbe pellunt, complurium ædes diripiunt, arreptiſque armis, cuſtodias in portis ac muris conſtituunt. Prima verò ſeditionis ac coniurationis cauſa hæc fuit. Anno 1536. vigente ardenteque cum Francis bello, Maria Auſtriaca Belgarum Gubernatrix, conuocatis omnium Prouinciarum Ordinibus, in Franci-

Moritur Eliſabetha Cæſaris coniunx è partu.

Gandenſes in Flandria tumultuãtur, pulſo Magiſtratu, Præfectiſq; Cæſaris.

Francicum bellum obtinuit duodecies centena millia florenorum;è quibus Flandri pro ſua parte erant ſoluturi quadringenta millia. Oppoſuêre ſe ſoli Gandenſes Reginæ Mariæ, ceteris conſentientibus Flandris. Quare illa ciues Gandenſes Bruxellæ, Mechliniæ, Antuerpiæ, aliiſque locis repertos honeſta cuſtodia aſſeruari iubet, donec vrbs ſatisfeciſſet. Gandenſes, re intellecta, anno 1537. menſe Auguſto Bruxellam mittunt alterum vrbis ſuæ Syndicum, hominem turbulentum, Leuinum Blommium, qui vrbis nomine Reginæ offert libellum ſupplicem, petens, ciues dimittantur, allegans Gandenſes ad extraordinarias pecuniarum collationes cogi de Iure non poſſe, ob priuilegia à tribus diuerſis Comitibus vrbi collata; primùm anno 1296. à Comite Guidone; deinde anno 1334. à Comite Ludouico Neuerſio; tertium anno 1477. à Maria Burgunda, Caroli Audacis filia. Perplacet Reginæ Mariæ, de his iuridicè à Senatu Mechliniano, aut Bruxellæ in arcano Cæſaris Concilio diſputetur, priuilegiaque examinentur, ſe ſtaturam cuiuſcumque voluerint Concilij ſententiæ; ea tamen lege, intereà ſuam è quadringentis millibus portionem numerent, ſi ciues dimitti cupiant. Gandenſes Brugas, Iperas, ac ad Franconates mittunt Legatos, petentes contra dictam pecuniariam exactionem ſecum excipiant. Illi (paucis oppidulis exceptis) fœdus inire recuſant. Interim mittunt communi nomine ad Reginam Mariam vigeſimo quarto Septembris dicti anni Flandriæ Ordines ſupplicem libellum, petentes executionem differat, donec Cæſar in Hiſpania, de controuerſia edoctus, ſententiam declaraſſet. Dat in hanc rem Regina Flandris menſes tres. Contenti ſunt illi: ſoli Gandenſes in pertinacia perſiſtentes, pridie Kalendas Ianuarij contrà obteſtantur, breuius eſſe tempus, quàm vt intereà Cæſar pro rei magnitudine plenè edoceri poſſit: obteſtationemque ſuam à publico Tabellione in Acta referri petunt, offeruntque Reginæ è veteri more contra Francos in certos menſes vrbis ſumptu peditum numerum; ac niſi acceptet, de damno ac intereſſe per Tabellionem obteſtantur. Ceteri Flandri, hac in re à Gandenſibus diſſentientes, conſenſu Reginæ in Hiſpaniam ad Cæſarem mittunt. Cæſar audita legatione, lectiſque ſororis litteris, pridie Kalend. Februarij anni 1538. Gandenſibus ac Flandrenſibus reſcribit, Reginæ Mariæ, vt ſibi præſenti pareant; & ſi aliqua in re iniuriam immunitatibus ſuis fieri exiſtiment, Senatui id Mechliniano, aut arcano Concilio definiendum committant, horumque in aduentum ſuum ſententiæ ſtent, niſi pro ſeditioſis ac rebellibus haberi malint. Gandenſes, his intellectis, contumaciores fiunt, ac hoc anno ſupplicem libellum admodum prolixum ad Cæſarem in Hiſpaniam, alterúmque ad Reginam Mariam Bruxellam tertiò mittunt, iterùm loco pecuniæ militem offerentes. Huic libello

1539

Aperiuntur eiuſdē tumultus cauſa initia, prætextus, progreſſus.

Placet Mariæ Gubernatrici, de priuilegiis allegatis iuridicè decernatur, interim conceſſa ad belli ſumptus priùs præſtentur.

Nihilominùs concedit adhuc mēſes tres, vt intereà ad Cæſarem in Hiſpaniam mittant.

Gandenſes oblatum nihili faciunt; ceteri Flandri mittunt, ſed fruſtrà.

Gandenſes etiam contumaciores fiunt.

1539 Cæſar non reſpondit, ſed iter in Belgium animo conſtituens, quid poſteà egerit, ſequenti anno narrabimus. Gandenſes ad rebellionem parati, etſi ceteras Flandriæ ciuitates inſaniæ ſuæ comites fieri nolle ſatis conſpicerent, tamen, cùm Mariam Auſtriacam, non liberatis ciuibus pedites equiteſque cogere, Senatum Mechlinienſem contra ſe ſententiam protuliſſe, eámque executioni mandare cœpiſſe viderent; arma, pulſis executoribus, capiunt, proximaque vrbi munita loca occupant; mox deſperatione in timorem verſi, captiuos aliquot dimittunt. Deinde iterùm reſumptis animis conueniunt, dant nomina, & coniurationi ſubſcribunt; miſſiſque in Franciam ad Regem clàm litteris, Legatiſque, ampliſſimis cum mandatis, ei vrbem cum vniuerſa Flandria, ſi ſe ſuaque omnia in protectionem ſuſcipere vellet, offerunt. Rex, negotio rectè perpenſo, inducias nulla ratione violandas, oblatione incerti commodi iudicauit, maximè quòd ſpe pacis Ducatum ſe Mediolanenſem à ſincera Cæſaris liberalitate breui pro filio ſuo Carolo obtenturum confideret. Perſcribit igitur ſtatim Cæſari in Hiſpaniam, quid Gandenſes moliantur, eorumque ad ſe ſcriptas litteras vnà mittit. Tum Cæſar, re diu multumque perpenſa, per Franciam in Belgium proficiſci ſtatuit, etſi plures Regi non fidendum eſſe affirmarent, præmiſſoque Granuellano, accepta fide Regia & publica, ea conditione pacis leges conſcriberentur, quas in Belgio confirmaret, ne in Francia coactus feciſſe videretur, itineri ſe menſe Nouembri paruo cum comitatu committit, præficiens Hiſpaniæ Ioannem Talaueram Cardinalem Toletanum, ac Commendatorem Couos. Rex Franciſcus, valetudine nondum planè cõfirmata, Compenga Cęſari obuiàm proficiſcitur, filio Carolo ad Fanum D. Sebaſtiani, Delphino ad Fanũ Ioannis Luſij pręmiſſo. Vnde cum Cæſare Baionam, Burdegalem ac in Pictauiam menſe Decembri terreſtri itinere peruenere, cùm paulò antè Octobris die vigeſimo quarto Buræ obijſſet Florentius Egmondius Buræ Comes, Dominus Iſelſteinij, Leerdami, &c. vir conſilio manuque promptus. Menſe

Miſſis litteris & Legatis ſe cũ vniuerſa Flandria Regi Francorum offerunt.

Mittit Francus Gandenſium litteras in Hiſpaniam ad Cæſarem.

Hinc ergo, etſi periculoſa profectione, Cæſar per Franciam celeriter in Belgium tendit.

1540 Ianuario anni 1540. Cæſar Chaſtellerautium venit, vbi Regem cum Regina Leonora repperit, à quibus ſummo cum honore pompaque receptus eſt. Inde Amboſiam Reges noctu intrauêre, tot in arce, quæ in edito eſt colle ſita, reſplendentibus tædis ac facibus, vt mox meridiem referret. Intrante Cæſare priorem arcis turrim, vnus facem ferens (caſu an ſtudio mihi ignotum) eam ſecretè incendit: cuius flamma cùm tapetes vndique inuaſiſſet, fumum ingentem excitauit, ita vt Cæſar cum pleriſque aliis ferè fuerit ſuffocatus. Capti aliquot perpetrati facinoris ſuſpicione laborantes, cùm eos Rex ſtrangulari iuſſiſſet, exorante Cæſare vitam ſeruauere. Amboſia Bloſium, inde Aureliam Reges peruenere;

Amboſia ſummo cũ honore põpaq; à Rege Francorum excipitur.

nere; diſputatumque hîc fertur, variantibus ſententiis, de retinendo Cæſare; ſed contradicente Comeſtabile Mommorancio, nil fuiſſe concluſum. Aurelia Fonteneblaum, inde Pariſios Cæſar venit, non aliter ab omni hominum ordine, ſexu ac genere exceptus, quàm ſi Rex ipſe primùm inaugurandus adueniſſet. Septem in vrbe Regia moratus dies, Chantilli, Comeſtabilis arce, honorificè tractatur; emenſúſque Picardiam, ac à Rege ad Fanum vſque D. Quintini deductus, Cameracum, indéque vigeſimo primo Ianuarij Valencenas Hannoniæ venit, hucuſque eum Baiona, Regijs filijs, Comeſtabile, ceteriſque Franciæ Proceribus comitantibus: qui cùm aliquot diebus honorificè ac lautè Valencenis fuiſſent excepti, à Regina Maria, Belgarúmque Proceribus deducti, valedicto Cæſare, in Franciam ad Regem patrem reuertêre. Valencenis Regis Franciſci Legatus à Cæſare petit, pacis conditionibus in Francia conceptis ex promiſſo ſubſcribat. Reſpondet Cæſar, Ordinum Belgij, fratríſque Ferdinandi, qui in itinere erat, conſenſus accederet, ſe optare. Qui cùm ſub idem tempus in Belgium veniſſet, duabus Germanorum peditum legionibus comitatus, cum eodem, comitante ſorore Maria, omnibúſque ferè Belgarum Proceribus, mille quingentos equites adducentibus, Cæſar Gandauum vigeſimo quarto Februarij intrat; ſtatímque ad omnes vrbis portas, murorúmque ambitum cuſtodiæ, ne quis elaberetur, collocantur. Tum euocato Procerum Senatúſque Flandriæ Concilio, Aduocatum Fiſcalem accuſationem contra rebelles Gandauenſes inſtituere iubet. Repetit is ea quæ diuerſis temporibus Gandenſes ſuprà à nobis commemorata feciſſent, exactè reſpondens ad allegata ab ijs priuilegia, à dictis tribus Comitibus conceſſa. Vtpote Comitis Guidonis priuilegium tantùm loqui docebat de pecuniaria impoſitione, non vniuerſæ Flandriæ facta, ſed ſoli vrbi Gandenſi imperata; imò addita conditione, ſi maior pars ciuium, qui ex annuo viuunt cenſu, in imperatam pecuniam conſenſiſſent, omnes tum Gandenſes teneri; quantò igitur eos magis debere teneri, cùm vniuerſa Flandria rogationem admiſiſſet? Quod ad Ludouici Neuerſij priuilegium attinet, id loqui non de Flandriæ Comitibus, ſed ſingularibus hominibus in vrbe aut ditione tyrannidem contra Comitem molientibus. Mariæ Burgundæ priuilegium, quam cæſo patre captiuam in vrbe detinebant, vt vi extortum eos allegare non poſſe, quòd non ſolùm fuerit violentum, ſed etiam quòd Maria eodem tempore contrà ſit obteſtata. Pudere igitur Gandenſes potiùs debere, quòd tam iniquum Diploma producant. Adhæc Gandenſes anno 1485. eidem priuilegio etiam ceſſiſſe: tum anno 1525. certa de cauſa iam dictis tribus priuilegijs prolatis, ac è Iuris formula examinatis, pronuntiatum fuiſſe, ijs non obſtantibus,

1540

Deducitur Cæſar à Rege vſque ad Fanum D. Quintini, ſed à Regis liberũ vſque Valencenas.

Cæſar cinctus duabus Germanorum peditum legionibus & mille quingẽtis equitibus Gandauum ingreditur.

Aduocato Flandriæ Concilio, iubet Fiſcalem ſuũ cõtra Gandenſes rebelles Iure agere.

Reſpondet Fiſcalis ad ſingula priuilegia à Gandenſibus allegata.

1540

Exaggerat idem Fiſcalis varias Gandauenſium inſolentias, concluditq́; petens eos Maieſtatis reos decerni.

Flandriæ Comites pecuniarias per prouinciam collationes de iure imperare poſſe. Gandenſes Reuſſij Comitem, Gandauum à Cæſare cum litteris miſſum, irriſiſſe, ſuppoſititiaſq́; litteras dixiſſe, donec ſacramento vir tantus contrarium affirmaſſet; quo tamen non obſtante, frigido cum reſponſo dimiſſo Reuſſio, nec Cæſari nec Reginæ Mariæ ſcripto reſpondere eſſe dignatos. Hinc ad alia digreſſus, ac quàm varijs rationibus crimen læſæ Maieſtatis incurriſſent edocés, tandem concludit, Gandenſes, quíque cum eis feciſſent, non ſolùm priuilegia omnia ob rebellionem amiſiſſe, ſed vitæ etiam bonorumque omnium pœnam incurriſſe; petere ſe ex merito, iuris æquitatiſque dictatu, ſententia proferatur.

Gandenſium Aduocatus prolixè reſpondet, ſed frigidè, ac demum ad Cæſaris clemētiam eos confugere teſtatur.

Ad hæc Gandenſium Aduocatus ex ſcripto prolixè reſpondet, ſed frigidè ac eneruè; ac tandem concluſurus, quæcumque ad mouendam commiſerationem facere poterant, adfert, ádque ſolam Cæſaris innatam clementiam Gandenſes confugere profitetur. Cæſar diu ac maturè cum Proceribus ac Conſiliarijs habito ſuper lite conſilio, tandem pridie Kal. Maij hoc anno, in publico Senatus conſeſſu, ceteris paulò altiùs eminens, ſententiam his verbis inter cetera pronuntiari iubet:

Cæſar tandem hanc in publico Senatus cōſeſſu ſententiam pronuntiari iubet.

Notum « facimus, conſilio Procerum Aurei velleris, Præſidum diuerſarum Cu- « riarum, ac complurium aliorum magnæ eruditionis ac prudentiæ viro- « rum examinata accuſatione contra Gandenſes inſtituta, eorumque de- « fenſione, nos definitè declarare, vrbem incolaſque Gandenſes omnes « ob auſam rebellionem incurriſſe crimen læſæ Maieſtatis, perdidiſſeque « omnes immunitates, priuilegia, ac quæcumque vim, auctoritatem ac « iuriſdictionem hanc aut ſimilem habent. Declaramus ad hæc ac pro- « nuntiamus bona, cenſus annuos, ædes, apparatum bellicum, campa- « nam dictam Rolandus, ac ſimilia quæ vrbis Gandenſis, Tribuni texto- « rum, quíque cum eis faciunt, propria ex publico ſunt, fiſco noſtro cede- « re; inhibentes, ne in poſterum bellica tormenta vlla ampliùs conflari cu- « rent, nec habeant.

Sublatis priuilegiis, prætereà certo numero ex Magiſtratu & ciuibus, nigris induti, nudis capitibus compareant. Item alij linea tantùm ſupra nudum veſtiti, & collo laqueum geſtantes, omnes ad genua Cæſari prouoluti veniam petant.

Poſtremò vtriuſque Banchæ hoc tempore Magiſtra- « tu fungentes, Syndici, Scribæ, cum triginta clarioribus ciuibus, quorum « nomina edemus, Præfectus quoque textorum, ac Legati ſupremi De- « cani, induti veſtibus talaribus nigris, diſcincti, capitibus nudi, quibus « iungentur è ſingulis opificum collegijs ſex, è textorum tribu quinqua- « ginta, ac ex ijs qui initio ſeditionis nominari voluêre *Creſers*, quinqua- « ginta, (qui centum noſtro legentur arbitrio) Creſerij verò linea tantùm « ſupra nudum corpus talari veſte induti, collo laqueum geſtabunt. Hi « omnes poſt tertium diem, loco ac hora, quam declarabimus, veſtiti, vt « diximus, Æde publica exeuntes, ad genua ſe hîc noſtra proſternentes, « alta intelligibilíque voce à Syndico, omnium nomine dici curabunt, ſe « ſummopere pœnitere, ob admiſſam contra nos Reginamque Mariam «

ſororem

,, ſororem noſtram rebellionem, ac læſæ Maieſtatis crimen. Ad hæc con- 1540
,, demnamus vrbem Gandenſem (excepta portione quam adhuc debent)
,, in ſummam centum quinquaginta millium florenorum ſemel, ac ſin-
,, gulis annis in ſex millium florenorum perpetuos reditus, veteribus no-
,, ſtris Dominijs adiungendos; itémque liberamus Fiſcum noſtrum de
,, annuo reditu quingentarum quinquaginta Flandricarum librarum,
,, quas hactenus vrbi ſoluit; qua de re datæ à proauo noſtro Tabu-
,, læ vt diſcindantur exuranturque iubemus. Volumus quoque ſta-
,, tim in poteſtatem noſtram conſtituant plenam abſolutámque Reip.
,, Gandenſis gubernationem, eiúſque nunc ac in ſingulos annos diſpoſi-
,, tionem. Quibus perfectis, Gandenſibus ſingulis ac omnibus ſpeciali
,, gratia remittimus ac condonamus, quidquid in hunc vſque diem com-
,, miſere. Actum præſente, audiente ac approbante Cæſare, pridie Kal.
,, Maij, anno 1540.

Inſuper Gandenſes magnam vim auri pendant.

Eodem etiam die poſt meridiem promulgatum eſt Edictum, ſecundùm quod deinceps vrbs Gandenſis regeretur, omni poteſtate tribuum & opificum, & quas vocant *de VVÿcken*, ſublata. Atque eadem ratione Cæſar Audenardijs omnia vetera Priuilegia ademit, ac nouas quoque leges tulit, quòd enixiſſimè rebellibus Gandenſibus ſtuduiſſent. Híſque rebus peractis, è Gandenſibus viginti ſex capite plectuntur, aliqui ad longinquas peregrinationes damnantur; centum partim è textoribus, partim è Creſerijs æquo numero lecti, capite pedibúſque nudi collo laqueum geſtantes, ac ad Cæſaris pedes ſe proſternentes, veniam impetrauere. Impoſita etiam mulcta paulò pòſt fuit perſoluta, ac arx ad D. Bauonis abſoluta, Monachis ad ſummum vrbis Templum D. Ioanni Apoſtolo ſacrum tranſlatis, ac in Canonicorũ Ordinem tranſmutatis, Abbate Prępoſiti titulo Summi Pontificis auctoritate ornato. Hæſit Cæſar per tres menſes Gandaui, ac inter Flandriæ Senatores publicè ius dixit; lata etiam capitis bonorumque ſententia contra Reinerum Brederodæ Dominum, qui, ducta è Marcanis vxore, cum ijs ſe Francorum Regi addixerat, Hollandiæ Zelandiæque ſe Comitem, quòd ex his ortum duceret, ſe futurum ſibi perſuadens, ac proinde gentilitia Hollandię Comitum inſignia apertè ferens. Sed domitis Gandenſibus, Cæſar paulò pòſt ſententiam moderauit, gratiamque petenti, ac per horam in genua, præſente Senatu Flandrico, Præſide Hollandiæ, præcipuíſque Proceribus, dum Cæſar eum alloqueretur, ſedenti, vitam donauit; pauloq; pòſt, Proceribus omnibus pro eo interpellantibus, cùm Francico ac Marcano fœderi renuntiaſſet, bona etiam omnia reſtituit. Hoc eodem anno, die Februarij vigeſimo quarto, Cæſar Proteſtantium Germanorum Legatos audit, ac per Cornelium Schepperum ita reſpõdet, pacémne an bellũ eſſent habituri vt ignorarent. Eodem menſe obijt Geor-

Hinc noua dãtur Statuta Gandenſibus ad quæ deinceps vrbs regatur.

Itemq; caſtigantur Audenardij Gandẽſium pro parte ſocij.

Viginti ſex Gandenſes capite plectũtur, alij vt condictum erat, ſupplices facti veniam impetrant.

Arx Gandaui conſtructa, manente ibi Cæſare ad menſes tres, & publicè ſæpè inter Senatores ius dicente.

Cæſar Bredenrodium primùm capitis dãnat, deinde per horam in genua ſedentem iterùm in gratiam recipit.

1540 Georgius Sceinkius Friſiæ ac Groningæ nomine Cæſaris Gubernator, cui ſucceſſit Maximilianus Buræ Comes, Florentij filius. Poſtridie Kal. Aprilis obijt Antonius Lalanus, primus Hooghſtratæ Comes, Hollandiæ Gubernator. Menſe Maio ad Cæſarem eiúſque fratrem Ferdinandum Romanorum Regem, Bruxellam Brabantiæ venit Guilielmus Marcanus, Cliuiæ ac Iuliæ Dux, de Ducatu Geldriæ, ac Comitatu Zutfaniæ, in quibus ius prætendebat, coràm tranſacturus. Sed cùm nullo eum iure niti Cæſaris Conſiliarij docuiſſent, domum re infecta reuerſus, ad Regis Franciæ amicitiam animum conuertere adoleſcens malè conſultus cœpit. Maij die decimotertio Rom. Rex è Belgio in Auſtriam reuertitur, Cæſar verò Gandauo Brugas contendit, indéque in Zelandiam ac Hollandiam profectus, vt ius ſubditis æquiſſimè diceretur, laborauit, aliquoties in Haga-Comitis hac de cauſa in Senatu præſens; tandemque inuiſis maioribus Hollandiæ ciuitatibus, Vltraiectum, inde Vianam, tum Buram, Gorinchemum, Buſcoducum, ac tandem in fine menſis Auguſti Bruxellam redijt, duas hoc itinere Germanorum legiones ſecum ducens. Æſtas huius anni ſiccitate memorabilis, à multis ſæculis ſimilem non habuit. Secuta eſt rerum omnium caritas extrema, excepto vino, quod non ſolùm generoſiſſimum, ſed etiam ingenti fertilitate prouenit.

Moritur Sceinkius Friſiæ Gubernator, ſuccedente Maximiliano Burano.

Profectus Cæſar in Hollandiã, etiam ibi ſæpè in Senatu præſens ius dixit.

1541 Anno 1541. (dicam verbis Cochlæi) Cæſar tempeſtiuè Ratiſponam venit, & longa expectatione ibi permanſit, donec alij aduenirent Principes & Status Imperij. Aduenit quoque Româ Cardinalis Legatus de Latere, Gaſpar Contarenus, die 12. Martij. Aduenerunt etiam Lutherani Principes & Status cum ſuis Concionatoribus, qui in domibus profanis ad populum concionabantur, & à Catholicorum ſacris, ieiuniiſque & ritibus prorſus alieni erant, & venationibus operam dabant, etiam in ſacratiſſimis diebus Hebdomadæ ſanctæ, atque adeò in ipſo quoque die Paraſceues. Conſcriptus autem fuit liber quidam, & Cæſari traditus tamquam pacis & concordiæ conciliator commodiſſimus. Conſtituti ſunt ex vtraque parte Collocutores, qui vltra menſis ſpatium conſidendo librum diſcutiebant, omnibus interim alijs Imperij negotijs poſthabitis. Tandem Principes ac Status Lutherani his verbis inter alia ſcripto Cæſari reſpondent: Rogamus, quandoquidem de gloria Dei & luce Euangelij agatur, non ſint confirmandi vitioſi cultus aut opiniones. Et quanti abuſus confirmantur, recepta inuocatione Sanctorum, & alijs cultibus ſine verbo Dei inſtitutis? Item: Quale vinculum inijceretur Eccleſiæ, ſi fateremur, prorſus nullum lapſum Generalium Synodorum reprehendi poſſe? Hæc illi; ſicque perditis tot pro concordia ſtudijs, Cæſar dato Receſſu Imperiali, diſcedens in fine menſis Iulij per Italiam profectus, pulcherrima inſtructa claſſe, cõtra Algerium expeditionem

Venit Cæſar Ratiſponam ad Comitia.

Lutherani Principes etiam ipſo die Paraſceues venationibus indulgent.

Fruſtrà agitur de concordia Religionis, allegantibus Lutheranis, etiam Concilia Generalia poſſe errare.

nem

nem fecit, transfretans in Africam menſe Octobri, vbi graue paſſus eſt naufragium. Ita breuiter Cochlæus Ratiſponæ præſens. Sed prolixiùs paulò expeditio illa, & quæ præceſſerunt, ſunt narranda. Menſe Maio Guilielmus Marcanus, Cliuiæ Iuliæque Dux, ſparſa fama ſe ad Comitia Ratiſponenſia proficiſci, Amboſiæ ad Regem Francorum peruenit, diuerſis itineribus comitatu eódem ſubſequente. Exceptus eſt à Rege perhumaniter & amicè. eius enim operâ breui bellum reſumere ſtatuerat. Tum de Cliuij ac Ioannæ Nauarręæ, impuberis adhuc puellæ, coniugio eſt agi cœptum. Id quamquam pater puellæ materque non probarent, volente tamen Rege, circa Idus Iunij nuptiæ magna cum ſolemnitate celebrantur, ipſo Rege ſponſam ad templum deducente, epulúmque magnificum exhibente. Poſt aliquot dies Cliuius, clàm cum Rege diu collocutus, intacta ſponſa, domum reuertitur, eam apud parentes relinquens, donec viro matura fieret. Hac de re Cæſar in Comitijs Ratiſponenſibus menſe Iulio ad Principes ſummopere conqueritur, demonſtrato iure, quod in Geldriam ac Zutfaniam morte Ducis Caroli habebat; reſpondereque conantibus Cliuij Legatis, ac pro eo deprecantibus, conſurgens irato vultu Cæſar abijt. Ratiſponenſia pro parte decreta hæc fuêre: „ Omnia quo tum in Germania erant ſtatu manerent, donec Generali indicto Concilio, controuerſiæ Religionis cauſa exortæ tollerentur. Cæſari ius ſuum in Geldriam ac Zutfaniam perſequi liberum eſſet. Concilium Cæſar intra proximum ſeſquiannum in Germania celebrari curaret. Inſtabant intereà Regis Franciſci apud Cæſarem Legati, promiſſum in Francia Carolo Aureliano Mediolanenſem Ducatum traderet. Cùm diutiùs rem Cæſar differre nequiret, aperto animi interiori decreto, ait ſeſe magnis de cauſis ditione Mediolanenſi decedere non poſſe, in eius verò compenſationem polliceri Carolo Aureliano filiam Mariam vxorem, daturumque cum ea dotis nomine Belgarum Prouincias. Rex Franciſcus nil in Italia quàm quod armis poſſet obtenturum ſe videns, rumpere inducias, ſummiſque viribus bellum reſumere conſtituit. Sub idem tempus Franciſcus Antonij Lotharingiæ Ducis filius in vxorem ducit Chriſtiernam Cæſaris ex ſorore neptem, viduam intactam Sfortiæ, Francorum Rege has nuptias non minùs ægrè ferente, quàm Cæſare Cliuij cum Nauarræa. Exinde Cæſar, conſcriptis in Germania duabus peditum legionibus, & mille equitibus, per Tridentinas Alpes in Italiam contendit, omnibus (etiam Venetis) certatim ei honoris cauſa occurrentibus. Tandem Mediolani inſigni cum pompa exceptus, paulò pòſt Genuam contendit: vbi fratris Ferdinandi litteris de Turcarum contra Hungaros victoria, Germanorum clade, ac Solymanni aduentu, eſt certior factus. Pontifex Paulus Româ Lucam paulò antè

1541

Cliuius clàm in Franciam profectus, cum Nauarræa impubere, Rege agente; nuptias celebrat.

Acta præcipua Comitiorum Ratiſponenſium.

Loco ditionis Mediolanēſis promiſſa filio Franci ſecundò genito, offert ei Mariam filiam & Belgium dotis nomine.

Cæſar ex Germania in Italiam venit.

1541 peruenerat, aduenientemque Cæſarem, miſſo cum inſigni comitatu Cardinale Alexandro Farneſio, honorificè exceperat. Cæſar ter Pontificem adijt, ac enixè de indicendo Concilio, aliiſque de cauſis cum eo egit. Ipſe ſemel Cæſarem inuiſit, diu communicans, ac Concilium in ſequentem annum ſe indicturum promittens; cumque fruſtrà pacem cum Franco renouare eſſet conatus, Romam redijt. Cæſar comitante genero Octauio Farneſio, cum claſſe, quam dudum adornari ac

Comparato exercitu & claſſe in Africam traijcit Algerium ſubacturus.

armari iuſſerat, è Portu Lunenſi ſoluit. Vehebat hæc pedites equiteſque Germanos ac Italos cum multo commeatu, magnóque tormentorum apparatu. Corſicam prætervectus ad Baleares inſulas venit, indéque Siciliæ littora emenſus, auctúſque Ferdinandi Gonzagæ Proregis Siciliæ claſſe, quæ Hiſpanos vehebat, poſt biduum, vigeſimo tertio Octobris Algerium (olim Iulia Cæſarea) Numidiæ oppidum appellit, Mendoſamque cum Hiſpanica claſſe eódem veniſſe repperit. Vniuerſa claſſe ad oppidi conſpectum in anchoris ſtante, biduum tranſijt: quo

Expoſitis in terram viginti circiter millibus, & tormentis, maior pars claſſis tēpeſtate perijt.

tempore Cæſar circiter viginti millia peditum cum maxima equorum ac tormentorum parte in terram expoſuerat, & ad expugnandum Algerium neceſſaria parabat. Inclinante die, ſubitò exorſus procelloſus imber tota nocte vniuerſum exercitum aqua pluuiali perfudit, ingentíque allato incommodo, ne tormentis ſclopetíſque vti poſſent, effecit. Ad hæc diuerſiſſimis mundi è plagis exorti ſubitò venti, tantam tempeſtatem excitarunt, vt inſpectante ac gemente exercitu, paucis horis circiter centum quadraginta varij generis nauigia, quæ velis agebantur, cum ingenti commeatus copia generoſiſque equis perirent. Triremibus quindecim in littus adactis, & conquaſſatis, cùm homines abiectis armis in ſeruitutem ſe offerrent, à ſæuis Numidis interficiuntur; nihilque toto littore ſpectabatur præter hominum equorumque cadauera, ac natantis ſupellectilis diuerſas ſpecies. Turcæ ac Numidæ, qui Algerij in

Hinc erūpentes Afri nō paruam quoq; cladem noſtris inferunt.

præſidio erant, occaſioni non deerant, ſed varijs locis caſtra inuadentes ſtationes cædebant, præliaque excitabant; deſiderauitque hoc die Cæſar vltra trecentos viros, ac inter hos non paucos præclari nominis veteranos Præfectos. Vulnerati ſunt circiter ducenti. Cæſar tribus inſtructis

Diſceſſum parantes Cæſariani etiam fœdiori tempeſtate in varias partes diſijciuntur; Cæſar vix tandem in Siciliam redit.

aciebus Algerio diſcedit, ac non ſine difficultate duobus ſuperatis amnibus ad Matafuſij promontorium, quò Auria triremes reliquas adegerat, cum exercitu venit; inque dirutæ ciuitatis ruinis contra Numidas conſedit, equorum carne exercitum alens. Cùm vis ventorum nonnihil ſe remiſiſſet, milites claſſem conſcendere, equos verò omnes, etiam generoſiſſimos in mare eijci, vt eorum loco vel viliſſimus reciperetur calo, Cæſar iubet. Sed vix dimidia pars hominum naues intrarat, cùm tempeſtas priore validior, incumbentibus diuerſis è partibus ventis inſurgit.

git. Quare cùm claſſis certum tenere curſum, nec alter alterum expe- 1541
ctare iuuareque poſſet, in varias diſiecta plagas, nonnullæ cum hominibus periere, aliæ in diuerſos Italiæ portus, rebus omnibus amiſſis, peruenêre. Cæſar terreſtri itinere, Auria remigio, Vticam peruenit, cuius hodie portus Farinas dicitur; vbi eos Muleaſſes Rex Tunetanus omni commeatus genere affatim recreauit fouitque. Hinc Drepanum Cæſar traijcit, inde ad Baleares curſum dirigit, tandemque ſub finem Nouembris Carthaginem nouam in Hiſpaniam ſaluus peruenit, non paucis locis hoſtibus eius à piſcibus voratum iactantibus. Sed paulò pòſt Cæſarem enataſſe, ſequientémque fortunam ſuperaſſe, ſunt experti. Carthagine Cæſar Occagnam peruenit, filias ibi agentes viſens, filiumque Philippum Hiſpaniarum Principem expectans: quorum præſentia abundè recreatus Madrillium proficiſcitur, vbi multis diebus à laſſitudine ac tempeſtatis iactatione corpus reficiens, animum variis cogitationibus ac negotiis occupatum habuit. Sub idem tempus Cęſar fit certior, Francum, ruptis induciis, ſuis hoſtilia moliri. Cauſa hæc obtendebatur: Legati Francici (vt credebatur, ad Solymannum Turcam) Fregoſius Genuenſis & Rincon exul Hiſpanus, Pado Venetias proficiſcentes, à Cæſarianis quibuſdam militibus, occupato nauigio, ſub initium menſis Iulij interfecti erant. Excuſabat Vaſtius, nequaquam ſuo iuſſu aut ſcitu id factum, latronéſque cum præda ſe ſubduxiſſe; nihil itaque hîc ſe teneri. Tandem Georgius Auſtriacus Cæſaris Maximiliani filius, Archipræſul Valentinus, ex Hiſpania per Franciam in Belgium proficiſcens, à Franco Lugduni in vincula conijcitur. Itaque vere anni 1542. Rex Franciſcus 1542
ſimul & Rex Daniæ Chriſtiernus Tertius ſuperbiſſimis verbis Cæſari per Caſtrenſes Legatos bellum indixêre, perque omnes Regni ſui prouincias publicari iuſſere. Idem apud Belgas fit vigeſimo quarto Maij. Rex Fráciſcus, duobus collectis exercitibus, vni Henricum Delphinum, alteri Carolum Aureliæ Ducem præficit, vtrique viros illuſtres, bello exercitatos, qui filios adoleſcentes moderarentur, adiungens. Delphinus Roſſillonios apud Cantabros erat inuaſurus, Aurelianus Lutzenburgios. Rex tertio loco bellum (præter illud quod in Pedemonte erat) facturus, Boſſuum Longeualli Dominum ad Guilielmum Cliuiæ Iuliæque Ducem cum ſexcentis mittit equitibus, vt iuſta peditum equitumque coacta manu Brabantos inuadant, ne Maria Auſtriaca, domeſtico implicita bello, Lutzenburgijs ſuccurrere poſſet. Aurelianus enim cùm in vnum coëgiſſet duodecim millia Germanorum peditum, ſex millia Francorum, cum tribus equitum millibus, inter quos quingenti erant Dani, comitante Claudio Guiſiorum Duce, eius filio Aumalæ Comite, Borbonio Anguiani Domino, & aliis, Lutzenburgios mox menſe

Iactatum tunc ab hoſtibus Cæſaris, eum à piſcibus deuoratū.

Cauſa obtenſa à Franco, cur ruperit inducias.

Francus & Danus Cæſari ſimul bellū indicunt.

Primùm Francus auxilia Cliuio mittit, quibus Brabantiam inuadat.

1542 menſe Iunio inuadit, oppidumque Damuillerium diripit, inceditque. Deinde Iuoſium, paucis diebus oppugnatum, compoſitione recipit. Tum Arlonium in deditionem accipit. Hinc ad vrbem Lutzenburgenſem exercitum ducit, quæ & ipſa poſt paucorum dierum oppugnationem deditione ei cedit; ſimiliterque Momedium, nullo eis auxiliante; nihilque in vniuerſo Ducatu reliquum erat præter Theonuillam. Eodem enim tempore Cliuius, coactis in vnum duodecim peditum millibus, ac mille quingentis equitibus, hiſque iis iunctis copiis, quas Longouallius è Francia adduxerat, Martinum Roſſemium præfecerat. Is per cauſam adducendæ è Francia Cliuij ſponſæ, tranſitum à Leodienſibus petierat. Sed diſſuadente Antiſtite Zeuenbergio, Leodienſes, ruſticos ſuos armantes, tranſitum non concedunt. Antuerpiani, re intellecta, ſuamque vrbem Francicam ſponſam eſſe quam peteret Roſſemius, verentes, cohortes aliquot conſenſu Reginæ Mariæ conſcribunt, ac ruſticis in Pelandia cum armis congregatis in auxilium mittunt: qui contra Roſſemianos illos qui Moſam iam tranſierant, contendentes, eos denuò trans amnem ad Roſſemium redire cogunt; deinde poſitis armis, ruſtici domum reuertuntur. Senatus nihilominùs Antuerpianus Roſſemio non fidens, neceſſaria ad vrbis defenſionem parat. Intereà Roſſemius iuxta Rauaſtainum copias omnes Moſam traducit, atque ſine maleficio aliquamdiu militem in Brabantiam ducit. Conſulatum hoc anno Antuerpiæ gerebant Lancelotus Vrſulus ac Nicolaus Schermerus, qui cum ceteris Senatoribus diligenter ad vrbis defenſionem incumbebant. Paulò pòſt Senatus fit certior, Roſſemium, detecto animo, hoſtilem in pagos declaraſſe voluntatem, diripuiſſe Fanum Oienroyæ, Orſchotum ac Hiluarenbecam; locatiſque ad Ooſterwicum caſtris, ditionem Langeſtratanam ad rerum omnium iniquiſſimam redemptionem cogere. Deinde nuntiatur Roſſemium Berlam ac Hooghſtratum contendiſſe, munitiſſimamque arcem, ruſticis deditionem facientibus, in poteſtatem redegiſſe, magnamque tormentorum ac pulueris copiam inde vehere. Intereà Reinerus Naſſauius, Aurantij Princeps, in vnum coactis quingentis equitibus, ac circiter tribus peditum millibus, partim ab Antuerpianis partim à Buſcoducenſibus conſcriptis, vigeſima quarta Iulij Breda mouens, magnis itineribus Antuerpiam contendit, vrbi his copijs præſidio futurus. Breda ac Hooghſtrato Antuerpiam proficiſcentibus viæ ad pagum Breſcotum concurrunt. Quare Aurantius ac Roſſemius, vt ſinguli propoſitum tenerent, rem in celeritate poſitam videntes, incitato vterque paſſu Breſcotum contendunt. Sed Aurantium Roſſemius diligentia vicit, occupatoque Breſcoto, inſidias illi loco aperto, nouo hoc modo ponit. Quadringentos atratos equites Holſa-

Illinc exercitũ deſtinat qui iũctis ſibi Danis Lutzenburgi multa loca ſubitò occupat.

Roſſemius pro Cliuio armatus prodiens, fingit ſe in Franciam proficiſci.

Diripit idẽ Roſſemius multos pagos Campiniæ Brabanticæ.

Pugnant Aurantius ac Roſſemius ad Breſcotum, vincente Roſſemio inſigni ſtratagemate.

1542

Holſatos iuxta Breſcoti exitum, vbi rara hinc inde dumeta ſunt, in acie conſiſtere iubet, pedites verò omnes in genua ſedere, poſitis humi ad latera armis, ne ab Aurantiis viderentur. Appropinquat Aurantius, exploratorumque inopiâ de ſtratagemate non præmonitus, contemptis quadringentis Danis equitibus, Lubertum Turcam equitum ſuorum Præfectum eos inuadere iubet, ipſe cum peditum legione ſolito ſubſequebatur paſſu. Turca facilè cum galeatis lanceariis, equitibus cataphractis, Holſatos ſclopetis minoribus vtentes in fugam conijcit, adque proximum dumetum refugientes ſclopetis ſe defendere cogit. Properat eódem ſtatim cum peditum legione Aurantius. Sed vix pugnam inierat, cùm ſtatim variis è locis Roſſemij pedites exurgunt, & Aurantianos vndique circumſiſtunt, ceteris Roſſemij equitibus variis è latebris erumpentibus, ac vndique Aurantium prementibus. Sed is cum equitatu intenta fuga Antuerpiam contendit, feliciterque, multis deſideratis, euaſit. Pedites ad duo millia, abiectis armis, deditionem fecere. Intrauit Aurantius paucis cum equitibus vrbem veſperi circa horam ſeptimam, ipſo D. Iacobi feſto die, perturbatoſque ſua clade ciues, præſentiâ animauit, rebuſque neceſſariis procuratis, ad Reginam Mariam proficiſcitur. Vix diſceſſerat, cùm mox infelici quoque pugna elapſus Lubertus adeſt Turca, diuerſo rumore à populo exceptus: natione enim Gelder erat, ſed Cæſari ſemper militarat. Roſſemius poſt hanc victoriam, Breſcoto vrbem verſus motis copiis ad ſuburbium Dammum caſtra locat, miſſoque caſtrenſi Legato vrbem Regi Franciæ ac Daniæ aperiri petit. Reſpondetur, Antuerpianos præter Cæſarem Carolum nullum agnoſcere Principem. Cumque Cæſarem à piſcibus voratum diceret; reddunt, tertio die cum Iona reuicturum. Hoc cum reſponſo Kipdorpiâ portâ emiſſus venire ampliùs prohibetur. Vagabantur Roſſemiani gregatim per maturas in campo Willebrordiano ſegetes. In hos Antuerpiani maiora tormenta continuò exonerant, multoſque interficiunt. Poſtero die è Ditione Waſiana, quæ eſt ab altera Scaldis ripa, mille ducenti feroces Flandrorum iuuenes vrbem intrant, ac à Magiſtratu armis inſtructi, ad neceſſaria cuſtodienda defendendaque loca diſtribuuntur; eodemque die quidquid iuxta vrbem erat ædium ac ſacrorum locorum, ciues iuſta manu egreſſi, magno dominorum dolore, igne iniecto exuſſere, ne hoſti ad obſidionem ac locandas inſidias vſui eſſent. Sed dum Roſſemius Conſulum vigilantia, inſidias inflammandæ vrbis per proditores quas ſperarat, non ſucceſſiſſe videret, vigeſimo ſeptimo Iulij cum aurora mouet caſtra. Clara luce hoſtem abire vident, conflagrare omnes molas quæ in campo erant Willibrordiano, cũ pago Merxheimio, Dammo, ac omnibus diuitum mercatorum nobiliumque virorum

Roſſemij pedites ex inſidiis emergentes Aurãtium fugere Antuerpiam compellunt.

Locatis Roſſemius caſtris ad Dammũ, Antuerpienſem vrbem dedi poſtulat, ſed inſigne fert reſponſum.

Antuerpienſes ad reſiſtẽdum ſe parant, ſed nimis citò ſuburbana propria exuunt.

Reliqua diſcedens ſecundo die Roſſemius flammis conſumit.

1542 rum hortis, maximè ad vrbis Orientalem ac Borealem plagam ædificatis. Eadem ratione ſæuiunt Burgerholſtij. vnde ad oppidum Liram declinantes, propiùs accedere à præſidiariis oppidiq; tormentis prohibentur. Hinc Duffelam ac Ranſtum occupant, diripiunt, incenduntque; Roſendalam pecunia mulctant. Walemum direptum cũ pulcherrimo templo exurunt, quòd pontonem, qui currus homines ac equos per amnem Netham tranſmittere ſolet, in aduerſam ripam traduxiſſent. Tum coactis vicinis è pagis doliis vaſiſque ac cupis in quibus feminæ lintea lauant, amnem nullo ordine, ac non paucis aqua abſorptis traiiciunt, & Mechliniam vſque excurrunt, ſed tormentorum formidine propiùs non acceſſere. Venerat quippe huc Bruxella Regina Maria; quare hoſtes ad Meridiem declinantes Keerbergam contendunt, inde Veldonckium, Scrikiam, Werchteram, Rotſelaram, Hachtam, Tieldonckum ac Weſpelarum veniunt, in quoſdam igne ſęuiunt, maiorem partem pecunia mulctant. Tandem Louanium contendunt, ac iuxta Monaſterium Bethlehem prima locant caſtra, Heretum ac Winckeſſelum exurunt; motiſque Terbanckium caſtris, ad portam Bruxellenſem conſidunt. Miſerat Regina Maria Louanium Georgium Rollinum Aimeriæ Dominum cum ordinaria equitum ſuorum turma, quemadmodum & Conrardum Warneburgij Comitem cum trecentis peditibus, ac Philippum Dorlainum Gallicæ Brabantiæ Balliuum cum ducentis peditibus. Sed defendere ſe poſſe, propter ampliſſimum murorum ambitum tantillis copiis Muſarum domicilium diffidentes, concepto timore, ſe inde cum copiis proripiunt; quod non parum ciues terruit. Roſſemius de Ducum fuga, militum diſceſſu, ac ciuium perturbatione certior factus, Legatum caſtrenſem ad vrbem mittit, dedique eam Regi Franciæ petit. Idem quod Antuerpiæ fert reſponſi. Tum paucorum dierum fiunt induciæ, ac procurantibus aliquot proditoribus (qui à Roſſemio pecunia conducti copiarum eius magnitudinem tormentorumque multitudinem mirum in modum auxerant) de conditionibus, quibus Roſſemius ab vrbe diſcederet, agi eſt cœptum; cùm tantùm hac ſpecie occupare eam conaretur. Petit pro exercitu commeatum, tormenta vrbis maiora omnia, dolia certa pulueris tormentarij, ac octoginta aureorum liliorum millia. Offerunt Louanienſes quinquaginta millia, ac pro Roſſemij & Longeuallij domeſtico comitatu vinum ac commeatum. Admittuntur conditiones, vinóque ab equis ad portam attracto, ſtudioſi aliquot bonarum litterarum (vt eſt ibi celebris Academia) funes, quibus attrahebatur, diſcindunt, vlteriúſque protrahi vetant, verentes, ne dolo occupata porta, hoſtes, qui non longè inde retro vineta in acie ſtabant, irrumperent. Quare ex compoſito, tumultu excitato, vinum commeatúmque diri-

Item populatur latè omnia circùm circà.

Proficiſcitur Louanium cũ illud à præſidiariis paucis deſertum intellexiſſet.

Certis conditionibus Louanienſes cũ Roſſemio trãſigunt.

Nihilominùs agentibus litterarum Louanij ſtudioſis, irriſus Roſſemius Louanium relinquit.

diripiunt, portam aperiri prohibent, ac mox è vallo tormenta aliquot in Roſſemianos exonerant: quæ cauſa fuit, vt vrbis Præfectus Meierus, cognomine Bleheimius, ac Damianus Gouſius, qui Senatus populique nomine, durantibus induciis, ad hoſtes exierant, ſtatim ab iis in vincula coniicerentur; nec liberantur, niſi perſolutis duobus aureorum liliorum millibus. Roſſemius, nullam reſtare ſpem capiendi Louanij videns, valedictis Muſis, Corbecum caſtra mouet; inde Rasburgũ, Neer-Iſcham, Sartum, Floriuallum, ac Shertogendalam tranſit, hos exurens, illos pecunia mulctans. Louanienſes hoſte liberati, portis egrediuntur, ac caſu Hieronymum Longum è proditoribus vnum capiunt; qui in quæſtione conſcios prodens, cum iis in foro ſtrangulatur. Roſſemius ac Longeuallius in Gallicè loquentem tendunt Brabantiam, primùm Grauam, tum Waueram, deinde Meleinium, Longeuillam, Geldenacum, Gemblourſium, Argentonium, ac Stappanſium. Arcem Conroiam inſidebant octoginta ruſtici: expugnati ad vnũ omnes interficiuntur. Inde Floruanum veniunt, Abbatiamque ingenti pecunia mulctant, totumque fermè Comitatum Namurcenſem ſimiliter diuexant. Sombræ Sabim amnem traiiciunt, ruſticoſque, ingentibus factis foſſis, arbores ingentes deieciſſe, intercludendiſq; publicis viis in tranſuerſum abieciſſe reperiunt. Sed omnibus his ſuperatis difficultatibus, magnis itineribus ad Aureliæ Ducem, Lutzenburgios vaſtantem, feſtinabant. Certiores enim facti erant, Cæſarianos, collectis vndique copiis, Ducibus Aurantio, Burano, ac Boſſuo, citato itinere inſequi. Quare traiecta iuxta Maſeriam Moſa, quòd id Francici iuris oppidum eſſet, munito loco confidentes, militi aliquamdiu requiem largiuntur. Cumque hoc loco inter Roſſemium ac Longeuallium de prædæ diuiſione controuerſia non exigua oriretur, eam Aurelianus ſua auctoritate componit, Roſſemiumque, perſolutis eius copiis, in Geldriam Cliuiamque dimittens, deinde cum ſuis, ſubacto, vt ſuprà diximus, toto Lutzenburgico Ducatu, excepta Theonuilla, ad patrem reuertitur. Sed vix de tantis victoriis potuerant inuicem gratulari, cùm certiores fiunt, Reinerum Naſſauium iuſtis cum copiis Lutzenburgios inuaſiſſe, ipſámque vrbem cum omnibus paulò antè à ſe occupatis oppidis, excepto Iuoſio, ad vetus Cæſaris obſequium reduxiſſe; Guiſium tamen prouinciæ à ſe præfectum Iuoſij incluſum, ſe fortiter defendere, ac aliquoties Naſſauium repuliſſe. Durauit hæc Aurantij contra Lutzenburgicos expeditio ad menſem ferè Octobrem. Tum enim pro maxima parte, recepta ditione, in Iuliam mouet, Cliuio pro euaſtata per Roſſemium Brabantia talionem redditurus. Sub idem tempus Antonius Vendomæ Dux Picardiæ Gubernator, mediocribus in vnum coactis copiis, munitiſſimam arcem Tourneham cum oppido

1542

Vaſtat Roſſemius Gallo-Brabantiam.

Item Comitatum Namurcenſem.

Demum inſequentibus eum Cæſarianis, in Franciam euadit.

Naſſouius recuperat omnia, excepto Iuoſio, quæ paulò antè Francus in Lutzenburgo Cæſari ademerat.

Altera parte Frãcus iterùm multa dãna infert Arteſiæ.

1542 Lilerſio ad deditionem cogit, ac vtrumque cum omnibus vicinis munitionibus funditus diruit, euaſtatiſq; agris oppidorum Fani D. Audomarij, Airæ, Bethuniç ac Atrebatenſium, Comiteq; Reuſſio in fugam acto, cum ingenti præda in Picardiam reuertit, copiaſque in præſidia diſtribuit. Eodem modo Franci ac Belgæ mari varia fortuna inter ſe confli-ctabantur. Dum Aurelianus in Lutzenburgios bellum gereret, Delphinus, coactis ad Auignonem quadraginta peditum millibus, inter quos quatuordecim millia Heluetiorum erant, ac quatuor millia equitum, Narbonam proficiſcitur, vt Perpinianum Roſſilonij Ducatus primariam vrbem expugnaret, eratque ſpes omnis in celeritate poſita. Sed Ferdinandus Toletanus Albæ Dux cum magno tormentorum apparatu, iuſtoque veteranorum manu, Perpinianum ante Delphini aduentum intrarat; neceſſariiſque locis erectis munitionibus, adeò Francica caſtra tormentis vexat, vt de expugnatione deſperantes, tandem Monpellerium re infecta ad Regem redirent. Veterani in Pedemontem miſſi ſunt, vbi toto hoc anno vario euentu Franci ac Cæſariani inter ſe conflixerunt, modò his modò illis victoribus. Menſe Octobri Aurantius Cliuio, vt diximus, bellum infert, incendiis pecuniarumque extorſionibus Roſſemianam in Brabantos expeditionem vindicans, vniuerſam ditionem Iuliacenſem euaſtat, Zittardam, Iuliacum, Hensbergam, Suſteram ac Duram in poteſtatem redigens, paſſim muros ac valla diruit, foſſaſq; complanat, excepta Dura. Sed diſcedente Aurantio militem Cliuius colligit; acceptiſque à Saxone ac aliis aliquot Germanis auxiliis, circa finem menſis Decembris, Cæſariana præſidia adortus, omnia dicta oppida recipit, Duramque inſigniter munitam, firmiſſimo impoſito præſidio, de commeatu ac tormentis abundè prouidet. Exinde Cliuius copias omnes Hensbergam transfert, oppidúmque obſidet. Sed mox cum exercitu obſeſſis in auxilium accurente Aurantio, deſerit, in receſſu non mediocri accepto detrimento, ac Iuliaco, quod paulò antè munierat, ſe includit. In Kalendas Nouembris huius anni indictũ erat Concilium generale Tridentinum, vt patet ex litteris Indictionis datis vndecimo Kal.

Fruſtrà tentat idem Perpinianum, obſiſtente ſibi Albæ Duce.

In Pedemõte vario euentu hoc anno pugnatum.

Aurantius Iuliam inuadẽs, omnia oppida occupat excepta Dura; ſed quæ Cliuius mox recuperat, excepta Henſberga.

Fruſtrà Cliuius Hensbergam obſidet.

1543 Iunij eiuſdem anni, ſed non niſi biennio pòſt cœptum eſt. Anno 1543. ineunte vere, Regina Maria, iuſto è Belgis exercitu coacto, Philippum Crouiacum Arſchoti Ducem præficit: qui cùm menſe Martio in profeſto Paſchatis Hensbergæ commeatum inuexiſſet, ac in receſſu Cliuianis ad Zittardam obuiàm factus, iniquo loco acies duceret, confligere coactus, poſt acrem diuturnámque pugnam in fugam agitur. Cecidêre è Cæſarianis peditibus circiter tria millia, multò plures capti cum omnibus tormentis ac impedimentis, quæ Cliuiani Ruremondam detulere; indeque Limburgenſem, Dalanam ac Valkenburgenſem ditiones flam-

Cæſariani haud paruam cladem accipiũt à Cliuiis & Geldris.

ma

ma ac ferro depopulantes ingentem prædam auexere. Tum vigeſimo 1543
ſecundo Iunij ad Hensbergæ obſidionem redeunt, ſed eam bis fruſtrà oppugnatam, adueniente cum nouo exercitu Aurantio, poſt alterum obſidionis menſem relinquere ſunt coacti. Intereà Martinus Roſſemius Cliuiorum Præfectus militari aſtu occupat Amersfortium, Helmondam ac Endouiam, vbi ordinariam equitum turmam oppreſſit, ac ferè omnes in Geldriam captiuos abduxit; nempe Aurantio contra Francos in Hannoniam profectionem adornante. Siquidem eodem menſe Iunio Rex Franciſcus contra Belgas profecturus, Annibaldum cum iuſta manu præmiſerat; cuius præcurſores Auennam vſque excurrentes, inde conuerſis equis ad Landreſium ad Sabim amnem ſitum caſtra faciebāt. Præſidiarij loco diffiſi, antequam includerentur, oppido igne iniecto, ſe in ſiluam Mormaucianam occuluere. Vendomius, veteribus in vnum collectis copiis, eódem tendebat, iterque per Atrebates faciens, Bapaumam occupat; arcémque Belgis relinquens, Cambreſium ad Regia contendit caſtra. Inde vnà profecti ad pagum ac Abbatiam Marollam caſtra locant, Rege cum duobus filiis in Abbatia diuertente, ac donec Landreſium nouis quatuor ingentibus terreis munitionibus eſſet firmatum, manente. Tum Landæum nobilem militarémque virum Landreſio præficit, ac de commeatu, apparatúque bellico abundè prouidet. Intereà Rex Delphinum cum parte copiarum ad interiora Hannoniæ mittit; qui, quòd copiæ Cæſarianæ contra Cliuium profectæ nondum adeſſent, ſtatim fugientibus præſidiariis, occupat munitiſſimam Aimeriæ arcem, Barlamontium, Mabugam, vſque Bergarum Hannoniæ ac Valencenenſium portas excurrens. Nec contentus Rex Franciſcus tam diuerſis locis eodem tempore tum hoc tum ſuperiori anno Cæſarem bello laceſſiſſe, inſuper à Solimanno Turcarum tyranno per Legatum Polinum iuſtam claſſem, quæ Duce Hariadeno Barbaroſſa Cæſarem quoque oppugnaret, impetrauit, vtque huius anni vere educeretur effecit. Habebat Barbaroſſa centum quinquaginta actuarias diuerſi generis naues, præteruectúſque Meſſanæ fretum, Rhegium cum arce occupat, incendítque, ciuibus in ſeruitutem abductis. Hinc Oſtiam Tiberinam præternauigans, ac Hetruriæ Liguriæq; oram lambens, in Maſſiliæ portum claſſem infert, expectans cui loco Rex Franciſcus vim inferri vellet. Tandem Nicæam Prouinciæ ciuitatem Sabaudo parentem expugnare iubetur. Admouet Barbaroſſa claſſem, exponit militem, producit tormenta. Mittit & ſuam claſſem Rex Franciſcus, quæ viginti duarum erat triremium, ac octodecim onerariarum, vehens octo millia peditum cum ingenti commeatus copia. Huic claſſi præerat Franciſcus Borbonius Anghiani Dominus, viginti annorum adoleſcens, Pædagogum

Martinus Roſſemius Cliuiorum Præfectus militari aſtu occupat Amerſfortium, Helmōdam ac Endouiam.

Franci eodem tempore varia loca in Hannonia & Arteſia inuadunt, & haud pauca obtinēt.

Quin & Turcam auxiliarem contra Cæſarem Francus vocat.

Simul Frācus & Turca Nicæam Sabaudo parentem vrbem oppugnant.

1543 habens Virginium Vrſinum. Nicæam bis fruſtrà à Turcis ac Francis oppugnatam, ante tertiam oppugnationem, ciuibus libertatem ac fortunas incolumes promittens Anghianus in deditionem accepit, præſidiariis cum Præfecto in arcem concedentibus: quam cùm aliquamdiu fruſtrà oppugnaſſent, aduentu Vaſtij, qui cum iuſtis copijs in itinere erat, Turcæ Francique territi, reductis ad naues tormentis impedimentiſque, direpta incenſaque contra fidem datam Nicæa, ciuiumque parte in ſeruitutem abſtracta, cum claſſe, re infecta, diſceſſere; Anghiano Maſſiliam, Barbaroſſa in Portum oppidi Tollonij, conſentiente Rege, vbi hiemaret, contendente; vnde paulò pòſt viginti quinque triremes ad Hiſpaniæ oram euaſtandam miſit. Cæſar intereà quoque claſſem in Hiſpania inſtruxerat, filioque Philippo Maria Ioannis Luſitaniæ Regis filia deſponſata, conſcenſa claſſe, in qua ſeptingentos Hiſpanos equites ac octo millia peditum impoſuerat, cum quadraginta triremibus multiſque onerariis Barcilona ſoluens, circa finem Iunij Genuam appulerat, magnificè vbique exceptus. Venerat quoque Pontifex Paulus Bononiam vſque cum Cæſare collocuturus. Sed is congreſſum vitabat, quòd ſe Pontifex Franco hoſtem declarare nollet. Tandem tamen Buxeti oppido inter Cremonam ac Placentiam in colloquium venerunt. Hinc Pontifex Bononiam, indeque Romam; Cæſar in Germaniam contendit. Spiram veniens Proteſtantium Legatos audit, eiſque pro parte ſatisfacit; ſed deprecante pro Cliuio Archipræſule Colonienſi, ac Legato Saxoniæ Ducis, nullam eſſe reſpondit aliam pacis rationem, quàm vt Geldria & Zutfania ſibi diu debitis cedat. Dederat ordinum ductoribus negotium, militem in Germania deſcriberent. Itaque finitis Comitiis, Bonnam ad Rhenum Cæſar profectus, ibi exercitum recenſet. Repperit Hiſpanorum ac Italorum peditum decem millia, Germanorum quatuordecim millia, Belgarum duodecim millia, equitum octo millia. Cum his copiis primùm contra Cliuium, deinde contra Francum profecturus, Legatum conſtituit totius exercitus Ferdinandum Gonzagam Siciliæ Pro-Regem, Stephanum verò Columnam caſtrorum Magiſtrum, alios aliis honoribus ornat. Bonnâ mouens tertio die ad Duram munitiſſimum Ducatus Iuliæ oppidum caſtra locat. Cingebatur Dura duplici foſſa, ac lateritio muro, cui ingens incumbebat vallum, ac inter vtramque foſſam agger circum oppidi ambitum procurrebat. Præerat oppido nobilis Iuliacus Gerardus Vlattemus vir militaris, cum duobus electorum veteranorum peditum millibus, ac octingentis equitibus. Appropinquante Cæſare, erumpunt præſidiarij equites, poſitis idoneo loco anteà inſidiis; in quas poſt acerrimam pugnam protracti equites Itali funduntur, deſideratis inter ceteros etiam tribus nobili-

Expugnata vrbe, adueniente Vaſtio, ab expugnatione arcis deſiſtere tamen coguntur.

Venit Cæſar in Italiam, fruſtrà agens vt Pontifex Francum hoſtem habere vellet.

Comitiis in Germania celebratis, in Cliuium tendens, Bonnæ recenſet exercitum.

Dura duplici foſſa munito oppido copias admouet.

nobilibus viris. Exinde ſummo manè producuntur quadraginta maiora tormenta. Quatitur opportuno loco agger ac murus. Facto hiatu, Hiſpani ac Itali iniuſſu prouolant. Germani cum equitatu in acie conſiſtunt. Superant vmbilico tenus priorem foſſam, inque primum aggerem euadentes, expoſiti Durenſium maioribus minoribuſque tormentis, magno numero cadunt. Conijciunt ſe in alteram foſsam, ac haſtis ſcaliſque in præruptum muri hiatum nituntur; cominuſque congreſſi, audaciſſimum ac cruentum cum Duranis committunt prælium, eo tamen euentu, vt tandem per ruinas deiecti, ad caſtra, non leui accepto detrimento, ſe reciperent. Non ceſsabant intereà maiora tormenta, nec vlla Duranis ſarciendarum ruinarum dabatur quies, adeò vt iterùm Hiſpani Italique ad eaſdem iniuſſi prouolantes ruinas obſtinatiſſimè depugnarent, Gonzaga ac Feriæ Comite inſigniter eos concitante. Vlattemus oppidi Præfectus ingenti cum gladio (*ſlaghſweerdt*) quem vtraque regebat manu, è propinqua ruinæ domo acerrimè cum delecta iuuentute rem gerebat. Quod cùm tormentorum Magiſtri, docente Gonzaga, animaduertiſent, ſtatim aliquot maiora tormenta in domum conuertunt, perfractiſque tecti maceriis ac tignis, Vlattemum, ruente tecto, cum omnibus qui intus erant, oppreſſere. Tum Durani remiſſiùs languidiúſque ſe defendere, ac animis cadere; Hiſpani verò ac Itali, quinto incurſu, omnibus viribus annixi, per ſuorum hoſtiliumque cadauerum aceruos vigeſimo quarto Auguſti in oppidum perrupere, ciues præſidiarioſque omnes interfecêre. Qui euaſere, grauiſſimis à milite tormentis excruciati, fortunas commonſtrare ac tradere ſunt coacti. Mulieres ac virgines, quæ cum pueris ad templa non confugerant, militum libidini ceſſere. Oppidum direptum inſcio Cæſare conflagrauit. Qui ad Diuorum templa confugerant, ſeruati ſunt, ac Cæſaris iuſſu primùm ad caſtra, deinde in tutum dimiſſi. Periêre Duræ ſupra bis mille quingentos homines, ex Cæſarianis verò circiter octingenti. Triſtis cladis hoc exſtat Diſtichon numerale:

1543

Facto tormentis hiatu, cruentè Duram Cæſariani inuadunt, ſed ita vt demum retrocedere cogerentur.

Strenuè rem gerit Vlattemus Duræ Præfectus.

Demum quinto incurſu armata manu Dura capitur; caſi ſupra bis mille quingentos; oppidum direptum, inde arſit.

DVra InCenſa IaCet, dVra CerVICe rebeLLIs:
QVo rVIt, AVgVſti MensIs & ensIs erat.

Excidio hoc perterrefactæ ceteræ Iuliæ Geldriæque ciuitates, mox vno conſenſu Cæſari, allatis clauibus, deditionem fecere; Venlonij etiam ac Ruremondani, etſi firma ſatis haberent prȩſidia. Ipſe Guilielmus Cliuiȩ Dux in caſtra ad Venlonium tranſlata adducitur, & Legatis Archipræſulis Colonienſis deprecatoribus vſus, ad Cæſaris genua cum aliis octo magni nominis viris nigris indutis ſe coniicit. Tum, Patere, inquit, clementiſſime Cæſar, adoleſcentiæ meæ ignorantia, Francorum magnificis promiſſis decepta, apud te veniæ locum reperiat: errata virilis ætas con-

Territa cetera Cliuia & Geldria ciuitates omnes ſe Cæſari dedunt.

Quin & ipſe Cliuia Dux ingenua Cæſari prouoluitur.

1543 conſtanti erga te fide ſarciet. Hæc verba eius excipiens Cancellarius, in genua etiam ſedens, breui ſubmiſſaque oratione Cæſarem ad clementiam mouere eſt conatus, leges quas daturus eſſet, Ducem æquo animo recepturum affirmans. Cæſar, dum hæc agerentur, compoſito ad grauitatem vultu, ne vnum quidem reſpondit verbum; ſed ſeuerè procumbentes intuitus, tandem iis relictis ſurgit, ac Aurantio Granuellioque præcipit, deditionis leges ſcribant, tum abit. Dux ab Aurantio è terra ſubleuatur. Leges ſeptimo Septembris ſcriptæ hæ erant: Ab Eccleſiæ « Catholicæ Romanæ Religione nec ritibus diſcedito. Mutata in Religio- « ne reſtituto. Fidem obedientiamque Cæſari ac Imperio promittito ſer- « uatoque. Fœderi Francico ac Danico renuntiato. Geldriæ Ducatu, ac « Zutfaniæ Comitatu, Cæſari eiuſque heredibus in perpetuum cedito. « Cæſar Cliuio Iuliæ Ducatum reddito, Hensberga ac Zittarda exceptis; « quæ in Cæſaris manebunt poteſtate, donec Cliuius promiſſam Cæſari « fidem abundè probarit. Martinus Roſſemius Cæſaris militiæ dicto ſa- « cramento adſcribitor. Cæſar publicam fidem Ioannæ Vendomiæ, Du- « cis filiæ, vt è Francia per Belgium in Cliuiam proficiſcatur, dato. His le- « gibus finis bello imponitur. At paulò pòſt Dux Wilhelmus in vxorem accepit Mariam filiam Ferdinandi Ro. Regis, vt ſuo loco dicam, quòd Rex Francus & Vendomius ob renuntiatum fœdus Francicum ei Ioannam Vendomiam negaſſent. Intereà cùm ſubſignatis Tabulis in leges Dux iuraſſet, more Principis Imperij Cæſarem ſalutat, gratias agit, ac menſę familiariter adhibetur. Tùm productum Martinum Roſſemium à ſacramento ſibi dicto liberat, nouumque Cæſari dicere, eique militare permittit; qui exinde ad extremum vſque ſpiritum Cæſari fideliſſimus, multis bellis præclaram præſtitit operam. Nec minor in Cliuio exſtitit erga Cæſarem familiamque Auſtriacam, dubiis etiam temporibus, conſtantiſſimè culta fides. Exinde Aurantius ac Pratæus ad Geldros Zutfanioſque, à Cliuio paulò antè de dicto ſibi ſacramento liberatos, profecti, nouo accepto, in Cæſaris verba adigunt, ac ſolitis ceremonijs eius nomine inaugurantur. Tum Cæſar relictis apud Geldros ac Zutfanios neceſſariis locis præſidiis, Dieſtum Brabantiæ oppidum venit; conuocatiſque omnibus Belgarum Ordinibus, ingentem auri vim, tam ad debita ſoluenda ſtipendia, quàm ad bellũ Francicum liberaliter obtinuit. Etenim dum Cæſar Cliuio bellum infert, Rex Franciæ non contentus inuaſione Hannonica, de qua ſuprà egimus, iterùm quoque Lutzenburgios per filium Carolum Aureliæ Ducem ac Annibaldum inuaſerat. Primo impetu occupant Vicetonium ac Arlonium. Hinc decimo Septembris die ad vrbem Lutzenburgenſem caſtra faciunt. Erant in ea, exceptis incolis, tria millia quingenti pedites, Duce Ægidio

Itaque reconciliatur Cliuius Cæſari certis legibus.

Conſenſu Cliuij Roſſemius Cæſari ſacramentum dicit: atque inde vterque Cæſari fuere ſemper fideliſſimi.

Occupato Cæſare apud Cliuios iterùm Frãci Lutzenburgũ inuaſerant, non contenti inuaſione Hannoniæ.

Ægidio Leuantio, ac Ioanne Huio Metenſi, cum quadringentis equiti- 1543
bus: qui parum honoris memores, non expectata vel vnica inuaſione, armis fortuniſque incolumibus vrbe cum Cæſaris Senatu exiere. Lutzenburgo præfectus eſt Longouallius, cum duobus Germanorum peditum millibus, ac trecentis equitibus Frãcis. Cúmque, excepta Theonuilla, vniuerſum Rex in poteſtatem redegiſſet Ducatum, cum filio Aureliano, maximáque exercitus parte, in Regnum reuertit, certior Cæſarem, deuicto Cliuio, contra ſe cum victore exercitu properare.

Tendit victor exercitus contrà Francos in Hannoniã.

Obſidebant tum Belgæ, Duce Reuſſio, Landreſium Hannoniæ. Aduenerat verò Ferdinandus Gonzaga cum parte Cæſariani exercitus, ſubſequenti graui armatura, ac Landreſium Guiſámque ſimul premebant. Cæſar verò valetudinis curandæ cauſa, quam articularis morbus nonnihil conuulſerat, Queſnoi ſubſtiterat, habens in exercitu quatuordecim millia Germanorum, nouem millia Hiſpanorum ac Italorum, ſex millia Wallonum, decem millia Anglorum, duodecim millia Belgarum peditum Germanicè loquentium, ac tredecim millia equitum diuerſarum nationum. Legatus eius erat Ferdinandus Gonzaga; huius verò Ferdinandus Toletanus Albæ Dux. Aderant & præcipui Germaniæ Belgarúmque Proceres. Regem enim in pugnam proceſſurum conſtans erat fama. Conſtitutis tormentis, Gonzaga Landreſij vallum ac propugnacula verberat, factóque ingenti hiatu, ab oppugnatione tamen abſtinuit, fame ſe oppidum domiturum ſperans. Inſtantibus Kalendis Nouembris, Landreſiani ad extremam commeatus inopiam peruenerant. Quare Rex in vnum coactis omnibus copijs, ad arcem Cambreſianam caſtra locat; Cæſar ſua trans Sabim, pugnandum exiſtimans, in vnum contrahit.

Franci Lãdreſio commeatum inferunt, nouúmque præſidium imponunt.

Quo facto, Franci poſtrema acie cum multo commeatu Landreſium intrant, impoſitóque nouo præſidio, veteríque educto, ad Regem conuolant. Ille Landreſij compos voti factus, circa Nonas Nouembris in Franciam redit. Cæſar quoque, quòd hiems eſſet, motis Landreſio caſtris Cameracum proficiſcitur. Intellexerat enim, vrbis aliquot primarios ciues de ſe militibúſque ſuis queſtos coniuraſſe, inclinaréque ad Francos. Introducto igitur in vrbem præſidio, ſtatum eius componit.

Cæſar Arcem Cameraci extruit, quòd primarij quidam Franco ſtudere eſſent delati.

Deinde munitiſſimam arcem excelſiſſimo eius loco extruit, præſidióque firmat. Hoc anno, præter quòd in Pedemonte vario Marte vtrimque res gereretur, Belgæ quoque menſe Maio, cum decem armatis onerariis in Burdigalenſem portum inuecti, ſeptemdecim naues, vino aliíſque mercibus in Normandiam tendentes, capiunt, ac in Zelandiam abducunt, ceteris omnibus incenſis, ac è continenti non exigua in naues auecta præda. Hoc quoque anno Antuerpiæ à Cæſare pomœrium eſt prolatum, addita, vt vocant, Noua Vrbe, mœniáq; certis propugna-

1544 culis aduerſus hoſtes munitiora ſunt reddita. Initio Ianuarij anno 1544. Cæſar è Belgio in Germaniam profectus, Spiram, Imperij Comitia celebraturus, venit. Adfuere (quod rarò eſt viſum) Septem-viri omnes, ac totius Germaniæ pręcipui Principes, ipſeq; Cliuius. Quo Conuētu Cęſari aduerſus Francum decernuntur equitum quatuor, peditum viginti quatuor millia, qui ſex menſibus Imperij ſumptu militarēt: promiſitq; hanc ob cauſam Cęſar Proteſtantibus, primo quoque tempore in Germania aut Generale, aut nationis Germanicæ Concilium ſe procuraturum, Summo Pōtifice Paulo factum ægerrimè ferente, qui ſuperiori anno Tridentinum Concilium indixerat. His quoq; Comitiis Cæſar, magno Belgarum gaudio cōmodóque, pacem facit cum Chriſtierno Tertio Daniæ Rege, cohoneſtatque nuptias Lamoralis Egmondij Comitis cum Sabina Bauara in vrbe Spirenſi. Intereà Anghianus à Rege Francorū Pedemontiis præfectus, accepto à Buterio exercitu, nouiſque additis copiis, Carinianum in medio ſuorū pręſidiorum à Vaſtio permunitum, ac à veteranorum firmo præſidio defenſum, obſidere, faméque ad deditionem cogere, aut, ſi Vaſtius auxilium ferre conaretur, prælio decernere conſtituit. Facto vtrimque apparatu, Vaſtius occupato pago Cereſola, caſtra ponit, tranſitáque proxima valle, in propinquis patentibus campis acies conſtituit. Pugnatum eſt ad Cereſolam acriter poſtridie Idus Apriles, occiſáque feruntur duodecim millia virorum, ſed maximè Germanorum. Adducta enim fuere vtrimque in aciem ſupra quadraginta virorum millia. Nec incruenta tamen Francis fuit victoria, profligato ſiniſtro cornu. Ducit hoc anno in vxorē Philippus Hiſpaniarum Princeps Mariam Ioannis Portugalliæ Regis filiam ſibi anno ſuperiori deſpōſatam, è qua filium ſuſcepit Carolum, qui innuptus anno 1568. obiit. Sub idem tempus Cæſar ac Angliæ Rex, maximis veteranorum habitis delectibus, ingentes copias, quibus Franciam inuaderent, parabāt; quorum vires vt Francus ſepararet, Anghianum nouis copiis iuuat, ac Cæſari in Inſubria graue bellum conflat, duce Strozza exulum Florētinorum Principe. Is fruſtrà tentato Mediolano, tādem ad Saraualli oppidi plana cum Cæſarianis concurrit. Primùm Strozza tanta Cæſarianos vi propulerat, vt duo tormenta maiora eriperent, ac victoriam inclamarēt. Quare omnes eò Strozzianæ copiæ, diſſolutis ordinibus, conuertuntur: in quorum aperta latera inuectus Lanoius, momento temporis omnes in diuerſas partes præcipites agit, cadente Vlyſſe Vrſino, ac cum eo aliquot ordinum ductoribus militibuſque non paucis. Maior pars, proiectis armis, cum omnibus ſignis militaribus in Vaſtij poteſtatem peruenit. Qui effugere, Quieraſſium, ac inde Carignanum ad Anghianum euaſere. Incidit hæc pugna circiter Idus Iunij. Attamen circa Kalendas

In Comitiis Spiranis magna auxilia in ſex mēſes Germani Cæſari contra Francum addicunt.

Sancitur ibi quoque pax cum Daniæ Rege.

Vincunt Franci in Sabaudia, ſed cruento vtrimque prælio.

Nouū hoſtem excitat Francus Cæſari Strozzam exulem Florentinorū Principem.

Cæſariani in Italia & Sabaudia nunc vincunt, nunc vincuntur.

das Iulij Pyrrhus Stipicianus, extrema famis neceſſitate coactus, cum Anghiano tranſigit, ac Carinianum ei cedit. Iam ad inuadendam Franciam Cæſar Spiræ Germanorum copias parauerat. Henricus Angliæ Rex, ingenti peditum equitumq; ſuæ nationis coacto exercitu, Caletum tranſmittit; miſſoque Nortfolchi Duce cum parte copiarũ ad Belgarum caſtra, qui Monſtreulium in Picardia obſidebant, ipſe cum reliquis terra marique Boloniam premit. Cęſar cum exercitu Spirâ profectus, Metim venit, indeque Furſtenbergium cum copiis ad obſidendum Lutzenburgum præmittit, quod decimoquintò obſidionis die commeatus penuria deditionem facit, Eſtaugæ Vicecomite cum præſidio, rebus omnibus incolumibus, exceptis tormentis, in Franciam abeunte. Tum Cęſar ad exercitum venit, breuique ad deditionem compellit Comercium, Vaucolurium, Lineum, ac cetera omnia quæ ſuperiori anno Franci in Ducatu Lutzenburgico ceperant, captis Briennæ ac Rouſſij Comitibus, cum Eſchenaij Domino. Inde ad Fanum Deſiderij caſtra locat. Rex Franciſcus tribus locis à tribus diuerſis oppugnatus exercitibus, ſumma celeritate militem cogit, adeò vt omnibus in vnũ coactis, quadraginta millia peditum, ac ſex millia equitum in Regio recenſerentur exercitu. Oppugnabat menſe Iulio Cæſar Fanum Deſiderij, oppidum munitum; captoque Vitrio, Francorum etiam pedites equiteſque ſuis commeatum intercipientes clade affecerat. Defendebant Fanum Deſiderij Comes Sancerræ ac Landæ Dominus, defenſi Landreſij fama clarus; qui poſterior 17. Iulij, minoris tormenti globo in domum eius peruolante, per cerebrum traiectus occubuit. A Cæſaris verò parte Reinerus Naſſauius Aurantij Princeps, oppidum è regione arcis premens, caſu quoq; vitam amittit. Emiſſa enim oppido maioris tormenti pila, cùm in proxima dirutæ domus rudera incidiſſet, fruſtáque hinc inde diſſiliiſſent, earum vna dextram Aurantij ſcapulam tranſuerberat, alamque vniuerſam vitiat. Decumbentem Cæſar inuiſens, teſtamenti faciendi poteſtatem concedit. nullos enim ex Anna Lotharingica relinquebat liberos. Quare, cùm Guilielmum Naſſauium patruelem, in aſſem heredem conſtituiſſet, altero die obiit. Cùm tormenta inuadendi viam ſtrauiſſent, primi omnium Hiſpani iniuſſi ad ruinas prouolant; ac cùm ampliùs quàm horam obſtinatiſſimè collato pede pugnaſſent, repelluntur. Succedunt mox equites octingenti, ferociſſimeque pugnantes, tandem etiam reiiciuntur. Tum Germani pugnam ſuſcipiunt: ſed cùm per horas duas non minori virtute rem geſſiſſent, nec quidquam proficerent, receptui Cæſar cani iubet. Deſiderauit his oppugnationibus Cæſar viros fortes circiter ſeptingentos, Franci ducentos, ac vltra quadraginta equites primarios. Exinde ad obſidionem Cæſar totum ſe conuertit. Sed

non

1544

Anglis & Belgis Picardiam inuadentibus, intereà Cæſar Lutzenburgum vrbem recuperat.

Inde & alia eius ditionis oppida: hinc ad Fanum Deſiderij caſtra locat.

Occumbũt, intus Landæ Dominus, foris Aurantij Princeps, cùm annuente Cæſare Guilielmum Naſſouium ſcripſiſſet heredem.

Inuadunt Cæſariani vrbem fortiter tertiò, ſed fortiùs repellũtur.

1544 non diu Sanſerrius obſidionis incommoda ferre ſtatuens, hiſce legibus
cum Cæſare tranſigit: Duodecim dierum induciæ inter Cæſarem ac op- «
pidanos ſunto, intereà obſeſſi ad Regem pro auxilio aut deditionis con- «
ſenſu mittunto. Auxilio denegato, aut ad conſtitutum diem non miſſo, «
Cæſari oppidum dedito. Equites peditesq́ue omnes more militari cum «
quatuor maioribus tormentis incolumes in Franciam abeunto; cetera «
omnia in oppido Cæſari relinquito. Stantibus induciis, munitiones non «
augeto, nec reficito. Hiſce de rebus quatuor obſidibus caueto. Quibus adductis, Gonzaga, nobilem Hiſpanum nomine Conteriam in oppidum mittit, obſeruaturum ne nocte vel die munitiones reſtaurarent. Ad has honeſtas obſeſſis conditiones tribuendas Cæſar adducebatur incredibili deſiderio inuadendæ Franciæ, cogendiq; Regis, de rerum ſumma nobili prælio decerneret. Angliæ quoque Rex ad idem expeditionis pugnæq́ue deſiderium trahebatur. Rex Franciſcus, cùm rationem liberandorum obſeſſorum non reperiret, dedi oppidum dictis legibus eſt paſſus. Hac ratione fine menſis Auguſti Fanum Deſiderij in poteſtatem Cæſaris venit, poſteaquam id per ſex hebdomadas oppugnaſſet. Sexto Septembris in Belgium venit ſupradictus Guilielmus Naſſauius, duodecim annorum adoleſcens. Rex Franciſcus, conſpecto rerum ſuarum periculo, ſi Cæſar ac Anglus in fœdere perſiſtentes, bellum contra ſe continuaſſent, pacis auctores circumſpicere cœpit. Repertis hominibus idoneis, tãtum promiſſis ac donis effecit, vt Martinus Guſmannus Ordinis Prædicatorum, Cæſari à Cõfeſſionibus, ſe ea de re cum Granuellio acturum, Cæſariq́ue verba facturum promitteret. Stetit promiſſo, effecítque initio menſis Septembris (bello tamen nullis induciis datis) Cæſar permitteret, certi viri de pace acturi Chauſſeam conuenirent. Iuere nomine Cæſaris Gonzaga ac Granuellius, nomine Regis Claudius Annibaldus ac Cheuanſij Dominus. Ad Angliæ Regem hac de cauſa eſt miſſus Cardinalis Bellaius, & alij duo Franci. Cæſar certior factus ingentem Eſparnaij commeatus vim à Franco coactam, cum exercitu profectus, oppidum cum commeatu occupat; vlteriuſq́ue progreſſus, caſtrum Theodori, oppidumq́ue eiuſdem nominis in poteſtatem redigit; quibus locis Rex commeatum pro exercitu congeri iuſſerat: ex quo Cæſariani, qui inopiam ſentire cœperant, mirificè ſunt recreati. Inde per Valloſios ad Sueſſonum antiquam vrbem Cæſar caſtra ponit: vbi paulò pòſt iterùm de pace agi eſt cœptum, cuius leges à parte Cæſaris moderabatur Ferdinandus Gonzaga, Nicolaus Perenotus Granuellij Dominus, ac Commendator Calameæ Ordinis Alcantaræ; à parte Regis Claudius Annibaldus, Carolus Nullius, ac Baiardus, eamq́ue tandem Creſpij poſt varias diſceptationes die Septembris decimooctauo his conditionibus conclu-

Petuntur duodecim dies interea ſi auxilia non adſint, certis legibus Franci ſe tradent.

Iis lapſis, Fanum Deſiderij Cæſari deditur.

Subornantur, qui pacem iterùm tentent; non tamen ideò ceſſatur ab armis.

Occupat Cæſar Eſpernaium, itemq́; caſtra Theodorici, & ad Sueſſionem caſtra ponit.

» concluſere: Inter Cæſarem Carolum, Regemque Franciſcum, ac qui- 1544
» cumque has leges admittent, pax firma æternáque eſto. Subditi vtrin-
» que vetera tantùm ſoluendo portoria commeanto, mercaturámq; exer-
» cento. Quidquid hinc inde ab induciis Nicæanis eſt occupatum, reſti-
» tuito; nihil præter commeatum propriáque tormenta abducito. Sabau-
» diæ Duci ſua omnia ab vtraque parte reſtituito, quemadmodũ & Mar-
» chioni Montferretano, Duci Mantuano, ac Lotharingiæ. Rex ditioni ac
» Abbatiæ Gorzianæ cedito, Cæſarique obſides, donec conditiones hæ
» fuerint impletę, Medoni Cardinalem, Guiſæ Ducem ac Lauallæ Comi-
» tem dato. De bello Turcis inferendo Cæſar ac Rex conuentum indici-
» to, inque eam expeditionem Rex ſexcentos equites lancearios, ac decem
» millia peditum, cuiuſcum; Cæſar iuſſerit nationis, mittito. Rex factam
» Madriliana pace, ſequentibuſque fœderibus, Regni Neapolitani, Sici-
» liæ, Ducatus Mediolanenſis, Comitatus Aſtenſis, iuris patronalis, quod
» habuit in Flandriam, Arteſiam, Inſulas, Duacum, Orchiacum, Torna-
» cum, Mortangam ac Fanum D. Amandi, ceſſionem ratam firmámq; ea
» ratione, qua ſuperioribus fœderibus eſt conuentum, habeto. Priuilegia
» alia vetera nouáque vtrimque manento. Vt verò hæc pax ſeriò rata per-
» petuáque conſiſtat, Cęſar in pacis fauorem Carolo Aureliæ Duci filiam
» Mariam, aut fratris Ferdinandi natu ſecundam, (nempe primogenita
» Cliuio addicta erat) deſpondeto; qua de re animum quarto à publicata
» pace menſe declarabit. Quòd ſi Cæſaris filiam Carolus duxerit, Belga-
» rum Prouincias cum Comitatu Burgundiæ ac Charoloij in dotem acci-
» pito: poſſeſſionem verò Carolus Aurelianus, eiúſque liberi maſculi, non
» niſi mortuo Cæſare inito; Belgæ tamen, ſe viuo, in Aureliani verba no-
» ménque iurent, filiuſque Philippus hæc approbet curato. Carolum,
» perfectis nuptiis, Cæſar Belgis præficito. Ex parte altera Rex Franci-
» ſcus, eiuſq; filius Henricus Delphinus, in æternum omni actione, quam
» in Ducatum Mediolanẽſem ac Comitatum Aſtenſem allegare poſſunt,
» cedito. Quòd ſi Carolus Aurelianus in vxorem duxerit ſecundam Ro-
» manorum Regis filiam, cùm ea in dotem accipito Ducatum Mediola-
» nenſem cum Comitatu Aſtenſi, quæque ad hæc ſpectant; manente, do-
» nec vixerit, in Cæſaris poteſtate arce Mediolanenſi ac Cremonenſi; eiſ-
» que Cæſar, eorúmque liberis tantùm maſculis Imperialem inaugura-
» tionem dato. Nuptias Aureliani vltra annum à publicata pace non dif-
» ferto. Rex Franciſcus filio Carolo Aureliano in dotem dato Ducatum
» Aureliæ, Borbonij, Chaſteleraudij, ac Engulesmæ Comitatum. Si Au-
» relianus prior deceſſerit, Cæſaris filiæ ad vitam quinquaginta millia li-
» brarum Turonenſium in ſingulos annos perſoluito, Rom. verò Regis fi-
» liæ triginta millia. Hæc præcipua, acta tranſactáque Creſpij decimo-
tertio

Pax iterũ inter Francum & Cæſarẽ; dicta Creſpiana.

Ante omnia Sabaudo & aliis ſua reſtituantur.

Ad bellum Turcis inferendum Francus ſexcentos equites, & decem millia peditum alat.

Franci filius Carolus, ſi velit, filiam Cæſaris Mariam habeat, & Belgium in dotem.

Aut, ſi malit, filiam ducat Ferdinandi; & cũ ea Ducatum Mediolanenſem & Comitatum Aſtenſem.

Nuptiæ tamen hæ alterutræ vltra annum non differantur.

1544 tertio Kalend. Octobris, ac primùm dictorum Legatorum manu ſub-
ſignata, deinde Cæſaris ac Regis; poſtremò ſigillis ſolito more commu-
nita. Exinde Cæſar Comiti Burano ac Reuſſio, qui cum Anglo Mon-
ſtreulium obſidebant, mandat, relicto oppido, exercitum dimittant. Ip-

Venit ad Cæſarem Carolus Aurelius & alij, ſimul obſides futuri, dũ loca ſingula ſuis Dominis reſtituerentur.

ſe è Sueſſionibus motis caſtris, Creſpium venit, indéque Feram ad Flu-
men Oſam, vbi eum nobili cum comitatu inuiſit Carolus Aureliæ
Dux, futurus gener aut affinis; & cum eo Lotharingiæ Cardinalis, Min-
donij Cardinalis, Comes Lauallius, ac Habandaius, qui obſidum loco
cum Cæſare Bruxellam iêre, donec oppida Pedemontana eſſent reddi-
ta; ad quam rem perficiendam Cæſar ad Vaſtium, Rex ad Anghianum
miſit. Dum de pacis cõditionibus Creſpij diſputatur, Cæſar Antonium
Perrenotum Antiſtitem Atrebatenſem, Granuellij filium, Boloniam ad
Henricum Angliæ Regem miſerat, eumq; de ineunda pace certiorem
reddiderat: qui Cæſari liberam tractandi poteſtatem fecerat, modò nil
in rerum ſuarum præiudicium contraxiſſet. Oppugnabat enim pertina-
ciſſimè Anglus Boloniam, omnibus rebus neceſſariis inſtructiſſimam.

Anglus Bolonia Gallica potitus, inde redit in Angliam.

Sed imbellis Præfecti Veruini animus effecit, vt ſine cruentis oppu-
gnationibus ea potiretur, præſidiariis in tutum cum omnibus fortu-
nis abeuntibus, ingenti Anglis tormentorum & commeatus apparatu
conceſſo: qua de cauſa paulò pòſt Veruinus Pariſiis iuſſu Regis capite
plexus eſt. Monſtreulij fortiùs agentes, omnémque Belgarum ac An-
glorum vim perferentes, Regi oppidum ſeruauere. Rex Anglus, Bolonia
de rebus neceſſariis inſtructa, Caletum, indéque in Angliam cum exer-
citu eſt reuerſus. Cæſar, nullis implicitus bellis totam hiemem Bruxel-
læ egit, inuiſente eum ſorore Leonora Franciæ Regina, Carolo Aureliæ
1545 Duce, ac duobus fratris ſui Ferdinandi filiis. Vere anni 1545. Cæſar
Belgarum aliquot ditiones inuiſit, ſtatúmq; earum componit. Et quam-

Facta pace cum Franco, angitur Cæſar quomodo eam etiam Germaniæ paret.

quam hoc anno Cæſari læta obueniſſet pax, ingentibus tamen animo
angebatur curis, qua ratione Germaniæ chariſſimæ patriæ eamdem pro-
curaret. Id enim vnum ad ſummam ſibi felicitatem deeſſe videbat.
Non enim, impacata Germania, contra Turcam, quod ſemper optabat,
Europæ vires conuertere ſe feliciter poſſe perſpiciebat. Quare tandem
conſtituit, omnibus ingenij viribus anniti, in Religione Germani vnum
ſentirent. Id verò, indicto Generali Concilio, conſtitutóque plena cum
auctoritate, Cameræ Imperialis iudicio ſe obtenturum ſperabat; quibus

Videbat multũ ſibi obſtare fœdus Smalcaldicum, nec tamen animum deſpondet.

ſi obtemperare recuſaſſent, iuſtiſſimo ſe tum bello contumaces debella-
re, armíſque ad obſequium, Deo adiutore, cogere poſſe videbat. Quod
ne fieret, iamdudum Proteſtantes inter ſe fœdus Smalcaldij fecerant (eſt
id oppidum ad limites Thuringiæ & Haſſiæ) ſæpiúſque diuerſis cõuen-
tibus renouarant, diuerſóſque Principes ac Ciuitates eódem attraxerant.

Octauo

Octauo die Septembris Carolus Aureliç Dux cum patre fratréque Delphino contra Anglos Boloniam ingenti cum exercitu contendentes, ardenti febre, quæ omnia Medicorum reſpuebat remedia, continuò vexatus, vitam cum morte, ętatis anno vigeſimo ſecũdo commutauit. 1545

Intereà Aurelius, cui tota penè pax Frãcica innitebatur, moritur.

Erat adoleſcens ſummis animi corporiſque dotibus ad admirationem ornatus. Non parum eius morte Rex Franciſcus, omnéſque Francorum Proceres doluere, quòd durum Delphini ingenium formidarent, videréntq; Aureliani morte conditiones pacis Criſpianæ haudquaquam diuturnas fore. Augebat formidinem, quòd vulgò, dato veneno vtrumque fratrem, conſilio operáque vxoris Italę, Delphinus Henricus clàm è medio ſuſtuliſſe muſſitaretur. Rex ad Cæſarem Antuerpiæ agentem mẽſe Nouembri Ammiralem Claudium Annibaldum ac Oliuerium Franciæ Cancellarium mittit, petens, inita paulò antè pax nouis legibus, tempori ac rebus ſeruientibus, firmaretur. Cúmque aliquamdiu Legati Cæſarẽ eſſent ſecuti, nil aliud obtinuere, quàm quòd polliceretur, hoſtilitatem à ſua parte Regi, niſi eam prior intuliſſet, non eſſe verendam.

Itaq; cùm Frãcus pacem tempori accommodari peteret, ſaltem ſpondet Cæſar, à ſua parte nihil hoſtile metuendum, ſi non ipſe prior inferat.

Indixerat hoc anno Cæſar Wormatiam Germaniæ Principum Comitia, Præſide Romanorum Rege: ſed ob Principum præcipuorum abſentiam nihil dignum actum eſt. Hoc anno, menſe Auguſto, fine Comitiorum Wormatienſium, Cæſar fit certior, nurum ſuam peperiſſe filium, cui Caroli nomẽ eſſet inditum: ſed eam quarto ab enixo infante die, partus incommodis è viuis exceſſiſſe.

Naſcitur Carolus Cæſaris ex filio nepos, matre quarto inde die è viuis diſcedente.

Menſe Ianuario anni 1546. Cæſar Vltraiecti Comitia Aurei velleris celebrat. Inde in Geldriam proficiſcitur, ſummóque cum honore vbiq; ſuſceptus muneribus excolitur, ac in Ducem Geldriæ Comitémque Zutfaniæ, Arnhemi, Zutfaniæ ac Neomagi inauguratur. Hinc Traiectum ad Moſam, inde in Lotharingiam ac Germaniam contendit; Comitiis Ratiſponenſibus, quæ poſt Wormatienſia indixerat, initium daturus. 1546

Sub idem tempus è tota Chriſtiana Europa Tridentum Epiſcopi ac Theologi confluebant, Concilio Vniuerſali exordium facturi; cùm die decimooctauo Februarij Martinus Lutherus ſubitò abreptus eſt.

Ex tota Europa cõueniunt Patres Tridentum ad Concilium generale.

De eius morte ſic Cochlæus: E Wittenberga Iſlebium profectus, vt tractatui ſęculari in cauſis profanis diſcordię, quę inter Comites à Mansfelt erat, intereſſet, eò quòd ſub illis Dominis Iſlebij natus eſſet, die 17. Februarij, peracta in publico cum aliis cœna, eáque largiter ſumpta, & facetiis hilariter extracta, eadem nocte interiit. Et poſt multa: Stulta de eius morte Ionæ Coci hiſtoria refert hanc quoque Lutheri morituri tam impiam quàm ridiculam ſtultitiam; quòd eadem nocte qua periit, dixerit ipſi Ionæ & Cælio, aliiſque circumſtantibus: Orate pro Domino noſtro Deo, & eius Euangelio, vt ei benè ſuccedat; quia Concilium Tridenti & abominabilis Papa grauiter ei aduerſan-

Stulta & ridicula oratio Martini Lutheri morientis.

Hhh tur.

1546 tur. Quis vmquam audiuit orandum eſſe pro Domino noſtro Deo? Hæc Cochlæus. Eodem anno pridie Kal. Aprilis obijt Alfonſus Daualus, Vaſtij Marchio, Cæſaris à morte Piſcarij, Leuæ ac Borbonij apud Mediolanenſes Præfectus, ſui temporis Dux belli præclarus. Sepultus eſt Mediolani in Choro ſummi Templi magna pompa, ſucceſſitque illi Ferdinandus Gonzaga. Hoc fermè tempore fama non falſa per Germaniam ſpargi eſt cœpta, Cæſarem, Rom. Regem, Papam Paulum, facto inter ſe fœdere, bellum contra Proteſtantes, fœduſque Smalcaldicum iterùm tunc renouatum, ſumma ope parare. Scribit hac de re Philippus Haſſiæ Lantgrauius litteras ad Nicolaum Perenotum Granuellæ Dominum, ac quid conſtans fama ferat, aperit, ſeque credere aſſerit, quòd Cæſar cum Solymanno Turca fœdus feciſſet. Reſcribit Granuellius, Cæſarem conſcribere militem, quòd idem vicini Principes faciant (Smalcaldicos Proteſtantes intelligebat:) cum Turca in annum feciſſe non fœdus, ſed inducias, culpâ Germanorum, numquam de mittendis contra Turcam auxilijs aliquid ſtatuentium. Conſulere ſe, Cæſarem ipſum Ratisbonam tendentem in itinere hac de re conueniat. Quarto Idus Aprilis Lantgrauius Spiram ad Cæſarem venit, cum eo de ſparſa belli fama agit; multíſq; verbis vltrò citroque in ſpeciem amicè habitis, diſcedunt. Poſtridie apud Septem-virũ Palatini Comitem cõueniunt, Lantgrauius, Granuellius, Nauius, Masbachius, & quidam alij, eadémque ſimulatione de pace agunt, ſed nil decernunt. Quare iterùm Lantgrauius Cæſarem adiens, peramico, ſed dubio accepto reſponſo, in Haſſiam reuertit, Cæſar verò Ratisbonam contendit. Tandem decimoſexto Iunij Proteſtantes audacter Cæſarem adeunt, ac in quem vſum militem paret, ſciſcitantur. Reſpondet, ſe pacem in Germania conſtituere decreuiſſe; qui eam admiſerint, omnia honeſta ſe impetraturos; qui reiecerint, pro Imperatoria auctoritate in hos ſe de iure acturum: inque eamdem ſententiam ad Ciuitates ſcribit Imperiales. Granuellius ac Nauius Legatos Ciuitatum qui aderant, ad ſe vocatos docent, bellum quod Cæſar parat, contra eos inſtitui, qui propria auctoritate occupatis aliquot Antiſtitum, Abbatum ac Monaſteriorum fortunis Maieſtatem læſere, in neminem verò alium. Proteſtantes his verbis facilè ſe peti intelligebant, ac niſi deſerta Lutheri ſecta, Smalcaldicoque fœdere, ad veteres Eccleſiæ Romanæ ritus eſſent reuerſi, bellum expectandum. Mauritius Saxo, cùm Ratisbonæ diu multumque cum Cæſare Regeque Ferdinando palàm ac clàm eſſet locutus, tandem decimonono Iunij ſecretum cum vtroque fœdus his inter alias conditionibus facit: Dux " Mauritius erga Cæſarem, Rom. Regem, Imperium, ita ſe gerito, vt fide- " lem obſequentemq; decet Imperij Principem. Iudicio Imperiali ſtato, "

Fama ſpargi incipit de fœdere Cæſaris, Rom. Regis, & Papæ, contra Proteſtantes Germanos.

Facta & induciæ cum Turca in annũ.

Tandem Proteſtantibus audacter Cæſarem interrogantibus cur militem colligeret, reſpondit, ſe velle pacem in Germania conſtituere.

Explicant mẽtem eius pleniùs eius Conſiliarij.

Mauritius Saxo ſecurum ferit cum Cæſare fœdus.

Dux

„ Dux Concilij Vniuerſalis decretis ſeſe eò vſque ſubmittito, quò ceteri 1546
„ Germaniæ Principes ſunt facturi; nihil intereà in ſua ditione quod ad
„ Religionem attinet, innouato. Actum Ratisbonæ die decimonono
„ Iunij, anno 1546. Proteſtantium Legati, apertè Cæſarem arma parare, ac Mauritium clàm cum eo tractaſſe edocti, non ſalutato Cæſare diſcedunt, moxque Proteſtantes copias pecuniamque expediunt. Ioannes Fredericus Saxo Septem-vir peditum quadraginta nouem ſigna, equitum turmas octodecim, Heſſus quadraginta octo vexilla peditum, equitumque turmas duodecim, alijque quiſque pro facultatum ratione; ita vt eorum copiæ, habito delectu, ſupra centum peditum ac quindecim equitum millia cenſerentur. Fredericus Comes Palatinus Septem-vir ducentos quos miſerat equites mox è via domum reuocat, Legatum Ratisbonam ad Cæſarem mittit, vtque ſe pacificatorem admittat, petit. Reſpondet per Granuellium Cæſar, ſalua Concilij Generalis auctoritate & ſua id licere. Palatinus reſponſum Saxoni, Heſſo, ac Wirtenbergio communicat, rogans, communis Germaniæ quietis cauſâ aliquid de iure opinioneque ſua cedant. Illi datis ad Cæſarem ſuperbiſſimis, ac in Concilium Tridentinum Summúmque Pontificem criminoſiſſimis litteris, omnem pacis rationem abrupere. Intereà apud Belgas Maximilianus Buræ Comes, iuſta peditum equitúmque conſcripta manu, Cæſaris expectabat mandatum. Sed ſumma Heſſi diligentia effecit, vt ſeriùs vocaretur. Coadunatis enim, vt diximus, ſuis ſociorumque copijs, decimoquinto Kal. Auguſti in Cæſarem ducit. Scartlæus Auguſtanus, copiarum Auguſtæ, Vlmæ, ac Argentorati Præfectus, in alteram partem miſſus cum ſuis, Ducis Wirtenbergij copijs Fieſſam Antiſtitis Auguſtani oppidum, arcemque Erebergam ditionis Rom. Regis, cum oppido Cluſa in anguſto Alpium tranſitu ſita, occupat, impediturus ne Hiſpanorum Italorúmque copiæ ex Italia ad Cæſarem proficiſcerentur. Is autem Ratisbonæ agens, frumentum vetus nouúmque ex agris in vrbem conuehi curat, tormentorum magnum numerum cogit, farinæ molitæ ingentem copiam coëmit, bis mille quingentas operas conducit, cohortéſque quas tota Germania diuerſis conſcripſerat locis, ad ſe vocat; quibus mox acceſſit ſua cum legione Bauariæ Ducis filius nothus. E Belgio in itinere erant decem millia peditum ac quinque millia equitum Duce Burano; trahebántque tormenta maiora duodecim, comitante eos Mendoſio cum trecentis veteranis Hiſpanis, & Antinoro cum ducentis veteranis Italis. Ex Italia mouebant circiter nouem millia veteranorum Hiſpanorum peditum. Itali, Duce Octauio Farneſio, à Pontifice miſſi ad duodecim millia peditum: ducebántque ſinguli ſuis turmis conuenientem equitatum, ita vt ſi copiæ Cæſaris in vnum coiiſſent,

Proteſtantium copia ſupra centum peditum & quindecim equitum millia.

Tentat Palatinus pacem, ſed fruſtrà.

Quin Proteſtantes priores in campum prodeunt, anguſtiaſq. Alpium arcendis Italicis auxilijs occupant.

Nihilominùs omni parte auxilia Cæſari veniunt, & maximè à Belgis.

1546 ſent, eſſent ad quinquaginta peditum millia, & ſupra ſexdecim millia equitum, exceptis Rom. Regis ac Mauritij Saxonis equitibus, qui in Saxoniam miſſi erãt. Intereà dum conueniunt copiæ, belli ſedem Cæſar ſtatuit Ingolſtadium, quod nouem milliaribus Germanicis Ratisbona abeſt; Legatum ſibi nominans Ferdinandum Toletanum Albæ Ducem; quem cum parte recentium copiarum, quæ longo circuitu capto, partim ex Italia, partim ex Germania Ingolſtadium venerant, ad recuperandam Cluſam mittit. Sed loci ſitu, ne vim tentaret, territus, re infecta ad Cæſarem redijt, eódem pridie aduenisſe gaudens alios aliquot Hiſpanos pedites, ac Neapolitanos grauis armaturæ equites. Scartlæus Proteſtantium Dux, occupata Cluſa, Oenipontem (*Inſbrug*) cum copiis tendebat. Sed reperiens Rom. Regem cum duodecim millibus peditum vrbem ac opportuna quęque loca occupaſſe, conuerſo exercitu, direptiſq́ue in itinere Monaſterijs ac Templis, ad Danubium, quò Proteſtantium conueniebant copiæ, ſe confert. Duodecimo Kal. Auguſti Cæſar Saxonem, Heſſum, omneſque qui cum ijs ſtabant, proſcribit. Illi verò quarto Kal. Auguſti copias omnes cum Scartlæo iungunt; quibus mox acceſſere Germani milites, qui à Franco, facta paulò antè cum Anglo de Bolonienſi Comitatu pace, erãt exauctorati. Hoc tempore Ferdinandus Rom. Rex filias duas matrimonio collocat: Annã Alberto Bauaro, Mariam Guilielmo Cliuiæ Iuliæq; Duci. Negata enim ei Nauarræa, ac poteſtate alterius ducẽdæ à Summo Pontifice accepta, huc ſe conuertit; impetratáque vxore, nuptię magna cum ſolemnitate Ratisbonæ ſub huius belli initium ſunt celebratæ. Die 7. Auguſti ingentem Mechlinia cladẽ ab incenſo à fulmine puluere tormentario accepit. Erat iuxta portã Neckerſpouliam turris Santporta dicta, in cuius fundo concamerato ad ſeptingenta dolia pulueris tormentarij in belli vſum cuſtodiebantur. Turris verò aliquot locis vetuſtate rimas agebat. Conqueſta fuerat hac de re ad Magiſtratum non ſemel vetula paupercula, in ea gratis habitãs. Quę cùm pomeridiano tẽpore iam dicto die tonitrua ac fulgura excitari vehementia conſideraret, formidine correpta circa veſperam aliò diuertit: & ecce nocte hora vndecima, redeuntibus tonitruis ac fulminibus, pérq; rimas iam dictas turrim peruadentibus, omnis puluis tormentarius incenditur; quadratique lapides turris per vrbem diſiecti, in proximo vltra 200. ciuium domos, ac totidem in ſuburbio euertunt. Ciuitatis foſſa ab vtraque dirutæ turris parte ad 200. paſſus ſicca erat, cùm paulò antè aqua pedeſtris lanceæ altitudinem ferè æquaſſet, muruſque ad idem ſpatium erat exciſus. Homines vtriuſque ſexus variæ ætatis vltra quingentos oppreſſi, vulnerati ad bis mille. Temporis puncto hæc clades incidit, ac ceſſauit, tota exinde nocte ſumma in aëre fuit ſerenitas. Reperta fuêre

Belli ſedem ſtatuit Cæſar Ingolſtadium Bauariæ vrbem, Legatum Albæ Ducem.

Scartlæus vnus Proteſtantium fruſtrà Oenipontem tentat.

Cæſar Saxonem, Heſſum, omneſq́ qui cum eis faciebant, ſolemniter proſcribit.

Magna clades Mechliniæ hoc tempore à puluere tormentario à fulmine incenſo.

Oppreſſi vno momento hac clade homines vltra quingentos, vulnerati bis mille.

fuêre mortua mutilaque corpora ad ſeſquimilliare extra ciuitatem variis locis diſiecta. Eſt de his chronologicum illud antiquum: 1546

TVrres ContrItæ LaCerant VI pVLVerIs ædes,
ſeptena AVgVſtI, fVLgVre MeChLInIæ.

Proteſtantes aſperè Cæſari bellum indicunt; ille, ne quis ampliùs ab iis Legatus veniat, ſeuerè edicit.

Vndecimo Auguſti Proteſtantium Duces, è caſtris Donauerdicis miſſis ad Cæſarem litteris, qui ad Landishutum in Bauaria caſtrametatus erat, bellum ei, recitatis aſperè cauſis, indicunt. Cæſar reiectis litteris, nec legere legíve volens, ne quis in poſterum à rebellibus cum litteris ad ſe veniat, niſi gulam frangi laqueo cupiat, ſeuerè iubet, tradens adoleſcenti ac tibicini, qui litteras attulerant, Proſcriptionis Tabulas, rebellibus Principibus perferendas. Actum in Proteſtantium Concilio fuerat, quo nomine Cęſar in litteris foret compellandus. Saxo Hiſpanię Regem appellabat, Heſſus Carolum Gandenſem. Sed tandem conueniunt ſcriberetur, Carolus qui ſe pro Cæſare gerit. Inde motis caſtris Ratisbonam contendunt. Ad Cæſarem verò tandem venêre Pontificia auxilia, ſuperiùs commemorata, Duce Octauio Farneſio, ac Alexandro Farneſio Cardinale Pontificis fratre, ſequebanturque hos auxilia Ducum Florentiæ ac Ferrariæ. Vniuerſæ rei frumentariæ præerat Otto Cardinalis Auguſtanus. Auctus his copiis Cæſar, hoſtes tardiùs Ratisbonam contendentes præuertens, ex oppidi armamentario viginti tormenta muralia, ac triginta ſex campeſtria educit, iuſtoque in oppido relicto præſidio, Ingolſtadium redit. Neoſtadij verò in ripa Danubij caſtra locans, mirabili celeritate amnem duobus locis, pontibus ex lintribus confectis, iungit. Vetus enim pons à rebellibus tenebatur, qui Ratisbonam contendentes, iuxta Ingolſtadium dubio cum Cæſarianis equeſtri prælio certauêre, vtrimque aliquot cæſis ac captis. Pridie Kal. Septembris Saxo ac Heſſus, reperto in Danubio vado, exercitum traducunt, inque proximo colle, vnde in Cæſaris caſtra erat deſpectus, poſitis tormentis ſe muniunt. Intereà Maximilianus Egmondius Buræ Comes, Aquiſgrani poſtremo delectu Belgarum habito, iter ingreditur, ac eodem die Andernacum venit; vbi ei iunguntur pedites Itali ac Hiſpani, qui iuſſu Cæſaris Anglo, qui paulò antè pacem cum Franco fecerat, militarant. Pridie Nonas Septembres, Proteſtantes, cùm per triduum fruſtrà ad Ingolſtadium contra Cæſarem ſediſſent, ac ſex millium tormentariorum globorum ictibus vix centum triginta homines neci dediſſent, nec inuadere Cæſarem auderent exiguo aggere ſeptum, ipſi numero duplo ſuperiores, caſtra mouerunt; nonnihil diſcordes, quòd Heſſus prælium ſuaſiſſet, Saxo diſſuaſiſſet. Cæſar equitatum, qui veſtigiis inſiſteret, mittit. Sed adeò prudenter aciebus in hunc euentum Heſſus præuiderat, vt Cæſariani nequaquam vim tentandam iudicarent. Cæſar ponte Danubium

Proteſtãtes Ratisbonã verſus mouent, veniuntq́; intereà ad Cæſarem auxilia Italica.

Pugnatur leui prælio, pari vtrimque damno.

Proteſtantes Cæſarẽ inuadere non audent, etſi numero duplo ſuperiores.

Motis caſtris tendunt vt Burano è Belgio venienti trāſitum præcludant.

1546 bium ſternit, vt ſui commodiùs pabularentur. Cumque rebelles contra Buranum tendere conſpiceret, cum omni peditatu equites ſuos ſubſequitur, caſtraque in hoſtium collibus metatur. Illi verò Niburgi conſedêre. Intereà Rom. Rex ac Mauritius Saxo, coniunctis copiis, è Bohemia Saxonis Septem-viri ditionem inuaſerāt, cùm is fruſtrà Bohemos prior ad arma contra Regem Rom. capienda ſollicitaſſet. Sed victi diligentia Rom. Regis, territique fortuna Cæſaris, à iuſta defectione, vt mox dicemus, abſtinebant. Quare Rom. Rex ac Mauritius Saxo facilè, inuaſa Saxonia, omni cladis genere eam peruaſtabant. Oppidorum maiorem partem ad deditionem coëgerant, nil Septem-viro præter Wittembergam, Iſenacum ac Gotham relinquentes. Quibus rebus Proteſtantes intellectis, tranſmiſſo Danubio Danouertum profecti, Vendingæ caſtra locant, inde rectà aduerſus Buranum contendentes. Is ne tantæ multitudini cum exiguis ac itinere feſſis copijs occurreret, cùm triduum militi ad reficienda corpora tribuiſſet, prima noctis vigilia ſilentio copias educit, ac compoſito, ſed ſilenti agmine procedēs, in proxima ad Ingolſtadium ſilua, eluſo hoſte, conſidet. Manè copiis in tres acies diſtributis ad Cæſarem contendit, ſummaq; cum congratulatione exceptus, in eius Procerumq; omnium complexus proceſſit: militi quies & lautia data. Decimoquinto Kal. Octobris, cùm exercitum quatuordecim diebus armis ac impedimentis grauem per impeditos ſaltus ſiluáſque ad decipiendum hoſtem raptaſſet, Cæſar Proteſtantium diſceſſu, motis caſtris, Niburgum in deditionem accipit, præſidiarios, cùm ampliùs contra Cæſarem arma ſe non ſumpturos iuraſſent, dimittens. Proteſtantes auri indigi, fruſtrà à Venetis, Anglo, ac Franco mutuum petiêre. Initio menſis Octobris circa Norlingam Cæſaris Proteſtantiumque exercitus conueniunt, inſtructiſque aciebus ad pugnam ſe parant. Sed cùm leui in prælio Albertus Brunſwicanus cecidiſſet, ad caſtra reuertuntur. Octauius Farneſius, educta ſuorum parte, Donauertum, fugientibus præſidiariis, deditione capit. Et dum hac ratione in Sueuia bellum geritur, in Saxonia, vt diximus, Rom. Rex Ferdinandus ac Mauritius Saxo omnia perturbant, cladibuſque miſcent. Scartlæus Auguſtanus, qui primus contra Cæſarem copias eduxerat, Ducum variantibus ſententiis de prælio deſperans, ac nulla ratione commeatu Cæſarem prohiberi poſſe conſiderans, abductis Auguſtam copiis, primus etiam ſocialia caſtra deſeruit. Exinde Cæſar Dillingam, Hochſtetum, Laugingam, Gundelfingam ad amnem Brentam in deditionem accipit, hacque ratione Danubij poſſeſſione potitur, traiectoque Brenta, Vlmam petit. Sed Proteſtantibus ex altera Brentæ ripa occurrentibus, propoſitum tenere non potuit. Transfert igitur caſtra iuxta Sonthenium, Prote-

Intereà Ro. Rex & Mauritius Saxo, omni cladis genere Saxoniam vaſtant.

Eluſo hoſte, Buranus incolumis cum copiis ad Cæſarē venit.

Accipit Cæſar in deditionem Niburgum, inde & Donauertum.

Mox plura etiam oppida Cæſari ſe tradunt.

Proteſtantes ad Giengam, interlabente Brenta: vbi cùm paruis aliquot 1546
prælìis eſſet certatum, & fruſtrà intentatæ ab vtraque parte inſidiæ, Cæ-
ſar pridie Kal. Nouembres in vetera ad Laugingam caſtra reuertit.
Præter aſſiduos enim imbres, anniq́ue tempus, peſtis etiam, etſi non
ſæua, Cæſariana ac Proteſtantium inuaſerat caſtra. Tum Reinoa Cęſari
deditionem facit. Tot ciuitatum defectione, Saxoniæ euaſtatione, pecu-
niæ inopia, peſtiſq́ue pullulantis malo fracti Proteſtantes, nil in com-
mune conſulebant, ſed, vt Scartlæus fecerat, quiſque ad propria oculos
conuertebat; atque hoc rerum ſtatu, Norlinga quoque Cæſari portas
aperit. Demum Proteſtantes, diuiſis copiis, inſtantibus Decembris Ka-
lendis ad ſua diſcedunt, cùm petita priùs à Cæſare pace, eam quibus vo-
lebant conditionibus obtinere non potuiſſent. Kalendis Decembribus
Heſſus Francofurtum venit: vbi cùm Magiſtratus ab eo conſilium pe-
teret, reſpondit, ſe pro tempore aliud non habere, quàm vt vnaquæque
vulpecula (hac enim vtebatur ſimilitudine) ſuam tueretur caudam.
Saxo cum copiis domum tendens, inopiâ pecuniæ proximis Catholi-
corum agris plurimum auri extorquet, Moguntinorum, Fuldenſium,
Bambergenſium, & Herbipolenſium. Cæſar per litteras Catholicos con-
ſolatus, Idibus Decembris Rottenburgo Hallam Sueuiæ contendit, ple-
riſque oppidis ad Rhenum vergentibus in deditionem acceptis. Hallæ
aliquot diebus curando articulari morbo hæſit; datiſq́ue ad Ducem
Wirtenbergenſem ſeuerioribus litteris, iubet, ſe ſuaq́ue omnia ſine vlla
conditione in ſuam poteſtatem conſtituat, niſi grauiùs ob rebellionem
puniri malit. Is humillimis verbis veniam rogans, culpam deprecatur,
animoq́ue conſternatus, relicta ditione, in munitiſſimam arcem Tue-
lam, in præcelſa præruptaq́ue rupe ſitam, cum liberis rebuſq́ue pretio-
ſiſſimis fugit. Venit Hallam ad Cæſarem veniam petiturus Fredericus
Comes Palatinus Septem-vir, qui modeſtè obiurgatus, quòd initio bel-
li hoſtibus quadringentos miſiſſet equites, etſi eoſdem retraxiſſet, ve-
niam obtinuit. Paulò pòſt etiam Vlmenſes in gratiam ſunt recepti, nu-
meratis centum millibus aureorum Rhenenſium florenorum, deditiſ-
q́ue duodecim maioribus tormentis, ac in præſidium receptis decem
peditum ſignis. Exinde Buranum cum Belgicis copiis domum remittit,
ac ex itinere Francofurtum occupare omni arte iubet. Albanum verò
cum parte exercitus in Ducatum Wirtenbergenſem immittit: qui op-
pida partim expugnat, partim in deditionem accipit, agros verò inſigni-
ter deuaſtat. Sed initio menſis Ianuarij anni 1547. operâ Palatini, facta 1547
Wirtenbergius deditione, his legibus inter alias in gratiam recipitur:
» Aduerſa valetudine impeditus Wirtenbergius, quàm primùm Legatos
» ſupplices veniam imploraturos mittito: ipſe intra ſextam ſeptimanam,

Proteſtantes, cùm pacem qualem volebant impetrare non potuiſſent, quiſque in hiberna concedit.

Cæſar aliis etiam vrbibus in poteſtatẽ redactis, Ducem Wirtenbergenſem acribus litteris vehementer terret.

Hinc Palatinum quoque obiurgatum in gratiã recipit, & Vlmenſes.

Tandem & Wirtẽbergius Cæſari reconciliatur.

1547 ſi valetudo permiſerit, idem facito. Cæſaris conſtitutiones omnes ac- «
ceptato ſeruatoque. Nullum commercium nec fœdus cum rebellibus «
facito. In belli à Cæſare factos ſumptus ducenta millia aureorum Rhe- «
nenſium florenorum numerato, dimidium extemplò, reliquum ſpatio «
viginti quinque inſequentium dierum; cautioniſque nomine Cæſari «
dato Asburgium, Kirchemum, Scorendorfium, ac in his præſidia reci- «
pito. Ducem ſtatim imitantur Ciuitates liberę complures. Memmingij «
veniam obtinent, perſolutis quinquaginta millibus aureorum Rhenenſium.

Receptæ in gratiam quoq́, mulctæ Ciuitates liberæ, ſingulis certa pecuniaria mulcta indicta.

Tum Bibracij, Rabeſpurgij, Campodunenſes ac Iſmenſes, ſinguli pro facultatibus pecunia ſimiliter mulctati, tormentorumque maiori parte exuti, in veterem libertatem reſtituuntur. Septem-vir Saxo in ditionem ſuam reuerſus, tum ſuis tum Heſſi pro parte copiis non ſolùm omnia ſua recuperat, ſed etiam patruelis Mauritij Saxonis oppida omnia, excepta Lipſia ac Dreſda, in poteſtatem redigit: tum Magdeburgenſem ac Halberſtatenſem Præſulatum, Ioanne Alberto Præſule ad iniquam tranſactionem compulſo, ad ſe traducit: quibus de rebus certior Cæſar factus,

Mittit Cæſar auxilia Mauritio Saxoni, ad Saxoniam ſubigendā ipſe mox ſecuturus.

iubet Alberto Brandeburgio cum equitatu peditatuque Germanico ſtatim Duci Mauritio in auxilium proficiſci, pollicitus ſe quàm primùm cum Hiſpanis ac Italis ſecuturum. Tum Vlmâ Cæſar profectus, Lindauienſes ac Eſlingenſes pro facultatum conditione mulctatos in gratiam recipit. Auguſtani quoque non diutiùs expectare auſi, opera ac deprecatione Antonij Fuckeri à Cæſare in gratiam recipiuntur,

Tradit ſe Cæſari Auguſta mulctata centū quinquaginta millibus Rhenenſium.

perſolutis centum quinquaginta millibus aureorum Rhenenſium, ac duodecim maioribus tormentis Cæſari traditis, receptoque in vrbem præſidio. Buranus à Cæſare in Belgium, vt diximus, dimiſſus, ex itinere infeſto exercitu Heſſiam depopulatur, ea maximè parte qua Francofurto eſt contermina, oppidumque Darmſtattum per deditionem recipit, ac cum exercitus expeditiſſima parte Francofurtum ad amnem Mœnum contendit, non animo expugnandæ vrbis (nulla enim videbatur ſpes) ſed ex præſcripto Cæſaris cauſa vrbem tentandi. Senatus, ne Wormatienſes aut Moguntini (quos in hoc incumbere didicerant) celebres Nundinas ad ſe dono Cæſaris transferrent, ecce mox Legatos Burano obuiàm mittunt, ac cùm nil minùs expectaret, omnia Cæſari patere renuntiant, deprecantes, ne vis aut iniuria ciuibus eorumque immunitatibus fieret.

Item Francofurtum mulcta octoginta millium.

Buranus iuſta manu vrbem ingreſſus, hac de re ad Cæſarem Legatos mittit, quibus & ſuum Oratorem Magiſtratus iungit. Impetrant veniam numeratis octoginta aureorum Rhenenſium millibus, traditiſque omnibus maioribus tormentis, admiſſoque Belgarum præſidio. Miſerat fine anni ſuperioris Cæſar Cruningum Zelandum cum octo millibus peditum ac mille ducentis equitibus in fines

1547

in fines Saxoniæ, maximè vt impediret, ne maritimæ Ciuitates Proteſtantibus opem ferrent. Is igitur menſe Ianuario & Februario ibi quoque rem ſtrenuè gerebat, & poſt eum Ericus Brunſwicanus Luneburgij Dux; ſaltem quòd Bremenſes, Hamburgenſes, & vicinos ibi diſtinerent. Sub idẽ tempus Albertus Brandẽburgius Mauritio in Saxonia laboranti in auxilium, vt diximus, miſſus, nona Ianuarij Hailbrunna Rochlitium contendit, iuxtáque oppidum caſtra ponit, parte copiarum intrò admiſſa: vbi cùm negligentiùs ageret, Saxo per exploratores certior factus, ex Altorpio cum Duce Erneſto primis tenebris citato itinere proficiſcitur, ac poſtridie Kalend. Martij manè ſub ipſam auroram Alberti caſtra, oppidumque Rochlitium, vno eodémq; tempore tanta vi inuadit, vt profligatis Alberti copiis, ac vi occupato oppido, obuios cæderet, aut proiectis armis in fugam ageret, Alberto cum Georgio Luchtenburgenſi capto, ac Gotham cum multis aliis in cuſtodiam miſſo. Deſiderauit Albertus mille trecentos viros, ac quatuordecim tormenta.

Septem-vir Saxo cladem aliquam infert Brandenburgio Cæſariano.

Paulò antè circa Idus Februarij Argentoratenſes, miſſis Vlmam ad Cæſarem pro pace Legatis, reiectiſque magnificis Septem-viri Saxonis litteris, cum Antonio Perenoto Antiſtite Atrebatenſi tractant: (Granuellius ipſe pater Beſontium erat profectus; Nauius non ita diu obierat) impetrántque vigeſimo primo Martij æquiſſimis conditionibus pacem, perſolutis tantùm triginta millibus aureorum Rhenenſium, traditiſque duodecim maioribus tormentis, nulloque admiſſo præſidio, nouum ſacramentum Cæſari dicentes.

Argentoratenſes recipiuntur in gratiam mulctati tantùm triginta millibus.

Econtrà Bohemi coniurati, intellecta Saxonis contra Brandenburgium victoria, arma contra Romanorum Regem capiunt, minima occaſione vim facturi, ſi quid Cæſari durius accidiſſet. Hoc anno inſtantibus Februarij Kalẽdis è viuis diſceſſit Henricus Octauus Angliæ Rex, cùm eum paulò antè fruſtrà Proteſtantium Legati de auxilio interpellaſſent.

Moritur Henricus Octauus Angliæ Rex.

Ante paucos quoque dies vitam miſerabili caſu perdiderat Franciſcus Borbonius Anghiani Comes. Cùm enim hac hieme nix multa ex aëre decidiſſet, adoleſcẽtes aliquot Nobiles, Rocheguioni, vbi tum Rex Franciſcus cum Delphino agebat, inter ſe pugnæ ſpeciem edituri, pars occupatam domum niueis pilis defendit, pars iiſdem impugnat. Dux propugnatorum ex pacto manet Delphinus, oppugnatoribus pręfuturus exit Anghianus. Sed vix pedem veſtibulo extulerat, cùm petulans quidam arreptam ligneam arcam è feneſtra deiicit; quæ in caput Anghiani cadens ita cerebrum ac iugulum læſit, vt paulò pòſt extremum diem clauderet. Moritur & hiſce diebus Anna Hungarica, Ferdinandi Rom. Regis vxor, quindecim liberorum mater, cui Cæſar Vlmæ iuſta ſoluit. Pridie quoq; Kalendas Aprilis è viuis diſcedit Franciſcus Primus Francorum Rex, in arce Ramboletana, quæ Pariſiis vnius diei

Item è viuis diſcedunt Anna Hungarica Ro. Regis vxor, & Rex Franciæ Franciſcus.

1547 diei itinere abeſt, ſuccedente illi filio Henrico nominis Secundo, ſolo è tribus filiis ſuperſtite, annos nato viginti & octo. Paulò antè, nempe decimo Kalend. Aprilis, Cęſar Norlinga Norimbergam, inde Egram cum copiis contendit; coniunxeréque ſe ei hoc loco cum non contemnendis copiis Rom. Rex, Mauritius ac Auguſtus Saxones fratres, multum perpeſſi, antequam per Herciniæ ſiluæ ſaltus, à coniuratis ſuccisis arboribus præmunitos, cum milite euaderent. Hinc ſimul in Myſiam profecti, circa finem Aprilis ad flumen Albim, è regione oppidi Mulbergi, haud

Cæſar cum omnibus copijs in Saxoniam penetrat, ſedente Septem-viro ab altera fluminis parte.

procul Miſeno, vbi ab altera fluminis ripa Septem-vir Saxo caſtra habebat, conſident. Habebat is pares Cæſarianis virtute ac numero copias. Peditum enim viginti, equitum quinque millia illi aderant, pontémque ſublicium, qui erat ad oppidum Mulbergum, incenderat, poſitiſque in in ripa Albis variis locis tormentis, ac ſclopetariis, qui Cæſarianos tranſitu amnis prohiberét, cum maiori exercitus parte, lento paſſu Wittenbergam tendebat. Sed Hiſpani ſclopetarij audacter flumen ingreſſi, ita rem geſſere, vt mox Saxones ripam deſererent, ac ad Septem-virum properarent. Ex Hiſpanis aliquot nandi gnari, gladios ore ferentes in hoſtilem ripam tranſnatant, repertáſque ſcaphas ad Cæſarem retrahunt:

Septem-viro Wittenbergam ſecedente, quàm celerrimè Cæſar maiorem partem exercitus flumen Albim traducit.

qui ex his, & quas habebat, ponte facto, maiorem exercitus partem Albim traducit. Leuis Hungarorum armatura, reperto vado, quod ruſticus ob abactos à Saxonibus equos monſtrarat, tranſiit; tandémque omni tranſmiſſo exercitu, Saxonem Septem-virum audiendæ concioni intentum, ad ſiluam Lochanam aſſequuntur. Is de Cæſaris diligentia obſtupefactus, dimiſſa concione, acies inſtruit. Idem facit Cæſar, ac ex omni equitatu duas acies educit. In prima erat Albanus, Lanoius, Spinellus, Mauritius ac Auguſtus Saxones; in altera Cęſar, Rom. Rex duobus cum filijs, ac Sabaudiæ Dux. Contra hos prodit Ioannes Fredericus Septem-

Pugnatur à meridie ad noctem vſque; tandẽ Septem-vir Saxo vincitur & capitur.

vir Saxo; ac à meridie ad noctem vſque variis locis acerrimè pugnans tandem ſuperatur, cumque in tutum ſe fuga elapſum exiſtimaret, caſu capitur. Equites enim Hiſpani quatuor, totidémque Itali, ac duo Hungari, palantes longiùs proſecuti, in Septem-virum à ſuis deſertum incidunt, eumque circumſtantes, ac ſinguli capere conati, in ſiniſtra gena, dum ſe pertinaciùs defendit, ſauciant, dederéque cogunt, reuerſiq; cum nobili captiuo ad Cæſarem, lætum ei omnibúſque Proceribus ſpectaculum præbent. Ab Albano ad Cæſarem adductus, ait: Tuus, clementiſ-

Verba captiui Saxonis ad Cæſarem, & Cæſaris ad eum.

ſime Cæſar, iure belli ſum captiuus: rogo me in morem Principis viri cuſtodiri ac tractari iubeas. Tum Cæſar: Benè habet, quòd nunc tibi ſim Cæſar; vt meritus es, excipieris. Ille ſuſpirans obticuit. Rom. Rex acerbiùs cum eo agens, exprobrabat, quòd ſubditos ſuos Bohemos ad arma concitaſſet. Captus eſt & Erneſtus Brunſwicanus. Ioannes Septem-

viri

viri Saxonis filius natu maximus, ſaucius Wittenberga Gotham euaſit; 1547
Bichlingus ac Recrodus cum quadringentis equitibus Wittenbergæ ſe
ſeruarunt. Cecidere ſupra bis mille pedites, ac quingenti equites. Nox
ac propinqua ſilua maiorem partem periculo exemere. Signa militaria
viginti octo relata, ac inter hæc Septem-viri ſummum. Tormenta ma-
iora quindecim, poſtero die alia ſex, cum multis impedimentis capta
ſunt, & peditum ingens numerus. Cęſar centum circiter viros deſidera-
uit. Septem-viri ac Erneſti cuſtodia Alfonſo Viues Hiſpano demanda-
tur. Pugnatum eſt ad Albim octauo Kal. Maij. Biduo militi ad quietē
Cæſar dato, tertio die Torgam ducit, eáq; in fidem recepta, Wittenber-
gam Saxoniæ Septem-viratus caput, firmiſſimúmque propugnaculum
contendit. Bohemi, nuntio capti Septem-viri accepto, poſitis armis à
Rom. Rege pacem petunt. Intereà Wittenbergam Cæſar obſidebat, cō-
tráque Septem-virum, vti læſæ Maieſtatis reum, capitis ſententiam pro-
fert. Sed Ioachimus Septem-vir Brandeburgius pro Saxone ad Cæſarē
cum Guilielmo Cliuiæ Duce interpellās, impetrauere his inter cetera le-
„ gibus vita concederetur: Dignitati Septem-virali pro ſe ſuiſq; liberis ac
„ ſucceſſoribus in perpetuum renuntiato, eamque Cæſaris arbitrio relin-
„ quito. Bona Saxonis omnia Cęſari ceduntò; qui eorum partē Rom. Re-
„ gi, partem Mauritio Saxoni donato; qua de cauſa Mauritius ſingulis an-
„ nis, Ioannis Frederici Saxonis liberis quinquaginta millia aureorum
„ Rhenenſium numerato. Saxo oppidum Gotham, diruta arce, ſerua-
„ to. Ad diſſoluendum Saxoni æs alienum, Mauritius illi ſemel centum
„ millia aureorum perſoluito. Bona Saxoni relicta, liberi eius habentote,
„ ac vtuntor; ipſe poſthac Cæſarem aut eius filium Philippum ſequitor.
Wittenbergij, à dicto Saxoni ſacramento liberati, Cæſari apertis portis
deditionem faciunt, ſupplicéſque orant, ne externum militem introdu-
cat. Pollicetur Cæſar, ac præſtat. Philippus Haſſiæ Lantgrauius, ex eo
tempore, quo Ingolſtadio Proteſtantes diuiſis copiis diſceſſiſſent, do-
mum profectus, quietus, belli Saxonici finem expectarat. Eo confecto,
generum Mauritium Saxonem de pacis cum Cæſare conditionibus pro
ſe agere permittit: qui tandem Hallæ cum Cæſare tranſigit. Inde enim
in Heſſum expeditionem Cæſar parabat, niſi leges accepiſſet. Venit Heſ-
ſus Hallam decimotertio Kal. Iunij ſub veſperam. Pacis gratiæq; leges
„ hæc fuere: Philippus Haſſiæ Lantgrauius, ſe ſuamque Prouinciam Cę-
„ ſari ſine vlla conditione dedito. Ad Cæſarem venito, gratiámq; ſupplex
„ petito. Quæ Cæſar pro ſalute Reip. Germanicæ decreta faciet, edictáq;
„ publicabit, ſine tergiuerſatione obſeruato. Interuallo quatuor menſium
„ Cæſari in factos belli ſumptus centum quinquaginta millia aureorum
„ Rhenenſium numerato. Arces munitioneſque omnes præter Zegen
hemum

Cæſi ea pugna ex Proteſtantibus ſupra bis mille pedites, equites quingenti; ceteros nox & vicina ſilua ſeruauit.

Cæſar Wittenbergam obſidens, ſententiam capitis in Septem virum pronuntiat.

Tandem tamen certis legibus ei vitam concedit.

Territus Heſſus & ipſe Mauritium generum rogat, agat pro ſe apud Cæſarem.

Itaq; Heſſus quoque certis conditionibus Cæſari ſe tradit, imò, vt primus Articulus habet, ſine vlla conditione.

1547 mumac Caſſellum diruito; horum præſidiarios in Cæſaris nomen ad- “
igito. Bellica tormenta omnia cum omni apparatu ſtatim tradito. Pro “
harum legum obſeruatione Septem-vir Brandeburgius gener Mauri- “
tius Saxo, ac Wolfgangus Palatinus fide iubento. Soli Cæſari harum le- “
gum interpretationem deferto. Pij, liberi, ac Generalis Concilij decre- “
tis, vt ceteri Germaniæ Proteſtantes, ſtato. His ab Heſſo ſubſignatis, ſub “
horam quintam poſt meridiem, à Mauritio genero, & Brandeburgio Septem-viro ad Cęſarem Heſſus adductus, in genua procumbit; iuxtáq; eum eius Cancellarius, qui è ſcripto culpam recitans, demiſsè gratiã orabat. Tum Cæſar per Georgium Seldum reſpondet, ſe eum merito ſupplicio, proſcriptione, perpetuo carcere, mulctáque omnium bonorum berare; & contentum eſſe formula conceptæ pacis, audiente maxima Procerum omnis nationis multitudine. Heſſus Cæſari gratias agẽs, cùm nullus eum ſurgere iuberet, iniuſſus conſurgit. Deinde à Brandeburgio ac Mauritio ad Albanum cœnaturus deducitur. A cœna Septem-viri, aliquamdiu cum Albano ac Antiſtite Atrebatenſi collocuti, ad Heſſum accedunt, factáque ingenti excuſatione, illi inter cuſtodes ibi pernoctandum nuntiant. Ille ad eorum verba obſtupefactus, fidem eorum implorat, à quibus perſuaſus eò veniſſet. Promittunt ſe apud Cæſarem interceſſuros, nec quieturos, donec in libertatem eſſet reſtitutus. Poſtridie Cæſarem adeunt, ac de exiſtimationis ſuæ periculo agi conqueruntur, niſi Heſſus dimittatur. Reddit Cæſar, ſe libertatem promiſiſſe, ſed non eueſtigiò, tantumque perpetuo carcere liberaſſe. Inter has diſceptationes Heſſo nuntiatur, neceſſe eſſe Cęſarem comitari, niſi in Hiſpaniam abduci malit. Paret neceſſitati. Vt verò citiùs libertatem promereretur, præſcriptam pecuniariam mulctam paulò pòſt repræſentat, munitiones arceſque dirui iubet, ducenta ænea tormenta tradit; quibus iuncta, quæ ab aliis Cæſar acceperat, quingentorum tormentorum numerum exceſſere: quæ cùm aliquamdiu Francofurti in triumphi modum ſtetiſſent, tandem pars Mediolanum, Neapolim, pars in Hiſpaniam ac ad Belgas ſunt auectæ. Cæſar abducto Wittenberga præſidio, oppidum Mauritio Saxoni tradit, qui accepto à ciuibus ſacramento, id cum arce inſigniter muniuit. E Thuringia Cęſar Norimbergam deflexit, Bohemis, ad quos cum copiis profectus erat Romanorum Rex, è propinquo formidinem iniecturus. Sed ij Cæſaris victoria planè animis conſternati, à Rege Romanorum in arce Pragenſi ſupplices veniam pẽtentes, datas leges accepere, mulctati parte Priuilegiorum, pecunia, armis; nonnulli etiam vita, bonis, aut exilio. Exinde Lubeca Legati ad Cæſarem gratulatum de victoria venere. Hi enim Proteſtantium fœderi numquam ſubſcribere, nec auxilia mittere voluerant. Bremenſium quoque ac Hamburgenſium

Nihilominùs dicit Cæſar ſe eum liberare merito ſupplicio, proſcriptione, perpetuo carcere, & mulcta omnium bonorum.

Obſtupeſcit Heſſus, dũ detinetur, itemq; eius interceſſores. Sed Cæſar cauſam reddit.

Aenea tormenta hoc bello Proteſtantibus adempta vltra quingenta.

Bohemi rebelles, & ipſi cum Rom. Rege in gratiam redeunt.

ſium Oratores aderant; qui operâ Regis Daniæ gratiam, mulctati pecunia, obtinuere. 1547 Sed Magdeburgij non ſatisfecerant Cæſari: in quos cùm iam eſſet ducturus, Francorum artibus aliò vocatur. Henricus enim Franciæ Rex in Germania, Duce Sebaſtiano Vogelsbergio, militem cõſcribebat: quo conſilio, ignorabatur. Fama erat, vt Regi Rhemis inaugurando eſſent præſidio. Cæſar verò, quòd pacem cum patre Franciſco initam non approbaſſet, bellum ſuſpicabatur. Quapropter ad conſtituendum Germaniæ ſtatum in menſem Septembrem Comitia, peſtis cauſa, Vlmâ Auguſtam transfert. Deinde Bambergâ Norimbergam peruenit; ac aliquot Saxoniæ ciuitates, quæ ſupplicatum venerāt, in gratiam recipit. Exarſit hoc tempore ingens ciuium Neapolitanorum contra Petrum Toletanum ac Hiſpanos milites ſeditio. Is enim eo in Regno ac vrbe Inquiſitionem contra Catholicæ fidei hoſtes primò modeſtè, cumque non ſuccederet, per vim introducere conabatur. Sed ciues armis ſe opponentes, exuleſque in vrbem recipientes, cruentis aliquot præliis cum Hiſpanis conflixere. Poſt aliquot dierum mutuas cædes, territi Neapolitani tot tantiſque Cæſaris victoriis, Legatos ad eum in Germaniam, Proregem accuſantes, mittunt. Sed arma ponere iuſſi, cùm obedirent, omnibus adimuntur. Tum nonnulli bonis, alij exilio, quidam etiam vita & bonis mulctantur. Inquiſitionis tamē vſus ad populi conditionem naturamq; nonnihil mitigatus eſt. Intereà Cæſar ab Imperij Ordinibus, ob factos eorum cauſa ſumptus, pecuniam poſcit: conferuntque liberaliter Germani, omnibus qui aliqua ratione cum Proteſtantibus fecerant, pro conditione ac opibus mulctis impoſitis: ferturq; auri quod partim à Germanis dono accepit, partim hoſtibus deuictis impoſuit, ſummā exceſſiſſe millies ſexcenties centena millia aureorum Rhenenſium, exceptis donis, quæ eius familiaribus & Conſiliarijs fuerunt oblata. Exinde Magdeburgicos in obſtinata rebellione perſtantes, euulgatis libellis Cæſar proſcribit. Romanorum quoque Rex ingentem pecuniæ ſummam ab iis recepit Proteſtantibus, qui belli initio ditionibus ſuis vim intulerant; inter quos præcipui fuêre Vlricus Dux Wirtembergij, Auguſtani ac Vlmenſes: quæ etiam vrbes Cardinali Auguſtano ac Tridentino ſimiles ob cauſas pecuniam numerare ſunt coacti. Sub finem menſis Iulij Cæſar cum Saxone Auguſtam venit, Heſſo Danouerti cum Hiſpanorum cuſtodia relicto. Kalendis Septembris Comitia Auguſtæ frequentiſſimo Principum conuentu cœpta ſunt. Nam præter omnes Septem-viros ac magnam Procerum multitudinem, aderat etiam Cliuius, Cardinalis Tridentinus, Maria Cæſaris ſoror, Belgij Gubernatrix, & alij. Maximilianus filius Rom. Regis, annuente Cæſare patruo, primus omnium verba fecit. Inſtantibus Kalendis Octobris, certior

Conſcribit Rex Franciæ Henricus militem in Germania: id ſuſpectum Cæſari.

Magni tumultus & cruenti Neapoli contra Inquiſitionem.

Proſcribuntur à Cæſare Magdeburgij in rebellione perſiſtentes.

Celebrat Cæſar Comitia Auguſtæ.

Intereà nuntiatur Farneſium & alios in Italia trucidatos, quaſi Genuã Franco tradere voluiſſent.

tior fit Cæſar, Ferdinandum Gonzagam Inſubrum Præfectum Placentiam occupaſſe; cùm intellexiſſet, Petrum Ludouicum Farneſium Parmæ Placentiæque Ducem ab Auguſtino Landi Comite, eiuſque complicibus, in arce Placentina trucidatum. Ferebatur Farneſius vnà cum aliis Genuam (nam & Iannekinus Auria erat interfectus, & Andreas Auria vix effugerat) Francis voluiſſe tradere; certè ex eo tempore ſpem omnem recuperandæ Genuæ Franci eorumque fautores abieciſſe videntur. Intereà Cæſar Auguſtæ id vnum præcipuè moliebatur, vno Germani omnes animo ſe Concilij Tridentini decretis ſubiicerent, ſed paruo ſucceſſu, totique reliqui huius anni menſes tranſacti ſunt, variis ad Summum Pontificem à Cęſare miſſis litteris ac Oratoribus, eiuſque ad Cæſarem reſponſionibus, quòd Pontificis iuſſu menſe Aprili Tridento Bononiam Concilium eſſet tranſlatum, ob morbi vim Tridenti graſſantem, Prælatorumque, vt Bulla habet, ſecuritatem.

Concilium Generale ob vim peſtis Tridẽto Bononiam transfertur, non probante Cæſare.

Agebat ſcilicet Cæſar, ne hac ratione tergiuerſarentur Germani Proteſtantes, de loco minùs ſibi libero excipientes. Denique cùm Pontifici perſuadere non poſſet, vt Patres Tridentum reuocaret, menſis Ianuarij initio anni 1548. Friſcum Vergam ac Martinum Velaſcum Oratores Bononiam

1548 mittit; adhibitíſque aliorum etiam Regum & Principum Legatis, in Patrum conſeſſu obteſtatur de periculo quod Reſpublica Chriſtiana ex hac tranſlatione Concilij ſit incurſura.

Itaque ne Proteſtantes exciperent de loco Concilij minùs libero, curat conſcribi Cæſar librum dictum INTERIM.

Et non multò pòſt, nominatis aliquot viris doctis, dat negotium, libellum de Chriſtianis dogmatibus, cærimoniis, atque Eccleſiaſtica diſciplina conſcriberent. Primò tentatum non ſucceſſit: iterùm id negotij Cæſar dat Iulio Pflugio Antiſtiti Numburgico, Michaëli Sidonio, ac Ioanni Iſlebio Agricolæ. Hi libellum conſcribunt, ſæpiúſque ſub incudem reuocatum, tandem Cæſari exhibét. Titulus libello erat, INTERIM, ea de cauſa, quòd hac doctrinæ formula eò vſque omnes per Germaniam eſſent vſuri, donec per Concilium Generale liberum de controuerſijs eſſet definitum.

Præfecti tres pro Franco militẽ in Germania conſcribentes capite plectuntur.

Tradit Cæſar ſolemni ritu Septẽviratum Saxoniæ Mauritio, inſpiciente pridem Septem-viro captiuo.

Menſe Februario capiuntur Wiſſeburgi, opera Lazari Schuendij, Sebaſtianus Vogelsbergius, ac alij duo ſub eo cohortium Præfecti, perductique Auguſtam, quòd Imperio ſubditi contra Cæſaris Edictum primùm Proteſtantibus militaſſent, deinde pro Franco militem colligerent, in ſummo foro capite plexi ſunt. Sexto Kalend. Martij Cæſar Mauritio Saxoni Auguſtæ in foro vinario ſolemni cum cærimonia, conſuetóque Imperij more, de manu tradit Septem-viratus Saxoniæ inſignia, inſpiciente ſuo ex hoſpitio Ioanne Frederico Saxone captiuo, pridem Septem-viro. Tradidit autem Mauritio Cæſar ea lege, vt eadem dignitas ad liberos eius maſculos, aut, ijs non procreatis, ad fratrem eius Auguſtum liberóſque eius maſculos tranſiret. His Comitiis Poloniæ Regis Oratores à Cæſare ac Prin-

ac Principibus audiuntur, contendentes Pruſſiam non Germanico Imperio, ſed Regno Poloniæ ſubiectam; Albertumq; Brandēburgium, qui ducta vxore ex Magiſtro Pruſſiæ ſe clientem Poloniæ Regis declararat, Duciſque titulum contempto Cæſare aſſumpſerat, hac de cauſa proſcriptum liberari petebant. Sed contrarium docente Wolfgango Pruſſiæ Catholico Magiſtro, Alberti proſcriptio rata manet. Idibus Maij Cæſar celeberrimo Conuentu de ſuo erga Germanos amore prolixè diſſerens, tandem pacem inter eos nulla ratione conſtitui poſſe aſſerit, niſi de Religione idem ſentiant. In eam rem ſummo ſuo ſtudio coactum eſſe Tridenti Concilium, vbi quia prolixiùs diſputaretur, ſe petere, omnes Religionem adminiſtrent, ſecundùm decreta Libelli ſuo iuſſu conſcripti nomine INTERIM, quem omnibus ibi offert. Tum Moguntinus aſſurgens, Cæſari gratias agit; & quòd is pro communi omnium aſſenſione recepiſſet, nullam poſteà excuſationem Cęſar admiſit, ſi quis contra libelli INTERIM decreta aliquid auſus eſſet: qui mox Latino Germanicoque ſermone in publicum emittitur. Hoc ferè tempore Maximilianus Auſtriæ Archidux, Rom. Regis filius natu maximus, Auguſtâ in Hiſpaniam contendit, ducturus in vxorem Mariam Cæſaris patrui ſui, diſpenſante Pontifice, filiam. Comitatus eſt eum Cardinalis Tridentinus; præceſſerátque paulò antè Dux Albanus, neceſſaria paraturus, ac cum Cæſaris filio Philippo rediturus. Heſſus, cùm fruſtrà apud Cæſarē de libertate egiſſet, tandē Danouerto Norimbergam, inde Hailbrunum, tum Hallam Sueuiæ perducitur. Exinde Cæſar iterùm proſcribit Hubertum Comitem Bichlingum, Sebaſtianum Scartlæum, alioſq; nonnullos Proteſtantes adhuc rebelles; pronuntiatáque ſententia pro Comite Naſſauio de lite diu inter eum ac Haſſiæ Lantgrauium agitata pro ditione Catzenellebogica, factoque Statuto, vt ſecundùm libellum INTERIM Religio vbiq; exerceretur, finem Comitiis Auguſtanis imponit. Conſtantienſes, ad quos Scartlæus & alij proſcripti confugerant, ſæpè ad Cæſarem Legatos pro pacis conditionibus, quas ipſi præſcribebant, fruſtrà miſerant. Quare eorum arrogantiam caſtigaturus Cæſar, Alfonſum Viuem ſuis cum cohortibus eò mittit: qui occupato ſuburbio, cùm ciuitatem aggredi pararet, à ciuibus, poſt diuturnam in ſuburbio pugnā, maioribus tormentis eſt repulſus. Vltra centum ciues cecidere, quos vnà cum ſuis, incenſo ſuburbio, Hiſpani cremauere. Tum Conſtantienſes à Cæſare proſcripti, Ferdinando Rom. Regi deditionem faciunt, eum legitimoſque heredes Dominos accipiunt. Is nobilem virum eò mittit Præfectum, qui dato acceptoque ſacramento, res publicas omnes ad ſe tranſlatas è re Romanorum Regis conſtituit. Cæſar compoſito Auguſtæ pro arbitrio Reipublicæ ſtatu, idem Vlmam profectus facit. Tum

1548

Publicatur libellus INTERIM, *omnibuſq; ſeruandus præcipitur.*

Maximilianus filius Rom. Regis in Hiſpaniam tendit, ducturus filiam Cæſaris.

Pronuntiatur lis diu agitata de ditione Catzenellebogica.

Conſtantienſes primò tumultuantes, demum Ferdinando Rom. Regi ſe dedunt.

1548 Spiram, inde Moguntiam, tandem Coloniam Agrippinam intrauit: vbi cùm Argentoratenſium Legati ei ſatisfeciſſent, Cameręque Imperatorię Tribunal Spiræ firmaſſet, loco motis Senatoribus de hæreſi ſuſpectis, aliiſq; integris in eorum locum ſubrogatis, cum Saxone ac Heſſo, menſe Septembri in Belgium proficiſcitur, atq; exinde Cæſar Ioannem Fredericum Saxonem ſemper ſecum habuit: Philippum Haſſię Lantgrauium primùm Audenardæ in Flandria Hiſpanis cuſtodiendum commiſit; indeque Mechliniam tranſmiſſum in Palatij ſui poſteriori parte è regione Cœnobij Atrarum Sororum, eorumdē Hiſpanorum cuſtodia circumſepſit. Sexto Kalendas Decembres Philippus filius Cæſaris vnicus (relicta Hiſpaniæ gubernatione tantiſper patrueli Maximiliano Auſtriaco) cum quinquaginta triremibus, totidemque onerariis, duce Andrea Auria ſeu Doria, qui & Maximilianum in Hiſpaniam tranſportauerat, Genuam appellit, comitante inter alios Cardinale Tridentino, Duceq; Albano. Poſtridie Kalend. Decembres Genuam ingreditur, ingentiq; cum pompa ſuſcipitur. Octauo pòſt die liberaliter donatus, Mediolanum decimonono Decembris intrat, incredibili cum pompa exceptus: præſtò ei adfuere, Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux, Oratores Venetorū, Florentinorum, Ferrarienſium, ac Genuenſium. Erat hoc tempore Cęſar Bruxellæ Brabantiæ, receperátque Nonis Decembris è Francia ſororem Leonoram, viduam Franciſci Primi Francorum Regis, ad ſe migrantem. In profeſto Natalis Chriſti obiit Bruxellæ Maximilianus Egmondius Buræ Comes, vnica tantùm relicta filia heredeque Anna, quæ poſteà Guilielmo Naſſauio Aurantij Principi nupſit. Princeps Hiſpaniæ Philippus Mediolano Mantuam, indeque Tridentum venit, ac menſe Ian-

Germanicis rebus vtcumque compoſitis, motiſq; è Tribunali Spirenſi de hæreſi ſuſpectis, Cæſar cum captiuis Saxone & Heſſo in Belgium proficiſcitur.

Adeſt Philippus vnicus Cæſaris filius ex Hiſpania in Italia, vbique incredibili pompa exceptus.

1549 uario 1549. Spiram Nemetum, indeque Lutzenburgum proficiſcens, in Brabantiam ad patrem Cæſarem contendit. Miſerat is obuiàm in Germaniam vſque Philippum Crouiacum Ducem Arſchotanum cum inſigni quingentorum cataphractorū equitum comitatu, inter quos erant & præcipui Belgarum Proceres. Septem-vir Mauritius Saxo, Mantuam Venetiaſque inuiſens, venienti Philippo Tridentum vſque obuius profectus erat, ac pro ſocero Heſſo enixè interpellarat: promiſeratque Princeps eius ſe rationem apud patrem Cæſarem habiturum. Cùm Brabantiæ limites Princeps Philippus attigiſſet, vniuerſa ei Cæſaris aula, ac quidquid erat Bruxellæ Nobilitatis, Waueram vſque obuiàm proficiſcitur; inde præclaro comitatu ad arcem Vuranam, duobus Bruxella ac Louanio milliaribus diſtantem, contendunt. Hîc enim Princeps expectabatur à Regina Maria, ac comitatu Reginæ Leonoræ, alterius amitæ, quæ ob aduerſam valetudinem comitari non potuerat. Tum altero die ipſis Kalendis Aprilis oriente ſole, Vurâ Princeps cum amita Maria vniuer-

Obuiàm proficiſcuntur Philippo Dux Arſchotanus, Septem-vir Mauritius, alij.

Occurrit ei tota Cæſaris aula Waueram vſque.

vniuerſoque comitatu ad campum veniens Harenheiam dictum, dimidio Bruxella milliari ſitum (vnde conſpici ſereno cælo poſſunt Bruxella, Louanium, Viluordia, Mechlinia ac Antuerpia) cum amita ac Proceribus in ampliſſimum intrauit tentorium, à quo non longè ſtabant erectæ munitiones duæ. 1549

Ad campum Harenkeiam; (vnde conſpici poſſunt Bruxella, Louanium, Viluordia, Mechlinia) inſigni ludicro certamine ad horam detinetur.

Vni præerat, cum ſeptingentis partim peditibus partim equitibus, viridi colore veſtitis, Princeps Pedemontanus Sabaudiæ Ducis vnicus heres; alteri, cum totidem viris albo colore indutis, Reuſſij Comes; qui Principi eiuſque comitatui per horæ ſpatium prælij ſpeciem ſumma cum voluptate exhibuere: quo Principis nutu finito, ſumpto omnes cibo Bruxellam contendunt. Intranti portam Louanienſem, Magiſtratus obuiàm factus aduentum gratulatur.

Ingreſſus Bruxellam antequam patrem videat, in tēplo ſolemni cantico Deo gratias agit.

Gratias agit ore Antonij Perenoti Antiſtitis Atrebatenſis. Ad vrbis interiorem portam veniens, ordinem Eccleſiaſticum habet obuium, à quo ad ſummum Altare Templi D. Gudilæ perductus: Deo gratias agentes, canunt Te Deum laudamus. Princeps, abſoluta prece, Templo exiens equum repetit; deſcendenſque verſus Berghſtratam, vix ſe ſatiare potuit inſpiciendis diuerſarum ſcenarum ſpectaculis, vbique magno numero occurrentibus.

In viis inter varia ſpectacula, etiam fons toto die fundit rubrum vinum.

Veniens ad Forum gramineum, fons ordinarius, loco aquæ, rubrum toto die fudit vinum. Inde tranſiens D. Magdalenæ Sacellum, rectà ad Aulam patremque tendit, tot vbique detentus ſacris profaniſque conſpiciendis ſcenis, vt aliquot horas ijs dederit. Ad Aulam veniens, cùm ex equo deſcendiſſet, ab vtraque cum oſculo receptus amita, in media earum conſtitutus, ad patrem Cæſarem cum feſtinatione auidéque contendit; exceptuſque eſt tanto cum gaudio, vt vnicum filium ab optimo parente excipi potuiſſe credibile eſt.

Tandem incredibili cum gaudio à patre Cæſare excipitur.

Annum agebat tum vigeſimum ſecundum. Exinde Cæſar, præmonitis omnium Belgicarum Prouinciarum Ordinibus, neceſſaria parari iubet, vt filius Philippus ab omnibus in Principem inauguraretur. Cæſar cum ſororibus Leonora ac Maria filium comitatus, ingenti Procerum Nobiliumque ſubſequente turba, Bruxella Louanium, vrbem Brabantiæ primariam, venit; vbi Princeps Philippus quinto die Iulij in Ducem Brabantiæ & Limburgi, Valkenburgijque & Dalemi Dominum, inauguratur, accepto præſtitoque ſacramento ſolito; niſi quòd ſolemni Ordinum conſenſu & voluntate, reiectis obſcuris, nonnihil paulò antè fuiſſet idem ſacramentum elucidatum.

Inauguratur Louanij Philippus præſtito ſequenti iuramento.

Iuramenti Principis hæc præcipua ſunt capita: Vnicuique ius adminiſtrabimus ſecundùm ius loci.
„ Nullum ſuſcipiemus bellum ratione dominiorum, niſi cum conſen-
„ ſu ciuitatum & Prouinciæ. Fouebimus ſeptem Conſiliarios idoneos:
„ quorum vnus Cancellarius, Brabantus natus, peritus trium linguarum,
„ Latinæ, Gallicæ, & Teutonicæ, ſigilli noſtri ſit cuſtos; quatuor, item

1549

Per ſeptem Conſiliarios, quorũ vnus Cancellarius, adminiſtrabit omnem iuſtitiam.

Brabanti, vel ſaltem ratione nuptiarum Brabantiæ noſtræ Feudales; "
& duo reliqui pro noſtro arbitrio, callentes tamen linguam Teutoni- "
cam: per quos ſeptem, & alios quos ijſdem adiungere placuerit, Nos, "
noſtérve Locum-tenens, omnem iuſtitiã adminiſtrabimus tam in pro- "
uiſionibus quàm ordinarijs Iuſtitiarum, Statutorum, Placitorum, Edi- "
ctorum, Mandatorumque, cum conſilio & deliberatione eorumdem "
& ſupradictorum Brabanticorum Conſiliariorum, ita vt in his à nullo "
impediri poterunt, nulliuſque nutum aut ordinationem reſpicere tene- "
buntur, quàm noſtram vel noſtri Locum-tenentis. Nihilominùs qui "
Conſiliarij aut Secretarij noſtri futuri ſunt, promittent tribus Ordini- "
bus Brabantiæ, ſe nullum contractum confirmaturos, quo Prouin- "

Nihilominùs quædã non poterit facere niſi ſimul cum conſenſu trium Ordinum.

ciæ Brabanticæ & Tranſmoſanæ ciuitas vlla, arx, pagus, vel quæcum- "
que bona à reliquo corpore ſeparentur, vel quoquomodo oppigno- "
rentur, niſi cum conſenſu dictorum trium Ordinum. Item nullum cu- "
rabimus cudi nummum in Brabantia, niſi cum conſilio, voluntate & "
aſſenſu iam dictæ Prouinciæ. Nullum in dicta Prouincia captum ex "
illa auchi permittemus. Comitia celebrabimus ijs locis ad quæ Ordines "
Prouinciæ liberè & ſine metu accedere & recedere poſſint. Nemo de- "
inceps boni nominis & famæ per torturam examinari poterit, niſi in- "

Nemo torquẽdus niſi iudicialiter permittente Senatu loci: excipitur tamen crimen Priuilegiatũ.

formatione per Prætorem Senatoribus loci exhibita, id priùs iudicia- "
liter ab ijſdem ei fuerit permiſſum, excepto crimine Priuilegiato, & de "
quo Senatores ciuitatum aut pagorum non habent cognoſcere, ſed ad "
noſtram vel ſupradicti Conſilij noſtri auctoritatem pertinet. Si Nos aut "
noſtri heredes vllum eorũ quæ prædicta ſunt infregerimus, aut infringi "
permiſerimus, conſentimus & permittimus, Brabantiæ Prælati, Ba- "
nes, Equites, ciuitates, municipia, omneſque omnino ſubditi nul- "
lam nobis opem aut obedientiam præſtent aut debeant, donec quod "
delictum eſt, fuerit plenè reuocatum. Hæc inter cetera cùm Princeps "
ſolemniter iuraſſet, aureamque & argenteam monetam promore in

Inde etiam Bruxellæ inauguratur, mox & in Flandriæ vrbibus.

populum ſparſiſſet, ad prandium ſe conferunt. Octauo Iulij Principibus Bruxellam reuerſis, poſtero die Princeps Philippus etiam ibi inauguratur, ac duodecimo Iulij Teneramondæ in Flandria, decimoquarto Gandaui, vigeſimoprimo Brugis, vigeſimoſexto Ipris, vigeſimoſeptimo Bergis D. Winoci. Inde Dunkercam, Nieuportum, Greuelingam ac Borburgum proficiſcuntur. Kalendis Auguſti ad Fanum D. Audomari, tertio Auguſtæ Bethuniæ, quarto Auguſti Inſulis, quinto

Item in vrbibus Arteſiæ & Cameraci & Valencenis.

Tornaci, pranſuſque Orchiaci, nono Auguſti Duaci, decimo Atrebati admittitur, duodecimo Cameraci, decimoquinto Bouchainij, decimoſexto Valencenis, decimoſeptimo Queſnoij, inuiſoque Landreſio, cœnant cubántque Auennæ. Decimooctauo prandent Treſlonij, cœnant

Chimaij.

Chimaij. Decimonono prandent Marieburgi, manentque vſque in vigeſimumprimum diem: tum prandent Frochapelli, cœnant Baumontij. Vigeſimoſecundo Binſtium veniunt, Reginæ Mariæ oppidum; quæ paulò antè præceſſerat, inſpectura, num quæ iuſſerat parata eſſent. Nil certè fuit omiſſum, quod regali magnificentia ad tantum excipiendum cum herede filio Cæſarem aliqua ratione requiri poterat. Octo diebus Binſtij omni lętitiæ genere conſumptis, pridie Kalend. Septembres poſt meridiem Binſtio profecti Bergas Hannoniæ cubitum veniunt, poſteroque die in Comitem recipitur. Poſtridie Kalend. Septembris Cæſar, relicto filio cum ſorore Maria, Marimontium venit, inde Gennapiam, Breinam, Hallam Hannoniæ, tandemque Bruxellam Brabantiæ. Princeps Philippus, inſpecta magnifica Boſſui Comitis arce, Nonis Septembris Soignij inauguratur; eodemque die circa noctem Bruxellam quoque reuertitur, donatus toto itinere, vt ferebatur, amplius ducentis aureorum liliorum millibus. Octauo Septembris Cæſar cum ſororibus filium comitatus Mechliniam venit, filiuſque in Dominum recipitur. Vndecimo die Liræ inauguratur. Die duodecimo Antuerpiam ingreditur, ab omni ordine incredibili ſumptu pompaque, ſimulque à Deo copioſo imbre exceptus, manſitque inſpiciendis ſpectaculis, ludicriſque belli certaminibus vſque in diem decimumſeptimum. Tum Cæſar cum ſorore Leonora Bruxellam reuerſus eſt. Princeps Philippus cum amita Maria, quæ per omnes eum Prouincias ciuitateſque eſt comitata, decimonono Septembris Bergas ad Scaldim venit; inde actuaria naui Romerſwalum traiicit; quò totius Zelandiæ Legati venere, Principique vlterioris nauigationis moleſtiam erepturi, ſacramentum dixere, munera obtulere, ac vt ceteri omnes, Immunitatum confirmationem retulere. Bergas ad Scaldim reuerſus, vigeſimoſecundo Septembris Bredam venit, indéque Buſcumducis profectus, vigeſimotertio inauguratur. Recepit Princeps hoc itinere à Brabantiæ minoribus oppidis, vt volunt, circiter ſexaginta octo millia florenorum, exceptis vrbium maiorum donariis. Septembris die vigeſimoquarto Heuſdam ingreditur, pranſuſque ac inauguratus, traiecto Moſa, Gorichemi pernoctat. Vigeſimoquinto Dordracum proficiſcitur, poſteróque die in Comitem recipitur. Idem fit vigeſimoſexto Roterodami, vigeſimoſeptimo Delfis, vigeſimooctauo Hagæ-Comitis, vigeſimonono Leidis, trigeſimo Harlemi. Kalend. Octobris Harlemo naue vectus Amſtelrodamum ingenti cum pompa ſumptúque excipitur inauguratúrque. Quarto Octobris Traiecti ad Rhenum (vulgò Vltraiectum) in Dominum admittitur, quinto Amersfortij, inde Harderwichi ac Elburgi in Geldria, die ſexto Campis apud Tranſ-Iſulanos, ſeptimo Zwollæ, nono Dauentriæ; quò om-

1549

Hinc Mōtibus, aliiſq; vrbibus Hannoniæ.

Tum per Bruxellam reuerſus, Mechliniæ Liræ & Antuerpiæ inauguratur.

Romerſvvalij totius Zelandiæ Legati ei ſacramentum dicunt.

Per Bredā Buſcumducis & Heuſdam in Hollandiam venit.

Hinc Vltraiecti & apud Trāſ Iſulanos inauguratur, Friſiis Legatos ſuos Dauentriam mittētibus.

1549 omnium ceterorum oppidorum eius Prouinciæ Conſules venientes, ſacramentum dixere, donáque attulere. Idem à Friſijs ac Groninganis Principem vlterioris profectionis laboribus liberaturis, eodem tempore & loco eſt factum. Is verò in Friſiam ac Groningam ſuo nomine mittit Ioannem Lignæum, Arenbergæ Comitem, earum ditionum Gubernatorem; cui præſtito, acceptóque ab eo ſacramento, Principi donant quindecim & amplius aureorum liliorum millia. Octobris die decimotertio Princeps Zutfaniæ in Comitem recipitur. Decimoquarto Arnhemium proficiſcitur, poſteróque die, dicto acceptóque ſacramento, in Geldriæ Ducem inauguratur; decimoſeptimo ſimiliter Neomagi, decimonono Venlonij, vigeſimoprimo Rurmondæ; donaruntque Principi Geldri tredecim millia aureorum liliorum. Tum Moſa traiecto, vigeſimoſecundo Wartum venit, primarium Comitatus Hornæ oppidum, vbi honorificentiſſimè à Philippo Mommorancio Hornæ Comite eſt exceptus. Regina Maria Venlonio à Principe diſcedens, Turnholtum ſuum præceſſerat, nepotémque vigeſimotertio Octobris venientem ſummo cum honore pompáque recipit, & per aliquot dies recreat. Turnholto Liram Brabantiæ reuertitur, indéque ſummo manè Mechliniam contendens, prandénſque, cùm iam multa nox eſſet, Bruxellam intrauit. Præcedebat ſemper Regina Maria cum Franciſco Henrico Hiſpano, Principi ab eleëmoſynis; qui vbique egentibus, pauperioribúſque Monaſteriis eius nomine liberaliter elargiebatur. Cumque Bruxellæ Proceres Belgæ ac Hiſpani, Nobiléſque non pauci ſe inſtruxiſſent, vt Principi, exhibitis ludicris belli certaminibus, de feliciter peracta inauguratione gratularentur, Cęſaris articulari morbo, quo is tum temporis vehementiſſimè excruciabatur, impediti, ac nuntio mortis Summi Pontificis Pauli Tertij, (qui obijt quarto Idus Nouēbres ætatis anno octogeſimo ſecundo) ad initium vſque ſequentis anni bellica ſpectacula diſtulere. Intereà Principes certiores fiunt, ſeptimo Idus Februarij anni 1550. Romæ in Summum Pontificem electum Cardinalem Ioannem Mariam Montanum, aſſumpto Iulij Tertij nomine. Ad

Demum per Geldriam in Brabantiam redit.

Vbique ei viam parat Regina Maria, cũ eleemoſynario largè paſſim pauperibus donante.

Mortuo Paulo Tertio ſuccedit Iulius Tertius.

1550 hunc Cæſar congratulandi cauſa Legatum mittit Ludouicum à Zuninga Commendatorem Alcantaræ, Princeps verò Philippus Gomezium à Figueroa. Sexto Kal. Martij Princeps Philippus Bruxellæ cum Proceribus Belgis armatus equeſter decurrit, ac inter ſe Belgæ & Hiſpani ſumma animorum contentione pro gloria certarunt. Tertio Idus Martij Cæſar ad Ordines Imperij è Belgio ſcribit, ſe impeditum aduētu filij, morte Papæ Pauli, aëris inclementia, ac podagra, tam citò quàm deſiderarat, in Germaniam redire non poſſe, ſed recuperata valetudine itineri ſe accincturum, indiceréque eam in rem ad ſeptimum Kal. Iulij

Indicit Cæſar Comitia Auguſtam, iubetq́; quàm frequentiſſimi adſint.

Augu-

Auguſtam Windelicorum Principum Conuentum, velle ſe, quàm fre- 1550
quentiſſimi conueniant, aut Legatos cum ampliſſimis abſolutiſque
mandatis mittant; cupere enim ſe ſemel tollere diſſidia, Germaniæque
Rempublicam conſtituere; plurimis enim locis nihili fiebat eius Edi-
ctum INTERIM, ſuperioribus Comitiis ſancitum. Scribit quoq; intereà
Cæſari Mauritius Saxo, Septem-vir ab eo creatus, ſe Tridentini Conci-
lij decretis ſtare non poſſe, niſi Proteſtantium Theologis libera inter
alios definiendi poteſtas Tridenti concederetur, ac Papa ſummi Præ-
ſidis munere cederet. Quibus rebus grauiter offenſus Cæſar, metuenſ-
que ne rebellis Germania ſimul Belgium ad rebellionem pelliceret,
graue promulgat die vigeſimo nono Aprilis contra nouarum doctri-

Mauritius Septē. vir nuntiat Cæſari ſe ſtare non poſſe decretis Concilij Tridentini, niſi &c.

„ narum fautores Edictum his inter cetera verbis: Carolus Dei gratia, &c.
„ Tametſi ſemper ſolliciti fuerimus, vt antiquam Orthodoxam fidem in
„ Prouinciis noſtris ſartam tectam ſeruaremus; nihilominùs ſimplex po-
„ pulus paſſim adhuc ſeducatur, ſic vt neceſſarium videatur, cōtra huiuſ-
„ modi ſeductores diligentem inquiſitionem curamque adhibere; moni-
„ tis ſuper his, in Comitiis nuper hîc Bruxellæ celebratis, Prouinciarum
„ noſtrarum Ordinibus, quiſque vt reſpectiuè ad hoc conniteretur; Hinc
„ eſt quòd ordinamus & ſtatuimus vt Edictum perpetuum, id quod ſe-
„ quitur: Primùm, nemini liceat imprimere, ſcribere, nec ſcienter habere
„ vllum ſcriptum vel librum Martini Lutheri, alterius hæretici, vel eo-
„ rum fautoris, ſecundùm ſpecificationem Theologorum Louanienſium
„ hîc adiunctam, etiam quoſcumque libros in poſterum ſine nomine
„ Auctoris, Impreſſoris, aut loci. Nemini quoque liceat domi ſuæ aut ali-
„ bi celebrare aut celebrari permittere ſecreta conuenticula, in quibus di-
„ cti hæretici & ſeductores errores ſuos ſecretò diſſeminant, diuerſaſque
„ conſpirationes contra Eccleſiam & publicam quietem moliuntur: ſub
„ pœna qui in aliquo prædictorum offenderint, puniantur vt ſeditioſi
„ & perturbatores noſtri ſtatus & publicæ quietis, declarantes eos, ex quo
„ die contra hoc Edictum deliquerint, vel in prædictas hæreſes incide-
„ rint, inhabiles fore diſponendis ſuis facultatibus; eruntque omnes alie-
„ nationes, donationes, ceſſiones, venditiones, legis operæ, teſtamen-
„ ta, & vltimæ voluntates per eos ex eo die factæ, nullæ & irritæ. Item
„ cùm quis deprehenſus fuerit deliquiſſe contra noſtram ordinationem
„ (maximè in his quæ tendunt ad ſcandalum, turbationem pŏpuli aut
„ ſeditionem) quicumque id ſciuerint, tenebuntur mox illud ſignificare
„ Procuratoribus noſtris, eorúmve ſubſtitutis, vel Magiſtratibus loci,
„ ſub pœna quòd alioqui cenſebuntur hæreticorum fautores, receptato-
„ res, & ſequaces, vtque tales punientur. Datum Bruxellæ 29. Aprilis. 1550.

Hinc Cæſar metuens ſimul Belgio, ſeuerum Edictum in hæreticos promulgat.

Interdicit omnia hæreticorum tamquam perturbatorum Reipub. conuenticula.

Hinc teneri vult omnes vt delinquentes deferant.

Extat integrum, impreſſum cum aliis placitis Gandaui anno 1559. apud

Vanden

1550 *Vanden Steen.* Occaſione eius quod in pœnis erat, omnes alienationes vel venditiones delinquentium irritas decerni, aliquot diebus negotiatio Antuerpiæ pro magna parte ceſſauit; quare nec ibi fuit publicatum Edictum niſi poſteà, vt ſuo loco dicemus, nonnihil mitigatum. Ad exitum menſis Maij Cæſar cum filio Philippo ac Ioanne Frederico Saxone (Heſſo Mechliniæ ſub Hiſpanorum cuſtodia relicto) Bruxella diſcedens, Louanium venit, inde Thenas, tum ad Fanum S. Trudonis, Tungros, demum Traiectum ad Moſam, vbi Princeps poſtridie Nonas Iunij ſolita cærimonia ingentique cum honore inauguratur, adfueréque Legati ditionum Valkeburgij ac Dalemi cum Gubernatore ſuo Vaudemontij Comite, Principíque præſenti ſacramentum dixere, donumque trium millium aureorum liliorum attulere, totidémque Traiectini. Legati etiam Burgundiæ Comitatus hoc loco Principem dono quindecim millium aureorum liliorum honorarunt. Exinde Cæſar Auguſtam cum Principe filio contendit, ſeptimóque Kalend. Auguſti Comitia his propoſitis capitibus auſpicatur: Agatur de ſarcienda «
in Religione concordia; de Concilij Tridentini admiſſione; de exe- «
quendis decretis ſuperiori anno Auguſtæ conceptis; de reſtituendis ſa- «
cris bonis; de mulctandis rebellibus non reconciliatis. Sed quidquid in «
his Cæſar moliebatur, carebat effectu. His Comitiis mẽſe Auguſto è viuis Auguſtæ diſceſſit Nicolaus Perenotus Granuellæ Dominus, ex familia plebeia ſed honeſta Beſontina, ad ſummos honores intimamque familiaritatem à Cæſare ob eximias animi dotes prouectus, ſuccedente illi filio Antonio Perenoto Atrebatenſium Antiſtite, poſteà Cardinale.

Princeps Philippus Traiecti ad Moſam & invicinis locis inauguratur, illac cum patre in Germaniã proficiſcẽs.

Quidquid Cæſar in Comitiis molitur, caret effectu: interim moritur ibi eius intimus Conſiliarius Granuellius.

Sub idem tempus venit Auguſtam ad Cæſarem ex ditione noui orbis Peruana Petrus Guaſca Doctor Theologus, Præſes Regiæ Audientiæ, cum magno auri pondere, lætum adferens nuntium de domitis rebellibus, punito Conſaluo Piſarra, ac Franciſco Caruaialo, qui annis quatuor ab anno 1544. vſque 1548. Peruanam ditionem pænè vt propriam vendicarant. Menſe Decembri anno 1549. Guaſca Panama portu Peruenſi cum vigeſies centenis aureorum ducatorum millibus Cæſari deferendis profectus, menſe Iulio huius anni 1550. felici nauigatione Hiſpalim appulerat, atque inde nunc Auguſtæ Cæſari quingenta millia præſentat. Menſe Septembri mitigat Cæſar Edictum ſuperiori Aprili apud Belgas publicatum in hunc modum: Declaramus, noſtram in- «
tentionem nequaquam fuiſſe (vt quidam interpretantur) negotiationes «
legitimoſque contractus vlla ratione impedire, aut quòd tales non poſ- «
ſint de ſuis bonis diſponere, ſecundùm Ius ſcriptum & conſuetudina- «
rium locorum; ſed benè, ad impediendum, quod illi deceptoriè vellent «
facere, ad euadendas noſtri Edicti pœnas. Datum Auguſtæ 25. Septem- «
bris

Nuntiatur Cæſari, rebelles in Peru ſub actos, adferunturq́; inde ei quingenta millia ducatorum.

Mitigat non nihil Cæſar Edictum apud Belgas contra hæreticos publicatum.

bris 1550. Exinde Cæſar, Magdeburgenſes obſtinatè proſcriptionem 1550
contemnere videns, Georgio Meckelburgij Duci dat negotium cogendi exercitus, obſidendæque vrbis. Accipit is copias, ac Magdeburgum proficiſcitur, oppidum Wancelebum ex itinere capiens, diripiens, ac incendens, arce intacta. Magdeburgenſes, præſidio ac ciuibus eductis, iunctáque ruſticorum multitudine, Meckelburgiò inſtructa acie obuiàm progrediuntur. Qui, conſiderato ordine, mox terga vbi ruſtici erant, aggreditur, eoſque paruo momento in fugam adeò præcipitem agit, vt præſidiarij ac ciues in fronte locati vix ſe conuertere armáque expedire poſſent. Quare per horam fortiter pugnantes, victi ad vrbem ſe recipiunt.

Magdeburgenſes erumpentes in turpem fugam aguntur.

Multi ab equitatu intercepti periêre, plures cùm tormentis ac impedimentis capti ſunt. Tum Principes Auguſtæ congregati Cæſarem pro Magdeburgijs ac Bremanis (qui tamen proſcripti nondum erant) interpellant. Præſcribit Cæſar vtriſque conditiones, ſed eas admittere recuſant. Quare iuſſu Cæſaris, Meckelburgio ſe iungunt Brandeburgius ac Saxo Septem-viri, nec non Henricus Brunſwicanus, ac circiter Nonas Octobres ad Magdeburgum ſimul omnes caſtra locant. Ad Idus Nouēbres Papa Iulius Tertius, abrogato Bononienſi Conuentu, Patres Tridentum proximis Maij Kalendis redire iubet.

Iulius Papa Concilium Vniuerſale in gratiam Germanorum Tridentum reuocat.

Intereà Septem-vir Mauritius vniuerſo exercitui à Cæſare præfectus acriter Magdeburgum oppugnat, adiutus copijs, quas recenter Lazarus Schuendius adduxerat, occupatque ſuburbium, quod noua Ciuitas dicitur; interfectíſque omnibus diripit, inceditque. Alterum ſuburbium oppidani cremant, incolis in veterem ciuitatem receptis. Eo tempore Ioannes Haideccus ac Albertus Mansfeldius à Cæſare proſcripti, in maritima Saxonia militem, Magdeburgijs auxilio profecturi, conſcribunt. Contra hos menſe Decembri profectus Mauritius, maiorem partem in fugam agit, cohortes quatuor ad nomina Cæſari ſibique danda inducit, Manſfeldio Magdeburgum euadente. Decimonono Decembris noctu præſidium Magdeburgicum vrbe exiens, in proximo pago Otterſlebio per tenebras Septem-viri Mauritij equitatum aggreditur, ingentíque edita pugna in fugam vertit, multis cum pago concrematis.

Feruet obſidio Magdeburgenſis.

Capti ſunt cum equis ducenti ſexaginta, ac ad vrbem perducti, inter quos & Georgius Comes Meckelburgij. Anno ſuperiori, mortuo Hariadeno Barbaroſſa Algerij Rege, Turcicæ claſſis Præfecto, ſubſtitutus illi fuerat Dragutus piratarum Princeps exercitatiſſimus. Is fraude occupata apud Numidas vrbe Africa, (olim Aphrodiſium ac Leptis, hodie ab Afris Mahamadia dicta) Regem ſe nominari iuſſit; collatíſque in vrbem opibus ac viribus, vt noui Regni limites proferret, animum intendit, vniuerſæ Hiſpaniæ ac in primis Siciliæ infeſtiſſimus. Quamobrem victus Cęſar vtriuſque Regni

Dragutus pirata Turca variè Hiſpaniam & Siciliam infeſtat.

gni

1550 gni precibus, Ioanni Vegæ Siciliæ, Petro Toletano Neapolis Proregibus, ac Andreæ Auriæ claſſis ſuæ Præfecto, perſcribit, iuſtis coactis copijs, inſtructáque claſſe, Africam vrbem expugnent, Dragutúmque

Collectis copiis & classe noſtri Africam Draguti domicilium inuadunt.

pellant. Hi quinto Kalend. Septembres præſentis anni terra maríque inſigniter vrbis murum, continuis nouem diebus, duobus locis tormentis verberant; iuſtaq; tandem facta ruina, militem ſe in poſterum diem ad oppugnationem parare iubent. Tum inſtructis aciebus terreſtribus, quarto Idus Septembris ſignum inuaſionis circa meridiem datur. Idem eodem tempore Auria è prætoria facit triremi; vrbemque ſe varijs locis aggredi velle ſimulans, triremes muro circumfundit, vt præſidiarios diſtineret. Procurrunt Hiſpani Italíque, ac inter primos Melitenſes Equites, terra maríque ciuitatem aggredientes, ac poſt aliquot horarum ſanguinariam pugnam, à parte maris primi Melitenſes vi irrumpunt, de-

Fit acris pugna.

ſideratis triginta Equitibus, ac multis militibus. Tum bis mille Hiſpani à terra ſubſequuntur, captóque interiori pomœrio, Turcas ac Mauros in foro conglobatos aggrediuntur: qui extremo virtutis edito conatu, pro maiori parte pugnantes cecidêre, cæſis octingentis Ianitzaris, reliquis cum omnibus oppidanis in ſeruitutẽ abductis; fueréque ad ſeptem

Demũ ciuitas Africa (quæ & Leptis & Mahamadia) à noſtris armata manu capitur.

hominum vtriuſque ſexus millia, qui militi fuêre diſtributi. Cecidêre ſupra ducentos Hiſpanos, multique venenatis telis ſauciati poſteà obiêre, ac inter hos aliquot viri clari ac Nobiles. Dimiſſi ſunt omnes ſerui Chriſtiani. Captæ in portu triremes ac onerariæ complures, ac inter has tres dictæ Alexandrinæ. Expiato, Chriſtoque dedicato ciuitatis Fano, refectis permunitiſque ruinis, de commeatu, tormentis, ac mille ducentorum peditum Hiſpanorum præſidio ciuitate prouiſa, poſteaquam Chriſto Deo de victoria gratias egiſſent, eius curam, dum aliud Cæſar imperaſſet, Aluaro Vegę Proregis filio committunt, ac octauo Kalend. Octobres claſſem conſcendentes, cum præda ac captiuis ſe mari committunt; cumque diu tempeſtate, huc illuc eſſent iactati, tandem pars in Siciliam,

Redit claſſis Cæſariana domũ.

pars Neapolim & Genuam circa Idus Nouembres appulêre. Dragutus inſula Meninge (nunc Guelles) vbi auxilia parare diſpoſuerat, ab incolis pulſus, per maria vagans, de amiſſa Mahamadia Solymannum certiorem facit. Is, datis ad Cæſarem ac Rom. Regem litteris, dicit, eos, occupata Africæ vrbe, pulſoq; Draguto ſeruo ſuo, inducias violaſſe; proin-

Turcæ querenti violatas inducias, accommodè Cæſar reſpondet.

de vrbem reddant, datúmque damnum ſarciant, niſi ſe ſua vi recuperare malint. Reſpondit Cæſar, non eſſe violatas inducias, quòd bellum Afris intulerit, vbi nullum eſt Solymanno imperium, & quòd piratam Dragutum, prouincijs Regníſque ſuis infeſtum, ciuitate Africa, quam vi occuparat, ſimiliter vi pepulerit. Idibus Februarij anni 1551. Comitijs Au-

1551 guſtanis finis imponitur, reiecta Religionis cauſa ad Concilium Tridenti-

dentinum. Diſſenſiones, quæ interim oriri poſſent, Cæſar ad ſe recipit. 1551
Romanorum Regi contra Turcam auxilia decernuntur. In proſcriptos bellũ decernitur. Cùm aliquot dies ludicro peditum equitumq; decurſu Auguſtę inter ſe Principes certaſſent, ad ſua quiſque reuertitur. Cæſar cum fratre Romanorum Rege Insbruchum contendit, ac aliquamdiu manere ſtatuit. Princeps Philippus cum patruele Maximiliano Tridentum pergit, inde Mantuam, Mediolanum, tandemque Genuam: vbi conſcenſis Andreæ Auriæ triremibus, Barcilonam in Hiſpaniam tertio Idus Iulij appellunt. Nonis Iulij, Guilielmus Naſſauius Aurantij Princeps in vxorem ducit Annam Egmondiam Maximiliani Buræ Comitis filiam & heredem vnicam. Huius anni initio Octauius Farneſius à ſocero Cæſare alieniot factus, partim ob mortem patris Petri Lowyſij, Cæſare (vt exiſtimabat) conniuente procuratam; partim propter ereptam à Cæſaris Ducibus Placentiam: ad hæc obitu aui Pauli Tertij temerarior factus, de Cæſaris amicitia diffidens, cõuerſo ad Henricum Franciæ Regem animo, eius ſibi partes amplectendas iudicauit. Scribit litteras ad fratrem Horatium Farneſium, qui paulò antè in Franciam erat profectus, Dianam adoleſcentulam Henrici Regis filiam notham in vxorẽ ducturus, ſuo nomine cum Rege tranſigat: cupere enim ſe Parmam Regis præſidio contra Cæſaris vim defendere. Rex Henricus, qui dudum Cæſari bellum inferre cogitarat, Thermæ Dominum in Italia Legatum conſtitutum, Parmam iuſtis peditum equitumque cum copiis ire, Octauiumque defendere iubet. Præficit Rex equitatui Horatium Farneſium, ducta Diana, à ſe Caſtreſij Ducem nominatum; peditatui Petrum Strozzam Florentinorum exulum Principem. Hi cum Octauio communicatis conſiliis, cùm illi copias, quas adduxerant, reliquiſſent, Mirandulam proficiſcuntur, nouumque in amica ditione militem conſcribunt. Pontifex Iulius de Octauij conſilio certior factus, adeò ægrè tulit, vt mox ad tertium Idus Aprilis, ſpatio nimirum triginta dierum, Octauium ad dicendam cauſam Romam euocaret, nõ comparentem læſæ Maieſtatis reum proſcriberet, Cæſarique eius prouinciam inuadendam occupandámque concederet. Cæſar quoque ſtatim Ferdinando Gonzagæ perſcribit, collectis copiis Parmam oppugnet. Cogunt vno tempore Pontifex ac Gonzaga copias, rebuſque omnibus paratis, Montius ac Vitellius Pontificij Duces Mirandulam, Gonzaga Parmam obſider. Indigniſſimè enim ferebat Põtifex Octauium, quem initio Pontificatus in Parmæ ac Placentiæ Imperio confirmarat, Vrbiſque Romę Pręfectum nominarat, violata fide, oblitumque beneficij ad Francum defeciſſe. Pridem Antiſtes Atrebatenſis de reſtituenda Veterum religione, ſuſcipiendiſque Concilij Tridentini decretis, Augu-

Solutis Comitiis Auguſtanis, reiectaq; cauſa Religionis ad Concilium Tridentinũ, quiſq; in ſpeciem lætus ad ſua reuertitur.

Octauius Farneſius de ſocero Cæſare diffiſus, in Francum reſpicit.

Imò iam eius auxilia recipit.

Itaque oppugnatur; Farneſius tam à Pontifice quàm à Cæſare.

1551 ſtæ Windelicæ enixè, ſed fruſtrà, laborarat. Septem-viro Mauritio ad Proteſtantes paulatim deficiente, ac Magdeburgicos ſimulanter oppugnante; quippe qui arcanum cum Franco fœdus, vt mox patebit, liberandi ſoceri Heſſi cauſa, contra Cæſarem moliebatur. Francus verò cum Turca paternam amicitiam renouarat, eiuſque claſſem in mari Mediterraneo expectabat. Cogebantur interim in Italia à Francis, Pontificiis, ac Cæſarianis ſumma cum diligentia veteres nouæque copiæ. Sed Francus paratior, non diutiùs ſimulandum cenſens, triremes Maſſilia Duce Palino exire, ac Draguto Solymanni Præfecto iungere ſe iubet. Dragutus cùm arcem Melitanam fruſtrà tentaſſet, præmiſſo Palino Tripolim (olim Leptis maior) Mauritaniæ ciuitatem, Hiſpanorum præſidio munitam, contendit. Conſpectis Francicis ſignis (qualia & Turcæ expoſuerant) in portum vt amici admittuntur; vnde mox occupato oppidi portu, Turcę qui ſint declarant, (bellum enim neutra adhuc pars publicarat) præſidiarios cædunt, ciues capiunt, oppidoque præſidium cum commeatu imponentes, diſcedunt. Sub idem tempus in Aquitania claſſe alia clàm inſtructa, Franci vndecim Belgarum onerarias, cum mercibus in Hiſpaniam pacis fiducia tendentes, capiunt. Tum ab vtraq; parte libelli in publicum eduntur, quibus alter alteri violatæ pacis cauſas affigebat. Maria Auſtriaca, Cæſaris ſoror, Belgicarum nauium direptione violatam ſatis à Francis pacem iudicans, detentis eorum mercatoribus ac mercibus, ſexto Kalend. Octobris Bruxellæ bellum in Francos nomine Cæſaris publicat. Exinde Cæſar Hiſpanos, qui per quinquennium in ditione Wirtembergica cõſederant, in Italiam ad Gonzagam mittit, ſolam arcem Aſpergum, impoſito Germanorum præſidio, in tota ditione ſeruans. Atqui hac ratione, vndique excitato claſſico, violatóque pacis fœdere, bellum ſummis viribus vtrimque apparabatur, partimque gerebatur. Pontificij enim in Italia, fruſtrà tentata Mirandula, intereà Concordiam occupant, incenduntque. Oppugnabatur quoque Octauius Parmæ acriter: cui cùm Strozza è Mirandula nouas copias ſubſidio mittit, à Cæſarianis cum Mercurio Baiardóque Ducibus in itinere ad vnum cæſi periêre. E Mirandula Franci Bononienſes omni calamitatis genere diuexabant. Quare coactus Pontifex, ſuos Parma ad Bononiæ defenſionem proficiſci iubet. Gonzaga arcem Colornam munitiſſimam expugnat. Octauius præſidij partem, Duce Andeloto ac Cipetra, ad vaſtandos Soragniorum agros mittit: qui cùm id ſtrenuè feciſſent, in reditu à Cæſarianis victi, capto vtroque Duce ac Mediolanum perducto, præda exuuntur, ceteris Parmam confugientibus. Sed Horatius Farneſius duobus præliis feliciter erumpens, has clades pro parte vindicauit. Gonzaga, nouo in ſupplementum ad Parmam vocato milite, breui arcem Tizanam

Intereà quoque Mauritius clàm cum Franco faciens contra Cæſarem molitur.

Franci iuncti Turcis apertè ſe hoſtes Cæſaris declarant.

Item capiunt Belgarum onerarias in Hiſpaniam tendentes.

Hinc apertum bellũ, & prima belli area Italia.

Conflictus ibi variorum euentuum.

zanam in poteſtatem redigit; productiſque ad Carthuſianos vſque ca- 1551
ſtris, iiſque communitis, Parmam arctiſſimè premit. Intereà in Pede-
montana ditione Carolus Coſſa Briſaccus, Francorum eductis copiis,
Cherium, Fanum Damiani, ac opportunas aliquot arces occupat mu-
nitque. Gonzaga, relicto ad Parmam Marignani Marchione, cum parte
copiarum in Inſubres contendit, Briſacco ſe oppoſiturus. Marignanus
ob copiarum exiguitatem paululùm à Parma reducto exercitu, idoneis
locis caſtella munitioneſque inſtituit, Octauium longa obſidionis mo-
leſtia ad deditionem compulſurus. Strozza, proxima Parmę oppida prę-
ſidiis munit, longúmque proſpiciens animo bellum, in Franciam cum
Rege communicaturus, proficiſcitur. Octauo Nouembris Mauritius

Parma longo obſidionis genere à Cæſarianis premitur.

,, Septem-vir Saxo cum Magdeburgiis his legibus pacem facit: Magde-
,, burgici ſupplices Cæſari veniam rebellionis deprecantor. Nil cōtra Au-
,, ſtriacam Burgundicamque familiam tentanto. Cameræ Imperij iudicio
,, ſe ſubmittunto. Poſtremo Auguſtano Decreto ſtanto. Vrbis munitiones
,, è Cæſaris arbitrio dirimunto. Cæſaris præſidia omni tempore admit-
,, tunto. Aureorum Rhenenſium quinquaginta millia Cæſari perſoluun-
,, to. Tormenta maiora duodecim tradunto. Ducem Meckelburgij alioſq;
,, captiuos gratis dimittunto. Poſtero die Mauritius cum Cæſariano præ-
ſidio vrbem ingreditur, eiúſque nomine à Magiſtratu populoque ſacra-
mentum accipit. Sub idem tempus Mauritius clam Cæſare cum Franco

Magdeburgēſes Mauritio nomine Cæſaris ſe tradunt.

,, fœdus priùs conceptum his legibus ſignat: Rex Henricus pro ſua parte
,, ſociis in ſingulos menſes aureorum liliorum quadraginta millia nume-
,, rato; qua ſumma in Germania viginti millia peditum ac octo millia
,, equitum alunto. Germaniæ finibus exercitum ſuum, vt Cæſar interci-
,, piatur, aut vires eius diſtrahantur, admoueto. Belgis quoque iuſtis cum
,, copiis bellum inferto. Initio Decembris Cæſar huius fœderis ignarus,
Legatos Septem-virorum Mauritij ac Brandeburgij pro Heſſi liberatio-
ne enixè ſatagentes Insbruchi audit. Adferebant in eamdem rem litteras
à Romanorū Rege, Alberto Bauariæ Duce, ac à Luneburgicis fratribus.

Nihilominùs Mauritius mox fœdus cum Franco cōtra Cæſarem ſancit.

Aderant & Legati idem petentes Regis Daniæ, Frederici Septem-viri
Palatini, & aliorum. Reſpondet Cęſar, rem eſſe maioris momenti, quàm
vt de ea ex tempore ſtatuere poſſit; expectare ſe in diem ipſum Saxoniæ
Septem-virum Mauritium, alióſque Principes, quibuſcum de Heſſi li-
bertate eſſet acturus. Sub finem anni Maximilianus Auſtriæ Archidux
cū vxore ac liberis (an, vna tantùm prole?) ex Hiſpania in Italiam, indeq;
Tridentum venit. Maximo eis à Patribus Principumque Legatis in Cō-
cilio Tridentino congregatis cum honore obuiàm eſt itum, lautiaque
cum comitatu aliquot diebus à Cardinale & Senatu præbita, donáque
abeūtibus adiecta. Oeniponti ſeu Inſbruchi Cæſarem magno cum gau-

Agitur cū Cæſare de Heſſi liberatione, reiicit is in Mauritij aduentum.

Rediẽs Maximilianus cum vxore ex Hiſpania, Tridẽti & Oeniponti ſummo excipiũtur gaudio.

1552

Magnò aſtu Cæſarem Mauritius, Septem-vir ab eo creatus, circumuenit.

dio aſpiciunt, hæc patrem, ille patruum ſocerumque. Intereà miles, tam qui Magdeburgum oppugnarat, quàm qui defenderat, ſecretò Mauritij Septem-viri ſtipendio addictus, per Thuringiæ agros vagabatur. Fine huius anni, ac initio 1552. Tridenti cum Legatis Septem-viri Mauritij, Wirtembergij ac Imperialium aliquot Ciuitatum de cauſa Religionis variis modis diſceptatum eſt, ſed nullo cum fructu. Interim fama ſpargi cœpit, Septem-virum Mauritium, inito cum Franco aliiſq; Cæſaris hoſtibus fœdere, bellum parare. Quare menſe Februario, Oenipōte Cæſar Mauritio ſcribit, dimiſſo milite ad ſe veniat. Reſpondet, perſolutis, in quo totus eſſet, ſtipendiis, ſe eos exauctoraturum, & Insbruchum ſeu Oenipontem Aulæ ſuæ Magiſtrum mittit, qui hoſpitia præparet; ipſe Mauritius Lintzium ad Rom. Regem proficiſcitur, in ſpeciem cum eo de liberandis captiuis Principibus acturus. Statuitur ad Kalend. Iunij hac de re Paſſauij Principum Conuentus. Intereà clàm nouis peditum equitúmq; conſcriptis copiis, non contemnendus exercitus coit; cui ſtatim adductis auxiliis ſe iunxere Guilielmus Heſſi filius, Ioannes Albertus Meckelburgi Dux, & Albertus Brandeburgius. Hi primò in Sueuiam irrumpunt, liberas paſſim Ciuitates occupant, tormenta aurumque extorquent, Proteſtantem Magiſtratum, reiecto Catholico, reſtituunt. Idem Auguſtæ admiſſi faciunt, etiam ciuium tribubus, à Cæſare diſſolutis, ad vetera ſigna reuocatis. Vlmam Cæſaris præſidio munitam fruſtrà oppugnant, ſed mulctatis iis ad octodecim aureorum millia ad Alpes contendunt. Ab alia parte Francus iuſtis paratis copiis, cùm ſocios Germanos bellum Cæſari intuliſſe audiret, educto exercitu partim è Francis partim è Germanis conflato, in Lotharingiam ducit. Perlata Tridentum fama, Mauritianos Auguſtę admiſſos, rectà ad Alpium occupandas anguſtias contendere, pars maxima Patrum ac Theologorum inde diſcedit. Cæſar verò per ditionem Tirolenſem ſubitò militem cogit. Ex Italia quoque adfertur, Pontificem Iulium pacem cum Franco confeciſſe, Salernitanúmque Principem, occaſione diſſidij cum Prorege Neapolitano orti, ad Francum defeciſſe, bellúmque Cæſari ab ea etiam parte præparari. Menſe Aprili Cæſar copias tumultuarias ad oppidum Rutam in Alpium ingreſſu ſitum conuenire iubet. Sed Mauritius, eorum munitionibus ſuperatis, octingentos Cæſarianos in fugam coniicit, Fieſſamque contendens, obuias munitiones expugnat; quóſque Cæſar iis in locis habebat ad Alpium cuſtodiam præſidiarios, cędit, aut pellit, occiſis variis locis ſupra mille viris, & multò pluribus captis. Tum Ereburgum progreditur, magnoque militum labore in proximos arci montes euadens, præſidiarioſque tormentis oppugnans, mox ad deditionem cogit, captis hoc loco tribus virorum millibus, ceteris fuga elabentibus.

Paſſim ſummotis Catholicis, rurſum Lutheranos Senatores ſubſtituit.

Belli Mauritiani fama Tridentum allata, maxima pars Patrũ domum ſe recipit: Cæſar quoque militem cogit, ſed ſerò.

Mauritius Ereburgũ occupat, inde Oenipõtem contendit.

tibus. Hinc eadem vſus celeritate exercitum Insbruchum, vbi Cæſar erat, conuertit; 1552

Cæſar (quod nũquam fecerat) cedere Mauritio cogitur.

qui de capto præter opinionem Ereburgo, cæſisque omnium locorum præſidiarijs certior factus, cùm ſe ſine milite conſpiceret, cedere (quod numquam fecerat) cogitur. Intempeſta igitur nocte cum fratre Ferdinando omníque aulico comitatu, relicta impedimentorum magna parte, abitum parat, ac Villacum in Carinthiam iter fugæ ſimile inſtituit, in libertatem priùs reſtituto Ioanne Frederico Saxone, quinto à captiuitate anno; at ille Cæſarem hoc rerum ſtatu deſerere noluit, ſed ſumma fide eum eſt comitatus. Mauritius Insbruchum ingreſſus, quidquid in oppido rerum erat Cæſarianarum, Antiſtitis Augustani, ac qui hos ſequebantur, militi dat diripiendum. A Romanorum Regis ac ciuium fortunis abſtinuit. Per triduum enim adhuc induciæ cum Rom. Rege Lintzij initæ durabant. Hæc à Septem-viro Mauritio per Maium menſem ſunt acta, nihilo ſegniùs intereà Henrico Francorum Rege rem ſuam in Lotharingia agente. Etenim mox vbi Mauritianos occupata Auguſta ad Alpes contra Cæſarem tendere intellexiſſet, copias dudum conſcriptas Tullium ciuitatem Imperialem ducit: obſides inuicem Rex ac Mauritius ex promiſſo mittunt, pollicitamq; in tres menſes Germanis ad bellum pecuniam Francus numerat;

Intereà & Francus Metim vrbem Imperialem occupat.

Metim vrbem clariſſimam quarto Idus Aprilis partim aſtu, partim fauore quorumdã qui intus erant, occupat. Hinc Tullium, Virduniumque, ipſumque deinde Nanceium Lotharingiæ caput in poteſtatem redigit, Carolo nouenni puero Lotharingiæ Duci filia ſua Claudia deſponſa, ipſoque in Franciam abducto, necquidquam reclamante Caroli matre, Chriſtierna Dana, Cæſaris ex ſorore nepte. Circa finem Aprilis Rex Metis diſcedens, Præfectos aliquot cum parte copiarum Treuerim præmittit, experturos, an eadem facilitate ea vrbe potiri poſſent.

Item inſidiatur vrbi Treuirenſi, ſed fruſtrà.

Sed cautiores Treueri facti erant, damno Metenſium. Exinde initio Maij in Holdreanam ditionem ſaltuoſam ſilueſtremque peruenit, tandémque Alſatiam rerum omnium copia abundantem ingreſſus, Argentorati vt Metis, intromitti varijs artibus fruſtrà petit.

Perrumpit vſque Argentoratum; ſed ne vlteriùs pergat Germani rogant.

Tum ad Regem iuxta Argentoratum caſtra habentem veniunt Proteſtantium Principum ac Ciuitatum Legati, eíque de aduentu gratias agentes, ne vlteriùs progrediatur petunt. Cæſarem enim in eam neceſſitatem redactum, vt Principum petitionibus neceſſariò ſubſcribere cogatur. Accedat, quòd Rex certior eſſet factus, Mariam Auſtriacam, collectis in vnum quindecim Belgicorum peditum, ac tribus equitum millibus, Duce Reuſſio, ac Roſſemio, flamma ferróque Campangam euaſtare, Roſſemiumque Eſtainæum occupaſſe. Reditum igitur in Franciam parat, exercitu vnis in caſtris coadunato, Moſellam traijcit, receptóque Eſtainæo, Lutzenburgios inuadit,

1552

Altera parte inuadunt Picardiam Belgæ, quare Francus ad eos contendit.

parte exercitus Vendomio tradita, qui Cæſarianos in Picardia ſimiliter omnia vaſtantes inuaderet. Sed antequam is eò peruenire poſſet, Reuſſius ac Roſſemius oppidũ ac arcem Heſdinienſem, exeunte ſine tormentis & impedimentis Ieuliſio ac Ranſa cum præſidiarijs, receperant. Fine menſis Iunij Robertus Marcanus Sedanij Dominus, Regi Henrico titulo Marſcalci militans, arcem Bulloniam, expugnato numerata pecunia Præfecti animo, in poteſtatem redigit. Rex tota ferè Lutzenburgij ditione occupata, Maſeriam venit; exercitus verò Aubignij caſtra facit. Inde in Hannones ſe conuertens, ab Auennæ obſidione continuis pluuijs, præſidiariorúmque conſtantia deterritus, ad arcem Treſlonniam pergit, eamque cum Glaionnio expugnatam, trucidatis præſidiarijs, diruit. Eadem fuit Chimaij oppidi fortuna; vbi circiter ducentos Rex perdidit milites, ambuſtos incenſione pulueris tormentarij, qui à diſcurrentibus ad prædam militibus caſu fuerat incenſus. Inde propter perpetuos imbres Guiſam reuerſus, diſtributo in præſidia exercitu, varijs caſibus valdè diminuto, in Franciam medio Iulij reuertitur, tribus menſibus cum dimidio elapſis, ex quo Germaniam cum exercitu ingreſſus erat.

Expugnat Francus aliquot Hannoniæ arces.

Agitur Paſſauij de pace inter Mauritiũ & Rom. Regem Ferdinandum nomine Cæſaris.

Eodem Iulio menſe Paſſauij de pace tractabãt Mauritiani & Ferdinandus Rom. Rex. Mauritij verò exercitus, ne fruſtrà tempus tereret, Francofurtum, in quo Cæſaris erat præſidium, duce Conrardo Heſtaino, obſidet; quo conatu Georgius Meckelburgij Dux, tormenti manualis globo traiectus, à parte Proteſtantium interijt, cogiturque ad hanc obſidionem Septem-vir Palatinus octo tormenta muralia mittere, niſi ditionem ſuam depopulari exuríque mallet. Intereà Rom. Rex Paſſauio ad Cæſarem, ab eóque Paſſauium recurrens, Cæſaríſque reſponſa non degeneri animo (vt patebit) prompta, nec auctoritate Maieſtatéque carentia, rebellibus adferens; tandem pridie Kalendarum Auguſti his legibus inter eos pacem facit:

Tandem pax ſancitur his legibus: imprimis Heſſus liber demittitor.

Confœderati Principes ante duodecimum Auguſti diem ab armis diſcedunto, copiáſque dimittunto. Ad duodecimum Auguſti Philippus Haſſiæ Lantgrauius in ſua ad Rhenum arce Rynefeldia liber conſtituitor, cùm priùs Cæſari de implendis conditionibus tempore captiuitatis conceptis cauerit; quam in rem Mauritius Brandeburgiúſque Septem-viri, ac Wolfangus Biponti Dux, fidem interponunto. Poſt ſextum menſem in conuocatis à Cæſare Comitijs de Religionis pace agitor; intereà omnes ac ſinguli pacem colunto.

Secundò de religionis pace agitor, interim omnes pacem coluntò.

Ad Cameræ Iudicium Senatúmque Proteſtantes etiam admittuntor. Confœderati Principes fœderi inter ſe facto, Francicoque renuntianto. Qui hoc bello damnum accepere, litem ea de cauſa non mouento, ſed proximis Comitijs eorum rationem habento. Proſcripti, modò nil noui contra Cæſarem nec Imperium commiſerint, Francóque militantes, intra

tres

„ tres mēſes, eo deſerto, domum redeuntes, in gratiam recipiuntor. Alber- 1552
„ tus Brandeburgius, ſi ab armis ante dictum diem dimiſſis copijs diſceſ-
„ ſerit, hac pace comprehenditor. Qui has pacis leges violarit, hoſtis Im-
„ perij eſto. Hæc à Cæſare, Rom. Rege, Mauritio ac Principibus Con-
fœderatis ſunt ſubſignata. Mox tertio Augulti Mauritius filiíque Haſſię Lantgrauij copias Francofurto abduxere; hi in Haſſiam, ille ſuas in Hungariam Rom. Regi contra Turcas in auxilium miſit. Riſenbergius verò ſua cum legione ad Albertum Brandeburgium tranſijt. Hic enim pacis legibus ſubſcribere recuſabat, arma retinebat; relictóque Francofurto ad Moguntiam caſtra ponit, tandémque admiſſus, ciues ſacramentum ſibi dicere cogit. ac quaquauerſum Spirenſes, Treuirenſes, Franconiæ Antiſtites, aliósque pecuniarum exactionibus vexat. Cæſar facta pace, Villaco Insbruchum reuerſus, Auguſtam proficiſcitur. Iam enim conuenerāt cohortes Germanorum, Bohemorum, Italorum ac Hiſpanorum, quę recenter cum Duce Albano ſub initium Iulij Genuam appulerant. Heſſus è fœderis legibus domum liber profecturus, Mechlinia Louanium, hinc Traiectum ad Moſam, denique in Haſſiam venit. Cæſar cum copiis Auguſtam intrat, lectumque à Proteſtantibus Magiſtratum loco mouet, tribus abrogat, templáque aliquot Proteſtantibus, aliquot Catholicis deſignat; relictóque in vrbe præſidio, Kalend. Septembres diſcedit, Ioanne Frederico Saxone fidei officiíq; admonito, ac in Saxoniam liberè dimiſſo. Cùm Cæſar in Franconiam perueniſſet, quæcumqne Antiſtites cum Alberto Brandeburgio pepigerant, vt extorta, reſcindit. Idem Norimbergiis permittit; vtq; vetus cum Rhenanis Sueuíſque fœdus contra Albertum renouent, conſulit: quod multi fecêre, nil ex promiſſa pecunia Alberto ſoluentes. Intereà Cæſar per ditionem Wirtenbergenſen, intactis Vlmenſium agris, ob eximiam erga ſe fidem, Spiram, indéque Orottam venit. Decimoquinto Septembris Argentoratum cum ordinario tantùm comitatu ingreſſus, exercitum in proximos agros diſpergit. Exinde Haganoam contendit, iterùm Duce Albano exercitus Legato conſtituto. tum Haganoa Lindauum petit, indéque in Lotharingiam profectus, vndecimo Kalendas Nouembres vrbem Metenſem, dolo à Franco occupatam, obſidione cingit. Veriti id iamdudum erant Franci, propterea Nanceium Metímque egregiè munierant. Eo tempore ad Cæſarem Metim obſidentem cum Belgarum venêre auxiliis Lamoralis Egmondij Comes, ac plerique alij Belgarum Proceres. Oppugnabatur vrbs tormentis ac cuniculis continuò, præerátque pro Franco Franciſcus Lotharingus Guiſæ Dux, Legatum habens Petrum Strozzam, habebántq; in præſidio octo millia peditum electorum ac tria millia equitum. Agebat tunc haud

Brādeburgius nouū bellum in Germania concitat: nihilominùs Heſſus liber dimittitur.

Cæſar iterùm Proteſtantes Auguſtæ Magiſtratu mouet.

Item alias vrbes in tranſitu videt.

Demum vrbem Metenſem obſidione cingit.

1552 procul Pontmuſſonio Albertus Brandeburgius cum quinquaginta peditum ſignis, ac valido equitatu. Qui dum ſe cum Franco de ſtipendiis præteritis ac futuris non conuenire poſſe videt, interpellantibus Cæſarem Proceribus Germanis, in gratiam recipitur, præteritáque omnia obliuioni mandantur. Francis certioribus factis Brandeburgium cum Cæſare tranſegiſſe, ſed diſſimulare, Rex Aumalæ Duci, Guiſij fratri, quatuor millia equitum attribuit, iubens Albertum pellat aut interficiat. Eius enim pedites parum timebat, quòd pleroſque clàm ad ſua ſtipendia pertraxiſſet. Albertus de Aumalij aduentu peditúmque dubia fide edoctus, nil animo commouetur, ſed equitum fidei virtutíque confiſus, inſtructa acie Aumalio obuiàm tendit, inque mediam eius aciem audacter inuectus perrumpit, reflexíſque momento equorum habenis, idem feliciter audet. Aumalius hoc incurſu tribus locis vulneratus, equoque deiectus, capitur, multíque nobiles ac ignobiles equites cædũtur, aut capiuntur. Cecidêre circiter octingenti, ceteri fuga euaſêre. Albertus ouans ad Cæſarem cum captiuis profectus, amicè ſuſcipitur, caſtráq; ſeparatim ad Moſellam iuxta Abbatiam D. Martini, quà Metis Franciam reſpicit, ponens, impediebat ne quid ab ea parte ad vrbem inferretur, quotidianáſque Francorum eruptiones & repulit, & ſuſtinuit fortiter, cadente hoc conatu eius Legato Lichtebergenſi Comite. Cæſar, qui ob articularis morbi ſæuitiam hactenus Theonuillę ſubſtiterat, duodecimo Kalend. Decembres ad exercitum venit; tantáque tum ingentium tormentorum vi ac multitudine vrbs oppugnari eſt cœpta, vt fragorem Argentoratum vſque exauditum tradant. Egmondius intereà cum duodecim equitum Belgicorum millibus, iuſtáque peditum manu, Pontmuſſonium in poteſtatem redigit, indeque Tullium profectus, fruſtrà ibi laborat. Tandem cùm Cæſar ad vrbem Metenſem tormentis nec cuniculis quidquam proficeret, & è centum peditum millibus quæ Cæſar ad vrbem adduxerat, ſupra quadraginta millia dyſenteria hiemiſque intemperie periiſſent, nulla ratione conſultum iudicans, reliquum exercitum magna parte etiam morbo affectũ, cum dubio expugnationis euentu firmiſſimo præſidio obiicere, motis caſtris, tormenta præmittit, Metímque Kalendis Ianuarij anno 1553. deſerit, fortiſſimis equitum turmis in tergo relictis, qui erumpentes magno numero hoſtes non ſemel, illata clade, repulêre. Cæſar Theonuilla in Belgium eſt

1553 profectus. Intereà Vendomæ Dux Picardiæ pro Franco Gubernator, nihil territus brumæ diebus, Heſdinum aggreſſus, mirabilíque arte tormentis per loca paludoſa attractis, cùm murum aggerémque proſtrauiſſet, effecit, Reuſſij Comitis filius omnibus vitæ fortunarúmque incolumitatem pactus deditionem faceret. Mox Cæſar, veteribus copiis conue-

Brandeburgius Cæſari reconciliatur, ſed pace non duratura.

Probat ſe Cæſari Brandeburgius inſigni clade Francis illata.

Capit Egmondius Pontmuſſonium.

Nihilominùs, pluribus dyſenteria & hiemis intemperie abſumptis, Cæſar in hiberna concedit.

conuenire iuſſis, cùm Roſſemium cum parte copiarum in Lutzenburgios miſiſſet, reliquijs Reuſſium præficit, Terowanamque Morinorum vetus oppidum Flandris infeſtiſſimum expugnare iubet. Reuſſius, productis tormentis, oppidi murum aggeremque acriter diuerberat: adeſt etiam nouis cum copijs Pontus Lalainus Bignicurtij Regulus, duobuſq; locis oppidum premunt. Miſerat Francus paulò antè Terowanam cum aliquot equitibus Marcanum, qui ſe Bullonij Ducem nominabat, cum Eſſæi Domino, vt iuncti Mommorancio Comeſtabilis filio natu maximo oppido præeſſent. Durante Terowanæ obſidione, moritur Adrianus Crouiacus Reuſſij Comes, ſucceditq; illi filius natu maximus Ioannes: exercitus verò cura imperiumque manſit apud Bignicurtium. Vendomius Francus Cæſarianos à Terowanæ obſidione retracturus, iuſtis in vnum coactis copijs, Flandriæ minatur. Sed nihilò ſegniùs Terowanam Bignicurtius oppugnat; factoque tormentis ingenti hiatu ac ruina, pridie Idus Iunij inuaſionis dat ſignum. Irruentes ferociter Belgę, prælium cruentum committunt: reſiſtunt obſtinatè Franci: cadunt ab vtraque parte multi, ac è Francis Præfectus Eſſæus; in cuius locum ſuccedens Mommorancius, magno animo pugnam reſtituit, adeò vt poſt decem horarum continuum prælium, Cæſariani receptui canentes, militem ſeruato ordine reducerent; ſtatimque alio loco tranſlatis aliquot tormentis, factoque ingreſſu, & hîc oppidum inuadunt. Repugnant, ſed maiori cum detrimento Franci. Quare non diu ſe vim oppugnantium duobus locis Belgarum laturos ſentientes, ab vna oppidi parte, ignaris his qui alteram oppugnabant ruinam, deditionis ſignũ exponunt. Dum colloquuntur, Hiſpani proximo loco diſceſſiſſe cuſtodias videntes, appoſitis muro ſcalis tranſcendunt, magnaq; voce captum oppidum conclamant: quo tumultu, qui compoſitionis cauſa aduenerant, vitam tantùm pacti, deditionem faciunt. Qui verò ab alia parte propugnabant, opprimũtur; maior pars, proiectis armis, capitur. Oppidum militi datur diripiendum, deinde funditus deletur. Capta eſt Terowana quarto Idus Iunij, toties ſuperiori ſęculo capta & recepta. Extat hic verſus numeralis;

1553

Obſident Cæſariani Terovvanam.

Eamdem per decem horas Belgæ ferociter oppugnant ſtrenuè ſe defendentibus Frãcis.

Demũ altera cruenta oppugnatione Terovvana Cæſarianis cedit.

Diripitur, & funditus deletur.

IVnIVs eX MorInIs, VICtrICIa sIgna potentI
Dat CaroLo: FranCVs VIdIt & IndoLVIt.

Capiuntur Mommorancius, ac alij aliquot viri clari; cæſitantùm trecenti. Martignius ac Dampetrus parua pecuniæ ſumma ignoti ſe redimẽtes, euaſere. Exinde exercitui Cæſar præficit Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem, nulla tamen Bignicurtij culpa, ſed eo perhumaniter Sabaudo, ob familiæ claritatem, cedente. Sabaudus Monſtreulium expugnare ſtatuens, cùm certior eſſet factus, eò Vendomium ſex peditum ac duo equitum millia miſiſſe, mutato itinere Heſdinum copias conuertit.

Nouus creatus exercitus Legatus Sabaudus Heſdinum obſidet.

1553 tit. Præerat oppido ac arci iuſto cum præſidio Marcanus, aderantque Comes Villerij, Horatius Farneſius, Dampietra, Martignius, aliique aliquot viri Nobiles. Sabaudus ſtatim oppidum capit: at in expugnanda arce omnis conſiſtebat difficultas; hanc enim ſummis viribus Franci munierant, tuerique ſtatuerant. Sed cùm tormentis ac cuniculis in magnum eſſent adducti diſcrimen, de compoſitione tandem agunt. Cumque parum conuenirent, nec tamen ſpes concidiſſet, vno eodémq; tempore in arce puluis tormentarius fortuito igne correptus Francos complures extinxit, aut ambuſſit, cuniculíque à Sabaudo inſtituti, concepto

Oppido ſimul & arce potitur, & deſtruit, mox cõmodiori loco nouum Heſdinum extructurus.

igne, arcis partem diſiecêre, accurrentéſq; Horatium Farneſium, Dampietrum, Martignium, compluréſque alios in fruſta diſcerpſere. Quinto itaque Kalend. Auguſti Cæſariani arcem capiunt, ceteróſque omnes cum Marcano, Comite Riouio, Villario, Iolæo, Culano captos ad Sabaudum perduxêre. Oppidum verò cum arce, quod proximis triginta annis ſæpiùs hinc inde eſſet captum, funditus diruere, nouumq́; ſequenti anno, vt dicemus, inter propinquas paludes condidêre. Dum hæc in Picardia gererentur, nihil pacatior erat Germania. Etenim Cæſar initio anni Theonuillâ in Belgium proficiſcens, Alberti Brandeburgij copias in Treuirorum agris, donec ſoluta eſſent ſtipendia, manere iuſſerat. Sed

Iterùm Brandeburgius in Germania turbas ciet.

ijs acceptis, Albertus in Germaniam cum auro tendens, nouúmque militem conſcribens, iterùm Norimbergijs, Franconiæq́; Antiſtitibus crudele inferebat bellum. Id vt ſopiretur, diuerſis habitis conuentibus, varij pacificatores, ipſéque Cæſar & Rom. Rex menſe Martio, Aprili, ac Maio fruſtrà laborarant. Quare tandem, fœdere inito, contra Albertum ſacramento ſe deuinxere iſti: Imperij Senatus, Norimberga, Archipræſules Moguntinus ac Treuirenſis, Septem-vir Mauritius, Henricus Brunſwicanus, Wolfangus Pruſſiæ Magiſter, aliique minores, moxque copias conſcripſere. Septem-vir Mauritius belli ſocialis Dux nominatus. Sed Albertus, multò fœderatis paratior, intereà infeſtiſſimè Brunſwicanos, Norimbergios ac Francones depopulatur, in oppida ac pagos igne & fer-

Plures fœderati Principes Brandeburgio bellum indicunt.

ro ſæuiens. Qua ratione per Germaniam furentem repreſſuri confœderati, (quibus & Romanorum Rex intereà ſe iunxerat) Alberto Kalendis Iulij ſolemniter bellum indicunt. Contemnit hoc Albertus, traiectoque amne Viſurgi, ad Saxoniæ fines contendit. Septem-vir Mauritius confœderatorum Dux, celeritatem Alberti admiratus, ſociorum copias in vnum cogit. Sed tempore excluſus, expectare omnes non potuit, niſi, ſe deriſo, impunè Albertum Saxoniam ſuam vaſtare maluiſſet. Cùm vterque exercitus ad Viſurgim conueniſſet, ſine mora acies inſtruunt, nonaq́; Iulij, exoneratis magna cum ſtrage hinc inde maioribus tormentis, acriter cum omni equitatu vtrimque concurrunt, victoria tandem in partes

confœ-

confœderatorum inclinante; quo tamen prælio Septem-vir Mauritius 1553
ita eſt ſauciatus, vt poſt ſcriptas ad Antiſtitem Wirciburgenſem litteras, (obſeſſis omnibus itineribus Albertum elabi non ſineret) poſtridie diem obiret. Sepultus eſt Fribergi oppido Miſniæ, iuxta patrem Henricum, ac filiolum Albertum, ætatis annum trigeſimum tertium ingreſſus, vnica relicta filia heredeq; Anna, altera Guilielmi Naſſauij, Aurantij Principis poſteà vxore. Cecidere cum Mauritio, cruenta obtenta victoria, Carolus & Philippus Ducis Brunſwici filij.

Cruentum prælium cum Brandeburgio; quo vulneratus victor Mauritius poſtridie obijt.

Albertus, deſideratis circiter quinque equitum millibus, fuga eſt elapſus. Peditatus, viſa equitum clade, non tentata pugna, deditionem fecit. Relata ſunt ad Mauritium adhuc ſpirantem quinquaginta quatuor pedeſtria militaria ſigna, equeſtria quatuordecim. Succeſſit Mauritio in Septem-viratu, aliiſque Ditionibus, in quas filiæ ius non habent, frater Auguſtus, qui Daniæ Regis filiam vxorem duxerat, fruſtrà ſe opponente, veterémque dignitatem à Cæſare repetente Ioanne Frederico Saxone, eiuſque filiis.

Brãdeburgus deſideratis circiter quinq; equitum millibus, fuga euáſit.

Pridie Nonas Iulij obiit Eduardus Sextus Angliæ Rex, Henrici Octaui filius, decimo ſexto ætatis anno, ſucceſſitque illi ſoror natu maior Maria, etſi non ſine difficultate, vt mox dicemus.

Eduardo Angliæ Regi defuncto ſuccedit ſoror Maria.

Huius anni vere Garcia Toletanus, Ferdinandus Gonzaga, & alij in Italia quoque exercitum coëgerant, caſtigaturi Senenſes qui Francum admiſerant. Cenſebantur copiæ vltra duodecim peditum, ac tria equitum millia: Franci ex aduerſo quatuordecim circiter peditum, & duo equitum millia in Senenſium oppidis habebant diſtributa. Aduenientes Cæſariani, arces oppidáque aliquot expugnant, interque alia Monfelonium, capto Pręfecto Sartorio Thieno, nobili Vicentino; tum Aſinolingam, Turritam, Lucignanum ac Monticellam, cæſis vbique præſidiariis. Montalcinam, aliquamdiu obſeſſam, expugnare ob aduentum claſſis Turcicæ non potuere.

Bellum iterùm in Italia ob Frãcorum præſidia in Senẽſium oppidis admiſſa.

Exoratus enim Solymannus à Salernitano Principe qui ad Francum defecerat, Regi Henrico ſuccurreret, claſſem Dragutum educere, Cæſariſque ditiones inuadere iuſſerat. Quare Garcia, dimiſſa Montalcina, cum copiis in regnum Neapolitanum reuertitur, idemque ceteri Duces fecere. Erat hoc tempore Francica claſſis viginti quinque triremium in Senenſium portu, qui Herculis Monœci dicitur, Dragutum cum Solymanni claſſe expectans: qui cùm menſe Auguſto veniſſet, Franci eductis Sena, Duce Thermæo, aliquot peditum ſignis, perque triremes diſtributis, cum Draguto Corſicam inuadunt, ſtatimque Baſtiam deditione accipiunt, deinde Fanum Florentij, Glaſſam vi expugnant.

Franci iũctis viribus cum Turca Corſicam inuadunt.

Dragutus ab altera Inſulæ parte obſidebat Fanum Bonifacij, præcipuum Corſicæ propugnaculum; vbi deſideratis circiter ſexcentis Turcis, inſtante autumno, re infecta diſcedens, Conſtantinopolim reuertitur, magna Chriſtianorum multi-

1553 multitudine in ſeruitutem abducta. Intereà in Germania Albertus Brãdeburgius, collectis è fuga copiarum reliquiis, nouiſque aliquot conſcriptis cohortibus, Brunſwichi ſe continebat. Henricus Dux Brunſwichi, Mauritio à confœderatis ſuffectus, veteribus copiis, quibus Norimbergij ac Antiſtites ſtipendia ſoluebant, ſuos iungit, Idibúſque Septembris in aciem educit. Prodit contrà pugnaciſſimus Albertus, iterùm tentaturus an ſe Germaniæ Regem fortuna eſſet factura; ſed numero virtuteque ſuperatus, altera accepta non exigua clade, profligatur, ac Brunſwichum refugit. Cumque intellexiſſet, Ducem Henricum ad vrbis obſidionem cum exercitu properare, educto equitatu, in Thuringiam, indéque in Franconiam contendit, vagus oberrator, imbecillibus tantùm vim, vt aurum extorqueat, inferens. Intereà Comeſtabilis in Picardia haud procul Ambiano iuſtum exercitum cogebat, moxque iuxta Picquinium caſtra communit: quæ cùm indies augerentur, Sabaudus Franco copiis impar factus, in Hannonia iuxta vrbem Valencenenſem ſe quoque caſtris munit. Rex Henricus ad caſtra ſua veniens, Picquinio Corbeiam ſeptimo Kalend. Septembris mouet, fruſtráque tentata Baupama, per Comitatum Fani D. Pauli ſub initium menſis Septembris ingreſſus, flamma vbique graſſatur. Poſtridie Nonas Septembres omnibus cum copiis haud longè Cameraco conſidet, vrbémq; per Legatum Caſtrenſem aperiri iubet. Nil pacati reſpondetur. Paulò enim antè Reuſſius, Barbanſonius ac Hericurtius cum milite intrarant, leuibúſq; prælijs Francos exercebant. Pridie Idus Septembres Rex Cambreſij admittitur, ſéque hîc cum Cardinale Farneſio, ceteríſque Proceribus reficit. Tandem decimooctauo Septembris haud procul Valencenis caſtra locat. Pars copiarum Cæſaris in vrbe erat, pars cum Sabaudo arcem Famaam, collemq; Mommowiacum ſubiectámque eius vallem occuparat, magnúmque hîc ſclopetariorum numerum condiderat. His locis ſæpiſſimè vario euentu eſt certatum, Francis audaciſſimè ad caſtrorum Cæſarianorum munitiones ſummo cum periculo excurrentibus, cuius temeritatis non pauci pœnas, diſcerpti laceratíque à tormentorum globis ac ſclopetariorum grandine, dabant. Rex Cęſaris copias ſingulis horis augeri, ipſúmq; Cæſarem, quamuis toto corpore articulari morbo miſerè oppreſſum, cum omni Belgarum nobilitate ad caſtra properare intelligens, è Procerum conſilio vndecimo Kalend. Octobres ſub auroram caſtra Suleſino mouet, Cambreſiúmque reuertitur, pagis omnibus, vbi incendiariis aditus erat, exuſtis. Inde ad Fanum D. Quintini militem partim in præſidia diſtribuit, partim ſolutis ſtipendiis exauctorat. Idem faciunt Cæſariani, continuis autumni pluuiis coacti. Eodem ferè tempore in Subalpina ditione Franci Vercellas fraude occupant. Sed accurrente paratiſſimis

Brandeburgius ſecundam accipit cladem.

Franci in Arteſia flammis vbique graſſantur.

Fruſtrà tentant Cameracum, potiũtur tamen Cambreſio.

Sæpè leuibus prælijs inter Cæſarianos & Francos in Hannonia certatur.

Ob continuas autumni pluuias vtriq; militem in præſidia diſtribuũt, partem etiam exauctorant.

mis cum copiis Ferdinando Gonzaga, cùm eius muniendi, nec expu- 1553
gnandæ arcis tempus haberent, abducta rerum hominúmque præda,
oppidum deſerunt. Kalendis Octobris in Anglia Maria Weſt-munſteri
Regina coronatur, habitiſque Londini Regni Comitiis, loco motis hæ-
reticis, Catholicam Religionem Angliæ reſtituit, ac de nuptiis cum Hi-
ſpaniarum Principe Philippo Cæſaris filio iuuenculo viduo ineundis,
agi eſt cœptum: quod Anglorum aliquot Proceres, qui Ioannæ Suffol-
ciæ ab Eduardo teſtamento Reginæ nominatæ ſtudebant, & ipſam Re-
ginam proclamarant, ægrè ferentes, captis armis cum copiis contra Ma-
riam Londinum contendunt. Sed rebus malè ſuccedentibus, omnes ferè
cum Ioanna Suffolcia eiuſque patre & marito capti, duodecimo Februa-
rij anno 1554. Londini publicè capite plexi ſunt. Eiuſdem menſis die vi- 1554
geſimoprimo Vinariæ moritur Sibylla Cliuia vxor Ioannis Frederici
Saxonis pridem Septem-viri; qui vndecimo pòſt die in fata concedens,
vxorem eſt ſecutus. De nuptiis Philippi Principis Hiſpaniarum, ac Ma-
riæ Reginæ Angliæ, opera Cardinalis Reginaldi Poli ex Regia Anglo-
rum ſtirpe orti, quem Papa Iulius conſtituendę Religionis cauſa in Ger-
maniam ac Angliam miſerat, agi cœptum erat. Nunc verò Cæſar vt
nuptiarum leges conciperentur, filium Philippum Bruxellam vocarat.
In Angliam verò Legationem, rei tranſigendæ cauſa, ad Reginam valdè
honorificam mittit, cui præerat Lamoralis Egmondij Comes. Cum eo
ibant Brabantiæ Cancellarius Philippus Nigri, Carolus Lalaini Comes,
Ioannes Mommorantius Carreræ Dominus: qui certis legibus nuptias
confirmarunt. Leges omittimus, quòd propter ſterilitatem nuptiarum
inutiles fuerint. Egmondius, vt eſt Principum mos, Reginæ Mariæ, no-
mine Principis Philippi, armatus aliquanto tempore accubuit. Eliſabeth
Mariæ ſoror, ſed alia matre, de ſuperiori ſeditione ſuſpecta, in honeſtam
cuſtodiam concluditur; è qua paulò pòſt ſponſi Principis Philippi de-
precatione liberata eſt, ea quæ poſteà Philippo eiuſque filio tantum ne-
gotij vſque ad annum 1600. exhibuit. Circa finem menſis Aprilis Au-
malæ Dux ad vrbem Metenſem ab Alberto Brandeburgio captus, per-
ſolutis ei ſexaginta millibus aureorum liliorum dimittitur: pauloq; pòſt
Cæſar Albertum diuina humanaque iura irridentem, à Senatu Imperij
ſuperiori anno proſcriptum, iterùm euulgatis Bruxellæ Brabantiæ litte-
ris, proſcribit. Eum Henricus Brunſwichi Dux acerrimè perſecutus, tan-
demque adeptus, omnibus impedimentis ac tormentis, militibus diffu-
gientibus exuit, ipſe cum paucis tranato Mœno Kintzingium euadit,
donec menſe Iunio Blaſſeburgo munitiſſimo ditionis ſuæ propugnacu-
lo in Regis Rom. poteſtatem redacto, omni ditione exutus, in Franciam
ad Regem Henricum profugit; cui cùm ſe non admodum gratum adue-

Maria in Anglia Regina proclamatur, fruſtrà quibuſdã obnitentibus.

Deſpondetur Maria Philippi Principo Hiſpaniarum.

Eliſabeth Mariæ ſoror, de ſuperiori ſeditione ſuſpecta, cuſtodiæ traditur, ſed mox rogante Philippo dimittitur.

Brandeburgius aliam adhuc accipit cladem, nec tamen ſe ſubmittit.

1554 niſſe hoſpitem videret, per ſeſquiannum ſuo ære tenuiter in Francia vixit. Poſteà quaſi precariò apud Marchionem Badenſem manſit, ibique anno 1557. obiit, anno ætatis trigeſimo quinto. Conſideret Lector horribiles calamitates, quas hoc octennio per cauſam reſtituendæ Religionis Germania pertulit. Sub hoc tempus moritur Carolus Sabaudiæ Dux, Vercellis ſepultus, relicto filio herede vnico Emanuele Philiberto, à Cæſare dudum, ob ingenium acre, magnis exercitibus præfecto; cuius nunc ſepiùs mentio facta eſt, & fiet. Intereà Philippus Hiſpaniarum Princeps, armata Coronnæ à Bernardino Mendoſa inſigni claſſe, quæ fuit 80. magnarum, ac 40. minorum onerariarum, vehentium quatuor millia Hiſpanorum peditum, ex Hiſpania in Portum Angliæ oppidi Hamptonij 19. Iulij appellit. Prodierant obuiàm medio Oceano 18. ingentes Anglicæ, ac complures Belgarum naues, tormentis viriſque optimè inſtructæ, maria omnia explorantes, omniquè metu aduenientem ſponſum liberantes. Pranſus eſt Hamptonij Princeps Philippus ſemper in publico, nullis ei præter Reginæ miniſtros ad menſam ſeruientibus, Hiſpanis non parum murmurantibus. Tum ad Reginam mittit Ruigomium Siluanum, ſuo nomine offerri iubens monile, frontale, brachialia ac armillas, quæ ſummam centum millium ducatorum excedebant. Cùm Princeps Hamptonij porta exiens Winceſtriam, vbi Regina erat, contenderet, decem Anglicos equos gradarios, ad iter magnificè inſtructos, Reginæ nomine Antonius ei Brunius offert; è quibus ſtatim vnum conſcendit, ceteri Hiſpanis Proceribus ceſſere. Vigeſimo quinto Iulij, qui D. Iacobo Hiſpaniæ Apoſtolo ſacer eſt, Winceſtriæ in ſummo templo regia pompa matrimonio iunguntur, præeunte Antiſtite Winceſtrio, Maria annos nata triginta octo, Philippus tantùm viginti ſeptem. Proclamati mox hi eorum tituli: Philippus ac Maria Dei gratia Rex ac Regina Angliæ, Franciæ, Neapolis, Ieroſolymæ, ac Hiberniæ. Interim Rex Franciæ Henricus veteribus nouiſque in vnum coactis copiis, exercitúque in tres partes diuiſo, Belgas aggreditur. Fani D. Andreæ Regulus decimo tertio Kal. Iulij cum vna parte Marieburgum, à Regina Maria Cæſaris ſorore ante paucos annos conditum denominatúmque, contendens, munitiſſimum oppidum, quod Præfectus Martignius Riſſarti Dominus Regi partim numerata partim promiſſa pecunia vendiderat, ſexto Kalend. Iulij, ne vno quidem exonerato tormento, deditione recipit. Altera pars Regij exercitus Duce Comeſtable ac Vendomio, Auennam verſus profecta, iterùm captum Treſlonium, Glaionium ac Chimaum incendunt, munitionéſque diruunt. Tertia pars, Præfecto Niuernij Duce ad ſiluam Arduennam deflectit, ac Orchimontem expugnat; Villarium, Iedineſiúmque, fugientibus præſidiariis, occupat. Idem fit Bauraini, Fumentij,

Philippus Hiſpaniæ Princeps cum inſigni claſſe in Angliam ad ſponſam nauigat.

Monilia valoris centum milliũ ducatorum ſponſæ offeruntur.

Celebratur Matrimonium Winceſtriæ ipſo D. Iacobi Apoſtoli.

Francus proditione Præfecti occupat Marieburgum.

mentij, ac Hiergæ. Pridie Kalendas Iulij iidem tres exercitus in vnum 1554 coëunt, aduenientéque Rege, ad Moſam proficiſcuntur, Bouiniámque Namurcenſis ditionis oppidum tormentis expugnant. Qui in arce erãt, aliquandiu ſe egregiè defendentes, cùm nemo auxilium adferret, vitam fortunáſque incolumes pacti deditionem faciunt. Oppidum militi diripiendum datur. Ab altera Moſæ parte Niuernius Dionantum, ditionis Leodienſis oppidum, quòd Cæſari Leodienſes fœdere eſſent iuncti, acriter oppugnabat. Sed bis ab Hiſpanis ac Germanis Duce Iuliano Romero reiectus, tertiò maiorem vim eo parante, deſperans Romerus ab exiguo præſidio vltrà ſuſtineri poſſe, ad Niuernium profectus, pactuſque præſidiarij cum armis impedimentiſque exirent, oppidum dedidit. Arx in medio ſita, cùm actis cuniculis, ſubdito incenſóque puluere tormentario exſcinderetur, oppidi quoque maiorem partem abſumpſit. Cæſar edoctus Regem, Moſæ amnis commoditate vtentem, oppida arceſque ad eius ripam ſitas facilè in poteſtatem redigere, vires Namurcum colligebat, nominato Sabaudiæ Duce Legato, adiunctis ei Caſtaldo Platinæ Comite, Antonio Auria, ac aliquot Belgarum Proceribus, ceteris ad parandas copias in diuerſa loca dimiſſis. Interim Rex tertio Idus Iulij Dionanto mouẽs, tranſmiſſo amne Sabi, duobus Namurco milliaribus caſtra locat: ſed ob propinquitatem Cęſariani exercitus indies augeſcentis, non diu manendum cenſens, Mariemontium vno diſtans Binſtio milliari, venit, deliciáſque Mariæ Reginæ cum arce incendit. Hinc Binſtium obſidet, oppidum tunc parùm munitum: quod cùm aliquandiu tormentorum vim pertuliſſet, deditionem nulla conditione facere cogitur. Plebs militéſque inermes dimittuntur: Pręfecti cum ditioribus ciuibus pecunia ſe redimunt. Oppidum direptum cum palatio incenditur; iidemque incendiarij, per aliquot milliaria in Hannonia ſæuientes, calamitoſam huius expeditionis memoriam, pagis arcibúſque compluribus euerſis, reliquere. Hinc Franci Mabugam proficiſcuntur, eamque cum vicino Bauaio, præſidiis deſtituto, ſimiliter incendunt. Cæſaris copiæ Regias inſequebantur. Rex caſtra poſuerat medio inter Valencenas ac Queſnoum itinere, iamque commeatus inopia laborare incipiebat. Inſiſtebat enim Sabaudus Francorum veſtigiis, adeptumque Fani D. Andreæ Regulum, ad torrentem haud procul Queſnoo equites tranſmittentem, inuadit; paucíſque captis, pluribuſque cæſis, impedimenta ferè omnia diripit, ceteri Regem incitato paſſu inſequuntur: iam enim Cæſaris vires vndique conuenerant. Sciebat id Rex: quare magnis itineribus Franciam verſus iter inſtituens, circa finem Iulij Creuecеurium venit, ibique exercitum reficit. Haud procul à Rege Cæſariani caſtra ad Scaldim locant, Cameraco neceſſaria recipientes. Rex Cæſaris copias formidans,

Hinc Bouiniam expugnat, tradente ſe tandem etiam arce.

Quin & Dionantum ab exiguo Cæſaris præſidio inſeſſum, & aliquandiu oppugnatum ſe ei dedit.

Mariemontium incẽditur, deinde & Binſtium, multaq́ue arces vicinæ.

Cæſariani Francorũ veſtigijs inſiſtentes, eos in Franciam paulatim cedere cogunt.

1554

Interim adhuc in Arteſia quoque flammis Franci ſæuiunt.

dans, æquum in locum nón deſcendebat: ſed poſtridie Kalend. Auguſti Creueceurio mouens, Baupamam contendit, eadem ratione quam in Hannones ſeruauerat, in Atrebates incendiis graſſans. Inde ad arcem Rentiacam caſtra ponit. Venerat iam ad caſtra Cæſar, qui eum ſubſequens, Marquij, vnico Rentiaco milliari, conſidet. Franci tormentis arcem vehementer oppugnant. Sed præſidiarij de Cæſaris præſentia certiores facti, magnis animis repugnant. Cæſar propius Regem Rentiacumque caſtra mouet, vnumq; è propinquis collibus Francis vicinum, in cuius decliuitate ignaris Cæſarianis Francj inſidias locarant, non ſine ſanguine occupat. Stabant Cæſariani Francique, inſtructis aciebus ad pugnam parati. Sed cùm ſe colle, pro quo diu erat certatum, pulſos Franci viderent, deſerto Rentiaco, præmiſſiſque tormentis, impedimentis, omníque peditatu, citato paſſu abibant, equitatu loco conſiſtente, peditúmque diſceſſum tegente. At mox à transfuga de paucitate Cæſarianorum collem occupantium admoniti (maiorem enim exercitus Cæſaris partem eò ſe contuliſſe exiſtimabant) è veſtigio omnem in eos equitatum, addita peditum Germanorum legione, ducunt; Swartzenburgioque in fugam coniecto, Naſſauij legionem ſolis ardore ſine ordine vagantem, perrumpunt (Hiſpanis ad ſaltum ſine incommodo ſe recipientibus, ſclopetiſque ſe defendentibus) ac antequam à ceteris Cæſarianis ſuccurri poſſet, concidunt, inſtanteq; nocte, concitato equorum curſu ad pedites ſuos, ſine tubæ ſono procedentes contendunt. Clades ferè æqualis fuit ob priorem Cæſarianorum victoriam. Cecidere ab vtraque parte, diuerſo pugnæ euentu, ſupra bis mille ſeptingenti viri, ac ferè omnes Naſſauicæ legionis Germani, ſignis eorum militaribus ad Regem relatis. Rex multum itineris prægreſſus, tandem Abbeuillam, Ambianum, indeque Compengam venit; vbi ſine menſis Auguſti exauctoratis Heluetiis, Germanorumque maxima parte, in vlteriorem Franciam abiit, ceteris copiis partim in præſidia diſtributis, partim Vendomio Picardiæ Præfecto attributis. Cæſar corpore æger Bruxellam, tradito exercitu Sabaudo, reuertit; qui Francos, traiecto amne Authia, inſequens, arcem Auchiacam expugnat. Tum tranſmiſſo Somona, qui Atrebates à Picardis ſeparat, capit inceditque Dampterram, Durriam, Machium, Maintenaum, Fanum Riquerij, & alia; conuerſoque exercitu ad Comitatum Fani D. Pauli, indeque Monſtreulium ac Dorlanum, vt talionem redderet, omnes eius tractus Franciæ pagos incendit, & pro diruto ſuperiori anno Heſdino, ad Vicum Meſnium iuxta amnem Cancem, intra paludes cõdere cœpit Heſdinum forte ſeu nouum, adiectis vaſtæ molis quatuor munitionibus: quæ dum perficiuntur, eodem loco cum exercitu manet, Monſtreuliorum Dorlanorumque eruptiones reprimens.

Stant non longè à Rentiaco acies vtrimque ad punam paratæ.

Pugnatur cruentè clade ferè æquali; cecidere ab vtraque parte ſupra bis mille ſeptingenti.

Sabaudus tranſmiſſo Somona, multa ſimiliter Francorum oppida, arces & pagos flammis abſumit: hinc Heſdinum nouũ condere incipit.

Heſdino

Heſdino permunito, Cæſariani, iterùm Somona traiecto, Ambianum 1554
vſque igne ſæuiunt. Hinc Corbeiam ac Einchrium contendentes, exuſtis his oppidis, tandem Bapamam initio Decembris reuertuntur, exauctoratiſque Cameraci atratis equitibus, Germanorumque legionibus, Belgas Sabaudus in proximis oppidis hibernare iuſſit; idémque mox faciens Vendomius, ruſticorum calamitatibus vltrò citróque ad tempus dedêre inducias. Ardebat in Italia adhuc bellum Senenſe. Ad Marignanum Cæſaris Ducem magna auxilia adduxerant, Ioannes Luna ex Inſubribus, Madritius è Regno Neapolitano; adeò vt in acié produceret 14. peditum ac duo equitum millia. Nec minores Strozza Senenſibus à Franco ſubſidio miſſus habebat copias, cùm non ita pridem Maſſiliâ ſex millia peditum accepiſſet. Quare vterque Dux, in aciem productis omnibus copiis, pugnæ occaſionem circumſpectabat. Recipit intereà Marignanus Moncarolum ac Moncatinum, paulò antè à Strozzianis occupata; indéque Senas profectus, vrbi copias admouet, ad portam Romanam munitionem erigit; cúmque Strozziani ad expugnandum Monaſterium contendiſſent, miſſo Marignanus iuſto ſubſidio, acriter eo euentu eſt concurſum, vt circiter octingentis hinc inde cæſis, intactum Strozziani Monaſterium relinquerét. Tum Strozza Senas rectà contendit, collémque munitioni Chamoliæ imminentem occupare conatus, præuentum ſe à Marignano reperit. Raptato igitur Ciuitellam agmine, capere oppidum opportuniſſimo loco ſitum conſtituit. Expugnat in itinere, trucidatis præſidiariis, Martianum. Oliuetum deditionem facit, vt & Foianum, aliaque quædam iis locis oppida: videbatúrque bellum è ditione Senenſi in agrum Florentinum tráſferre ſtatuiſſe. Quare Marignanus, rebus neceſſariis ad Senarum obſidionem conſtitutis, cum reliquis copiis Strozzam inſequitur. Pugnatum eſt primò haud longè Chiana valle, poſtridie Kalend. Auguſti, vbi Strozziani vltra mille, Cæſariani vltra quadringentos amiſere: deinde haud procul Martiano, tertio Nonas Auguſti. Deſiderauit hîc Strozza circiter quinque virorum millia, maximè Francos ac Heluetios, ſiti æſtúque ſemienectos. Signa militaria ſupra centum relata. Capti milites bis mille, omnéſque liberi dimiſſi, cùm iuraſſent ſe proximo anno contra Cæſarem non militaturos. E Cęſarianis vix quadraginta. Etenim primo equitum concurſu Bergettus equitatui Strozziano Pręfectus contra Cęſarianos pedites concitato curſu prouectus, cùm illi inclinatas haſtarum cuſpides conſtanter obtendiſſent, paululùm declinans, ex acie ſe proripit: quà de cauſa paulò pòſt iuſſu Strozzæ fracto iugulo eſt punitus. Ceteri equites, horum abitu, facilè citóque in fugam acti, Strozzianos pedites Cæſarianis concidendos reliquere. Qui potuere, cum ſaucio Strozza Lucignanum, quod haud longè

Vtriſque in hiberna diſtributis, quies tantiſper ruſticis data.

Marignanus pro Cæſare Senas, munitione extructa, premit.

Cruentæ pugnæ in Italia: prima, vbi deſiderati Strozziani vltra mille, Cæſariani quadringenti: altera, in qua Strozzianorum quinque millia, Cæſariani vix quadraginta.

Imbellis turba Senâ eiecta, & nuſquam recepta, miſerè fame conficitur.

1554 aberat, profugêre. Intereà Senenſes inutilem hominum turbam vrbe eii-
ciunt. Marignanus eos non recipiens redire iubet; miſerrimumque erat
ſpectaculum, conſpicere, puerorum, feminarum, ſenumque turbam ad
vrbis foſſas diſpalatam iacere, fameque interire. Perfecta inſigni ad por-
tam Romanam munitione, qua Carthuſiani includebantur, ſeriò Se-
næ obſideri ſunt cœptæ. Sub idem tempus Briſaccus Francorum in Pe-
demonte Præfectus, per occaſionem abſentię Ferdinandi Gonzagæ (erat
is ad Cęſarem in Belgium profectus, diluendis aliquot inimicorum ſuo-
rum calumniis, relicto Legato Figuarola) occupat Bugiellam, Iuræam
cum arce, Fanum D. Iacobi, & alia non parui momenti caſtella. Fine an-
ni Romanorum Rex Auguſtam ad indicta dudum Comitia, quibus
ipſum præeſſe Cæſar iuſſerat, veniens, Principes expectabat: qui Nonis

Briſaccus, pro Franco occupat Bugiellam & alia quædam loca vicina.

1555 Februarij anni 1555. conuenere, multiſque ſolito more ſeſquipedalibus
verbis de Religionis reſtitutione auxiliiſque contra Turcam egere, ſed
paruo aut nullo fructu. Per idem tempus Fani D. Andreæ Regulus, vali-
da apud Picardos coacta manu, in Comitatum Fani D. Pauli, ac Atre-
batenſem excurrit; vaſtaque populatione mulctatis agreſtibus, ne nouo
Heſdino commeatus importaretur, fruſtrà impedire conabatur. Proin-
de in Cameracenſes conuerſis copiis, euaſtatiſque agris, oppidum Cam-
breſium, trucidatis præſidiariis diripit, inceditque. Menſe Martio Bri-
ſaccus Caſalem per fraudem in Subalpina ditione occupat, turrim in-
gentem cum Germanorum præſidiariorum clade expugnat, paulóque
etiam pòſt arcem Figuarolam per deditionem capit, magno Cæſariano-
rum ijs in partibus detrimento. Exinde captum Valencium ac Fanum
Saluatoris diruit, omníque fermè Marchionatus Montferrati ditione
Franci potiuntur. Duodecimo Kalend. Apriles Iulius Tertius Pontifex
Maximus è viuis decedit, ſuccedente Cardinale Marcello Coruino, qui
retento nomine Marcellus Secundus eſt dictus. Sed cùm viginti duobus
tantùm Iulio ſuperuixiſſet diebus, vtrique decimo Kalend. Iunij ſucce-
dens Ioannes Petrus Caraffa, vir octoginta annos natus, Pauli Quarti
nomen ſumpſit. Sub idem tempus in Hiſpania obiit Ioanna Arragona
Caroli Cæſaris ac Ferdinandi Rom. Regis ſororúmque eorumdem ma-
ter, à morte mariti Philippi (qui obiit anno 1506.) numquam mentis
compos, ſed corpore valido, nugis rebúſque ridiculis, inſtar puerorum,
tempus ad extremum vſque ſpiritum terens. Cæſar ſolemnes ei exe-
quias Bruxellæ Brabantiæ, Rex Ferdinandus Auguſtæ, vbi tum erat, ſol-
uit. Premebantur intereà in Italia Senæ extrema commeatus inopia;
conſumptíſque omnibus eduliis, ad infames deuenerant cibos. Strozza
de eorum calamitate certior factus, cùm ad Portum Herculis in vnum
coëgiſſet duo millia peditum, ac trecentos equites, magnámq; vim com-
meatus,

Item Caſalem, arcem Figuarolam, alia.

Mortuo Iulio Tertio & mox etiam ſucceſſore Marcello Secundo, ſufficitur Paulus Quartus. Moritur & Ioanna Cæſaris mater.

meatus, Senas intempeſta nocte importare conatur. Sed Marignanus, de 1555
eius conſilio edoctus, idoneo loco inſidias ad pontem Treſſianum collocat; in quas cum copiis Strozza incidit, multis deſideratis ac captis: commeatus omnis in poteſtatem Cæſarianorum deuenit, Strozza cum equitatu Montalcinum ſe recipiente. Exinde Senenſes animis fracti, hiſce conditionibus decimo Kal. Maij Marignano Cæſaris Legato deditionem faciunt: Senenſes in Cæſaris perpetuam clientelam ſe tradunto.

Fruſtrà Strozza Senenſibus extremè laborantibus ſuccurrere conatur.

,, Is arcem in vrbe, niſi è ciuium conſenſu, non ædificato. Munitiones ſecundùm vrbem extructas diruito. Præſidium Cæſari in vrbe habere, ſuo ſumptu, quot militum ac cuiuſcumque voluerit nationis, liberum eſto. Reipublicæ Senenſis ſtatum pro arbitratu Cęſar conſtituito. Senenſibus præterita omnia condonantor, exceptis Cæſaris ſubditis in ea exulantibus, ac cum iis militantibus. Franci cum omnibus fortunis, impedimentis, ac armis liberè, quò voluerint, è Senenſi ac Florentina ditione abeunto. Exinde duo millia Hiſpanorum peditum Cæſaris nomine vrbem ingrediuntur, exeuntibus aduerſa porta Frãcis, Italis, ac ciuibus qui Cæſaris imperium dedignabantur. Tum Marignanus exercitum ad Portum Herculis, vbi Strozza cum valido erat præſidio, ducit. Sed is per cauſam adducendi ſubſidij egreſſus, obſideri nolebat. Paulò pòſt oppidum terrâ à Marignano tormentis quaſſatum, mari cum Genuenſium triremibus ac onerariis ab Andrea Auria oppugnatum, tandem menſe Iunio tertia inuaſione vi capitur, cæſis in oppido circiter quingentis viris, multíſque captis, ac inter hos, Saluiato, Tuſino, Martinengio, cum omnibus Gaſconum Griſonumque Præfectis. Hieronymo Fieſco iuſſu Auriæ caput eſt amputatum. Huius oppidi expugnatione euulgata, proxima quæque ſtatim deditionem faciunt, tandémque vniuerſa Senenſium ditio Tuſciæque in Cæſaris poteſtatem conceſſit: qui eam cum vrbe gubernandam commiſit Franciſco Mendoſio Cardinali. Tum Marignanus Florentiam reuerſus, à Duce Coſmo inſigniter remuneratur; acceptóque ſtipendio, dimiſſiſque pro maiori parte Germanis ac Italis, Marignanum ſuæ ditionis apud Inſubres oppidum reuertitur. Eodem ferè tempore iterùm Turcica claſſis Regi Franciæ ex fœdere auxilium latura, oram Italiæ legens, Plombinum Hetruriæ Tuſciæque communem portum, iuxtaque eum inſulam Iluam, nunc Elbim, fruſtrà tentauit. Interim magna abducta hominum pecorúmque præda, cùm Principe Salernitano Franciæ Regis Legato triremes conſcendens in Græciam abiit. Inter Belgas eorúmque vicinos Francos, omnia bellicis tumultibus perſtrepebant; cuius miſeriæ finiendæ cauſa, medio inter Caletum ac Greuelingam itinere, Legati Cæſaris, Regis Francorum Henrici, ac Regum Angliæ, de pace acturi, conuenere. Sed cùm dies

Deduntſe ergo Senenſes Cæſari his conditionibus.

Capitur Portus Herculis à Cæſarianis tertia inuaſione.

Demum proxima quæq; vniuerſa deditionem faciunt.

Fruſtrà

Legati Cæſaris & Regis Francorum, arbitris Anglis intra Caletũ & Greuelingam de pace agunt.

1555 complures fruſtrà triuiſſent, re infecta diſceſſere. Cæſar intereà Subalpinæ ditioni prouiſurus, in locum Ferdinandi Gonzagæ, Mediolanenſium ditioni præficit Ferdinandum Toletanum Albæ Ducem. Is maximis itineribus è Belgio eò cum ampliſſimis mandatis profectus, ingentem exercitum breui cogit, ac Vulpianum à Francis obſeſſum, & ad extremam commeatus inopiam redactum, defendente Cæſare Neapolitano, aduenièns cum exercitu obſidione liberat, ingentemque commeatus vim importat; præterea nulla re memorabili pro tanto exercitu triginta millium peditum & trium millium equitum geſta. Nam paulò pòſt, cùm Albanus exercitum pro parte dimiſiſſet, & Franci arctè premere pergeret, Cæſar Neapolitanus honeſtis conditionibus deditionem facere coactus eſt. Franci Vulpianum decimo Kal. Octobres diruunt, ſatis ſibi in Taurino præſidij eſſe iudicantes. Exinde Monſcaluus Francis deditionem facit, præſidiariis cum armis, iiſque quæ humeris efferre poterant exeuntibus. Eodem tempore Ferdinandus Gonzaga à Cæſare, reſtituto honore, abſoluitur, ingentibuſque donis affectus, acceptoque oppido Santſeuerino, ac pleriſque aliis in ditione Neapolitana arcibus oppidíſque, magno cum honore ac gratia à Cæſare è Belgio diſcedens, in Italiam reuertit. Apud Belgas Rex Henricus Marieburgo ac Maſeriæ de firmo præſidio, ingentíque commeatus copia prouidet: eò enim Cæſarem vires conuerſurum exiſtimabat, quòd non contemnendæ eius copiæ iis in partibus, Duce Martino Roſſemio, coirent. Tandem Sabaudus ad exercitum veniens, arcem Chiueiam ad Moſam ſitam inſigni operarum diligentia permunit; quadratóque extructo vallo, cum quatuor ingentibus extantibus munitionibus, ac profundiſſimis largiſſimíſque foſſis, nouum oppidum Carolomontem, à Cæſare Carolo appellauit. Niuerſius cum Regiis copiis opera impedire conabatur; ſed adeò caſtra Sabaudus permunierat, vt fruſtrà omnia tentans, re infecta Marieburgum abiret. Hoc rerum ſtatu ad Carolomontem Martinus Roſſemius Porroiæ dominus peſte obiit. Venit ad caſtra in eius locum Guilielmus Naſſauius Aurantij Princeps; qui perfectis Carolomontianis munitionibus, caſtellum Fagnolium capit diruítque, ac ad Saltorium vicum, loco valdè idoneo, alterum ædificat munítque oppidum, cui à Rege Philippo Cæſaris filio, eſt inditum nomen Philippo-villa, finibus Hanoniæ ac Namurci his nouis oppidis Cæſare conſulente. Cùm Franci harum munitionum extructionem impedire ſe non poſſe viderent, fruſtrà tentato Saltorio ac Chimao, ad nouum Heſdinum excurrunt, Atrebatibus minitantes. Pugnatum quoq; eſt menſe Auguſto mari inter Belgas ac Francos, viginti ſex Francorum armatis nauigiis ex portu Diepæ, viginti quatuor Belgarum onerarias ex Hiſpania cum mercibus domum reuer-

Vulpianum poſt longam toleratam obſidionem tandem Francis traditur.

Gonzaga dudum ab æmulis calumniis oppreſſus, demum à Cæſare cum multo honore abſoluitur.

Conditur ad Moſam oppidum Carolomons, & Martinus Roſſemius tunc ibi peſte moritur.

Item extruitur oppidũ Philippo-villa.

reuertentes inuadentibus. Fuit victoria penes Francos, ſed valdè cruenta;etenim Belgæ naues harpagonibus inter ſe connexas tandem, coniecto in puluerem tormentarium igne, incenderunt, ſe Francoſque communi morte extinguentes. Paucæ confractis harpargonibus liberatæ, laceræ in Hollandiam rediere. Prætoriæ ab vtraque parte, cum Ducibus omnibus qui intus erant, periere. Superſtites Franci quinque ambuſtas Belgarum naues vacuas Diepam in ſignum victoriæ perduxêre.

1555 Pugnatum in mari contra 24. onerarias Belgarum: victoria fuit Francorum, ſed valdè cruenta.

PHILIPPVS II. HISPAN. REX
FILIVS PRÆCEDENTIS,
XLIII. BRABANTIÆ
VI. BELGII VNITI PRINCEPS.

Præfuit annis quadraginta tribus.

HOC anno 1555. Cæſar, cùm ſe corpore deficere ſentiret, quod dudum propoſuerat, exequi, filióque Philippo Regna Ditionéſque omnes tradere ſtatuit. Octauo igitur Septembris ex Anglia venientem excipit, & in ſeptimum Kalend. Nouembres in eam rem Ordines Belgarum Bruxellam conuenire iubet. Adueniente die,primùm,facto manè Sacro,ſupremam familię Burgundicę auctoritatem (quæ in Ordinis Aurei velleris Principatu conſiſtit) in filium transfert. Sumpto prandio, ad Palatij aulam deſcendit, comitante filio Philippo, ſorore Maria, Procerum Legatorúmque ciuitatum immenſa turba. Iubente Cæſare exurgens Philibertus Bruxellius Conſiliarius,diſertè conſilium Cęſaris aperit,cauſámq; præcipuam his verbis adſtruit:

Venit Philippus Rex ex Anglia Bruxellam ad patrem Cæſarem.

„ Nondum (inquit) ea eſt Cæſar ætate, quæ rebus adminiſtrandis per ſe
„ ſit inidonea, ſed morbo ſæuiſſimo crudeliſſimóque, cuius immanita-
„ ti (articularem intelligit) nullæ vires diu reſiſtere, nec medicina me-
„ deri valet, oppreſſus ſuccumbit. Itaque cogitat Hiſpanienſem aërem
„ Belgico ſibi commodiorem viſere, ibique Deo exitum ſuum com-
„ mendare, ac filio ſuo vnico proinde Belgicas Prouincias tradere. Hæc
inter alia, prolixa & inſigni oratione Bruxellius. Cuius orationem excipiens

Acta Comitiorum ſummatim,quibus Cæſar filio Belgicas Prouincias tradidit.

1555 piens ipſe Cæſar, in pedes ſtans, dextera ob imbecillitatem ſcipioni, ſiniſtrâ humero Guilielmi Naſſauij Aurantij Principis innixus, membranulâ (quæ capita eorum, quæ in Senatum referre ſtatuerat, continebat) longinquo morbo affectam memoriam adiuuans, res omnes ab ſe geſtas, & à nobis per tot annos commemoratas, à ſeptimodecimo adoleſcentiæ anno, quo Hiſpaniam primùm adiit, & in his labores pro Republica ſuſceptos toleratóſque ſummatim propoſuit, atque à capite (quod aiunt) ad calcem repetiit, ac deinde, cùm non ea deinceps vigilantia qua conſueuerit, Prouincias ob immanem morbum gubernare poſſet, conſultò eas iam filio à ſe tradi probauit. Addit, non eſſe theatrum vllum conſcientiâ virtutis maius; eâ comite, ſe Deo ſuſtentare. Porrò, ſi fortè, quod factum nollet, vſpiam tranſuerſum à regula diſceſſerit, id imprudentia humana admiſſum eſſe, fateri; ideò veniam deprecari. Obteſtari autem ſe in primis, vicinarum Prouinciarum ſectis turbulentis ne inficiantur Belgæ. Deinde ſublato in cælum vultu, Dei opt. max. numen implorâs, eodémque ſubmiſſo, filium monens, eius vt prudenti gubernatione patris moleſtiæ leuarentur, lenem exclamatiunculam lacrymis terminauit. Quo factum eſt, vt vniuerſus cœtus in lamentis ac ſuſpiriis iacuerit, donec aſſurgens filius, Philippus Rex, atque ad patris pedes in genua procumbens, ita ferè reddidit: Indignum ſe tanto munere eſſe; ſed cùm inſideat animo patris, ſe onus ſuſcipere, omnémque operam poſiturum, Belgæ vt auita æquitate gubernentur. Deinde paululùm à patre conuerſo ore, Gallicè ſubtexuit, hoc ferè ſenſu: Quàm vellem, viri nobiles ac præclari, in me perfectior eſſet huius prouincialis veſtræ linguæ notitia, vt ſic vobis, quo in vos ſum affectu, pleniùs declararem. Itaque vobis eum abundantiſſimè pro me teſtatum faciet Antiſtes Atrebatenſis hîc præſens. Qui ſine mora iuſſa exequens, quod Philippus fuerat exorſus, prolixa doctáque oratione pertexuit, omnia optima promittens. Hinc Iacobus Maſius, vir eloquens, pro Ordinibus Belgicis hunc ferè in modum reſpondit: Nequaquam fugere Imperatoriam Maieſtatem, quàm officioſos, quàm promptos, quámque fideles vſque habuerit Belgas; idcircò non ſolùm admirari admodum omnes, ſed etiam perturbari, ſe, flagrante Francico bello, patrocinio S. M. priuari. Poſtquam tamen ita Imperatori videatur, eos vtcumque recreari auctoritate chariſſimi filij, nec vmquam Belgas, licet diuturnis depreſſos bellis, defuturos, quin patrono Philippo filio clientes erũt officioſiſſimi. Tum honeſtiſſimè aſſurgens Cæſaris ſoror Regina Maria hoc propè ſenſu eſt locuta: Tota quidẽ mente in hanc curam ſemper incubuiſſe ſeſe vt delegatam ſibi Prouinciam ad eam normam gubernaret, quæ tum fratri tum Reip. commodiſſima videretur: quod ipſum ſi minùs vſpiam lapſa

Inſigne dictum Cæſaris, Non eſſe vllum theatrum maius conſcientia virtutis.

Deinde obteſtatur, in primis Belgæ caueant ab hæreſibus.

Accipit Philippus, patris ad genua procumbens, Belgicas Prouincias.

Summarium eius quod Maſius tunc nomine Ordinum perorauit.

Renuntiat Regina Maria Belgij gubernaculis, cum fratre Cæſare in Hiſpaniã profectura.

PHILIPPVS II. HISPANIÆ REX, XLIII. BRABANTIÆ
VI. BELGII VNITI PRINCEPS.

1555 lapſa præſtitiſſet, orare obnixè illius errati veniam; nunc ſe fratri Comi- “
tem in Hiſpaniam futuram. Hîc iterùm aſſurgens Maſius, dilaudatæ & “

Maſius actis gratiis Reginæ, Belgas memores futuros monitorum Cæſaris recipit: inde Conuentus ſoluitur.

ad cælum euectæ Reginæ (quòd ſummam diligentiam in Remp. con-
tuliſſet) pro Belgis vniuerſis, quàm maximas gratias agit, promittitque
Belgas admonitionum Cæſarianarum in perpetuum memores futuros,
Deumque pro eius Reginæq; ſalute exoraturos. Ita Conuentus ſoluitur.
Poſtridie qui erat ſexto Kal. Nouembres, iidem Belgarum Ordines in
ampliſſimũ palatij locum deambulationi deſtinatum congregati, hora
nona ante meridiem, Regem Philippum Equitibus Aurei velleris co-
mitatum, inque ſede ornatiſſima ſedentem, adeuntes, accepto ab eo no-

Poſtridie Rex Philippus, vt abſolutus iam Princeps, ſacramenta dicit, & accipit.

uo ſolemni ſacramento, ſimiliter ſingularum ei Prouinciarum Belgica-
rum abſolutæ poteſtatis Legati, alterum ſacramentum, vt abſoluto iam
Principi dicunt. Primùm vocati venêre Legati Ducatus Brabantiæ,
Limburgi, Lutzenburgij, ac Geldriæ; deinde Comitatuum Legati;
poſtremò reliquarum Prouinciarum: & accepto dictóque ſacramento
ad manus oſculum admiſſi diſceſſere. Ceſſionis Tabulæ ſignatæ ha-
hentur ſeptimo Kalend. Nouembres. Paulò pòſt Cæſar filio Philippo

Cedit etiã Cæſar filio Philippo omnia ſua Regna.

etiam cedit omnibus Regnis hereditariis, ſeu bello partis, ac quacumque
ratione quæſitis, Hiſpaniæ, Siciliæ (anteà Neapolim dederat) Sardiniæ,
Balearium, Americæ, ac noui Orbis, idque præſentibus Proceribus, Se-
cretariis, Conſiliariis, ac domeſticis Hiſpanis omnibus tum temporis
apud Belgas agentibus. Quibus rebus confectis, traditurus ſe in poſte-
rum Cæſar paterno Dei flagello in immaniſſimis podagræ cruciati-
bus, illudque quantũ poſſit diuinis meditationibus mitigaturus, neceſ-
ſaria ad Hiſpanicam profectionem quamprimùm inſtrui iubet. Nonis

Induciæ ſanciuntur quinquennales inter Philippum & Regem Franciæ.

1556 Februarij anni 1556. quinquennales Cæſar Rexque Philippus inducias
pangunt cum Henrico Francorum Rege, his conditionibus: Induciæ “
Nonis Februarij anni 1556. initium habituræ, ac in quinque annos pro- “
ximos duraturæ firmæ ratæque ſunto, inque omnibus dictorum Prin- “
cipum Ditionibus terra aquáque obſeruanto: ab omni bello, iniu- “
ria ac vi abſtinento: alter alterius hoſti opem non ferto: quæ quiſ- “
que occupauit, tenétque, poſſideto. Subditi hinc inde terra maríque li- “
berè commeanto, mercaturam exercento, veteráque tantùm portoria “
vectigaliáque ſoluunto. Bonis agríſque per belli tempus vltrò citroque “
pulſi, in plenam poſſeſſionem redeunto, quemadmodum & hi quorum “
ſubditi aduerſæ parti militarunt. Induciarum violatorem vita punito. “
Rebelles exuléſque Neapolitani Siculíque his conditionibus non com- “
prehenduntor. Induciarum leges ſingularium hominum iuribus & “
actionibus non deroganto, ſed ius ex æquo exerceto. Duci Sabaudiæ, in “
iis quæ adhuc poſſidet, vim non inferto. Franci ad Indias Occidentales, “
merca-

" mercaturæ, bellandi, nec quærendarum Ditionum cauſa, ſine Cæſaris Regíſque Philippi conſenſu ne nauiganto. Albertus Brandeburgius his inducüs non comprehenditor. Acta tranſactáque ſunt hæc nomine Cæſaris Regíſque Philippi à Carolo Lalaini Comite, Gubernatore Hanoniæ, Simone Renardo, Carolo Tiſanackio, Philiberto Bruxellio, ac Schitio Mediolanenſi, Cæſaris Conſiliariis; nomine Regis Henrici à Iaſpare Collígniaco Ammirali, Abbate Baſſefontainæ, ac Abbate D. Martini, Regiis Conſiliariis. Subſignauit Cæſar Bruxellæ, Rex Philippus Antuerpiæ. Nempe duodecimo Kalend. Februarij Rex Antuerpiæ in templo D. Virginis Mariæ Ordinem Aurei velleris ſuppleràt, compluribus ſolita cum pompa in Equitum numerum adſcitis. Circa idem tempus Dux Albanus relicto Mediolano, Neapolim profectus Proregis munere fungi cœpit. Pontifex Paulus ex Caraffforum familia alienior erat à Cæſare, tum à Columniis Cæſarem ſecutis; quòd non ita dudum Cæſariani, Ducibus Columniis, Caraffam quemdam Neapoli orta ſeditione interfeciſſent. Pontifex factus euocat clientales Eccleſiæ Proceres, de more ſacramentum dicant; citatúrque inter alios Marcus Antonius Columna, tum hac de cauſa, tum vt crimen patri Aſcanio Columnæ obiectum approbaret, aut purgaret, ne fruſtrà à prędeceſſoribus Pontificibus in exilium actus videretur. Marcus Antonius parum Pontifici fidendum ratus, Neapolim proficiſcitur, per Legatum Pontifici clientale ſacramentum offerens. Is occaſione arrepta, omnes Antonij ciuitates arcéſque in poteſtatem redigit, præſidiis firmat, Fredericumque Caraffam nepotem ex fratre Paliani Ducem appellat, omnia ei Marci Antonij oppida donans. Is ad Cæſarem confugiens auxilium implorat. Facta hæc fine anni præcedentis, certò tunc ſibi Franci auxilium Pontifice pollicente. Qui cùm videret Francum inducias iam cum Cæſare Regéque Philippo feciſſe, Octauium etiam Farneſium Cęſari reconciliatum, angebatur animo. Intereà quoque Romæ in carcerem coniicit Pontifex omnes, quos vocabant, Cæſarianos Cardinales, cum Garcilaſco Oratore Hiſpano; exarmatíſque per cauſam parati ſibi veneni ciuibus Romanis, indies magis magíſque ad bellum prorumpebat. Itaque in hoc enixè laborabat, induciæ inter Cæſarem Francumque initæ quacumque ratione diſſoluerentur; quod ſequenti obtinuit anno. Hoc rerum ſtatu Pontifex Antonium Caraffam in Galliam Togatam, ac Antonium Tiraldum in Peruſinos, vt copias conſcriberent, mittit. Albanus Neapoli Prorex cum priùs Cæſaris Regíſque Philippi nomine pro pace omnia fruſtrà tentaſſet, Pontificios præuertendos ſtatuens, Neapoli duodecim millia peditum, ac tria equitum millia educit, rectáque in Latium contendit. Primo incurſu Pontem-coruum, deinde

Nota; & tunc tantù fuerunt Indiæ Occidentales.

Rex Philippus Antuerpiæ Ordinem Aurei velleris ſupplet.

Paulus Quartus Pontifex mouet Camarinam; ſic excitatì crabrones; & hinc paulò pòſt bellum.

Idem per ſpeciem ſibi parati veneni Romanos exarmat.

1556

Fruſtrà ſæpè tentata pace, Albanus Neapoli Prorex iuſſu Regis Columnam, qui ad Cæſarem confugerat, in oppida ſibi à Pontifice adempta armis reſtituit.

Fruſinum (hodie Fraſellono) tum omnia Marci Antonij Columnæ oppida recipit, Aſcaniumque Corneſienſem ad ſe à Pontifice transfugientem honorificè excipit. Intereà Pontificiæ copiæ ſeptemdecim virorum millia excedentes in vnum conuenerant, inter quos tria equitum millia, qui clàm Franciæ ſtipendiis merere dicebantur: erant certò plurimi Franci, ſed fama eos iniuſſu in Italiam veniſſe ferebat. His omnibus ſummo cum imperio præerat Fredericus Caraffa, Dux Paliani, Pontificis, vt dictum eſt, ex fratre nepos, ditionis Columnææ inuaſor. E conſilio erant, Carolus Caraffa Cardinalis, ac Petrus Strozza Dux veteranus. Fit intereà Albanus certior, Legatum ſuum Pyrrhum Lofredum Neapolitanum, quem ad Pontificem pro pace iterùm miſerat, in arctiſſimum Romæ carcerem coniectum. Quare omni ſpe pacis abiecta, ad bellum ſe totũ conuertens, ſubito aduentu Verulum ac Babucum expugnat, faciuntque deditionem Alatrium, Terracina, Acutium, Fuma, ac pleraque alia Pontificiæ ditionis oppida. Anagnia etiam aliquandiu oppugnata, nocte effugiente præſidio, potitur. Hoc Albani ſucceſſu motus Pontifex, Camillum Vrſinum, quem Romanæ vrbi præfecerat, munire eam præcepit. Is rebus nullis parcens, ſuburbia, hortos, vineta, pomaria, ac quidquid erat circa vrbem deliciarum aut commoditatis, magno plurium cum dolore ac querimonia euertit. Circumſiſtunt hac de cauſa, ac ob dictorũ oppidorum amiſſionem, multi magnæ auctoritatis viri Pontificem; petentemque pacem Albanum audire dignetur, tandem impetrant. Mittitur Romam Franciſcus Pacæcus. Ad Albanum, ad Cryptam Ferratam caſtra habentem, Cardinalis Caraffa venire debebat. Sed deluſo Albano, irriſoque Pacæco, nullus à parte Pontificis comparuit, bellumque infeſtiſſimè geri iterùm ab vtraque parte eſt cœptum. Albanus enim mox in poteſtatem redigit Præneſte, Vicum Valerij, Tybur, ac Segniam. Pontificij ex agro Piceno Regni Neapolitani fines infeſta populatione deuaſtant, Albanum hac ratione è Latio agroque Romano fruſtrà retrahere conati. Is enim, occupata Oſtia, Romanorum portu, Vrbem fame ad deditionem cogere inſtituebat. Capit & hac de cauſa paulò pòſt Ardeam, ac Porcilianum. Antiates à Pontifice ad Columnios deficiunt. Veſpaſius Gonzaga Cæſarianus Palumbaciam expugnat diripitque. Pontifex ſe breui Latio pulſum iri, Albanique caſtra ad mœnia Romana viſurum conſpiciens, Legatos ad Henricum Francorum Regem pro auxilio mittit, ſtantibuſque cum Cęſare induciis impetrat. Nempe inducias tantùm apud Belgas locum habere Franci dicebant. Intereà Rex Henricus in vnum coactis ſex peditum Francorum, octo Heluetiorum millibus, ac bis mille equitibus, iis pręficit Guiſę Ducem, Pontificique in Italiam in auxilium properare iubet. Exinde opera aliquot

Nihilominùs iterùm Legatus pro pace Romam mittitur, ſed is carcere includitur.

Tertiò de pace agendum conſtituitur, ſed à parte Pontificis nullus cõparet.

Hinc apertum bellũ; fruſtraq; obnitẽtibus Pontificiis copiis, Albanus ipſam Romam fame premere incipit.

Francus auxilia Pontifici promittit, prætexens inducias tantùm pro Belgis pactas.

aliquot Cardinalium in quadraginta dies induciæ fiunt. Secreta enim dicebatur inter Albanum ac Cardinalem Caraffam contracta amicitia, Albani filio notho Ferdinando, aliquot opimis Hiſpaniæ ſacerdotiis promiſſis. Certè ex eo tempore frigidiùs bellum fuit adminiſtratum, Cardinale Caraffa ſtatim Romam contendente. Albanus, exercitus partem in captis Latij oppidis relinquens, inſtante bruma Neapolim quoq; reuertit. Guiſius interim cum fratribus, Aumalę Duce, ac Albeuffij Marchione, vel acerbiſſimis vrgētibus frigoribus, cum exercitu Alpes tranſit, ſequebanturque eum prætet fratres Dux Nemourſij, Briſaccus, Vicomarcatus, Biragus, ac aliquot alij Franciæ veterani Duces; qui menſe Decembri Valentiam, vnius diei itinere Mediolano diſtantem, perueniunt, oppidumque obſident. Dum hæc in Italia fiunt, æſtate huius anni Maximilianus Auſtriæ Archidux, Ferdinandi Rom. Regis filius natu maximus, cum vxore Maria Cæſaris filia, in Belgium ad patruum eumdemque ſocerum contendit. Obuiàm ei Bruxellam procedit Rex Philippus, deinde ad portam vrbis Magiſtratus, Cæſare cum ſororibus ſubſequente, ac vtroque populi ordine Principes debito cum honore reuerentiaque ſuſcipiente: intrant Bruxellam poſtridie Idus Iulij. Maximilianus cum Cæſare Regeque Philippo tranſigit de vxoris dote, aſſignatúrque illi ingens pecuniæ ſumma, quam certis penſionibus Neapoli eſſet recepturus. Quæ cùm tabulis ritè eſſent conſignata, Maximilianus Belgarum Prouinciis Hiſpanięque Regnis renuntiat, ac ſub finem menſis Augusti cum vxore in Auſtriam, Cæſari amitiſque in æternum valedicens, rediit. Cæſar verò iterùm litteras ad fratrem Ferdinandum perſcribit, quibus eum de Imperij ceſſione certiorem faciebat, vtque Cæſaream dignitatem admitteret, petens, rogat ſimul, Religioni concordiam pacémque ſummo ſtudio procuret. Iam omnia ad profectionem Hiſpanicam erant parata, cùm in Zelandiam Cæſar menſe Septembri contendit, ac Zeburgo, vbi ventum expectabat idoneum, Legatos ad Germaniæ Septem-viros Aurantium, Sila, ac Haller mittit cum litteris, hæc inter cetera continentibus: Carolus Dei gratia Rom. Imperator, &c. Omnibus ac ſingulis, &c. Coacti multis magníſque de cauſis, ac præcipuè, quod nos prægrauat, morbis difficilibus implicati, hereditarias ditiones omnes, quòd gubernare eas ampliùs, vt decebat, non poſſemus, filio noſtro vnico Regi Philippo tradidimus; cedentéſque illi Palatio, ad mare conceſſimus, tempus in Hiſpaniam nauigandi commodum expectantes. Propter hunc ergo meum in perpetuum abitum, ad Ferdinandum Romanorum, Bohemiæ ac Hungarię Regem, fratrem noſtrum chariſſimum, gubernatio ſacri Romani Imperij poſthac pertinet, vt electum conſecratúmque Romanorum Regem, noſtrúmque in Imperio legiti-

1556

Frāci magnis cum copiis ſumma hume in Italiam irrumpūt.

Venit Bruxellā Maximilianus cum vxore, & de dote cum Cæſare & Rege Philippo tranſigit.

Cæſar ex Zelandia in Hiſpaniam nauigaturus. Legatos & litteras in Germaniā mittit, quibus Imperium fratri Ferdinando reſignat.

1556 *Cauſa cur præſens in Comitiis Imperio non cedat.*

inum ſucceſſorem. Statueramus quidem hanc Imperialis poteſtatis in fratrem tranſlationem, proximis Comitiis præſentes facere, niſi indies ingraueſcens aduerſa valetudo itineri me tam longo terreſtri committere inhibuiſſet. Quare à vobis omnibus petimus, ac ſecundùm præſentium Tabularum tenorem præcipimus ac iubemus, niſi pœnam læſæ Cæſareæ noſtræ Maieſtatis incurrere prçoptetis, Romanorum Regi fratri noſtro obſequium fidémque debitam præſtetis, non aliter quàm nobis, ſi præſentes eſſemus. Hæc enim noſtra eſt expreſſa ac extrema voluntas. Datum adiuncto ſigillo noſtro Zeburgi Zelandiæ, ſeptimo die menſis Septembris anno 1556. Imperij noſtri 36. Cum his renuntiationis ceſſioniſque Tabulis dicti Legati in Germaniam proficiſcuntur, Principum prima Comitia expectaturi, ac in iis Cæſaris voluntatem omnibus expoſituri. Cæſar verò Legatorum non expectato reditu, ſed commodum nactus ventum, filium Regem Philippum amplectitur, poſtremíſque ei verbis Religionem Catholicam cum lacrymis commendat, ſeriò quoque grauitérque eum admonens, ne Belgas ab exteris opprimi ſinat, niſi in calamitoſum continuúmque ſe præcipitare ciuile bellum velit. Tum dato cum lacrymis oſculo, ſalutatis Regum Principúmque Legatis, omnibúſque Belgarum Proceribus, cum vtraque ſorore nauem decimoſeptimo Septembris conſcendit. Comitabantur eum præſidij officiíque cauſa quindecim Cantabricæ onerariæ, viginti Belgarum Hulkæ, ac viginti & vna inſtructiſſimæ Anglicæ onerariæ optimè armatæ: ſicque tandem feliciter Laredium Biſcaiæ oppidi portum appulit; vbi mox in genua procidens, terrámque exoſculatus, Deo gratias de itineris felicitate agens, ei corpus vt alteri matri commendat; educénſque ſinu aureeam cruci affixi Chriſti imaginem, exoſculans inquit: Te duce toties, Chriſte, cum hoſte feliciter congreſſus, triumphos ac honores reportaui; quidquid inde decoris ac laudis eſt, tibi qui tribuiſti, ſubmiſsè refero; vtque animæ meæ breui ex hoc corpuſculo migraturæ, felicem exitum profectionémque dare, vt nunc corpori tribuiſti, etiam digneris, obſecro. Confluxere ſtatim ad Cæſarem vndique Hiſpanorum vtriuſq; Ordinis Proceres: quos humaniter compellans, lectica Valledoletum cum ſororibus defertur; Carolúmque ex filio nepotem amplexus, & ad pietatem virtutémque omnem cohortatus, rebus omnibus conſtitutis, circa anni finem in Prouinciam Eſtremaduram, haud longè vrbe Placentia, ſe contulit, inq; Monaſterio D. Iuſti, Ordinis Eremitarum D. Hieronymi, loco ſolitario habitationem elegit; duodecim tantùm aſſumptis auxilij cauſa famulis, ac ex iis quatuor tantùm opera ordinariè vſus, ſororibus Valledoleti manere iuſſis. Sumpſerat in rei familiaris vſum è tot ampliſſimorum Regnorum ditiſſimis annuis prouentibus ſemel centum

Extrema Cæſaris nauē conſcendentis ad Philippum filium verba.

Piiſſima eiuſdem ad Deum oratio, cùm Hiſpaniam felici nauigatione attigiſſet.

Secedit in Monaſteriũ D. Iuſti, Deo vacaturus, quatuor tantùm miniſtris aſſumptis.

tum millia aureorum ducatorum; è quibus dum vixit, quatuor tantùm 1556
millia inſumpſit; reliqua impendit connubio iungendis pauperioribus
virginibus, iuuandis viduis, pupillis, ac ſimilibus calamitoſis hominibus:
vbi cùm non integro elapſo biennio ſanctè piéque vixiſſet, anno 1558. die qui D. Matthæo ſacer eſt, decimo Kalend. Octobres ſumma
animi tranquillitate, corporíſque patientia, Deo animam reddidit, paulò ante auroræ ortum, tertiana febri, quæ è continuis articularis morbi
doloribus nata in continuam tandem eſt mutata, extinctus, Sacramentis
Chriſtianis priùs deuotè munitus. Sepultus eſt Granadę, Bęticę vrbe primaria, iuxta matrē Ioannam ac auum maternum Ferdinandum, auiámque Iſabellam. Rex verò Philippus patri, vt decebat, ampliſſimas Bruxellæ Brabantiæ celebrauit exequias; idémque fecere non ſolùm Prouinciæ eius omnes ac Regna, ſed vrbes etiam, ciuitates, ac oppida. Tertia à Cæſaris morte hebdomada ſoror eius Regina Maria, Ludouici Hungariæ ac Bohemiæ Regis vidua, Belgarum per viginti quinque annos Gubernatrix, fratrem relicto mundo eſt ſecuta; cùm paulò antè fruſtrà deſiderio Belgarum tacta, iter Barcilonâ Genuam, indéque terreſtri itinere in Belgium facere conſtituiſſet, claſſiſque in eam rem parata ſtaret. Leonora verò, altera Cæſaris ſoror, Portugallię ac Franciæ vidua, fratrem ac ſororem, deſerta hac vita, menſe Martio præceſſerat: cui Henricus quoque Franciæ Rex Pariſiis ſummo cum honore iuſta perſoluit. Profecto in Hiſpaniam Cæſare, Philippus Rex Bruxellæ apud Belgas agebat, vxore Maria Regnum Angliæ curante; ad quam ſine dubio profectus fuiſſet, niſi miſſæ à Francorum Rege Henrico in Italiam, Duce Guiſio, iuſtæ militares copiæ, ſuſpicionem rumpendarum induciarum inieciſſent. Itaque Dux Albanus cum Pontifice Paulo Quarto (vt dicere cœperamus) ac Franciſco Guiſiæ Duce acriter bellum in Italia gerebat. Mox
enim menſe Ianuario anni 1557. Guiſius cum Francorum copiis Miran- 1557
dolam venit; acceptiſque auxiliis Ferrariæ Ducis (quem Pontifex Eccleſiæ Romanæ Imperatorem nominarat) peditum ſcilicet ſex millium ac ſexcentorum equitum, Mediolanenſibus ingentem trepidationem iniecit. Verebatur enim Cardinalis Tridentinus, Regis Philippi nomine Inſubrum Præfectus, ac Ioannes Baptiſta Caſtaldus, ne per cauſam iuuandi Pontificis, Franci imparatos Inſubres inuaderent; quare diligenter Mediolanum vicináque loca muniunt. Dux Coſmus quoque non ſolùm vrbi Florētiæ ſed vniuerſæ Hetruriæ ſimiliter timebat. Quare conſcriptis quatuor millibus Germanorum peditum, Piſæ aliiſque ciuitatibus præſidia imponit; totáque adeò Italia, Pontifice claſſicum canente, ad ingentis belli expectationem experrecta, terrorem conceperat, circumſpectans, quò hi motus eſſent euaſuri. Albanus tam ingentes contra

Exacto ibi non integro biennio placidè tūc in Domino obdormit.

Commemorantur ſimul reliqua de Maria & Leonora Cæſaris ſororibus, licet poſt acciderint.

Ardet bellum in Italia.

Dux Florentiæ ſua defenſurus quatuor millia Germanorum peditum conſcribit.

 ſe co-

1557 ſe copias coire videns, vires omnes Neapoli contrahit. Quin, ruptis hac ratione à Francis in Italia induciis, Rex Philippus, ingentibus in Germania ac Belgio conſcriptis copiis, è Belgio Franciam inuadere ſtatuit. Iam enim & iis in locis Iaſpar Colignius Ammiralis Franciæ per fraudem Duacum pridie Epiphaniæ fruſtrà occupare conatus, inducias ruperat, ac in reditu, occupato exuſtoq; Lenſio, magnā prædam abegerat. Intereà in Italia Guiſius Valenciam, vnius diei itinere Mediolano diſtantem, Præfecto pecuniâ corrupto, in poteſtatem redigit, præſidiariis cum armis impedimentíſque in tutum dimiſſis. Erant autem duo millia peditum: qui Ticinum venientes, decimantur, Præfecto iugulato. Dum hæc fiunt, Dux Paliani ac Strozza Pontificij, quòd Albanus cum exercitu Neapoli adhuc eſſet, eductis Româ copiis, Oſtiam cum arce recipiunt; circumlatoque bello, cùm nullus in aperto reſiſteret, omnia Latij oppida ac arces ab Albano captas recuperant. Veneti huius belli ſpectatores facti, ne in aliqua ditionis parte vis fieret, terra marique præſidia augent, copias cogunt, iiſque Sfortiam Pallauicinum præficiunt. Guiſius verò Briſaccum ac Biragum iuſtis cum copiis Mirandolam mittit, inde contra Mediolanenſes bellum geſturus. Ipſe cum reliquo exercitu ad Ferrariæ Ducem contendit. Conſtabat ſociorum Italorum exercitus viginti millibus peditum ac tribus millibus equitum; adeò vt his iunctus Guiſius ſupra quadraginta virorum millia in aciem educeret. Intereà Briſaccus circa Mirandolam auctis copiis, Inſubres inuadit, Vallem-feneram expugnat diruitque, Claraſcum per deditionem capit. Cunium ſæpiùs oppugnatum tandem Hiſpani deſeruerunt. Nec dormiebat omnino ad hæc Albanus, ſed dum conueniunt variis è locis copiæ, muniendis neceſſariis oppidis lociſque intentus, hoſtium conſilia explorabat, conatibúſque pro parte obuiàm ibat. Promotis Guiſius copiis, Campilium expugnat diruitque, Ciuitellam obſidione cingit. Coëgerat Albanus circiter quindecim millia peditum ac duo millia equitum. Intereà Octauius Farneſius Parmæ Dux, à Rege Philippo per Inſubriam exercitus Imperator conſtitutus, acri bello Ferrariæ Ducem vexabat, Octauio ſuppetias ferente Coſmo Florentiæ Duce. Guiſius, deſperata Ciuitellæ expugnatione, ea deſerta, Duci Ferrariæ tormenta remittit. Iam ſex millia Germanorum Neapolim venerant, è quibus Albanus in Latium tria millia Marco Antonio Columnæ bellum gerenti in auxilium mittit cum mille quingentis Hiſpanis peditibus, ac quingentis equitibus; altera tria millia exercitui ſuo iungit. Marcus Antonius nouis Albani auxiliis animo viribúſque auctus Valmontium incendit, Paleſanum capit, Palianum obſidet: quod cùm liberare Iulius Vrſinus, eductis Pontificiis copiis, vellet, nobili prælio cum Columna æquo loco decertans, vi-

Ammiralis Franciæ per fraudē Duacum occupare conatus, etſi fruſtrà, apertè inducias rumpit.

Omnia priùs ab Albano circa Romam occupata, Pontifex recuperat.

Magnam etiam cladem inferunt Franci ditioni Mediolanenſi.

Obÿciunt ſe illis pro Rege Philippo Duces Parmæ & Florentiæ.

Item ipſe Columna circa Romam magna parte ſua armis recuperat.

ctus

ctus vulneratúſque in eius poteſtatem venit, Heluetiis ac Germanis pro maiori parte cęſis. Inde Columna ad Paliani obſidionem reuerſus, commeatus inopia oppidanos arbitrariam deditionem facere cogit. Diripiuntur ciuium fortunæ, inſuperque magna pecuniæ ſumma vitam redimere coguntur. Inde & Segina aliquoties oppugnata, tandem cum ſumma clade eorum qui intus erant, expugnatur diripiturque. Dum hęc in Latio geruntur, Albanus Guiſiúſque ad Turturetum caſtrametati, leuibus indies certabant prælii s. Quærebat enim omni ratione pugnam Guiſius, multis difficultatibus preſſus. Id ſciens Albanus prælio ſtudio abſtinebat; dimiſſiſque domum Neapolitanis, Siculis, Calabris, ac voluntariis omnibus, cum expedito exercitu, traiecto amne Truento, Anchoranum expugnat, diripit ac incendit; ſubſequenteque licet Guiſio, ad alia Pontificiæ ditionis loca exercitum raptat, magniſq; eam incommodis, vaſtando, populando, ſed à pugna temperando, afficit, ratus (vt euenit) hoc belli genere & Francorum vires ardoremque ſe debilitaturum, Pontificemque belli diuturnitate, agrorúmque & oppidorum vaſtatione ad inopiam redacturum. Edictum etiam paulò antè nomine Regis Philippi propoſuerat, quo omnes qui Romę aut in Latio eius ſubditi habitabant, exactis quindecim diebus migrare iubebantur, niſi bonis omnibus mulctari ac proſcribi mallent. Qua de cauſa Roma minùs frequentata viſebatur. Motus hiſce rebus Pontifex Guiſium àccerſit, qui per agrum Spoletinum ac Tiburtinum Romam peruenit. Albanus, Marchione Treuici in Samnitibus cum Hiſpanis relicto, abductis Italorum cohortibus, ad Marcum Antonium Columnam in Latio bellum, vt diximus, gerentem contendit, vt è propinquo vehementiùs Pontifici ac Romanis inſtaret. Itaque res Regis Philippi ſenſim in Italia ſe meliùs habebant, Francorum verò ac Pontificiorum in peius indies abibant. Apud Belgas intereà ingentes Germanorum Belgarúmque copias, quibus aliquot etiam Hiſpanicæ aderant cohortes, Rex Philippus coëgerat, iiſque ſuo nomine præfecerat Emanuelem Philibertum Sabaudiæ Ducem. Is omnes copias ad Carlomontem congregabat, Francis exiſtimantibus eum Marieburgum oppugnaturum, conuenerántque paulò minùs quinquaginta peditum, ac tredecim equitum millia. Regina enim Angliæ Maria à Rege marito perſuaſa, conſenſu Ordinum Angliæ, tertio Idus Iunij, miſſo ad Francorum Regem caſtrenſi Legato, bellum ei indixerat. Inſtantibus Auguſti Kalendis copiæ omnes à Sabaudo in vnum coactæ progredi incipiunt, ſequebantúrque Belgarum Proceres omnes armis apti, ac è Germanis Ericus Brunſwicanus Luneburgi Dux, & Comes Suartzenburgius, inſignem equitatum adducentes. Tormentorum quoque ingentium magnus aderat numerus, cum neceſſario apparatu.

1557

Fugit Albanus pugnam, quò Franci inopia fracti elanguebant.

Edicit quoque omnes vt Regis Philippi ſubditi Româ eiúſque agro diſcedant; ſic Roma minuta eſt negotiorum frequentia.

In Belgio ingentes copias colligit Philippus Rex circa Carlomontem, indicto etiam ab Anglis Regi Francorum bello.

paratu.

1557 paratu. Simulabat Sabaudus ſe Marieburgum contendere, paruis indies prœliis cum præſidiariis certans. Sed mox conuerſo exercitu, in Picardiam mouet, oppidumq; Veruinum in itinere diripit incenditque; prætergreſſúſque Guiſam, ac haud procul eo caſtra locans, tridui quietem exercitui tribuit. Quarto die, præter Francorum opinionem, ad Fanum S. Quintini, Veromanduorum caput, leuis armaturæ equitatum omnem præmittit; moxque cum exercitu ſubſequens, ad oppidum caſtra ponit. Oppidum de rebus neceſſariis mediocriter erat prouiſum, ſed non ad tanti exercitus vim diu ſuſtinendam. Sedebat eodem tempore Attignij Anna Mommorantius Fráciæ Comeſtabilis, cum quindecim peditum millibus ac mille octingentis equitibus. Perſpecto Sabaudi conſilio, non parum animo turbatur. Statim igitur ad oppidum mittit Iaſparem Colligniacum Ammiralem, induciarum violatorem, cum aliquot veteranis Præfectis, paucis equitibus, ac quinque peditum ſignis. Cùm Ammiralis Feram veniſſet, Hamam contendit, indeque felici conatu cum omnibus Fanum D. Quintini intrat; eademque felicitate Fani D. Andreæ Reguli Legatus cum aliquot peditibus & equitibus eſt ingreſſus. Iam Comeſtabilis cum copiis Francicis Attignio Feram proceſſerat, præmitténſque Fani D. Andreæ Regulum cum quadringentis grauis armaturæ equitibus, Condæi Principem cum leui equitatu, ac Dandelotum Ammiralis fratrem cum bis mille peditibus, ad oppidum contendere iubet. Habebant Angli ſua ſeparatim à Sabaudo caſtra, ab ea oppidi parte qua Hamam reſpicit; quo itinere Comeſtabilis ab Ammirale inſtructus præſidium maius introducere ſtatuit. Sed Sabaudus, tale quid ſuſpicatus, certas eo loco munitiones erigi iuſſerat. Ita impeditus Dandelotus, fuſus cæſúſque, cum paucis in oppidum vix euaſit. Sabaudus, rebus omnibus paratis, oppidum duobus locis ingentibus tormentis oppugnabat, cuniculíſque vallum aggerémque ſuffodiens in magnum oppidanos diſcrimen adduxerat, cùm Comeſtabilis per paludes, quæ iuxta Anglica caſtra oppido adiacebant, militem commeatúmque introduci poſſe ſperans, eò Ferâ cum exercitu contendit, inque proximo colle, interlabente amne Sabi, tormenta maiora minoráque conſtituens, exercitum in acie continebat, caſtra Belgica, dum miles per amnem introduceretur, tormentis (vt putabat) terrens. Sed cùm Franci pedites trãſmiſſi pro maiori parte paludoſis locis ad genua, multique ad vmbilicum vſque abſorberentur, paucíque in oppidum peruenirent, totíſque Belgarum caſtris arma conclamarentur, Comeſtabilis Regi exercitum copiáſque reliquas ſeruaturus, redire Feram incipit. Sequitur à Sabaudo iuſſus abeuntes Lamoralis Egmondij Comes, cum tribus equitum, quibus præerat, leuis armaturæ millibus, prœliáque variis locis ciens, hoſti abeunti

Sabaudus aliud aliquandiu ſimulans, oppidum S. Quintini obſidet.

Auxilia nonnulla à Franco feliciter dictum oppidum ſancti Quintini intrant.

Duobus locis Sabaudus murum quatit, & cuniculos agit.

Parant Franci tota vi obſeſſæ vrbi ſuccurrere.

abeunti iter morabatur. Reſiſtebant tamen fortiter in tergo quatuor 1557
Francorum equitum millia: pedites cum tormentis intentiſſimo paſſu iter fugæ ſimile faciebant. Territi enim fuerāt, multitudinem copiarum Belgicarum, præter opinionem, maiorem ex colle conſpicientes.

Pugnant noſtri fortiter cum Franco, & inprimis Comes Egmondanus.

Sabaudus Egmondium cum Francis non infeliciter manus conſerere intelligens, vniuerſo equitatu, qui quinque millia non excedebat, educto (ceteri enim paulò antè pabulatum magno numero erant profecti) auxilio progreditur, relicto Megæ ac Swartzenburgij Comite cum Conrado Bonneburgio ad caſtrorum cuſtodiam. Subſequebantur Sabaudum iuſto paſſu peditum aliquot legiones. Habebat Comeſtabilis Duce Rhijngrauio duas Germanorum legiones duodecim virorum millia continentes, ad hæc quinque millia peditum Francorum, quatuor equitum millia, ac quindecim maiora tormenta. Sabaudi equitatus Francos equites ab vno, Egmondius ab altero latere inuadens, cùm impetum diu ſuſtinere, ob conceptam anteà animis formidinem, non poſſent (vniuerſum enim adeſſe Belgarum exercitum exiſtimabant) poſt acrem dimidiæ tantùm horæ pugnam, ſolutis ordinibus, in præcipitem omnes fugam aguntur, ac in præcedentes citato paſſu proprios pedites illati, ſimulque diſpalati, in diuerſa abeunt.

Poſt pugnam dimidiæ horæ Franci, ſolutis ordinibus, in fugam ſe coniiciunt.

Maior peditum pars proiectis armis, deditionem facit, equitibus in propinquam Bauaiæ oppidi ſiluam pro magna parte euadentibus. Periêre è Francis circiter tria virorum millia, ac inter hos clari nominis, Ioannes Borbonius Anghiani Dux, Franciſcus Vicecomes Turonenſis, Plenora ac Gelaius, præter minores Nobiles Præfectos.

Caſi Franci circiter tria millia, & inter hos plures primæ nobilitatis.

Grauiter vulnerati in Belgarum poteſtatem venere, ac captiui obiere, Baro Chianderius, Guronius ac Gulanieſius. Captus eſt ipſe Comeſtabilis Anna Mommorantius, in altera clune vulneratus, ac cum eo duo filij, hic Mombruni, ille Metuij Dominus, Dux Longauillæ ſeptemdecim annorum adoleſcens, Ludouicus Borbonius Monpenſerij Dux in capite ſauciatus, Fani D. Andreæ Regulus Franciæ Mareſcalcus, Ludouicus Gonzaga Mantuani Ducis frater; Comites, Rochefocautius, Rhijngrauij, Weſterburgius, Herbenaius; Barones, Curtenij, Vaſſij, Lanſſacij, Rochæ, Cœnomanni, Obignij, Iallianij, Bironij duo, Mouij, Arbogaſti, Rochefortij, Borteſij, Schenuij, Eſdainij, Eſtræi, cum maxima parte Præfectorum & Signiferorum; ad hæc circiter quatuor peditum millia: ceteri, vt diximus, ad proximum nemus, aut ad oppidum Feram euaſere; inter quos fuere, Ludouicus Borbonius Condæi Princeps, Comites Sancerræ ac Villarſij, nonnullique alij.

Capti præter Comeſtabilem, & Mareſcalcum, etiam alij plurimi Duces & Comites, quorum hic nomina: & gregarij ad quatuor millia.

Tormenta maiora minoraque omnia, cum impedimentis nobilique ſupellectile, capta fuêre. Signa pedeſtria relata quinquaginta duo, equitum grauis armaturæ octodecim, leuis viginti quatuor, cum trecentis plauſtris bellico apparatu

1557 paratu onuſtis. A parte Belgarum circiter octoginta tantùm cecidere, ac inter hos clarioris nominis Comites Spiegelbergij ac Waldec, nec non Ludouicus Brederodius Haurencurtij Baro. Vulnerati, ſed non lethaliter fuêre, Petrus Erneſtus Mansfeldius, Ericus Brunſwicanus, ac Beueræ Dominus. Decertatum eſt die decimo Auguſti. Secundùm hanc pugnam Rex Philippus, comitatus Ferdinando Gonzaga, decrepito ferè veterano Duce, Comiteque Penbrochi, Cameraco in caſtra ad Fanum D. Quintini veniens, mox tribus locis oppidi murum tormentis quaſſari, aperirique, tum acriter oppugnari iuſſit: & quamquam paulò antè Dandelotus cum quadringentis adhuc militibus obſcura nocte intraſſet, tandem expugnatur, Megani Comitis Wallonum legione ab vna parte, Hiſpanis ab altera, Anglis tertio loco ſigna vno eodemque tempore inferentibus: quibus præliis cùm aliquot eſſent ab vtraque parte interfecti, inter Meganos cecidit nobilis eius legionis Legatus Brancionius Burgundus. Cæſi ſunt præſidiarij ferè omnes; ciuibus, direptis fortunis, parcitum. Capti ſunt Iaſpar Collігniacus Ammiralis, Barones Mornęi, Iarnaci, Fani D. Remigij, Hunij, Rambullij, & Bruelij. Dandelotus à cuſtodibus ad oppidi prædam diſcurrentibus ſolus relictus, effugit. Captum eſt Fanum D. Quintini menſis Auguſti die vigeſimo ſexto. Francus tanti oppidi, totque Ducum clade permotus, ex Italia cum copiis Franciſcum Guiſiæ Ducem euocat; ipſeque Compendij equites peditéſque è fuga colligens, nouum inſuper militem conſcribit, operáque Niuernij Ducis proxima oppida firmis pręſidiis munit. Propoſuit etiam per vniuerſum Regnum edictum, quo Nobiles omnes ad conſtitutum diem Compendium ad caſtra conuenire, armis equiſque inſtructi iuberentur, niſi albo Nobilium expungi mallent. Pariſienſes quoque in cohortes ac legiones diſtributi arma alacriter induerant. Omnium enim erat opinio, Regem Philippum Pariſios ducturum. Sed is, miſſo Ioanne Lignæo Arenbergi Comite, cum parte copiarum arcem inter paludes ſitam, Chaſtelettum nomine, exeunte Præfecto Salinacto cum trecentis præſidiariis capit. Rex Philippus iuſto ad Fanum D. Quintini relicto præſidio, caſtra Hamam mouet; eiúſque arcem aliquot diebus acriter oppugnans, pridie Idus Septembres deditione capit. Tum Rex Henricus citatis equis Guiſium vrgere, ac ad iter accelerandum incitare non deſinit: Sabaudus verò Nouiodunum ac Chaunium in poteſtatem redigit. Rex Philippus Anglos, perſolutis ſtipendiis, domum dimittit, ingentibus donis Penbrochi Comite ornato. Scoti enim à Francis concitati, eorúmque auro adiuti, collectis copiis, Angliam vaſtabant. Sed is vaſtationis fuit euentus, vt paulò pòſt ab Anglis ingenti prælio victi, adque interiora Scotiæ retruſi, mox facta pace, arma poſuerint, Rege Philippo vbique

Ex Belgis deſiderati tantùm octogintá.

Cùm Rex Philippus in caſtra veniſſet, oppidum tribus locis oppugnatur, & expugnatur.

Rex Franciæ in magnum metum coniectus, vndique copias colligit.

Pergit Rex Philippus alia etiam quædam oppida Franco adimere.

vbique victore. In Italia enim Pontifex quoque de iam dictis victoriis certior factus, videnſque Guiſium in Franciam redire, pacis auctores quærere circumſpicereque incipit. Tandem, Venetis Florentiæque Duce ſatagentibus, Albanus Pontificiæ exiſtimationis cauſa, pacem prior petit. Conſentit Pontifex de conditionibus agatur. Mittuntur ad Albanum Sanctflorius ac Vitelloccius Cardinales, quorum opera Caraffa Cardinalis ac Albanus Cauas conuenere, vterque promittens, legitimum ſe Principis ſui negotiorum Procuratorem ſtatutum. Pontifex dictum Caraffam, Rex Philippus miſſo Diplomate Albanum conſtituit. 1557

Guiſio ex Italia reuocato, circumſpicere incipit Pontifex, quomodo pacem impetret.

“ Tum hac formula pacis leges firmantur: Rex Philippus aut eius Lega-
“ tus à Pontifice anteactorum veniam petito. Pontifex, renuntiato fœderi
“ Francico, Regem Philippum in gratiam recipito. Vrbium, oppidorum,
“ ac arcium munitiones vtrimque bona fide reddito, omnibúſque ac ſin-
“ gulis ſua reſtituito, excepto Marco Antonio Columna, Aſcanio Corne-
“ tio, ac Comite Balnæo, quorum cauſam Pontificis ac Regis Philippi iu-
“ diciario arbitrio committito. Palianum in poteſtate Carbonij Neapoli-
“ tani ſequeſtris cum præſidio octingentorum peditum communi ſum-
“ ptu conſtituito, donec communi conſilio de eo aliquid fuerit decretum.
“ Guiſio cum Francicis copiis liberum iter, ſine maleficio eunti ac neceſ-
“ ſaria ementi, in Franciam ſinguli per ſuas ditiones conceduntо.

Agentibus Venetis & Florentinis tandem hæ leges pr[illegible] inter [P]ontificem & Albanum conſtituuntur.

Tum Albanus poſt Idus Septembres ſub noctem Romam ingreditur, exceptúſque eſt magna populi lætitia, quòd victoriam in manu habens, pacem petiiſſet. Inde ad Pontificis pedes oſculandos admiſſus, veniam ſecundùm pacis leges petit, obtinétque; & pro Ferdinando filio notho inſignem Hiſpaniæ Prioratum impetrans, inſuper donatur omnibus captiuis. Tertio quàm ad vrbem venerat die, diſcedit, perque Hetruriam Neapolim verſus iter inſtituens, Florentiæ Ducem Coſmum allocutus, Senas proficiſcitur, vrbem eam ac ditionem, iubente Rege Philippo, in poteſtatem Ducis Coſmi heredumque eius conſtituens, nil ex ampliſſima prouincia Rege Philippo ſibi ſeruante, præter Vrbatellum ac Portum Herculis. Poſt hæc Pontifex in memoriam reuocans, ſe concitatore duos Chriſtiani orbis potentiſſimos Reges induciarum fœdera abrupiſſe, iis ſeriò conciliandis animum conuertit. Mittit in hanc rem ad Henricum Regem, Antonium Triuultium Cardinalem, ad Regem Philippum in Belgium Cardinalem Carolum Caraffam, vtque pacem quoquo modo concilient, adniti iubet. Albanus Neapolim profectus, parte copiarum dimiſſa, reliquos contra Ferrariæ Ducem (qui pacis Pontificiæ conditionibus non fuit comprehenſus) mittit, ipſeque tandem ea de cauſa Caietam venit. Sed aduerſis tempeſtatibus, ne in ditionem Ferrarienſem irrumperet, eſt impeditus. Quare Mediolanum profectus, ibique ver exſpecta-

Albanus oſculatus Pontificis pedes, pro Ferdinando filio notho inſignem Hiſpaniæ Prioratum impetrat.

Pontifex conciliare nititur Reges Hiſpaniæ & Franciæ.

1557 ſpectaturus, copias in hiberna diſtribuit, interim Figuarolam à Rege Philippo Cardinali Tridentino in Inſubrum Præfectura ſubſtitutum, ſuſcipiens. Tum Ponſonem, eiectis Francis, ac alia pleraque munita loca recipit, agrumque Derthonenſem ac Alexandriam à Francorum populationibus liberam reddit.

Mors Ferdinandi Gonzagæ ſtrenui veterani, & mira de eo.

Moritur menſe Nouembri Bruxellæ Brabantiæ Ferdinandus Gonzaga, vir belli paciſque artibus clarus. Hic poſtquam Pauli Tertij Pontificis, ob cæſum filium Petrum Ludouicum Farneſium, implacabilem iram vitaſſet, in tantam animi formidinem incidit, vt nemini fideret, ſempérque, etiam ſolus, inuitúſque caput obuerteret, oculóſque in omnem partem coniiceret, ac quoſcumque ignotos vidiſſet, vt percuſſores clàm ſubmiſſos, ſuſpectos haberet. Exinde Rex Philippus Figuarolam Legatum ad Pontificem mittit, Inſubriæ verò præficit Sueſſæ Ducem, arci Mediolanenſi Alfonſum Pimentellium.

Guiſius ex Italia veniens, nunc Lutzenburgium, nũc ſanctũ Quintinum premere ſe velle artificioſè ſimulat.

Guiſius intereà cum Francorum Germanorumque copiis (Italis Ferrariæ Duci relictis) ſequente Petro Strozza, in Franciam contendit. Vbi cùm in Veromanduos parum ſe effecturum conſideraret, communicato Regi conſilio, bellum Anglis inferendum, Caletúmque tentandum cenſet. Vt verò Belgas Anglóſque ludificaret, Niuernium cum parte copiarum in Lutzenburgios præmittit, Arloniúmque obſidere velle ſimulet, præcipit. Ipſe Hamam ac Fanum D. Quintini premere velle fingit, commeatúſque inopia ad deditionem cogere. Sed præter omnium

1558

Mox Caletum, quod in Anglorum tunc erat poteſtate, ex improuiſo obſidet.

opinionem, ipſis Kalendis Ianuarij anni 1558. conuerſis contra Caletum copiis, nulla moleſtia, Portus introitum *Rijsbanc* nominatum, exiguo præſidio munitum, ſine ſanguine occupat; indeque copias contra oppidum ducens, conſtitutis tormentis muros quatit, arces munitis locis ab Anglis ædificatas, præſidiariis metu deditionem facientibus, aut ſe ſubducentibus, recipit. Tum Duefortius Caleti Præfectus vix moram facit, quin iniquiſſimis legibus, ne vna quidem expectata inuaſione, vt vitam aurumque ſeruaret, oppidum Guiſio decimo Ianuarij aperit, non ſine ingenti proditionis ſuſpicione, quòd Anglicam claſſem ſubſidium adferentem in conſpectu haberet.

Conditiones quibus Caletum Guiſio traditur, referente Guicciardino.

Guicciardinus conditiones inter alias has fuiſſe aſſerit: Ciuibus incoliſque quocumque videatur commigrandi libera poteſtas eſto: ex tota nihilominùs ciuitate quinquaginta, quos Guiſius nominabit, apud victores captiui detinentor. Milites in Britanniam traiiciunto, ſigna tamen militaria omnia, inſtrumentáque bellica cum omni apparatu in loco integra relinquito. Aurum, argentum, æs, merces, ſupellectilia omnia, denique bona mobilia arbitrio voluntatique Guiſij ſubiacento. Et concludit: Atque in hunc modum turpiſſima illa præſidiariorum ſocordia extinctionem quamdam Anglorum genti in Francia attulit. Hæc Guicciardinus. Inde ad oppidum Chuinam, in quo Hiſpa-

quo Hiſpanorum ac Anglorum mediocre erat præſidium, Guiſius du- 1558
cit, continuaque tormentorum verberatione murum vallumq; diſijciēs, *Idem Guiſius Guinam vi expugnat; mox & Arx deditur.*
tandem per vim in oppidum perrumpit, ciuium parte obtruncata, ceteris cum Greſſo Anglorum ac Mondragonio Hiſpanorum Præfecto in Arcem ſe recipientibus: quibus cùm Guiſius vim pararet, vitam, libertatem, arma cum impedimentis pacti, deditionem faciunt. Franci verò oppidum cum Arce ſolo æquant. Intereà Niuernius, paucis apud Lutzenburgios receptis Arcibus, in Campangam regreditur, locaque aliquot à Sabaudo capta, & nondum munita recipit. Rex Henricus ſucceſſu Guiſij animo recreatus, Pariſiis conuentum agit, ingenſque auri pondus ab omni hominum ordine impetrat. Nono Kal. Iunij Delfinus Franciſcus Regis Henrici filius natu maximus, annum ętatis decimumquintum ingreſſus, vxorem ducit Mariam Scotiæ Reginam; è qua moriens liberos non reliquit. Intereà Carolus Lotharingiæ Cardinalis cum Chriſtierna Caroli Lotharingiæ Ducis matre, Regis Philippi conſobrina, de pace inter Reges ineunda cum Antonio Perrenoto Antiſtite Atrebatenſi diligenter, ſed ſine fructu, tractant. Rex enim Henricus, iuſtis coactis copiis Theonuillam, munitiſſimum Ducatus Lutzenburgij oppidum, acriter oppugnabat. Habebat Rex viginti quinque peditum ac quatuor equitum millia. Adminiſtrabat omnia Legatus Guiſius, iuuante Caſtrorum Magiſtro Petro Strozza. Initio Iunij tormenta producuntur, magnoque in muris facto hiatu, turrim per paludes aggreſſus occupat, indeq; magna oppidanis detrimēta infert. Qua re commotus Quaribbius Theonuillæ Pręfectus, tum etiam quòd Philippus Mommorancius Hornæ Comes, fruſtrà Lutzenburgo auxilium immittere eſſet conatus, decimo Kal. Iulij honeſtis conditionibus deditionem facit, cùm nō pauci è Francis tormentorum oppidanorum globis eſſent diſcerpti, aut leuibus præliis interfecti, interque hos ipſe Strozza, ad inſpiciendum oppidi ſitum cum Guiſio obambulans, fortuito tormenti globo traiectus. Franci Theonuillæ, dum muniretur, hęrentes, tria equitum millia Lutzenburgum mittunt, exploratum quid animi ciues præſidiarijque haberent. Sed à Manſfeldio ac Hornio, qui intus cum magna manu erant, repulſi, ad caſtra rediere. Initio Iulij Guiſius Arlonium ducit. Sed pręſidiarij loco diffiſi, incenſo oppido, diſceſſere: Franci munitiones diruêre, ac deinde alia quędam minora loca ſubegere. Dum hac ratione Franci apud Lutzenburgios bellum circumferunt, Thermæ Dominus, qui Petro Strozzæ in Mareſcalci dignitate ſucceſſerat, ei parti Francici exercitus præficitur, quæ Caletum ac Guinam expugnarat, ibique, dum Caleti munitiones perficiuntur, relicta erat. Perfectis munitionibus, nouas peditum equitumque copias veteribus addit, cumque duodecim peditum ac duo equitum

Franciſcus Delfinus Franciæ ducit Mariam Scotiæ Reginam.

Obſident Franci Theonvillam in ditione Lutzenburgenſi.

Deditur eadem cùm ei ſuccurri non potuiſſet.

1558 millia coëgiſſet, Caleto profectus, in maritimam Flandriam ei vicinam contendit, hac ratione Regis Philippi vires in diuerſas partes diſtracturus. Cùm ad flumen Ha, quod Greuelingæ Oceanum influit, traieciſſet, magnam ruſticorum manum cum paucis militibus tranſitum impedire conantem, in fugam conijcit. Tum Greuelingam ac Borburgum prætergreſſus, poſtridie Kalend. Iulij Duynkercam peruenit: dumque de deditione colloquuntur, Franci, alia parte tranſcenſis muris, oppidum capiunt, cædunt obuios, diripiunt ac incendunt. Eadem fuit fortuna Bergarum D. Winoci. Vnde Neoportum vſque excurrentes, omniaque in prædam vertentes, ferro igneque paſſim in Flandria ſæuiunt. Rex Philippus duobus exercitibus à Francis vno tẽpore diuerſis locis oppugnatus, verens ne Guiſius Thermęo ſe iungeret, Sabaudum cum copiis, Guiſio tranſitum impediturum, Namurcum mittit, donec è Germania conueniſſent copiæ. Sed Guiſio diutiùs quàm expectarat apud Lutzenburgios hærente, Lamoralem Egmondij Comitem Flandriæ Gubernatorem cum Belgicis copiis Thermæo ſe opponere iubet. Egmondius vndique in vnum collectis Belgis, comitante Ponto Lalaino Bignicurtij Regulo, Rentij Marchione, ac non paucis veteranis Præfectis, in Francos tendit. Thermæus Duynkerckæ ex articulari morbo decumbẽs, exercitum Greuelingam, indeque Caletum iter conuertere iubet. Sed extrema Egmondij diligentia celeritateque coactus, ad flumen Ha, loco munito caſtra ponit, ad quæ mox Thermæus quoque, quamquam maximis teneretur doloribus, acceſſit: Egmondius enim vix quarta milliaris parte à Francis conſederat, certabántque ſingulis momentis velitariis pugnis, creſcenteque in horas Belgarum exercitu, cùm ſe Thermæus breui numero inferiorem futurum conſpiceret, poſtero die ſummo manè, decreſcente maris æſtu, amnem Ha, aquis tunc ferè deſtitutum, ſupra Greuelingam tranſit. Egmondius hoſtem è manibus elabi, niſi arte celeritateque vteretur, conſiderans, infra Greuelingam ſuas tranſmittit copias, iuxtaque Sluſas Caletanas minori capto circuitu, Thermæo à fronte inſtructis aciebus occurrit; qui neceſſariò pugnandum videns, cùm ſe ſuóſque tormentis maioribus (quibus Egmondius ob celeritatem deſtituebatur) ex præſcripto belli munijſſet, ad alacriter pugnandum eos eſt cohortatus. Belgas pedites ducebant Pontus Lalainus Bignicurtij Dominus, ac Reuſſij Comes, Germanos Hilmarus Munichuſius, Hiſpanos ac Wallones Caruialus. Adueniente hac ratione Egmondio, non terrentur Franci, ſed exploſis tormentis, cladem Belgis non exiguam inferunt, occiſo Egmondij, cui inſidebat, equo: qui ſtatim altero conſcenſo, Francos inuadit, tempuſque iterùm onerandorum tormentorum, magiſtris cæſis aut fugatis, eripit. Tympanis ac tubis ſonum ingentem edentibus, primò omnes

Alia parte Frãci maritimam Flandriam inuadunt.

Capiunt Duynkerckam & Bergas diui Winoci.

Occurrit Francis iuſſu Regis Egmõdius & alij.

Ne elabãtur Franci, iter eis præripiũt.

omnes equites, deinde & pedites acriter ab vtraque parte concurrentes, 1558
dubio diu Marte dimicant, multis vltrò citroque cadentibus ac ſaucia-
tis; ſtatariamque pedites, ac mox etiam aliquot equites pugnam ineun-
tes, atroci inter ſe manu animoq; ſæuiebant; Germanis tamen, qui Fran-
cis militabant, frigidiùs rem gerentibus. At à parte Belgarum pedites
Friſij eorumque vicini conſtantiſſimè fortiſſimeq; depugnabant. Eue-
nit autem, dum maximè pugna feruet, vt decem Anglicæ militares na-
ues, maria prope Greuelingam explorantes, cùm æſtu ad oſtium flumi-
nis Ha appellerent: qui audito clamantium ac pugnantium diſſono fra-
gore ac ſono, quid rei ſit explorant. Certiores de veritate, amnis oſtium
intrant, diſpoſitiſq; ſecundùm ripam ordine aliquot nauibus, præmonito
Egmondio de amica claſſe, tormentis Francorum terga impetũt. Vbi vr-
gentes acriter à fronte Belgæ, cùm eos ardore remiſiſſe ſentirent, renoua-
to impetu, tandè equitatum omnem in fugam agunt: quem ſtatim ſub-
ſecuti pedites, victoriam Egmondio Belgiſque reliquere. Pugnantes è
Francis cecidere circiter ad duo virorum millia, ſed multò plures in fuga
ab equitatu & ruſticis fuerunt interfecti. Periere etiam multi in amne
& mari, è quibus Angli ducentos piſcati, in victoriæ ſignum, cuius pro
parte auctores erant, in Angliam auexere, ac ſepeliere. Capta ſunt tria
millia, ac inter hos Marſcalcus Thermęus in capite ſauciatus, Caleti Prę-
fectus, Annibaldus Moruillerius, Villebonius, Snierpõtius, viri illuſtres.
Pugnatum eſt ad oſtium fluminis Ha, in ipſis propè maris æſtuariis, ter-
tio Idus Iulij. Tormenta impedimentaque omnia, tam allata quàm de-
prædata, cum ſignis omnibus militaribus capta. Deſiderauere Belgæ cir-
citer quadringentos viros, ac inter hos Peluij Dominum cùm nobilibus
aliquot Præfectis, ne de incruenta gloriarentur victoria. Guiſius intel-
lecta Thermæi clade, ſuſcepti itineris inſtitutum deſerens, alia via in Pi-
cardiam ad Regem Pierreponti copias colligentem ſe confert. Conue-
nerant intereà vndique Regis Philippi copiæ, habitoque delectu ad tri-
ginta peditum ac quatuordecim equitum millia cenſebantur. Cùm ijs
copiis Rex Philippus caſtra haud procul Dorlano ponit, illud oppugna-
re ſe velle ſimulans. Ex aduerſo Rex Henricus, Pierrepontij haud procul
Ambiano caſtra locat, ſæpiùs hinc inde amnem Authiam tranſmitten-
tes, paruiſque præliis vires experientes. Vbi cùm per tres continuos ferè
menſes munitis caſtris ſeſe Reges continuiſſent, iterùm Chriſtierna Lo-
tharingiæ Ducis mater de pace mentionem inferre incipit, idemque an-
nitebantur Franciæ Proceres ſuperioribus præliis capti. Interim in Italia
non quieſcebat Dux Sueſſæ Inſubrum Præfectus, ſed in vnum coactis
decem peditum ac duobus equitum millibus in Francos Subalpinos
ducit: Centalliumque oppidum valdè munitum obſidens, tandem poſt

Pugnatur diu dubio Marte, tandem victoria Egmondij & ſociorũ fuit.

Haud parũ tamen ad victoriam quoq; contulerunt Anglorum naues tunc ibi caſu appulſæ.

Cecidere Franci pugnantes duo millia, plures in fuga; capta tria millia: ex Belgis deſiderati circiter quadringenti.

Intereà Rex Philippus ingentem exercitum colligit.

Opponit Francus & ſuum; nec tamen niſi leuibus præliis per tres menſes certant.

1558 aliquot dierum validam oppugnationem, territis præſidiariis, ad deditionem cogit, diripit, incendit, ac diruit, commeatum, qui ingens erat, ac tormenta Cunium ac Foſſanum transferens. Deinde Piſcharij Marchionem equitum Præfectum, cum aliquot peditum cohortibus Roccauionem, oppidum à Francis valdè munitum, mittit, quod is, cæſo præſidio, expugnans, Hiſpanos imponit. Tum exercitum ad Montem Caluum ducens, expugnat, diripit, præſidioque impoſito munit. Hinc Caſalim in ditionem Montferratenſem mouet. At ob ingentes oppidi munitiones, firmiſſimumque præſidium, inſtante autumno, diuturnam obſidionem inſtituere noluit, ſed Vico Martini permunito, firmoque præſidio impoſito, vt Caſalanis infeſti eſſent, ſuiſque præſidio, Mediolanum reuertitur. iam enim de pace apud Belgas inter Reges agi certior quoque erat factus. Circa finem menſis Iulij Angli claſſe centum nauium inſtructa, quæ decē peditum millia vehebat, Duce Ammirale Milordo Clintonio, in altum dant vela. Iungunt ſe ſtatim eis viginti Belgarum onerariæ maiores optimè armatæ, quibus præerat Ammiralis Wackij Dominus. Coniuncti Franciæ littora legunt, tandemque in Britones militum partem exponunt. Sed cùm ſine ordine diſciplinaq; ad prædam diſcurrerent, raptaque ad naues deferrent, Cherſimonij Regulus, excita Nobilitate, ac ſubitariis aliquot eductis peditum cohortibus, in palantes ex inopinato inuehitur, cædem non exiguam facit, multos capit, prædamque quæ in naues nondum erat perlata, recipit. Angli Belgæque ad naues cōpulſi, ſublatis anchoris, hi in Angliam, illi in Belgium, malè habiti, magno cum dedecore reuertuntur. Sub idem ferè tempus conſenſu Regis Philippi pacem in Italia faciunt Parmæ ac Ferrariæ Duces, vltrò citroque occupata reſtituentes. Intereà de pace inter Reges ineunda diligenter ab ijs, quibus res erat commiſſa, laborabatur, iamque ſpes affulgebat, rem confici poſſe, præſertim Angliæ Reginæ Legatis enixè ſatagentibus, cùm ſubitò triſtis ad Abbatiam Sercampiam, quò Pacificatores conuenerant, adfertur nuntius, Mariam Angliæ Reginam, Regis Philippi vxorem, menſe Nouembri, nullis genitis liberis, è viuis exceſſiſſe. Obierunt eodem hoc anno menſe Martio in Hiſpania, Leonora Franciæ ac Portugalliæ vidua, eiuſdem Philippi Regis amita, itemque pater Carolus pridem Cæſar, decimo Kal. Octobris, de quo pleniùs ante biennium prẹnarrauimus; deniq; altera amita Regina Maria, Hungariæ vidua, tertia à fratris Caroli morte hebdomada: qui triſtes nuntij pacis negotium in menſem Ianuarium ſequentis anni reiecerunt, vtroque Rege interim exteros milites dimittente, ſubditoſque in præſidia diſtribuente. Liberatur eodem menſe Nouembri Anna Mommorancius Comeſtabilis Franciæ Belgico carcere, pro redemptione numeratis quinquaginta aureorum liliorū milli-

Dux Sueſſa in Alpibus pro Rege Philippo loca quædam recuperat, & munit.

Expeditio quædam naualis Anglorum & Belgarum in Britanniam minorem, ſed inglo-ria.

Pacem in Italia faciunt Parmæ ac Ferrariæ Duces.

Seriò agitur quoque de pace inter Hiſpanum & Francum, ſed triſtes nuntij de morte Angliæ Reginæ, Cæſaris, & ſororum, in ſequentem annum negotiū reijciunt.

millibus. Kalend. Ianuarij anni 1559. obiit Chriſtiernus III. Daniæ Rex, ſuccedente illi filio Frederico, pauloque pòſt etiam moriente Chriſtierno II. Daniæ Rege viginti quinq; annis captiuo. Die 14. eiuſdem menſis Eliſabeth ſoror, ſed non vterina, defunctæ Mariæ Angliæ Reginæ, ex Anna Bolenia, de qua ſuprà, progenita, per vniuerſum Regnum præconis voce Regina proclamatur, moxque inauguratur 17. Kalend. Februarij. Poſt inaugurationem (vtar verbis Guicciardini) magnis comitiis Senatus ad vrbem Londinum ex conſuetudine cùm haberetur, multis obſtinata altercatione conſumptis menſibus, ægrè tandem eſt dimiſſus. Verſabatur verò omnis in eo controuerſia, Eſſétne aliquid de ſtatu Religionis Chriſtianæ mutandum, innouandúmve. Vniuerſum Sacerdotum collegium cum parte Nobilitatis maxima nihil de inſtitutis maiorum immutari debere, magna contentione ratiocinabantur. Verùm Regina, quæ cum nutricis lacte ſuxerat nouam Religionem, alueratque hactenus liberalibus ſtipendijs doctores imbibitæ inſtitutionis, aliter ſentiebat; ſequebanturque eam plerique populares omnes. Itaque poſt inutilem nimiſque longam rixam, quidquid Sacri homines Primateſque multi rogaſſent, ſeu diſſidium verita, ſeu vt ſuis inſeruiret affectibus, Regina, reſciſſis Actis ſororijs, Edictum quod Eduardo Rege latum erat, ne Romano Pontifici poſthac obtemperaretur, paucis immutatis clauſulis, retulit ac reſtituit. De Iconomachiæ porrò negotio tunc quidem eo Senatu nihil eſt actum: verùm non multis interiectis diebus, populari inſolẽtia Diuûm Imagines omnes è templis ſunt refixæ ac dirutæ, excepta ſola figura Chriſti cruci affixi, quam domeſtico in ſacrario erectam reſeruauit Regina; ſicque femina (quam in Eccleſia nec loqui patitur Apoſtolus) Eccleſiæ Anglicanæ caput coli eſt iuſſa. Hæc Guicciardinus. Nonis Februarij Carolus Lotharingiæ Dux in vxorem ducit Claudiam, alteram Henrici Franciæ Regis filiam, dudum ſibi deſponſatam, nuptięque Pariſiis ſummo cum apparatu pompaque ſunt celebratæ. Menſe Ianuario de pace Regum Legati acturi ab vtraque parte iterùm conuenerant. Erant nodi, & non minimus ille de reſtituendo Anglis Caleto, quod Rex Philippus Anglis gratificaturus nō parum vrgebat, cùm Mercurius fortè interuenit, nuntium adferens, Eliſabetham Angliæ Reginam, veritam (quòd ſe Religione à pactoribus diſcrepare animo ſciret) ne eius legitima haberetur ratio, diuerſo in conciliabulo, interceſſore Caualcante Florentino, pacem cum Franciæ Rege conſtituiſſe, eique feciſſe
» liberam poteſtatem vtendæ ciuitatis Caletenſis, ea ſummatim lege, vt
» exacto octennio Britannos in poſſeſſionem veterem Rex reſtitueret. Sin
» minùs, quingenties mille aureos appenderet; eaque vt ſarta tecta eſſent,
» obſides interim daret quatuor ex Francica nobilitate, quos Regina optaſ-

[Margin notes:]
1559
Eliſabeth ex Bolenia proclamatur Regina Angliæ.
Edicitur in Anglia ne Romano Pontifici poſthac ibi obtemperaretur.
Quin, vt femina ſit Eccleſiæ Anglicanæ caput, ibi conſtitutum eſt.
Tranſigit Angla cum Franco de Caleto.

1559 ſet. His conuentis intellectis, cùm cetera ſatis inter Reges conuenirent,
in deſperatiſſima vulgi ſpe,apud Cameraceſium optabilem Reip.pacem

Demum Hiſpanus & Francus quoque conciliantur his legibus.

tertio Nonas Aprilis Legati fecerunt his præcipuis conditionibus: Pacis «
induciarumque leges, quæ inter Reges eorumq; prædeceſſores fuere ini- «
tæ,ac quales eæ ad annum vſque 1551. permanſere, firmæ, ſtabiles,ratæ- «
que ſunto,niſi in quibus noua hac pactione aliter ſtatuitur. Pax firma, «
abſoluta,æternaque inter Philippum II. Hiſpaniarum, ac Henricum II. «
Francorum Regem,eorumque Regna ditioneſque quocumq; terrarum «
ſitas,ſubditoſque cuiuſcumque generis ſexus ac conditionis eſto. Vter- «
que Rex omnibus fœderibus, quæ ad alterius læſionem redundare poſ- «

Curet vterq; extingui hæreſes, Concilij Generalis auctoritate.

ſent,renuntiato. Vt Generale Chriſtianorum, ſacrorum profanorumq; «
Procerum conuocetur habeaturque Concilium, ortæque in Religione «
hęreſes extinguantur,ratioque inferendi Turcis belli ineatur, vterq; Rex «
laborato. Subditi vltrò citroque liberè commeanto,mercaturam faciun- «
to,portoria vectigaliaque vetera tantùm perſoluunto, priuilegiis ac im- «
munitatibus ſolitis vtuntor. Sacræ profanæque conditionis homines ad «
bonorum poſſeſſionem,vt nunc ſunt, reuertuntor, Siculis, Neapolitanis «
ac Mediolanenſium exulibus exceptis. Rex Philippus Regi Henrico Fa- «
num D.Quintini,Chaſtelettum,Hamam, quæque inde depēdent,om- «

Ab anno 1551. bello capta redduntur vtrimque eo ſtatu quo nunc ſunt.

niaque alia Francicæ ditionis, ab anno 1551. à ſe aut Cæſare Carolo oc- «
cupata,reſtituito. Rex Henricus Regi Philippo Theonuillam, Marie- «
burgum,Iuoſam, Damuillerium, Mommedium, cum ijs quæ huc ſpe- «
ctant,reddito,omniaque quæ à dicto anno in hunc vſq; diem Rex Hen- «
ricus eiúſve Legati occupauere: neque licitum ſit, munitiones hinc inde «
factas diruere nec minuere,ſed tantùm è ſingulis commeatum, appara- «
tumque belli omnem liberè auferre. Ager ditionis dirutæ Terowanæ, «
quæque eò ſpectant, Francici iuris eſto,ea tamen lege, vt numquam eo- «
dem in agro nec loco oppidum aut munitionem ædificare Regi Henri- «
co nec eius ſucceſſoribus licitum ſit. Sacra bona Terowanenſia omnia «
æqua portione diuiduntor,vnaque pars Antiſtiti Fani D.Audomari, al- «

Reddat Francus Eccleſiæ Leodienſi Bulloniū, Fraiſne,& Lonam.

tera Antiſtiti Bolonienſi, impetrato conſenſu Summi Pontificis,conce- «
duntor. Rex Henricus Eccleſiæ Leodienſi ciuitatem Lonenſem, Fraiſ- «
nenſem,ac Bullonenſem reddito. Ditio oppidumque Heſdinum, quæ- «
que ei debentur,Regi Philippo eiuſque ſucceſſoribus in perpetuum ma- «
neto.Comitatus Fani diui Pauli Dominæ Tuteuillæ redditor. Comita- «
tus Charoloij, quæque eius ſunt iuris, Regi Philippo, vt ad ſucceſſores «
tranſmittat, reſtitutior, Regi tamen Henrico eiuſq; ſucceſſoribus patro- «
nali in eo manente iure. Duci Mantuano Marchionatus Monferrati ab- «
ſolutè redditor; ſubditis tamen, quòd Regi Henrico adhæſerint, frau- «
di non eſto. Ciuitas Valentia ditionis Mediolanenſis, Arce non im- «
minu-

„ minuta, euectis bellicis tormentis ac commeatu, Regi Philippo red- 1559
„ ditor. Genuenſes Rex Henricus in amicitiam admittito, omniaq; quæ
„ in Italia Corſicaque eripuit, reſtituito, præteritæque defectiones Corſi-
„ cis apud Genuenſes incommodo ne ſunto. Rex Henricus vniuerſa di-
„ tione Senenſi abſolutè cedito. Nobiles ignobileſque, quamcumque hoc
„ bello partem ſunt ſecuti, indemnes ſunto. Rex Philippus Eliſabetham
„ Regis Henrici filiam natu maximam vxorem ducito, cum ea in dotem,
„ nomineque paternæ maternæque hereditatis ſemel quadringenta millia
„ aureorum liliorum accipito. Emanuel Philibertus Sabaudiæ Dux Mar-
„ garetam Francicam Regis Henrici ſororem vxorem ducito; cui illa in
„ dotem adferet Ducatum Berrij, fruitura tantùm ad vitam; qua de cauſa
„ Rex ei ſemel perſoluet trecenta aureorum liliorum millia. Altero poſt
„ publicatas pacis huius leges menſe, nuptias Sabaudus celebrato: quibus
„ abſolutis, ei Sabaudiæ ac Breſſæ Ducatus redditor. Tum etiam Comi-
„ tatus Bergeij, Veronnei, Moriennæ, Conocali, Tarentaſiæ, Barcelon-
„ nettæ, Principatus Pedemontis, Comitatus Aſtenſis, Marchionatus
„ Cheuræ, Dominium Langueſij, Galleresij, Comitatus Nicææ ac Barræ,
„ omneſque ditiones, quas olim pater Carolus Sabaudus poſſedit, cum iis
„ quę aliqua ratione ad hęc pertinēt, reſtituuntor, excepto Turino, Quier-
„ ſio, Pinerolo, Chinaio, ac Villanoua Aſtenſi, cum eorum finibus ac iuriſ-
„ dictionibus; quæ tamdiu Rex Henricus ſuis præſidiis obtinebit, donec
„ controuerſiæ inter Francorum Reges ac Sabaudiæ Duces iam olim mo-
„ tæ, fuerint ſopitæ: id verò vt proximo triennio fiat, Rex Henricus curato.
„ Rex Philippus ſimiliter Duci Sabaudiæ, quidquid in eius ditionibus
„ præſidio obtinet, exceptis Vercellis ac Aſta, ſtatim reddito; ea verò ſuo
„ ſumptu præſidiis obtineto, donec Rex Henricus quinque dicta oppida
„ retinuerit, nec diutiùs: interim Sabaudus in dictis oppidis nihilominùs
„ officia ſacra profanaque conferto, cenſuſque Ducales percipito, ac cum
„ vtroque Rege pacem amicitiámque colito. Reſtitutionem locorum, de
„ quibus his legibus eſt actum, hac ratione facito: Rex Henricus altero
„ menſe à die huius initi ac concluſi fœderis numerando, Sabaudo omnia
„ quæ ex fœderis formula debet cis ac vltra Alpes, Genuenſibus item in
„ Italia ac Corſica reddito, quatuor à Rege Philippo receptis obſidibus,
„ quos Rex Henricus nominabit; qui in eius poteſtate manebunt, donec
„ Rex Philippus à ſua deinde parte conditionibus ſatisfecerit; id autem fiat
„ intra proximum menſem, ex quo Rex Henricus fidem liberarit, tum ob-
„ ſides recipito. Hæc acta, tranſactáq; ac ſubſignata Cambreſij tertio No-
nas Aprilis à Ferdinando Aluareſio, Albæ Duce, Guilielmo Naſſauio
Orangij Principe, Ringomio Siluano Comite Malitano, Antonio Per-
renotto Antiſtite Atrebatenſi, ac Viglio Zuichemio Præſide Arcani

Rex Philippus Franci filiam, Sabaudus ſororē vxores ducūto.

Vterq; Rex Sabaudo ablata, eidem reſtituito, tantùm pauca adhuc ad tempus in eorum manibus manento.

Prior Frācus (acceptis tamen ab Hiſpano quos volet obſidibus) his legibus ſatisfacito.

1559 Concilij; à parte Francorum à Carolo Lotharingiæ Cardinale, Anna Mommorancio Franciæ Comeſtabili, Iacobo Albanio, Marchione Froſſacquij, Fani D. Andreæ Regulo Franciæ Mareſcalco, Ioanne Moruillerio Antiſtite Aureliano, Claudio Laubeſpina Hautherinę Domino, Regiis Conſiliariis. Paulò pòſt ipſi Reges ſubſcripſere, ſigillaq; maxima appendi iuſſere. Idem vtriuſque filius natu maximus, Carolus ac Franciſcus fecere. Mox Cambreſij ac Cameraci pax, ac deinceps per totum Belgium ac Franciam, incredibilibus hominum gaudiis ac triumphis publicatur. Exinde ſatisfaciendis conditionibus vtrimque ſe accinxere. Rex Henricus, antequam loca promiſſa redderet, obſides, vt conuentum erat, à Rege Philippo petiit, accepitque Ducem Albanum, Ducem Arcuenſem, Principem Orangij, ac Comitem Egmondij; qui menſe Iunio huius anni in Franciam profecti, pacta coniugij inter Regem Philippum ac Eliſabetham Francicam inita, abſoluêre; deſponſaturque 9. Kalend. Iulij, ſtipulante Albano pro Rege Philippo, nuptięq; Regia magnificentia Pariſiis celebrantur, armato Egmondio cum ſponſa cubante. Sequentibus diebus equeſtri ludicro certamine Principes Proceresq; concurrunt. Decretum erat, vitandæ inuidiæ cauſa, Franci cum Francis, Belgæ cum Belgis ac Hiſpanis concurrerent. Rex Henricus in armis exercitatiſſimus cum variis Franciæ Proceribus, multis confractis ingenti concurſu haſtis, vires ſumma ſpectantium cum laude ſępiùs demonſtrarat. Poſtremò Gabrielem Mongomerij Baronem ad concurſum cogẽs, cùm vterque haſtam ſummo honore in concurrentis pectus confregiſſet, euenit, vt diſſilientis ruptæ lanceæ fruſtum in dextrum Regis oculum per caſſidis foramina, oculis ſeruientia, ſeu illam ipſam caſſidis feneſtram non ſatis clauſam, curſus violentia adactum, ferè ad cerebrum penetraret, adeoque grauiter membranas cerebrum obuoluentes vulneraret, vt vndecimo pòſt die, ſeptimo nimirum Idus Iulij, ætatis anno quadrageſimo ſecundo, ſummo omnium cum luctu è viuis diſcederet, ad extremum vſque ſpiritum integris vſus ſenſibus. Quin vocatis ante mortem in cubiculum Emanuele Philiberto Sabaudiæ Duce ſororeque Margareta, iungi eos à Sacerdote, ſe inſpiciente audienteque, iuſſit; omnia ei in Sabaudia ac Pedemonte, ſecundùm initę pacis formulam, reſtitui præcepit. Rex Philippus, de ſoceri Regis infelici caſu certior factus, ſtatim Pariſios mittit Andream Veſalium Medicorum ac Chirurgorum eius temporis facilè Principem. Sed contra letale vulnus ars nec ſolertia humana quidquam valuit. Idibus Auguſti ad Fanum D. Dionyſij Rex perlatus, iuxta prædeceſſores ſepelitur. Decimo octauo Auguſti Romæ obiit Pontifex Paulus IV. De eius morte ſic Guicciardinus: Tertio Idus Sextiles Romæ Paulus IV. Pontif. Max. in viuis eſſe deſijt.

Publicatur vbiq; dicta pax incredibili omnium lætitia.

Deſponſatur ſolemni pompa Eliſabetha Francica Regi Hiſpaniarũ.

Henricus Franciæ Rex in haſtiludio vulneratur.

Vndecimo poſteà die ex vulnere moritur.

deſijt. Quo onere ſubleuatus Romanus populus, & vniuerſa ditio eius 1559 ſubiecta imperio, miris modis exultabat: nec enim ſolũ propter nimiùm acerbam illam hæreſum inſpectionem, Inquiſitionémque, quam ipſe inſtituiſſet, verùm etiam propter bella, propter exactiones, propter inſolentiam ac nimiam quamdam in Repub. agnatorum licentiam, eo Pontifice, vniuerſæ Clientum Eccleſiæ opes ſupra modum erant depreſſæ. Ita ille. Sufficitur illi demum menſe Decembri ipſis Ieſu Chriſti Natalitiis feſtis Ioannes Angelus Medelinus, Marchionis Marignani, viri ſtrenuè ſæpè antè commemorati, nunc paulò antè mortui, frater germanus; aſſumptóque nomine Pij Quarti, mox Carolum Caraffam Cardinalem in carcerem conijci, conuictúmque de ingentibus ſacrilegiis, furtis, aliiſque facinoribus, in carcere ſtrangulari iubet. Hactenus ferè Pontus Heuterus. Exinde Florentius Vanderhaer per annos aliquot ſuccedet.

Decedit & Pontifex Paulus IV. ſuccedente Pio IV.

Pace (inquit ille) conſtituta, Rex Catholicus, quòd Cæſarem patrem menſe Septembri amiſerat, quòd de Africanis præſidiis, Hiſpaniæque occultis motibus timebat, Hiſpanias cogitabat. Ad menſem Iulium Conuentum Prouinciarum Ordinibus atque inaurati Velleris Equitibus Gandauum indixerat: antè enim quàm Zelandiâ in Hiſpaniam nauigaret, ſufficere in locum demortuorum equitum nouos Equites cupiebat, Ordinibuſque de ſua profectione, de Parmenſi Duciſſa à ſe ad regimen Prouinciarum delecta, de Religione, ceteriſq; de rebus loqui conſtituerat.

Parat Rex Philippus proficiſci in Hiſpanias; & quare.

Indicit in eam rem Gandaui Comitia Ordinum; & Equitũ Aurei velleris.

Poſtremus Aurei velleris Conuentus Antuerpiæ fuerat habitus anno 1555. Poſt eum diem mortui erant Equites quatuordecim. Supererant triginta duo notiores Belgis hi, hocque ordine adſcripti: Ferdinandus Imp. Carolus Hiſpaniarum Princeps, Maximilianus Auſtrius Boëmiæ Rex, Philibertus Sabaudiæ Dux, Ferdinandus à Toledo Dux Albæ, Coſmus Medices Dux Florẽtiæ, Octauius Farneſius Dux Parmæ, Petrus Erneſtus Comes Mansfeldij, Ioannes Comes Boſſuti, Lamorallus Comes Egmondanus, Ioannes à Ligne Comes Arenbergij, Ioannes Lanoius D. Molembaſij, Philippus Croius Dux Arſchoti, Carolus Baro Barlaymontij, Philippus à Stauele D. Glaionij, Carolus Brimæus Comes Meghemi, Philippus Mommorãcius Comes Hornę, Ioannes Marchio Bergenſis, Guilielmus Naſſouius Princeps Orangij, Ioannes Comes Friſiæ Orientalis.

Ordo & nomina Equitum præcipuorum tunc viuentium.

Iſtis allecti hoc conuentu hi: Franciſcus Franciæ Rex Dux Vrbini, M. Antonius Colomna Dux Paliani, D. Aſſicourtij, D. Tourcoignij, Marchio Rentei, Dominus Montignei, Comes Lignij, Antonius Lalaignius, Comes Hoochſtratanus.

Creantur eo conuentu & hi Equites.

Conuentu hoc veteri ac ſolemni ritu peracto, cum Prouinciarum Delegatis agere Rex cœpit. Verba Regis nomine in eam ſententiam facit Epiſcopus Atrebatenſis, vt de Regis in optimos ſubditos præclara voluntate nonnulla prolocutus, libentiſſi-

1559 bentiſſimè manſurum fuiſſe in Belgio Regem oſtenderet; ſi non eæ Hiſpaniarum neceſſitates fuiſſent exortæ, quibus ſubueniri, niſi Rege præſente, non poſſet. Ducem Sabaudiæ ſupremam Belgij Præfecturam præclarè adminiſtraſſe; curanda nunc tandem illi propria. Optaſſe Regem vti filium ex Hiſpaniis accerſitum ſummæ rei præficere liceret, multas extitiſſe cauſas, cur id ante ſuum in Hiſpanias reditum facere Rex minùs potuerit. Diu itaque hac de re cogitantem in eam ſententiam Regem diſceſſiſſe, vti Ducem Parmæ ſororem ſuam Belgam natam coràm aſſidentem Duci Sabaudiæ ſubſtitueret. Darent itaque operam Ordines, vti quo Regem oporteret, eo Dux Parmæ obſequio coleretur. Tum in eum ſermonem Atrebatenſis eſt ingreſſus: Vicinarum ditionum cõplures nouis de Religione diſſidiis laborare; non poſſe non eorum Regem meminiſſe, quæ diſcedens Cęſar, audientibus Ordinibus imperaſſet, quibuſque de rebus moriens teſtamento ſtudiosè cauiſſet: Parmenſi itaque id Regem imperaſſe, Religionem Catholicam tueretur, eáſque leges exactè obſeruaret, quibus de hæreticis coërcendis Cæſar atque Rex cauiſſent; velle vti & Ordines huius quoq; in ſe rei curam ſuſciperent. Poſtremò, quòd ſibi maioribúſque obſequentes ſemper extitiſſent, quòd pecunias liberaliter contuliſſent, magnas pro hiſce Regem habere gratias, libentiſſiméque, cùm id rerum neceſſitas flagitabit, in has Prouincias rediturum. Hæc præcipuè Atrebatenſis. Vulgus iactat, promiſiſſe ſingulis ſeptennijs reuerſurum in Belgium Regem; ſed nec ipſe Metrius, nec quiſquam, quem legi, id habet. Iam diu erat muſſitatio, plus apud Regem in Hiſpaniis natum & educatum Hiſpanos poſſe, (verba ſunt Vanderhàrij) quàm vel Cæſar iis tribuiſſet, vel Belgarum meritis conueniret. Cæſarem Belgis Belgam, Hiſpanis Hiſpanum, Germanis Germanum, Italis Italum extitiſſe: Regem contrà vniuerſis ſemper eſſe Hiſpanum, miniſtriſque Hiſpanis quàm ceteris vti libentiùs; multa Hiſpanos in Belgas dicere, quæ ferre ingenuos homines non oporteret; offenſúmque aliquando iis ſermonibus Cæſarem, Regi, Orangio Boſſutióque præſentibus, dixiſſe futurum (ni caueat) vt Hiſpanorum conſiliis res Belgica ſubuertatur. Accedebat nunc, (quod Belgio turpiſſimum videretur futurum) vti Comitem Feriæ, Secretarios Vergam & Eraſo, eo ſit cum imperio Rex relicturus, vt niſi iis auctoribus conſtitui de Republica res nulla poſſet. Rogati itaque Ordines Regi vt reſponderent, eas ſinguli ſententias dicunt; Rogandum eſſe Regem, peregrinum vti militem Belgio educat; præſidiis non niſi Belgicis vtatur; cõſiliis de Repub. peregrinos non adhibeat. Menſis itaq; Auguſti die ſeptimo, cùm in eam quam dicebamus ſententiam Ordinibus Rex eſſet locutus, tum Borlutius, vrbis Gandauenſis Penſionarius, pro toto eo conuentu Regi rem propo-

Oratio Regis nomine ad Ordines habita.

Conſtituitur ab eo Duciſſa Parmenſis Belgij Gubernatrix.

Vult Rex tam Parmenſis quã Ordines coërcendis hæreticis diligenter aduigilent.

Querimonia contra Regem & Hiſpanos tunc vulgò iactata.

Rogantur, & dicunt Ordines ſinguli ſuã ſentẽtiam.

„ proponit, peregrinæ militiæ incommoda atque mala commemorat, 1559
„ Theonuillam, Marieburgum, deſerta ab inquilinis oppida præſidiario-
„ rum Hiſpanorum inſolentia oſtendit, Belgicorum militum fidem mul-
„ tis exemplis docet. Rogare itaque Ordines vti Cæſaris exemplo muni-
„ tionibus peregrinos deducat, ea loca Belgis committat. Hinc in eum ſer-
„ monem Borlutus ingreditur, alienum futurum à vetere forma Reipub.
„ indignum Belgarum fide atque virtute, ſi peregrinos homines ad publi-
„ carum rerum curam Rex ſit adhibiturus: poſtulare itaque Ordines, vti
„ ne rem eam Rex committeret, quæ Regi inutilis, genti Belgicæ oppro-
„ brio ſit futura. Quæ cùm Borlutus dixiſſet, ſubiratum (vti homines ſuſpicabantur) de ſede Regem ſurrexiſſe accepimus (ait idem Auctor) atque eo digreſſo, in eam ſententiam locutum Ducem Sabaudiæ, vt Ordinibus peregrinę militiæ diſceſſum polliceretur, verbis nihilominùs eos leniter increparit, qui de Regis voluntate aliter vel ſentirent vel loquerentur, quàm illius in Belgas præclarum ſtudium mereretur. Conſtituti hi Prouinciarum Belgicarum Rectores: Petrus Erneſtus Mansfeldiæ Comes, Ducatus Lutzenburgenſis Legatus ſeu Rector: Carolus Brimęus Comes Meghemi, Geldrię & Zutphanię: Lamoralius Comes Egmondanus, Flandrię & Arteſiæ: Guilielmus Naſſouius Orangię Princeps, Hollandiæ, Zelandiæ, & Vltraiectinæ ditionis: Ioannes à Bergis, Marchio Bergæ ad Zomam, Hannoniæ, Valencenæ & Cameraceſij: Florentius Mommorancius, Dominus Montigny, Hornani frater, Tornaci & Tornaceſij: Ioannes Mommorancius Dominus Courririj, Inſularum, Duaci & Orchinij; Ioannes à Ligne Comes Arenbergij, Friſiæ & Tranſiſulaniæ: Carolus Barlaymontius, ditionis Namurcenſis: Ioannes Comes Friſiæ Orientalis, ditionum Tranſmoſanarum: Comes Hornanus, Ammiralis ſeu Præfectus maris, eratque cum Rege in Hiſpaniam profecturus. Brabantiæ, Mechlinięque, veteri inſtituto nullus datus eſt Præfectus; quòd hîc ipſa ſuprema Præfectura eſſet, niſi quòd Antonio Lalaignio Hoochſtratæ Comiti, Mechlinienſis ciuitatis cura ex parte fuerit commiſſa. Ita Rex Gandauo in Zelandiam contendit, comitantibus omnibus Belgarum Proceribus, Ordinúmque Legatis; commodámque nactus tempeſtatem, 6. Kalendas Septembris nauem conſcendit, paucíſque diebus Laredum Cantabriæ oppidum, vno continenter afflante Aquilone, appulit.

Orant Regem, quatenus dimiſſis peregrinis, ipſis Belgis oppida & Arces cõmittãtur.

Pollicetur Rex diſceſſum peregrinæ militiæ, irato tamen ſimilis.

Nominat omnes Belgas, qui Prouinciis ſinguli præſint.

Nauigat in Hiſpaniam.

ANNALIVM BRABANTIÆ TOTIVSQ. BELGII TOMI PRIMI ET SECVNDI FINIS.

INDEX

INDEX RERVM IN ANNALIVM BRABANTIAE TOTIVSQVE BELGII

TOMVM PRIMVM ET SECVNDVM.

Numerus paginam, littera a *principium*, b *medium*, c *finem paginæ, deſignant.*

AARON Rex Perſarum mittit Carolo Magno Imperatori elephantem & alia munera. 52.c, 55.b
Abbas S.Bertini à Brugenſibus capitur. 473 c
Abbatum electiones quęnam & qualiter Henrico IV. Imp.à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c.
Abbatia de Aquis Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Abbatiarum inuaſores cauſæ multorum malorum in Galliis. 74.c
Abbenbrouckius à Maximiliano, Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
Abbo donationem Caroli Martelli S.VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Abbo Floriacenſis Abbas errorem de mundo tunc interituro & Iudicio vniuerſali futuro, confutat. 162.b
Abdirama Saracenorum Rex Eudoni aduerſus Carolum Martellum ſuppetias ferens, cum trecentis octoginta millibus perimitur. 31.b,c
Abdiramam Saracenorum Rex Gerundam Hiſpaniæ inuadit. 65.b
Abrotidæ pagos Tranſalbianos à Carolo Magno obtinent. 50.a.53.a
à Godefrido Danorum Rege bello petuntur. 55.b,c
Abulaz Rex Hiſpaniæ pacem cum Carolo Magno Imp.init. 56.b
Acon à Chriſtianis expugnata. 253.a
Ada Theodorici Hollandiæ Comitis filia Ludouico Comiti Loſſenſi nubit. 240.b
Adalbero,ſiue Albero, frater Godefridi Barbati, eligitur Epiſcopus Leodienſis. 208.c
variè laudatur. ibidem.
quando obierit,& vbi ſepultus ſit. 211.a
Adalbero Geldriæ Comitis filius Leodienſis Epiſcopus creatur. 212.c
S.Lamberti ope Bullonium caſtrum Raginoldo adimit. 217.a
Adalbertus cum fratribus aduerſus Eberhardum eiuſque fratres ad pugnam procedit. 121.b
Epiſcopium VVirzburgenſe depopulatur.ibid.
à Ludouico Imp. captus, capitis reus agitur. ibid.c
Adalgiſus Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Adalgiſus filius Deſiderij Longobardorum Regis, patre à Carolo Magno capto, Conſtantinopolim fugit. 48.a
Adalhardus Comes Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46.a
Adalhardus cum fratribus aduerſus Eberhardum eiuſq; fratres dimicãs captus decollatur. 121.b
Adelfonſus Magnus Gallęciæ in Hiſpania Rex quando claruerit. 100.a
Garſiæ filio Regnum cedit. 129.c
ſub eo vt Dux exercitus militans, præclaram de Mauris victoriam reportat. 130.a
Adela filia Lantgrauij Thuringiæ Henrico II. Brabantiæ Principi XXII.nubit. 182.a
ipſa cum duobus filiis Henrico & Godefrido
Affligemenſem locum ad extruendum inibi

Monaſterium libertate donat. 195.a
Adela, aliàs Adelicia, ſiue Atheleida, Godefridi Ducis filia, Hérico Anglorũ Regi nubit. 208.c
Adelbertus Bremenſis Archiepiſcopus Henrico Regi puero aſſentando, quantæ apud ipſum auctoritatis fuerit. 186.a
Adelbertus, ſiue Albertus, Tuſciæ Comes Romam inuadens, Ioannem VIII. Pontificem cuſtodiæ mandat. 96.a,b
Optimates Romanorum Carlomanno fidelitatem iurare cogit. ibid.b
Adelhardus Corbeienſis quis qualiſve fuerit. 45.c,46.a
coniurationis in Ludouicum Imp. inſimulatus in exilium mittitur. 62.c
ab eodem reuocatur. 64 b
Ado cum fratribus Radone & Dadone quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium erigit. ibid.
Ado affinis Pipini Regis Francorum Mechliniam ab eodem dono accipit. 39.a
S. Rumoldum perhumanè hoſpitio excipit. ibidem.b.
cuius benedictione ex priùs ſterili ei filius naſcitur. ibid.
Ado Viennenſis quando floruerit. 72.c.79.c
Adobodriti defectionem molientes à Ludouico Lotharij Imp. fratre domiti. 72.b
Adolphus Colonienſis Archiepiſcopus pacem inter Theodoricum Epiſcopum Vltraiectinum & Comites Hollandiæ & Geldriæ componit. 239.a
Philippum Imp. coronans, à Pontifice ſacris amouetur. 240.b,c
Adolphus Leodienſis Epiſcopus Haram ſiue Harne. Falcoburgenſis agri caſtrum euertit. 306.c. 307.b
terram Regis Bohemiæ in Comitatu Lutzenburgenſi vaſtat. 307.b.
Bouiniam obſidet. 308.a
in Leodienſes bellum parat. 309.a
Adolphus Burgundus Belgij Admiralius. 543.b
Adolphus Cliuius, Præfectus Atrebatenſium. 450.b
è ſacro Fonte nomine Cæſaris ſuſcipit Philippum I. filium Maximiliani. 453.c
Adolphus Gelder, patrem Arnoldum integro ſexennio captiuum detinet. 437.c
à patre propterea, vendito Ducatu Carolo Audaci, exheredatur. ibid.
ad perpetuos carceres damnatur. ibid.
è carcere Cortracenſi eductus, Flandris, in bellum cõtra Gallos prodituris, præficitur. 451.b
ad Tornacum in pugna occiditur. ibid.c
Adolphus Holſatiæ Comes nouas colonias ex Brabantia & vicinis locis in Vandaliam ac Vagriam ducit. 225.a
Adolphus Montenſis Comes ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
ius ſuum ad Limburgenſem Comitatum Ioanni Brabantiæ Duci vendit. 284.b
Adolphus Naſſauius renuntiatus Rex Romanorum. 288.c
cum Guidone Flandriæ Comite, Eduardo Angliæ Rege & aliis cõtra Philippum Pulchrum fœdus init. 292.b
ne Flandro auxilietur, immenſo auri pondere à Francorum Rege corrumpitur. 293.a
ab Alberto Auſtriæ Duce in prælio occiditur. 293. a,c.
Adolphus Naſſauius à Visba Geldriæ ac Zutphaniæ Gubernator, à Maximiliano conſtituitur. 457.c.
Adolphus Rauaſtainius à filio Philippo Sluſam intrare non permittitur. 487.c
moritur. 488.a
Adolphus à VValdech Hugoni, in Epiſopatu Leodienſi ſufficitur. 294.b
moritur, ſed non ſine veneni ſuſpicione. 295.a
Adrianus II. Nicolao in Põtificatu ſuccedit. 86.a
Lotharium Regem Romam venientem honorificè excipit. ibid.b
eumdem & ſequaces eius omnes inter Miſſarum ſolemnia grauiter obteſtatur. ibid.c
Carolum Caluum à Lotharingiæ inuaſione fruſtrà dehortatur. 87.c
iterùm pro iure Ludouici Imp. apud patruos eius inſtat. 88.c
imò excommunicationem minatur, ſed paruo cum fructu. 90.a
Adrianus IV. Anaſtaſio IV. in Pontificatu ſuccedit. 223.a
Adrianus Florentij Cardinalis, à Carolo Auſtriaco, Rege, Hiſpaniæ Prorex creatur. 547.b
rebelles Hiſpanos comprimere aggreditur. ibid.
Fonſecę, vt contra rebelles exercitum ducat, iniungit. 548.c *vide* Antonius Fonſeca.
ab Hiſpanis rebellibus Valledoleto fugatur. 549.b
ab eiſdem capitur. ibid.
euadit. ibid.
Adrianus Liekerkius aſtu Raſſinghemium Viluordienſi è carcere educit. 471.c.472.a
Gandenſes ad rebellionem inſtigat. 472.a
multa mendacia in Rom. Regem Maximilianum ſpargit. ibid.
fit Gandauenſium rebellium ductor. ibid.b
Adrianus Reuſſij Comes Picardiã inuadit. 603.b
Peronam obſidet. ibid.c
eam reliquit. ibid.
Adrianus Vilainus. *vide* Raſſinghemius.
Aduentius Metenſium Epiſcopus quale commentum Lothario Theutbergam repudiare ſatagenti ſuggeſſerit. 83.b,c
Lotharij nomine ad Nicolaum Papam litteras ſcribit, eumdemq; in omnibus Pontificis iuſſis obedire aſſeuerat. 85.c
Ægidius Bertholdus Auguſtinianorum Monaſteriũ Mechliniȩ extrui cœptũ perfecit. 268.a
Ægidius Buſlidius, Archiepiſcopus Biſuntinus, Philippi Auſtriaci in Galliam Legatus. 505.b
moritur. 507.c
Ægidius Chronographus Leodienſis quando ſcripſerit. 168.b

Ægidius

Ægidius Leuantius fœdè Lutzenburgum Gallo tradit. 631.a
Ægidius ex Limingis à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ægidius Poſtellanus capite plectitur, & quare. 416.b
Ægidius Kegel, Patricius Bruxellenſis, in exſilium mittitur. 394.b
Ægyptus à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
Ælfredus Gitronem Danorum Regem bello ſuperans, eumdem Chriſtianum efficit. 100.a
Æmegardis mater Pipini de Landis I. Brabantiæ Principis. 2.a
Affligemenſe Monaſterium Brabantiæ quando & à quo erigi cœptum. 194.b
eius primus Abbas Fulgentius eligitur & conſecratur. 195.b
à Godefrido Bullonio multis donis affectum. 203.b
item à Godefrido Barbato. 212.c
nec non ab Henrico Godefridi Barbati filio. 214.c, 216.a
à Flandris exuſtum. 314.c
à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſum. 334.b
Afri à Carolo V. cæduntur. 600.c
Africa quando & quo modo à Saracenis planè ſubiugata. 27.b,c
Agapitus Papa, ad decidendam Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentium cauſam, Engelheimenſem Synodum conuocari iubet. 138.c
excommunicationem in Hugonem intruſum & Hugonem Principem à Synodo latam confirmat. 139.a,b
Agidora fluuius, ſuperque eum Francorum & Danorum pax firmata. 56.b
Agilfridus Leodienſis Epiſcopus Deſiderium Longobardorum Regem cum ſuis à Carolo Magno relegatum excipit. 48.b
Agilolfus Epiſcopus Colonienſis pro Plectrudis legitimis filiis apud Pipinum intercedens repulſam patitur. 26.c
Agilulphus Hasbaniæ Comes, parens S. Bauonis. 8.a
Agnes VVilhelmi Pictauienſis Comitis filia, Henrici Imp. coniux, à Clemente II. Imperatrix coronatur. 181.a
marito defuncto in Regni negotiis Henrici Auguſtenſis Epiſcopi conſilio plurimùm vtes, inceſti amoris ſuſpicionem incurrit. 185.c
Aimeriæ Regulus, Caroli V. Imp. cliens, à Roberto Marcano armis impetitur. 553.b
à Carolo V. ſuppetias petit & accipit. ibid.
Aimoïnus Hiſtoricus quando & vbi claruerit. 2.c. 80.a
quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 107.a
Alapia Cœleſyriæ vrbs Chriſtianis, Principibus inteſtinis odiis diſſidentibus, à Saladino adempta. 230.a
Alamanni à Carolo Martello ſubacti. 31.b
rebellantes à Pipino, & Carlomanno comprimuntur. 36.c
Alamannia ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
Alardus Sadelarius Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Alareus Præpoſitus Louanienſis Lilloum pagum à vi fluminis vindicat. 321.b
Alba capitia à Louanienſibus tumultuantibus quando aſſumpta. 348.c
Albarum Sororum Cœnobium Antuerpiæ à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Albericus Megingandum Comitem Oddonis nepotem dolo interimit. 115.c
Albertus Rudolfi Auſtriaci Imp. filius, fratri Rudolfo in Ducatu Auſtriæ ſuccedit. 281.c
cum Guidone Flandriæ Comite aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
à Francorum Rege immenſo auri pondere cōductus Adolpho Imp. bellum infert. 293.a,b
Aquiſgranum obſidet. ibid.b
eumdem prope Alzheim prælio ſuperat. ibid.c
Imperatur eligitur. ibid.
vbi & à quo interemptus. 299.c
Albertus Bauarus cædem Ioannis Angiani magna pecunia redimit. 342.c
Albertus Brandeburgicus, à Cæſaris Caroli partibus ſtans, à Ioanne Saxone Electore capitur. 645.a
Mauritio Saxoni contra Cæſarem Carolum ſe iungit. 664.b
pòſt Cæſari reconciliatur. 668.a
à Gallo, quòd Cæſari eſſet reconciliatus, ad necem quæritur. ibid.
eidem inſignem cladem infert. ibid.b
in Germania motus ciet, & Norimbergiis bellum infert. 670.b
contra eum aliqui Germaniæ Principes fœdus ſanciunt. ibid.
Brunſvvicanos & Frācones depopulatur. ibid.c
ad Saxoniæ fines contendit. ibid.
cruento prælio fugatur. 671.a
iterùm, collectis viribus, tumultuari incipit. 672.a
accepta alia clade, denuò fugatur. ibid.
nondū quietus, à Senatu Imperij anteà proſcriptus, demū à Carolo V. Imp. proſcribitur. 673.c
inſigni clade ab Henrico Brunſvvichio afficitur. ibid.
in Franciam fugit. ibid.
inglorius obit. 674.a
Albertus Hollandiæ Comes filium ſuum Guilielmum eiuſque ſocios armis perſequitur. 363.c
ob detentum Siluæducis Dominum Veræ Brabantinorum lanas detinet. 368.b
Albertus filius Godefridi III. Comitis Louanienſis ex Margareta Limburgenſis Comitis filia. 230.b
eligitur Epiſcopus Leodienſis. 235.a
ab Henrico Imp. quidem reijcitur, à Cæleſtino tamen Papa confirmatur. ibid.a,b
à VVilhelmo Archiepiſcopo Rhemenſi conſecratur.

eratur. ibid.b
crudeliter à ſicariis necatur. ibid.b,c
eius necem vlciſcuntur frater & auunculus. ibid.c
Albertus Meckelburgicus Mauritio Saxoni contra Cæſarem Carolum ſe iungit. 664.b
Albertus Mogunt. Archiep. Elector Carolum Auſtriacum pro Imperatore futuro commendat. 545.c
Albertus Namurcenſis Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Albertus Saxo, vir militiæ peritiſſimus, in Belgio, Cæſare Frederico Germaniam repetente, relinquitur. 478.a
Harlemum venit, ibique aliquot ſeditioſos vltimo ſupplicio afficit. 485.b
Arſchotum pro Maximiliano Rom. Rege capit. 479.c
Thenas Brabantiæ capit & diripit. 480.c
capto Montfortio oppido, ipſum Montfortium coërcet. 482.c
Zirickſæam carè mulctat. 483.a
militem, in imaginem Chriſti iniurium, quatuor in partes diſſectum necari iubet. 486.b,c
Sluſam obſidere à Philippo Archiduce iubetur. ibid.c
eam variè premit, & aliquantam à Sluſenſibus cladem accipit. 487.c.488.a
cum Cliuio pacem ſancit, & Sluſam deditione accipit. 488.b
à Sciringanis, Friſiæ factioſis, Princeps eligitur. 498.c
à Cæſare & Philippo II. quòd ei multam pecuniam deberent, admittitur. ibid.
titulus Gubernatoris Friſiæ ei, conditionibus quibuſdam additis, conceditur. ibid.
eius nomine Scaubergius inauguratur. 499.a
Groningani ei ſe opponunt. ibid.
Leuvvardij eum etiam reijciunt. ibid.
quos per Scaubergium ad obedientiã cogit. ibi.
arcem Leuvvardiæ extruit. ibid.b
ei ſe Etzardus Ouerendæ Comes clàm iungit. ibid.
forma iuramẽti, quo ſe Friſiis obſtrinxit. 500.c
auxiliares è Germania accipit copias. 502.a
Groninganos obſidet. ibid.c
tormenti globo vulneratur. ibid.
pacem, intercedente Legato Cæſaris, cum Friſiis ſancit. 503.a
ex vulnere moritur. ibid.b
ei ſuccedit Georgius, filius natu maior. ibid.
Albertus Stadenſis quouſque Chronicon ſuum perduxerit. 160.b
Albinus, ſeu Alcuinus, de Britannia, præceptor fuit Caroli Magni Imp. 58.a
Albinus Comes & Odo Bellouacenſis Epiſcopus à Ludouico Balbo iam moribundo cum inſignibus Regiis ad filium eius ablegantur. 99.c
Albis Saxoniæ fluuius. 49.c
eius accolæ ob frequentes rebelliones aliò tranſlati. ibid.
Alchfridus filius Oſuui Regis Anglorum, Catholicorum ſententiæ de tempore Paſchatis celebrandi inhæret. 19.a,b
B. Aldegondis Malbodij quieſcit. 58.c
Aldenarda per Arnulphum Toparcham Scornacenſem Gandenſibus adempta. 356.c
Aldenburgi campanæ per ſe ſonant in ſepulturam hominis fame mortui. 185.c
Aldenhouia à Brabantis capitur. 366.b
Aleida, Godefridi Barbati filia, Anglorum Regi nubit. 214.b
Aleida Alberti Comitis Hollandiæ concubina occiditur. 363.c
Aleidis, ſiue Adelheidis, Hugonis Burgundiæ Ducis filia, Henrico VI. Brabantiæ Duci nupſit. 256.258.a
quos ei liberos pepererit. 267.c
XXX. Brabantiæ Princeps pro liberis. 268.b
Ioannem ſecundo genitum Ducatui præficere conanti, ſe Arnoldus VVeſemaliæ Baro ciueſque Louanienſes opponunt. ibid.c
eius effigies. 269
cur in ſerie Principum ponatur. 270.b
Monaſterium Prędicatorum Louanij vnà cum marito extruxit. 271.b
ei à D. Thoma Aquinate ad varias quæſtiones reſpondetur. ibid. & ſeqq.
ei Louanienſes reconciliantur. 268.c.273.b,c
Alexander II. Papa, qui & Anſelmus, moritur. 191.c
Alexander III. Papa Fredericum Barbaroſſam pœnitentem Venetiis ſuſcipit, & ab excommunicationis vinculo abſoluit. 229.a
Alexander Archidiaconus & Sacriſta de Epiſcopatu Leodienſi cum Frederico cõtendit. 207.c, 208.a
cum Godefrido Barbato bellum gerens, eumdem ſuperat. 211.c
Simoniæ à ſuis accuſatus, mœrore extinguitur. 212.c
Alexander Leodienſis Epiſcopus in expeditione Italica Frederici Imp. moritur. 227.b
Alexander Medicæus Hetruriæ Dux à Carolo V. Imp. renuntiatur. 585.a
ei Margareta, filia eiuſdem notha, deſpondetur. ibid.
Alfeim villa S. VVillibrordo oblata. 26.a
Alfonſus Caſtellæ & Legionis Rex, à quibuſdam Romanorum Rex creatur. 266.b
quamdiu nomen illud geſſerit. ibid.
Alfonſus Daualus inſignis belli Dux moritur. 638.a. *vide* Piſcarius.
Algerium Africæ latronum ſpelunca à Carolo V. Imp. obſidetur. 620.a,b,c
Allouinus Bauo qualis fuerit, & quando vixerit. 8.a
Alnenſe Monaſterium quando & à quo exſtructum. 223.a
Aloſtani à Theodorico Beuernæ & Dixmudæ Domino continuis excurſionibus vexantur. 236.b
à Martino Suaureo hoſtiliter impetũtur. 464.b

in eum erumpentes, in oppidum repelluntur. ibid.
Aloſtanus Comitatus Roberto Flandro aſſignatus. 186.b
feudum eſt Imperij. 245.c
Aloſtum à Martino Suauræo expugnatur. 464.b
Alpais pellex Pipini Herſtalli. 23 b
poculum benedictionis loco ſibi à S.Lamberto tradi fruſtrà exoptat. ibid.c
Orpij in Monaſterio pœnitet, Hugardienſeque collegium fundat. 25.b
qua conditione Geldoniam Comitatum ſuum Principi Brabantiæ transſcripſerit. ibid.
Altare S.Sebaſtiani in baſilica S.Petri ad Vincula qua occaſione & quando erectum. 20.a
Altare portatile S. Vulfranni in Fontanellæ Monaſterio religioſè ſeruatur. 24 c
Alternacum, ſiue Aternacum, caſtellum, colloquio inter Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum ibi habito celebre. 82 b
Altus Mons Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
prope Alzheim Adolphus Naſſauius Imper. cruento prælio vincitur, & occiditur. 293 b.c
S. Amandus Epiſcopus Traiectenſis, ſeu Tungrenſis, filium Dagoberti Regis, quem ex Ragnetrude procreauit, baptizat. 4.a
quando floruerit. 7.c
eius inſtinctu Monaſterium Niuellenſe ab Itta Pipini de Landis coniuge fundatur. 10.c.13.b
Epiſcopatu Tungrenſi iniquè extruſus, Chriſtum circumquaque annuntians, tandem in Elnonenſi Monaſterio moritur. 16.a
Ambianenſis pagus à Nortmannis vaſtatur. 128.c
Ambianum à Nortmannis occupatum. 104.b
ab Hugone Comite obſidetur. 152.b
Ambroſius Comes Parmenſis ab Arnolpho Rege ſuſpendio necatur. 117.b
Amelius de Bouegniſtier Namurcenſes Hasbaniam incurſantes egregiè excipit. 308.b
Amersfortium à Roſſemio ſtratagemate capitur. 627.a
Amſtelodami ſuburbia & aliquot naues à Carolo Geldro exuruntur. 527.b
ibidem Anabaptiſtæ inſoleſcunt. *vide* Anabaptiſtæ.
Anabaptiſtæ Monaſterium, VVeſtfaliæ ciuitatem primariam, eiecto Antiſtite, occupant. 593.b
Flandriâ Hollandiâque pelluntur. ibid.
ad ſocios ſcribunt, & Monaſterium eos conuocant. ibid.
Senatum ibi è ſuis legunt. ibid.c
templa ſacellaque diruunt. ibid.
diuino ſe Spiritu agi dicunt. ibid.
pellunt vrbe, qui Anabaptiſmum abhorrent. ibidem.
ex Hollandia alios aduocant. ibid.
Monaſterium, nouam vocant Ieruſalem. ibid.
ad 30000. ex VVaterlandia illuc ſedunt. 594.a
in Tranſiſulania variè cæduntur & interficiuntur. ibid.b,c
iuſſu Mariæ Belgij Gubernatricis aut ſectam ciurare coguntur, aut mori. ibid.
eorum naues, cum omni auro & apparatu bellico, fiſco addicuntur. ibid.
eorum Monaſterij viuendi ratio. 595.a
Leidam Hollandiæ occupare nituntur. 597.a
in Friſia Audeclooſter occupant, ſed ibi cæduntur. ibid.
Amſtelodami domũ Prætoriam occupãt. 597.a
per plateas nudi diſcurrunt. ibid.
in diuerſas partes à Vatibus ſuis miſſi, miſerè pereunt. ibid.b,c
Monaſterij, vrbe ab Antiſtite recuperatâ, trucidantur. 598.a,b
in Hollandia, iterum ſe munientes, ſuperantur. 604.a
Anaſtaſius IV. Papa quo anno obierit. 223.c
Ancilla quædam S. Stephani calumniatrix, horrendè à propriis gemellis filiis enecata. 44.b
Ancilla quædam Gandaui, à tribus Germanis vi propè violatur, vnde ſeditio in Principem Maximilianum orta. 467.b
Andana Monaſterio ſeptem Eccleſiarum à Begga extructo celebris. 18.c
vbi ſita. 19.a
Andegauenſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Andegauum à Nortmannis occupatum. 78.a
à Carolo Caluo Nortmannis eripitur. 92.a
Audelgiſus Dux Beneuentanus, agente Baſilio Græcorum Imperatore, in Ludouicum Imp. inſurgit, eumdemque turpiſſima proditione in carcerem conijcit. 90.c
Anderlecht à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſum. 334.b
Andreas ab Hungaris in Petri Regnum ſuffectus, ſeſe apud Henricum Imperatorem excuſat. 176. b
omnem ſeruitutem & annuum cenſum offerendo eumdem placare nititur. ibid.
Andreas Auria, relicto Franco, Cæſari nomen dat. 574.c
Genuæ libertatem impetrat. ibid.
Cæſaris vexilla exponit. ibid.
Regi Franciæ torquem aureum S. Michaelis remittit. ibid.
Genuam, eiectis Francis, libertati aſſerit. 575.b
Genuæ Cæſarem Carolum V. excipit. 592.a
Turcis nobilem cladem infert. ibid.
Cæſarianæ claſſi contra Turcas præficitur. 609.c
Andreas laicus, Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
Andreas Veſalius, Medicorum ſui temporis Princeps, à Philippo II. in Galliam mittitur. 704.c
Angelus bonus & malus Romæ peſtis tempore ciuitatem obeuntes viſibiliter apparent. 19.c
Angia à quo exſtructa. 226.b,c
à Balduino Flandro muro nudata. 236.b
à Francis fruſtrà tentata. 263.c
incendio fœdata. 497.b
Angibaldus villam VVaderlo S VVillibrordo offert.

fert. 26.a
Angli ob Guidonem Flandriæ Comitem cuſtodiæ mancipatum Franciam inuadunt. 290.c
ſed prælio victi, omnes pelluntur. ibid.
in pugna Pictauica de Gallis inſignem referunt victoriam. 334.b
decuplo inferiores, Francos ingenti & cruento prælio vincunt & profligant. 381.c
in Gallia; ductu cuiuſdam puellæ, nomine Ioannæ, cæduntur. 407.b
Angli & Belgæ nauibus Britanniam minorem inuadunt, ſed inglorij. 700.b
Anglia variis prælиis exagitata. 187.a
ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
Anglicanæ Eccleſiæ caput Eliſabetha conſtituitur. 701.b
Anglorum Aquilonarium & Orientalium Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.c, 9.a
Anilo cum Sigefrido de Danorum Regno contendens, in prælio occumbit. 57.a
Anna quædam vidua, turpis conſuetudinis cum Stephano Monacho à Calliſto Patricio falsò inſimulatur. 44.a
Anna Boulaina, reiecta Catharina, ab Henrico VIII. Angliæ Rege in vxorem ducitur. 592.b,c
Anna Britonum Duciſſa Maximiliano Rom. Regi deſponſatur. 483.c
à Carolo Francorum Rege capitur, & in vxorem ducitur. 484.a
Anna Egmondia Guilielmo Naſſauio nubit. 661.a
Anna, filia Vladiſlai Hungariæ Regis, deſpondetur Maximiliano Imp. 537.b
Carolo Auſtriaco agente, eius fratri Ferdinando deſpondetur. ibid.
& ab eodem in vxorem ducitur. ibid. & 553.b
moritur. 645.c
S. Anno Archiepiſcopus Colonienſis, ſceleribus Henrici Regis offenſus, publicarum rerum adminiſtrationem ſibi adimi poſcit. 191.c
Annonæ caritas maxima in Gallia & Germania. 237.c
alia Europam affligit. 305.a
quam anno ſequẽti mira vilitas inſecuta. ibid.b
Ano Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56 b
Ansbaldus quænã S. VVillibrordo obtulerit. 26.a
Ansbertus auus S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2.b
Anſegiſus filius S. Arnulfi Beggam Grimoaldi ſororem vxorem duxit. 15.c
tertius fuit Brabantiæ Princeps. ibid.b,c
eius effigies. 17
à Gunduino, quem inuentum de ſacro Fonte ſuſceperat, trucidatur. 16.a. 18 b
Ansfridus ex Comite Bratuſpantium Epiſcopus Vltraiectinus quando claruerit. 160.c
Antharius Francus cum vxore & filiis Carlomanni iam defuncti, ad Deſiderium Longobardorum Regem fugit. 46.b
Antiochia à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 200.c
Antonius Burgundus, Philippi Audacis filius, à patre Ordinibus Brabantiæ pro futuro Duce offertur. 370.a
ducit Ioannam filiam Valerani Comitis ſancti Pauli. ibid.
Brabantiæ Rector conſtituitur. 372.c
titulum Ducis Limburgi aſſumit. ibid.
Bochoudam obſidet. 372.c
copias, Bruxelleſes caſtigaturus, colligit. 373.b
Louanij Brabantiæ Principatum ſuſcipit. 374.b
pòſt & in aliis ciuitatibus, inauguratur. ibid.
bellum Reynaldo Geldro inferre parat. ibid.c
eius effigies. 375
parat item in Traiectenſes. 376.a
vt expeditionem differat, à Traiectenſibus rogatur. ibid.
tamen in eos proficiſcitur. ibid.
eos terret, & ad obſequium ſibi præſtandum adigit. ibid.b
Geldrum etiam coërcet. ibid.
ſecundam vxorem Eliſabetham Lutzenburgenſem ducit. 377.b
Bruxellis nuptias celebrat. ibid.c
cum Guilielmo Hollandiæ & Hannoniæ Comite de dote, quæ Ioannæ debebatur, tranſigit. ibid.
ei filius naſcitur. 378.a
cum exercitu in Galliam mouet. ibid.
rebelles in Lutzenburgo caſtigat. ibid.c
& alias poſteà ciuitates obtinet. 379.a
Legatos Leuienſium & Theneſium capit. ibid.
auxilia à Brabantis ei denegantur. 379.a
qui vrbium ſingularum iura malè ab eo defendi queruntur. ibid. b
Leuienſium & Thenenſium Legatos iterùm dimittit. ibid.c
Thomam Dieſtæ Dominum vrbe pellit. 380.b
cui, quòd generosè fratri ſuo Epiſcopo Argentoratenſi reſpondiſſet, veniam concedit. ibid.c
pacem inter Carolum Regem Galliæ & Ioannem Burgundum conciliat. 381.a
ex Ioanna duos habuit filios. ibid. b
Anglis Franciam inuadentibus, ipſe Regi Galliarum opem laturus in Galliam abit. ibid.b,c
in cruento contra Anglos propè Aſincuriam prælio occumbit. ibid.c
eius corpus tertio pòſt die inuentum, Furæ ſepelitur. 382.a
Antonius Crouiacus, Reuſſij Dominus, à Carolo V. Comes creatur. 583.b,c
Antonius Daccugna contra Belgas coniurat. 546.c. *vide* Hiſpani.
Antonius Fonſeca ab Adriano Prorege Hiſpaniæ rebelles quoſdam Hiſpanos comprimere iubetur. 548.c
Medinam de Campo incendit. 549.a
Antonij Gueuaræ ad rebelles Carolo V. Hiſpanos Oratio. 549 b,c. & ſeq.
Antonius HalVVini in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Antonius Lalanus obit. 618.a

Anto-

Antonius Lalaignius à Philippo II. Mechlinienſis ciuitatis curam accipit. 707.c
Antonius Leua Papiam vi expugnat. 574.a
de Francis inſignem victoriam reportat. 578.c
multos Nobiles capit. ibid.
moritur. 603.b
Antonius Perrenottus, Epiſcopus Atrebatenſis, obſes apud Regem Galliæ pro Carolo V. Imperatore. 636.b
Antonius Vaudemontij Comes Ducatum Lotharingiæ vi capit. 416.a
Antonius Vendomæ Dux pro Rege Franciæ Arteſiam inuadit. 625.c
Antuerpia, ſiue Antuerpum caſtellũ vbi ſitũ. 25.c
eius Eccleſia cum villis & tertia parte telonij S. VVillibrordo traditur. ibid.
Antuerpia à Nortmannis exuſta. 67.b,c
à Balduino Flandriæ Comite Henrico Imp. reſtituitur. 179.a
à Balduino Flandro & Godefrido obſidetur. 182.b
ſed Lotharingis omnibus eò concurrentibus, ab obſidione liberatur. ibid.
vna eſt ex quatuor primariis Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
dira fame & peſte laborat. 305.a
Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatur. 335.a
incendio affligitur. 365.c
eius pomœrium prolatum ab Henrico IV. Brabantiæ Duce. 249.b
iterũm à Ioanne II. 302.a
ei Noua ciuitas additur, & propugnaculis ipſa ciuitas munitur. 631.c.632.a
Antuerpiæ morbus, Sudor Anglicus dictus, triduo vno quadringẽtos homines ſuſtulit. 581.c
Antuerpienſes à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
Argentinâ Dominicanos euocant. 255.a
cum Mechlinienſibus de iure Stapulæ auenæ, ſalis, & piſcium contendunt. 294.a
Mechlinienſes ob rebellionem obſeſſos ſtrenuè erumpentes repellunt. 295.c
de Lyranis cum Louaniẽſibus contendũt. ibid.
Stapulam auenæ, ſalis, & piſcium ab Henrico Imp. iterùm recuperant. 299.c
ijs ius Stapulæ confirmatur. 330.c
de Stapularum iure iterùm cum Mechlinienſibus contendunt. 356.c.378.b
ad Rumſtam munitionem extruunt. ibid.
cum Ioanne Bergarum Principe lites agunt, & quare. 400.c
Mechlinienſibus operâ Ducis Philippi Burgundi reconciliantur. 416.c
Maximiliano, Duciſſæ Mariæ marito, quas ſuppetias contra Gallos miſerint. 452.c
eorum nundinis & immunitatibus inſidiantur Flandri. 463.c
Gandenſium munitionem ad Saftingen & Calloo extructam, ſibique infeſtam, expugnant. 464.a
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cum exercitu in Belgium venire ægrè ferũt. 477.a
à Bruxellenſibus & Louanienſibus agitantur. 479.b
copias contra Martinum Roſſemium conſcribunt. 622.b
eidem, ciuitatem ſuam dedi ſibi poſtulanti, egregiè reſpondent. 623.b
in eumdem tormenta maiora exonerant; & multos occidunt. ibid.c
Antuerpienſes Canonici cedunt templum S. Michaëlis S. Norberto & ſociis. 210.a
Antuerpienſis Marchia, Godefrido Gibboſo trucidato, Godefrido Euſtathij Comitis Bononiæ ex Ida filio confertur. 193.a
à Ioanne IV. Duce, inſciis Ordinibus, Ioanni Bauaro committitur. 391.b
Antuerpienſis Markgrauius Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, centum equites auxiliares adducit. 460.a
Aoum Hemmingi Danorum Regis ad Carolum Magnum Imp. Legatus. 57.a
Aper quidam in venatione Carlomanno letale vulnus infligit. 107.c
Apri, diuerſarum ciuitatum exſules ſic dicti, Brabantiam vaſtant. 355.c
Aphrodiſium. *vide*, Leptis.
Aqua benedicta in dedicatione nouæ ciuitatis iam olim etiam adhibita. 77.c
Aqua exercitui Caroli Magni in expeditione Saxonica miraculosè ſuppeditata. 46.b
Aquæ inopia laborat exercitus Chriſtianorum in Ieroſolymitana obſidione. 202.a
Aquę Sextię à Carolo V. Imp. obſidentur. 603.a
Aquilonarium & Orientalium Anglorum Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.c 9.a
Aquiria Virginum Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium. 257.b
ab Aquis, vna è ſeptẽ Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Aquiſgranum à Guilielmo Hollandiæ Comite Imperatore electo obſidetur. 260.c
per ſex menſes inediâ fatigatum ſe dedit. 261.a
Aquiſgranenſes Guilielmum Comitem Iuliacenſem cum ſuis crudeliſſimè trucidant. 281.a
Aquiſgranenſis Conuentus à Ludouico Pio celebratus, quæque in eo ſtatuta. 62.a
Aquitani rebellantes à Pipino & Carlomanno ſuperantur. 36.c
quidam reiecto Carolo Ludouici Pij Imp. filio Pipinum eiuſdem ex Pipino filio nepotem ſibi Regem ſtatuunt, ſed non impunè. 69.a
contra tyrannidem Caroli Ludouicum Germanicum inuitant. 78.a
Aquitania ſine armis à Carolo Martello occupata. 32.a
ab Hungaris vaſtata. 139.c
Arabes Compoſtellam vaſtantes diuinitus puniti. 156.c
Chriſtianis deuotionis ergô Ieroſolymam petentibus maximam cladem inferunt. 186.c
Araldus Rex Anglorum Harvvich Regem Northanymbrorum Angliæ Regnum inuadentem inter-

interimit. 187.a
à Guilielmo Comite Northmannorum Angliam occupante occiditur. ibid.
Arbo Archiepiſcopus Moguntinus Cononi Duci ad Imperium aſpiranti ſe opponit. 172.c
Arbor ſucciſa, precibus S. Gummari integra reſtituitur. 43.a
Arbor quædam ad tranſlationem Reliquiarum B.Gudilę miraculosè tranſplantata. 59.a
Arcantella arx à Leodienſibus obſeſſa & diruta. 324.c 325.a
circa eam Leodienſes inſigni clade affecti. 325.a
Archenbaldus Fluſſas Ioannem Burgundum à cæde defendere volens, interficitur. 390.b
Ardenburgius in pugna Blangiaca cęditur. 455.c
Arduenna à S.Huberto ab idolorum cultu conuerſa. 33.b
venationibus Caroli Magni Imp celebris. 53.b
necnon Ludouici Pij Imp. 68.c
Arelatem vrbem, in fugam actis Saracenis, recuperat Carolus Martellus. 32.b
Arendonga Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Argentellius in pugna Blangiaca occiſus. 455. b
Argenti fodina in valle Ioachimica reperitur. 540.a
Argentinenſes Zuingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586.a
Argentoratenſes, qui Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerant, Carolo Imp. reconciliantur. 645.b
Argentinium Aquitaniæ caſtrum, à VVaifario deſtructum, à Pipino reſtauratur, præſidioque Francico munitur. 41.c
Aria à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſa. 238.c
Aribertus Aquitaniæ Rex, filium Dagoberti Regis, quem ex Ragnetrude procreauit, de ſacro Fonte ſuſcipit. 4.a
Arlonium à Guiſio diruitur. 697.c
Armenia à Saracenis vaſtata. 14.b
Armeniaci, Aurelianæ factionis nomen. 378.b
Ioanni Burgundo bellum indicunt. ibid.
eorum ductor Clunetus Brabantus. 379.a
Arnaldus de Brixia hæreſiarcha quid docuerit. 218.c
Arnhemium à Philippo Auſtriaco obſidetur. 510 b
eidem deditur. ibid.
iterùm ab eodem obſidetur. 503 b
Arnoldus pater S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2.b
Arnoldus de Baioaria, rebellionis in Conradum Regem conſcius, cum ſuis ad Hungaros fugit. 125.a
Arnoldus Bauius Mechliniæ trucidatur. 369.b
Arnoldus Beylingus viuus defoditur. 397.b
Arnoldus de Craienheymio Eques Godefridum III.in cunis ad caſtra contra Grimberganos adducit. 220.b
Arnoldus Diſthæ Dominus reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
item Ioannis I.inaugurationi. 276.b
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 278.c
Franciſcanorum Monaſterium Diſthæ condidit. ibid.
Arnoldus Gelder Ducatum Carolo Audaci vendit. 437.c
Adolphum filium moriens exheredat. ibid.
Arnoldus Grimbergenſis ſe Godefrido Barbato Lotharingiæ Duci ſubmittere detrectat. 205.a
eidem maximam cladem infert. ibid.b
à Brabantinis in prælio captus moritur. 220.c 222.a
Arnoldus de Hory, ſiue ab Horna, ad Epiſcopatum Leodienſem ab Vrbano VI. promotus recipitur. 350.b
eo agente pax inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Louanienſes ſancitur. 354.c
bellum Geldricum componit. 360.c
moritur. 361.a
Arnoldus Loſſenſis Comes, Auerbodienſis Monaſterij Fundator. 213.c
Arnoldus à Peda à Ioanne à Calſtris ad certamen prouocatur. 467.b
Arnoldus à Roda Scabinus Louanienſis à Ioanne I. creatur. 376.b
Arnoldus Seuenbergæ Dominus, in exilium pellitur. 402.a
Arnoldus Treuirenſis Archiepiſcopus Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.c
Arnoldus VVeſemaliæ Baro contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
ſe Aleidi Henrici VI.viduę Ioãnem ſecũdo genitũ Ducatui pręficere conãti, opponit. 268.c
Ioannis I. apud Louanienſes inaugurationi interfuit. 276.b
Arnoldus à Zellem Eques in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo cæditur. 286. c. 287. b
Arnolphus in Bauariæ Ducatu patri ab Hungaris interempto ſuccedit. 122.b
Arnolphus, ſiue Arnulphus, Caroli Craſſi ex fratre Carlomanno nepos, eidem in Imperio ſubrogatur. 112.c
Zuendebaldo Duci Maharenſium Ducatum Boëmiæ concedit. 113.c
Hungarorum auxilio Zuendebaldum rebellionem monentem ſibi reddit tributarium. ibid.
infeliciter cum Nortmannis confligit. 114.b
ſed mox eoſdem iuxta Louanium ad internecionem delet. ibid.c
filium ſuum Zuendebaldum Berengario ſuppetias laturum in Italiam mittit. 117.c
ipſe eò profectus, Longobardiam ad obſequium ſuum adducit. ibid.
Optimatum conſenſu filium ſuum Zuendebaldum Lotharingiæ præficit. 118.a
Pontifice annuente Romam armis capit. ibid.
ante Confeſſionem S.Petri à Pontifice coronatur. ibid.b
iniurias Papæ illatas vlciſcitur. ibid.
paralyſi laborat. ibid.
pediculari morbo conſumptus moritur. 120.b
vbi ſepultus ſit. ibid.

S. Arnulphus Epiſcopus Metenſis quibus parentibus ortus. 2.b
Pipino in adminiſtrandis Regiis negotiis cooperatur. ibid.b,c.7.b
Arnulfus Epiſcopus Rhemenſis falsò proditionis accuſatus degradatur. 157.b,c
ab Hugone Capeto in carcerem detruditur. 158.a
à Ioanne Papa Sedi reſtituitur. ibid.a,b
Arnulfus, qui & Arnoldus, Flandriæ Comes, filiam Heriberti vxorem ducit. 133.a
VVilhelmum Nortmannorum Principem dolo interficit. 136.a
Monaſteriolum caſtrum fruſtrà tentat. 138.a
Rhemis Eccleſiam B. Mariæ magnis muneribus cumulat. 145.b
omnem terram ſuam dat Regi Lothario. 146.b
eo decedente Rex Lotharius terram eius ingreditur. 147.c
Arnulphus Balduini Montenſis filius Flandriam teſtamento à patre accipit. 190.c
in prælio occiſus. 191.a
Arnulphus Toparcha Scornacenſis Aldenardam Gandenſibus eripit. 356.c
Arſchotanum Beginagium quando & à quibus extructum. 268.a
Arſchotanum dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Arſchotum à Capitiatis Louanienſibus fruſtrà tentatum. 348.c
ab Alberto Saxone capitur & diripitur. 479.c
Arſenius Epiſcopus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, honorificè à Ludouico Germanico excipitur. 85.a
Theutbergam repudiatam marito reſtituens, VValdradam pellicem in Italiam abduci præcipit. ibid.
Artaldus Archiepiſcopus Lauduni Ludouicum Quartum Regem vngit. 133.c
ab eo Sedi reſtituitur. 137.c
cum Hugone Heriberti filio de Sede Rhemenſi contendit. 138.a,b,c
moritur. 146.b
Arteſiæ Comitatus quando & à quo primùm erectus. 250.c
quamdiu in Francorum Regum poteſtate fuerit. ibid.
Articuli quidam à Carolo V. in Receſſu publico Auguſtę Lutheranis dati. 586.a
Lutherani eos recipere detrectant. ibid.
eis tamen ſubſcribunt quamplurimi. ibid.b
in Asbanio Comitatus quatuor Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
Aſchola locus iuxta Moſam à Nortmannis infeſſus. 104.c
Aſpera ciuitas, à Nigra legione, è prædonibus conſtante, dirè oppugnatur. 540.c
cruenta ibidem cædes ab eis patratur. 541.a
Aſtrolabium quando & quo auctore primùm explorādæ locorū diſtantiæ accommodatū. 458.c
Aſtures ſe ſtrenuè Saracenis Hiſpanias vaſtantibus obijciunt, nixi ſimul ope Deiparæ. 34.b,c
Athirua Saracenorum Rex Narbone à Carolo Martello obſidetur. 32.b
Atrebateſium Comitatus quando & à quo primùm erectus. 250.c
quamdiu in Francorum Regum poteſtate fuerit. ibid.
Atrebatum à Northmannis vaſtatur. 105.a
item ab Anglis. 343.c
à Flandro, Regi Franciæ conceditur. 238.c
Regi Galliæ à Creuecœurio proditur. 450.b
inſigni ſtratagemate Romanorum Regi vendicatur. 488.c.& ſeq.
Atrebaticum bellum feliciter à Flandris geſtum. 296.c
Auares pacem ab Imperatore Conſtantino Pogonato poſtulant. 19.c
in Catholicos ſæuientes à Carolo Magno domiti. 50.c
Audenardij ab Imperatore priuilegiis ſpoliantur. 617.b
Auditorium publicum Louanienſe quando extrui cœptum. 305.c
Audoënus, qui & Dado, quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium extruit. ibid.
Audomaropolis à Balduino Flandro Regi Franciæ conceſſa. 238.c
Auenæ Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Auenio à Carolo Martello obſidetur & expugnatur. 32.a
Albiorum hæreſi infecta, à Ludouico Francorum Rege capitur. 247.a
à quo & quando Sedes Pontificia eò tranſlata. 298.a
Auerbodienſe Ordinis Præmonſtratenſis Monaſterium quando extructum. 213.c
ex Abbatia S. Michaëlis Antuerpienſi primos Fratres accepit. 214.a
Auerne caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Auguſta Vindelicorum, quòd Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerat, à Cæſare Carolo mulctata, in gratiam recipitur. 644.b
Auguſtana Confeſſio. *vide* Confeſſio Auguſtana.
Auguſtinianorum Monaſterium Louanij quando extructum. 256.c
Mechliniæ quando extrui cœptum. 268.a
Auguſtinus primus Anglorum Apoſtolus. 9.a
Auguſtodunum ab hæretico quodam tranſmarino infici cœptum. 14.a
Aurei velleris Ordo à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Aureliani, procurante S. Eligio, Synodus Epiſcoporum aduerſus hæreticum quemdam tranſmarinum celebratur. 14.a
Auri nomine Imperatoris ſignandi poteſtas Eduardo Angliæ Regi collata. 318.c
Auringa Simana Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſti-

conſtituitur. 494.c
Ausbericus Cancellarius Caroli Simplicis. 117.b
Auſtraſia olim Regibus Francorum parebat. 1.c. 2 b
Auſtrij à Turca cæduntur. 556.b
Autbertus Epiſcopus Vincentium Hannoniæ Comitem eiuſque coniugem VValdetrudem ad vitam Monaſticam perducit. 15.a
Autbertus, ſiue Albertus, frater Comitis de Reiteſta, contra Albertum Godefridi III. filium eligitur Epiſcopus Leodienſis. 235.a
Autbertus filius Godefridi III. *vide* Albertus.
de Avvans Nobiles Leodienſes complures de VVarfeſees & de VVarous itidem Nobiles ſternunt. 308.c
Auxentianum Monaſterium à Conſtantino Copronymo euerſum. 44.b
Aymundus, Eduardi Angli frater, in Vaſſates cõtra Francos exercitum duces fugatur. 290.c.

B.

Baiazetes Turcarum Imperator Sigiſmundum Hungariæ Regem ad Nicopolim prę-lio ſuperat. 365.a,b
Baioarij à Carolo Martello ſubacti. 31.b
Baiorzuna à Norrmannis exuſta. 103.c
Baldericus Leodienſis Epiſcopus Lamberto Louaniẽſium Comiti bellum infert. 166.b. 168.b
ab eodem fugatur. ibid.
ratione huius pugnæ S. Iacobi Monaſterium Leodij extruit. 169 a
Baldricus donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Baldricus Traiectenſis Epiſcopus Synodo Engelheimenſi in cauſa Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentium congregatæ interfuit. 138.c
Balduinus Iudithæ filiæ Caroli Calui raptor à Galliæ Epiſcopis excommunicatur. 83.c
agente Papa nuptias eius aſſequitur, maximiſq; honoribus à ſocero afficitur. 84 b
dictus Ferreus. ibid.c
primus fuit Flandriæ Comes. ibid.
Balduinus Flandriæ Comes primò Imperatoris Henrici hoſtis, poſteà accipit ab eo VValachras inſulas. 167.b
Balduinus Flandriæ Comes, dictus Pius ſeu Bonus, cum Theodorico Phladirtingæ Marchione aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b
Cameracum & Antuerpiam Imperatori reſtituens, eidem reconciliatur. 179.a
Hannoniam ſubigit. ibid.b
Lotharingiam infeſtans, varias vrbes incendit. ibid.c. & 180.a
Antuerpiam obſidet, ſed Lotharingis concurrentibus eam mox deſerit. 182.b
Colonię, Victore Papa mediante, ad Regis gratiam reducitur ibid.c
liberorum Henrici Franciæ Regis tutor conſtituitur. 184. c
pulchro ſtratagemate Vaſcones ſubigit. 184.c. 185.a
quando & vbi obierit. 187.a
Balduinus Montenſis dictus, Balduini Pij filius, Richildem Hermanni Montenſis Comitis viduam ducit vxorem. 179.b
Hoyum incendit. 180.a
patri in Flandriæ Comitatu ſuccedit. 187.b
moriens Arnulpho Flandriam, Balduino verò Hannoniam teſtamento aſſignat. 190.c
ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
quando obierit & vbi ſepultus ſit. 208.b
Balduinus Balduini Montẽſis filius Hannoniam teſtamento à patre accipit. 190.c
Namurcenſem & Bouinienſem arces expugnat. 234.b
Henricum IV. Ducem Louanienſem bello petit. 236 a,b
cum eodem Hallis pacem init. ibid.c
moritur. 237.b
Balduinus Margaretæ Comitiſſæ Flandriæ filius matri in Flandrię Comitatum ſuccedit. 237.a.b
patri verò in Hannonienſem. ibid.b
inter ipſam & Philippum Francorum Regem oritur bellum. ibid.c
Franciam vaſtat. 238.c
magnam Arteſiæ partem Regi Franciæ, pace cum eo inita, concedit. ibid.
capta Conſtantinopoli Imperator conſtituitur. 240.b
Balduinus Godefridi Bullonij frater ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
fratri defuncto in Regnum ſufficitur. 203.a
viduã Rogerij Ducis Siciliæ ducit vxorẽ. 206.c
moritur. 207 b
Balduinus filius Comitis de Reiteſta Balduino Bullonij fratri in Regno Ieroſolymitano ſufficitur. 207.b
à Saracenis capitur. 210.a
Balduinus filius Fulconis patri in Ieroſolymitanum Regnum ſuccedit. 222.b
Balduinus Lanoius ad Carolum VIII. in Galliam mittitur, vt Ducatum Burgundiæ, &c. ab eo repetat. 497.c
ſpecioſis verbis ducitur. ibid.
pſeudo-Balduinus Conſtantinopolitanus ſtrangulatur. 246.c
Balliſtariorum ludus inſignis Tornaci. 364.a
qui ex Belgis ad illum conuenerint. ibid.
Balliuatus an à Principibus vendi poſſint. 271.c. 272.a,b.
Ballinus Brabantiæ Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, alam equitum & 1200. pedites auxiliares adducit. 460.a
Bamberga ab Henrico Imperatore Sede Epiſcopali plurimiſque Monaſteriis illuſtrata. 172.c
Bancum Leproſarium iuxta Louanium quando & à quo extructum. 245.b
ibi Capitiati VVenceſlao reconciliãtur. 351.a,b
Bapalma à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſa. 238.c
Baptiſmi irriſor Radbodus malè perit. 30.b
Barones Brabantiæ, ſolo reluctante Grimbergano,

no,beneficia ſua à Godefrido Barbato recognoſcunt. 205.a
Barra in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 202.a
Bartholomæus,Barenſium Archiepiſcopus, Papa creatus,appellatur Vrbanus VI. 349.c
Bartoldus Domicellus de Grimbergen,pater Gocellini ſubmerſi, & miraculosè ad vitam reuocati. 53.c
eumdem cum certis prædiis S. Suitberto offert. 54.c
Baſilea Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Baſilius Græcorum Imperator partem ſalutiferæ Crucis Ludouico Germanico tranſmittit. 90.c
Ludouicum Regem in Imperatorem commouere conatur. ibid.
Andelgiſum Ducem Beneuentanum ad defectionem ſollicitat. ibid.
Batua inſula Rheni & VValæ fluentis cingitur. 110.c
Nortmanni in ea reperti vnà cum Duce eorum Godefrido trucidati. 112.a
Bauari infeliciter cũ Hungaris confligunt. 122.b
Bauari duo Proteſtantibus Germanis quare ſe adiunxerint. 589.c
Bauaria ſuperior à Philippo Comite Palatino occupatur. 511.a
Bauenchien Duci Brabantiæ ab Epiſcopo Leodienſi pro ſtipendiis obligatur. 264.b
Bauia Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Baumontium à Maximiliano Francis eripitur, ſpoliatur,& incenditur. 456.c
S.Bauo coæuus & conſanguineus Pipini de Landis. 8.a
Gandaui quieſcit. ibid.b
Baureuorium à Belgis capitur. 459.b
à Francis recuperatur. ibid.
Bauuoſius in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Beatrix filia Henrici V. Brabantiæ Ducis Hermanno Thüringiæ Lantgrauio nupſit. 250.b
Beatrix Guidonis à Dampetra filia Florentio Guilielmi Regis filio nubit. 265.b
Beca Brabantiæ pagus à Geldro exuſtus. 360.b
ven.Beda quando floruerit. 22.b
Bedonfriſum pagus Diœceſis Colonienſis,ibique tres Cruces in aëre viſæ. 261.a
Begga Pipini de Landis & Ittæ filia. 7.b
Grimoaldo fratri in Brabantiæ Principatu ſuccedit, Anſegiſoque S.Arnulphi filio nubit. 15.b,c
eius eximia pietas. ibid.c
eius effigies. 17
marito trucidato Deo ſe mancipat, & Andanenſe Monaſterium fundat. 18.b
Romam Religionis ergô proficiſcitur. ibid.c
ex Monaſterio Niuellenſi S. Gertrudis Reliquias, libros ſanctos, & Sorores aliquot Religioſas obtinet. ibid.
quando obierit. ibid.
Beginagium Arſchotanum quando & à quibus extructum. 268.a
Mechlinienſe quando extrui cœptum. ibid.
à Nouatoribus dirutum. ibid.
Niuellenſe quando fundatum. 249.c
Siluæducenſe ab Eccleſia de Orduno quando ſeparatum. 289.c
Belgæ Francos mari pellunt. 454.a
à Francis pelluntur. 457.a
annuas cum iiſdem inducias paciſcũtur. ibid.b
cum Burgundis Fanum D. Audomari, eiectis Francis, recipiunt. 478.c
ſericis aut laneis, niſi in Belgio textis, veſtiri prohibentur. 497.c
Philippo Auſtriaco mortuo,opem Maximiliani Imp.implorant. 520.b
eorumdem ad eum oratio. ibid.
eorum genium proprijſſimè deſcribit Hauthemius. ibid.
Picardiam vaſtant. 556.a
Terovvanam à ſe obſeſſam,peſte & dyſenteria vexati,relinquunt. 557.a
Picardiam iterùm depopulantur. ibid.c
Pariſios vſque excurrunt. ibid.
ad hiberna diſcedunt. 558.a
Terovvanam obſident. 605.a
Fanum D.Pauli ſubigunt. 606.b,c
Francos inſigniter vincunt. 607.a,b
inducias cum ijſdem ſanciunt. ibid.
item cum Danis. 609.b
nauigationem Sondæ recipiunt. ibid.
ex Nortmannia ingentem prædam auehunt. 631 c
à Francis mari cæduntur. 680.c.681.a
Belgæ & Angli nauibus Britanniam minorem inuadunt,ſed inglorij. 700.b
Bellum,niſi cum Ordinibus deliberato,Brabantiæ Duces haud ſuſcepturos ſe iurant. 330.a
Bellum Flandricum inter Richildem Balduini Montenſis viduam & Robertum, eiuſque origo. 190.c
Saxonicum ab Henrico III. Imperatore illatum. 192.c
Belli Flandrici longiſſimi cauſæ. 210.c
Bellum inter Brabantiam & Hannoniam tempore Godefridi III.Comitis Louanienſis vnde ortum. 229.c
recrudeſcit. 230.c
aliud inter Flandrum & Hannonem. 231.a
aliud grauiſſimum inter Flandros & Regem Guilielmum Hollandiæ Comitem vnde originem duxerit. 262.c
aliud cruentum admodum inter Flandros & Francos vnde ortum. 290.b
quomodo ſopitum. 292.a
aliud cruentiſſimum & longiſſimam inter Eduardum III. Angliæ & Philippum Valeſium Franciæ Reges,vnde ortum. 317.b
Belli inter Ludouicum Flandriæ Comitem & Venceſlaum Brabantiæ Ducem initia. 331.a

Bellum

Bellum Geldrus Brabantis indicit. 357.c
quod agentibus Colonienſi & Leodienſi Epiſcopis componitur. 360.c
Bellum Iuliacenſe infeliciter à VVenceſlao Brabantiæ Duce geſtum. 344.b,c.& ſeqq.
Leodienſium, contra Epiſcopum ſuum Henricum Ottonis Geldrię Comitis fratrē. 264.a,b
Mechlinienſe Ioannis II. Brabantię Ducis temporis exortum, eiuſque cauſa. 295.b
Bellum ſacrum primum, ad recuperandam Terram ſanctam ſuſceptum, quibus præcipuè Ducibus geſtum. 200.b
ſecundum à Conrado Imp. & Ludouico Rege Franciæ ſuſceptum. 222.c
ſed nullo ſucceſſu. 223.a
tertium ad recuperādā ſacra loca paratur. 232.c
quartum ab Henrico Imp. Friderici filio adornatur. 237.c
quintum à S. Ludouico Francorum Rege ad Terram ſanctam recuperādam paratur. 261.a
ſextum item à S. Ludouico ad Terram ſanctam recuperandam ſuſcipitur. 278.a
Beluacenſis pagus à Nortmannis vaſtatur. 128.c
S. Benedictus Mauris poſt Eccleſiam S. Petri aliaque Italiæ loca vaſtata in Africam remeantibus terribilis apparet. 74.c
Benedictus Leuita Capitularium Legum collector. 62.c
Benedictus III. Leoni IV. in Pontificatu ſuccedit. 79.c
Benedictus quidam Eccleſiæ Romanæ Scriniarius contra Ioannem Pontifex eligitur. 147.b
à Synodo depoſitus, ab Imperatore in Saxoniam ablegatur. ibid.
Benedictus Bonifacium Sedis Apoſtolicæ inuaſorem Româ cedere cogit. 150.a
pulſo Bonifacio, legitimus ipſe Papa VII. iſtius nominis creatur. ibid.
Benedictus Papa VIII. Henricum Bauariæ Ducem vnà cum coniuge Romæ Imperatorem coronat. 169.b
Benedictus VIII. aliis IX. Pontifex eligitur. 180.c
Benedictus XII. Papa quādo obierit. 321.c. 322.a
Benedictus in Antipapatu Clementi VII. ſuccedit. 364.c
vt Galliarum Regem ſibi habeat fauentem, ei per vniuerſum Regnum Eccleſiarum decimas aſſignat. 365.a
Beneuentani Duces ciuilibus bellis inter ſe decertantes, vtrimque Saracenos ſibi in auxilium euocant. 72.b
Beneuentum à Saracenis occupatum. 72.a
Benno Cardinalis Silueſtrum II. Necromantiæ inſimulat. 161.c
Berchemum Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatum. 335.a
item Berendracum. ibid.
Berengaria Caſtellæ Regis filia Ioanni Ieroſolymitano nubit. 246.b
Berengarius Italicus aduerſus VVidonem ab Arnolpho Rege ſuppetias accipit. 117.c
à Ludouico Boſonis filio Italiâ pellitur. 121.c
eumdem capit & oculis priuat. ibid.
à ſuis pulſus Italiam depopulatur. 128.b
à ſuis interimitur. ibid.c
Berengarius Longobardiæ Rex ab Ottone Imp. fugatur. 139.c
agente Conrado Duce, quædam iterum ab Imperatore in Italia obtinet. 140.a
Ottonem Italiæ Imperatorem creatum indignatur. 146.b
mortuus exul, Bambergæ ſepelitur. 148.a
Berengarius Turonenſis Sacramentarius primùm innoteſcit. 181.b
tam à Romana quàm Vercellenſi Synodo excōmunicationis ſententia in eum lata. ibid.b,c
in Turonenſi & Romano Concilijs hæreſeos ſuę condemnationē propria manu ſubſignat, ſed mox ad vomitum reuertitur. 187.b,c
Bergæ incendio afflictæ. 365.c
Bernardinus Mendoſa à Cæſare Carolo V. Guletæ præficitur. 601.c
S. Bernardi Abbatia Ordinis Ciſtercienſis ex pago Vremde in Hemichem transfertur. 256.c
S. Bernardus Abbas Claræuallenſis Conradum Imp. & Ludouicum Regem Francorum ad ſecundum bellum ſacrum excitat. 222.c
Laurentium cum ſociis ad Villarienſe Monaſterium in Brabantia erigendum mittit. 223.a
quando obierit, quotque animas moriens in Claraualle reliquerit. 223.c
Bernardus Aruernicus Comes tutor filij Ludouici Balbi conſtituitur. 99.c
Bernardus Barcenonenſis Dux incautus à Carolo Ludouici Pij filio occiditur. 72.b
Bernardus Borneuallis Eques Louanienſium ductor creatur. 327.a
cum ſuis Ludouico Flandriæ Comiti obuiàm proficiſcitur. 332.a
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 348.a
Bernardus Cnipperdollius, Conſul ab Anabaptiſtis Monaſterij conſtituitur. 595.a
durum ſupplicium luit. 598.b
Bernardus Eberſtainius Comes Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Bernardus Caroli Magni auunculus in expeditione aduerſus Longobardos partem exercitus ducit. 46.c
Bernardus, Caroli Magni ex Pipino nepos, Italiæ Rex conſtituitur. 57.a
in Ludouicum Pium Imp. conſpirat. 62.b
viribus ſe imparem cernens, ſupplex veniam petit. ibid.
oculis orbatur, & triduo pòſt moritur. 64.a
Bernardus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Bernardus quidam Cameræ Ludouici Pij Imp. præfectus ab Aula dimittitur. 65.c
Bernardus Dominus de Oiſtremala Ottoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
eiuſdem Signifer. ibid.b
in pugna iuxta Tornacū cōmiſſa capitur. 245.a

Bernenſes,

Bernenſes, Heluetij hæretici, Catholicos Heluetios diuexant. 587.c. *vide* Heluetij hæretici.
Bertha, aliàs Bertrada, ſiue Bertruda, mater Caroli Magni & Carlomanni. 45.c
Bertha, Othonis & Adelheidæ filia, Henrico Regi nubit. 187.a
quando obierit, & vbi ſepulta. 195.b
Bertharius gener VVarathonis fit Maior domus Regis Theodorici. 20.c
Bertholdus Carinthiæ Dux ab Henrico Germaniæ Rege iniquè Ducatu ſpoliatur. 191.c
Bertoldus omnia ſibi à Godefrido Barbato ablata recuperat. 217.b. 218.a. *vide* Grimbergani.
Bertoaldus Saxonum Dux aduerſus Dagobertum Auſtraſiæ Regem rebellionem mouet. 4.c
Clotario Regi filio ſuppetias ferenti ſtultè inſultat. 5.a
eumdem dominum ſuum eſſe, ſed fruſtrà, ingeminat. ibid.b
ab eodem victus capite truncatur. ibid.
Bertrandus Geſquinates, Franciæ Comeſtabuli, Ribeboiſam arcem à Valtero ab Hoochſtrata inſeſſam redimit. 342.a
Bertrandus de Raijs Campanus, diu apud Valentianas Eremita, Balduinum Conſtantinopolitanum ſe fingit. 246.c
fraude detecta ſtrangulatur. ibid.
Berytus à Chriſtianis occupata. 238.a
Berzeum Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Beuecum villam deſerere, & in Meldricem inſulam recedere, diuinitus ab Angelo monetur S. Hermelendis. 7.c
Bieſium vrbs Francis deditur. 453.a
Bigardenſe Monaſterium à Godefrido Barbato extructum. 212.c
Birbachenſe dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Biturica ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Blanca Maria, filia Sfortiæ Ducis Mediolanenſis, Cæſari Maximiliano nubit. 492.a
moritur ſine prole. ibid.b
Blangiaca pugna quando contigerit. 455.c
Blithildis auia S. Arnulfi Metenſis Epiſcopi. 2.b
Blithildis vxor Childerici Regis prægnans in venatione vnà cum marito interimitur. ibid.c
Boamundus, Apuliæ Dux, ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a,b
Bockenbergius & Douſa antagoniſtæ de initio Comitatus Hollandici. 123.c.124.a
Bochainum per Belgas Francis eripitur. 454.b
fruſtrà iterùm à Francis tentatur. ibid.
negligētiâ vigilum à Francis occupatur. 459.b
à ciuibus recuperatur. ibid.
Bodgis nobilis Francus pater S. Odulphi. 70.a
Bodilo Francus, Childericum Regem vnà cum coniuge in venatione interficit. 16.c
Boëmi à Carolo Caroli Magni filio domiti. 55.a
illorum Duces quatuordecim cum ſuis baptizantur. 74.a
tempore Lotharij Imp. rebellionem meditantes, Francorum contra ſe venientium exercitum cædunt. 76.b
in Regnum Germanici irruptionem fruſtrà tentant. 90.b
in Sacerdotes & Monachos debacchantur. 395.b
cōtra Regem Romanorū arma capiunt. 645.b
ea iterùm ponunt. 646.b
à Rege Rom. veniam petunt, & egregiè mulctantur. 648.a
Boëmiæ Rex eſt Pincerna Imperij. 160.c
Boëmiæ Regnum Ioanni filio Henrici Imp. nuptiis obtingit. 300.c
Bolandius Brabantiam vaſtat. 369.a
Bolecus à Baldeſleto Stadingorum perduellium belli Dux. 248.b
Boleſlaus Boëmorum Dux ab Ottone Imperatore ſubiugatur. 139.c
Bombardæ Louanienſibus quando primùm in vſu. 333.c
Bomelia à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
Bommelę VVerda à VVenceſlao Brabantiæ Duce occupata, ab Eduardo Geldro recuperatur. 341.b
Bona, VVenceſlai Brabantię Ducis ſoror, Ioanni Francorum Regi nupſit. 341.c
S. Bonifacius Elibaldum Anglorum Regem ad pœnitentiam excitare laborat. 32.c
Germanorum Apoſtolus, & Archiepiſcopus Moguntinus liberalitate Carlomanni Fuldenſe Monaſterium fundat. 36.c.38.a
Pipinum Regem Franciæ vngit. 39.a
eiuſdem aurea epiſtola ad Fulradum Cappellanum Pipini. 40.a
martyrio coronatur. ibid.c
Bonifacius Sedis Apoſtolicæ poſt Formoſum inuaſor qualis fuerit. 118.c
Bonifacius Apoſtolicæ Sedis inuaſor, Benedicto Papa vrgente, ſpoliata Eccleſia Vaticana Conſtantinopolim fugit. 150.a
Bonifacius IX. Vrbano VI. in Pontificatum ſuccedit. 361.b
Bonna à Nortmannis vaſtata. 105.a
Bopardia ab Ottone Imp. fruſtrà tentata. 239.a
Borbonius. *vide* Carolus Borbonius.
Borlutius, Penſionarius Gandauenſis, Ordinum Belgij nomine à Philippo II. in Hiſpaniam abituriente peregrinæ militiæ diſceſſum petit. 706.c.707.a,b
Borſelia Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
Boſchum (ſiue Boſcumducis) iam olim vna ex quatuor primariis Brabantię ciuitatibus. 301.c
Boſcumducis. *vide* Siluaducis.
Boſo Comes Arelatenſis de ſubleuanda Roma cum Ioanne VIII. conſultat. 96.c
eumdem Romam reducit. 98.c.99.a
ei Ludouicus Balbi filius à patre iam moribundo commendatur. 99.c
Regno filiorum Balbi inhians, ijſdem redditur

tur exoſus. 102.b
Boſſutum ſiue Boſſuum exuritur. 370.b
Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Boſſuus à Francis capitur. 471.b
Bouinienſis arx à Balduino Hannoniæ Comite expugnata. 234.b
Bouinienſes pulchro ſtratagemate Dionantenſes cædunt. 307.b,c
ſed turri ab his exſtructa fatigantur. ibid.c
ab Epiſcopo Leodienſi obſidentur. 308.a
Brabanti à S. VVillibrordo ad fidem cõuerſi. 22.a
cum Grimberganis concurrentes nunc vincuntur, nunc vincunt. 219.b,c
Grimbergæ arcem vnà cum Monaſterio exurunt. ibid.c
Grimberganos ad pacem inuitantes non audiuntur. 220.a
biduo cum iiſdem dubio Marte pugnant, tandemque, etſi non ſine magna ſuorum clade, vincunt. ibid.b,c
quidam à Radulpho de Fulgeriis capti, ſed mox eumdem profligant & capiunt. 228.b
variis expeditionibus clarent. ibid.c
Flandris auxiliantes Hannoniam populantur. 231.a
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 234.a
Hollando prædam excutiunt. 239.b
Leodienſes vaſtant. 241.b
inter illos & Leodienſes cruentum prælium, in quo ad 2000. cæduntur. 242.b,c
VVoringam caſtrum obſidentes, inſignem victoriam, quamuis non incruentam, de hoſtibus reportant. 286.b,c.287.b
vigeſimam omnium ſuorum bonorum liberaliter Duci ſuo Ioanni I. concedunt, ſed ea tantùm vice. 288.b
ſub initium Principatus Ioannis III. vbique à creditoribus Reipublicæ detinentur. 302.c
quo modo huic malo remedium inuenerint. 302.c.304.a
Falcoburgenſi agro vaſtato Sitterienſes ſimul & Harlenſes ad deditionem cogunt. 306.b,c
in Brabantia ſoli ad arcana Reipublicæ conſilia admittendi. 330.a
extra Brabantiam, niſi in tribus cauſis, in ius non vocandi. ibid.b
à Flandris ad Scotam pagum iuxta Bruxellam cæduntur. 331.b,c.332.a
item ad Santfletum. 333.c
Grauiam obſident. 358.b
agente Alberto Bauaro Geldris conciliantur. ibid.c
ijs Grauia reddita, ſed mox perfidè erepta. ibid.
reſumpto bello iterùm Grauiam obſidione cingunt. 359.c
ſed ad prædas effuſi cæduntur. ibid.
& obſidionem ſoluunt. 360.a
pacem cum Geldris initam firmant. 361.c
ijs à Colonienſibus & Geldro bellum indictum. 366.a
Geldris turpiter fugientibus, Geldriam & Iuliam flamma ferroque vaſtant. ibid.b
confœderantur Leodienſibus contra Geldrum. ibid c
Ruremondam ſimul cum Leodienſibus obſident, ſed nullo effectu, his fallentibus. 367 a
Lennicam oppidum diruunt. ibid.
Iuliacum obtinent, & ne flammis abſumant, tria aureorum millia accipiunt. ibid.
contra Geldros ſuppetias à Philippo Burgundo expoſcunt. 368.a
pacem cum Geldris ſanciunt. ibid.b
eorum lanæ in Hollandia detinentur, & quare. 368.b
Clunetum, ductorem Armeniacorum, clade afficiunt. 379.a
Antonio Burgundo auxilia denegant, ſingularum vrbium iura malè ab eo defendi querentes. ibid.b
Venlonam obſident. 526.a
obſidionem ſoluunt. ibid.
Geldriam deprædantur. 527.b
à Geldri Duce, Comite Seiberæ, præda eis excutitur. ibid.
inducias cum Geldro faciunt. ibid.c
Brabanti Equites militantes Anglo contra Scotos. 310.b
Brabantia à S. Huberto ab idolorum cultu purgata. 33.b,c
ab Hungaris vaſtata. 141.a
in ea Comitatus tres Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
à Theodorico Hollandiæ Comite quo ſucceſſu inuaſa. 239.b
tota ſubijcitur à Papa Eccleſiaſtico interdicto. 241.c
à Francis vaſtatur. 312.c
item à Flandris. 314.c
peſte affligitur. 342.c.343 a
à VVenceſlao Duce nouis vectigalibus grauatur. 346.b
ab exſulum colluuie, qui ſe Apros nominabant, mirè vaſtata. 355.c
Brabantiæ Balliuus Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, alam equitum & 1200. pedites auxiliares adducit. 460.a
Brabantiæ Clerus de vigeſima omnium redituum Leodienſi Epiſcopo pendenda ad Sedem Apoſtolicam prouocat. 265.c
Brabantiæ Dux quandoque fuit inter Electores. 160.b.256 a
cur & quando iuri ſuo renuntiarit. 160.b
Brabantiæ Ducum progenies ab antiquo Regali ſemine. 260.b
Brabantiæ Priuilegia à VVenceſlao & Ioanna iurata. 328.c.330.a,b
Brabantiam tamquam feudum maſculum ſibi vendicant Imperatores, ſed non rectè. 166.a
Brachatenſes à Nortmannis vaſtati. 105.a
Brandeburgenſis Marggrauius Elector, Camerarius eſt Imperij. 160.c
Brauius. *vide*, Padiglia.

Brechta à Ioanne Gunderio incenditur. 366.c
Brecquius in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Bremenſis Antiſtes VVeſtfriſiam vaſtat & depopulatur. 560.c
item alia vicina loca. ibid.
Brennaburch Sclauorum oppidum, ab Heinrico Germaniæ Rege expugnatur. 129.a
Briacus, locus Galliæ, in quo Carolus Caluus tyrannidis accuſatus Ludouico Germanico occurrit. 80.c
S. Brigidæ Ordo quando confirmatus. 344.a
Briſolium vrbs Francis deditur. 453.a
Britannia à Ludouico Pio Imp. vaſtata. 64.c
Britones Carolum Lotharij Imp. fratrem prælio vincunt. 74.a
Britones ducenti cruento duello contra ducentos Francos concurrunt. 321.c
Brixia ab Henrico Imp. expugnatur & muris nudatur. 300.c.301.a
Bronckhorſtia Geldro eripitur. 605.a
Bronchorſtij Eduardo Geldro cum fratre Reinaldo dimicanti adhærent. 341.b
Bronienſe Monaſterium Reliquiis B. Eugenij ornatur. 125.a
Brugenſes Iacobi Comitis S. Pauli inſolentiam non ferentes, primis Francorum cæſis, eum pellunt. 294.b
conſtanter in obedientia Vrbani Papæ perſiſtunt. 362.c
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Sculcetum ſuum, in ſeditionem verſi, trucidant. 418.c
à Philippo Burgundo domantur. ibid.
ad arma contra Maximilianum conuolant. 472.c
ædes Magiſtri Curię Romanæ diripiunt. 473.a
inde ad alias ſe conuertunt. ibid.
rogati, in Maximilianum non ſe inſurgere reſpondent, ſed eos qui malè rem adminiſtrent, dedi ſibi velle. ibid.
Maximilianum in domo quadam incluſum detinent. ibid.b
eius domeſticos carceri mancipant. ibid.b.c.& 474.a
ei cuſtodes addunt. 473.b,c
eius hoſpitium diripiunt. ibid.
multaque alia indigna perpetrant. 474.b
Coppenollium cum præſidio Gallico admittunt. ibid.b
aliquos Regis domeſticos extremo ſupplicio è medio tollunt. ibid.c
Petrum Lanckhalſium capite plectunt. 475.b
tandem ſuas quiſque domos repetunt. ibid.
vim Cæſaris Frederici, iniuriam Maximiliano filio ab eis illatam vlturi, metuunt. 476.c
pacem cum Maximiliano ſanciunt. 481.a
Gubernatori Flandrię, à Maximiliano dato, rebellant. 483.a
Blanckenbergam muniunt. ibid.
cæduntur. ibid.
ingenti annonæ caritate laborant. ibid.
pacem denuò petunt & obtinent. ibid.
Brunichildis proauia filiorum Theodorici Burgundiæ Regis, quo ſupplicio & quare affecta. 2.b
Brunisberg Saxoniæ locus ſuper VViſeram, Saxonum clade à Carolo Magno illata celebris. 48.c
B. Bruno Colonienſis quando & qua de cauſa Carthuſianorum Ordinem inſtituerit. 197.a. 198.a
Bruno Dux Angrariorum Carolo Magno ſe ſubdit. 48.c
Bruno Othonis Regis frater VVicfredo in Epiſcopatu Colonienſi ſufficitur. 140.c
à fratre Lotharienſe Regnum obtinet. ibid.
Raginerium Comitem Montenſem capit, & in exilium mittit. 144.c
moribundus ſua Sanctorum Eccleſijs legat. 147.c
mortuus Coloniam refertur. ibid.
Bruno Ottoni Imp. aduerſus Philippum fauens, à Pontifice Romano Adolpho in Colonienſi Archiepiſcopatu ſubſtituitur. 240.c
à Philippo ad VVaſſenbergam in prælio capitur. ibid.
Bruxella Brabantiæ ciuitas, olim Broſella dicta. 26.a
S. Gudilæ Reliquijs ditatur. 155.c
Canonicorum Collegio à Lamberto Baldrico decoratur. 175.b
ibidem in Eccleſia S. Nicolai innumera fiunt miracula. 223.c
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
à Ludouico Flandriæ Comite occupata diripitur. 331.c.332.b
agente Sherenclaſio recuperatur. 333.a,b
ibidem venerabile Corpus Chriſti à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.c
nec non ibidem Curia ſuprema à Philippo Bono inſtituitur. 423.b
tumultu inter ciues & Germanos milites orto concutitur. 469.c
à Philippo Cliuio occupatur. 477.c
dira peſte affligitur. 481.b
Bruxellenſes variis ab Henrico IV. Duce Brabantiæ priuilegiis donantur. 247.b
plebeij in Nobiles inſurgunt. 298.b
à Ioanne II. Brabantiæ Duce victi, eumdem trepidi recipiunt. ibid.c
eis ſeptem Patriciorum familię, ex quibus Scabini deligendi, aſſignatæ. ibid.
quæ leges eis à Duce præſcriptæ. ibid.
Louanienſibus ſe mutuo fœdere deuinciunt. 304.a
quæ priuilegia à Ioanne III. Brabantiæ Duce obtinuerint. 309.c
Sherenclaſio agente Flandros vrbe pellunt. 333.a,b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a

in Patricios inſurgentes fœdè tumultuantur. 338.b
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.c
eorum lanę in Hollandiá detinentur,& quare. 368.b
Antonio Brabantiæ Rectori auxilia ad obſidendũ Bochoudam denegãt, & quare. 372.c
Simonem Tremillium in vincula coniiciunt. 373.b
cum Antonio Rectore paciſcuntur. ibid.
Antonio Burgundo, in Traiectenſes bellum mouenti,auxilia denegant. 376.a,b
Prætorem ſuum exilio mulctant. 380.a
ob captum Ioannem ab Arcla ciuem ſuum commouentur. 384.c
à tutoribus Ioannis IV. ſedantur. 386.a
Prætorem ſuum Guilielmum ab Aſcha carceri includunt. 388.c
ideò Duci inuiſi. 390.a
Ioannem IV. Ducem cum milite in vrbem recipere recuſant. 393.b
contra milites ab eo adductos inſurgũt. ibid.c
multos eorum carceribus includunt. 394.a
iterùm ſeditionem commouent. ibid.c
cum Louanienſibus & Mechlinienſibus reconciliantur. 419.a
cõ neatu laborantes à Flandris iuuantur. 479.b
Buchonia ſilua Monaſterio Fuldenſi clara. 38.a
Bucki pagus Angrariorum, vbi Dux eorum Bruno Carolo Magno occurrit. 48.c
Bulgari Pannoniam vaſtant. 65.b
Bullonienſis Ducatus quomodo ad Epiſcopum Leodienſem deuenerit. 203.a
Bullonium caſtrum ab Adelberone Leodienſi Epiſcopo meritis S. Lamberti recipitur. 217.a
Buſcoducenſes Bommelam inuadunt. 527. b. *vide* Siluæducenſes.
Burchardus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Burchardus de Sueuia contra Conradum Regem rebellans, eius prudentia pacatur. 125.a
Burchardus Epiſcopus Loſanenſis in prælio inter Henricum Imp.& Egbertum Marchionem in Thuringia commiſſo occiſus. 195.c
Burdellum caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Burdigala, locaque ei vicina, à Saracenis vaſtata. 31.b
Burgfletum Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Burgundi cum Belgis Fanum D. Audomari, eiectis Francis, recipiunt. 478.c
Burgundiæ Ducatus à Cæſare Maximiliano pro Carolo Auſtriaco inuaditur. 528.c
Buxudis caſtellum ab Ottone II. Imperatore capitur & diruitur. 150.a

C.

CAbelliauorum & Hauckiorum ſeditio per Ioannem Bauarum, olim Epiſcopum Leodienſem, iterùm reſuſcitatur. 387.c
Cabelliauij Amſtelodami ab Hauckijs pelluntur. 420.a,b
à Philippi Boni partibus ſteterunt. ibid.
Leidæ Hauckios pellunt. ibid.
contra Hauckios Maximiliano Brabantiæ Duci ſe iungunt. 463.b
Roterodamo à Franciſco Bredenrodio eijciuntur. 478.b,c
à parte Maximiliani Rom. Regis ſtantes, Sciedamum & Roterodamum obſident. 479.a
Hauckijs cladem inferunt. 480.b
Cadauera Saracenorum fœtentia Chriſtiani in expeditione ſacra præ fame comedunt. 202.a
Caditha, ſiue Tadicha vidua, Mahometi nubit. 9.b
Cadſandia inſula ab Anglis exuſta. 318.a
Cæci viſum meritis D. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Cæcilia Clementis IV. Papæ filia à Nobilibus plurimis expetita, à patre in Monaſterio quodam Monialium tenuiter ſuſtentatur. 275.b
S. Cæciliæ virginis & martyris corpus à Paſchale Papa inuentum, in Vrbem in Eccleſiam eiuſdem nomini dicatam transfertur. 70.a,b
idem à Paulo Sfondrato Cardinale anno 1599. ita inuentum, vt fuerat à Paſchale reconditum. ibid.b
Cæleſtinus III. Papa Alberti fratris Henrici IV. Ducis Louanienſis electionem ad Epiſcopatum Leodienſem confirmat. 235.b
Alberti interfectores excommunicans, Lotharium intruſum deponit. 236.a
vnà cum Henrico Imp. quartam expeditionem in Terram ſanctam parat. 238.a
moritur. ibid.b
Cæleſtinus IV. Papa Gregorio IX. in Pontificatu ſuccedens, breui moritur. 254.c
Cæleſtinus V. miraculis clarus, ſponte Pontificatum abdicat. 288.c
Caga Princeps Hunnorum à ſuis interemptus. 51.c
Cairus Aegypti vrbs à Chriſtianis quidem obſeſſa, ſed mox ſoluta. 246.b
Calcearius Gandauenſis. *vide* Reinerus calcearius.
Caletum ab Eduardo III. Angliæ Rege obſeſſum. 323.b
deditur, colonique ex Anglia, pulſis Francis, illuc traducuntur. ibid.c
Calſmont mons, S. Bauonis Monaſterio olim celebris. 8.a
Calliſtus Patricius Conſtantini Copronymi, Stephanum Monachum Iconomachis reſiſtentem variè aggreditur. 44.a,b
Calliſtus in Pontificatu Gelaſio ſuccedit. 207.b
Calumniatricis S. Stephani horrendus interitus. 44.b
Camera Imperialis à Maximiliano Imp. Francofurti inſtituitur. 494.b
Camera Monaſterium iuxta Bruxellam quando extructum. 249.b
Cambreſiacum à Franciſcis occupatur. 458.a

eius arx ab Henrico Galliæ Rege capitur. 672.b
Cameracenſes ab Eduardo Angliæ Rege obſeſſi ſtrenuè ſe defendunt. 319.b
Cameracum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouicô Germanico partienti obtigit. 88.c
à Nortmannis vaſtatum. 105.a
à Balduino Flandriæ Comite Henrico Imp. reſtituitur. 179.a
ab Henrico Rege Galliæ obſidetur, & ad deditionem poſtulatur. 672.b
non tamen capitur. ibid.
Campanæ per ſe ſonant in ſepulturam hominis fame mortui. 185.c
Campania à Saracenis vaſtatur. 85.b
Campinia Brabantię à Roſſemio diripitur. 622.b
Campulus presbyter quàm fœdè Leonem III. Papam tractauerit. 52.a
Canes aduerſus ferarum vaſtationem Brabantis alere conceſſum. 330.b
Canonici Antuerpienſes cedunt templum S. Michaëlis S. Norberto & ſocijs. 210.a
Canonici Bruxellenſes à Lamberto Baldrico quando inſtituti. 175.b
Canſoſte Rhemenſis Eccleſiæ caſtrum ab Heriberto Comite expugnatum. 134.a
Cantella, aliàs Canitela, caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Cantones Heluetiorum Catholicorum, arma contra Heluetios hæreticos ſumunt. 587.c
Capitia alba à Louanienſibus tumultuantibus quando aſſumpta. 348.c
Capitiati Louanienſes Patricios Arſcoto Louanium vi reducere parantes viriliter repelluntur. 348.c.349.a
Parcenſe monaſterium effringunt. 350.c
Patricios feneſtris eiectos infeſtis haſtis fœdè diſcerpunt. 351.a
reſponſo VVenceſlai Ducis territi, interceſſores ad eum mittunt. ibid.c
quibus conditionibus ei reconcilientur. 352.b,c.
Capræmons locus, ad quem S. Gudilæ corpus ob Nortmannorum vaſtationes ex Cœnobio Mortzellenſi tranſlatum. 108.c
Capua à Saracenis exuſta. 72.a
Capuſſenantius transfuga capite plectitur. 607.b
Carbonaria ſilua territorij Leodienſis, martyrio S. Follani clara. 14.b
Carbonaria Franciæ ſilua, Nortmannorum memorabili clade celebris. 103.a
Cardinales Sede vacante à morte Cæleſtini IV. tam inter ſe quàm ab alijs multas inſolentias ſuſtinent. 254.c
Cardinales pileo rubro ab Innocentio IV. cur decorati. 255.a
Cardinales octo electionem Vrbani IV. coactam fuiſſe clamant. 350.a
ijdemque Antipapam Clementem VII. dictum eligunt. ibid.
Caritas annonæ maxima in Gallia & Germania. 237.c
alia Europam affligit. 305.a
Carolomannus pater Pipini de Landis primi Brabantiæ Principis qualis fuerit. 1.b,c.
Carolomannus, filius Caroli Martelli, donationem eiuſdem S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
quos Principatus obtinuerit. 36.b
cum fratre Pipino Griphonem fratrem ſuperat, & captum cuſtodiæ tradit. ibid.c
Aquitanos & Alamannos rebellantes comprimit. ibid.
agente S. Bonifacio Fuldenſe Cœnobium erigit. 38.a
Theodoricum Saxonem & Odilonem Baioariæ Ducem bello vincit. ibid.
caſtrum Oſcoburgh expugnat. ibid.
relicto Principatu Monaſticen profitetur. ibid.a,b
ignotus Caſſinum venit. ibid.b
ſtipendia eius, manſuetudo, & pietas. ibid.
moritur. 39.c
Carlomannus & Carolus filij Pipini à Stephano Papa vnguntur in Reges. 39.a
Carlomannus filius Pipini cum fratre in Regnum eleuatus Hunaldum Aquitanum ſubiugat. 45.a,b
vbi & quando obierit. 46.a
Carlomannus, ſiue Carolomannus, filius Ludouici Germanici quædam aduerſus patrem moliri viſus, eidem reconciliatur. 83.a
Carolo Caluo Italiam inuadenti cum exercitu obuiàm mittitur. 92.c
muneribus ab eodem corrumpitur. ibid.
in partitione Regni paterni quas Prouincias ſortitus ſit. 93.b
paralyſi percuſſus moritur. 102.a
Carlomannus Ludouici Balbi filius Boſonem ſeditionem molientem compeſcit. 104.b
fratri Ludouico ſuccedit. 106.b.107.b
Nortmannos fugat. 106.c.107.a
tandem nimias Nortmannorum excurſiones non ferens, pacem ab iiſdem redimit. 107.b
ab apro in venatione vulneratus, moritur. ibid.
obitus eius tempus incertum. 108.a
Carnis ſuillæ abſtinentiam cum Iudæis docuit Mahometes. 9.c
Carolomons, oppidum nouum, ad Moſam extruitur. 680.b
Carolus, Adolphi Geldri filius, Gandaui à Carolo Audace enutritur. 438.c
Carolus Andegauenſis Comes ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
capitur. 262.a
interuentu Regis Ludouici, quibus conditionibus Hannoniâ ceſſerit. 265.c
quo titulo Siciliæ Regnum ab Vrbano IV. obtinuerit. 274.c.275.a
cum Manfredo dimicans, eumdem vita ſimul & Regno priuat. 275.a
Conradinum Siciliæ Regnum recuperare tentantem prælio ſuperat & capit. 276.c.278.a

ad bellum ſacrum profectus, Tuneti Regem ſibi reddit tributarium. 278.b,c
cur & quando Siculi ab ipſo defecerint. 283.a
quando obierit. 284.a
Carolus d'Arellius cum d'Auala contra Belgas conſpirat. 547.a *vide* Hiſpani.
Carolus Aureliæ Dux moritur. 637.a
Carolus IV. Imperator VVenceſlaum fratrem creat Præfectum Alſatiæ. 342.b
eumdem à Iuliacenſibus captum libertati reſtitui curat. 346.a
cum filio VVenceſlao magno honore Louanij excipitur. 348.b
cum fratre VVenceſlao Brabantiæ Duce in Franciam proficiſcitur. ibid.
Carolus Auſtriacus, dictus poſteà V. Imp. Gandaui naſcitur. 503.b,c
qua pompa ad Baptiſmum delatus. ibid.
ei Claudia, filia Ludouici Regis Galliæ, deſpondetur. 505.c
Belgij Princeps inauguratur. 535.a
Legatos Franciſco Valeſio Regnum gratulaturos mittit. ibid.
eidem Renata, defuncti Regis Ludouici filia, deſpondetur. ibid.
ei Georgius Saxo Friſiam donat. 536.a
ibique eius nomine Florentius Buranus inauguratur. ibid.
Annam, filiã Vladiſlai Hungariæ Regis, Maximiliano Imp. deſponſatam, fratri Ferdinando deſponſari curat. 537.b
à Ferdinando Hiſp. Rege moriente in ſolidum heres ſcribitur. 538.a
pacem cum Rege Galliæ Franciſco renouat. 539.a
dimiſſâ Renatâ, eiuſdem Franciſci filia Ludouica ei deſpondetur. ibid.
in Hiſpaniam profecturus cum Marcanis Proceribus tranſigit. 539.a,b
alia etiam fœdera, vt tutiùs in Hiſpaniam ei abire liceat, ſancit. ibid.c
Geldriam ſuo exercitu mirè adfligit. 541.b
cum Carolo Geldro inducias facit. ibid.c
Etzardum Comitem ſibi conciliat. 542.b,c
in Hiſpaniam nauigat. 543.a
ſplendidè ibi excipitur. ibid.
in Hiſpaniarum Regem inauguratur. ibid.c
ludos equeſtres exercet. ibid.
à Maximiliano moriente tamquam futurus Imperator commendatur. 545.a
mortuo Maximiliano Imp. cum Franciſco Gallorum Rege Imperium ambit. ibid.b
à Moguntino & Saxone Electoribus enixè commendatur. ibid.c
Cæſar ab Electoribus renuntiatur. 546.a
ex Hiſpania in Germaniam iter adornat. 547.a
Hiſpanos ſibi experitur rebelles. ibid.b
Adrianum Florentij Cardinalem Proregem conſtituit. ibid.
Brugas Flandriæ venit. ibid.c
honorificentiſſimè ibi à diuerſis excipitur. ibid.
Aquiſgrani in Cæſarem coronatur. 548.a
conſtituit miſſo Diplomate belli Duces, qui rebelles Hiſpanos edoment. 550.b
qui aliquoties ipſos cædunt. 551.a,b.c
Aimerio contra Robertum Marcanum ſuppetias mittit. 553.b
cum Pontifice cõtra Francum fœdus init. 554.a
Francos Parmâ & Placentiâ eijcit. ibid.
memorabili prælio Heluetios & Francos vincit. ibid.
Mediolanum recuperat. ibidem.
Sfortiam reſtituit. ibid.
iter in Hiſpaniam parat. 554.c
nauigat cum inſigni claſſe. 555.a
in Angliam venit, & cum Henrico VIII. agit. ibid.
in Hiſpaniam appellit. ibid.b
nobilem contra Francos victoriam in Biſcaia per ſuos obtinet. ibid.
matrem inuiſit.
pro patre Philippo Anniuerſarium celebrat. ibid.
ex Auſtria & Francia varia nũtia accipit. 556.b
in haſtiludio cum præſtantiſſimis ignotus concurrit. ibid.c
Hiſpanis rebellibus gratiam facit. ibid.
per VVaſſenarium in Friſia plurima loca Geldro & Groninganis eripit. 558.a,b,c
fœdus cum Papa & Venetis contra Francos renouat. 559.b
Franciſcum Galliæ Regem ad Ticinum inſigni prælio ſuperat. 561.c
ipſum Franciſcum capit. ibid.
de victoria certior factus, modeſtiſſimè reſpondet. 562.a
pro matrimonio cum Eliſabetha filia Emanuelis Portugaliæ Regis obtinendo Romam ad Pontificem mittit. ibid.c
Franciſcum Sfortiam Mediolanenſem Ducem renuntiat. 563.a
cum Iſabella Luſitana nuptias celebrat. 564.c
conditiones, quibus Franciſcus libertati reſtituendus erat, approbat. 565.a,b,c
& re ipſa eumdem reſtituit. 562.b
iterùm in Franciſcum, conditiones reſtitutionis adimplere tergiuerſantem, arma mouet. ibid.c
Borbonium Ducatus Mediolanenſis Gubernatorem deſignat. ibid. qui Romam vrbem & ibidẽ Pontificem Clementẽ capit. 570.a,b
ei naſcitur filius Philippus. ibid.c
Pontificem reſtituit. 571.b
ditionem Vltraiectinam emit. 572.b
ei bellum à Franco & Anglo indicitur. ibid.c
eius claſſis à Confœderatis cæditur & profligatur. 573.c
per Leuam Papiam vi expugnat. 574.a
Genuæ libertatem concedit. ibid.c
Capuam & alia oppida obtinet. 575.a
pacem Carolo Geldro concedit. 577.a
cum Pontifice fœdus pangit. 579.a
cum Franciſco Franciæ Rege pacem init, & quibus conditionibus. ibid.b

ex Hiſpania in Germaniam profiſciſcitur. 580.c
cum Pontifice præſens agit. 581.b
cum Venetis & Sfortia pacem iungit. ibid.
Bononiæ à Pontifice coronatur. 583.b
Franciſco Galliæ Regi liberos, ab eo obſides acceptos, reſtituit. 584.a
Alexandrum Medicæum, Hetruriæ Ducem renuntiat. 585.a
Auguſtam Vindelicorum, Comitia Imperij celebraturus, venit. ibid.
Confeſſio Auguſtana ei exhibetur. ibid.b
aliam item Confeſſionem ei quatuor ciuitates Zvvinglianæ exhibent. 586.a
Articulos quoſdam Lutheranis præſcribit. ibid.
in Belgium venit. ibid.c
in Auſtriam contra Solymannũ Turcam proficiſcitur. 590.b
ſolâ ſui aduentus famâ eumdem fugat. ibid.
17000. Turcarum cædit. ibid.c
in Italiam iter inſtituit. ibid.
cum Pontifice collocutus, cum eo, Rom. Rege, & aliis Italiæ Principibus, præter Venetos, fœdus ſancit. 591.a,b
in Hiſpaniam abiturus, Italos beneficiis ſibi deuincit. ibid.
Vlricum VVirtenbergenſem Ducem reſtituit. 593.a
ad Monaſterium VVeſtfaliæ ciuitatem, ab Anabaptiſtis inſeſſam, copias mittit. ibid.b
Tunetanum iter inſtituit. 599.a
cum Barbaris congreditur. ibid.c
Guletam expugnat. 600.a,b
Barbaroſſam prælio vincit. ibid.c
Tunetum occupat ope captiuorum Chriſtianorum. 601.a
pluſquam 20000. mãcipia Chriſtiana ibi liberat. ibid.
Muleaſſem reſtituit, & in Italiam reuertitur. ibid.b,c
Galliam ex Italia inuadit. 603.a
Aquas Sextias obſidet. ibid.
per Henricum Naſſauium Picardiam inuadit. ibid.b
in Italiam reuertitur. ibid.
in Hiſpaniam abit. ibid.c
Terovvanam per ſuos obſidet. 605.a,b
cruenta pugna Fanum D. Pauli ſibi vendicat. 606.a,b
Francos inſigni prælio vincit. 607.a,b
cum Danis inducias facit. 609.b
fœdus cum Venetis & Pontifice ſancit. ibid.c
cum iiſdẽ Solymanno Turcæ bellũ infert. ibid.
cum Franciſco Galliæ Rege inducias facit. 610.a,b
in Hiſpaniam proficiſcitur. ibid.b
in itinere conuenit Franciſcum Galliæ Regem. ibid.c
eius vxor Eliſabetha moritur. 612.c
rebellantibus contra ſe Gandauenſibus, in Belgium proficiſcitur. 614.b,c
de eo capiendo, cùm per Franciam iter faceret, aliqui conſultant. 615.a
Gandauum intrat. ibid.b
iis ad ſingula priuilegia prætenſa per Fiſcalem ſuum reſponder. ibid.
Proteſtantium Germanorum Legatos excipit. 617.c
Hollandiam adit, & ibi pro tribunali ſedet. 618.a,b
Ratisbonam ad Comitia Imperialia proficiſcitur. ibid.b
in Italiam iterùm abit. 619.c
Ad Algeriũ Africę cum claſſe contendit. 620.a
ingentem cladem ibi patitur. ibid.b,c
in Hiſpaniam redit. 621.a
à piſcibus deuoratus tunc ſpargitur. ibid.
contra eum Franciſcus Galliæ Rex Turcam in auxilium vocat. 627.b
conſcenſa claſſe Bononiam venit. 628.b
Spiræ Proteſtantium Legatos audit. ibid.
Bonnæ ad Rhenum, Cliuio bellum illaturus, exercitum luſtrat. ibid.
deinde Duram Iuliæ obſidet. ibid.c
quam armata manu expugnat. 629.b
Cliuium in gratiam recipit. 630.a,b
denuò in Zutphania & Geldria inauguratur. ibid.c
in Francum exercitum ducit. 631.a,b
Cameracum venit, ibique arcem exſtruit. ibid.c
Spiræ Comitia Imperij celebrat. 632.a
pacem ibi facit cum Chriſtierno III. Daniæ Rege. ibid.
Lutzenburgum, à Gallo paulò antè ſibi ereptum, recuperat. 633.a,b
Fanum Deſiderij obſidet. ibid.
& deditione accipit. 634.a,b
Eſpernaium & alia munitiſſima loca Franco eripit. ibid.c
pacem cum Franco ſancit, dictam Creſpianam. ibid.c. & 635.a
pacis iſtius quæ conditiones. 635.a,b,c
inde de Germania pacanda anxius. 636.c
Vltraiecti Comitia Velleris aurei celebrat. 637.b
in Geldrię Ducem & Comitem Zutphaniæ inauguratur. ibid.
iterum in Germaniam abit. ibid.c
inducias cum Turca paciſcitur. 638.b
generosè Proteſtantibus Germaniæ reſpondet. ibid.c
fœdus cum Mauritio Saxone ſancit. ibid.
ad eum copiæ vndique confluunt, & quantæ. 639.c. 640.a
à Proteſtantibus Germaniæ ei bellum indicitur. 640.a
Niburgum deditione capit. 642.b
item Donavvertum. ibid.c.
alia plura itidem oppida. ibid. & 643.a,b
Fredericum Palatinum, Vlmenſes, & VVirtenbergenſem Ducem in gratiam recipit. ibid.b,c
Saxoniam cum exercitu inuadir. 646.a
Saxonem in pugna capir. ibid.c
Heſſum etiam in poteſtatem accipit. 647.c. 648.a,b

Magdenburgenſes proſcribit. 649.c
infinitam à Germanis pecuniæ ſummam acceptam ſecum defert. 649.b
Comitia Auguſtæ celebrat. ibid.c
Mauritio Saxoni Electoratum confert. 650.c
in Belgium proficiſcitur, Saxonem & Heſſum ſecum ducens. 652.a
filium ſuum Philippum per totum Belgium inaugurari facit. 653.654.655.656
articulari morbo laborat. 656.b,c
Comitia Auguſtæ indicit. ibid.c
Edictum in Belgio contra hæreticos promulgat. 657.a,b,c
cum filio Philippo Auguſtam Vindelicorum contendit. 658.a
Edictum contra hæreticos mitigat. ibid.c
Magdeburgum obſidet. 659.a
Solymanno de ruptis induciis, occupatâ nimirum Lepti ciuitate Numidiæ, conquerenti, feſtiuè reſpondet. 660.c
à Mauritio Saxone inſigniter deluditur. 664.a,b
eidem cedere cogitur. 665.a
Saxonem captiuum reſtituit. ibid.
pacem cum Mauritio Saxone conſtituit, & quibus legibus. 666.b,c
Auguſtæ Proteſtantem Magiſtratum, à Mauritio Saxone conſtitutum, mouet, & alia reformat. 667.b
Metenſem vrbem obſidet. ibid.c
Albertum Brandeburgicum in gratiam recipit. 668.a
Metenſi obſidione ſolutâ, in Belgium venit. ibid.c
Terovvanam obſidet. 669.a
& poſt cruentam oppugnationem capit. ibid.b
item per Sabaudum Heſdinum recipit. 670.a
vt filium Philippum II. cum Maria Angliæ Regina deſponſaret, ex Hiſpania eum euocat. 673.b
copias contra Henricum Regem Franciæ, qui Hannoniam & Arteſiam vaſtauerat, mittit, & eumdem recedere cogit. 675.c
per Sabaudum multa Franco oppida adimit & incendit. 676.c.677.a
nobiliſſimâ per ſuos in Italia de Strozza victoriâ potitur. 677.c
Senas capit. 679.a
& Portum Herculis Strozzæ eripit. ibid.b
Regna & ditiones Belgicas in Philippum II. filium ſuum transfert. 681.c.683.b
res omnes à ſe geſtas à capite repetit. 682.a
egregium eius dictum. ibid.
Belgas, vt ab hæreſi ſibi caueant, monet. ibid.
Ferdinando fratri Imperium Romanum per litteras reſignat. 687.b,c
è Belgio diſcedens, filio Philippo Religionem Catholicam & ſalutem Belgicam commendat. 688.b
eius in Hiſpaniam appulſi oratio. ibid.
in Monaſterium diui Hieronymi ſecedit. ibidem. c
placidiſſimè in Domino moritur. 689.a.700.b
Carolus, nepos Caroli V. Imp. naſcitur. 637.b
Carolus Barlaymontius à Philippo II. Namurcenſibus præficitur. 707.b
Carolus Borbonius à Franciſco Francorum Rege ſupremus belli Dux contra Carolum V. Imp. decernitur. 553.b
aliquot oppida, à Cæſarianis priùs occupata, recuperat. ibid.c
à Franco ad Carolum Cæſarem deficit, & quare. 559.b
pro Cæſare Galliam Narbonenſem inuadit. 561.c
Ducatui Mediolanenſi à Carolo V. præficitur. 566. c
arx ei Mediolanenſis à Franciſco Sfortia deditur. 567.a
Pontificis ditiones, non obſtantibus inducijs cum Lanoio conſtitutis, inuadit. 569.b
ipſam ad Romam caſtra locat. ibid. c
ibi occiditur. ibid.
Carolus Brimeus à Philippo II. Geldriæ & Zutphaniæ præficitur. 707.b
Carolus Caluus, filius Ludouici Pij Imp. Alemanniam, Rhætiam, & partem Burgundiæ à patre obtinet. 65.c.66.a
item optimam partem Regni Francorum. 68.a
coniunctis cum Ludouico fratre viribus Lotharium fratrem Monarchiam ambientem fugat. 71.b,c
tandem partitione Regni facta, Occidentalis ei pars aſſignatur. 72.a
Pipinum nepotem ſuum variis excurſionibus infeſtat. ibid.b
Bernardum Barcinonenſem Ducem incautum & nihil mali ab eo ſuſpicantem occidit. ibid.
cum Britonibus infeliciter confligit. 74.a
Godefrico Nortmanno partem Galliæ concedit. 77.a
Pipinum Aquitaniæ Regem vnà cum fratre eius Carolo in Monaſterium retrudit. 77.b
de fratre Ludouico apud Pontificem & Imperatorem per Legatos conqueritur. 82.a
cum fratre & nepote in quadam Rheni inſula colloquium habet. ibid.b
tandè Confluentiæ inter eos pax ſancita. ibid.c
pactis conuentis non ſtetiſſe apud Nicolaum Papam accuſatur. ibid.
fratri Ludouico reconciliatur. 84.c
ne Prouinciæ Regnum nepoti debitum inuadat, à Nicolao Papa monetur. 85.a
XI. Brabantiæ Princeps. 87.b
Lotharingiam occupat, fruſtrà nitente Pontifice pro fratre Lotharij. ibid.c.& 88.a
Hincmaro Rhemenſi agente, Metis coronatur. 87.c
Pontificem placare nititur. ibid.
cum fratre ſuo Ludouico Germanico Lotharingiam partitur. ibid b
hinc patet ei Brabantiam obtigiſſe. ibid.b,c
Nortmannos Andegauo eijcit. 92.a
mortuo Ludouico Italiæ Imp. cum Germanico

co de ea contendit. ibid.b
à Ioanne Papa Imperator creatur. ibid.c
Regnum Germanici defuncti inuadens à Ludouico eiuſdem Germanici filio fugatur. 93.a, b. 94.a
quando obierit. 93.c. 94.a
vbi ſepultus, & quò poſteà tranſlatus. 94.a
quibus coloribus à Sigeberto & Aimoïno depingatur. ibid.b,c
inſignis fuit doctorum hominum patronus. ibid.c
Carolus Caraffa Cardinalis à Pio IV. Pont. capitur & ſtrangulatur. 705.a
Carolo Charloo, dicto Audaci, filio Philippi Boni, Catharina, filia Caroli VII. Galliæ Regis, deſpondetur, ſed quæ paulò pòſt moritur. 419.a
Iſabellam Borboniam ducit. 423.a,b
naſcitur ei filia Maria. 424.a
orto inter eum & patrem diſſidio, veniam à patre petit & obtinet. ibid.
denuò à patre diſſentit. 425.a
fœdus cum Carolo Biturigum Duce contra Ludouicum Galliæ Regem ſancit. ibid.
omnium ditionum heres à patre renuntiatur. ibid.c
Crouiacum & alios proſcribit. ibid.
à patre, reſciſſo priore teſtamento, quæſitus, Gorichemi ſe continet. 426.a
Franco bellum infert. ibid.b
eumdem vincit, & pacem cum eo ſancit. ibid.c
eius vxor moritur. 427.a
Dionantenſes ſeueriſſimè caſtigat. ibid.c
ab aliis Audax, ab aliis Pugnans cognominatus. 428.c
vbi natus fuerit, & quando. ibid.
Hiſtoriarum veterum auidiſſimus. 430.a
eius primæ expeditiones bellicæ quæ. ibid.
Flandriæ Comes inauguratur. ibid.b
Gandauenſes rebelles pacat. ibid. & 432.a
Leodienſes habet ſibi infenſos. 430.b
S. Trudonis vrbem obſidet. ibid.c
Leodienſes cruenta pugna vincit. 431.a
S. Trudonis vrbem deditione accipit, & alia oppida plura. ibid.b
item Leodium ipſum. ibid.b,c
Comes Hannoniæ inauguratur. 432.a,b
Brugis nuptias cum Margareta Eboracenſi celebrat. ibid.b
à Ludouico Francorum Rege, iniuriam paſſus, ægrè placatur. ibid.c
eumdem, quòd contra eum Leodienſes denuò concitaſſet, capit & detinet. 433.b
eum ſecum in Leodienſes arma ferre cogit. ibid.
Leodienſes & eorum ciuitatem capit, & atrociſſimè punit. 434.a,b
item Francimontanos. ibid.
inter Conſiliarios reſidens, ius dicit, eoque ſubditorum animos ad ſe pertrahit. ibid.c
Præfectum Zelandiæ capite plectit, & quare. 434.c. 435.a,b
claſſem contra Richardum VVarvvici Comitem mittit. ibid.c
& per Borſelium vincit. ibid.
Eduardo ſororio, Angliæ Regno pulſo, auxilia præbet. 436.a
Ludouico Galliæ Rege bellum ei inferente, Picquenium ad deditionem cogit, & Ambianum obſidet. ibid.b
inducias cum eo facit. ibid.c
à Belgarum Ordinibus equites auxiliarios impetrat. ibid.c
à Ludouico deluditur. 437.a
cum exercitu in Galliam abit. ibid.b
iterùm inducias facit. ibid.
Ducatum Geldriæ & Comitatum Zutphaniæ ab Arnoldo Duce coëmit. ibid.
eius Ducatus ciuitates occupat. 438.a
Neomagum obſidet, & capit. ibid.b
Geldriæ Dux inauguratur. ibid.
aliquot ciuitates mulctat. ibid.
ad Fredericum Imp. proficiſcitur. ibid.c
filiam Mariam eius filio Maximiliano deſpondet. ibid.
ab Imperatore Ludouici Galliæ Regis aſtu deluditur. 439.a
ei Sigiſmundus Auſtriacus ditiones quaſdam oppignorat. ibid.b
iiſdemque Petrum Hagenbachium præficit. ibid.
Rhenanis, & aliis Principibus Germaniæ contra ſe conſpirantibus, ingentem exercitum conſcribit. 440.a
Nuſſiam obſidet. ibid.
vndequaque eius ditiones inuaduntur. ibid.c
obſidionem Nuſſiæ ſoluit. 441.a
pacem cum Imperatore ſancit. ibid.b
inter eum & Eduardum Angliæ Regem oriũtur ſimultates. ibid.c. & 442.a
cum Ludouico Galliæ Rege inducias paciſcitur. 442.a,b
pòſt in Lotharingiam mouet, & aliquot oppida ibi capit. ibid.
inde Granſam Heluetiorum obſidet. 443.a
eamdem deditione accipit; at fidem datam violat. ibid.
ab Heluetiis ſuperatur, & fugere compellitur. ibid. b,c
militem recolligit, & in Heluetios denuò ducit. 444.a
cladem ab iis maximè inſignem accipit, cæſis ex ſuis 16000. ipſe vix cum 3000. fugâ euadit. ibid.b,c
Nancium obſidet. 445.b,c
adueniente cum exercitu Reinero Lotharingico, ſuaſu proditoris Campobachij infeliciter cum eo pugnam committit. 446.c. 447.a,b
ignotus ibi occiditur. 447.b,c
Nancæi ſepelitur. ibid c
eius oſſa transferuntur. 448.a
Carolus Craſſus, Ludouici Germanici filius, in partitione Regni paterni quas Prouincias ſortitus ſit. 93.b
Longobardiæ Regnum obtinet. 103.a

Impe-

Imperator creatur. 104.c
Ludouico fratre defuncto, Nortmannos aggreditur, ſed nullo ſucceſſu. 105.b,c
ob frequentes Nortmannorum excurſiones in Franciam vocatur. 107.c
primus fuit Caroli Simplicis tutor. 110.b
cur regiones vltra Sequanam Nortmannis deprædandas reliquerit. 112.c
Luiduardum Vercellenſem Epiſcopum, obiecto adulterij crimine, à ſe repellit. 112.c
item Richardem coniugem. ibid.
corpore & animo deficiens, Imperio priuatur. ibid.
à Luidperto Epiſcopo ſuſtentatur. 113.a
moritur, & in Augea ſepelitur. ibid.
Carolus Danorum Regis filius à Balduino Flandriæ Comite heres inſtitutus, Clementiam Burgundam aduerſariam patitur. 208.b
Brugis in templo iugulatur. 210.c
Carolus Egmondius. *vide* Carolus Geldriæ Dux.
Carolus Franciæ Rex Ludouici Comitis Ebroïcenſis filiam ducit vxorem. 308.c
Carolus Ioannis Franciæ Regis filius patri in Regnum ſuccedit. 341.c
Brabantis ingentia auxilia in Geldriam mittit. 360.c
Antipapam Auenione inuiſit. 361.b
filiam ſuam Richardo Angliæ Regi deſpondet. 364.c
Dei flagellis monitus de tollendo Antipapa Conuentum indicit. ibid.
Ludouicum Aurelianum vicarium ſibi conſtituit. 371.a
inſtinctu Armeniacorum ditionem Ioannis Burgundi inuadit. 380.c
Atrebatum obſidet. ibid.
pacem cum Ioanne ſancit. 381.a
ei Angliæ Rex bellum infert. ibid.b
Carolus Franciæ Delfinus (poſteà Rex iſtius nominis VII.) Ioannem Burgundum fœdè interficit. 390.a,b,c
eumdem ſibi mortem intentaſſe ſpargit. ibid.c
à Philippo Burgundo, ob necem patri eius illatam ſibi infenſo, pacem impetrat. 418.a,b
moritur. 424.b,c
Carolus VIII. Francorum Rex pro Flandris ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ literas ſcribit. 465.b
Reneſium capit. 483.c
Annam Britonum Duciſſam ibi captam, at Maximiliano Rom. Regi deſponſatam, in vxorem ſibi ducit. 484.a
Italiam inuadit. 493.c
Mortangam Hannoniæ oppidum à Philippo Auſtriaco ſibi reſtitui petit. 494.c
eius inſignia Genuæ & Piſis à Maximiliano Imp. deiiciuntur. 495.c
moritur ſine prole. 497.c
vnde morbum letalem contraxerit. ibid.
ei ſuccedit Ludouicus XII. 498.a
Carolus Geldriæ Dux à Francis capitur. 471.b
in Franciam abducitur. ibid.
è Francico carcere rediens, Geldriam contra Rom. Regem Maximilianum rebellare facit. 483.c
Cæſari Maximiliano, in Belgium venienti, occurrit, ab eodem Ducatum obtinere ſperans. 492.c
pacta conuenta tranſilit. ibid.
Belgis, hortatu Gallorum, bellum infert. 498.a
ei Maximilianus Imp. bellum indicit. 500.a
à Philippo Auſtriaco, Hiſp. iam Principe, bellum ei paratur. 509.c
aliquot ei oppida auferuntur. 510.a,b
in ruſticos ſæuit, ne commeatus inde ad caſtra Philippi aduehatur. ibid.c
eius ditiones ab eodem inuaduntur. 512.a
à Germanis reiectus, cum Franco æternum fœdus pangit. ibid.
fictas inducias cum Auſtriaco ſancit. ibid.b
ne cum Philippo, quod ſacroſanctè iurarat, in Hiſpaniam cogatur ire, morbum ſimulat. 514.b
rupta pace, Brabantiam inuadit. 520.a
Turnholtum ſpoliat, & ex Campinia prædas agit. ibid.
Brabantiam iterùm inuadit. 521.b
Thenas capit & ſpoliat. ibid.
Egmondij Dominum à Poroia arce fugat. ibid.
denuò rupta pace Brabantiam populatur. 526.a
oppida antè ei erepta recuperat. ibid.b
Hollandiam & Brabantiam deprædationibus vexat. 527.b
Amſtelodami ſuburbia exurit. ibid.
VVaſſenarium capit. ibid.c
inducias cum Brabantis facit. ibid.
contra Vltraiectinos bellum gerit. 528.c
cum ijs tranſigit. ibid.
ab Imperio deficit, & Franciæ ſe clientem profitetur. 533.a,b
eidem Groningani nomine Regis Franciæ ſacramentum dicunt. ibid.b
in VVeſtfriſia aliquot oppida capit. ibid.
Saxonem in Batauico ſinu nauali prælio vincit. 535.c
Leuvvardiam obſidet. 538.b
à VVaſſenario & alijs fugatur. ibid.
cum Carolo Auſtriaco inducias facit. 541.c
ſecundam ducit vxorem. 546.b
Tranſiſulanos inuadit. 554.c
Steenvvikam obſidet. ibid.
Couvordam occupat. ibid.
Tuickelium in carcerem trudit. ibid.
Steenvvikam aſtu occupat. 558.c
eamdem ſpoliatam deſerit. 559.a
Tranſiſulaniam tentat. 560.a
Vltraiecto præſidium imponit. 572.c
per ſuos aliquot oppida & munitiones capit. 576.a
pacem cum Cæſare ſancit. 577.a
Danos contra Cæſarem concitat. 604.a
ijs auxiliantibus Friſiam inuadit, & Dammum occu-

occupat. ibid.b
iterùm pacem cum Cæſare facit. 605.a
ſine prole moritur. 611.a
Arnhemi ſepelitur. ibid.b
eius Epitaphium. ibid.
Carolus Lanoius inducias cum Pontifice ſancit. 569.a
eas à Borbonio non curari, ægrè fert. ibid.b
moritur. 571.b
Carolus Lotharij Imp. filius Prouinciæ Regno à patre præficitur. 79.a
moritur. 82.a
Carolus Lotharij III. Regis frater Lotharingiæ Ducatum obtinet. 150.b
XVII. Brabantiæ Princeps. 151.a
Franciæ Regnum armis repetit. 155.a
multas vrbes occupat. ibid.
diuinarum rerum ſtudioſus, corpus S. Gudilæ recuperat, & Bruxellam transfert. ibid.b,c
ex curioſitate illud intueri deſiderans, oborta diuinitus caligine impeditur. 155.c.156.a
Molenbeccam & alia D. Gudilæ legat. 156.a
Aureliæ in captiuitate moritur. ibid.b
Carolus Lotharingus Claudiam Francicam vxorem ducit. 701.c
Carolus & Ludouicus, filij Ludouici Germanici, contra patrem rebellionem mouentes pacantur. 90.b
Carolus Magnus, filius Pipini, VII. Brabantiæ Princeps. 45.a,b
cum fratre in Regnum eleuatus, Hunaldum Aquitanum ſubiugat. ibid.b,c
filiam Regis Longobardorum ducit vxorem, & anno ſequenti repudiat. ibid.c
eius prima expeditio cōtra Saxones cum Deo inita, miraculoque probata. 46.b
eiuſdem expeditio contra Longobardos pro iuſtitia S. Petri. ibid.c
capta Papia, ſeu Ticino, Deſiderium Regem Longobardorum cum vxore & filia captos abducit. 48.a
eiuſdem ſecunda contra Saxones expeditio. ibid.b
item tertia valdè cruenta. ibid.c
Rotgandum Longobardum rebellare tentantem opprimit. 49.a
eiuſdem expeditiones in Hiſpaniam contra Saracenos. 50.a, b
Thaſſilonem Bauarum à ſubditis accuſatum & conuictum in Monaſterium retrudit. ibid. b,c
præmiſſo triduano ieiunio & Litanijs exercitum in Auaros ſeu Hungaros ducit. ibid.c
Turonis S. Martinum orationis cauſa inuiſit, ibique coniux eius moritur. 52.a
acclamatur Imperator. ibid.b
hoſtes Leonis Papæ relegat. ibid.
elephantem aliaque munera ab Aarone Perſarum Rege accipit. ibid.c
cum Nicephoro Græcorum Imp. paciſcitur. 53.a
ab eo Dani, Græci, & Hiſpani pacem expetunt. 56.b
tres exercitus in tres Regni ſui partes mittit. ibid.c.
claſſem ad Scaldim, in loco qui Gant dicitur, inſtruit. ibid.
ſuper Eccleſiarum ſtatu corrigendo Concilia varia celebrari curat. 57.b
quando obierit, & vbi ſepultus. 57.b.58.c
eximiæ eius virtutes ab Eginharto recenſitæ. 57.c.& ſeqq.
ebrietatem abominatur. ibid.c
S. Auguſtini libris delectatur. 58.a
Latinæ linguæ peritiſſimus, à Græca non alienus. ibid.
quos in literis præceptores habuerit. ibid.
filios & filias quomodo educari curauerit. ibid.a,b
orationi mirè deditus. ibid.b
in pauperes & peregrinos liberalis. ibid.
in honorem S. Mariæ Virginis Eccleſiam ſtupendi operis Aquiſgrani erigit. 57.b.58.b
miraculis in tranſlatione D. Gudilæ editis excitus, duas villas eidem tranſſcribit. 59.b
Sanctimonialiumq; cateruam adiungit. ibid.
in agro Brabantico familiariter venatur. ibid.
Carolus filius Caroli Magni Imp. in Boëmanos & Sclauos exercitum ducit. 55.a
Danis Abroditos populantibus ſe fortiter opponit. ibid.c
moritur. 57.a
Carolus Menneuillius iuſſu Maximiliani Raſſinghemium capit. 471.c
Carolus filius Pipini Herſtalli ex Alpaide, cur dictus Tutides ſeu Martellus. 26.b
paternorum Principatuum heres ſcribitur. 26.b,c.27.a
Coloniæ à nouerca cuſtodiæ mancipatur. 28.c.30.a
iam liberatus infeliciter cum Radbodo confligit. ibid.
Pariſios vſque hoſtes cædendo fugat. 30.a
Chilperico profligato Lotharium ſibi Regem conſtituit. ibid.b
Lothario defuncto Chilpericum ad Regnum reuocat, eique decedenti Theodoricum ſubſtituit. ibid.c
Raginfredum Andegauis capit. ibid.
Saxones vaſtat. ibid.
eius donatio facta S. VVillibrordo. ibid. & ſeqq.
Alamannos & Baioarios ſubiugat. 31.b
Saracenos ex Hiſpania contra eum euocatos ad trecenta & ampliùs millia cædit. 31.c
Lugdunum & vicina loca ſibi ſubijcit. 32.a
Aquitaniæ prouinciam abſque bello recipit. ibid.
Friſiam Foppone Duce illorum interempto vaſtat. ibid.
Auennionem obſidet & expugnat. ibid.
item Narbonem; Saracenoſque cum Rege ſuo Athirua ad internecionem delet. ibid.b
Prouinciam occupat. ibid.

vt

vt Saracenos Arelate expellat, Luitprandi Longobardorum Regis auxilium implorat. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus. ibid.c
de ſalute eius quid ſentiendum. 32.c.33.a
eius Epitaphium. 33 a
Leodium creditur ab eo S. Huberto & ſucceſſoribus traditum. ibid.
moriens tres filios heredes reliquit. 36.b
Carolus Pipini Aquitaniæ Regis frater à patruo ſuo Carolo in Monaſterium retruditur. 77.b
Carolus Sabaudus Epiſcopum Geneuenſem à Caluino eiectũ reſtituere fruſtrà nititur. 602.b
quo titulo ei à Franco bellum indictum. ibid.
ei à fœderatis Heluetiis hæreticis & à Chabotio Franco multa adimuntur. 602.b
ad Carolum Imp. fugit. ibid.
cum eodem in Hiſpaniam proficiſcitur. 603.c
moritur. 674.a
Carolus Simplex Ludouici Balbi filius poſthumus. 102.c
XIV. Brabantiæ Princeps. 109.b
hunc Carlomanni nepotem fuiſſe aſſerentes refelluntur. ibid.c.110.a
vnde dictus fuerit Simplex. ibid.
reiecto Oddone, Francorum Rex conſecratur. 116 a
ab eodem fugatur. ibid.b
fruſtrà auxilium ab Arnulpho Imp. expectat. ibid.b,c
Oddoni nihilominùs ſtrenuè reſiſtit. ibid.c
eius Diplomata data Eccleſiæ Leodienſi. ibid. & 125.b
agente Fulcone pacem cum Oddone init. 119.a
Fulconi fœdus cum Northmannis grauiſſimè diſſuadenti acquieſcit. ibid.b,c
à Lotharingis Zuendebaldum deſerentibus euocatur. 120.a
illum Lotharingiæ noſtræ præfuiſſe oſtenditur. 125.b
cum Henrico Germaniæ Rege pacem firmat. 127.a
Roberti copiis indies creſcentibus cum Haganone Moſam traijcit. ibid.b
ab Heriberto Comite ſubdolè capitur. 128.a
Henrico Germaniç Regi Lotharingiam reſtituit. ibid.b
è cuſtodia dimittitur. 129.b
iterùm captiuus, & mox iterùm honoratus. ibidem c
Peronæ moritur. ibid.
Carolus Valeſius ingenti exercitu Flandriam inuadit. 293.c
Carpualdus Orientalium Anglorum Rex, ab Eduino Nordanhumbrorum Rege ad fidem perducitur. 9.a
Carthago à S. Ludouico in ſecunda expeditione ſacra occupata. 278.b
Carthuſia eremus Brunoni cum ſociis pœnitentiæ ſe tradentibus conceſſa. 198.b
Carthuſia in vico Kiela iuxta Antuerpiam à quo & quando exſtructa. 328.a
quando Lyram migrarit. ibid.
Carthuſia Louanienſis quando primùm erecta 448.a
Carthuſiani iuxta Bruxellam quando primùm venerint, & quando intra ciuitatem. 428.b
Carthuſiani Clementi Antipapæ adhærere detrectantes Flandriam relinquunt. 363.b
Carthuſianorum Ordo à B. Brunone Colonienſi quando & qua de cauſa inſtitutus. 197.a
Carondeletus Cancellarius Regis Rom. à Brugenſibus capitur. 473.c
Caſenbrotij. *vide* Hollandi Aquilonares.
Caſſinenſe Monaſterium diuinitus ab inuaſione Maurorum ſeruatur. 74.c
Caſtellæ & Legionenſe Regna quando & quo modo iuncta. 174.c
Caſtellani. *vide* Hiſpani.
Caſtrilocus, Monaſterio Sanctimonialium à ſancta VValdetrude erecto celebris. 15.a
Reliquiis S. VValdetrudis claret. 58.c
Catalaunenſis vrbs ab Heriberto & Roberto fratribus vaſtatur. 146.c
Catena S. Petri dæmonem fugat. 148.c
eius pars in Galliam delata. 149.b
Catharina, filia Caroli VII. Galliæ Regis, Carolo Charloo, Philippi Boni filio deſponſata, moritur. 419.a
Catharina Caroli V. Cæſaris matertera ab Henrico VIII. Anglo repudiatur. 592.b,c
moritur. 602.b
Catharina Medicæa Henrico Aurelio, Francorum Regis filio, deſpondetur. 592.b
Cennacum villa funditus euerſa. 280 b
Cennacenſes quando locum ſuum muris, foſſis & portis munire cœperint. 308.b
Cenſores & Inquiſitores in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt, à VVenceſlao Brabantiæ Duce conſtituuntur. 346.c
Centeſima bonorum Louanienſibus à Couterello indicta. 339.a
Chabotius cum Francis in Sabaudiam irruit. 602.b
aliquot ciuitates ibi occupat. ibid.
Cherium à Chabotio Duci Sabaudiæ eripitur. 602.b
Cheurius. *vide* Guilielmus Crouiacus.
Childericus, Clodouæi Regis Francorum filius iunior, Regno Auſtraſiorum à patre præficitur. 12.b
à Francis, fratre Theodorico in Monaſterium retruſo, ad regnandum euocatur. 16.c
tandem ſuis exoſus in venatione vnà cum coniuge interimitur. ibid.
Chilpericus à Francis Rex conſtituitur. 28.c
Prouincias Rheno adiacentes depopulatur. 30. a
à Carolo Martello Pariſios vſque profligatur. ibid.
Lothario defuncto ab eodem ad Regnum reuocatur. ibid.c
Chimaenſes ditionem Leodienſem depopulantur. 456.a
Chriſtiani in Aſia aliquantulùm reſpirant. 19.c

Chriſtiani deuotionis ergô Ieroſolymam petentes ab Arabitis ad quinque millia cæſi. 186.c
in obſidione Ieroſolymitana aquæ penuria laborantes,eam quotidie nudis pedibus orando circumeunt. 202.b
mutuò diſſidentes,in Syria infeliciter pugnant. 230 a.232.b
Sepulchrum Domini vnà cum ſua Eccleſia à Saladino redimunt. 232.c
Cairum obſidione cingentes, cedere coguntur. 246.b
ijs Tripolis à Saracenis eripitur. 287.b
mutuò iterùm diſſidentes, tandem vniuerſa Terra ſancta depelluntur. 288.a
Chriſtiani Principes fruſtrà in Turcas à Rege Cypri concitantur. 342.a
Chriſtianus I. Rex Daniæ pacem inter Carolum Audacem & Imp. Fredericum conciliare allaborat. 440.c.441.a
Chriſtierna Dana à Carolo V. Franciſco Sfortiæ in vxorem datur. 591 b
Sfortia defuncto, Franciſco Lotharingio nubit. 619.c
Chriſtiernus I. Daniæ Rex exul, claſſe apud Belgas parata, Daniam aggreditur. 589.a
capitur, & in cuſtodiam mittitur, in qua & diem obit. ibid.b
Chriſtiernus II. Daniæ Rex Eliſabetham, ſororem Caroli Auſtriaci, vxorem ducit. 537.b
Stockholmiam obſidet. 543.b
Sueciæ Regno pellitur. 557.b
Chriſtiernus III. Daniæ Rex obſidet Coppenhauiam. 604.b
& capit. ibid.c
Carolo V. Cæſari bellum indicit. 621.b
cum eodem pacem facit. 631.a,b
moritur. 701.a
Chriſtophorus Columbus nouum orbem detegit. 490.a
Chriſtũ cũ Chriſtianis agnoſcit Mahometes. 9.c
ſed cum Arrianis creatum eſſe aſſerit. ibid.
& cum Neſtorianis purum eſſe hominem. ibid.
cum Manichæis verò, non eſſe crucifixum. ibid.
Chunegundis Henrici Imperatoris vxor à Benedicto VIII. coronatur. 169.b
cum marito caſtimoniam ſeruauit. 172.c
Chunibertus Colonienſis Epiſcopus S. Arnulpho Epiſcopo Metenſi in adminiſtrandis Regiis negotiis ſubſtituitur. 2.c.7.b
eius tutelæ committitur Sigebertus filius Dagoberti. 6.b
eodem cum Pipino agente, pax inter filios Dagoberti ſtabilita. ibid.c
Circumciſionẽ cũ Iudæis docuit Mahometes. 9.c
Ciuitates nouas Deo dicandi ritus antiquus. 77.c
Ciuitates Brabanticæ pro auxiliis Ioannæ contra Geldros præſtandis Legationem ad Philippum Ducem Burgundiæ mittunt. 368.a
Clarus-mons caſtrum Aquitaniæ à Pipino expugnatum. 41.b
Claſſis Hiſpanica, Ioannam ſponſam Philipi II. aduehens, in Zelandiam appellit. 495.b
Claudi greſſum meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Claudia, filia Ludouici II. Regis Galliæ filia, Carolo Auſtriaco deſpondetur. 505.c
à Ioanna, ſponſi ſui matre, inſigni adamante donatur. 506.c
Comiti Engoleſmæ clàm deſpondetur. 515.a
Claudia Henrici Franciæ Regis filia nubit Carolo Lotharingiæ Duci. 701.c
Claudius Baumontius, Nobilis Lotharingus, Carolum Audacem in pugna ad Nancæum propria manu interficit. 447.b
Clauerus d'Alcantara contra Belgas coniurat. 546.c. *vide* Hiſpani.
Clemens. *vide* S. VVillibrordus.
Clemens III. Papa Principes Chriſtianos ad tertium bellum ſacrum hortatur. 232.c
Clemens IV. Papa Vrbano IV. in Pontificatu ſuccedit. 275.b
cuias, & qualis ante Pontificatum fuerit. ibid.
eius inſigne exemplum de conſanguineis non ditandis aut exaltandis. ibid.
Clemens V. Papa Sedem Pontificiam in Gallias transfert. 298.a
quando & quare Sedem Pontificiam Auenionem tranſtulerit. 349.b
Clemens VI. Benedicto XII. in Pontificatu ſuccedit. 322.a
Flagellantium hæreſim extirpari curat. 326.b
Iubileum ſacrum ad annum quinquageſimum reducit. ibid.
Clemens VII. Antipapa quandò & à quibus electus. 350.a
Perſandum Epiſcopum Leodienſem perperàm confirmat. ibid.b
Pontificatum debere deponere, Concilio Pariſienſi decernitur. 367.c
ſe Papam moriturum reſpondet. ibid.
Auenione obſidetur. 368.a
furtim inde educitur. ibid.
Clemens VII. Adriano VI. in Pontificatu ſuccedit. 559.c
fœdus cum Carolo V. ſancit. 562.a
propter abductionem Regis Franciæ in Hiſpaniam ab eo iterùm abalienatur. 563.a
& contra eum cum Venetis & aliis Italiæ Principibus fœdus init. ibid.b
item cum Franciſco Galliæ Rege, Venetis & Sfortia. 567.a
cum Lanoio inducias paciſcitur. 569.a
nihilominùs à Borbonio, iam exarmatus, hoſtiliter infeſtatur. ibid.b
Româ à Cæſariano milite occupatâ, in Arce S. Angeli obſidetur. 570.a
capitur, & cuſtoditur. ibid.
cum Carolo Imp. tranſigit. 571.b
cum eodem fœdus init. 579.a
cum Cæſare Carolo V. Rom. Rege & aliis fœdus percutit. 591.a,b
Concilium generale indicit. ibid.
moritur. 596.c
Clemens Papa VIII. corpora S. Cæciliæ, Valeriani, &

ni, & aliorum Martyrum à Paulo Sfondrato Cardinale inuenta, ſolemni ritu reponit. 70.b
Clementia Burgunda ſe Carolo Danorum Regis filio à Balduino decedente Flandriæ Comite conſtituto opponit. 208.b
Godefrido Barbato nubit. ibid.
Clementini Flandri dicti, Clementi Antipapæ contra Vrbanum Papam adhærentes. 362.a
Clerus Brabantię de Vigeſima omnium redituum Leodienſi Epiſcopo pendenda ad Sedem Apoſtolicam prouocat. 265.c
Clodouæus filius Dagoberti Regis patri in Franciæ Regno ſuccedit. 6.c
de Grimoaldi infidelitate filium Sigeberti Regis in Monachum attonſum ablegantis, & filium ſuum ad Regnum euehentis, pœnas ſumit. 12.b,c
filium ſuum iuniorem Childericum Regno Auſtraſiorum præficit. ibid.b
quando obierit. 16.a
Clodouæus quidam fictitius Lotharij filius, ab Ebroino in Regem Franciæ eligitur. 18.a
Clotarius, ſiue Lotharius, quomodo ad Monarchiam Francici Regni peruenerit. 2,b
Dagoberto filio in bello Saxonico vulnerato ſuppetias ferre properat. 2.b
Saxonum Ducem Bertoaldum ſtultè ſibi inſultantē armis aggreditur, & obtruncat. 5.a,b
contra Sclauos & VVaſcones victoriam obtinet. ibid.c
Clunetus Brabantus, ductor Armeniacorum. 379.a
à Brabantis clade afficitur. ibid.
Clyla. *vide* Dilia.
Cnutus Anglorum Rex Conradum à Papa Imperatorem coronatum comitatur. 173.b
Cœlibatus Sacerdotibus ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. indictus. 192.b
Cœnobium S. Agnetis Dommelæ in Campinia quando extructum. 428.b
Coënredus Edilredo in Merciorum Regno ſuccedit. 27.c
vt peccatorum ſuorum indulgentiā aſſequatur, abdicato Regno Romam proficiſcitur. ibid.
Colonia Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
à Nortmannis vaſtata. 105.a
Colonienſes, Othone in Angliam profugo, Philippum ſibi conciliant. 240.c
relicto Othone, Frederici Imperatoris partes ſequuntur. 245.b
Colonienſium agri ab Henrico V. Brabantię Duce vaſtantur. 252.c
Colonienſes & Geldrus Brabantis bellum indicunt. 366.a
Coloſſus Rhodius, vnum ſeptem miraculorum, quantæ magnitudinis fuerit. 14.b
terræmotu diſiectus, à Mahuuia Saracenorum Principe confringitur. ibid.
nongenti cameli eius ære onerantur. ibid.
Colubri plurimi iuxta Tornacum prodigioſo prælio inter ſe concurrere viſi. 184.c
Comam ponere, vnde primùm originem traxerit. 424.b
Comes quidam Othonis Imperatoris à diabolo arreptus virtute catenæ ſancti Petri liberatur. 148.c
Comeſtabilis olim vocabatur Maior domus Regiæ. 2.a
Cometes ante obitum Ludouici Regis filij Germanici apparet. 105.b
alius tota Paſchali hebdomada cernitur. 187.a
alius anno 1106. apparet. 204.b
alter inſignis viſus tempore Vrbani IV. Papæ. 275.a
alter mortem Philippi Auſtriaci, Regis Caſtellæ, portendit. 518.a
Compendium, villa Regia, vbi pax inter filios Dagoberti agente Pipino ſtabilita. 6.c
Compoſtella ab Arabibus vaſtata, & mœnibus nudata. 156.c
ſepulchro S. Iacobi Apoſtoli clara. 174.c
Concilia varia ſuper Eccleſiarum ſtatu corrigendo à Carolo Magno Imp celebrata. 57.b
Concilium Moguntinum tempore Ludouici Lotharij Imp. fratris celebratum, quid pro Regis ſalute fieri decreuerit. 75.b
Pſeudopropheriſſā flagellis cædi imperat. ibid.
Concilium Piſis à Cæſare Maximiliano & Ludouico XII. Galliæ Rege conuocatur. 525.c
Condæum, oppidum Hannoniæ, à Rege Galliæ Ludouico obſidetur. 452.c
deditionem facit. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Confeſſio Auguſtana Carolo V. Imp. in Comitijs Auguſtanis exhibetur. 585.b
à quo cuſa. ibid.
à Catholicis refutatur. ibid.c
Confluentię Ludouicus, Carlus, & Lotharius conueniunt, pacemq; inter ſe ſanciunt. 82.c
Conimbrica à Fernando Magno Mauris adempta. 174.c
Coniurationis Bernhardi Italiæ Regis in Ludouicum Imp. complices alij oculis priuantur, alij recluduntur. 62.b,c
Cono Dux Henrico Imp. defuncto ad Imperium aſpirans repudiatur. 172.c
Conradinus Ægypti Sultanus cur Ieroſolymam muris nudauerit. 246.a
Conradinus Frederici II. Imp. ex Conrado nepos, Siciliæ regnum recuperare tentat. 276.c. 278.a
cum Carolo Siciliæ Rege infeliciter confligens, capitur, & capite plectitur. ibid.
Conradus frater Iudith Imperatricis à Pipino in Monaſterium detruditur. 66.a
Conradus & Gozlinus Lotharingiam Ludouico Germanici filio tradere conantur. 102. a. 103.b
Conradus pater Conradi, poſteà Imperatoris, in bello perimitur. 121.c
Conradus filius Conradi Ludouico Arnolphi filio in Regno ſuccedit. 123.b

ab Hattone Moguntino Archiepiſcopo conſecratur. ibid.
Principes complures rebellionem meditantes prudentia ſua pacat. 125.a
deſignato ſucceſſore Henrico Saxone moritur. 126.a,b
Conradus Dux ab Ottone Rege à Lotharienſi Ducatu remouetur. 140.b
eidem inſidiatur. ibid.
Maguntiam occupat. ibid.c
Metenſem vrbem vaſtat. ibid.
Hungaros in Lotharingiam inducit. 140.c. 141.a
facti pœnitens cum Ottone Imp. eoſdem inſigni clade afficiens interimitur. 142.c
Conradus ſubrogatur Henrico in Imperium. 173.
Romæ ſolemni pompa à Ioanne Papa coronatur. ibid.
Burgundiæ Regnum à Rudolfo Rege obtinet. ibid.c
quando obierit,& vbi ſepultus ſit. 175.c
Conradus Henrici III. Imp. filius iuſtiſſima de cauſa contra patrem arma ſumit. 196.b
in Italia moritur. 203.b
Conradus Imperator ſe ad ſecundum bellum ſacrum accingit. 222.c
filium ſuum Henricum Regem creat. ibid.
mari cum ſuis tranſmiſſo, totum pænè exercitum amittit. 223.a
moritur. ibid.b
Conradus IV. Frederici II. Imp. filius ſe Germaniæ & Siciliæ Regem nominat. 262.b
Neapolim expugnat,& muris nudat. ibid.
veneno potatus moritur. ibid.
Conradus Colonienſis Archiepiſcopus Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.c
Conradus Dominus ab Elsboa trucidatur, & à quibus. 370.c
Conradus Hildeſemenſis Epiſcopus, Henrici Imp. Cancellarius, claſſi ad quartam expeditionem in Terram ſanctam paratæ præeſt. 238.a
Conradus VVarneburgius à Maria Auſtriaca Louanium contra Roſſemium defenſurus mittitur. 624.b
ſibi diffidens,inde diſcedit. ibid.
de Conſanguineis non exaltandis aut ditandis inſigne exemplum Clementis Papæ IV. 275.b
Conſiliarij Ducis Brabantiæ qui & quales eſſe debeant. 411.a
Conſtans Imp. Martinum Romanum Pontificem in exilium mittit. 14.a
Conſtantia Roberti Francorum Regis coniux tertiogenitum Robertum ſecundogenito Hẽrico in ſucceſſione Regni præferre nititur. 173.b
filios in patrem inſtigat. ibid.c
Conſtantienſes Zvvingliani Carolo V.Imp.Confeſſionem exhibent. 586.a
Conſtantienſes Cæſari conditiones pacis præſcribunt. 651.c
proſcribuntur. ibid.
Romanorum Regi ſe dedunt. ibid.
Conſtantinopolis præſidio Deiparæ ab hoſtibus liberata. 8.b
tempore Conſtantini Copronymi triennali peſte dirè afflicta. 43.b
Chriſtianis, Principibus inteſtino bello laborantibus,eripitur. 267.b,c
iterùm à Mahomete Turca capitur. 422.c
Conſtantinus Imp.Pipino Francorum Regi organum mittit. 40.c
Conſtantinus Copronymus Imp. Iconomachus diuerſimodè à Deo flagellatur, ſed non emendatur. 43.b,c
Stephanum Monachum in ſuas partes fruſtrà pertrahere nititur. 44.a
Auxentianum Monaſterium fugatis Monachis incendi mandat. ibid.b
Stephanum in Proconneſo exulantem miraculis celebrem Conſtantinopolim reuocat, carcerique includit. ibid.c
non ſolùm in Monachos, ſed etiam in quoſcumque Orthodoxos crudelis. 44.c. 45.a
variè perſequitur Monachos & Monachas. 60.b
tandem diuinitus percutitur, ſeriùs tunc proclamans Mariam ſanctam & verè Deiparam. ibid.c
Conſtantinus Pogonatus pacem cum Saracenis componit,annuumque tributum ab iiſdem accipit. 19.c
Coppenhauia à Chriſtierno III.obſidetur.604.b
eidem ſe dedit. ibid.c
Coppenollius cum præſidio Gallico Brugis admittitur. 474.b
auream argenteamque monetam in vulgus ſpargit. ibid.
à Gandauenſibus rebellibus in Ducem cooptatur. 484.a
à plebe occiditur. ibid.
Corbeium Monaſterium à Nortmannis occupatum. 104.b
Corduba à Saracenis iam toti Hiſpanię imperantibus Regni ſedes conſtituitur. 34.b
Coronatio Caroli Magni Imp. ipſo nihil præſciente facta. 52.c
Coronatio Caroli V. Imp. deſcripta. 548.a
Corpus Chriſti Bruxellæ à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.c
Corporis Chriſti feſtum ab Vrbano IV. inſtitutum. 274.a
eius Officium à D. Thoma Aquinate compoſitum. ibid.
Cortenbergenſe Monaſterium quando extrui cœptum. 213.b
Coſmus Dux Florentiæ,ſibi à Pontifice & Albano metuens,copias conſcribit. 689.c
Cæſarianis auxiliatur. 690.c
Coſrhoës Perſarum Rex fruſtrà aduerſus Heraclium Chriſtianum Imp. diuerſis nationibus concitatis,ab eodẽ miraculosè profligatur. 8.b
iuniorem filium coronare ſtatuens, à ſeniore &

Optimatibus fœdè interficitur. ibid.c
Coſtus Reneſſus quo bello ceciderit. 327.a
Couordia Geldro eripitur. 605.a
Couterellus. *vide* Petrus Couterellus.
Craticulæ S. Laurentij pars in Galliam delata. 149.b
Creciacum Picardiæ vicus, Anglorum victoria de Francis reportata nobilis. 323.b
Creſcentius tyrannus Ioannem Placentinum in Sedem Apoſtolicam intrudit. 158.c
ab Othone Imp. capite plectitur. ibid.
Creueceurius prodit Regi Galliæ ciuitatem Atrebatenſem. 450.b
à Maximiliano cæditur. 455.a,b,c
Terovvanam obſidet, & ad extremam inopiam redigit. 470.b,c.471.a
Fanum D. Audomari occupat. 471.a
Terovvanam aſtu recuperat. ibid.b
Belgas cædit. ibid.
Creueceurium per Belgas Francis eripitur. 454.b
Croatia à Turcis inuaditur. 491.c
Croneburgicus vicus quando Antuerpienſi pomœrio incluſus. 302.a
Cruces variis locis in aëre viſuntur. 261.a,b
tempore Conſtantini Copronymi in veſtibus peſte inficiendorum Conſtantinopoli miraculosè conſpiciuntur. 43.b
aliæ anno 1501. in ditione Leodienſi in veſtibus hominum itidem apparent. 505.b
Crux prædicatur contra Petrum Aragonium veluti patrimonij Eccleſiæ inuaſorem. 284.a
S. Crux à Barbaris capta. 232.b
S. Crucis lignum Syroës Perſa Heraclio reſtituit. 8.c
S. Crucis pars Ludouico Germanico à Baſilio Græcorum Imp. tranſmiſſa. 90.c
Crucis Dominicæ magna pars Conſtantinopoli Pariſios ad Ludouicum Regem tranſmiſſa. 261.b
Crucis ſigno dæmones ſibi in mortis articulo apparentes fugat Ludouicus Pius Imp. 70.a
Cuba à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Curiæ ſupremæ Mechliniæ & Bruxellæ à Philippo Bono inſtituuntur. 423.b
Cuingius à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
item Cutzius. ibid.
de Cuyck Dominorum familia olim Comitum titulo decorata. 357.c
Cyclus Euangelicus an à Cyclo Dionyſij diuerſus. 151.c

D.

DAdo, qui & Audoënus, quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium extruit. ibid.
Dæmon virtute catenæ S. Petri fugatur. 148.c
Dæmones Ludouico Pio Imp. in mortis articulo apparentes, ſigno Crucis fugantur. 70.a
Dæmoniacos tartareis vocibus eiulantes curat S. Hubertus. 34.a
Dagobertus filius Clotharij Regis, Auſtraſiæ Regno præficitur. 2.b
S. Arnulphi & Pipini conſiliis acquieſcens, feliciter regnat. 2.c
ex puella quadam, Ragnetrude nomine, filium ſuſcipit. 4.a
in grauia ſcelera prolabitur. ibid.b
Pipino agente ad meliorem mentem reducitur. ibid.
Saxones rebellare tentantes armis aggreditur. ibid.c
in conflictu à Bertoaldo Saxonum Duce vulneratus, patris ſubſidium implorat & obtinet. ibid. & ſeq.
filium ſuum Sigebertum Pipino inſtruendum committit. 6.a
Saxonibus ſibi contra VVinidos ſuppetias ferentibus annuum quoddam tributum remittit. 6.b
VVaſcones ſubigit. ibid.
eius gratiam Rex Britonum ſibi redimit. ibid.
dyſenteria laborans, Egæ Conſiliario coniugem, filium Clodouæum, & Regnum diſponendum commendat. ibid b,c
moritur. ibid.c
Dagobertus filius Sigeberti Regis, Grimoaldo agente attonſus, in Scotiam ablegatur. 12.b
Dalhemum ab Henrico V. Brabantiæ Duce expugnatum. 252.c
Damaſus Legatus à Stephano Papa in Franciam miſſus. 135.c
Damiata Ægypti vrbs à Chriſtianis obſeſſa. 245.c
capitur. 246.a
ſed mox redditur. ibid.b
à Ludouico Francorũ Rege recuperatur. 261.c
Barbaris redditur. 262.a
Dancardus Carthuſiæ in vico Kiela iuxta Antuerpiam fundator. 328.a
Dani ingentes prædas de Friſonibus agunt. 55.c. 56.a
pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
eorum claſſis Hiberniam aggreſſa, à Scotis profligatur. 57.a
pace cum Ludouico Pio Imp. confirmata, plurimi Moguntiæ baptizantur. 65.a
inſigni miraculo tandem penitùs idololatriam reſpuunt. 148.b.c
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
à Carolo Geldro contra Cæſarem Carolum V. concitantur. 604.a
cum eodem Friſiam inuadunt. ibid.
cum Belgis inducias faciunt. 609.b
eiſdem reſtituunt nauigationem Sundæ. ibid.
Daniel quidam Magiſter militum Gratianum quemdam item Magiſtrum militum accuſans, calumniæ conuincitur. 78.c
Dauid Amersfortius, Epiſcopus Vltraiectinus, à ſuis capitur & relegatur. 462.a
Dauid, filius nothus Philippi Boni, quomodo ad Epiſcopatum Vltraiectenſem promotus fuerit. 423.c
Dauid Roberti Scotorum Regis filius Ioannam

ſororem

ſororē Eduardi Angliæ Regis ducit vxorē. 310.b
Decimæ agri Louanienſis à Lamberto Baldrico Canonicis B. Petri aſſignatæ. 175.b
Decimæ Saladinides quando & qua occaſione in Gallia impoſitæ. 232.c
Decretales à Raymundo Ordinis Prædicatorum Religioſo iuſſu Gregorij IX. in ordinem redactæ. 254.c
Dei vnius cultum cum Iudæis docuit Mahometes. 9.c.
Delphæ à Flandris occupatæ. 296.c
Denſa à Maximiliano ſubiugatur. 477.b
Deodericus Metenſis Epiſcopus corpus Brunonis Epiſcopi Coloniam refert. 147.c
Sanctorum plurimas Reliquias ex Italia Metim adfert. 149.a,b
Deodericus frater vxoris Henrici Imp. Metenſem Epiſcopatum inuadens rebellionem parat. 167.c
Deodericus Moſellanorum Dux ab Henrico Imperatore capitur. 167.c
Deodericus Moſellanorum Ducis filius patri in Ducatu ſuccedit. 190.b
Dertoſa Hiſpaniæ ciuitas à Ludouico Caroli Magni filio obſeſſa. 55.c
Deſiderius Longobardorum Rex filiam ſuam dat Carolo Magno vxorem. 45.c
Papia capta, à Carolo Magno cum vxore & filia captiuus abducitur. 48.a
Leodium in exilium mittitur. ibid.b
Deſuburg caſtrum Saxones occupare fruſtrà tentant. 49.a
Diana, filia Henrici Galliæ Regis, nubit Horatio Farneſio. 661.b
Dido Pictauenſis Epiſcopus Dagobertum Sigeberti Regis filium, agente Grimoaldo, in Monachum attondet. 12.b
Dieſtum, oppidum Brabantiæ, quomodo ad Naſſauios deuenerit. 497.b
eius forum quando lapidibus ſterni permiſſum. 249.c
Dieſtenſium lanæ in Hollandia detinentur, & quare. 368.b
Dilia fluuius Louanium interſecans. 114.c
Diligemium Monaſterium quando fundatum. 218.b
Dionantenſes ſtratagemate à Bouinienſibus cęſi. 307.b,c
turri exſtructa Bouinienſes fatigant. ibid.c
Namurcum & Hannoniam inuadunt. 427.a
à Philippo Bono obſidentur. ibid.
ciuem Bouinienſem, ad ipſos pacis ſuadendæ cauſſa miſſum, cum comite puero barbarè in patibulum agunt. ibid.b
ab eodem expugnati, eidem ſine conditionibus ſe dedunt. ibid.c
ſeueriſſimè caſtigantur. ibid.
S. Dionyſij Areopagitæ libri à Michaele Græcorum Imperatore ad Ludouicum Pium Imp. tranſmiſſi, multis miraculis comprobãtur. 64.c
Diploma Caroli Martelli, quo donationem ſuam S. VVillibrordo factam confirmat. 30.c. 31.a,b
aliud Caroli Simplicis datum, Eccleſiæ Leodienſi. 116.c
aliud inſigne Ottonis II. eidem Eccleſiæ conceſſum. 152.b
Diſcordia in bellicis quàm ſit noxia; exemplo oſtenditur. 76.a,b
Diſena villa S. VVillibrordo oblata. 26.a
Ditio Leodienſis à Chimaënſibus inuaditur. 456.a
Ditio Lutzenburgenſis à Rege Galliæ inuaditur. 456. c
Ditmarus Germanus quando floruerit. 161.c
Diuæus quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 253.a
Diusburg oppidum à Nortmannis occupatum munitur. 107.c
Dixmudani in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.c
in Doccum, dum expeditio in Terram ſanctam prædicatur, Crux in aëre viſa. 261.b
Doctor quidam Pariſienſis, qui ab omnibus dum viueret ſanctus habebatur, iuſto Dei iudicio damnatum ſe proclamat. 197.a,b,c
Dodo frater pellicis Pipini Herſtalli, S. Lambertum adulteros liberè arguentem crudeliter obtruncat. 23.b. 24.a
diuinitus punitur. 24.a
Dominicani Louanij quando recepti. 249.c
Argentinâ Antuerpiam euocati. 255.a
eorumdem Monaſterium Antuerpiæ quando extructum. 256.c
quando Bruxellæ admiſſi. 428.b
Dommelanum S. Agnetis in Campinia Cœnobium quando ortum. 428.b
Donatio Caroli Martelli S. VVillibrordo facta. 30.a. & ſeqq.
Doorna iuxta Antuerpiam S. Fredegandi Monaſterio clara, à Nortmannis vaſtatur. 67.c
Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Dordanus in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Dordracum à Ioanne II. Brabantiæ Duce fruſtrà obſeſſum. 296.c. 297.a
ab Egmondio aſtu capitur. 457.a
Doreſtadum à Nortmannis vaſtatum. 67.b
Roruc Nortmanno à Lothario Imp. certis conditionibus conceditur. 77.a
Dorpius à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
Douſa & Bockenbergius antagoniſtæ de initio Comitatus Hollandici. 123.c. 124.a
Dovvina ciuitas, vbi Raſtices à Ludouico Germanico obſeſſus vincitur. 84.c
Dragutus pirata Hiſpaniam & Siciliam infeſtat. 659. c
pellitur. 660.a.b
cum copiis Gallicis Leptim iterùm fraude occupat. 661.b
à Solymanno Turca in auxillium Gallis cum claſſe mittitur. 671.c
cum iiſdem Corſicam expugnat. ibid.
Drauus cum Bulgarorum exercitu Pannoniam

vaſtat. 65.b
Drogo filius Pipini Herſtalli quando obierit. 24.b
Drogo, filius naturalis Caroli Magni, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans, in Monaſterium detruditur. 62.c
pòſt eius Archicapellanus. 69.b.70.a
nec non Metenſis Epiſcopus. 70.a
cum exercitu ad Rheni littus Orientale tuendum mittitur. 69.b
fratrem ſuum Ludouicum Pium Imp. Metis ſepulturæ mandat. 70.a
cum Ludouico ſuo ex fratre Lothario nepote, Romam proficiſcitur. 72.c
Dromela à Ioanne Gunderio incenditur. 366.c
Duacenſes in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Duagium à Lotharienſibus expugnatum. 132.a
Ducum Brabantiæ progenies ab antiquo Regali ſemine. 260.b
Dudzellæ Dominus Antuerpiæ occiditur. 457.c
caput fuit rebellionis Gandauenſis. ibid.
vide Iacobus Ghiſtellius.
Dumella, fluuius Taxandriæ. 26.a
Dura, ciuitas Iuliæ, à Cæſare Carolo V. obſidetur. 628.c
ei præeſt nomine Cliuij Gerardus Vlattemus. ibid.
pertinaciſſimè oppugnatur. 629.a
à Cæſare vi capitur. ibid.b
flammis abſumitur. ibid.
Durfos locus, in quem ſe Reginarius Dux à Zuendebaldo ab aula repulſus cum ſociis recepit. 119.c
Duria villa, Synodo à Pipino ibidem celebrata celebris. 41.b,c
Duſica villa, Conuentu Regum Ludouici Germanici & Caroli Calui clara. 84 c
Duynkercka à Francis capitur, ſpoliatur, & incenditur. 698.a

E.

EBerhardus Dux, filius Meginhardi, in venatione dolo trucidatur. 120.a
Eberhardus cum fratribus aduerſus Adalbertum eiuſque fratres dimicans, ex vulneribus in pugna acceptis moritur. 121.b
vxor eius & filij ab Adalberto ablegantur. ibid.
Ebrietatem Carolus Magnus Imp. ſummoperè deteſtatur. 57.c
Ebroinus Maior domus Lotharij Regis Franciæ filij Clodouæi. 16.a
item Theodorici fratris Lotharij. ibid.b
à Francis in Monaſterium retruditur. ibid.b,c
relicto Monaſterio vires reſumit, innumeraque ſcelera patrare pergit. 18.a
tandem à Theodorico Rege in gratiam recipitur, ex eiuſque ſententia complures Epiſcopi deponuntur & ablegantur. ibid.a,b
Martinum Ducem interimit. 20.c
ab Ermenfredo trucidatur. ibid.
Ebulo Abbas S. Dionyſij, Ottonis imperiis obtemperare detrectar. 115.c
Eccleſia D. Michaelis Louanij corruit. 446.c
Eccleſia S. Petri Romæ à Mauris expilata. 74.c
Eccleſia S. Rumoldi Mechliniæ à Nortmannorum expilatione diuinitus præſeruata. 108.b
Eccleſiæ Anglicanæ caput Eliſabetha conſtituitur. 701.b
Eccleſiarum Baſilicæ per totum mundum ferè innouatæ. 163.b
Eccleſias violare quàm ſit periculoſum, Brabantinorum exemplo oſtenditur. 243.a
Eccleſiaſticæ immunitati inſidiatur Henricus Rex Angliæ. 225.c
Eccleſiaſticarum rerum inuaſores malè pereunt 155.b,c.156.b
Eclipſis Solis memorabilis. 69.c
alia Lunæ. 235.b
Edadhartus Abbas & Otto Comes ab Occidente ad Ludouicum Germanicum Legati, tyrannidem Caroli Calui incuſant. 80.c
Edelbertus Cantuariorum Rex quibus conditionibus Edelburgam filiam ſuam Eduino Aquilonarium Anglorum Regi in vxorem dederit. 8.c.9.a
Edelburga Regis Cantuariorum Edelberti filia, quibus conditionibus Eduino Aquilonarium Anglorum Regi nubat. 8.c.9.a
Edeſſa à Paganis capitur, omnibus Chriſtianis crudeliter trucidatis. 222.b
Edictum VVormatianum, quo Lutherus pertinax hæreticus declaratur, à calumniis liberatur. 553.a
quid contineat. ibid.
Edictum Margaretæ Auſtriacæ contra hæreticos in Belgio. 567.c
ab eadem renouatur. 582 c
Edictum Caroli V. Imp. in Belgio contra hæreticos. 657.a,b,c
aliquantum mitigatur. 658.c
Edilredus Merciorum Rex, Regnum Coënredo cedens, Monaſticam vitam amplectitur. 27.c
Edmondus Angliæ Rex, de reſtitutione Ludouici Regis apud Hugonem Principem intercedit. 137.b.
moritur. ibid.c
Eduardus Anglorum Regis filius Iſabellam Philippi Pulchri Francorum Regis filiam ducit vxorem. 299.b
Eduardus III. Angliæ Rex, indicto ſibi à Scotorum Rege bello, auxilia ex Brabantia euocat. 310.b
Angliâ pulſus à quibus ſit reſtitutus. 317.b
Roberto Atrebatenſi profugo agente, Philippo Valeſio Francorum Regi bellum mouet. ibid.c
ad illud Hannoniæ Comitem vicinoſq; Principes ſollicitat. ibid.
Antuerpiam venit. 318.b
Imperij Vicarius declaratur. ibid.c
Cameracum obſidet. 319.a
cur obſidionem ſoluerit. ibid.b
aſtu Arteuillæ Flandros ſibi iungit. 320.a

militi ſupplendo & auro colligendo in Angliam redit. ibid.b
in portu Sluſano Francicam claſſem profligat. ibid.c
Tornacum obſidione cingit. ibid.
plurimos lanæ ſaccos in Flandriam mittit. 321.c
ad Creciacum Picardię vicum Francum profligat. 323.b
Caletum obſidet. ibid.
multis lenociniis Flandriam & Comitem eius ſibi deuincire ſtudet. ibid.c
Geldrum & Iuliacenſem ſibi obnoxios facere nititur. 324.b
Caleto potitur, pulſiſque Francis, colonos Anglos illuc traducit. ibid.c
Ordinem Garterij inſtituit. 326.c
cum auxilijs Brabanticis & aliis rurſus Franciam inuadit & vaſtat. 336.a,b
agente Innocentio Papa, Francię Regem liberum dimittit, pacemque cum eodem init. ibid.c
Eduardus VValliæ Princeps Petrum Caſtellæ Regem, pulſo Henrico notho, in Regnum reſtituit. 342.c
Eduardus IV. Angliæ Rex Regno pellitur à Ludouico Francorum Rege. 435.c
ad Carolum Audacem transfugit. ibid.
& auxilia ab eo accipit. 436.a
Henrico VI. bellum infert, & victor ſemper exiſtens, eumdem interficit. ibid.
& Angliæ Regnum ſibi vendicat. ibid.
cum 20000. militum Caletum venit, Carolo Audaci opem laturus. 441.c
à Carolo alienatur, & cum Franco inducias ſancit. 442.a
in Angliam reuertitur. ibid.
moritur. 463.b
Eduardus VI. Angliæ Rex obit. 671.b
Eduardus Reinaldi Geldriæ Ducis filius fratrem ſuum Reinaldum in vincula conijcit. 341.b
à VVenceſlao Brabantiæ Duce bello petitur. ibid.
in bello Iuliacenſi occiditur. 345.a,c
Eduinus Aquilonarium Anglorum Rex adhuc paganus Catholicæ Religionis exercitium vxori & omnibus qui cum ea venerant permittit. 8.c.9.a
à Paulino ad fidem conuerſus, cum omnibus ſuis Nobilibus & plurima plebe baptizatur. 9.a
Ega Conſiliarius Dagoberti Regis. 6.b
eius tutelæ Rex moriturus coniugem ſuam, filium Clodoueum, Regnique adminiſtrationem committit. ibid.c
eodem procurante, theſauri Dagoberti & ſupellex inter coniugem Nantildem & filios ex æquo diuiduntur. 7.a
Egbertus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Egbertus Marchio in prælio cum Henrico Imp. commiſſo miſerè perit. 195.c
Eggihardus Comes VValehræ inſulæ à Nortmannis trucidatur. 67.b
Eginhartus Caroli Magni à ſecretis, Vitam eiuſdem conſcripſit. 49.c.52.c.57.c
Egmondius Holládos Aquilonares tumultuantes puniturus, militem parat. 485.a
inſigni eos clade afficit. ibid.b,c
moritur. 614.c
Ehericus Dux Foroiulienſis Hungaros domat. 51.c
Eittelfredericus Zollernenſis Comes, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Electiones Epiſcoporum & Abbatum quænam & qualiter Henrico IV. Imp. à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c
Electores Imperij à Gregorio V. conſtituti. 160.a
quinam olim fuerint. ibid.b. & 256.a
quo modo in electione procedere debeant. 160.b
eorumdem in Imperio officia recenſita. ibid.
Elibaldus Anglorum Rex à S. Bonifacio ad pœnitentiam excitatur. 32.c
Elicurtum à Belgis capitur. 459.b
à Francis recuperatur. ibid.
S. Eligius in aula Lotharij Regis clarus, Adonem cum fratribus ad pietatem inſtigat. 5.c
Solemniacum Monaſterium conſtruit. ibid.
Epiſcopus Nouiomenſis & Tornacenſis factus, Chriſtum Antuerpienſibus & vicinis prædicat. 6.a
ad refutandũ hæreticum quemdam, qui à partibus tranſmarinis in Gallias venerat Epiſcoporum Synodus vt celebretur procurat. 14.a
quando obierit. 16.b
Eliſabetha Anglica in cuſtodiam mittitur. 673.b
rogatu Philippi II. libertati reſtituitur. ibid.
ad Regnum Angliæ euehitur. 701.a
ne Pontifici Rom. obediatur, edicit. ibid.a, b
caput Eccleſiæ Anglicanæ conſtituitur. ibid.b
cum Franco de Caleto conuenit. 701.c
Eliſabetha Auſtriaca, ſoror Caroli Auſtriaci, Chriſtierno Daniæ Regi in vxorem datur. 537.b
Eliſabetha, filia Ferdinandi Aragoniæ Regis, à Maximiliano Rom. Rege in matrimonium petitur. 477.c
Eliſabetha Francica Philippo II. Hiſp. Regi ſolemniter deſponſatur. 704.a
Eliſabetha Hiſpaniæ Regina moritur. 511.b
eius ex teſtamento lites. ibid.
eius exequiæ Bruxellis celebrantur. 512.a
Eliſabetha Luſitana Caroli V. Imperatoris vxor ex partu moritur. 612.c
Eliſabetha Lutzenburgica Antonio Burgundo nubit. 377.b,c
eidem filium parit. 378.a
indignabunda iterùm, mortuo marito, Lutzenburgum abit. 386.a
nubit poſteà Ioanni Bauaro, Epiſcopo olim Leodienſi. 387.c

Elnonenſe Monaſterium iuxta Tornacum, nunc S. Amandi vocatur. 16.a
Eloquius Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Emanuel Philibertus Sabaudus Philippi II. Hiſpaniarum Regiis copiis præficitur. 691.b,c
in Picardiam irrumpit, & Fanum S. Quintini obſidet. 692.a
oppidum illud fortiter oppugnat. ibid.b
Francicas copias, oppido ſuppetias laturas, cōmiſſo cum eis prælio, fugat. 692.c. 693.a,b
quamplurimos Nobiles ibi capit. 693.b,c
Fanum D. Quintini expugnat, & plurimos ibi capit. 694 a,b
inde alia plura Francis oppida eripit. ibid.c
Margaretam ſororem Regis Henrici Galliæ ducit vxorem. 704.c
Emblehem, ſiue Emblem, Brabantiæ vicus, natalibus S. Gummari clarus. 42.b
item fonte ab eodem S. Gummaro ſiti deficientibus miraculosè producto. 43.a
Emma Regina, Caroli Simplicis vidua. 132.c
moritur. 133.a
Emma filia Regis quondam Italici Lothario III. Regi nubit. 147.c
in Enchuſen Crux in aëre viſa. 261.a
Encuriæ incolæ ab Henrico Duce quibuſdam Louanienſium priuilegiis donantur. 246.c
Endouia à Roſſemio ſtratagemate capitur. 627.a
Engelbertus Bredæ Dominus per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci inuiſus redditur, & quo prætextu. 388.c
eidem reconciliatur. 389.c
fœdus contra eumdem cum aliis ſancit. 391.c
Engelbertus Leodienſis Epiſcopus Ludouico Flandriæ Comiti aduerſus Brabantiæ Ducem auxiliatur. 334.a
Engelbertus à Marca Eques Iſcam pagum populatur & exurit. 361.c
Engelbertus Montenſis Comitis filius, Epiſcopus Colonienſis eligitur. 245.b
Engelbertus Naſſauius filiam Ioannis Domini Leccæ & Bredæ vxorem ducit. 271.c
Gubernator Flandriæ conſtituitur. 481.c
vbique Magiſtratus renouat. ibid.
Legatione pro Philippo Auſtriaco ad Carolum Galliæ Regem fungitur. 484.c
Dieſtum Brabantiæ oppidum à Iuliæ Duce emit. 497.b
à Philippo Auſtriaco, in Hiſpaniam abeunte, Belgij Gubernator conſtituitur. 506.b,c
moritur. 511.b
Engelheimenſis Synodus in cauſa Artaldi & Hugonis de Epiſcopatu Rhemenſi contendentium congregata. 138.c
Engeltrudis Matfridi Comitis filia, ob impudicitiam à Nicolao Papa excommunicata. 83.c
Engerannus Cociaci Dominus auxilia ingentia Francorū pro Brabantis in Geldriā ducit. 360.
Engilbaldus donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Engilberga vxor Ludouici Imp. Ludouicum Germanicum inducit, vt partem Lotharingiæ, quæ ſibi obuenerat, reddat. 91.a
Caroli Calui colloquium fruſtrà expetit. ibid.
Engilbertus quænam S. VVillibrordo obtulerit. 26.a
Enno, filius Etzardi Comitis, obſes Cæſari Maximiliano pro patre datus. 542.a,b
Ephternacum Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignatum. 88.c
Epiſcopalis auctoritas in Synodo Triburienſi aſſerta. 117.c
Epiſcopi coniurationis in Ludouicum Pium Imperatorem rei, deponuntur, & Monaſteriis mancipantur. 62.c
Epiſcopi complures in Francia, agente Ebroino, Epiſcopatibus ſuis priuantur & ablegantur. 18.a,b
Epiſcoporum electiones quænam & qualiter Henrico IV. Imp. à Calliſto Papa conceſſæ. 209.b,c
Epiſtola aurea S. Bonificij ad Fulradum Cappellanum Pipini. 40.a,b
Epitaphium Caroli Martelli. 33.a
Gregorij V. Papæ. 161.b
Margaretæ Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſæ. 237.a
Equorum ſanguis coctus loco panis in biennali Namurcēſis caſtri obſidione comeditur. 266.c
Eraſmus Roterodamus moritur. 604.a
Erchanoaldus Maiordomus Lotharij Regis Franciæ filij Clodouæi. 16.a
Erenhardus & Cunradus Comites Euerhardum Epiſcopum Spirenſem excæcant. 123.b
Eresburgum Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno expugnatum. 46.b
Erluinus primus Abbas Monaſterij Gemblacenſis. 141.c
Ermenfredus Ebroino interempto ad Pipinum Herſtallum fugit. 20.c
Ermengardis, Henrici Limburgenſis filia, Reinaldi Geldriæ Comitis vxor, ſine liberis moritur. 84.2b
Erneſtus Brunſvvicanus cum Saxone Electore in pugna à Carolo V. Imp. capitur. 645.c
Ernuſtus infidelitatis conuictus in Conuentu Reganesburgenſi à Ludouico Germanico honoribus priuatur. 83.a
in Erpa pago prædia à Patriciis Louanienſibus exuſta. 354.a
Eſdain caſtrum Philippo deditionem facit. 494.b
Eſna per Belgas Francis eripitur. 454.b
à Francis recipitur. ibid.
Eſpangia à Maximiliano, iam Romanorum Rege, Eques creatur. 469.b
Eſtrambruga vrbs Francis deditur. 453.a
Etto Hibernus qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Etzardus Ouerendæ Comes à Sciringanis ad bellū Groninganis inferendū inſtigatur. 499.b
clàm cum Alberto Saxone conſpirat. ibid.
Groninganis bellum infert. ibid.

Oltam-

Oltampios egregiè mulctat. 500.b
Dammum, hoſte fugiente, occupat & munit. ibid.
aliquot loca incendit, & Vtvvartios debellat. 502.a
Groningenſes Dammum obſidentes cædit. 505.a
bello ſibi à Brunſvvichio & Oldenburgico indicto inducias facit. ibid.
à Groninganis in odium Saxonis Princeps conſtituitur. 515.c
arcem Groningæ exſtruit. 516.b
Ommelandios à ſacramento ſibi dicto liberat. ibid.c
Gubernatorem ſe tantùm pro Saxone declarat. ibid.
ab Imp. Maximiliano vocatur, vt eius cauſa decidatur. 527.c
Maximilianum Imperatorem ridet. 531.b
eius ditiones à Georgio Saxone vaſtantur. ibid.c
à Cæſare proſcribitur. ibid.
Saxoni iuramentum præſtat. 532.a
Adevvartam tentat. ibid.
ad Carolum Geldrum, Saxoni reſiſtendo impar, ſe confert. 532.b,c
ab eoque auxilium impetrat. ibid.
cum Geldro Franciæ ſe clientem conſtituit. 533.a
Geldro magna pecuniæ ſumma promiſſa, & non ſoluta, Groningâ cedere cogitur. ibidem b
Saxonicis dilabentibus, Groninganos decipit. 535.b
Saxone Friſiam Carolo Auſtriaco reſignante, ſibi metuens, in Ooſtfriſiam abit. 536.c
cum Auſtriacis tranſigit. 538.c
à Maximiliano Imp. denuò citatur. 541.c
accepta fide publica, generosè ſe defendit. ibidem.
Ennonem filium obſidem Cæſari dat. 542.a,b
fœderi Geldrico renuntiat, & Carolo Auſtriaco ſe iungit. ibid.b
à Carolo remuneratur. ibid.
Brunſvvichios è Friſia eijcit. ibid.c
tota Friſia potitur. 544.c
S. Euchariſtiæ veritas ſtupendis miraculis diuinitus Berengarij Sacramentarij tempore aſſerta. 188. a
S. Euchariſtiæ ſumptionem ad ſalutem non prodeſſe, docet Tanchelinus hæreſiarcha. 213.a
in Euchariſtiæ Sacramentum pietas Rudolfi Auſtriaci quanta, memorabili exemplo declaratur. 282.a,b
Euchariſtiæ Sacramentum Bruxellæ à Iudæis confoſſum cruore aſpergitur. 343.c
Eudo Aquitanorum Dux Chilperico & Raginfredo aduerſus Carolum Martellum fert ſuppetias. 30.b
fugatur. 31.b
Saracenos ex Hiſpania ſibi in auxilium euocat. ibid.b,c
quorum reliquias, iam Carolo reconciliatus, internecione delet. ibid.c
Eudo Burgundiæ Dux Philippo Francorum Regi contra Ottonem Imp. auxiliatur. 244.b
Euerardus de Francia rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur. 125.a
Euerardus à Marcka Cardinalis moritur. 611.c
Euerardus Sherenclaſius quo pacto Flandros Bruxellâ eiecerit. 333.a,b
à Brabantiæ Duce Eques creatur. ibid.b
à Domino Gaſebecano lingua & pede mutilatur. 359.a
moritur. ibid.
Euerardus Sherenclaes ab Ordinibus Brabantiæ in peregrinationé Cypriam damnatur. 391.c
à Philippo Comite S. Pauli capitur & carceri includitur. 394.b
capite plectitur. ibid.c
Euerardus Spirenſis Epiſcopus excæcatur. 123.b
Euerſteinius pro Maximiliano Rom. Rege Dunkerckam occupat, 478.a,b
item alia inſigniora Flandriæ oppida. ibid.c
B. Eugenij corpus ad Bronienſe Monaſterium tranſlatum. 125.a
Eugenius III. Papa quo anno obierit. 223.c
Euraclus Epiſcopus Leodienſis duo ibidem erigit monaſteria. 146.a
Euſtathius Godefridi Bullonij frater ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Evvaldi duo Angli, Albus & Niger, martyrio affecti, à Pipino Herſtallo Coloniæ ſepulturæ mandantur. 22.a,b,c
Excommunicatio Carolo Simplici à Fulcone Archiepiſcopo interminata, ſi fœdus cum Nortmannis inierit. 119.b
Excommunicatio Francis & Burgundis Ludouicum Regem non recipientibus à Stephano Papa intentatur. 135.c
Excommunicationis ſententia in Leodienſes Epiſcopo rebellantes lata. 264.a
Exercitus Chriſtianorum in expeditione ſacra primùm omnium rerum copia abundans, mox ad extremam penuriam redigitur. 200.c
in obſidione Ieroſolymitana aquæ inopiâ laborat. 202.a
ad ſecundum bellum ſacrum conſcriptus, varijs infortunijs atteritur. 223.a
Expeditio prima in Terram ſanctam à quibus Ducibus præcipuè ſuſcepta. 200.a,b
ſecunda à Conrado Imp. & Ludouico Franciæ Rege ſuſcipitur. 222.c
ſed nullo ſucceſſu. 223.a,b
tertia, hortante Clemente III. Pontifice, adornatur. 232.c
quarta ab Henrico Imp. paratur. 237.c
quinta ab Innocentio Papa indicitur. 245.a
ſexta à S. Ludouico Francorum Rege paratur. 261.a
altera ab eodem S. Ludouico ſuſcipitur. 278.a
Exſules Louanienſes Brabantinis & Leodienſibus iuncti Leuiam occupant. 355.a
ſed

ſed poſt triduum inde pelluntur. ibid.b
Gandenſibus tumultuātibus ſe iungunt. 355.b
Louanio inſidiantur. 356.b
Exſulum colluuies, qui ſe Apros nominabant, Brabantiæ infeſta. 355.c

F.

FAbula de Ioanna Papiſſa contra auctoritatem omnium Scriptorum iſtius æui à quibuſdam confićta. 79.c
Facontinæ Virgines Regulares Antuerpiæ à quo originem ducant. 328.a
Falais caſtrum, feudum Ducis Brabantiæ. 280.a
Falco de Lampage iuxta Antuerpiam celebre admodum Hoſpitale erigit. 328.a
ibique paulò pòſt Regularium Virginum Monaſterium coaleſcit, quæ modò Facontinę appellantur. ibid.
Falcoburgenſis belli cum Brabantis origo. 306.a
Falcoburgum ab Imp. Henrico IV. deſtructum. 210. a
à Ioanne Epiſcopo Leodienſi fruſtrà tentatum. 283.b.284.a
à Ioanne III. Brabantiæ Duce obſeſſum. 309.b
muris nudatur. ibid.c
denuò reparatum, Duci iterùm deditur. 311.a
Fames intolerabilis Flandriam vexat. 185.c
Chriſtianos in expeditione ſacra affligit. 200.c. 202.a
Galliam & Germaniam exagitat. 237.c
Europam premit. 305.a
Fanum D. Quintini à Sabaudo nomine Regis Philippi II. obſidetur. 692.a
Franci ibi ingentem cladem accipiunt. 693.b,c
à Sabaudo expugnatur & diripitur. 694.a,b
Farabertus Abbas Prumienſis conceſſu Regis ſe abdicat. 115.b
Faſtradus miles de VVtvvijck, Poſtellenſis Hoſpitalis in Campinia Brabantica Fundator. 231. c
Feliciana hæreſis in Concilio Francofordienſi damnata. 51.a
Ferdinandus Auſtriacus Annam, filiam Ludouici Hungariæ Regis, vxorem ducit. 553.b
auxilia ab hæreticis Germanis contra Turcas impetrare non poteſt, niſi libero ipſis conceſſo hæreſeos & publico exercitio. 582.a
Romanorum Rex eligitur & coronatur. 586.c
in Auſtriam redit. ibid.
ei frater Carolus V. Imperium reſignat. 687.b,c
Ferdinandus Corteſius Mexicum pro Carolo V. Imp. Hiſp. Rege occupat. 548.c
eius inde gloria immortalis. ibid.
Ferdinandus Daualus, primus coniurationis contra Belgas in Hiſpania auctor. 546.c
Ferdinandus Flandriæ Comes à Philippo Francorum Rege bello petitur. 242.a
in portu Dammenſi claſſem Regiam opprimit. 243.a
Dammum oppugnans profligatur. ibid.b
Flandriam ſibi à Philippo ademptam recuperat, Brabantiamque inuadens, Henricum eius Ducem ſecum fœdus aduerſus Francum inire compellit. ibid.b,c
Ottoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum inter Imp. & Francum commiſſa capitur. ibid.c. 245.a
poſt duodecim annos à captiuitate Francica liberatur. 247.a
Ferdinandus Gonzaga à Carolo V. Imp. Siciliæ Prorex conſtituitur. 601.c.602.a
exercitui Imperatorio præeſt. 609.c
ab æmulis calumniis oppreſſus, à Cæſare cum multo honore abſoluitur. 680.b
moritur. 696.a
Ferdinandus Rex Hiſpaniæ ęgrotantem generum Philippum Auſtriacum inuiſit. 507.b
eumdem cum vxore, filia ſua, herédem Hiſpaniarum Regni declarat. ibid. c
mortua vxore Eliſabetha, ei cum Philippo Auſtriaco controuerſia oritur. 511.c
quæ mox componitur. ibid.
pacem cum Ludouico XII. ſuper Regno Neapolitano conſtituit. 514.a
contra eum gener eius Philippus ab Hiſpanis incitatur. 515.b
nouaſque conditiones cum eodem ſancit. ibid.
Neapolim proficiſcitur. ibid.
fœdus cum Pontifice Iulio & Ludouico XII. Gallo contra Venetos init. 522.b
in quas Venetorū ciuitates ius prętēderit. ibid.c
eædem ei ab ipſis reſtituuntur. 524.a
cum Maximiliano Cęſare ſuper Regno Caſtellæ tranſigit. ibid.b
eumdem propemodum ad fœdus cum Venetis ineundum inducit. 525.b
Iulio Pontifici auxiliares copias mittit. 525.c
cum eodem & Venetis nouum contra Francum fœdus ſancit. 526.b
Nauarræ Regnum occupat, & quare. 528.b
moritur. 538.a
quinque memoranda, quæ in vita ſua præſtitit. ibid.
Ferdinandus Toletanus, Albę Dux, Francos Perpiniano à ſe obſeſſo diſcedere cogit. 626.a
fit Prorex Neapolitanus. 685.a
pacem inter Pontificem Paulum IV. & M. Antonium Columnam procurare ſtudet. 685.c
copias ſuas contra Pontificem educit, & erepta Columnæ oppida recipit. ibid. & 686.a
ditionis Pontificiæ oppida inuadit & expugnat. ibid.b,c
prælio cum Francis decertare cautè abſtinet, vt eos & Pontificem eneruet. 691.b
Edicto aliquo publico Romana commercia ſiſtit. ibid.
pacē à Pōtifice prior petit & impetrat. 695.a,b
Romam cum populi applauſu intrat, & Pontificis pedes oſculatur. ibid.b
pro filio notho pinguem in Hiſpania Prioratum accipit. ibid.
Neapolim redit. ibid.c
vnam atque alteram ciuitatem Francis eripit. 696.a

obſi-

obſidem agit pro Philippo II. apud Regem Franciæ Henricum. 703.c
Ferdinandus Viloa cum Daualo contra Belgas conſpirat. 546.c.*vide* Hiſpani.
Fernandus Magnus Caſtellæ Rex, cæſo Veremundo, Legionenſe Regnum obtinet. 174.c
ope S. Iacobi Apoſtoli varias ciuitates Mauris adimit. ibid.
Compoſtellam ad eius ſepulchrum ſæpiùs proficiſcitur. ibid.
Ferrariæ Monaſterium, vbi Ludouicus & Carlomannus Balbi filij in Reges coronantur. 102.a
Ferri candentis miraculo Dani ab idololatria conuerſi. 148.b
Ferri candentis contrectatione femina quædam mariti ſui innocentiam Othoni III. Imp. probat. 161.a,b
Feſtum Corporis Chriſti ab Vrbano IV. inſtitutum. 274.a
eius Officium à B. Thoma Aquinate compoſitum. ibid.
Fethna villa in Inſtperlaco ſita S. VVillibrordo à Carolo Martello donatur. 31.a
Feuda in Germania vnde videantur habere originem. 129.a
Filia Lotharij Imp. rapta à Giſalberto quodam vaſallo Caroli. 74.b
Fladereheim locus, in quo Henricus & Rudolphus Imperatores bello inter ſe concurrunt. 193.c
Flagellantes quando primùm viſi. 325.c
quales fuerint. 326.a
vnde primò originem duxerint. ibid.
in hæreſi pertinaces à Clemente VI. ſæculari brachio traduntur plectendi. ibid.b
Flandri à S. Eligio ad Chriſtum conuerſi. 6.a
ad tertium bellum ſacrum proficiſcuntur. 232.c. 234.a
Hollandis bellum inferunt. 263.a
ab iiſdem cæduntur. ibid.b
iis etiam Gallica ſubſidia adueniunt; ſed nullo effectu. ibid c
Francicum iugum excutere incipiunt. 294.b
inſignem de Francis circa Cortracum victoriam referunt. ibid.c
Ioanne II. Brabantiæ Duce auxiliante, duplex ſimul ſuſcipiunt bellum: 296.c
Atrebaticum, quo Philippum Francorum Regem ad inducias pepulerunt: ibid.
& Zelandicum, quo etiam euaſere ſuperiores. ibid.
maiori etiam Hollandiæ parte potiuntur. ibidem.
ſed inde mox iterùm eiecti. 297.a
Brabantiam populantur. 314.c
compluribus trucidatis, nonnulli capiuntur. 315.a
Iacobo Arteuilla agente, Comitem ſuum pellunt. 318.b
eiuſdem aſtu Anglo ſe iungunt aduerſus Francum. 320 a
ad Scotam iuxta Bruxellam, inſignem de Brabantis victoriam referunt. 331.b,c. 332.a
item ad Santfletum. 333.c
quo pacto Bruxellâ pulſi. 333 a,b
magno redimunt, ne cogantur obedire Antipapæ Clementi. 361.c
Sluſanam nouam arcem à ſuis non à Gallis cuſtodiri petunt & obtinent. ibid.
inter ipſos, aliis Vrbanum aliis Clementem Papam dicentibus, orta ſeditio. 362.a
multi aliò commigrant, ne cogantur eſſe ſchiſmatici. ibid.b
cur tam ſtrenuè Comiti ſuo Antipapiſtæ reſtiterint. ibid.c
contra Gallos in bellum prodeunt. 451.b
Geldrum è carcere Cortracenſi extractum ſibi præficiunt. ibid.
quid contra Maximilianum prætenderint. 463.b,c
inhoneſtè ad litteras eius reſpondent. ibid.
Antuerpienſium nundinis & immunitatibus inſidiantur. ibid.
pro iis ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ litteras dat Carolus VIII. Francorum Rex. 465.b
eorum maxima pars ad pacem inclinat. 466.a
à Guilielmo Rimio, vt pretioſiorem Philippi Ducis ſupellectilem vendant, inſtigantur. ibid.
nihilominùs pacem ambiunt, & pacis oſores capite plectunt. ibid.
pacem cum Maximiliano ſanciunt. ibid.c
Bruxellenſes commeatu laborantes iuuant. 479.b
turpiter ab oppugnatione Niporti diſcedere coguntur. 480. a
Tornacum diu à ſe obſeſſum, tandem recuperant. 553.c
Flandria ab Henrico Imperatore vaſtata. 180.a
intolerabili fame vexata. 185.c
Arnulpho Balduini Montenſis filio teſtamento à patre aſſignatur. 190.c
ſæuiſſima peſte laborat. 325.c. 342.c. 343.a
Flandria maritima à Francis deuaſtatur. 698.a
Flandriæ primus Comes fuit Balduinus Ferreus. 84.c
Flandriæ Ordines, inſtigantibus Gandauenſibus, Maximiliano filiorum ſuorum tutelam negant. 459.c
Flandrici belli admodum funeſti ſemina. 190.c
alterius longiſſimi cauſæ. 210.c
Flandrici & Gallici belli admodum cruenti origo. 290.b
Florentini à Philiberto Aurantio obſidentur. 581.a
Cæſari Carolo V. ſe tradunt. 584.c
Florentius Buræ Comes in Friſia, quam Saxo Carolo Auſtriaco ceſſerat, pro eodem inauguratur. 536.c
Friſios Hollandiam infeſtantes nauali prælio vincit. 538.b
Fanum D. Pauli oppugnat. 606.a

armata

armata manu expugnat. ibid.
incendit & diruit. ibid.
Monſtreulium oppidũ deditione accipit. ibid.c
Terovvanam egregiè oppugnat. ibid.
Francos ibidem inſigni prælio vincit. 607.a
inducias cum iis paciſcitur. ibid.b
Florentius Egmondius. *vide* Egmondius.
Florentius Hãſteda quo prælio occubuerit. 327.a
Florentius ex Friſia ad Hollandiæ Comitatum accerſitur. 184.a
à Principibus bello impetitus, inſignem de ijs reportat victoriam. ibid.
in bello occiditur. ibid.b. & 185.a
Florentius Hollandiæ Comes Flandros infeſtans ab iiſdem capitur. 226.a,b
inter tertij belli ſacri Principes fuit. 234.a
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Florentius Guilielmi Imp. frater Flandros ad VVeſtcappellam Zelandiæ atroci prælio vincit. 263.b,c
Florentius Guilielmi Regis filius, primus Zelandiæ Comes. 265.b
Beatricem Guidonis à Dampetra filiam ducit vxorem. ibid.
Florentij patrui tutelæ committitur. 267.a
quo in haſtiludio Antuerpiæ perempto, variè & cruentè de eius tutela certatur. ibid.a,b
Florentius Comitis Hollandiæ tutor Antuerpiæ in haſtiludio perimitur. 267.a
Florentius Kyſhoa pro Iacoba Hollãda Schoonhouiam obſidet. 397.b
capit, & Arnoldum Beylingum, vrbis Præfectum, viuum defodit. ibid.
Florentius Mommorantius à Philippo II. Tornaco præficitur. 707.b
Florentius Niger ab Hermanno Comite de Cuyck trucidatur. 212.a
Florentius Theodorici Hollandiæ Comitis filius Mathildam Henrici IV. Louanienſis filiam ducit vxorem. 239.c
Florennæ, ſiue Florinæ, locus vbi pugna admodum cruenta inter Baldericum Epiſcopum Leodienſem & Lambertum Comitem Louanienſem commiſſa. 166.c. 169.c
Floriberta filia Beggæ, vxor fuit S. Huberti. 34.a
Floribertus S. Huberti ex Floriberta filia Beggæ filius. 34.b
Fœdus cum Nortmannis non eſſe ineundum, pulcherrimè Fulco Carolo Simplici oſtendit. 119.b
S. Foillanus Hibernus à S. Gertrude hoſpitio exceptus. 13.c
à S. Martino Papa Euangelium gentibus vt prædicet mittitur. 14.b
cum tribus diſcipulis martyrio coronatur. ibid.
qua occaſione in Belgium venerit. ibid c. 15.a
Folcarius donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Folradus Cappellanus Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46.a
Fons à S. Gummaro miraculosè producitur. 43.a
Fontanellæ Cœnobium Patenam ſacram & Altare portatile S. VVulfranni religiosè aſſeruat. 24.c
Fontarabia Cæſari Carolo V. deditur. 559.c
Forchem locus, in quo Rudolphus contra Henricum Rex conſtituitur. 193.c
Foreſtius à Francis capitur. 471.b
Foreſtius, Regis Galliæ Secretarius, Turcis expeditionem Tunetanam Caroli V. prodit. 599.b
Formoſus Portuenſis Epiſcopus à Ioanne VIII. captiuus in Gallias abducitur. 96.c
Formoſus Papa Arnolphum ante Confeſſionem S. Petri Imperatorem coronat. 118.b
de ordinatis ab eo Romæ turpis contentio. 122.a
in cadauer eius qualiter ſæuitum. ibid.
à piſcatoribus inuentum, & ad B. Petri Eccleſiam delatum, ab imaginibus Sanctorum ſalutatur. ibid.
Foruna Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42.a
Foſſanum à Chabotio Duci Sabaudiæ eripitur. 602.b
ab Antonio Leua recuperatur. ibid.
in Foſtilandiæ inſula Radbodus Friſonum Dux à Pipino Herſtallo fugatus moratur. 22.c
Franci Hilderico in Monaſterium detruſo Pipinum filium Caroli Martelli ſibi Regem eligunt. 30.a
infeliciter contra Boëmanos rebellionem molientes pugnant. 76.a,b
reiecto Oddone, Carolum Simplicem Regem conſecrant. 116.a
ab Hungaris magna clade affecti. 123.a
circa Cortracum à Flandris cæſi. 294.c
Flandriam iterùm fruſtrà tentant. 295.a
Brabantiam vaſtant, ſed cum Brabantis confligere non audent. 312.c
ducenti cruento duello contra ducentos Britones concurrunt. 321.c
Anglos, ductu Ioannæ puellæ, mirè vincunt & pellunt. 407.b
Belgas profligant. 457.a
annuas cum iiſdem inducias ſanciunt. ibid. b
Cambreſiacum occupant. 458.a
vigilum negligentiâ Bahainum inuadũt. 459.b
exire coguntur, igne iniecto. ibid.
Fano D. Audomari à Belgis & Burgundis pelluntur. 478.c
turpiter ab oppugnatione Niporti diſcedunt. 480.a
miro ſtratagemate Atrebato pelluntur. 489.c
alio item ſtratagemate idem fruſtrà tentant. 490.b,c
ab Hiſpanis è Regno Neapolitano eijciuntur. 509. b,c
inde bellum inter Gallos & Hiſpanos recrudeſcit. ibid.
Carolo Geldro ſuppetias ferunt. 521.a
à Namurcenſibus cæduntur. ibid.b
à Belgis egregiè vincuntur. 607.a,b
inducias cum iiſdem ſanciunt. ibid.

Flandriam maritimam inuadunt. 698.a
Duynkerkam vi capiunt, diripiunt, & incendunt. ibid.
item VVinoxbergas. ibid.
porrò Flandriam depopulantur. ibid.
ab Egmondio cæduntur. ibid.c.& 699.a
Francorum Reges ſub Lothario Clodouæi filio turpiter degenerant. 16.b
Franci Regni Monarchia quomodo ad Clotarium delata. 2.b
Francici & Flandrici belli admodum cruenti origo. 290.b
Franciſcani quando Bruxellæ recepti. 249.c
quando Mechliniæ & Louanij. ibid.
eorumdem Monaſterium Diſthæ à quo extructum. 278.c
Franciſcani mentito habitu Ioannes I. ad ſororem ſuam Mariam falsò homicidij accuſatam intromittitur. 280.c
Franciſcus Borbonius, Dux Anghiani, miſerabili caſu moritur. 645.c
Franciſcus Bredenrodius, Haukianæ factionis, Roterodamum proditione occupat, & Cabelliauios eijcit. 478.b,c
cum Haukiis Goeream tẽtat, ſed fruſtrà. 482.a
prælio nauali vincitur. ibid.
capitur, & ex vulnere obit. ibid.
Franciſcus Lotharingius ducit Chriſtiernam viduam Sforriæ. 619.c
Franciſcus, Maximiliani filius, naſcitur. 457.c
ſed mox obit. ibid. & 458.a
Franciſcus Guiſius pro Pontifice Paulo IV. nomine Regis Henrici ex Gallia ingentes copias contra Albanum educit. 689.b,c
loca, quæ quidem per Albanum Pontifici erepta erant, recuperat. 690.a,b
ditionem Mediolanenſem vexat. ibid.
in Franciam redit. 695.a
nunc hanc, modò illam ciuitatem obſidere ſe velle ſimulat. 696.b
tandem Caletum obſidet. ibid.
& deditione accipit. ibid.c
Franciſcus Sauuagerus Adolphum Geldrum in pugna ad Tornacum interficit. 451.c
Franciſcus Sfortia, Mediolano à Cæſare Carolo V. recuperato, reſtituitur. 554.a
ab eodem Dux Mediolani declaratur. 563.a
contra eumdem cum Venetis & Pontifice fœdus ſancit. ibid.a
à Piſcario obſidetur. ibid.b
fœdus cum Franciſco Franciæ Rege, Venetis & Pontifice, contra Carolum V. ſancit. 567.a
cum Borbonio tranſigit, & eidem pro Carolo V. arcem Mediolanenſem tradit. ibid.
Carolo V. Imp. reconciliatur. 581.b
ei Chriſtierna, Chriſtierni Daniæ Regis filia, deſpondetur. ibid.
eamdem in vxorem accipit. 591.b
ſine prole moritur. 602.a
Franciſcus Sickingius Treuirenſi, Palatino, & Haſſo bellum infert. 556.b
tormenti ictu perit. ibid.
Franciſcus Valeſius, mortuo Ludouico XII. ad Regnum Franciæ euehitur. 534.c
ei gratulantur Legati Caroli Auſtriaci. 535.a
qui & eidem clientale ſacramentum de Arteſia dicunt. ibid.
Heluetios, Brianſonem ciuitatem inuadentes, bello laceſſit. 537.b,c
Mediolanum occupat. ibid.c
Brixiam & Veronam obſidet. ibid.
Imperium Germanicum cum Carolo Auſtriaco riuale ambit. 545.c
Nauarram recuperare nititur. 552.b
Pampelonam capit. ibid.
cum Hiſpanis prælio decertat non ſine ſanguine. ibid.b,c
Hannones & Atrebates depopulatur. 553.c
contra eum Cæſar & Pontifex fœdus ineunt. 554.a
Parmam & Placentiam amittit. 554.a
vincitur à Cæſareanis. ibid.
Mediolano priuatur. ibid.
vt Mediolanum recuperet, copias parat. 556.c
Mediolanum capit. 561.b,c
Ticinum obſidet. ibid.
ibi inſigni prælio à Cæſareanis vincitur & capitur. ibid.c
ad Carolum V. in Hiſpaniam captiuus abducitur. 562.b
libertati reſtituitur. 566.b
conditiones reſtitutionis eo adimplere tergiuerſante, iterùm à Carolo V. bellum in eum ſuſcipitur. ibid.c
nouum fœdus cum Pontifice, Venetis, & Sfortiâ contra Carolum init. 567.a
Regnum Neapolitanum inuadit, & aliquot ibi oppida capit. 568.c
ad portas vſque Neapolis excurrit. ibid.
cum Henrico VIII. Angliæ Rege contra Carolum V. fœdus init. 571.b
Ticinum recuperat. ibid.
Cæſari bellum denuntiat. 572.c
Regnum Neapolitanum iterùm inuadit. 573.a
Neapolim obſidet. 574.a
Papia ei vi eripitur. ibid.
in eius caſtris nouus quidam morbus graſſatur. ibid.c
Neapolim deſerit. 575.a,b
eius exercitus à Cęſareanis cæditur. ibid.
item Genuâ eijcitur. ibid.
Mediolanum premit. ibid.
eius exercitus ab Antonio Læua cæditur. 578.c
cum Carolo V. pacem init. 579.b
Proteſtantibus Germanis, qui Carolo V. ſe opponebant, operam addicit. 589.c
Smalcaldiam ad Proteſtantes, vt eos ſibi conciliet, mittit. 602.a
Sabaudiam inuadit. ibid.b
Carolum Ducem pellit. ibid.
Terovvanam à Belgis obſeſſam, victu recreat. 605.b
per ſuos Heſdinũ & alia oppida occupat. ibid.

Piſcario cum exercitu occurrit. 608.b
eumdem retrocedere cogit. ibid.c
iterùm inducias cum Belgis ſancit. 609.a
inducias cum Carolo V. facit. 610.a,b
ab eodem in Hiſpaniam proficiſcente inuiſitur. ibid.c
ei Gandauenſes totam Flandriam, contra Cæſarem Carolum V. rebellantes, offerunt. 614.b
eas literas Gandauenſium Cæſari mittit. ibid.
pro Ducatu Mediolanenſi obtinendo apud Cæſarem inſtat. 619.b
inducias cum Carolo V. initas rumpit. 621.b
& quo prætextu. ibid.
Carolo bellum indicit. ibid.
Guilielmo Marcano copias mittit quibus Brabantia vaſtetur. ibid.c
Lutzenburgum per ſuos Duces vexat. ibid. & 622.a
item Arteſiam. 625.c
aliam contra Belgas expeditionem adornat. 627.a
inde in Hannoniam & Arteſiam irrumpit. ibid. b
Turcam contra Cæſarem in auxilium vocat. ibid.c
vnà cum Turcica claſſe Nicæam Prouinciæ ciuitatem oppugnat. 627.c
ciuitatem capit, & arcem expugnare non valens, aduenientibus auxiliaribus Cæſarianis, eamdem contra fidem datam diripit & incendit. 628.a
in Sabaudia Cæſarianos vincit. 638.b
Strozzam exulem contra Cæſarem concitat. ibid.c
amiſſis aliquot munitiſſimis oppidis, de pace cum Cæſare ineunda agere incipit. 634.b,c
pacem tandem facit, dictam Creſpianam. ibidem, & 635.a
pacis iſtius quæ conditiones. 635.a,b,c
mortuo filio Carolo, conditiones iſtas à Cæſare mitigari petit. 637.a,b
moritur. 645.c
Franciſcus Delphinus Galliæ ducit Mariam Scotiæ Reginam. 697.a,b
Franco Borſelius, pro Burgundo, Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ præficitur. 406.a
Franco ab Halis Brabantus variis bellis clarus, Eduardo III. Angliæ Regi Franciam inuadenti auxiliatur. 336.b
Franco Leodienſis Epiſcopus Eccleſiam ſuam Caroli Simplicis diplomate muniri curat. 117.a
Franco de VVeſemale Baſtardus, caſtrum Namurcenſe biennio obſeſſum ſtrenuè defendit. 266.c
Francofordienſis Synodus ſub Carolo Magno celebrata Felicianam hæreſim damnat. 51.a
item pſeudoſynodum Græcorum Iconomachorum. ibid.
de ea fruſtrà glorianiur noſtri temporis Iconoclaſtæ. ibid.b
Francofurtum ad Mœnum Cæſari reconciliatur. 644.c
ibi Camera Imperialis à Maximiliano Imp. inſtituitur. 494.c
Francopanes, Maximiliani Imp. Legatus, Forojulium occupat. 533.c
à Liuiano Venetorum Duce vincitur & vulneratur. ibid.
à Venetis capitur, & carceri includitur. 534.b
Fraugetus negligenter pro Galliæ Rege cuſtodit Fontarabiam, ideoque eam Cæſari Carolo V. tradere cogitur. 559.c
ignominiâ notatur, & plebeius efficitur. 560.a
S. Fredegandus in Doorne prope Antuerpiam quieſcens, diuinitus transferri iubetur. 67.c
Fredegerus presbyter Liræ ad aram à Nortmannis obtruncatur. 68.a
Fredericus Conradi Imperatoris conſobrinus ei defuncto ſubrogatur. 223.b
Italicam expeditionem parans, filium ſuum Henricum Regem coronat. 227.a
quomodo & vbi fuerit Papæ reconciliatus. 229.a
ad ſacrum bellum profectus, in Armenia miſerè perit. 232.c. 234.a
Fredericus II. creatur Imperator, excommunicato Othone. 241.b
in Germaniam veniens, Hagenoam occupat. 242.a
coronatur. ibid.
ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
à Colonienſibus honorificè excipitur. ibid.b
Romæ Imperator coronatur. 246.a
Iolem Ieroſolymorum Regis filiam ducit vxorem. ibid.b
Ieroſolymam recuperat. 247.b
item Nazareth & Ioppen. ibid.c
Ottonem Brunſvvicenſem in gratiam recipit. 249.b
in Lugdunenſi Concilio Eccleſiæ rebellis declaratus, Imperio priuatur. 255 c
vbi & quando obierit. 262.a
Fredericus Auſtriacus à quibuſdam contra Ludouicum Bauarum Imperator ſalutatur. 304 c
à Bauaro capitur. 308.b,c
eidem reconciliatur. ibid.c
quando obierit. 311.b
Fredericus III. Imp. Philippo Burgundo cedit omni iure quod in Hollandiam, Zelandiam, Friſiam & Brabantiam habere poterat. 419.c
Carolo Audaci, ad ſe venienti, occurrit. 438.c
eius filiam Mariam filio ſuo Maximiliano petit. ibid.
à Ludouico Gallo perſuaſus, Carolum deludit. 439.a
Rhenanos in Burgundiam, eam depopulaturos, mittit. 440.b
pacem cum Audace ſancit. 441.b
iterùm ad Ordines Belgarum, vt Mariam Ducem filio ſuo Maximiliano accipiat vxorem, Legationem mittit. 451.c
in Belgium Aquiſgranum vſque venit. 468.c

à filio Maximiliano Aquiſgrani excipitur. ibid.
quem Regem Romanorum eligi curat. ibid.
Bruxellis à filio Maximiliano & nepote Philippo excipitur. 469.c
in Germaniam reuertitur. 470.b
iniuriam filij Maximiliani in Brugenſibus vlturus, in Belgium cum exercitu mouet. 476.c
à Gandauenſibus, vt ſe ſupremum tranſ-Scaldanæ ditionis Dominum agnoſcant, exigit. 477. a
Antuerpiæ in Abbatia S. Michaëlis Philippum Cliuium proſcribit. ibid.b
in Germaniam redit. 478.a
moritur. 491.c
Fredericus Badenſis, Epiſcopus Vltraiectinus, à Groninganis contra Etzardum Comitem ſubſidia implorat. 499.b
fruſtrà pacem in Friſia conciliare annititur. ibid.
inducias impetrat. ibid.c
iuriſdictionem Montfortij vendit. 501.c
denuò pacem inter Friſios & Saxonem componere tentat. 502.c
inducias procurat. 505.a,b
Fredericus Comes à Brunone Lotharienſibus præficitur. 145.b
Fredericus Henricus à Carolo V. Imp. Hiſp. Rege, aduerſus rebelles Hiſpanos belli Dux conſtituitur. 550. b
Hiſpanos, niſi intra certum tempus è rebelliũ caſtris ad Regia ſe contulerint, proditores habendos pronuntiat. ibid.c
Tordeſillam vi capit. 551.a
Fredericus Holſatiæ Dux, eiecto Chriſtierno, in Regem Daniæ coronatur. 564.a
Fredericus Hugonis Principis gener munitionem in Ludouici Regno extruere prohibetur. 139.c
Fredericus Leodienſis Epiſcopus conſecratus, aduerſarium patitur Alexandrum Archidiaconum & Sacriſtam. 207.c.208.a
Fredericus Mantuæ Comes, dato Diplomate à Carolo V. Dux renuntiatur. 583.b,c
Fredericus Moguntinus Epiſcopus moritur. 144. b
Fredericus Palatinus contra Carolum Audacem cum Rhenanis conſpirat. 437.c
Fredericus Palatinus Carolo Auſtriaco Imperium nomine Electorum Germaniæ offert. 546.a
à Cæſare bellum Danis inferre inſtigatur. 604 b
militem in Daniam mittit. ibid.
à Carolo Imp. veniam petit, & impetrat. 643.c
Fredericus à Picquino Mechliniæ præficitur. 316. c
Fredericus Saxoniæ Dux, ab Electoribus Imperator deſignatus, onus renuit. 545.c
Carolum Auſtriacum commendat. ibid.
Fredericus Sueuiæ Dux, tertiæ ſacræ expeditionis Princeps. 234.a
Frigidimontis Monaſterium à Godefrido Barbato extructum. 212.c
à Frigido monte, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Friſia à Carolo Martello vaſtatur. 32.a
item à Nortmannis. 74.a
Friſones à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
necnon à S. VVillibrordo. 22.a
à Danis ſubacti. 55.c
Nortmannis tributum pendunt. 67.b
feliciter cum Godefrido Ardennate pugnantes eumdem capiunt. 170.c
quibus conditionibus liberum dimittant. ibid.
expugnatis ab Henrico Imp. quibuſdam caſtellis, à rebellione deſiſtunt. 182.c.184.b
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
ſinum Batauicum deprædantur, & Hollandiam infeſtant. 538.b
Friſones Occidentales Nortmannos bello ſuperant. 93.a
Friſij factiones excitant. *vide* Vercoperi, *&* Scieringani, *&* Groningani.
Frodoardus Chronographus, Presbyter Rhemenſis, quando claruerit. 80.a.95.b
vnde Chronicon ſuum auſpicetur. 126.b
deuotionis ergô S. Martini ſepulchrum viſitans, ab Heriberto Comite ſub cuſtodia detinetur. 135.a
Prælaturâ ſe abdicat. 146.c
quouſque Hiſtoriam ſuam perduxerit. 148.a
eius præclarum elogium. ibid.
Fulco Archiepiſcopus Rhemenſis, relecto Oddone, Carolum Simplicem Francorum Regem inungit. 116.a
à VVinemaro Balduini Comitis ſatellite perimitur. 120.c
Fulco IV. Rex Ieroſolymitanus moritur. 222.b
Fuldenſe cœnobium à Carlomanno fundatũ. 38.a
id Ludouicus Germanicus orationis ergô petit. 92. b
Fulgentius primus Abbas Affligemenſis quando fuerit conſecratus. 195.b
Fulradus Cappellanus Pipini Rauennam cum Pentapoli Heiſtulpho ademptam Stephano Papæ offert. 40.a
Fura caſtrum vbi ſitum. 43.a
propria fuit S. Huberti domus, & vnde. ibid.a,b
eius deambulatorium à Margareta Ioannis II. Brabantiæ Ducis coniuge extructum. 290.b
à Ludouico Flandriæ Comite capta. 331.c. 332.b
Furſeus frater S. Foillani qua occaſione in Belgium venerit. 14.c.15.a
Furſtenfeldia Monaſterium in Baioaria quando & à quo extructum. 256.c
ob Furta in exilium miſſi, in Brabantia non recipiendi. 330.b

G.

GAbrielis Archangeli ad conſpectum ſe concidere mentitur Mahometes comitiali morbo laborans. 9.b

Gaesbeca à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 334.b
eius arx, ob immane facinus Domini Gasbecani in Sherclaeſium commiſſum, funditus euerſa. 359.b
Gasbecæ Dominus à Gandenſibus proſcribitur. 457.c
Galdolfus & Gerolfus Godefridi Nortmanni ad Carolum Craſſum Imp. Legati. 110.b
Galli ab Anglis in pugna Pictauica inſigni clade affecti. 335.b
à Turcis ad Nicopolim turpiter cæſi. 365.a,b
Henrico Angliæ Regi bellum indicunt, & quare. 371.b *vide* Franci.
Galli Epiſcopi Romà monentur de Photio Spiritum ſanctum à Filio procedere negãte. 122.c
Gallia à Saracenis ſub Carolo Martello vaſtata. 31.c
item à Nortmannis. 74.a.85.c
necnon ab Hungaris. 121.a
flagrat inteſtinis bellis. 132.a
aliquanta pace gaudet. 133.a,b
iterùm variè diſciſſa. ibid.c
ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
à perditiſſimis quibuſdam hominibus mirè vaſtata. 341.c
Gallicana Eccleſia Concilium Pariſiis celebrat. 367.c
à quo aliqui Epiſcopi Regis iuſſu excluduntur, & quare. ibid.
Clementem Antipapam Pontificatum debere deponere decernit. ibid.
Galterius Epiſcopus Oddonem Ruperti Ducis filius à Francis Regem electum vngit. 113.b
Galterus Aueníenſis Flandrorum & Hannonum ad expeditionem ſacram proficiſcentium Dux. 245.c
Ganaldane ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Gant locus ad Scaldim, vbi claſſis à Carolo Magno Imp. inſtruitur. 56.c
Gandauum S. Bauonis reliquiis clàrum. 8.b
à Francorum Rege Philippo obſidetur & capitur. 243.a,b
Gandenſes Brugenſium exemplo Francos pellunt. 294.b
contra Comitem ſuum tumultuantur. 353.a
agente Ioanne Brabantiæ Duce inuicem conciliantur. 356.b.357.a,b
conſtanter in obedientia Vrbani Papæ perſiſtunt. 362.a.363.b
in ſeditionem vertuntur. 416.b
tres Senatores interficiunt. ibid.
veniam petunt, & impetrant. ibid.
in ſeditionem verſi, Philippum Burgundum deſerunt. 418.c
iterùm, ob impoſitum à Philippo Bono tributum, tumultuantur. 420.c
eorum Magiſtratus loco mouetur. ibid.
veniam petunt. 421.a
tres ciues, venia non impetrata, capite plectunt. ibid.b
pòſt, arcibus aliquot recuperatis, Philippo Bono bellum inferunt. ibid.b,c
ab eodem cæduntur. ibid.
tandem, ſæpiùs & cruentè ab eodem cæſi, ſe ſubdunt. 422.b,c
contra Carolum Audacem tumultuantur. 430.b
eidem ſupplices veniam obtinẽt. ibid. & 432.a
iterùm rebellaturi, ſi Carolus contra Leodienſes infeliciter pugnaſſet, victoriâ ab eo obtentâ conquieſcunt. 434.b,c
contra Mariam, filiam Caroli Audacis, rebellant. 450.a,b
ab eâ, in poteſtatem ſuam redactâ, quiduis ei extorquent. ibid.
in præiudicium Mariæ Ducis literas ad Ludouicum Galliæ Regem mittunt. 451.a
contra Magiſtratum vrbis tumultuãtur. 454.b
Principi Maximiliano leges regendæ familiæ præſcribunt. 456.b
denuò tumultuantur. 457.c
Gasbecæ Dominum proſcribunt. ibid.
auctores ſunt, ne Maximilianus ab Ordinibus Flandriæ ad liberorum tutelam admitteretur. 459.c
Antuerpienſium nundinis & immunitatibus inſidiantur. 463.c
res ſuas peſſum ire videntes, à Francorum Rege auxilia petunt, & accipiunt. 464.c
Maximiliano filium Philippum, poſt pacem initam, reddunt. 467.a
coram Maximiliano in genua procumbunt. ibid.
iterùm ad arma conuolant, & quare. ibid.
ex iis aliquot capite luunt. 468.a
priuilegia à Francis tempore rebellionis obtenta Maximiliano offerunt, quæ diſcindũtur. ibid.a,b
veniam delictorum petentes, Maximiliano tandem conciliantur. ibid.
à Raſſinghemio & Likerkio iterùm ad rebellionem inſtigantur. 472.a
Cortracum occupant. 472.b
Martinum Paiartium interficiunt. 475.a
in eumdem barbarè deſæuiunt. ibid.
iterùm contra Maximilianum rebellant. 484.a
indigna multa committunt. ibid.
Coppenollium Ducem ſibi eligunt. ibid.
tandem iterùm cum Maximiliano pacem faciunt. 487.a,b,c
contra Cæſarem Carolum rebellant. 612.c
Præfectos Cæſareos vrbe pellunt. ibid.
eius ſeditionis quæ cauſa. ibid.
eorum plures Antuerpiæ, Bruxellæ & Mechliniæ detinentur. 613.a
à ſe exactiones extraordinarias peti non poſſe, ob priuilegia, Reginæ Mariæ perſuadere conantur. ibid.
alias Flandriæ ciuitates ad fœdus ſecum ineundum concitant. ibid.b
literis Cæſaris nihilo fiunt pacatiores. ibid.c
arma ſumunt, & Flandriam Regi Galliæ offerunt.

runt. 614.a,b
ijs per Cæſaris, tum ibi præſentis, Fiſcalem ad omnia prætenſa priuilegia reſpondetur. 615.b
Maieſtatis rei pronuntiantur. 616.a
veniam petunt. ibid.b
quæ mulcta ijs à Cæſare impoſita. ibid.c
aliquot capite plectuntur. 617.b
Garcias filius Adefonſi Magni, Gallæciæ Regis, non expectata patris morte Regnum inuadens, breui moritur. 130.a
Garcias Toletanus, Senenſes caſtigaturus, copias colligit. 671.b
aliquot ciuitates circumcircà occupat. ibid.
Garcilaſcus, Orator Hiſpanus, à Pontifice Paulo IV. in carcerem conijcitur. 685.c
Garino donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Garomna Galliæ fluuius. 31.b,c
Garterij Ordo in Anglia quando & à quo inſtitutus. 326.c
Gaſpar Contarenus, Card. Legatus Pontificius, Ratisbonam ad Comitia venit. 618.b
Gebelhardus Comes cum Hungaris confligens interimitur. 123.a
Geelmudanus Droſſardus Anabaptiſtas ex Hollandia Monaſterium VVeſtphaliç verſus proficiſcentes intercipit. 594.b
Geer-Vlitha à Northmannis igni tradita. 67.b
Gelaſius II. Paſchali Papæ ſubſtituitur. 207.b
moritur. ibid.
Geldoniæ Comitatus quomodo ad Brabantiæ Principem deuenerit. 25.b
Geldri trans Moſam Brabantiæ Ducis ditiones inuadunt. 285.b
inſigni clade ad VVoringam caſtrum afficiuntur. 286.b,c. 287.b
Hollandis bellum inferunt. 453.c
Brabantinorum Hollandorumq; agros depopulantur. 457.b
à Maximiliano reprimuntur. ibid.
eiectis Maximiliani Rom. Regis præfectis, rebellant. 483.c
Geldria ab Othone Imp. vaſtata. 243.c
à Brabantis incendio fœdata. 366.b
iterùm Carolo V. ſubditur. 630.c
Geldriæ Ducatus Carolo Audaci venditur. 437.c
Geldricum bellum inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Eduardum Geldrum vnde ortum. 341.b
Geldrus Limburgenſi Comitatu cedere cogitur. 286.c
Brabantis bellum indicit. 357.c
Geldrus & Colonienſes Brabantis bellum indicunt. 366.a
Gemblacenſe, ſiue Gemmelacenſe Monaſterium à ſancto Guiberto exſtructum. 127.a. 141.c
variis priuilegiis ab Othone Imp. munitum. 142.a
vaſtatum & incenſum. 231.b
Gempa Virginum Ordinis Præmonſtratenſis Monaſterium quando extructum. 249.c
Genaldus Nortmannus dudum inter Francos honorificè habitus, tandem ab eis occiditur. 77.b,c.
Genapia Iudæis à Ioanne II. Brabantiæ Duce conceſſa. 300.a
Geneuenſes Antiſtitem ſuum eijciunt. 602.b
Sabaudo aliquot loca adimunt. ibid.
Genua libertate à Carolo V. donatur. 574.c
ab Andrea Auria Francis eripitur. 575.b
Genuenſes cum Venetis de Ptolemaidis imperio contendunt. 267.c
à Ludouico XII. Gallorum Rege ſubiguntur. 521.a
Georgius Amboſius Cardinalis Legatus Ludouici XII. Regis Galliç ad Imp. Maximilianum. 512.a,b
Georgius Auſtriacus à Franciſco Galliæ Rege in vincula conijcitur. 621.b
Georgius Heberſteinius Turcas inſigni clade afficit. 484.c
Georgius Meckelburgius pro Cæſare Magdeburgum obſidet. 659.a
à Magdenburgenſibus capitur. ibid.c
poſteà Proteſtantibus militans, ictu ſclopeti perit. 666.b
Georgius Neidecenſis Baro Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Georgius Picquauetus, Brugenſium rebellium Dux à Cliuio conſtituitur. 483.a
à Naſſauio, Flandriæ Gubernatore, captus, capite plectitur. ibid.b
Georgius Rollinus à Maria Auſtriaca mittitur, Louanium contra Roſſemium defenſurus. 624.b
ſibi diffidens, inde abit. ibid.
Georgius Saxo VVeſtfriſijs leges fert. 510.c
in Germaniam, Cæſari ſuppetias contra Palatinum laturus, proficiſci meditatur. 511.a
inducias propterea cum Friſijs pactas prolongari concedit. ibid.
eo rogante, Groningani à Cçſare Maximiliano proſcribuntur. 512.c
in eius odium Groningani Etzardum Principem ſibi conſtituunt. 515.c
mittit Legatos ſuos, in Germania agens, in Friſiam, militemque omnem indè deducit. 516.b
Etzardum Groninganis cum Ommelandijs præficit. ibid.c
& cum eodem certis quibuſdam conditionibus & legibus tranſigit. ibid.
eius Legati ab Etzardo Comite irridentur. 531.b
Groninganis maximum damnum infert. ibid.
vaſtat item ditiones Etzardi. ibid.c
pagos contributiones ſoluere cogit. ibid.
Etzardo mulctam inſolentem imponit. 532.a
Ooſtfriſiam inuadit. ibid.
aliquot arces Nobilium capit. ibid.b
Delfzilam expugnat, & alia quædam oppida exurit. ibid.
Dammum obſidet. ibid.c

pugnando obtinet, & quoſlibet ibi trucidat. ibid. 533.a
tandem fatigatus & ferè exhauſtus Cæſaris auxilia implorat. ibid.c
eius milites, traditis Groninganis oppidis & villis, dilabuntur. 535.a,b,c
milites dilapſos recolligit. ibid.c
in Friſiam redit. ibid.
Levvardiam, Franikeram & Harlingam præſidio firmat. ibid.
Carolo Auſtriaco, eaſdem ciuitates, ſic cum eo clàm pactus, tradere molitur. ibid.
naues armatas in Batauicum ſinum mittit. ibid.
cæditur ibi à Geldro. ibid.
terrâ damnum iſtud vtcumque reſarcit. 536.a
cedit Carolo Principi Auſtriaco Friſiam. ibid.
oppida eidem tradit. ibid.b
& in Germaniam redit. ibid.c
Georgius Sceinckius. *vide* Sceinckius.
Georius quidam Presbyter organum hydraulicum Aquiſgrani fecit. 65.a
Gerardus à Bercla à Boſcenſibus vrbe eijcitur. 369.a
Gerardus, Bronienſis Monaſterij Fundator & Abbas, corpus S. Eugenij ex Monaſterio ſancti Dionyſij in Francia eò defert. 125.a
Gerardus Epiſcopus Cameracenſis Eccleſiam S. Michaëlis Bruxellæ dedicat. 178.a
Gerardus Cuipenbrouck, Conſul ab Anabaptiſtis Monaſterij conſtituitur. 595.a
Gerardus Engoliſmenſis Epiſcopus, nomine totius Concilij Lateranenſis, Priuilegium de Inueſtituris Henrico IV. Imp. à Paſchali Papa conceſſum reuocat. 206.c
Gerardus Loſſenſis Comes inter tertij belli ſacri Principes fuit. 234.a
Gerardus Moſellanorum Dux Diodericum filium moriens habet ſucceſſorem. 190.b
Gerardus Niger ad fidem conuerſus, Affligemenſis Monaſterij primarius auctor. 194.b
Gerardus de Randenroda Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. 245.a
Gerardus à Vorſelaria plebem Louanij tumultuantem placare fruſtrà nititur. 337.b
Gerardus de Zipa Abbas in Boudeloo, Clementi Antipapæ obedire detrectans, Brabantiam petit. 363.b
occiditur. 396.c
Gerberga Henrici Germaniæ Regis filia Giſleberto Duci nubit. 130.c
Giſleberto extincto, à Ludouico Rege ducitur. 134.c
ei filium parit, Carolum nominatum. 136.c
eidem Lauduni geminos enititur. 140.b
Gerberga Caroli Lotharingiæ Ducis filia Lamberto Longicolli filio nubit. 150.b
Gerbertus Arnulfo Rhemenſi Epiſcopo falsò proditionis accuſato ſubſtituitur. 157.c
deiectus ad Othonem ſe confert. ibid.b
vide Silueſter II.
S Gerinus martyrio afficitur. 18.a
Germani tres, Gandaui ancillam quamdam violare tentantes, ſeditioni cauſam præbent. 467.b
Germani milites Bruxellæ motus cōcitant. 469.c
iram ſuam in vaſa aliquot vini Rhenani conuertunt. 470.a
multi eorum ad Francum deficiunt. ibid.
Germani Proteſtantes. *vide* Proteſtantes Germani.
Germania ab Hungaris vaſtata. 121.a. 125.a
Gerolfus & Galdolfus Godefridi Nortmanni ad Carolum Craſſum Imp. Legati. 110.b
S. Gertrudis, Pipini de Landis & Ittæ filia, Niuellis quieſcit. 7.a
Monaſterio Niuellenſi à matre fundato præficitur. 10.c. 13.c
ab ipſis pueritiæ annis qualis fuerit. 13.a
nuptias reſpuens, virginitatem ſuam Chriſto vouet. ibid.a
à matre, ne à pio inſtituto abſtrahatur, licet nondum conſecrata, tondetur. ibid.b
ampliſſimum patrimonium in vſus pios expendit. ibid.b,c
erga viros Apoſtolicos valdè hoſpitalis. ibid.c
ſacros libros & Reliquias Sanctorum diligenter conquirit. ibid.
ſphæra ignea ſuper eam radiare viſa. ibid.
nuntiis ſuis in mari periclitantibus inuocata ſubuenit. ibid.
quando obierit. 16.b
ad eius lectuli partem multa patrantur miracula. 18.c
Gertrudis vidua Florentij Hollandiæ Comitis, Roberto Balduini filio nubit. 186.b
Gertrudis Roberti Flandri filia Henrico III. Brabantiæ Principi nubit. 188.c
Henrico Comite Louanienſi defuncto, à Theodorico Elſatiæ Comite ducitur. 196.c
Gertrudis Comitiſſa de Muhal ſine liberis moritur. 246.c
D. Gertrudis Abbatia Louanij quando erecta. 249.b
Gertrudis-Berga à Flandris capta. 296.c
à Ioanne Bauaro occupatur. 393.a
arx ab eodem obſidetur. ibid.
Gerunda Hiſpaniæ à Saracenis occupatur. 65.b
à Francis expugnatur. 285.a
Geſtella Brabantię pagus à Geldro exuſtus. 360.b
Ghiſnenſes ab Anglis vaſtantur. 343.c
Gibuinus Epiſcopus Catalaunenſis. 146.c
Gierla Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Gilfredus Leodienſis Epiſcopus Deſiderium Longobardorum Regem cum vxore & filia à Carolo Magno relegatos excipit. 48.b
Giſalbertus quidam filiam Lotharij Imp. rapit, & in coniugem ducit. 74.b
Gisbertus Bredenrodius, ad Epiſcopatum Vltraiectenſem electus, quomodo eo ceſſerit Dauidi, notho Philippi Burgundi. 423.c
Giſelbertus quidam Godefridum Gibboſum Antuerpiæ trucidat. 193.b

Giſilbertus de Lotharingia rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur. 125.a
Giſla Lotharij filia Godefrido Nortmannorum Regi iam baptizato nubit. 105.c
Giſlebertus Dux Henrico Germaniæ Regi captiuus tranſmiſſus, ab eo in generum adſcitus, Lotharingiæ præficitur. 130.c
Ludouico Henrici filio rebellat. 134.a
in Rheno periiſſe fertur. ibid.
Giſlebertus quidam plebeius, Tongerloënſis Monaſterij Fundator. 213.c
ibidem Monaſticen profitetur. ibid.
Giſlemarus filius VVarathonis pugnam cum Pipino Herſtallo committit. 20.c
diuinitus punitur. ibid.
Gitro Danorum Rex ab Ælfredo Angliæ Rege victus Chriſtianiſmum ſuſcipit. 100.a
& Æthelſtanus nominatur. ibid.
Gizidus Saracenorũ Princeps, Serantapico quodam Iudæo malefico agente, in Imagines ſæuit. 34.c.35.a
Glaber quo tempore ſcripſerit. 163.b
Gocellinus, filius Bartoldi Domicelli de Grimbergen, ſubmergitur. 53,c.& ſeqq.
ante ſepulchrum S. Suitberti ad vitam reuocatur. ibid. & 54.b
ab Archiepiſcopo Colonienſi Clericus ordinatus Suitbertus appellatur, & à parentibus cum certis prædiis S. Suitberto offertur. 54.c
Godefridus Henrici II. filius, XXIV. Brabantiæ Princeps, fratri Henrico ſucceſſit. 199.a
vnde dictus fuerit Barbatus, & Magnus. ibid.b
ex captiuitate Syriaca redux, Sophiam filiam Henrici IV. Imp. ducit vxorem. ibid.
Limburgenſis Ducatus ei confertur. 204.c
Aquiſgranum armis ſibi aſſerit. 205.a
ab eo Barones Brabantiæ officia ſua recognoſcunt, Grimbergano excepto. ibid.
vnde ipſi ortum bellum Leodienſe. 207.c
Namurcenſem Comitatum vaſtat. 208.a
Clementiam Comitis Flandriæ viduam ducit vxorem. ibid.b
Nortmanno in Flandria contra Elſatium auxiliatur. 211.a
quo cæſo, Elſatio fauet. ibid.b
à Leodienſibus bello ſuperatur. ibid.c
Parcum Cœnobium iuxta Louanium extruit. 212.c
quando obierit. ibid.
Monaſteria ab ipſo conſtructa & aucta recenſentur. ibid.
Godefridus II. Godefridi Barbati filius, Brabantiæ XXV. Princeps, patri ſuccedit. 214.a,b
Exducem Limburgenſem ſibi infeſtum patitur. 216.b
Imperatricis ſororem vxorem habet. ibid.
Aquiſgranum occupat, & Limburgenſem profligat. ibid.c
naſcitur ei filius. ibid.
Grimbergam obſidere parat. 217.c
moritur, & Louanij ſepelitur. 218.a
Godefridus III. dictus In cunis, filius Godefridi II. Brabantiæ XXVI. Princeps, patri ſuccedit. 219.a
ei ab Imperatore Ducatus confirmatur. ibid.b
in cunis ad caſtra adducitur. 220.b
eidem feuda certa ab Imperatore confirmantur. 222.b
Margaritam filiam Henrici Limburgenſis ducit vxorem. 224.a
inter cetera obtinet etiam Aduocatiam S. Trudonis. ibid.
qua conditione cum VValtero Bertoldo pacem inierit. ibid.b,c
heroicum eius factum à Theodorico Flandriæ Comite ſacramenti à tutoribus extorti remiſſionem poſcentis. ibid.c
Flandro cõtra Hollandos fert ſuppetias. 226.a
cum Comite Namurcenſi infeliciter pugnat. 227.a,b
Herſtallium Epiſcopo Leodienſi oppignorat. ibid.c
Hannoniæ Comiti bellum infert. 229.c.230.c
ad bellum ſacrum profecturus in morbum incidit. 229.c
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 230.a.& ſeqq.
quas vxores habuerit, & quos ex illis liberos ſuſceperit. ibid.b
Siluamducis ciuitatem conſtruxit. 231.c
Godefridus Ardenas Lotharingiæ inuaſor Lamberto Brabantiæ Principi bellum infert. 166.c
infeliciter cum Friſonibus pugnans capitur. 170.c
quibus conditionibus fuerit dimiſſus. ibid.
Godefridus nepos Ardennatis rebellat Regi. 176.a,b
Regi ſe dedens, in cuſtodiam mittitur. ibid.
liber dimiſſus Ducatum obtinet. ibid.b
Virdunenſem ciuitatem euertit. ibid.c
Adelbertum Ducem ſe perſequentem interficit. 178.b
Phladirtingam occupans fugatur. ibid.c
Leone Papa agente, Imperatori reconciliatur. 179.a
cum Balduino Antuerpiam obſidet. 182.b
Coloniæ, Victore Papa mediante, in gratiam Regis recipitur. ibid.c
ſucceſſorem habet filium Godefridum Gibboſum. 190.b
Godefridus Bullonius Dux Lotharingiæ ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
primos ſuos milites Antuerpiæ conſcripſit. 200.b.203.b
primus Ieroſolymam irrupit. 202.c
Ieroſolymorum Rex conſtitutus, ſacri Sepulchri Aduocatum ſe appellat. ibid.
quando obierit. 202.c.203.a
virtutes eius breuiter recenſitæ. 203.a
Godefridus Danorum Rex cur, vt promiſerat, ad Carolum Magnum Imp. non venerit. 53.a
Abroditis bellum infert. 55.b,c

ingentes prædas de Friſonibus agit. 55.c.56.a
tandem à ſatellite ſuo interficitur. 56.a
Godefridus Ghiſnenſis Comes ad VVeſtcappellam Zelandiæ ab Hollandis capitur. 263.b
Godefridus Gibboſus patri in Lotharingiæ Ducatu ſuccedit. 190.b
nomine Epiſcopi Vltraiectini armatus Hollandiam intrat. ibid.c
Robertum & Theodoricum eius priuignum fugat. 191.a
Hollandiamque de manu Epiſcopi in beneficium accipit. ibid.
Antuerpiæ per inſidias trucidatur. 193.a
quando obierit, & vbi ſepultus. ibid.a,b
Godefridus Imperatoris Legatus Louanium fruſtrà obſidet. 166.b
Godefridus Nortmannorum Dux partem Galliç à Carolo obtinet. 77.a
Godefridus Rex Nortmannorum, cum ingenti exercitu iuxta Moſam in Haſlou conſidens, finitima loca longè lateque depopulatur. 104.c. 105.a
ei Friſia conceditur, & Chriſtianus efficitur. 105.c
Hugoni Lotharij notho aduerſus Imperatorem rebellionem mouenti fauet. 110.b. 112.a
cum omnibus Nortmannis in Batua inſula trucidatur. 112.a
Godefridus Virdunenſis Comes à Lothario III. Rege captus reſtituitur. 154.a
Gones caſtrum ab Hoyenſibus dirutum. 280.a
Gonſuinus Notarius Diploma Caroli Simplicis Leodienſi Eccleſiæ datum ſubſignat. 125.c
Goſuinus, ſiue Goſceguinus, vir nobilis, in haſtiludio Henricum III. Comitem Louanienſem confodit. 188.c. 196.c
Goteſcalcus presbyter de prædeſtinatione erroneè ſentiens condemnatur. 75.c. 76.a
Gothelo, aliis Gozelo ſiue Gozzilo, frater Godefridi Ardennatis, ei in Ducatu ſuccedit. 170.c
itē Frederico in Moſellanorum Ducatu. 173.c
moriens filio ſuo Gozziloni Ducatum relinquit. 176.a
Gothfredus Bulionenſis, Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Gothfredus ab Haricuria belli Anglicani inter Eduardum Angliæ & Philippum Valeſium Franciæ Reges fax altera. 322.b
Gothfredus Henrici VI. & Aleidis filius. 267.c
quæ dominia ei aſſignata. 274.a
Comitis Virſonij filiam ducit vxorem. ibid.
expeditioni Aragonicæ interfuit. 285.b
dum Franco in Flandros mouenti auxiliatur, in prælio occiditur. 294.c
Gothfredus Ioannis III. Brabantiæ Ducis filius Ducis Burbonij filiam ducit vxorem. 324.b
Gouda à Burgundo obſidetur. 404.c
eidem ſe tradit. ibid.
Goufferius Gallus Mediolanum tentans à Proſpero Columna repellitur. 559.c
Gozbertus Oddonis imperiis obtemperare detrectat. 115.c
Gozlinus & Conradus Lotharingiam Ludouico Germanici filio tradere conantur. 102.a. 103.b
Gozzomuil Rex Adobodritorum in prælio aduerſus Ludouicum Lotharij Imp. fratrem occiditur. 72.b
Græci pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
partem exercitus Othonis Imp. ſternunt. 149.a
viciſſim plures occiduntur, & quidam illorum naribus truncantur. ibid.
Grecorum pſeudoſynodus Imaginum cultum abrogans in Concilio Francofordienſi damnata. 51.a
Gratianus Pontifex factus, Gregorius VI. appellatur. 180.c
quantumuis ab Henrico Imperatore depoſitus, tamen magnis encomiis à veteribus celebratur. 181.a,b
Gratianus quidam Magiſter militum à Daniele quodam item militum Magiſtro proditionis inſimulatur. 78.c
Graueſanda Hollandiæ ciuitas, à Mathilde Florentij Comitis vidua Deiparæ Virginis imagine donatur. 254.a
Grauia à veteribus Dominis de Cuyck olim poſſeſſa. 357.c
quomodo eam Geldrus ad ſe traxerit. 358.a
obſeſſa à Brabantis & fortiter oppugnata, fortiùs defenditur. ibid.b
tandem pace facta Brabantis redditur. ibid.c
ſed mox iterùm eripitur. ibid.
iterùm obſidetur. 359.c
ab obſidione quomodo liberata. 360.a
Gregorius Papa IV. pacem inter Ludouicum Pium Imp. eiuſque filios componere nititur. 66.c
moritur. 72.c
Gregorius V. Saxo Ioanni XV. in Pontificatu ſuccedit. 158.b
Othonem III. Imperatorem coronat. 160.a
Germaniæ Principibus ius eligendi Imperatorem confert. ibid.
quando obierit. 161.b
eius Epitaphium. ibid.
eius in pauperes liberalitas. ibid.
trium linguarum peritus. ibid.
Gregorius VI. quomodo ad Pontificatum aſſumptus. 180.c
ab Henrico Imperatore quamuis depoſitus, tamen magnis encomiis à veteribus celebratur. 181.a,b
Gregorius VII. Alexandro in Pontificatu ſuccedit. 192.a
ſecundùm antiquos Canones cælibatum Sacerdotibus indicit. ibid.b
Henrico ob ſcelera Regnum adimit, & illud Rodolpho confert. 193.c
Henrico Romam obſidente, Salernum fugit, ibique dum vixit manſit. 194.a
quando obierit. ibid.c
Gregorius IX. quando ad Pontificatum aſſumptus. 247.a

quando

quando obierit. 254.c
Decretalium libros in ordinem redigi curauit. ibid.
Gregorius X. Lugduni Vniuerſale Concilium celebrat. 279.b
eius grauiſſima admonitio ad Henricum Leodienſem Epiſcopum diuerſorum criminum reum. ibid.b,c
Gregorius XI. Vrbano V. in Pontificatu ſuccedit. 344.b
Sedem Pontificiam Auenione Romam retulit. 349.b
quando obierit. ibid.
Gregorius XII. Pontifex in Concilio Conſtantienſi Pontificatui renuntiat. 382.c
Grifo, ſiue Grypho, filius Caroli Martelli, toti Regno inhians, bellum fratribus indicit. 36.b,c
à fratribus ſuperatus & captus, cuſtodiæ mancipatur. ibid.
illum fruſtrà placare nititur Pipinus. 38.c
Grimardus Abbas S. Victoris Maſſilienſis, Pontifex creatus, vocatur Vrbanus V. 340.c
Grimberga à Brabantis exuſta. 219.c
à Bertoldis reſtauratur. ibid.
iterùm à Brabantis euerſa. 222.a.224.b
Grimbergani Viluordiam & Necelariam euertunt. 219.b
cum Brabantis concurrentes nunc vincunt, nunc vincuntur. ibid.c
tertia pugna biduo dubio Marte pugnatur. 220.a,b
tandem ſuccumbunt. ibid.c
apud Grimberganos minor natu vnde gaudeat iure primogenituræ. 224.c
Grimberganum Monaſterium primò Canonicorum Regularium, Præmonſtratenſi Ordini aſſociatur. 213.c
Grimoaldus Pipini de Landis & Ittæ filius. 7.b
ſecundus fuit Brabantiæ Princeps. 10.b
Maior domus Sigeberti Regis, eumdem ad pietatem inſtigat. ibid.
attonſo filio Sigeberti Regis, ſuum filium nititur euehere ad Regnum. 12.b
à Clodouæo Franciæ Rege Pariſios euocatus, infidelitatis pœnas luit. ibid.b,c
ſepultus fuit Iopiliæ. ibid.c
Grimoaldus filius Pipini Herſtalli Maior domus Hildeberti Regis. 24.b
ei filia Radbodi deſpondetur. ibid.
ante Altare S. Lamberti orans interimitur. 25.b
Griſardus. *vide*, Ioannes Marius.
Groningana arx conſtruitur. 516.b
Groningani fauent factioni eorum quos Vercoperos appellabant. 498.b
mirum ius in Ommelandios prætendunt. ibid.
Alberto Saxoni ſe opponunt. 499.a
eis Etzardus Comes Ouerendæ bellum infert. ibid. b
elapſis induciis quas fecerant, bellum acriter reſumunt. 500.a,b
aliquot loca & ciuitates occupant, & aliquot incendunt. ibid.b
Dammum, Etzardo adueniente, relinquunt, & fugiunt. ibid.
arces quaſdam muniunt, & inde Dammum, & alia loca tentant. 501.c
propter pluuias ipſorū conatus irritatur. ibid.
ab Alberto Saxone obſidentur. 502.c
pacem cum Saxone faciunt. 503.a
Dammum obſident. 504.c
ab Etzardo cæduntur. 505.a
aliquot pagos ſpoliant & exurunt. 512.c
à Cæſare Maximiliano proſcribuntur. ibidem.
ab Vltraiectinis auxilia poſcunt. ibid.
cum Comite Etzardo tranſigunt, eumque in odiū Saxonis Principem ſibi cōſtituunt. 515.c
à Saxone maximum damnum patiūtur. 531.b
Carolo Geldro nomine Regis Franciæ ſacramentum dicunt. 53?.b
Saxonicis dedentibus, multa oppida recuperant. 535.a
Dammum & Delfzilam occupant. ibid.
Dammū eis fraude ab Etzardo eripitur. ibid.b
iterùm illud tentant. 537.a
iterùm ab Etzardo inde eijciuntur. ibid.
tandem iterùm ſibi vendicant. ibid.
ab Etzardi Comitis milite exauctorato affliguntur. 544.a
Carolo Geldro ſecundò nubenti egregia dona offerunt. 546.b
à Tuickelio infeſtantur. 554.b
Couvvardam coniunctis cum Geldro viribus occupant. ibid.c
à VVaſſenario fugiunt. 558.b
alium Senatum pręter antiquum legunt. 560.a
inducias per Legatos à Margareta Auſtriaca petunt. ibid.
vnius ſaltem anni inducias impetrant. ibid.
Grousfelda à Leodienſibus cur obſeſſa. 348.b
Gualterus Dux ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
Guardienſes milites, in Geldria & Vltraiectina ditione graſſantur. 491.b,c
Geldro, nomine Archiducis Philippi, licet exauctorati, bellum inferunt. ibid.c
ſtipendiis Groningenſium adſcribuntur. 504.c
Guarinus laicus S. Brunonis Catthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
B. Gudila miraculis crebris coruſcans, è ſepulchro leuatur. 58.c
circa tranſlationem eius quæ ſtupenda acciderint. ibid. & ſeq.
ſurdus auditum recipit. 59.a
arbor miraculoſè tranſplantatur. ibid.
ad eius ſacras reliquias vrſus diuinitus manſueſcit. 60.a
ob Nortmannorum vaſtationes, ex Mortzellenſi Cœnobio ad Capræmontem transfertur. 108.c
iterùm ad idem Cœnobium, licet funditus euerſum, reducitur. 109.a
eius corpus recuperat Carolus Dux Lotharingiæ, & Bruxellam transfert. 155.c

quam-

quamdiu in tẽplo S.Gaugerici quieuerit. 156.a
à Lamberto Baldrico in S. Michaëlis transfertur. 175.b.178.a
ibique miraculis claret. 178.b
Guduym cum patruo ſuo Horuc Danorum Rege bellum gerit. 78.b
S.Guibertus, ſiue Guicbertus, Gemblacenſis, ſiue Gemmelacenſis Monaſterij Fundator quando floruerit. 127.a
Hungaros quoſdam ad Chriſtum conuertit. 141.b
Monaſterium Gemblacenſe erigit. ibid.c
eius Eccleſia incendio perit. 231.b
Guicbertus Rauennas, eiecto Gregorio VII. in Sedem Apoſtolicam intruſus, Clemens nominatur. 194.c
Guido Aretinus, regularum Muſicarum inuentor, quando floruerit. 174.b
Guido à Dampetra cum exercitu in Hollandos proficiſcitur. 263.a
infeliciter cum iiſdem pugnans capitur. ibid.b
libertati reſtituitur. 265.a
Guido Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius Iſabellam Henrici Lutzenburgenſis filiam ducit vxorem. 274.c
Comes Namurcenſium ſalutatur. ibid.
item, iubente matre, Comes Flandriæ. 282.b,c
oritur ei diſſidium cum Imperatore, ſed id mox ſublatum. ibid.b
à Philippo Pulchro Francorum Rege cuſtodiæ mancipatur. 290.b
data filia obſide liberatur. 292.a
cum Imperatore, Rege Anglorum & aliis fœdus iniens, bellum Franco indicit. ibid.b
Philippo ſe dedens, in Franciam abducitur. 293.c.294.a
datis obſidibus in Flandriam redit. 296.c
Francorum carcerem, vti pactus fuerat, repetit. 297.b
in carcere moribundus de pace iam facta lætatur. ibid.b.c
Guido Ieroſolymorum Rex à Barbaris captus. 232.b
Guido Viennenſis Pontifex electus, Calliſtus appellatur. 207.b
Guilielmus Alberti Hollandiæ Comitis filius Margaretam Philippi Burgundi filiam ducit vxorem. 356.a.357.a
Aleidam patris cõcubinam occidi curat. 363.c
in Friſiam exercitum ducens, Friſios ſubiugat. 368.a
controuerſia inter ipſum & Antonium Burgundum de dote Ioannæ debita, quando & quo pacto compoſita. 377.c. 378.a
moritur. 386.b
Guilielmus ab Aſcha à Bruxellenſibus carceri includitur. 388.c
perpetuo exilio mulctatur. 391.a
Conſiliarius Ioannis IV. renuntiatur. ibid.b
ab Ordinibus Brabantiæ in Cypriam peregrinationem damnatur. ibid.c
Guilielmus Bertoldus, Epiſcopus Vltraiectinus, à ſuis interemptus. 294.b
Guilielmus Brederodius pro Iacoba nauale contra Burgundioni fœderatos committit prælium. 404.b
vincitur & capitur. ibid.
Guilielmus Brunſvvicenſis Theodonis villam occupat. 421.c
à Philippo Bono ad pacem faciendam cogitur. 422.a
Guilielmus Clutingus, Patricius Bruxellenſis, capitur & carceri includitur. 394.a
Guilielmus Crouiacus, Cheurę Dominus, liberorum Philippi Auſtriaci & Belgarum Gubernator. 518.c
ad eum Henrici VII. Anglorum Regis literæ. ibid.
Belgis in Hiſpania fauet. 546.c
Sacerdotia Regij iuris ijs defert. ibid.
Hiſpanis contra eum conſpirantibus, in Belgium fugit. 547.a
moritur. 553.b
Guilielmus Crouiacus, Cardinalis, Archipræſul Toletanus, VVormatiæ moritur. 553.b
Guilielmus Dampetra Margaretæ Flandriæ Comitiſſæ filius. 256.a
ei Flandrię Comitatus poſt matris mortem adeundus decernitur. ibid.b
cum plurimis Flandrię Nobilibus ad expeditionem ſacram ſe parat. ibid.
à Barbaris capitur. 262.a
Guilielmus Geldriæ Dux, diu Vuchtæ, Gangellæ & Millæ arcibus fruſtrà inhians, Brabantis bellum indicit. 357.b,c
agente Alberto Bauaro Grauiam Brabantis reddit. 358.c
ſed mox eam iterùm perfidè occupat. ibid.
Brabantos ad prædas effuſos circa Neomagum cædit. 359.c
captiuorum ſpolia D.Virgini dedicat. 360.a
Brabantiæ pagos vaſtat. ibid.b
pacem cum Brabantis init. 361.c
Campaniam vaſtat. 367.c
Hezeuicam & Dinteram incendit. ibid.
pro induciis ad Brabantos mittit & impetrat. ibid.
cum Ioanna Brabantiæ Duce pacem ſancit. 368.b
cum Ludouico Aureliano fœdus init. 369.b
ſine prole moritur. ibid.c
Guilielmus à Grimberga contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Guilielmus Heetveldius à Nicolao Sueuo ad duellum prouocatur. 371.c
Guilielmus Hollandiæ Comes, Ferdinandi Flandri Brabantiam inuadentis auxiliaris. 243.b
Imperator eligitur. 258.b
eius coronationi quinam interfuerint. ibid.c
Aquiſgranum obſidet. 260.c
poſt ſex menſes eo potitur. 261.a
fortitudine potior quàm opibus. ibid.c
grauiſſimum ei bellum cum Flandris oritur. 262.c

in Friſios Occidentales profectus cæditur. 264.c.265.a
Guilielmus Hollandię & Hannoniæ Comes, Regem Franciæ Brabantiam inuadentem fruſtrà ad pacem inducere conatur. 312.c
quando obierit. 318.a
Guilielmus dicti Guilielmi filius, patri morienti ſuccedit. ibid.
cruento prælio matrem ſuperat. 327.a
pacis inter Brabantum & Flandrum conciliator. 334.c
ei Hoſdena à Brabantiæ Duce conceditur. 335.b,
incidit in phreneſim, in eaque annis triginta ad finem vſque vitæ perſeuerat. 336.a
Guilielmus Iuliacenſis Comes cum ſuis crudeliſſimè ab Aquiſgranenſibus trucidatur. 281.a
Guilielmus Iuliacenſis Marchio, ob mercatores quoſdam ſpoliatos, à VVenceſlao Brabantiæ Duce bello petitur. 344.b,c
inſignem, ſed non incruentam, de Brabantis refert victoriam. 345.a,b,c
Guilielmus de Lyre, Officialis Ducis in Antuerpia, Diploma quoddam S. Michaëlis Monaſterio ibidem datum ſubſignat. 237.c
Guilielmus Marcanus Cliuiæ Dux Carolo Geldro ex teſtamento ſuccedit. 611.b,c
Geldriæ Dux inauguratur. ibid.
Bruxellas venit ad Carolum V. cum eo de Ducatu Geldriæ tranſacturus. 618.a
re infecta diſcedit. ibid.
ei Ioanna Nauarræa deſpondetur. 619.a
Roſſemium mittit qui Brabātiam vaſtet. 621.c
ei Aurantius bellum infert, & varia oppida eripit. 626.b
omnia ea pòſt recipit. ibid.
Hensbergam, paulò antè ſibi ab Aurantio ereptam, obſidet. 626.c
Arſchotanum, à Maria Auſtriaca contra ſe cum exercitu miſſum, cædit & fugat. ibid.
inde depopulatur Limburgum, &c. ibid.
ab Hensberga per Aurantium fugatur. 627.a
ei à Carolo V. Cæſare bellum infertur. 628.c
Cæſari ſupplex in genua prouoluitur. 629.c
certis conditionibus in gratiam recipitur. 630.a,b
Cæſari poſteà & Auſtriacis fidiſſimus. ibid.b,c
Guilielmus Mercanus, Arenbergij Comes, per inſidias Ludouicum Borbonium Epiſc. Leodienſem trucidari curat. 459.c
à Maximiliano Philippi Auſtriaci. tutore ei proptereà bellum infertur. 460.a,b,c
Guilielmus à Meldert arma in Oliuerium à Binchemo capit. 369.a
Guilielmus à Monte Ioannem IV. Brabantiæ Ducem contra aliquos vaſallos concitat. 388.c
ab Ordinibus Brabantiâ expellitur. ibid.
à fratribus Iacobæ Ducis interficitur. 389.c
Guilielmus à Montenaca Brabantiæ Seneſcallus conſtituitur. 393.a
Guilielmus Naſſouius à Reinero cognato, conſenſu Cæſaris Caroli, heres ſcribitur. 633.c
in Belgium venit. 634.b
Annam Egmondiam vxorem ducit. 661.a
in Roſſemij locum ſurrogatur. 680.c
oppidum Philippovillam exſtruit. ibid.
obſidem agit pro Philippo II. apud Regem Franciæ Henricum. 703.c
à Philippo II. Hollandiæ & Zelandiæ præficitur. 707.b
Guilielmus Nortmannorum Comes, cæſo Anglorum Rege Araldo, Angliæ regnum occupat. 187.a
Guilielmus Oſtrouandius. *vide* Guilielmus Alberti filius.
Guilielmus Othonis Regis filius, Frederico in Epiſcopatu Moguntino ſuccedit. 144.b
moritur. 148.b
Guilielmus primus Paruiſij Dominus Godefridi III. Comitis Louanienſis ex filia Comitis Loſſenſis filius. 230.b
à Theodorico Hollandiæ Comite capitur. 239.b
Guilielmus Repardus Louanienſium exſulum ductor interimitur. 362.a
Guilielmus Rimius Gandauenſibus & Brugenſibus pacem cum Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore diſſuadet. 466.a
à Gandauenſibus capite plectitur. ibid.b
Guilielmus Roberti Nortmanniæ Comitis filius Morinorum Comitatum obtinet. 210.c
ex vulnere iuxta Aloſtum in prælio accepto moritur. 211.a,b
Guilielmus Rochefortius fit Cancellarius Franciæ. 456.b
Guilielmus Sabaudienſis creatur Epiſcopus Leodienſis. 252.a
Valeranum Limburgenſem bellum ſibi inferentem fugat. ibid.
Romæ à Gregorio IX. confirmatur. ibid.
domum rediens, in Sabaudia moritur. ibid.
Guilielmus Sadelarius, è S. Gertrudis Monaſterio Religioſus, Louanienſes, ne à genuinis Ducibus deficerent, cohibuit. 332.c
Guilielmus Saleberiæ Comes Ferdinandi Flandri Brabantiam inuadentis auxiliaris. 243.b
nec non Othonis Imp. Francum inuadentis. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. 245.a
Guilielmus Scotorum Rex ab Henrico Angliæ Rege captus. 228.c
Guilielmus à Seyna Brabantiæ Seneſcallus conſtituitur. 403.b
Guina à Guiſio obſidetur, & vi expugnatur. 697.a
Guinigatæa pugna quando contigerit. 455.c
Guiſius Guinam obſidet. 697.a
oppidum vi capit. ibid.
Theonuillam pro Henrico Galliæ Rege deditione accipit. ibid.b
Arlonium ducit, & diruit. ibid.c
Guitmundus Auerſanus Epiſcopus Berēgarium Sacramentarium doctiſſimè ſuis ſcriptis confutauit.

futauit. 187.c
Guleta Africæ à Carolo V. obſidetur. 599.c
expugnatur. 600.a,b
S. Gummarus quando & vbi claruerit. 42.b,c
Guuimariam vxorem ducit. ibid.c
Pipini Regis iuſſu ad bellum proficiſcitur. ibid.
arborem ſuccifam ſuis precibus integram reſtituit. 43.a
ſiti deficiẽtibus miraculosè fontẽ producit. ibi.
Oratorium ſibi conſtruere diuinitus monetur. ibid.
vbi obierit, & modò quieſcat. ibid.b
S. Gummari Monaſterium Nortmanni flammis abſumere fruſtrà tentant. 67.c
Gunderus Babenbergenſis Epiſcopus Ieroſolymam deuotionis ergô proficiſcitur. 186.c
Gunduinus expoſititius ab Anſegiſo inuentus, & de ſacro Fonte ſuſceptus, tandem ipſum trucidat. 16.a. 18.b
Guntharius Colonienſis Archiepiſcopus Lothario pellicem ſubintroducenti fauens, à Nicolao Papa Epiſcopatu priuatur, & excommunicatur. 84.a,b
Gutha, ſiue Iutta, Rudolphi Auſtriaci filia, VVẽceſlao Bohemiæ Regi nubit. 281.c
Guuimaria S Gummari coniux. 42.e
à marito ab expeditione reuerſo crudelitatis in ſubditos arguitur. 43.a
Gymnaſium Louanienſe erigitur. 402.a
Gynſa ciuitas Auſtriæ à Turcis obſidetur. 590.b

H.

HAdrianus Abbas Afer, pietate, doctrina, monaſticiſque diſciplinis inſtructiſſimus, à Vitaliano Papa in Angliam mittitur. 19.b
Hadrianus Papa Caroli Magni auxilium aduerſus Longobardos implorat & obtinet. 46.c
Hadrianus II. Papa *vide* Adrianus.
Hadrianus Florentij Pontifex eligitur, dictus Adrianus VI. 554.c
in Italiam iter inſtituit. 555.c
cum eo Carolus V. fœdus contra Francos renouat. 559.b
moritur. ibid.c
Hæreſis Flagellantium quando & vnde orta. 326.a
à Clemente VI. extirpata. ibid.b
Hæreſis Poëtica orta & repreſſa. 162.a
Hæreſis Sacramentaria à diuerſis Conciliis damnata. 181.b,c. 187.c
ſtupendis miraculis diuinitus refutatur. 188.a
Hæreticus quidam negans illud Chriſti, *Pater, non quod ego volo, ſed quod tu*, Galliâ pellitur. 14.a
ad Hagam Carniriam infeliciter à Godefrido Comite Louanienſi contra Namurcenſem pugnatur. 226.a,b
Hagano Comes Carolo Simplici præ ceteris charus. 126.b
Haigroldus Nortmannus Ludouicum IV. Regem fraude circumuentum capit. 137.a
obſidibus datis eumdem liberat. ibid.a,b
Haiſtulphus Rex Longobardorum Pipino Regi Franciæ de rebus S. Petri reddendis ſacramentum præſtitum violat. 39.c
ab eodem Papiæ obſidetur, promiſſiſque ſtare compellitur. 40.a
Hali Iſmaëlita pater Mahometis. 9.b
Hallæ Hannoniæ imagine Deiparæ Virginis à Mathilde Florentij Hollandiæ Comitis vidua donantur. 254.a
à Philippo Cliuio tentantur. 479.c. 480.b,c
Hallæ, ſeu Phalæ, nunc Auditorium publicum, Louanij quando exſtrui cœptæ. 305.c
Ham prædiolum, vnde arbor in tranſlatione Reliquiarum B. Gudilæ miraculosè tranſplantata. 59.a
à Carolo Magno Imp. D. Gudilæ offertur. ibidem b,c
Hammaburg Saxoniæ caſtellum Nortmanni expilant. 74.a
Hamersbachia arx, prædonum receptaculum, à VVenceſlao Brabantiæ Duce euertitur. 342.b
Hannones ad tertium bellum ſacrum proficiſcuntur. 234.a
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cum exercitu in Belgium venire ęgrè ferunt. 477.a
Bellemontium, Hannoniam turbantem, occidunt. 482.b
Hannonia Balduino Balduini Montenſis filio teſtamento à patre aſſignatur. 190.c
à Francis deuaſtatur. 320.c
Hannuti arx à Leodienſibus expugnata. 242.c
Hanutum oppidum à Francis exuſtũ. 312.c. 313.a
item à Leodienſibus. 349.a
Hara, ſiue Harne, Falcoburgenſis agri caſtrum, ab Adolpho Leodienſi Epiſcopo euerſum. 306.c. 307.b
Hardervvica à Cęſareanis oppugnatur. 576.b
Hariadenus Barbaroſſa Tunetanum Regnum occupat. 599.a
à Carolo V. cæditur. 600.c
à captiuis, qui catenas ruperant, arce Tunetana excluditur. 601.a
à Solimanno Turca Regi Galliæ Franciſco in ſubſidium mittitur. 627.c
in portum Maſſiliæ cum claſſe venit. ibid.
Nicæam Prouinciæ ciuitatem Sabaudo parentem, cum Galliæ Rege oppugnat. ibid.
oras Hiſpanię vaſtaturus, aliquot triremes mittit. 628.a
Haricurius belli Anglicani inter Eduardum III. & Philippum Valeſium Reges fax altera. 322.b 323.b
Harla Falcoburgenſis agri oppidum Brabantis ſe dedit. 306.c
Harlemij quorumdam Anabaptiſtarum ſtultitia. 597.c
Harlemum Hollandiæ ciuitas, à Mathilde Florentij Comitis vidua Deiparæ Viiginis imagine donatur. 254.a
Harvvich Rex Northanymbrorum, Angliæ Regnum armis inuadere tentans, occiditur. 187.a

Hasbania olim Regibus Francorum parebat. 1.c
ab Henrico Brabantiæ Duce vaſtatur. 242.b
à Namurcenſium depopulatione ſeruata. 308.b
Haſlou locus iuxta Moſam à Nortmannis inſeſſus. 104.c
Haſſia Henrico Brabantino poſt longam concertationem aſſignata. 253.b
Haſſino Dux Orientalium Saxonum, Carolo Magno ſe ſubdit. 48.c
Hatto Archiepiſcopus Mogũtinus moritur. 123.b
Hatuidis, Hugonis Capeti filia, Raginerio Longicolli filio nubit. 150.b
Hauckiorum & Cabelliauiorum factio per Ioannem Bauarum, olim Epiſcopum Leodienſem, reſuſcitatur. 387.c
Hauckij Amſtelodami Cabelliauios pellũt. 420.a
ab his Leidæ pelluntur. ibid.
ijs Maximilianus bellum infert. 456.c
per Ioannem Naeltvvijckium Gertrudebergam occupant. 480.b
Leidam vi tentant. ibid.
à Cabelliauijs cladem accipiunt. ibid.
item ad Roterodamum cæduntur. ibid.
item Goeream tentant, ſed fruſtrà. 482.a
Haurechium vrbs Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur ibid.b
Hauthemius, Cancellarius Brabantiæ, Belgarum genium graphicè depingit. 520.b
eius ad Imp Maximilianum Oratio. ibid.
Heckerlingi, ſiue Heeckheri, Reinaldo Geldro cum fratre Eduardo præliãti adhærent. 341 b
S. Hedvvigis, Poloniæ Dux, Imaginum & Reliquiarum cultrix inſignis. 254.b
paruam quamdam Deiparæ Virginis imaginem circumferens, eâ quandoque infirmos ſignat & curat. ibid.
Helgaldus Floriacenſis Scriptor quando floruerit. 161.c
Heliopolis à Ludouico Francorum Rege recepta. 261.c. *vide* Damiata.
Hellebeca à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 334 b
Helleken locus Brabantiæ, Flandrorum clade celebris. 315 a
Helmoldus Scriptor quando floruerit. 115.a
Helmonda à Roſſemio aſtu capitur. 627.a
Heluetij à Carolo Audace pacem petunt, at non impetrant. 442.c
exercitum producunt. ibid.
violatâ à Carolo Audace fide quam Granſitis dederat, cum Rhenanis & Auſtriis aduerſus eum conſpirant. 443.b
inſigni prælio eum vincunt & fugere compellunt. ibid.b,c
ducentos captiuos iiſdem laqueis, quibus Carolus antè Granſitis gulam fregerat, ſuffocant. 444.a
aliam cladem ei inferunt, cæſis ferè 16000. ibid.b,c
Nancio ab Audace obſeſſo ſuccurrunt. 446.b
auro corrupti, cum Franco pacẽ ineunt. 529.a
leuitate quadã animi Cæſarem deſerunt. ibid.
Brianſonem ciuitatem, Maximiliano Sfortiâ iubente, inuadunt. 537.b
à Franciſco Gallorum Rege bello impetuntur. ibid.
Heluetij Catholici ab hæreticis diuexãtur. 587.c
arma contra eos ſumunt. ibid.
primo prælio hæreticos vincunt, & Zvvinglius ipſe cum multis apoſtatis ibi cæſus. 588.a
ſecundo prælio iterùm victoriam obtinent, & hæreticos fugant. ibid.
tertio prælio, initio quidem cladem accipiunt, tandem tamen victoriam obtinent. ibid.b
quarto prælio denuò hæreticos ſuperãt. ibid.c
pacem tandem hæreticis concedunt. ibid.
Heluetij hęretici Catholicos dirè diuexant. 587.c
contra eoſdem in bellum prodeunt. 588.a
quatuor præliis ab iis cæduntur. ibid.b,c
tandem pacem ab iis impetrant. ibid.c
Sabaudo aliquot oppida adimunt. 602.b
Hemert pagus inter Moſam & Vahalim, vbi Florentius Hollandiæ Comes interemptus. 185.b
Hemgaudus Comes, Caroli Magni Imp. ad Herenam Gręcorum Imperatricem Legatus. 52.c
Hemichem Brabantiæ pagus, Abbatiâ S. Bernardi illuſtris. 256.c
Hemma, ſiue Emma, Ludouici Germanici vxor quando obierit. 92.c. & vbi. 93.a
Hemmingus Godefrido in Danorum Regno ſubſtituitur. 56.b
ab Imperatore pacem expetit. ibid.
eidem munera mittit. 57.a
moritur. ibid.
Hemmingus Halp Dani filius à Nortmannis trucidatur. 67.b
Henricus Bauariæ Dux Othoni III. in Imperio ſuccedit. 163.a
Valentianas caſtrum à Balduino Flandriæ Comite inſeſſum fruſtrà aggreditur. 167.a
tandem dictum Balduinum ſubiugat. ibid.b
eidem non ſolùm Valentianas reſtituit, ſed etiam VValachras inſulas addit. ibid.
Metim obſidet. ibid.c
Godefridum Ducem ad Louanij obſidionem mittit. 167.c. 168.a
Romæ à Papa vnà cum coniuge Chunegunde coronatur. 169.b
de Eccleſiæ, Regni & Imperij ſtatu tractaturus, Robertum Francorum Regem conuenit. 170.c. 172.a
eius in Francos liberalitas. 172.a
eiuſdem laudabilis modeſtiã. ibid.
ex omnibus muneribus ſibi à Roberto oblatis, tantùm Librum Euangeliorum vnà cum dente S. Vincentij ſumit. ibid.b
deſignato ſucceſſore Cõrado moritur, & Bambergæ ſepelitur. ibid.c
cum Chunegunde coniuge caſtimoniam ſeruauit. ibid.
Henricus Conradi Imp. filius, patri morienti ſuccedit. 175 c
Godefridum Ardennatis nepotem rebellionem molientem cuſtodiæ tradit. 176.a

eidem humillimè veniam petenti Ducatum reddit. ibid.b
in Phladirtinga Hollandiæ nunc feliciter pugnat. ibid.b,c
nunc infeliciter. ibid.c
in Pannonias expeditionem parans ab Andrea in Petri Regnũ ſuffecto pacatur. ibid.b,c
Godefridum & Balduinum excommunicatos bello perſequens, vtrique reconciliatur. 178.c. 179.a
Lambertum Comitem rebellare molientem ad deditionem compellit. 179.b
filium ſuum Henricum quinquennem Regem coronat. ibid.c
Balduinum fugientem inſequens omnia depopulatur. ibid.
Gregorio VI. conuicto Pontificatum adimit, eidemque omnium conſenſu Clementem II. ſubſtituit. 181.a
ab eodem vnà cum coniuge Imperator coronatur. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 182.c
Henricus Conradi Teutoniæ Regis filius à patre ad bellum ſacrum profecturo Rex creatur. 222.c
Henricus III. Henrici Imp. II. Germaniæ Regis III. filius patri ſuccedit. 182.c
puer adhuc matri ſubtrahitur. 185.c
Adelberto Bremenſi Archiepiſcopo & VVerenhero Comiti nimiùm indulgendo, Imperij ſtatum variè turbat. 186.a.188.c.190.a
Bertham Othonis & Adelheidæ filiam ducit vxorem. 187.a
vxoris nullo crimine prolato, cum ea diuortium parat. 190.a
ſed conatibus eius Legatus Apoſtolicus reſiſtit. ibid.b
S. Annone ab aula dimiſſo, totum ſe vitiis laxat. 191.c
electionem Gregorij VII. approbat. 192.a
Saxones bello petit & ſubiugat. ibid.b,c
Lotharingię Ducatum filio ſuo Conrado confert: 193.a
Marchiam verò Antuerpienſem Godefrido ſuo ex ſorore Ida nepoti. ibid.
in Papam inſurgens, Regno priuatur. ibid.c
cum ſubſtituto ſibi Rege Rodolpho bellum gerit, eumdemque ſuperat. 193.c.194.a
Romam obſidet. 194.a
Bertha defuncta, Ruſcorum Regis filiam ducit vxorem. 195.b
in Thuringia cum Egberto Marchione bellum gerit. ibid.c
eius ſcelera à Ludouico Comite recenſita. 195.c.196.a
magnam Italiæ partem ſibi ſubijcit. 196.a
in eum filius, ſed iuſtiſſima de cauſa, arma ſumit. 196.b
Limburgenſem debellat, & mox iterùm in gratiam recipit. 203.b
Robertum Flandrenſem Cameracum inquietantem aggreditur. ibid.c
eumdem in gratiam recipit. ibid.
moritur Leodij. 204.b
ſed quia anathemati innexus, diu manet inſepultus. ibid.b,c
tandem liberatur. 206.b
Henricus IV. Henrici III. Imp. filius, ſpecie reſtituendæ Reipublicæ cõtra patrẽ inſurgit. 204.a
morienti patri ſuccedit. ibid.b
Ducatum Limburgẽſem, Henrico ademptum, Godefrido Barbato confert. ibid.c
cum exercitu in Italiam tendit. 205.b,c
eius cum Paſchali Papa altercatio. ibid.c
Pontificem cùm multis Cardinalibus, donec Inueſtituræ Epiſcoporum & Abbatum ſibi permittantur, cuſtodiæ mandat. 206.a
tandem Imperator coronatur. ibid.
Henrici Anglorum Regis filiam ducit vxorem. ibid.c
ſibi omnia licere ratus, plures contra ſe concitat. 207.a
à multis quidem timetur, ſed ipſe viciſſim quoque multos timet. ibid.b
inter ipſum tandem & Pontificem pax ſancitur. 209.a,b,c
Falcoburgum deſtruit. 210.a
moritur. ibid.b
eius epitaphium. ibid.
Henricus Friderici Imp. filius à patre ad Italicam expeditionem profecturo Rex creatur. 227.a
Lotharium Bonnenſem Præpoſitum in Leodienſem Epiſcopatum intrudit. 235.a
tandem Henrico Duci Louanienſi concedit, vt cum conſilio Capituli Epiſcopum quem velit eligat. 236.a
ad recuperandam Terram ſanctam, quartam expeditionem parat. 237.c
quando obierit. 238.a
Henricus I. filius Lamberti & Gerbergæ, Brabantiæ XX. Princeps. 170.a
cur à Lipſio appelletur noſter Numa. ibid.b
ab Hermanno quodam nobili doloſe perimitur. ibid.& 174.a
Henricus II. Lãberti Balderici filius, XXII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 182.a
à Florentio Hollandię Comite in bello captus, duobus millibus marcarum argenti redimitur. 184.a
relictis duobus filiis moritur. 187.b
Henricus III. Henrici II. filius, XXIII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 188.b
vxorem ducit Gertrudem Roberti Flandri filiam. ibid.
à Goſuino in haſtiludio cõfoditur. 188.c. 196.c
Richildi Balduini Montenſis viduæ aduerſus Robertum belligeranti fert ſuppetias. 191.b
Affligem ad extruendum inibi Monaſterium libertate donat. 195.a
Henricus filius Godefridi III. Comitis Louanienſis Flandro de Comitatu Veromanduorum cum Franciæ Rege contendenti auxiliatur. 229.b
ad bellum ſacrum proficiſcitur. ibid.c

XXVII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 232 a
fratris ſui Alberti Epiſcopi Leodienſis necem vlciſci parans, omnia Lotharij intruſi vaſtat. 235.c
ei ab Imp. conceditur, vt cum conſenſu Capituli quem velit Leodienſem Epiſcopum eligat. 236.a
Henrico Comiti Namurcenſi contra Hannonem fert ſuppetias. ibid.c
ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
auxiliaris Epiſcopi Vltraiectini contra Geldrum. 239.a
Hollandis ab expilatione vrbis Siluæducenſis redeuntibus prædam excutit. ibid.b
relicto Othone, pro Philippo Imp. pugnat. 240 b
Philippo occiſo, Othoni iterùm nimiùm addictùs mouet in Leodienſes. 241.b
ab Epiſcopo Leodienſi excommunicatur. ibid.c
Franco contra Flandrum auxiliatur, & quare. 242.a
Regis Francorum filiam ducit vxorem. ibid.b
ſecundò Leodienſes inuadit. ibid.
cum Rege Francorum Gandauum obſidet, & paulò pòſt capit. 243.a
ad fœdus cum Flandro ineundum armis adigitur. ibid.b,c
Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa, fuga ſibi conſulit. ibid.c
Othone relicto, pártes Frederici Imp. ſequitur. 245.a
expeditioni ſacræ ſe accingit. ibid.
Bancum Leproſarium iuxta Louanium extruit. ibid. b
varia Bruxellenſibus priuilegia concedit. 247.b
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 249.b
Antuerpienſe pomœrium auxit. ibid.
Monaſteria varia & alia pia loca eius tempore inſtituta. ibid.c
duæ eius vxores, & ex iis proles recenſitæ. ibid.
Henricus V. Henrici IV. Brabantiæ Ducis ex Mathilde filius. 249 c
XXVIII. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. 250.a
eius vxores & liberi. ibid.b
Vallis Ducis Monaſterium condidit. ibid.c
Coloniam fruſtrà obſidet. 252.c
Colonienſium agros vaſtat. ibid.
Randerodiam arcem demolitur. ibid.
Dalhemenſes ob commeatum interceptum obſidet & expugnat. ibid.
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 256.b
quæ Monaſteria eius tempore in Brabantia erecta. ibid.c
Henricus VI. Henrici V. Brabantiæ Ducis ex Sophia filius ad Thuringiæ & Haſſiæ Principatum aſpirans, tandem Haſſiam obtinet. 253.a,b
vxorem habuit Aleidem Hugonis Burgundiæ Ducis filiam. 256.c.258.a
XXIX. Brabantiæ Princeps, patri ſucceſſit. ibidem.
inſignia Imperij ſibi oblata ad Hollandiæ Comitem remittit. ibid.b
Guilielmi Imperatoris coronationi intereſt. ibid. c
Epiſcopo Leodienſi ſubditorum rebellionem patienti auxiliatur. 262.b
ab eoque dimidiam Mechliniam, & Hugardiæ pagorumque adiacentium iuriſdictionem obtinet. ibid.& 264.a,b
cum Colonienſibus fœdus ſancit. 262.c
Flandros & Hollandos fruſtrà conciliare nititur. 263.a
S. Trudonenſes obſidens, eoſdem ad deditionem cogit. 264.c
tandem inter Flandros & Hollandos pacem componit. 265.a
nè Clerus Henrico Leodienſi Epiſcopo vigeſimam à Sede Apoſtolica impetratam pendat, ſeuerè prohibet. ibid.c
nouus ipſi cùm Leodienſi oritur motus, ſed mox componitur. 266.a
tutela Hollandiæ Comitis ad ipſum defertur. 267.a
ob Aulicorum ſuorum inſolentiam Hollandiâ pellitur. ibid.a,b
Cruce ſignatus, antequam ad Terram ſanctam proficiſceretur, obit. ibid.c
& apud Prædicatores Louanij ſepelitur. ibid.
quos filios reliquerit. ibid.
quæ loca pia eius tempore erecta. 268.a
Henricus Henrici VI. & Aleidis filius, Principatui ineptus. 268.b
eumdem cedit Ioanni fratri, ipſeque Monaſticen profitetur. 270.a.273.b
Henricus Andreas plebeius, à Couterello Louanienſium Conſul creatus. 339.a
Henricus Angliæ Rex immunitati Eccleſiaſticæ inſidiatur. 225.c
Thomam Cantuarienſem variè affligit. 227.a
ob cædem Thomę Cantuarienſis, à filiis & Rege Francorum bello petitur. 227.c
tandem in ſe reuerſus, Martyrem humilitate placat. 228.a
Guilielmo Scotorum Rege capto, pacem cum Franciæ Rege init. ibid.c
Henricus & Richardus, filij Henrici Regis Angliæ, ob cædem Thomæ Cantuarienſis in patrem inſurgunt. 227.c.228.a
Henricus Anglię Rex Gallos inſigni & cruento prælio vincit & profligat. 381.c
Henricus VI. Angliæ Regno pulſus, fœdus cum Ludouico Franco contra Carolum Audacem ſancit. 435.c
Eduardum IV. Anglię Regem Regno pellere nititur. ibid.
à Ludouico Galliæ Rege Regno reſtituitur. ibid.
Henricus VII. Angliæ Rex, Philippum Auſtriacum benignè excipit. 514.b
tabulas veteris amicitiæ cum eodē renouat. ibi.c

literas ad Guilielmum Crouiacum ſcribit. 518.c
à Carolo V.Imp.abalienatur. 562.a
Henricus VIII. Angliæ Rex pro Pontifice arma ſumit. 529 c
Terovvanam obſidet. ibid.
ſtrenuè eam oppugnat & deditione capit. 530.a
eamdem ſolo æquat. ibid.
Tornacum obſidet & capit. ibid.
arcem ibidem exſtruit. ibid.
in Angliam reuertitur. ibid.
cum Carolo V.Imp.ſecretò agit. 555.a
cum Belgis Picardiam vaſtat. 556.a
fœdus cum Franciſco Franciæ Rege contra Carolum V.Cæſarem ſancit. 571.a
Cæſari bellum denuntiat. 572.c
Proteſtantibus Germaniç,contra Cęſarem Carolũ V.rebellantibus,operã ſuã addicit. 589.c
Catharinam,Caroli V.materteram,repudiat,& Annam Boulainam ducit. 592.b,c
Romæ coniugium illud cum Boulaina adulterium eſſe pronuntiatur. ibid.c
declarat ſe caput Eccleſiæ Anglicanæ. ibid.
Ioannem Fiſcherum & Thomam Morum capite plecti iubet. 598.b
exercitum in Picardiam & in Boloniam contra Francos mittit. 632.a
Boloniâ potitâ,in Angliam redit. 636.b
moritur. 645.b
Henricus Antonienſis à Turcis ad Nicopolim captus. 365.b
Henricus Ardennenſis Dux, Alberti Leodienſis Epiſc.nepotis ſui necem vlciſci parat. 235.c
Henricus ab Aſca Eques, reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Henricus Auguſtenſis Epiſcopus Agneti Imperatrici à conſiliis, inceſti amoris ſuſpicionem incurrit. 185.c
Henricus Aurelius Catharinam Medicæam ducit. 592.b
Henricus Barrenſis Comes Mariam Eduardi Regis Angliæ filiam ducit vxorem. 289.a,b
cum Guidone Flandro aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
Henricus Bauarus, Epiſcopus fit Vltraiectinus. 561.a
in eum Vltraiectini inſurgunt, & quare. ibid.
cum eis tranſigit,& in Germaniam abit. 564.c.
vide Vltraiectini, *&* Vltraiectum.
Henricus à Bautreshem obit. 379.c
Henricus à Bergis per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci inuiſus redditur, & quo prætextu. 388.c
eidem reconciliatur. 389.c
Henricus Brunſvvicanus contra Albertum Brandeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
eius duo filij Carolus & Philippus in prælio contra Albertum periere. 671.a
mortuo Mauritio Saxone, ſummus belli Imp. effectus,Brandeburgicum fugat. 672.a
Henricus Clutingus, Patricius Bruxellenſis,capitur,& carceri includitur. 394.a
Henricus Dominus de Cuyck,Godefridi III. Comitis Louanienſis ex filia Comitis Loſſenſis filius. 230.b
à Theodorico Hollãdiæ Comite capitur. 239.b
Henricus Diebier à Boſcenſibus vrbe eijcitur. 369.a
Henricus Diſthæ Dominus Reinaldo Sichenarum Domino,quòd ei deberet, vades dare cogitur. 368.c
Henricus Dux & VVillibertus Colonienſis Epiſcopus, Caroli Craſſi Imp. ad Godefridum Nortmannorum Hugoni rebellanti fauentem Legati. 110.c
Henricus Eueloga Conradum Dominum Elſboæ trucidat. 370.c
capite luit. ibid.
Henricus Francorum Rex moriens Balduinum Flandrum conſtituit liberorum ſuorum tutorem. 184.c
Henricus Rex Franciæ in Germania copias conſcribit. 649.a
cum Mauritio Saxone fœdus contra Cæſarem init. 662.a
claſſem ſuam cum Draguto pirata iungit. ibid.
apertum ſe Cæſari hoſtem demonſtrat. ibid.
Belgarum onerarias in Hiſpaniam tendentes capit. 662.b
Lotharingiam inuadit. 664.c
Metim aſtu capit, & Argentoratum vſque excurrit. 665.b,c
à Germanis rogatus in Galliam reuertitur. ibid.
Lutzenburgum inuadit. 666.a
item Hannoniam, & ibi ciuitates aliquot occupat. ibid.
in Galliam reuertitur. ibid.b.
Ducem Aumalium contra Albertum Brandeburgicum,Cæſari reconciliatum,mittit. 668.a
cladem ab eodem accipit. ibid.b
per Ducem Vendomæ Heſdinum capit. ibid.c
Turcam contra Carolum V. aduocat. 671.b,c
cum eiuſdem claſſe Corſicam expugnat. ibid.c
Arteſiam per ſuos fœdè depopulatur. 672.b
Cameracum ſibi dedi poſtulat. ibid.
Cambreſio potitur. ibid.
Vercellas per ſuos fraude occupat. ibid.c
cum copiis Belgas adoritur. 674.c
per ſuos diuerſa oppida capit & incendit. ibid.
item alia plurima. 675.a,b,c
in Franciam,Cæſarem metuens, quaſi fugiens reuertitur. ibid.c.& 676.b
eius Dux Strozza inſigni clade à Cæſarianis in Italia afficitur. 677.c
per Briſſaccum in Pedemonte aliquot arces occupat. 678.a
Atrebates item ex altera parte vexat. ibid.b
Caſalem in Italia per fraudem operâ Briſſacci obtinet. ibid.
& alia item oppida. ibid.
Vulpianum à ſe obtentum ſolo æquat. 680.a
nauali prçlio Belgas,licet magno ſuo detrimento,vincit. 680.c.681.a

indu-

inducias cum Philippo II. Hiſp. Rege ſancit. 684.c
Pontifici Paulo IV. contra Cæſarem Carolum copias mittit. 686.c. 687.a
& quo prætextu. 686.c
Valentiam prope Mediolanum per ſuos obſidet. 687.a
Leonoræ Auſtriacæ iuſta perſoluit. 689.b
inducias cum Philippo II. Hiſp. Rege factas violat. 690.a
inſignem cladem, amiſſa Nobilitate, tormentis, &c. à Belgis accipit. 693.b,c
nihilominùs alias copias colligit. 694.c
quibus conditionibus pacem cum Philippo II. Hiſpaniarum Rege inierit. 702.a
in haſtiludio fortè fortuna vulneratur, vnde paulò pòſt obit. 704.b
ante obitum ſororem Margaretam Emanueli Philiberto Sabaudo in matrimonium iungi curat. ibid.c
Henricus Godefridi Barbati filius, facta inſigni donatione Monaſterio Affligemenſi, ibidem Monaſticen profitetur. 214.b,c. 216.a
Henricus Heuerlæ Dominus fœdus cum aliis contra Ioannem IV. Ducem ſancit. 391.c
Henricus ab Hougardia Leodienſes, priuilegiis Academiæ Louanienſis oblatrantes, placat. 403.c
Henricus ab Immerzela Eques Antuerpienſis moritur. 394.c
Henricus Ioannis III. Brabantiæ Ducis filius Ioannis Nortmanniæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
Henricus Lantgrauius, cognomento Raſpe, Frederico II. Imp. excommunicato ſubrogatur. 256.a
Henricus à Lecca per Guilielmum à Monte Ioanni IV. Brabantiæ Duci inuiſus redditur, & quare. 388.c
eidem reconciliatur. 389.c
exercitum in Boëmos ducit. 395.b
Henricus Leo Dux Saxoniæ ex Brabantia & vicinis locis nouas colonias in Vandaliam ac Vagriam ducit. 225.a
Henricus Leodienſis Epiſcopus, Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.c
vt quædam Brabantiæ Duci oppignorata redimat, à Sede Apoſtolica vigeſimam redituum Cleri impetrat. 265.c
ſed à Brabantiæ Clero non obtinet. ibid.
ſimulata pace Sancti-Trudonem veniens, ſibi minùs fauentes Magiſtratu mouet. ibidem, & 266.a
ditiores ab vrbe profugos ſub interminatione demolitionis ædium reuocat. 266.a
ne in poſterum rebellionem moliantur, turrim benè munitam ciuitati imponit. ibid.
Mechliniam obſidet, ſed mox eamdem deſerit. 270.a
turrim apud VVijc funditus euertit. ibid.b
caſtrum Hirgia dictum expilat. ibid.
Simoniæ conuictus in Concilio Lugdunenſi deponitur. 279.b
quot annis ſuperuixerit. ibid.b,c
Henricus Limburgenſis ab Henrico III. Imp. ſubactus, mox iterùm in gratiam recipitur. 203.b
à filio Henrici Imp. cuſtodiæ mãcipatur. 204.c
Ducatum ſibi ademptum repetere tẽtat. 205.a
Henricus Louanienſis contra Stadingos hęreticos bellum ſuſcipit. 248.a
Henricus Ludouici Thuringiæ Lantgrauij frater, ſibi Thuringiam & Haſſiam, excluſa Sophia, vindicat. 253.a
contra Conradum Frederici Imp. filium, Rex Romanorum creatur. ibid.b
ſine liberis moritur. ibid.
Henricus Lutzenburgenſis de Namurco cum Martha Balduini Auguſti vidua contendit. 274.b
in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo à Brabantis cæditur. 286.c
Margaretam Ioannis I. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 288.b
Alberto Imp. cæſo ſuccedit. 299.c
Stapulam auenæ, ſalis, & piſcium, pridem Mechlinienſibus conceſſam, Antuerpienſibus reſtituit. ibid.
vt coronetur, Romam proficiſcitur. 300.c
Mediolani corona ferrea ex more coronatur. ibid.
Brixiam rebellantem expugnat & muris nudat. 300.c. 301.a
eius in vrbem introitum Rex Siciliæ & alij impedire conantur. 301.a
tandem tamen coronatur. ibid.
moritur. 302.a
Henricus à Mera ad Pontificem pro impetrandis Academiæ Louanienſis priuilegiis mittitur. 403.c
Henricus Namurcenſis Comes Godefridum Louanienſem ad Hagam Carniriam bello ſuperat. 226.a,b
Henricus Naſſauius, Legatus Caroli Auſtriaci ad Franciſcum Valeſium Franciæ Regem. 535.a
à Carolo V. Imp. Aimeriæ Regulo cum exercitu in ſubſidium contra Gallos mittitur. 553.b
apud Lutzenburgios oppida aliquot, ſuſcepto cum Marcanis bello, occupat. ibid.
cum Marcano inducias facit. ibid.
Maſeriam ad Moſam obſidet. ibid.c
ſoluta obſidione, in Belgium redit. ibid.
nomine Caroli V. Tornaci inauguratur. ibid.
pro eodem Picardiam inuadit. 603.b
Peronam obſidet. ibid.c
iterùm eam relinquit. ibid.
Henricus nothus occupat Regnum Caſtellæ, Petro fratre ſecuri percuſſo. 342.c
Henricus Oldenborgenſis Comes in expeditione contra Stadingos hęreticos ſuſcepta occumbit. 249.a
Henricus Othonis Geldriæ Comitis frater, Leodienſis Epiſcopus eligitur. 260.b
ſacris Ordinibus initiari detrectans, ſubdito-

rum rebellionem patitur. 262.b
Henricus Othonis Saxonum Ducis filius à Conrado moriente Germaniæ Rex deſignatur. 126.b
vnde dictus ſit Auceps. ibid.
cum Carolo Simplice pacem firmat. 127.a
de Simonia extirpanda voto facto, Hungaros pænè ad internecionem delet. ibid.b
cum Rotberto Franciæ Rege pacem firmat. ibid.c
inter Rhenum & Moſellam omnia depopulatur. 128.a
Lotharingiæ Regnum ei à Carolo reſtituitur. ibid.b
cum Hungaris in nouem annos pacem componit. ibid
Tulpiacum oppidum vi expugnat. ibid.c
item Brennaburch, Sclauiſque tributum imponit. 129.a
Hungarorum triginta ſex millia ſternit. 132.c
ab Heriberto Theodorici caſtellum obtinet, eique Hammum & Peronam concedit. 133.a
Boſoni in gratiam recepto plurima ipſi ablata reſtituit. ibid.b
moritur. ibid.c
Henricus Henrici Germaniæ Regis filius Lotharienſe Regnum à fratre Othone Imp. obtinet. 135.a
Henricus Princeps Palatinus ad quartam expeditionem in Terram ſanctã proficiſcitur. 238.a
Othoni, iam excommunicato fauens, Moguntinam regionem vaſtat. 241.b
Henricus Papa, Patricius Louanienſis, à Couterello Louanienſium Conſul creatus. 339.a
ciuium Diſthenſium defenſor, à Thoma eius loci Domino occiditur. 380.a,b
Henricus, Rotberti Frãcorum Regis filius, Rhemis coronatur. 173.b
inſtigante matre, in patrem inſurgit. ibid.c
agente VVilhelmo S. Benigni Abbate, eidem reconciliatur. ibid.
Henricus Saxoniæ & Thuringiæ Dux rebellionem contra Conradum Regem mouens, prudentia eius pacatur. 125.a
Henricus Saxoniæ Dux ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
Henricus Thuringiæ Lantgrauius, Henrici V. Brabantiæ filius. 250.c
Henricus VVittemannus Conradum Dominum ab Elsboa trucidat. 370.c
Hensberga à Cliuio obſidetur. 626.c
ei Arſchotanus commeatum infert. ibid.
per Aurantium ab obſidione liberatur. 627.a
Hensberganus de Brabantis prædas agit. 361.a
Bruxellis in carcerem coniicitur. 394.a
ſub fide data, ſe certo die reuerſurum, dimittitur. 395.a
ſed fallit. ibid.
Hephi Danorum Regis Hemmingi ad Carolum Magnum Imp. Legatus. 57.a
Heraclius Imperator Chriſtianus Coſrhoëm Perſarum Regem variis locis miraculosè profligat. 8.b
eumdem fugientem inſequitur, eidemque præter villas & arces plurimas trecenta ſigna militaria eripit. ibid.c
cum Syroë eius filio pacem componit, lignumque S. Crucis ab eodem intactum reſtitutum, Ieroſolymam refert. ibid.
factus Monothelita, à Saracenis turpiter ſuperatur. 10.a
Heraclius Patriarcha Ieroſolymitanus, Principes Chriſtianos ad tertium bellum ſacrum hortaturus, in Galliam & Angliam proficiſcitur. 232.c
Heregiſus Dux Beneuentanus Carolum Magnũ contra ſe venientem muneribus & obſidibus placat. 50.b
Herena Imperatrix Græcorum, de pace confirmanda legationem ad Carolum Magnum Imp. mittit. 52.c
Heresburgh Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno reſtauratum. 48.c.49.b
à Saxonũ inuaſione miraculosè ſeruatũ. 49.a
Herialdus Rex Danorum, impetrata à Ludouico Pio Imp. pace, cum ſuis Moguntiæ baptizatur. 65.a
non indonatus ab Imp. remittitur. ibid.
Heribaldus offert S. VVillibrordo Eccleſiam in Marſum. 25.c.26.a
Heribertus Comes, reiecto Oddone, Carolum Simplicem in Francorũ Regnum eleuat. 116.a
Rotberto deinde fratri Oddonis aduerſus Carolum fauet. 126.c
quo licet interempto ad Carolum tamen redire detrectat. 127.c
cum complicibus Rodulfum Burgundum eligens, Carolum ſubdolè in cuſtodiam conijcit. 128.a
inter ipſum & Rodulfum Regem ſimultas orta. 129.b
Carolum è cuſtodia dimittit, eaque de re literas ad Pontificem ſcribit. ibid.
eumdem iterùm cuſtodiæ mandat. ibid.c
inimicitiæ inter ipſum & Hugonem Comitem exortæ. ibid.
caſtellum Theodorici ſibi ereptum recipit. 132.c
Henrico Regi Theodorici caſtellum cedit, ab eoque Hammum & Peronam obtinet. 133.a
cum Hugone pacem init. ibid.b
recepto Theodorici Caſtello, VValonem in vincula coniicit. 133.c.134.a
Frodoardum Scriptorem ſub cuſtodia detinet. 135.a
cum filio ſuo æquiuoco, Ludouico IV. Regi ſe ſubmittit. 136.a
moritur. ibid.a,b
Heribertus & Rotbertus fratres Catalaunenſem vrbem vaſtant. 146.c
Heriduicus ſororius VVaifarij. 42.a
Heringerus Hattoni in Archiepiſcopatu Moguntino ſuccedit. 123.b
Herioldus & Regnifridus Hemmingo Danorum

rũm Regi ſubſtituuntur. 57.a
Hermannus Lotharingus contra Henricum Imperatorem à Papa depoſitum Rex conſtituitur. 194.b
Hermannus Comes de Cuyck Florentium Nigrum trucidat. 212.a
Hermannus Thuringię Lantgrauius ab Othone Imp. bello petitur. 241.c
S. Hermelendis virgo Brabanta quando & vbi claruerit. 7.c
duodennis virginitatem ſuam Deó vouet. ibid.
poſt mortem miraculis clara, à Pipino de Landis è tumulo leuatur, ibique ab eodem ſanctarum Virginum Monaſterium extruitur. 7.c.8.a
eius natalis dies quotannis Hugardiæ celebratur. 8.a
Hermenfridus Ecclesiaſticarum rerum inuaſor cum ſuis malè perit. 155.b,c.156.b
Hernuſtus Dux infeliciter contra Boëmanos rebellionem meditantes pugnat. 76.a
Herſtallum Godefridus III. Comes Louanienſis Epiſcopo Leodienſi oppignorat. 227.c
Herueus Archiepiſcopus Rhemenſis de correctione morum & Eccleſiaſtica diſciplina reſtituenda Concilium celebrat. 122.c
inter Carolum Simplicem & Principes Francorum pacem componit. 126.b
quando obierit. 127.b
Heſdinum à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſum. 238.c
à Gallis obſidetur & capitur. 605.b
Heſdinum nouum munitur. 676.c.677.a
Heuſdena. *vide* Hoſdena.
Heuſdenſes Buſcoducenſibus infeſti, à Ioanne I. Brabantiæ Duce domantur. 278.c
Hiberni, fidei prædicatores, quibus occaſionibus in Belgium venerint. 14.c
Hieronymus Longus, proditor ciuitatis Louanienſis, capitur & ſuſpenditur. 625.b
Hieronymus Moronus è carcere dimittitur. 567.b
Hieronymus à Praga comburitur. 382.c
eius hiſtoria relata. 383.a,b
S. Hilarij baſilica à Saracenis exuſta. 31.c
Hildebaldus Colonienſis Archiepiſcopus quando vixerit. 53.c
Hildebertus filius Grimoaldi à Sigeberto Rege in Regnum adoptatur. 12.a
Dagoberto filio dicti Sigeberti fraudulenter attonſo, ad Regnum euehitur. ibid.b
in prælio interimitur. ibid.c
Hildebrandus Pontifex creatus, Gregorius Septimus appellatur. 192.a
qualis fuerit. ibid.
Hildegardis coniux Caroli Magni, vbi & quando obierit. 52.a
Hildericus, nomine Rex Francorum, non re, in Monaſterium detruditur. 39.a
Hildericus. *vide* Childericus.
Hilduinus Archicappellanus in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Hilduinus Colonienſem Epiſcopatum à Carolo Caluo obtinet. 88.a
Hilduinus Simoniacè Leodienſem Epiſcopatum inuadere tentat. 127.a
Hillinus Variniacenſis cum trecentis equitibus Comiti Louanienſi aduerſus Hannonem fert ſuppetias. 230.c
Hincmarus Rhemenſis Archiepiſcopus Carolo Caluo Lotharingiam inuadenti fauet. 87.c
Synodo in Neuſtria celebratæ præeſt. 95.c
Hugonem Lotharij nothum à Lotharingiæ infeſtatione deſiſtere hortatur. ibid.
Hirgiæ caſtrum ab Henrico Leodienſi Epiſcopo expugnatum diripitur. 270.b
Hiſpani pacem Caroli Magni Imp. expetunt. 56.b
Gallos è Regno Neapolitano eijciunt. 509.b,c
inde bellum inter Gallos & Hiſpanos recrudeſcit. ibid.
contra Belgas coniurant, & qua occaſione. 546.c.547.a
contra Carolum Auſtriacum Regem ſuum rebellionem plurimi meditantur. 547.b
exercitum conſcribunt. ibid.
ciuitates aliquot expugnant. 548.c
quibus tredecim aliæ ciuitates ſe iungũt. 549.a
Proregem Card. Valledoleto fugant. ibid.
eumdem carceri mancipant. ibid.
Reginam Ioannam licet mentis inopem, in ſuam ſententiam pertrahere fruſtrà nituntur. ibid.
eorum rebellium facinora recenſentur. ibid.c
Hiſpania tota à Saracenis ſubacta. 34.b
à Draguto pirata Turcico infeſtatur. 659.c
Hiſpaniola à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Hollandi Henrico III. Imperatori cum Balduino Flandro bellum gerenti ſuppetias ferunt. 175.c
ad tertium bellum ſacrum proficiſcũtur. 232.c
iam pænè à Flandris ſubacti, eoſdem viciſſim expellunt. 296.c.297.a
cum Oſterlingis bellum gerunt. 419.b
Hollandi Aquilonares ſeditionem concitant, & quare. 484.c
apertè rebellant, & ſigna militaria erigunt, dicti Caſenbrotij. 485.a.
Harlemi aliquos è Magiſtratu occidunt. ibid.
Leidam oppugnant, ſed repelluntur. ibid.
alteram cladem accipiunt. ibid c
tertiò cæduntur. 486.a
pacem petunt, & impetrant. ibid.
Hollandiæ Comitatus quando cœperit. 84. c. 123.c.124.a,b
Holudſteyn locus ſuper Albam fluuium ſitus. 53.b
Homborch caſtrum à VVilzis deſtructum, à Carolo Magno Imp. reſtauratur. 56.c
Homicida, apud Bruxellenſes quo modo plectendus. 247.b
ſi ab exilio reuocetur, ei ex Lege Ioannis III. Brabantiæ Ducis bona reſtituenda. 320.b
niſi placatis cæſi conſanguineis, patriæ non reſtituendus. 330.b

ob Homicidia in exilium miſſi, à Brabantis non recipiendi. 330.b
Honecurtum per Belgas Fräcis eripitur. 454.b
Honorius Papa moritur. 212.a
Horatius Farneſius Dianam, filiam Henrici Franciæ Regis,ducit vxorem. 661.b
ad Heſdini arcem, cuniculis fortuito igne accenſis,in fruſta diſcerpitur. 670.a
Horoheim locus Saxoniæ,vbi Saxones Griſonem cum Pipino pacificare tentant. 38.c
Horologium inſigne ab Aarone Perſarum Rêgê ad Carolum Magnum Imp. miſſum. 55.b
Horrentium villa Balderico Leodienſium Epiſcopo à Lamberto Comite Louanienſi cur aſſignata. 166.c
Horuc Danorum Rex cum Guduym fratris filio bellum gerit. 78.b
Hoſdena vicus victoria Brabantinorum de Hollandis relata celebris. 239.b
Hoſdena à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
de eius dominio inter Ioannem III. Brabantiæ Ducem & Comitem Saffebergenſem orta contentio. 316.c.317.a
quamuis Hollandiæ Comiti vendita, manet nihilominùs Duci Brabantiæ. 317.a
Guilielmo Hollandiæ Comiti pacis inter Brabantum & Flandrum conciliatori conceditur. 335.b
Hoſpitalitas S.Gertrudis erga viros Apoſtolicos commendatur. 13.c
Hoſtia ſacra diuinitus media ex parte in carnem verſa conſpicitur. 188.a
Bruxellæ à Iudæis pugionibus confoſſa,cruore aſpergitur. 343.c
Houa Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignata. 335.a
Houloinga arx à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore capitur. 460.c
Hoyenſes VVaremiæ caſtrum exurunt. 264.a,b
Muhal caſtrum fruſtrà tentant. ibid.b
ab Epiſcopo Leodienſi iniuria affecti, Ducis Brabantiæ opem implorãt & obtinent. 322.a
inuicem Leuiæ reconciliantur. ibid.
Hoyum oppidum à Balduino iuniore exuſtum. 179.c.180.a
Hringum campus Hungaris à Caroli Magni Ducibus ademptus. 51.c
D.Huberti mons à Comite Hannonienſi Balduino vaſtatur. 231.b
S.Hubertus corpus S.Lamberti miraculis illuſtrê Leodium refert,vnaq; ſedê Epiſcopalem. 25.a
Leodium à Carolo Martello dono accipit. 33.a
in Taxandria & Brachbanto fidem prædicat. ibid.b
inde & ex Arduenna idololatriam profligat. ibid.
Hallis Eccleſiam conſecraſſe fertur. ibid.c
energumenos tartareis vocibus eiulantes curat. 34.a
Furæ in oratione exſpirat. ibid.
corpus eius Furâ Leodium transfertur. ibid.
Hubertus, faber lignarius, Monaſterij à Vatibus Anabaptiſticis,quòd in eos iocatus eſſet,interficitur. 595.c
Hugardia ciuitas vbi ſita. 8.a
Natalis S. Hermelendis virginis ibidem quotannis ſolemniter celebratur. ibid.
ibidem à Balderico Leodienſium Epiſcopo caſtrum exſtruitur, Lamberto Louanienſium Comite nequidquam reclamante. 168.b
quando cum vicinis pagis ad Brabantiæ Ducis iuriſdictionem deuenerit. 262.b
& qua de cauſa. 264.a,b
Hugardienſe collegium fundat Alpais. 25.b
Hugo Abbas à Ludouico Balbo iam moribundo filij eius Ludouici curam accipit. 99.c
eumdem & Carlomannum eius fratrem in Reges coronari procurat. 102.a
partem Regni filiorum Balbi Carlomanno reſtitui poſtulat. 106.c
Hugo Angiæ Dominus à Balduino Hannoniæ Comite ad Brabantum deficit. 226.b,c
Hugo Burggrauius Liſenachi, Legatus Alberti Saxonis. 505.a
Hugo Capetus Fräciȩ regnũ vſurpat. 150.c.154.c
an fuerit ex ſtirpe Carolina. 154.c
Rex Franciæ coronatur. ibid.
à Carolo Lotharij defuncti Regis fratre armis impetitur. 155.a
multis ſuorum cæſis turpiter fugit. ibid.
Arnulfum Rhemenſem Archiepiſcopum in carcerem retrudit. 158.a
Hugo Cappellanus B. Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocius. 198.a
Hugo,Caroli Magni filius naturalis, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans,in Monaſterium detruditur. 62.c
S.Hugo Gratianopolitanus Epiſcopus, Brunoni cum ſociis pœnitentiæ ſe tradentibus Carthuſiam eremum concedit. 198.b
Hugo,Heriberti filius, cum Artaldo de Rhemẽſi Archiepiſcopatu contendit. 138.a,b,c
Synodi ſententiæ obedire detrectans excommunicatur. ibid.b,c
Hugo Italiæ Rex Romam obſidet. 132.c
Hugo Leodienſis Epiſcopus Othonis excommunicationem & ab Imperio depoſitionem in Diœceſi ſua promulgat. 241.b
Henricum Brabantiæ Ducem Leodienſes variè vaſtantem excommunicat. ibid.c
eumdem armis inſequitur. ibid.
Thenenſium agros depopulatur. 242.c
Leuiam & Hannuti arcem expugnat. ibid.
expeditione ſacræ ſe accingit. 245.a
caſtella de Muha & de VValeue occupat. 246.c
ob venditam Brabantiæ Duci Mechliniam ſubmouetur. 294.a
Hugo Lotharij Regis ex VValdrada filius. 87.b
Ludouici Balbi Regnum infeſtat. 95.c
vt à cœptis deſiſtat ſub excommunicationis interminatione à Synodo in Neuſtria celebrata monetur. ibid.

mortuo

mortuo Balbo, patris ſui Regnum iterùm occupare tentat. 102.b
à illum Balbi filij bello aggrediuntur. 104.a
iterùm Lotharingiam infeſtat. 107.b
Godefridum Nortmannum in partes ſuas trahit. 110.b.112.a
excæcatur,& in Monaſteriũ retruditur. 112.a
Hugo Ludouici Pij Imp. Aulicus, in ipſum conſpirat. 66.a
Hugo Philippi Francorum Regis frater ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Hugo Princeps Ludouicum IV. Regem cuſtodię tradit. 137.b
Rhemos fruſtrà cum Hugone Heriberti filio obſidet. 138.a
inter ipſum & Ludouicum Regem pactæ induciæ. ibid.b
vnà cum intruſo Hugone Epiſcopo Synodicè excommunicatur. ibid.c
eius excommunicationem Papa confirmat. 139.a,b
Regi reconciliatur. ibid.b
moritur. 144.b
Hugo filius Hugonis Principis Lothario ſe tradens ab eo Dux conſtituitur, Pictauenſemque pagum obtinet. 145.c
Hugo Rotberti Regis filius, patre cæſo, Carolum perſequi deſiſtit. 127.c
Eduardi Anglorum Regis filiam vxorem ducit. 129.a
inter ipſum & Heribertum Comitem ſimultas orta. ibid.c
pacantur. 133.b
cum Hugone filio Richardi Burgundiam pacificè partitur. ibid.c
Henrici Germaniæ Regis filiam vxorem ducit. 134.a
Ludouici Regis filiam è ſacro Fonte ſuſcipit. 136.b
ab eodem Dux Franciæ & Burgundiæ delegatur. ibid.
eumdem à Notmannis fraude circumuentum libertati reſtituere ſatagit. 137.a
reſtituto cum reliquis Regni Principibus fidelitatis iuramentum iterat. ibid.c
Hugolinus Oſtienſis Epiſcopus Fredericum II. Imperatorem Romæ coronat. 246.a
Hugonetus Cancellarius, Legatus Mariæ Ducis Brabantiæ ad Ludouicum Regem Galliæ. 450.c
à furibunda Gandauenſium plebe occiditur. 451.a
Humbertus Presbyter S.Veroni Confeſſoris Natalem diuinitus cognoſcit. 79.b
eius Reliquias cur Caſtrilocum tranſtulerit. ibid.
Hunaldus Aquitaniæ Dux rebellare tentans, à Pipino & Carlomanno fugatur. 36.c
à Carolo & Carlomanno Pipini filiis ſubiugatur. 45.b,c
Hunfredus Cloceſtrię Dux ducit Iacobam Hollandam, viuente eius priore marito Ioanne IV. Brabantiæ Duce, in vxorem. 396.b
cum eadem in Hannoniam venit. ibid.
Ioannem Bauarũ veneno extingui curat. ibid.c
Braniam in Hannonia munit. 397.a
à Brabantis cæditur. ibid.
in Angliam abit, paraturus ea, quæ pro duello cum Philippo Burgundo committendo neceſſaria futura. 398.c
à Philippo Burgundo nauali prælio ſuperatur. 400.b.401.b
aliam vxorem ducit. 400.b,c
Hungari in Catholicos ſæuientes, à Carolo Magno domiti. 50.c
eorum Dux baptizatur. 51.c
ab Arnolpho Imperatore contra Zuendebaldum rebellionem mouentem euocati. 113.c
Longobardiam, Galliam, Germaniam & Italiam vaſtant. 121.a
Bauaros magna clade afficiunt. 122.b
Saxoniam & Thuringiam depopulantur. ibid.c 123.b
Francos fugant. 123.a
iterùm Alemanniam vaſtant, ſed non impunè. 125.a
ab Henrico Rege pænè ad internecionem deleti. 127.b
cum eodem in nouem annos pacem firmant. 128.b
Berengarij ductu Italiam depopulantur. ibid.
plurimi in Gallia ſternuntur. ibid.c
ad triginta ſex millia ab Henrico Germaniæ Rege cæſi. 132.c
Aquitaniam depopulantur. 139.c
item Lotharingiam & Brabantiam. 140.c. 141.a
ad Lobienſe Cœnobium diuinitus ſiſtuntur. 141.b
à S. Guiberto nonnulli ad Chriſtum conuertuntur. ibid.
inſigni clade ab Othone Imp. affecti. 142.c 144.a

I.

IAcoba, filia Guilielmi Hollandiæ & Hannoniæ Comitis defuncti filia, Ioanni IV. Brabantiæ Duci deſpondetur. 386.c
eius tutelam ſibi Ioannes Bauarus Epiſcopus Leodienſis arrogat. 387.b
Gorichemum à Bauaro ſibi ereptum recuperat. ibid.
in Brabantiam venit. 391.a
matronæ Hollandicæ ab ea remouentur. ibid.
à matre, quæ Ioannem eius maritum, vt matronæ Hollandicæ eidem reſtituerentur, rogarat, nec tamen impetrarat, in Hannoniam abducitur. ibid.c
inuitam ſe ei iunctam fuiſſe dictitat. 392.c
à Philippo Comite S. Pauli Hoſdenam ducitur. 393.a
Arnoldi à Seuenbergen fidei committitur. ibid.
in Angliam nauigat. 396.a
ad Pontificem pro diuortio mittit. ibid.
pen-

pendente licet adhuc lite, ipſa Hunfredo Cloceſtrio Duci nubit. ibid.
cum marito Hunfredo in Hannoniam redit. 396.b
per Florentium à Kyſhoa Schoonhouiam in Hollandia obſidet. 397.b
à Ioanne IV. Montibus Hannoniæ obſidetur. 399.b
vel inuita pacem cum eo init, & Philippo Burgundo cuſtodienda traditur. ibid.c. & 400.a
è cuſtodia Gandauenſi quorumdam ope elabitur. 400.a
& in Hollandiam venit. ibid.
Harlemum obſidet. 401.b
Ioannem VVtkerkanum ad Alſen pagum vincit. ibid.
Equites creat. ibidem.
Hornam Friſiæ tentat. ibid.
præter leges pacis initæ Borſelio nubit. 416.b
quem vt à Philippo Burgundo captum recipiat, patrias ditiones Burgundo reſignat. ibid.
S. Iacobi Apoſtoli ſepulchrum Arabibus Compoſtellam vaſtantibus miraculosè ſeruatur illæſum. 156.c
S. Iacobi Apoſtoli cultor inſignis Fernandus Magnus, eiuſque ope ciuitates varias Mauris adimit. 174.c
Iacobus Arteuilla factioſus homo Comitem ſuum Flandriâ pellit. 318.b
eo agente, Flandri Anglo ſe iungunt aduerſus Francum. 320.a
tandem Gandaui in populari tumultu occiditur. 322.c
Iacobus Auenienſis primus ex Belgis ad tertium bellum ſacrum cum ſeptem millibus proficiſcitur. 232.c
Iacobus Cheualerius Ioanni IV. Brabantiæ Duci inſidias ſtruit. 402.c
captus, præter ſpem ſeruatur. ibid.
Iacobus Ghiſtellius, à Maximiliano, poſt pacem Flandris conceſſam, Gandaui Præfectus conſtituitur. 468.b
à Brugenſibus capitur. 473.c
ab iiſdem capite plectitur. 474.c
Iacobus Halvvini in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Iacobus de Leut Namurcenſibus Haſbaniam incurſantibus ſe egregiè opponit. 308.b
Iacobus Maſius Philippo II. Ditiones Belgicas à patre Cæſare ſibi traditas acceptanti, Oratione publica nomine Ordinum reſpondet. 682.b
item Mariæ Auſtriacæ, Gubernatione Belgij defungenti. 684.a
Iacobus Mindenus noui tumultus contra Epiſcopum Vltraiectenſem auctor. 568.b
Iacobus ab Oſtburgo, Presbyter Brugenſis, populum ne ab Vrbano ad Clementem Antipapam deficiat, hortatur. 362.b
Iacobus S. Pauli Comes, frater Philippi Pulchri, Flandriæ præficitur. 294.a
Iamaica à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Iaſpar Colignius, Franciæ Ammiralius, Duacum per fraudem occupare tentat. 690.a
Fanum D. Quintini à Sabaudo pro Philippo II. obſeſſum cum milite intrat. 692.b
capta vrbe & ipſe capitur. 694.b
Iconoclaſtæ noſtri temporis de Synodo Francofordienſi ſub Carolo Magno celebrata fruſtrà gloriantur. 51.a,b
Iconomachi primi innoteſcunt Iudæi & Saraceni. 34.c. & ſeqq.
Ida Godefridi Lotharingiæ Ducis filia, mater Godefridi Regis Ieroſolymorum. 190.c
Cliuiæ Comiti nubit. 214.b
Idololatria ex Arduenna, Taxandria & Brachbanto, à S. Huberto profligata. 33.b,c
Idolum Saxonum, Irminſul nuncupatum, à Carolo Magno deſtructum. 46.b
Ieiunium triduanum à Carolo Magno in Hungaros expeditionem mouente indictum. 50.c
Ieroſolyma à Saracenis Heraclio erepta. 10.a
in expeditione ſacra à Chriſtianis recepta. 202.b
ei Godefridus Bullonius præficitur. ibid.c
à Barbaris iterùm occupata. 232.b
cur à Conradino Sultano muris nudata. 246.a
à Frederico II. Imp. recuperata. 247.b
Ieroſolymam deuotionis ergô petentes Chriſtiani, ab Arabitis ad quinque millia cæduntur. 186.c
Ieſſe Epiſcopus Ambianenſis, Caroli Magni Imp. ad Herenam Græcorum Imperatricem Legatus. 52.c
in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Ignicus Velaſcus à Carolo V. Imp. Hiſpaniarum Rege, aduerſus rebelles Hiſpanos ſummus belli dux conſtituitur. 550.b
Tordeſillam ciuitatem vi capit. 551.a
Ignis ſacer carnem ad oſſa vſque conſumens, plurimos inuadit. 326.a
Imagines omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Imagines Sanctorum honorandæ. 51.a
quænam iis adoratio impendenda, quæ non. ibid. c
Imagines Sanctorum Eccleſiæ B. Petri, relatum Formoſi corpus ſalutant. 122.a
Imagines plures Deiparæ Virginis à Sophia S. Eliſabethæ filia locis religioſis relictæ: 253.c. 254.a
vna Viluordiæ in Monaſterio Virginum, Diuæ Conſolatricis nomine: 253.c
tres alias Mathildi mariti ſui ſorori dedit; quarum vna collocata Graueſandæ Hollandiæ: ibid.
altera Harlemi: 254.a
altera Hallis Hannoniæ. ibid.
Imaginum cultum abolere conatur Conſtantinus Copronymus. 44.c. 45.a
Imbercurtius, Legatus Mariæ Ducis Brabantiæ ad Ludouicum Regem Galliæ. 450.c
à furibunda Gandauenſium plebe occiditur. 451.a
Immo, Conſiliarius quondam Brunonis Ducis, Lotha-

Lotharienſes ad defectionem inducit. 145.b
Imperatorem conſecrandi ritus pulchrè expreſſi. 169.b
Imperatores duo in ſchiſmate, Philippus & Otho. 238.b
Imperij ſtatus tempore Henrici filij Henrici II. Imp. variè concutitur. 186.a
Imperij Vicaria Eduardo Angliæ Regi cur conceſſa. 318.c
Impreſſoria ars quando primùm inuenta. 419.b
Incendiarius apud Bruxellenſes quo modo puniendus. 247.b
India ſæuiſſima peſte laborat. 325.c
Induciæ decennales tempore Frederici II. Imp. inter Chriſtianos & Saracenos conſtitutæ. 247.c
Infans triginta dierum loquitur. 4.a
Infantaſiæ Dux, præſente Cæſare Carolo V. Regium Præfectum vulnerat. 612.a
feſtiuè à Cæſare punitur. ibid.b
Infirmi ſanitatem meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Innocentius Papa, Petri Leonis potentiam veritus, Leodium ad Imp. Henricum, quem ibidem coronauit, proficiſcitur. 212.a
Presbyteros coniugatos excommunicat. ibid.
ab Imperatore Romam deducitur. ibid.b
Innocentius III. Cæleſtino III. in Pontificatu ſuccedit. 238.b
Othonem Imp. coronat. 241.a
eumdem Eccleſiæ bona inuadentem excommunicat, & Imperio priuat. ibid.
expeditionem ſacram indicit. 245.a
Innocentius IV. Papa creatur. 255.a
Cardinalibus rubrum pileum aſſignat, & quare. ibid.
Fredericum II. in Concilio Lugdunenſi Imperio priuat. ibid.c
Innocẽtius VI. Papa pacem inter Eduardum III. Angliæ & Ioannem Franciæ Reges componit. 336.b,c
quando obierit. 340.b
Inquiſitio in Regnum Neapolitanum introducitur. 649.b
Inquiſitio à Paulo IV. inſtituta. 705.a
Inquiſitores & Cenſores à VVenceſlao Brabantię Duce conſtituuntur in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt. 346.c
INTERIM, qualis libellus. 650.b
qui eum conſcripſerint, & cuius iuſſu, & quare. ibid.
publicatur. 651.b
in pleriſque locis contemnitur. 657.a
Interregnum in Imperio Romano poſt mortem Maximiliani. 545.b
Inueſtiendi Epiſcopos & Abbates Priuilegium ab Henrico IV. Imp. Paſchali extortum, in Concilio Lateranenſi reuocatur. 206.b,c
Inuaſores Abbatiarum, cauſæ multorum malorum in Galliis. 74.c
Inundatio maris, qua ſeptuagintaduo pagi abſorpti ſunt, circa Dordracum. 395.b,c
Ioanna, vxor Antonij Burgundi, moritur. 374.b
eius encomium. ibid.
Ioanna, filia Ferdinandi Arragoniæ Regis, per Maximiliani Rom. Regis Legatos Philippo filio in vxorem petitur. 477.c
Philippo deſponſata, inſigni claſſe ex Hiſpania in Zelandiam aduehitur. 495.b
à Philippo Liræ in Brabantia excipitur. ibid.c
parit Leonoram. 498.b
cum marito Philippo Auſtriaco in Hiſpaniam proficiſcitur. 506.b,c
Claudiæ, filio ſuo Carolo deſponſatę, inſignem adamantem donat. ibid.c
cum marito in Hiſpania vbique magnificè excipitur. 507.a,b
Toletum cum maxima pompa ingreditur. ibid.
à Regina matre ſua excipitur. ibid.c
heres Regni Hiſpaniarum declaratur. ibid.
Arragonijs iurat. 508.a
marito in Belgium redeunte, ipſa in Hiſpania, donec pepererit, manet. ibid.
Ferdinandum parit. ibid.c
Bruxellis, poſt celebratas matri Eliſabethę exequias, Regina Caſtellæ, &c. acclamatur. 512.a
Mariam filiam Bruxellis parit. 514.a
cum marito in Hiſpaniam nauigat. ibid.b
poſt mortem mariti, mente capitur. 549.b
à rebellibus Hiſpanis, vt fœderi contra Carolum V. inito ſubſcribat, induci nõ poteſt. ibid.
ad obitum vſque inops mentis fuit. 678.c
moritur. ibid.
ei filij, Carolus Imp. Bruxellæ, Ferdinandus Rom. Rex Auguſtæ in Germania, exequias celebrant. ibid.
Ioanna Eduardi Angliæ Regis filia, Dauidi Scotorum Regis filio nubit. 310.b
Ioanna Ferdinandi Flandri vxor maritum à captiuitate liberare fruſtrà nititur. 245.c
Thomæ Comitis Sabaudiæ fratri nubit. 252.a
moritur, iuxtaque Ferdinandũ ſepelitur. 255.b
Ioanna Ioannis III. Brabantiæ Ducis filia VVenceſlao Duci Lutzenburgenſi nubit. 324.b
ad tumultus Louanienſes ſedandos Legatos mittit. 338.a
pro marito apud Iuliacenſes captiuo ſatagit. 346.a
plebem Louanienſem in Patricios furentem pacare fruſtrà conatur. 351.a
marito defuncto ſola Rempublicam adminiſtrat. 356.a
ea agente, duplices nuptiæ inter Philippi Burgundi & Alberti Hollandi liberos coëunt. ibid.
eiuſdem induſtria tumultus Gandenſis extinctus. ibid.b
Gaſebecæ Domini immane facinus in Sherclaſium commiſſum fruſtrà excuſare nititur. 359.b
ei Viluordiæ, Oyæ, ac Traiecti monetã ſignanti, primariæ vrbes ſe opponunt. ibid.c
Niuellenſes in gratiam recipit. 371.c
Antonium, filium Philippi Burgundi Audacis, adoptauit. ibid.

Ducatu

Ducatu Brabantiæ ſe abdicat. 372.c
moritur. 373.b
eius encomium. ibid.
Ioanna Papiſſa quo tempore vixiſſe fingatur. 79.b,c
Ioanna, militaris puella, ſuo ductu Anglos miro modo è Gallia pellit. 407.b
à Burgundionibus capitur. 409.c
Anglis traditur. ibid.
concrematur tamquam venefica, ſed iniuriâ. ibid. & 416.a
eius in honorem ſtatua ærea erecta. ibid.
Ioanna Suffolcia, in Coronam Angliæ ius prætendens, à Maria capitur, & capite plectitur. 673.a
Ioanna, Valerani Comitis S. Pauli filia, Antonio, filio Philippi Burgundi Audacis, nubit. 370.a
Ioannes VIII. Papa Carolum Caluum Imperatorem creat. 92.c
cum Saracenis de annuo tributo paciſci cogitur. 95.c
à Ducibus partium Carolomanni dira patitur. 96.a,b
templum S. Petri occluſit, eiuſdemque altare cilicio operuit. ibid.b
per mare in Galliam fugiens, Formoſum Portuenſem captiuum ſecum ducit. ibid.c
de ſubleuanda Roma cum Boſone Comite Arelatenſi conſultat. ibid.
Trecis Synodum celebrat, ab eaque excommunicationem in Eccleſiæ Romanæ hoſtes latam confirmari petit. 98.a
ad ſanctæ Romanæ Eccleſiæ defenſionem non tantùm Epiſcopos, ſed ipſum etiam Regem ſeriò hortatur. ibid.b,c
à Boſone Imperatoris iuſſu Romam reducitur. ibid.c.& 99.a
Ioannes Papa XII. quando obierit. 147.a
Ioannes XIII. Papa eligitur. 147.b
à Romanis cuſtodiæ traditus, metu Imperatoris Sedi reſtituitur. 148.a
Othonem II. Othonis Imp. filium Imperatorem conſecrat. ibid.c
Ioannes XV. Arnulphum Rhemenſem Archiepiſcopum proditionis falsò accuſatum & depoſitum Sedi reſtituit. 185.a,b
quando obierit. ibid. b
Ioannes XIX. Papa moritur. 180.c
Ioannes Papa XXII. à Pontificatu deponitur. 382.b
in depoſitionem ſuam ipſemet conſentit. ibid.c
Ioannes, Henrici VI. Brabantiæ Ducis & Aleidis filius, Henrico fratre Monaſticum habitum aſſumente, Ducatui præficitur. 268.c. 270. 273.b
cum fratre Gothfredo dominia partitur. 274.a
XXXI. Brabantiæ Princeps, matri ſuccedit. 276.a
Louanienſium priuilegia rata habet. ibid.b
quotannis ſe vrbi nouos Scabinos creaturum promittit. ibid. & 283.b
textorum ſeditionis conuictorum exilio ſubſcribit. 276.c
Heuſdenſes Buſcoducenſibus infeſtos domat. 278.c
ampla Louanienſibus concedit priuilegia. 279.a
Margaretam Guidonis Flandriæ Comitis filiam ducit vxorem. ibid.
Falais caſtrum ſibi reddit feudatarium. 280.a
Meeſſiam ſpoliat & diruit. ibid.b
Mariam ſororem ſuam Franciæ Reginam homicidij falsò inſimulatam liberat. ibid.c
mortem Guilielmi Iuliacenſis ab Aquiſgranenſibus trucidati vlciſci parat. 281.b
Louanij edicit, vt Scabini æquè ac ceteri tributa pendant. 283.b
Limburgenſem Comitatum occupaturus, cum exercitu Moſam tranſit. 284.c
Limalam arcem demolitur. ibid.
Aquenſibus præſidium & commeatum infert. ibid.
Valeranū Falcoburgi Dominum ſuperat. ibid.
à Francorum Rege auocatus, inducias ſancit. 285.a
cum Philippo Francorum Rege aduerſus Petrum Aragoniæ Regem Siciliam occupantem proficiſcitur. ibid.
laceſſente Geldro, Bomeliam & Tylam, aliaſq; ciuitates & arces capit. ibid.b
Siphridum Colonienſem Comitatum Montenſem vaſtantem pellit. ibid.c
vt eum è Tranſmoſanis pellant, plures conſpirant. ibid.
Bonnam vſque omnia vaſtat. 286.a
VVoringam caſtrum prædonum receptaculum obſidet. ibid.
hoſtem obſidionem ſoluere parantem fortiter vincit, ſed non ſine clade. ibid. b,c
VVoringam captam funditus diruit. ibid.c
Geldrum captum non antè dimittit quàm Limburgenſi Comitatu cedat. ibid.
Sanctiones *Land-Keuren* dictas quando ediderit. 287.c
quod ſupplicium ſtupratoribus & pacis violatoribus inferendum decreuerit. ibid.
in haſtiludio vulneratus, paulò pòſt moritur. 289.a
Bruxellæ ſepelitur. ibid.b
qualis fuerit. ibid.
Ioannes II. Ioannis I. Brabantiæ Ducis filius, XXXII. Brabantiæ Princeps, patri ſuccedit. 290.a
Margaretam Eduardi Anglorum Regis filiam habuit vxorem. ibid.
VVaſſebergam arcem Tranſmoſanam euertit. ibid. b
cum Guidone Flandriæ Comite aduerſus Philippum Pulchrum Francorum Regem fœdus init. 292.b
Alberto Auſtriaco contra Adolphum Naſſauium Imp. auxiliatur. 293.b
naſcitur ei filius cognominis. ibid.c
ab Epiſcopo Leodienſi Mechliniam emit, Stapulamque auenæ, ſalis & piſcium ei concedit. 294.a

ob ſontes

ob ſontes quoſdam ibi latitantes eamdem obſidet. 295.b
ne Louanienſes extra vrbem ſuam iudicentur aut in vinculis detineantur, priuilegio cauet. 296.a
Flandri in bello Zelandico & Hollandico auxiliaris, fruſtrà Dordracum obſidet. 296. c. 297. a
Patricios Bruxellenſes à plebe pulſos priſtinis honoribus reſtituit. 298.b,c
quas Bruxellenſibus Leges præſcripſerit. ibid. c
Louanienſi Magiſtratui concedit omnem Reipublicæ motum per ſe coërcere. 299.b
quænam Brabantis priuilegia cōceſſerit. 301.b
moritur, & ad D. Gudilæ Bruxellis ſepelitur. 302.a
opera publica quænam eius æuo conſtructa. ibid.
Ioannes III. Ioannis II. Brabantiæ Ducis filius XXXIII. Brabantiæ Princeps, patri ſuccedit. 302.b
à Rectoribus eius miſerè Brabanti affliguntur. ibid.c
Louanij Princeps inauguratus non ſolùm ingentis priuilegia iurat, ſed noua prætereà adijcit. 304.b
filiam Comitis Ebroicenſis ducit vxorē. ibid. c
Reinaldum Falcoburgenſem Traiectenſes infeſtantem bello petit & ſuperat. 306.a,b
in eumdem pactis conuentis non ſtantem ſecundò arma ſumit. ibid.c
tandem ſponte ſe captiuum tradentem Louanij liberæ cuſtodiæ mandat. ibid.
fugam meditantem, Genappiam arctiùs cuſtodiendum tranſmittit. 307.a
eumdem datis vadibus è carcere dimittit. ibid.
tertiò Traiectenſes incurſantem, Falcoburgi obſidet. 309.b
quibus conditionibus pacem cum eo inierit. ibid. b,c
quæ priuilegia Bruxellēſibus conceſſerit. ibid.c
quæ Louanienſibus. 310.a
Eduardo Angliæ Regi aduerſus Robertum Scotorum Regem auxiliatur. ibid. b
Falcoburgenſe bellum iterùm reſumit. ibid.c
iterumque ei Falcoburgum deditur. 311.a
ei Rex Franciæ ob receptum Robertum Atrebatem è Francia profugum bellum indicit. 312.a
Francos Brabantiam vaſtantes ad conflictum fruſtrà prouocat. ibid. c
tandem pax ſancitur, Philippi Regis filia filio eius deſponſata. 313.b
cum aliis expeditionem in Syriam ſuſcipit. ibid.
Mechlinienſes contra Ludouicum Flandriæ Comitem in tutelam accipit. 314.c
hinc varij in eum conſpirant. ibid.
Rodæ obſeſſæ ſubuenire properat, ſed tardiùs. 315.b,c
Rodam occupantes nequidquam ad prælium prouocat. ibid.c
Loſſenſem Comitatum vaſtat. 316.a
Louanienſibus in Dylia piſcationem, & ad Orientalem Dyliæ partem venationem concedit. ibid.b
quo pacto hoſtes ſuos vtcumque pacarit. ibid.c
cum Flandriæ Comite Mechliniam pari iure obtinet. 318.a
de Angliæ Rege à ſe recepto apud Franciæ Regem ſe excuſat. ibid.b
Franco bellum indicit. 319.a,b
cum Ludouico Flandriæ Comite fœdus init. 320.a,b
Hoyenſibus contra Epiſcopum Leodienſem auxiliatur. 322.a
Teneramundanos Tripolitanis conciliat. ibid.c
Mechliniæ reliquum à Flandriæ Comite emit. 323.a
Flandriæ Comitem generum habere laborat. 323.c.324.a
magnis affinitatibus liberos ſuos elocat. 324.b
Leodienſibus ad Arcantellam victis, Epiſcopum Sedi reſtituit. 325.a
demandata Republica VVenceſlao Ioannæ filiæ marito, moritur in habitu Benedictino, & in Villarienſi Monaſterio ſepelitur. 327.c
quæ eius tempore Antuerpiæ extructa Monaſteria. 328.a
Ioannes IV. ab Ordinibus, patre defuncto, in Principem Brabantiæ recipitur. 382.b
inauguratur Louanij, & tutores accipit. 384. b, c
Bruxellæ, Antuerpiæ, & Siluæducis à ciuibus ſacramenta accipit. ibid.
Imperatori Sigiſmundo de Antuerpia & Traiecto clientelam offert. 386.b
Traiectum abit, & iuramentum à ciuibus exigit. ibid.
ei Iacoba, filia Guilielmi Hollandiæ & Hannoniæ Comitis, deſpondetur. ibid.c
id matrimonium Ioannes Bauarus Epiſcopus Leodienſis, & Sigiſmundus Imp. impedire conantur. ibid. & 387.a
illud tamen à Martino V. Pontifice approbatur. 387.b
nuptias celebrat cum Iacoba. 388.b
per Guilielmum à Monte contra aliquos ſibi ſubditos inflammatur. ibid.c
pacem cum Ioanne Bauaro conſtituit. 389.b,c
Guilielmum à fratribus vxoris ſuæ Iacobæ occiſum triduo luget. ibid.
quorumdam inſtinctu matronas Hollandicas à coniuge Iacoba remouet. 391.a
nouos ſibi Conſiliarios legit, & quos. ibid.b
Bauaro Hollandiæ, Zelandiæ & Friſiæ gubernationem in ſeptennium concedit. ibid.
à ſocru, vt Iacobæ matronas Hollandicas reſtitueret, monitus, abnuit. ibid.
Nobiles & Ordines Brabantiæ fœdus contra eum ſanciunt. ibid.c
eoſdem contemnit. 392.a
arbitris ſe committere nolens, arma capit. ibid.b,c
per Ioannem Bauarum Gertrudenbergenſem arcem

arcem obſidet. 393.a
Bruxellam cum milite irrumpit. ibid.c
pacem cum Ordinibus ſe facturum promittit. ibid.
plebe in ipſius milites inſurgente, Louanium abit. 394.b
cum fratre Philippo tranſigit. 395.c
eidemque tranſactioni quàm plurimi viri Nobiles ſubſcripſerunt. 396.a
in Hunfredum Anglum, Cloceſtriæ Ducem, Hannoniam ſibi ob nuptias cum Iacoba initas vſurpantem, arma parat. ibid.b,c
in Hollandiam proficiſcitur. 397.a
ibi ab omnibus recipitur. ibid.
Iacobã Montibus Hannoniæ obſidet. 399.b,c
à Philippo Burgundo Duacum, ad pacem cum Iacoba componendam vocatur. ibid.c
rem cum ea tranſigit. ibid.
Louanienſe Gymnaſium erigit. 402.a,b
ei inſidiæ à Margareta Iacobæ matre ſtruuntur. ibid.c
piè obit. ibid.
Ioannes Albus, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis diſcerpitur. 351.b
Ioannes, Alberti Hannoniæ & Hollandiæ Comitis filius, Epiſcopus Leodienſis creatur. 361.c
Ioannes Angelus Medelinus fit Pontifex, dictus Pius IV. 705.a
Ioannes Angianus, Tornacenſis Epiſcopus, Henrico Simoniaco depoſito in Leodienſi Epiſcopatu ſurrogatur. 279.b
miſerè perit. 283.b,c
Ioannes Angianus, Ludouici Flandriæ Comitis cognatus, capite plexus, multorum latrociniorum cauſa. 342.c
Ioannes Anglorum Rex Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
Ioannes ab Arkel Epiſcopus Leodienſis VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Ordines diſſidentes inuicem conciliat. 347.b
Ioannes ab Arcla, Hollandus Eques, capitur, & quare. 384.c
decennium captiuus detinetur. 386.a
Ioannes Atrebas, ab Henrico Imp. in Balduinum Flandrum cum exercitus parte immittitur. 180.a
Ioannes Auenienſis cur Margaretæ matri ſuæ bellum indixerit. 256.a
Rege Franciæ & Legato Pontificio agentibus contentio deciditur, adiudicato ei Hannoniæ Comitatu. ibid.a,b
inde pulſus, quędam à Flãdrię Comitibus poſſideri ſolita quo titulo occuparit. 263.a
ei Hannonia Imperatoris ope reſtituitur. ibid.
Ioannes Baptiſta, Italus, Vrbi Romæ imminere exitium vaticinando prædicit. 570.c
Ioannes Bauarus, Epiſcopus Leodienſis, à Leodienſibus eijcitur. 376.a
à Traiectenſibus in ciuitatem recipitur. ibid.c
à Leodienſibus ibidem obſidetur. ibid.
matrimonium Ioannis IV. cum Iacoba impedire conatur. 386.c.387.a
Dordracum occupat. 387.a,c
inde, negata ipſi Hollandiæ gubernatione, Gorichemum occupat. ibid.b
Epiſcopatum & Diaconatum deponit. ibid.c
vxorem ducit Eliſabetham Lutzenburgicam. ibid.
Hauckiorum & Cabelliauiorum factionem iterùm reſuſcitat. ibid.
Hollandiæ, Zelandiæ & Hannoniæ regiones ad ſe eſſe deuolutas prætendit. 389.a
pacem cum Ioanne IV. Brabantiæ Duce conſtituit. ibid.b,c
Leidam expugnat. 390.a
pro Ioanne IV. Duce Gertrudebergam obſidet. 393.a
veneno ſublatus moritur. 396.c
Ioannes Bergarum Dominus ab Antuerpienſibus diſſidet, & quare. 400.c
Ioannes à Bergis, Marchio Bergopſomæ, à Philippo II. Hannoniæ, Valencenę, & Cameraceſio præficitur. 707.b
Ioannes Beukelarius, ſartor, Hollandus, vates Anabaptiſticus. 593.b.595.a
in locum Ioannis Matthæi ſuccedit. 595.b
clamitat ſe Regem Sion. ibid.
multa alia deliria committit. ibid.c
Rex à reliquis pronuntiatur. ibid.& 596.a
Conſiliarios ſibi eligit, & militares præfectos conſtituit. 596.a
Cœnam adminiſtrat. ibid.a,b
tredecim concubinas alit. ibid.c
capitur, & grauiter punitur. 598.a,b
Ioannes Biturix Ludouicum Flandriæ Comitem pugione traijcit. 356.c
Ioannes Blondellus Gerardum à Zipa occidit. 396.c.397.a
Ioannes Henrici Imp. filius ad Regnum Boëmiæ quomodo peruenerit. 300.c
minabundus petit in Brabantia velut hereditatem maternam. 307.a
pace cum Ioanne III. Brabantiæ Duce firmata, eius filium ex ſacro Fonte ſuſcipit. 309.c
fruſtrà nititur Regem Franciæ aduerſus Ioannem Brabantiæ Ducem commouere. 311.a
poſteà à Rege Franciæ in eumdem concitatur. 312.a
cum aliis ad expeditionem in Syriam proficiſcitur. 313.b
vbi & quando occiſus. 323.b
Ioannes Bontius, Brabantię Cancellarius conſtituitur. 403.b
ei Cancellariatum abdicanti Ioannes Giſlenus ſubſtituitur. 406.b
Ioannes Borneuallis, Bernardi Louanienſium Ductoris filius, patri ſuccedit. 384.a
Ioannes Borſelius, cui Iacoba nupſerat, à Philippo Burgundo capitur. 416.b
Ioannes Branius cum Daualo contra Belgas conſpirat. 547.a *vide* Hiſpani.
Ioannes Eques Brugenſis, Clementi Antipapæ adhæ-

adhęrere detrectans, in carcerem detruditur. 362.c
Ioannes Bryna, Dominus Lyntræ, reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Ioannes Burgundio ad Nicopolim à Turcis captus. 365.b
bellum in Ludouicum Aurelianum mouet. 372.c.373.a
pacem, quamuis haud diu duraturã, facit. 373.a
Ludouicum Aurelianum occidi curat. 374.c
pro Ioanne Bauaro, à Leodienſibus Traiecti obſeſſo, liberando, copias vndequaque colligit. 377.a
Leodienſes ad internecionem cædit, & in Galliam reuertitur. ibid.
ei bellum ab Aurelianis indicitur. 378.b,c
apud Veromanduos aliquot oppida capit. ibid.c
Armeniacos à Pontifice excommunicari procurat. ibid.
eoſdem variis ciuitatibus expellit. ibid.
ei aliquot oppida à Carolo Gallorum Rege, qui Armeniacis fauebat, eripiuntur. 380.c
pacem cum eodem facit. 381.a
mittit Legatos, qui inaugurationi Ioannis IV. fratris ſui Antonij filij intereſſent. 384.c
tutelam Ioannis IV. Brabantię Ducis ſibi committi poſtulat. 386.a
ea denegata, Ioannis fratre Philippo abducto, Comitatum S. Pauli ſibi vendicat. ibid.
à Delphino Franciæ interficitur. 390.a,b,c
Ioannes Caietanus Pontifex electus, Gelaſius appellatur. 207.b
Ioannes à Calſtris Arnoldum à Peda ad certamen prouocat. 367.b
Ioannes Campenſis, vates Anabaptiſticus. 595.a
Ioannes Carondoletus fit Cancellarius Burgundiæ. 456.a
dignitate priuatur. 497.b
Ioannes Cuſtenius capite plectitur, & quare. 424.c
Ioannes Cayus, Patricius Bruxellenſis, in exſilium mittitur. 394.b
Ioannes Chalonius, Aurantiæ Princeps, deficit à Maria filia Caroli Audacis ad Ludouicum Regem Galliæ. 450.a
Ioannes Clutingus, Prætor Bruxellenſis, Magiſtratu mouetur. 393.a
Ioanni IV. Duci Bruxellas venienti, cum virga Prætoria occurrit. ibid.b
à Philippo Comite S. Pauli carceri includitur. 394.b
capite plectitur. ibid.
Ioannes à Cumptich, plebeius Louanienſis, à Couterello Louanienſiũ Conſul creatus. 337.c
Ioannes Damaſcenus quando claruerit. 35.a
pro Imaginum cultu tres inſignes Orationes edit. ibid.b
Leone Iſaurico agente, manus ipſi à Saracenorum Principe abſcinditur. ibid.c
eidem ante imaginem Deiparæ oranti manus abſciſſa reſtituitur. ibid.
Ioannes à Dampetra cum exercitu in Hollandos proficiſcitur. 263.a
infeliciter cum iiſdem pugnans capitur. ibid.b
libertati reſtituitur. 265.a
Ioannes à Digemo Prætor Bruxellenſium conſtituitur. 393.a.394.b
Ioannes Duſentſchuir vates Anabaptiſticus. 595.c
Beukelarium à Deo Regem eſſe conſtitutum vaticinatur. ibid.
Ioannes à Dyntra, chartulis quibuſdam valuis ædium affixis, Louanio bellum indicit. 356.b
Ioannes Edelherus à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ioannes Fiſcherus, Epiſcopus Roffenſis, martyrio in Anglia afficitur. 598.b
Ioannes Franciæ Rex in pugna Pictauica ab Anglis captus. 334.b
datis obſidibus ab Anglo dimittitur. 336.b
agente Innocentio Papa, cum eodem pacem init. ibid.c
moritur. 341.c
Ioannes Fridericus, Elector Saxoniæ, ab Electoribus Imperator deſignatus, onus renuit, & Carolum Auſtriacum commendat. 545.c
Carolũ V. Imp. in Proceſſione Venerabilis Sacramenti comitari recuſat. 585.a
Articulos, quos Cæſar Carolus conceperat, ſubſcribere recuſans, domum abit. 586.a
electioni Ferdinandi, fratris Caroli V. in Regem Romanum, contradicit. ibid.c
copias ſuas contra Carolum V. producit. 639.a
ab eodem proſcribitur. 640.a,b
eumdem ſaltem Regem Hiſpaniæ vocat. 641.a
eius ditiones à Mauritio Saxone occupantur & vaſtantur. 642.a
Albertum Brandeburgenſem, pro Cæſare facientem, vaſtata eius ditione, capit. 645.a
in pugna à Carolo Cæſare capitur. 646.c
capitis reus ab eo pronuntiatur. 647.a
tandem vita ipſi donatur. ibid.b
Electoratu priuatur, eumque Mauritio conferri aſpicit. 650.c
continue cum Cæſare deducitur. 652.a
libertati reſtituitur. 665.a
Cæſarem verò deferere recuſat. ibid.
domum proficiſcitur. 667.b
dignitatem Electoralem fruſtrà repetit. 671.b
Ioannes à Frigidomonte Eques, capitur & carceri includitur. 394.a
Ioannes Friſiæ Orientalis Comes Tranſmoſanis à Philippo II. præficitur. 707.b
Ioannes Ghelanus, vates Anabaptiſticus. 545.a
ſimulata pœnitentia Bruxellis Diploma remiſſionis impetrat. 597.b
Amſtelodami tumultum excitat. ibid.
occiditur. ibid.
Ioannes, Græcorum Imperatore Nicephoro ſublato, imperat. 149.b
Ioannes à Grousfelda, agente Geldro, trucidatur. 357.c
Ioannes, Guidonis Flandriæ Comitis filius, Ioanni

ni Angiano in Leodienſem Epiſcopatum ſuccedit. 283.b.284.a
Falcoburgum fruſtrà tentat. ibid.
Ioannes Gunderius Dromelam & Brechtam incendit. 366.c
Ioannes Hannemannus, factionis Couterelli ſocius, perpetuo exilio mulctatur. 341.c
Ioannes Heetveldius à Nicolao Sueuo ad ſingulare certamen prouocatur. 371.c
Ioannes ab Herent à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Ioannes Huius fœdè Lutzenburgum Gallo tradit. 631.a
Ioannes Hus igni adiudicatur. 382.c
eius hiſtoria relata. 383.a,b
Ioannes Ieroſolymorum Rex vndequaque ſibi auxilia contra Orientales conquirit. 246.b
filiã ſuam Iolẽ Frederico Imp. deſpondet. ibid.
Berengariam Caſtellæ Regis ſororem ducit vxorem. ibid.
Ioannes Ingieus capite plectitur, & quare. 424.c
Ioannes Iſlebius iubente Cæſare conſcribit libellum *Interim*. 650.b
Ioannes Lanoius à Brugenſibus capitur. 473.c
Ioannes Lancaſtrius, Eduardi Angliæ Regis filius, Atrebates & Giſnenſes vaſtat. 343.c
Ioannes Leodiẽſis Epiſcopus Geldrum Schoonuorſtam obſidentem pellit. 365.c
Iacobæ Guilielmi Hollandiæ Comitis filiæ tutelam ſibi arrogat. 387.b
Ioannes à Ligne, à Philippo II. Friſiæ & Tranſiſulaniæ præficitur. 707.b
Ioannes S. Ludouici Galliæ Regis filius cum patre ad expeditionẽ ſacram proficiſcitur. 278. b
ibidem peſte extinguitur. ibid.
Ioannes II. Luſitaniæ Rex à peritiſſimis Mathematicis Aſtrolabium etiam explorandæ locorum diſtantiæ aptari curat. 458.b,c
Ioannes Lyranus doctrina & ſanctitate clarus quando floruerit. 257.b
Ioannes Marius inſigni ſtratagemate Atrebatum Romanorum Regi Maximiliano vendicat. 488.c.& ſeq.
Ioannes Mandeuilius qualis fuerit, quando & vbi obierit. 343.a
Ioannes Matthęi, piſtor Harlemenſis, Vates Anabaptiſticus. 595.a
in caſtra Antiſtitis Monaſterienſem vrbem obſidentis erumpit. ibid.b
interficitur. ibid.
Ioannes Medices ad Pontificatũ euehitur. 529.b
Ioannes Mommorantius Inſulis, Duaco & Orchinio à Philippo II. præficitur. 707.b
Ioannes Naeltvvijckius, Hauckiorum fautor, Gertrudebergam occupat. 480.b
capitur. ibid.
fruſtrà item Goeream tentat. 482.a
Ioannes Nortmanniæ Dux Hannoniam depopulatur. 320.c
Thynum obſidet. ibid.
Ioannes à Noua platea fit Prætor Louanienſium. 373.a
Ioannes Palatinus Comes in pugna iuxta Tornacum inter Othonem Imp. & Francum commiſſa capitur. 245.a
Ioannes Planipes, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Ioannes Philippi Burgundi Audacis dicti filius naſcitur. 344.b
Margaretam Alberti Hollandię Comitis filiam ducit vxorem. 356.a.357.a
Ioannes Philippi Valeſij Regis Francorum filius patri ſuccedens coronatur. 326.b
Ordinẽ Stellæ quando & vbi inſtituerit. ibid.c
Ioannes Pinnoccus cũ Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Ioannes Placentinus à Creſcentio tyranno contra Gregorium V. in Sedem Apoſtolicam intruſus. 158.b,c
Ioannes Rotſelarius à Seneſcalli Brabantiæ Magiſtratu amouetur. 391.b
fœdus cum aliis contra Ducem Ioannem IV. ſancit. ibid.
Hallam Hannonię contra Cloceſtrium defenſurus mittitur. 397.a
fœdam ſibi maculam contrahit. 398.b
Ioannes metten Schachte, Patricius Bruxellenſis, in exilium mittitur. 394.b
Ioannes Sclauvvart Scultetus Antuerpienſis. 270.c
Ioannes Scoccardus, Patricius Bruxellenſis, capitur, & carceri includitur. 394.a
Ioannes Spanheimenſis Comes ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.b
Ioannes Tureuillius. *vide* Villabonius.
Ioannes Venetus Patriarcha reuocationi Priuilegij Henrico IV. de Inueſtituris conceſſi ſubſcribit. 206.c
Ioannes de Vlyet Ioannem Bauarum veneno è viuis tollit. 396.c
Hagæ Comitis capite luit. ibid.
Ioannes van VVaes, Brugis Paſtor S. VValburgis, populum in obedientia Vrbani contra Clementem Antipapam continet. 362.b
Ioannes VViclefus. *vide* VViclefus.
Ioannes de VVilde Poëta & Orator inſignis, ſeditionem Gandenſium Clementi Antipapæ adhærere renuentium ſedat. 363.b
Ioannes à VVithemo, Boutreshemius, fœdus cum aliis contra Ducem Ioannem IV. ſancit. 391.c
Ioannes VVtkerckanus à Iacoba Hollanda prope pagum Alfen cæditur. 401.c
Iole Ioannis Ieroſolymorum Regis Filia Frederico Imperatori nubit. 246.b
Iolentis, Siciliæ Regis filia, Philippo Brabantiæ Duci deſpondetur. 406.a
Ionas Fontanellenſis quando floruerit. 24.c
Iopiliæ ſepultus eſt Grimoaldus, ſecundus Brabantiæ Princeps. 12.c
Ioppe à Chriſtianis occupata. 238.a.247.c
Ioſephus, Medicus Ioannis II. Luſitaniæ Regis, Mathematicus inſignis, Aſtrolabium, eo iubente,

dente, explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Iprenſes obedientiæ Vrbani renuntiare compelluntur,& Clementi Antipapæ adhærere. 363.b
in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Irmgardis,vxor Bartoldi Domicelli de Grimbergen, VVerdam ad Canonizationem S.Suitberti proficiſcitur. 53.c
filium ſuum Gocellinum in Rhenum prolapſum S.Suitberto vouet, ſi eum viuum recipiat. 54.a
iam rediuiuum cum certis prędiis dicto S. Suitberto offert. ibid.c
Irmingardis Imperatrix vxor Ludouici Pij moritur. 64.a
Irminſul idolum Saxonum à Carolo Magno deſtructum. 46.b
Iſaac Aaronis Perſarum Regis ad Carolum Magnum Imp.cum muneribus Legatus. 52.c
Iſabella Borbonia nubit Carolo Audaci. 423.a,b
moritur. 427.a
Iſabella Caroli Francorum Regis filia Richardo Angliæ Regi deſpondetur. 364.c
Iſabella Henrici Lutzenburgenſis filia Guidoni Margaretæ Flādrię Comitiſſæ filio nubit. 274.c
Iſabella Luſitana Carolo V.Imp.nubit. 564.c
Iſabella vxor Philippi Boni Brabantiæ Ducis ad Hauckios & Cabelliauios conciliandos in Hollandiam abit. 419.c
Iſabella Philippi Pulchri Francorum Regis filia Eduardo Angliæ Regis filio nubit. 299.b
eius ſcelera tandem iuſtè punita. 310.c
Iſca pagus ab Engelberto à Marka Equite vaſtatur. 361.c
Itali à Carolo V.Imp.propter abductionem Regis Galliæ in Hiſpaniam alienantur. 563.a
contra eumdem conſpirant. ibid.b
in Hungaria in ſeditionem vertuntur. 590.c
Italia à Carolo Magno ſubacta. 48.a,b
à Saracenis vaſtata. 74.c
item ab Hungaris. 121.a
Itta coniux Pipini de Landis Niuellis quieſcit. 7.a
ex qua ſtirpe fuerit, quóſve viro liberos genuerit. ibid.b
quo anno obierit. 13.a
marito defuncto à S. Amando velatur, domumque ſuam in Sanctimonialium Monaſterium commutat. ibid.b
Iubileum ſacrum à Clemente VI.ad annum quinquageſimum reducitur. 326.b
Iudacail Rex Britonum gratiam Dagoberti ſibi redimit. 6.b
Iudæi olim plurimi fuere in Brabantia. 271.c
à furore plebis, interuentu Ioannis II. Ducis Brabantiæ, liberantur. 300.a
in Francia omnes vno die capti. 308.b
quòd fontes & aërem veneno infeciſſent, in diuerſis mundi partibus variis ſuppliciis affecti. 325.c
venerabile Corpus Chriſti pugionibus confodientes, viui flammis traduntur. 343.c
Iudæus quidam Emeſenus Coloſſum Rhodium à Mahuuia Saracenorum Principe emit, nongentiſque camelis æs eius auehit. 14.b
Iudicium Vniuerſale iam tum futurum aſſerentes, ab Abbone Floriacenſi Abbate confutantur. 162.a,b
Iudith filia Caroli Calui à Balduino patris ſui vaſſallo rapitur. 83.c
Iudith filia Huelphi Comitis Ludouico Pio Imperatori nubit. 64.a
à Pipino adulterij inſimulata, in Monaſterium detruditur. 66.a
in Longobardiam ablegatur. ibid.c
à coniuge reuocatur. ibid.
Iudocus Lalanus ad Vltraiectū vulneratur. 462.c
ex vulnere obit. 463.a
Denſæ in Flandria ſepelitur. ibid.
Iugurrhus Princeps Hunnorum, à ſuis interemptus. 51.c
Iulia à Brabantis incendio vaſtata. 366.b
Iuliæ Dux oppidum Dieſtum Engelberto Naſſauio vendit. 497.b
Iuliacenſe bellum inter Guilielmum Marchionem & VVenceſlaum Brabantiæ Ducem vnde ortum. 344.b
Iulius II.Pontifex fœdus cum Cęſare Maximiliano , Ludouico Galliæ , & Ferdinando Hiſpaniarum Rege, contra Venetos ſancit. 522.b
quo prætextu. ibid.c
eo fœdere relicto Venetis ſe adiungit. 524.c
Cæſarem quoque ab eo fœdere abducere nititur. 525.b
Francorum Regi Ludouico XII. aqua & igni interdicit. ibid.c
à Cæſare Maximiliano & Ludouico Gallo Piſas ad Concilium ab iis conuocatum citatur. 525.c
auxilia ex Hiſpania accipit. ibid.
nouum fœdus cum Venetis & Ferdinando Hiſp.Rege contra Francum init. 526.b
Ferrariæ Ducem oppugnat. ibid.c
Francum excommunicat. ibid.
à Franco vincitur. ibid.
cum eo pacem facit, & ab excommunicatione eum abſoluit. 527.a
moritur. 529.b
Iulius III.in Pontificem eligitur. 656.c
moritur. 678.c
Iulius Pflugius iubente Cæſare conſcribit libellum *Interim*. 650.b
Iuoſium à Rege Galliæ capitur. 456.c
Iuſtinianus II. Imperator pacem cum Saracenis initam cur reſciderit. 27.a
omnibus inuiſus Imperio priuatur. ibid.
præciſis naribus in exilium relegatur. ibid.b
Iutta, ſiue Gutha, Rudolfi Auſtriaci filia, VVenceſlao Boëmiæ Regi nubit. 281.c

K.

Kemerlandij ſeditionem mouent. 484.c
vide Hollandi Aquilonares.
Kiela vicus iuxta Antuerpiam à quodam Dan-

cardo Carthuſianornm Cœnobio ornatur. 328.a
Kipdorpenſis vicus quando Antuerpienſi pomœrio incluſus. 302.a

L.

LAlanus à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri includitur. 473.c
S. Lambertus Traiectenſi ſeu Tungrenſi Epiſcopatu priuatus, in Cœnobio Stabulaus Monaſticen profitetur. 18.b
à Pipino Herſtallo Sedi reſtituitur. 22.a
cuius adulterium liberè reprehendens, à pellicis fratre in Legia villa crudeliter necatur. 23.b.& ſeqq.
corpus eius Traiectum auehitur. 24.a
eiuſdem corpus miraculis illuſtre Leodium refertur. 25.a
miraculis claret. 217.b
S. Lamberti victoria ad Bullonium caſtrum obtenta. 217.a
Lambertus, qui & Lantbertus, filius Raginerij Longicolli, Gerbergam Caroli Ducis filiam ducit vxorem. 150.b
dote vxoris Brabantiæ XIX. Princeps. 164.a,b
illum proprio iure Louanienſem Comitem eſſe aſſerentes refutantur. ibid.c
Lotharingiæ inhiat. 166.b
à Godefrido Imperatoris Legato Louanij fruſtrà obſidetur. ibid.
eidem à Balderico Leodienſi Epiſcopo bellum infertur. ibid.c,& 168.b
Raginerio ex fratre nepoti ſuppetias ferens in prælio cadit, phylacterio Sanctorum reliquiis à ſe circumferri ſolito priùs caſu excuſſo. 166.c. 169.c
obitus eius tempus, & locus ſepulturæ. 170.a
Lambertus Baldricus, aliis Lambertus II. frater Henrici I. XXI. Brabantiæ Princeps. 175.a
decimas agri Louanienſis Canonicis D. Petri adſignat. ibid.b
S. Gudilæ corpus in ſancti Michaëlis templum transfert, ibidemq; Canonicos inſtituit. 175.b. 178.a
Balduino Flandro aduerſus Imperatorem ſuppetias ferens perimitur. 175.c. 179.c. 180.b
rebellionem moliens, ab Imperatore ad deditionem compellitur. 179.b
cur ſe Balduino Flandro iunxerit. ibid.
vbi ſepultus ſit. 180.b
Lambertus Doſel Embricenſis, Gocellinum filiũ Domicelli de Grimbergen in Rheno ſubmerſum inuenit. 54.b
Lambertus & Raginerius filij Raginerij Comitis Montenſis, patre relegato, ad Lotharium Francorum Regem confugiunt. 145.a
armis ſua repetunt. 149.c. 150.b
Lambertus Spoletinus Comes Romam inuadens, Ioannem VIII. Pontificem cuſtodiæ mandat. 96.a,b
Optimates Romanorum Carolomanno fidelitatem iurare cogit. ibid.b
Lamoralius Egmondius ad Fanum D. Quintini fortiter & feliciter contra Francos dimicat 693.a
à Philippo II. Hiſpan. Rege contra Francos mittitur. 698 a,b
eoſdem mirè inſequitur. ibid.c
dubio cum ijs Marte dimicat, & tandem vincit. ibid.& 699.a
à Philippo II. Flandriæ & Arteſiæ præficitur. 707.b
Lancea ſacra à tempore Apoſtolorum quando primùm inuenta. 200.c
ea prælata, Chriſtiani de Paganis victoriam referunt. ibid.
Landæ, Brabantiæ oppidulum, vbi ſitum. 1.b
à Leodienſibus & Namurcenſibus vaſtatum. 334.a
à Leodienſibus exuſtum. 349.a
Land-Keuren dictæ Sanctiones à Ioanne I. Brabantiæ Duce in delinquentes editæ. 287.c
Landolfeſdorp villa à Nortmãnis occupata. 115.a
Landuinus poſt B. Brunonem primus Carthuſiæ Prior. 198.a
Lanæ plurimos ſaccos Eduardus Angliæ Rex in Flandriam mittit. 321.c
Lanæ Louanienſium, Bruxellenſium, & Diſtenſium, in Zelandia cur detentæ. 368.b
Lanfrancus Scriptor quando floruerit. 181.b
vnde in ſuſpicionem Sacramentariæ hæreſis venerit. ibid.c
eamdem doctiſſimè confutauit. 187.c
Laodicea in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 200.c
Lateranenſe Concilium reuocat Priuilegium Henrico IV. ſuper Epiſcoporum & Abbatum ſui regni inueſtituris à Paſchali Papa conceſſum. 206.b,c
Laudunum ſpe totius Regni paterni potiundi occupat Grifo filius Caroli Martelli. 36.c
S. Laurentij craticulæ pars in Galliam defertur. 149.b
Laurentius primus Abbas Monaſterij Villarienſis. 223.a
Lecho Boëmanorum Rex à Carolo Caroli Magni filio interemptus. 55.a
Lectuli S. Gertrudis pars à Begga ad Monaſterium Andanenſe tranſlata, miraculis claret. 18.c
Ledi Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerũt. 88.c
Ledo Brabantiæ locus, nunc Lira dictus. 43.b
Legati Sedis Apoſtolicæ in Concilio Metenſi à Lothario Rege pecunia corrupti. 84.a
Legatorum Gandenſium Duci procumbere detrectantium ſuperbia perſtringitur. 357.a
Legia villa, in qua S. Lambertus obtruncatur. 24.a *vide* Leodium.
Legio ciuitas Hiſpaniæ à Saracenis capitur & euertitur. 34.b
Legionenſe & Caſtellæ Regna quando & quo modo iuncta. 174.c
Leida à Flandris occupata. 296.c

ob Hauc-

ob Hauckios receptos à Maximiliano mulctatur. 456.c
à Caſenbrotiis oppugnatur. 485.b
ab Anabaptiſtis tentatur. 597.a
Lembeca Brabantiæ villa vbi ſita. 79.a
ab Angiæ Comite Balduino Hannoni oppignorata, cauſa belli inter Godefridū III. Louanienſem & dictū Balduinum exorti. 229.c
flammis abſumpta. 230.c
à Leodienſibus & Namurcenſibus incenſa. 334.b
Lennica à Brabantis diruitur. 367.a
Lenſium à Balduino Flandro Franciæ Regi conceſſum. 238 c
Francis eripitur. 470.a
Leo III. Pontifex à Romanis fœdè habitus fugit ad Carolum Magnum. 51.c.52.a
eumdem Imperatorem coronat. 52.b
rurſum ad Carolum venit. 53.b
S. Suitbertum Catalogo Sanctorum adſcribit. ibid.
moritur. 61.c
Leo Papa IV. Saracenorum incurſionem metuens, Vrbem munit, plurimorumque Sanctorum corpora in eamdem inuehit. 76.b
partem vrbis Romæ, in qua Baſilica S. Petri, muris à ſe circumdatam, Deo conſecrat. 77.c
Leo X. ad Pontificatum aſſumitur. 529.b
Cæſari auxiliares equites mittit. ibid.
moritur. 554.a,b
Leo Abbas S. Bonifacij, Ioannis XV. ad Hugonem Capetum Legatus. 158.a
Leo Iſauricus, impoſtore quodam Iudæo agente, in cultores Imaginum ſæuit. 35.b
Ioanni Damaſceno Imaginum propugnatori emētitis literis dextram abſcindi curat. ibid.c
Leo Spatharius, Herenæ Imperatricis ad Carolum Magnum Imp. de pace confirmanda Legatus. 52.c
S. Leodegarius. Auguſtodunēſis Epiſcopus cur ad tempus Luxouium Monaſterium petierit. 16.c
ab Ebroino captus, martyrio afficitur. 18.a
Leodienſes à Brabantis variè afflicti. 241.b
ſecundò ab ijſdem infeſtantur. 242.b
cruentum inter illos & Brabantos prælium. ibid.b,c
in Epiſcopum ſuum Ordinibus ſacris initiari nolentem inſurgentes, ab eodem domantur. 262.b. 264.a,b
agente Epiſcopo, excommunicationis & interdicti in eos prolata ſententia. 264.a
molitore quodam ductore Nobilium domos demolientes, à Ioanne III. Brabantiæ Duce ad Arcantellam inſigni clade affecti. 324.c. 325.a
Flandrorum auxiliares Brabantiam populantur. 334.a
cur Grousfeldam obſederint. 348.b
Landinum ac Hannutum exurunt. 349.a
cum Brabantis fœdus contra Geldros ſanciunt. 366.c
cum ijſdem Ruremondam obſident. ibid.
clàm cum Geldro conſpirant, & ſuos milites deducunt. 367.a
Brabantiam infeſtant. 369.a
Epiſcopum ſuum Ioannem Bauarum vrbe pellunt. 376.a
alium ſibi eligunt. ibid.
eumdem inauguraturi, maximâ frequentiâ Traiectum confluunt. ibid b
Bauarum Traiecti obſident. ibid.c
à Ioanne Burgundo ad internecionem cæduntur. 377.a,b
Academiæ Louanienſis priuilegiis obnituntur. 403.c
excommunicantur. ibid.
Comitatum Namurci vaſtant. 406.c
aliquot in eo oppida occupant. ibid.
hortatu Ludouici Galliæ Regis Philippo Bonō bellum indicunt. 426.b
ab eo pacem petunt. ibid.c
iterùm in eum arma gerunt. 427.a,b
Dionantenſium exemplo edocti, ſupplices denuò pacem petunt & impetrant. 428.a
contra Carolum Audacem arma parant. 430.b
ditiones eius vaſtant. ibid.
S. Trudonis oppidum à Carolo Audace obſeſſum, fruſtrà liberare tentant. 431.a
cruento ibi prælio cæduntur. ibid.
Leodium Carolo dedunt, & pacem cum eo faciunt. ibid b,c
à Ludouico Gallorum Rege perſuaſi, pacem cum Carolo factam violant. 433.a
pacem petunt, nec impetrant. ibid.b
à Ludouico clàm edocti, Carolo inſidias ſtruunt. ibid.c
inuaduntur, & vrbs eorum à Carolo capitur. 434.a
atrociſſimè puniuntur. ibid.a,b
ob cædē Epiſcopi ſui, à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore, bello impetuntur. 460.a,b,c
ab eo vincuntur. 462.a
pacem petunt, & quibuſdam conditionibus impetrant. ibid.
Leodienſis belli contra Godefridum Barbatum cauſæ. 211.c
Leodienſis ditio à Chimaenſibus inuaditur. 456.a
Leodienſis Epiſcopus à quo tempore dictus ſit Dux Bullonienſis. 203.a
de Leodienſi Epiſcopatu contentio. 207.c.208.a
Leodium corpore S. Lamberti miraculis claro, necnon ſede Epiſcopali à S. Huberto ornatur. 25.a
à Carolo Martello S. Huberto & ſucceſſoribus eius traditum creditur. 33.a
à Nortmannis vaſtatum. 105.a
à Brabantis occupatum, variè diripitur & vaſtatur. 241.b
quo pacto ab incendio præſeruatum fuerit. ibidem c
ſecundò ab iiſdem inuaditur. 242.b
Leones, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellēſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 278.c

Leonina dicta pars vrbis Romæ à quo muris ſepta. 77.c
Leonius Caſtellanus Bruxellenſis reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Leonora, filia Philippi Auſtriaci, naſcitur. 498.b
Mariam Auſtriacam Cameraci inuiſit. 611.c
moritur. 689.b.700.c
ei Henricus Rex Franciæ exequias celebrat. 689.b
Leontius ſeditionem in Iuſtinianum II. Imp. mouens, à populo Imperator acclamatur. 27.b
Leproſarium in Banco iuxta Louanium quando & à quo extructum. 245.b
Leptis in Numidia à Draguto Turca dolo capitur. 659.c
à Caroli V. Imp. claſſe vi recuperatur. 660.b
dolo iterùm à Draguto recipitur. 662.b
Leſdaignum per Belgas Francis eripitur. 454.b
id Franci recipiunt. ibid.
Leudeſius filius Erchonoaldi Maior domus Theodorici Regis Franciæ conſtituitur. 18.a
ab Ebroino interficitur. ibid.
Leueacum à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c
Leuia à Leodienſibus expugnata. 242.c
ab exſulibus Louanienſibus Brabantinis & Leodienſibus occupata. 355.a
iiſdem poſt triduum eripitur. ibid.b
Leuthericus Senonenſis Archiepiſcopus de Chriſto minùs benè ſentiens, à Roberto Francorum Rege redarguitur. 163.c
Leuvvardij Albertum Saxonem recipere detrectant. 499.a
tandem, à Scaubergio coacti, eũ recipiunt. ibid.
in ipſorum vrbe inauguratur. 500.c
Libertus filius Adonis à S. Rumoldo baptizatur. 39.c
ſubmerſus ab eodem ad vitam reuocatur. ibid.
Liburnum, portus Florentinorum, obſidetur à Pontifice & Fœderatis, ſed fruſtrà. 496.a
Ligeris Galliæ fluuius. 31.b
Lignum S. Crucis Syroës Perſa Heraclio reſtituit. 8.c
Lilerſium à Comite Romontij incenditur. 455.c
Lilla Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Lilloum pagus à vi fluminis vendicatur. 321.b
Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Limala arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce euerſa. 284.c
Limburgenſis Ducatus Godefrido Barbato ab Henrico Henrici III. Imp. filio confertur. 204.c
Limburgenſis diutini belli origo. 284.b
Limburgum à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnatum. 285.c
Limina SS. Apoſtolorum deuotionis ergò adire antiquis etiam in vſu fuiſſe, exemplo declaratur. 27.c
Lindauienſes Zvvingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586.a
Linfari Alſatiæ itinera infeſtantes à VVenceſlao Caroli Imp. fratre oppreſſi. 342.b
Linttenſe Monaſterium Virginum Ordinis Ciſtercienſis à quo & quando fundatum. 256.c
Lippa Saxoniæ fluuius. 49.c
Lippeloum à Flandris exuſtum. 314.c
Litaniæ à Carolo Magno in Hungaros expeditionem mouente indictæ. 50.c
Litta à Geldro incenditur. 366.c
Liuianus, Venetorum Dux. *vide* Veneti.
Liuones à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.c
Longobardi à Carolo Magno ſubacti. 48.a,b
Longóbardia ab Hungaris vaſtata. 121.a
Longolaria Franciæ ſilua. 4.c
Loo nemus haud procul à Louanio ſitũ, ab Henrico Brabantiæ Duce Louanienſium vſui conceditur. 247.c
Lorasheim locus ſepulturæ Ludouici Germanici. 93.a
Loſdunenſe Virginum Ciſtercienſium Monaſterium à Mathilde extructum. 254.a
Loſſenſis Comitatus ab Henrico Brabantiæ Duce vaſtatur. 242.b
item à Ioanne III. Brabantiæ Duce. 316.a
Lotharingi deſerto Zuendebaldo Carolum Simplicem ad ſe euocant. 120.a
à Brunone deſciſcunt. 145.b
Lotharingia poſt mortem Lotharij Regis à Carolo Caluo occupatur. 87.c.88.a
Lotharingiæ Ducatus à quo & quare Carolo fratri Lotharij III. Regis datus. 150.b
fruſtrà à Gallis repetitur. 151.b
Godefrido Gibboſo trucidato, Conrado Henrici III. Imperatoris filio confertur. 193.a
Lotharius, ſiue Clotarius, quomodo ad Monarchiam Francici Regni peruenerit. 2.6
vide Clotarius.
Lotharius Bonnenſis Præpoſitus ab Henrico Imp. contra Albertum Godefridi III. filium in Leodienſem Epiſcopatum intruditur. 235.a
à Cæleſtino Papa deponitur. 236.a
Lotharius Clodouæi filius, patri in Franciæ Regno ſuccedit. 16.a
qualiter & quamdiu regnauerit. ibid.a,b
quo anno obierit. ibid.b
Lotharius Diaconus Cardinalis Papa electus, Innocentius III. appellatur. 238.b
Lotharius filius Ludouici Pij in Conuentu Aquenſi Imperator coronatur. 62.b
vxorem ducit. 64.b
à patre in Italiam mittitur. ibid.c
in patrem inſurgit. 66.a
Imperium ſibi ſoli vendicare ſtudens, fratres in ſe concitat. 67.a
IX. Brabantiæ Princeps. 71.a
Monarchiam ambiens, infeliciter cum fratribus confligit. ibid.b
ab iiſdem fugatur. ibid.c
tandem cum fratribus Regnum partitur. 72.a
Ludouicum filium ſuum Romam mittit, vt nomen

nomen Imperatoris ſortiatur. ibid.c
Solcratum Ducem Arelatenſem alioſque Comites rebellare molientes in deditionem accipit. 74.b
Ludouicum fratrem vt ſibi, poſthabita Caroli amicitia, ſocietur, fruſtrà tentat. 75.c
Roruc Nortmanno Doreſtadum concedit. 77.a
Imperio inter filios diuiſo, Monaſticen in Prumienſi Monaſterio profitetur. 79.a
Lotharius Lotharij Imp. filius Lotharingiæ Regno à patre præficitur. 79.a
X. Brabantiæ Princeps. 80.b
Thietbergam ſiue Theutbergam vxorem ducit. ibid.b
eamdem repudiare & VValdradam in vxorem ducere conatur. 83.b
Engeltrudem Matfridi Comitis filiam & Balduinum ob ſcelera excommunicatos in Regno ſuo fouet. ibid.c
Synodo obedire ſe velle ſimulat. 84.a
corruptis Apoſtolicæ Sedis Legatis, adulteræ adhæret. ibid.
VValdradæ excommunicationem reſciſcens, Aduentij literis Nicolaum Papam placare nititur. 85.c
iterùm VValdradam cum conſenſu Pontificis ſibi matrimonio iungere fruſtrà tentat. 86.a
Pontifici quoad pellicem mentitur. ibid.b
ſub conteſtatione ad ſacram Communionem ab Adriano Papa inuitatur. ibid.c
ad illam impura mente accedens, Româ diſcedens ægrotat, & Placentiæ moritur. 87.a
eius ſepultura. ibid.
Lotharius III. Rex filius Ludouici Tranſmarini XVI. Brabantiæ Princeps, patri in Regnum ſuccedit. 142.a,b
Arnulfo Flandriæ Comite decedente, eius terram ingreditur. 147.c
Emmam filiam Regis quondam Italici vxorem ducit. ibid.
contra voluntatem Principum Lotharingiam Othoni Imp. cedit. 152.a
Lotharingiam iterùm inuadere tentat. 154.a
Virdunum eiuſque Comitem Godefridum capit, ſed mox reſtituit. ibid.
moribundus filium & Regnum ſuum Hugoni Capeto committit. ibid.
locus obitus eius & ſepulturæ. ibid.b
Lotharius poſt mortem Henrici IV. Imperator eligitur. 210.b
Pontificem Innocentium Leodij honorificè excipit. 212.a
ab eodem ibidem Rex coronatur. ibid.
Innocentium Papam Romam deducit, ibidemque ab eodem Imperator benedicitur. ibid.b
quando obierit. ibid.c
Louanienſes plurimi in prælio cum Leodienſibus commiſſo cæduntur. 242.c
Louanienſes ſe Aleidi Henrici VI. viduæ, Ioannem ſecundogenitum Ducatui præficere conanti, opponunt. 268.c
ijſdem vrbis portas præcludunt. ibid.
ex agro Mechlinienſi prædas agunt. ibid.
tandem bello inferiores Mechlinienſibus reconciliantur. ibid. & 273.b,c
eorum priuilegia Ioannes I. Dux rata habet. 276.b
textores plurimos ſeditionis conuictos vrbe pellunt. ibid.c
vectigalia ſuo arbitrio imponere, augere, & minuere ipſis à Ioanne I. conceſſum. 279.a
cum Antuerpienſibus de Lyranis in obſidione Mechlinienſi contendunt. 295.c
ex priuilegio ipſis à Ioanne II. Brabantiæ Duce conceſſo, extra vrbem ſuam nec iudicandi, nec vinculis adſtringendi. 296.a
eorum Senatui permittitur omnem Reip. motum per ſe coërcere. 299.b
Bruxellenſes mutuo ſibi fœdere deuinciunt. 304.a
quæ Priuilegia à Ioanne III. Brabantiæ Duce obtinuerint. 310.a
iis à Ioanne III. Brabantiæ Duce piſcatio in Dylia, & ad Orientalem Dyliæ partem venatio conceditur. 316.b
etiam inconſulto Duce vrbem ſuam munire poſſunt. 320.b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a
quando mœnia vrbis exteriora fodere inceperint. 335.c
eorum priuilegium: Qui Scabinus fuit, Prætor non ſit. 348.a
VVenceſlao Duce cum fratre Imperatore in Franciam profecto, iterùm tumultuantur, aſſumptis albis capitiis. 348.c
inter Patricios & plebeios cædibus agi cœptum. 349.a
plebs, ſi vmquam anteà, cæſo Valtero à Leyda Exconſule plebeio, in Patricios furit. 350.c. 351.a
varia iterùm inter Patricios & plebeios latrocinia & vaſtationes. 352.c. 353.c
plebeij pagum Lyndam, Patricij vice verſa prędia in Erpa exurunt. 354.a
ad obſidionem tolerandam ſe parant. ibid.c
tandem interceſſore Epiſcopo Leodienſi pacem cum Duce ineunt. ibid.
ducentos florenos in ſingula exſulum capita conſtituunt. 362.a
eorum lanæ in Zelandia detinentur, & quare. 368.b
Antonio Burgundo, in Traiectenſes bellum mouenti, auxilia denegant. 376.a,b. 379.a
Bruxellenſibus & Mechlinienſibus reconciliantur. 419.a
Louanienſe Gymnaſium erigitur. 402.a
Louanienſes tumultus orti inter Patricios & plebem ex re quaſi nihili. 336.c

ad bre-

ad breue tempus ſedati. 338 b
Louanienſis ciuis conciui iniuriis affecto ſuppetias non ferens quomodo puniendus. 247.c
Louanienſis Comitatus quouſq; ſe extẽdat. 164.b
quando, quare, & à quo à cetera Brabantia auulſus. 168.a
Louanienſis Maierus Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, octingentos haſtatos pedites adducit. 460.a
Louanienſis Reſpublica tota ferè ad Patricios transfertur. 346.b
Louanienſis Senatus partim ex Patriciis partim ex plebe eligendus. 339.a,b
Louanienſis Supplicationis quotãnis prima Dominica Septembris celebrari ſolitę origo. 115.a
Louaniolum Odencæ patriæ S. Hermelendis vicinum. 8.a
Louanium quando muris circumdari cœptum. 225.b
incendio ferè abſumptum. 228.c
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
dira fame & peſte laborat. 305.a
Hallæ ſeu Phalæ, nunc Auditorium publicum, ibi quando exſtrui cœptæ. 305.c
à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c 332.b
plebe contra Patricios tumultuante anno integro ſine Scabinis fuit. 339.b
à Roſſemio ad deditionem ſollicitatur. 624.b
per ſtudioſos à deditione miro & egregio ſtratagemate liberatur. ibid.c
in Louen oppido ſe muniunt Nortmanni. 107.c. 112.b
Lucernenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos, hæreticos Heluetios, arma ſumunt. 587.c. *vide* Heluetij Catholici.
S. Lucij Papæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
S. Ludgerus Scriptor quando floruerit. 53.b,c
Ludouicus Arnulphi Imp. filius à Lotharingis Zuendebaldum deſerentibus euocatur. 120.c
moritur. 123.a,b
Ludouicus Aurelianus à Rege Bohemię Lutzenburgenſis ditionis adminiſtrationem impetrat. 369.b
fœdus cum Guilielmo Geldro facit. ibid.
à Carolo Rege Vicarius Regni conſtituitur. 371.a
tributum nouum, etiam Eccleſiaſticis, imponit, vnde aliquæ turbæ. ibid.
à procuratione Regni Gallię remouetur. ibid.b
in eum Ioannes Dux Burgundiæ arma mouet. 372.c
ab eodem occiditur. 374.c
Ludouicus Baioariæ Dux vxorem ſuam adulterij falsò inſimulatam necari iubet. 256.c
in facti huius expiationem, Furſtenfeldiam Monaſterium erigit. ibid.
Guilielmi Imperatoris coronationi intereſt. 258.c
Ludouicus Caroli Calui filius patris in Imp. ſucceſſor. 95.a
XII. Brabantiæ Princeps. ibid.
vnde dictus Balbus. ibid.
qualis fuerit. ibid.
duabus vxoribus implicitus ab Epiſcopis ante conſecrationem ad meliorem mentem reuocatur. ibid.b
de Hugone Lotharij notho Regnum ſuum infeſtante conqueritur. ibid.c
in Synodo Trecenſi à Ioanne Papa Romanorum Imperator coronatur. 98.c
inter ipſum & Ludouicum Ludouici Germanici filium pax firmatur. 99.b
morbo ingraueſcente de Regno diſponit. ibid.c
Regiis inſignibus ad filium miſſis moritur. ibid.
quando & vbi fuerit ſepultus. ibid.
naſcitur ei filius poſthumus Carolus Simplex. 102.c
Ludouicus & Carlomannus Ludouici Balbi filij, XIII. Brabantiæ Principes. 100.b
agente cum ceteris Regni Primoribus Hugone Abbate, in Reges coronantur. 102.a
cum Ludouico Germanici filio pacem ineunt. ibid.c
Francorum Regnum inter ſe partiuntur. ibid.
Nortmannos inſigni clade afficiunt. 103.a
cum filiis Germanici paciſcuntur. 104.a
Hugonem Lotharij Regis nothum bello petunt. ibid.
Theobaldum eius ſororium fugant. ibid.
Ludouicus filius Balbi fines filij Germanici inuadere recuſat. 106.a
in Monaſterio S. Dionyſij moritur & ſepelitur. ibid. & 107.b
Ludouicus Bauarus Rudolfi I. Imp. ex filia nepos, à quibuſdam contra Fredericum Auſtriacum Imperator deſignatur. 304.c
Fredericum Auſtriacũ bello ſuperat & capit. 308.b,c
eidem pacificè reconciliatur. ibid.c
Ludouicus Borbonius, Epiſc. Leodienſis, à ſicariis occiditur. & quo auctore. 459.c
Ludouicus Boſonis filius Berengarium Italiâ pellit. 121.c
ab eodem capitur, & oculis orbatur. ibid. & 125.a
Ludouicus Caroli Magni Imp. filius, à parente ad Imperium aſſumitur. 57.a. *vide*, Ludouicus Pius.
Ludouicus IV. Rex, filius Caroli Simplicis, XV. Brabantiæ Princeps. 130.b
vnde dictus Tranſmarinus. ibid.c
Rudolfo defuncto in Franciæ Regnum ſurrogatur. 133.b
Lauduni coronatur. ibid.c
ei Lotharienſes rebellant. 134.a
iterùm ſe ei tradere paratos recipere cur diſtulerit. ibid.b
relictam Giſleberti Gerbergam ducit vxorem. ibid.c
VVilhelmo Nortmannorum Duci terram, quam Nortmanni à patre eius obtinuerant, conce-

concedit. 135.a
armatus Lotharingiam repetit. ibid.b
Hugonem & Heribertum ſibi aduerſarios patitur. ibid.c
agente Othone Imp. pacem cum Principibus init. 136.a
Hugoni Roberti filio Franciæ & Burgundiæ Ducatum delegat. ibid.b
inter ipſum & dictum Hugonem noua iterùm ſimultas exorta. ibid.c
fraude Nortmannorum circumuentus capitur. 137.a
datis obſidibus ab ijs dimiſſus, ab Hugone Principe cuſtodiæ mancipatur. ibid.a,b
tandem in Regnum reſtituitur. ibid.b
acceptis ex Germania auxiliis, de hoſtibus vlciſci ſe parat. ibid.c
Rhemenſem ciuitatem capit. ibid.
Monaſteriolum caſtrum fruſtrà tentat. 138.a
inter ipſum & Hugonem Principem pactæ induciæ. ibid.b
naſcitur ei filius cognominis. 139.a
quo modo obierit,& vbi ſepultus ſit. 141.b
Ludouicus filius Ludouici IV. Regis naſcitur. 139.a
moritur. 141.b
Ludouicus Caynoga, Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis diſcerpitur. 351.b
Ludouicus Flandriæ Comes emit Mechliniam, indeque nouum bellum oritur. 313.c. & ſeqq.
Brabantiam populatur. 314.c
pari iure cum Ioanne XIII. Brabantiæ Duce Mechliniam tenet. 318.a
à Iacobo Arteuilla factioſo homine Flandriâ pellitur. 318.b
cum Ioanne III. Brabantiæ Duce fœdus init. 320.a,b
Mechliniæ reliquum eidem Brabantiæ Duci vendit. 323.a
vbi & quando occiſus. ibid.b
Ludouicus Ludouici Flandriæ Comitis filius patri ſuccedit. 323.c
eum generum habere tam Angliæ Rex quàm Dux Brabantiæ laborat. 323.c.324.a
Margaretam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
totam Mechliniam ſocero cedit. ibid.c
naſcitur ei filia Margareta. 326.c
libido eius perſtringitur. 327.a,b
Mechliniâ variis promiſſis occupatâ, bellum Brabantiæ Duci indicit. 331.a
ad Scotam iuxta Bruxellam, inſignem de Brabantis refert victoriam. 331.b,c.332.a
varias ciuitates occupat. ibid.
Sigirum ab Heitfelda creat Amptmannum Bruxellenſem: 332.b
Valterum verò Caynogam Prætorem Louanienſem. ibid.c
tandem, agente Guilielmo Hollandiæ Comite, pax inter ipſum & Brabantiæ Ducem ſancitur. 334.c
ei Brabantiæ Ducis titulus conceditur. 335.a
item Mechlinia pro expenſis bellicis. ibid.
eius vxori quæ dos aſſignata. ibid.
vi & fraude ius Stapulæ Antuerpiâ Mechliniam transfert. ibid.c
à Ioanne Biturige pugione traijcitur. 356.c
Ludouicus Franciæ Rex ſe ad ſecundum bellum ſacrum accingit. 222.c
Henricum Angliæ Regem bello petit. 227.c
moritur. 229.b
Ludouicus Philippi filius, patri in Francorum Regnum ſuccedit. 246.b
Auenionem vrbem Albiorum hæreſi infectam expugnat, & muro nudat. 247.a
moritur. ibid.
Ludouicus, qui poſteà Sanctus dictus, patri in Francorum Regnum ſuccedit. 247.a
Ferdinandum Flandrum duodecim annis in carcere detentum libertati reſtituit. ibid.
Atrebateſium Comitatum erigit, illumque Roberto fratri confert. 250.a
contentionem inter Flandros fratres ortam decidit. 256.a,b
expeditionem in Terram ſanctã adornat. 261.a
ad eamdem proficiſcitur. ibid.b
Damiatam recuperat. ibid.c
peſte exercitum abſumente, in poteſtatem Barbarorum venit. 262.a
quibus conditionibus ab ijs ſit dimiſſus. ibid.
Flandris contra Hollandos ſubſidia mittit, ſed nullo effectu. 263.c
iterùm ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 278.a
Catthaginem occupat. ibid.b
Tuneto expugnato, cum pluribus alijs peſte moritur. ibid.c
Ludouicus Galliæ Delphinus ad Philippum Bonum confugit. 423.c
Rex Galliæ XI. iſtius nominis proclamatur. 424.b,c
Carolo Audaci bellum infert. 432.c
pacem ab Audace auro redimit. ibid.
Leodienſes iterùm contra Audacem concitat. 433.a
proptereà à Carolo capitur, & detinetur. ibid.b
cum eodem in Leodienſes proficiſci cogitur. ibid.
clàm tamen Leodienſes conſilio iuuat. ibid.
fœdus cum Richardo VVarvvicio Anglo contra Audacem ſancit. 435.c
Eduardum IV. Angliæ Regno pellit, & Henricum VI. reſtituit. ibid.
Carolo Audaci iratus, quòd Eduardo Anglo ſuppetias tuliſſet, eidem bellum infert. 436.b
Ambianum & Fanum D. Quintini occupat. ibid.
cum Carolo Audace inducias facit. ibid.c
fratrem Carolum veneno tollit. 437.a
Audacem egregiè deludit. ibid.
iterùm cum eodem inducias facit. ibid.
Fredericum Imp. Carolo hoſtem facit. 439.a
item alios eidem hoſtes excitat. ibid.b,c

Atrebates vaſtat. 440.c
Burgundiam infeſtat, & Audacem cruento prælio ſuperat. 441.c
cum Eduardo Anglo inducias facit. 442.a
item cum Audace. ibid.
cæſo ab Heluetijs Audace, Reinerum Lotharingum in eumdem concitat. 445.a
Mariam, Caroli Audacis filiam, filio ſuo octenni matrimonio iungere nititur. 448.c
eam in rem ſcribit epiſtolam ad Comitem Lignij. ibid.
Burgundiam inuadit. 450.a
in Atrebates, vt Arteſiâ & Hannoniâ potiatur, exercitum ducit. ibid.b
Tornacum aſtu occupat. ibid.
item Atrebatum proditione Creueceurij. ibid.
iniquiſſimas Mariæ Ducis Legatis proponit conditiones. 450.c, & ſeq.
obſidet Condæum, oppidum Hannoniæ. 452.c
cum Maximiliano inducias ſancit. 453.c
induciarum conditiones non ſeruat, vnde denuò bella. 454.b
Lutzenburgenſem ditionem inuadit. 456.b,c
Vertonium & Iuoſium capit. ibid.
inducias cum Belgis paciſcitur. 457.b
iniquam pacem Maximiliano, eò quòd Flandri rebellarent, extorquet. 460 b
moritur. 463.a
Ludouicus XII. fit Rex Galliæ. 498.a
cum Maximiliano Imp. inducias facit. ibid.b
Alexandriam, & pòſt Mediolanum occupat. 504.b
Philippum Auſtriacum, in Hiſpaniam profecturum, vt terreſtri itinere Franciam tranſeat, inuitat. 506.a
eum honeſtè excipit. ibid.c
Hiſpaniam, ob eiectos ab Hiſpanis è Regno Neapolitano Francos, duobus exercitibus inuadit. 509.c
pacem cum Cæſare Maximiliano ſancit. 511 a
Georgium Amboſium Card. ad Cæſarem mittit, ſuo nomine clientale ei ſacramentum de Ducatu Mediolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angeleriæque dicturum. 512.a,b
pacem ſuper Regno Neapolitano cum Rege Hiſpaniæ facit. 514.a
filiam ſuam Claudiam, Carolo Auſtriaco deſponſatam, Comiti Engulemæ deſpondet. 515.a
de quo apud Philippum Regem & ciuitates Belgij ſe excuſat. 517.b
Genuenſes ſubigit. 521.a
cum Cæſare Maximiliano fœdus contra Venetos init. 522.b
Venetos vincit. 523.b
à Iulio Pont. aqua & igni ei interdicitur. 525.b
Cæſarem Maximilianum in fœdere ſecum inito confirmat. ibid.c
Iulio Pontifici bellum infert. 525.c
& Bononiam eripit. ibid.
Piſis cum Cæſare Concilium conuocat. ibid.
Pontificem eò citat. ibid.
à Pôtifice proſcribitur & excômunicatur. 526.c
Pontificis exercitum vincit. ibid.
pacem cum eo facit, & ab eo abſoluitur. 527.a
ei à Ferdinando Hiſpaniæ Rege Nauarræ Regnum eripitur. 528. b
fruſtrà idem recuperare tentat. ibid.
pacem cum Henrico VIII. Angliæ Rege ſancit. 534.b
ſororem Angli Mariam vxorem ducit. ibid.
ab eo Terovvanam ac Tornacum accipit. ibid.
cum Venetis fœdus init. ibid.c
moritur. ibid.
Ludouicus Hamer capite plectitur. 421.b
Ludouicus Hungariæ Rex Mariam Caroli V. ſororem vxorem ducit. 553.b
Ludouicus Huttinus Philippo Pulchro in Franciæ Regnum ſuccedit. 304.c
Ludouicus Loſſenſis Comes Adam Theodorici Hollandiæ Comitis filiam ducit vxorem. 240.b
expeditioni ſacræ ſe accingit. 245.a
Ludouicus Lotharij Imp. filius Romam proficiſcitur, vt Imperatoris nomen ſortiatur. 72.c
Beneuentanam Prouinciam à Saracenorum iugo liberat. 77.b
turbas Romæ inter militum Magiſtros exortas componit. 78.b,c
à patre Italiæ Regno præficitur, Imperatorque appellatur. 79.a
Saracenos Campaniam & Samnium infeſtantes profligat. 85.b
proditione ſuorum capitur, & incarceratur. 90.c
moritur, Mediolanumque transfertur. 92.b
Ludouicus Pinnoccus Eques, Prætor Louanienſium conſtituitur. 384.c
cum Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam proficiſci inſtituit. 403.a
Ludouicus Pius Imperator filius Caroli Magni, VIII. Brabantiæ Princeps. 61.a
aſſignata ſororibus parte legali, reliqua dat pro anima patris. ibid.b
per vniuerſum Regnum curat diligenter iuſtitiam adminiſtrari. ibid.c
honorificentiſſimè Stephanum Papam ad Eccleſiæ pacem ſtabiliendam in Gallias venientem excipit. ibid.
Aquiſgrani generalem Epiſcoporum & Abbatum Conuentum celebrat. 62.a
primogenitum ſuum Lotharium Imperatorem coronat. ibid.b
Pipino filio Aquitaniam, Ludouico verò Baioariam aſſignat. ibid.
mortua Irmingarde, ducit vxorem Iudithiam. 64.a
omnes à ſe relegatos ab exilio reuocat. ibid.b
publicam pœnitentiam agit. ibid.
Britanniam vaſtat. ibid. c
à Michaele Græcorum Imp. libros S. Dionyſij Areopagitæ accipit. ibid.
petitam pacem Danis confirmat. 65.a
vt Francorum Proceres placet, Bernardum quemdam, quem Cameræ ſuæ præfecerat, à ſe

à ſe dimittit. ibid.c
filio ſuo Carolo ex Iudith Alemanniam, Rhetiam, & partẽ Burgundiæ aſſignat. 65.c.66.a
eius ex priori coniuge filij in ipſum inſurgunt. 66.a
ſe de aduerſarijs vlciſcitur. ibid.b
Pipinum filium Aquitaniæ Regno priuat. ibid.c
à ſuis deſertus, in filiorum poteſtatem venit. ibid.
ad agendam pœnitentiam includitur, vxore in Italiam ductâ. 67.a
relaxatus armà reſumit, & vxorẽ reuocat. ibid.
in Arduenna venationibus ſe oblectanti ex Aquitania triſtia nuntiantur. 68.c.69.a
pulſo filio Ludouico in morbum incidit, & poſt paucos dies piè moritur. 69.b,c.70.a
apparentes ſibi dæmones ſigno Crucis fugat. 70.a
Metis ſepelitur. ibid.
Ludouicus, filius Ludouici Pij Imp. in Conuentu Aquenſi Baioariæ præficitur. 62.b
fratribus in parentem inſurgentibus ſe opponit. 66.a
Regnum Orientalium Francorum ei à patre adimitur. 68.a
patri ad tempus reconciliatur. ibid.b,c
partem Regni trans Rhenum ſibi vendicare parans, à patre Regno pellitur. 69.b
ei licet abſenti delictorum venia à parente moribundo conceſſa. 70.a
coniunctis cum Carolo fratre viribus Lotharium fratrem Monarchiam ambientem fugat. 71.b,c
tandem partitione Regni facta, Orientalem ipſe partem accipit. 72.a
Adobodritos defectionem molientes domat. ibid.b
item Sclauos Marcenſes. 74.b
Lotharium & Carolum fratres inuicem reconciliare fruſtrà nititur. 75.a
Sorabos Francorum fines crebris incurſionibus infeſtantes domat. 77.a,b
contra tyrannidem Caroli ab Aquitanis inuitatur. 78.a. & venit. 80.c
iterùm in Regnum ſuum regreditur. 82.a
à fratre apud Pontificem & Imperatorem accuſatus, Legatione ſe purgat. ibid.b
cum fratre & nepote Alternaci publicum conuentum celebrat. ibid.
tandem Confluentiæ cum ijſdem pacem init. ibid.c
de pactis conuentis non ſeruatis fratrem Carolum Caluum apud Pontificem accuſat. ibid.
in Conuentu Reganesburgenſi Ernuſtum perduellionis reum honoribus priuat. 83.a
Obodrictos rebellantes ſubiugat. ibid.
Raſticen in ciuitate Dovvina obſidet. 84.c
fratri Carolo reconciliatur. ibid.
ne Prouinciæ Regnum nepoti debitum inuadat, à Nicolao Papa monetur. 85.a
Lotharingiam cum fratre ſuo Carolo Caluo partitur. 88.b
ſtrenuè agit contra Bohemos. 90.b
reddit Ludouico nepoti clàm ſuam partem Lotharingiæ. 91.a
orationis ergô Fuldenſe Monaſterium petit. 92.b
cum Ludouico nepote & Ioanne Papa colloquium habet. ibid.
Legatos Zuentibaldi pacem petentis excipit. ibid.
pro patre, quem per viſionem didicerat in Purgatorio detineri, orationes per totum Regnum indicit. ibid.b
ſe Carolo Caluo Italiam inuadere conanti opponit. ibid.c
quando obierit, & vbi ſepultus fuerit. 93.a
Ludouicus, Ludouici Germanici filius, ad Aquitaniæ Regnum euocatus, non recipitur. 78.b
cum Carolo fratre contra patrem rebellionem mouens pacatur. 90.b
Carolum Caluum patris ſui Regnum inuadentem fugat. 93.a,b
in partitione Regni paterni quas prouincias ſortitus ſit. ibid.b
inter ipſum & Balbum pax firmatur. 99.b
mortuo Ludouico Balbo, Regnum eius inuadere diſponit. 102.c.103.b
cum filijs Ludouici Balbi pacem firmat. ibid.
Nortmannorum exercitum ſternit. 103.b,c. 104.b
moritur. 105.b
Ludouicus Sfortia à Cæſare Maximiliano Dux Mediolanenſis renuntiatur. 492.a.494.b
Cæſarem ad bellum Francis in Italia inferendum incitat. 495.b
Mediolano eijcitur. 504.b
reuocatur. ibid.
à Francis captus, & in Galliam ductus, miſerè obit. ibid.
Ludouicus à Tranegena Ioannis III. Brabantiæ Ducis ad Regem Franciæ Legatus. 318.b
Ludouicus Trimolus in Epiſcopatum Tornacenſem Petro ab Auxeio à Clemente Antipapa ſurrogatur. 361.b
Ludus balliſtariorum inſignis Tornaci. 364.b
qui ex Belgis ad illum conuenerint. ibid.
Lugdunenſe Concilium, XIII. Vniuerſale, quando celebratum. 255.c
in eo Fredericus II. Imp. Eccleſiæ rebellis declaratus, Imperio priuatur. ibid.
Lugdunum & vicina loca expugnat Carolus Martellus. 32.a
Lugdunum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
à Zuendebaldo Lotharingiæ Rege expilatum. 118.a
Luidpertus Epiſcopus Carolum Craſſum Imperio priuatum ſuſtentat. 113.a
Luiduardus Vercellenſis Epiſcopus adulterij inſimulatus, à Carolo Craſſo repellitur. 112.c
Luidulfus filius Othonis Imp. orta inter ipſum & pa-

&patrem ſimultate, Baioariam vaſtat. 140.b,c
tota pęnè Italia ſubacta, ibidem moritur. 144.c
Luitbaldus Dux Bauarorum cum Hungaris confligens interimitur. 122.b
Luitgarda coniux Caroli Magni vbi & quando obierit. 52.a
Luitprandus Rex Longobardorum Carolo Martello aduerſus Saracenos fert ſuppetias. 32.b
Luitprandus Scriptor quando claruerit. 114.a
Lunæ Ecclipſis die ante crudelem Alberti Leodienſis Epiſcopi necem conſpicitur. 235.b
Lunam cum Gentilibus adorat Mahometes. 10.a
Lupus Cliuianus Flandros ad VVeſtcappellam Zelandiæ atroci prælio vincit. 263.b,c
S. Lutgardis Virgo quando obierit. 256.c
cuias fuerit, & quibus parentibus orta. 257.a
duodecim annos nata, Monaſterium S. Catharinæ Ordinis S. Benedicti ingreditur. ibid.
communi omnium conſenſu eiuſdem Monaſterij Prioriſſa eligitur. ibid.
Ioanne Lyrano hortante Prioriſſę officium abdicat, & ad Aquirianum Ciſtercienſis Ordinis Monaſterium ſe transfert. ibid.b
ei B. Virgo Maria cur vultu lugubri apparuerit. ibid.
ſeptennio ieiunat, pane ſolùm & cereuiſia contenta. ibid.c
Lutherani in Belgio moderatiſſimè habiti. 553.a
ad Concilium Generale à Pontifice inuitantur. 609.b
contra Conciliorum auctoritatem Articulos edunt. ibid.
Lutherani Principes Carolo V. Imp. in Comitijs Auguſtanis Confeſſionem exhibent. 585.b
Articulis à Cæſare conceptis conſentire nolunt. 586.a
Lutherus. *vide*, Martinus Lutherus.
Lutzenburgenſis ditio à Rege Galliæ inuaditur. 456.c
Lutzenburgum cum Eliſabetha Lutzenburgica in dotem Antonio Burgundo datur. 377.b
à Franciſco Rege Franciæ inuaditur. 622.a
Lux ſphæræ igneæ ſuper S. Gertrudem radiare viſa. 13.c
Luxouium Burgundiæ Monaſterium, in quod Ebroinus Franciæ Regum Maior domus retruditur. 16.c
in illud etiam S. Leodegarius ſe abdit. ibid.
Luxuria Dagoberti Regis perſtringitur. 4.b
Lynda pagus à Louanienſibus plebeijs exuſtus. 354.a
Lyra S. Gummari Reliquijs clara. 43.b
quomodo olim dicta. ibid.
à Nortmannis quælibet vaſtantibus etiam inuaditur. 67.c
vnum Senatorem ad Comitia Brabantica mittit, Antuerpiâ Flandro parente. 347.a
Lyrani plurimi in prelio cum Leodienſibus commiſſo cæduntur. 242.c
ſub Louanienſium ſignis militare ſoliti, ad Antuerpienſium caſtra in obſidione Mechlinienſi tranſierunt. 295.c

M.

Madalgarius, poſteà dictus Vincentius, Comes Hannoniæ. 14.c. *vide* Vincentius Comes Hannoniæ.
Magdenburgenſes, quòd Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxiſſent, à Cæſare Carolo proſcribuntur. 649.c
ab eodem obſidentur. 659.a
eruptionem faciunt, & in vrbem repelluntur. ibid.
in caſtris Electoris Mauritij ſtragem edunt. ibid.c
Mauritio Saxoni ſe dedunt. 661.c
Maghelmus Ludouici Pij Imp. ad Omortag Bulgarorum Regem Legatus. 65.a
SS. Magorum trium corpora Coloniam transferuntur. 225.c
Mahometes quo anno obierit. 9.a
à Ioanne Damaſceno ſceleſtiſſimus Antichriſti præcurſor habetur. ibid.b
ſordidi eius natales. ibid.
prædiuitis cuiuſdam viduæ camelos paſcit, eamdemque vxorem ducit. ibid.
impoſturis ſibi auctoritatem parat. ibid.
eiuſdem fœda deliramenta. ibid.c
armis Religionem ſuam propagandam, non de ea diſputandum eſſe cur docuerit. ibid.
quo aſtu omnium nationum homines ad ſuam ſectam amplectendam induxerit. ibid.
eius ſepulchrum vbi, & quale. 10.a
eiuſdem ſecta armis propagata. ibid.
Mahumadia. *vide*, Leptis.
Mahumetes Turca Conſtantinopolim capit. 421.c
Mahuuias Saracenorum Princeps Rhodum vaſtat. 14.a
Solis Coloſſum confringit. ibid.b
Maierus Louanienſis Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, octingentos haſtatos pedites adducit. 460.a
Mainius à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri includitur. 474.a
Maior domus Regiæ olim vocabatur, qui nunc Comeſtabilis. 2.a
Malbodium Reliquijs B. Aldegundis clarum. 58.c
Maldonatus ob rebellionem in Carolum V. excitatam capite plectitur. 556.c
Maledi arx, à Leodienſibus aduerſus Brabantos exſtructa, diruitur. 325.a
Malga à Flandris vaſtatur. 314.c
Malinæ Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
Malmundarium Monaſterium à Sigeberto Rege Dagoberti filio & Grimoaldo fundatum. 10.c. 12.a
Mal-repas arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
Manfredus, nothus Friderici Imp. patre ſtrangulato, fratreque Conrado veneno ſublato, Siciliam occupat. 174.c

Roma-

Romanæ Eccleſiæ ditiones vaſtans, ab Vrbano IV. Regno priuatur. 174.c.175.a,b
Mantua ab Henrico III. Imp. expugnatur. 196.a
Mantuæ Comitatus à Carolo V. Imp. in Ducatum mutatur. 583.b,c
Manus abſciſſa Ioanni Damaſceno ante imaginem Deiparæ oranti reſtituitur. 35.c
Marcani Proceres cùm Carolo Auſtriaco pacem faciunt. 539.a,b,c
Marcenſes Sclaui defectionem molientes, à Ludouico Lotharij Imp. fratre domantur. 74.b
Marcgrauius Antuerpienſis Maximiliano, bellum Leodienſibus inferenti, centum equites auxiliares adducit. 460.a
Marchia Antuerpienſis à Ioanne IV. Duce, inſciis Ordinibus, Ioanni Bauaro committitur. 391.b
vide Antuerpienſis Marchia.
Marchiæ nomen quando primùm videatur innotuiſſe. 193.b
Marcus Antonius Columna à Paulo IV. Pontifice Romam citatur. 685.b
per Legatum Pontifici iuramentũ pręſtat. ibid.
ad Cæſarem, ereptis ſibi à Pontifice ſuis ditionibus, confugit. ibid.c
quas armis recuperat, copiis à Duce Albano ſubmiſſis adiutus. 690 c.691.a
cum Iulio Vrſino Pontifici militante pugnat, eumque vincit & capit. ibid. & 691.a
Marcus Antonius Contarenus pro Venetis cum Cæſare Carolo V. fœdus ſancit. 609.c
Marcus Grimannus, Præfectus claſſis Pontificiæ contra Turcas. 609.c
Marcuuart Saxoniæ Epiſcopus, à Nortmannis interfectus. 103.c
Mardaitæ Saracenos infeſtant. 19.b
Mardeſa Coſrhois Perſarum Regis & Syræ filius, à fratre Syroë patre ſpectante interimitur. 8.c
Margarera Alberti Hollandię Comitis filia Ioanni Philippi Burgundi filio nubit. 356.a.357.a
quæ ei dos aſſignata. 357.a
Margareta Auſtriaca, ſoror Archiducis Philippi, è Francia reducitur. 491.b
Hiſpaniæ Principi deſponſata, Ioannæ Aragonæ, ex Hiſpania in Belgium venienti, occurrit. 495.b,c
in Hiſpaniam nauigat. 496.b
naufragium metuens, epitaphium ſibi ipſa ſcribit. ibid.c
in Angliam appellit, & à Rege Angliæ honeſtè excipitur. ibid.
ad portum Galliciæ D. Andreæ appellit. 497.a
nuptias cum Ioanne Principe Hiſpaniæ celebrat. ibid.
mortuo marito, immaturum fetum edit. ibidem b
Philiberto Duci Sabaudiæ deſpondetur. 505.c
è Belgio in Sabaudiam proficiſcitur. ibid.
à patre Maximiliano Imp. Belgij Gubernatrix deſignatur. 520.c
intereſt coronationi Caroli Auſtriaci in Imperatorem Romanum. 548.b
in Belgio Edictum contra hæreticos promulgat. 567.c
idem renouat. 582.c
moritur. 586.b
Margareta Eboracenſis Carolo Audaci nubit. 432.b
moritur. 509.c
Margareta Eduardi Anglorum Regis filia, Ioannis II. vxor, Furanæ arcis deambulatorium exſtruxit. 290.b
Margareta Flandriæ & Hannoniæ Comitiſſa quando obierit. 237.a
eius epitaphium. ibid.
Margareta Ioannæ ſorori in Flandriæ Comitatum ſuccedit. 255.c
Marthæ Balduini Auguſti viduæ de Namurco cum Henrico Lutzenburgenſi contendenti fert ſuppetias. 247.b
filium ſuum Guidonem Flandriæ Comitem ſalutari iubet, & non multò pòſt moritur. 282.b,c
Margareta, Guidonis Flandriæ Comitis filia, Ioanni I. Brabantiæ Duci nubit. 279.a
Margareta Flandrica deſpondetur Philippo Audaci fratri Regis Francorum. 343.b
nuptiæ eius Gandaui celebrantur. ibid.
Ioannem Burgundiæ Ducem & Flandriæ Comitem futurum parit. 344.b
Margareta Francica, ſoror Henrici Regis, nubit Emanueli Philiberto Sabaudiæ Duci. 704.c
Margareta Henrici Limburgenſis filia Godefrido III. In cunis dicto nubit. 224 a
Margareta, Henrici V Brabantię Ducis filia, Vallis Ducis Monaſterij prima Abbatiſſa. 250.c
Margareta, Ioannis I. Brabantię Ducis filia, Henrico Lutzenburgenſi nubit. 288.b
Genuæ moritur. 300.b
Margareta, Ioannis III. Brabantiæ Ducis filia, Ludouico Flandriæ Comiti nubit. 324.b
à Francis excipitur. 325.c
puellæ cuidam ex marito grauidæ nares detruncat. 327.b
quid ei à Venceſlao pro dote aſſignatum. 335.a
moritur. 343.a
Margareta, Ludouici Imp. vidua, cruento prælio cum filio concurrens, victa in Angliam fugit. 327.a
Margareta, Maximiliani & Mariæ filia, Bruxellis naſcitur. 456.a
eius ſponſores in Baptiſmo qui. ibid.
Margareta, Philippi Audacis filia, Philippum Burgundum ſollicitat, vt filiæ ſuæ Iacobæ maritum ipſum Ioannem IV. Brabantiæ Ducem conciliet. 399.b,c
eidem Philippo Burgundo quò minùs Ducatum Brabantiæ adipiſcatur, negotium faceſſit. 410.a,b
eumdem omnia ad ſe iniuſtè rapere conqueritur. 416.b
imò & necem ei intentaſſe creditur. ibid.
Margareta, Philippi Burgundi filia, Guilielmo Alberti Hollandi filio nubit. 356.a.357.a
quæ ei dos aſſignata. 357.a

B. Maria Virgo Conſtantinopolim ab hoſtibus liberat. 8.b
eius ope & interceſſione Aſtures Saracenos vincunt. 34.c
eiuſdē interceſſione Bruxellæ in Eccleſia S. Nicolai plurima fiunt miracula. 223.b,c
vultu lugubri S. Lutgardi Virgini apparet, eique ſeptennij ieiunium iniungit. 257.b,c
B. Mariæ Virginis imagines. *vide* Imagines.
Maria Auguſta, Othonis III. Imp. vxor, à Comite quodam caſto repulſam paſſa, eumdem de pertentata pudicitia inſimulat. 161.a
innocentis quam procurauerat mortem, flammis luit. ibid.b
Maria Auſtriaca, ſoror Caroli Auſtriaci, deſpondetur Ladiſlao, filio Vladiſlai Hungariæ Regis. 537.b
Ludouico Regi Hungariæ nubit. 553.b
nomine Caroli V. cum Danis inducias facit. 609.b
Leonoram Reginam Cameraci inuiſit. 611.b
Cæſaris nomine Francis bellum inferendum decernit. 662.b
Belgij gubernacula reſignat. 682.c
cum fratre Cæſare in Hiſpaniam abit. ibid.
moritur. 689.b
Maria Balduini Flandriæ Comitis vxor pacem inter ipſum & Franciæ Regem cōponit. 238.c
Maria Caroli Audacis filia naſcitur. 424.a
patri ſuccedit. 448.b,c
eos qui ſolatio eſſe debebant, hoſtes experitur. ibid. c
Ludouicus Rex Franciæ eam ad filij ſui octennis nuptias compellere annititur. ibid.
à Gandauenſibus capitur. 450. a,b
ei à Rege Ludouico aliquot oppida eripiuntur. ibid.b,c
pro pace ad Regem mittit Legatos. ibid.c
paſſis crinibus pro Hugoneto & Imbercurtio apud Gandauenſes deprecans, non auditur. 451.a
venationi & aucupio dedita. 458.a
grauida, equo delapſa, inſigniterque læſa, breuî pôſt moritur. ibid.
cor eius Antuerpiæ ad S. Michaëlis ſepultum. ibid. b
corpus verò Brugis. ibid.
Maria Henrici VI. & Aleidis filia, Philippo III. Franciæ Regi nubit. 279.a
à Petro Rhemenſi Archiepiſcopo coronatur. ibid.
homicidij falsò accuſata, à fratre Brabantiæ Duce liberatur. 280.c
Maria, filia Henrici VIII. Angliæ Regis, Regina proclamatur. 673.a
Catholicam Religionem reſtituit. ibid.
Philippo II. Hiſp. Principi deſpondetur. ibidem b
Eliſabetham ſororē in cuſtodiam mittit. ibid.
Philippo II. ſolemniter nubit. 674.c
à Rege marito perſuaſa, Henrico Galliæ Regi bellum indicit. 691.c
moritur. 700.c
Maria Ioannis III. Brabantiæ Ducis filia, Reinaldo Geldriæ Duci nubit. 324.b
quid ei à VVenceſlao Brabantiæ Duce dotis loco aſſignatum. 335.b
moritur. 368.a
Maria Ludouici Bauariæ Ducis vxor, fuit Henrici V. Brabantiæ Ducis filia. 250.c
falsò adulterij accuſata, capite plectitur. 256.c
Maria Luſitana Philippo II. Auſtriaco deſpondetur. 628.c
eidem nubit. 632.b
Maria Philippi quondam Imperatoris filia Henrico V. Brabantiæ Duci nubit. 250.b
quos ei liberos pepererit. ibid.b,c
Maria Philippi Regis Francorū filia Ioannis III. Brabantiæ Ducis filio deſponſata, ante nuptias moritur. 313.b,c
Maria Scotiæ Regina nubit Franciſco Galliarum Delphino. 697.a,b
Marianus Scotus fabulæ de Ioanna Papiſſa primus auctor. 79.b,c
Marina mulier in Hollandia capitur, & mira de ea. 372.b
Marinus Agapiti Papæ Legatus, ad decidendam Artaldi & Hugonis de Rhemenſi Epiſcopatu contendentiū cauſam, in Galliam miſſus. 138.c
Maris inundatione tres Comitatus euerſi. 212.b
Maronitæ Saracenos infeſtant. 19.b
Marra in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 202.a
Marſana locus iuxta Moſam, quò Carolus Caluus eiuſque frater Germanicus Lotharij Regnum partituri conuenerunt. 88.b
Marſina locus, vbi pax inter Ludouicum Balbum & Ludouicum Germanici filium firmata. 99.b
Marſum pagus vbi ſitus. 26.a
S. Martini Eccleſia Turonis à Nortmannis ſuccenſa. 77.c. 78.a
eiuſdem Monaſterium ibidem ab ijſdem euerſum. 78.a
eius corpus Dei prouidentia ante euerſionem ciuitatis Turonenſis aliò tranſlatum. ibid.
eius ſepulchrum deuotionis ergô adit Frodoardus Hiſtoricus. 135.a
Martinus Papa Romanus à Conſtante Imp. in exilium mittitur. 14.a
Martinus V. Papa eligitur. 382.c
Martinus Bohemus, cum aliis duobus, Rege Luſitaniæ Ioanne II. ſuadente, Aſtrolabium explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Martinus Dux ab Ebroino in prælio interimitur. 20.c
Martinus Lutherus, Archihæreticus, inſanire incipit. 543.b
à Legato Apoſtolico auditur & inſtruitur, ſed non corrigitur. 545.a
VVormatiam ad Comitia Imperij venit. 552.c
à Leone X. excommunicatur. ibid. & 553 a
publico Edicto pertinax hæreticus declaratur. ibid.

in-

infames & blaſphemos emittit libellos. 582.a,b
alios libellos edit, quibus Cæſarem Germanis, & plebi Epiſcopos odioſos reddere conatur. 583.c.587.a
Euangeliſtam ſe vocat. 587.b
Papiſtas Turcis eſſe deteriores aſſerit. ibid.
ſubitò moritur. 637.c
de eius morte verba Cochlæi. ibid.
inepta morientis oratio. ibid.
Martinus Paiartius à Gandauenſibus occiditur, & quare. 475.a
Martinus Roſſemius Hagam-Comitis ſpoliat. 576.a
pro Guilielmo Marcano Brabantiam inuaſurus, à Leodienſibus tranſire prohibetur. 622.a,b
Campiniam Brabantiæ vaſtat. ibid.b
Reinerum Naſſauium inſigni ſtratagemate vincit. ibid.c.623.a
caſtra ad Dammum prope Antuerpiam locat, & Antuerpiam dedi ſibi & Regi Franciæ poſtulat. 623.b,c
inſigne fert reſponſum. ibid.
abit, & aliquot molas & prædia circumcirca exurit. ibid.c
alibi furioſè omnia depopulatur. 624.a,b
Louanium dedi ſibi poſtulat. ibid.
egregio ſtratagemate à Studioſis, vrbem iam iam occupaturus, repellitur. ibid.c
inde in Gallo-Brabantiam irruptionem facit. 625.a,b
Namurcenſem Comitatum vaſtat. ibid.
à Cæſarianis, eius veſtigia prementibus, in Galliam fugatur. ibid.
à Carolo Aureliano in Geldriam remittitur. ibid.c
ſtratagemate Amersfortium, Helmondam ac Endouiam occupat. 627.a
Cliuio à Carolo V. deuicto, Cæſari ſacramentum præſtat. 630.b
pro Cæſare arcem & ciuitatem Heſdinienſem occupat. 666.a
peſte extinguitur. 680.c
Martinus Suauræus, exercitu conſcripto, Aloſtanos & Niniuenſes impetit. 464 b
Aloſtum expugnat. ibid.
Martinus VValderodenſis Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Martyrium S. Bonifacij & ſociorum eiuſdem. 40.c
S. Leodegarij & Gerini. 18.a
Marx-plas Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Maſeria ab Henrico Naſſauio pro Carolo V. Imperatore obſidetur. 553.b
Maſtaingius à Francis capitur. 471.b
Mathfridus in Ludouicum Pium Imp. inſurgit. 66.a
Mathilda, Henrici IV. Louanienſis Ducis filia, Florentio Theodorici Hollandiæ Comitis filio nubit. 239.c
Mathilda Henrici V. Brabantiæ Ducis filia primùm Roberto Atrebatenſi Comiti nupſit. 250.b,c
deinde Florentio IV. Hollandiæ & Zelandiæ Comiti. 253.c
Deiparæ Virginis imagines ſibi à Sophia traditas diuerſis locis aſſignat. ibid.& 254.a
in Loſdunenſi Virginum Ciſtercienſium Monaſterio à ſe extructo vitam piè tranſigit. 254.a
quando obierit. ibid.
B. Mathildis Othonis I. mater moritur. 149.b,c
Matronam violans, ex lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
Maubonium caſtrum à Maximiliano obſidetur. 455.c
deditur. ibid.
Mauri ad Pipini cum claſſe in Corſicam aduentum fugiunt. 55.a
Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtant. 74.b,c
Caſſinenſe Monaſterium fruſtrà tentant. ibidem c
cum præda in Africam remeantes, naufragium patiuntur. ibid.
ab Adefonſo Magno in Hiſpania victi. 130.a
Maurorum Dux à Carolo Martello è Prouincia fugatur. 32.b
Mauritius Saxo fœdus cum Cæſare ſancit. 638.c
pro Cæſare Friderici ditiones vaſtat. 642.a
inſpectante Friderico captiuo, Electoratu Saxoniæ donatur. 650.c
ſe decretis Concilij Tridentini ſtare non poſſe, Cæſari denuntiat. 657.a
pro Cæſare ad obſidionem Magdenburgenſem abit. 659.b
toti exercitui Cæſareo ad Magdenburgum ſupremus præficitur Imperator. 659.b
cladem à Magdenburgenſibus accipit. ibidem c
ad Proteſtantium partes deficit. 662.a
cum Francis contra Cæſarem fœdus percutit. ibid.& 663.b
pro liberatione Heſſi multùm laborat. ibid c
magno aſtu Cæſarem, de fœdere quod cum Franco inierat certiorem factum, decipit. 664.a
in Sueuiam cum exercitu irrumpit, &, motis Catholicis, Lutheranos Magiſtratus reponit, & alia multa perpetrat. ibid.b
ad Alpes vſque contendit. ibid.
Ereburgo occupato, Oenipontem verſus tendit. ibid.c.665.a
Francofurtum obſidet. 666.b
pacem cum Cæſare facit. ibid.c
Francofurtum deſerit, & domum abit. 667.a
contra Albertum Brandeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
à ſociis belli Dux denominatur. ibid.
in prælio contra Albertum vulneratus, altero die obit. 671.a

S. Maximi martyris corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
Maximilianus, Friderici III. Imp. filius, ſponſus Duciſſę Marię, in Belgium proficiſcitur. 452.b
Mariam vxorem ducit. ibid.
Francis reſiſtendum decernit. ibid.c
Belgij Princeps inauguratur. ibid.
Eques Aurei velleris creatur, & poſteà alios creat. ibid.
Leodienſes ſibi reconciliat. 453.c
ei filius Philippus naſcitur. ibid.
cum Rege Franciæ inducias ſancit. ibid.
conditionibus induciarum à Francis non obſeruatis, copias cogit. 454 c
Terovvanam obſidet. ibid.
à Terovvanenſibus irridetur. ibid.
Creueceurium proditorem cædit. ibid. & 455. a,b,c.
Maubonium caſtrum per Romontium obſidet & capit. ibid.c
Fanum D. Pauli obſidet. ibid.
in morbum periculoſum incidit. 456.b
VVolfardum Borſelium, Hauckianæ factionis fautorem exauctorat. ibid.c
Hauckijs bellum infert. ibid.
Leidanam vrbem mulctat. ibid.
Baumontium Francis eripit, diripit, & incendit. ibid.
iterùm contra Hauckios in Hollandiam ire cogitur. 457.a
Leidæ Theodoricum Potterum capite plectit. ibid.
numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.
& Philippum filium Equitem creat. ibid.
Geldros, & præcipuè Neomagenſes, Brabantinorum Hollandorumque agros depopulantes compeſcit. ibid.
Geldriæ Dux cum vxore inauguratur. ibid.c
item Zutfaniæ. ibid.
Venlonam obſidet, & deditione accipit. ibid.
ei Bruxellæ naſcitur filius Franciſcus. ibid.
obitum vxoris Mariæ amariſſimè dolet. 458.b
ab Ordinibus Brabantiæ filiorum tutor conſtituitur. 459.b
item ab Hollandis. 460.a
copias cogit, vt Leodienſibus ob cædem ſui Epiſcopi bellum inferat. ibid.
oppidum S. Trudonis deditione capit. ibid.
item Burchlonium & Haſſeltum. ibid.b
item Tungros. ibid.
cum Franco pacem, ob Flandrorum rebellionem, iniquis licet conditionibus, conſtituit. ibid.
Huloingam arcem prope Leodium capit. ibid.c
Leodienſes vincit & in fugam agit. 462.a
eis pacem petentibus, certis conditionibus eam concedit. ibid.
Vltraiectenſibus, ob relegatum Epiſcopum, bellum infert. ibid.b
Vltraiectum obſidet, & tormentis quatit. ibid.c
ipſam ciuitatem certis legibus capit. 463.a
item Amersfortium. ibid.b
ab Hannonibus tutor filij ſui Philippi recipitur. ibid.
qui ipſi adhæſerint, qui repugnarint. ibid.
Flandris rebellibus ſcribit. ibid.c
inhoneſtum ab eis fert reſponſum. ibid.
inſigni ſtratagemate Teneramondam occupat. ibid.
& Audenardam. 464.a
munitionem Gandenſium ad Saftingen, Antuerpienſibus infeſtam, expugnat. ibid.
deprædationes Sluſanorum è Zelandia impediturus, VValachriam præſidio munit. 464.b
ſtratagemate Gandauenſes cædit. 465.a
ad literas pro Flandris ad Ordines Brabantiæ & Hannoniæ ſcriptas reſpondet. ibid.
pacem cum Flandris ſancit. 466.c
ei filius Philippus à Gandauenſibus redditur. 467.a
iterùm plebs Gandauenſis ei negotium faceſſit. ibid.b
quam poſteà caſtigat. ibid.
Gandauenſes tandem in gratiam recipit. 468.b
Aquiſgranum vſque patri Cæſari occurrit. 468.c
in Regem Romanorum eligitur. ibid.
in Belgium reuertitur. 469.a
vbique ſplendidè excipitur. ibid.a,b,c
Hollandorum Legati ei panegyricum recitant. ibid.b
patrem ſuum Bruxellæ cum filio Philippo excipit. ibid.c
cladem à Francis accipit. 471.b
à Brugenſibus ſeditioſis in domo quadam incluſus detinetur. 473.b.c. 474.a,b
multa alia nefanda ab iiſdem pati cogitur. ibid.
è carcere Brugenſi tandem liberatur. 475.c
terribili iuramento ſe pacis conditiones obſeruaturum promittit. 476.a
Legatos in Hiſpaniam, tria petituros, mittit. 477.c
Mechliniam occupat, & filio ſuo Philippo inibi præſidium addit. ibid.
ei à Brabantis ac Flandris, ſi in Germaniam, in Belgium numquam reuerſurus, abire velit, pecunia offertur. 478.a,b
per Euerſteinium & Morbecanum Dunkerkam aliaque loca ſui iuris facit. ibid.
item alia Flandriæ inſigniora oppida. ibid.c
fœdus ſolemne cum Henrico VII. Anglorum Rege ſancit. 479.a
cum Cabelliauijs Schiedamum & Roterodamum obſidet. ibid.
pacem cum Belgis eorumque auxiliari Francorum Rege init. 481.a
cum Anna Britonum Duciſſa ſponſalia celebrat. 483.c
eius Legati Sluſæ Magiſtratum, conſenſu Philippi Cliuij, mutant. 484.b
mortuo patre Cæſar creatus, in Auſtriam reuertitur. 492.a
vxorem ducit Blancam Mariam, filiam Sfortiæ Du-

tiæ Ducis Mediolanenſis, & quare. ibid.
in Belgium venit. ibid.
à filio & filia excipitur. ibid.c
ei Carolus Egmondius, ſiue Gelder, obuiàm fit, ſperans ſe Ducatum obtenturum. ibid.
filium ſuum Philippum Ducem Brabantię inaugurari facit. 493.a,b,c
in Germaniam redit. ibid.c
cum Pontifice Alexandro VI. & Hiſp. Regibus & Venetis fœdus contra Carolum VIII. Galliæ Regem ſancit. ibid.
VVormatiæ Conuentu Imperij habito, auxilia contra Francum petit. 494.a
Comitem VVirtembergij Ducis titulo condecorat. ibid.b
Francofurti Cameram Imperialem inſtituit. ibid.c
à Ludouico Sfortia ad bellum Francis in Italia inferendum incitatur. 495.b
Genuæ & Piſis Francica Lilia & inſignia deijcit, & Aquilam Romanam ſubſtituit. ibid.c
Liburnum, portum Florentinorum, obſidet. 498.a
obſidionem ſoluit, & in Germaniam reuertitur. ibid.b
cum Ludouico XII. Galliæ Rege inducias paciſcitur. 498.a,b
Carolo Geldro bellum infert. 500.a
bellũ gerit contra Sueuos & Heluetios. 504.b
pacem cum Ludouico XII. Francorum Rege ſancit. 511.a
qui ei per Legatum de Ducatu Mediolanenſi ac Comitatu Ticinenſi Angleriæque clientale ſacramentum dicit. 512.a
ab eodem promiſſam pecuniam & auxilia depoſcit. 517.a
eo tergiuerſante, filium Philippum contra eumdem inſtigat. ibid.
de obitu filij Philippi grauiter dolet. 518.c
à Belgis pro tuendo Belgio imploratur. 520.b
Margaretam filiam Gubernatricem Belgij deſignat. ibid.c
& ſe in Belgium venturum promittit. ibid.
Conſtantiæ Comitia celebrat. ibid.
eius ditiones à Venetis inuaduntur. 521.c
eius exercitus & Duces ab ijſdem cæduntur & profligantur. ibid.
cum ijſdem inducias ſancit. 522.b
intereà rationem de Venetis ſe vlciſcendi circumſpicit. ibid.
fœdus contra eoſdem cum Iulio Pontifice & Ludouico Gallo ſancit. ibid.
Patauium ei à Venetis eripitur. 524.a
illud iterùm obſidet, licet fruſtrà. ibid.b
cum Ferdinando Hiſp. Rege ſuper Caſtellæ Regno tranſigit. ibid.
Vicentiam capit & diripit. 525.a
Iulius Pontifex, vt à Gallorum fœdere abducatur, allaborat. ibid.a,b
à Ferdinando Hiſp. Rege propè, vt id deſerat, perſuadetur. ibid.b
à Ludouico Galliæ in fœdere cõfirmatur. ibid.
Concilium Piſis cum Gallo conuocat. 525.c
Pontificem Iulium eò citat. ibid.
aliquot oppida Venetorum occupat. 526.b
inducias ſex menſium cũ Venetis ſancit. ibid.c
Francorum in Italia vires creſcere nolens, à Ludouici fœdere ſe ſeiungit. 527.a,b
Coloniã ob motus Belgicos proficiſcitur. ibid.
Georgium Saxonem & Etzardum Comitem ad ſe vocat. ibid.c
Burgundiæ Ducatum pro Carolo Auſtriaco inuadit. 528.c
à Leone X. auxiliares equites petit & impetrat. 529.b
cum copijs ſe Henrico VIII. Anglorum Regi iungit. ibid.c
ab eo Pater ſalutatur. ibid.
cum eo Inſulas Flandriæ venit. 530.b
in Germaniam redit. ibid.
ab Etzardo Comite irridetur. 531.b
eumdem proſcribit. ibid.c
cum Pontifice Leone X. reddita ei Mutina, fœdus ſancit. 534.c
in Belgium venit. 541.c
Etzardum ad ſe citat. ibid.
rem proſperè componit. 542.b,c
in Germaniam redit. ibid.
pacem cum Venetis ſtatuit. 544.c
Comitia celebrat. 545.a
Carolum Auſtriacum Hiſp. Regem pro futuro ſucceſſore Ordinibus Imperij commendat. ibid.
febre corripitur. ibid.
piè moritur. ibid.b
Maximilianus Auſtrius, Ferdinandi Rom. Regis filius, in Hiſpaniam proficiſcitur. 651.b
in Germaniã cum vxore ibi ductа redit. 663.c
in Belgium venit. 687.b
magno cum honore excipitur. ibid.
de dote cum Cæſare & Rege Philippo tranſigit. ibid.
in Auſtriam abit. ibid.
Maximilianus Buranus ab Imp. Carolo V. Friſiæ & Groningæ Gubernator deſignatur. 618.a
moritur. 652.b
Maximilianus Sfortia Brianſonem ciuitatem inuadit. 537.b
Mecha ſepulchro Mahometis famoſa. 10.a
Mechlinia Adoni à Pipino Rege donata. 39.a
vbi ſita, & vnde ſic dicta. ibid.
à Nortmannis vaſtata. 67.c
eius pars dimidia Henrico VI. Brabantiæ Duci quando obuenerit. 262.b
& qua de cauſa. 264.a,b
ab Henrico Epiſcopo Leodienſi obſeſſa, ſed citò iterùm deſerta. 270.a,b
quando ab Epiſcopo Leodienſi Brabantiæ Duci vendita. 294.a
Stapulâ auenæ, ſalis & piſcium donatur. ibid.
quando à Leodienſibus ſecundùm quoſdam recuperata. 300.a
Ludouico Flandriæ Comiti vendita, noui belli origo. 313.c. & ſeqq.

pari iure à Ioanne III. Brabantiæ Duce & Ludouico Flandriæ Comite poſſeſſa. 318.a
igne fortuito conflagrat. 322.a
tota à Brabantiæ Duce obtinetur. 323.a
iterùm incendio mirè fœdatur. 347.c
à Philippo Auſtriaco ſuprema Curia ibi inſtituta. 423.b
ad hanc Curiam qui prouocare poſſint. ibid.
puluere tormentario à fulmine incenſo, tertiò conflagrat. 640.b,c
Mechlinienſe Beginagium quando extrui cœptum. 268.a
à Nouatoribus dirutum. ibid.
Mechlinienſes cum Antuerpienſibus de iure Stapulæ auenę, ſalis, & piſcium contendunt. 294.a
Ioanni II. Brabantiæ Duci rebellantes obſidentur. 295.b
in caſtra Antuerpienſium & Lyranorum ſtrenuè erumpentes, fortiter repelluntur. ibidem c
nauibus quibuſdam bellicis extructis aliquamdiu obſidionem tolerant, ſed tandem naual prælio victi ſe dedunt. 296.a,b
Ludouico Flandriæ Comiti ſacramenta pręſtare abnuunt. 313.c
cum Ioanne verò Brabantiæ Duce fœdus ineunt. 314.b,c
nouis priuilegijs à Ludouico Flandriæ Comite ſollicitati, à VVenceſlao Brabantiæ Duce deficiunt. 331.a
de Stapularum iure iterùm cum Antuerpienſibus contendunt. 356.c. 378.b
ab Antuerpienſibus graui damno afficiuntur. 378.b
Antuerpienſibus operâ Ducis Philippi Boni reconciliantur. 416.c
item Louanienſibus & Bruxellenſibus. 419.a
contra Carolum Audacem tumultuātur. 430.b
pacem obtinent. ibid.
Fredericum Cæſarem, iniuriam filio Maximiliano à Brugenſibus illatam vlturum, cùm exercitu in Belgium venire ęgrè ferunt. 477.a
à Bruxellenſibus & Louanienſibus infeſtantur. 479.b
Mediolanenſis Ducatus à Gallis inuaditur. 504.b
recuperatur à Cæſarianis. ibid.
iterùm à Gallis occupatur. ibid.
Meeſſia à Ioanne I. Brabantiæ Duce ſpoliata. 280.a
Megingandus Comes nepos Oddonis Regis dolo interficitur. 115.c
Mel tempore Godefridi II. Louanij pluit. 217.a. 218.b
Meldricis inſula olim habitatione S. Hermelendis virginis clara. 7.c
nunc continens eſt, & vbi ſita. 8.a
Meleſates Ægyptiorum Regis filius Ptolemaidem capit & euertit. 288.c
Melexala filius Melidini Sultani, Saracenorum & Turcarum Imperator conſtituitur. 262.a
Memmingenſes Zvvingliani Carolo V. Imp. Confeſſionem exhibent. 586.a
Carolo Imp. reconciliantur. 644.a
Menapij à Nortmannis vaſtati. 105.a
Mercatores ſpoliati, belli Iuliacenſis inter VVenceſlaum Brabantiæ Ducem & Guilielmum Marchionem origo. 344.b
Mervveſij Dominus, Flandriæ à Maximiliano poſt pacē Flandris conceſſam præficitur. 468.b
Meſelinus Paruus, perditiſſimorum quorumdam Gallias vaſtantiū Dux, ſupplicio afficitur. 342.a
Meſopotamia Chriſtianis, Principibus inteſtinis odijs diſſidentibus, à Saladino adempta. 230.a
Metenſis ciuitas, Ludouici Pij Imp. ſepulturâ illuſtratur. 70.a
ibi ab Hincmaro Rhemenſi & aliis Lotharingis Epiſcopis Carolus Caluus Lotharingiæ Rex coronatur. 87.c
Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignata. 88.c
Metenſis Synodus Theutbergæ repudium & VValdradæ pellicis introductionem à Lothario Rege factam confirmans quando celebrata. 84.a
eius Acta Romæ reſciſſa. ibid.b
Mexicum à Ferdinando Corteſio pro Regibus Hiſpaniæ ſubiugatur. 548.c
Michaël Abſalonis cùm Philippo Comite S. Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Michaël Crouiacus, Legatus Caroli Auſtriaci ad Franciſcum Valeſium Franciæ Regem. 535.a
Michaël Græcorum Imperator libros S. Dionyſij Areopagitæ Ludouico Pio Imp. tranſmittit. 64.c
Michaël à Ligniaco Hannonius Brabantiam infeſtat. 363.c. 364.a
Michaël Sidonius iubente Cæſare conſcribit libellum *Interim*. 650.b
S. Michaëlis templum Bruxellæ quando & à quo dedicatum. 178.a
eò à Lamberto Balderico S. Gudilæ corpus tranſlatum. ibid.
in eoque Canonici ab eodem inſtituti. ibid.b
S. Michaëlis Eccleſia Antuerpiæ à Godefrido Bullonio multis donariis aucta. 203.b
illam cedunt Canonici Antuerpienſes S. Norberto & ſocijs. 210.a
S. Michaëlis Monaſterij apud Antuerpienſes initia. 213.a
S. Michaëlis Baſilica Louanij corruit. 246.c
Middelburgum à Flandris captum. 296.c
Miliduoch Sclauorum Dux à Carolo Caroli Magni filio interemptus. 55.a
Mingouallius Brugēſes ſeditioſos pacare à Maximiliano iubetur. 473.a
ab iiſdem carceri mancipatur. ibid.c
Minoritę quando primùm Siluamducis venerint. 268.a. *vide* Franciſcani.
Miracula in tranſmiſſione librorum S. Dionyſij Areopagitæ ex Græcia ad Ludouicum Pium Imp. patrata. 64.c. 65.a
Miracula plurima eduntur Bruxellæ in Eccleſia S. Nicolai. 223.c

Miſſæ

Miſſæ Sacrificium ab anno 693. apud Belgas in vſu. 22.b
Miſſarum tria millia, & alia pro ſalute Regis à Patribus Concilij Moguntini ſub Ludouico Lotharij Imp. fratre celebrati decreta. 75.b
Modoaldus Treuirenſis Epiſcopus, frater Ittæ coniugis Pipini de Landis. 7.b
Moguntinus Antiſtes contra Albertum Brandeburgicum cum alijs Principibus fœdus init. 670.b
Molenbecca villa D. Gudilæ à Carolo Lotharingiæ Duce oblata. 156.a
Monachi & Monachæ à Conſtantino Copronymo variè exagitati. 44.c.45.a.60.b,c
Monachi plurimi Turonis à Nortmannis trucidati. 78.a
Monaſterium, VVeſtphaliæ Metropolis, ab Anabaptiſtis occupatur. 593.b
ab Antiſtite recuperatur. 598.a,b
Monaſterium exſtruit Ado. 5.c
item Rado. ibid.
nec non Dado, qui & Audoënus. ibid.
item Eligius quod Solemniacum appellatur. ibid.
aliud ſanctarum Virginum Pipinus de Landis. 8.a
aliud Niuellis Itta coniux dicti Pipini. 10.c
alia duodecim Sigebertus Dagoberti Regis filius. 10.c
duo Grimoaldus. 12.a
aliud Vincentius Comes Hannoniæ. 15.a
aliud S. VValdetrudis eiuſdem coniux. ibid.
aliud Andanæ Begga. 18.c
alia in Friſia S. VVillibrordus. 23.a
aliud in quadã inſula Rheni S. Suitbertus. 24.c
aliud Orpij Alpais. 25.b
aliud Fuldæ Carlomannus. 38.b
idem aliud in monte Soracte. ibid.b
Gemblacenſe S. Guibertus. 141.c
item duo in ciuitate Leodienſi Euraclus eiuſdem vrbis Epiſcopus. 146.a
aliud Baldericus Epiſcopus Leodij, & qua occaſione. 169.a
aliud in Affligem Gerardus Niger. 194.b
Monaſterium S. Fredegandi in Doorne prope Antvverpiam à Nortmannis igni abſumitur. 67.c
S. Martini Turonis à Nortmannis euerſum. 78.a
Moneta Brabantica niſi in primarijs vrbibus cudenda. 365.c
Monetam Imperatoris nomine cudere Eduardo Angliæ Regi conceſſum. 318.c
Mons-altus municipium, Monaſterio à Vincentio Comite Hannoniæ exſtructo clarum. 15.a
Mons-falconis caſtrum ab Henrico IV. Imperatore deſtructum. 210.a
Montenaken caſtrum, iuxta quod cruentum admodum prælium inter Leodienſes & Brabantos commiſſum. 243.a
Montfortium vrbs ab Alberto Saxone capitur. 482.c
Montfortij iuriſdictio ab Epiſcopo Vltraiectino Ioanni Rouero venditur. 501.c
Montfortius Vltraiectinos & Hollandos infeſtat. 482.c
ab Alberto Saxone compeſcitur. ibid.
Morantus Flander, inſignis pirata. 333.a
Morbecanus pro Maximiliano Rom. Rege Dunkerkam occupat. 478.a,b
item alia Flandriæ oppida inſigniora. ibid.c
Morbus, vulgò S. Huberti dictus, vnde ſic appelletur. 34.a
Morini à Nortmannis vaſtati. 105.a
Moronus, Conſiliarius Sforțiæ, Piſcarium, Caroli V. in Italia belli Ducem, ad partes Confœderatorum pellicere conatur. 563.b
à Piſcario capitur, & carceri includitur. ibid.
Mortimerius Iſabellæ Angliæ Reginæ amaſius quæ ſcelera patrarit, & quo modo ea luerit. 310.c
Mortzelle villa, quò Reliquiæ B. Gudilæ miraculosè tranſlatæ. 59.a
ab Imperatore Carolo Magno D. Gudilæ tranſſcribitur. ibid.b
& Sanctimonialium Collegio ornatur. ibid.c
Mortzellenſe Cœnobium à Nortmannis expilatum, & funditus euerſum. 108.c
Motezuma Rex Mexici à Corteſio capitur. 548.c
Mouyus, Fani D. Quintini Præfectus, oppida Elicurtum & Baureuorium, à Belgis paulò antè capta, recuperat. 459.b,c
Muhal caſtrum ab Hoyenſibus fruſtrà tentatum. 264.b
Muleaſſes Regno Tunetano ab Hariadeno Barbaroſſa exuitur. 599.a
à Carolo V. Imp. auxilia petit & impetrat. ibid.
ab eodem reſtituitur. 601.b
Mulier marina in Hollandia capitur, & mira de ea. 372.b
Mullem arx à Ioanne I. Brabantiæ Duce exuſta. 285.b
de Mundo tunc interituro & Iudicio Vniuerſali mox futuro errores Abbo Floriacenſis Abbas confutat. 162.b
Murtij Comes Bruxellæ in carcerem conijcitur. 394.a
è carcere liber dimittitur. 395.a
Muſicarum regularum inuentor Guido Aretinus. 174.b
Mutilans aliquem, apud Bruxellenſes qua pœna plectendus. 247.b

N.

NAmurcenſe caſtrum à Balduino Hannoniæ Comite expugnatum. 234.b
biennio toto obſeſſum, & quare. 266.c
Narmurcenſes exactionibus oppreſſi, Lutzenburgenſem Comitem ad ſe euocant. 266.c
Haſbaniam incurſantes, malè excipiuntur. 308.b
Flandrorum auxiliares Brabantiam populantur. 334.a

Francos

Francos cædunt. 521.b
de Namurco Lutzenburgenſes & Martha Auguſta Balduini vidua contendunt. 274.b
Nannetes à Nortmannis vaſtati. 77.c.85.c
Nantildis coniux Dagoberti Regis. 6.c
Naſſauius à Francis capitur. 471.b
item à Brugenſibus. 473.c
Naufragium horribile Maurorum poſt Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtata in Africam remeantium. 74.c
Nazareth tempore Frederici II. Imp. Chriſtianis reſtituta. 247.c
Neapolis à Conrado Frederici II. Imp. filio expugnata, & muris nudata. 262.b
Neapolitani contra Inquiſitionem ſe opponunt. 649.b
à Cæſare Carolo propterea egregiè mulctantur. ibid.
Neomagenſes Brabantinorum Hollandorumque agros depopulantur. 457.b
à Maximiliano reprimuntur. ibid.
Neomagum à Carolo Audace obſidetur & capitur. 438.a,b
Netelaria à Grimbergano euerſa. 219.b
Netha Brabantiæ fluuius. 43.a
Neuſtria à Pipino Herſtallo ſubiugatur. 22.a
Nicæa in expeditione ſacra à Chriſtianis capta. 200.c
Nicæa Prouinciæ ciuitas à duabus claſſibus, Turcica & Francica, oppugnatur. 627.c
capitur, & contra fidem datam à Franco diripitur & inceditur. 628.a
Nicephorus Imperator Conſtantinopolitanus Herenæ ſubſtituitur. 52.c
Nicephorus Græcorum Imperator fraude vxoris cæditur. 149.b
Nicolaus Papa Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum diſſidentes conciliare conatur. 82.a,b
item Lotharium ad ſanam mentem reuocare. 83.c
cur pro Balduino primo Flandriæ Comite apud Carolum Caluum intercedat. 84.b,c
VValdradam pellicem Lotharij excommunicat. 85.b,c
quando obierit. 86.a
Nicolaus IV. Papa quando obierit. 288.c
Nicolaus Antipapa Ludouici Bauari Imp. Papatum abdicat. 311.b,c
Nicolaus Campobachius pro Carolo Audace Loſannam Heluetiæ occupat. 443.a
eumdem in pugna cum Heluetijs fœdè deſerit. 443.c
qualis fuerit. 445.b,c
Nancium pro Audace obſidet. ibid.c
quò minùs ex Belgio Audaci auxiliares aduenîant copiæ, perfidè procurat. 446.a,b
Nicolaus Hieurenus Baro, Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Nicolaus Perenotus, Granuellæ Dominus, Auguſtæ in Comitiis moritur. 658.b
Nicolaus Prumius Leodienſes priuilegiis Academiæ Louanienſis obnitentes placat. 403.c
Nicolaus Puteanus Ioannem II. Brabantiæ Ducem Dordracenam obſidionem ſoluere compellit. 296.c.297.a
Nicolaus Pynſius, Quæſtor Hollandiæ Aquilonaris, tributa ſeuerius exigens, pænè occiditur. 484.c
Hagæ-Comitis ſe ſaluat. ibid.
Nicolaus à Stelandia, Antuerpienſis, Ioanni IV. Brabantiæ Principi minorenni Rector datur. 384.c
ad Nicopolim Galli à Turcis turpiter cęſi. 365.a,b
Niderga arx, in qua Reinaldus Falcoburgenſis à Iuliacenſi Comite captiuus detinetur. 306.a
Nigra legio, Georgio Saxoni militans, ruptis vexillis dilabitur. 535.b
ab eodem recolligitur. ibid.c
multas ciuitates & alia loca, Geldro militans, Auſtriacis eripit. 540.c
Aſperam ciuitatem pertinaciter oppugnat. ibidem.
eâ expugnatâ, diram ibi cędem facit. 541.a
dignas crudelitatis ſuæ dat pœnas. ibid.
Nithardus Scriptor quando floruerit. 66.c
Niuella à Ludouico Flādriæ Comite capta. 331.c
Niuellenſes à Balduino Flandro grauiter afflicti. 236.b
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 335.a
Duci Ioannæ reconciliantur. 371.c
Niuellenſe Beginagium quādo fundatum. 249.c
Niuellenſe Monaſterium ab Itta coniuge Pipini de Landis fundatur, eidemque S. Gertrudis præficitur. 10.c
Niueſdunt, Brabantiæ locus, nunc Lyra dictus. 43.b
Nobiles Bruxellæ à plebe expulſi. 298.b
à Ioanne II. Brabantiæ Duce priſtinis honoribus reſtituti. ibid.c. *vide* Patricij.
Noortbeuera Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
S. Norbertus cum ſocijs templum S. Michaëlis à Canonicis Antuerpienſibus obtinet. 210.a
Nordanhumbri quo modo ad Chriſti fidem conuerſi. 8.c, & ſeq.
Norimbergenſes ab Alberto Brandeburgico impugnantur. 670.b
contra eumdem fœdus cum alijs Principibus ineunt. ibid.
Nortmanni Doreſtadum vaſtant. 67.b
Antuerpiam incendunt. ibid.b,c
item VVilitham, nunc Geer-Vlitham. ibid.b
à Friſonibus tributum accipiunt. ibid.
in VValehram inſulam excurrunt. ibid.
Turnini, nunc Doorne, Monaſterium S. Fredegandi exurunt. ibid.c
item Mechliniæ S. Rumoldi Eccleſiam. ibid.
S. Gummari Eccleſię vim ſimilem parātes, miraculosè prohibentur. ibid.

Fredege-

Fredegerum Presbyterum Lyræ ad aram obtruncant. 68.a
Duces eorum diuinitus puniuntur. ibid.
tum Galliam tum Friſiam variè populantur. 74.a
Gallias iterùm inuadunt. 76.c.77.a
Turonum expilant, & Eccleſiam S. Martini ſuccendunt. 77.c.78.a
Nannetes vaſtant. 77.c
item Andegauum. 78.a
Monaſterio S. Martini euerſo Monachos trucidant. ibid.
tandem in patriam reuerſi, mutuis gladiis concidunt. ibid.b
iteratò Galliam vaſtant. 85.c
Duce Rudolpho Germanici Regnum inuadentes, partim cæduntur, partim magna pecunia ſe redimunt. 91.b,c
à Friſonibus Occidentalibus bello victi. 93.a
in Carbonaria ſilua à Francis ingenti clade affecti. 103.a
item à Ludouico Ludouici Germanici filio. ibidem b,c
Saxoniæ maximas clades inferunt. ibid.c
Nouiomagi hibernant. ibid.
in Ganto reſident. 104.b
varia loca vaſtant & flammis abſumunt. 104.c. 105.a.108.a
à Rhemenſis ciuitatis vaſtatione diuinitus cohibentur. 106.c
in Diusburgh oppido ſe muniunt. 107.c
item in Louen. ibid & 112.b
Pariſios obſidione cingentes, regiones vltra Sequanam deprædandas obtinent. 112.b,c
iterùm Gallias incurſant, & variè deprædantur. 113.b
in Britannia attriti, Lotharij Regnum repetunt. 114.a
ibique primo conflictu Chriſtianos vincunt. ibid.b
ſed mox iuxta Louanium ad internecionem delentur. ibid.c
Landelfes-dorp villam occupant. 115.a
Prumienſe Monaſterium vaſtant. ibid.b
item Arduennam. ibid.
Britanniam in cornu Galliæ depopulantur. 126.b
à Roberto Comite obſidentur. ibid.c
quidam ad Chriſtianiſmum conuertuntur. 127.a
à VVillelmo Aquitaniæ Duce & Ragemundo ingenti clade afficiuntur. ibid.c
pagum Beluacenſem & Ambianenſem depopulantur. 128.c
qua occaſione primùm in Italiam venerint. 163.a
Nortmannus quidam diu inter Francos honorificè habitus, ab ijs tandem trucidatur. 77.b,c
Nortvvickius à Maximiliano, iam Romanorum Rege Eques creatur. 469.b
Noſocomium Siluæducenſe quando erigi cœptum. 289.c
Notgerus quando claruerit. 12.a
Nothi in Brabantia ad Magiſtratum non admittendi. 330.a
Notkerus Epiſcopus Leodienſis ab Othone II. Imp. Eccleſiæ ſuæ inſigne Diploma obtinet. 152.b
Nouiomagum à Nortmannis vallo & muris circumdatum. 103.c
ab ijſdem exuſtum. 104.c
Nouus orbis à Chriſtophoro Columbo detegitur. 490.a
Nuis caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.c
Nuntij S. Gertrudis in mari periclitantes eamdem inuocant & liberantur. 13.c
Nynderke caſtrum, in quo VVenceſlaus Brabantiæ Dux Iuliacenſi bello captus cuſtodiæ traditur. 345.c

O.

OBacra Saxoniæ fluuius. 38.c.48.c
Obertus Epiſcopus Leodienſis S. Odæ corpus è terra leuatum Eccleſiæ Rhodenſi infert. 204.a
Obodricti rebellantes à Ludouico Germanico ſubiugati. 83.a
Obſides, à Rege Franciæ Heluetijs dati, clàm fugiunt. 529.a
Octauius Farneſius à ſocero Carolo V. Imp. alienatur, & qua ratione. 661.b
Henrico Regi Galliæ ſe iungit. ibid.
ab eo copias auxiliares accipit. ibid.
Romam, cauſam dicturus, vocatur. ibid.c
à Pontifice Maieſtatis reus pronuntiatur. ibidem.
à Carolo Imp. Parmæ oppugnatur. ibid.
Oda, Gozelonis Lotharingiæ Ducis filia, cum Lamberto Baldrico pietatis operibus incumbit. 175.b.178.a
S. Oda, filia Regis Scotiæ, ad S. Lamberti ſepulchrum viſum recipit. 204.a
eius corpus è terra leuatum in Rhodenſi Eccleſia quieſcit. ibid.
Odacer Comes Reginario à Zuendebaldo Lotharingiæ Rege repulſo adhæret. 119.c
Odalricus, defuncto Artaldo, Rhemenſis Archiepiſcopus eligitur. 146.c
Tetbaldum excommunicat. 147.a
item Ragenoldum Comitem. ibid.c
Oddo, ſiue Otto, filius Ruperti, creatus Rex Francorum, viriliter ſe Nortmannis opponit. 113.a
ſe de hoſtibus vlciſcitur. 115.c
Francos à ſe deficientes, & Carolum Simplicem eligentes, perſequitur. 116.a,b
cum magnis muneribus ad Arnolphum Imp. profectus, honorificè excipitur. 118.a
agente Fulcone, pacem cum Carolo Simplice init. 119.a
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. ibid.c
moriens Carolum ſibi ſubrogari mandat. ibid.
Odenca villa, natiuitate S. Hermelendis virginis clara. 7.c
vbi ſita. 8.a

Odilo Dux Baioariæ, à Carlomanno & Pipino bello petitur & ſuperatur. 38.a
Odo donationem Caroli Martelli S. VVillibrordo factam ſigno ſuo confirmat. 31.b
Odo Bellouacenſis Epiſcopus & Albinus Comes à Ludouico Balbo iam moribundo cum inſignibus Regijs ad filiũ eius ablegantur. 99.c
Odo Campanenſis, Burgundiæ Regno inhians, bellũ Conrado Imperatori infert. 173.c.174.a
apud Barum cum Lotharingis dimicans perimitur. 174.a
Odo Epiſcopus Tuſculanus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, vnà cum Rege Franciæ contentionẽ inter fratres Flandros ortam decidit. 256.a,b
cum Ludouico Francorum Rege ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
Odoacer Bohemiæ Rex à Rudolfo Auſtriaco in prælio vincitur & cæditur. 281.c
S. Odulphus Brabantus, Frederici Epiſcopi Vltraiectini ſtrenuus cooperator, quando vixerit. 70.a
Officia num à Principibus vendi poſſint. 271.c. 272.a,b
Officia ne Brabanti auro redimant, à Ioanne III. Brabantiæ Duce vetatur. 320.b
Olbertus Abbas, S. Veroni Confeſſoris inuentionem & miracula Raginerio Comiti tranſcribit. 79.b
Oliſipona Saracenis adempta. 222.c.223.a
Oliuerius Leefdalius ad redimendum Godefridum Barbatum in Syria captiuũ miſſus. 199.b
Oltampij ab Etzardo mulctantur. 500.b
ab Antiſtite Bremenſi vaſtantur. 560.c
Ommelandij Groninganis in multis ſubiecti. 498.b
à Bremenſi Antiſtite vaſtantur. 560.c
Omortag Bulgarorum Rex, amicitiam Imperatoris Ludouici Pij ambit. 65.a
Ooſtergoij contra Saxonem rebellant. 502.a
Ooſtervvica Brabantiæ pagus à Geldro exuſtus. 360.b
Ooſtervvicani ab Henrico Brabantiæ Duce priuilegijs donantur. 249.c
Oppa Toletanus Archiepiſcopus, VVitizæ Regis filius, Saracenorum ad Pelagium Aſturum Principem Legatus. 34.c
profligatis Saracenis capitur. ibid.
de Ordinatis à Formoſo Papa Romæ turpis contentio. 122.a
Ordinis ſacri miniſtros nihil eſſe docet Tanchelinus hæreſiarcha. 213.a
Ordines Belgij de matrimonio Mariæ Duciſſæ agunt. 451.c
Philippo II. abitum in Hiſpaniam meditante, multa ab eo petunt. 706.c.707.a
à quo leniter per Ducem Sabaudiæ increpantur. 707.a,b
Ordines Brabantiæ Guilielmum à Monte in exilium eijciunt. 388.c
cum Nobilitate Brabantica contra Ioannẽ IV. Ducem fœdus ineunt, & quare. 391.c
Duce nondum ad mentem redeunte, Philippum eius fratrem ad Ducatum ſuſcipiendum è Gallia euocant. 392.a
Dieſtenſes mulctant, quòd Ioannem Ducem, ipſis inconſultis, recepiſſent. 394.a
mittunt qui limites verſus Hannoniam defendant. 397.a
Cloceſtrium ad Branium cædunt. ibid.
Branium oppidum obſident. ibid.c
idem deditione capiunt. 398.a
ibidem aliquantùm ſæuiunt. ibid.
plures ciuitates in Hannonia ſubigunt, aliquas etiã vltrò ſe dedentes accipiunt. 399.a,b
Ordines Brabantiæ ac Hannoniæ Gandauum & Brugas Legatum Caſtrenſem pro liberando Maximiliano, Brugis detento, mittunt. 474.c
Ordines Flandriæ, inſtigantibus Gandauenſibus, Maximiliano filiorum ſuorum tutelam negant. 459.c
Ordo S. Brigidæ, virorum & mulierum, quando confirmatus. 344.a
Ordo Garterij in Anglia, &
Ordo Stellæ in Francia, quando & à quo inſtituti. 326.c
Ordo Velleris aurei à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Ordræ Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatæ. 335.a
Organum Pipino Francorum Regi à Conſtantino Imp. tranſmiſſum. 40.c
Organum hydraulicum Aquiſgrani conficit quidam Georius Presbyter. 65.a
Oriens turbatur ineptiã Iuſtiniani II. Imperatoris. 27.a
tempore Conſtantini Copronymi à quarto Auguſti ad Kal. Octobr. denſiſſimis tenebris affligitur. 43.b
Orientalium & Aquilonarium Anglorum Reges quo modo primùm facti Chriſtiani. 8.c.9.a
Orpij Monaſterium extruit Alpais. 25.b
Orſchot Brabantiæ municipium, patria S. Odulphi. 70.a
Oſcoburgh, ſiue Ohsburgh, Saxoniæ caſtrum à Carlomanno & Pipino expugnatur. 38.a
Oſdach Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Oſinum per Belgas Francis eripitur. 454.b
à Francis recipitur. ibid.
Oſterlingi cum Hollandis bellum gerunt. 419 b
Oſuui Rex Anglorum opinionem Scototum de Paſchate celebrando relinquens, Catholicis inhæret. 19.a,b
Otbertus Strasburgenſis Epiſcopus occiditur. 123.b
Otgarius Epiſcopus Moguntinus moritur. 75.b
Otho Brunſvvicenſis Dux ab Imp. Frederico in gratiam recipitur. 249.b
Otho Burenus Comes Tylam occupat & expilat. 305.c
in captiuitatem Brabanticam ſeſe dans, mox dimittitur. ibid.
Otho Burgundiæ Dux cũ alijs ſe ad expeditionem in Syriam parat. 313.b

Otho

Otho Comes & Edadhartus Abbas ab Occidente ad Ludouicum Germanicum Legati, tyrannidem Caroli Calui accuſant. 80.c
Otho Dux Caroli filius patri in Lotharingię Ducatu ſuccedit. 157.a,b
XVIII. Brabantiæ Princeps. ibid.
moritur. 163.c
de eius ſepultura variant Scriptores. 157.b
Otho Fuldenſis Abbas Legatus Ludouici Germaniæ Regis ad Pontificem & Imperatorem. 82.b
Otho Geldriæ Comes ſe tertij belli ſacri Principem præbuit. 234.a
cum Theodorico Epiſcopo Vltraiectino pacem init. 239.a
capitur poſteà, Imperatorique ſiſtitur. ibid.
libertati reſtitutus, filiam Henrici IV. ducit vxorem. ibid.c
Otho filius Henrici, Eadmundi Anglorum Regis filiam vxorem ducit. 133.a
patri in Germaniæ Regnum ſurrogatur. ibid.c
fratri ſuo Henrico Lotharienſe Regnum committit. 135.a
quoſdam fratris ſui Ludouici fideles ſibi inſidiantes cuſtodiæ mandat. 136.b
Pragam expugnat, & Boliſlaum Boëmorum Ducem ſubiugat. 139.b,c
Italiam ingreditur, & Berègarium fugat. ibid.c
Conrado Duce agente, quædam Berengario iterùm in Italia permittit. 140.a
inter ipſum & filium eius Liudulfum ſimultas orta. ibid.b
inſignem victoriam de Hungaris reportat. 142.c.144.a
Italiæ Imperator creatur. 146.b
iterùm in Italiam proficiſcitur eandem pacaturus. 148.a
tredecim Romani Proceres ab ipſo ſuſpendio adiudicati. ibid.b
in Apulia & Calabria ſe de Græcis vindicat. 149.a
vbi & quando obierit. ibid.c
Otho II. filius Othonis Imp. à Ioãne Papa XIII. Imperator conſecratur. 148.c
Theophaniam Imperatoris Conſtantinopolitani neptem vxorem ducit. 149.b
parenti in Imperio ſuccedit. ibid.c
Buxudis caſtellum capit & diruit. 150.a
Boëmiam vaſtat. ibid.
item Franciam. 151.b
à Lothario III. Rege Lotharingiam obtinet. 152.a
eius Diploma Eccleſiæ Leodienſi conceſſum. ibid.b
copiis eius in Græcia cæſis, ipſe vix natando euaſit. ibid.c
Romæ moritur, ibidemque ſepelitur. 154.a
Otho III. Othonis II. filius patri in Imperio ſuccedit. 154.a
Brunonem nepotem ſuum Papam conſtituit Gregorium V. nominatum. 158.c
Creſcentium tyrannum capite plectit. ibid.
à Gregorio V. Imperator coronatur. 160.a
à Comitis cuiuſdam inſontis condemnati vxore iniuſtitiæ arguitur. 161.a
culpam fatetur, & Imperatricem ſceleris iſtius auctricem flammis adiudicat. ibid.b
à Creſcentis vxore veneno necatur. 162.c
Otho Henrici Louanienſis Comitis filius patri ſuccedens, immatura morte obit. 174.a.175.a
Otho Hugonis Principis filius Lothario ſe tradit. 145.c
ab eo Burgundiam obtinet. ibid.
moritur. 147.c
Otho Pictauienſis Comes à Saxonibus & Lotharingis Imperator eligitur. 238.b
Godefridi Comitis Louanienſis filiam vxorem ducit. ibid.
fuit Richardi Anglorum Regis filius. ibid.
Bopardiam fruſtrà tentat. 239.a
pacem inter Theodoricum Epiſcopum Vltraiectinum & Comites Hollandiæ & Geldriæ componit. 239.a
Mariam vxorem repudiat. 240.b
pluribus ab ipſo deficientibus, à Philippo profligatur, & in Angliam fugit. ibid.c
Romæ coronatur. 241.a
Eccleſiæ bona inuadens excommunicatur, & Imperio priuatur. ibid.a,b
Hermannum Thuringiæ Lantgrauium bello petit. ibid.c
Geldriam vaſtat. 243.c
Francorum Regi bellum parat. ibid.
cruenta inter ipſum & Regem Francorum iuxta Tornacum pugna committitur. 244.b
qua ſuperatus, fuga ſibi conſulit. ibid.c
moritur. 245.c.246.a
Otho Ratiſponenſis Epiſcopus deuotionis ergô Ieroſolymam proficiſcitur. 186.c
Otho Saxonum Dux moritur. 123.b
Oyæ monetam ſignanti Ioannæ Brabantiæ Duci primariæ vrbes obſtitere. 365.c

P.

Padiglia ac Brauius Villapandam oppugnare ſtatuunt. 550.c
eorum exercitus quantus. 551.b
inſigni prælio cæduntur. ibid.c
aſinis impoſiti, populo deridendi exhibentur. ibid.
carnificis manu pereunt. 552.a
Palæologus Venetis Genuenſibuſq; inuicem diffidentibus Conſtantinopolim occupat. 267.b,c
Palæologus Imperator Græcorum Pariſios & in Angliam venit pro diſſidiis Regum componendis. 369.b
Palæſtina tempore Conſtantini Copronymi terræmotibus concuſſa. 43.b
Palatinus Elector, Dapifer eſt Imperij. 160.b
Palatium Bruxellenſe quando extrui cœptum. 328.a
Pampilona Saracenis à Carolo Magno eripitur. 50.b
Pandocheium Silueducenſe quando erectũ. 276.a

Pannonia à Carolo Magno vaſtata. 50.c
item à Bulgaris. 65.b
Papia à Carolo Magno expugnata. 46.c.48.a
ab Hungaris exuſta. 128.b
Parcum Cœnobium iuxta Louanium à Godefrido Barbato extruitur. 212 c.213.b
ex Abbatia Antuerpienſi S.Michaëlis primos Fratres accepit. 214.a
à Capitiatis effractum. 350.c
Parcum Dominarum Ordinis Ciſtercienſis Monaſterium quando erectum. 249.c
Pariſienſe Gymnaſium à Carolo Magno Imp. agente Alcuino eius præceptore, erectum. 58.a
Pariſienſes in ſolemni balliſtariorum ludo Tornaci quod præmium reportarint. 364.b
Pariſiorum ciuitas à Nortmannis obſeſſa. 112.b
Parma ab Arnolpho Rege expugnata. 117.c
Parvveſius in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Paſcha ad normam Romanæ Eccleſiæ celebrandum eſſe in Concilio Anglicano definitur. 19.b
Paſchalis Papa Stephano defuncto ſubſtituitur. 62.a
doctrina, ſanctitate, & miraculis clarus. ibid.
Legationem ad Ludouicum Imp. ſtabiliendæ pacis Eccleſiæ cauſa mittit. ibid.
corpus S. Cæciliæ virginis & martyris eadem reuelante inuenit, & in Vrbem in Eccleſiam eiuſdem nomini dedicatam transfert. 70.a,b
Paſchalis II. Papa Inueſtituras Epiſcoporum & Abbatum Henrico IV. Imp. priùs denegatas, tandem vi adactus concedit. 205.c.206.a
eumdem Imperatorem coronat. 206.a
ob Priuilegium Imperatori conceſſum multa à Romanis patitur. ibid.b
moritur. 207.b
Paſchalis Primicerius quàm fœdè Leonē III. Papam tractauerit. 52.a
Patauium à Cardonio obſidetur. 529.b
obſidione liberatur. ibid.
Patricij Louanienſes à Couterello Senatu moti. 337.c
tumultu ſedato Louanium redeunt. 340.b
à plebe tumultuante iterùm pulſi. 348.c
ſub exilij pœna ad vrbem reuocantur. ibid.
dem
feneſtris eiecti, infeſtis haſtis fœdè à plebe diſcerpuntur. 351.a
Paulinus Auguſtino primo Anglorum Apoſtolo in ſubſidium miſſus, Eduinum Regem Nordanhumbrorum cum omnibus Nobilibus, & ex plebe plurimos ad fidem perduxit. 9.a
Paulus III. ad Pontificatum euehitur magno Romanorum applauſu & gaudio. 596.c
Generale Concilium indicit. 609.b
Lutheranos ad id inuitat. ibid.
fœdus cum Carolo V. ſancit. ibid.c
pacem inter Carolum V. & Franciſcum Galliæ Regem conciliare ſtudet. 610.a
moritur. 656.c
Paulus IV. Pontificatum adit. 678.c
alienus à Cæſare Carolo. 685.b
Antonium Columnam (nam & Columnis, quòd Cæſaris partes ſequerentur, infenſus erat) ad ſe vocat. ibid.
is cùm fugiſſet, eius ditionem alteri donat. ibid.
Cardinales item Cæſarianos in carceres conijcit. ibid.c
Romanos ciues exarmat. ibid.
copias contra Cæſarem producit. 686 a
Pyrrhum Lofredum, quem Albanus pro pace ad eum miſerat, in carcerem includit. ibid.
ab Henrico Galliæ Rege auxiliares accipit copias. ibid.c
pro eo Franciſcus Guiſius ingentes copias in Albanum educit. 689.b,c
per Guiſium, Strozzam, & alios adempta ſibi loca recuperat. 690.a,b
ſed viciſſim alia amittit, Antonio Columna ſe vindicante. ibid.c
res eius peſſum eunt. 691.c
ſibi diffidens, pacem impetrare conatur. 695.a
pacem cum Albano conſtituit. ibid.
Philippum II. & Galliæ Regem reconciliare conatur. ibid.c
moritur. 704 c
Inquiſitionem ſatis acerbam inſtituit. 705.a
Paulus Diaconus quando vixerit. 19.c
Paulus Iuſtinianus, præfectus claſſis Pontificiæ contra Turcas. 609.c
Paulus de Nouis Genuæ capite plectitur. 521.a
Paulus Sfondratus tit. S. Cæciliæ Presbyter Cardinalis, Baſilicam eiuſdem reſtaurans, corpus S. Cæciliæ ita integrum inuenit vt fuerat à Paſchale reconditum. 70.b
Pax inter Conſtantinum Pogonatum & Saracenos quibus conditionibus compoſita. 19.c
inter Ludouicum Germanicum & Carolum Caluum quandoque fruſtrà tentata, tandem ſancitur. 81.b,c
inter Ludouicum Balbum & Ludouicum Ludouici Germanici filium firmatur. 99.b
item inter eumdem Germanici filium & filios Balbi. 102.c
item inter Ludouicum IV. Regem eiuſq; Principes, agente Othone Imperatore. 136.a
inter Henricum IV. Imp. & Calliſtum Papam initur & mutuis Diplomatibus firmatur. 209.a,b,c
inter Hollandos & Flandros Bruxellæ conciliatur. 265.a
eadem à Rege Ludouico confirmatur. ibid.b
inter, Geldrum & Brabantum fruſtrà tentatur. 285.c
inter Philippum Pulchrum Franciæ Regem & Guidonem Flandriæ Comitem ſancitur. 297.b
ſed Guidone defuncto iniquis conditionibus grauatur. ibid c.298.a
Pax inter Venceſlaum Brabantiæ Ducem & Ludouicum Flandriæ Comitem quibus conditionibus ſancita. 334.c.& ſeqq.
quibus item inter Eduardum III. Angliæ & Ioannem Franciæ Reges. 336.b,c

Pax inter Brabantos & Geldros quando firmata. 361.c
Pax Senliaca inter Francorum & Romanorum Reges conſtituitur. 491.a
Pacis infractor, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
Pazaites Turcarum Imperator Sigiſmundum Hungariæ Regem ad Nicopolim prælio ſuperat. 365.a,b
Pecuniam Imperatoris nomine cudere Eduardo Angliæ Regi conceſſum. 318.c
Pediculari morbo Arnulphus Imperator conſumptus moritur. 120.b
Pelagius, Regis Theodorici Spatharius, Aſturum Princeps conſtitutus, Saracenos Hiſpaniam vaſtantes profligat. 34 b,c
Pelleberga, Monialium Ordinis Præmonſtratenſis iuxta Louanium Monaſterium. 246.a
Perona à Giſleberto Duce obſidetur. 132.b
item ab Henrico Naſſouio. 603.b
obſidione liberatur. ibid.c
Perſandus à Clemente VII. Antipapa perperàm Leodienſis Epiſcopus confirmatus, Epiſcopatum fruſtrà occupare tentat. 350.b
Peſtis ingens Romam nonnullaſque alias Italiæ vrbes vaſtat. 19.a
ſuffragante S. Sebaſtiano mitigatur. 20.a
Conſtantinopoli triennio graſſatur. 43.b
Chriſtianorum exercitum Ptolemaidem obſidione cingentem abſumit. 234.c
ſimiliter in prima expeditione in Terram ſanctam à S. Ludouico ſuſcepta. 262.a
necnon in ſecunda expeditione ſacra ab eodem ſuſcepta. 278.b
Europam affligit. 305.a
Peſtis ſæuiſſima pænè per totum orbem graſſatur. 325.c
Flandriam & Brabantiam vaſtat. 342.c.343.a
Petræpons caſtrum à Giſleberto expugnatum. 134.a
Petrocia Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42.a
S. Petrus Mauris poſt Eccleſiam eius & alia Italię loca vaſtata in Africam cum præda remeantibus terribilis apparet. 74.c
S. Petri Eccleſia Romæ à Mauris expilata. ibid.
S. Petri catena dæmonem fugat. 148.c
S. Petri catenæ & capillorum pars in Galliam defertur. 149.b
Petrus Aragoniæ Rex à Siculis in Regem eligitur. 283.a
à Martino IV. Papa ea de cauſa excommunicatur. 284.a
contra eum, veluti patrimonij Eccleſiæ inuaſorem, Crux prædicatur. ibid.a,b
à Gerundæ obſeſſoribus interficitur. 285.a
Petrus ab Auxeio Epiſcopus Tornacenſis Antipapæ Clementi fauens moritur. 361.b
Petrus Breſchius, Aulicorum Philippi III. Franciæ Regis potentiſſimus, Mariam Reginam homicidij inſimulat. 280.c
falſitatis conuictus in crucem agitur. 281.a
Petrus à Calſtris, à Ioanne I. Scabinus Louanienſis creatur. 276.b
Petrus Capuanus Archiepiſcopus Guilielmi Imp. coronationi interfuit. 258.c
Petrus Capucius, S. Georgij ad velum aureum Presbyter Cardinalis, Sedis Apoſtolicæ Legatus, electioni Guilielmi Imperatoris præfuit. 258.c.260.b
Petrus Caſtellæ Rex ab Eduardo VValliæ Principe in Regnum reſtituitur. 342.c
ab Henrico fratre iterùm pellitur & ſecuri percutitur. ibid.
Petrus de Corbario à Ludouico Bauaro & Cardinalibus quibuſdam Papa creatus, Papatu cedit. 311.b,c
Petrus Couterellus, Prætor Louanienſis, quo pacto pænè diſcordiam inter Louanienſes & Ducem excitarit. 325.a,b
in Senatum Louanienſem conſpirat. 326.b
Patricijs infeſtus, ex re quaſi nihili, ijs nocendi materiam captat. 336.c
plebem contra Patricios concitat. 337.b
Curiam inuadit. ibid.c
totam Reipublicæ faciem immutat. ibid.
VVenceſlao Duci cum exercitu Louanium petenti reconciliatur. 339.a,b
plebeijs innixus, iterùm ſibi omnia arrogat. ibid.c
Conſulem ſe creari curat. ibid.
iterùm ſe Duci ſubmittit. 340.a
collectis fortunis cum multis ſeditioſis Louanio diſcedit. ibid.b
in eius caput conſtituuntur à Duce quadringenti aurei. 341.c
Louanium per inſidias occupare tentat. 342.a
ſpondet ſe vrbi Louanienſi numquam controuerſiam moturum literis, quas ſibi vrbis ſigillo munitas confecerat. 343.b
Petrus Cypri Rex Principes Chriſtianos fruſtrà in Turcas concitare nititur. 342.a
obtenta de Saracenis inſigni victoria, cum Sultano Ægypti inducias facit. ibid.c
Petrus Damianus, Sedis Apoſtolicæ Legatus, Henrico Germaniæ Regi vxorem ſuam repudiare paranti reſiſtit. 190.b
Petrus Eremita ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.a
Petrus Erneſtus Mansfeldius à Philippo II. Lutzenburgenſibus præficitur. 707.b
Petrus Gironius contra Belgas coniurat. 546.c
ad mentem redit. 550.c
Petrus Guaſca, S. T. D. ex Peruano tractu cum ingenti auri pondere ad Carolum V. Imp. Auguſtam venit. 658.c
Petrus Hagenbachius à Carolo Audace ditionibus Sigiſmundi Auſtriaci, Carolo oppignoratis, præficitur. 439 b
crudelis eſt & auarus. ibid.
à Rhenanis capite plectitur. ibid.c
Petrus Lanckhalſius à Brugenſibus multa iniuria afficitur. 473.a
deliteſcit. 475.b

capite punitur. ibid.
Petrus Laſſus contra Belgas coniurat. 546.c
ad mentem redit. 550.c
Petrus S. Ludouici Francorum Regis filius, cum patre ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Petrus Luna Antipapa electus, Benedictus appellatur. 364.c
Petrus de Muriona ex Eremita Pontifex creatur, dictus Cæleſtinus V. 288.c
miraculis clarus ſpōtePontificatū abdicat.ibid.
Petrus Pimentellus ob rebellionem in Carolum V. excitatam capite plectitur. 556.c
Petrus Piſanus Carolum Magnum Imp. Grammaticam docuit. 58.a
Petrus Rauennenſis Archiepiſcopus hæreſim Poëticam reprimit. 162.a
Petrus Rollarienſis, ciuis Brugenſis, Clementi Antipapæ obedire detrectans, capite plectitur. 362.b
Petrus Strozza ad Theonuillam tormenti ictu perit. 697.b,c
Petrus Toletanus Inquiſitionem aduerſus Catholicę fidei hoſtes in Regnum Neapolitanum introducere conatur. 649.b
hinc Neapolitani in eum inſurgunt. ibid.
Petrus Tinctius ſeditionis Gandauenſis auctor capite plectitur. 421.b
Petrus Triſtanus Philippum Francorum Regem Germanis eripit. 244.c
Peureuſij Comes à Belgis in pugna Blangiaca cæditur. 455.b
Phalæ ſeu Hallæ, nunc Auditorium publicum, Louanij quando exſtrui cœptæ. 305.c
Pharus à Carolo Magno Bononiæ in nauigantium vſus reſtauratur. 56.c
Philibertus Bruxellius conſiliarius Caroli V. Imp. 681.c
eius in tranſlatione Ditionum Belgicarum in Philippum II. Oratio. ibid.
Philibertus Challonius Aurantius Prorex Neapolitanus à Carolo V. Imp. conſtituitur. 571.b
Florentium verſus mouens, Spoletum capit. 580.c
Peruſiam obtinet, & Pontifici reddit. 581.a
Florentium obſidet. ibid.
in pugna occumbit. 584.b
Philibertus Sabaudiæ Dux moritur. 513.c
Philippa Guidonis Flandrię Comitis filia, Eduardo Eduardi Angliæ Regis filio deſpondetur. 290.b
Philippo Pulchro pro patre obſes datur. 292.a
Philippus Auria prælio nauali Cæſarianos vincit & profligat. 573.b,c
Philippus Auſtriacus Maximiliani & Mariæ filius naſcitur. 453.c
mortua matre, heres Prouinciarum Belgicarum. 459.b
ei tutor ab Ordinibus datur pater ipſius Maximilianus. ibid.
Gandauo Mechliniam mittitur. 468.a
patre à Brugenſibus ſeditioſis captiuo detento, Ordines conuocat, & de patre liberando deliberat. 474.c
eius Legati, conſenſu Philippi Cliuij, Sluſæ Magiſtratum loco mouent. 484.b
ſororem Margaritam à Carolo Galliæ Rege repetit. ibid.c
Sluſam obſidet. 486.c
Louanij in Ducem Brabantiæ inauguratur. 493.b
Equites ibidem creat. ibid.
item Antuerpiæ, ſed maiore quàm Louanij pompa. ibid.
Gertrudenbergæ nomine Hollandiæ inauguratur. ibid.c
& Romerſvvalij nomine Zelandiæ. ibid.
Ordines Mechliniæ conuocat, & cum eis ibidem de ſtatu Reipubl. deliberat. ibid.
controuerſias cum Rege Angliæ ſuper mercatura exortas componit. 494.a
Edictum Philippi Boni renouat, & quale illud. ibid.
cum Geldro inducias menſium ſex conſtituit. ibid.
caſtrum Eſdain deditione occupat. ibid.b
Legatis ad Francum miſſis, pacem Senliacam inuiolatè ſeruari petit. ibid.
in Germaniam, à patre Cæſare vocatus, proficiſcitur. ibid.
Traiecti ad Moſam auem ligneam arcu ab haſta deijcit. ibid. & 495.a
in ditione Ferretana in Principem inauguratur. 495.a
Viennam ad patrem venit. ibid.
in Belgium redit. ibid.b
Lyræ in Brabantia ſponſam Ioannam, claſſi inſigni ex Hiſpania aduectam, excipit. ibid.c
Bruxellæ nuptias celebrat. ibid.
Duaci inauguratur. 499.c
Francię Cancellario pro Flandria & Arteſia clientale ſacramentum dicit. ibid.
Paci Senliacæ ſatisfacit. ibid.
in Comitem Arteſiæ inauguratur. ibid.
eius forma & decor qualis. 500.a
naſcitur ei filius Carolus. 503.b,c
Bethuniæ & ad Fanum D. Audomari inauguratur. ibid.c
Greuelingæ Legatos Regis Angliæ audit. 504.a
in Ducē Lutzenburgenſem inauguratur. ibid.
Bruxellæ numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.c
ei naſcitur filia Eliſabetha. 505.b
filio ſuo Carolo Claudiam, Regis Francorum filiam, vxorem petit. ibid.c
eius ſoror Margarita Sabaudo nubit. ibid.
cum vxore in Hiſpaniam abit. ibid.
à Rege Galliæ Ludouico honeſtè, inuitatus prius vt Franciam tranſiret, excipitur. ibid.
à Rege Nauarræ excipitur. 507.a
in Hiſpania vbiq; magnificè excipitur. ibid.a,b
variolorum morbo corripitur. ibid.
à ſocero inuiſitur. ibid.

tandem

tandem Toletum cum maxima pompa ingreditur. ibid.
à Regina ſocru excipitur. ibid.c
heres Regni Hiſpaniarum declaratur. ibid.
Arragoniis iurat. 508.a
in Belgium iterùm redit. ibid.a,b
ei Lugduni Rex & Regina Franciæ occurrunt. ibid c
febre corripitur. ibid.
ei naſcitur filius Ferdinandus. ibid.
in febrim recidit, vulgo ei venenum datum exiſtimante. ibid.
patrem Cæſarem Oeniponte inuiſit. 509.a
Mechliniæ, ex Hiſpania redux, maxima gratulatione excipitur. ibid.b
Carolum Geldrum oppugnare parat. ibid.c
aliquot oppida & caſtella in Geldria capit. 510.a
Arnhemum obſidet. ibid.
illud cum aliquot aliis capit. ibid.
Arnhemi Geldriæ Dux inauguratur. ibid.b
Zutfaniam obſidet. ibid.
mortua ſocru Eliſabetha Hiſp. Regina, ei cum Ferdinando Rege diſſidium oritur. 511.c
interuentu quorumdam Hiſpaniæ Procerum res componitur. ibid.
Eliſabethæ Hiſp. Reginæ Bruxellis exequias celebrat. 512.a
& Caſtellæ, Legionis, &c. Rex acclamatur. ibid
ad patrem Imperatorem Haganauam venit, & pacem cum Franco approbat. ibid.b
eidem clientale ſacramentum dicit de Geldria, Zutfania, & de Lutzenburgo nomine filij Caroli. ibid.
in Belgium reuerſus, iterùm contra Carolum Geldrum mouet. 513.a
Arnhemum obſidet. ibid.
iterùm, Carolo Geldro ſupplicante, inducias ad biennium ſancit. ibid.b,c
ei Bruxellæ naſcitur filia Maria. 514.a
Middelburgi in Zelandia numerum Equitum Velleris aurei ſupplet. ibid.b
cum vxore in Hiſpaniam nauigat. ibid.
in Angliam, varijs incommodis iactatus, appellit. ibid.
ab Henrico VII. ſumma cum humanitate excipitur. ibid.c
cum eodem antiquas amicitiæ tabulas renouat. ibid.
agit cum eodem de filia ipſius filio ſuo Carolo deſponſanda. 515.a
in Hiſpaniam appellit. ibid.
ab Hiſpanis contra ſocerum Ferdinandum inſtigatur. ibid.
nouas cum eo leges facit. ibid.b
loca pia inuiſit. 517.c
ægrotare incipit. ibid.
moritur. 518.a
eius mortem Cometes portenderat. ibid.
Philippus II. Auſtriacus, Caroli V. filius naſcitur. 570.c
ei Maria Luſitana deſpondetur. 628.b
eam in vxorem ducit. 632.b
ex Hiſpania in Italiam proficiſcitur. 652.a
ibique ſplendidiſſimè excipitur. ibid.b
in Brabantiam ad patrem Cæſarem venit. ibid.
& ibi à diuerſis honorificentiſſimè exceptus, Bruxellas deducitur. 653.a
ei varia exhibita ibi ſpectacula. ibid.b
Louanij in Ducem Brabantiæ, &c. inauguratur. ibid.b,c
quale iuramentū ibidē præſtiterit. ibid. 654.a,b
item Bruxellis. 654.c
item in Arteſia. ibid.
item in Hannonia. 655.a
item Mechliniæ, Lyræ, & Antuerpiæ. ibid.b
item in Zelandia. ibid.b,c
item in Hollandia, Vltraiecto, & Tranſiſulania. ibid.c
item in Groninga & Friſia. 656.a
item in Zutfania. ibid.
item in Geldria. ibid.
item Traiecti ad Moſam, &c. 658.a
Maria Angliæ Regina ei deſponſatur. 673.b
eius rogatu Eliſabetha ex cuſtodia dimittitur. ibid.
cum inſigni claſſe in Angliam venit. 674.a
pretioſiſſima ſponſæ monilia donat. ibid.
matrimonium cum Maria celebrat. ibid.
à patre Cæſare ditiones Belgicas accipit. 681.c
Ordinibus Belgij iuramentum præſtat, & ab iiſdem viciſſim accipit. 684.a
à patre quoque Regna omnia hereditaria obtinet. ibid.b
inducias cum Henrico Galliarum Rege ſancit. ibid. c
Ordinem Velleris aurei ſupplet. 685.a
ad eum patris Caroli, Belgio excedentis, vltima verba. 688.b
patri ſuo Bruxellæ exequias celebrat. 689.a
ruptis à Franco induciis, militem conſcribit. 690. a
copiis ſuis Sabaudum præficit. 691.b,c. *vide* Emanuel Philibertus Sabaudus.
in Italia quoque victor exiſtit. *vide* Ferdinandus Toletanus.
cum maximis copiis Dorlanum obſeſſurum ſe ſimulat. 699.c
per Sueſſæ Ducem Centallium oppidum obſidet & deditione occupat. ibid. 700.a
& alijs quibuſdam locis potitur. 700.a
pacem cum Franco facit. 702.a
ei Eliſabetha Francica ſolemniter deſponſatur. 704.a
ſocero Henrico in haſtiludio vulnerato medicum Andream Veſalium mittit. ibid.c
Hiſpaniam cogitat, & quare. 705.a
in eam rem Gandaui Comitia Ordinum, & Equitum Aurei velleris indicit. ibid.
nouos Equites creat. ibid.c
Parmenſem, Belgam natam, Gubernatricem conſtituit. 706.a
vt hæreſes coërceant, Ordines & Gubernatricem monet. ibid.b
ſi neceſſe fuerit, rediturum ſe in Belgium aliquando

quando ſpondet. ibid.
ſe ſingulis ſeptenniis reuerſurum ſpopondiſſe, nec ipſe Metrius aſſerit. ibid.
Vulgi in eum muſſitationes. ibid.b,c
Ordines Belgij multa ab eo petunt, quos ipſe leniter increpat. 707.a
Prouinciarum Belgicarum Gubernatores conſtituit. ibid.b
ex Belgio diſcedit. ibid.c
Philippus Balduini Hannoniæ Comitis filius teſtamento patris Comes Namurcenſis conſtituitur. 237.b
captiuus ad Francorum Regem mittitur. 238.c
Philippus Burgundus Ioannis, Franciæ Regis filius, in pugna Pictauica ab Anglis capitur. 334.b
vnde dictus ſit Audax. ibid.c
Margaretam Flandriæ Comitis filiam ducit vxorem. 343.b
Ioanni Lancaſtrio Flandriam depopulanti obuiàm proficiſcitur. ibid.c
naſcitur ei Ioannes filius. 344.b
Ludouico defuncto Flandriæ Comes inauguratur. 356.c
Antipapam Auenione inuiſit. 361.b
terrore ſui nominis multa agit quæ Flandri nolint. 362.a
omnes ad obedientiam Clementis Antipapæ perducere conatur. ibid.b
ad illam Sluſanos & Ipſenſes compellit. 363.b
apud Francos eſt inſtar Regis. 365.a
filium ſuum Ioannem ijs præficit. ibid.
per Valeranum Comitem S. Pauli Ordines Brabantiæ Mechliniam inuitat, & quare. 366.b
Antonium filium Ordinibus Brabantiæ, vt in Ducem eum recipiant, offert. 370.a
remoto Ludouico Aureliano, ei procuratio Regni Galliæ committitur. 371.b
tributum ab Aureliano impoſitum, & ipſe exigit. ibid.
iterùm plurimùm laborat vt filius eius Antonius in Ducem Brabantiæ ab Ordinibus recipiatur. 372.a
moritur. ibid.b
Philippus Burgundus, dictus Bonus, ex Burgundia in Flandriam venit, & Ioanni IV. Brabantiæ Duci ſe adiungit. 398.b
duellum cum Cloceſtriæ Duce ſe commiſſurum Brabantis nuntiat. ibid.c
acerrimus antehac Anglorum defenſor. ibid.
à matre Iacobæ, contra quam Ioannes IV. Brabantiæ Dux bellum gerebat, pro pace componenda ſollicitatur. 399.b,c
Ioannem IV. vt pacem componat inducit, & Iacobam Gandaui cuſtodiēdam accipit. 399.c 400.a
Hollandiæ, Zelandiæ, Friſiæque Gubernator conſtituitur. 400.a
Cloceſtrium nauali prælio ſuperat. ibidem, & 401.b
Seuenbergam deditione accipit. 402.a
cum exercitu in Hollandiam, rebelles caſtigaturus, aduenit. 404.a
Amersfortium obſidet. ibid.
obſidionem ſoluere cogitur. ibid.
Amſtelodami magnam nauem, Catum appellatam, exſtruit, & contra Traiectenſes flumini imponit. ibid.b
Delfis & Roterodami quoſdam extremo ſupplicio afficit. ibid.
Goudam, atque ibi Iacobam, obſidet. 404.c
pacem cum Iacoba facit. ibid.
atque item cum Epiſcopo Traiectenſi. 406.a
Comitatum Namurcenſem occupat. ibid.c
contra Leodienſes, eumdem Comitatum infeſtantes, exercitum mittit. 407.a
tandem cum ijs pacem facit. ibid.c
Pariſios proficiſcitur, & ſplendidè ibi excipitur. ibid.
cum Carolo Galliæ Rege inducias paciſcitur. ibid.
Brugis cum magnificentiſſima & Regia planè pompa ducit Eliſabetham Luſitanicam. 407.c 408.a
Ordinem Aurei velleris inſtituit. 408.b
Choſiacum capit, & ſolo æquat. 409.a,b
Compendium obſidet. ibid.b
audita morte Philippi Ducis Brabantini, in Flandriam redit, vt Ducatum eumdem adipiſcatur. 410.a
ei, quò minùs pro voto ſtatim res ſuccedat, Margareta filia Philippi Audacis negotium faceſſit. ibid.a,b
prẹualet, Ducatum adipiſcitur, & iuramentum præſtat. ibid.b,c
ad Compendium à Gallis vincitur, & omnia tormenta amittit. 415.c
naſcitur ei filius Antonius. 416.a
prima Comitia Ordinis Velleris aurei celebrat. ibid.b
Borſelium, maritum Iacobæ, capit. ibid.
in Sabaudiam proficiſcitur. ibid.c
ciuitates Brabanticas inuicem reconciliat. ibid.
allaborante tota ferè Europa, pacem cum Carolo Rege Franciæ, condonata ei nece paterna, facit. 418.a,b
Anglos è Fano S. Dionyſij & Pariſijs pellit. ibid.c
Caletum obſidet. ibid.
Brugenſes domat. ibid.
denuò ciuitates Brabanticas conciliat. 419.a
Carolum Aurelianenſem proprio ære è carcere liberat. ibid.b
Lutzenburgum vi occupat. ibid.c
triremes in ſubſidium Rhodi, à Turca oppugnatæ, mittit. 420.a
in Hollandia ſeditioſos punit. ibid.b
vt de Gandauenſibus vindictam ſumeret, nouum eis vectigal imponit. ibid.
ijs ſoluere id negantibus, varium & diuturnum bellum infert. ibid. & 421.422.
tandem eoſdem vincit & ſubiugat. 422.b,c
Guiliel-

Guilielmum Brunſvvicenſem, Lutzenburgum tentantem, ad pacem ineundam cogit. 422.a
capta Conſtantinopoli, ad Fredericum Imp. proficiſcitur, cum eo de expeditione in Turcam acturus. ibid.c
Mechliniæ Curiam ſummam inſtituit. 423.b
itemque Bruxellæ. ibid.
Dauidem, filium ſuum nothum, ad Epiſcopatum Vltraiectenſem promouet, & quomodo. ibid.c
filio ſuo Carolo veniam indulget, relegatis diſſidij inter ipſos orti auctoribus. 424.a
Gandauum ſe confert. ibid.
ob morbum comam ponit, & cauſam præbuit quòd iſte mos vndiquaque ſit receptus. ibid.b
eius magnificentia & liberalitas. ibid.c
triremes duodecim, vt bellum Turcis inferat, inſtruit. 425.b
in itinere Septam à Mauris obſeſſam liberat. ibid.c
filium Carolum heredem omnium ſuarum ditionum ſcribit. ibid.
poſteà ſententiam mutat, & filium Carolum perſequitur. 426.a
vix tandem in gratiam eum recipit. ibid.
Leodienſes, ſibi bellum inferentes, pacem expetere cogit. 426.c
Dionantenſes expugnat, & ſeueriſſimè per filium Carolum caſtigat. 427.b,c
Leodienſes iterùm ad arma prolapſos in gratiam recipit. 428.a
moritur. ibid.
Philippus Cliuius, belli Imperator à Maximiliano conſtituitur. 460.a
varia in ditione Leodienſi oppida occupat. ibid.b,c
pro Rom. Rege Maximiliano, Brugis captiuo, Sluſam obtinet. 474.c
pro eodem è carcere Brugenſi liberando obſes datur. 475.c
eius rei cauſa iuramentum emittit. 476.b
vt pacem Brugenſem violet, adduci non poteſt. 477.b
à Frederico Imp. Antuerpiæ proſcribitur. ibid.
Bruxellam occupat. ibid.c
Philippum Maximiliani filium ſuam in poteſtatem redigere nititur. ibid.
Brabantos & Leodienſes à Rom. Rege Maximiliano in ſuas partes attrahit. 478.a
Niuellam & Louanium occupat. ibid.
Niportum dedi ſibi petit, at repellitur. ibid.b
vires ſuas Creuecœurio iungit, & cum eo aliquot Flandriæ loca inuadit. ibid.
Hallam Hannoniæ tentat. 479.c
repellitur. ibid.
iterùm eamdem tentat. 480.b,c
cum dedecore abigitur. ibid.
à Saxone accepta fide publica, Bruxellâ diſcedit. 481.b,c
Sluſæ obſidetur. 486.c
in obſeſſores tormentis agit. 487.a
patrem Adolfum Cliuium Sluſam intrare non permittit. ibid.c
cum Saxone pacem nomine Rom. Regis paciſcitur. 488.a,b
Antuerpiæ à proſcriptione Cæſarea liber proclamatur. 492.b
vt ad Cæſaris Maximiliani præſentiam admittatur rogat. 493.a
eius ad Cæſarem oratio. ibid.
Cæſaris ad eum reſponſio. ibid.
ad Franciæ Regem transfugit. ibid.b
ab eodem Genuæ præficitur. ibid.
Francis Genuâ pulſis in Franciam redit, atque inglorius obit. ibid.
Philippus Crouiacus à Maria Auſtriaca exercitui à ſe contra Cliuium conſcripto cum ſummo imperio præficitur. 626.c
Hensbergæ, à Cliuio obſeſſæ, commeatum infert. ibid.
à Cliuio cæditur & fugatur. ibid.
Philippus Dorlainus à Maria Auſtriaca, Louanium contra Roſſemium defenſurus, mittitur. 624.b
ſibi diffidens, inde diſcedit. ibid.
Philippus Flandriæ Comes à Florentio Hollandiæ Comite variè infeſtatus, eumdem capit. 226.a,b
Ludouico Francorum Regi Henricum Angliæ Regem bello petenti adhæret. 227.c
de Veromanduorum Comitatu cum Franciæ Rege contendit. 229.b
tertij belli ſacri Princeps. 234.a
in obſidione Ptolemaïdis peſte extinguitur. ibid.c
Philippus II. Ludouici VII. filius, patri in Franciæ Regnum ſuccedit. 229.b
de Veromanduorum Comitatu cum Philippo Flandriæ Comite contendit. ibid.
ad bellum ſacrum proficiſcitur. 234.c
capta Ptolemaide domum reuertitur. 235.a
cum Balduino Flandriæ Comite bellum ipſi oritur. 237.c
item cum Ferdinando Flandriæ Comite. 242.a
totam Flandriam ſibi ſubiugat. 243.b
inter ipſum & Othonem Imp. cruenta iuxta Tornacum pugna. 244.b
ab hoſtibus circumuentus & equo deiectus, ope Petri Triſtani & Victoris San-Paulini liberatur. ibid.c
moriens ingentem auri ſummam ad expeditionem ſacram relinquit. 246.b
Philippus III. Franciæ Rex Mariam ſororem Ioannis I. Brabantiæ Ducis vxorē ducit. 279.a
Cor leonis dictus. 284.a
contra Petrum Aragonium Siciliæ & Apuliæ inuaſorem in Aragoniam proficiſcitur. ibid.
victualium penuriâ reuerti cogitur. ibid.b
quando & vbi obierit. 285.a,b
Philippus Franciæ Rex, dictus Pulcher, Guidonem Flandriæ Comitem cur cuſtodiæ mancipârit. 290.b
quibus conditionibus eum liberum dimiſerit. 292.a

ab eodem ei bellum indicitur. ibid b
Flandriæ ciuitates pænè omnes expugnat. 293.a
Adolphum Imp. & Albertum Auſtriæ Ducem à ſuppetijs Guidoni Flandro ferendis immenſo auri pondere ſubmiſſo auertit. ibid.
Guidonem Flandrum ſe dedentem in Franciam abducit. 293.c.294.a
Iacobum fratrem Comitem S. Pauli Flandriæ præficit. 294.a
poſt huius eiectionem & ſuorum miſerabilem cladem iterùm Flandriam tentans retrocedere cogitur. 295.a
maioribus iterùm copijs Flandriam inuadens Inſulas obſidet. 297.b
tandem pacem cum Flandro init. ibid.b,c
moritur. 304.c
Philippus Franciæ Rex Ioanni III. Brabantiæ Duci bellum infert. 312.a
cum eo pacem init. 313.b
cum alijs expeditioni in Syriam ſe accingit. ibi.
Philippus Haſſiæ Lantgrauius Auſtriacorum æmulus. 592.c
à Galliæ Rege ad inferendum Cæſari bellum concitatur. ibid.
& ab eo pecunias accipit. 593.a
exercitum conſcribit. ibid.
Ferdinandi Duces cædit & fugat. ibid.
literas ad Granuellanum ſcribit. 638.a
ad Cæſarem Carolum venit. ibid.a,b
copias ſuas Proteſtantibus iungit. 639.a
à Cæſare proſcribitur. 640.a,b
quem tantùm Carolum Gandenſem vocandum cenſet. ibid.
Cæſari ſe, capto Saxone, permittit. 647.c
captiuus detinetur. 648.b
Mechliniam Brabantiæ abducitur. 652.a
è captiuitate domum redit. 667.b
Philippus, frater Ioannis IV. Brabantiæ Ducis, à Ioanne Burgundo in Galliã abducitur. 386.a
ab Ordinibus Brabantiæ ad ſuſcipiendam Brabantiæ gubernationem euocatur. 392.a
Bruxellas venit, & Ordinum cauſam tuendam ſuſcipit. ibid.b
ei Brabantiæ gubernacula deferuntur. ibid.c
Gertrudenbergicæ arci à Ioanne Bauaro obſeſſæ commeatum infert. 393.a
Bruxellam reuerſus Ioannem Clutingum Prętorem magiſtratu mouet. ibid.
Abbates, qui Ioanni reditum perſuadeant, Traiectum mittit. ibid.
Ioanne Bruxellas veniente, diſcedit. ibid.b
eodẽ ob plebis tumultum abeunte, redit. 394.a
Patricios & Nobiles Bruxellenſes, Ioanni fauentes capit, & diuerſis carceribus includit. ibid.
fratri Ioanni, partem ditionis ſibi competere prętendens, litem mouet. 395.a,b
cum fratre tranſigit. ibid.c
Braniam pro fratre & Ordinibus Brabantię obſidet. 397.c
eamdem deditione accipit. 398.a
Ieroſolymam proficiſci inſtituit. 403.a
diſſuadente id Pontifice domum reuertitur. ibid.
fratre mortuo, Brabantiæ Principatum adipiſcitur. ibid.b
à Baronibus ſuis alienatur. ibid.c
ei Iolentis, Siciliæ Regis filia, deſpondetur. 406.a,b
moritur. ibid.b
Philippus S. Ludouici Francorum Regis filius, cum patre ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Philippus Melanchthon Confeſſionis Auguſtanæ architectus. 585.c
Philippus Nauarræ Rex cum aliis expeditionem in Syriam aggreditur. 313.b
Ioanni Brabantiæ Duci variis bellis diſtento fert ſuppetias. 315.b
Haricuriæ Comitem, alioſque Nortmanniæ Nobiles proditionis inſimulatos necat. 322.b
quando obierit. 326.b
Philippus Palatinus Comes ſuperiorem Bauariam ſibi vendicare nititur. 511.a
Philippus Sueuiæ Dux à Sueuis, Baioariis, Alamannis & Apulienſibus Imperator eligitur. 238.b
Othonianæ factionis Principes plurimos ſibi conciliat. 240.b
Aquiſgrani ab Adolpho Colonienſi Archiepiſcopo coronatur. ibid.
ad VVaſſenbergam Othonem profligat & fugat. ibid.c
occiditur. 241.a
Philippus à VVedergrota Eques ad Santfletum à Flandris captus. 333.c
Phladirtingæ Marchio Theodoricus aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b,c
Phladirtinga Hollandię, Marchione Theodorico aduerſus Imperatorem rebellare occiſo, Imperatori ſubijcitur. 178.b
eadem Godefrido illam inuadenti eripitur. ibid.c
Photius Spiritum ſanctum à Filio procedere negat. 122.c
Phylacterium Sanctorum Reliquiis refertum circumferendi ritus antiquus. 166.c. 169.c. 172.b
Pictauica pugna inter Gallos & Anglos quando & quò ſucceſſu pugnata. 334.b
Pictauiẽſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Picturæ omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Pileus rubeus Cardinalibus ab Innocentio IV. cur aſſignetur. 255.a
Pipinus de Landis, vnde & qua ſtirpe oriundus. 1.b.2.a,b
cur is potiùs conſtituatur primus Brabantiæ Princeps quàm pater eius vel auus. 1.c.2.a
vnde dicatur Beatus. ibid.
iam Maior domus Franciæ tam fortitudine belli quàm iuſtitia pacis claret. 2.a.& ſeqq.
multa pro iuſtitia ſuſtinens, Regem Dagobertum

tum in grauia ſcelera prolapſum ad ſaniorem mentem reducit. 4.b
eius induſtria bellum Saxonicum aduerſus Bertoaldum geſtum. ibid.c
ei Dagobertus filium ſuum Sigebertum inſtruendum committit. 6.a
eodem agente pax inter filios Dagoberti ſtabilita. ibid.c
Landis moritur. 7.a
Niuellas tranſlatus, ibidem nunc cum Gertrude filia & Itta coniuge quieſcit. ibid.
pulcherrimum eiuſdem elogium ex rebus geſtis S. Modoaldi. ibid.b
corpus S. Hermelendis miraculis clareſcens è tumulo leuauit, & locum illum plurimis prędijs ditans, Monaſterium illic ſanctarum Virginum inſtituit. 8.a
Pipinus II. filius Anſegiſi & Beggæ, IV. Brabantiæ Princeps. 20.b
vnde dictus Herſtallus. ibid.
cum Giſlemaro VVarathonis filio pugnam committit. ibid.c
S. VVillibrordum cum ſocijs ex Anglia in Belgium venientes excipit. ibid. & 22.c
cæſo Berthario, & capto Rege Theodorico, Neuſtriam ſibi ſubiugat, Rempublicamq; reſtituit. 22.a
SS. Evvaldos pro fide martyrio affectos colit. ibid.b,c
Radbodum Friſonum Ducem debellat. ibid.c
eiuſdem erga S. VVillibrordum & ſocios pietas eximia prædicatur. 23.a
legitimę coniugi Plectrudi Alpaidem pellicem ſuperinducit. ibid.b
poculum ſibi à S. Lamberto porrigi, benedictionis loco habet. ibid.c
medietatem Fiſci Eſternacenſis S. VVillibrordo tradit. 24.b
eius variæ expeditiones contra hoſtes Francorum. 24.c.25.a
de eius pœnitentia diſputatur. 25.b
moriens Carolum Martellum Principatus ſui heredem ſcribit. 26.b.27.a
Pipinus filius Caroli Martelli, VI. Brabantiæ Princeps. 36.b
cum fratre Carlomanno Gryphonem fratrem ſuperat, & captum cuſtodiæ tradit. ibid.c
Aquitanos & Alamannos rebellantes comprimit. ibid.
Theodoricum Saxonem & Odilonem Baioariæ Ducem ſuperat. 38.a
caſtrum Oſcoburgh expugnat. ibid.
Taſſilonem nepotem ſuum Baioariæ Ducem conſtituit. ibid.c
fratrem Gryphonem fruſtrà placare nititur. ibid.
eligitur & vngitur Rex Francorum primus ſuę ſtirpis. 39.a
Stephanum Papam in Franciam venientem honorificè excipit. ibid.
Adoni affini ſuo Mechliniam donat. ibid.
Haiſtulphum Regem Longobardorum res ſancti Petri reddere ſacramento conſtringit. ibidem c
eumdem promiſſis non ſtantem armis cogit. 40.a
Saxonibus deuictis annuum trecentorū equorum tributum imponit. ibid.c
à Conſtantino Imp. organum accipit. ibid.
Eccleſiarum iniurias vlturus, Aquitaniam ingreditur. 41.a,b,c.42.a
in villa Duria Synodum celebrat. 41.b,c
de VVaifario interempto triumphans Pariſios venit, & paulò pòſt moritur. 42.b
Pipinus filius Caroli Magni Imp. cum claſſe in Corſicam contra Mauros mittitur. 55.a
Venętijs bello ſubactis, Mediolani moritur. ibid.c
Pipinus Ludouici Pij Imp. filius in Conuentu Aquenſi Aquitaniæ præficitur. 62.b.64.c
in patrem inſurgit. 66.a
nouercam ſuam in Monaſterium detrudit. ibid.
à patre Aquitaniæ Regno priuatur. ibid.c
moritur. 68.b
Pipinus Ludouici Pij ex Pipino filio nepos, crebris incurſionibus à Carolo patruo vexatus, eumdem ſæpiùs ſuperat. 72.b
tandem à ſuis captus, Carolo traditur. 77.b
& ab eodem in Monaſterium retruditur. ibid.
Pipinus Comes, reiecto Oddone, Carolum Simplicem in Francorum Regnum eleuat. 116.a
Piſæ à Florentinis oppugnantur. 495.c
ibi inſignia Gallica deijciuntur. ibid.b
à Pontifice, Venetis & Sfortia defenduntur contra Florentinos. 496.a
Concilium ibi à Cæſare Maximiliano & Ludouico XII. Galliæ Rege conuocatur. 525.c
Piſcarius, vnus è Ducibus Caroli V. Imp. in Italia, à Morono, Sfortię Conſiliario, ad defectionem ſollicitatur. 563.b
eumdem Moronum capit & carceri includit. ibid.
Sfortiam Mediolani obſidet. ibid.c
à Cæſare Inſubribus præficitur. 607.c
in Sabaudia multas ciuitates recuperat. ibidem, & 608.a,b
Piſcatio in Dylia à quo & quando Louanienſibus conceſſa. 316.b
Piſcium Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Pius II. Pontifex Mantuæ cum Principibus de bello Turcis inferendo agit. 424.b
Pius IV. Pontifex creatur. 705.a
Carolum Caraffam Card. capi & ſtrangulari curat. ibid.
Platina fabulæ de Ioanna Papiſſa fautor perſtringitur. 79.c
Plebeij Brabanti in Magiſtratus inſurgunt. 350.b,c
Plebs Louanienſis, ſi vmquam anteà, cæſo Valtero à Leyda Exconſule plebeio, in Patricios furit. 350.c.351.a
illos feneſtris ciectos infeſtis haſtis fœdè diſcerpit.

cerpit. 351.a
Pleɑrudis coniux Pipini Herſtalli. 23.b
ne legitimi ſui exheredentur, fruſtrà moribundum maritum interpellat. 26.c
marito defunɑo priuignum ſuum Carolum cuſtodię mancipat, & Regni Principatum cum nepote vſurpat. 28.c
Pluuia prodigioſa decem menſium tempore continuata maximam annonæ caritatem orbi inuexit. 305.a
Poculum à conſecrata manu accipere, benediɑionis loco iam olim habitum fuiſſe, exemplis demonſtratur. 23.c
Pœnitentiam non eſſe procraſtinandam, inſigni exemplo docetur. 28.a
Pœnitentium Sororum Cœnobium Antuerpiæ, quæ Albæ vocantur, à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Poëtica hæreſis orta, & repreſſa. 162.a
Polinus, Legatus Regis Galliæ ad Turcam, pro obtinendo ſubſidio contra Cæſarem Carolum. 627.c
Pollainius à Brugenſibus capitur. 473.c
Pondormius à Belgis cæditur. 557.c
Pons apud Moguntiacum exuſtus. 57.b
pro Pontificibus Romanis ſe tres ſimul vno tempore gerunt. 180.c
Poppela Mariæ Brabantę Geldro nuptę doti aſſignata. 335.b
Poppo, Dux Friſonum à Carolo Martello interemptus. 32.a
Poppo, candentis ferri miraculo Danos ab idolorum cultura penitùs auocat. 48.b
creatur Epiſcopus. ibid.c
Poroia arx ab Egmondio obſidetur. 521.b
ab Anholtij Domino expugnatur. ibid.
Portus Herculis per Cæſarianos Strozzæ adimitur. 679.b
Poſtellenſe Hoſpitale in Campinia Brabantica à quo & quando extruɑum. 321.c
à Fundatore Abbatis Floreffienſis curæ commiſſum. ibid.
Prædeſtinatio per cauſas liberas effeɑus ſuos ſortitur. 76.a
de Prædeſtinatione error Goteſcalci ab Epiſcoporum Conuentu Moguntię habito reprobatur. ibid.
Prætor apud Louanienſes non creandus, qui antè Scabinus fuit. 348.a
Praga ab Othone Imp. occupata. 139.b
Prædicatores Argentinâ Antuerpiam euocantur. 255.a
Prædicatorum Monaſterium Louanij à quibus extruɑum. 171.b *vide* Dominicani.
Presbyteri ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. cælibes permanere iubentur. 192.b
coniugati ab Innocentio Papa excommunicantur. 212.a
Principes an Baliuatus & alia huiuſmodi Officia vendere poſſint. 271.c. 272.a,b
an & quouſque ſubditis exaɑiones imponere. 172.b,c
Principes Imperij Legatos mittunt in Belgium pro liberando Maximiliano Rom. Rege, apud Brugenſes ſeditioſos detento. 475.a
Principum ſæcularium fides data non præiudicat iuri Eccleſiaſtico. 383.b,c
Priuilegium Epiſcopos & Abbates Regni ſui inueſtiendi, quod Henricus IV. Imp. à Paſchali Papa extorſerat, in Concilio Lateranenſi reuocatur. 206 b,c
Priuilegia Bruxellenſibus ab Henrico IV. Brabantiæ Duce conceſſa. 247.b
alia à Ioanne III. Brabantiæ Duce. 309.c
Priuilegia ampla Louanienſibus à Ioanne I. Brabantiæ Duce conceſſa. 279.a
alia à Ioanne III. 310.a
Priuilegia Brabantis à Ioanne II. Duce conceſſa. 301.b
Proconneſus inſula exilio S. Stephani à Copronymo relegati clara. 44.c
Prodigium iuxta Tornacum colubrorum altrinſecus pugnantium. 184.c
Proteſtantes Germani fœdus contra Carolum V. ſanciunt. 589.c
Svveinfordiæ conuentum agunt. 590.a
ad eos Cæſar Legatos mittit, promiſſa contra Turcam auxilia expoſcens. ibid.
fœdus ſanciunt, Smalcaldicum diɑum. 602.a
Franciſci Regis Galliæ Legatis, vt & ipſe admittatur in fœdus petentibus, conſentiunt. ibid.
Anglum quoque Henricum VIII. recipiunt. ibid.
Legatos ad Carolum Imp mittunt. 617.c
eorum in Comitiis Ratisbonenſibus profana ſacro tempore exercitia. ibid.c
Concilia Generalia errare poſſe dicunt. ibid.
Cæſarem adeunt, & quare militem conſcriberet rogant. 638.b,c
copias ſuas contra Cæſarem producũt. 639.a,b
Alpes, ne Hiſpani & Itali tranſire queant, occupant. ibid.
bellum Cæſari indicunt. 641.a
Cæſarem, Carolum qui ſe pro Cęſare gerit, appellandum eſſe decernunt. ibid.
leue prælium, pari cum damno, committunt. ibid.b
numero plures licet eſſent, Cęſarem tamen aggredi non audent. ibid.c
pecuniarum inopia laborantes, fruſtrà eam à Venetis, Gallo & Anglo petunt. 642.c
pacem à Cęſare petunt, ſed pro lubitu ſuo non obtinent. 643.a
à Catholicis pecuniam prędando extorquent. ibid.b
egregio prœlio à Cæſare vincuntur, & in nihilum eorum fœdus redigitur. 646.c. 647. 648
Prouincia regio à Carolo Martello inuaditur. 32.b
in Prumiâ Monaſticen profitetur Lotharius Imperator. 79.a
Prumienſe Monaſterium à Nortmannis vaſtatum. 105.a. 115.b

Pſeudo-

Pſeudo-Balduinus Conſtantinopolitanus ſtrangulatur. 246.c
Pſeudomonachus quidam Arrianus ob hęreſim relegatus, Mahometis doctrinam propagat. 9. b
Pſeudoprophetiſſa falſis ſuis prædictionibus tam Clericos quàm laicos decipiens, Moguntiæ fraudibus detectis publicè flagellatur. 75.c
Ptolemais à Chriſtianis expugnata. 234.c
à Meleſate Chriſtianis erepta euertitur. 288.a
Puella quædam ex Ludouico Flandriæ Comite grauida, ab vxore eius naribus truncatur. 327 b
inde præpropero partu gemellos enixa moritur. ibid.
Pugna admodum ſanguinolenta inter Maximilianum & Creueceurium non procul à Blangiaco commiſſa. 455.a.b
Purgatorij pœnis addictus Ludouicus Pius à filio Ludouico Germanico eripi flagitat. 92.b

Q.

Quatuor Officia Roberto Flandro aſſignata. 186.b
Quatuor Officia feudum Imperij. 245.c

R.

Raba Pannoniæ fluuius. 50.c
Rabanus, ſiue Hrabanus, Epiſcopus Moguntinus creatur. 75.b
Radbodus, ſeu Rabbaudus, Friſonum Dux, à Pipino Herſtallo Traiecto pellitur. 22.c
irriſor Baptiſmi malè perit. 30.b
Rado quando & vbi floruerit. 5.c
Monaſterium extruit. ibid.
Radulphus à Dorna cum Philippo Comite ſancti Pauli Ieroſolymam ire inſtituit. 403.a
Radulphus Epiſcopus Leodienſis in tertia expeditione ſacra moritur. 235.a
Radulphus de Riuo Scriptor quando floruerit. 340. b
Radulphus Thuringorum Dux cum Auſtraſiorum Rege bellum gerit. 10.c
Ragemundus & VVillelmus Dux Aquitaniæ ingenti clade Nortmannos afficiunt. 127.c
Ragenoldus Comes Rhemenſis Eccleſiæ villas occupans, ab Odalrico Epiſcopo excommunicatur. 147.c.148.a
Raginerius Comes ab Olberto Abbate inuentionem & miracula S. Veroni cognoſcit. 70.b
Raginerius Comes Montenſis, dictus Longicollus, à Brunone Othonis Imp. fratre capitur, & in exilium ablegatur. 144 c
Raginerius, filius Raginerij Longicolli, Hatuidem Hugonis Capeti filiam ducit vxorem. 150.b
patre relegato, vnà cum Lamberto fratre ad Lotharium Francorum Regem confugit. 145.a
iunctis ſimul armis ſua repetunt. 149.c 150.b
Raginfredus mortuo Pipino Herſtallo à Francis Maior domus conſtituitur. 28.c
cum Chilperico Rege Colonienſium fines depopulatur. 30.a
à Carolo Martello Pariſios vſque fugatur. ibid.
ab eodem Andegauis capitur. ibid.c
Ragnetrudis puella Pipino de Landis filium parit, iſque vix triginta dierum infans iam baptizandus loquitur. 4.a
Raimundus Cardonius Prorex Neapolitanus Patauium obſidet. 529.b
obſidionem ſoluit. ibid.
in Venetos ducit, eoſque magna clade afficit. 530.c
Raimundus Comes S. Ægidij ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Raimundus Ordinis Predicatorum iuſſu Gregorij IX. Decretalium libros in ordinem redegit. 254 c
Rainaldus Colonienſis Electus corpora SS. trium Magorum Coloniam transfert. 225.c
Reinoldus IV. Iuliacum, Geldriam & Zutphaniam adipiſcitur. 369.c
Ramirus III. Rex Legionenſis, ob fœdus cum Arabum Regi initum malè audit. 156.c
Ramirus Nuguenſis cum Daualo contra Belgas conſpirat. 546.c. *vide* Hiſpani.
Ramnolphus Oddonis imperijs obtemperare detrectat. 115.c
Rampo, defuncto Carolo Magno, ad Ludouicum filium eius Legatus mittitur. 61.b
Randerodia arx ab Henrico V. Brabantiæ Duce euertitur. 247.a.252.c
Ranigarius, ſatelles Radbodi, Grimoaldum ante Altare S. Lamberti orantem interficit. 25.b
Ranulfus apud Ligerim fluuium cum Nortmannis fortiter dimicans occiditur. 86.a
Rapina apud Bruxellenſes quo modo punienda. 247.b
Raſo, Gauriæ Dominus, contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.c
Raſo à Grauia Eques, bellis clarus, quando obierit. 326.b
Raſo à Grauia, Louanienſis, Ioanni IV. Brabantiæ Principi adhuc minorenni Rector datur. 384 c
Raſſinghemius, belli Gandauenſis auctor. 471.c
pace facta Tornacum inhabitat. ibid.
iuſſu Maximiliani capitur. ibid.
eius occaſione bellum ciuile in Flandria. ibid.
per patruelem Liekerkium aſtu è captiuitate Viluordiana liberatur. 472.a
Gandauenſes ad rebellionem incitat. ibid.
multa mendacia in Rom. Regem Maximilianum ſpargit. ibid.
deſerto Cliuio, Maximiliano reconciliatus, à Cliuij equitibus per inſidias cōfoditur 482.b
Raſtices à Ludouico Lotharij Imp. fratre Sclauorum Marcenſium Dux conſtituitur. 74.b
à Ludouico Germanico ſubiugatur. 84.c
Raubertus Notarius Diploma Caroli Simplicis Eccleſiæ Leodienſi datum recognouit. 117.b
Rauelſia Mariæ Brabantę Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Raueſtenum à VVenceſlao Brabantiæ Duce fruſtrà tentatum. 341.c
Rega-

Reganesburgi Conuentum celebrat Ludouicus Germanicus,in eoque Ernuſtum perduellionis reum honoribus priuat. 83.a
Reges Francorum ſub Lothario Clodouæi filio turpiter degenerant. 16 b
Reginarius,aliàs Raginerius, Dux à Zuendebaldo Lotharingiæ Rege ab aula pellitur. 119.c
cum Odacro Comite ſe in Durfos munit. ibid.
donationem Monaſterio S. Matthiæ Treuirenſi factam Diplomate confirmat. 123.c
Reginarius Dux Nortmannorum obuia quæque vaſtantium diuinitus punitur. 68.a
Reginhartus Schonevorſta, VVenceſlai Brabantiæ Ducis Conſiliarius,Patricijs infeſtus. 337.a
Regino Chronologus quando claruerit. 32. b. 114.a
à Sigeberto in annis diſſidet. 114.a
Abbas Prumienſis electus ab æmulis pellitur. 115.b. 120.b
quatenus Hiſtoriam ſuam produxerit. 121.c
Reginoldus Godefridi Danorum Regis ex fratre nepos in bello Abroditis illato cadit. 55.c
Regnifridus & Herioldus Hemmingo in Danorum Regno ſuccedunt. 57.a
de Regularium recta vitæ inſtitutione octoginta Capitula in Aquenſi Conuentu ſub Ludouico Pio Imp. ſancita. 62.a
Reinaldus Bononiæ Comes Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 244.a
in pugna iuxta Tornacum commiſſa capitur. ibid.c
Reinaldus Falcoburgenſis Traiectenſes infeſtans, à Brabantiæ Duce bello petitur. 306.a,b
ſuperatus ab eodem in gratiam recipitur. ibidem c
fidem fallens, iterùm bello petitur, ac tandem ſponte ſe captiuum tradit. ibid.
fugam adornans,Genappiam ad arctiorem cuſtodiam mittitur. 307.a
vadibus datis è carcere dimittitur. ibid.
Traiectenſium fines iterùm incurſans, Falcoburgi à Ioanne Duce obſidetur. 209.b
Gerardo Iuliacenſi Comite agente, eidem reconciliatur. ibid.
Reinaldus Geldriæ Dux Limburgenſi Comitatui inhiat. 284.b
VVoringæ obſidionem ſoluere tentans, à Brabantis capitur. 286.c
nec antè liberatur quàm Limburgenſi Comitatu cedat. ibid.
Reinaldus Geldriæ Dux dicti Reinaldi filius, Mariam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324 b
à fratre Eduardo bello ſuperatus, in vincula conijcitur. 341.b
ab Antonio Burgundo ad obſequium cogitur. 379.b,c
Reinaldus Schonvorſtæ Dominus, Ioannem à Grousfelda trucidari curat. 357.c
Reinaldus Sichenarum Dominus ab Henrico Diſthæ Domino vades pro debito exigit. 368.c
arma in Diſthenſem parat. 370.b
Reinerus à Bergis Seneſcallus Brabantiæ efficitur. 391.b
cogitur ab Ordinibus iurare contra Ioannē IV. Ducem. ibid.c
Reinerus Bredenrodius à Carolo V.Imp. capitis damnatur. 617.c
poſteà vitâ donatur. ibid.
Reinerus calcearius, Gandauenſium præfectus, horrendum facinus committit. 475.a,b
aliud facinus deſignat,ſed à Cliuio prohibetur. 477.a
Gandauenſes iterùm ad rebellionem concitat. 484.a,b
à plebe occiditur. ibid.
Reinerus Lotharingiæ Dux contra Carolum Audacem cum Rhenanis conſpirat. 437.c
Lutzenburgum inuadit & deuaſtat. 440.c
Audace eius Ducatum inuadente, cum pretioſiore ſupellectile in Franciam fugit. 442 b
à Franco, pecuniâ acceptâ, inſtigatus, iterùm Lotharingiam inuadit,& aliquot ciuitates recuperat. 445.a
Nancium obſidet,& capit. ibid.b
Audace adueniente,cum pecunia ad Heluetios fugit. ibid.
eius œconomus, Suffron, ab Audace capitur, & ſtrangulatur. ibid.c
in Heluetia copias colligit, vt Nancio ſubueniat. 446.b
Audacem,in pugna occiſum, honorificè Nancæi ſepelit. 447.c
Reinerus Morſius,Bruxellenſis,Ioanni IV. Brabantiæ Principi minorenni Rector datur. 384.c
Reinerus Naſſauius à Roſſemio ſtratagemate vincitur. 622.c.623.a
Lutzenburgicas ciuitates, à Francis ſubactas, recuperat. 625.c
Cliuium Hensbergam obſidentem retrocedere cogit. 627.a
ad Fanum ſancti Deſiderij tormento læditur. 633.b,c
eum decumbētem Cæſar Carolus inuiſit. ibid.
Cæſare conſentiente Guilielmum Naſſauium, patruelem ſuum, ex aſſe heredem ſcribit. ibidem.
moritur. ibid.
Reinerus de Vdechem octo filias Pellebergę iuxta Louanium ſacro velo texit. 246.a
Reliquiæ Sanctorum diligenter à S. Gertrude conquiſitæ. 13.c
à Conſtantino Copronymo igni traditæ. 60.c
Reliquiæ S. Fredegandi in Doorne prope Antuerpiam quieſcentes,diuinitus transferri iuſſę. 67.c
de Reliquijs S. Cæciliæ ſtupenda. 79.b
Reliquijs Sanctorum Phylacterium refertum circumferendi ritus antiquus. 166.c.169.c.172.b
Remaclus Traiectenſium Epiſcopus Sigeberto Regi in erigendis duodecim Monaſteriis cooperatur. 10.c
in Sta-

in Stabuleto Monaſticen profitetur. ibid.
Ronata, filia Ludouici XII. Franciæ Regis, Carolo Auſtriaco deſpondetur. 535.a
poſteà Herculi Eſtenſi traditur. ibid.
Reneſium à Carolo Francorum Rege capitur. 483.c
Reolfus Dux Nortmannorum obuia quæque vaſtantium diuinitus punitur. 68.a
Replemonda à Theoderico Beuernę & Dixmudæ domino occupata. 236.b
Reprobatio per cauſas liberas effectus ſuos ſortitur. 76.a
Rhemenſis ciuitas diuina ope contra Nortmannos defenſa. 106.c
Rhemiſtagnum in Aquitania à Pipino expugnatum. 42.a
Rhenani contra Carolum Audacem conſpirant. 437.b,c
Burgundiam inuadunt, & aliquot ciuitates ibi occupant. 440.b,c
Rhodus à Saracenis vaſtatur, & Coloſſo ſpoliatur. 14.b
à Turcis oppugnatur. 420.a
ab ijſdem ſubiugatur. 557.b
Ribeboiſa arx à Valtero ab Hôochſtrata occupatur. 336.b
quamdiu ab eodem inſeſſa. 342.a
Richardis Caroli Craſſi vxor adulterij inſimulata, in Monaſterium quoddam ſe recepit. 112.c
Richardus & Henricus, filij Henrici Regis Angliæ, ob cædem Thomæ Cantuarienſis in patrem inſurgunt. 227.c.228.a
Richardus Rex Angliæ ad bellum ſacrum proficiſcitur. 234.c
cum Iſabella Caroli Francorum Regis filia ſponſalia celebrat. 364.c
Richardus Cornubiæ Comes, Angliæ Regis frater, à quibuſdam Rex Romanorum creatur. 266.b
quamdiu nomen illud geſſerit. ibid.
quando obierit. 279.a
Richardus Neccardienſis Comes Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Richardus Archiep. Elector Treuirenſis Franciſcum Franciæ Regem ad Imperium Romanum commendat. 545.c
Carolum Auſtriacum dicit eſſe externum. ibid.
Richardus VVarvvici Comes mercatores Belgas mari deprædatur. 435.c
facto cum Galliæ Rege fœdere Carolum Audacem opprimere proponit. ibid.
ab eodem vincitur. ibid.
cæditur. 436.a
Richardus VVilhelmi Nortmannorum Principis filius Hugonis Principis filiam ducit vxorem. 145.c
ad Sueſſionenſem Conuentum accedens fugatur. 146.a
Richarius Reginoni in Abbatia Prumienſi ſubſtituitur. 115.b.120.b
Richarius in Epiſcopatu Leodienſi Stephano ſucceſſit. 127.a
Richildis, Hermanni Montenſis Comitis vidua, Balduino Balduini Flandri filio nubit. 179.b
Flandrici belli valdè funeſti cauſa. 190.c
à Philippo Francorum Rege ſuppetias poſcit. 191.a
cæſo Arnulfo alterum filium Balduinum in Flandriæ Comitatum perducere tentans, bellum aduerſus Robertum reſumit. ibid.b
Rigaldus de Falais ſe Ducis Brabantiæ feudatarium reddit. 280.a
Ritus conſecrandi Imperatoris. 169.b
Robertus, ſiue Rotbertus, frater Oddonis Regis, clàm contra Carolum Simplicem conſpirat. 126.c
in Nortmannos exercitum ducit. ibid.
à Francis, reiecto Simplice, Rex creatur. 127.b
cum Henrico Germaniæ Rege pacem firmat. ibid. c
in prælio lanceis perfoſſus occumbit. ibid.
Robertus Atrebatenſis Comes ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 261.b
Robertus II. Atrebatenſis Comes à Philippo Francorum Rege in Flandros Francicum iugum detrectantes mittitur. 294.b
in prælio occiditur. ibid.c
Robertus Atrebas, Roberti II. Comitis Atrebatenſis filius, Franciâ profugit. 311.c
à Brabantiæ Duce ſumma cum gratulatione exceptus, Louanij moratur. 312.a
eius cauſa Brabantię Duci à Franciæ Rege bellum infertur. ibid.
Angliæ Regem in Francum concitat. 316.c
Robertus Balduini Flandri filius Hollandiam & Zelandiam ab Imp. Henrico occupatas recuperat. 180.a
Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducit. 186.b
quid pro hereditaria portione ei fuerit aſſignatum. ibid.
vnde dictus fuerit Friſio. ibid.
tutela Arnulphi nepotis ei à fratre moribundo commiſſa. 190.c
à Godefrido Gibboſo victus, Gandauum fugit. 191.a
poſt varia prælia tandem victor, Flandriæ Comes ſalutatur. ibid.b
Robertus Bauarus in Imperatorem conſecratur. 369.b
Antonium Burgundum Brabantiâ excedere iubet. 376.b
Robertus Bauarus, Epiſcopus Colonienſis, à Colonienſibus pellitur. 437.a
à Papa excommunicatur. ibid.
Robertus Bethuniæ Dominus contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Robertus Cardinalis Gebennenſis contra Vrbanum VI Antipapa electus, appellatur Clemens VII. 350.a
Robertus Flandriæ Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b

II Came-

Cameracum inquietans ab Henrico Imp. bello petitur. 203.c
ab eodem in gratiam recipitur. ibid.
Robertus Francorum Rex ſuppedaneum propriis manibus Lamberti Lingonienſis Epiſcopi pedibus ſupponit. 163.c
Leuthericum Senonenſem Archiepiſcopum de Chriſto minùs benè ſentientem redarguit. 163.c
de Eccleſiæ, Regni & Imperij ſtatu tractaturus Henricum Imp. conuenit. 170.c.172.a
eius modeſta cum Imperatore contentio. 172.a
munera plurima & pretioſiſſima Imperatori offert. ibid.b
eidemque viciſſim ab Imperatore offeruntur. ibid.
inter ipſum & Reginam de ſucceſſione diſſenſiones obortæ. 173.b
Rhemis Henricum filium ſecundogenitum coronat. ibid.
Robertus, Roberti Francorum Regis filius, inſtigante matre in patrem inſurgit. 173.c
agente VVilhelmo S. Benigni Abbate, eidem reconciliatur. ibid.
Robertus, Ludouici Francorum Regis frater, ab ipſo primus Arteſiæ Comes creatur. 250.c
Mathildam Henrici V. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. ibid.
Robertus Marcanus à Cæſare deficit, & ad Gallum ſe confert. 553.b
Aimeriæ Regulo bellum infert. ibid.
à Rege Franciæ accipit copias. ibid.
à Geldro adiutus, Brabantiam & Namurcum diuexat. 553.c
Robertus Scotorum Rex Eduardo Angliæ Regi bellum indicit. 310.a
ſe inferiorem animaduertens, eidem reconciliatur. ibid.b
Robertus Siciliæ Rex & alij ſe Henrico Imp. Romam ad coronationem properanti opponunt. 301.a
Roda arx Tranſmoſana Ioanni III. Brabantiæ Duci eripitur. 315.a,c
à Rodebeca, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familijs, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Rodericus, Medicus Ioannis II. Luſitaniæ Regis, Mathematicus inſignis, Aſtrolabium, eo ſuadente, explorandæ locorum diſtantiæ accommodat. 458.b,c
Rodiæ S. Agathæ dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Rodolphus à Gregorio VII. contra Henricum Rex conſtituitur. 193.c
à Sigefrido Moguntino Archiepiſcopo vngitur. ibid.
cum Henrico bellum gerens, in prælio cadit. 193.c.194.a
Merſeburgi ſepultus. 194.a
Rodulphus Auſtriæ Dux Rex Alamaniæ coronatur. 270.a *vide* Rudolphus Auſtriacus.
Rodulphus Burgundus ab Heriberto Comite eiuſque ſocijs Francorum Rex eligitur. 128.a
Rodulphus Burgundionum Rex Conradum à Papa Imperatorem coronatum comitatur. 173.b
ſubditis in ſe inſurgentibus, Regnum Conrado Imperatori tradit. ibid.c
Rodulphus filius Rodulphi de Gaugiaco ab Heriberti filijs interemptus. 136.b
Rogerius à Leſdalia tempore Ioannis III. Brabantiæ Cancellarius. 307.a
Rohaiz à Paganis capitur, omnibus Chriſtianis crudeliter trucidatis. 222.b
Roma peſte tribus menſibus dirè vaſtatur. 19.c
S. Sebaſtiano ſuffragante liberatur. 20.a
à Leone Papa aucta. 77.c
ab Hugone Italiæ Rege obſeſſa. 132.c
ab Arnolpho Imp. cum conſenſu Pontificis armis capta. 118.a
à Caroli V. milite vi occupatur. 570.a
& fœdè tractatur. ibid.
octo continuis menſibus à furioſo milite diripitur. ibid.b
eius excidium anteà prædictum. ibid.c
Romam proficiſcitur Begga religionis cauſa. 18.c
Romani antiquam Reipublicæ formam reſtituere conantur. 218.c
cur Tiburtinis bellum inferre parent. ibid.
Romontij Comes in pugna Blangiaca vulneratur. 455.b
Maubonium caſtrum obſidet & capit. ibidem c
Lilerſium incendit. ibid.
Rorico Epiſcopus Laudunenſis Faram obſidere parat. 145.a
Roruc, qui & Ruoruc, Nortmannus, apud Lotharium Imp. proditionis inſimulatus, in carcerem conijcitur. 76.c
inde fuga lapſus, cum Danis piraticam exercet. ibid.
tandem Doreſtadum occupat, illudque ei certis conditionibus à Lothario Imp. conceditur. 77.a
partem Regni Danici conſentiente Rege occupat. 80.b
Rotbertus cum Heriberto fratre Catalaunenſem vrbem vaſtat. 146.c
Diuionem dolo occupans, eam mox relinquere cogitur. 145.c
Rotbertus Nortmanniæ Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Rotenburga Thuringiæ arx ab Othone Imp. deſtructa. 241.c
Roterodamum à Maximiliano Romanorum Rege obſidetur. 479.a
eidem deditur. 480.b
Rotgandus Longobardus rebellans à Carolo Magno mox opprimitur. 49.a
Rotgarius Comes Ludouici IV. Regis ad VVilhelmum Nortmannorum Principem Legatus, moritur. 135.c
Rothingus S. VVillibrordo tradit Eccleſiam in Antuerpo cum villis & tertia parte telonij. 25.c

Rotſelarius in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Robertus, ſiue Ruodbertus, cum Nortmannis apud Ligerim fluuium viriliter confligens interimitur. 86.a
Rudlederus in pugna Blangiaca cæditur. 455.c
Rudolphus Auſtriacus I. Imp. vincit Regem Bohemiæ, Auſtriamque ſibi ſub jcit. 281.c
pietatis eius in venerabile Euchariſtiæ Sacramentum memorabile exemplum. 282.a,b
Aloſtanos, VVaſiam, Quatuor Officia & Zelandicas inſulas Guidoni Flandriæ Comiti adimit, & Ioanni Auenienſi attribuit. 282.c
quando obierit, & vbi ſepultus ſit. 288.a
Rudolphus Rudolphi Imp. filius, Auſtriæ Dux à patre conſtituitur. 281.c
ſororem VVenceſlai Bohemiæ Regis vxorem ducit. ibid.
vbi obierit & ſepultus ſit. ibid.
Rudolphus, frater Iudith Imperatricis, à Pipino in Monaſterium detruditur. 66.a
Rudolphus ex Limingis Patricius Louanienſis, à furente plebe feneſtris eiectus, infeſtis haſtis laceratur. 351.b
Rudolphus, Lotharingiæ Ducis filius, creatur Epiſcopus Leodienſis. 227. b
Rudolphus Lotharingię Dux vbi & quando occiſus. 323.b
Rudolphus VVirtzburgenſis Epiſcopus ab Adalberto fugatur. 121.b
S. Rumoldus Mechliniam appellit. 39.b
ab Adone perhumanè hoſpitio exceptus, illi filium impetrat, eumdemque ſubmerſum ad vitam reuocat. ibid.b,c
S. Rumoldi Eccleſia à Nortmannis exuſta. 67.c
aliàs à Nortmannorum vaſtatione diuinitus præſeruata. 108.b
Ruodulfus Nortmannorum Dux Regnum Germanici inuadens cum octingentis cæditur. 91.b
Ruthlantus Britannici littoris Præfectus vbi & quando interemptus. 50.a

S.

Sablonaria villa Franciæ. 84.a
Sacerdotibus cœlibatus ſecundùm antiquos Canones à Gregorio VII. indictus. 192.b
in coniugatos ab Innocentio Papa excommunicationis ſententia profertur. 212.a
Sacramentaria hæreſis à Berengario excogitata damnatur. 181.b.c. 187.c
ſtupendis miraculis diuinitus refutatur. 188.a
Sacrificium Miſſæ à quo tempore apud Belgas in vſu fuerit. 22.b
Saladinides decimæ quando & qua occaſione in Gallia impoſitæ. 232.c
Saladinus Ægypti Sultanus, Chriſtianis Principibus mutuò diſſidentibus, Meſopotamiam recuperat. 230.a. 231.a
item Alapiam Cœleſyriæ vrbem. ibid.
necnon ipſam Ieroſolymam. 232.b
Saleco donationem Caroli Martelli ſancto VVillibrordo factam ſubſignat. 31.b
Salernitanus Princeps à Carolo V. Imp. ad Francum deficit. 664.c
Turcam Solymannum contra Cæſarem aduocat. 671.c
Salernum à Saracenis obſeſſum, à Nortmannis liberatur. 163.a
Salezarus, Præfectus Duacenſium, Terovvanam occupat. 469.c
Salis Stapula à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Salmontiacum villa in qua Carlomannus Pipini filius obijt. 46.a
Salſunga Thuringiæ arx ab Othone Imp. deſtructa. 241.c
Saluius Epiſcopus hæreticum quemdam illud Chriſti, *Pater, non quod ego volo, ſed quod tu*, negantem conuincit. 14.a
Salz locus ſuper fluuium Sala, vbi Carolus Magnus Imp. Legatos Nicephori Imperatoris audiuit. 53.a
Samnium à Saracenis vaſtatur. 85.b
Sanctorum inuocationem abolere nititur Conſtantinus Copronymus. 45.a
Sanctorum Reliquiæ plurimæ ex Italia Metim allatæ. 149.a,b. *vide* Reliquiæ.
Sanguis ſacer à Theodorico Flandriæ Comite Brugas delatus. 226.c
Sanguis equorum coctus, panis loco in biennali Namurcenſis caſtri obſidione comeditur. 266 c
Sanguinis profluuio plurimi enecantur. 326.a
Sandtfletum Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignatum. 335.a
Brabanti ibi à Flandris prælio victi. 333.c
Santhouianæ iuriſdictionis vici ſeptemdecim ſub Louanienſium ſignis militare tenetur. 317.a,b
Santones Aquitaniæ ciuitas à Pipino expugnata. 42.a
Saraceni Rhodum vaſtant, & Coloſſum vnum ſeptem miraculorum confringunt. 14 b
Armeniam item depopulantur. ibid.
pace cum Imperatore Conſtantino Pogonato compoſita annuum ei tributum pêdunt. 19.c
Africam ſæpè tentatam quando & quo modo totam occuparint. 27.b,c
Gallias vaſtant. 31.c
à Carolo Martello cæduntur. ibid.
alij Narbonenſem obſidionem ſoluere tentantes ab eodem ad internecionem delentur. 32.b
Toletum & Legionem ciuitates Hiſpaniæ capiunt & euertunt. 34.b
ab Aſturibus ope Deiparę profligâtur. ibid.b,c
Pampilonâ à Carolo Magno eijciuntur. 50.b
Gerundam Hiſpaniæ inuadunt. 65.b
in Italia Beneuentum occupant, Capuam incendunt, aliaque mala inferunt. 72.a
Eccleſiam S. Petri & alia Italiæ loca vaſtant. 74.b,c
Caſſinenſe Monaſterium fruſtrà tentant. ibid.c
cum præda Africam petentes naufragium patiuntur. ibid.
iterùm Italiam inuadentes inſignem cladem accipiunt. 76.b,c

exBeneuentana Prouincia à Ludouico Lotharij Imp. filio pelluntur. 77.b
Campaniam & Samnium infeſtantes, à Ludouico Imperatore profligantur. 85.b
Ioanni Papæ annuum tributum imponunt. 95.c
ab Adefonſo Magno in Hiſpania victi. 130.a
in Italia verò tam à Græcis quàm à Latinis ad internecionem deleti. ibid.
Alpium meatus obſidentes, vicina loca deprædantur. 132.c
Salernum obſidentes à Nortmannis partim cæſi, partim fugati. 163.a
Chriſtianis Tripolim eripiunt. 287.b
Saueuſius Hulſtæ Gubernator, pro Maximiliano Romanorum Rege Gandauenſes valdè infeſtat. 474.c
pro eodem aliquot Flandriæ oppida & caſtella occupat. 478.c
Saulifelt locus, in quo filij Ludouici Germanici paternum Regnum partiuntur. 93.b
Saxo. *vide*, Albertus Saxo *&* Georgius Saxo.
Saxones rebellare tentantes à Clotario domantur. 4.c.5.a,b
virilis ſexus omnes gladio Clotarij longiores internecione delentur. 5.c
ijs Dagoberto Regi aduerſus VVinidos ſuppetias ferentibus tributum quoddam annuũ remittitur. 6.b
annuum tributum trecentorum equorum Pipino promittunt. 40.c
à Carolo Magno varijs expeditionibus domiti. 46.b.48.b,c
Heresburgh caſtrum inuadere parantes miraculosè fugantur. 49.a
ſimiliter Deſuburg tentantes, à Francis repelluntur. ibid.
iterùm a Carolo Magno ſubacti, plurimi baptizantur. ibid.b
vndecies victi, toties iterùm rebellarunt. ibid.c
tandem decem millibus ex ijs aliò tranſlatis, plenè ſubiugantur. ibid.
ab Henrico III. Imperatore bello ſubacti. 192.b,c
Saxonia à Clotario ob rebellionem depopulata. 5.b, c
à Carlomanno & Pipino vaſtata. 38.a
item à Nortmannis. 103.c
necnon ab Hungaris. 122.c.123.b
Saxoniæ Dux Elector, Mareſcalcus eſt Imperij. 160.b
Saxonici belli ab Henrico III. Imperatore geſti origo. 192.c
Scabini quotannis Louanij noui creandi, ex pacto cum Ioanne I. inito. 276 b
Scabini Bruxellenſes ex quibus familijs eligendi. 298.c
Scadebrouca Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Scaldia Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
Scalta fluuius à Nortmannis infeſſus, à Ludouico Germanici filio ijs eripitur. 103.c
Sceinckius cum VVaſſenario pro Carolo V. Imperatore in Friſia aliquot inſigniora oppida capit. 558.a,b,c
Dammum obſidet. 604.c
& deditione capit. ibid.
arcem VVeddanam obſidet. ibid.
Couordiam capit. 605.a
item Bronckhorſtiam. ibid.
moritur. 618.a
Schiedamum à Maximiliano Rom. Rege obſidetur. 479.a
Schiſma tempore Frederici Imp. Eccleſiam turbat. 225.b,c
aliud nouum Romæ ortum in electione Vrbani VI. 349.c
Sciringani, factioſi in Friſia. 498.b
duce Gotſcalco Iongema Groninganos Friſiâ expellunt. ibid.c
ſibi à Groningenſibus metuentes, Albertum Saxonem Principem eligunt. ibid.
eumdem inaugurant. 499.a
Etzardum Ouerendæ Comitem ad bellum Groninganis inferendum inſtigant. ibid.b
quid Alberto Saxoni promiſerint. 501.a,b
Schoonvorſta à Geldro obſeſſa, à Ioanne Leodienſi Epiſcopo liberatur. 365.c
Sclaui à Clotario victi. 5.c
à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.a
ab Henrico Rege ſubacti eidem tributum pendunt. 129.a
Sclaui Marcenſes defectionem molientes à Ludouico Lotharij Imp. fratre domantur. 74.b
Scoralianum Aquitaniæ caſtrum à Pipino expugnatum. 42.a
ad Scotam iuxta Bruxellam Brabanti à Flandris cæduntur. 331.b,c.332.a
Scoti fidei prædicatores quibus occaſionibus in Belgium venerint. 14.c
Danorum claſſem Hiberniæ inſidiantem profligant. 57.a
à Francis inducti & conducti Angliam vaſtant. 694.c
ab Anglis vincuntur, in Scotiam repelluntur, & arma ponere compelluntur. ibid.
Scotorum error de Paſchate celebrando in Concilio Anglicano damnatur. 19.a
S. Sebaſtiano ſuffragante peſtis Romæ mitigatur. 20.a
hinc pia illa conſuetudo imaginem eius peſtis tempore depingendi, eidemque eccleſias aut ſacella erigendi originem ducit. ibid.
Sebaſtianus Scartlæus, vnus ex Germaniæ Proteſtantibus, in Carolum V. copias ducit. 639.b
Cluſam ad Alpes, quò tranſitum Hiſpanis & Italis præcludat, occupat. ibid.
Oenipontem fruſtà tentat. 640.a
à Cæſare proſcribitur. 651.b
Sebaſtianus Vogelsbergius capite plectitur, & quare. 650.c
Sedechias Medicus Hebræus Carolum Caluum vene-

veneno tollit. 93.c.94.a
Sedes Romana Pontificia varios patitur inuaſores. 118.c
de eadem variæ & turpes contentiones. 147.b. 150.a.180.c.212.a.225.c
à morte Cæleſtini vacat annum vnum & menſes octo. 254 c
quando, quare, & à quo Româ Auenionem tranſlata. 298.a.349.b
Auenione Romam à quo & quando reducta. 340.c.341.a
quot annis Auenione ſubſtiterit. 341.a.349.b
Sedis Apoſtolicæ inuaſores nonnulli poſteà vt legitimi quomodo & quare recepti. 118.c
Seditio ciuilis, peſtis eſt Reipublicæ. 353.a
Seditio quædam apud Hollandos occaſione tributi duriùs exacti mota, cautè ſedatur. 485.a
ob Seditionem in exilium miſſi, à Brabantis non recipiendi. 330.b
Segerus ab Apcouda Gasbecæ Dominus Sherclaſium Bruxellenſium liberatorem lingua & pede mutilari curat. 359.a
Seguinus Archiepiſcopus Senonenſis depoſitioni Arnulfi Rhemenſis Epiſcopi ſe opponit. 157.c
Seilla Margaretæ vxoris Ludouici Flandriæ Comitis doti aſſignata. 335.a
Selimus Turca Ieroſolymam ſubiugat. 540.a,b
Ægyptum & Syriam occupat. 543.b
Senenſes ad extremam famem à Cæſarianis adiguntur. 678.a,c
Cæſari ſe dedunt. 679.a
Senliaca pax inter Francorum & Romanorum Reges conſtituitur. 491.a
Sennes Epiſcopus Capuanus reuocationi Priuilegij Henrico IV. de Inueſtituris conceſſi ſubſcribit. 206.c
Septa, à Mauris obſeſſa, à triremibus Philippi Boni liberatur. 425.c
Sepulchrum Domini vnà cum ſua Eccleſia à Saladino redimunt Chriſtiani. 232.c
Sepulchrum Mahometis quale, & vbi. 10.a
Sequana Franciæ fluuius. 6.b
Serantapicus Iudæus primarius Iconoclaſtiæ auctor. 34.c
Sergius Pontifex S. VVillibrordum Friſonum primum Archiepiſcopum ordinat. 23.a
Sergius II. Papa, eiecto Antipapa Ioanne, Gregorio IV. ſuccedit. 72.c
Sergius III. qualiter in Formoſi cadauer ſæuierit. 122.a
Sergius ſancti Stephani diſcipulus & calumniator. 44.a
Sericis aut laneis, niſi in Belgio textis, Belgæ veſtiri prohibentur. 497.c
Scuenberga à Flandris capta. 296.c
Sherenclaſius. *vide*, Euerardus Sherenclaſius.
Sherhuychs, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familiis, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
item Sherroeloffs. ibid.
Sibylla Cliuia, Ioannis Frederici Saxonis vxor, moritur. 673.a
Sichena oppidum anno 1301. muniri cœptum. 302.a
Sichenienſe dominium Gothfredo Ioannis I. fratri aſſignatum. 274.a
Sicilia datur Carolo S. Ludouici Regis fratri, & quo titulo. 274.c.275.a,c
eſt feudum Eccleſiæ Romanæ ſub onere quadraginta millium aureorum annuorũ. 275.c
quomodo ad Petrum Aragoniæ Regem tranſlata. 283.a
in ea omnes Galli ab incolis ex condicto vna hora trucidantur. 283.a
à pirata Draguto infeſtatur. 659.c
Siculæ Veſperæ vnde in prouerbium abierint. 283.a
Siculi trucidatis ex condicto Gallis ad Petrum Aragoniæ Regem deficiunt. 283.a
Cæſarem Carolum V. è Tunetana expeditione redeuntem, munere excipiunt. 601.c
Sigebertus Gemblacenſis Chronologus quando floruerit, & Chronicon ſuum ſcripſerit. 2.b. 157.a
Henrico à Gregorio VII. depoſito nimiùm fauens arguitur. 194.c.195.a
à Reginone in annis diſſidet. 114.a
Sigebertus, filius Dagoberti Regis ex Ragnetrude, triginta dierum infans loquitur. 4.a
illum parens Pipino inſtruendum committit. 6.a
Auſtraſiæ Regno præficitur. ibid.b
patre defuncto debitam ſibi partem ex paternis theſauris à Clodouæo fratre expoſcit. ibid.c
cum Radulpho Thuringorum Duce bellum gerit. 10.c
de prole deſperans, duodecim Monaſteria extruit. ibid.
filiumque Grimoaldi in Regnum adoptat. 12.a
tandem naſcitur ipſi filius Dagobertus. ibid.
moriens Dagobertum filium ſuum fidei Grimoaldi committit. ibid.b
Sigeburgh Saxoniæ caſtrum à Carolo Magno expugnatum. 48.c
Sigefridus cum Aniſone de Danorum Regno contendens in prælio interficitur. 57.a
Sigefridus Moguntinus Epiſcopus Ieroſolymam deuotionis ergô proficiſcitur. 186.c
Sigefridus Rex Nortmannorum cum ingenti exercitu iuxta Moſam in Haſlou confidens, finitima loca longè lateq; depopulatur. 104.c 105.a
tandem immenſo auri pondere pacatus Regno excedit. 105.c
Sigirus ab Heitfelda, Eques, à Ludouico Flandriæ Comite creatur Amptmannus Bruxellenſis. 332.b
Sigiſmundus Hungariæ Rex infeliciter cum Baiazete Turcarum Imperatore ad Nicopolim confligit. 365.a,b
Sigiſmundus Imp. auctor eſt Pontifici Concilium Conſtantienſe conuocandi. 382.b
matrimonium Ioannis IV. Brabantiæ Ducis

cum Iacoba Hollandica impedire conatur. 386.c.387.a
poſteà eidem Ioanni Comitatuum Iacobæ gubernationem interdicit. 389.a
proſcriptionem Imperialem Brabantis, niſi captiuos Germanos dimiſerint, minatur. 395.a
Sigiſmundus Auſtriacus Tirolis Comes ditiones ſuas Carolo Audaci oppignorat. 439.b
ob pecuniæ commodatæ ſolutionem inſtinctu Ludouici Galliæ Regis bellum contra Carolum ſuſcipit. ibid.c
Siluaducis ciuitas quãdo & à quo extructa. 231.c
à Theodorico Hollandiæ Comite intercepta expilatur. 239.b
vna eſt ex quatuor primarijs Brabantiæ ciuitatibus. 301.c
Ludouico Flandriæ Comite Brabantiam inuadente, VVenceſlai Brabantiæ Ducis eſt receptaculum. 334.a
Siluæducenſe Pandocheium quando erectum. 276.a
Siluæducenſes ſeditionem excitant. 368.b
Dominum Veræ carceri includunt. ibid.
pacem admittere nolunt. ibid c
Patricios aliquot vrbe eijciunt. 369.a
ciuitates alias Oſtreuicam conuocatas, vt pro pace inter eos & Ioannam componenda laborent, rogant. ibid.c
veniam tamen petere nolunt. ibid.& 370.a
Silueſter II. Papa Gregorio V. in Pontificatu ſuccedit. 161.b
temerè Necromantiæ inſimulatur. ibid.c
Simeldingi à Carolo Caroli Magni filio vaſtantur. 55.c
Simon Henrici Ducis Ardennenſis filius Leodienſis Epiſcopus eligitur. 236.a
Simon Tremillius à Bruxellenſibus in carcerem conijcitur. 373.b
Sindigerus Epiſcopus Bambergenſis Pontifex creatus, Clemens II. appellatur. 181.a
Henricum Regem vnà cum coniuge Agnete Imperatorem coronat. ibid.
Sinibaldus Fliſcus Genuenſis Pontifex creatus, Innocentius IV. appellatur. 255.a
Siphridus Colonienſis Archiepiſcopus Iuliacenſem Comitatum depopulatur, ſibique ſubiugat. 281.b
eumdem Martino IV. Papa agente reſtituit. ibid.
Comitatum Montenſem vaſtans à Ioanne I. Brabantiæ Duce pellitur. 285.b,c
à Brabantis VVoringam obſidentibus capitur. 286.c.287.b
Siphridus Moguntinus Archiepiſcopus ad expeditionem ſacram ſe accingit. 245.a
Guilielmi Imperatoris coronationi interfuit. 258.c
Sitina Saxoniæ locus multis ſtragibus à Pipino factis illuſtris. 40.c
Sitterium Falcoburgenſis agri oppidum à Brabantis obſeſſum ſe dedit. 306.b
abſentibus Brabantiæ Ducis præſidiarijs, Falcoburgio iterùm ſe tradit. 316.a
Slechſtat Elſatiæ villa. 49.a
Sles Aquitaniæ caſtrum. 42.a
Slieſvvijck locus in terminis Daniæ & Saxoniæ ſitus. 53.a
Sluſa ab Archiduce Philippo obſidetur. 486.c
fortiter ſe defendit. 487.& 488.
deditur. 488.b
Sluſani obedientiæ Vrbani renuntiare & Clementi Antipapæ adhærere compelluntur. 363.b
è Zelandia & Hollandia prædas agunt. 464.a
Vliſſingiam diripiunt. ibid.
VValterum Domburgium in templo occidunt. ibid.b
Smaragdus caſtrum non procul à Moſa ſitum, cauſa belli inter Leodienſes & Limburgenſes. 252.b
Solcratus Dux Arelatenſis rebellare tentans, Lothario Imperatori ſe ſubmittit. 74.b
Solemniacum, Monaſterium ab Eligio aurifice extructum. 5.c
Solis ſimulachrum in portu inſulæ Rhodi collocatum quantæ magnitudinis fuerit. 14.b
terræmotu diſiectum, à Saracenis confringitur. ibid.
nongenti cameli eius ære onerantur. ibid.
Solimanus Turcarum Imp. Rhodum inſulam ſubiugat. 557.b
Viennam obſeſſurus, in Auſtriam venit. 590.b
aduentante Carolo V. fugit. ibid.
eius de fortuna Caroli V. inſigne dictum. ibid.c
à Rege Galliæ contra Imp. Carolum in ſubſidium vocatur. 627.c
claſſem ei mittit. ibid.
conqueritur de ruptis inducijs à Carolo V. Imperatore, & quid reſponſi retulerit. 660.c
ab Henrico Rege Galliæ exoratus, contra Carolum V. claſſem mittit. 671.c
Sophia, Ludouici Lantgrauij & S. Eliſabethæ filia, Henrico V. Brabantiæ duci nubit. 250.c. 253.a
xenodochium Louanienſe erigit. 253.c
plures Deiparæ Virginis imagines locis ſacris relinquit. ibid.& 254.a
vnde tot eiuſdem prototypi imagines habuerit examinatur. 254 a,b
Sorabi Francorum fines crebris incurſionibus infeſtantes à Ludouico domiti. 77.a,b
Sororum Pœnitentium Cœnobium Antuerpiæ, quæ Albæ vocantur, à quo & quando erigi cœptum. 328.a
Sororum Tertiariarum apud Antuerpienſes origo. 328.a,b
Sotila Monaſterium, in quo Megingandus Comes nepos Oddonis dolo interfectus. 115.c
Spectaculum horrendum Doctoris cuiuſdam Pariſienſis, ſe iuſto Dei iudicio damnatum proclamantis, Brunoni cum ſocijs conuerſionis cauſa. 197.a,b,c.198.a
Spectra tempore Conſtantini Copronymi Conſtantinopolitanos exagitant. 43.b
Sphæra ignea ſuper S. Gertrudẽ radiare viſa. 13.c

Spinogilum villa, vbi Rex Dagobertus dyſenteria, ex qua & mortuus eſt, laborare cœpit. 6.b
Spiræ Conuentus Principum Germaniæ. 581.c
Spurij in Brabantia ad Magiſtratum non admittendi. 330.a
Stabulaus, ſeu Stabuletum, Monaſterium à Sigeberto Rege Dagoberti filio & Grimoaldo fundatum. 10.c.12.a
à Nortmannis exuſtum. 105.a
Stading. hæretici ferociter ſæuiunt. 248.a
in eos, agente Pontifice, ſacra expeditio paratur. ibid.
vincuntur, & ad nouem millia trucidantur. ibid.c.& 249.a
errores eorũ & ſcelera breuiter recenſita. 248.c
Stagnum Marci, Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Stapula auenæ, ſalis, & piſcium, à quo & quando Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 294.a
quando iterùm Antuerpiam. 299.c
Antuerpienſibus confirmatur à VVenceſlao & Ioanna. 330.c
vi & fraude à Ludouico Flandriȩ Comite Antuerpiâ Mechliniam tranſlata. 335.c
de Stapularum iure iterùm inter Antuerpienſes & Mechlinienſes orta controuerſia. 356.c
Statuæ omnes à Gizido Saracenorum Principe in Oriente aboleri iuſſæ. 35.a
Statuta, dicta *Land Keuren*, à Ioanne I. Brabantiæ Duce quando edita. 287.c
Stellæ Ordo in Francia quando & à quo inſtitutus. 326.c
Steno Sture, Interrex Sueciæ. 543 b
de S. Stephani Protomartyris ſanguine in Galliam à Deoderico Metenſi defertur. 149.b
Stephanus Papa à Pipino Franciȩ Rege auxilium contra Longobardorum Regem petit. 39.a,c
Stephanus V. Papa Leoni III. defuncto ſubrogatur. 61.c
Romanos Ludouico Imp. fidelitatis iuramentum præſtare cogit. ibid.
ad Eccleſiȩ pacem ſtabiliendam in Gallias proficiſcitur. ibid.
moritur. 62.a
Stephanus, pulſo Bonifacio Sedis Apoſtolicæ inuaſore, eamdem occupat. 118.c
Formoſi Ordinationes irritas eſſe decernit. 122.a
Stephanus VIII. Papa omnes Franciæ & Burgundiæ habitatores hortatur vt Ludouicum Caroli Simplicis filium Regem recipiant. 135.c
Stephanus Abbas Leodienſis quando ſcripſerit. 15.c
Stephanns Bleſenſis Comes ad recuperandam Terram ſanctam proficiſcitur. 200.b
Stephanus Burgenſis, &
Stephanus Dienſis, S. Rufi Canonici, S. Brunonis Carthuſianorum Fundatoris ſocij. 198.a
Stephanus Leodienſis Epiſcopus ex Regia ſtirpe oriundus. 125.b
Stephanus Monachus, pietate, doctrina & miraculis clarus. 43.c
variè à Conſtantino Copronymo ad Iconomachiam comprobandam, ſed fruſtrà, ſollicitatur. 44 a,b
diuerſis calumniis impetitur. ibid.
tandem ad inſulam Proconneſum in exilium pellitur. ibid.c
quin gliſcentibus miraculis, Conſtantinopolim reuocatus carceri includitur. ibid.c
cũ aliis Monachis martyrio afficitur. 44.c.45.a
Steps locus cruenti admodum prælij inter Leodienſes & Brabantos commiſſi. 243.a
Stockholmia à Chriſtierno II. obſidetur. 543.b
Straburgh Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum inuadenti aſſignatur. 88.c
Strala oppidulum Geldris ademptum. 360.a
Stratagema inſigne Maximiliani, Philippi Auſtriaci tutoris, Teneramondã occupantis. 463.c
aliud, quo Atrebatum Francis eripitur, & Romanorum Regi vendicatur. 488.489
Strozza Farneſio copias auxiliares contra Cæſarem mittit. 662.c
à Gallo contra Cæſarem concitatur. 632.c
à Cæſarianis profligatur. ibid.
ingenti clade à Cæſarianis afficitur. 677.c
Senenſes, à Cæſarianis obſeſſos, commeatu reficere conatur. 678.c
cæditur, & omnis ei commeatus eripitur. 679.a
ei Portus Herculis adimitur. ibid.b
Stuprator, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
apud Bruxellenſes quomodo puniendus. 247 b
ob Stupra in exilium miſſi, in Brabantia non recipiendi. 330.b
Suanahildis mater Grifonis filij Caroli Martelli. 36.b
Submerſus quidam ante ſepulchrum S. Suitberti ad vitam reuocatur. 53.c. & ſeqq.
Subſiluani, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide, Heluetij Catholici.
Sudermannius quidam Tertiariarum Sororum Antuerpiæ Fundator. 328.b
Sudor Anglicus, nouum morbi genus, Antuerpiæ triduo quingentos homines tollit. 581.c
ſolemni Supplicatione inſtituta ſubitò ceſſat. ibid.
Sueui à S. Eligio ad fidem conuerſi. 6.a
Sueſtra villa S. VVillibrordo à Pipino Herſtallo offertur. 25.c
Suffolciæ Dux à Philippo Auſtriaco captus Henrico VII. Angliæ Regi traditur. 514.c
ab Henrico VIII. ſecuri percutitur. ibid.
S. Suitbertus in quadam inſula Rheni Monaſterium extruit. 24.c
ſocius fuit & Coëpiſcopus S. VVillibrordi. ibid.
Pipinum Herſtallum ægrotantem inuiſens, proque legitimis ex Plectrude filiis ſuſceptis intercedens, repulſam patitur. 26.c
à Leone Papa in Sanctorum Catalogum refertur. 53.b

ante ſepulchrum eius ſubmerſus quidam ad vitam reuocatur. ibid.c.& ſeqq.
Sujtenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide, Heluetij Catholici.
Superbia Legatorum Gandenſium Duci procumbere detrectantium perſtringitur. 357.a
Supplicatio Louanienſis prima Dominica Septembris quotannis celebrari ſolita vnde originem ducat. 115.a
vnde Antuerpienſis, ipſo S. Michaelis feſto annis ſingulis iterari conſueta. 581.c
Surdus in tranſlatione Reliquiarum B. Gudilæ auditum recipit. 59.a
Surdi auditum meritis B. Virginis Bruxellæ recipiunt. 223.c
Svvevvindius Præfectus arcis Poroiæ ſtrangulatur. 521.b
Svvollani à reliquis Tranſiſulanis ſe ſeiungunt. 554.b
Synodus à Pipino in villa Duria celebrata. 41.b,c
Syra vxor Coſthois Perſarum Regis, & Mardeſæ mater. 8.c
Syria à Saracenis Heraclio eripitur. 10.a
tempore Conſtantini Copronymi terræmotibus concuſſa. 43.b
Syroës filius maior natu Coſthois Perſarum Regis, cur fratres ſuos ipſumque parentem intereemerit. 8.c
cum Romanis pacem init. ibid.
ijſdemq; præter captiuos & Prouincias ereptas ipſum etiam lignum S. Crucis intactum reſtituit. ibid.

T.

TAbamuzil Obodrictorum Dux rebellionem aduerſus Ludouicum Germanicum mouens, ab eodem ſubiugatur. 83.a
Tadicha, ſiue Cadicha, vidua Mahometi nubit. 9.b
Tanchelinus hæreſiarcha Antuerpiæ quas hæreſes ſeminarit. 213.a
ei ſe opponit S. Nortbertus. ibid.
Tanno ab Hundorpa perduellium Stadingorum belli Dux. 248.b
Taxandria à S. Huberto ab idolorum cultu reuocata. 33.b,c
Taxandriæ Comitatus Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre ſuo Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
Teduarius ab Aggere perduellium Stadingorum belli Dux. 248.b
Temporalia omnia laicorum eſſe docet Arnaldus de Brixia. 218.c
Tenebræ bimeſtres in Oriente tempore Conſtantini Copronymi. 43.b
Teneramonda à Flandris exuſta. 314.c
inſigni ſtratagemate à Maximiliano Duce occupatur. 463.c
Teneramondani ob rebellionem contra Tripolim motam obſeſſi, Ioannis Brabantiæ Ducis interceſſione liberantur. 322.b,c
Terovvana à Maximiliano Duce Brabantiæ obſidetur. 454.c
à Salezaro Duacenſium Præfecto aſtu occupatur. 469.c
ab Henrico VIII. Angliæ Rege obſidetur. 529.c
eidem deditur. 530.a
ſolo æquatur. ibid.
Regi Galliæ redditur. 534.b
à Belgis obſidetur. 605.a
à Rege Franciſco commeatum accipit. ibidem, & 606.c
à Carolo V. Imp. obſidetur. 669.a
vi armata capitur. ibid.b
Terovvanenſes annonæ inopia laborant. 470.b,c
proptereà à Maximiliano Rom. Rege ſubſidia petunt. ibid.
à Francis ad extremam famem compelluntur. ibid.
diſſidentibus Francis, à Roman. Rege annonam accipiunt. 471.a
à Creueceurio iterùm obſidentur. ibid.
denuò commeatum accipiunt. ibid.
aſtu à Creueceurio capiuntur. ibid.b
Terræmotus prodigioſus in Palæſtina & tota Syria tempore Conſtantini Copronymi. 43.b
alius tempore Henrici IV. Imperatoris vrbium partes & templa euertit. 207.b
Tertiariæ Sorores Antuerpiæ quando & à quo domum obtinuerint. 328.a,b
Teſterbant Comitatus Ludouico Germanico cũ fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti aſſignatus. 88.c
Tetbaldus Comes Ludouicum Regem Tranſmarinum anno integro ſub cuſtodia ſeruat. 137.b
ab Odalrico Rhemenſi Epiſcopo excommunicatur. 147.b
Textores, complures ſeditionis conuicti, Louanio pelluntur. 276.c.319.a
Thamnus propter periurium ſuaſu S. Romualdi Monaſticen profitetur. 160.a
Thaſſilo filius Hiltrudis ſororis Pipini, Baioariæ Dux conſtituitur. 38.c
Pipino auunculo ſuo reconciliatur. 40.c
quòd Auaris ſeu Hungaris Chriſtianorum hoſtibus ſuppetias tulerit conuictus, cum filio in Monaſterium detruditur. 50.b,c
Theganus Scriptor quando floruerit. 61.a
Theitgaudus Treuirenſis Archiepiſcopus Lothario pellicem ſubintroducenti ſtudens, à Nicolao Papa Epiſcopatu priuatur, & excommunicatur. 84.a,b
Thenenſes à Leodienſibus vaſtantur. 242.c
Ludouico Flandriæ Comiti ſingulis annis ſex ſeptimanis, ex pacto pacis inter Brabantum & Flandrum ſancitæ, militare tenentur. 355.a
Theobaldus cum Alamannis rebellare tentans à Pipino & Carlomanno comprimitur. 36.c
Theobaldus Barrenſis Comes ad VVeſtcappellã Zelandiæ ab Hollandis capitur. 263.b

Theobaldus Hugonis, Lotharij Regis nothi ſororius, quamplurimis ex ſuis cæſis, à Balbi filiis in fugam actus. 104.a
Theobaldus Leodienſis Epiſcopus num Mechliniam recuperarit. 300.a
quomodo obierit. 301.a
Theobaldus S. Ludouici Francorum Regis gener cum ſocero ad expeditionem ſacram proficiſcitur. 278.b
Thedericus Beuernæ & Dixmudæ Dominus Replemondâ occupatâ VVaſiam & Aloſtanos continuis excurſionibus vexat. 236.b
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.c
Thedericus Cliuiæ Comes ſe tertij belli ſacri Principem præbuit. 234.a
contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.
Thedericus Rouerus, Eques Buſcoducenſis, Ioanni IV. Brabantiæ Principi minorenni Rector datur. 384.c
Theodo Abbas S. Martini Turonenſis in prælio cadit. 67.a
Theodoaldus filius Drogonis ab auo ſuo Maior domus Regni Francorum conſtituitur. 25.c
cum auia ſua Plectrude Regni Principatum vſurpans, à Francis ſuperatur. ibid.
Theodonis villa à Guilielmo Brunſvvicenſi capitur. 421.c
item à Guiſio. 697.b
Theodorici Burgundiæ Regis filiis bello deletis, Francici Regni Monarchia ad Clotarium deuoluitur. 2.b
Theodorici caſtellum Heriberto Comiti ereptum, quomodo eidem reſtituatur. 132.c
Theodoricus de Are Epiſcopus Vltraiectinus cum Geldro pacem init. 239.a
Theodoricus Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
Theodoricus Lothario fratri in Franciæ Regno ab Ebroino ſufficitur. 16.b
à Francis repudiatur, & in Monaſterium retruditur. ibid.b,c
fratre Childerico interempto, Regno reſtituitur. ibid.c
Ebroino agente complures Epiſcopos Epiſcopatibus priuat, multos etiam perpetuùm ablegat. 18.a,b
à Pipino Herſtallo capitur. 22.a
à Carolo Martello Francorum Rex conſtituitur. 30.c
Theodoricus Caroli Magni filius naturalis, coniurationis ſuſpicione aduerſus Ludouicum Imp. laborans, in Monaſterium detruditur. 62.c
Theodoricus Elſatiæ Comes Gertrudem Henrici Louanienſis viduam ducit vxorem. 196.c
ad Flandriæ Comitatum contra Guilielmum Nortmannum euocatur. 211.a
eumdem à Ludouico Francorum Rege obtinet. ibid.b
quando obierit. 226.c
eius epitaphium. ibid.
Theodoricus ab Heetvelt Bruxellæ trucidatur. 369.b
Theodoricus Hollandiæ Comes Brabantiam inuadens Boſcumducis occupat, Primoreſque nonnullos captos abducit. 239.b.240.a
à Brabantis ſuperuenientibus viciſſim capitur. ibid.
moritur. 240.a
Theodoricus ab Horna à Leodienſibus Epiſcopus eligitur. 376.a
à Traiectenſibus repellitur. ibid.c
in pugna cum Leodienſibus contra Ioannem Burgundum inita cæditur. 377.a,b
Theodoricus Phladirtingæ Marchio cum Balduino Flandro aduerſus Imperatorem conſpirat. 176.b,c
tertiò bello petitur, & occiditur. 178.b
Theodoricus Potterus Leidæ capite plectitur, & quare. 457.a
Theodoricus Saxo apud Carlomannum obſes. 38.a
Theodorus Pleiminganus Baro Iudex in Camera Imperiali, à Maximiliano Imp. Francofurti erecta, conſtituitur. 494.c
Theodorus Studita quo tempore vixerit. 43.c
Theodorus Tarſenſis Cilix, pietate & doctrina clarus, à Vitaliano Papa in Angliam fidem prędicaturus mittitur, Dorouernenſiſque Epiſcopus ordinatur. 19.b
Theoduinus Leodienſis Epiſcopus quibus conditionibus Richildi aduerſus Robertum belligeranti ſuppetias tulerit. 191.b
Theofridus Abbas Epternacenſis quando floruerit. 24.b.25.c
Theophania neptis Imperatoris Conſtantinopolitani nubit Othonis Imp. filio. 149.b
Theutberga, ſiue Thietberga, Lothario II. Regi nubit. 80.b
inceſtus cum fratre inſimulata repudiatur. 83.b
ab Arſenio Sedis Apoſtolicæ Legato marito reſtituitur. 85.a
Thilia. *vide* Dylia.
Thiorith Saxoniæ Epiſcopus à Nortmannis interfectus. 103.c
D. Thomas Aquinas varijs quæſtionibus ſibi ab Aleide Brabantiæ Duciſſa propoſitis reſpondet. 271.c.& ſeqq.
Officium Feſti Corporis Chriſti cõponit. 274.a
Thomas Cantipratenſis Dominicanus quando floruerit. 257.a
Thomas Cantuarienſis martyrio coronatus inſignibus fulget miraculis. 227.a
Thomas Diſthenſis Dominus ſuos vectigalibus grauat. 380.a
à Duce Antonio Burgundo ei hoc prohibetur. ibid.
Henricum Papam, qui ciues defendebat, occidit. ibid.b
Diſthâ pellitur. ibid.
generoſa quadam fratri ſuo data reſponſione veniam obtinet. ibid.c

Thomas Morus in Anglia martyrio afficitur. 598.b
Thomas Muncerus fax & tuba ſeditionis ruſticorum in Germania. 563.c.564.a
eius nefandi conatus. 564.a
Thomas Plainius Cancellarius Burgundiæ conſtituitur. 497.c
legem fert, ne quis Belga ſericis aut laneis, niſi in Belgio textis, veſtiretur. ibid.
Thomas Sabaudię Comitis frater, Ioannam Flandriæ Comitiſſam ducit vxorem. 252.a
fratri ſuo Guilielmo Epiſcopo Leodienſi contra Valeranum Limburgéſem auxiliatur. ibid.
caſtellum quoddam Namurcenſis ditionis occupat. 255.b
Ioanna defuncta, amplis muneribus donatus in Sabaudiam reuertitur. ibid.b,c
Thomas Vius Card. Lutherum hęreſiarcham audit & inſtruit. 545.a
Thuringia ab Hungaris vaſtata. 122.c.123.b
de ea variè certatur. 253.a,b
poſt longam concertationem Henrico Miſniæ Marchioni aſſignata. ibid.b
Thyna à Ioanne Nortmanniæ Duce obſeſſa. 320.c
S.Tiburtij martyris corpus à Paſchali Papa inuentum, & in vrbem tranſlatum. 70.b
Tiburtini Innocentio Papæ rebellant. 218.b
eidem ſe poſteà dedunt. ibid.b,c
Ticinum à Carolo Magno expugnatum. 48.a
à Rege Francię obſidetur. 561.c
Tigurini, Heluetij hæretici, Catholicos Heluetios diuexant. 587.c.*vide* Heluetij hæretici.
Tilia Geldro à Brabantiæ Duce conceſſa. 316.c
Tilmontium à Ludouico Flandriæ Comite captum. 331.c
Toletum proditione Iudæorum à Saracenis capitur. 34.b
Toloſa ciuitas Aquitaniæ à Pipino expugnata. 41.b
Tongerloēnſe Præmonſtratenſis Ordinis Monaſterium quando & à quo extructum. 213.c
ex Abbatia Antuerpienſi S.Michaëlis primos Fratres accepit. 214.a
Tornacenſes à Flandro ad Francum deficiunt. 244.a
educto præſidio Gallico, Maximilianum recipiunt. 454.a
Tornacum ab Henrico Imp. expugnatum. 180.a
ab Eduardo Angliæ Rege eiuſq; confœderatis obſeſſum. 320.c
inſignis ibi balliſtariorum ludus inſtitutus. 364.a
qui ex Belgis eò conuenerint. ibid.
à Rege Galliæ Ludouico aſtu capitur. 450.a
inde præſidium Gallicum educitur. 454.a
ab Henrico VIII. Angliæ Rege obſidetur. 530.b
capitur, & arx ab eo ibidem extruitur. ibid.
Regi Galliæ redditur. 534.b
Traiectenſes à Reinaldo Falcoburgenſi infeſtantur. 306.a
Antonio Burgundo obedire recuſant. 376.a
aduenieute Duce cum exercitu, aduentum differri rogant. ibid.
Epiſcopo Leodienſi, repudiato Burgundo, fidem dederant. ibid.
Burgundo iterùm ſe ſubdunt. ibid.b
Ioannem Bauarum ad ſe recipiunt. ibid.c
à Leodienſibus obſidentur. ibid.
Traiectum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
de Traiecto ad Moſam controuerſia inter Epiſcopum Leodienſem & Brabantiæ Ducem quo modo ſedata. 292.c
Traiecti monetam cudere Ioannæ Brabantię Duciſſæ interdicitur. 365.c
Tramulius, Francorum nomine Burgundorum Præfectus. 498.a.504.b
Tranſiſulani inteſtinis bellis laborant. 554.b
à Carolo Geldro inuaduntur. ibid.c
Tranſlatio B. Gudilæ miraculis clara. 58.c.& ſeq.
Trecæ à Nortmannis exuſtæ. 113.b
Treſlonga vrbs Francis deditur. 453.a
à Maximiliano recuperatur. ibid.b
Treuirenſis Antiſtes contra Albertum Brandeburgicum cum aliis Principibus fœdus init. 670.b
Treuiri Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti obtigerunt 88.c
à Nortmannis vaſtati & incenſi. 105.b
Triburienſis Synodus aduerſus ſæculares Epiſcopalem auctoritatem minuentes quando celebrata. 117.c
Tributum nouum Brabantis à VVenceſlao Duce impoſitum. 346.b
ſuper eo colligendo oritur inter Ducem & Ordines diſſidium. 347.b
Tridenti Patres Concilium Generale celebraturi conueniunt. 638.c
Tripolis Chriſtianis à Saracenis erepta. 287.b
Trudonenſe Monaſterium à Godefrido Barbato beneficiis auctum. 212.c
Trudonenſes à Duce Brabantiæ Leodienſis Epiſcopi auxiliatore obſeſſi, ſe dedunt. 264.c
Epiſcopo minùs fauentes, variè mulctantur. 266.a
ne in poſterum rebellionem moliantur, ciuitati eorum à dicto Epiſcopo turris benè admodum munita imponitur. ibid.
Tuduin Dux Auarorum, ſeu Hunnorum, cum ſuis baptizatur. 51.c
Tuickelius Groninganos diuexat. 554.b
Dammum occupat. ibid.
Oltampijs & Ommelandijs tributum imponit. ibidem.
à Geldro capitur, & carceri includitur. ibid.
Tullum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti aſſignatum. 88.c
Tulpiacum caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
ab Henrico Germanico Rege occupatum. 128.c

Tuneti

Tuneti Rex fit Caroli Siciliæ Regis tributarius. 278.b,c
Tunetum, excluſo à captiuis Barbaroſſa, Carolo V. traditur. 601.a
à milite diripitur. ibid.
Tungri olim Regibus Francorum parebant. 1.c
Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigerunt. 88.c
à Nortmannis vaſtati. 105.a
ab Henrico Brabantiæ Duce capti & direpti. 242.b
Turcæ Rhodum oppugnant. 420.a
Carinthiam, & alia loca inuadunt. 484.c
à Georgio Heberſtainio profligantur. ibid.
Croatiam inuadunt. 491.c
fugiunt. 492.a
Hungariam occupant. 568.a
Viennam Auſtriæ obſident. 582.b
eamque cuniculis mirè deformant. ibid.
recedere tamen inglorij coguntur. ibid.c
maximis cum copiis, Viennam iterùm obſeſſuri, in Auſtriam veniunt. 590.a
Turnhoutum à Comite Saffebergenſi exuſtum. 317.a
Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignatum. 335.b
Turninum, nunc Doorne, iuxta Antuerpiam S. Fredegandi Monaſterio clarum, à Nortmannis vaſtatur. 67.c
Turonenſis Prouincia à Nortmannis vaſtata. 85.c
Turonum à Nortmannis expilatum. 77.c
Turrinum à Chabotio occupatur. 602.b
Tyla à Ioanne I. Brabantiæ Duce expugnata. 285.b
à Comite Bureno occupata & vaſtata. 305.c

V.

Vacca vnica ex Ialain villa abducta maximarum diſcordiarum cauſa. 280.a
Valentianæ caſtrum à Balduino Flandriæ Comite inſeſſum, fruſtrà ab Henrico Imp. obſidetur. 167.a
Imperatori traditum, Balduino vnà cum VValachris cur reddatur. ibid.b
Valentiani Carolo V. cui rebellarant, reconciliantur. 557.a
Valeranus Comes Limburgenſis ad quartam expeditionem in Terram ſanctam proficiſcitur. 238.a
Othoni Imp. contra Francum auxiliatur. 243.c.244.a
expeditioni ſacræ ſe accingit. 245.a
Valeranus Comes Luceburgenſis, Henrici Namurcenſis ex Iſabella ſorore nepos, Comitatus Namurcenſis ſucceſſor denominatur. 236.c
S. Valeriani martyris ſponſi S. Cæciliæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
Valeſius Francus Angiam fruſtrà tentatam deſerens, in Franciam regreditur. 263.c
Vallis S. Catharinę dicta Carthuſia, in Kiela vico iuxta Antuerpiam extructa. 328.a
Vallis Ducis Monaſterium Virginum Ordines Ciſtercienſis à quo extructum. 250.c
Vallis Ioachimica argentifodina diues. 540.a
Valo de Montiniaco Philippi Francorum Regis in Othonem Imperatorem mouentis Signifer. 244.b
Valterus Angiæ Dominus reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
Valterus Bertoldus Mechliniæ Dominus contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
reconciliationi Louanienſium cum Aleide Duciſſa interfuit. 273.c
item Ioannis I. inaugurationi. 276.b
in prælio ad VVoringam caſtrum commiſſo interimitur. 286.c.287.b
Valterus Blancardus, & Valterus Crieckenſteen à Ioanne I. Scabini Louanienſes creātur. 276.b
Valterus à Bochouda contra Stadingos hæreticos bellum ſuſcipit. 248.b
Valterus Caynoga à Ludouico Flandriæ Comite Prætor Louanienſis conſtituitur. 332.c
Valterus Herenmaſius Eques, Angliam petens à piratis capitur. 333.a
Valterus ab Hoochſtrata, Patricius Bruxellenſis, Eduardo Angliæ Regi Franciam vaſtanti militans Ribeboiſam arcem occupat. 336.b
auro emptus eam deſerit. 342.a
Valterus à Leida plebeius, Louanienſium Conſul creatur. 348.c
exConſul Bruxellæ per inſidias trucidatur. 350.c
Valterus à Maloponte, Eques Louanienſis, bello clarus. 325.a
quando obierit. 327.a
in Vandaliam & Vagriam ex Brabantia & vicinis locis nouæ coloniæ ductæ. 225.a
Vaſcones pulchro ſtratagemate à Balduino Flandro ſubacti. 184.c.185.a
Vaſtius, *vide* Piſcarius.
S. Vdalricus Auguſtenſis Epiſcopus quandò obierit. 149.c
Vectigalia ſuo arbitrio indicere, augere, vel minuere Scabinis Louanienſibus à Ioanne I. conceſſum. 279.a
Vectigalia noua Brabantis à VVenceſlao Duce impoſita. 346.b
ſuper ijs colligendis oritur inter Ducem & Ordines diſſidium. 347.b
Velleris aurei Ordo à Philippo Burgundo inſtituitur. 408.b
Venatio ad Orientalem Dylię partem Louanienſibus à quo & quando conceſſa. 316.b
Venatio ferarum extra viuaria ſolis Nobilibus in Brabantia conceſſa. 330.c
Veneti cum Genuenſibus de imperio Ptolemaidis contendunt. 267.c
Cæſaris Maximiliani ditiones inuadunt. 521.c
feliciter contra eum pugnant. ibid.
aliquot oppida obtinent. 522.a
inducias cum Cæſare faciunt. ibid.

contra

contra eos Cæſar, Pontifex, Hiſpanus & Gallus fœdus ſanciunt. 523.a,b
à Francis vincuntur. ibid.b
pacem à Cæſare variis artibus,licet fruſtrà,ambiunt. ibid.c
laudandi tamen, quòd Turcarum auxilia hiſce temporibus repudiarint. ibid.
Ferdinando Hiſp. Regi ciuitates, in quas ius ipſe prætendebat, reſtituunt. 524.a
Pataujum recuperant. ibid.
ægrè à Iulio Pontifice pacem impetrant. 525.a
nouum fœdus cum eodē & Ferdinando Hiſp. Rege contra Francum ſanciunt. 526.b
aliquot oppida à Cæſare eis eripiuntur. ibid.
eadem tamen paulò pòſt recuperant. ibid.
ſex menſiū inducias cum Cęſare faciunt.ibid.c
à Raimundo Cardonio magna clade afficiuntur. 530.c
eidem obuiàm cum exercitu, Duce Liuiano, procedunt. ibid.
ſecundò cladem ingentem accipiunt. 531.a
duce Liuiano Francopanem, Cæſaris Legatum,vincunt & vulnerant. 533.c
adeoque plurima oppida recuperant. 534.a
pacem cum Cæſare Maximiliano faciūt. 544.c
fœdus cum Carolo V. contra Francos renouant. 559.b
propter abductionem Francię Regis in Hiſpaniam,à Carolo V. Imp. abalienantur. 563.a
& contra eum cum Pontifice & aliis Italiæ Ducibus conſpirant. ibid.b
pacem cum Carolo V. Imp. faciunt. 581.b,c
cum eodem & Pontifice fœdus contra Turcas ſanciunt. 609.c
à Turca pacem petunt. 610.a
Venetiæ à Pipino Caroli Magni Imp. filio bello ſubactæ. 55.c
pace firmata Nicephoro à Carolo Imp. reſtitutæ. 56.b
Venlona à Maximiliano obſidetur & capitur. 457.c
Ventus horribilis orbem concutit. 342.c
Veræ Dominus, Siluæducis carceri includitur. 368.b
Vercellæ à Francis dolo occupantur. 672.c
à Cæſarianis recuperantur. 673.a
Vercoperi, factioſi in Friſia. 498.b
à Groninganis fouentur.ibid.*vide* Groningani.
Veremundus Rex Legionenſis cum Fernando Magno Caſtellæ Rege dimicans interimitur. 174.c
de Veromanduorum Comitatu inter Philippum Francorum Regem & Flandrum contentio. 229.b
Veronus & ſoror eius Verona quando floruerint, & vbi quieſcant. 79.a,b
illius Natalis Humberto Presbytero diuinitus innotuit. ibid.b
Caſtrilocum transfertur. ibid.
Vertonium à Rege Galliæ capitur. 456.c
Veſperę Siculæ vnde in prouerbiū abierint. 283.a
Veſuntium Carolo Caluo Lotharij Regnum cū fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
Vecturius, Venetorum Dux, à Cæſarianis capitur. 534.b
à Via ſtrata, vna è ſeptem Patriciorum Bruxellenſium familijs, ex quibus Scabini eligendi. 298.c
Vitalianus Papa quos fidei præcones in Angliam miſerit. 19.b
Vicaria Imperij Eduardo Angliæ Regi cur collata. 318.c
Vicentia à Cæſare Maximiliano capitur & diripitur. 525.a
Victoria inſignis Chriſtianorum à Ludouico Ludouici Balbi filio de Nortmannis reportata. 104.b
alia tempore Arnulphi Imp. de iiſdem obtenta. 114.c.115.a
Victoria S.Lamberti ad Bullonium caſtrū. 217.a
Vieſuilla pugna quando contigerit. 455.c
Vienna Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
Vienna Auſtriæ à Turcis obſidetur. 582.b
cuniculis actis & incenſis mirè deformatur. ibid.
ab obſidione liberatur. ibid.
Vigeſima omnium redituum Cleri Henrico Leodienſi à Sede Apoſtolica quo fine cōceſſa. 265.c
Vigeſima omnium bonorum à Brabantis liberaliter Ioanni I. Duci conceſſa, ſed ea tantùm vice. 288.b
Vigienna fluuius, in quo Nortmanni plurimi ſubmerſi. 103.a
Vilgardus Grammaticus à dæmonibus illuſus dictis Poëtarum per omnia eſſe credendum aſſerit. 162.a
à Petro Rauennenſi Archiepiſcopo refutatur. ibid.
Vilipiacum caſtellum à Nortmannis vaſtatum. 105.a
Villarienſe Monaſterium à quibus & quando extructum. 223.a
Villabonius in Fano D. Pauli à Cæſarianis capitur. 606.b
graui lytro redimitur. ibid.
Vilmerdonga Margaretæ Ludouici Flandrię Comitis vxoris doti aſſignata. 335 a
Viluordia à Grimbergano euerſa. 219.b
ibi monetam cudere Ioannæ Brabantiæ Duciſſæ interdicitur. 365.c
Viluordiæ apud Brabantos Imago Deiparæ Virginis miraculis clara. 253.c
cur Diuæ Conſolatricis nomine nuncupata. ibid.
Viluordiæ arx à VVenceſlao Brabantiæ Duce quando exſtrui cœpta. 347.c
Vincentius Cappella, præfectus claſſis Venetorum contra Turcas. 609.c
Vincentius Comes Hannoniæ,anteà dictus Madalgarius, à Francorum Rege in Hiberniam gubernator miſſus. 14.c.15.a

inſignes aliquot fidei Prædicatores inde ſecum adducit. ibid.
Autberto Epiſcopo agente, vnà cum vxore Deo ſe conſecrat, atque in Monaſterio à ſe exſtructo monaſticum habitum aſſumit. 15.a
Vinciacum pagus victoria Caroli Martelli de hoſtibus ſuis obtenta illuſtris. 30.b
S. Vindicianus Epiſcopus Cameracenſis, ſeu Atrebatenſis, Bruxellæ moritur. 26.a
Vindo Sueſſionenſis Epiſcopus ſeſe Haigroldo Nortmanno pro Ludouico Tranſmarino obſidem tradit. 137.a,b
Virginem violans, ex Lege Ioannis I. Brabantiæ Ducis quomodo plectendus. 287.c
B. Virginis Deiparæ ope Saraceni ab Aſturibus profligantur. 34.c
item Ioanni Damaſceno manus abſciſſa reſtituitur. 35.c
Virginitatem ſuã Deo vouet S. Hermelendis. 7.c
item S. Gertrudis. 13.a
Viridis vallis Eremitagium quando erectum. 302.a
Virdunum Carolo Caluo Lotharij Regnum cum fratre Ludouico Germanico partienti obtigit. 88.c
à Lothario III. Rege expugnatum redditur. 154.a
à Godefrido Ardennatis nepote euerſum. 176.c
Viſio tremenda S. Lutgardi oſtenſa. 257.b,c
Viſitationis B. Mariæ Virginis feſtum quando & à quo inſtitutum. 361.a
Viſurgus Saxoniæ fluuius. 46.b
Vitalianus Papa an primus organorum vſum adinuenerit. 41.a
Vladiſlaus VII. Rex Hungariæ moritur. 540.a
Vlfradus Maior domus Regis Franciæ quando obierit. 20.c
Vlierbecum, Ordinis S. Benedicti Monaſterium, quando erigi cœptum. 213.b
Vliſſinga à Sluſanis diripitur. 464.b
Vlitinga à Brabantis capitur. 366.b
Vlmenſes, qui Proteſtantibus Germaniæ ſe adiunxerant, Carolo Imp. reconciliantur. 643.c
Vlricus Dux VVirtenbergenſis à Sueuico fœdere repellitur. 593.a
eius cauſam Philippus Haſſus ſuſcipit. ibid.
certis legibus reſtituitur. ibid.
Vltanus Hibernus à S. Gertrude hoſpitio excipitur. 13.c
qua occaſione in Belgium venerit. 15.a
Vltio diuina in Dodonem S. Lamberti percuſſorem. 24.a
alia in duos Duces Nortmannorum Reolfum & Reginarium. 68.a
alia in Lotharium Regem eiuſque ſequaces indignè ad ſacrãm Communionem accedentes. 86.c. 87.a
alia in rerum Eccleſiaſticarum occupatores. 155.b,c. 156.b,c
Vltraiectenſes à S. VVillibrordo ad fidem conuerſi. 22.a
Hauckiorum partes fouent. 462.a
Epiſcopum ſuum capiunt & relegant. ibid.
à Maximiliano Philippi Auſtriaci tutore ob id bellum eis infertur. ibid.b
acriter oppugnantur. ibid.c
mittunt qui cum Maximiliano de compoſitione agant. ibid.
ſed iniuſſus miles ad oppugnationem proſilit. ibid.
dedunt ſe, & quibus legibus. 463.a
grauiter inter ſe tumultuari incipiunt, & quare. 561.a
tumultuari pergunt. 564. b
nouos Conſules creant. ibid.
Plebiſcitum de tributis æqualibus imponendis, primùm à Senatu, deinde ab Antiſtite & Clero firmari curant. ibid.
iterùm ſeditiones mouent. ibid.c
iterumque nouos Conſules creant. ibid.
Knifio præter morem Conſulatum prorogant. 568.b
denuò tumultuantur. ibid.
Epiſcopum vrbe excludunt. 572.a
cum Carolo Geldro tranſigunt. ibid.b
apertum contra Epiſcopum bellum gerunt. ibid.
Geldri præſidiarios admittunt. ibid.
à Cæſarianis vincuntur. 576.b,c
toto triduo ſpoliantur. ibid.
Epiſcopo nouo ſe iuramento obſtringunt. ibidem c
aliquot capite plectuntur. ibid.
alij alijs modis puniuntur. 577.a
Epiſcopo ſuo facultatem concedunt, ditionem Vltraiectinam in Cæſarem transferendi. ibidem c
Cæſari Carolo iuramentum præſtant. 578.b
Magiſtratus eis à Carolo Imp. datur. ibid.
Vltraiectina ditio ab Antiſtite Bremenſi vaſtatur. 560.c
Carolo V. ab Epiſcopo venditur. 572.b,c
Vltraiectum S. VVillibrordus cum ſocijs ex Anglia appulit. 20.c
ſede Epiſcopali à Pipino Herſtallo ornatur. 23. a
à Maximiliano Brabantiæ Duce obſidetur, & quare. 462.b
à Cæſarianis vi occupatur. 576.b
Vodo Comes Aurelianenſium in prælio cadit. 67. a
Volcarius Cappellanus, Carlomanno defuncto, Caroli partes ſequitur. 46.a
Vollenhouius Droſſardus, Anabaptiſtas ex Hollandia Monaſterium VVeſtphaliæ verſus proficiſcentes intercipit. 594.b
Volquenſtainius à Brugenſibus capitur. 473.c
pro liberando Maximiliano Rom. Rege è carcere Brugenſi obſes datur. 475.c
in Voorueꝛzee cruentum admodum prælium, commiſſum inter Hollandos & Zelandos, de tutela Florentij Comitis adhuc infantis contendentes. 267.b

Vorſelaria Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
Vrbaniſtæ dicti Flandri Vrbano Papæ contra Clementem Antipapam adhærentes. 362.a
S.Vrbani Papæ corpus à Paſchali Papa inuentum, & in Vrbem tranſlatum. 70.b
Vrbanus IV.Papa Feſtum Corporis Chriſti inſtituit. 274.a
Siciliæ Regnum à Manfredo occupatum Carolo S.Ludouici fratri confert. 274.c.275.a
eo moriente Cometes, qualis numquam anteà, apparet. 275.a
Vrbanus V. Innocentio VI. in Pontificatu ſuccedit. 340.c
qualis fuerit. ibid.
Sedem Pontificiam Auenione Romam reducere parat. 340.c.341.a
Eccleſias Lateranenſem & ſancti Benedicti in monte Caſſino collapſas reſtaurat. 340.c
quando obierit. 344.a
Auenione ſepultus miraculis claret. ibid.
Marſiliam ad S. Victoris Monaſterium tranſfertur. ibid.
Vrbanus VI. Gregorio XI.in Pontificatu ſuccedit. 349.c
conſecratur, & quinque menſibus integris nullus ei contradicit. ibid.& 350.a
tandem contra ipſum Antipapa Clemens VII. dictus eligitur. ibid.
Dominum Arnoldum de Hory Epiſcopum Leodienſem conſecrat. ibid.b
Viſitationis B.Mariæ Virginis feſtum quando & quare inſtituerit. 361.a
quando obierit. ibid.
Vremde Brabantiæ pagus, in quo primùm Abbatia S.Bernardi erecta fuit. 256.c
Vrienſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587.c
vide Heluetij Catholici.
Vrſus in villa Mortzelle ad Reliquias D.Gudilæ confugiens, diuinitus manſueſcit. 60.a
Vtina, à Cæſare Maximiliano capitur. 526.b
Vtrech Ludouico Germanico cum fratre Carolo Caluo Lotharij Regnum partienti aſſignatur. 88.c
S.Vulfrannus Senonenſis Epiſcopus auſpiciis Pipini Herſtalli in Belgio prædicat, & Miſſas celebrat. 24.b,c
Vultramus Magdeburgenſis Epiſcopus ad Ludouicum Comitem pro Henrico Imp.excommunicato ſcribit. 195.c

VV.

VVAderlo villa Taxandriæ S.VVillibrordo oblata. 26.a
VVaifarius Aquitaniæ Dux in Eccleſias iniurius à Pipino bello petitur. 41.a,b,c.42.a
falſis promiſſis Pipino imponens, Cabilonem vſque omnia vaſtat. 41.b
eius mater, ſoror & neptes Santonis à Pipino capiuntur. 42.a
interimitur. ibid.
VVala apud Carolum Magnum Imp. maximæ auctoritatis, humillimè ſe Ludouico eius filio ſubdit. 61.a
VValach Comes pacis inter Francos & Danos initæ contractui interfuit. 56.b
VValachria Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b
S. VValburgis S.VVillibrordi coætanea. 25.c
templum ei Antuerpiæ dicatum, creditur Rothingi eſſe donum. ibid.
VValdetrudis vxor Vincentij Comitis Hannoniæ. 14.c
vnà cum marito Deo ſe conſecrat. 15.a
in Caſtriloco Sanctimonialium Monaſterium erigit. ibid.
ibidem quieſcit. 58.c
S.VValdetrudis Monaſterium Caſtriloci S.Veroni Reliquijs ornatur. 79.b
VValdrada pellex à Lothario adamatur. 83.b
ab Aduentio Metenſi Epiſcopo probatur legitima Lotharij vxor. ibid.b,c
Arſenij Sedis Apoſtolicæ Legati operâ à Lothario dimiſſa, in Italiam abduci iubetur. 85.a
Nicolaum Papam ſæpiùs eludens excommunicatur. ibid.b
VValechræ inſulæ à Nortmannis vaſtatæ. 67.b
maris inundatione pereunt. 212.b
VVales Comitatus maris inundatione perit. 212.b
VValgharius Comes aduerſus Oddonem Regem rebellionem mouens capite plectitur. 115.c
VValo Metenſium Epiſcopus à Nortmannis interemptus. 107.b
VValo munitionem Heriberti, Caſtellum Theodorici dictam, Rodulfo Burgundo dedit. 132.c
ab Heriberto in vincula conijcitur. 134.a
VValterus filius Arnoldi Grimbergenſis à Brabantis in prælio captus. 220.c
agente S. Bernardo liberatur. 222.c
tandem cum Godefrido III. pacē init. 224.b,c
VValterus Domburgius à Sluſanis in templo occiditur. 464.b
VValterus Eueloga, & VValterus VVittemannus, Conradum Dominum Elsboæ trucidant. 370.c
VValterus Heetueldius à Nicolao Sueuo ad duellum prouocatur. 371.c
VVaratho pro Ebroino Maior domus ſtatuitur. 20.c
VVaremiæ caſtrum ab Hoyenſibus exuſtum. 264.a,b
de VVarfeſees & de VVarous Nobiles Leodienſes infauſtè cum familia de Avvans dimicant. 308.c
VVaſcones à Clotario victi. 5.c
nec non à Dagoberto ſubacti. 6.b
ex inſidijs exercitum Caroli Magni aggrediuntur. 50.a
ab eodem penitùs ſubacti. ibid.b
VVaſia à Theodorico Beuernę & Dixmudę Domino vaſtatur. 236.b

eſt feu-

eſt feudum Imperij. 245.c
ab Antuerpienſibus & Bruxellenſibus vaſtatur. 331.a
VVaſſenarius Regulus, Amſtelodami ſuburbijs à Geldro exuſtis, Geldros inſequitur & cædit. 527.b,c
à Geldro capitur. ibid.c
è carcere dimittitur. ibid.
Geldrum obſidionem Leuvvardiæ ſoluere cogit. 538.b
Doccomium pro Carolo Auſtriaco occupat. ibid.
& alia in Friſia loca capit. ibid.
copias in Geldriam ducit. 540.b
Nigram legionem ibi latrocinantem fugat & diſſipat. 541.a,b
VVorcomium expugnat. 558.a
item alia Friſiæ loca. ibid.a,b,c
Steenvvijkium obſidet & obtinet. 559.a
Geldros fugat. ibid.
ex vulnere moritur, nobiliſſimæ VVaſſenariorium familiæ vltimus. ibid.b
ad VVaſſenbergam Otho à Philippo Imperatore profligatur & fugatur. 240.c
VVaſſeberga arx Tranſmoſana à Ioanne II. Brabantiæ Duce euerſa. 290.b
VVatgarius Friſo Eberhardum Ducem dolo in venatione trucidat. 120.a
VVechela Mariæ Brabantæ Geldro nuptæ doti aſſignata. 335.b
item VVelda. ibid.
VVenceſlaus Dux Lutzenburgenſis Ioannam Ioannis III. Brabantiæ Ducis filiam ducit vxorem. 324.b
XXXIV. Brabantiæ Princeps, ſocero ſuccedit. 328.b
Louanij inauguratur. ibid.c
ſe priuilegia ſeruaturum cum coniuge iurat. ibid. & ſeqq.
Antuerpienſibus ius Stapulæ confirmat. 330.à
à Ludouico Flandriæ Comite bello petitur, & ad Scotam iuxta Bruxellam fœdè cæditur. 331.b, & ſeqq.
quibus conditionibus Lotharingię, Brabantię, & Lemburgi Ducatus à Carolo Imp. obtinuerit. ibid c
reliquis ciuitatibus à Flandro occupatis, Buſcum ducis ſe recepit. 334.a
tandem agente Guilielmo Hollandiæ Comite, pacem cum Flandro init. ibid.c
cui Ducis Brabantiæ titulum concedit. 335.a
item Mechliniam pro expenſis bellicis. ibid.
quid Margaretæ Flandriæ Comitis vxori pro dote aſſignarit. ibid.
quidque Mariæ Reinaldi Geldrię Ducis vxori. ibid.b
coacto exercitu mouet in Louanienſes tumultuantes. 339.a
quibus conditionibus pacem ſeditioſis conceſſerit. ibid.a,b
iterùm in Louanienſes tendit, initæque pacis conditiones ſeruare compellit. 340.a
Eduardum Geldrum, qui fratrem ſuum Reinaldum in vinculis habebat, bello aggreditur. 341.b
Caroli Regis Franciæ coronationi interfuit. ibid.
Raueſtenum fruſtrà obſidet. ibid.
à Carolo Imp. Præfectus Alſatiæ creatur. 342.b
Hamersbachiam arcem prædonum receptaculum euertit. ibid.
ob mercatores ſpoliatos Iuliacenſibus bellum infert, ſed infelici ſucceſſu. 344.b,c, & ſeqq.
victus & captus, caſtro Nynderke includitur. 345.a,c
agente Imperatore & alijs, liber dimittitur. 346.a,b
nouis vectigalibus Brabantiam grauat. ibid.b
Inquiſitores & Cenſores in eos qui Magiſtratum non benè adminiſtrarunt conſtituit. ibidem c
ſuper tributo indicto colligendo oritur ei cum Ordinibus controuerſia. 347.b
agente ab Arkel Epiſcopo Leodienſi, ijſdem conciliatur. ibid.
Viluordiæ arcem extruit. ibid.c
eo cum fratre Imperatore in Franciam profecto, iterùm Louanienſes tumultuantur. 348.c
de Magiſtratibus gerendis nouum Edictum proponit. ibid.
Capitiatis fœdè in patricios ſęuientibus Pariſijs euocatur. 351.b
Louanienſibus domandis copias cogit. 354.b
tandem interceſſore Epiſcopo Leodienſi pacem cum ijs init. ibid.c
quando obierit. 355.c
VVenceſlaus II. Odoacri filius patri in Bohemiæ Regnum ſuccedit. 281.c
Iuttam Rudolphi Imp. filiam ducit vxorem. ibid.
VVenceſlaus ab Imperio deponitur. 369.b
pro Ducatu Brabantiæ inſtat. 372.a
VVenceſlaus Sherenclaes exercitum in Bohemos ducit. 395.
VVenemarus villam Mortzelle à Carolo Magno Imp. D. Gudilæ oblatam iniuſtè vſurpat. 59.c
in VVerda Cæſaris S. Suitbertus à Leone Papa Catalogo Sanctorum adſcribitur. 53.b
VVerenher Comes multum apud Henricum Regem adhuc puerum poteſt. 186.a
VVerinus Comes Carlomanno defuncto Caroli partes ſequitur. 46.a
VVertæus à Brugenſibus ſeditioſis capitur, & carceri includitur. 474.a
ad VVeſtcappellam Zelandiæ Flandri atroci prælio ab Hollandis vincuntur. 263.b,c
VVeſtergoij, ſiue VVeſtfriſij contra Saxonem rebellant. 502.a
Franikeram obſident. ibid.
vincuntur. ibid.
tributa pendere coguntur. ibid.b
à Georgio Saxone legibus coërcentur. 510.c
Staueram Geldro eripiunt. 554.c

Leidanos graui damno afficiunt. ibid.
VVeterichus Brabantis prædicans, Gerardum Nigrum Affligemenſis Monaſterij primum Fundatorem ad Chriſtum conuertit. 194.b
VVicfredus Colonienſis Epiſcopus moritur. 140.c
VVichman Comes contractui pacis inter Francos & Danos initæ interfuit. 56.b
VVicleſus, ob non adeptum Epiſcopatum Vigornienſem, fit hæreſiarcha. 340.c
VVido Berengarij exercitus duces donis corrumpit. 117.c
VVifenſe oppidum Thuringiæ ab Othone Imp. deſtructum. 241.c
VVihmodi incolæ ob frequentes rebelliones à Carolo Magno in Franciam trāſlati. 49.c.53.a
VVillelmus Aquitaniæ Dux ingenti clade Nortmannos afficit. 127.c
VVilhelmus S. Benigni Abbas, miraculis illuſtris, quando claruerit. 173.c
filios Roberti Francorum Regis patri reconciliat. ibid.
VVilhelmus Berthoutius Grimbergani Monaſterij Fundator. 213.c
VVilhelmus Nortmannorum Princeps, terram Nortmannis à Carolo Simplice conceſſam à Ludouico eius filio obtinet. 134.c.135.a
ab Arnulfo Comite dolo interimitur. 136.a
VVilhelmus Rhemenſis Archiepiſcopus, Albertum Henrici IV. Louanienſis fratrem Epiſcopum Leodienſem conſecrat. 235.b
VVilhelmus Traiectenſis Epiſcopus, deuotionis ergô Ieroſolymam proficiſcitur. 186.c
VVilibertus à Ludouico Germanico Colonienſi Epiſcopatui prӕficitur. 88.a
Caroli Craſſi Imp. ad Godefridum Nortmannum Hugoni rebellanti fauentem Legatus. 110.c
VVilitha à Nortmannis exuſta. 67.b
VVilla Berengarij Italiæ quondam Regis vxor Sanctimonialium velum aſſumit. 148.b
S. VVillibrordus, cognomento Clemens, cum ſocijs quando in Belgium venerit. 20.c
Pipini auctoritate fultus, plurimos ad Chriſti fidem perducit. 22.a,c
poſtulante Pipino, Friſonum Archiepiſcopus ordinatur. 23.a
medietatem Fiſci Eſternacenſis à Pipino eiuſq; coniuge Plectrude accipit. 24.b
item villam Sueſtram in pago Moſariorum. 25.c
ci à Rothingo traditur Eccleſia in Antuerpo, cum villis, & tertia parte telonij. ibid.
complura item alia ab alijs offeruntur. 26.a
nec pauciora à Carolo Martello. 30.c.31.a
VVilrica Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignata. 335.a
VVilraburg, ſiue VViltenburgum. *vide* Vltraiectum.
VVineghemum Margaretæ Ludouici Flandriæ Comitis vxoris doti aſſignatum. 335.a
VVinegiſus Dux Spoletanus Leonem Pontificem, fœdè à Romanis habitum, ad Carolum Magnum tranſmittit. 51.c 52.a
VVincmarus Balduini Flandriæ Comitis ſatelles, Fulconem Archiepiſcopum Rhemenſem trucidat. 120.c
VVinidi à Dagoberto Rege victi. 6.b
VVinoxberga à Francis ſpoliatur & inceditur. 698.a
VVirtenbergenſis Comes Ducis titulo à Maximiliano Imp. condecoratur. 494.b
VVirtenbergenſis Dux Carolo Imp. reconciliatur. 643.b,c
VViruindus Abbas Leonem Pontificem, fœdè à Romanis habitum, ad Carolum Magnum tranſmittit. 51.c.52.a
VViſera Saxoniæ fluuius. 4 c
VVittenberga à Cæſare Carolo obſidetur. 647.b
eidem ſe dedit. ibid.
VVolfgangus Pruſſiæ Magiſter contra Albertum Brandeburgicum cum alijs Principibus fœdus init. 670.b
S. VVolphelmus Abbas Bruvvilerenſis, Berengarium Sacramentarium doctiſſimè ſuis ſcriptis confutauit. 187.c
VVoltelmus Diligemij Monaſterij primus Abbas. 218.b
VVoringa caſtrum, receptaculum prædonum, à Ioanne I. Brabantiæ Duce obſidetur. 286 a,b. 287.a
ab eodem capitur & funditus euertitur. ibid.c
VVoutvucht oppidulum Tranſmoſanum à Ioanne Domino Grousfeldæ emptum indignantur Leodienſes. 348.b

X.

XEnodochium Louanienſe à Sophia S. Eliſabethæ filia extructum. 253.c

Z.

ZAcharias Patriarcha Ieroſolymitanus à Syroë liber dimittitur. 8 c
Zanzellius cum Rege Carolo Auſtriaco, ludo equeſtri congreditur. 543.c
Zelandi Henrico III. Imperatori cum Balduino Flandro belligeranti ferunt ſuppetias. 175.c
Zelandia quomodo & quando Flandris ceſſerit. 186.b.265.a
dos futura Flandræ Hollando nupturæ. 265.b
ex parte à Flandris occupata. 296.c
eſt feudum Imperij. 245.c
Zeuenvvoldij contra Saxonem rebellant. 502.a
Franikeram obſident. ibid.
cæduntur. ibid.
tributa pendere coguntur. ibid.b
Ziricƶea ab Alberto Saxone mulctatur. 482.c. 483.a
Zoutius à Maximiliano, iam Romanorum Rege creato, Eques dicitur. 469.b
Zuendebaldus Dux Maharenſium, Boëmiæ Ducatum ab Arnolpho Imp. obtinet. 113.c
eiuſque filium nothum ex ſacro Fonte ſuſcipiens, ei nomen ſuum imponit. ibid.

rebel-

rebellionem mouens ſubiugatur. ibid.
Zuendebaldus nothus Arnolphi Imperatoris à Zuendebaldo Maharenſium Duce ex ſacro Fonte ſuſcipitur. 113.c
à patre in Italiam Berengario ſuppetias laturus mittitur. 117.c
Optimatum conſenſu à patre Lotharingiæ Regno præficitur. 118.a
Lugdunum deprædatur. ibid.
Reginarium Ducem ſibi fidiſſimum ab aula ablegat. 119 c
à ſuis reijcitur. 120.a
fruſtrà armis rem agit. ibid.b
in prælio occiditur. ibid.c
Zuentibaldus nepos Raſtizi infidelitatis inſimulatus, carceri mancipatur. 90.b
pacem petens, Legationem ad Ludouicum Germanicum mittit. 92.b
Zugenſes, Heluetij Catholici, contra Bernenſes & Tigurinos hæreticos arma ſumunt. 587. c
vide Heluetij Catholici.
Zutphaniæ Comitatus Carolo Audaci venditur. 437.c
eo Cliuius Carolo V. Imp. in perpetuum cedit. 630.c
Zvvingliana hæreſis in quibuſdam Germaniæ vrbibus Lutheranæ præualet. 582.a
Zuytbeuera Roberto Flandro Gertrudem viduam Florentij Hollandiæ Comitis vxorem ducenti aſſignata. 186.b

---

APPROBATIO.

CVM *Annales hi Brabantiæ & Uniti Belgij Principum res geſtas duobus Tomis ex fide enarrent, gentiſque noſtræ, quam omnium Gallorum fortiſſimam iam olim dixit & verè dixit Cæſar, primordia, Principes, & euentus varios, diſtinctè & ſolidè complectantur, nihilque quod aut Religioni aut Politico ſtatui aduerſetur, contineant, dignos iudicaui, qui typis concepti in lucem prodeant. Datum Antuerpiæ, in Seminario Epiſcopali, die* XXXI. *Maij, anni* M. DC. XVII.

Laurentius Beyerlinck, Archipresbyter & Canonicus Eccleſ. Cathed. Antuerpienſis.

SVMMA PRIVILEGII.

ALBERTVS & ISABELLA CLARA EVGENIA *Archiduces Auſtriæ, Duces Burgundiæ, Brabantiæ, &c. Sereniſſimi Belgarum Principes, Diplomate ſuo ſanxerunt; nequis,* Franciſci Haræi Annales Ducum ſeu Principum Brabantiæ totiuſque Belgij, *præter Balthaſaris Moreti voluntatem vllo modo imprimat, aut alibi terrarum impreſſos, in Inferioris Germaniæ ditiones importet, venaléſve habeat. Qui ſecùs faxit, confiſcatione librorum & alia graui pœna mulctabitur; vti latiùs patet in litteris datis Bruxellæ* VII. *Iulij,* M. DC. XVII.

Signat.

De Witte.

ANTVERPIÆ,

EX OFFICINA PLANTINIANA

BALTHASARIS MORETI.

M. DC. XXIII.

LABORE ET CONSTAN

2613-140 v.1/2